محفلك برنجی وایکنجی جلدلری

مجموعه‌نك کچن سنه انتشار ایلمش اولان ١٢ عدد و ٢٢٠ صحیفه‌دن عبارت برنجی وینه ١٢ نسخه‌دن و ٢٣٦ صحیفه‌دن متشکل ایکنجی جلدلری کسیلمش ویر قاب درونده دیکیلمش اولارق برر مجله حالنده نشر ایدلمشدر. برنجینك فیأتی ١٠٠ ، ایکنجینك بدلی ١٢٠ غروشدر . هرایکی جلدی بردن واداره‌خانه‌دن اشترا ایله‌یه‌جکلره یوزده یکرمی بش تنزیلات یاپیلیر .

اداره‌خانه‌سی :

آقسرای جوارنده ملا کورانی محله‌سنده مهتر سوقاغنده ٣ نومرولو خانه‌در .

اوراق ومکاتب؛ یامذکور خانه‌ده، یاخود تجارت

وزراعت نظارت جلیله‌سی معادن مدیریت عمومیه‌سی قلمنده صاحب امتیاز نامنه کوندریله‌لیدر .

مرکز توزیعی :

باب عالی جاده‌سنده اتحاد تجارت کتبخانه‌سی : معارف نظارتی دائره‌سی آلتنده‌کی کتبخانه‌ده‌ده بولونور .

هند ماصاللری

فارسیدن تلخیصاً ترجمه ایدلمش اولان بو لطیف افسانه‌لرك قسم اولی کتاب حالنده نشر اولونمشدر . فی ٥ غروش

مجموعه‌یه علاوه وبعض قسملری نشر ایدیلان (حسن وعشق) منظومه‌سیله (هند ماصاللری) پیدرپی اکمال ایدیله‌جکدر .

نسخه‌سی ١٠ غروشدر

صاحبی ، مدیری، محرری

اسلامك نفعنه خادم مقالات مع التشکر قبول ونشر اولونور

یازانك شخصیتی دکل، یازینك اهمیتی نظردقته آلینیر .

کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ سیراسیله درج ایدیلیر .

اداره خانه‌سی : آقسرایده ملا کورانی محله‌سنده مهتر سوقاغنده ٣ نومرولو خانه

مرکز توزیعی : باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی

آبونه بدلی : سنه‌لکی ١٠٠ غروش آلتی آیلغی ٥٠ «

محفل

١٣٣٨

دینی، علمی ، ادبی، اجتماعی وشیمدیلك شهری مجموعه‌در.

عدد : ٣٦ — ١٣٤١ شوالنه مخصوص نسخه — جلد : ٣

مندرجات:

محفل دینی وعلمی :

بایرام تبریکی[*] وافادهٔ مخصوصه :

جناب حق ، عید فطرك حلولنی بالجمله اهل ایمانه متیمن و ییللردن بری سه‌ویمك دویغوسنی اونوتمش اولان مسلمانلرك قلوبنی باری بوسنه شن بویورسون .

شو واسمهٔ اخلاصك ایفاسندن صوكرا بر حسب حال وبعض معروضاتده بولوناجغم :

٢٤ نجی نسخه‌سیله ایکنجی سال انتشارینی اکمال ایله‌مش بولونان محفل مجموعه‌سی ، بونسخه ایله‌ده (فعززنا بثالث) تجلیسنه مظهر اولویور .

الحمد لواهب العطایا

برچوق نواقص ونقائصنی تمده معترف بولوندیغم محفل ، روز افزون بر تکمل و صاحبنی اضرار ایتمکدن باشقه برمعرفت کوستره‌مه‌دی دیه‌جك قدر تواضع یاپاماپاجغم ، چونکه : اویله برحرکت ، حقیقی تزاکته فدا ایتمك دیمك اولاجقدر.

(*) محفلك ١١ نجی نسخه‌سنده بایرام حقنده معلومات وافیه وتفصیلات کافیه واردر.

محفلده‌كی بعضی یازیلرك اهمیتی واونك مدافعهٔ دین خصوصنده‌كی هرتورلو خدمتی مهمسه‌نمه‌سه بیله برخدمتك انكاری قابل اولامازكه اوده (رسم عثمانی) مسئله‌سنده‌كی فداكارانه نشریاتیدر .

بو نشریات حقنده قوللاندیغم (فداكارانه) تعبیری استكثار ویاخود استعجاب ایدیله‌سین . او ، اویله بر مسئلهٔ عظمی ! حالته كتیریلشدی‌كه اوقاف مطبعه‌سی مدیر اسبق عزت افندی اونك یوزندن عزل ایدیلمش ، راقم الحروف علیهنه تعقیبات قانونیه اجراسی ایچین‌ده ینه اویوزدن مذكره ویریلمش وتذكره‌لر یازیلمشدی .

تدقیق مؤلفات هیئتنك اوغراتیلدیغی شوخطا ، اخیراً شرعیه وكالت جلیله‌سنجه تصحیح اولونمش ومصاحف شریفه‌نك رسم معلوم ایله طبعنه رخصت ویریلمه‌سی وكالت مشارالیهادن هیئت مذكوره‌یه امر بویورولمشدر .

الحمدلله الذی هدانا لهذا وما كنا لنهتدی لولا ان هدانا الله .

برتعصبنامه ! دیه اوقونماسنی توصیه ایدن وبرآن اول قاپانماسی ایچین قلباً وقولاً تمنیلرده بولونان مانعلره رغماً مجموعه ، توفیق الٓهی ایله بوكون جلد ثالثنی اكمال ایتدیكی حالده اونك اطفاسنه چالیشانلر ، اوندن مقدم سونمش و آنجاق یاتسی‌یه قدر یانه‌بیلن مومله‌ره دونمشدر .

اكر بوكبی موانع اولماسه‌یدی‌ده محفل صاحبی ، اونك تأمین مصارفندن زیاده مندرجاتی تنویع و تكمیل ایتمه‌یی دوشونمه‌یه وقت بوله‌بیلسه‌یدی البت محفل‌ده شیمدیكندن پك باشقه اولوردی .

حضرت پیرك مثنوی‌ده بویوردیغی ، محرر كمترك‌ده دیكر برپرده یازدیغی وجهله :

بالب دمساز خود كرجفتمی
همچونی من كفتنیها كفتمی

محفل مجموعه‌سی اوچ سنه‌دن بری شهری ایچه برضررله نشر ایدیلوب طور مقده‌در .

شوضررده صاحبنك نفقه‌سندن كسمك صورتیله قاتلانماسی ایسه هیچ برفرقه وجمعیتك آماله دكل ، آنجاق مسلمانلرك نفعنه علی قدر الامكان خدمت ایده‌بیلمك امل خالصندن ایلری كلمكده‌در .

بناءً علیه برّ وتقوایه تعاونله مأمور اولان هرمسلمانك بوخصوصده عبد عاجزه یاردیم ایتمه‌سی لازم كلیر صانیورم .

مقصدم یا كلیش آكلاشیلماسین . دینداشلرمدن برگونه اعانه طلبنده بولونمایورم . اونی شیمدی‌یه قدر یاپمادم . الله ینه یاپدیرماسین .

شونی دیمك ایستیورم كه محفلی ثوابنه اوقویوب‌ده حسبةً لله دعا ایدن ذوات كرام ، اوقرائت ثوابنه برده اعطای بدل حسنه‌سنی علاوه ایتسه‌لر وساده اللهه كوردورمك ایسته‌دكلری ایشی برپارچه‌ده كندیلری كورسه‌لر ، صوكرا آبونه اولوب ونسخ منتشره‌یی آلوب‌ده اجرت اشتراكك تسویه‌سنی خاطرلامایانلر اولزومی لطفاً تخطر بویورسه‌لر ، اوندن صوكراده مجموعه‌نك دواملی قارئلری ، مطالعه‌سنی اخوان ویارانه بالتوصیه دارالخلافة الاسلامیه‌ده ، حتی میثاق ملی حدودی داخلنده‌كی ممالكده شیمدیلك یكانه وصرف دینی وعلمی بر مجموعه‌نك منتظماً دوام ایده بیلمه‌سی ، اونك مسلمانلر طرفندن آلنوب اوقونماسنه وابسته بولوندیغنی سویله‌سه‌لر هم ، نم بكله‌دیكم یاردیمی ، هم كندیلرینك مكلف اولدقلری دینی بروظیفه‌یی مع زیادةٍ ایفا ایلمش اولورلر .

طاهرالمولوی

عبادات اسلامیه‌دن :

جمعه نمازینه ایركنجه كیتمك :

حاجی ذهنی افندی مرحوم دیبوركه :

« جمعه كونی تبكیر مطلوبدركه جمعه نمازیچون جامعه ایركنجه چیقیلیر . ایكی ركعت تحیت مسجد قیلینوب اوطورولورق تلاونی یوم جمعه مندوباتندن اولان سورهٔ كهف دیكله‌نیر . . . سعی الی الجمعه فریضه‌سنك ثوابی اكا مبادرتده‌كی تفاوت اعتباریله‌در ـ كتاب الصلاة »

« عن ابی هریرة ان رسول الله صلی الله علیه وسلم قال من اغتسل یوم الجمعة غسل الجنابة ثم راح فكأنما قرب بدنةً ومن راح فی الساعة الثانیة فكأنما قرب بقرةً ومن راح فی الساعة الثالثه فكأنما قرب كبشاً ومن راح فی الساعة الرابعة فكأنما قرب دجاجةً ومن راح فی الساعة الخامسة فكأنما قرب بیضةً فاذاخرج الامام حضرت الملائكة یستمعون الذكر ـ مسلم » ذهنی افندی ، بوحدیثك مآلنی شوصورتله نقل ایدییور :

« اثرده وارد اولدیغی اوزره جمعه نمازیچون غسل ایدوب ایلك ساعتده جامعه واران برده‌وه و ایكنجی ساعتده واران برانك واوچنجی ساعتده واران برقوچ ودردنجی ساعتده واران برطاووق وبشنجی ساعتده واران بریومورطه تصدق ایتمش اولور . محشینك افاده‌سنه كوره ساعتلردن مقصد : لحظات لطیفه ، یعنی برطاقم اجزای زمانیه‌دركه مبدأی زوال شمس و منتهاسی خطیبك منبر اوزه‌رنده اذان دیكلمك ایچون اوطوردیغی اواندر . ایدی كاتبین كرامده جمعه حسناتی ایچون مفتوح اولان دفتر ثواب اندن صوكرا دوررولور »

جمعه وقتی آلیش ویریشك تعطیلی :

نظم كریمده (اذا نودی للصلوة من یوم الجمعة فاسعوا الی ذكر الله وذروا البیع ..) یعنی « جمعه كونی اذان اوقونجه نمازه كیدیكز و بیع و شرایی ترك ایدیكز » بویورولمشدر [٠]

[٠] عهد نبوی ایله صدیق اكبر وفاروق اعظم دورلرنده ذات اقدس پیغمبری وشیخین مكرمین حضرتلری منبره چیقینجه مسجد داخلنده اذان اوقونوردی . جناب عثمان خلیفه اولونجه خارجده‌ده اذان اوقونمایه باشلادی ـ تفسیر خازن .

« اوكون اوكله اذاننده اعتباراً اداء صلات جمعه‌یه دكین ایش و آلیش ویریش ، مكلف بالجمعه اولانلره تحریماً مكروه اولور . قادینلر مكلف بالجمعه اولمادقلرندن ایشلرندن قالمازلر ـ كتاب الصلاة »

بوندن آكلاشیلدیغنه كوره جمعه كونی آنجاق نماز وقتی تجارت و مساعینك تعطیلی مقتضیدر . یوقسه اوكون تجارتكاهلرك قاپالی بولوندورلماسیله مسلمانلغك علاقه‌سی یوقدر . بالعكس (فاذا قضیت الصلوة فانتشروا فی الارض وابتغوا من فضل الله . .) یعنی « نماز قیلینتجه چارشی‌یه ، بازاره داغیلكز وفضل الٓهیدن رزق طلب ایدیكز » امر جلیلنده ترغیب تجارت واردر . چونكه : اسلام ، دین فعالیتدر ، دین عطالت دكلدر .

وظیفه و جمعه نمازی :

« قال عبدالله بن رواحه رضی الله عنه تخلفت للجمعة عن سریة كان النبی صلی الله علیه وسلم عینی فیها فرآنی النبی صلی الله علیه وسلم فقال ما خلفك عن اصحابك قلت الجمعة معك یارسول الله فقال رسول الله صلی الله علیه وسلم لوانفقت ما فی الارض ماادركت غدوتهم ـ كشف الغمه » یعنی « عبدالله بن رواحه دیركه : رسول اكرمك بنی تعیین ایتمش اولدیغی برسریه‌دن جمعه نمازینی قیلمق ایچین كری قالمشدم . علیه الصلوة افندیمز بنی كوردی و آرقه‌داشلركدن نیچین كری قالدك ؟ دیه صوردی . سنكله جمعه نمازی قیلمق ایچین . جوابنی ویردم . اكر ارض اوزرنده‌كی شیلرك هپسنی انفاق ایلمش اولسه‌یدك ینه اونلرك صباحلاین حركتلرندن طولایی قازانمش اولدقلری ثوابی اكتساب ایده‌مزدك . » بویوردی .

« بوكون جمعه اولماسه‌یدی یوله چیقاجقدم » دیین برینه جناب عمرك « اخرج لسفرك فان الجمعة لاتحبس عن السفر » یعنی « كیده‌جكك یوله كیت ، جمعه ، یولجی‌یی یولندن آلیقوماز » دیدیكی كشف الغمه‌ده مذكوردر .

جمعه غسلی

نبی حکیم علیه الصلوة والتسلیم افندیمز، مسلمانلرك جمعه کونی – صو اقتضا ایتمش اولسون ، اولماسین – ییقانمالرینی امر ایدەر و « اذا اراد احدکم ان یأتی الجمعة فلیغتسل – مسلم » یعنی « جمعه نمازینه کلمك ایستەینلریکز غسل ایتسین » دیردی .

صحیح مسلمده ابو هریره رضی الله عنەدن روایت ایدیلیورکه :

« حضرت عمر بر جمعه کونی خطبه اوقورکن جناب عثمان مسجد شریفه کیردی . مشارالیهك کیکمش اولماسنه تعریضاً خلیفه حضرتلری ، بر طاقم کیمسەلر ندایی ایشیتدکدن صوکرا نەدن کچ قالیورلر ؟ دیدی . حضرت عثمان : یاامیرالمؤمنین! ندایی ایشیدیر ایشیتمز آبدست آلدم ، کلدم . جوابنی ویرنجه فاروق اعظم : برده آبدست ها ! رسول اکرم صلی الله علیه وسلمك « اذا جاء احدکم الی الجمعة فلیغتسل » بویوردیغنی دویمادیکزمی ؟ دیدی . »

ینه مسلم شریفده حضرت عائشه رضی الله عنها وعن ابیهادن نقل اولونیورکه :

« عوالی جهتلرنده اوطورانلر ، جمعه نمازینه مناوبةً کلیرلردی . بونلر ، عبا کیندکلری جهتله صیجاقدن وجودلری ترلر ، اوزرلرینه توز ، طوپراق بولاشیر . بناءً علیه اوستلری ، باشلری قوقاردی . بونلردن بری ، رسول اکرم صلی الله علیه وسلمی کورمك ایچین بزم حجره‌یه کلدی وطرف رسالتدن « لوانکم تطهرتم لیومکم هذا » یعنی « شو کونکزده تمیزلەنمش اولسەیدیکز » خطابنه اوغرادی .

کذا صحیح مسلمده جناب عائشەدن نقلاً دەنیلیورکه :

« ناسك اکثری ایش ، کوچ صاحبی اولدیغی کبی ایشلرینی کوردوره‌جك آداملری‌ده یوقدی . چالیشمق طولاییسیله اوستلری باشلری قوقاردی . بوندن طولایی کندیلرینه « لواغتسلتم یوم الجمعة » یعنی « جمعه کونی ییقانسەکز » بویورولدی .

کذا علیه الصلوة والسلام افندیمز، علی الاکثر جمعه کونلرنده « یامعشرالمسلمین ان هذا یوم جعله الله عیدا فاغتسلوا ومن کان عنده طیب فلا یضره ان یمس منه وعلیکم بالسواك – کشف الغمه » یعنی « ای مسلمانلر ! شو کونی الله ، اسلامه بایرام قیلمشدر . بناءً علیه او کون اغتسال ایدیکز . هر کیمك نزدنده کوزل قوقولر وارسه اوندن سوروتمك کندیسنه ضرر ویرمز . برده مسواك قوللانمایه مداومت ایلەیکز » دیردی .

*
* *

اوموزلرندن آتلامق صورتیله جماعتك ازعاجی :

بعضی صوفیلر واردرکه کچ قالدقلری حالده جامعده اوك صفه کچمك ایچین اوموزلرینه باصمق و چامورلو قوندورەلرینك صونی اوستلرینه ، باشلرینه آقیتمق صورتیله جماعتی ازعاج ایدەرلر . نبی حکیم علیه الصلوة والتسلیم افندیمز حضرتلری ، بو کبی حرکتلرده بولونمایی‌ده نهی ایلەمش و « من تخطی رقاب الناس یوم الجمعة اتخذ جسراً الی جهنم » یعنی « ناسك بویونلرینه باصەرق ایلرلەمك ایستەین ، جهنمه کوپرو قورمش کبی اولور » بویورمشدی . کذا خطبه اثناسنده برینك بویله یاپدیغنی کورورسه « اجلس فقد آذیت » یعنی « اوطور ، جماعتی ازعاج ایتدك » دیردی . مابعدی وار

طاهرالمولوی

معلومات جاهلیه حقنده بر قونفەرانسدن

مابعد علم اساطیر :

ینه جاهلیه علومندن بری‌ده اساطیر ایدی‌که علائم السمانك قوس قزح ، یعنی شیطانك یایی اولدیغی ، شعرای یمانی [*] نك شعرای شامی‌دن آیریلوب (سهیل) ك آرقەسندن کهکشانی کچدیکی ایچین شعرای شامینك آغلامقدن کوزلری چاپاق باغلادیغی ، بر قبیله رئیسی اولا (جُرهُم) ك باباسی ملك ، آناسی جنی (ذوالقرنین) ك باباسی ملك (بلقیس) ك آناسی جنی بولوندیغی کبی شیلری اوکرەتیوردی . مع مافیه بو وهمیاته هربلرك عقلی باشنده اولانلری‌ده قانمازدی .

[*] شعری : فلکده ایکی کوکب اسمیدرکه برینه (شعری العبور) و برینه (شعری الغمیصاء) دیرلر . زعم عرب اوزره (سهیل) نام کوکبك قیز قاردەشلریدر . مترجم دیرکه : عبور ، صبور وزنندەدر و غمیصاء ، مجهول بنیەسی اوزرەدر . اولکی شعرای یمانی و ثانی شعرای شامی دیدکلریدر . وسهیل کذلك یمن قطرنده مرئی بر کوکبدر . شعرای یمانی‌یه عربدن بنو خزاعه پرستش ایدرلردی . و بونلر جوزادن صوکرا طلوع ایدرلر ، مابینلری ایکی نیزه مقداریدر . بری جنوبه مائل ، بویوك وروشن و دیکری شماله مائل کوچوك سرخ رنکدر . جنوبه مائل اولان شعرای عبور وشعرای یمانی اولەجقدر . و شماله مائل اولان غمیصاء و شامی دیدکلریدرکه صور جنوبیەدن کلب اصغرك اغزندەدر . و یمانی کلب اکبرك اغزندەدر . فارسیده بونلره دوخواهران اطلاق اولنور . بین الکواکب الجنوبیه معروف اولدقلری باعث اطلاقدر . شویله زعم ایدرلرکه بر کیجه عبور ، خفیةً سهیل ایله مجرەیی عبور واغتراب ایلەمەلریله شعرای شامی آنلرك فراقندن بکا ایلەیەرك مبتلای غمص العین اولمشدر . . قاموس ترجمەسی

عربلرك افسانەلرندندرکه بو ایکی کوکب (سهیل یمنی) نام کوکبك قیز قاردەشلری ایدی . سهیل بونلری ترك ایدوب یمن جانبنه عزیمت ایلەدی . بعده شعرای یمانی دخی شامی‌یی ترك ایدوب سهیلك آرقەسندن عزم و کهکشانی عبور ایدوب اوته کچدی . آنك ایچون اکا عبور اطلاق اولنور . انك درد وفراقندن شعرای شامی بکا ایدەرك قالوب کوزلری چاپاق طولمغله آکا غمیصاء اطلاق ایلەدیلر . . کذا

حتی صنادید قریشدن نضر بن الحارث ، قرآنك کتاب سماوی اولدیغنه ایناتمادیغنی آکلاتمق ایچین نظم جلیلده‌کی قصص واخباره (اساطیرالاولین) دیمشدی . بدرده اسیر و قتل ایدیلن بو حریف « محمد ، سزه اساطیر اولیندن بحث ایدیور . کلك ، بن داها لطیفنی سویلەیم » دیەرك خلق باشنه طوپلار و ایران سفرنده اوکرەنمش اولدیغی (رستم – اسفندیار) افسانەسنی آکلاتیردی .

(ویل لکل افاك اثیم) وعیدی ، نضر بن الحارث حقنده اولدیغی کبی (واذا تتلی علیم آیاتنا قالوا قد سمعنا لونشاء لقلنا مثل هذا ان هی الا اساطیرالاولین – سورة الانفال) یعنی « آیات قرآنیەمز اونلره اوقوندیغی وقت [ایشیتدك ، ایستەسەیدك بزده اونك کیبسنی سویلردك . بونلر ، اساطیر اولیندن باشقه برشی دکل] دیدیلر » آیتی‌ده بو مناسبتله نزول ایلەمشدی .

اساطیرك عربستانه خارجدن کیرمش اولدیغی واساطیر ایله (آستر = Astre) کلمەسی آراسنده مشابهت بولوندیغی ظن ایدیلیر .

مسلمانلق اساطیری بالطبع ابطال ایلەمشدر .

ای ... افندیلر ! بحث بیتمەمکله برابر سوز اپیجه اوزادی . آرتق بن‌ده سویلەمەیه ، سزده‌ده دیکلەمەیه طاقت قالمادی . بناءً علیه بحثك اکمالنی دیکر بر جلسه‌یه تعلیقاً مصاحبەمزه بوراده نهایت ویرەلم .

طاهرالمولوی

عالم اسلام و هرقلر مسئلەسی

مابعد :

بو یکانه مصداق اسلامیتده محافظه اولنمشدر.

بونك اوزرینه استناداً بشریتك اوچ باشلیجه غروبه تقسیمی آره‌مزده الیوم جاری اولان تقسیمدن بك آز فرقلیدر : مدنی ، نیم مدنی ، وحشی . (حرث) لـ حدودلری دینه عائداولانلره قاریشمسی اسلامك انکشافی دورنده (٦٥٠ ـ ١٠٠٠) کندیلکندن تظاهر ایدر . بو طرز تلقی او زمان عمومی ایدی . بناءعلیه برنجی صنف ، منور مسلمانلردن متشکلدی . ایکنجیسی ، موسوی وخرستیانلر کبی کتب مقدسه‌یه صاحب اولانلردی‌که (حضرت) محمدك رسالتنی تصدیق ایتمیورلردی . بونلری صرف وسائط معنویه ایله بولندقلری جهالتدن یوکسك بر سویه‌یه چیقارمغه چالیشمق لازمدی . اوچنجیسی اقناع ویا جبراً مسلمان حرثنه ادخال اولنمسی ، یاخود ضرر ایراث ایده‌میه‌جك بر حاله قونیلمسی ایجاب ایدن مشرکلردن عبارت ایدی . (حرث) لـ مصداقی بو تفرقده ـ دین خارج اوله‌رق ـ بالخاصه ایکنجی صنفه قارشی نظر اعتباره آلنیوردی . زیرا اسلامك ایلك عصرنده (کتب مقدسه‌یه مالك اقوام میانه) (حضرت) محمد طرفندن طانمش کتابی اولمیانلرده ـ مدنیتلرینك سویه‌سندن طولایی ، ادخال اولنمش و دیکرلری کبی عین حقوقه صاحب بولنمشلردی . مسلمانلرك ؛ مدنیت ایشلرنده کندیلرینه الك مهم رولی عطف ایتمك جرأتی نظر استخفاف ایله کورمه‌ملیدر .

سکزنجی عصر میلادیده فاس و اسپانیادن چین حدودلرینه قدر امتداد وبتون « اسکی دنیا » نك متمدن حکومتلرینی احاطه ایتدیکی کبی متمادیاً بیومکه متمایل اولان بو ایمپراطورلق ـ او ایمپراطورلق که آوروپای جنوبی و شرقیده دائمی بر تهدید شکلنی آلمشدی ـ قرون وسطیده مدنیتك اوج بالاسنده ایدی . عالم اسلامك ؛ اودورده بشریتك مقدراتنی اداره ایتمکه چاغیرلدیغنی ظن ایتمسی ایچون ، حال حاضرده بویله بر ایشی درعهده ایدن بیاض عرقه لازم اولان قوت واختراعك فضله‌سنه احتیاجی یوقدی .

دین اسلام ، عرق فرقنده یالکز قرآنك حکمنه تابع اولمیور ، پیغمبره عطف ایتدیکی منقول سوزلرله بو حکمی تقویه ایدییوردی . او نقللرده مساواتك یالکز عربلره دکل ، بتون اقوامه عائد اولدیغی ، وحی الهی‌دن دها واضح بر صورتده آکلاشلیوردی . (حضرت) محمد : بر عرب ، عرب اولمیان کیمسه‌یه ـ دها زیاده متدین اولمسی مستثنا ـ هیچ بر وجهله فائق دکلدر ، دیبور . »

بو صوك پرنسیبك دائما تکرار اولنمسنك لزومی ؛ دنیا اوزرنده اسلامك مظفرانه حرکتی اثناسنده عربلرك صرف ایتدکلری محیرالعقول قوت دوشونولدیکی زمان ، قولایلقله آکلاشیلیر . آز بر مدتده : ایران ، سوریه ، مصر ، آفریقای شمالی وجنوبی اسپانیا و دیکر ممالك او دوره قدر آنجق اسمی بیلینه‌بیلن بر قومك اداره‌سی آلتنه کیردی . بو بدویلر مسلمان اولوب اتحاد ایتدکلری و غیر منبت شبه جزیره‌لرندن چیقدقلری زمان ، اونلرك کنج قوتلری اوکنده ییقیلان ممالك متمدنه‌یه تحکم ایتمکده استعداد کوستردیلر و بو حکومتلرك طرز اداره‌سنی کندی منفعتلرینه کوره دکیشدیروب مختلف عرقلره منسوب میلیونلرجه انسانی پیغمبرلرینك سنجاغی آلتنده طوپلادیلر .

عرب لسانی‌ده عرب اردوسی قدر معجزه کوستردی . یوقاریده ذکر اولنان همان بتون ممالکده‌کی السنهٔ ملیه‌نك یرینه تمامیله قائم اولدی . او قدرکه بوکون ، اجنبیلرده ، سوریه ، الجزیره ، مصر وآفریقای شمالی اهالیسنی عرب تسمیه ایتمك عادتی واردر .

بر قومك اسلاملاشمه‌سی ، بو ایلك عصرلرده بالطبع عربلاشمه‌سی دیمکدی . عرب لسانك بوقدر سرعتله دیکر لسانلر یرینه قائم اولمسنه‌می ، یوقسه بو بدوی دیلنك کندی اوصاف ممیزه‌سنی محافظه ایده‌رك علم کلامك ، حقوقك ، فلسفه‌نك ، ریاضیاتك ، تاریخ طبیعینك ، تاریخ عمومینك ، جغرافیانك ، علم عرقك ، علم صرف وعلم عروضك الك درین مسائلندن بحث ایده‌جك قدر قدرتنه‌می حیرت ایتمك لازم کلدیکی بیلنه‌میور .

مبدأده مسلمان اولمق بعض جهتدن عرب اولمق دیمکدی . اهتدا ایدنلره عرب اسمی ویریلیردی . بونلر عرب قبیله‌لرینه (مولی) دیه داخل اولورلر و اللرندن کلدیکی قدر منشألرینی اونوتدیرمغه ، کندیلرینی حقیقی عرب طانتدیرمغه چالیشیرلردی . احوال جدیده‌نك تحکیم وتقویه‌سندن صکره حیات معنویه‌نك اداره‌سی تجربه‌لی اللرینه کچدیکی زمان اکثریا بونده دها ایی موفق اولورلردی .

عالم اسلامده علم و ادبیات ، عربلردن زیاده عرب اولمیانلر طرفندن ترقی ایتدیرلمشدر . بناءعلیه زنکین عرب ادبیاتندن وقرون وسطیده عرب تفوق علمیسندن بحث ایتدیکمز وقت عرب لسانی قوللانان بین‌الملل مسلمان علم و حرثی ذکر ایدییورز . بعض السنهٔ محلیه ـ بالخاصه عجمجه و بالآخره تورکجه ـ عربجه‌نك خزینه‌سندن مهم بر مقدارینی بنمسه‌دکدن صکره ، کندیلرینه درجهٔ تالیه‌ده بر موقع تدارك ایده بیلمشلردر .

ماله‌زیالیلر ، مسلمان چینلیلر ، هندلیلر ، عجملر ، تورکلر و مصرلیلر دینی تدریسلرینه دائما قرآنك قرائتیله باشلارلر . بش وقت نمازده عرب دستورلرینی قوللاندقلری کبی جمعه کونی و سنوی مراسم دینیه‌لرنده عربجه خطبه دیکلرلر . هر کس کندی لسان مادرزادینی قوللانمغه مأذون اولدیغی حالده رسمی ، عمومی و حتی خصوصی استعماللر ایچون (عرب دعاسی) ترجیح اولنور . مسلمان اقوامك بتون مراکزنده ، دنیانك براوجندن اوبراوجنه قدر موجود همجنسلرینی عربجه لسانیله آکلایه‌جق ـ کرك شفاهاً ، کرك تحریراً ـ منور کیمسه‌لره تصادف ایدبلیر . بوادبی عربجه ، محلی بك آز خصوصیت عرض ایدر عمومی بر لسان اوله‌رق قالمشدر . بالعکس عرب لسانی سویله‌نن ممالکده ، بر چوق عرب لهجه‌سی مکالمه‌ده قوللانیلیر . بو لهجه‌لرك [١] تحریری السنه‌یه ارقا اولنمسی ایچون بعض آوروپالی مستشرقلر عربلری اقناع ایتمکه چالیشمشلردی ١٩١٢ سنه‌سنده آتنه‌ده طوپلانان مستشرقین قونغره‌سنده مصرلی بر عالم بو تشبثی تقبیح ایتمشدی و دیمشدی‌که : « سز غربلیلر ، آره‌کزده‌کی مناسبات دائمه‌یی بر طاقم صنعی ویاردمجی لسانلر ـ أسپه‌رانتو ، وولاپوق ، ایدو کبی ـ واسطه‌سیله تسهیل ایتمکی آرایورسکز و ایکی‌یوز ملیونلق افرادك بین‌الملل تعاطئ افکار ایچون استعمال ایتدکلری مکمل بر آلت ألمزده‌وارایکن اونی آتمغه بزی تشویق ایدییورسکز . بز دها معقول بر صورتده حرکت ایده‌جکز . »

مابعدی وار

سعدی

محفل ادبی :

توحید وتمجید باری

مخفوض و مرتفعدر عشقکله زیر وبالا ؛
شوقکله مجتمعدر هر صورت و هیولا !
هپ کائنات هستی مشغول حقپرستی ؛
مدهوش وجد مستی دیر لا اله آلا !

---

[١] قلاسیك عربجه یرینه

هر ذره طور سوزان ، هرعارف ابن عمران ؛
طویعقده کوش وجدان آنی انابی حالا !
برنفخ صور قهرك سرّ زوالی دهرك ؛
برکاف ونون امرك ایلر فضابی املا !
ازمان سنکله دائم ، هرشی سنکله قائم ؛
ایمزمی لال وهائم عقلی شئون مولا !
یوق وصفکك حدودی ؛ هرمؤمنك درودی،
هربلبلك سرودی تسبیح رب اعلا !
هر خاشعك نیازی ، هر راکعك نمازی ،
هر خالعك‌ده نازی بی‌اختلاف دیر لا !
ای بی‌نظیر وثانی ، ای مهرلامکانی ،
ای حسن جاودانی ، عشاقه برتجلا !
بلبل نیچون جکرخون ؟ یوقکلده رنك افسون!
سندن جلال مجنون ، سندن جمال لیلا !
یوق بشقه حیّ ممدوح ، انس وملائك و روح
هرلحظه بانك سبوح ایتمکده عرشه اعلا !
بردر ملیك خالق ، اکوان ظلال زاهق ؛
قیل ماسوایی صادق ، ملك دلکدن اجلا !

٨ نیسان ٣٣٩ — محمد صادق

نعت شریف

جلی هرپرده انوار جمالك یارسول‌الله
کوکل مشحون عشق بی زوالك یارسول‌الله
مآل آموز حقدر هرمقالك یارسول‌الله
کمالات اولدی حیران کمالك یارسول‌الله
« جناب حق کبی یوقدر مثالك یارسول‌الله » [١]

∴

سموّ خلقت قدسیه‌کك حیرانیدر افلاك
علوّ شانکك برهان بی‌مانندیدر « لولاك »
کمال رفعت ذاتك دکل کنجیدهٔ ادراك
ملکلر دیر حضور عزّو اجلالکده رو برخاك
« جناب حق کبی یوقدر مثالك یارسول‌الله »

علو پایه‌کك مرآتی « سبحان الذی اسری »
شرفیاب جمال اقدسکدر « بزم او ادنی »
لقای حکمتك پیرایه‌دار فیض « ما اوحی »
سنی توصیف ایچون بیلمم نه‌یازسون خامهٔ شیدا
« جناب حق کبی یوقدر مثالك یارسول‌الله »

∴

پناکاه عوالمدر دربرفیض احسانك
الهی برتجلیکاهیسك الطاف رحمانك
شکوه و شانکك برهان یزدانیسی قرآنك
بوتون سکّان ارض وآسمان اولمازمی حیرانك
« جناب حق کبی یوقدر مثالك یارسول‌الله »

ازمیر — توقادی زاده

شکیب

رباعی

ای نفخهٔ نای کبریا مولانا
سوز دل اخوان صفا مولانا
مقصود بزه نای ونوادن سنسك
آوازهٔ حق ، بانك خدا مولانا

شیخ عبدالباقی

غزل

عارفم آینهٔ دلدر بنم جام جم
باشقه بر سیران ذوقا ذوقه مظهر هر دمم
اکسیك اولمه سینه‌دن سایه‌کده هپ ای فیض عشق
بیك جهان نشوه‌دن رونقلیدر بر عالمم
آلدی غمزه‌کدن درین بریاره کوکلم ، دمبدم
چوقمی کوهرلر نثار ایلرسه چشم پرنمم
کیمسه‌لر بیلمز نه بن بر بیلمز نسخه‌یم
نقطهٔ ذاتمدر آنجق وار ایسه برمحرمم
برتجلیٔ مدامك سرمدی مجراسی‌یم
کاه بردریای جوشان ، کاه ساکن شبنمم

[١] بو مصراع فاضل محترم پیچاقجی زاده حقی بك افندینکدر .

کولمسونمی کلشن عشقم بهاره، وار ایکن
حسنی دلده بیك بهار ایجاد ایدر برکلفمم
برآدم (محیی) بر اسمم نفس ، برنامم کوکل
صیغماسەم ارض وسمایه چوقمی سرّ آدمم

محیی‌الدین رائف

آفاقك تنوری و انفسك تحسری :

طالع کبی مستغرق اولوب خواب کرانه
برجامد بی‌حس کبی آفاق اویویوردی
دوچار اولارق صانکه عمای ابدی‌یه
ظلمت بورومش کوزلرینی شرق اویویوردی .

∴

بیلمەم نه‌قدر سوردی بو تاریکیٔ مشئوم
بردن‌بره برشعلهٔ امید آچیلدی
شرقك اویویان دیده‌سنه فجرك الیله
فیض یقظه سرپیلوب انوار صاچیلدی .

∴

محو اولدی اوقسوتلی سکونی کیجه بیتدی
عکس ایلەمەیه باشلادی اطرافده آواز
نشر ایله‌دی آفاقه منارات جوامع
الهام الٓهی کبی برنغمهٔ ایقاظ

∴

آچدی کوزینی غفلت ایچنده اویویانلر
هرنقطه اولوب نور نباهتله مجلا
اقبال وسعادت کبی شرقك اوزه‌رنده
کون طوغدی ضیالاندی ینه خاور اقصی

∴

ای تاب تجلیسی اولوب نور سماوات
آویزه قیلان قبهٔ کردونه نجومی
ای لمعهٔ الطاف اولوب مهر سعادات
برصبح صفایه چویرن لیل غمومی

∴

آفاقه کرم ایله‌دیکك نور وضیادن
قیل انفسی‌ده مظهر انوار جمالك
آرتیق سحر لطفکه محتاجز الٓهی
اولدوردی بزی لیلهٔ یلدای جلالك

طاهر المولوی

محفل تاریخی :

جعفر بن ابی طالب

مابعد :

(عبادات اسلامیه تاریخچه‌سی) عنوانیله محفله درج ایدیلمکده اولان سلسلهٔ مقالاتك برنده ده بیلمشدیکه :

«ابوطالبك ضرورتیله برابر کثرت عیالی بولوندیغندن کندیسنی أزن بار اعاشه‌نك تخفیفی ایچین اولادندن ایکیسنك آلینوب بسله‌نیلمه‌سی رسول اکرمله عمجه‌سی عباس بن عبدالمطلب آراسنده قرارلاشدیریلمش وعلی نزد نبوی‌یه ، جعفرده بیت عباسه آلینمعدی »

جناب علینك حمایهٔ پیغمبری‌یه کیردیکی وقت بش یاشنده بر معصوم اولدیغنه دائر برروایت کورمعدم . او روایته نظراً حضرت جعفرکده اون‌بش یاشنده بر دلیقانلی ایکن عمجه‌سنك یانه کیتدیکی تفهم اولونور . ابن هشام « ولم یزل جعفر عندالعباس حتی اسلم واستغنی عنه » یعنی « جعفر ، مسلمان وعمجه‌سندن مستغنی اولونجه‌یه قدر عباسك یانده قالدی » دیبور . جعفر حضرتلری ، سابقین اسلامدندر . کندیسنك اون بشنجی ، یاخود اوتوزبرنجی مسلمان اولدیغی ابن اسحاقدن نقلاً « کتاب الاصابه » ده محرردر . ابن هشام ایسه جعفر ابی طالبه قدر اولان قدمای مسلمینك اسامیسنی شو صورتله ضبط ایله‌مشدر :

١ خدیجه بنت خویلد ٢ علی بن ابی طالب ٣ زید بن حارثه ٤ ابوبکر بن ابی قحافه ٥ عثمان بن عفان ٦ زبیر بن العوام ٧ عبدالرحمن بن عوف ٨ سعد بن ابی وقاص ٩ طلحة بن عبیدالله ١٠ ابوعبیدهٔ عامر بن عبدالله بن الجراح ١١ ابوسلمهٔ عبدالله بن عبدالاسد ١٢ أرقم بن ابی الارقم ١٣ عثمان بن مظعون ١٤ قدامة بن مظعون ١٥ عبدالله بن مظعون ١٦ عبیدة بن الحارث ١٧ سعید بن زید ١٧ سعیدك حرمی فاطمه بنت الخطاب ١٩ اسماء بنت ابی بکر ٢٠ عائشة بنت ابی

بکر (*) ٢١ خباب بن الارت ٢٢ عمیر بن ابی وقاص ٢٣ عبدالله بن مسعود ٢٤ مسعود بن القاری ٢٥ سلیط بن عمرو ٢٦ عیاش بن ابی ربیعه ٢٧ عیاشك حرمی اسماء بنت سلامة ٢٨ خنیس بن خذافه ٢٩ عبدالله بن جحش ٣٠ ابواحمد بن جحش ٣١ جعفر بن ابی طالب ٣٢ حرمی اسماء بنت عمیس.

جعفرك اسلامنی (عبادت اسلامیه تاریخچه‌سی) مقاله‌سنده شویله حکایه ایتمشدم :

« .. جماعت تزایده باشلامقله برابر عادتا جمعیت خفیه حالنده اولدیغندن علناً نمازقیلنامیوردی . بوندن طولایی علیه الصلاة افندیمز ، بعضا حضرت علی‌یی معیتنه آلیور ، مکه خارجنه وطاغ آرالرینه کیدوب اوراده آقشام نمازینی قیلیور وقارانلق باصینجه عودت ایدییوردی.

بردفعه ، نبی ایله ولیدن عبارت اولان شو جماعتك ادای صلات ایتدیکی یره ابو طالب جیقه کلمش ، برادر زاده‌سنك اوکده مقتدا ، اوغلنك آز کریده وصاغده مقتدی بولوندیغنی کورنجه یانده‌کی دیکر اوغلی جعفری:

— سن ده عمجه زاده‌كك جناحنه صیغین . دیه نبی اکرمك صول طرفنه کچیرمش وجعفرك اسلامنه سبب اولمشدی »

***

محفلك ١٣ نومرولو نسخه‌سنده مندرج (مصعب بن عمیر) مقاله‌سنده ده بیان ایدیلدیکی وجهله مشرکین قریشك ، علیه السلام و اصحاب کرام حضراتنه قارشی اذا وجفالرینك تحمل اولوناماز بردرجه‌یه کلمه‌سی اوزه‌رینه بشنجی سنهٔ بعثت ایچنده ایسته‌ك ایدنلرك حبشستانه کیتمه‌لری ایچین طرف رسالتدن اذن ویریلدی و (لوخرجتم الی ارض الحبشة فان بها ملکا لایظلم عنده احدوهی ارض صدق حتی یجعل الله لکم فرجاًمما انتم فیه » یعنی « جیقوب حبشستانه کیتسه‌کز . اوراده برحکمدار وارکه اونك یانده کیمسه‌یه ظلم ایدیله‌مز. ایچنده بولندیغکز صیقنتیدن الله سزی قورتارنجه‌یه قدر اوراده اوطورسه‌کز » دەنیلدی . بناءً علیه بشنجی سنه رجبی ایچنده واو شهرك حرمتندن بالاستفاده مسلمانلردن برجماعت ، مکه‌دن قاجوب ساحله ایندی وایکی قاییقله قارشی طرفه کچدی. عثمان بن مظعون حضرتلری بونلرك رئیسی بولونیوردی .

(*) بو روایت غریبه‌در . چونکه : حضرت عائشه ، بعثتك بشنجی سنه‌سنده دوغمشدی . نیته‌کیم (راغب پاشا خواجه‌سی) دیمکله مشتهر (ابراهیم الحلبی) نك سیر منظومه‌سنده «وفی (ه) ولادة عائشه ـ والهجرة الاولی الی الحبشه» دەنیله‌رك مولد صدیقه (ه) یعنی (٥) رقم ابجدیسیله کوسته‌ریلمشدر .

حبشستانده نائل امان اولان بو جماعت ، رجب ، شعبان ، رمضان آیلرینی اوراده کچیردی . او سنه‌نك رمضانی ایچینده علیه الصلاة افندیمز ، حرم شریف داخلنده بلند آواز ایله (والنجم) سوره‌سنی اوقویوب ، ختامنده سجده‌یه وارمش ، کندیسنه اتباع ایله‌ین مسلمانلرله برلکده ـ قرآنك جاذبهٔ بلاغتنه طوتولمش اولان ـ مشرکارده سجده‌یه قاپانمش وشوحادثه ، آغیزدن آغیزه حبشستانه قدر کیدوب اوراده‌کی مهاجرینه قریشیلرك اسلامه کلدیکی ظننی ویرمش ، حتی بعضیلرینی شوال ایچنده مکه‌یه قدر کتیرمشدی .

کلنلر ، ایشك اومدقلری کبی اولمادیغنی آکلاینجه کری دوندیلر (*) وخیبر غزاسنه قدر حبشستانده مأمون ومرفه اولارق یاشادیلر . یمنده‌کی اشعریلردن ابوموسی ایله بعض رفقاسی‌ده رسول اکرمه اتباع ایچین مکه‌یه کلمك اوزره قاییغه بینمش ایکن فیرطنه سوقیله حبش ساحلنه آتیلمش واورایه چیقوب مکه مهاجرینی آراسنه قاتیلمشدی .

***

(قاموس الاعلام) ده دەنیلیورکه :

« میلادك دردنجی قرنی اوائلنده سوریه‌دن حبشه برطاقم راهبلر کیده‌رك دین عیسایی قبول ایتدیرمشلردر. روایته کوره دها اول دخی حبشلیلر دین موسادن بعض مراسم وازجمله جوجوقلرینی سنت ایتدیرمك عادتنی اخذ ایتمشلردی . . .

خریستیان اولدقلری حالده کندیلرینه مخصوص بر مذهبلری اولوب حضرت عیسانك الوهیتنه قائل اولمقسزین یالکز نبوتنی تصدیق ایدرلر . تعدد ازواجه عندلرنده مساغ ولوب زنکینلری قدرتلری یتدیکی قدر قاری آلیرلر. یالکز راهبلری برر قاری آلمق مجبوریتنده‌درلر . امور دینیه‌ده پك مبالاتلری اولمایوب اسکیدن قالما بعض عادتلره دخی رعایت ایدرلر . مع هذا پاپاسلرینك نفوذ واقتداری زیاده‌در . مملکتده مسلمانلر دخی کثرت اوزره اولوب علی الخصوص حکم و نفوذلری زیاده اولان غالالر دین اسلامله متدیندرلر »

اهالیسی اعتقاد واعتیاد خصوصنده شو حالده بولونان حبشستانده راحت ایتمه‌یه باشلایان مسلمان مهاجرلری ، قریشیلرك بر تشبثیله موقتاً بی‌حضور اولدیلر :

(*) بوایکنجی سفره (حبش هجرت ثانیه‌سی) دەنیر.

اهل اسلامك اوراده‌کی حضور وآسایشنی چکه‌مه‌ین مکه مشرکلری، عرب آتی وطائف سختیانی کبی قیمتدار هدیه‌لری حاملاً عمرو بن العاص ایله دیکر برینی حبشه کونده‌ردیلر .

عمرو بن العاصك یولداشی حقنده ایکی مختلف روایت واردر . ابن هشام (عبدالله بن ابی ربیعه) ، (سیرة الحلبیه) و (سیرة النبویه) صاحبلری ایسه عمارة بن الولید) ایدی دییور. حتی بوایکیسی، عبدالله بن ابی ربیعه‌نك عمرو بن العاص ایله آرقه‌داشلغی بدر محاربه‌سنی متعاقب یاپیلان ایکینجی برحبش سفرنده اولدیغنی سویلیورکه طوغروسی‌ده بواولسه کرکدر

مابعدی وار طاهر المولوی

شیخ عثمان شمس افندی حقنده :

شیخ محترم عثمان شمس افندی حضرتلری حقنده یازدیغم مقاله‌ده « صدر اسبق عالی پاشا ایله دیوان همایون قلمنده وبرآره‌لق بدستانده بولندیغنی» ابن الامین محمود کمال بك افندیدن نقلاً بیان ایلمشدم، بوخصوصه دائر معلومات زائده آلمق اوزره اخیراً میر مشارالیهه مراجعتمده بروجه آتی ایضاحاتده بولندی :

« حضرت عزیز ایله عالی پاشا مرحومك دیوان قلمنده رفاقت ایتدکلری پاشانك مرجانده‌کی جامع شریفنك اللی سنه‌یه قریب امامت وخطابتنده بولنان فضلای خطاطیندن ومحبان عزیزدن خواجه حسن تحسین افندی مرحومدن ایشیدلمشدی . کتابخانهٔ فقیرانه‌مزك مجموعه‌لر قسمنده (٢٢٣) نومروده مقید وبعض صحایفی سرآمدان شعرادن مناسترلی فائق بك طرفندن یازلدیغی ملحوظ اولان مجموعه‌ده محرر بعض غزلیاتك بالاسنده‌کی (بدستانی عثمان نوری) اشارتندن عزیزك بدستانده بولنمش اولدیغی استدلال اولنمشدی . بوغزللری شیخ مکرمك متحیزان مریدانندن وفضیلت مندان امتدن چفته‌لر حاراسی مدیری بیطر میرالایی ابراهیم بك مرحومه کوندرمشدم . اشعار عزیز میانه قید ایتمشدی . حضرت شیخك ارتحالندن قرق سنه اول طبع و نشر ایدلمش اولان (تذکرهٔ فطین) ده « عثمان نوری افندی سهم قلمنه بر مدت مداومتله مؤخراً طریقت علیهٔ اویسیه‌یه سلوك ایدرك ١٢٦١ ده (بزاستانده) واقع مبایعه کتابتنه تعیین قلنمشدر » دنیلمشدر. ینه مشارالیه محمود کمال بك افندی بیوردیلرکه « عزیز مشارالیهه ایام صباوتندن بری منتسب و محب اولان بر ذات محترم‌ده « افندی ، عالی پاشا ایله دیوان قلمنده بولنمدی . خواجه پاشا محله‌سنده قومشولق ایتدیلر، پاشا دیوانده ایکن افندی مالیه‌ده ایدی، باب عالی‌یه انتساب ایچون پاشا تشویق ایدرمش . عزیز حضرتلری بدستانده خواجکی اولمیوب آرایجی باشیلق خدمتنده بولنمشدر. برزمان سرکه‌جیده توتونجی دکانی آچمشدر . بر بکتاشی درویشی کلوب چوبوغنه توتون طولدیرمسنی سویله‌مش ، عزیز ، چوبوغی طولدیردقدن بشقه بر آووج توتون‌ده بخش ایتمش . درویش دکانك نه وقت آچیلدیغنی صوروب ایکی اوچ آی اول آچیلدیغی جوابنی آلمسیله « دکانی اوچ آیده قپاتیرسه‌ك ضررله قپاتیرسك. آلتی آیده قپاتیرسه‌ك سرمایه‌یی توکتیرسك . برسنه‌ده دوام ایدرسه‌ك سرمایه‌ك قدر بورجه کیررسك دیمش . حضرت عزیز فی الحقیقه آلتی آیده سرمایه‌یی توکتدك ، بیورمشدی » دیمشدی . قدس الله اسراره

بو کبی تتبعلر ، حقیقتك تجلیسنه و اعاظمك قدرینك تقدیرینه خدمت ایدر شیلر اوله‌جغی عرفان عالیلرینه عیاندر . بناءً علیه بالمناسبه محفله درجی رأی عارفانه‌لرینه وابسته‌در . کریم الفطرتم افندم .

حسین وصاف

اسعد دده افندی مرحوم حقنده حسین‌وصاف بكه مكتوبدن

مابعد :

پدرم حاجی صفوت بكك جد مادریسی واستاد خط محمود جلال‌الدین مرحومك شاكرد یكانه‌سی اولان محمدطاهر جمال‌الدین افندی ـ كه مشارالیهك اسم ومخلصه‌وارث اولمشم ـ مولوی درویشی ایمش. دیمك‌كه حسن‌خط ایچین محمودجلال‌الدینه ، حسن سلوك ایچین‌ده محمد جلال‌الدینه اقتدا ایله‌مش . كریمه‌سی عفیفه شفیقه خانم‌ایسه یكی‌قاپی مولویخانه‌سنك شیخ اجل واكملی ابوالكمالین عثمان‌صلاح‌الدین دده افندی ایله سوت أمشلر . پدرمك عمجه‌سی محمد افندی ، سكهٔ مولانایی دائما باشنده طاشیر برذات ایمش . بویوك پدرم احمد افندی ایله پدرمك مولویلكه انتسابی اولوب اولمادقلرینی بیله‌میورم . بابامی سكه‌لی اولارق كورمه‌دم . شوقدركه جناب پیره فوق‌العاده حرمتكار ایدی و لسان مثنوی‌یی برپارچه آكلاردی. حتی‌بك چوجوقكن بكا (بند عطار) مقدمه‌سندن برقاچ بیت ازبرله‌تمشدی .

نه‌دیمك اولدیغنی بیله‌مه‌دیكم ، لكن آهنكدار بولوندیغنی پك‌اعلی ادراك ایتدیكم او سوزلری بن تكرار ایدركن اوده حزین حزین آغلاردی .

رضاعاً وطباعاً اولان مولویلكك حسن تأثیری و پدر مرحومك چوجوقلغنده‌كی فیض تدریسی نتیجه‌سی اولمالی‌كه بولوندیغم مكتبلرده فارسی اوكرنمه‌یه فضله غیرت ایدر و رمضانلرده وقت بولدقجه فاتح جامعنده اسعدده مرحومك درسنه كیدر ، ساده فقط مؤثراولان اوتقریری آكلامایه چالیشیردم .

٣٠٨ سنهٔ مالیه‌سنده (منشأ كتاب‌عسكریه) دن نشأت [١] ایله‌مش و اوسنه حزیرانی ایچنده پیاده دائره‌سنك اوچنجی شعبه‌سی ژورنال قسمنه ٨٠ غروش معاشله دوامه باشلامشدم .

برطرفدن قلمه كیدییور ، برطرفدن‌ده فاتح جامع شریفنده ـ شیمدیكی امام اول ـ قلبه‌لی محمد راسم افندی حضرتلرینك درسنه مداومتله عوامل شرحی آطه‌لی اوقویور ، مع‌مافیه كندی كندیمه فارسی‌یه چالیشیور و اوفاق تفك بعض عباراتك تفهمندن فارسی بیلیورم وهمنه دوشویوردم . او صیراده أله‌بر (حافظ دیوانی) كچدی . علی‌الاكثر صحیفه‌لرینی‌قاریشدیرییور ، اوته‌سنی‌بریسنی آكلامق ظننده بولونویور ، ـ (سویله‌مه‌سی كوتولك) دیبه برتعبیر واردركه بورامی تام یریدر ـ اونلری نظماً ترجمه ایتمه‌یه قالقیشیوردم .

(مابعدی وار) طاهرالمولوی

---

[١] منشأ كتاب عسكریه : بایزیده كتبخانهٔ عمومی اتصالنده‌كی جسیم بنا داخلنده ایدی‌كه (مقام‌سرعسكری = حربیه نظارتی) اقلامنه كاتب یه‌تیشدیرمك ایچین تأسیس اولونمش برمكتب ایدی . مدت تحصیلیه‌سی ایكی سنه‌دن عبارت اولمقله برابر تدریسات مقتدر استادلر طرفندن اجرا ایدیلدیكی جهتله استفاده بخش ایدی . اوراده‌كی محترم سیمالر آراسنده رئیس‌الخطاطین محسن‌زاده عبدالله و آلای بكی زاده ناجی بكلرله عربی و فارسی معلملری یكتا وشاكر افندی مرحوملری دائما تخطر ایدرم .

(سبیل‌الرشاد)

برآرالق آنقره‌ده انتشار ایله‌مش اولان سبیل‌الرشاد مجموعهٔ دینیه‌سنك استانبولده و برسابق اسبوعی اوله‌رق نشر ایدیله‌جكی خبر آلینمشدر .

مجموعه‌نك سنه‌ختامی اولدیغندن طشره بایعلرمزك حساب كورمه‌لری رجا اولونور .

مطبعهٔ عامره || مدیرمسئولی : طاهرالمولوی

اسلامك نفعنه خادم مقالات مع‌التشكر قبول ونشراولونور

یازانك شخصیتی دكل، یازینك اهمیتی نظردقته آلینیر .

كلن‌یازیلردن شایان قبول كورولنلر تاریخ صیراسیله درج ایدیلیر .

كوندریله‌جك آثار ،اوقوناقلی ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر .

دینی، علمی ، ادبی، اجتماعی وشهری

محفل

١٣٣٨

مجموعهٔ اسلامیه‌سی

صاحبی ، مدیری ، محرری :

اداره‌خانه‌سی : دارالفنون قارشیسنده كاشی حسن‌پاشا مدرسه‌سی داخلنده‌در

مركز توزیعی : باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) كتبخانه‌سی

آبونه بدلی : سنه‌لكی ١٠٠ غروش آلتی آیلغی ٥٠ «

آبونه قیدی معامله‌سی هرسنه‌نك یوكنجی وایكنجی آلتی آیندن اعتباراً اجرا اولونور

عدد	جلد		ذی‌القعده	فی : غروش
٣٧	٤		١٣٤١	١٠

مندرجات:

خاتم‌الانبیا حقنده الـ‌چیر كین برا سنادك ردیه‌سی و اسلام دینه فطریدر

شرعیه‌وكالت جلیله‌سی تدریسات مدیرعمومیسی فاضل محقق آق‌سه‌كیلی احمدحمدی‌افندی حضرتلری طرفندن بوعنوانلو ایله ایكی اثر مهم نشراولونمش وبرر نسخه‌سی محفل اداره‌سنه اهدا بویورولمشدر.

حمدی افندی حضرتلرینك وسعت علمیه ونزاهت قلمیه‌سی آثار اسلامیه، خصوصیله محفل قارئلرینك معلومی اولدیغندن شو ایكی اثر حقنده سوز سویله‌مه‌یی معلومی اعلام قبیلندن عد ایدر ومطالعه‌لرینی قارئین كرامه جداً توصیه‌ایله مؤلف محترمی تبریك ایلرز .

آق بییق جامع شریفی امام و خطیبی اسماعیل تحسین افندی طرفندن‌ده

توركجه خطبه‌لر

نامیله بررساله نشر اولونمش ومندرجاتی بعض آیات كریمه‌نك ترجمهٔ مألندن عبارت بولونمشدر .

سبیل‌الرشاد مجموعه‌سی

اخیراً ینه دارالخلافه‌ده انتشاره باشلامشدر . موفقیت ودوام انتشاری تمنی اولونور .

افادهٔ مخصوصه :

عون الٓهی وامداد رسالتپناهی یه استناداً محفل مجموعه‌سی بونسخه‌ایله دردنجی سنهٔ انتشارینه‌داخل اولویور . اوتوز آلتی نسخه‌ده کورولن انتظام نشریات ایله تنوع وتکمل مندرجاتك بوندن صوكراده مع زیاده کوروله‌بیلمه‌سنی توفیقات ربانیه‌دن امید ایده‌رم وسطور آتیه‌یی مطالعین کرامك نظردقتنه عرض ایلرم :

۱ — محفل اداره خانه‌سی ، دارالفنون قارشیسنده‌کائن حسن پاشا مدرسه‌سی داخلنه نقل ایدیلمشدر . مکتوب کونده‌رمك ، یاخود صاحب مجموعه‌ایله کوروشمك ایسته‌ینلرك هركون اوكله‌دن صوكرا اورایه مراجعت بویورماسی ،

۲ — مجموعه‌نك صحائفی محدود اولماسنه بناءً خارجدن یوللانیله‌جق یازیلرك ممکن مرتبه مختصر وبالخاصه مفید اولماسی ،

۳ — آبونه قیدی معامله‌سی هرسنه‌نك برنجی وایکنجی آلتی آیلغندن اعتباراً اجرا ایدیله‌جکندن آبونه اولاجقلرك بوجهتی نظر دقته آلماسی ،

٤ — کچن سنه ۱۰۰ غروش کونده‌رمش اولانلرك آبونه مدتی ختام بولدیغی جهتله تجدید ایتمك ، یاخود آلمامق ایسته‌ینلرك اداره‌خانه‌یه معلومات ویرمه‌سی ،

٥ — حمیتلی قارئلرمزك اخوان ویارانی تشویق صورتیله محفلك انتشارودوامنه خدمتده بولونماسی. باقی ومن‌الله‌التوفیق .

طاهرالمولوی

محفل دینی وعلمی :

تفسیرلر ـ مفسرلر

حضور همایون خلافتپناهی درس شریفی مقررلرندن وسلیمانیه مدرسهٔ عالیه‌سی مدرسلرندن برغمه‌لی جودت افندی‌استاد فاضلمز طرفندن بوعنوان‌ایله یازیلمش اولان اثر مهم ، فاضل مشارالیهك لطف مخصوصیله بونسخه‌دن اعتباراً محفله درج ایدیلیور .

قرآن کریم ایله تفسیر وتأویلنه ، تلاوت وکتابت اعتباریله کیفیت جمعنه ، بالروایه وبالدرایه تفسیره دائر معلومات مفصله‌یی ، برده مفسرلرك طبقاتیله مختصر ترجمهٔ حاللرینی احتوا ایدن بو کتاب مفیدی مجموعه‌نك حجمی نسبتنده وقسم قسم اوله‌رق نشر ایله‌یه‌جکز .

مستعیناً بالله ابتدا ایدیورز :

جمع قرآن

جمع قرآن ایکی درلودر . بری تلاوت ، دیکری کتابت اعتباریله‌در .

تلاوت اعتباریله جمعی : قرآن کریمك زمان سعادت اقتران محمدیدن انقطاع وحیه‌قدر کذران اولان‌مدت ظرفنده اصحاب کزینك حفاظی طرفندن شیمدیکی اوقودیغمز مقداردن نه اکسیك ، نه‌ده زیاده اولمایه‌رق حفظ و جمعندن عبارتدرکه بونده قطعیاً شبهه یوقدر . یالکز شوقدر وارکه اوزمان سور جلیله شیمدیکی ترتیب اوزرینه مرتب دکل ایدی . چونکه ارجح اقواله کوره قرآنك نزولاً الڭصوڭی بولونان (یاایهاالذین آمنوااتقوا الله وذروا مابقی من‌الربا) دن باشلایوب (ثم توفی کل نفس بما کسبت وهم لایظلمون) جملهٔ جلیله‌سیله مسك‌الختام‌اولان آیات جلیله‌دن صوکرا حیات پیغمبری آنجق طقوز کون امتداد ایده‌بیلدیکندن ترتیب سوره میدان قالمامش ایدی .

ایشته قرآن کریم عظمای اصحاب کزینندن (ابیّ بن کعب) (زیدبن‌ثابت)(ابوموسی‌الاشعری) (ابوالدرداء) کبی‌ذوات کرام وباخصوص حقلرنده (یحسبهم الجاهل اغنیاء من‌التعفف) جملهٔ جلیله‌سیله توصیف قرآنی شرفنزول‌ایدن ونواحی‌وبلدانه‌سوق اولونه‌کلکده‌اولان مفرزه‌لره‌ترفیقاً تعلیم‌قرآن‌ایچون کونده‌ریلن‌وعددلری‌یوزی‌متجاوز بولونان (اصحاب صفه) طرفندن تماماً حفظ اولونمش وشو صورتله داها حیات نبویه‌ده (جمع قرآن) تحقق ایتمش بولونویوردی .

کله‌لم‌شیمدی کتابت اعتباریله جمع قرآنی بیانه:

اسباب‌مختلفه واغراض متنوعه‌ومقاصد متغایره اوزرینه پیدرپی‌نازل اولمقده‌بولونان آیات جلیله‌یی حضرت جبریل انزال ایتدکجه هرآیتك هانکی سوره‌نك نره‌سنه یازیلاجغنی‌ده بیلدیریردی. فخر عالم افندیمزده اوزمان کاتب وحی بولونان (علی) (عثمان) (معاویه) (سعید بن‌العاص) واوغوللری (خالد وأبان) (شرحبیل) (علاءالحضرمی) (زید بن‌ثابت) رضوان‌الله تعالی علیهم اجمعین حضراتی کبی ذوات کرامه اوترتیب اوزه‌رینه یازمالرینی‌امر ایدر ویازدیریردی .

دیکر ناس‌ایسه اونلردن استنساخ ایدرلردی. اصحاب کرام‌هپ بوترتیب اوزره‌قرآنی ضبط‌وحفظ ایتمشلردی. فقط‌کیمی برمقدارینی ، کیمی جمله‌سنی ازبر ایدردی . هپسنی حفظ ایدنلره او زمان ـ حافظ یرینه ـ (قراء) ده‌نیلیردی .

قرآنك حسب‌الزمان تخته‌لر ، کمیکلر ، ده‌ریلر اوزرینه آیری آیری یازیلوب اوعروس زیبانك برمصحف حالنده مجموعاً عرض اندام ایتمه‌مسی هم نسخ احتماله ، هم‌ده نشر و تعمیمنده یسر وسهولت حکمتنه مبتنی ایدی . چونکه اوزمان بوتون سور قرآنیه مصحف واحد حالنده جمع ایدیلسه ایدی اوتوز جزءدن عبارت اولان قرآنی یازمق و یازدیرمق پك آز کمسه‌لره میسر اوله‌بیله‌جکندن قرآن مبین بین‌المسلمین چابوجاق انتشارایده‌مزدی. انتشار مزبور ایسه صوك درجه لازمه‌دن بولونویوردی . أوت ، هرکس بش‌وقت نمازی اونکله ادا ایده‌جك ، وظائف دینیه‌سنی‌ده اوندن اوکره‌نه‌جك ایدی‌که اشبو نقطهٔ مهمه‌نك تحقق ایچونده سور قرآنیه‌نك آیری آیری کتاب شکلنده یازیلماسندن کوزل بر کیفیت یوق ایدی . بناءً علیه رسول اکرم صلی‌الله علیه وسلم افندیمز بونلری او وجهله یازدیردی وبو سایه قرآن کریم آزبرزمان ایچنده برسرعت خارق‌العاده ایله‌انتشار ایله‌دی. شوحالده مجموع قرآن‌هم صحائف‌متفرقه‌ده یازیلمش ، هم‌ده قلوب امته‌حفظ ایدیلمش اولدی. ایشته شو صورتله قرآن کریم تا زمان پیغمبریده تمامیله یازیلمش وازبرلنمش ایدی . فقط بریره جمع اولونه‌رق مصحف واحدحالنده اولمادیغی کبی سور شریفه‌ده شیمدی مشهودمز اولان ترتیب یوق ایدی .

اون‌برنجی سال هجری ربیع‌الاولنك ۱۲ نجی پازارایرتسی کونی شمس تابان رسالت افق آخرته چکیلوب حضرت‌ابوبکره‌بیعت‌تمام اولدقدن‌صوکرا اطراف ونواحیده ارتداد غوائلی باش کوستردی.

آزمدت ظرفنده تسکین و ازاله‌سنه موفقیت الویرن شو غوائلك الڭ دهشتلیسی (بنی حنیفه) قبیله‌سنك رئیسی بولونان و قاتل حمزه (وحشی) طرفندن اشبو غائله اثناسنده قتل اولونان (مسیلمةالکذاب) نام دوزمه پیغمبر طرفندن چیقاریلان غائلهٔ ارتداد ایدی .

اطفای غائله اثناسنده دشمندن یکرمی بیك تلف ، اهل اسلامدن ایکی بیك‌دن زیاده شهید وپك‌چوق مجروح واردی. شهدا میانده‌حضرت عمرك قارنداشی (زید) زبیرك قارنداشی (سائب) ومشاهیر قرادن (سالم مولی حذیفه) کبی اجلهٔ فقهای صحابه ویتمشدن زیاده قراء بولونویوردی .

حضرت‌عمر بوکیفیتدن صوك‌درجه اورکدی. همان حضور خلیفه‌یه کیردی و :

ـ غائله‌نك‌دفعی اوغورنده بوقدر قراء شهید اولونجه قورقارم‌که دیکر مواقعده سرنمای ظهور

اولاجق وقایعده‌ده عظمای امتدن نیجه‌لری شهید دوشه‌رك معاذالله آز وقت ظرفنده انقراض قراء وقوعه کلسین‌ده بعض آیات قرآنیه اونوتولسون. همان قرآنك جمع ایدیلمه‌سنی امر و فرمان ایتمه‌کز رأینده بولونیورم. دیدی.

خلیفه بونی تصویب و فقهای صحابه وکتّاب وحیدن (زید بن ثابت) حضرتلرینی دعوت وشو امر مهمی اونك عهدهٔ کفایتنه تودیع ایله‌دی.

زید بن‌ثابت حضرتلری ذاتاً حیات پیغمبریده قرآنی تماماً ازبرله‌مش اولمقله برابر ابتدا:

— رسول‌اللهك یاپمادیغی بر ایشی بز ناصیل یاپارز؟ دییه‌تردد کوستردیسه‌ده حضرت خلیفه‌نك:

— بو امر خیردر، بونده‌تردده محل یوقدر. دیمه‌سی اوزرینه کمال‌دقت‌واحتیاط ایله ایشه‌باشلادی. وهر کیمده دری، تخته، کمیك اوستنه یازیلمش قرآندن قاچ آیت وارسه جمله‌سنی بریره طوپلادی وکندیسنك اولجه یازمش بولوندیغی صحائف ایله قارشیلاشدیره‌رق وسائر قرایه‌ده‌بالمراجعه اونلره‌ده تصدیق ایتدیره‌رك قرآنی تمامیله صحیفه‌صحیفه یازوب جمع ایله‌دی. اشبو مصحف‌مطهره حضرت ابوبکرك نزدنده قالدی. وفاتندن صوکرا حضرت عمرك یاننده طوردی. اونك‌ده وفاتنده کریمه‌سی ام‌المؤمنین حضرت (حفصه) رضی‌الله عنهانك‌یاننده قالدی.

***

بروجه‌بالا آیات‌قرآنیه‌زمان پیغمبریده‌نه‌وجهله ترتیب اولونمش ایسه اشبو مصحف شریفه او ترتیب اوزره یازیلمشدی. فقط‌سوره‌لر صیراسیله‌یازیلمایوب هرسوره یالکزباشنه برکتاب ایدی. چونکه‌ترتیب آیات توقیفی ایسه‌ده ترتیب‌سور اجماع صحابه‌ایله‌در. صحائف‌قرآنیه‌یی بریره‌جمع ایتمك‌معناسنجه‌حضرت ابوبکره (اوّل‌من جمع‌القرآن) عنوانی ویریلمشدر.

حضرت‌علی کرم‌الله‌وجهه ورضی‌الله‌عنه‌حضرتلری:

— ناسك‌جمع قرآن خصوصنده اك زیاده‌نائل اجر وثواب اولانی ابوبکردر. الله، اوکا رحمت ایله‌سین. جملهٔ تقدیریه‌سیله حضرت ابوبکرك ثناسنده بولونمشدر.

خلاصه: حضرت پیغمبرك زمان سعادتلرنده کندی‌حضور سنیه‌لرنده آیری آیری یازیلمش‌اولان آیات وسوری اوصحیفه‌لردن بالاستنساخ یازدیران وبونلری بریره‌طوپلایان حضرت ابوبکردر. بناءً علیه‌حق عالیلرنده (اوّل من جمع‌القرآن) عنوان جلیلی پك موافقدر.

مابعدی وار — برغمه‌لی جودت

عقل ونقل

عقل: سائر حیواناتدن انسانك مابه‌الامتیازی اولان غریزه‌یه اطلاق اولندیغی کبی او غریزه سببیله حاصل‌اولان علوم ومعارفه‌ده‌اطلاق‌اولنور.

نقل: معجزات‌ایله مؤید اولان رسول‌اللهك خبریدرکه آکا شرع دینور.

بشرك واسطهٔ علم وعرفانی حواس، عقل و نقول صحیحه‌در. آنك ایچون اثبات مطالبده حواس ایله ادلهٔ عقلیه ونقلیه‌یه مراجعت اولنور.

دلیل: لغتده مرشد و مابه‌الارشاد معناسنه اولوب اصطلاحده، کندیسنده نظرصحیح‌اجراسیله صورت سالمانه‌ده تأمل وتفکرایله مطلوب‌خبری‌یه علم ویا ظن حصولنه ایصال ایدن شیدر.

دلیل، احتوا ایلدیکی مقدماتك‌مأخذی‌اعتباریله عقلی ونقلی قسملره انقسام ایدر.

عقلك حکمیله مطلوبه ایصال ایدن دلیله عقلی دینیر. بنانك بانی‌یه، عالمك صانعه دلالتی کبی. نقلك حکمیله مطلوبه دلالت ایلین دلیله‌ده نقلی دینیر. مثلا: امر النّهی‌یی ترك ایدن عاصیدر. چونکه

قرآن کریمده (افعصیت امری) بیورلمشدر. هر عاصی مستحق عقابدر. زیرا (ومن یعص‌الله ورسوله الخ) بیورلمشدر. نصوص مذکوره مقتضاسنجه دلیل مذکور امر النّهی‌یی ترك ایدن کیمسه‌نك مستحق عقاب اولدیغنی انتاج ایدر.

دلیل عقلی و نقلی‌دن بعضیلری علم قطعی، بعضیلری‌ده ظن افاده ایدر.

کلامیونه کوره دلیل، یقینیاته منحصر اولوب ظنیاته‌اطلاق‌اولنماز. اصولیون‌ایله‌منطقیون‌ایکیسنه‌ده دلیل اطلاق ایدییورلر.

اهل حقه کوره عقل ـ شرع کبی ـ حجج الٓهیه‌دندر. شرع ورود ایتمکسزین عقول ایله وقوف ممکن اولوب‌ده شرعك موقوف‌علیهی‌اولان مطالبده عقل ایله استدلال واجب اولور.

عقلك حجج الٓهیه‌دن اولدیغنه دلائل کثیره‌ایله استدلال اولنور.

(۱) (انی اراك وقومك فی‌ضلال‌مبین) نظم جلیلی ایله ابراهیم علیه‌السلامدن اخبار بیورلدیغی اوزره مشارالیه حضرتلری باباسیله قومنه خطاباً [ضلالتده اولدیغکزی بکا وحی اولندی‌دییوب‌ده اصنامی الٓهه‌اتخاذ ایتمکده سزی‌ضلالده کوردییوردم] بیورمش‌اولمسی عقلك مرشدوحجت اولدیغنه‌واضح بر دلیلدر.

(۲) ابراهیم علیه‌السلامك (نجوم ایله خالق تعالی‌نك وجودینه استدلال ایده‌رك بو واسطه ایله ربیسنه معرفت حاصل ایتمش اولدیغی اخبار بیورلدقدنصکره (وتلك حجتنا آتیناها ابراهیم علی قومه) نظم مبینی ایله طرز مذکور اوزره وقوع بولان استدلال عقلینك من طرف‌الله ابراهیم علیه‌السلامه بخش اولنمش بر حجت اولدیغی بیان اولنمقده‌در.

(۳) اهل کفرك جمله‌سنی (دین حق، دین اسلام). دعوت ایتمك شرعاً واجبدر. حالبوکه بونلردن دهریه، معطله ومادیون (قدم عالم، تعطیل صانع) اعتقادنده بولندقلری ایچون دلائل نقلیه ایله آنلره مناظره ومدافعه‌ده بولنمق معقول اولماز. زیرا پیغمبرلری ارسال، کتابلری انزال ایدن صانع کائناتك وجودینی‌انکارایلدکلری‌ایچون رسول ایله، تنزیل ایله استدلال واقامهٔ حجت‌هیچ برفائده انتاج ایده‌میه‌جکندن‌بونلره قارشو نقل‌ایله دکل، آنجق عقل‌ایله اقامهٔ‌حجت‌ایتمك لازم‌وواجب اولور.

بناءً علیه دلائل‌مذکوره‌ایله‌عقلك‌حجج‌الٓهیه‌دن بر حجت اولدیغی ثابت اولور. آنك ایچون اهل حق عالمك‌حدوثی، صانع‌تعالی‌نك‌وجود ووحدانیتی کبی مسائلی اثباتده و معطله، دهریه، مادیونی الزامده دلائل عقلیه‌یه تمسك و استناد ایتمشلردر.

قومنه حجج عقلیه ایله پك چوق اقامهٔ حجت ایلدیکی ایچون ابراهیم علیه‌السلامه (ابوالحجة) نامی ویرلمشدر.

(قالت رسلهم افی‌الله شك فاطرالسموات والارض = رسوللری آنلره، یعنی‌امتلرینه‌دیدیلرکه سموات و ارضك خالقی اولان الله‌ده شك اوله‌بیلیرمی) نظم جلیلی ایله بیان بیورلدیغی اوزره سائر رسل کرام حضراتی‌ده امتلرینه قارشو اثبات صانع‌ده دلائل‌عقلیه‌یه مراجعت ایتمشلردر.

مسائل مذکوره‌یی اثباتده عقلك مستقلا حجت اولدیغی ثابت اولنجه حجج شرعیه ایله عمل‌واجب اولدیغی کبی نظر عقل ایله ادراك اولنوبده شرعك موقوف علیهی اولان مسائل‌ده عقل ایله‌ده عمل واجب اولور. آنك ایچون افاخم مجتهدین کرامدن امام اعظم حضرتلری (نفسنی سموات، وارض وسائر مخلوقاتی کوردیکی‌ایچون هیچ‌برکیمسه‌خالقنه جهلده معذور اوله‌ماز) و (الله تعالی پیغمبر

گوندرمه‌مش اولسه‌یدی خلقه مجرد عقللریله معرفةالله واجب اولوردی) بیورمشلردر. شو حالده معرفت خالقده جهل عذر اولمادیغی کبی اصول اعتقادیه‌ده مجرد عقلك كفايتی حسبیله بو خصوصه دائر اجتهادده خطاده شرعاً عذر صاییلماز. آنك ایچون اصول مذکوره‌ده خطانك کفر ویا ضلالت اولدیغنده علما اتفاق ایتمشلردر. مابعدی وار

اسکلبلی
محمد عاطف

فرق موجودهٔ اسلامیه‌دن :

اباضیه فرقه‌سی

(٢٥ نجی نسخه‌دن مابعد)

عراقده‌کی (اصولیه) اثنا عشریه‌نك اصول فقه علماسی، (اخباریه) ده محدثینی دیمکدر. اثناعشریه‌دن (شیخ احمدالاحسائی) نك تأسیس ایتدیکی (شیخیه) ، (کاظم الرشتی) نك تأسیس ایتدیکی (کشفیه) ویا (رشتیه) مذهبلری متصوفهٔ اثنا عشریه‌دندر. (میرزا علی) نك تأسیس ایتدیکی (بابیه) مذهبی شیخیه وکشفیه‌دن متولددر. بابدن صوکره بابیه ، (خالصه) ، (قرتیه) ، (ازلیه) ، (بهائیه) نامليله دوت قوله آیرلمش ایدی . (بهائیه مذهبی) ، ازلیه رئیسی (میرزا عباس) ك برادری (میرزاعلی‌بها) طرفندن وضع اولونمشدر. کرك بابیه‌نك ، کرك بهائیه‌نك قرآن مینه بدل برر کتابلری واردر . اسماعیلیه فی‌الاصل امامیه‌دن ایکن برچوق داللره ، بوداقلره آیرلمش ایدی . (قرامطه ، مبارکیه) ، (مهدیه) ، (باطنیه) ، (سبعیه) ، (صباحیه) ، (مستعلیه) قوللری اسماعیلیه‌دن منشعب ایدی. ایچلرنده احکام شریعته معتقد اولانلر بولندیغی کبی احکام شریعتی ابطال ایدنلرده واردر. مهدیٔ منتظر اعتقادی طولاییسیله عالم اسلامده شرقده ، غربده بر طاقم مهدیلر ویا متمهدیلر ظهور ایتدی. الیوم هندده بر (مهدیه) فرقه‌سی واردر. بوندن بشقه نزول عیسی علیه‌السلامه اعتقاد طولاییسیله هندده‌کی (احمدیه) فرقه‌سی (مسیح هند) نامیله اورته‌یه آتیلان ، کندیسنی آخر زمانده نزول ایده‌جك اولان حضرت عیسی طانیتان (میرزا غلام احمد) طرفندن تأسیس اولونمشدر . [١]

٣ــ حروریلر[٢] ویا خارجیلردن الیوم اباضیه قولی موجوددر. اباضیه‌نك فقهی، علماسی، فقهاسی مجتهدلری، کتب مدونه‌لری واردر. اباضیه مذهبی زنکبارك مذهب رسمیسیدر . حجازده (بیاضیه) ، افریقاده بشنجی مذهب دینلان مذهب بودر. شمالی افریقاده حروریه‌دن (صفریه) قولنك، جزیرةالعربده (نجدات عاذره) قولنك بولندقلری‌ده مرویدر . اباضیه‌دن متولد برده (یزیدیه) فرقه‌سی واردرکه موصل حوالیسنده ساکندر . فقط اباضیه‌نك غالیه‌سندندر .

∴

حروریه‌نك ظهوری — حضرت علی کرم‌الله وجهه زماننده ظهور ایدن صفین حربی مناسبتی ایله حکمین مسئله‌سی تحدث ایتمش ایدی. حضرت علی‌نك عساکرندن برقسمی آکا راضی اولمیه‌رق « لاحکم الا لله ولرسوله » دیه‌رك جناب مرتضایه قارشی کلمشلر ایدی . بویله‌جه ایلك دفعه اوله‌رق عالم اسلامده تفرقه و اختلاف وقوع بولدی . نهروان محاربه‌سنده انهزام کلی ایله منهزم اولان خارجیلرك بقیةالسیوفی اطرافه قاچه‌رق کندولرینه طرفدار بولمشلر ایدی . خارجیلر نفسلرینی فدا ایتدکلرندن طولایی کندولرینی «شراة ـ فداکاران» لقبی ایله تلقیب ایتدیلر .

[١] بو مذهب کتابلرندن بری حقنده مجموعه‌نك بو نسخه‌سنده معلومات واردر .

[٢] حضرت علی‌یه خروج ایتدکلرندن طولایی کندولرینه خارجی دیندیکی کبی (حرورا) دنیلان محلده طوپلاندقلرندن کندولرینه حروریه‌ده دیمش ایدی .

حروریه‌نك مقصدلری قرآن کریمه معارضه ایتمك دکل ، بلکه ظاهراً وباطناً قرآن کریمه اتباع ایدی. شوقدرکه «مقری» اولوب فقیه اولمدقلرندن آیات قرآنیه‌دن آیات قرآنیه‌نك دلالت ایتدیکی معنایی آکلایورلر ایدی . فقه بیلمکسزین آیت وحدیث ایله استنباط احکامه قالقشمق خطای فاحشه مؤدی اولور ایدی . بوندن طولایی حروریه اك اوفق بر حادثه‌ده دقایق فتوایی بیلمه‌دکلرندن یکدیکرلرینی بیله تکفیره قدر واریرلر ایدی . حروریه ، کندی دارلرینی دار ایمان وهجرت ، مخالفلرینك دارلرینی دار حرب عد ایتمکله جماعت ایله ، دار ایله دیکر مسلمینك داروندن ، جماعتندن آیرلمشلر ایدی . سفك دما ایله ، اخذ اموال ایله خروج بالسیف ایله بین‌المسلمین فتنه احداث ایلمشلر ایدی .

حروریه، حکمینه راضی اولانلری تکفیر ایتمکله بالنتیجه حضرت عثمان ایله حضرت علی رضی‌الله عنهمادن تبری اعتقادی بر اساس اولمش ایدی . مذهب حروریه‌ده اوچ اساس واردر: ١ — کناه کبیری ارتکاب کفردر ، ٢ — حکمینه راضی اولانلردن ، عثمان ایله علی (رضی‌الله عنهما) دن تبری لازمدر . تبری هر طاعته تقدیم اولنور . ٣ — امام جائره خروج بالسیف .

اباضیه‌نك ظهوری — حروریه بر طاقم قوللره آیرلمش ایدی . اك اول ظهور ایدن شعبه (محکمهٔ اولی) شعبه‌سیدر . محکمهٔ اولی حضرت عثمان ایله علی رضی‌الله عنهمایی ، اصحاب جمل وصفینی ، حکمینه راضی اولانلری ، کناهکار اولانلری تکفیر ایدر ، مخالفین اولان مسلمینی تکفیر ایدر ایسه‌ده آنلره مشرك دیمز، مذهبلرینه موافق اولان قاعدینی ، یعنی ضعف و سائره‌دن ناشی کندیلریله برابر بولونمیانلری تکفیر ایتمز ، نصب امامی واجب کورمز، اعتقادلرنجه قرشی اولسون، اولمسون نصب اولنوب بین‌الناس اجرای عدالت ، کتاب و سنت اوامرینه تطبیقاً ادارهٔ حکومت ایدن ذات امامدر. امام ، سیرتی بوزارسه اوکا قارشی خروج واجب اولور . دها صوکره ظهور ایدن (ازارقه) پك شدت کوسترمش ، اك نهایت اباضیه شعبه‌سی ظهور ایتمشدر .

عصر ثانیٔ هجریده خلفاء امویه‌نك نهایتی اولان مروان بن محمد زماننده خروج ایدن (عبدالله بن اباض) ك اتباعی اولان اباضیه مذهبی، اهل سنته اك یقینی‌در . اباضیه ویا علی‌الاطلاق حروریه ایله شامده ظهور ایدن ناصبه‌یی قاریشدیرمامليدر . ناصبه، علی رضی‌الله‌عنهی قدح ایدنلردر، حضرت علی وآل علی‌یی ایذا ایلیانلردر ؛ شیعهٔ عثمان (رضی‌الله‌عنه) در. تماميله شیعه‌یه مقابلدر. اباضیه هم عثمان ، هم علی رضی‌الله عنهمادن متبری‌در . یالکز ابوبکرالصدیق ایله عمرالفاروق (رضی‌الله عنهما) تولی ایدر . ناصبه ، حضرت علی رضی‌الله عنهی تکفیر ایتمز ، یالکز تفسیق ایدر . حضرت عثمانی ائمهٔ عدلدن عد ایدر . حروریه هر ایکیسنی‌ده تکفیر اید .

مابعدی وار

ازمیرلی اسماعیل حقی

احمدیه مذهبی کتابلرندن بری

قارئین کرامك خاطر نشانیدرکه محفلك ٢٩، ٣١ ، ٣٢ نجی نسخه‌لرنده (احمدیه حرکاتی حقنده بعضی نوطلر) عنوانلی بر مقاله مندرج ایدی . امیر مسعود بك طرفندن یازیلان بو مقاله‌ده ، هندوستانك پنجاب خطه‌سنده‌کی (قادیان) بلده‌سندن ظهور ایتمش اولان (میرزا غلام احمد)ك مسیح

منتظر بولونديغی دعواسيله اورتايه چيقديغی ، ايجه طرفدار بولوب مذهبنك كرك هندده، كرك اوروپا وآمريقاده انتشار ايله ديكی، اخيرآده احمديلرك بابيلرله تشريك مساعی ايلهمش اولدقلری خبرويريليوردی .

مقالهٔ مندرجه زيرينه محفل نامنه يازيلان مختصر بر مطالعهده بعضی سوزلر سويله نيلدكدن صوكرا بومذهب حقنده قطعی برحكم ويرهبيلمك ايچين اوكا دائر يازيلمش اثرلری كورمك وتدقيق ايتمك لازمدر مألنده بياناتده بولونولمشدی .

رمضان شريف ايچنده حسن تصادف اثری اولارق أله بر رساله كچدی . (كتاب الهدية السعدية فيما جرى بين الوهابية والاحمدية) عنوانيله ـ مصرده كائن (النجاح) مطبعهسنده، قاديانده كی سعديه كتبخانهسی حسابنه ـ باصيلمش اولان بو رسالهنك ابتدا سنه وصوكنه محرر ، ياخود مترجمی نامی وتاريخ طبعی قونولمامش، ايچنده (حجازه شمندوفر ياپيلاجق اولورسه ...) ده نيلمش اولماسنه كوره باصيلماسی ايجه اسكی . يالكز خاتمهسنده (غلام النبی) امضای مستعاری وار .

برنجی صحيفهسنده (طبعت وترجمت) ده نيلمهسندن فارسی ، ياخود اردو لساندن تعريب ايديلديكی آكلاشيليور . فارسيسی أله كچسهيدی بلكه تفهمی داها قولای اولوردی . چونكه : عربجهسی چتره فيلجه !

احمديلكی مدافعه ونجدده كی (وهابی) مذهبنه منسوب بريله مباحثه واديسنده يازيلمش ، داها طوغروسی اويله بر كتابدن خلاصه ايديلمش .

مندرجاتی بعيد برطاقيم تأويلات ايله (آسمان وريسمان) مثلی كی رطب ويابس بعض افاداتدن عبارت .

احمديه مذهبنك ماهيت باطلهسنی ميدانه چيقاران بو رساله مندرجاتنی آكلايهبيلديكم قدر خلاصه ايدهرك تجدد دينی يه هوسكار ، ياخود لمقصد دينی مجددلره طرفدار اولمق غيرتنی كودنلره عبرت كوسترمك ايستهدم .

كتابك باشليجه مباحثی

١ ـــ جناب حق ، دين ودنيانك اصلاحی ايچين سلسلهٔ محمديهيی سلسلهٔ موسويهيه مقابل طوتمش . موسويلك سلسلهسنده دين امورينه انبيا مأمور ايكن سلسلهٔ محمديهده بووظيفه اوليا وعلمايه عائد .

دين موسی ، قرن ثالثه قدر حالت اصليهسيله قالمش ، خاتم الانبيا عليه اكمل التحايا ده (خير القرون قرنی ثم الذين يلونهم ثم الذين يلونهم) بويورمش . جناب مسيح ، حضرت موسادن ١٣٠٠ سنه صوكرا [١] كلمش وسلسلهٔ موسويهنك خاتمهسی اولمش . بوكا قياساً سلسلهٔ محمديهنك خاتمهسی اولاجق ذاتكده اوقدر مدت صوكرا كلمهسی لازم ايمش . نيتهكيم (ميرزا غلام احمد) ١٣٠٠ سنهٔ هجريهسنده مهديلك وعيسالق دعواسنه قالقيشمش .

١٨٨٤ سال ميلاديسنده خسوف وكسوف برلشمش ، شو حال مهدينك ظهوری علامتندن ايمش . عيسادن باشقهده مهدی يوقمش . عيسی ايسه صليبك غلبهسی زماننده وبيكدن صوكرا اوچنجی قرنده نزول ايدهرك سلسلهٔ موسويه ايله سلسلهٔ محمديهنك اتحاد وامتثالنی اتمام ايلهيهجك ايمش .

٢ ـــ كونشك مغربدن طلوعی عصر سعادت محمديهده اولمش . چونكه : كونش ، اسلامدن عبارت ، علما ايسه كواكب منزلهسنده ايمش . مجازاً اكا بره وصلحايهده كوكب اطلاق اولونورمش .

[١] حضرت موسانك ميلاد عيسادن ١٧٠٥ سنه اول مصرده كی (منف) شهرنده طوغديغی قاموس الاعلامده محرردر . محفل

امتی (مسلمين) تسميه ايدن ابراهيم عليه السلامك صحفی ايله اسماعيل عليه السلامك تعاليمی انواری حجازده سونمهيه باشلايهليدن بری شمس اسلام ، مكهده غروب ايتمكدن خالی قالمامش . بعثت نبويه وهجرت محمديه وقوعيله مكه فتح ايديلنجه انوار اسلام يكيدن طلوعه باشلامش . شوحالده شمسك مغربی مكه واورادن طلوعیده بعد الفتح ايمش .

يوقسه فرعون وقومیده طوغرو يولدن چيقمش وتوبهلری قبول ايديلهمش اولديغی حالده مصرك غربندنده، شمالندنده، جنوبندنده كونش طوغمامش .

٣ ـــ (انی متوفيك) آيت كريمهسی حضرت عيسانك وفاتنه دلالت ايدرمش .

نبی مشار اليه ، يهوديلرك والدهسنه افترا وكنديسنی قتله اجترا ايتمهلرندن صيقيلمش ، نجات وخلاصی ايچين دعا ايتمش . حق دعاسندن آكلاشيلديغنه كوره يهوديلر ، جناب مسيحی دوكمشلر ، اذيت ايتمشلر ويارالامشلر . حواريلرده كنديسنی برمرهمله تداوی ايتمشلر . مؤخراً يونان واونلردن انتقالاً هند وفارس اطباسی ـ حواريون مرهمی ده نيلن ـ بو علاج حقنده يوزی متجاوز كتاب يازمشلر . جناب حق ، روح اللهك دعاسنی قبول ايدهرك (ياعيسی انی متوفيك ورافعك الیّ) تبشيرنده بولونمش واسباب نجاتنی تهيه ايله فارس طريقندن كابل وكشمير بلادينه كيتمهسنی ، آرتيق بيت المقدسه دونمهمهسنی امر ايتمش .

حضرت عيسی ايله والدهسی كشميره كيدوب (سری نكر) بلدهسنده اقامت واوراده وفات ايلهمشلر .

مسيحك سری نكرده مدفون اولديغنه واوراده معلوم برقبر صاحبنك كنديسنه كتاب انجيل نازل اولان و مملكتندن قاچوب كلن عيسی بن مريم بولونديغنهده بوتون كشمير تاريخلريله اهاليسی متفق ايمش .

٤ ـــ (وآويناهما الی ربوة ذات قرار ومعين) آيتندهكی (ربوه) نك نرهسی اولديغنه دائر مفسرلر قطعی بر سوز سويلهيهمهمشلر ، بعضيلری (بيت المقدس) بعضيلریده (دمشق الشام) ديمشلر . كشميرده حضرت عيسانك قبری كشف اولونجه (ربوه) نك نرهده بولونديغی تعيين ايتمش . چونكه كشمير طاغلری ، دنيانك اك يوكسك جبالندن اولديغی كبی طاتلی وآقار صولریده وارمش .

٥ ـــ (وحی) انبيايه مختص اولماديغی كبی مؤمنلرهده ملك نزول ايدهبيليرمش : زيرا : قرآنده (تتنزل عليهم الملئكة) و (تتلقاهم الملئكة ان لاتخافوا ولاتحزنوا) بويورولمش . بناءً عليه خاتمة الائمه اولان برذاته ، يعنی ميرزا غلام احمده ملك كلوب وحی كتيرمهسی نهدن ممتنع اولابيليرمش !

٦ ـــ غلام احمدك مسيحلك دعواسی ، پيغمبرلك ادعاسی دكلمش . چونكه : خاتم الرسل حضرتلرندن صوكرا نبی كلمك احتمالی يوقمش . عكس تقديرده (بابيلك) دينی تصديق ايتمك لازم كليرمش . (١)

حديثده نزولی خبر ويريلن مسيح ، بنی اسرائيلدن دكلمش ، مسلميندن ايمش . مسيحك قيزيل يوزلو اولديغی حديثده ذكر ايديلهمش . ميرزا غلام احمد ايسه اسمر اللون ايمش .

٧ ـــ بو امام همامك ! طوغرولغنی صدق محمدی ايله مقايسه ايتمهلی ايمش . نبی اكرم افنديمزك دنيا ايشلرندهكی صدق وامانتندن امور دينيهدهكی صدق استدلال ايديلمش ، طرف نبويدن مباهله تكليف ايديلن بر خريستيان هيئت مرخصهسنجه اودعوته اجابت اولونمامش .

[١] بابيلرله برلشمهلری ، بابيلكی تصديق ديمك اولمازمی ؟

بونك كبی میرزا غلام احمده كندیسنه اینانمایانلره مباهله و ملاعنه تكلیفنده بولونمشده هند مشركلرندن (لیكهرام) نامنده بری تكلیفه اجابت ایله‌مش . هر ایكیسی‌ده « یاربی ایچمزدن تابع ضلال اولانی قهر ایت » دییه دعا ایتمشلر .

امام احمد ، لیكهرامك آلتی سنه صوكرا بایرامك ایكنجی كونی مقتولاً أوله‌جكنی ، لیكهرام‌ده امامك اوچ سنه صوكرا هیضه (۱) علتندن وفات ایده‌جكنی سویله‌مش .

فی‌الواقع لیكهرام سنهٔ موعوده و یوم معینده قارنه بیچاق صوقولمق صورتیله قتل ایدیلمش (۲) .

بوندن صوڭرا (غلام دستكیر القصوری) نامنده‌كی مشهور علامه ، بر كتاب تألیف و نشریله امامك مسیحلك ، مجددلك ، مهدیلك دعواسنده كاذب اولدیغنی اعلان ایتمش و سوزلری یا كلیشسه كندیسنك اوندن اول أوله‌سی ایچین تمنیانده بولونمش . لكن كتابنك انتشارندن ۲۲ كون صوكرا هلاك اولمش (۳) .

(علیكده) و (لكهوكی) بلده‌لری علماسندن (مولوی اسماعیل) ایله (مولوی محی الدین) و سائره‌ده هب بویله سوء عاقبته اوغرامشلر .

۸ ــ امام همام ! اخبارات الٓهیه‌یه مخاطب اولورمش كه بو اخبارات (البراهین الاحمدیه) كتابیله نشر ایدیلمش .

« سنی ناسه امام و مقتدا قیلاجغم . كندیلرینه سمادن وحی یوللایه‌جغمز بر طاقم كیمسه‌لرده سكا یاردیمده بولوناجقلر و اوزاق یوللردن كله‌جكلردر . اللهك نورینی سوندورمك ایستیورلر . الله ایسه نورینی اتمام ایده‌جكدر . ولوكه كافرلر اونی خوش كورمه‌سین . انسانلر محافظه ایتمه‌سه‌لر بیله الله سنی حمایه ایده‌جكدر . سن ، كوزلریمزك اوكنده‌سك سنی متوكل تسمیه ایتدم . ایكی قویون كسیله‌جكدر » دیمك اولان (وانی جاعلك للناس اماما ینصرك رجال نوحی الیهم من السماء یأتون من كل فج عمیق یریدون لیطفؤا نورالله والله متم نوره ولو كره الكافرون یعصمك الله ولو لم یعصمك الناس انك باعیننا سمیتك المتوكل شاتان تذبحان) .

كلماتی او اخبارات جمله‌سندن ایمش .

۹ ــ غلام احمدك ظهورندن مقدم بعضیلری اونك بعثتنی ! خبر ویرمشلر . شاه نعمة‌الله الولی :

این زمان بشنو بكوش جان دل وجان پدر
صاحب سجادهٔ عالی مكان پیدا شود

مطلعلی بر قصیده سویله‌مش و قصیده‌سنده

درهز اروسه صد این كاروانشان پیدا شود

دییه‌رك ۱۳۰۰ سنه‌سنده عالی مقام بر صاحب سجاده چیقاجغنی بیلدیرمش .

هندك (لودیانه) ایالتی قراسندن (جمال فور)ده‌كی بر ولی ایله (ولی عبدالله المحدث المهاجر) ده بعث امامك مخبرلرندن ایمشلر .

بو صوكنجیسی افغانستانلی اولوب اوراعلماسنك اغراسیله امیرك واقع اولان اذاسندن قاچوب ، پنجاب بلادینه هجرت ایله‌مش .

امامك الهاماتنده كسیله‌جكی خبر ویریلن ایكی قویون ایسه كابل رئیس علماسی (شیخ عبداللطیف خان) ایله تلمیذینك امیر افغان طرفندن قتل ایتدیریلمه‌سنه اشارت ایمش !

مفتریلرك دوچار خیبت اولاجغی شبهه‌سز ایكن امام احمد ، كندیسنك مسیح موعود اولدیغنی ، وحی الهامی و كشفی‌یه مظهر و ملائكه‌یه مهبط

(۱) الهیضه : قارنی كچمك وهم دخی یدیكی طعامی تیز تیز قوصمق ـ اختری .

(۲) قاتلك هانكی ملت و مذهبه منسوب اولدیغی خبر ویریلمه‌یدی بو قتلك امامك امریله اولوب اولمادیغنده انسان تردده دوشمزدی .

(۳) بو آدامك‌ده نه صورتله اولدیكی سویله‌نیلمیور .

بولوندیغنی سویله‌دیكی حالده نائل فلاح اولمش . اكر امام مسیحك بر كیجه‌لك عبادتی ، تضرعاتی وجناب حقه الحاحیله بوتون معاصرلرینك عبادات وتضرعاتی طارتیلسه امامك كفه‌سی یوكسه‌لیر ، معاصرلرینككی اسفل سافلینه قدر آلچالیرمش (۱) .

۱۰ ــ غلام احمدك تابعلری استانبولده شیخ ابوالهدایه ، مصرده محدث شیخ شربینی‌یه ، مفتی شیخ محمد عبده‌یه ، محدث شیخ احمد رفاعی‌یه مكتوبلر كونده‌روب تصدیق و اتباعه دعوت ایتمشلر .

لكن مشارالیهمك جواب ویروب ویرمه‌دكلری یازیلمیور .

برده (دجال) افكار باطله نشر ایدن مكار خرستیانلر ، (دابة الارض) علماء سوء (یأجوج ومأجوج) ایسه بریتانیا اقوامی ایمش !

احتوا ایتدیكی صاچمه‌لر اعتباریله جامع الكلم اولان بو رساله‌نك مباحث مهمه‌سی شو خلاصه ایتدكلرمدن عبارت . دینی بوتون و عقلی باشنده بر مسلمانك بو هذیانلری خندهٔ استخفاف ایله قارشیلایه‌جغی طبیعیدر . آجیناجق برجهتی وارسه بر طاقم ارباب غفلتك بویله ترهات نشر ایلین بر مذهبه قاپیلمش و قاپیلانمش اولماسیدر .

اللهم خلصنا عن الاشتغال بالملاهی وارنا حقائق الاشیاء كما هی .

طاهر المولوی

عالم اسلام و عربلر مسئله‌سی

(كچن نسخه‌دن مابعد)

« لسان ؛ اقوام اسلامیه اتحادینك كوسترمش وعصر اخیره‌كی وقایع سیاسیه‌نك فنا تأثیراتنه رغماً كوسترمكده بولنمش اولدیغی شایان حیرت وحدتك تظاهراتندن آنجق بریدر . عرق و ماضیلری مختلف اولان مسلمانلرك فردی ، اجتماعی ، دینی طور و حركتنده‌كی توافقك متعدد نقاطده موجود اولمسی پك جالب نظردر . شبهه‌سز بو اجتماعی وضعیت ، نصل عمومی عرب لسانك لهجه‌سی كرك اسكی شاعرلرك ، كرك قرآنك عینی دكلسه ؛ (حضرت) محمد زماننده‌كی عربلرك عاداتنك تكراری دكلدر . فقط بو تكاملات بشریه‌نك هپسی ؛ دینك انكشاف ایتدیكی اوچ عصر ظرفنده اسلام حكومات مركزیه‌سنده‌كی حیاتی خاطرلاتان بر عرب مارقه‌سنی طاشیر . هانكی مملكته منسوب اولورسه اولسون ایكی مسلمان ، لاعلی‌التعیین بر بین‌الملل جمعیت افرادندن دها چابوق بر برینی آكلامغی اوكره‌نیر .

اسلاملاشمش عربلرك ، تاریخ عمومیده مثلی اولمیان سریع موفقیاتی پك جزئی بیلدیكمز بر طاقم اسباب ایله ایضاح اولنور : بو عربلرك دنیا صحنه‌سنه چیقدقلری زمان مالك اولدقلری عزمدن ماعدا باشلیجه سببلر میاننده (حضرت) محمد طرفندن ؛ رسالتك آنجق عربلره تخصیص اولندیغنك بارز بر صورتده اظهاری ذكر اولنه‌بیلیر . احوال ؛ صرف عربلره عائد اولان رسالتی عمومی‌یه تحویل ایتدیكی وقت ، عالم اسلامك هیئت مجموعه‌سی او قدر عربلشمشدی‌كه عرب اولمیانلر بیله ، كندی راحتلرینی تأمین ایچون ، لسانك وحیاتك تبدیلنه آز چوق قاتلاندیلر .

احوالك بومركزده اولمسی ، سویلدیكم وجهله (حضرت) محمد طرفندن توصیه اولنان مساواتك عربلره فضله نفوذ ایتمسی ایچون غیر مساعد ایدی .

موجودیتك ایلك عصرنده مسلمان حكومتی عرب ایمپراطورلغی دیه پك طوغری اوله‌رق توصیف ایدلمشدی . قبل الاسلام مترقی بر حر[illegible] مالك بولنمش اولانلر اوزرنده ، عرب تفوقی پك زیاده تأثیر ایدییوردی برچوق فردلرك ، عائله‌لر[illegible]

(۱) ترازی كفه‌سنك یوكسه‌لمه‌سی ، شبهه‌سز كه بوشلغنی كوستریر . عیناً ترجمه ایتمش اولدیغم بو فقره‌ده غلام احمد مدح ایدیلمك ایسته‌نیلیركن ذم اولونویور وانطاق حق قبیلندن اوله‌رق حقیقت حال افاده قیلنیور .

قبیله‌لرك وحتی بتون برقومك سلسلهٔ اجدادینك عرب شجره‌سی اوزرینه صنعی آشلانمه‌سی بوتحکمی بعضیلری ایچون تخفیف ایتدی. لکن حدی واردی: بتون مهتدیلر بو وجهله انتساب ایتمکه راضی اولمادیلر وشخصی مزیتلرندن دولایی تفوقلرینی طلب ایتدیلر. دین اسلامه رغماً جاهلیه دورنده‌کی کبر و عظمتی محافظه ایدن برچوق عرب طرفندن بوحقلی مطالبات حسن صورتله قارشیلانمادی (حضرت) محمد طرفندن قورولان ماصه‌نك اطرافنده یان‌یانه اوطوردقلری بوبارلره کفرلر ، استهزالر، شتملر صاوورديلر .

فقط ارتجاعك وقوعی کجیکمدی . بالخاصه ۷۵۰ تاریخندن اعتباراً ، عباسیلرك خلافتنده ، عجملر ، بالآخره تورکلر حکومتك بوکسك مواقعنه کجدکاری زمان عرب اولمیانلر سکوتی اختیار ایتمدیلر. هجرتك ۲ نجی واوچنجی عصرلرنده عرق مجادله‌لرینه عائد زنکین بر ادبیات رواج بولدی . عربلرك منافعی علیهنده بولنانلر ـ باشده عجملر براز صکره دیکر اسلام اولمش بعض اقوامك ممثللری ـ قرآنده‌کی عرقلر آیتنی اساس اتخاذ ایتدیلر : « سزی غروپلره (عرقلر) و قبیله‌لره آییردق » سوزنده‌کی عرقلری عرب اولمیانلر ، قبیله‌لری ، عربلر دییه آکلادیلر و یالکز بتون انسانلرك مساوی اولدیغنی دکل، عربلرك مادون بولندقلرینی دخی اثبات ایچون کرك مقدس ، کرك غیرمقدس تاریخدن درلودرلو مثالر آلدیلر. عربك غیری بر عرقه منسوب اولان بومتعصبلر ، اصلی « شعب » اولان (عرقلر آیتندن مأخوذ) « شعبیه » کلمه‌سیله یاد ایدلدی . عربلر بونلره جواب ویرمك خصوصنده قصور کوسترمدیلر. بعض کره اکلنجه‌لی وهیئت عمومیه‌سی اعتباریله منفور اولان بومناقشهٔ قلمیه بالطبع هر ایکی طرفدن نثراً ونظماً اداره ایدلدی. الك غریبی شوکه « شعبیه » فرقه‌سنده حقیقی عربلره تصادف اولندیغی کبی ، عرب تفوقنی التزام ایدنلر آره‌سنده، دامارلرنده عرب قانی اولمیان محررلر کوروليوردی.

مابعدی وار

سعدی

محفل ادبی :

برقطعه :

زهی شیدای عشقم ، سوزلرمدن بللیدر حالم
دیلر اثبات اسلام ایت ، دیلر نفی ایله ایمانی
نه کوردم روح قدسیده ، نه بولدم عرش وکرسیده
محمد صورتنده کوردیکم معنای رحمانی

فریه

کوکلمه (۱)

درکاه احده وصال آرارسه‌ك
کل اهل کماله مائل اول کوکل
حالکده دائما کمال آرارسه‌ك
هوا وهوسه حائل اول کوکل

مسطور رسائل اولسه‌ده اصول
امر سهل دکل مراده وصول
هر امره آماده اولورسه رسول
روا دکل سکا کاهل اول کوکل

همدم اول همواره وار اهل درده
درد کماله وارسه دوادر مرده
ملول اول معلول اول اولمه سرکرده
کلام کاملدر عامل اول کوکل

حل اولور اسرار احوال عالم
لامحاله واردر هردرده مرهم
صالح الاعمال اول آدم اول آدم
امورکده هردم عادل اول کوکل

(۱) پارمق حسابیله ونقطه‌سزدر .

الدر امله اولمه دلداده
سالك اول دائما راه مولاده
اهل دللر کلور سکا امداده
درکاه ملاده سائل اول کوکل

شیخ احمد رمزی

برقه خطاب :

تابش حزن سینه سوزکده
بر تظلم اداسی وار مبهم
بیلسه‌م ای برق آسمان افروز
هانکی مظلومك آهیسك بیلسه‌م

محیی الدین رائف

حافظ سعدالدین افندی اوغلمزه :

ای بلبل کلزارنوا سعدالدین
آوازی دل وجانه غدا سعدالدین
صوتکله بولور روح ، الٓهی نشوه
غنّ وأرح قلوبنا سعدالدین

طاهر المولوی

محفل تاریخی :

مرحوم اسعد دده افندی‌یه دائر

(حسین وصاف بکه مکتوبدن مابعد)

مثلا : کنون‌که برکف کل جام بادهٔ صافست
بصد هزار زبان بلبلش در او صافست
بخوان دفتر اشعار و راه صحرا کیر
چه وقت مدرسه وبحث کشف کشافست
فقیه مدرسه دی مست بود وفتوی داد
که می حرام ولی به زمال اوقافست

بیتلرینی :

بهار ایامی کل ، الده طوتار پیمانهٔ صاف
اولور بیك دیل ایله بلبل آنك کویای اوصاف
آلوب دیوان اشعاری أله چیق سن‌ده صحرایه
براق اندیشهٔ درسی، دوشونمه کشف کشاف
فقیه مدرسه دون مست ایدی ویردی بوفتوایی
شرابه حرمت ایت، یوتما صاقین اموال اوقاف

دییه تورکجه‌له‌شدیریوردم . اعتراف ایده‌یم‌که اصل غزلك بقیه درت بیتنده‌کی مألی نظم عثمانی‌یه صوقامامشدم .

شوترجمه‌نك عثمانلیجه‌یه موافق ومعنای اصلی‌یه مطابقجه بولونماسی ، جرأتمی آرتیرییوردی . علی الخصوص (کوتوك) صاحبی ورسومات اماتی معاونی خیری بك مرحومك مثنوی شریفی نظماً ترجمه‌یه و نشره باشلاماسی ، منتشر قسمنده ایسه مثلا :

هرکه جزماهی زآبش سیر شد
هرکه بی روزیست روزش دیر شد

بیتنك :

بالغك غیریسی قاندی صوینی
بی نصیبك قالدیغی فردایه کونی

ترجمه‌سی ! کبی معنادن نصیبه‌دار اولمایان سوزلر بولونماسی، بنم جرأت جاهلانه‌می آرتیرییوردی .

بردفعه‌ده ینه حافظك :

منم که کوشهٔ میخانه خانقاه منست
دعای پیر مغان ورد صبحگاه منست

دییه باشلایان بر غزلنی کویا نظماً ترجمه ایتدم . صوکرا اوتاندیغم کبی شیمدی‌ده صیقیله‌رق سویله‌یم‌که بوترجمهٔ عجیبه :

اول بنم کیم کوشهٔ میخانه خانقاهدر بکا !
پیر می ادعیه‌سی ورد صبحکاهدر بکا!

دییه باشلایوردی. آشاغیسی ـ مؤخراً آکلادیغمه کوره ـ بك آشاغینك باياغیسی اولدیغی ایچین اولمالی که حافظه‌مده بیله قالمامش . (مابعدی وار)

طاهر المولوی

مثنویخوان مرحوم احمد دده افندی

اوچ آیدنبری مبتلا اولدیغی شدید روماتیزمه‌نك اوجاع واضطراباتی آلتنده رمضان شریفك بشنجی کونی احمد دده افندی‌ده ترك دغدغهٔ حیات ایلدی.

مرحوم، قره حصار صاحبده تولد ایدوب صرف، نحوکبی علوم عربیه‌یی قسماً پدری وپدرم مرحوملردن تحصیل ایتمش بولندیغندن [*] کندیسی پك سودیکم برهمشهرم ایدی. پدری فاتح درس عاملرندن مثنویخوان شهیر عثمان افندی ایدی‌که خیلی زمان آیاصوفیه جامعشریفنده مثنویٔ شریف تقریریله مشغول اولمشدر . احمد دده مرحومده کوریلن عشق مولانا و فیض مثنوی بو صورتله پدرلرندن موروث ایدی. اوتوز سنه‌یی متجاوز برزماندنبری آیاصوفیه و فاتح جامع شریفلرنده مرحومك بلا فاصله ولوجه‌الله مثنویٔ معنوی تقریری شبهه‌سز اوجذبهٔ مولانانك تأثیرات خدابخشاسیدر وفاتندن برکون اول یکی باغچه خسته‌خانه‌سنده زیارتمده مرحوم فراش احتضارنده بیله یالکز رمضان شریفده وعظوارشادده بولنه‌مدیغندن متأثرایدی.

دده مرحوم بر طرفدن‌ده مملکتمزك صنعت طباعتنه مبرور خدمتلرده بولونمشدر. مطبعهٔ عامره، مطبعهٔ عثمانیه ، اوقاف اسلامیه مطبعه‌سی کبی بیوك مطبعه‌لریمزده خیلی کتب دینیه‌مزك طبعنه دلالت ایتمش و بالذات ترتیب و تصحیحنه صرف همت ایلمشدر. بونلر میاننده الك مهمی مطبعهٔ عامره‌ده طبع اولنان؛ مسلم شریفه خدمتیدر. واقعا مسلمك صوك تصحیحی حاجی ذهنی افندی مرحوم طرفندن اجرا قلندیسه‌ده مسلم صحیفه‌لرینك شروح معتبره‌دن نقلاً کمال اعتنا ایله تحشیه‌سی کبی علمی و طباعی خدمات ابتدائیه‌سی دده افندی مرحوم طرفندن ایفا ایدلمشدر . عینی شکلده « سنن ابی داود » ك طبعنه‌ده دلالت ایتمش و حتی بش اون فورمه‌ده طبع ایدلمش بولندیغی حالده ملغا معارف نظارتجه ترك اولنمشدر .

دده مرحوم ایکی سنه‌دنبری آرا صیره صحتندن شکایت ایدر و وفاتنده « المفلس فی امان الله » جمله‌سنك بر کاغده یازیلوب دستار مولانا اوزرینه مربوطاً تابوتنه وضع ایدلمسنی سویلردی . جنازه خسته‌خانه‌دن چیقارلدیغنده بووصیتك انفاذ ایدلدیکنی کوردم . مکرسه ایکی سنه مقدم مطبعهٔ اوقاف خطاطنه کندیسنی یازدیروب حرمنه براقمش. حیاتی امت اسلامیه‌نك ارشادینه وقف ایتدیکی حالده ینه کندیسنی مفلس اعمال عد ایدن احمد دده افندی‌یی جناب ارحم‌الراحمین امان سبحانیسنه ادخال وافراد عائله‌سنه صبر جمیل احسان بویورسون .

محمد کامل

مرحومك تاریخ وفاتی

یوریدی حقه جناب احمد   حق یولنده ایدیورکن تك‌وپو
فاتحك جامع پرنورنده   مثنویخوان ایدی او مردنکو
چمنستان حقیقتده کزوب   باغ توحیددن آلمش ایدی‌بو
دست ساقیٔ اجلدن ناکاه   مست وفانی اوله‌رق چکدی سبو
یازدی باقی آکا تاریخ تمام   مثنویخوان دده کوچدی یاهو

١٣٤١

شیخ عبدالباقی

احمد توفیق بك مرحوم

مبانیٔ امیریه وحبسخانه‌لر مدیریت عمومیه‌سی معاون سابقی ، امین پاشا زاده احمد توفیق بك‌ده ارتحال وعزم عالم جمال ایله‌دی .

مرحوم ، علم وعرفانی ، فضل وکمالی وصلاح حالیله نادرالامثال برمسلمان ایدی . جناب حق، مظهر غفران بویورسون .

نظم آتی ، تاریخ وفاتیدر :

نجل ذی‌معرفت وفضلی امین پاشانك
که‌ایدی مسلمان اطلاقه هرحالی حقیق
صورتی ، سیرتی مرأت مقابلدی اونك
قول وفعلنده ایدی طوغروسی صدیق وصدیق
اتقا اوزره کچیرمشدی سنین عمرین
ایله‌یوب هرایشنی شرع شریفه تطبیق
اعظم ذنبی وجود اولدیغنی عشاقك
ایده‌رك نشوهٔ عرفان ایله قلباً تحقیق
ارجعی امرینه خواهشله اجابت ایتدی
أولومك کأسنی عدایله‌دی کلجام رحیق
روح پاکی اولارق مظهر انوار جمال
اولا غفران الٓهی اوکا قبرنده رفیق
اولدی برآه ایله تاریخی شو مصراع کهر
نائل عفو ایده توفیق ولی‌التوفیق

١٣٤١

طاهر المولوی

[*] پدرینك وقوع وفاتیله اجازتنی مستشار اسبق مرحوم خلوصی زاده راشد افندیدن آلمشدر .

طلبه محفلی :

«بو عنوان ایله مجموعه‌ده بر قسم مخصوص آچیورزکه طلبهٔ علوم طرفندن کونده‌ریله‌جك یازیلری احتوا ایله‌یه‌جکدر. مقصدمز شبان مملکتی یازی‌یه تشویق ایتمك و کنج قلملره یازیلری کوروله‌بیله‌جك بریر کوسترمکدر .

اوشرط ایله‌که اویازیلرده دینی وملی برمقصد کوزه‌تیلمش، غرضدن، تجاوزدن آزاده نزیه‌وسلیس برافاده ایله اجالهٔ قلم ایدیلمش اولسون. برعرب قبیله‌سی خلقندن بعضیلری ، ایچلرنده یه‌تیشن برشاعره :

— بزی مدح ایت . دیمشلر و :

— یاپیك‌ده ایده‌یم . جوابنی آلمشلر .

بزده طلبه افندیلره وبکلره‌پشین اولارق عین جوابی ویریرز .

ارشاد وایقاظ

وظیفهٔ مجیدسی

جناب ذوالجلال فرقان مبینك متعدد محللرنده (امر بالمعروف) ایله (نهی عن‌المنکر) ی ذکر ایتمشدرکه بو ؛ وظیفهٔ ارشادك اهمیتنی ایضاحه کافیدر . بز شو مقاله‌مزده بو وظیفه‌نك صور تطبیقیه‌سندن، معروف ومنکرك ماهیتندن وسائره‌دن بحث ایده‌جك دکلز . تماس ایتمك ایسته‌دیکمز نقطه وظیفهٔ ارشاد و ایقاظك بر اختصاص مسئله‌سی اولدیغی ، فکرمزك احاطه‌سی، قلممزك اقتداری نسبتنده قیصه‌جه ایضاح ایتمکدر .

استعیذبالله « ولتکن منکم امة یدعون الی‌الخیر ویأمرون بالمعروف ... » آیهٔ جلیله‌سندن حقیقت ومجاز اعتباریله ایکی معنا تظاهر ایدییور :

١ — امر بالمعروف ، نهی‌عن‌المنکر وجوب قطعی ایله واجبدر .

٢ — فرض کفایه‌در. بعض ذوات بووظیفه‌یی حسن صورتله ایفا ایتدیکی تقدیرده هرکسه فرض دکلدر.

شو قیصه ایضاحدن مستبان اوله‌جغی وجهله وظیفهٔ ارشادك فرضیتی تحقق ایدییور . هر ایکی شقه کوره شو نتیجه‌یی آلدقدن صوکره صره او وظیفه‌یی کیملرك ایفا ایده‌بیله‌جکنه و ایتمسی لازم کلدیکنه کلیورکه بحث ایتمك ایسته‌دیکمز نقطه‌ده بودر.

عصر حاضرك اختصاص عصری اولدیغنی تصدیق ایتمیه‌جك برمنور تصور ایدیله‌مز . بر کوز دوقتوری، قولاق، برون، قلب وسائر خسته‌لقلری تداوی ایده‌مز . مملکتمزده بویله اولدیغی حالده آوروپاده مثلا : امراض عینیه ایله مشغول اولان ذوات بیله متعدد اختصاص شعبه‌لرینه آیریلمشلردر. هردوقتور شعبهٔ اختصاصی داخلنده‌کی امراضك تداویسیله اشتغال ایدر. بر بریرك جراح ، دیشچی وسائره اولمسنی‌ده ایسته‌مك عصرك ایجاب ایتدیردیکی بر دوشونش دکلدر، قرون وسطائی برفکردر. حتی بویله برصنعتكارك بو صورتله حرکتی باشقه‌سنك صنعتنه تجاوز ایدیلمك اعتباریله‌ده بر کستاخلقدر .

کذلك برحبوبات تاجری میوه تجارتی یاپه‌ماز. بر دمیرجی مرانغوزلقدن آکلاماز . حتی بونلر

بيله عمومی در. بونلرکده مختلف اختصاص شعبه‌لری واردر. مثلا: دمیرجیلکده، طورنه‌جی، تسویه‌جی کبی.

بوکبی بسیط شیلرله تطویل کلام ایلدیکمه ـ احتمالکه ـ جانی صیقیلانلر اولور. فقط الك زور آكلاشیلان شیلرك غایت بسیط شیلر اولدیغنه قناعت کاملهم اولدیغندن اثبات مدعا ضمننده ظاهرده بسیط کبی کورونن نقطه‌لری سرد ایتمه‌دن کندیمی آلامادم.

مسئله‌یی ناطق صواب اولان کتاب مبینمز «ان الله یأمرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها ...» نص جلیلی ایله بوندن بیك اوچیوز کسور سنه اول حل ایتمشدر: «هر ایشی اهلنه تودیع ایدیکز!.»

سرد ایتمش اولدیغمز دلائل عقلیه و نقل ایلدیکمز آیهٔ جلیله‌یه استناداً دییورز که:

مختلف شعبات اختصاصه آیریلان علم دینك و اونك برشعبهٔ لاینفکی بولنان ارشاد خصوصاتنك متخصصلرینه، اونك دقایق و حقایقنی سنه‌لرجه تدقیق ایتمش وبو اوغورده هر دورلو فداکارلقده بولنمش ذواته حواله‌سی ایجاب ایدر. قلبنده متین برایمان طاشییان بر مسلمان هیچ بر زمان بدمایه برکیمسه‌نك کندیسنه بردرس دینی واخلاقی ویرمسنه رضاداده اولاماز، بونی برتحقیر عد ایدر، عقیده‌سی صاف، نزیه اولمقله برابر جاهل قالمش بر خلقه امور دینیه‌ده اجهل اولان کیمسه‌لرك القاآت مفسدتکارانه‌ده، اسلامیت ایله طبان طبانه ضد وفقط هوای نفسنه موافق بر طرزده اغفالکارانه تلقیناتده بولنمسنی تجویز ایده‌مز. ناصل تجویز ایده‌بیلسون که بویله برکیمسه‌نك بر بحر بی پایان اولان مسائل دینیه‌نك اعتقادی و عملی [١]، اصلی و فرعی معلومات وسیعه‌سی ایچریسنده ـ دکل باشقه‌لرینی قورتارمق ـ بالذات کندیسنك بوغولوب کیده‌جکی، واله ومتردد برحالده ایکن اوزرینه بر کابوس شآمتك چوکه‌جکی محققدر.

[١] اعتقادیات (الهیات ـ نبویات ـ سمعیات) عملیات (تفسیر ـ حدیث ـ فقه)

بناءً علیه شیرازهٔ انتظام و آهنك اجتماعی‌یی تأمین، تقسیم وظائف قاعدهٔ اساسیه‌سنی تطبیق، کتاب عظیم الشانه اتباع مطلوب ایسه وظیفهٔ ارشادك تعمیمی صورتیله سوقاق مجتهدلرینك اجتهاداتنه، اخلاقسز و جاهل کیمسه‌لرك نشر مفاسد ایلمسنه میدان ویریلمه‌ملیدر.

اسلامجه عصری بر ذهنیت، یکی بر مفکوره طاشییان دارالخلافة العلیه و ارشاد مدرسه‌لرندن مأذون افندیلرك ارشاد خصوصنده‌کی احتیاجی ـ اسلام منورلرینك آرزو ایتدیکی بر طرزده ـ علی قدر الامکان تطمین ایده‌جکلرینی سویلمکی زائد کورویورز.

صحن مدرسه‌سی مداوملرندن: یوسف جمال الدین

حکومتمزك نظر دقتنه

یوغواسلاویادن آلدیغمز مکتوبلرده مسلمان غزته‌لرینك اورالره دخولی منع ایدلدیکی وبالضروره کیزلی اولارق مملکته کتیریلن غزته‌لریمزك اللی غروش کبی پك فاحش بر بدل مقابلنده صاتلقده اولدیغی بیلدیریلیور. پك مقدس اولان حریت افکار و مطبوعاته مدنی مملکتلرده رعایت واجبهٔ مدنیت تلقی ایدلدیکی برعصرده عظیم بر مسلمان اکثریته مالك یوغواسلاویا حکومتنك شو صورتله حرکتی بیلمه‌یز نه درجه قواعد مدنیه وحقوقیه ایله قابل تألیفدر. مخاصممز بولنان دیکر دولتلرك بزه وحکومت ملیه‌مزك اونلره قارشو روا کوردیکی بویله بر معامله‌یی ویك دوستانه بر ماهیتی حائز اولمیان شو وضعیتی. واوراده‌کی مسلمان قرده‌شلرمزك رفع ایتدکلری آوازهٔ شکایتی مرجعنك نظر دقتنه عرض ایده‌رز.

مکتب طبیه مداوملرندن

احمد نصرت

مطبعهٔ عامره || مدیر مسئولی: طاهر المولوی

اسلامه نفعنه خادم مقالات مع التشکر قبول ونشر اولونور

یازیلر تخصیص دکل، یازیلر اعمیق نظر دقته آلینیر.

کلن یازیلردن هاپان قبول کورولنلر تاریخ سیراسیله درج ایدیلیر.

کوندریله‌جك آثار، اوقوناقلی ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر.

دینی، علمی، ادبی، اجتماعی و شهری

محفل

١٣٣٨

مجموعهٔ اسلامیه‌سی

صاحبی، مدیری، محرری:

ادارخانه‌سی: دارالفنون قارشیسنده کاش حسن پاشا مدرسه‌سی داخلنده‌در

مرکز توزیعی: باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی

آبونه بدلی: سنه‌لکی ١٠٠ غروش آلتی آیلغی ٥٠ «

آبونه قیدی معامله‌سی حرسته‌ده بولنجی وایکنجی آلتی آیدن اعتباراً اجرا اولونور

عدد ٣٨ | جلد ٤ | ذی الحجه ١٣٤١ | فی: غروش ١٠

تبریك عید

بو آیه شرف دیگر اضافه ایله‌ین عید سعید اضحانك عموم اهل ایمان حقنده میمن اولماسنی رحمت ربانیه‌دن تمنی ایده‌رز.

تشکر ورجا

محفلك انتشاری خصوصنه همت وغیرتی سبق ایتمش اولان اوده‌مش مفتی سابقی فاضل محترم حاجی حسین فهمی وتیره مفتیٔ فضیلتپروی صنع الله افندیلر حضراتنه عرض تشکر ایدر وسائر قاضی و مفتی افندیلرکده مشار الیهمایه توفیق حرکتله مجموعه‌نك نشرینه دلالت و معاونتده بولونمالرینی غیرت دینیه‌لرندن رجا ایلرز.

حسن و عشق

شیخ غالب مرحومك بو مشهور بدیعه‌سی محفل اداره‌سنجه طبع ایدیلمش و ١٥ غروش فیا[تله] انتشاره چیقاریلمشدر. نسخه حالنده آلانلرد[ن] کتابی اکمال ایتمك ایسته‌ینلر پراکنده جزءلر[ی] یوزرپاره بدل ایله اداره‌خانه‌دن تدارك ایده‌بیلیرل[ر].

محفلك ۲ و ۳ نجی جلدلری

قالین بر قاپاق ایچریسنده دیكیلمش اوله‌رق احضار ایتدیریلن بو جلدلر، اداره‌خانه‌دن آلیندیغی تقدیرده تنزیلات مناسبه یاپیلیر. جلد اولك موجودی قالمامشدر.

محفل دینی و علمی

مسجدلرده آلقیش جائز اولورمی؟

مسجدلرده خطیبلرك تصفیق (ال چیرپمق) صورتیله آلقیشلانماسی جائز اولوب اولمادیغی سؤالنه جواباً مصرده‌كی جامع ازهر مدرسین عالیه‌سندن شیخ عبدالرحمن خلف افندینك بیاناتنی (الاهرام) غزته‌سندن بالترجمه نقل ایدییورم:

[الاهرامك ۲۸ مایس ۱۹۲۳ تاریخلی نسخه‌سنده علمایه خطاباً ایراد ایدیلمش بر سؤال واردی‌كه مساجدده یاپیلان تصفیقك حكمنی استفسار ایدییوردی.

صورولان حكم، ایضاحدن مستغنی اولاجق درجه‌ده بدیهی بولونمقله برابر سائلی جوابسز براقمش اولمامق ایچین برقاچ سوز سویله‌یه‌جكم: خفی دكلدركه مساجد، عبادت ایچین انشا ایدیلمشدر. بو خصوصده اصل اولان (وان المساجد لله فلا تدعوا مع الله احدا) نظم كریمیدر. آیت جلیله‌ده‌كی مساجددن مقصد، درونده عبادت ایدیلن ابنیه اولدیغی كبی جناب حقه نسبت ایدیلمه‌سی‌ده شاننه تعظیم و تكریم ایچیندر. شو حالده اورالرده اللهدن باشقه‌سنك نصیبی اولمامالیدر. بوكا بناءً دركه مساجدك تعظیمنی مخل حركاتك تركی و تكریم و احترامنی بادی حالاتك اجراسی طرف جلیل رسالتدن امر بویورولمشدر. او جمله‌دن اولمق اوزره «جنبوا مساجدكم صبیانكم ومجانینكم وخصوماتكم وبیعكم وشرائكم وسل سیوفكم ورفع اصواتكم واقامة حدودكم و جمروها ایام جمعكم و اجعلوا مطاهركم علی ابواب مساجدكم» حدیث شریفنده امر اولمشدركه «چوجوقلریكزی، دلیلریكزی، مخاصماتكزی، آلیشكزی، ویریشكزی، قلیچ چكمه‌كزی، باغیروب چاغیرماكزی، حق اقامهٔ حدود ایتمه‌كزی مسجدلریكزدن تبعید و برطرف ایدیكز. طوپلاندیغكز كونلرده اورالرده بخور یاقیكز، آبدست ابریقلریكزی‌ده مسجد قاپیلرینه قویكز» مالنده‌در.

كذا «من نشد ضالة فی المسجد فقولوا لاردّها الله علیك فان مساجدكم لم تبن لذلك» حدیث شریفی واردركه «مسجدده بری غیب ایتدیكی بر شیء باغیروب صوراجق اولورسه الله، اونی سكا اعاده ایتمه‌سین، یعنی بولاماز اول دیكز. چونكه: مسجدلر، بونك ایچین یاپیلمامشدر» دیمكدر.

امام الانبیا علیه وآله اكمل التحایا افندیمز، مسجده كیرنجه كندینی زائر الهی عد ایدر و «انی عبدك وزائرك وعلی كل مزور حق وانت خیر مزور فاسألك برحمتك ان تفك رقبتی من النار» یعنی «اللهم! بن، سنك قولك و زیارتچیكم. هر زیارت ایدیلنه اكرام حق توجه ایدر. سن ایسه زیارت ایدیلنلرك الك خیرلیسیسك. بناءً علیه بوینمی آتشدن قورتارماكی، یعنی بنی جهنمدن آزاد ایتمه‌كی سندن استرحام ایده‌رم» دیردی.

خلاصه: مسجدلر، بویله اجتماعلر ایچین، شعر اوقومق، محاضرات یاپمق، ال چیرپمق و باغیروب چاغیرمق ایچین یاپیلمامشدر.

بو كبی حركتلر، بیوك طانینمش كیمسه‌لرك نزدنده یاپیله بیلیرمی؟ البته خایر. یاپیلاجق اولورسه شبهه‌سز ای كورولمز، خصوصیله باغیروب ال چیرپمق هیچده خوشه كیتمز.

بویله اولدیغی حالده شو منكرات، اللهك (فی بیوت اذن الله ان ترفع ویذكر فیها اسمه) دییه بیان بویوردیغی مسجدلرده ناصل یاپیله بیلیر؟ دینی و عقلی اولانلرك اللرندن كلدیكی قدر بونی منكر كورمه‌لری ایجاب ایدر. شو منكرك ازهرده یاپیلمقده اولماسی ایسه اباحه‌سنه دلیل اولاماز. بلكه زمانك فسادی، منكری معروف و معروفی منكر حالنه كتیرمشدر. كما اشار الحدیث «لا تقوم الساعة حتی یصیر المعروف منكرا والمنكر معروفاً».]

مصرده مسكرات استعمالنك منعی حقنده تشبثات

خطهٔ مصریه‌ده مسكرات استعمالنك منعی ایچین طرف طرف جمعیتلر تشكیل ایدیلدیكی، بو جمعیتلر طرفندن پیدرپی حكومته مراجعت اولوندیغی، (جمعیة الاعتدال) نامنده‌كی قادینلر جمعیتنجه آلتی بیك امضالی بر عریضه ایله حكومتدن مسكراتك منع فروختی استدعا قیلندیغی، حكومت مصریه‌جه‌ده شیمدیلك یكیدن میخانه كشادینه رخصت ویریلمه‌مسنك تحت قراره آلیندیغی ینه مصر غزته‌لرنده كورولمشدر.

دارالخلافه‌مزك بو خصوصده‌ده بلاد اسلامیه‌نك پیشواسی و جمعیتجی خانملرمزك مصرده‌كی همشیرلرینه توفیق حركت ایلیه‌رك مسكرات اسیری بر طاقیم كیمسه‌لرك خلاصكار ابتلاسی اولماسنی صمیم قلبمزدن تمنی ایده‌رز.

طاهر المولوی

تفسیرلر - مفسرلر

جمع قرآن مابعد

حضرت عمر ارتحال ایدوب حضرت عثمان خلافته كچدیكی زمان ایكنجی دفعه اولمق اوزره قرآن كریم جمع اولندی. فقط اولكی جمع ایله بونك آره‌سنده شویله بر فرق وار ایدی‌كه بو جمع هم سوره‌لرك ترتیبی، همده وجوه قرائت قرآنیه‌نك لغات قبائل ایچندن لغت قریشه حصری، برده متعدد مصاحف شریفه یازدیریله‌رق اطراف بلدانه ارسالی صورتیله ایدی.

تفصیلنه كلنجه: معلومدركه قرآن كریم، عرب لسانی اوزره نازل اولوب، عربلر ایسه قبائل كثیره‌یه منقسم و لغتلری بعض كلماتده یكدیكرینه مخالف ایدی.

بو لغات مختلفه‌نك یدیسی سائرلرینه نسبتله فصیح اولوب اونلرك ارجح و افصحی‌ده قریش قبیله‌سنك لغتی ایدی. شو جهتله قبائل عرب آره‌سنده فرق و اختلاف اولمقله برابر هر بری قراء صحابه‌دن برینه استناد ایلردی. چونكه كوفه‌لیلر (ابن مسعود) بصره‌لیلر (ابوموسی الاشعری)، شاملیلر (ابیّ بن كعب)، حمصلیلر (مقداد بن الاسود) دن اخذ ایتمشلردی. فقط شو اختلاف، معنایه اجرای تأثیر ایتمیه‌رك حسب الایجاب بر معنایی الفاظ مترادفه ایله افاده قیلندن ایدی.

عین عرقه منسوب اولوب آیری، آیری قصبه‌لرده و كویلرده ساكن اولانلرك قوللاندقلری الفاظدن بر چوغی یكدیكرینه مخالف اولدیغی حالده بو اختلافك معنایه هیچ تأثیری بولنمادیغی حالا مشهودمز دكلمیدر؟ مع مافیه بین القبائل قرآنك سرعت انتشارینی آرزو بیوران حضرت رسول اكرمك، جناب حقه دعا ایدرك امته سهولت اولمق اوزره قرآنك یدی لغت اوزره انزال و تعلیمنی استدعا ایلمسی اوزه‌رینه جبرائیل نازل اوله‌رق بین القبائل الفاظی تكلم، معانیسی تفهمده صعوبت چكیلمكده اولان بعض كلماتك یدی لغت اوزرینه تلاوتنك جوازینی

تبشیر واویله‌جه جناب رسالتمآب افندمز تعلیم ایتدی.
قرآء حضراتی‌ده فخر عالمدن آلدقلری جهتله قبیله‌یه یالکز لفظ جهتیله ، لغتاً قریشه مخالف اولان یرلرده اوقبیله‌نك کندی لغتیله قرآنی تعلیم بیوردیلر .
مثلا (ابیّ بن کعب) ، (کلما اضاءلهم مشوا فیه) جمله‌سنی که اصلی اوزره (مشوافیه) که مرادفی اولان (سعوافیه) ، بعضاً‌ده (مروافیه) دیه تلاوت وتعلیم ایدردی .
کذا (ابن‌مسعود) ، (الذین آمنوا) آیتنده‌کی (انظرنا) لفظ شریفنی‌که اصلی اوزره (انظرنا) که مرادفی‌اولان (امهلنا)، که‌ده دیکر مرادفی اولان (اخرّنا) وکه دیکر مرادفی‌اولان (ارقبنا) دیه تعلیم بیورردی .
حتی‌برکون براعرابی‌یه (ان شجرة الزقوم طعام الاثیم) آیتنی اوکرتدیکی اثناده اعرابی‌یه (طعام الاثیم)ی اصلی‌اوزره‌اوقوته‌مه‌یجه(طعام‌الیتیم)دیه تعلیم ایتمشدی . بوصورتله‌ده دوزه‌لته‌مه‌یجه(اثیم) یرینه مرادفی اولان (فاجر) ی قویوب (طعام الفاجر) دیه بیلیرمیسك ؟ دیه صورمش واوت جوابنی آلنجه « اویله ایسه ایشته اویله‌اوقو » بیورمشدی . دیکر کلمات قرآنیه‌دن بعضیلری‌ده بوطرزده لدی‌الایجاب متعلملرك حالنه کوره وجوه عدیده ایله تلاوت اولنوردی .
مع‌هذا قرآن کریمك بعض کلمات شریفه‌سنك حسب‌الایجاب مرادفلری بولنان دیکر الفاظ ایله تلاوت وتعلیمی اذن‌الهی اقتضاسندن اولمغله کیفیت مزبوره حضرت عثمانك زمان خلافتنه قدر هیچ برکونه قیل‌وقالی‌واختلافی‌موجب‌اولمزدی. خلافت حضرت عثمانك ، ایکنجی سنه‌سنده شام و عراق اوردولرینك برلشه‌رك آذربایجان اوزرینه سوق اولنمسی مقام خلافتدن امر اولنمشدی . بو ایکی اوردو اورالری فتح واستیلا ایتدکدن صکره آره‌لرنده وجوه قرائتجه اختلاف باش کوستردی. چونکه: عرض اولندیغی وجهله شاملیلر (ابیّ) عراقیلر (ابن مسعود) تعلیمی اوزره تلاوته آلیشمشلردی . حالبوکه شو ایکی قرائت آره‌سنده بعض کلمات قرآنیه‌نك لغتجه اختلافی واردی ، بناءً علیه بونلرك هربری کندی قرائتنك محقی بالادعا دیکرینك قرائتنی بکنمز اولدیغندن آزقالدی قانلی برفتنه ظهور ایده‌جکدی. (مداین)عسکرینك قوماندانی وحضرت پیغمبرك محرم اسراری بولنان (خذیفه) حضرتلری شو حال اسف اشتمالدن پك‌زیاده متأثر اوله‌رق ناسی قرائت واحده اوزره جمع ایتمك سوداسنه دوشدی . کوفه‌یه عودتله بو بحثی میدانه قویدی(ابن مسعود) لك مخالفتی اوزرینه مدینه‌یه کیده‌رك عاقبتك وخامتنی و کول ایچریسنده‌کی آتشك شو صورتله اطفاسی لزومنی حضرت عثمانه عرض ایلدی . اوحضرت‌ده هر برده مرجع ومأخذ اولمق اوزره برمصحف شریف ترتیبی رأی ایله حضرت علی وسائر صحابه‌یی جمع‌ایدوب اونلره بو فکرنی آچدی. اونلرك قبولی اوزرینه (زیدبن ثابت) ، (عبدالله بن زبیر) ، (سعیدبن‌العاص) (عبدالله بن حارث) حضراتنی دعوت و لغت قریش اوزره برمصحف شریف یازملرینی امر و زیدبن ثابتی اوزرلرینه رئیس تعیین ایلدی .
حضرت (حفصه) یاننده محفوظ اولان صحف شریفه لغات سبعه‌یی جامع اولمق اوزره زید ایله آره‌لرنده اختلاف ظهورنده بهمه‌حال لغت قریش اوزرینه یازملرینی تنبیه ایله‌اساساً قرآن، لغت قریش اوزرینه نازل اولمشدردیدی. بونك اوزرینه‌مشار الیهم طرفندن خلیفه‌نك انضمام رأیی ایله اولا سوره‌لر بیلدیکمز وجهله ترتیب اولندی . ثانیاً اشبو سوره‌لر هب لغت قریش اوزره یازلمش صحیفه‌لردن انتخاب

ایدلدی وبوصورتله یکیدن بر مصحف شریف میدانه کلدی. ثالثاً اشبو مصحف شریفدن یدی عدد مصاحف شریفه بالاستنساخ ولایتلره کوندرلدی. بعده لغات سائره اوزرینه یازلمش نه‌قدر مصاحف وارسه اورته‌دن قالدیرلدی. چونکه لغات سبعه اوزرینه قرائتك جوازی‌خصوصنه‌رخصت، بدایت امرده اولاد عربه‌ایقاع یسر وسهولت‌وتعمیم تعلیم قرائت حکمتنه مبنی‌ایدی‌که اشبو ضرورت، قرائته آلیشیقلق طولایسیله زائل اولدیغندن اویوزدن بخش اولنان‌رخصت‌ده‌اجماع صحابه‌ایله‌نسخ‌اولندی. دها طوغریسی اجماع صحابه بوخصوصده‌کی نسخی اظهار ایلدی .

تنبیه

شایان شکر و محمدتدرکه اشبو خدمت مقدسه‌نك ایفاسی اثناسنده صحابهٔ مشارالیهم آره‌سنده اختلاف نامنه برشی‌واقع‌اولمدی. یالکز (تابوت) کلمه‌سنده واقع اولدی‌که سعید تابوتی (تا) ایله ، زید ایسه (ها) ایله یازیبوردی. خلیفه (ها) ایله یازلماسنی امرایدرك‌مسئله‌حل‌اولندی. ایشته حضرت عثمانك جامع‌القرآن اولماسنك معناسی بوندن عبارتدر[*]

برخمه‌لی

مبروت

⟶⊱⊰⟵

عبادات اسلامیه تاریخچه‌سندن :

خطبه

« خطابت‌اولمغله فی‌الاصل متکلم ایله مستمع آراسنده اولان کلامدن عبارت اوله‌رق موعظه‌یه ومقدمه‌یه اطلاق اولنمقدر . بورادهٔ مقصود ، معنای موعظه‌در . خطبه‌نك رکنی جناب حقك ذکر خالصیدر ... خطبه ایکیدرکه بری دیکرندن بر جلسهٔ خفیفه ایله منفصلدر . هربری حمد وثنایی و تشهد وصلواتی مشتملدر . خطبهٔ اولاده آیت اوقونوب وعظ وتذکیر ایدیلیر . خطبهٔ ثانیه‌ده وعظه بدل مؤمنین ومؤمناته دعا اوقونور (١) کتاب الصلاة »

خطبه اثناسنده سکوت

معلومدرکه خطبه‌دن مقصد، جماعتی ایقاظ وتنویر ایله‌مکدر . بوایسه حضارك سکوتی وخطیبی استماعیله ممکندر . اوکا بناءً درکه ابو هریره حضرتلری ، حدیث آتی‌یی علیه‌الصلاة افندیمزدن روایت‌ایدر:

« اذا قلت لصاحبك انصت یوم‌الجمعة والامام یخطب فقد لغوت ـ مسلم » یعنی « جمعه کونی امام خطبه ایراد ایدرکن یانکده قونوشانه صوص ! دیسه‌ك بیله لغو ایتمش اولورسك »

ینه ابو هریره‌دن مروی اولان « ومن مس الحصی فقد لغا ـ مسلم » یعنی « مسجدك زمینه دوشه‌لی اوفاجق چاقیللره دوقونان بیله لغوایتمش اولور . » حدیثله‌ده ساده قونوشانك وصوص دیه‌نك دکل ، عبث برپره و بر شیئه دوقونانك‌ده لغویات قبیلندن اولاجغی بیان بویورلمشدر .

« اذا خرج الامام فلاصلاة ولا کلام فحواسنجه سنت جمعه قیلنوب خطیب منبره چیقمق اوزره قیام ایتدیکندن اعتباراً ختام خطبه وصلاته دکین سوزاینك وسوله‌ینه صوص دیمك جائز اولمادیغی کبی نماز قیلمق دخی جائز دکلدر . خطبه اثناسنده قالقوب سنت‌قیلانلر بومسئله‌نك جاهللریدر. سنت، فرضدن صوکراده قیلینه بیلیر ـ کتاب‌الصلاة »

خطابت نبویه

[جاهلیهٔ عرب خطابتی حقنده « مسلمانلغك عصر سعادتده مدنیته خدمتلری » عنوانلی مقالات متسلسله آراسنده صیراسی کلدکجه معلومات ویریله‌جکدر]

[*] دها زیاده تفصیلات آرزو ایدنلر (بخاری) ، (سنن ابی داود) ، (اتقان سیوطی) و بونلرك شرحلرینه، باخصوص (بدرالدین‌محمودعینی) نك شرح بخاریسنه مراجعت بیورسونلر .

(١) خلیفهٔ اسلامه دعا ایدلمسی‌ده بو مناسبتله‌در وابن عباس حضرتلرینك بصره والیسی ایکن امیرالمؤمنین جناب علی‌یه‌منبرده‌دعا ایتمه‌سندن قالمش برادب مأثوردر .

صلی الله علیه وسلم افندیمز حضرتلرینك جمعه وسائره خطبه‌سی ، جناب حقه حمد وثنا وپیغمبرینه صلات وسلام ایله برابر مواعظ وقرا‌ٔتی شامل ایدی . خطبه‌یی قائماً ایراد ایده‌ر وخطبتین بیننده اوطووروردی. اصحابدن (کعب بن عُجْرَه) رضی الله عنه (عبدالرحمن بن ام الحکم) ك (١) قاعداً خطبه اوقودیغنی کورمش « شوخبیثه باقك . الله، حبیبنه خطاباً (وترکوك قائما) دیدیکی حالده بوحریف اوطوردیغی یرده خطبه اوقویور » دیمشدی ـ کشف الغمه وصحیح مسلم .

*
* *

کعب بن عجره‌نك برقسمنی اوقودیغی، شو آیت کریمه‌در : (واذا رأوا تجارةً اولهواً انفضوا الیها وترکوك قائماً قل ماعندالله خیر من اللهوومن التجارة والله‌خیرالرازقین) یعنی : « تجارت ولهوی ایشیتدکلری ، قافله کلدیکنی و داوول چالیندیغنی دویدقلری کبی اوکا طوغرو داغیلدیلر وسنی آیاق اوستنده براقدیلر . حبیبم! سویله‌که: عندالله‌ده‌کی ثواب ، لهودن‌ده ، تجارت‌ده خیرلیدر . الله ایسه رزق ویرنلرك اك خیرلیسیدر . »

بر قحط اثناسنده شامدن بر کاروان کلمش . کلدیکی‌ده داوول چالنارق اعلان ایدلمشدی . او صیراده ایسه جماعت مسجدده وعلیه‌الصلاة‌افندیمز منبرده بولونیوردی . داوول سسنی ایشیدنلر ، بر آن اول کیدوب اوته بری آلمق اوزره قافله‌یه طوغرو قوشدیلر . مسجدده جماعت اولارق آنجاق اون ایکی صحابی قالدی . اونك اوزرینه‌ده شو آیت جلیله نازل اولدی .

جمعه خطبه‌سنك‌ده بایرام خطبه‌لری کبی نمازدن صوکرا اوقونورکن شو حادثه طولاییسیله قبل الصلاة ایرادینه باشلانیلدیغی حقنده بر روایت واردر . بومناسبتله مسلم حاشیه‌سنده « صحابهٔ کرام حضراتی ، نبی اکرمی براقوب داغیلمازلردی . فقط نمازی قیلمشکن خطبه‌یی تمامیله دیکله‌مه‌دن چیقمقده‌بأس یوق صاندیلر . بوندن صوکراده علیه‌الصلاة افندیمز ، جمعه خطبه‌سنی نمازدن اول ایراده باشلادی » ده‌نیلمشدر . (٣)

*
* *

صلی الله علیه وآله وسلم حضرتلری ، اثنای خطبه‌ده عصا ، یای ، قیلیج کبی شیلردن برینه دایانیردی. وقت حضرده علی الاکثر اتکا ایتدیکی عصا ، سفرلرده ایسه قیلیج اولوردی . خطبه‌نك قیصه اولماسی لزومنی بیان ایده‌ر و « ان طول صلاة الرجل وقصر خطبته من علامة فقهه فأطیلوا الصلاة واقصروا الخطبة ـ کشف الغمة » یعنی : « بر آدامك نمازی اوزون وخطبه‌سی قیصه اولماسی فقهنه ، یعنی دینده‌کی علمنه علامتدر . بناءً علیه نمازی اوزاتیکز ، خطبه‌یی مختصر طوتوکز » بویوروردی

مابعدی وار طاهرالمولوی

―――

«مدرسة‌الواعظین» حقنده لایحه (*)

حضور جلیل وکالتپناهی‌یه

معلوم وکالتپناهیلریدر که ادیانك حیاتی

(١) عبدالرحمن بن ام الحکم بنی امیه‌دن، یاخود اونلرك اتباعندن بولوندیغی وایلك دفعه قاعداً خطبه اوقویانك (معاویة بن ابی‌سفیان) اولدیغی مسلم حاشیه‌سنده محرردر .

(٣) صدر اسلامده خطبه ، بایراملرده اولدیغی کبی نمازدن‌صوکرا ایدی . ترك استماع خطبه‌ده بر شیء یوق ظنیله استبعد بالله‌تعالی (واذا رأوا تجارةً اولهواً انفضوا الیها وترکوك قائماً) قول کریمنده حکی اولان حالك حادث اولماسی اوزه‌رینه خطبه تقدیم بویورولارق تأخیر منسوخ اولدی ـ کتاب‌الصلاة .

(*) شرعیه وکالت جلیله‌سی تدریسات مدیر عمومیسی فاضل محترم آق‌سه‌کیلی حمدی افندی حضرتلری طرفندن یازیلوب وکالت مشارالیهایه تقدیم ایدلن شولایحه‌نك بر صورتنی آلمه کچمکله نشر ایدیورز . خبر آلدیغمزه کوره وکالت مشارالیهاجه بومسئله‌یی تدقیق ایلمك اوزره بر قومیسیون تشکیل اولونمش ومذ آکره‌سنه باشلانیلمشدر.

دعوتله‌در . بونك ایچوندر که حکمتله ، موعظهٔ حسنه ایله اك کوزل مجادله ایله امر بالمعروف ، نهی عن‌المنکر ایده‌جك بر هیئتك بولونمسی نص جلیل مقتضاسندندر . مع‌مافیه دعوتك مؤثرومنتج موفقیت اوله‌بیلمسی ایچون زمانی ومحیطی برطاقم شرائط واردر که اونلره رعایت ایدلمدکجه دعوتدن برفائده حاصل اولماز . انقطاع وحی‌دن صکره وظیفهٔ تبلیغك وارث حقیقیلری‌واعظلر اولمشدر. واعظلر بواعتبارله امتك پیشواسیدر . (ادع الی سبیل ربك بالحکمة والموعظة‌الحسنة وجادلهم بالتی هی احسن) نظم جلیلی ایله مخاطب‌اولان نبی‌ذیشان افندیمزه وارث اولان بوصنف ممتاز « انمابعثت لاتمم مکارم‌الاخلاق» مضمون منیفنده مندمج غایهٔ بعثی تلقین وتقریرایله مأموردر. بناءً علیه واعظ، مربیٔ امتدر . معلم فضیلتدر . ملقن حکمتدر . وارث وظیفهٔ نبوتدر . بویله بر وظیفهٔ نبوتله سرافراز اولانلرك خلقه ، خالقه ، پیغمبره وامته قارشی مسئولیتی نه قدر عظیم اولدیغی ادنی بر ملاحظه ایله آکلاشیلیر . بوقدر علوی برمقصد ایله‌تأسس ایدن واعظلك صنفنده بولنانلر هرحالده چوق عالم وحکیم اوللی . اوامر ونواهیٔ الهیه‌یی، بونلرده‌کی حکم اسراری ، تکالیف شرعیه‌ومصالح عبادی ، سنن نبویه‌یی بالجمله دقایقیله بیلملیدر . تفاسیر شریفه ایله فوق‌العاده توغل ایتمش ، احادیث نبویه‌دن بر چوقلرینی ازبرلمش اوللی . بوقدر کافی دکلدر . عینی زمانده بر منکری اسکات ایده‌بیله‌جك قدر علوم عقلیه‌دن بهره‌منداوللی‌در . بونکله برابر واعظ، فصیح وبلیغ بر خطیب نطوق‌اوللی‌در که دلائل خطابیه‌سی جامعی تسخیر ، آهنك الفاظ دلنشینی یورکلره تأثیرایتسون . برواعظك‌دماغندن طوغری‌جامعك هرطرفنه‌داغیلان موجبات نصایح، تهزیز ایده‌جکی سامعه‌لرده برحس انشراح ، منهیج ایده‌جکی دماغلرده بر انتباه حاصل ایده‌جك قدر علوی اولمق لازمدر که اونك وعظندن بر فائده کوریله‌بیلسین . شوحالده‌بودرجه مهم اولان‌وعظ وارشاد مسئله‌سنك ایجابات عصره ، اقتضای زمان ومکانه ، احتیاجات ناسه کوره مختلف اصوللرله ایفا ایدیلمه‌سی حکمت ومصلحته موافق اوله‌جغی شبهه‌سزدر .

حد ذاتنده بوقدر اهمیتی اولان بومسئله‌یی اهمال ایتمك‌دین‌نامنه‌بك بیوك‌برضرردر . مع‌التأسف بوکون واعظلر ارباب عقولی آغلاته‌جق ، بزی دشمنلریمزه مسخره ایده‌جك بردرکه‌یه اینمشدر .

کندی وظیفه ومسئولیتك قدسیت وعظمتنی ادراك ایده‌جك قدر عالم ، جماعتك هر ساعته‌ده‌کی احتیاجات حقیقیه‌سنی تقدیر ایده‌جك نسبتده حکیم واعظلر یتشدیرمك بوامتك اوزرینه بورج‌اولدیغی حالده کیم بیلیر نه‌کبی‌بردوشونجه‌ایله صوك‌زمانلرده واعظلر ، رسماً درسعاملردن دون بر مرتبه‌ده طوتلمش وبومهم وظیفه دائما رؤس امتحانلرینی قازانه‌میانلره تخصیص ایدلمشدر . بونك ایچوندرکه ارباب اقتداردن اولان اعاظم علما ، وعظه تنزل ایتمز ، وبویوزدن کیت کیده‌وعظ ونصیحت یوللو ایکی سطرلق‌سوزی برآرایه کتیره‌مز برحاله کلمشدر. حقیقی علمانك بووظیفهٔ مقدسه‌یی ایفادن استنکاف ایتملری‌درکه کرسیٔ مواعظ نه اولدقلری بلیرسز برطاقم جهله طرفندن غصب ایدیله‌رك بیچاره خلقه احکام دینیه نامنه عقل وشرعك حریم عرفاننه صیغمیه‌جق بی‌اساس خرافه‌لر ، اسرائیلی حکایه‌لر تلقین‌ایدیلمکده‌اولدیغی‌وقت‌وقت مشاهده‌اولنمقده‌در. واعظلر مسئله‌سنك اهمیت وعظمتنی تقدیر وصوك زمانلرده سقوط ایلدیکی درکه‌یی وبونك نتایج الیمه‌سنی ادراك ایدن بعض رجال‌مهمه بوندن سکز طقوز سنه اول بوایشی دوشونمش وهر مصرفی

خزینهٔ اوقافه عائد اولمق اوزره استانبولده (مدرسة الواعظین) نامنده افکار عمومیهٔ جهانی تنویر ایده جك برمؤسسهٔ عرفان وجوده کتیرمش ایدی . نظامنامه وپروغراملرینك تدقیقندن آکلاشلدیغنه کوره بومؤسسه اساس اعتباریله نه مدرس ، نه درسعام یتشدیرمك مقصدیله تأسیس ایدیلیوب آنجق اقطار اسلامیه‌ده احکام عالیهٔ قرآنیه وسنت سنیهٔ نبویه دائره‌سنده مکارم اخلاقیه‌یی ودین مبین اسلامك ترقیات مدنیه‌یه خادم حکم جلیله ومواعظ حسنهٔ اجتماعیه‌سنی نشر وتعمیم ایده جك ارباب ارشاد ودعاة یتشدیرمك ایچون تأسیس ایدلمش برمؤسسهٔ دینیه‌در .

اولجه یالکز واعظین نامیله تأسیس ایدلمش اولدیغی حالده اخیراً مدرسة الائمه والخطبا ایله‌ده بالتوحید (مدرسة الارشاد) نامیله توسیع ایدلمشدر . مدرسه‌یی بودفعه‌کی زیارت وتفتیشمده پك أليم بر وضعیتده بولدم . وقوعبولان تدقیقاتدن آکلادیغمه نظراً اشبو مؤسسهٔ اسلامیه‌نك واعظین قسمنه بدایةً داخل اولان طلبه‌نك عددی یوز اللی‌یی متجاوز اولدیغی حالده بونلردن برقسم کلیسی دورهٔ تحصیله‌لرینی اکمال ایتمکسزین حرب عمومی بادره‌سنده مرتبهٔ شهادتی احراز ایتمش وبوصورتله مؤسسه‌یه بر دورغونلق عارض اولمشدر . حکومت ساقطه زماننده شیخ الاسلام ایله اوقاف ناظرینك نه‌یه مستند اولدیغی غیر معلوم اولان برامر شفاهیلری ایله مدرسه‌نك برسنه مسدود قالمه‌سی ده بومؤسسه‌یی بوسبتون کیریلتمشدر . اسباب آنفه‌دن طولایی شیمدی‌یه قدر آنجق قرق افندی مأذونیت رؤسی آلمش وبونلردن یالکز یدی سکز قدری ملفا درس وکالتنجه کرسی شیخلکیله توظیف اولنه‌رق متباقیسی پك آجینه جق سفالت وپریشانی ایچنده قالمش وبویوزدن مدرسه‌یه قارشی ده رغبت آزالمشدر.

ائمه وخطبا شعبه‌لری ایسه بوکون همان مسدود بر حالده‌در . بناءً علیه بوکون خارج وداخلده وعظ وارشاد وظیفهٔ مهمه‌سنی بحق ایفا ایده‌بیله جك مرشدلرله جوامع ومساجدده مقتدر خطیبلر ، احکام فقهیه‌یی عالم اماملر یتشدیرمك ایچون اشبو مؤسسهٔ دینیه‌نك کرك اداره وکرك پروغرام اعتباریله اساسلی براصلاحات ایله عصری برحاله افراغی چاره‌لرینك دوشونیلمسی اقتضا ایدر. بوبابده اتخاذی ایجاب ایدن اساسلی تدبیرلر نظرکاه سامیلرینه بروجه آتی عرض اولنور .

١ — مدرسة الارشادی اناطولینك الك مهم مراکزندن برینه نقل ایتمك . بوجهت هم مدرسه‌نك استقبالی، هم ده استانبولده تکاثف ایدن واناطولی‌یه کلمك ایسته‌میان درسعام افندیلردن اناطولینك استفاده‌سنی تأمین ایده جکی جهتله چوق مهمدر .

٢ — واعظلك مرتبه‌سنك اهمیت وقدسیتی نظر دقته آلنه‌رق درحال پروغرامنده اصلاحات یاپملی وبونی یاپارکن دائما غایه‌یی کوز اوکنده بولوندیرملیدر .

٣ — اوچ صنفدن عبارت اولان واعظین شعبه‌سنه هرسنه محض مأذونلرندن ویاخود اونسبتده تحصیل کورمشلردن بالامتحان یکرمیشر طلبه سچیلملی وبونلرك اعاشه‌لری جهت اوقافدن تأمین اولنملیدر .

٤ — مدرسه مقتدر ومتساند بر هیئت تدریسیه‌یه تودیع اولونملی ومدرسلرینه – شیمدی‌یه قدر اولدیغی کبی بش اون غروش اجرت دکل – دیکر اختصاص مدرسه‌لری کبی دولغون معاش ویریلملی وبوجهت برقانون ایله تثبیت ایدیلملیدر .

٥ — مدرسة الواعظینك غایه‌سی ، احکام عالیهٔ قرآنیه وسنن سنیهٔ نبویه دائره‌سنده مکارم اخلاقیه‌یی ودین مبین اسلامك ترقیات مدنیه‌یه خادم حکم جلیله ومواعظ حسنهٔ اجتماعیه‌سنی نشر وتعمیم اولدیغنه نظراً بورادن نشأت ایدن افندیلرك استانبولده بولنان سلاطین جوامع شریفه‌سی جمعه واعظی اوله‌رق توظیف ایدلملری مؤسسه‌دن مطلوب غایه‌دن بوسبتون اوزاقلاشمق دیمك اوله جغندن اووظیفه‌یی سلیمانیه مأذونلرینه ترك ایدرك واعظیندن نشأت ایدنلره غایه‌یه کوره اساسلی فیوضات تعیین ایتملیدر .

٦ — مدرسة الواعظین‌دن مقصد نه اولدیغی دوشونولونجه بورادن نشأت ایدن افندیلرك شو صورتله توظیف اولونملری ایجاب ایدر : [١] اناطولیده سیار واعظ [٢] آلای مفتیسی [٣] طابور امامی [٤] بالعموم سفارتلره کوندریله جك ائمه.

٧ — اناطولیده‌کی سیار واعظلر معاش اعتباریله بش صنف اوزرینه ترتیب اولنملی؛ ١٠٠٠ و ١٥٠٠ و ٢٠٠٠ و ٢٥٠٠ و ٣٠٠٠ غروش .

٨ — واعظیندن نشأت ایدن افندی‌یه اولا بیك غروش معاش ویریلملی . بونی حکومت ایسته‌دیکی محله کوندرملیدر . اوراده بش سنه ارشاداتده بولندقدنصکره ترفیعاً کندی آرزوسی داخلنده بر یره کوندریلملی ونهایت بر واعظ ٣٠٠٠ غروش معاشه نائل اولملیدر .

٩ — واعظك وظیفه‌سی یالکز کرسی‌یه چیقه‌رق نصیحت ایتمك اولماملی . عینی زمانده هر کیتدیکی یرده اسلامی تشکیلات یاپمق ، کویلریمزك احکام عالیهٔ دینیه واخلاق سنیهٔ محمدیه دائره‌سنده انکشاف وهردرلو رفاهیتنی تأمین ایده جك عملی واسطه‌لرله چالیشمقده مکلف اولملی وبوخصوص‌ده مکمل بر تعلیماتنامه ایله تثبیت اولنملیدر .

١٠ — ائمه وخطبا شعبه‌سنده هر سنه اوتوز افندی آلنملی وبونلر دها زیاده کندی مملکتلرینك احتیاجنی تأمین ایتملی .

١١ — واعظ، امام، خطیب اولمق اوزره یوز طلبه بولوندیریله جق اولان بومؤسسه‌نك هیئت تدریسیه واداره‌سی معاشاتنه، طلبه اعاشه‌سنه، واعظلرك معاشاتنه قارشولق اولمق اوزره هرسنه اوقاف بودجه‌سنه [٣٠٠٠٠] لیرا قونولملی وبومهم مؤسسه‌نك حیاتی یالکز اوقاف اسلامیه‌دن تأمین ایدلملیدر .

١٢ — کرك لیلی‌یه قلب ایدلمسی ضروری اولان دار الخلافه مدرسه‌سنه وکرك مدرسة الارشادك لیلی اوله‌رق ادامهٔ حیاتنه مدار اولمق اوزره مدارس وتدریسیه‌یه عائد اوقافك تثبیت ومدارسه تخصیصی لازمدر . علاقه‌دار بعض ذواتك ادعاسنه کوره مشروط لهی تدریسیه اولان اوقاف بریجق ملیون لیرایه بالغ اولمقده‌در . بونك ایچونده اولا هر لوا وقضا مرکزنده محل مفتیسنك ریاستی آلتنده بلدیه ومجلس اداره اعضالرندن برر ذاتدن وهر کوی ویا محله‌نك هیئت اختیاریه‌لرندن واوقاف مدیر ومأمورلرندن مرکب برمدارس قومیسیونی تشکیل اولونه‌رق داخل قصبه‌ده مشروط لهلری مدرسه اولوب وارداتی شونك بونك النده قالمش اولان نه قدر اوقاف مندرسه وعوارض آقچه‌لری وارایسه برر دفتر تنظیم وتصدیق اولوندقدنصکره بونلرك واردات صافیه‌لری مدارسه ویریلملیدر . ثانیاً بر مملکتده یکرمی خراب مدرسه اولمقدنسه منتظم بر مدرسه بولونمق دها نافع وخیرلی اوله جغی شبهه‌دن وارسته‌در . بناءً علیه مستغنی عنها قالان بالجمله مدارس عقار ویا نقوده تحویل ایدیله‌رك حاصل اوله جق مبالغ ینه الده قالان مدارسه صرف ایدیلملی. استانبولده [١٨٠] مدرسه دکل ، آنجق هر قسمی احتوا ایده جك بر کلیه لازمدر . بومطالعه تمامیله اناطولی مدرسه‌لری حقنده‌ده جاریدر .

١٣ — خصوصات مذکوره‌نك تدقیق ومذاکره‌سیله اشتغال ایده جك بر انجمن علمی تشکیل

اولونملی ومذکور انجمن درحال ایشه باشلامه‌لیدر.

١٤ ـ کرك برسنه‌دنبری آناطولی مدارسی حقنده وقوعبولان تدقیقاتمه ، کرك انجمن علمیلره یاپیلان تعمیملره کلن جوابلره و کرك بودفعه بالعموم استانبول مدارسنه عائد تفتیشاتمه استناداً دی‌یه‌بیلیرم که : مدارس حقنده یاپیلاجق الك اساسلی ومثمر اصلاحات مدارسه عائد اوقافك توحیدیله عصرك ایجاب ایتدیردیکی شکلده مؤسسه‌لر وجوده کتیرمك وبومؤسسه‌لرك لیلی اوله‌رق حیاتنی تأمین ایده‌جك چاره‌لره توسل ایتمك ، بالخاصه اوقاف طرفندن بوجهته لایق اولان اهمیت ویریلمکله ممکن اوله‌جقدر .

اهمیت وعظمتی نزد سامیٔ وکالتپناهیلرنجه‌ده درکار اولان مدرسة الارشاد مسئله‌سیله دیکر مدارسه متعلق سالف العرض موادك بر آن اول مذاکره وفعلیاته کچیلمسی خصوصنده ایجاب ایدنلره امر و حواله بیورلمسی تمنیسیله اشبو لایحه تقدیم حضور وکالتپناهیلری قلیندی اولبابده .

امور شرعیه وکالتی تدریسات مدیر عمومیسی

احمد حمدی

عالم اسلام وعرقلر مسئله‌سی

مابعد

هرشیئه رغماً اسلام بتون بشریتی بر سنجاق آلتنده طوپلامایه موفق اولامادی. بوشکل مدنیتك اساس اتخاذ ایتدیکی نصی بر چوق فردلر قبول ایده‌میوردی. حیاتك بتون تفرعاتنی تنظیمه قالقیشان قانونده منشأنك (یعنی شمالی عربستان ، سوریه ، الجزیره ، مصر ممالکنك) ومیدانه کلدیکی دورك (٦٥٠ـ١٠٠٠) ایزلری کوریلیوردی. بوندن بشقه خلیفه‌لرك ایلك حکومتی اولان (جمهوریت روحانیه) نك ؛ اسلامیتك خلافه‌اوله‌رق بربریله مجادله ایدن وفنا اداره اولنان برچوق مستبد حکومتلره آیرلمسی اتحادك ادامه‌سنه مانع اولیوردی . فقط عرقلر آتی ایلك بیوك موفقیته سبب اولدی . وبین الملل جماعته لایموت برشرف قزاندیردی .

(حضرت) محمد کندی افشاآتیله هیچ بر یکیلك ادعاسنده بولنمیوردی . اکثریا مراجعت ایتدیکی خرستیانلقده بریونانلی ایله ، برموسوی ، باربار ایله مدنی ، اسیرایله حر برکیمسه آره‌سنده‌کی فرق قالقمشدی. فقط (حضرت) محمدك حرکاتیله میدانه کلن اتحاد اقوام دیکر جماعتلری اوتاندیره‌جق درجه‌ده مساوی اولدیغی مین بولنان بو پرنسیبی جدی تلقی ایتدی. مع مافیه اسلام عرق مجادلاتندن آزاده قالامدی . (بوبابده عرق مجادله‌لرینه عائد ادبیات یکانه شاهد دکلدر) لکن بو مجادلات اصلا تهلکه‌لی بر نسبتده توسع ایتمدی . آمریقاده ، آفریقای شمالیده بیاض خرستیانلرك کلیسالری دینداشلری اولان زنجی و قافرلره قاپالیدر . بر انکلیز میسیونری زنجی بر قادین ایله ازدواج ایتدیکی ایچون ، عرق قرداشلری طرفندن قوغولمشدر . لینچ اصولی هرسنه بر چوق قربانلر ویردیریور .. بالخاصه بیاضلرك سائر انسانلره قارشی اظهار ایتدکلری کبر وعظمت هر کون او قربانلری بیکلره ابلاغ وبو حال عرقلر بیننده‌کی صلحه الك جدی برمانعه تشکیل ایدییور . جماعت اسلامیه نظریاتده وعملیاتده بویله‌لکه‌لردن کندیسنی محافظه ایتمکی بیلدی .

ماضی‌یه عطف نظر ؛ بزه استقبالك اسرارینی حل ایتدیره‌میور . لکن عرقلر مسئله‌سنه قارشی آله‌جغمز وضعیتی کندیمزه صورمغه بزی سوق ایدییور. (حضرت) محمد طرفندن میدانه قونیلان ودین اسلامده قبول ایدیلن ، بشریتك وحدتی وعرقلرك مساواتی حقنده ایراد اولنان دلائل بوکون آرتق قابل استعمال دکلدر . آنجق بو پرنسیبك

لهنده برچوق أتنولوغلر افکارینی ایلری سوره‌بیلیرز. علم عرق متخصصلری میاننده ، یوقاریده بحث ایتدیکمز محررلرك خلافنه ، بر چوق آمریقالیلر واردرکه برعرقك اوصافی لایتغیر برکمیت اولمدیغی وعرق دیه قبول اولنان برغروپده کورولان تحولات ـ بالخصوص اوصاف روحیه نقطهٔ نظرندن ـ اصل عرقلر آره‌سنده‌کی فرقلردن دها بیوك اولدیغنی کندی تتبعاتندن استخراج ایتمشلردر . بولندیغمز وضعیتده اختصاصدن زیاده تمایل وعلم عرق ایله مشغول اولوب کندی قانونلرینی ایلری سورنلرك یاپدیغی کبی احتراص بو نظریه‌دن برینی انتخاب ایتدیره‌جکدر . بو حال اوعلمك ابتدائی اولدیغنی کوستریور . صاغده ، صولده ، فردلر ویاغروپلر ، عرقلر آره‌سنده‌کی مناسباتده بشریتك وحدتی برقضیه عد ایدییورلر : اداره ، تحصیل وقوانین ایله کندی نفوذی آلتنده بولنان دیکر عرقلره منسوب اقوامی بشقه بر سویه‌یه چیقارمق ایسته‌ین بر حکومت ، اونلری تنصر ایتدیرمکه چالیشان میسیونرلر ، بین الملل حیاته اونلری ادخاله اوغراشان تاجر وصنعتکارلر وحتی اللرندن کلدیکی قدر عرقلرك انفرادینه عائد نظریه‌لرینی قبول ایتمه‌نك شایان تمنی اوله‌جغنی بواهالی‌یه آکلاتمغه چالیشان متصبلر ، هپسی بیله‌رك ویا بیلمیه‌رك انسانیتك وحدتی ساحه‌سنده بولنیورلر : بووحدتك مبدأنی ایضاح خصوصنده‌کی طرزلری هرنه اولورسه اولسون ،

[عرقلرك مساواتی] پرنسیپنك طرفدار ومعارضلری واردر . عمومیتله هرکس بتون بشری غروپلر بیننده مصلحانه برتعاونك لزومنه قناعت کتیرمشلردر . ئه‌تنولوژی مسائلنده اختصاص پیدا ایتمش والك زیاده عرقلر مسئله‌سنك حلنده‌کی لزوم قطعی‌یی آکلامش اولان محررلر آوروپا سیاستنی اداره ایدن حال حاضرده‌کی دیپلوماتلرك حرکاتنه کوجه‌نیورلر ودییورلرکه : بونلر تماميله اهمیتسز مسائل سیاسیه ایله مست اولیورلر. صلح معاهده‌نامه‌لری و جمعیت اقواملری ایله یوکسه‌لن ؛ (عرقلر طالغه‌سی) طرفندن ؛ بشریتك قواعد حیاتیه‌سندن برنیده معلوماته واقف اولمقسزین ـ طبقی یکی بر طوفانك آلتنده اوله‌جغی کبی ـ یقینده غرق اوله‌جقلردر .

بوبیاناتدن صکره انسانك کندیسنه شونی صوراجغی کلیور: منافع سیاسیه‌نك جهلی اختلافه استناد ایدن (جمعیت اقوام) یرینه بشریته صلح وسکونی تأمین ایچون (عرقلر اتحادی) تأسیس ایتمك دها ایی اولمازمی ؟

هر غروپك ممثللرینی کونده‌ره‌جکی و بالخاصه صمیمی برقرابت حسنك تأثیری آلتنده طوپلانه‌جق اولان (عمومی عرقلر قونغره‌سی) نی بر لحظه دوشونه‌لم. بویله بر مجلسك موجودیتی (بشریتك وحدتی) قضیه‌سنك عموماً قبولنی اظهار ایتمش اوله‌جقدر. مع مافیه مسائلی مناقشه ایتمکه باشلامازدن اول بعض اساسلی نقطه‌لرده ائتلاف حاصل اولملیدر : تصور اوله‌بیلیرمی که بویله موقت بر نظامنامه بر عرقك تفوقنی متضمن ماده‌یی حاوی اوله‌بیلسون ؛ بتون مرخصلرك برنجی وباشلیجه اعترافلری (بشریتك محبتی) اولمازسه الك بیوك منافع مشترکه حقنده هیچ بر تحقیقه باشلایه‌مازلر و (عرقلر قونفرانس) نك مبدأی نتیجه‌سز قالمغه محکوم اولور . بو بشری خودبینلك ایچون آجی فقط غیر قابل اجتناب برضرورتدر . »

بوسوزلرك هپسنه‌دکلسه‌ده بعض قسملرینه اشتراك ایده‌بیلیرز . اسلامیت فی الحقیقه بلا تفریق جنس هرکسی برطوتدی : غایه‌سی ، انسانلر آره‌سنده اخوتك تأسیسی ایدی . تعقیب ایتمش اولدیغی اصول حال حاضرده‌ده تطبیق ایدلسه سنه‌لردن بری الیم

بحرانلر کچیره‌ن بشریت بلکه صلاحه دوغری کیده‌بیلیر ... تمنی ایده‌لم که موسیو (شنوق) ك تکلیف ایتدیکی (عرقلر قونغره‌سی) تشکل ایتسون. بویله بر تشبثه هیچ بر مسلمان معارض اولاماز .

سعدی

مسلمان تاجرلرینه

تجارت واستقامت :

آخرت قدر دنیانی‌ده نظر دقتدن اوزاق طوتمایان دین اسلامده تجارتك اهمیت عظماسی واردر . چونکه : اسباب معیشتك اك مهملرندن بری‌ده تجارتدر .

اسلامك مشرق ظهوری اولان مکه‌ده بودین جلیلك تجلیسندن آز اولّنه کلنجه‌یه قدر سائر مملکتلره مال کوتوروب کتیرمك صورتیله تجارت یاپیلماسی عادت اولمامشدی .

اوراده ایلك تجارت سفرینه چیقان و ممالك متجاوره ایله‌عادتا تجارت معاهده‌لری یاپوب شامه، یمنه، ایرانه، و حبشستانه تجارت کاروانلری یوللایان جد کریم پیغمبری (هاشم بن عبدمناف) حضرتلریدر .

حق مشارالیه، اسفار تجاریه‌سندن برنده (غزه) ده ارتحال ایله‌مش واورایه دفن اولونمشدر .

هاشمدن صوکرا تجارت یاپمق واو واسطه ایله پاره قازانمق مکه‌لیلر آراسنده تعمم ایتمش، یازین شام طرفلرینه، قیشین‌ده یمن جهتلرینه مال کوتورمك عادت حکمنه کیرمش، لسان التهیده (وادیٔ غیر ذی‌زرع) دیه توصیف بویورولمش اولان او، چوراق اراضی سکنه‌سی‌ده معروض بولوندقلری مفرط ضرورتدن آنجاق بوسایه‌ده نفس آلابیلمشدی .

نیته کیم قرآن کریمده (رحلة الشتاء والصیف) نظم جلیلی ایله بوقیش ویاز سفرلری افاده ایدیلمش و اونلر واسطه‌سیله کندیلرینی آجلقدن قورتاران رب البیته قریشیلرك عبادت ایتمه‌سی لزومی کوستریلمشدر .

بالذات نبی حکیم علیه الصلاة والتسلیم افندیمز تجارت سفرلرینه چیقمش، (الکاسب حبیب الله) و(ان الله یحب العبد المحترف) حدیثلری کبی که ترغیبات متعدده ایله تجارت و صنعت اربابنی دائما تشویق ایتمکدن خالی قالمامشدر .

وقتیله حج موسمنده مکه‌یه کلن بعضی کیمسه‌لر یانلرنده کتیردکلری اشیانی صاتمق صورتیله هم حج، هم تجارت ایدرلردی .

سکنهٔ محلیه‌دن کوته نظر اولانلر ایسه بوکیلره ـ بزم (ده‌وه‌سی حاجی) دیدیکمز کبی ـ (واج، لاحاج) دیرلردی .

حال بوکه شو حرکتك موجب تعییب بر شی اولمادیغی (لیس علیکم جناح ان تبتغوا فضلاً من ربکم) آیت کریمه‌سیله بیان بویورولمش، ولوکه حجه کیدرکن اولسون مال کوتوروب تجارت ایتمك ایچین مسلمانلر تشویق بویورولمشدر .

کذا یهودیلك وخریستیانلقده جمعه ایرته‌سی وبازار کونلرینك عبادته حصری مقتضی اولدیغی حالده مسلمانلقده او کون ترك اشتغالك لزومی آنجاق جمعه نمازی وقتنه تخصیص ایدیلمش، نمازك اداسندن صوکراده اهل اسلامك تأمین معیشت ایچین رزق طلبنده بولونماسی وبومقصدله چالیشوب چابالاماسی توصیه اولونمشدر .

سردار ظفر شعاری بالذات نبی مختار اولان بر اصحاب اوردوسی، بدر الموعد محاربه‌سنه چیقارکن بر ازده مال کوتورمش وقریشیلرك قورقولرندن محل موعوده کله‌مه‌یشلری اوزه‌رینه اومالی صاتوب ایچه پاره قازانمشدی .

مسلمانلرك اك بویوکلری اولان صحابیلرك اکثری، تجارتله تأمین معیشت ایده‌ردی . مثلا عبدالرحمن بن عوف، طلحة بن عبیدالله، زبیر بن العوّام کبی جنتله مبشر بولونان ذوات کرام، تجارت سایه‌سنده بوعصره کوره بیله پك مهم صاییله‌بیله‌جك ثروت اکتساب ایله‌مشلردی .

فقط بومسلمانلر، دینك هرخصوصده توصیه ایتدیکی استقامتدن آیریلمامشلر، تجارت ایشلرنده‌ده برقاچ پاره فضله قوپاره‌بیلمك طمعیله صدق وامانت یولندن صاپمامشلردی . چونکه غش [۰] و حیله صورتیله مشتری‌یی آلداتمانك مسلمانلغه مغایر بولوندیغنی بالذات نبی اکرم حضرتلرندن اوکره‌نمشلر ایدی .

عبدالوهاب شعرانی (کشف الغمه) سنده «انه صلی الله علیه وسلم مرعلی رجل یبیع الطعام فادخل یده فیه فاذاهو مبلول فقال من غشنا فلیس منا» دییورکه «رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری، بیینتی صاتان برینك یانندن کچرکن مبارك النی صاتدیغی شیئه صوقوب ایصلاق اولدیغنی آکلاینجه بزه حیله کارلق ایدن بزدن دکلدر بویوردی» دیمکدر.

آغیر باصسین دیه متاعنی ایصلاتان وشو حرکتیله مسلمانلری برقاچ پاره اضرار ایده‌رك آلداتان کیمسه حقنده‌کی وعید پیغمبرینك نه‌قدر شدید اولدیغنه دقت بویورولدیمی ؟

بر آدام ایچین رسول اللهك بزدن دکلدر . دیمه‌سی، او آدامك مسلمانلر زمره‌سندن وامت محمد دائره‌سندن دیشاری‌یه آتیلمش اولدیغنی کوسترمیورمی ؟

(المسلم من سلم المسلمون من یده ومن لسانه)

حدیث شریفی‌ده بو میانده خاطره کلیرکه :

«حقیقی مسلم، الندن ودیلندن سائر مسلمانلرك سالم قاله‌بیلدکلری کیمسه‌در» مألنده‌در .

[۰] بالکسر خیانت ایتمك ـ اختری .

بونك مفهوم مخالفی ایسه «الندن و دیلندن خلقك سلامتده قالمادیغی، یعنی متضرر ومتکسر اولدیغی کیمسه حقیقی مسلمان دکلدر» دیمك اولور.

الله رحمت ایله‌سین . طرنوه‌لی حاجی محمد بك اسمنده بر قومشومز واردی . مملکتی اشرافندن اولان بوذات، اختیار مهاجرتله استانبوله کلمش، بر مدت صوکرا أوینك، آلتنده بر بقال دکانی آچمشدی . سرمایه‌سی دار اولدیغی ایچین صاتاجغی شیلری‌ده بیاغی نوعندن آلیر وعلی الاکثر آلدقلری صاتیلامایوب ضررینه قالیردی .

بر کون فاصولیه‌سنك پشوب پشمه‌دیکنی صوران بر مشتری‌یه اوج اوقه کومورله بیله یاریم اوقه‌سنك پیشمه‌دیکنی خبر ویرمش، بو قدر طوغرولغك طوغرو اولمادیغنی سویله‌ینلره ایسه ـ یاریم اوقه فاصولیه ایچین یالان سویله‌یوب دینمی قارالایامام . دیمش اولدیغی ایشیدیلمشدی .

ایشته بر حقیقی مسلمان تاجری . واقعا او کون یاریم اوقه فاصولیه‌نك تجارتندن محروم قالمشدی. لکن بوکون شوراده حرمت ورحمتله یاد ایدیلیورکه البته بوآز بر قازانج دکلدر .

برده حاجی محمد بك مرحومك تماملیه ضدی بولونان بر مسلمان تاجرینی حکایه ایده‌یم :

رمضان شریف ایچنده ایدی که مصر چارشیسندن کچرکن (هند بقله‌سی) آلوب انفیه قوطوسنه قویمق خاطرمه کلدی . دکانلردن برینه صوردم .

دکانجی هند بقله‌سی دیه بکا (قاره هلیله) یی اوزاندی . بلکه یاکلیش آکلامشدر دوشونجه‌سیله

ـــ بونه ؟ دیدم .

جدی واطمینان بخش بر طور ایله :

ـــ هند بقله‌سی ایسته‌مه‌دیکزمی ؟ سؤالنده بولوندی!

ـــ اوغلم ! بوقاره هلیله . دیدم

— بز ، هند بقله‌سی دیرز . دیمه‌سینمی ؟

— بزده قاره هلیله دیرز . جوابیله‌یورومه‌یه مجبور اولدم .

هم کیدیبور، هم ده مبارك بر کونده دینداشلرمدن برینی غایت خسیس بر منفعت اوغورنده آلداتمایه قالقیشان شوطمعکار آدامك حالنی دوشونویوردم . دیمك که بو آدام ، کندیسنده بولونمایان هر شیئك یرینه محضا صاتیش یاپمش اولمق ایچین باشقه‌لرینی ویره‌بیله‌جکدی . حتی بویله ذوق ایچین دکل‌ده ، علاج قیلندن آرانان بر ماده‌یه مقابل مشتریسنك غفلتندن بالاستفاده دیکرینی، مثلا او علاجك تماميله عکس تأثیرینی کوستره‌جك بر شیٔ صاتمقدن چکینمه‌یه‌جکدی .

ایجابنده هپمزده مسلمانلردن آلیش ویریش ایده‌لم و هر قومك یاپدیغی وجهله یکدیکریمزی قازاندیره‌لم دیبورز . شوتمنی وتوصیه حقیقةً حقلی اولمقله برابر مسلمان اصنافك آلداتماسی و مسلمان مشتریلرك بیله‌رك، بیلمه‌یه‌رك آلداتماسی ایچین‌ده بر حق تشکیل ایله‌یه‌مز صانیرم . چونکه : تعاون وتساند قارشیلقلی اولمق لازم کلیر .

او حالده ای مسلمان تاجرلر ! صدق و استقامتدن آیریلمایه وساده دینداشلریمزی دکل، هیچ کیمسه‌یی آلداتمایه چالیشالم که حقیقی مسلمانلر زمره‌سندن آیریلمایالم .

طاهر المولوی

محفل ادبی :

نعت حضرت پیر

سپهر معرفتك آفتابی مولانا
ولیلرك دها عالیجنابی مولانا
بیکده دور ایده‌رز آسمانی انجم وار
فضای وحدتك ای آفتابی مولانا
نه شبهه جامع نور محمدك سنسك
خطیبی ، شیخ رشاد تمأبی مولانا
بودشت نامتناهی بوتون سراب آلود
مروت ایت بکا راه صوابی مولانا
سواد قلبمك اولدی دم محبتك
طلوعی بادیٔ جهل اغترابی مولانا
کله باشمده ، عبا دوش اختیارمده
کوکل محبتك نشوه‌یابی مولانا
مدار فخر وشرفدرکه محویٔ زارك
در پناهکه وار انتسابی مولانا

احسان محوی

مستجابی زاده عصمت بك مرحومك

رفیق اولماز موافق اهل درده جامدن باشقه مصراعیله باشلایان غزلنه نظیره :

مشام جان آرارمی زلف عنبر فامدن باشقه
صوراری روح مجنون لیلیٔ ناکامدن باشقه
صدای کوس شهرت غلغل دردو بلادر هپ
کوروری کیمسه راحت مردم بی نامدن باشقه
بو بزمك ذوق‌نوشا نوشی ده‌کز بونجه اسقامه
نه در کیفی جك جام خمار انجامدن باشقه
لباس نو بنو صانما قبای فخردر میرم
دکل سرپوش کعبه بر سیاه احرامدن باشقه
قیاس ایتدم جهانك کیرو دارین بر برای جودت
نتیجه ویرمه‌دی جفا غم وآلامدن باشقه

برغمه‌لی جودت

یشار شادی بك مرحوم

شرکت خیریه انسپکتورلك قلمی باش کاتبی شبان قلمدن یشار شادی بك ، همان بر کونلك خسته‌لنی متعاقب ۱۴ ذی القعده ۱۳٤۱ و ۲۹ حزیران سنه ۳۳۹ تاریخنه مصادف جمعه کونی ارتحال داربقا ایله‌مش و جنازه نمازی فاتح جامع شریفنده ادا ایدیله‌رك جامع شریف مذکور حظیره‌سنه دفن اولونمشدر .

مرحوم ، طرز قدیم ادبده اجالهٔ قلم ایدر وسط درجه‌ده بر سخنور ایدی . بعضی یازیلری محفلده مندرجدر .

جناب حق غریق رحمت ومظهر مغفرت بویورسون .

تاریخ وفاتی

انتقالك نابهنکام اولدی بك ، شادی یازیق
رحلتك شعر و شبابه ایله‌دی ایراث غم
اغتراب جسمکی مصراع آتی کوستریر :
اسم اعزازك یشار تاریخده هر روز ودم
۱۳٤۱

طاهر المولوی

بر یاد حزین . . .

یوقسول مملکتمزك کنج وکزیده برشاعری « یشار شادی » ده هنوز بهار حیاتنك شعشعه‌لی بردورنده افول ایدوب کیتدی . حکمت الهیه‌نك نه خردسوز تجلیاتی واردر . زواللی یشارك ایکی سنه اول رفیق معززم مرحوم « امین خاکی » ایچین یازدیغی بربند مخصوصه سرنامهٔ تلهف اتخاذ ایلدیکی شو ترکیبی بوکون بن عینی حس ورقتله اونك یادحزیننه سرنامهٔ تأثر وضع ایدیبورم .

زواللی یشار ؛ خاکیی تراب غفرانه توديع ایدرکن بکا آلود کوزلرینی بکا عطف ایده‌رك دیمشدی که ؛

« آیول ؛ . . بوکبی اسماده شئامت محققدر . زیرا [الاسماء تنزل من السماء] سری هرحالده تجلی ایدیبور . احسان ؛ خاطرکه بر شی کلمه‌سین شو « محوی » مخلصنی ده کیشدیر . . . »

حضرت مولانانك سایه‌سی اوزه‌رمزدن اکسیك اولماسین کتاب شریف مثنوی بزه بعض حقایق قرآنیه واسرارمعنویه‌یی‌یك فیاضانه ابذال بیوردیغی ایچین بشرك صوك آرامکاهی اولان اومنهل عدم بیما اوکنده کندمی چابوق طوپلامش ، مهبای انهزال اولان معنویاتمی اطمئنان قلب ایله همان تقویه ایلمشدم .

جواباً دیدم که : اسمانك مساده ، مسمانك اسماده اولان ظهور وتجلیاتی اوکنده اعاظم متفکرین صوصمشدر . شمدی اوقودیغکز [الاسماء . . .] سرینی دوشونه‌بیلدیکم ایچین بو مخلصی تبدیل ایتمك بنم ید اختیارمده دکلدر . او ، بکا بر یادکاردر ؛ بن اونی :

محو می‌باید نه نحو اینجا بدان
کرتو محوی بی‌خطر درآب ران

بیت مثنویسیله حسن تفأل ایتمش و قبول ایلمشدم . . »

* * *

آرادن ایکی سنه مرور ایتدی . شرفیاب التفاتی اولدیغم هر زمان ، باشده ذات حضرت خلافتپناهی اولمق اوزره معاصر ارباب قلم وصنایعك خط دستلری و جیرهٔ مهارتلریله مزین « مجموعهٔ خاطرات شادی » یه بر شی یازمقلغمی تکلیف ایدردی .

« تصادف » — منشأ و حقیقتنی ادراك ایده‌مدیکمز بر شی اولاجقدر که بز اوکا بو اسمی ویریبورز . — نه غریبدرکه زواللی یشار شادی یوم ارتحالندن ایکی کون مقدم بر خدمه ایله او جلوه‌کاه مشاهیر اولان مجموعه‌یی بر شی یازمقلغم ایچین کونده‌رمشدی ، فقیرده :

« ناز پرورسك ، یمان آشفته‌سك ! . . »

نقراتلی اسکی بر شرقیمی یازمش و اعاده ایتمشدم . اویله ظن ایدیبورم‌که او مجموعهٔ کزین شادی « احسان محوی » امضاسیله مسك الختامدر .

آه؛ یشار !.. شمدی باق اسمك سنده دكل، سن اسمكده تجلی ایتدك . شئونات الٓهیه‌یه پایان تصوری محال، حقیقت ینه بردر . یشادیغكه و یشایه‌جغكه قائم .آه، لكن كوكل ایستردی كه مساك اسمكده اولدیغی قدر بر آزده اسمك مسماكده تجلی ایتسه‌یدی . . .

* * *

یشار، جداً خلوق، متدین، نزیه اللسان و صاحب وجدان بر كنجدی. بونك ایچین هر یرده محترم وموقرایدی. جناب حق مرحومك عائله‌سنه ویارانه صبر جمیل احسان ایلسین . . .

وفاتنه سویله‌دیكم ایكی قطعهٔ تاریخیه‌یی كمال تأثرله شورایه قید ایدیبورم .

شاد ایدی شادیٔ شاعرله قلوب ادبا
رحلتی اولدی بوكون حزن عظیمی یادی
آب دیده‌مله شوتاریخ تمامی یازدم :
كیتدی كلزار معطرای ادبدن شادی

دیكر

ملك خصلت، كزیده شاعر خوشكوایدی افسوس!..
جوان مرك ایتدی كلزار ادبده بخت ناشادی
مجوهر دوشدی برتاریخ یوم ارتحالنده :
قلوب عارفاندن شادی كیتدیسه یشار یادی
۱۳٤۱

امساله محوی

محفل تاریخی :

جعفر بن ابی طالب

(۳٦ نجی نسخه‌دن مابعد)

قریش مرخصلری، نجاشی‌نك[۱] حضورینه چیقمادن اول اركان حكومتله كوروشدیلر وهدیه‌لر تقدیمله توجهلرینی قازاندیلر .

(۱) نجاشی : حبشجه حكمدار دیمك اولان (نه‌غوشی) لفظنك معربی ایمش .

اووقت حبش نجاشیلكنده (اصحمة بن بحر) نامنده فضیلتلی بر ذات بولونیوردی . بو ذاتك پدری‌ده نجاشی ایكن اهالی طرفندن قتل ایدیلوب یرینه قارده‌شی كتیریلمش، اصحمه‌ده عمجه‌سنك حمایه‌سنده تعلیم وتربیه كورمشدی. باباسنك قاتللری، اصحمه‌نك فضل وكمالندن و حكومته كچدیكی تقدیرده اخذ ونكالندن قورقدقلری ایچین عمجه‌سنه قتلی توصیه‌سنده بولوندیلر. عمجه‌سی ایسه یكننی اولدورمه‌یه قیامادی، فقط كوله‌دییه مجازلی برینه صاتدیردی؛ بی چاره پرنس، بدرجوارنده و بی ضمره یوردنده‌كی وادی[illegible] اراكده افندیسنك قویونلرینی كوتمه‌یه باشلادی. لكن حبشده‌كی نجاشی، ییلدیرم اصابتیله هلاك اولدیغی، اون ایكی دانه اوغلنك هیچ بریده ادارهٔ حكومته اهلیتسز بولوندیغی ایچین حبشیلر هیئت مخصوصه كونده‌ردیلر، اصحمه‌یی صاتین آلوب مملكتلرینه كتیردیلر و سریر حكومته كچیردیلر.

ایشته بوتجربه‌لی حكمدار، قریش مرخصلرینی حضورینه قبول ایتدی و یانته اوطورتوب التفاتده بولوندی. تقدیم ایدیلن هدیه‌لره محظوظیت بیانندن صوكرا سبب زیارتلرینی صوردی .

ذكاوتی قدر طلاقتی‌ده اولان عمرو بن العاص سوزه باشلادی . ایچلرندن یالانجی ! برینك نبوت دعواسنه قالقوب یكی بر دین چیقاردیغنی، معبودلرینی و اونلره طاپینانلری تسفیه و تحمیق ایله دیكنی، صوكرا بعضی سفهانك اوكا تابع اولدیغنی سویله‌یه‌رك مهاجرلرك كندیلری ایله برلكده كونده‌ریلمه‌سنی رجا ایتدی. حضورده بولونانلر، اوله‌جه قازانیلمش اولدقلری جهتله ـ ملتجیلرك هویت وماهیتلری بزجه مجهول. مرخصلر، همشهریلری اولدقلرندن كندیلرینی البت دها ایی بیلیرلر. اونلری بونلره تسلیم ایله بی طرف طورمق لازمدر . دییه طرفدارلق كوستردیلر .

نجاشی، معیتك مطالعه‌سنه حدتله‌ندی :

ــ بنی باشقه‌لرینه ترجیح ایله مملكتمه التجا ایله‌مش اولانلری صوروب آكلامادن لاهاءالله [لاوالله] تسلیم ایتمم ؛ هله اونلری چاغیرلكده كوروشوب آكلاشالم دیدی .

نجاشینك مأموری كلوبده دعوت ایدنجه مسلمانلر :

ــ حكمداره نه دییه‌جكز؟ دییه مشاوره‌ده بولوندیلر . جعفر بن ابی طالب :

ــ نه دییه‌جكز ؟ رسول اللهدن اوكرندكلریمزی سویله‌رز. دیدی ورفقاسی طرفندن مكالمه‌یه مأذون قیلندی .

نجاشینك حضورنده دینی وعلمی بر مباحثه اولاجغی جهتله حبش پاپاسلری جلب ایدیلمش، اونلرك دینی ومذهبی طومارلری میدانه چیقاریلمش ایدی . او صراده،

ــ جعفر بالباب یستأذن و معه حزب الله،

یعنی : جعفر ایله یانده‌كی حزب الٓهی قاپیده طورویور، ایچری‌یه كیرمك ایچین اذن ایستیور . دییه مهیب و ادیب بر سس ایشیدیلدی. نجاشی‌ده :

ــ نعم یدخل بامان الله وذمته، دییه مساعده ایتدی .

اوكارنده جعفر بن ابی طالب اولدیغی حالده مسلمانلر، نجاشینك حضورینه كیردیلر و بلا انحنا سلام ویرمكله اكتفا ایتدیلر .

عمرو بن العاص، نجاشی‌یی قیزدیرمق ایچین بوندن استفاده ایلمك ایسته‌دی .

ــ ایهاالملك ! شونلری كورویورمیسك ؟ هم كندیلرینه (حزب الله) دییورلر، هم‌ده حضوركده سجدهٔ تعظیمه تنزل ایتمیورلر دیدی .

حكمدارك سؤال واقعی اوزه‌رینه جعفر ایله آرالرنده شو وادیده بر مكالمه باشلادی :

ــ نیچین حضورمده یر اوپمه‌دیكز ؟

ــ بز جناب حقدن باشقه‌سنه سجده ایتمه‌یز. برده اهل جنتك آشنالنی سلامدن عبارت اولدیغنی بیلیرز . اونك ایچین سكاده تعظیماً سلام ویردك .

نجاشی، سلامك تحیة الاسلام اولاجغنی اوقومش ایدی . بناءً علیه سالك اولدقلری دینك ماهیتندن سؤال ایتدی . جعفرده :

ــ ایها الملك ! بز جاهل برقوم ایدك. پوتلره طاپار، حیوان لاشه‌لری یردك . اقربا وقومشو حقوقنه رعایت ایتمزدك . قویلریمز، ضعیفلریمزی أزردی . بو حالده ایكن جناب حق بزه بر پیغمبر كونده‌ردی . نیته‌كیم امم سالفه‌یه‌ده یوللامشدی . نسبنی، صدق وامانتنی وعفتنی بیلدیكمز بو رسول ذیشان، بزی ترك اصنام ایله توحید الٓهی‌یه دعوت ایتدی . كونده ایكیشر ركعت اولمق اوزره ایكی وقت نماز قیلمامزی، هر آی اوچ كون اوروج طوتمامزی (۱) مقتدر اولانلریمزك صدقه ویرمه‌سنی (۲) جمله‌مزك طوغرو سویله‌یوب امانته صلهٔ رحمه، حسن جواره رعایت ایتمه‌مزی، محارمدن، فواحشدن، ناحق یره قان دوكمكدن یالان سویله‌مكدن، یتیم مالی یمكدن، اهل عصمت قادینلره افترا ایتمكدن صاقینمامزی امر ایله‌دی . بزده اونی تصدیق و امرلرینه اطاعت ایتدك . قومزایسه بزی تكرار پوتلره طاپیندیرمق وخبائثی مباح قیلمق ایچین صیقیشدیرمایه باشلادیلر. ناچار قالوب مملكتمزدن چیقدق، ظلم وغدره اوغرامایز دییه سنك ممالككه صیغیندق جوابنی ویردی .

نجاشینك بشاشت كوسترمه‌سندن قوشقولانان عمرو بن العاص :

ــ ایهاالملك ! بونلر عیسی بن مریم حقنده

(۱) رمضان اوروجی، اووقت فرض قیلینامشدی.
(۲) زكات، مدینه‌ده مفروض اولمشدی .

سزك اعتقاديكزه مخالفت ايدرلر ديدى . نجاشى بوخصوصده‌كى فكرينى صورنجه جعفر :

— حضرت عيسى حقنده جناب حقك بويورديغى سويله‌رز ، مريم البتوله القا اولونمش روح الله وكلمة اللهدر ديرز (٣) ديه‌ـيله نجاشى، حضورنده‌كى پاپاسلره :

— روح الله ايچين بونلرك ديديكندن فضله برشئ ديه‌بيليرميسكز ؟ ديه صوردى و خاير جوابى اوزه‌رينه :

(مابعدى وار) طاهر المولوى

ورقهٔ وارده :

شيخ محمد معصوم الدهلوى .

حضرت عمر الفاروق رضى الله عنه افندمزك سلالهٔ طاهره‌لرندن امام ربانى قدس سره حضرتلرى اولادندن اولوب بر عصره قريب بر زماندنبرو مدينهٔ منوره‌ده متوطن ووظيفهٔ ارشاد ايله مشغول اولان طريقت عليهٔ نقشبنديهٔ مجدديه مشايخ كرامندن الشيخ محمد معصوم الدهلوى المدنى ابن شيخ المرحوم عبدالرشيد افندى حضرتلرى اشبو بيك اوچيوز قرق بر سنه‌سى شعبان معظمنك اوتنجى كونى مكهٔ مكرمه‌ده ارتحال دار بقا ايده‌رك جنة المعلاده حضرت خديجة الكبرى رضى الله عنهانك نزدنده مدفون بولنان پدرلرى مرحوم عبدالرشيد افندى يانه دفن ايدلمشدر .

مرحوم مشاراليه مدينهٔ منوره‌ده متوطن ويارم عصره قريب بر مدتدنبرو حرم شريف حضرت نبويده ارشاد ايله مشغول وطقسان ياشنى متجاوز ايدى . عن اصل دهلى اهاليسندن وعبداه دهلوى حضرتلرى احفادندن اولوب بيوك پدرلرى مرحوم احمد سعيد افندى دهليده وعبداه دهلوى حضرتلرى يانندە مدفوندر .

محمد ابو شرف و محمد ابو الفيض و محمد ابو سعيد ناميله اوچ اوغلى اولوب اليوم مقام ارشادينى بيوك اوغلى مومى اليه محمد ابو شرف افندى محافظه ايتمكده‌در .

مومى اليه سفربرلكك بدايتنده شامه وشامدن حمصه هجرت ايتمش و حمصدن‌ده مكهٔ مكرمه‌يه كيتمشدى . عالم ، فاضل ، كامل علميله عامل بر شيخ كامل ايدى . هندى وفارسى وعربى لسانلرينه واقف وبو لسانلرله يازلمش مطبوع وغير مطبوع بر چوق آثار و مؤلفاتى وار ايدى . بونلردن (السبع الاسرار فى مدارج الاخبار) نام كتابيله (القصائد المعصوميه) نام منظوم رساله‌سى درسعادتده طبع ونشر اولنمشيدى . مدينهٔ منوره‌ده واستانبولده و بخاراده و خاصةً هندستانده ميليونلره قريب مريدان ومنسوباتى واردر .

كمليندن وكبار اولياء اللهدن اولان مومى اليهك وفاتى ضايعاتندندر . (رحمة الله عليه رحمةً واسعه آمين) .

—

(٣) بويله ديمكله برابر سورهٔ مريمى ، سورهٔ رومى ، سورهٔ كهفى قرائت ايله‌ديكى ، تلاوت قرآن اثناسنده نجاشينك صاقالندن كوز ياشلرى دوكولديكى وبو سوزلرله موسى وعيسانك سوزلرى‌ده بر منبعدندر ديديكى مرويدر . حتى مشاراليهك و تبعه‌سندن بعضيلرينك قرآن ديكلركن آغلامالرى طولاييسيله (واذا سمعوا ما انزل الى الرسول ترى اعينهم تفيض من الدمع مما عرفوا من الحق يقولون ربنا آمنا فاكتبنا مع الشاهدين) يعنى « رسول اكرمه نازل اولان آيات كريمه‌يى ايشيتدكلرى وقت بونلرك حق اولديغنى آكلادقلرندن كوزلرندن ياشلر آقديده ياربنا ايمان ايتدك ، بزى شهود حقيقت ميانه قيد ايله » آيت كريمه‌سى نازل اولدى .

بو آيت كريمه‌نك مكه‌يه كلوب رسول اكرمى تصديق ايدن و استماع قرآن اوزه‌رينه آغلاشان يكرمى قدر نجرانلى خريستيان ، ياخود مهاجرين اسلامك عودتنده برابر كلن وذات رسالتى ديكله‌يوب كريه‌بار اولان نصاراى حبشه حقنده نزولى‌ده روايت ايديلير .

طلبه محفل :

بر اثر مناسبتيله صاحبنه :

« مدرسهٔ سليمانيه طلبهٔ علوم افنديلرينه » اتحافاً كونرديككز مترجم رساله‌كزى اوقودم . بزى تخطر نزاكتكزه متشكرم .

شو صيراده صارىقليلر واو روحى طاشيانلر حقنده القاد ايديلن غيظ وكيندن خبردار اولديغم جهتله اثركزك نه‌كبى بر مقصده بناءً نشر ايدلديكى خصوصنده متردد بولونمقده . حقلى اولديغمى بيلمم تصديق ايده‌جكميسكز ؟ كنديمى منقد كرسيسنه اصعاد ايدوب‌ده نه مؤلفك تأليفندن طولايى تنقيد ، نه‌ده ذات عاليكزى ترجمه‌كزدن طولايى تخطئه ايتميه‌جكم . ذاتاً « رؤيا » تنقيده متحمل دكلدر . اضغاث واحلام تعبيره كليرمى ؟ شوقدر ديه‌بيله‌جكم‌كه ترجمه ايتديككز اثرك فرنك روحيله يازلديغنه شبهه يوق . مؤلفكز ، هواجس فكريه‌سنى حقيقت وميدان عرصانده خطيلك ايده‌نى ملك ظن ايتمش . حالبوكه حقيقى بر مسلمانك ذائقهٔ عرفانى ، دينده تفقه ومسائل فقهيه‌يى تعلمك هر مسلمانه واجب اولديغنى سويله‌ين علمايه « علمى ؛ سزك يازديغكز و سزك ايچين تحصيلى خيرلى اولان فقه و مسئله كتابلرنده ظن ايتديكز » كبى حجاب استتار آرقه‌سندن سمع جانبه عكس ايدن بو وبوكا مماثل صدانك نره‌دن كلديكنى تفريق ايدر . هر هانكى كسه‌يه بورونورسه بورونسون بو طرزده خطيلك ايده‌نك ملك دكل ، شيطان اولديغنى سسندن آكلار . چونكه : بر مسلمان ، شيطانك اوسته آقتورلر كبى صحنهٔ تماشايه هر آن باشقه بر قيافتله كله‌بيله‌جكنه قانعدر .

⁂

علماء دين وطرفدارانه آتوب طوتمق تخمى ، ياپانجى اللر واسطه‌سيله خاك پاك وطنه مقدما سرپيلمشدى . مملكتمزك بيابان فكريانى مضر افكارى تنميه ايتمكده اراضيسى قدر منبت اولديغى ايچون صوكرادن غرس ايديلن يوبيانى آغاچ پك چابوق شاخلانه‌رق زهرلى ميوه‌لرينى ويرمكه باشلادى . طبيعيدركه : صنف علميه‌يى فعاليته كتيرمك ودائما اوپانيق بولونديرمق ايچين بوكسه‌لن صميمى وحتى غير صميمى سسلر مستثنا .

بو قاريده « فرنك روحى » ديمشدم . بو مضر فكرك مملكته نصل كيرديكنى وجرثومه‌سى نره‌لرده اولديغنى آراشديرالم : بيليورسكزكه : بزده منور طبقه‌نك بر قسمى ديار كفرك مقلدى‌در . بونلر فرنكستانده كوروب اوقودقلرى هرشيئى على العميا مملكتمزده تطبيق ايتمك ايسته‌يورلر . بونلر هر خصوصده محيطك تأثيرات عظيمه‌سنى اونوتيورلر . و غالبا « محيط » كلمه‌سيله اجمال ايتمك ايسته‌ديكمز درين معنا بو كيلرك قاموسنده موجود دكل .

آوروپاده كليسا تاريخندن عبارت اولان دين نصارا پاپاسلرك الندە دمير برجنبر ماهيتنى آلمشدى . اعصارك بريكديرديكى غيظ وكينه انضمام ايدن تضييق نتيجه‌سى اوله‌رق خلق عصيان ايتدى وبو تابوت جسيمك آلتندن صيريلدى . ايشته بو حركتى عيناً قوبيه ايده‌رك مملكتمزده‌ده تطبيق سوداسنه دوشيورلر . دوشونميورلركه دين اسلام دين نصارا دكلدر . تفكر ايتميورلركه « قرآن كريم » « اناجيل اربعه » كبى قونسيللر نتيجه‌سنده تقرر ايتمش ، داها طوغروسى حالا اختلافلى قالمش دكلدر . غرابته بناءً سويليورم‌كه عرض ايتديكم فصيله‌دن بعضلرى دين اسلامده (Réforme ـ اصلاحات) ياپه‌رق اسلاميتك « لوتر » ى اولمق ايسته‌يورلر . (لوتر) نصل‌كه دينده بعض اعتقاد ومراسمى طى وتنسيق ايتدى ايسه بونلرده اويله‌جه مصلح دين اولمغه

بلتنیورلر . حالبوکه حیطهٔ اسلامیتده قاتولیك و پروتستانلق یوقدر .

مسئله‌نك الڭ مشکل جهتی هدفلرینه واصل اوله‌بیلملری ایچون دینی بر ماسکه ایله تسویلاتده بولونملریدر .

باطل همیشه باطل وبیهوده‌در ولی
مشکل اودرکه صورت حقدن ظهور ایده

اسلامیت ایله عیسویت بیننده نه قدر بویوك برفرق وارسه علماء دین اسلام ایله رهابین بیننده‌ده اوقدر عظیم برفرق موجوددر . بر خرستیان هر حالده رئیس روحانی‌یه بویون اکوب اوکا خضوع وخشوع ایله مکلف . برقتولیك کناهلرینك عفو ایدلمه‌سی ایچین اللهه دکل، پاپاسه یالوارمق مجبوریتنده . اونك خرستیانلغی ، خرستیانلقدن چیقمسی هپ پاپاسك الده . وکیل مطلق اولان راهب عفو ایدرسه الله‌ده عفو ایدر ، ایتمزسه ایتمز . شیمدی حق الانصاف دوشونه‌لم. خرستیانلق کبی بشریتی بودرجه تذلیل ایدن بردین - برمتفکری دکل - دوشونه‌بیلن هرهانکی شخصی عصیانه تشویق ایتمزده نه یاپار ؟ بویله بر دین غربده اولدیغی کبی پاپاسلر علیهنه اختلاللره وسیله اولورسه چوقمیدر ؟

حالبوکه اسلامیت بویله‌می ؟ دین مبینده بویله عقیده‌لر موجودمی ؟ بالعکس دین احمدی‌ده واسطه‌لق یوق ، سمسارلق یوق . کیم زیاده متقی ایسه عندالله الڭ مکرم اودر حقیقی بر مسلمان اللهدن باشقه کیمسه‌یه تذلل ایتمز . دین مبینده سبه‌کو- لاسیون اولمدیغی کبی ره‌فورمده یوقدر . شو مجمل معلوماتدن صوکرا غربده پاپاسلره یاپیلان برحرکتی مملکتمزده - هیچ لزوم واحتیاج اولمدیغی حالده - تقلیده قالقیشمق، اویویان فتنهٔ عظیمه‌یی قامچیلامق، داها دوغروسی مسلمانلرك بیننه قونداق صوقمق دیمکدر .

سوزلریمی بیتیریرکن سزدن و مطبوعاتك یکی خادملرندن بویدار محیطك عقیده‌سنی صارصه‌جق وفتنه اویاندیراجق نشریاتده بولونولمامسنی رجا ایده‌جکم . سعیکز ابن رشدك فلسفه‌سنه و داها بوکا مماثل تألیفات وتراجمه مصروف اولورسه فقر عرفاندن بوکالان بو مملکتك کنج نسلنه داها مفید و داها مشکور اولور .   ٢٩ مایس ٣٩

مدرسهٔ سلیمانیه فلسفه و دارالفنون
حقوق شعبه‌سی مداوملرندن
احمد شکری

اویان :

اویان آرتیق چکیلمز بار غفلت
اویان کورسون بوعالم شمس فکرت
سلام اولسون سکا ای کنج مسلم !
نفاق وفتنه‌یه اول برق سطوت
کذرکاهك طیانماز سیل علمه
بنای جهلی ییق ! یاق ! نور قدرت
تداوی ایت وجود پر عایلی
کورونسون ملجأ آثار صحت
اویاندیسه‌ڭ اویاندیر قوم غیری
او رأس نا کسه اولسون بو رفعت
عدوی جانك اولدی حائل فیض
بونالدڭ بواسارتده ای امت !
نیچون دشمن سکا هپ مستبددر
ضعیف اولمق بودر طوق اسارت
تفوق چارهٔ تخلیص جاندر
تدنی سائق راه مذلت

٢٥ شوال ١٣٤١   اسماعیل لطفی

مطبعهٔ عامره || مدیر مسئولی : طاهر المولوی

اسلامك نفعنه خادم مقالات مع التشکر قبول ونشر اولونور

یازانك شخصیتی دکل، یازینك اهمیتی نظر دقته آلینیر .

کان یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ سیراسیله درج ایدیلیر .

کوندریله‌جك آثار ، اوقوناقلی ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر .

دینی، علمی، ادبی، اجتماعی

محفل

١٣٣٨

مجموعهٔ اسلامیه‌سی

صاحبی ، مدیری ، محرری :

اداره‌خانه‌سی : دارالفنون قارشیسنده کاش حسن پاشا مدرسه‌سی داخلنده‌در

مرکز توزیعی : باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی

آبونه بدلی :
سنه‌لکی ١٠٠ غروش
آلتی آیلغی ٥٠ «

آبونه قیدی معامله‌سی هرسنه‌نك بوکجی وایکنجی آی آیندن اعتباراً اجرا اولونور



عدد	جلد	محرم	فی : غروش
٣٩	٤	١٣٤١	٥

مندرجات:

سال جدید تبریکی :

بمنه وکرمه تعالی ١٣٤٢ نجی سنهٔ هجریه‌یی ادراك ایدییورز . خالق الایام والاعوام، بوسنه‌یی امت محمد حقنده صلاح وفلاحه مبدأ ایله‌یه .

سال جدید نشریاتمزه استاد حکیم فرید بك افندینك برنعت شریفی ایله تیمناً باشلایورز :

وجود اقدسك اعلی‌دن اعلی یا رسول الله
جمالکدر تجلیکاه مولی یا رسول الله

سن اول آیینهٔ معنی نمای ذات وحدتسك
کورور مولایی سنده چشم بینا یا رسول الله

اضافیاته اصلا قلب حق بین التفات ایتمز
سنك ذاتکده کویا حق تعالی یا رسول الله

وجودك جوهریله کیردی وحدت رنك اسمایه
نه جوهردر او منشور تجلی یا رسول الله

ظواهر پرده‌سی دیداره حائل اولماسه بالله
یاناردی درعقب سینا ومینا یا رسول الله

کمال سر وحدت منجلیکن ذات پاککده
بیلنمز حکمت اسرار اسری یا رسول الله

مدد قیل طور تمکینده طورسون بو دل شیدا
اولور دنیایه قارشی یوقسه رسوا یا رسول الله

فرید بی‌نواده دفتر عشاقکه کچسون
بودر آنجق نیاز قلب شیدا یا رسول الله

وعد قرآنی :

بسم الله الرحمن الرحیم
انا نحن نزلنا الذکر وانا له لحافظون ـ سورة الحجر . الله اعلم مألی : ذکری حقیقةً بز انزل ایتدك ، اونی محافظه ایدهجك اولانده ینه آنجاق بزز .

شو آیت جلیلهده جناب حقك حفظو حمایهسنی مؤکداً بیان ایتدیکی (ذکر) دن مقصد : قرآن ، یاخود اونك احکامنه ابتنا ایلهین دین اسلام اولدیغی مفسرلرجه بیان اولونمشدر . ذاتاً باقیلیرسه ایکی تفسیر آراسنده پكده فرق یوقدر . بری : الٓهی برقانون ، دیکری : عالی برحقانیت دیمکدر .

قرآنی اولسون ، اونك تطبیقاتی دیمك اولان ایمان و اسلامی اولسون بالذات محافظه ایدهجکنی الله تعالی ، کتاب کریمنده مؤکد ومشدد اولارق بیلدیریبور .

نبی اکرم صلی الله علیه وسلم افندیمزده یریوزنده الله الله دیین موحدذاکر بولوندقجه قیامت قوپمایهجغنی ، حیات ارضك مقرون فنا اولمایهجغنی بر حدیثنده خبر ویریبور ، شو ارشادات جلیلهدن مسلمانلغك الی یوم التناد ، حتی ابد آلاباد دائم وباقی قالاجغی آکلاشیلیور .

معتقد هرمسلمان کبی بنمده علم الیقین بیلدیکم شو حقیقت ، کچنکی برمشاهدهم اوزرینه عین الیقین درجهسنی بولدی : جمعه کونی ایدی ونماز وقتنه یاریم ساعت قدر واردی . بایزید جامع شریفنك تربه قاپیسی اوکندهکی آغاجلرك آلتنده اوطورمشدم . ساده و اوقهلی بر قهوه ایله یورغونلغی ازالهیه چالیشیوردم .

اذان اوقونمایه باشلادی . الله اکبر نداسنك استماعی ، سماویلری شبههسز وجده کتیردیکی کبی ، اوراده وایچه قالاباللق بولونان بزه ، خاکیلرهده بر حس خشوع ویردی . اطرافه باقیندم : اوطورانلردن کیمی فسنی ، قالپاغنی کییور ، کیمی آیاغنی آیاغنك اوستندن ایندیریبور ، کیمیده سیغارهسنی ، نارکیلهسنی الندن بیراقیوردی .

اذان هنوز بیتمهمشدی که او میدانجق عادتا تنهالاشدی . چونکه : اوطورانلرك قسم کلیسی جامع شریفه کیردی . قاپینك اوکیده شایان تماشا وعبرت برمنظره کوستهریوردی : برقسم کنجلر سوقاق پوتینلرینك باغنی ، ضابط وافراد اولمق اوزره برطاقیم عسکرلرده (کتر) یسنی ، یاخود دولاغنی چوزویور ، ایچهمتعب ومزعج بولونان شو حرکتی اجرادن یوکسونمیوردی .

سنتی قیلدقدن صوکرا جامع شریف داخلنه کوز کزدیردم . جناحلرهوار نجهیه قدر طولمشدی . قاپیلردن ده جماعت کلوب طورویوردی . عوام دیبه کندیلرینه اهمیت ویریلمك ایستهنیلمهینلردن قیلیق ، قیافت اعتباریله چوق فرقلی کیمسهلر کمال خضوع ایله نماز قیلیور ، اوتولی پانطالونك بوروشاجغنه ، یاخود آیاغندهکی چورابك پیرتیغی ویاماسی کورونهجکنه اهمیت ویرمیوردی .

برقاچ سنهدن بری چیقاریلان و تعمیمی خصوصنه بر شرذمهٔ قلیله طرفندن اوغراشیلان بر هذیان وار : دین ، مانع ترقی ایمش ! او بویوندوروقدن چیقمانجه ایلرلهمك امکانی یوقمش !

بو فکر ، بلکهغیر معقول دینلر حقنده طوغرو اولابیلیر . فقط فطری بردین اولان مسلمانلغك عجبا هانکی امر ونهیی ، مفید و معقول ترقیاته مانعه تشکیل ایدییور ؟ یاخود اوندن تعری ایلهینلرك ، واپور کوکرتهسنده وبرچوق خلق مواجههسنده دانس ایتمکدن باشقه نه کبی برترقیسی مشهود اولویور ؟

اجداد و اسلاف ، متصلب بر ر مسلمان اولدقلری حالده کوستردکلری ترقیات ، مفاخر تاریخیهمزی تشکیل ایدییور . احفاد واخلاف ایسه دینده ضعفه اوغرادقلری ، عادتا بعضیلری اوندن بوتون بوتون قورتولمایه چابالادقلری حالده ابراز ایتدکلری تدنی وتردی ، ماضینكده ، حالكده ، استقبالكده یوزینی قیزارتاجق درکهده بولونویور . دینك و دیندارلغك مانع ترقی بولوندیغی طوغرو برفکر اولسهیدی شبههسزکه قضیه برعکس اولمق لازم کلیردی .

غربك رطب و یابس هرقول و فعلنی تطبیق وتقلیده یلتهنن متفکرلریمزك هرشیدن اول تخالف امزجهیی واو یالدیزلی حبلرك مزاجامته نفعی دکل ، مضرتی دوقوناجغنی دوشونمهلری ایجاب ایتمزمی ؟

عن جهلٍ ، یاخود لمقصدٍ ارکان ایمانی بالطهلامایه قالقیشانلر ، بیقدقلرینه مقابل برشیده یاپامادقلری ایچین ساحهٔ اسلامی خرابه حالنه کتیرمهیه و اطلال ویرانی اوستنده بایقوشلر کبی اوتمهیه هوسلهنیورلر . حالبوکه آراسنده بولوندیغم بو جماعت کبری او ، بیقیجیلرك چیغلقلرینه قولاق آصمامش ، (اجیبوا داعی الله) امرینه اطاعت و (حی علی الصلاة) دعوتنه اجابت ایلهمش ، اهل تجارت اولانلری ، دکانی ، مغازهسنی قاپایوبده قهوهده اوطورمامش ، یاخود شوراده ، بوراده علناً یارداغی بش غروشه بوزلو بیرا سبیل ایدن مسکراتخانهلره کیتمهمش . بر هفتهلق قازانجنی اورالرده صرف ایدوب صفرالیدا اولارق چیقمیور . خالقنك حضورنده وظیفهٔ عبودیتنی ایفا ایدییور . قلبی معنوی فیوضات ، دفتر اعمالی ثواب حسنات ایله طولو اولارق چیقاجق .

ذهنم ، شو دوشونجهلرله مالی اولدیغی صیراده منبردن کلن لاهوتی برمژده ، صماخ روحمی تهزیز ایتدی . اوت ، خطیب افندی (یریدون لیطفؤا نور الله بافواههم والله متم نوره) آیت کریمهسنی اوقویور ، ظلمت پسند برطاقیم کیجه قوشلرینك نورالٓهیینی نفسلریله سوندورمك ایستهدکلرینی ، فقط جناب حقك کندی نور مبیننی ادامه واتمام ایدهجکنی اخبار وتبشیر ایدییوردی . جامعه کیردکن خاطرمه کلوبده شو حسب حاله سرلوحه اتخاذ ایتدیکم وعدالٓهی ، دیکر برعهد ربانی ایله تقویت بولویور واطفای ایمانه چالیشانلرك غیرتنه رغماً مسلمانلغك سونمهیهجکی حقندهکی قناعت کاملهمه قوت ویریبوردی .

طاهر المولوی

تفسیرلر ـ مفسرلر

قرآنك یدی لغت اوزره انزالنك معناسی

بخاری شریفك (باب فضائل القرآن) و (باب کلام الخصوم بعضهم ببعض) کبی محللرینه مراجعت ایدنلرجه معلومدرکه فخر عالم صلی الله علیه و سلم حضرتلری « ان القرآن انزل علی سبعة احرف فاقرؤا ماتیسر منه » بویورمشلردر . بو حدیث شریف ، یکرمی یدی صحابی طرفندن روایت ایدیلمش و (ابو عبیده) کبی بعض ذوات طرفندن متواتر اولماسنه بیله ذهاب اولونمشدر .

شوقدر وارکه قرآنك یدی حرف اوزرینه نزولنك معناسنی توجیه و تعیین خصوصنده قرق قدر قول درمیان اولونمشدر .

امام سیوطی ، اقوال مزبورهیی برمعتاد آریق سمیز ، کیرلی ، تمیز دیمهیهرك کافهسیله خلال سطور بیانه چکمشدر . فقط بز کرك سیوطیدن ، کرك عینیدن برقاچنی بالانتخاب اوکا کوره مطالعهدرمیان ایدهجکز .

برنجی توجیه :

بوراده مقصود : تعیین عدد دکل ، بلکه مجرد بر لطف سبحانی اولارق وقوع بولان مساعدات سهولت آیاتك تشریح و تمییزنه اشارتدر . اوت ،

عشرات ابجدده ناصیل که یتمش عددی وکذا مأت ابجدده یدی یوز عـددی افادهٔ تکثیرده معروف ومستعمل ایسه آحاد ابجددهده یدی عددی بیان کثرت خصوصنده مدخلداردر. بناءً علیه حدیثدن مقصود : آنجـاق بیان یسر و سهولتـدر ، یعنی قوللرینه قرائتی تسهیل ایچون جناب واهب العطایا برقاچ وجهله اوقونماسنی تجویز ایلهمشدر .

(حرف)لفظنك، وجه وطریق معناسنه کلدیکی لغةً ثابتدر. لکن بوتوجیه، بخاریده مروی اولان « اقرأنی جبریل علی حرف فلم ازل استزیده و یزیدنی حتی انتهی الی سبعة احرف » حدیث شریفندن آکلاشیلان معنا ایله مردوددر. چونکه: بو حدیثدهکی (انتها) هر حالده عددك مقصود اولدیغنی کوستریر. زیرا : حدیثك مآلی « جبریل بکا قرآنی بر حرف اوزرینه اوقوتدی . برآز مساعد بولونماسنی ایستهدم. ایکی یه ، اوچه، دردە ، نهایت یدی یهقدر دایاندی ، یعنی اوقدر اوقونماسنه مساعده ایلهدی» دیمکدرکه شونکده عددی ناطق اولدیغنده شبهه یوقدر . بناءً علیه حدیث اولدن مقصود : تعیین عدد اولمغله بوبابده درمیان اولونان برنجی توجیه حیز اعتباردن ساقطدر .

ایکنجی توجیه :

حدیث شریف ، معانیٔ متحدهیی یدی یهقدر الفاظ مترادفه ایله افاده یه مساعده اولوندیغنی بیاندر. مثلا (اقبل) (اسرع)(تعال) (عجّل) (هلمّ) کبی برمعنایی افاده ایتمکده اولان الفاظدن برینی تکلمه قادر اولمایانلرك دیکرلریله تکلمنه واوصورتله تعلیمنه مساعده اولونمشدر. شو حالده « انزل القرآن» حدیثی بر معنانك متعدد الفاظ مترادفه ایله افاده اولونه بیلمهسنك و او یولده تعلیمك رهین جواز اولدیغنی بیان ایتمش اولیور . جمع قرآن بحثنده بازیلدیغی وجهله (ابیّ بن کعب) [منتـوافیه ، ســعوافیه ، مروافیه] اوقور و اوقوتوردی .

اوت ، بداوتله معروف، کتابتدن محروم برقومك قرائته آلیشدیریلمسی اوغورنده بوکبی مساعدات ، موافق حکمت ارشاد ایسهده اخیراً ضبط وتلاوت و فهم کتابتده حصوله کلن ملکه طولاییسیله بو معذرتك قوم مزبوردن نزعیله مساعدهٔ مزبوره منسوخ اولمش و قرائت آنجق لغت قریشه انحصار ایلهمشدر .

اوچنجی توجیه :

احرف سبعهدن مراد : لغات سبعهدر. کرچه بطون عربك لغاتی یدیدن زیاده ایسـهده افصحی یدی یه منحصردرکه اونلرده قریش ، هذیل ، تمیم أزد ، ربیعه ، هوازن ، سعد بن بکر لغتلرندن عبارتدر . شـو حالده قرآنك لغت قریش اوزرینه انزالنی ناطق اولان « انزل القرآن علی لغة قریش » حدیثی اکثرینه محمول اولمق لازمدر .

تنبیه و اخطار

شوراسنی هیچ خاطردن چیقارمامق لازمدرکه قرآنك یدی لغت اوزرینه انزالنك معناسی، پیغمبردن روایتی ثابت اولماسه بیله لغات عربدن هر هانکی بریله اوقونماسی جائزدر دیمك اولمایوب بلکه کتاب کریم ، آیات و سور و کلمات و حروف اعتباریله تواتراً پیغمبردن روایت صحیحه ایله ثابت اولدیغندن هیچ بر فرد طرفندن جناب رسالتمآب افندیمزدن تواتراً ثابت اولمایان طریق ایله اوقونماسی جائز دکلدر.

شو حالده هر هانکی بر لغت اوزرینه اولورسه اولسون تلاوت قرآنك صحتنده مدار ومعیار اولان آنجق نبی معظم صلی الله علیه وسلم افندیمزدن ثبوتیدر . بناءً علیه ولو لغات فصیحهٔ سبعهدن بیله اولسـه لغات عربدن هیچ بری اوزرینه روایت صحیحه ثابت اولمادقجه اوقونمق جائز اولهماز .

انزال قرآنده کی تسهیل و توسعه ، آنجق دائرهٔ

صحیحهیه منحصردر . بوبابده دها زیاده تفصیل مراقنی طاشیانلر ، بخاری نك فضائل القرآن و باب الخصومات مباحثندهکی عینی وابن حجر عسقلانی نك شرحلرینه مراجعت و (اتقان سیوطی) یی کثرت مطالعهیه مواظبت ایتمهلیدرلر . چونکه : « انزل القرآن علی سبعة احرف » حدیثنك معناسی تعیینده افکار مدققین مضطربدر . حتی ایچلرندن بعضلری حدیث مزبوره متشابهدر بیله دیمشدر .

* *

کچن نسخهدهکی مقالهنك ۲۰ نجی صحیفهده و « حتی برکون » دیه باشلایان فقرهسنده سهواً بعض فضلهلق حصوله کلمشدر . طوغروسی شویله اولاجقدر : « طعام الاثیم » ی اوقویامیوب (طعام الیتیم) دیوب اعرابی یه (طعام الفاجر) دیه بیلیرمیسك ؟ دیه صورمش و اوت جوابنی آلینجه ایسه اینته اویله اوقو بویورمشدر .

برغمه‌لی جودت

احکام وحقائق دینیهنك جملهسنی معرفتده عقلك عدم کفایتی

اولکی مقالهده بیان اولندیغی اوزره عقل، حجج الٓهیهدن بر حجت ایسهده، رسـول اکرم و انبیای عظام حضراتنك مصالح دنیویه و امور اخرویهیه دائر من طرف الله کتیرمش اولدقلری احکام وحقائق دینیهنك جملهسـنی معرفتده غیر کافیدر . چونکه احکام وحقائق دینیهدن بر قسمنك دلائل عقلیـه ایله نه اثباتی ، نهده نفی ممتنع اولمغله برابر بیانات و ارشادات شرع اولمقسزین مجرد تعقل و تفکر ایله ادراك اولنهماز .

مثلا حشر ، نشر ، ثواب ، عقاب ، جنت ، جهنم وبونلرك تفصیل احوالی ایله عباداتك کیفیتی شرائط جوازی ، اوقاتی ، رکعاتك عـددی ، زکاتك ، حدودك ، کفاراتك مقادیری، جنایاتك اُروشی بو قسمدندر .

چونکه احکام وحقائق مذکوره ساحهٔ حس و عقل خارجنده اولدیغی جهتله عقل و حس ایله بونلری معرفت ممکن اولمایوب آنجق معجزات ایله مؤید اولان خبر صـادقله معلوم و ثابت اولور . بناءً علیه احکام و حقائق مذکوره یالکز نقل و شرع ایله ثابت اولوب عقل آنجق امکانی ادراك ایدر . آنك ایچون بونوع احکامده شرع شریف اصل و اساسدر .

احکام و حقائق دینیهدن دیکر برقسمی مجرد تعقل و نظر صحیح ایله ادراك اولونورکه بوده ایکی قسم اولوب بر قسمنده عقل، قطعیت ویقین افاده ایدر. مثلا: عالمك حدوثی ، صانع تعالی نك وجود، قدرت علم و ارادهسی وشرع شریف ورودندن اول وجودی عقل ایله یقیناً ثابت اولان سائر حقائق هپ بو قسمدندر . چونکه شرع، یعنی کتاب ایله سنت، کلام نفسیٔ الٓهییه متوقفدر . رتبهٔ کلام نفسیدن مقدم اولان حقائق ثابت اولمادقجه شرع ثابت اولماز. بناءً علیه حقائق مذکوره بحسب الذات شرعه دکل ، عقله مستند وآنکله ثابتدر . آنك ایچون بو نوع احکامده عقل اصلدر .

شو قدرکه شرع شریف ورود ایلهدکدنصکره حقائق مذکورهنك حقیقتی بیاناً عقلی تأیید وتوثیق ایدر، وحیه مستند ادلهٔ سمعیهدن مأخوذ وآنکله مؤید اولدیغی ایچون حقائق مذکوره شرعاًده معتبر ومعتمد اولور .

ایکنجی قسم : تأمل و تفکر ایله ادراك اولنه بیلمك امکانی بولنمقله برابر وجودی نظر عقل ایله یقیناً ثابت اولماز .

رؤیة الله وخلق اعراض وافعالده خالق تعالی نك انفرادی کبی مسائل ایله شرعیات قبیلندن اولان اکثر احکام، یعنی رتبهٔ کلام نفسی الٓهی یی اتباعدن متأخر اولان اکثر احکام و حقایق دینیه بو

قسمدندر. جونکه یقینیات عقلیه جمله‌سندن اولمدیغی ایجون مسائل مذکوره‌نك ثبوتی شرع شریفك ورودینه متوقفدر. بناءً علیه انبیای عظام حضراتنك کتیرمش اولدقلری احکام وحقائق دینیه‌دن بعضلری عقل ایله مستقلا ادراك اولونورسه‌ده جمله‌سی معرفتده عقلك غیر کافی اولدیغی تظاهر ایتمش اولور.

اساساً عقل بشر حد ذاتنده ضعیف، عاجز وشوائب وهم ایله مدخلدار اولدیغندن شبهات کثیره‌یه معروض بولندیغی وعلی التفصیل جزئیات مصالحی معرفتدن قاصر و اکثر ناسه نظراً کلیات مصالحی ادراکدن عاجز اولدیغی ایجون هر خصوصجه شایان اعتماد اوله‌ماز. آنك ایجوندرکه خالق تعالی حضرتلری انبیای کرامی ارسال ایله امور دینیه ودنیویه‌لرنده ناسك محتاج اولدقلری احکام وحقائقی تبلیغ و تعلیم ایده‌رك حقه ارشاد بیورمشلردر.

علاوه اولمق اوزره شونی‌ده بیان ایده‌لم که: عقل صراط مستقیمه هدایتده غیر کافیدر. جونکه عقل، خطابات شارعی، مصالح دین و دنیایی معرفت ایجون آلت اولدیغندن توفیق صمدانی‌یه مظهر اولمادقجه حصول معرفت وهدایتده کفایت ایتمز. زیرا آلت حد ذاتنده عاجز اولدیغندن فاعلك معاونتی اولمادقجه مطلوب اولان فعلی وجوده کتیرمز، بناءً علیه مکلفینه احکام شرعیه‌یی ایجاب، عبادی صراط مستقیمه هدایت ایلین عقل دکل، آنجق عقل واسطه‌سیله الله تعالی حضرتلریدر. آنك ایجون ارباب عقل و ذکادن عنایت الٰهیه وتوفیقات صمدانیه‌دن محروم اولانلر مجرد عقللری و ذکالریله طریق حقی، سبیل رشادی بوله‌میوب ضلال و خسرانده قاله‌رق محو و هلاك اولمش و اولویورلر.

اسکلیبلی

محمد عاطف

اباضیه فرقه‌سی

٣٧ نجی نسخه‌دن مابعد

اباضیه مذهبی — اباضیه‌نك ذکر اولنان اوج اساسدن ماعدا خصوصاتده فرق سائره ایله اشتراکی واردر. اباضیه، ظاهراً وباطناً مسلمدر. آنده‌کی بدعت معانیٔ کتابی معرفت خصوصنده جهلدن ناشیدر. اباضیه‌نك آیری برفقهی واردر، بونکله فقه اسلامی سکزه بالغ اولور.

اباضیه‌یه عائد اساسات بروجه آتی بیان اولنور

١ — کتاب، سنت، اجماع، حجت شرعیه‌در. قیاس باطلدر.

امامیه‌ده اباضیه کبی قیاسی انکار ایدر.

٢ — اولیاء اللهه تولّی، اعداء اللهدن تبرّی لازمدر، تبری‌نك اشخاصده ثبوتی لازمدر.

٣ — امر بالمعروف، نهی عن المنکرده بولنان ائمهٔ عدل ابوبکر الصدیق عمر الفاروق، عبدالله الکندی، جلندی بن مسعود، عزان بن قیس بن عزان کبی ذواتدر.

٤ ائمهٔ دین محکمهٔ اولی، صوکی عبدالله بن اباض‌در. ابو الشعثاده ائمهٔ دیندندر. مذهبده‌کی امامین ابو سعید محمد بن سعید الکلامی ایله ابن برکه‌در

٥ — مخالف اولان اهل قبله کافردر، فقط مشرك دکلدر. مناکحه‌لری جائز، موارثه‌لری حلالدر، اباضیه علیهنه شهادتلری‌ده جائزدر. مخالفینی سراً قتل وسبی (اسیر آلمق) حرامدر. آنجق نصب قتال واقامهٔ حجتدن صوکره قتل وسبی حلالدر.

٦ — دار مخالفین اهل قبله دار توحیددر. فقط معسکر (اردوکاه) سلطان داربغی‌در.

مرتکب کبیره موحددر، فقط مؤمن دکلدر کفر نعمتله کافردر، کفر ملت ایله کافر دکلدر.

٨ — صغائری جناب حق عفو ایدر. فقط کبائر آنجق توبه ایله عفو اولنور.

٩ — توبه ایله کناهلر زائل اولور، آنجق یاپمامغه عزم، حقسز اوله‌رق آلنان بر حقی رد شرطدر.

١٠ — اوامر قرآنیه غیر مسلمه‌ده شاملدر، یالکز مسلمه خاص دکلدر.

١١ — اطلاع قصدیله ناسك بیلمسی عار اولان خصوصاتندن سؤال دیمك اولان تجسس، غیبت کبیره‌در. یالکز تظلم حال ایدن، مسلمینی شرلرندن تحذیر ایدن، مفتی‌یه برای استفتا (١) مراجعت ایدن، بر امر منکری تغییر خصوصنده استعانه ایدن، حقنی اظهار ایدن غیبت ایتمش اولماز. غیر مسلمه بر قادینی قذفده حدی موجبدر.

١٢ — کبائر اربعهٔ قلبیه شونلردر: کبر، عجب، حسد، ریا. کبر: ناسی احتقار، نفسنی استعظام، حقی رد ودفعدر. عجب: نعمتی استعظام ایله اللهدن اولدیغنه نظر ایتمامکدر. نعمتك اللهدن اولدیغنه نظر، عجب دکلدر. حسد: بلا حق بشقه‌سنك نعمتنك زوالنی تمنی‌در. ریا: شرك اصغردر. بوندن بشقه کفر نعمته عزمده کبائر قلبیه‌دندر.

١٣ — رؤیت، افعال عباد، استطاعت، کلام الله کبی مسائلده فرق سائره ایله اشتراك واردر. نته‌کم رؤیت مسائلنده معتزله ایله، افعال عباد مسائلنده اهل سنت ایله برابردر.

١٤ — خطا، نسیان، وسوسه تهلکه زماننده تقیه معفودر. تقیه باطنك خلافنی اظهار ایتمکدر.

١٥ — اباضیه فرق اسلامیه ایچنده صدق ایله معروفدر، اك طوغری سویلیان، مسلکنه، اخلاقنه، سوزینه اك زیاده دقت ایدن فرقه‌در بوکا مبنی اباضیه ایچنده ملاحده کیزلنه‌مامشدر.

مسلمانلر ارەسندەصیقی برتضامن قبول ایدرلر.

(١) بکا فلان شویله، بویله یاپدی بوبابده خلاص ایچون طریق نه‌در؟ کبی.

فقط او امر الٰهیه‌یی نقض ایدن، اوحقدن محروم اولور، اندن برائت واجب اولور، مکرکه شرط موجبنجه توبه‌کار اوله [٢]

ازمیرلی اسماعیل حقی

لسان تحصیلنك لزومی:

سطحی برنظرله بیله باقیلسه کورولورکه مخلوقات الٰهیه، جنساً دکل، نوعاً ده بربرینه تماميله بکزه‌من. حد وحصرینه امکان تصور اولونامایان بدایع کونیه شکل، رنك، رایحه، صوت وسائره اعتباریله یکدیکرندن ایجه فرقلیدر.

فاطر مطلق حضرتلری، قدرت کامله ومحیره‌سنی کوسترمك ایچین اولمالی‌که بی تناهی مبدعاتی، فابریقه معمولاتی کبی برقاچ قالب اوزه‌رینه‌دوکمه‌مش، مصنوعاتنك هربرنده آیری برکمال خلقت کوسترمش. آفرینشی اکمل بولونان انسانلری‌ده یوز وسوز اعتباریله باشقه باشقه یاراتمش. داها غریبی برلسان ایله قونوشان آدم وحوانك احفادینی لغات مختلفه والسنهٔ متنوعه ایله متکلم قیلمش، صور والسنه اختلافنده‌کی حکمت جلیله‌سنی‌ده (ومن آیاته خلق السموات والارض واختلاف السنتکم والوانکم ان فی ذلك لآیات للعالمین) آیتیله بیان بیورمشدر.

مهد بشریتدن آفاق مدنیت ووحشته یاییلان وافرادینك کثرتی طولاییسیله آنجاق امم و اقوام عنوان عمومیسیله صاییلان انسانلرك تفهیم مرامنه واسطه اولان بو کونکی لسانلرك سکز یوزی متجاوز بولوندیغنی برپرده کورمشدم. بومقدارك یوزده دوقسانی طرح ایدیلسه بیله حال حاضر انسانلریله آکلاشمق ایسته‌ینلر ایچین یدی، سکز

[٢] مذاهب اسلامیه‌دن بحث ایدن مؤلفین غربیه اباضیه‌یی اسلامك «Puritain»ی عد ایدیورلر (٢) نته‌کیم بو خصوص بعض مؤلفات غربیه‌ده واردر

لسانك تعلم وتكلمی واجبات اجتماعیه‌دن صاییلمقده، وبرشخص، بیلدیكی لسانلر قدر انسان عد اولونمقده‌در. پیشوای مدنیت تلقی ایله‌دیكمز اوروپاده السنهٔ حاضره‌دن باشقه (Langne morte) دەنیلن السنهٔ متروكه ومنسیه‌نك بیله تدریسی ایچین مكتبلر وارمش، علی‌الخصوص ـ حضرت عیسایه هیچ‌ده مناسبتی یوقكن ـ خریستیانلغك لسان دینیسی بیلینن لاتینجه هر مكتبده اوقوتولور ایمش.

اوراده اویله یاپیلمقده ایكن بوراده‌كی مكاتبدن عربی وفارسی درسلری ـ غزته‌لرك یازدیغنه كوره ـ قالدیریلیور، برتوركك اوراده بیله‌یه‌جكی بعض كلمات وتعبیرات ایله لدی‌الحاجه برعرب وعجمله آكلاشه‌بیلمه‌سی امكانی ازاله ایدیلمش اولویورمش. یكی یه‌تیشه‌جك نسلك عربی وفارسی یازیلمش دینی، علمی، ادبی كتابلره قارشی بوسبوتون یابانجی براقیلماسی‌ده جابا!

دارالفنونده بوكون دیوانلری شرح وتفسیر ایدیلمكده اولان شعرای اسلافه:

— برزمان اولاجق كه سوزلریكز، مملكتكزده آكلاشیلامایه‌جق، اونلری تفسیر وتوضیح ایچین اك یوكسك برمكتبه (شرح متون) دییه بردرس قونولوب یازیلریكزه معنی ویریله‌جك! دینسه‌یدی امینم كه او آداملر، شو حالك وقوع بولاجغنه ایناناماز‌لردی. ایناتمش اولسه‌لرده بوندن افتخاره دكل، انكساره دوشرلردی.

ان‌شاءالله یاكیلیورم، فقط اویله توهم ایدییورم كه بز بوكون اسلافك دیوانلرینی ومصطلح یازیلرینی مشكلات ایله آكلادیغمز حالده بزدن صوكرا كیلر شیمدیكی غزته‌لری‌ده طوغرو، درست تفهم ایده‌مه‌یه‌جكلر، بلكه وقایع عصری اوكره‌نمك ایچین اوروپا مستشرقلرینك اعانه‌سنی بكله‌یه‌جكلر. چونكه عربجه وعجمجه‌نك الك بسیط قواعدینی والك مشهور كلماتی بیله بیلمه‌یه‌جكلر.

ذاتاً چكینديكم فلاكت همان‌ده باشلامش كیدر. چونكه: اوقودیغنی آكلامایان، یازدیغنك فرقنده اولمایان كیمسه‌لر، مطلق العنان اولارق قلم قوللانیور. كچنلرده آقشام غزته‌لرندن برنده برفقره واردی: معهود صاری علی‌دن بحث ایدیلیركن آقسرای اهالیسنی خراجكذار ایتمشدی دەنیله‌جك یرده خراجكذار اولمشدی دییه یازیلیوردی! كذا صباح غزته‌لرندن بری‌ده «.... مومی‌الیهمین دوندن اعتباراً یكی وظیفه‌لرینه باشلامشلردر» دییوردی. شیخ غالبك دیدیكی كبی:

هر فصلی بهارینه قیاس ایت
سویله‌تمه خزانلرین هراس ایت

احبادن بر ذاتك جلال بك نامنده بر مخدومی واردر. اون‌ایكی یاشلرنده بولونان بو ذكی چوجوق، فرانسزجه‌یی غایت ایی سویلر. برقاچ كون اول بر فانیلاجی دكاننده بولونویورمش. اورایه ایكی فرانسز ضابطی كلمش. جلال بكك ترجمانلغیله فانیلا ایصمارلامشلر، صوكرا دیواردەكی (الكاسب حبیب الله) لوحه‌سنك نه‌دیمك اولدیغنی صورمشلر.

جلال بك، عباره‌یی اوقومش ایسه‌ده عربجه اولدیغی ایچین مآلنی بیلمه‌دیكنی سویله‌مش. ضابطلر، لسانلرینی تكلم ایتدیكندن طولایی چوجوغی تقدیر ایله برابر عربجه‌نك مسلمانلقده دین لسانی اولدیغی و دیندار اولانلرك لسان دینی‌یی بیلمه‌سی لازم كلدیكنی نازكانه برافاده ایله آكلاتمشلر. یاورو جغز، اجنبی ضابطلره قارشی هم صیقیلدیغنی، هم‌ده سوزلرینی طوغرو بولدیغنی آكلاتیوردی.

نبی اكرم صلی‌الله علیه وسلم افندیمز، وحی كاتبلرندن زیدبن ثابته عبرانی لسانی اوكره‌نمه‌سنی ـ بخاری‌نك كتاب الاحكامنده مروی اولدیغی اوزره ـ امر ایله‌مش وملوك وامرایه كوندەردیكی سفرایی لسان محلی‌یه واقف اولانلردن انتخاب ایتمشدی.

فی‌الواقع بز توركز، فقط الحمدلله مسلمانز. لسان قومیتمزی ترقی ایتدیرمك غیرتی، لسان دینیمزی اوكره‌نمه‌یه مانع واونی ترك ایتمه‌یی بادی اولاماز. علی‌الخصوص ومع‌الاسف بزدن آیریلمش بر طاقم عرب حكومتلری واركه یاقینده بونلرله مناسبات سیاسیه‌ده بولوناجغز. كوروشولن كیمسه‌نك آز، چوق لسانی بیلمك، البته اوندكله داها قولای آكلاشه‌بیلمه‌یی انتاج ایدر.

تطویل مقاله و او نسبتده كلال وملاله مساعد اولان شو بحثی داها زیاده اوزاتمق ایسته‌میورم. ذاتاً مقصدم فرانسز ضابطلرینك بیاناتنی نقل ایتمك وهر طوغرو سوزی اوروپالیلردن ایشیتمك مراقنده بولونانلره ایشیتدیرمك ایدی. بناءً علیه هر حالده بیلمك، بیلمه‌مكدن اولی وشرقك ایكی مهم لساننی مكتب پروغراملرندن چیقارمق نابجادر دییه‌رك سوزی كسیورم.

طاهرالمولوی

محفل ادبی وتاریخی:

شیخ غالبك محفل اداره‌سنجه طبع ایتدیریلن (حسن وعشق) منظومه‌سنه خاتمه اولارق یازیلان

برایكی سوز:

شو بدیعهٔ غرانك ناظم اعجازكاری بولونان (شیخ محمد اسعد غالب دده افندی) استانبولمزك فخر ایدیسی اولان برزادهٔ عرفانیدر. پدری (مصطفی رشید افندی) ایله جدی (محمد افندی) یكی قاپی مولویخانه‌سی مشایخ كرامندن (صفی‌الله موسی) و (پچوی عارف) دده افندیلره منتسب مولوی محبی اولدقلری ایچین شیخ غالب فیض مولانایه اباً عن جد توارث ایتمش ولساننده‌كی استانبول نزاكتنه مولویلك نزاهتی‌ده انضمام ایله‌مشدر.

والده‌سنك اسمی (امینه خاتون) ایدی. (اثر عشق) و (جذبةالله) تركیبلرینك كوستردیكی ١١٧١ تاریخنده وپدرینك یكی قاپی مولویخانه‌سی جوارنده كائن خانه‌سنده طوغمشدر.

كندیسنك:

افتادهٔ راه سربلندی — یعنی پدرم رشید افندی
بوكره‌ك اولدی دستكیری — اوكرندی سخنده طرز پیری
طولدوردی تمام اوصه دیدان — همتله دروغم آب حیوان
چون اولدی جهان عشقه رهبر — اوللازمی ایونی مكرر

دیمه‌سندن آكلاشیلدیغنه كوره پدرندن قال وحال تحصیلنده بولونمش.

بن طفل ایدم ایله مزدم الفت — بولشدی سوزم تمام شهرت
الله الله زهی عنایت — نابالغه حكمت بلاغت

بیتلرنده افاده ایتدیكی وجهله پك كنج ایكن شعر ایله اشتهاره باشلامش، ٢٤ یاشنده ایكن ترتیب ایله‌دیكی دیوانه برتوافندی طرفندن (كان كلام غالب) عباره‌سی تاریخ سویله‌نیلمشدركه ١١٩٥ سنه‌سنی مشعردر. حسن وعشقك تنظیم واكمالی ایسه ایكی سنه صوكرا، یعنی ١١٩٧ تاریخنده‌در. حضرت شیخ اووقت یكرمی آلتی یاشنده ایدی.

حسن وعشق، هم ـ اكثریتی اعتباریله ـ حد اعجازه یوكسه‌لمش بر اثر ادبی، هم‌ده سلوك طریقتله وصول حقیقتی مصور بركتاب تصوفیدر. غریبدركه بوجهتی پك‌ده نظر دقته آلینمامش، منتقدلرجه یالكز قیمت وماهیت ادبیه‌سی حقنده سوز سویله‌نیلمشدر.

اویله ظن ایدییورم كه زمانمز ادباسنه حسن وعشق آكلاته‌بیلمك ایچین اربابی طرفندن مكمل برشرح یاپیلماسی وبالخاصه تصوفی نكته‌لرینك ایضاح اولونماسی لازمدر.

اشعارنده (اسعد) و (غالب) تخلص ایله‌ین صاحب ترجمه، جاذبهٔ مولانایه قاپیله‌رق قونیه‌یه كیتمش واورادن كثیرتیلوب ١٢٠٠ تاریخنده یكی قاپی مولویخانه‌سنده چله‌یه كیرمشدی كه اوزمان تكیه‌نك مشیختنده (سیدعلی نطقی دده افندی) بولونویوردی.

١٢٠٣ ده چله‌سنی بتیره‌ن غالب دده ، برسنه صوكرا خاص كوی جوارنده‌كی سودلیجه سمتنده ومشایخ مولویه‌دن (سینه‌چاك یوسف دده افندی)نك قبری قربنده برأوه چكیلمش ، جناب سینه‌چاكك (جزيرهٔ مثنوی)سنی شرح ایتدیكی كبی (كوسج احمد دده افندی) نك بر رساله‌سنده (صحبت صافیه) نامیله حاشیه تحریر ایله‌مشدر .

اوراده عادتا منزویانه بر حیات كچیریركن ١٢٠٥ سنه‌سی شوالنك ٩ نجی جمعه ایرته‌سی كونی غلطه مولویخانه‌سی مشیختنه كتیریلمش و ٧ ، ٨ سنه‌لك شیخلكی اثناسنده مولویخانه حقیقةً منبع عرفان ومجمع عرفا حالنی آلمشدر . او صورتله‌كه دركاهده‌كی ده‌دكان ودرویشان ایله محبان ومنتسبانك بك‌چوغی شاعر ویاخود تفهم شعره قادر اولدقدن باشقه آشجی ده‌دلكه ، شیخك انیشته‌سی شاعر (خلوصی دده)قازانجیلغه‌ده (تذكرهٔ مولویه) صاحبی مشهور (اسرار دده) شرف ویریبور ، بناءً علیه طریقت جلیله‌نك فیوض معنویه‌سی ، شعر وموسیقی واسطه‌سیله ارباب استعدادی ترویج ایدییوردی .

آلتی سنه‌لك برنشوهٔ حقیقیدن صوكرا جناب شیخ ، الیم بر ضایعه اوغرادی . چونكه : محرم اسراری ونديم غمكساری اولان اسرار دده‌یی ابدیاً غیب ایتدی .

دیوانی تدقیق ایله آكلاشیله‌جغی اوزره ساده ، لكن صمیمی اشعارنده‌كی تأثیر اعتباریله شیخنه فائق بولونان اسرار دده مرحوم ، ایكی آی ایچنده تذكرهٔ مولویه‌یی یازوب بیتیردكدن صوكره — سروری‌نك تعبیری وجهله — سر اولمش وشو ناكهانی غیبوبت ، شیخ غالبه آغلایه مرثیهٔ مشهوره‌یی یازدیرمشدی .

اومرثیه‌نك بربندنده :

الله ویردی آلدی‌یه قرب حضرته
نزقالدق انتظار ایله روز قیامته

دیمش اولان شیخ بوانتظاره آنجاق ایكی سنه تحمل ایده‌بیلدی ، ١٢١٣ تاریخنده اوده عالم اسراره توجه ایله‌دی . سروری‌نك :

كچدی غالب دده جاندن یاهو

مصراعی ، تاریخ انتقالیدر .

صورت و سیرتی پك كوزه‌ل اولان حضرت شیخ ، ارتحالنده قرق ایكی یاشنده ایدی . اثنای غسلنده قاره‌صاقالنی صابون كوپوكلری آراسنده كورن پدری مصطفی رشید افندی ، — اوغلم ! او صاقال ، بوتخته‌یه یاقیشمایور . دیبه آغلامش وحضاری آغلاتمشدی . غلطه مولویخانه‌سنده وشارح مثنوی شیخ اسماعیل رسوخیٔ انقروی حضرتلرینك آیاق اوجنده مدفوندر . رحمة الله علیه وقدس الله سره

مختلف حالات وحسیاتك معكسی بولونان دیوان معظمی ، حسن و عشق‌ده محتوی اولارق وقتیله نفیس بر صورتده باصیلمشدی . نسخ مطبوعه‌سی بوكون ندرت وفوق العاده برقیمت كسب ایتمشدركه قولایجه بولونوب آلینامیور . ابوالضیا مرحومك آریجه طبع ایتدیكی (حسن وعشق)ك نسخه‌لری‌ده همان قالمامشدر . اوكابناءً هم شیخ مرحومه وسیلهٔ رحمت ، هم‌ده هوسكاران ادبه عاجزانه برخدمت اولمق فكریله حسن و عشقك یكیدن طبعنه غیرت ایتدم . اویله امید ایدییورم‌كه شیخك روح رقیقی ، اون سنه مقدم سرقبرنده یاپیلان بردفعه‌لق احتفالدن زیاده اثری باقی قالاجق اولان شو حركتدن محظوظ اولمشدر . ١٥ ذی القعده ١٣٤١ طاهر المولوی

اعتذار .

حسن وعشقك برنجی فورماسی طبع ایدیلدیكی وقت ، مطبعه‌جه بر سهو ترتیب یاپیلمش وحضرت مولانانك ستایشی حقنده‌كی بند ، ناصیلسه معراج بحثنه تقدیم اولونمش ، بعد الطبع كورولن شو سهو ، اوفورمانك یكیدن طبعیله تصحیح ایدیلمشدی .

اخیراً فورمالر دیكیلمك اوزره ترتیب اولونوركن برنجی فورمانك یاكلیش باصیلمشلرندن بعضیلرینك ینه سهواً قونولدیغی ، صوكرادن مشاهده وآلده‌كیلر اصلاح ایدیلمش ایسه‌ده صاتیلان نسخه‌لرك تصحیحنه امكان بولونامامشدر . بناءً علیه اویولده‌كی نسخه‌لری آلمش اولانلرك یا محفل اداره‌خانه‌سنه ، یاخود باب عالی جاده‌سنده‌كی اتحاد تجارت كتبخانه‌سنه مراجعتله برنجی فورمانك مصحح باصیلمشنی بلابدل آلمالری ، اولكی فورمالری آلوب صوكرا كیلری آلمایانلركده اونلری اداره‌خانه‌دن طلب ایتمه‌لری رجا اولونور .

قدمای مدرسیندن آق‌سه‌كیلی محمود افندی مرحومك تاریخ وفاتی

دنیا دینن شو عالم معنیده ظل ممدود
هستیسی بر نمایش ، راه بقاسی مسدود
اوستده‌كی حیاتك بر قاچ نفس دوامی
هر ذی نفس ، نهایت ناچیز وعین مفقود
كون فنا مدارك ، دیار و دارینك هب
آغازی منعدمدر ، انجامی غیر موجود
هیچیٔ كائناتی فهم ایله‌ین كوكلده
آلایشی جهانك اولماز دخیل مودود
آمادهٔ سفردر هر آن ره بقایه
فرمان ارجعی‌نك مشتاق مرد مسعود
دویدی او ، امر حق ایتدی فدا حیاتن
سر دفتر افاضل ، استاد خواجه محمود
الحق او محترم ذات ایتمشدی طول عمرین
وقف علوم و عرفان ، حصر رضای معبود
حقسزلغك اوكنده اصلا اكیلمه‌مشدی
حق بیلیردی الحق دائم یكانه مسجود
معنای تام اسمی اولمشدی ذات پاكی
اسما ایثر سمادن اكثر دكلی مشهود
اولسون اونك الٰهی عقباده دستگیری
لطف نبیٔ محمود ، ساقیٔ حوض مورود
روح روانی ایله شاداب فیض رحمت
بالعفو والكرامه یاذا العطاء والجود
آل عبا فیوضی تاریخنه یه‌تیشدی
ایتدی بهشت قربی ربم مقام محمود
١٣٤١

طاهر المولوی

ترجمهٔ حالی :

مرحوم ١٢٥٨ سنه‌سنده قونیه ولایتنك آنطالیه سنجاغنه ملحق آقسكی قضاسی قراسندن چیمی قریه‌سنده زنجیر علی اغانك صلبندن دنیایه كلمشدر .

مبادیٔ علومی اوراده صلحای سالكین طریقت علیهٔ نقشبندیه‌دن بوشناق زاده نامیله معروف الحاج محمد افندیدن تحصیل و قرآن جلیل الشانك حفظنی تكمیل ایتدكدن صوكره ازمیرك نیف قضاسنه تابع آرمودلی قریه‌سنه كلمش ، صرف و نحوی مشایخ نقشبندیه‌دن الحاج امین افندیدن تعلیم وبعده مغنیسایه كیدوب اوراده خاتونیه مدرسه‌سی مدرسی عبداله افندی ایله علی بك مدرسه‌سی مدرسی داود افندیدن تدرس ایلمشدر .

اخیراً استانبوله كلمش وبرمدت شهزاده مدرسه‌سنده ، بعده آقسرای جوارنده بابا حسن علمی جامعی اوطه‌سنده اقامت ایتمش وبالاخره یكی باغچه قربنده خالیجیلر كوشكنده‌كائن سلطان سلیم مدرسه‌سنده ساكن اولمش و شهری شوكت افندی مرحومك حلقهٔ تدریسنه داخل اولوب مشار الیهدن عقائدك كلام بحثنه قدر اوقودقدن صوكره مشار الیهك ارتحالنه مبنی تیكوشلی مرحوم یوسف ضیاء الدین افندیدن شركاسیله معاً اخذ اجازت ایتمشدر . ١٢٩٤ سنه‌سنده فاتح جامع شریفنده تدریسه مباشرت

ایتمش و ١٣١٣ سنه‌سی جمادی‌الاولیسنك یکرمنجی
پنجشنبه کونی اعطای اجازته موفق اولمشدر .
. صامسون، آماسیه، سیواس، یانیه‌قرعه ممیزلکلرنده
بولنمش واخیراً مجلس، مصالح طلبه وامتحان قرعه
اعضالغنده ایفـای وظیفه ایتمش و ٣٢٤ سنه‌سنده
اجرا قیلنان تنسیقاتده سننك التمش بشی متجاوز
اولمسی طولاییسیله انفصال ایلمشدر . او تاریخدن
بری خانه‌سنده مطالعه‌وعبادات‌وطاعات‌ایله مشغول
اولمش و ٣٤١ سنه‌سی ذی‌الحجه‌سنك غره‌سی اعتبار
ایدیلن‌بازار کونی اقشامی اذانی ساعتله ١٢ ساعت
٤٥ دقیقه‌ده تکمیل انفاس ایتمشدر. رحمةالله‌علیه

یشارشادی مرحوم ایچین یازیلان تاریخلر (١)

وارمیدر حکمی شو دنیا دینلن عادینك
وارلغی عین سراب اولمادە بو وادینك
ارتحال ایلدی بر شاعر زیبنده خصال
مظهر عفو التهیسی اوله هادینك
دم فوتنده دیدم بن‌ده شو تاریخی تمام
جسمی محو اولسه بنه اسمی یشار شادینك

١٣٤١ شیخ عبدالباقی

درد وحزن ایله یشار شادی نه‌در بیلمز کوکل
اولدی زیرا بر صدیق پرهنر کوزدن نهان
شاعر آکاه ومحبوب قلوب اهل دل
طوری مرغوب کهان، اخلاقی مقبول مهان
نعت وتوحید وغزل، مرثیه، شرقی یازدی کیم
کوش ایدن البت قالیر انکشت حیرت بر دهان
جمع خط دست و آثاره چالشدی بر زمان
الده‌کی مجموعه الحق غبطه فرمای شهان
مسلکنده حر یشار شادی ویرردی صحبتی
ایتمدی دلشاد آنی بو محنت آباد جهان
کنج ایکن کیتدی زیارتله اوقو بر فاتحه
غافلانه کچمه کل مانند طور ابلهان

(١) بقیه‌سی کله‌جك آیه .

اولسه‌ده جوهر ایکی کوزدن دوشن تاریخه باق
کیم یشار شادی جهاندن کیتدی حیفا نا کهان

١٣٤١ احمد رمزی‌المولوی

اولونجه عازم کلشنسرای رحمت یزدان
اکرچه قبر پاکی نورلرله طولدی شادینك
اولورسه چوقیدر تاریخ جوهرداری حزن انکیز
بو دمده ارتحالی باعث حزن اولدی شادینك

١٣٤١

بنده‌مولانا اسکدارلی طلعت

شاعر خلوق یشار شادی بك مرحوم ـ که صحیح وتام براعتقاده مالك متین‌وقوی‌برمسلمان، نزاهت اخلاق وحسن سلوك ایله مشاربالبنان بر صاحب ایمان وعرفان ایدی ـ کنج یاشنده نفی وجود ایده‌رك حیـات حقیقیه‌یه مظهر اولدی . اوته‌دن بری حرمتکار فضیلتی اولدیغم مرحومك فراق صوریسندن حسب‌البشریه حاصل اولان تأثرات قلبیه‌م پك بیوکدر . مدت حیاتنده جنس وناجنس هیچ بر فردی اینجتمامش و مع‌التأسف سنین محدوده‌یه منحصر قالان عمر شـاعرانه‌سی نزاهت ونزاکته مثال عد ایدیله‌بیله‌جك بر حالده کچمش اولان بوشاعر حساسك افول نابهنکامندن ذاتاً متأثر اولمیه‌جق برانسان تصور ایتمك‌ایسته‌مم . ارتحال الیمنه یازدیغم تاریخ آنی احتساسات قلبیه‌مه بالاطراف ترجمان اوله‌مدی . آنجق پك بی زمان افول‌ایتمش منورالقلب برشاعر عفیفك سال‌انتقالی عددینه توافق ایلدیکی ایچون بر خاطرهٔ حزین اولمق اوزره بورایه قید ایدلدی :

احتجاب ایتدی نظرلردن فقط
نامی دللرده یشار بی‌اشتباه
آغلادم تاریخنی یازدم سعود
شادیِ شاعرده کیتدی آه آه

١٣٤١ سعودالمولوی

محمد اسعد دده افندی‌یه دائر حسین وصـاف بکه یازیلان مکتوبدن مابعد :

بوغرا اثری! کوتوروب‌دده افندی‌یه‌کوسترمك وبر ایکی یرنی تصحیح ایتدیرمك عقلمه کلدی . ایرته‌سی‌کون فاتح جامع شریفنه کیتدم. زمان رمضان ایدی. استاد مرحوم‌ایسه ایکیندی نمازندن صوکرا جامعك آق دەکیز جهتنده وشیمدی صوفی سلیمان افندینك وعظ ایتدیکی‌یرك اوست طرفنده مثنوی شریف اوقوتیوردی .

درسـك ختامنی متعاقب جماعت داغیلدی . استادك مبارك ألنی‌اوپدم ولطفاً تصحیحی رجاسیله منظومهٔ مترجمه‌یی تقدیم ایتدم .

حضرت، ورقپاره‌یی کوزدن کچیردی. مطلعنك دلالت بعیده‌سـندن حافظك هانکی غزلنی ترجمه ایتمك ایسـته‌مش اولدیغمی آکلادی . چونکه، بالآخره اوکره‌ندیکمه کوره لسان الغیبك دیوان سانحاتی همان‌ده محفوظی ایدی . دیره‌کك دیبنـه اوطوردی. بن‌ده قارشیسنه دیز چوکدم. تلطیف وتشویقی حاوی بعض کلماتدن صوکرا اوغزلی بیت بیت اوقویوب ایضاح‌ایتدی ودرسه دوام حقنده ترغیباتده بولوندی . ایرته‌سی کون هند یاصماسی بر مثنوی آلوب جامع شریفه کیتدم . بعدالدرس بنی چاغیردی و ألمه بر کاغد اوزاتدی که (منم که کوشهٔ میخانه) غزلنك منظوم ترجمه‌سی ایدی .

ألنی اوپوب آیریلدم و ترجـمه‌یی کمال دقتله اوقودم . بونده‌ده زحاف واماله نقائصی بولونمقله برابر معنی اعتباریله بنمکندن بام باشقه برشیدی، یعنی اصلك مألی تماميله نقل اولونمشدی. شونی‌ده عرض‌ایده‌یم‌که‌تقدیرعالیکزوجهله خواجه مرحوم شاعر دکلدی . ادبیاتك قواعد و نظریاتنی تماميله بیلدیکی وپك اِیی اوکره‌تدیکی حالده اونلرله تقید ایتمك ایسـته‌مزدی . کرك ترجمه ، کرك سـنوح

صورتیله سویله‌یه‌جکی بر سوزی بلاتکلف سویله‌ییویریردی . اونك ایچین آثار نظمیه‌سی نقائص نظریه‌دن خالی دکلدر .

او سنه رمضانده منتظماً درسه دوام ایتدم وپك‌چوق مستفید اولدم. بایرام زیارتنه‌کیتدیکمده فقیرخانه‌نك نره‌ده‌اولدیغنی‌صوردی وملا کورانی‌ده بولوندیغنی اوکرەنجه هفته‌ده ایکی کون داود پاشا مکتبنـده درسی اولدیغنی ، اورایه کیـدرکن أوه اوغرایوب بکا حافظ دیوانی اوقوتاجغنی تبشـیر ایتدی . بو غیر مترقب نعمتك تشـکرندن عاجز قالدیغمی افاده ایلدم. ارباب استعداده تعلیم علمك لزومندن بحث‌ایتدی ، بوخصوصده بنم‌ده کندیسنه پیرو اولمامی توصیه‌ایله‌دی. او توصیه‌اوزه‌رینه‌درکه صورانلره بیلدکلریمی اوکره‌تمکدن چکینمه‌دیکم کبی برسنه‌دن بری‌ده بایزید جامع شریفنده هفته‌ده بر ایکی کون فارسی مذاکره‌سیله مشغول اولویور ومکرم اسـتادمك اثر شریفنی تعقیب ایدییـورم .

شرکامزدن وملتی داخلیه‌نظارتی مأمورلرندن حسین بك‌ده عین اصولك معقیبدر.

دده افندی ، هفته‌ده ایکی صـباح ایرکندن بنده خانه‌یه اوغرار ، چایلر ایچیلدکدن صـوکرا درسه باشلار ، بر بوچوق، ایکی ساعت قدر تقریر معارف ایدردی .

واقعا حافظ‌دیوانی‌اوقویوردق. فقط‌حضرتك احاطهٔ علمیه‌سی ، کندیسنی مباحث شتایه سـوق ایدییور ، اصـل درس کری قالمقله برابر متنوع بحثلرده ترقی واستفاده حصوله کلیوردی .

خواجه‌نك چای سـه‌ودیکی وا کثریا کندی ألیله پیشیردیکی معلوم عالیکزدر . بوکا بناءً بعضاً مدرسه‌ده معتادی‌وجهله صوبی پول شیشه ایچنده قایناتدقدن وچانی آتدقدن‌صوکرا شیشه‌نك آغزینی قاپار ومندیله صاروب عباسنك جیبنه صوقار، بزه

کلدیکی وقت دمله‌نمش وحرارت لازمه‌سنی محافظه ایتمش اولدیغی حالده چیقاریردی . بعضاً‌ده صوبی بزده قاینـاتدیریر، دائما طاشیدیغی زنبیل، یاخود جانطه‌دن چیقاردیغی چایی چایدانه آتوب دمله‌ندیریر ایدی .

ادبی وعارفانه محفوظاتی پك زیاده اولدیغندن هر درسده برچوق بیت سویلر ویازدیریردی. او وقت کنجلك ایجابی بنم‌ده حافظه‌م قوتلی اولدیغندن همان هپسی ذهنمده قالیردی. مع‌الاسف که او حافظه شیمدی حفظنااه! دینه‌جك بردرکه‌یه دوشدی.

مرحومدن أوده، جامعده ومدرسه‌ده تدرسیم جمعاً یکون اوچ درت سنه‌یی بولور .

مابعدی وار — طاهرالمولوی

قیرغیز ــ قزاقلره دائر معلومات تاریخیه

تورك ومسلمان اولان قزاقلره دائر معلومات تاریخیه‌مز پك نقصاندر . بوبابده برچوق روس وثائقی موجود ایسه‌ده اونلردن استفاده ایتمه‌مز ـ روسجه‌نك آرمزده انتشار ایتمه‌مش اولماسندن ـ ممکن دکلدر . اسلامیاته عائد قیمتلی نشریاتیله معروف فرانسزجه (عالم اسلام) مجموعه‌سی بو قومك تاریخنی اوزون بر تتبعنامه‌ده نقل ایدییور . جمعمزك غیرمساعد اولمسندن بومهم بندك آنجق برخلاصه‌سنی نشر ایتمك تصورنده‌یز . مع مافیه اثرك مقدمه‌سنی شایان اهمیت کوردیکمزدن بروجه آتی اقتباس ایدییورز :

* *

« بورادہ طوپلایه‌بیلدیکمز ناقص وغیرکافی معلوماتدن ـ آسیانك صوك بدوی قومی اولان ـ قزاقلرك تکامل تاریخیسی خطوط عمومیه‌سی واضحاً آکلاشیلیور .

تورك عرقنه منسوب قزاق قومی ، منشألری مختلف فرقه و قبائلك اجتماعندن تشـکل ایدر . اونلردن بعضیلرینه اوزبك ، باقشیر، قریم تاتارلری ونوغایلرده دخی تصادف اولنور . قزاق لسانی ؛ یکرمی آلتی میلیونلق نفوس بحر منجمد شمالی ایله بحر حزر آره‌سنده‌کی قطعه‌یه تقسیم اولنـان بو عرقه منسوب بوتون سائر اقوامك استعمال ایتدیکی تورك لهجه‌سیدر . دیکر تورکلر میاننده ؛ بونلر اعتباریله ایکنجی (عثمانلی تورکلرندن صوکره) و اشغال ایتدکلری سـاحه‌یه کوره برنجی موقعی حائزدر . استه‌پلری ؛ بحر حزر ایله اورال طاغلرندن آلتایه وغربی تیان شانه قدر امتداد ایدر.

سیاسةً ، قزاق حکومتی (جوجی اولوسی) نك انقسامندن میدانه کلمشدر. بو ایمپراطورلغك پارچه‌لانماسی غربده قزاق و قریم مستقل خانلقلرینك ظهوریله باشلادی وشرقده قزاق(صویوز)ی نك [١] موجودیتیله خاتمه ایردی .

فی‌الحقیقه ١٤٥٥ تاریخنه طوغرو جوجی ایکی رئیسك قوماندا‌سنده بر قاچ فرقه ، (ابوالخیر) خانك توابعی اولان اوزبکلردن آیریله‌رق تورکستانك جنوب شرقیسنده (چو)نهرینك کنارینه یرلشدیلر مختلف دورلرده کندیلرینه دیکر برچوق فرقه‌لرده التحاق ایتدی . وبو وجهله یواش یواش مهم بر (اردو) [٢] میدانه کلدی که باشنده دائما جوجیلرك سلاله‌سندن بر خان بولنیوردی .

قزاق‌اردوسی[٣] بویله‌جه اوز بکلرك ضررینه متمادیاً تزاید ایتدی . جغتای اولوسنه التجا ایتمش مهاجرلرندن نشـئت ایتمش اولان قزاقلر ١٥٢٣ سنه‌سنده بر میلیون واون طقوزنجی عصرك مبدأنده ایکی بچق میلیون نفوسه بالغ اولمشدی. حال حاضرده اوچ ، درت میلیون قدر صاییله‌بیلیور .

[١] روس مؤلفلری ، قونفه‌ده‌راسیون ، اتفاق معنا‌سنه اولان بو اسم ایله قزاق قومنك سیاسی حال تشکلنی قصد ایدییورلر .

[٢] اردو : اسکیدن قرال اردوکاهی ، اردوکاه معناسنه ایمش .

[٣] مورخلره کوره قزاق کلمه‌سـنك معناسی : حر کیمسه‌لر ، مستقل .

نفوسلری چوغالدقجه ؛ وسطی آسیاده کندیلری کبی مسلمان ویا پوت پرست موغول ، اوز بك ، نوغای ، باقشیر ، قالموق وچونغارلر آراسنده دها مهم موقع اشغاله باشلادیلر .

تشکیلات داخلیه‌لری ، منشأی تورك اولان اقوامك عینی‌در . هر (اوروق) لك [٤] بر (آق صقال) ی واردر . . .

مهم بر فرقه‌نك افرادی سورولری و اموالی ایچون امین بولنور . رئیسلری اهالی ایشـلرنده فوق‌العاده بر تأثیر اجرا ایدر . خانك نفوذی ، خارجی مسائله منحصردر حتی اخذ عسکر ایچون عرض افتقار ایتدیکی فرقه و رؤسـانك یاردیمی اولمایـنجه بر شی یاپاماز .

بو بدوی قومك منابع ثروتی سورولرو محاربه تشکیل ایدر. غنیمت طوپلامغه خواهشکار و جسور سواری اولان قزاقلر جرأتکارانه آقینلرده کسب مهارت ایتمشلردر . چولده‌کی وقایعی دقتله تعقیب و شهرلر اوزرینه یاپاجقلری هجوم فرصتنی بکلرلر، مع مافیه خارجی تأثیرلری ؛ خیوه‌لیلرك بر آره‌لق خانلرینی قزاق سلطانلرندن انتخاب ایتمه‌لرینه رغماً هیچ مرتبه‌سنده قالمشـدی . بوکا مقابل کندی اراضیلرندن کچه‌رك روسـیه‌یه ، چینه ، بخارایه ، خیوه‌یه ، طاشکنده وسائر تجارت شهرلرینه کیدن یوللرك حاکمی بولنـدقلرندن کاروانلرك مقدراتی اللرنده ایدی . جوار ممالکك مواشیسنی‌ده اونلر تأمین ایدرلردی .

عین دورده اجرای سـلطنت ایدن اوز بکلر دوننده قالان ، قزاق خانلر سلاله‌سنك کوستردیکی علامت حیات پك شایان دقتدر : ١٤٥٦ سنه‌سنده تأسس ایدن بو سلاله ١٨٢٠ یه قدر دوام ایدییور

[٤] قزاقلر ؛ فرقه ، قبیله وبرقسمی هانکی فرقه‌یه منسوب اولورسه اولسون (اوروق) ویا (رو) دیرلر.

وقاسم خان کبی بیوك بر محاربه (نیاوقا) یاخود (تااوکه) کبی بر تشکیلات وتنظیماتجی‌یه (ابلای) کبی دیپلومات وای بر رئیس حکومت . . لك بولونیورایدی.

اون یدنجی عصرك نهایتنده ؛ قزاقلر ، غرباً اورال طاغلری، شرقاً (آلا) طاغلری آره‌سنده‌کی استه‌پلری اشغال ایدییورلر. تورکستان وطاشکند شهرلری طوپراقلرینك مرکزی اولیور. بو دورده قزاق قومی عظمتنك اك پارلاق دورینی ادراك ایدییور . فقط اون سکزنجی عصرك بدایتنده اوچ (یوز) ه [١] منقسم اولوب (چونغارلر) لك استیلاسی ایله تهدید ایدلدیکی کبی فرقه رئیسـلرینك متمادی غوغالری یوزندن محو اولان قزاقلر بر ضعف دوری کچیرییورلر. کوچوك واورته یوز ؛ سیبریایی فتح ایله کندیلرینه قومشو اولان روسیه‌نك تحکمی آلتنه کیرمکه بر آز صکره راضی اولویور. مع مافیه بو انقیادك نتایجندن وروسیه‌یه قارشی مکلف اولدقلری وظائفدن اصلا خبردار دکلدیلر .

(چونغار) ایمپراطورلغنك سقوطی ، قزاقلرك شرقه یعنی (چونغار) لرك تضییقیله چیقدقلری اراضی‌یه دوغرو ، توسـع ایتمه‌لرینه مسـاعد بولونیور. لکن تکرار مستقل بر حیات اکتساب ایتمکه موفق اوله‌میورلر، نفوذسز وانصافسز خانلرك دور سـلطنتلرنده منقسم اولملرینه رغماً بر عصره یقین بر مدت ؛ کندیلرینی « روس تبعه‌سی » یاپمغه تشبث ایدن روسـیه‌یه قارشی دورویورلر ١٨٢٢ده (کوچوك یوز) ده ١٨٢٠ ده (اورته یوز) ده خانلره تصادف ایدیلیور .

(اولوغ یوز) ه کلنجه: او ، اولا (چونغار) لره صوکره چین و خوقنده طرفندن حذف ایدیلوب اون طقوزنجی عصرك نصف اخیرنده روس تحکمی آلتنه کیرییور .

[١] اولوغ یوز ، اورتا یوز ، کوچوك یوز .

بو دورده روسیه‌یه یواش یواش داخل اولان قزاقلر بدوی حیاتلرینه دوام ایدییورلر . مالك اولدقلری اراضینك فاتحلر طرفندن متمادیاً کوچولتولمه‌سی، اونلری قسماً حیوان یتشدیرمکدن واز کچیره‌رك زرعیات ایله مشغول اولمغه اجبار ایدییور بویله‌جه طوپراغه مربوط اولویورلر .

اون سکزنجی عصرك نهایتنه‌قدر قزاق قومی ۱۷۲۳ تاریخندن بری روس تحکمی آلتنده‌بولنیور ایسه‌ده حقیقت حالده ایمپراطورلق ایله ظاهری بر رابطه‌سی واردر . فقط اون طقوزنجی عصر ظرفنده عرض انقیاد ایتمش قومی دها ایی طانیمق نتیجه‌سی اوله‌رق ، محلی مأمورلر طرفندن برطاقم ماهر تدابیر اتخاذ ایدیلیور. بو وجهله روس دعواسی قزاق قومنك بولندیغی قرارسزلقدن بالاستفاده قزانلمش اولیور . آجلق ، سلطانلر آره‌سنده‌کی غوغالر ، مهاجرت (کوچوك یوز)ی او قدر ضعیف دوشورمشدی‌که روس حکومتنك ایشی قولایلشمشدی .

۱۸۲٤ ده ، خانلغك الغاسی ، مخلوع خانك غیر ممنون اولمسنه سبب ویردی ایسه‌ده اهالی‌یی عصیانه سوق ایده‌مدی . صوك خانلق دعواسنده بولنان سلطان (کینسارا) روس حکومتنه اون سنه مقاومتده بولندی .

۱۸٤۷ ده ، وفاتندن صکره بعض چته رؤساسی اهالی‌یی قیامه تشویق و کندیسنك آچدیغی یولی تعقیب ایتمکه تشبث ایتدیلر . لکن محلی روس مقامات عائده‌سنك بجریکسزلکنه رغماً بو حرکات اهالی بیننده انتشار ایده‌مدی. ۱۸۱۱ و ۱۸۳۵ ده ایکی دفعه‌ده یکی قزاق اراضیسی روسیه‌یه الحاق ایدلدی .

۱۸٦٤ دن ۱۸٦۸ ه قدر روسلر خوقند و بخارا خانلرینی مغلوب ایتدکدن صکره (سیردریا ، ایلی ، ایسیق قول) ه یرلشدیلر . آرتق قزاق استه‌پلری ، مسلمان اقوامك یاردیمندن محروم قالمش ایدی . ۱۸٦۸ ده جدی بر مشکلاته تصادف اولنمقسزین استه‌پده ، اداره روسلشدیرلدی .

صوك اختلال ۱۸۷۰ ده ، (آدای) قبیله‌سنده باش کوستردی . اوچ سنه صکره (خیوه) خانی (سیر)و(آمودریا) آره‌سنده‌کی استه‌پلری روسیه‌یه ترك ایتمکه مجبور اولدی. ۱۸۸۱ دن اعتباراً روسیه توسع ایتدی. روس تابعیتنه کیره‌ن تورکمنلر قزاقلرك احاطه‌سنی اتمام ایتدیلر .

حال حاضرده (۱۹۱٦) ، روسلرك (قیرغیز) تسمیه ایتدکلری دورت میلیون نفوسلق بو اهالی، روسیه ایمپراطورلغی اقوامنه عائددر . (استه‌پ ایالاتی) نامی ویریلن (تورغای ، آقمولنسك ، سمیپالنسك) پرووینسلرینی اشغال ایدر . سیردریا سمیره‌چ ، تورکستان ایالتلرنده ، (آستراغان) حکومتنده دخی قزاق قبیله‌لر کوریلور .

سعدی

طلبه عقلی :

طلبهٔ عموم جمعیتندن وارد اولمشدر :

[طلبهٔ عموم جمعیتی، توحید تدریسات مناسبتیله آتیده‌کی پروتستویی تلغرافله معارف هیئت علمیه‌سنه کشیده ایلمشدر .]

توحید تدریسات مناسبتیله بر قسم مدارسك لغوی قراری حقنده استانبول مطبوعاتنده کوردوان حوادثدن پك متأثر اولان طلبهٔ علوم نامنه طلبهٔ علوم جمعیتی قرار واقعدن دولایی هیئت علمیه‌یی پروتستو ایدر و اسباب موجبه لایحه‌سنك ایلك پوسته ایله تقدیم ایدیله‌جکنی بیان ایلر .

مطبعهٔ عامره مدیر مسئولی : طاهر المولوی

دینی ، علمی ، ادبی ، اجتماعی

محفل
۱۳۳۸

مجموعهٔ اسلامیه‌سی

صاحبی ، مدیری ، محرری :

اداره‌خانه‌سی : دارالفنون قارشیسنده کاتب حسن پاشا مدرسه‌سی داخلنده‌در

مرکز توزیعی : باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی

آبونه بدلی : سنه‌لکی ۱۰۰ غروش آلتی آیلغی ٥۰ »

آبونه قیدی معامله‌سی هرسنه‌نك بوجیجی وایکنجی آلتی آیندن اعتباراً اجرا اولونور

اسلامك نفعنه خادم مقالات مع التشکر قبول ولنشر اولونور

یازانك شخصیتی دکل، یازینك اهمیتی نظر دقته آلینیر .

کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ سیراسیله درج ایدیلیر .

کوندریله‌جك آثر ، اوقوناقلی ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر .

عدد ٤۰ جلد ٤  صفر ۱۳٤۲ فی : غروش ۱۰

مندرجات:

آثار منتشره :

حسن و عشق

شیخ غالب مرحومك بوانر بدیع وشهیری محفل اداره‌سنجه طبع ایدیلمش و خاتمه‌سنه اثرله مؤثری حقنده ناچیز بعض مطالعات یازیلمشدی . تدقیقات وتألیفات اسلامیه هیئتی اعضای کرامندن وافاخم علمای اسلامیه‌دن ازمیرلی اسماعیل حقی بك افندیدن بو کاداثر آلدیغمز التفاتنامه‌نك بر قسمنی عیناً درج ایدییورز :

« ... پك طوغری اوله‌رق سویله‌دیککز کبی هم اکثریتی اعتباریله حد اعجازه یوکسه‌لمش بر اثر ادبی، هم ده سلوك طریقنه وصول حقیقی مصور بر کتاب تصوفی اولان حسن وعشقی یکیدن طبع ایله نشره موفق اولدیغکزدن طولایی ذات عالیلرینی تبریك وتسعید ایدر و بو وسیله ایله تأیید موالات ایلرم افندم»

متنك قیمتی وخاتمه‌سنده‌کی مطالعه‌نك اصابتی بر فاضل مکرمك بر وجه بالا افاده‌سیله تأیید ایدن حسن وعشقی ادبیات وتصوف منتسبلرینه توصیه ایده‌رز .

انسانیت کامله

معرفتنامه صاحب شهیری شیخ ابراهیم حقیٔ ارضرومی‌نك تصوفه متعلق بر رساله‌سی اولوب ارضروملی شیخ فاضل افندی طرفندن طبع ایتدیریلمشدر .

تبریك

اخیراً شرعیه وکالتنه انتخاب ایدیلمش اولان فاضل مکرم فوزی افندی حضرتلرینه عرض تبریك ایدر و امور شرعیه‌ده موفقیات خیریه‌لرینی تمنی ایلرز .

تشکر

محفلك انتشاری خصوصنه همت ومعاونتده بولونان اسپارطه مفتیٔ محترمی فضیلتلو شاکر افندی حضرتلرینه عرض تشکر ایده‌رز .

خواجه‌زاده معمر افندینك (نعت حضرت مولانا) سی کله‌جك نسخه‌یه قونیلاجقدر .

محفل دینی وعلمی

تفسیرلر - مفسرلر

آیات وسورك مکی ویا مدنی اولملرینك بیانی

آیات وسورك مکی ویا مدنی اولملرنده اوچ قول واردر .

برنجی قول: (مکی) قبل الهجره نازل اولان آیات وسور جلیله‌در . اما او آیت ، کرك مکه‌ده ، کرك مدینه‌ده، یاخود اسفاردن برنده نازل اولسون اوراسی نظر اعتباره آلینماز. آنجق بوبابده منظور اعتبار اولان ، آیتك قبل الهجره نزولیدرکه شو قول، بوبابده‌کی اقوالك اك مشهور ومعتبریدر.

ایکنجی قول: (مکی) ولو بعد الهجره بیله اولسه مکه‌ده، (مدنی) ده مدینه‌ده نازل اولاندر. شو قوله کوره مکی ومدنی اولمایان بر قسم دها حاصل اولیورکه اوده اسفار پیغمبریده نازل اولان آیاتدر . بونلر نه مکی، نه‌ده مدنی اولوب بلکه واسطه بین القسمیندر.

اوچنجی قول: (مکی) اهل مکه‌یه (مدنی) اهل مدینه‌یه خطاباً نازل اولان آیات وسوردر .

تأویل نصوص حقنده بر قاعدهٔ عمومیه

نصوص شرعیه‌نك اثبات عقیده خصوصنده حجت اوله‌بیلمك قوتنی احراز ایده بیلمه‌سی ایچون بروجه آتی ایکی قسمك برنده داخل اولماسی لازمدر.

برنجی قسم: (متواتر) شرعیتمزده ورودی معلوم وثابت اولان نصوص جلیله‌دن عبارتدر .

ایکنجی قسم: (مشهور) وروده یقین دکلسه‌ده اطمینان قلب حاصل اوله‌جق درجه‌ده علم ثابت اولان نصوص جلیله‌در . اطمینان قلب دیدیکمز علم یقینی ایله ظن آراسنده بر کیفیت متوسطهٔ ادراکیه‌دن عبارت اوله‌رق تعبیر دیکرله غلبهٔ ظن اطلاق اولندیغی‌ده واردر . ایمدی شو ایکی قسمك هر بری (متعین المعنی) و (ظاهر المعنی) نامیله ایکی‌یه آیریلیرکه شو حالده اقسام نصوص بروجه آتی درت اولمش اولور :

١ متواتر متعین المعنی ، ٢ متواتر ظاهر المعنی ، ٣ مشهور متعین المعنی ، ٤ مشهور ظاهر المعنی .

شمدی شو قسملرك تأویل واحکامی حقنده مقررات قطعیهٔ علمایی درمیان ایده‌لم:

برنجی قسم - که متواتر متعین المعنی ایدی - خلافنه اصلا احتمال بولنمیان وآنجق کندندن ذهنه انعکاس ایدن معنایه دلالتی قطعی اولان نصوص متواتره‌درکه بونلرك معنای مزبور قطعیدن ماعدا معنایه حملی صورتیله تأویل اولنمالری قطعیاً جائز اوله‌ماز . چونکه کندیلری آنجق او معنایی افاده ایتمکه منحصر ومتعین‌درلر . نصوص مزبوره‌نك حکمی ایسه متعین الاراده بولنان معنانك وجوب تصدیقی ومنکرینك کافر اولمسیدرکه اشبو صفتی حائز نصوص ایچریسنده خلافنه دلیل عقلیٔ قاطع قائم اولمش هیچ بر نص یوقدر .

ایکنجی قسم - که متواتر ظاهر المعنادر - کندیلرندن تبادر ایدن معنای ظاهردن باشقه ولو بعید اولسه بیله بر معنایه حملی احتمالی بولونان نصوص متواتره‌درکه بونلرك شرعاً حکمی متبادر اولان معنانك وجوب تصدیقی وشاید او معنانك نقیضنه قائم بر دلیل قاطع عقلی بولنورسه تأویللرینك جائز اولماسیدرکه شو صورتله آرالرنده بر توفیق یولی آچیلمش اولور .

برغمه‌لی جودت

اباضیه فرقه‌سی

(مابعد)

اباضیه قوللری — اباضیه بر طاقم قوللره آیرلمشدر. بونلردن بصره‌لی (یزید بن ابی انیسه) نك اتباعنه (یزیدیه) دیرلر. یزید، اباضی ایکن بروجه آتی اعتقاداتی علاوه ایتمش ایدی .

١ — آخر زمانده شریعت اسلامیه منسوخ اوله‌جقدر .

٢ — عجمدن بر نبی کله‌جك ، آکا سمادن کتاب نازل اوله‌جق ، قرآنده‌کی صابئه او نبی‌نك امتی اوله‌جقدر .

٣ — ذنوب صغیره وکبیره شرکدر .

٤ — حضرت محمد علیه الصلاة والسلامك نبوتنی اقرار ایدن، دینه کیرمسه‌ده مؤمندر

٥ — اللرنده‌کی کتابه کوره صلاة وصوم واجب دکلدر ، لازم اولان طهارت وصفای بالدر ، ابلیس ملك طاووسدر ، مخالفلرك اموالی حلالدر .

اباضیه، شریعته ظاهراً وباطناً متمسکدر. هیچ بروجهله معاندهٔ رسول قصد ایتمز ، مقصدی حقه معطوفدر. قرآن کریمه او درجه متمسکدرکه قرآنه مخالفتی ، ولوکه وجوب وتحریمی اعتقاد ایدرك کناهکار اولسون، ینه کفر عد ایدر. الهك انزال ایتدیکی شی ایله حکم ایتمدیلر دیه حضرت عثمان ایله حضرت علیدن متبری اولیورلر. شریعت اسلامیه‌نك نسخنی خاطره کتیرمزلر، خاطره کتیرمکی‌ده کبیره عد ایدرلر . نبوت محمدیه‌یی اقرار ایدنه دکل ، برّ وتقی اولمیانه بیله مؤمن دیمزلر. صلاة وصومی اسقاط ایدنی دکل، تارکی بیله ایماندن چیقاریرلر. کتاب وسنت ، اجماع خارجنده هیچ بر شی قبول ایتمزلر. کناه، صاحبنی اشرا که قدر کوتورمز. یزیدیه مذهبی اباضیه‌نك غلوی‌در . اباضیه‌نك ، امامك تعیینی خصوصلرنده اختلاف طولاییسیله ، باشقه قوللری‌ده واردر [١]

بتون اباضیه قوللری یزیدیه‌دن متبری اولوب دملرینی ، ماللرینی استحلال ایدرلر. الیوم اباضیه‌نك بش ملیون قدر اتباعی تخمین اولنه‌بیلیر . اباضیه‌نك مقصدلری آنجق عدل ایله اجرای احکامدر ، بو خصوصده کندیلریله برابر اولانلری تولی ایدرلر. مذهبلرینی الزام ایلرلر ، جبراً التزام ایتدیرمك ایسترلر .

ازمیرلی اسماعیل حقی

(١) مثلا حارثیه قولی عندنده عبدالله بن اباضدن صوکره امام حارث بن مزید الاباضی‌در ، استطاعت فعل ایله برابردر . دیکر قوللره کوره استطاعت فعلدن اولدرکه اهل سنت مذهبنه موافقدر . حفصیه عندنده ابن اباضدن صوکره امام حفص بن مقدام‌در . شرك ایله ایمان آره‌سنده معرفة الله واردر . الهی بیلان مشرك اولماز ، مؤمن اولمق ایچون معرفة اللهدن صوکره رسول اکرمه ، جنت ونار ایناثمق ؛ بوتون محرماتی ترك ایتمك لازمدر .

مدرسة القضاة حقنده برمضبطه :

مدرسة القضاة طلبه‌سنك بضاعهٔ علميه‌سی ناقص و حتی دروس مرتبه‌یی تعقیبه غیر کافی اولدیغنك مفتش راپورندن آکلاشیلدیغی معارف وکالت جلیله‌سنك مدیریته وارد اولان ٢٥ نیسان ٣٣٩ تاریخلی و ٣٧٧/٥٥ نومرولو تحریراتنده بالبیان کیفیتك ایضاح اسبابیله برابر مدرسه‌نك ترقی وتعالیسی امرنده نه یاپیلمق لازم کلدیکنك ازباری امر واشعار بویورولماسی اوزه‌رینه ٢٧ مایس ٣٣٩ تاریخنده اجتماع ایله‌ین هیئت مدرسینك نتیجهٔ مذاکراتنده اول امرده مدرسین میانندن تالی برانجمن تشکیلی واوانجمنك ویره‌جکی راپوره بنای مطالعه ایدیلمه‌سی تقرر ایله‌یه‌رك تدقیقات اولیهٔ اجراسی عهدهٔ عاجزانه‌مزه حواله قیلنمشدی .

انجمنمز اجتماعات متعدده ایله تدقیقات مقتضیه‌ده بولوندی وبوخصوصده بیان مطالعه‌دن اول مختصر برمقدمه ایرادیله بعض تمنیاته لزوم کوردی .

معلوم عالیدرکه : هم شرعی ، هم قانونی علوم وفنونك دارالتدریسی اولمقله مدارس و مکاتب سائره‌دن ممتاز بولونان (مدرسة القضاة) ١٢٧٠ تاریخنده (معلمخانهٔ نواب) عنوانیله تأسیس ایدیلمش وآلتمش ، یتمش سنه‌دن بری روز افزون برترقی اظهاریله برچوق فحول علمانك منشأ عرفانی اولمش ، دولت ابد مدت اسلامیه قوانین مدنیه‌سنك الحق مأخذی اولان علم جلیل فقهك منحصراً محل تحصیلی ونظری وعملی اولارق تعلیمی خصوصنده یکانه برمؤسسه اولماسی حسبیله وضع اصلیسی وجهله دولتجه ادامه‌سی ضروری کورولمشدر .

بومؤسسهٔ معرفته بدایةً اکمال نسخ ایله اجازتنامه اخذ ایله‌مش ذوات بالامتحان آلیندیغی ، تدریسانه‌ده اونسبتده اهمیت ویریلدیکی جهتله مأذونینی رجال علمیه آراسنده حقیقته مشار بالبنان اولوردی . نته‌کیم یاقین وقتلره قدر و حالا بیله بعض مناصب علمیه ایله محاکم نظامیه‌نك بومأذونین ایله پیرایه‌دار افتخار اولدیغی کورولمکده‌در .

حکام شرعیه اخیراً عدلی واداری نیچه وظائف تحمیل ایدیلمش اولماسنه بناءً صوکرالری مدرسة القضاته متعدد دروس قانونیه دخی علاوه ایدیله‌رك قضاة مأذونلرینك تکمانه و کرك شرعی ، کرك قانونی امورك تمشیتنه مقتدر برحالده یتیشمه‌سنه موفقیت حاصل اولمشدر .

اوقدرکه بوکون حقوق منتسبینی، محاکم شرعیه اداره‌سنده بالطبع راجل اولدیغی حالده قضاة مأذونلری، نظامی محکمه‌لرده دخی ایفای معامله‌یه بلانقیصه کافل بولونمقده‌در . بودرجه تکمل ایده‌رك برچوق ارباب کمال یتیشدیرمش اولان مدرسة القضاة ، سنین اخیره ظرفنده اسکی پارلاقلغنی کوستره‌مه‌مش ایسه بونك سبب الیمی هرشیدن اول و مؤسسات معارفك هیسنده اولدیغی کبی حرب عمومینك تأثیر مشئومنده آرامق لازمدر .

چونکه : اکثری درسدن مجاز اولان وغایت صیقی برامتحان ایله قبول ایدیلمش بولونان مدرسه مداومینك تحت سلاحه آلینماسی همانده صنفلری بوشالتمش واونلری استخلافاً آلینانلرینه ضرورت حاصل اولان طلبه ، طبیعتیله سلفلرینك یرینی طوتامامشدر .

مدارس ومکاتبك جمله‌سنده پك جلی برصورتده محسوس اولان شو آجیقلی نقصان ، متارکه‌دن صوکرا مبدل کمال اولمایه باشلامش و ان شاء الله صلحك تقرریله رفته رفته اسکی حالك داها پارلاق اولارق عودت ایتمه‌سی توفیقات آلهیه‌دن مأمول بولونمشدر .

مدرسة القضاة طلبه‌سنی بضاعهٔ علمیه نقصانیله اتهامه وسیله تشکیل ایله‌ین اسبابدن بریده مدرسه مأذونی اولمادیغی حالده بالفعل منصب قضاده بولونمش مسبوقینك بلا امتحان مدرسه‌یه آلینماسی حقنده‌کی مساغ نظامیدرکه بوماده‌نك الغاسی خصوصنه انجمنمزجه لزوم کورولمکده‌در .

مسبوقین قضاتك مأموریت سابقه‌لرینه حرمةً واولبابده‌کی مساعدهٔ نظامیه‌یه بناءً بلا امتحان مدرسه‌یه کیره‌بیلمه‌لری دخول امتحاننده اثباتی مشروط بولونان معلومات اولیه‌نك کندیلرنده بولونوب بولونمادیغنك تحقیقنه مانع اولمقده وبوکیلر اکمال تحصیل ایله‌مش اولسه‌لرده بالامتحان آلنمش اولانلردن طبیعتیله کری قالمقده‌در . موانع تکملدن بری، بلکه الك مهمیده مدرسه‌نك نهاری اولماسی الجاسیله طلبه‌سنك نفقه وسکنا اندیشه‌سندن آزاده قالاماماسی واطعام واکساوایوا ایدیلدکدن باشقه شهری برمبلغ اعطاسیله مصارف ضروریه‌لری تحت تأمینه آلینمش اولان مدرسة المتخصصین طلبه‌سی کبی آسوده برذهن ایله درسلرینه حصر اوقات ایتمکه امکان بولاماماسیدر .

شوامکانسزلق طولاییسیله‌درکه قضاة طلبه‌سندن برقسمی محضا یییه‌جکنی ، کییه‌جکنی ویاتاجغنی تدارك ایتمش اولمق ایچین سائر مدارسه‌ده کندینی قید ایتدیره‌رك دوام واقدام خصوصنده مناوبه‌یه رعایت اضطرارنده قالمقده‌در . بناءً علیه مدرسة القضاتك جداً تکملی ایچون شکل نهاریسنك لیلی‌یه تبدیلی و اولامادیغی تقدیرده طلبهٔ مداومه‌سنك طعامی ، کسوه‌سی و سکناسی تأمین اولوندقدن صوکرا مصارف مبرمه‌لرینك تهوینی ایچون کندیلرینه لااقل شهری ایکی یوز الليشر غروشك تسویه‌سی درجهٔ وجوبده کورولمکده‌در . امثالی مکاتبده اولدیغی کبی مصارف واقعه‌یه قارشی تلافیٔ مافات اولمق اوزره بعد اکمال التحصیل طلبه بش سنه خدمت حکومتده بولونمایه وعکسی حالده تضمینات ویرمه‌یه مجبور طوتولمشدر .

بوکا ضمیمةً شایان تمنی برشی داها واردرکه اوده مدرسه داخلنده برلیطوغرافی مطبعه‌سی احداثی ویاخود مصارف طبعیه اوله‌رق مناسب برمبلغك مدرسه نامنه اعطاسیدر .

شو تمنی آمیز مقدمه‌نك عرضندن صوکرا مدرسه‌نك ترقی وتعالیسی املیله نظامنامه‌ده تعدیلنه لزوم کورولن و علاوه‌سنه احتیاج حس ایدیلن بعضی ماده‌لرك واونلرك تعدیل وعلاوه‌سی اسباب موجبه‌سنك بیانه شروع اولونور :

الان دستور العمل اولان نظامنامه‌نك برنجی ماده‌سنده مدرسه‌نك مقام مشیخته مربوط اولدیغی و باارادە منصوب برمدیر طرفندن اداره ایدیله‌جکی محرردر .

انقلاب و ارتباط اخیر اوزه‌رینه بوماده‌نك تعدیلی طبیعی واداره‌سی خصوصنك مدیر ایله هیئت مدرسینه تودیعی مقتضی کورولمشدر . چونکه : دارالفنون شعباتیله مدرسة المتخصصین درجهٔ عالیه‌سنده بولونان مدرسة القضاتك شیمدی‌یه قدر برهیئت مدرسینی و او هیئتك استقلال علمی و اداریسی بولونمایشی ومدرسه‌نك سائر مؤسسات عالیهٔ علمیه مثللی اوهیئت معرفتیله اداره اولونمایشی ، اوکبی مؤسسات اداره‌سنده‌کی وجوب امتثاله مغایر دوشه‌جکی دوشونولمش ، بناءً علیه نظامنامه‌نك برنجی ماده‌سی اوصورتله تعدیل وایکنجی، اوچنجی ماده‌لرعیناً ابقا ایدیلمکله برابر نظامنامه‌نك ایکنجی فصلنه بعضی ماده‌لر علاوه اولونمشدر .

علاوه اولونان ماده‌لر ، هیئت مدرسینك وظائفنی مبین وامثالی مؤسسات علمیه هیأتی وظیفه‌سنك ومعاشاتنك عینی اولدیغندن بوبابده آیریجه

سباب ايراديه لزوم كورمه‌مكده‌يز . دوام ايته‌ين معلملرك مستعفى عديله خلفلرينك كيفيت انتخابنه دائر نظامنامه‌نك آلتنجى ماده‌سى الغا ويرينه ٩نجى مادهٔ معدله اقامه ايديلمش اولديغى كبى يدنجى ماده‌ده‌كى (مدرسه‌يه داخل اولمق ايسته‌ينلر) عباره‌سى (صحن‌دن مأذون ويا اونسبتده تحصيل كورمش اولمق) شرطيله تقييد اولونمش ومدرسه‌يه ويريلمك ايسته‌نيلن شكل تكمله كوره بونلرك لزومى دركار بولونمشدر .

نظامنامه‌نك سكزنجى ماده‌سنى تعقيب ايله‌يوب صنوف خمسه مستخدميندن بولونان و هنوز امتحانلرى اجرا ايديلمه‌مش اولان نوابك مدرسه‌يه دوام ايچون دخول امتحانندن معذويتنه دائر اولان مادهٔ موقته‌نك الغاسى مطالعه‌سنده‌يزكه بويله بلاامتحان آلنه‌جق طلبه‌نك مطلوب درجه‌ده تحصيل ايده‌مه‌مكده اولديغى يوقاريده افاده قيلنمشدى .

٩نجى ماده‌نك ده تعديلنه لزوم كورولمش ومدرسه‌نك كشاد وتعطيل وامتحان زمانلرينك شهور قمريه ايله كوستريلمش اولماسى تعامل حاضره موافق اولماديغى كبى اوكا اتباع ايديلديكى تقديرده ايام حاره‌ده تدريسات اجراسى لازم كله‌جكندن رمضان ، بايرام كبى اوقات مخصوصه نظردقته آلنه‌رق كشاد وتعطيل وامتحان زمانلرى حساب شمسى‌يه توفيق ايديلمشدر .

١٠نجى ماده‌ده دخول امتحانى مميزلرينك درس وكالتندن انتخاب ايديله‌جكى محرر ايكن بو انتخابك مدرسه هيئت مدرسينى طرفندن ياپيلماسى (ودار الخلافه مدارسنك احضاريدن محنه قدر بوتون صنفلرنده السنهٔ اجنبيه اوقوتولمقده اولديغندن اثناى دخولده طلبه‌نك فرانسزجه‌دن‌ده امتحان ايديلمه‌سى قيدلرينك علاوه‌سيله مادهٔ مذكوره تعديل اولونمشدر .) [*]

اون برنجى ماده‌ده طلبه‌دن بر آى ظرفنده بلا عذر اوچ درسده بولونمايانلرك تنبيهى وطردى لازم كلنلرك با اشارت مشيختپناهى قيدلرينك ترقين كوستريلديكى حالده اوچ درسده بولونمامق طولاييسيله تنبيه اوغرامق جزاسى شدتلى كورولمش اولديغندن شكل معدلده بونك مقدارى بشه چيقاريلمش وترقين قيد معامله‌سى مجلس مدرسينك قرارينه تعليق ايديلمشدر .

١٢نجى ماده‌ده مدرسة القضاتك درت سنه‌لك مدت تدريسيه‌سى اثناسنده اوقوتولاجق درسلر تعليمات مخصوصه‌سنه تابع طوتولاجقدر دينلديكى حالده مادهٔ معدله‌ده دروس مذكوره‌نك مذيل جدولده محرر اولديغى كوستريلمش وذكر اولونان جدولده‌كى دروس ، تعليماتنامه‌ده‌كيلرك عينى اولمقله برابر طلبه‌نك فقه تدرسى اثناسنده تقرير ايديلن مسائلك حقيله تفهمى ايچون موقوف عليه اولديغى واليوم مع التأسف مدارسده تدريسنه اعتنا ايديله‌مه‌مش بولونديغى جهتله يالكز (قياس) و (احكام) بحثلرى كوستريلمك اوزره هفته‌ده ايكى ساعت (اصول فقه) تدريسنه ومدرسينه بالمراجعه عدم كفايه‌سى آكلاشيلان بعض ساعات علاوه‌سنه وزياده ظن اولونان بعض ساعاتك ده حذفنه لزوم كوستريلمشدر .

١٣ و ١٤ نجى ماده‌لر عيناً ابقا ويالكز اون دردنجى ماده‌ده‌كى (معلم) كلمه‌سى (مدرس) ه تبديل ايديلمشدر .

امتحانلرده هردرس ايچون بشر سؤال ايراديني مبين بولونان وطلبه ايله هيئت مميزه‌يى بى‌سود بر قيد آلتنه آلان اون بشنجى ماده الغا اولونمشدر .

اون آلتنجى ماده‌نك فقرهٔ ثانيه‌سنده بردن زياده درسدن درتدن آشاغى نومرو آلان طالبك صنف كچه‌مه‌يه‌جكى محرر بولونمش وطلبه‌يى بضاعهٔ علميه‌جه ضعيف براقاجق اولان بو حكم (بشدن آشاغى) صورتيله تعديل ايديلمش ، برده نومرو كسوراتنك تام نومرو صاييلاجغى علاوه اولونمشدر.

[*] بوفقره ، هيئت عموميهٔ مدرسينجه قبول ايديلمه‌مشدر.

اون يدنجى ماده‌ده (تحريرى) كلمه‌سنك علاوه‌سى ، اون سكزنجى‌ده‌كى (درتدن آشاغى نومرونك) (بشدن آشاغى) يه تبديلى صورتيله بو ماده‌لرك‌ده تعديلنه لزوم كورولمشدر .

اكمال امتحانك كيفيت اجراسنى كوسترن ١٩نجى ماده‌نك دخى تعديلى مقتضى كوروله‌رك اكمال امتحانه كيره‌جك اولان طلبه‌نك اثناى اكمالده ترفيع ايده‌جكى صنفه دوام ايتمه‌سنه، لمعذرة امتحانه كيرمه‌مش اولان صوك صنف طلبه‌سنك سنهٔ آتيه امتحان عموميسى نهايتنه قدر اكمال امتحانه كيره‌بيلمه‌سنه مساعده ايديلمشدر .

اكمال تحصيل ايله‌ين طلبه‌نك مكتب نومرولرينه كوره احراز ايده‌جكلرى درجاتى بيلديرن ٢٠نجى ماده‌نك فقرهٔ اولاسى طلبه‌يى علم فقه و مجله كبى صنوف متعدده‌ده اوقونان دروسه صوك امتحاندن مقدم صنوف امتحانلرندن يالكز ترفيع صنف ايده‌جك قدر چاليشماسى ايله اكتفا ايتديرمك كبى تسامح ومساهله‌يى داعى بولونماسى ملاحظه‌سيله تعديل اولونمش ومرتبهٔ تحصيلنده نقصان كوره‌رك درجه‌سنى اعلا ايتمك ايسته‌ينلرك دوقتورا امتحانه كيرمه‌لرى خصوصنه لزوم كوستريله‌رك تعديل ايديلمشدر .

سالف العرض ملاحظه‌يه بناءً دردنجى صنف امتحاننى ويرمكله مشروط اولارق بالعموم طلبه ايچون دخى اختيارى دوقتورا امتحانى قبول ايديلمش و طلبه‌يى اكمال نواقصه مشوق اولمق اوزره برده دوقتورا اجازتنامه‌سنى حامل اولان مأذونينك يالكز مأذونيت رؤسنى حامل بولونانلره مرجح طوتولاجغنه دائر معدل نظامنامه‌يه ماده‌لر علاوه اولونمشدر .

٢١نجى ماده عيناً ابقا ايديلمش ، مأذونيت رؤسنه مستحق اولانلرك رؤسى طرف شيخ الاسلاميدن بالقبول صاحبلرينك تحليفلرى اجرا قيلنه‌جغى حقنده‌كى ٢٢ نجى ماده، مأذونيت رؤسنه، ياخود دوقتورا اجازتنامه‌سنه مستحق اولانلرك رؤس واجازتنامه‌لرى معارف وكالت جليله‌سندن بالقبول هيئت مدرسينجه اصحابنك تحليفلرى اجرا ورؤسلر، ياخود اجازتنامه‌لرك اعطا ايديله‌جكى شكلنده تعديل قيلنمشدر .

نظامنامه‌نك تاريخ نشرندن معتبر واجراى احكامنك مقام مشيخته مفوض اولديغنى كوسترن ٢٣نجى ماده دخى تعديل ايديلمش ونشرى تاريخندن معتبر اولمقله برابر تاريخ انتشارندن مقدم طلبه‌نك امتحان ويردكلرى درسلره شمولى اولماديغى واجراى احكامنك معارف وكالت جليله‌سنه مفوض بولونديغى علاوه اولونمشدر .

انجمن عاجزانه‌مزجه دوشونولن وتعديل وتطبيقنه لزوم كورولن مواد بروجه بالا افاده ايديلمش اولمغله اشبو مضبطه هيئت عموميه‌يه تقديم قيلندى .

اسلامياته عائد نشريات :

عالم اسلام و مسلمانك پسيقولوژيسى

محررى: آندره سرويه .- پارس ١٩٢٣

اخيراً يوقاريده‌كى سرلوحه ايله اسلاميت عليهنده بر كتاب نشر اولونمشدر. بو اثر اله كچديكى زمان؛ اونى آغير باشلى بر محررك يازديغى واسلاميتى بيطرفانه تدقيق ايتديكنى ظن ايتمشدم . مع الاسف دها ايلك صحيفه‌سنده مدهش بر سقوط خياله اوغرادم مؤلف ديبوركه :

« .... حقيقتده عرب مدنيتى يوقدر . اسلامك تضييقنه رغماً عرب تمغاسى آلتنده عصرلردنبرى دوام ايده كلن آنجق بر يونان ولاتين مدنيتى

واردر .. » موسیو آندره سرویه‌رك غایه‌سی، بو (حقیقت)ی ! کتابنده آکلاتمقدر . مقدمه‌یی یازان ینه فرانسز محررلرندن لوئی برتران، شو صورتله ادارهٔ کلام ایدییور : « شایان حیرت بر صبر واهتمام ایله موسیو آندره سرویه‌ر ، عربلرك اسلامیتدن بشقه هیچ بر شی ایجاد و « عرب دماغنك افرازاتی » اولان اسلامیتك‌ده اسکی یونان ولاتین مدنیتی میراثنه هیچ برشی علاوه ایتمدیکنی علمی! بر صورتده اثبات ایدییور .

خرستیانلغه مجهول قالان علوم وفلسفه‌یی اسلامیته عطف ایدن قرون وسطاده‌کی خرستیان فکر باطلی یالکز سطحی بر علم ، بلا تحقیق قبول ایده‌بیلمشدی . بالاخره مذهب‌غیرتکشلکی بو خطانی تأیید وانتشار ایتدیرمکده بر منفعت بولدی . خرستیانلغه قارشی اولان‌عداوتدن‌طولانی معنوی اجدادیمزك اختراعنی وتعبیر جائز ایسه شخصی ملکنی اسلامه بخش ایتمك لازم کلدی .

اسلامیتی مبدأندن حال حاضره قدر تدقیق ایدن موسیو آندره‌سرویه‌ر وثائقه‌استناداً بزه‌اثبات ایدییورکه آفریقا اخلاقنده ، عنعناتنده، عاداتنده صنایعنده وحیاتك مادی قسمنده‌مسلمان ویاعرب، یاخود دها مبهم بر تعبیرله « شرقی » ظن‌ایتدیکمز شیلرك هپسی بیلنمه‌ین (لاتین)دن ، کریده‌قالمش قرون‌وسطادن‌بشقه‌برشی دکلدر . قرون‌وسطامزی آرتق طانییور واونك بر مسلمان ایجادی‌اولدیغنی کمال صفوت ایله ظن ایدییورز .

عربلرك یکانه‌اختراعی دینلریدر. حالبوکه‌اونلرله آره‌مزده‌کی باشلیجه مانع بو دیندر . مسلمان تبعه‌مز ایله ائتلاف ایچون کندیلرنده تعصب دینینك قوتلنمه‌سنه‌سببیت ویره‌جك هرشیئدن دقتله اجتناب ایتملی‌یز. بالعکس آکلاشمه‌مزی ـ بالخاصه عنعنات مشترکه‌مزده ـ تسهیله چالیشملی‌یز . »

آکلاشیلیورکه‌مقصد، دین‌اسلامی‌بالطه‌لامقدر. اثر باشدن باشه مسلمانلره‌قارشی هجوملر ، افترالر، کفرلر ایله طولودر . اثبات مدعا ایچون ایلری سوریلن وثائق هپ مسلمان دشمنی اوله‌رق طانمش کیمسه‌لرك (مثلا دوزی‌نك) یازیلریدر .

متعصب بر خرستیان اولان آندره سرویه‌رك فکرنجه عربلر هیچ بر ابداعی اثر میدانه‌کتیرمه‌مشلردر . بتون عرب ادبیاتی‌بوزوق بر ترجمه‌دن، تعصب نتیجه‌سی اوله‌رق تحریف ایدلمش‌براقتباسدن عبارت ایمش. بناءً علیه عربلر قوپیه‌جی ایمش ، کندیلرنده دها دنیلن شی یوقمش . مورخلر ومحررلر ظواهره قاپیلمشلر : زیرا اسپانیادن هندستانه قدر امتداد ایدن بر ایمپراطورلق‌تأسیسی هیچ بر وجهله کندیلرینك یوکسك بر مدنیت صاحبی اولدقلرینی کوسترمزمش . حقیقت آکلاشیلمامش ویواش یواش اورته‌یه بر افسانه چیقمش : عرب مدنیتی. خلاصه عرب، هرشیئی دیکر اقوامدن آلمش : ادبیات ، صنایع فنون وحتی دینی افکار . بتون بونلری دار فکرندن کچیرمش هرشیئی تحریف‌ایتمش ، چیرکینلشدیرمش وقوروتمش !...

مؤلفك بوقدر اسلام دشمنی اولمه‌سنك سببی آتیده‌کی سطرلرده کورونیور : « یکرمی‌سنه‌دنبری هندستانده مستملکه تشکیل ایدنك تدابیرینه‌رغماً اهتدا ایدنلرك عددی یکرمی‌میلیون تخمین‌اولونیور. چین ، تورکستان ، سیبریا ، ماله‌زیا و آفریقاده عینی ترقی مشاهده ایدیلیور .... »

دین اسلامك انتشارندن متأثر اولان مؤلف، اوکا بر ضربه ایندیرمك وآوروپاده « هلال »ه قارشی دها قوتلی بر جریان‌میدانه کتیرمك وهمیله درت یوز کسور صحیفه‌لق کتابنی چیقارمش‌اولمالی. بو قبیل نشریاته مقابله‌ده‌بولنمنی مرجع‌عائدینه،

مثلا تدقیقات وتألیفات اسلامیه هیئت علیه‌سنه ترك ایدییورز. یالکز شونی علاوه ایده‌لم که موسیو لوئی برترانك آرزو ایتدیکی اسلام ـ خرستیان ائتلافی بویله غرضکارانه سوزلرله وقوع بوله‌ماز. بالعکس آره‌ده‌کی اختلافی تشدید ایدر. شرق ایله غربك آکلاشمه‌سی آنجق خرستیانلغك‌مسلمانلغه بر از دها حرمت ایتمسی ایله قابلدر .

سعدی

محفل انتطاقی :

جرائد و مجامیع سائره‌دن آلینان مباحث

فس و شابقه

فس یرینه شابقه‌کیمه‌سنی تصمیم ایله بوکا دائر (المقطم) غزته‌سنی استمزاج ایله‌ین (یوسف حمدی) نامنده برینه مذکور غزته‌نك ۲۹ تموز ۹۲۳ تاریخلی نسخه‌سنده‌ویریلن جوابك‌ترجمه‌سی:

[اجداد کرامنك کیمش اولدقلری فسی چیقاروب‌ده یوسف حمدی جنابلرینك شابقه ، کیمه‌یی تصمیم ایدیشنه ‌مقابل انکلیز مسلمانلرندن لورد هادلی حضرتلرینك شابقه‌یی چیقارماسی و آرامزده (قاهره‌ده) فس ایله کزمه‌سی تصادفات غریبه‌دندر .

فس ، شکل اعتباریله‌شابقه‌دن چوق کوزه‌لدر. شابقه ، روزکارلی هوالرده کینلرك باشنده طورماز . بوندن باشقه شرقلی‌یی غربلی‌دن آییرد ایدن آنجاق فسدر . صوکرا فسك مسلمانلره مخصوص بر مزیتی واردرکه شابقه‌ده یوقدر . بر مسلمان باشی آچیق نماز قیلاماز ، شابقه ایله قیلاجق اولسه سجده‌ده تمکن حصول بولماز . شویکانه محذور ـ محاذیر سائره‌سندن قطع نظرله ـ بر مسلم ایچین شابقه اکتسانه مانع کافیدر .

بعضی مصرلیلرك نافع ومضر هرشیده‌اوروپایی تقلیده هوسکار بولونمالری موجب اسفدر. اوروپا بلادنده شابقه‌نك فس ، یاخود باشقه بر سرپوش ایله تبدیلنه امکان یوقدر. چونکه اورالرده‌ظروف رأسیه محفوظ و مقرردر .

بزم مملکتلرده اوروپالی عناصرك خدمت حکومته‌کیرمه‌لرینه‌قدرملابس‌افرنجیه‌قوللانیلمازدی. کسوهٔ افرنجك لباس‌اسلامه‌قارشی کیزلی‌محاربه‌سی‌ده او وقت ابتدا ایتدی و مرشد نصیر اولماماسندن بو یولده هوسکار بولمایه باشلادی .

سوزی‌قیصه‌کسمك ایچین‌خلاصةً دینه‌بیلیرکه، لباس اسلام ، کسوهٔ افرنجه نسبتله جداً و حقیقةً صحته موافقدر. نیته‌کیم کورولیور .]

∴

افتراءعلی‌الله !

(الاهرام) غزته‌سنده بوسرلوحه ایله برفقره کورولدی. مدرس‌م .ح امضاسیله یازیلان بوفقره ، مکه‌ده چیقان(القبله)غزته‌سنك(و عهدنا الی‌ابراهیم و اسماعیل ان‌طهرا بیتی) آیت جلیله‌سنی « و اوحینا الی‌ابراهیم و اسماعیل ان طهرا بیتی » صورتنده محرفاً‌یازدیغندن‌شکایت ایتدکدن صوکرا :

— مهبط وحی ومشرق دین اولان مکه‌ده مسلمانلغه خدمت ایچین انتشار ایله‌ین دینی بر جریده‌نك، کلامی تحریف صورتیله اللهه افترا ایتمه‌سی یاقیشیرمی ؟ بلاد اسلامیه‌ده بیله بیلنه‌رك بیلینمه‌یه‌رك کتاب‌الله، تحریف ایدیله‌جك قدر دین ضعیفلادیمی ؟ دییور .

بزده‌تدقیقات وتألیفات‌اسلامیه هیئت‌علیه‌سنجه بالقبول طبع ایتدیریلمش اولان بر کتابده حیرت و دهشتله کوردیکمز :

« هاشم هر سنه تجارت مقصدیله سوریه‌یه کیدوب کلیوردی. صوك‌دفعه‌کی سیاحتنده (یثرب)ه

اوغرامشدی . اورادن بنی نجار قبیله‌سندن و بنی عدی بطننذن عمرو بن لبید خزرجی‌نك كریمه‌سی (سلما) یی ـ قیز مدینه‌ده قالمق شرطیله ـ تزوج ایتدی . اوزمانلر عربستانده نكاح متعه اصولی جاری اولدیغنه نظراً احتمال كه هاشم‌ده سلمایی اوصورتله آلمشدی . »

فقرهٔ عجیبه‌سی اوزه‌رینه بو احتمال خاطره كلیرمی و بر هیئت علمیه‌نك تدقیقندن كچمه‌سی لازم كلن بر كتابه بویله مناسبتسز مطالعه‌لر درج ایدیلیرمی؟ دییورز .

چو كفر از كعبه بر خیزد كجا ماند مسلمانی

دیه بر مصرع واردركه مضمونی پك طوغرو ایمش . مكه‌ده كلام‌الله تحریف ایدیلنجه بوراده‌ده جد نبی عبدالمطلبك متعه محصولی اولماسنه احتمال ویریلمش! تدقیقات و تألیفات اسلامیه هیئت علیه‌سنك بو احتمال غیر وارد ایله كتابك خطیئات سائره‌سنی صورت مناسبه‌ده تصحیح ایده‌جكنه امیدوار بولونیورز .

احمدیه جمعیتی

هندده، انكلتره‌ده و آمریقاده منتشر (احمدیه مذهبی) نك كیفیت ظهوریله ماهیتنه دائر محفلده اینجه معلومات ویریلمش، حتی بو معلوماتك نشری بعض كیمسه‌لرجه خوش كورولمه‌مشدی . اخیراً (سبیل‌الرشاد) رفیقمزك ٥٥١ ـ ٥٥٢ نومرولو نسخه‌سنده‌كی شو فقره ، او مذهب و منتسبلری حقنده‌كی نقطهٔ نظریمزی تأیید ایدر كبی كورونیور:

« برلینده‌كی مصر ملیت پرور فرقه‌سی جمعیتی آلمان غزته‌لرینه بروجه آتی بر ورقه كوندرمشدر: احمدیه جمعیتی، انكلیز مستملكات سیاستی تعقیب ایدن انكلیز و هندلیلردن مركب بر غروبدر . انكلتره‌ده بو كبی دینی غروبلر عالم اسلام اوزرینه قوتلی بر نفوذ یوروتمكه صرف مساعی ایدییورلر. احمدیه فرقه‌سی ، دها طوغریسی انكلیز حكومتی شیمدی آلمانیاده‌كی مسلمانلره انكلیز پروپاغانداسی یاپمق مقصدیله بوراده بر جامع شریف انشاسنه تشبث ایتدی. ملیتپرور و مسلمان صفتیله تهلكه‌لی حركته قارشی دینداشلریمزی ایقاظ ایتمكی وظیفه عد ایدییورز »

انجیل ترجمه‌لری :

اوروپا مطبوعاتنده اوقوندیغنه كوره ١٩٠٠ سنه‌سندن بری انجیلك (١٨٠) لسانه ترجمه ایدیلدیكی لوندره‌ده‌كی (نشر انجیل جمعیتی) طرفندن خبر ویریلمش و بو مقدار ایله انجیلك شیمدی‌یه قدر نقل ایدیلدیكی لسانلر (٥٥٨)ه بالغ اولمشدر . ١٩٢٣ سنه‌سنده باصدیریلان انجیل نسخه‌لری ایسه ٩ میلیونی كچمكده ایمش .

اسلوب و مآل اعتباریله بر برینه بكزه‌مه‌ین اناجیل اربعه‌یی آفریقانك السنهٔ ابتدائیه‌سنه واریجه‌یه قدر ترجمه و نشر صورتیله خریستیانلغك انتشارینه چالیشان نشر انجیل جمعیتنك غیرتكشلكی كوستریبور كه اوروپا، دین خصوصنده بعضیلریمزك وهم ایتدیكی قدر لاقید دكلدر .

شو حال، یكرمنجی عصرده دین اولامایه‌جغی ظننده بولونانلره قارشی ، یكرمنجی عصر مدنیتنی ادراك ایله‌مش اوروپالیلرك فعلی بر تكذیبیدر . بناءً علیه دینك اعتقادی و اخلاقی لزومنی تقدیر ایده‌مه‌ینلر ، باری مسلمانلغی بر (لازمهٔ مدنیت) بیلسینلر و اولزومه رعایةً احكامنه اتباع ایله‌سینلر .

محفل تاریخی

جعفر بن ابی طالب

٣٨ نجی نسخه‌دن مابعد :

— أوت ، جناب مسیح ، بویله بر پیغمبر كله‌جكنی خبر ویرمش واوكا ایمان ایدن بكا ایمان ایتمش ، اونی انكار ایله‌ین نی‌ده انكار ایله‌مش اولور بویورمشدر . معلوماتنی ویردیلر ، بونك اوزه‌رینه نجاشی :

— انجیلده حضرت عیسانك تبشیر ایله‌دیكی پیغمبرك بو ذات عالیشان اولدیغنه بن شهادت ایدرم. اكر باشمده حكومت غائله‌سی اولماسه‌یدی خدمتنه كیدر ، پابوجلرینی طاشیمق و آللرینه صودوكمك صورتیله خدمتنده بولونوردم دیدی .

شو مكالمه‌دن صوكرا جعفر :

— ایها الملك! بو آداملره صوركه بز حرمی یز، یوقسه كوله‌می یز ؟ اكر افندیسندن قاچمش كوله ایسه‌ك بزی سیدلریمزه كوندر . سؤال ایت كه ایچلرندن برینی‌می اولدوردك؟ اویله ایسه حقمزده قصاص اجرا ایدیلسین . استیضاح ایله كه بورجمز وارده اوندن‌می صاووشدق؟ برینه مدیون ایسه‌ك تأدیه‌سنه چالیشالم . تكلیفنده بولوندی .

شو اوچ سؤاله مرخصلرك خایر جوابنی ویرمه‌لری اوزه‌رینه نجاشی :

— ای معشر مسلمین! امینسكز . مملكتمده دیله‌دیككز یرده اوطوریكز. دیمكله برابر مرخصلرك هدیه‌لرینی رد ایتدی. اونلرده حضور حكمداریدن چیقمایه مجبور اولدیلر .

هیئت مرخصه‌دن یالكز عمرو بن العاص ، مكه‌یه دونه‌بیلمش، عماره ایسه حبشده چیلدیروب طاغلره دوشمش، مؤخراً عمجه زاده‌سی (عبدالله بن ربیعه) حبشستانه كیتمش، عماره‌یی آرایوب بولمش ، فقط صوك نفسنه یه‌تیشه‌رك دفنی خدمتنده بولونمشدی.

عماره ، او دلیقانلی ایدی كه ولید بن المغیره‌نك اوغلی اولوب قریشلیلر، كندیسنی ابوطالبه كتیرمشلر و « اولدورمك ایچین محمدی بزه ویرده بونی یانكه آل و اولاد كبی یتیشدیر ! » دیمشلردی . اوده « نه ابی بر تكلیفده بولونیورسكز! بنم اولادیمی آلوب اولدورمك ، كندی اولادیكزی ویروب بسله‌تمك ایستیورسكز » جوابنی ویرمشدی .

عماره‌نك تجنی، عادتا بر رومان زمینی اوله‌بیله‌جك قدر غریبدر . طبرانی ، ابوموسی الاشعریدن بوكا دائر شویله بر نقلده بولونیور :

عمرو بن العاص ، مرخصلقله حبشه كیدركن قاریسنی‌ده یانكه آلمش، فقط قوجه‌سنك كچكین و چیركین اولماسنه رغماً عماره‌نك یاقیشیقلی بر دلیقانلی بولونماسی ، قادینك ذهنی بولاندیرمش و قاییقده ایكن عماره ایله آرالرنده بعضی مناسبتسزلك وقوعه كلمشدی .

عمرو « اوتانمیورمیسك ؟ » دیه عماره‌یه چیقیشمق ایسته‌دی . اوده عمروی یاقالادیغی كبی دكیزه آتدی. قاییقجیلرك معاونتیله عمر وبوغولمقدن قورتولدی ، فقط انتقام آلمانی ذهنه قویدی . نجاشی‌نك هدیه‌لری رد ایتمه‌سی اوزه‌رینه عماره‌یی قرالیچه‌نك یانكه كیدوب اوندن یاردیم طلبنه تشویق ایله‌دی و :

— سن كوزه‌ل بر كنجسك . قادینلر سنك كیبلرینه دایانامازلر . بناءً علیه ملكه‌ده رجاكی رد ایده‌مز . دیدی .

عماره ، بر قاچ دفعه قرالیچه‌نك حضورینه چیقدی . عمرو ایسه بونی فرصت اتخاذ ایله‌یه‌رك نجاشی‌نك یانكه كیتدی .

— بزم آرقه‌داش ، ملكنك دائره‌سنه دوام ایدییور ، حتی شیمدی ینه اوراده . كندیسی كوزه‌ل بر كنجدر . بر قالق وقوعنه میدان ویریله‌سه ... اخبارنده بولوندی .

نجاشی تحقیق ایتدیردی . عماره‌نك قرالیچه دائره‌سنده اولدیغی آكلاشیلنجه اونی كتیرتدی . مرخص اولدیغی ایچین أولدورتمه‌دی . لكن بر سحرباز چاغیرتوب اوكا تسلیم ایله‌دی .

حریف، عماره‌یی صویدوروب احلیلنه‌اوفله‌ینجه عماره بایلدی ، آییلدیغی وقتده ادوا كنی غائب ایتمشدی . نهایت طاغلره دوشوب وحشیانه بر حیات كچیرمه‌یه باشلادی . العهدة علی الراوی

مابعدی وار

طاهرالمولوی

—⊱✠⊰—

لسان‌العرب مجموعهٔ موقوته‌سندن تلخیصاً ترجمه ایدیلمشدر .

امیر عبدالرحمن الغافقی

تاریخك وجودیله افتخار ایتدیكی دهاتندر . (غافقی) نسبتی، كندیسنك یمن قبائلندن (بنی غافق)ه منسوب اولدیغنی كوستریر . دور اصحابه یه‌تیشدیكی جهتله تابعیندندر .

مجاهدینك اشجعی ، امرانك اعدلی، مدیر ، مدبّر ، حكیم ، سیاسی ، وعالم بر ذات ایدی .

امیرموسی بن‌نصیر ایله، اوغلی امیر عبدالعزیز دورلرنده اندلس مأمورلرندن بولونویوردی . یوز تاریخنده خلیفه عمر بن عبدالعزیز طرفندن والی اولارق اندلسه كلن (سمح بن مالك الخولانی) ١٠٢ تاریخنده شهیداً ارتحال ایدیجه خلفنك ورودینه قدر امیرعبدالرحمن، اهالی طرفندن والی وقوماندان وكیلی تعیین اولونمشدی .

صوكرا افریقیه والیسی (ابن‌ابی‌مسلم) طرفندن نائب اولمق اوزره (عنبسة بن سحیم الكلبی) اندلسه كلدی وامر اداره اوكا تودیع اولوندی .

هشام بن عبدالملك، مقام خلافته كچنجه افریقیه واندلس والیلكنه‌ـ حجاب لقبیله معروف ـ (امیر عبیدة بن عبدالرحمن السلمی) یی تعیین ایتدی . اوده اندلس والی نائبلكنی ١١٢ ذی‌الحجه‌سنده امیر عبدالرحمن غافقی‌یه ویردی .

امیر غافقی ، اداره ایشلرینی یولنه قویمق ، مظلومك حقنی ظالمدن آلمق كبی حكومتپرورلكیله ضرب مثل اولمق درجه‌سنه كلمك، اقوام‌غیرمسلمه‌نك دیننه وعاداتنه دوقونمامقده امیر موسی وامیر عبدالعزیزك اثرینه اتباع ایتمكله برابر غالیه قطعه‌سنی و دها اوته‌لرینی فتح ایله مسلمانلغی تعمیم ایله‌مك ایچین استحضاراته باشلادی . تشویقاتی نتیجه‌سنده شامدن ، یمندن ، حجازدن ، مصردن، بربرستاندن بر چوق خلق كلوب طوپلاندی .

بونلرك برقسمی حسبةً لله جهاد ایچین، قسم كلّیسی‌ده غنیمت آلمق وزنكین‌اولمق ایچین قوشوب كلمشدی كه بربریلرك چوغی ، بو ایكنجی قسمدن ایدی .

امیر غافقی ، بربریلرك حالنی ورؤساسنك عربلره قارشی اولان حسد و خصومتنی بیلدیكی حالده یالكز عرب مجاهدین قلیله‌سیله حربه كیده‌مه‌مش ، اكثریتی تشكیل ایله‌ین بربریلری‌ده معیتنه آلمایه مجبور اولمشدی .

او صیراده بربری رؤساسندن(منذر)، اكیتانیا حاكمی (دوق اود) ایله برمعاهده یاپمش ودوقك قیزی(لمباجه)یی آلمش، حتی غافقی‌یه قارشی عصیان ایتمشدی .

غافقی . منذری قتل وزوجه‌سنی شامه سوق ایتدكدن صوكرا دوق اودك اوستنه یورویوب

اونی قاچیردی و مملكتنی ضبط ایله آلنان غنائمی مجاهدینه تقسیم ایله‌دی .

امیرك شو سماحتی ، افریقیه والیسنك موجب حدتی اولدی . كوندردیكی برمكتوبده غنائمی اسراف ایتمش اولماسندن طولایی كندیسنی تكدیر وتهدید ایدییوردی .

غافقی ، یازدیغی جوابده ـ مشهور بر مثلده دنیلدیكی كبی ـ بر دمیر ، كوك باقیر اولسه بیله ارباب اتقا ایچین ینه برمخرج بولونه بیله‌جكنی افاده ایله والینك تهدیدینه اهمیت ویرمه‌دی .

صوكرا ایلریله‌یوب نیم ، لیون ، اورغسترون تولوز ، بوردو ، پووانیه بلده‌لرینی آلدی .

بعده ـ پاریسه ٢٠٠ كیلو مترو مسافه‌ده‌كائن ـ توری‌یه طوغرو یورودی .

دوق اود ایله اوستراسیا حاكمی(شارل مارته‌ل) وسائر امرای افرنج، بالاتفاق مهم بر قوتله غافقینك قارشیسنه كلیور ، فقط كیریلن یرلرده‌كی اهالی‌یه حرمت ایدیلمه‌سنی توصیه ایله‌ین غافقی‌نك شوامری بربریلرك خوشنه كیتمیوردی . هله بوردو كلیساسندن آلنان اشیانی امیرك اعاده ایتدیرمه‌سی، عدم‌خشنودی‌یی آرتیرمشدی .

بربریلر علناً عصیانه جسارت ایده‌مه‌مكله برابر محاربه اثناسنده صاووشمایی قرارلاشدیردیلر .

وقتا كه فرنك و اسلام اردولری چارپیشمایه باشلادی . درجنك‌اول، بربریلر بوزولوب قاچدیلر و عربلری دشمن قارشیسنده براقدیلر .

اونلرك هزیمتنه رغماً عربلر ثبات كوستردیلر وفداكارانه صولتله فرنكلرك كوزنی ییلدیردیلر .

محاربه غایت قانلی اولمش ، فرنك اوردوسی ضایعات مهمه‌یه اوغرادیغی كبی بایراقلرینك بعضیلری بیرتیلمش، وألده ایدیلمش ، حتی آقشام قاراكلغی باصماسه دشمنك انهزامی محقق بولونمشدی . مجاهدین اردوسنده‌ده شهدا چوقدی . باش قوماندان ایله برابر امرادن اكثری خاك شهادته سریلمش، امیر غافقی ایسه قاچماسنه مانع اولمق ایسته‌دیكی بر بربرینك آرقه‌دن صاپلادیغی مزراق ایله شهید ایدیلمشدی .

ثباتكار مجاهدلر، دشمندن آیریلوب چادرلرینه كلنجه بربریلرك قاچدیغنی و سردارلرینك شهید اولدیغنی آكلادیلر . بناءً علیه اونلرده میدان حربی ترك ایله كریلره چكیلدیلر .

شوخونین مصادمه‌ده غالب مغلوب بللی اولمادی . اورالری‌ده ١٤٧ تاریخ هجریسنه و٧٦٥ سال میلادیسنه قدر اسلام النده قالدی . عربلرك (بلاط الشهداء) دیدكلری اوموقعده مجاهدین اسلام قطعی برضربه ایندیره‌بیلمش اولسه‌یدی اوروپا ، شیمدیكی اوروپادن، سیاستده بوكونكی سیاستدن پك فرقلی اولوردی .

بلاط شهدا وقعه‌سنك اوروپا تمدنی سكز عصر تأخیر ایتدیكی اوروپا حكماسنك تحت اعترافنده‌در .

امیر غافقی ، موسی و عبدالعزیز كبی اوروپا و قسطنطنیه طریقیله شامه دونمك و بحرسفیدی بر مسلمان ده‌كیزی حالنه كتیرمك فكرنده ایدی . اونك ارتحالیله عقیم قالان بو فكری ، تاریخ صحیفه‌لری او اسلافك اخلافنه حكایه ایدوب طورمقده‌در .

(حسبناالله و نعم‌الوكیل)

امیر غافقی ، جهاد ساحه‌سنده كوستردیكی مساعی ایله اكتفا ایتمه‌مش، اندلس قطعه‌سنی مدارس، جوامع و سائر مؤسسات نافعه ایله تزیین ایله‌مش، خصوصیله قرطبه‌ده یاپدیردیغی جسیم كوپرو ایله عجائب سبعهٔ عالمه برعجیبه داها علاوه ایتمشدی (*) رحمة‌الله علیه .

—•—

(*) بو كوپرونك طولی ٨٠٠ عرضی ٢٠ ارتفاعی ٦٠ ولاتی اولوب ١٨ كزی و ٩ برجی وارمش .

محفل ادبی :

توحید

مذهبم لااله الاالله — مکتبم لااله الاالله
طالبم حق بشقه شیٔ بیلمم — مطلبم لااله الاالله
آسمانمده مهر ومهتابم — کوکبم لااله الاالله
هرنه بولدمسه نشئه‌یه دائر — مکسبم لااله‌الاالله
بوجهانده بنم انیس دلم — همدمم لااله الاالله
برمجلد کتاب توحیدم — مقلبم لااله الاالله
اویماسه‌م‌چوقمی هرمزاجه‌سعود — مشربم لااله الاالله

سعود المولوی

قطعه

سن‌که تجلی ایدوب آینهٔ کونه بر
عالمه بخش ایلدك نورك ایله روشنی
دیده‌لرمدن آنی سیر قیلارسك مدام
هپ‌سنی حیران ایدر کندی جمالك سنی

محی الدین رائف

نعت شریف

مایه‌بخش نشأهٔ امکان حبیب کبریا
محض روح اقدس آکوان حبیب کبریا
مهرومه دیداریکك پروانهٔ سوزانیدر
تخت دلده صاحب‌الدوران حبیب کبریا
ایسته‌ین کورمك سنی‌باقسون آکا آداب‌ایله
وجهکه آینه‌در قرآن حبیب کبریا
مظهریتله مباهات ایتسه احرادر سکا
نورایمان ، نیر عرفان حبیب کبریا
اصل رخشانم جمالکدن تعیناپدر
ای‌او، اصله‌سرمدی برهان‌حبیب کبریا
هپ‌سنك تفصیل نورکدر عوالم سرتسر
قرب او ادنایه زیب افشان حبیب کبریا
کحل مازاغ‌البصر چشمانکه مخصوصدر
فرطراز عین انس وجان حبیب کبریا
نزد اهل قلبده فرقان صفاتکدر سنك
ذاتی قرآن عظیم‌الشان حبیب کبریا
ایتمه محروم شفاعت (محیٔ) شرمنده‌کی
ای بنم هردردمه درمان حبیب کبریا

محی الدین رائف

شرکت خیریه باشکاتبی یشار شادی بك مرحومك سنك مزاری ایچون

احسان بکه

زائر آلایشنه قاتما صاقین دنیانك
بیل‌که هرمیل سوا رهزنیدر انسانك
کوردی بو مهلکه‌یی شادیٔ عرفانپرور
التجا ایتدی همان رحمته مولانك
کنج‌ایدی،شوخ‌ایدی،برعاشق‌شوریده‌ایدی
شاعر ماهر وصاحب سخنی دورانك
طوطیٔ خوش نغمی روضهٔ شعرك شیمدی
بی‌نوا بلبلیدر وادیٔ خاموشانك
عازم سمت بقا اولدی فقط شادینك
نام نامیسی قلوبنده یشار اخوانك
صبریا دار قرار ابدیسیدر بو
میر شادی کبی بر شاعر بی‌همتانك
هرنماز وقتی حلولنده اوقو تاریخن
کیتدی (شادی) سی جهان ادبك، عرفانك»

١٣٣٤

قالقاندلنی

صبری

تواریخ وتوضیح :

کوش ایله‌نیجه محوی ! شو تاریخی سویله‌دی
کروبیان وجده کلوب بارکاهدن :
باب جدید مطرب پاکنده ابتدا
آیین نو اوقوندی مقام یکاهدن

احسان محوی

یکی قاپی مولویخانه‌سنك سرنیزنی وناى ونوا فنلرینك استاد یکتاسی رؤف‌بك افندی برادرمزك بسته‌له‌دیکی یکاه آیین شریفی ٣ محرم سنه ١٣٤٢ و ١٦ آغستوس سنه ٣٣٩ تاریخنه مصادف اولان پنجشنبه کونی مولویخانه‌مز کورده‌شائقانه اوقوندی، مشتاقانه و منجذبانه دیکله‌ندی .

او اثر نفیس ایله‌مؤثر بدیعه‌کارینك دائمازنده وپاینده اولماسنی لطف‌الٓهیدن نیاز ایدرم. احسان محوی بك اوغلمزك بالاده‌کی قطعه‌سی‌ده ابتدای انشادینه تاریخ اولمق اوزره یازیلدی .

باشلی باشنه بر عالم عرفان اولان مولویلکك خصوصی بعض‌تعبیراتی واردرکه بونلرجمع وشرح ایدیلسه ایجه بر کتاب اولور . شیمدی‌یه قدر بویله کتابك یاپیلماماسی ، طریقمز ایچون عادتا بر نقصاندر . بر سنه قدرمقدم شو نقصانی‌اسکدار مولویخانه‌سی شیخ فاضلی احمد رمزی افندی برادرمزه سویله‌مش واکالی رجاسنده بولونمش ، حتی (الفی سماط) تعبیرینك شرحنی یازوب‌تقدیم ایله‌مشدم .

مشارالیه ١٥٠ ، ٢٠٠ قدرتعبیرجمع‌ایله‌دیسه‌ده تشریح وتکمیلنه هنوز موفق اوله‌مادی. ان‌شاءالله اولورده طریقمز ــ ولوکه بك صوری و اهمیتسز بولونسون ــ او نقصاندن قورتولور .

قطعهٔ تاریخیه‌ده‌کی (باب جدید) یکی قاپی مولویخانه‌سی دیمکدر . نیته‌کیم شیخ غالبك :

کوروِنسه هرنه طرفدن جمال مولانا کلیرزباناره‌اسم جلال مولانا

دیه باشلایان نشیدهٔ مولویه‌سنك :

بو شهره‌مژدهٔ‌فتح‌جدیددرغالب یکی‌قپوده‌ظهورکمال‌مولانا

مقطعنده ذکر اولونمشدر .

یکی قاپی مولویخانه‌سی ١٠٠٦ تاریخنده بنا ایدیلمش وایلك دفعه مشیختنه (کمال احمد دده) افندی کتیریلمشدر. شیخ غالبك (یکی‌قپوده‌ظهور کمال‌مولانا) دیمه‌سی‌ده‌مشارالیهه اشارتدر. درکاهك بانیسی ینکیچری کاتبی محمد افندی مرحومدر .

بورایه(باب‌جدید، یاخودیکی‌قاپی مولویخانه‌سی) دینیلمه‌سی ، جوارنده بولوندیغی قلعه قاپیسی مناسبتیله‌در . طوپ قاپی ایله سیلیوری قاپیسی آراسنده‌بولونوب (مولویخانه‌قاپیسی) نامی‌ویریلن قاپی‌یه‌وقتیله (یکی‌قاپی) تعبیر ایدرلرمش . دیمك‌که مولویخانه قلعه قاپیسنه ، قاپی‌ده مولویخانه‌یه نسبت ایدیلمش .

مطرب : مولویخانه‌لرده نیزن ، قدومزن و آیین خوانلرك بولوندیغی محفلدر ، (مطربخانه) مخففیدر :

صحن مطربخانهٔ بالاده انشاد ایلیور
زهره ، آیین مقام چارکاه مولوی

آیین شریف : سماع مولوی اثناسنده بستهٔ مخصوصی ایله اوقونان الٓهیاتدر . جناب پیر ایله سلطان ولد ، سلطان دیوانی کبی اکابر مولویه‌نك کفته‌لرندن بالانتخاب اساتذهٔ موسیقیه طرفندن بسته‌له‌نمش بدایع صنعتدر .

رؤف‌یکتابك افندی‌طرفندن آیین شریفه‌دائر محفله بر تتبعنامه یازیلاجنی جهتله بو بابده فضله معلومات ــ اهل و بحق متخصص اولوب قلمی‌ده نابی قدر استادانه سویله‌تن ــ مشارالیه طرفندن ویریله‌جکدر .

طاهرالمولوی

تلقی‌یه کوره

اهتدا ، یاخود ارتجاع :

رجال سابقهٔ دولتدن وجیهی بك ، مرحوم خواجه عصام افندینك فضیلت علمیه‌سی حرمتکار‌اندن اولدیغی جهتله کریمه‌سی پیرایه خانمی خواجه‌نك اوغلی رازی بکه ویرمش ، دامادینی آلتی بوغاجه محله‌سنده‌کی أودن فاتح جوارنده‌کی قوناغه ایچ کوکیسی آلمشدی .

پیرایه خانم ، قادینلغك شرف ذاتی و موقع اجتماعیسنی حال حاضرده‌کی نسوانمزك چوغندن پك ایی آکلایه‌بیله‌جك بر تربیه کورمشدی . بناءً علیه حقیقی بر مسلمان قادینی و بر تورك خانمی قالمایی ساخته بر اوروپا مادامی اولمایه ترجیح ایدییوردی . رازی‌نك حال ومقامی زوجه‌سنك ایجه دونده ایدی . فقط بو فرق نقصانی کوستردیکی صمیمی حرمت و محبتله تلافی‌یه چالیشیور ، موفق‌ده اولدیغی ایچین سعادت عائله دوام ایدوب کیدییوردی .

کونك برنده وجیهی بکك وظیفه‌سندن انفصال ایتمه‌سی ، رازی بکك‌ده قومیسیونجیلقله برایکی مهم ایش کورمه‌سی ، قاین پدرله دامادك موقعلرینی ده‌کیشدیردی . رازی بك أوك حاکمی اولمایه ، او قدیم کاشانه ، رازی بك قوناغی دیبه طانینمایه باشلادی .

وجیهی بك ، مشاهده‌سنه تحمل ایده‌مه‌یه‌جکی حاللرك چوغنی کورمه‌دن . کوزلرینی ابدیاً قاپادی . همان بر بوچوق عصرلق لانه‌سی ، ارثاً کریمه‌سنه واداره‌ً دامادینه انتقال ایتدی .

رازی بك ، قاین پدرینك خاطره‌سنه حرمت ، عفیفه زوجه‌سنك محبتنه صداقتده قصور ایتمیوردی . لکن قوناغك محترم و سعادت آور سکونندن خوشلانامااز اولمشدی . أونی ، ایش کوردیکی بر کچی کورولتولو ، زوجه‌سنی معامله یاپدیغی کیمسه‌لر مثللی بر از اخلاصدن بری کورمك ایستیوردی . چونکه : آرقه‌داشلرندن بعضیلرینك دعوتیله بولوندیغی (ته دانسان) (.) عالملرنده چوق فضله اکلنمش ، اوراده کوردیکی بویالی یوزلر ایله قوقولو وجودلر ، اوکا پك جاذب کلمشدی .

شو انجذابه بر قاچ تشویقك انضمامی اوزه‌رینه قاضی کوینده بویوجك بر أو طوتمق ، مودایه تبعاً عصری حیاته آتیلمق هوسنه دوشدی و قورباغه‌لی دره جوارنده بر کوشکه نقل ایتدی . مع مافیه فاتحدن قورباغه‌لی‌یه کیتمکله ایش بیتمه‌مش ، الك مهم بر مشکلك اقتحامی قابل اولامامشدی . زیرا : أو ، ده‌کیشدیریلمش اولمقله برابر أوده‌کی ده‌کیشه‌مه‌مشدی . پیرایه خانم ، شرف نسویتی مستوریتیله محافظه ایتمك ایستیور ، جوهر محاسننی فویونجی جامکانلرنده‌کی مزینات کبی معرض احتراصه چیقار‌مقدن ، حریم تلاقیسنه یبانجی آیاغی باصدیرمقدن تنفر ایدییوردی . قاری قوجه آراسنده بو مسئله مکرراً موضوع بحث اولمش ، هر دفعه‌سنده پیرایه‌نك علمی و عقلی دلائلی رازی‌نك پك قوف بولونان (ذهنیتی) مبهوت بیراقشدی .

زوجه‌سنك منطقی سوزلرینه قارشی حق تسلیمه یاناشان رازی ، اکلنجه عالملرنده ودیشیلی ، ارککلی تعریض و تعرضلر اوکنده حقیقتی کورمکدن اوزا‌قلاشیور ، کیتدیکی یرلره قاریسنی‌ده کوتورمك و أوینه کلنلره شریکهٔ حیاتی کوسترمك ، یعنی او معصوم قادینی پرده نشینلکدن پرده بیرونلغه سوق ایله‌مك ایستیوردی .

حال بو که قاضی کوینه کیده‌لی ایجه زمان اولمشکن شو امل حصوله کلمه‌مش ، حتی بر کیجه بولوندیغی بر صالونده :

— أوکده حرم ، سلاملق بولوندوراجق

(.) رقصلی چای ضیافتلری

اولدقدن صوکرا مصرف ایدوب ده فاتحدن طاشینمامالی ایدك ! استهزاسنی ایشیتمشدی .

شو استهزاء ، رازی بکك عصری و مترقی حسیاتنی جریحه‌دار ایتدی . أوینه کلیر کلمز قاریسنی چاغیردی . بر هفته صوکرا ویره‌جکی چای ضیافتنده مطلق مسافرلرك قارشیسنه چیقماسنی سرت بر افاده ایله تنبیه ایله‌دی و :

— یوقسه . . . ! دیبه باشلادیغی بر جمله‌یی بیتیرمکسزین اوطه‌سنه چکیلدی .

زواللی پیرایه ، بو « یوقسه » باشلانغجینك نه ایله بیتیریلمك ایسته‌نیلدیکنی آکلامش ، باشی دونه‌رك ، آیاقلری سنده‌له‌یه‌رك اوطه‌سنه کیرمش ، قاناپه‌نك اوستنه قاپانارق هونکور هونکور آغلامشدی .

یابانجی نظرلر قارشیسنه چیقمقله ، بر قاچ سنه‌لك عائله بنیانی ییقمقدن هانکیسنك ترجیحی ایجاب ایتدیکنی دوشونویور ، دوشوندکجه مهتابك شعاع مصفاسنی کوزلری اوکنده سونویور ، دره‌دن عکس ایدن اصوات مطرده ، قولاقلرینه بر مرثیهٔ تأوه کبی کلیوردی . تأثر و تحیّر آراسنده کندیسنه بر فکر لائح اولدی . بو قدر غفلتنه حیرت ایتدیکی قوجه‌سنه قارشی ایلك و صوك بر تجربه‌ده بولونمایه ، غیرت زوجیه‌سنی تحریك ایله‌یه‌رك اونی قیصقاندیرمایه قرار ویردی . ایرته‌سی کون چاغیریلان بر مودیستره صوك موده بر البسه اوصموسی آلمش ، ایکی اوچ کون صوکراده بیتیروب کتیرمشدی .

اورته‌کدن زیاده آچان و کوسترن او البسه‌یی پیرایه برنجی اولارق کیمش ، طوروشنه ، اوطوروشنه یورویشنه دائر زوجندن تعلیمات آلدیغی کبی نواقصنی‌ده آینه قارشیسنده اکمال ایتمشدی . ضیافت کیجه‌سی دعوتلیلر کلمه‌یه باشلادی . بیچاره پیرایه ، قوجه‌سیله برابر بونلری قارشیلایور ، صاغ ألنی اوزاتیرکن تأثرندن یره سره‌ریلمه‌مك ایچین مردیوه‌نك کوپشته‌سنی طوتویوردی .

البسه‌سی ایی آچیق اولمقله برابر آقلق و آللق کبی تلون و سانطه تنزل ایتمه‌مشدی . تأثرك حصوله کتیردیکی صفرت ، حجابك ایراث ایله‌دیکی حمرتدن یوزی رنکدن رنکه کیرییور ، اوزون و قیوریجق کیرپیکلری ، اوکالکون و خاره‌لی یاناقلره عادتا کولکه دوشورویور ، مخمور نظرلرینی - یاغلی سورمه‌دن کومورلك پنجره‌سنه بکزه‌ین کوزلردن - پك باشقه جاذبه‌لی کوستریور ، ارککلرك استعجابی ، قادینلرك استرقابی هپ او پاکیزه وجود اوزرنده تمرکز ایدییوردی .

اکلنتی کیج وقته قدر سوردی . پیرایه آغلارکن کولر کورونمك ایسته‌ینلر کبی قسری بر طور ایله مجلسده بولوندی . قادین مسافرلره و زوجنه هیچ‌ده التفات ایتمکسزین ارککلره اوقدر متوجه بولوندی که اونلری حیرتدن ، قوجه‌سنی‌ده حدتدن چیلدیرتاجق درجه‌یه کتیردی . دعوتلیلرك طاغیلماسنی متعاقباً اوطه‌سنه چکیلوب قاپیسنی سورمه‌له‌دی . رازی بك ، قاریسنك اوقدر کوزه‌ل اولدیغنه شیمدی‌یه قدر دقت ایده‌مه‌مشدی . کلن قادینلرله زوجه‌سنك حسنی آراسنده صنعتله طبیعت قدر فرق واردی . فقط پیرایه ، نه‌دن اوقدر شوخلا‌شمش ، باخصوص رنکین رعنا بکه نیچین او درجه توجه کوسترمش ، زوجی اولدیغی حالده کندیسنه بر قدح چای بیله ویرمه‌مشدی .

مدنیت و عصریلکه مخالف اولماسنه رغماً رازی بك ، زوجه‌سنی بیاغی قیصقانیور ، عادتا بو یاشایشدن وجدانی بر ندامت دویویوردی . صیزماسی دکل ، او بوماسی‌ده قابل اولامادیغی ایچین قاریولاسنده بر طرفندن او بر طرفه دونویور ، کچیرمکده اولدیغی حیاتی متندمانه دوشونویوردی .

بردنبره قولاغنه برسس عکس ایتدی . جهان
معنادن کلن و ینه عالم بالایه یوکسه‌لن بوصدا ،
یاقینده‌کی مناره‌دن منعکس اولویور، ارواح انتباهه
(حی علی الفلاح) دییوردی .

کذارش حیاتنی تخیل ایتمکده اولان رازی،
بوندای ایقاظك تأثیریله چوجوقلق زماننی، پدرینك
آق صاقالی وبیاض صاریغندن متحصل نورانی بر
دائره ایچنده قالان منور یوزنی، اومحترم اختیارك
الندن طوتوب فاتح جامعنه کیدیشنی واوراده ادای
صلات ایدیشنی خاطرلادی .

شوخاطره ایله یاتاغندن فیرلادی ، دوش
قابینه‌سنه قوشدی . بعدالطهاره تمیزچاماشیر کیندی .
اوندن صوکرا قبله‌یه توجه ایتدی . چوقدنبری
اونوتمش اولدیغی وظیفهٔ عبودیتی ایفا ایلدی . دعا
اثناسنده کوزلرندن دوکولن یاشلر، قلبنده متکاثف
پاسلری تمیزلیور واوکدورت زائل اولدقجه دموع
ندامتی داها صافی جریان ایدییوردی . زوجك
اوطه‌سنده‌کی حال بویله ایکن زوجه‌نك اوطه‌سی‌ده
عین منظره‌یی کوستریور ، اوراده‌ده اللهه قارشی
پاك بریوره‌کك انین تألمی یوکسه‌لیوردی .

رازی ، سجاده‌سنی یالدیزلایان اشعه‌دن طلوع
شمسی آکلادی . قالقوب پنجره‌دن اطرافه باقیندی .
بوکون کونش اوکا داها پارلاق ، سما داها صافی
کورونویور ، استانبوله طوغرو ایلرله‌ین بیاض بر
سحابپاره ایسه عادتا رفاقت تکلیف ایدر کبی
کلیوردی . دیشاری‌یه چیقدی وزوجه‌سیله قارشی
قارشی‌یه کلدی ، جعلی بردارغینلق ارائه‌سیله :

— خانم ! بوکیجه ارکك مسافرلره ابذال
ایله‌دیککز التفاتك بربارچه‌سنی‌ده زوجکزه ابراز
ایتسه‌یدیکز نه اولوردی ؟ دییه صوردی . پیرایه
لسانیله دکل ؛ کوز یاشلریله جواب ویردی و :

— زوجم ، بنم التفاتمی بکله‌سه‌یدی یابانجیلره
قارشی ملتفت بولونمایه اجبار ایتمزدی . دیدی .

رازی ، شو محق ومؤثر سوزك واو آغلایان
ایکی کوزك حضورنده طور جملیسنی محافظه ایده‌مه‌دی .

— پیرایه ! فاتحه کیدوب اسکی یووامزی احیا
ایده‌لم می ؟

استمزاجنده بولوندی وغایت صاف برسینه‌دن
فیشقیران :

— همان شیمدی . جوابنی آلدی .

بر آغوش ایچنده کمال صفوتله آغلاشدقدن
صوکرا علی العجله حاضرلانان زوج ایله زوجه‌یی
قاضی کوینك اوکونکی ایلك واپوری استانبوله
کتیرییوردی .

*
* *

برقاچ کون صوکرا رازی‌یه سوقاقده راست
کلن رنکین رعنا بك، بردنبره کوبدن چکیلمه‌لرینك
سببنی صوردی و مخاطبنك :

— عصری یاشایشه آلیشامادم . اسکی حیاته
عودت واهتدا ایتدم . ایضاحی اوزه‌رینه :

— اهتدا دکل، مون شه‌ر ارتجاع ! دییه‌رك ،
حق آدییو دیمه‌یه‌بیله لزوم کورمه‌یه‌رك — بنای
تخیلنك اندراسی قیرغینلغیله — صاووشدی .

فکری

طلبه محفلی :

بر آز دوشونه‌لم

کائنات، قدرت ازلیه‌نك معین وعمومی قانونلری
تحتنده جریان ایدر. کائناتده موجود اولان هرشی
بو نظام خلقته تابعدر . هرموجود کندی استعداد
و جنسیتنه کوره فطرتده‌کی تجلیات و قوانین ایله
علاقه‌دار و تابع اولدیغی دستور فطرته دائما
اطاعتکاردر . دنیاده بالاستقرا موجود طانیدیغمز
حیوانات ، نباتات ، جامدات هپ نظام فطرتدن
سوزولن قدرت اضطرار اوکنده طوپاچ کبی دونرلر.

چونکه بو اشیای ثلثه‌ده واقع اوله‌جق هر بر حادثهٔ
طبیعیه برسبب تحت تأثیرنده‌در. اسباب ومؤثراندن
خالی حادثهٔ طبیعیه یوقدر. اسباب وعلل ایسه قانون
فطرتك ایجاباتنه مستنددر . بونك ایچون برعالمك
درون و اجزاسی بیننده کورولن شکل مخالف
نوع و جنسیتلر آره‌سنده‌کی فرق تکمل و زوال
کبی حادثهٔ طبیعیه قوانین ازلیه‌نك اقتضا وایجاباتیدر.
مصدر کائنات اولان واجب الوجود حضرتلری
شو عالم ممکناتی عدمدن ساحهٔ وجوده کتیرمشدر.
بو عالملردن بریسنه که ارض ومافیهاسنه شعور وعلممز
یقیناً تعلق ایدییور. بونك ایچون قناعت وایقانمزه
اك زیاده الویریشلی و دیکر حقایقه وصولی تأمینه
اك زیاده مناسبتدار اولان معلومات صحیحه آنجق
ارضدن آلنه‌بیلیر. چونکه اشیای ارضیه‌نك حقیقتنی
علی قدر الامکان تحلیل ، تدقیق وتجربه ایتمك بزم
ایچون ممکندر . موجوداتی طانیمق واسرار الهیه‌یه
ایقان تام ایله ایقان ایده‌بیلمك ایچون حقیقت اشیایه
علم بشرك تعلقی لازمدر. بوراسی فلاسفه وعلمانك
حقیقت و سعادته واصل اولمق ایچون کچمه‌لری
لازم اولان صراط مستقیمدر . آیاقلری قایوب
طاقلاق آتانلرك حسابی یوقدر . بورادن کچنلرك
چوغی ومحققینی مطلق سویله‌مك لازم کلیرسه ساحهٔ
اضافیاته دوکولمشلردر. طریق انفس وکرك طریق
آفاقیدن اولسون تدقیقات وتفلسفلری من حیث هو
علم بشرك حقیقت اشیایه تعلق ایده‌میه‌جکنی وانجق
اضافةً تعلق ایده‌بیله‌جکنی ایقان ایتمشلردر .
نته‌کیم میزان عقول و معیار مقال اوله‌رق عرض
ایتدکلری منطقده حقایقی آینهٔ اضافتدن
کوستریور . [١]

حقایق اشیایه بکنهه علم بشر تعلق ایتمدیکندن
دها طوغریسی ایده‌مدیکندن افکار و عقول بر
نقطه‌ده اجتماع ایده‌مه‌مش ومن حیث الوجود برشیئی
حق اوله‌رق طانیمقده اتفاق ایدیله‌مشدر . بونك
ایچون اختلاف افکار حکمفرما اولمقده‌در. وبوراسی
اشاغی یوقاری منشأ اختلاف افکار اولمشدر . هر
کس تلقیات و ایقانه کوره حقایقه کسوهٔ عندیه
کیدیرمکدن باشقه برفوق العاده‌لك کوستره‌مه‌مشدر.
بوتون ذکا و دهالر بو حدودی کچه‌مه‌مشدر .
مختلف یوللردن بورایه قدر کلنلرك هپسی بوراده
قرار قیلمشلردر . وعجزلرینی اعتراف ایتمشلردر .

حیات کائنات قدرت ازلیه تحت تأثیرنده بوتون
مرکباتیله اجرای فعالیت وتکمل ایده ایده من حیث
المجموع برسلیقهٔ انتظامه کیروب معدنیات، نباتات
وحیوانات کبی عنصرلر تولد ایتمش وبالنهایه حیوا -
ناتدن‌ده علی وجه الاکملیه انسانلر تمیز ایتمشدر .
وقانون تکامل بزه نسبةً بوراده توقف ایلمشدر .
غایهٔ تکامل اوله‌رق احسن تقویم کوستریلن انسانلر
قانون فطرت اقتضاسی اوله‌رق موجودات موضوعه‌یی
یالکز سینه‌ما کبی تماشا ایدیورلر . ومختلف یرلر -
دن‌ده مختلف عالملر کورویورلر . کسکین نظرلر
ویوکسك دهالر حیرتلره مستغرق اولیور . کیمی
وجد واستغراقه کلیور .

نور اعظم جلوه‌سندن امر « کن »
جام حیرت صوندی اذهانه بوتون
هر بری سرمست حیرت ، هم أبد
دللرندن سر پیسلن دائم مدد

فقط کیمسه حقیقت وسره واقف اوله‌میور.
بناءً علیه یالکز کیدنلر یا عجز ایله دونوب مأیوس

[١] تعریف بحثندن مسئله تظاهر ایدر . تعریفك
اقسامندن بریسی‌ده حدود دەنیلمش ، فقط بر شیئك
بکنهه تعریفنك تحت امکانده اولمادیغی ـ ویله‌نیلمش واعتراف
ایدیلمشدر .

ومنفرد باشارلر ، ویا بر دینه صاریله‌رق قانون الٰهی ایله کسب اطمئنان ایدرلر . دریای عجزه دوشنلرك بعضیلری عقل وشعورلرینی سوء استعمال ایده‌رك کندیلرینی کورمز بر حاله کلیورلر . لاادریه کبی . بن وارمی‌یم یوقمی‌یم ؟ بیلمم دیه‌رك بوغولوب کیدیورلر . بعضیلری‌ده یالکز کوزمك اوکنده‌کی تجربه واستقرایه ایمان ایدرم ، باشقه‌شی بیلمم دییور . ازجمله اوکوست قونت کبی . فقط ینه تجربه‌سنك خارجنده اولان شیلری قطعیت و ایقانله نقل ایتمك جسارتنی کوستره‌مدیکندن ایمانسنده سرسم قالیور . هپسی صایمقله بیتمز . بووادیٔ عجز وتعنده دولاشوب‌ده بردین سماوی قبول ایتمه‌ینلر قوانین الٰهیه‌نك فطرت ازلیه‌سندن بوشانان باران ضلالت آلتنده‌قالوب سیلاب مقهوریتله نیران جحیمه‌دوکولورلر . نته‌کیم استعیذبالله : ختم الله علی قلوبهم وعلی سمعهم وعلی ابصارهم غشاوة و لهم عذاب عظیم .

محن مدرسه‌سی مداوملرندن

احمد رضا

آثار منتشره‌دن :

رشحات :

شاعرلرمزك سرآمدانندن ادیب لبیب توقادی‌زاده شکیب بك افندی استادیمز جزء جزء نشر ایده‌جکلری منظوم و منثور آثار بدیعه‌لرندن منظوم بر قسمنی (رشحات) نامیله ساحهٔ انتشاره چیقارمش و بر نسخه‌سنی اداره‌خانه‌مزه اهدا بویورمشلردر . بو نسخه مندرجاتندن بولونان (سلیم اوله) منظومهٔ غرامی ، محفلك ١٤ نجی نسخه‌سنده‌ده شرفبخشا اولمشدی .

اثره حسن ابتدا اولان نعت غرا ایسه جزالت ادا و علویت مؤدا اعتباریله (سلیم اوله) منظومه‌سنده‌ده رشك‌افزا وقائل ذی‌فضائلنه شبهه‌سز جالب شفاعت کبرادر .

دیکر مندرجات میاننده اك زیاده هیجانی تحریك ایله‌ین فلاکتلی بر زمانمزده یازیلان :

سنسك ایدن انیس تلهف حیاتمی
سنسك غریق ظلمت ایدن کاشانمی
ای ماتم معززی روحمده بر طوتان
بیچاره ، نا امید وطن ، کیمسه‌سز وطن

خاتمه‌لی تأثرنامه ایله دیکر بر نشیده‌دن مفرز اولان ابیات آتیه‌در :

کونش غروب ایدییورکن مزاره ایندی او نور
نه‌در بو کون او قادین ، بر خیال دورا دور
سویملی چاملرك آلتنده آه مخفیجه
او حسن آفل ایچین پك چوق آغلادم او کیجه
اویوردی عکس قمر سطح صاف دریاده
او دمده بر حرکت یوقدی زیر و بالاده
اوزاقده محرم راز لیال اولان اسحق
اوقوردی شعرینی احزان ایچنده آغلایه‌رق ..

مشق سخن اتخاذ ایدیلك اوزره مطالعه‌سنی ادبیات مراقلیلرینه توصیه ایده‌رز .

رجا :

آبونه بدلاتنك تسریع تسویه‌سی محترم قارئلریمزدن رجا اولونور .

مطبعهٔ عامره | مدیر مسئولی : طاهر المولوی

ادارەخانه‌سی : دارالفنون تارشیسنده ، کاش حسن پاشا مدرسه‌سی داخلنده‌در

مرکز توزیعی : باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی

آبونه بدلی : سنه‌لکی ١٠٠ غروش آلتی آیلغی ٥٠ »

آبونه قیدی معامله‌سی هر سنه‌نك بوچبی وایکنجی آلتی آیندن اعتباراً اجرا اولونور

دینی ، علمی ، ادبی ، اجتماعی

محفل ١٣٣٨

مجموعهٔ اسلامیه‌سی

صاحبی ، مدیری ، محرری :

اسلامك نفعنه خادم مقالات مع التشکر قبول ونشر اولونور

یازانك شخصیتی دکل ، یازینك اهمیتی نظردقته آلینیر .

کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ سیراسیله درج ایدیلیر .

کوندریله‌جك آثار ، اوقوناقلی ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر .



عدد ٤١ | جلد ٤ | ربیع الاول ١٣٤٢ | فی : غروش ١٠

مندرجات:

خطاط سعود المولوی

باب عالی یوقوشنك صول جهتندن اینلر ، کتبخانهٔ سودی‌نك آلت طرفنده‌کی آقماز چشمه‌یه متصل بر دکانچه کوروررلرکه جامکانی داخلنده نفیس بر خط ایله محرر (خطاط سعود المولوی) لوحه‌سی و او لوحه‌نك زیرنده :

حسن خط ، حسن طبیعت بزه داد حقدر .
کون کلیر نامزك باعث تأییدی اولور
آچیلیر ورد جنان کلشن طبعنده ، سعود
هرکیمك حضرت ملا کبی خورشیدی اولور

قطعه‌سی واردر . اولوحهٔ نفیسه‌نك کاتبی وبو قطعهٔ سلیسه‌نك صاحبی ، آثار أدبیه‌سیله آراصیرا محفل ستونلرینی تزیین ایله‌ین سعود بك افندی برادریمزدر .

مولانا ابوالسعودك حفید فاضلی و خط ایله شعر کبی ایکی صنعت بدیعه‌نك هنرور کاملی بولونان سعود بك افندی ، دائره صدارتك دیوان قلمندن نقلاً مجلس اعیان کاتبلرندن بولونیوردی . انقلاب اخیر طولاییسیله ، اکثر مأمورین کبی بدایةً غیر فعالیته و نهایةً جزئی بر معاشله معزولیته سوق ایدیلدی . اوده قلمدن آلدیغی قلمیله آلمق ایچین حکومت قاپیسندن ، حق قاپیسی اولان باب تجارته

انتقال ایلەدی ، یعنی تعریف ایدیلن دکانچەدە اوطوروب خطاطلق ایتمەیە وسپارش اوزەرینە یازی یازمایە باشلادی .

خطوط متنوعه مراقلیلرینك هم صناعت ، هم قناعت جلوەکاهی اولان اودکانچەیی و (حسن خط ، حسن طبیعت بزە دادحقدر) دیین اورادەکی استاد خط و ادبی زیارت ایلەمەلرینی خالصانه توصیه ایدەرز .

غلطه مکتب سلطانیسندن نشأت و قاهرەدە اختیار اقامت ایلەمش اولان رشید مظهر بك افندی محفلك مصر مخابرلکنی لطفاً درعهدە ایلەمش و ایلك مکتوبنی کوندەرمشدر . ورودی کجیکمش اولان بومکتوبی کلەجك نسخەیە درج ایدەجکز .

تبریك :

ولدجلیل نبوی شهرجلیلنك حلولی ومظفر اوردومزك دار الخلافەیە کمال شان و شرفله دخولنی تبریك ایلەرز .

تشکر

محفلك انتشارینه همت و معاونت بویوران آماسیه قاضیسی یوسف ضیا و زونغولداق مفتیسی ابراهیم حقی افندیلر حضراتنه تشکرلر ایدەرز .

جهاد اکبر

احکام سیاسیه و احوال اجتماعیهٔ اسلامیەدن باحثدر . میلاس مفتیٔ فضیلتپروری حافظ محمد صادق افندی حضرتلری طرفندن بویوك بر احاطهٔ علمیه ایله یازیلمش اولان بواثرك طبعنه باشلانیلدیغی وقسم اولنك ختام طبعی یاقلاشدیغی استبشار اولونمشدر .

محفل دینی و علمی :

تفسیرلر ـ مفسرلر

متواتر ظاهرالمعنی

بعدك مابعدی

ایمدی شو ایکنجی قسمی ایضاح ایچون برقاچ مثال ایراد ایدەلم .

برنجی مثال: مثلا (حتی اذا بلغ مغرب الشمس وجدها تغرب فی عین حمئة) نظم جلیلندە ظاهر اولان معنی ، کونشك حین غروبندە یردەکی قایناقلردن برینه کیرمەسیدر. چونکه: آیت مزبورە ، ذوالقرنین ، مغرب شمس اولان یرە واردقدە آنی صیجاق چامورلو بر قایناقدە غروب ایدییور بولدی ، مآلندەترجمه اولونمق اقتضا ایدر. حالبوکه شو معنای ظاهرك خلافنه دلیل قاطع عقلی و فنی قائم اولمشدر . اوت ، شمسك کرهٔ ارضدن بویوك اولدیغی و حجم اصلیلرندە قالدقلری حالدە برجسم کبیرك دیکر بر جسم صغیرە کیرمەسی محالاتدن بولوندیغی جهتله اشبو نص متواتر ظاهرالمعنانك لزوم تأویلی درکاردرکه تأویل مزبوردە الله اعلم شویلەدر :

ذوالقرنین ، بلاد مغربدن بر محله واصل اولدقدە کونشی حین غروبندە او وضعیتدە کوردی ، یعنی ناظرك نظرندە کونش صولر ایچندە باتارق غروب ایدییورکبی کورونویوردی . زیرا : بلاد غربیه سواحلندن شمسه نظر ایدن کیمسه آنی بحرمحیط غربیدە غائب اولویور تخیل ایدر . بحر مزبورك ایسه سیاه بالچیغی و سخونتی غالبدر . ایمدی (عین حمئة) لفظی مذکور دەکیزە اطلاق ایدیلمش اولویورکه بوندن دە مقصد ، ارضك جانب غربیسنی دەکیز احاطه ایلمش اولماسنی افادەدر . اما او محل ، کرك آفریقانك ، کرك آمریقانك

ساحل غربیسی اولمق اوزرە اعتقاد ایدیلسین هرحالدە معنای مرادك « کونش ، عیون ارضك برینه کیروب غائب اولویوردی » دیمك اولمادیغی قطعیدر. رازی ، کواشی ، جلالین وحواشیسنه باقانلر ، اشبو معلوماتدن بلکه فضلەسنه کسب اطلاع ایدرلر.

ایکنجی مثال : مثلا (اذا اردنا ان نقول له کن فیکون) آیت جلیلەسنی نظر امعاندن کچیردیکمزدە معنای ظاهریسی اوزرە مانع اولور بر دلیل قاطع عقلی قائم اولدیغنه قناعت ایدرز .

شویلەکه : اشبو (کن) کلمەسی یا معدومه خطاب اولاجقکه اودە بر نوع سفه اولمق طولاییسیله حق باریدە محالدر. یاخود موجودە خطاب اولاجقکه اودە حاصلی تحصیلدر . شو حالدە آیت جلیلهٔ مزبورەنك استعارهٔ تمثیلیه طریقیله نفوذ قدرت سبحانیه و سرعت امتثال مصنوعات ربانیەدن استعارەیه حمل اولونماسی لازمدر .

اوچنجی قسم ایله دردنجی قسم ، مشهور متعین المعنی ایله مشهور ظاهرالمعنی طبق اولکی قسملر کبی ایسەلردە بونلری انکار و تکذیب ، کفری اقتضا ایلەمز . بناءً علیه منکری آنجاق تضلیل و تفسیق اولونور ، تکفیر اولونماز . فقط تأویل خصوصنك هرهانکیسندە اولورسه اولسون معارض عقلینك قطعیته اعتنا ایتمك لازمەدندر والا تأویل جائز دکلدر .

⁂

بونلردن باشقه برده خبر واحد قبیلندن اولان دلیللر واردرکه آنلردەدە (ظاهرالمعنی) (متعین المعنی) قسملری جاریدر و اعمال شرعیەدە ظن کافی کلدیکندن آنلری اثبات ایچون بوکبی دلائل کفایت ایدرسەدە معتقدات اسلامیەدە بالاستقلال مدار ثبوت اولمق اوزرە هیچ دخل و تأثیری جائز دکلدرلر . آنك ایچون انکار اولوندقلری تقدیردە نه تکفیر ، نه تفسیق ، نەدە هیچ برشی ترتب ایدر . مع مافیه ایجابندە تأویللری جائزدر.

مثال : (یجاء بالموت علی صورة کبش املح) حدیثی خبر واحددر و یوم قیامتدە بوز رنکدە آلاجه برقوچك بوتون اهل نارە قارشی بوغازلاناجغی ناطقدر . موت ، عرض ، حیوان ایسه جوهر اولدیغندن عرضك جوهرە انقلابی مستحیل اولمغله حدیثك شو یولدە تأویلی جهتنه کیدیلمك لازمەدندر ، یعنی عذاب جحیم ایله معذب و عقاب الیم ایله معاقب بولونان اهل نارك مظهر رحمت الهیه اولارق بر زمان کلوبدە هیچ اولمازسه (اولمك) صورتیله ایچندە بولوندقلری عذاب دهشتناکدن قورتولمالری حقندە بسلەدکلری امید رحمتی یأس و حرمانه تبدیل ایچون بر مثال مقامندەدر . بوغازلانمش بر حیواندن امید حیات ناصیل بیهودە ایسه اهل نارك زمان کلوبدە موت ایله یاقانی قورتارمالری حقندە بسلەیەجکلری امیدده اویلەجه بیهودەدر دیمکدر .

دیکر مثال : (اما یخشی احدکم یرفع رأسه ان یجعل مثل الحمار) حدیثك ظاهرندن صرف وتحویلی مناسب و معقول بر طرزدە تأویلی لازمەدندر. چونکه : حدیثدن ظاهر اولان معنی ، سجدەدە امامدن اول رفع سر ایدنلرك باشی ، اشك باشنه دونمکدن عبارتدرکه شیمدی یە قدر میلیونلرجه کیمسەلر امامدن اول باشلرینی سجدەدن قالدیردقلری حالدە هیچ برینك اشك قیافتنه کیردیکی و باشلرینك اشك باشنه دوندیکی یوقدر . هروقت کوزیمزك اوکندە ظاهر و هویدا اولان شو حقیقته مغایر دوشن حدیثی ، ظاهرندن صرف ایله مغزای حدیث شریفی امامدن اول باشنی قالدیرانلرك حق و بلاهتلرینی اعلاندن عبارت اولمغه تحویل صورتیله تأویل لازمدر. غزالینك (قواعدالعقائد) نام اثرندە بونلرەدائر

واضح مثاللری وحسی ایضاحلری واردر. کرچه ایراد ایله‌دیکی امثله‌ده جـواز تأویله بر شیٔ دین اولمامشـه‌ده وجوب تأویل ادعاسنه قارشی (لا) دین یك چوق بولونمشدر . مابعدی وار

برغمه‌لی جودت

عبادات اسلامیه تاریخچه‌سندن

خطابت نبویه

۳۸ نجی نسخه‌دن مابعد

جابر بن سمره رضی‌الله‌عنهك «بن رسول اکرم صلی الله علیه و سلم ایله بر چوق نماز قیلدم . علیه الصلوة والسلام افندیمزك نماز قیلدیریشی‌ده، خطبه اوقویشی‌ده متوسط درجه‌ده، یعنی نه اوزون، نه‌ده قیصه ایدی » دیدیکی صحیح مسلمده مذکوردر .

ابلغ الانبیا علیه اکمل التحایا حضرتلری ، خطبه ایراد ایدرکن مقتضای کلامه کوره تبلیغانده بولونور ، انذار ووعیده دائر سـوز سـویلیورسه

[*] جابر بن عبدالله رضی‌الله عنهدن مروی اولان بو حدیثده « کأنه منذر جیش » تعبیری قوللانیلمش ، مسلم حاشیه‌سنده ایسه بو تعبیر « کمن ینذر قوماً من قرب جیش عظیم قصدوا الاغارة علیهم » یعنی یغما ایچین کلن عظیم بر عسکرك ورودینی بر قومه خبر ویرن کبی » دیه تفسیر ایدیلمشدر .

قاموس ترجمه‌سنده دنیلیرکه :

الانذار : همزه‌نك کسریله والنذر : نونك فتحی و ذالك سکونیله ونونك ضمی و ضمتیله والنذیر : صریر وزنده برآدمه برماده‌یی اعلام و ابلاغ ایله آکا قورقو ویروب آکاه ایله‌مك معناسنه‌درکه تبشیر مقابلیدر .

النذیر العریان : خثعم قبیله‌سندن بر کیمسه‌درکه ذی‌الخلصه معرکه‌سنده عوف بن عامر، مزبورك اوزرینه حمله واخذ ایله‌دکدن صکرا کندیسنك وخاتوننك اللرینی قطع ایله‌مشدر. علی قول مطلقا منذر اولان کیمسه‌یه اطلاق اولنور . زیرا عربلرك عادتنده‌ندرکه برآدم قومنی شبخون واغاره حدوثندن آکاه وتخویف حالنده ثیابندن متجرد اوله‌رق کلوب اخبار وایقاظ ایدر. بینلرنده حالت مزبوره‌یه اشارتدر .

ـ جابر بن عبداللهك روایتی موجبنجه ـ کوزلری قیزاریر ، سسی یوکسه‌لیر و دشمن عسکرینك ورودینی خبرویرنلر کبی (*) غضبه کلیر «بعثت انا والساعة کهاتین ـ مسلم » یعنی « بن بعث اولونوشمله قیامتك آراسی ، شونلر کیدر » حدیثنده اولدیغی کبی شهادت واورته پارماقلریله ایتدیکی اشارتدن باشقه ألنی ، قولنی اویناتوب صاللامازدی . ینه مسلم شریفده دنیلورکه :

« بشر بن مروانك منبراوزه‌رنده اللرینی قالدیردیغنی کورن عمارة بن رؤیبه رضی‌الله‌عنه : الله شو اللرك مستحقنی ویرسین . بن ، رسول اکرمك خطبه اثناسنده شهادت پارماغیله ایتدیکی اشارتدن فضله الیله بر حرکتده بولوندیغنی کورمه‌دم. دیمشدر»

ساعت اجابت :

« ان فی الجمعة لساعة لایوافقها مسلم یسأل الله فیها الا اعطاه ایاه ـ مسلم» یعنی «جمعه کونی ایچنده خفیف بر زمان واردرکه او مدت ظرفنده بر مسلمانك اللهدن ایسته‌دیکی خیرلی بر شیٔ جناب حق مطلقا اوکا ویریر »

ابوهریره‌نك روایت ایتدیکی «وهی ساعة خفیفة» دیه‌رك مدتنك قیصه‌لغندن بحث ایتدیکی بر وقت واردرکه اوکا (ساعت اجابت) دنیلیر. بو زمانك تعیینی حقنده ابوموسی الاشعری « سمعت رسول الله صلی الله علیه وسلم یقول هی مابین ان یجلس الامام الی ان تقضی الصـلاة ـ مسلم » دیمشدرکه « جمعه کونکی ساعت اجابتك منبرده خطیبك اوطورماسندن نمازك قیلینماسنه قدر کچن مدت اولدیغنی رسول الله صلی الله علیه وسلمدن ایشیتدم » دیمکدر.

ذهنی افندی مرحومده بو زمان ایچین « وهی من خروج الامام الی فراغه من الصلاة علی الصحیح» قولنی ترجیح وکتاب الصلاتنده نقل ایلمشدر .

ظهر اخیر :

معلومدرکه جمعه‌نك درت رکعت اول، درت رکعت صوك سنتی واردرکه ایکیسی‌ده مؤکددر . سنت اخیره‌دن صوکرا (ظهر اخیر) نامیله درت رکعت داها قیلارلر. حاجی ذهنی افندی کتاب الصلاتنده :

« اعتبار سـبق و ظهر اخیر احتیاطی ، تعدد جمعه‌نك [بر مملکت داخلنده] منعی حقنده‌کی قول ضعیفه مبنیدر . آکا کوره ـ که قول ابی یوسف و مذهب امام شـافعیدر ـ جمعه ایلك قیلانکدر . بناءً علیه احتیاط اولارق آخر ظهر ، یاخود «ظهر اخیر نامیله درت رکعت نماز قیلنیر» دیدکدن صکره حاشیه اولارقده شو سطرلری علاوه ایدییور:

« ابن نجیم دخی بحر رائقده : صلات ظهر اخیر ، صـلات جمعه‌نك مصر واحد عدم جواز تعددی روایتی سببیله محتده ایدیلن شـك اوزه‌رینه بعض متأخرینك وضع ایله‌دکلریدر . روایت مذکوره ایسه مختار دکلدر. وبعد الجمعه ظهر اخیر نمازی نه امام اعظمدن ونه صاحبیندن روایت اولونمامشـدر . یوم جمعه‌نك فرضی اودر، جمعه فرض دکلدر دیو اعتقاد اولونمق خوفنـه مبنی بن او نمازك عدمنی کراراً افتا ایتدم دیمشدر »

صلی الله علیه وسلم افندیمزك فرض جمعه‌دن صوکرا درت رکعت سنت قیلینماسی حقنده امر ویردیکی و حجرهٔ سـعادته عودتنده آیریجه ایکی رکعت نماز قیلدیغی صحیح مسلمده مذکوردر .

مابعدی وار طاهر المولوی

عقل ایله نقلك تصادمنه دائر مسالك

ایلك نظرده معقول ایله منقول آره‌سنده کوریلن تصادمی حل ایچون علما اوچ فرقه‌یه آیرلمشدر.

برنجی فرقه: معقوله نصب نظر ایدوب منقوله التفات ایتمیورلر . شرع شریفده عقللرینه موافق بر شی ایشیدوب کورورلرسه قبول ایدییورلر. عقللرینه مخالف بر شی مسموعلری اولدیغی تقدیرده بو (عوام ناسك فکرلرینه مناسب طرزده انبیانك تصویراتی اولدیغنی و آنلرك عوام ناس درجه‌سنه تنزللری واجب اولوب بعضاً خلاف واقعی ذکره محتاج اولدقلرینی) زعم ایدییورلر. معقولاتلرینه موافق اولمیان نقول صحیحهٔ شرعیه‌یی وضع ایلدکلری دسائیر فاسده‌یه حمل ایدییورلر .

بو فرقه عقلیاتده غلو وافراطلری نتیجه‌سی اولمق اوزره انبیای عظام حضراتنی صراحةً تکذیب ایلدکلری ایچون ارتکاب کفر ایتمش اولیورلر .

فلاسـفه ، باطنیه، غلات صـوفیه بو فرقه‌نك ارکانندندر . ثقاتدن منقول اولان نقول صحیحهٔ شرعیه‌یی رد وانکار ایدنلرده بونلره ملحقدر .

(بل کذبوا بما لم یحیطوا بعلمه) نظم جلیلنك مفادنجه بو فرقه ارباب اخبار ونصوص انبیایی بحق تدبر ومضمونلرینی ادراك و احاطه ایده‌مدکلری ویاخود نامی اضلال مقصـد مفسدتکارانه‌سـنده بولندقلری ایچون انبیایی تکذیب وآنلره افترایه مجاسرت ایدییورلر .

هر عصرده بو مسـلکه سلوك ایدنلر اکسیك اولمادیغی کبی مع الاسف عصر اخیرده ، زمانمزده اهل اسلام آره‌سنده مسلك مذکورك طرفدارانی کثرتله کورولمکده‌در: کیمی عقللرینه موافق اولمیان نصوص شرعیه‌یی رد وانکار ایدییور، کیمی داعیٔ تأویل بر قرینهٔ قویه و بر دلیل عقلیٔ قطعی بولنمادیغی حالده آرزولرینه موافق شکلده تأویل ایدییورلر . کیمی‌ده هوای نفسـانیلرینه ، سفاهتلرینه موافق اولمدیغی ایچون احکام شرعیه‌یی مدنیته وسـفاهت اجتماعیـه‌لرینه مانع کوروب عقللرینـه اویغون و غرضلرینه موافق اولان شیلرك دیندن اولدیغنی قبول ایله موافق اولمایان احکام واسـاسات دینیه‌یی رد وانکار ایدییورلر. بو صورتله اهل اسـلامی اضلال وافساده سعی ایدییورلر .

حالبوکه ایکنجی مقاله‌ده بیان اولندیغی اوزره مستقلاً عقل ایله ادراك اولنه‌میان و حقیقتده عقل بشرایرمیان بك‌چوق امور دینیه ومصالح دنیویه واردرکه آنلری ادراکده عقول بشر ارشادات شارعه مفتقراولدیغندن شرایع انبیایه احتیاج قطعی بولندیغنی درك وتیقن ایده‌میورلر. وبناءً علیه هرکسك عقلنه اویغون ومنافعنه موافق اولان هرشیئك دین جلیل اسلامك وعقل سلیمك احکامنه توافق ایده‌میه جکنی اکلامیورلر ویاخود آکلامق ایسته‌میورلر.

اساساً بوطائفه‌نك کفر وضلاللرندن اجتناب ایتمك ارباب ایماندن هرفرده واجب اولدقدن باشقه بونلرك مضرت ومفسده‌تلرینی رفع وازاله‌یه سعی ایتمك حالنه کوره هرکسه لازم وواجبدر. ایکنجی فرقه : منقوله نصب نظر ایدوب معقوله عطف اهمیت ایتمیورلر. معجزات ایله مؤید اولان رسول اکرم (صلی الله علیه وسلم) افندیمزدن نقول صحیحه ایله منقولاتی کاملاً تصدیق وقبول ایدییورلر. ظواهر نقولده تناقص مشاهده اولنوب‌ده تأویلی تکلیف اولندیغی تقدیرده تأویلدن امتناع ایدوب (الله تعالی حضرتلری هرشیئه قادردر، بز مراد اللهك کنه وحقیقتنه واقف اوله‌مه‌یز) دییورلر.

فرقهٔ مذکوره تأویلات مخاطراتندن قورتولمق ایچون نظرلرینی نقول صحیحه‌نك ظواهرینه قصر ایدوب اندن مفهوم ومعلوم اولان معانی ایله اکتفا وقناعت ایدییورلر. معقولاته التفات وبوخصوصده صرف ذهن ایتمدکلری ایچون ساحهٔ جهله تنزل ایده‌رك اکا رضا کوستریورلر. ایشته بونلرك باشلیجه قصورلری بودر. بو مذهبه سالك اولان طائفه‌یه (ظاهریه) تسمیه اولنورکه رئیسلری داود ظاهریدر.

مابعدی وار اسکلیبلی

محمد عاطف

المصاحبات الفلکیه ؛ فی الاشارات القرآنیه نام اثردن [*] تلخیصاً :

شعرای یمانی یلدیزی = « Sirius »

ثوابت تعبیر اولنان کواکب ایچنده فوق‌العاده پارلاقلغی طولاییسیله الك غیرحساس انسانلری بیله کندیسنه مفتون ایدن بوشمس عظیم حقنده بعض معلومات ویرمك ایسترز.

شعرای یمانی « کلب الاکبر » صورتنك آلفا نامیله مسمی یلدیزی اولوب « الجبار » صورتنك مرکزنده واقع « ملوك ثلثه » تعبیر ایدیلن اوچ کوکبك شرقه‌دوغرو واستقامت مخرجه‌سی اوزرنده‌در. شدت لمعانی طولاییسیله پك اسکی زمانلردن بری شعرای یمانینك آیروجه برکونش اولدیغنه ایناملمش وبوبابده یازیلمش پك چوق یازیلر بزه قدر انتقال ایتمشدر. شعرای یمانی، بوآیلرده صباحه قارشی شرق طرفلرنده بولنمقده‌در. شعشعه‌سنده‌کی لطافتی طولاییسیله بوکا « بتون کواکبك قرالیچه‌سی » دینیله‌بیلور.

شعرای یمانی ؛ ارضمزدن برمیلیون اوچیوز بیك کره بیوك اولان کونشمزدن لااقل یدی‌بیك دفعه دها جسیم در. فرنکلر بوکا سیریوس « Sirius » دیرلرکه شویله بویله ؛ زیاده پارلاق معناسنه کلیر. فی الحقیقه ؛ سانسقریت لساننده پارلامق معناسنه کلن Svar کلمه‌سنی ، یونانیلر Seïr طرزنده آله‌رق بورادن دخی « سیریوس » کلمه‌سی میدانه کلمشدر. کذا پارلاق معنالرینه کلن « ثریا » کلمهٔ عربیه‌سنك دخی بورالردن مشتق بولندیغی قویاً

[*] حافظ عبدالرحمن بك افندینك بو معظم اثری ۱۰۰۰ صحیفه‌لك اوچ بویوك جلددن عبارتدر. سکز یوزی متجاوز رسمی و خریطه‌یی محتویدر. موضوعی بعض آیات قرآنیه‌نك فلکیات ایله تلفیقیدر. تدقیق مصاحف ومؤلفات هیئتنجه‌ده تقدیر ایدلمشدی . محفل

مظنوندر!... زهره‌نك « سوقرا » کلمهٔ کلدانیه‌سندن محرف اولدیغی کبی.

شواوفق تفصیلاتدن آکلاشلمشدرکه « شعرای یمانی » پارلاقلغی سایه‌سنده مال عتیقه‌ده بیوك بیوك تأثیرلر یاپمشدر. کواکب ثابته ایچنده بونك قدر پارلاق هیچ بر یلدیز یوقدر! زمانمزدن « ٥٢ » عصر اول ؛ شعرای یمانی یلدیزی مصرلیلر عندنده عادتا بر تقویملك وظیفه‌سنی کورمکده ایدی! فی الحقیقه ؛ بوشمس معظمك طلوعی، اووقتلر، یازك الك اوزون کیجه‌لرینه وبناءً علیه نیلك فیضانی زمانلرینه تصادف ایدر ایدی. مصر عتیق بوآیه ، « یاخون » دیر ایدیکه فیضان آیی دیمك اولور. کوکبك نام مخصوصی « صوت هیس » ایدی. بوصوك کلمه دخی « پارلایان » معناسنه کلمکده‌در.

نه قدر تفصیلات ویرلسه ؛ کوکلمزه کورەینه کافی کلمیه جك اولان بومعظم یلدیز ؛ اسکی زمانلرده دها پارلاق ایدی! زیرا حرکت ذاتیه‌سنك سرعتی طولاییسیله ، بیکلرجه سنه‌لردنبری منظومه‌مزدن بیاغی اوزاقلاشمشدر. وکیت کیده دها تباعد ایده‌جکدر. شوحالده اشبو کوکب حقنده شرفنازل اولان ؛ سورهٔ نجمك ٤٩ نجی: [وانه هو رب الشعری ...] آیت کریمه‌سنك سبب نزولنی وطولاییسیله بیلدیردیکی حیرتبخش حقایق عالیه‌یی آرتق تحلیل ایده‌بیلورز! شویله‌که :

جناب حق جل شانه حضرتلری ؛ بالعموم کائناتی وهرشیئی یراتدیغنی هریرده سویله‌مش ایکن نه دن طولایی صورت مخصوصه‌ده ؛ « و ؛ اوالله ، شعری یلدیزینك ده حقیقةً ربی سیدر! » دییور؛ بوکا لزوم وارمی ایدی؟ .. نه‌وقت کوته‌بین اولانلر ایچون ظاهراً فضله وبی‌لزوم کبی کورینن بواخبار المیه‌ده پك چوق حقایق عظما موجوددر ..

۱ — بردفعه ؛ « شعری » لفظنك ، حضرت قرآنده ذکر ایدلدیکنه کوره فلکیون عباسیه‌دن بیکلرجه سنه اول عربستانجه زبانزد اولدیغی آکلاشیلور. یعنی الغول ، سماك الرامح ، سهیل ، سماك الاعزل ، الدبران ، نسرالطائر ، نسرالواقع ، بنات نعش... الخ کبی صکره‌دن قونولمش اسملردن دکلدر. بوندن طولایی کوکب مذکورده ، یعنی شعرای یمانیده برفوق‌العاده‌لك بولنمق لازم کلیر. تدقیقات موشکافانه کوسترمشدرکه ؛ صابئیت [یعنی نجوم پرستلك] بوکوکبدن ظهور ایدرك پك‌چوق زمانلر ایچون سالکینی طرفلرندن معبود اتخاذ ایدلمشدر!...

فی الحقیقه بتون سما ایچنده فوق‌العاده پارلاقلغی حسبیله صابئیون آراسنده معبودتلقی ایدیلن بوکوکك ، الوهیتله البته برعلاقه‌سی بولنمدیغنه والله عظیم الشان حضرتلرینك بونك دخی صاحب حقیقیسی و ربی اولدیغنه و بناءً علیه بیکلرجه سنه اول « شعری » نك بوصورتله تلقی ایدلمسی طولاییسیله تصحیح کیفیته لزوم کورولدیکنه قناعت حاصل اولمقده‌در!

ایشته بالاده‌کی آیت کریمه‌نك ایلك شعلهٔ حقیقی بودر. یعنی صابئیتك بطلاننی اعلاندر!.. فقط عجبا شعرای یمانی ؛ نه دن طولایی معبود اتخاذ ایدلمشدر؟ اکربو بابده‌کی اسباب لمعاننده‌کی شدت ایسه ؛ مقام اعتراضده دینیله‌بیلورکه دکل شمس وقمر ، حتی زهره ، مشتری وعلی الاکثر مریخ بیله بوکوکبدن الیوم پك زیاده پارلاقدرلر! بناءً علیه بودوشونجه وارد اوله‌ماز!..

اکربودوشونجه ، کوکب مذکورك جسامتندن ایلری کلمشدر دنیلرسه ؛ بو ، اصلا وارد اوله‌ماز. زیرا اووقتلر ، شعری‌نك پك بیوك بر جرم سماوی اولدیغی قطعیاً معلوم دکلدی! باخصوص شمسمز

ایله پیک‌..ز ظاهراً میلیونلرجه دفعه جسیم اولدیغی کبی حقیقتده ؛ مثلا سهیل یبلدیزی کندیسندن لااقل ١٥٠ ، ظهرالجبار ٢٢٠٠ ، ومشهور قلب‌العقرب ایسه ، ١٢٥٠٠ دفعه دها بیوکدرلر ! شوحالده معبود اتخاذینه سبب اوله‌رق بودخی کوستریله‌مز ! بناءً علیه بوبابده بشقه حقایق آرامق لازم در .

٢ — یاپیلان تحریات و تدقیقات عمیقه‌مز ؛ بزه کمال حیرتله آکلاتمشدرکه ؛ کوکب مذکورك آوروپالیلر طرفندن دها پك یقین زمانلرده آنجق آکلاشیله‌بیلن حرکت ذاتیه‌سنك لسان قرآنله ١٣ عصر اول خبر ویرلمسی معجزه‌سیدر . ایضاح ایده‌لم :

اربابنه معلوم درکه ؛ شعرای یمانینك ثانیه‌ده « ٣٥ » کیلومتره‌لك بر سرعت ذاتیه‌سی واردر ! وکذا معلومدرکه : کوکب مذکور تماماً منظومه‌مزك کلدیکی نقطه‌یه طوغری اولمق اوزره بزدن اوزاقلا-شمقده‌در . بناءً علیه بر ماضیٔ بعیدده ؛ شعرای یمانی ایله منظومه‌مزك آز چوق یقین اوله‌رق قارشولاشدیغی وبوندن طولایی معتاددن پك فضله بیوك ، وخارق العاده شعشعه‌لی کوروندیکی محقق اولوب ایشته اوصره‌لرده ارض سکنه‌سی طرفندن معبود اتخاذینه سبب حقیقی ده بودر . اسکی دوشونجه‌لرده بیوك نهرلرك ، بیوك طاغلرك ، بیوك اجرامك ؛ صرف بیوکلکندن طولایی معبود اتخاذ ایدیله کلدیکنی تاریخلر صیق صیق خبر ویرمکده‌در . ایشته شعرای یمانی دخی بویله بر طالعسزلکه اوغرامشدر !

٣ — عین آیت کریمه ؛ کندنده مندمج حقایق ازلیه ایله الده موجود توراتلرك ، حضرت موسی علیه السلامه من طرف الله کوندریلان کتاب مقدس اولمدیغنی ده بر قطعیت ریاضیه ایله خبر ویرمکده‌در . شویله‌که :

حال حاضرده‌کی توراتلرك بیاناتنه کوره ؛ جناب حق طرفندن دنیانك ، وعقبنده اوزرنده انسانلرك یاراتلمسی ، ٦ : ٧ بیك سنه‌لك بر زماندن فضله دکلدر ! حالبوکه کرهٔ ارضك طوغوشی ارباب علم وفنك تدقیقات مکمله‌لرینه نظراً بر میلیار سنه‌دن آز اولمدیغی کبی بشریتك ارض اوزرنده ظهوری ده هرحالده کسرسز یوز بیك سنه‌دن آشاغی دکلدر .

تورات ؛ بونی ٧ بیك سنه‌دن یوقاری‌یه چیقا-ره‌میور ! بر زمانلر ؛ خرستیانلق عالمنك الك بیوك بر مقامی‌ده بودستوری کمال اهمیتله قبول ایتمش وعکسنی ادعا ایدنلره قارشی الك آغیر جزالر ترتیبندن چکنمامش ایدی ! .. تاریخلر بوکا شاهددرلر .

حالبوکه شعرای یمانینك منظومه‌مزه بوکونکی مسافه‌سی ٨٣,٣ ترلیون کیلومتره اولدیغندن هر ایکی منظومه‌نك قارشیلاشماسی « ٨٤٥٠٠ » سنه اول وقوعبولدیغی صورت قطعیه‌ده آکلا-شیلمقده‌در ! بومسئلهٔ ریاضیهٔ فلکیه بزه اثبات ایدرکه ؛ یر یوزنده لااقل « ٨٤٥٠٠ » سنه‌دنبری بشر موجود ایمش‌که شعری ، معبود اتخاذ ایدیله-بیلمشدر . شوحالده اوروپا علماسنك تدقیقات اخیره‌لرینه کوره ١٠٠ بیك سنه‌دن آز اولماسی لازم کلن ظهور بنی بشر مسئله‌سنك ٨٤,٥ بیك سنه‌سی تحت تأمینه کیرمکده‌در ! ...

معبود اتخاذی مسئله‌سنك ؛ هیچ شبهه یوقدرکه بوقارشیلاشمه‌دن چوق اول وقوعبولدیغی ، و بشریتك دخی او آنه قدر هرحالده چوغالوب اطرافه منتشر اولدیغی‌ده دوشونیلورسه ، یوزبیك سنه‌لك بر قدم کیفیتی دها بارز صورتده نظرلره چارپار ! ...

بوندن آکلاشیلیرکه؛ موجود توراتلر؛ حضرت موسی توراتی دکلدرلر . بناءً علیه محرف اولدقلری ثابت اولور ! ...

٤ — وقعهٔ عظمای قیامتك آن وقوعی تماماً بشریتك مجهولی اولمغله برابر ؛ قرآن عظیم الشانده « شعری » اسمنك مذکور بولنمسی ، طولاییسیله دیکر بر حقیقتك تجلیسنه کافی کلمکده‌در . فی‌الحقیقه احکام واخبارات قرآنیه‌نك؛ ارضك صوك کوننه قدر مطاع بوله‌جغی شبهه‌سز اولوب حالبوکه ییلدیرم سرعتیله کوندن کونه بزدن اوزاقلاشان شعرای یمانینك بر عهد بعیدده کوزلرندن تماماً غائب اوله‌جغی مقتضای قانون ازلیٔ الهی‌در . بناءً علیه حادثهٔ قیامتك ـ مصادمه ارضدر ـ ؛ شعرای یمانینك کوزلردن تماماً تغیبندن اول ظهوره کله‌جکی شبهه‌سز، وعکسی تقدیرده ، [وانه هورب الشعری] آیت کریمه‌سنی اوقویانلرك برشی آکلایه‌میه‌جقلری پك طبیعیدر ! .. اکر حادثهٔ قیامت شعرای یمانینك غیوبتندن صکره وقوعبوله‌جغی قبول ایدیلیرسه بشریتك آرتق کوره‌میه‌جکی بر ییلدیزدن حضرت قرآنك مقصدسز بحث ایتمسی لازم کلیرکه ؛ بویله معناسز بر دوشونجه آنك بیوکلکنه قارشی کستاخلق اولور !...

شوت آن قیامت بیلنه‌مز ! فقط جناب حق، مصادمهٔ ارضی متعاقب مرکزندن چیقاجق آتشلرك، دکزلرله جنکلشه‌جکنی بیلدیریورکه ؛ بوندن‌ده ارضك، مثلا قمرکبی تماماً صغومه‌دن اول مصادمه‌نك وقوعبوله‌جغی ضمناً سویلمش دیمك اولور . بز بوبابده تفصیلاتمزی دیکر مقاله‌لرمزده یازه‌جغز !

خلاصه ؛ آن قیامت بیلنمز . کیم نه سویلسه یالاندر ! فقط دوره تعیینی ممکندر ! مثلا ؛ ارضك صغومه‌سی ایچون برمیلیون سنه کافی ایسه ؛ قیامتك دخی بو برمیلیون سنه‌دن اول وقوعبوله‌جغی بلاتردد سویلیه‌بیلیرز . شعرای یمانینك تغیبی مسئله‌سنه کلنجه؛ بومدت ٥٠,٠٠٠ سنه‌دن اصلا فضله دکلدر !

ایشته بز ؛ [وانه هورب الشعری] آیت کریمه‌سندن بوحقیقتلری آکلایورز . والله اعلم .

آنقره‌ده ؛ خریطه دائره‌سی ترتیکی شعبه‌سی مدیری ارکان حربیه قائمقاملرندن

حافظ عبدالرحمن

ینه راقی اعلانلری !

کچن عید فطر ایچنده ایدی‌که قازانجی‌یولنه آب رویی آقیتمق صورتیله شرف دین و نسابینی لکه‌لەین ـ مع‌الاسف ـ بر مسلمان راقی بایعی طرفندن غزته‌لره بایرام تبریکنی حاوی مسکرات اعلانلری درج ایتدیریلمشدی . او مناسبتله و (بر راقیجینك بایرام تبریکی) عنوانیله یازدیغم تأسفنامه‌ده محفلك یکرمی بشنجی نسخه‌سنه قبول اولونمشدی .

منع مسکرات قانوننك تعدیلی، یاخود مسکرات صاتیلماسی ممنوعیتك تعطیلی تصوری طولاییسیله اولاجق که ینه غزته‌لرده تورلو تورلو اعلانلر کورولمه‌یه باشلادی(٠) آچیلاجق و آغلانه‌جق حالردن اولمق اوزره اوزهرین مایه‌سی اعمال وفروخت ایدنلرك مسلمان اولدقلری‌ده علناً و مفتخرانه‌ده تشهیر ایدیلدی . اعتیادات غربیه‌نك بلا قیدوشرط قبول و تطبیق توصیه‌سنده بولونانلر ، نصیحتلرینك مؤثر ومثمر اولمایه یوز طوتدیغنی کوروب‌ده سوینه‌بیلیردلر . چونکه : شیمدی‌یه قادار شرقك بالخاصه مسلمان اقوامی آراسنده مسکرات یاپماسی شویله دورسون، صاتماسی‌ده الك بیوك معایبدن صاییلیر و ارتکابندن صوك درجه قاچیلیرکن او نصیحتلر تأثیریله اولمالی‌که هم راقی اعمالی ایچین فابریقه‌لر وفروختی مقصدیله مغازه‌لر آچان ، هم‌ده بین‌المسلمین شنیع عدایدیلن شوحرکاتی تاجرانه وفاجرانه اعلانات ایله اورته‌یه صاچان مسلمانلر پیدا اولدی .

کیم بیلیر آتیسی بلکه دها بربادی وار !

---

(٠) له‌الحمد منع مسکرات قانونی استانبولده‌ده تطبیق ایدیلیور.

أوت ترقیات غربیه مقلدلکی هوسنك داها نه کبی اعاجیب اجتماعیه کوستره‌جکنی کیم تخمین ایده‌بیلیر؟

مقصده کله‌لم . زیرا مقدمه یاپالم دیرکن سوز اوزادی وعصریلکك زلف زرین تارینه‌دوقوناجق درجه‌یه کلدی !

اولیای اجتماعیاتمزدن شونی استیضـاح ایتمك ایستیوردم‌که :

بو کون مسـکرات عنوانی آلتنده‌کی انواع مایعاتك بنیهٔ بشریت مخربی واونی آز چوق قوللا- نانلرك کرك نفس وکرك نسللرینك تدریجی قاتلی اولدیغی فنآده ، عقلاًده ، شهودآده ثابت اولمش برحقیقتدر .

حال بویله ایکن اومهلك زهرابه‌نك قاپالی‌شیشه ایله بیعنه مساعده کوسترمك، أولمه‌یه وأولدورمه‌یه عزم ایتمش برچیلغینه قین ایچنده‌قاما، قلیف درونده رووه‌لوه‌ر ، قوطو داخلنده زهر صاتیلماسنه اذن ویرمکدن باشقه برشی اولورمی ؟

کذا انتحـار ایتمك ایسته‌دیکی یقیناً بیلینن بر مجنونه ، محضا برقاچ پاره‌سنی قوپارمق حرصـیله أولوم وسائطندن برینی صاتمق ، قانوناً دکلسه بیله وجداناً برجنایت صاییلاجغی حالده بالنفس أولمه‌نك وبالواسطه أولدورمه‌نك‌اك مدهش واسطه‌سی بولونان راقی‌یی مغفل ومشوق اعلانات ایله صاتمایه‌قالقیشمق تلف نفس واتلاف نسـل جنایت عظماسی ایچین تشویق ومشا رکت عدایدیلمز واونی یاپانلر، صحی و حیاتی برقاتلك مشوق ومشارکی اولمازمی ؟

اوحالده ای راقیجی افندیلر !

سوء تصادفله افرادندن بولوندیغکز شوزاواللی خلقه آزیجق اولسون آجیورسه‌کز انتفاعکزی – لش قارغه‌لری کبی – اونك انتحارنده آرامایکز. حس طمکز بوکا مانع اولدیغی تقدیرده کندی کلنلرله اکتفا ایده‌رك یالدیزلی ره‌قلاملرله برطاقیم بیچارکانی أولوم طوزاغنه دوشورمه‌یکز .

سزده ای غزته‌جی بکلر !

برقاچ لیرا اجرت نشریه آلمق املیله راقی اعلانلرنی درج ایده‌رك صحیفه‌لریکزی دام اغفال درکه‌سنه ایندیرمه‌یکز . عوض وغرضدن خالی اولارق دوشونورسه‌کز پك‌ای تیقن ایدرسکزکه مسـکرات اعلانی بدلی اولمق اوزره سزه تأدیه ایدیلن برقاچ کاغدك ، نظر انسانیتده جلادمعاونته ویریلن اجرتدن هیچ‌ده فرقی یوقدر .

فکری

محفل اقتطافی :

غریب برقرار .. (سلطانی) لره « لیسه » دینه‌جك

معارف وکالتی هیئت علمیه قراریله « سـلطانی » عنوانك « لیسه » یه تحویل ایدلدیکنی تعمیم ایتدی. بر طرفدن دیلمزی اجنبی کلمه‌لرك تسلطندن قورتارمق ایچون مجادله ایدیلیور ، دیکر طرفدن مملکتك اك‌مهم عرفان اوجاقلرینه فرانسزجه براسم ویریلیور... نه آجیقلی تضاد !

بوقرار ، عزت ملی نامنه بزه پك کران کلدی . بویوك وفاضل استادلریمزدن‌متشکل اولان‌هیئت علمیه‌نك بوغریب قرارینه‌قارشی حیرت وتأثرمزی اظهار ایلمکدن منع نفس ایده‌میورز .

زونغولداق غزته‌سی . نومرو ۲۱ – ۳ ایلول ۳۳۹

محفل

زونغولداق‌غزته‌سی ، بوقاریکی بیاناتیله یالکز کندیسنك دکل، بتون افراد ملتك‌حیرت وتأثرینه ترجمـان اولویور . بدایت مشروطیتده کلاه ده‌کیشدیرمك مراقی ، خسته‌لق حالنی آلمش ، اك زیاده بولیسلرك باشی تجربه تخته‌سنه‌دوتمشدی. شیمدی‌ده اسم‌تبدیلی مرض مزمن درجه‌سنه‌کلدی. هم‌ده اك زیاده معـارف وکالتنده اجرای تأثیره باشلادی .

ابتدائی ، تالی، عالی کبی تدریسات مدیریتلرینی تورکجه اولاجق دییـه ! ایلك ، اورته ، یوکسك تدریسات‌مدیریتلرینه تبدیل‌ایله‌ین وکالت مشارالیها (سلطانی) اسملرینی‌ده – هیئت علیهٔ علمیه‌نك قراریله – (لیسه) یه تحویل‌ایدییور . عجبادیلمزه یاپانجی اولان یالکز عربجـه و عجمجه کلمـه‌لرده فرنکجه الفاظ، اجنبی‌صاییلمیورمی ؟یوقسه‌اونلره تابعیت وثیقه‌سیمی ویریلیور ؟

بزه اویله کلیورکه ایلك ، اورته، یوکسك تدریسات مدیریتلرینك یانی باشـنده‌کی اوطه‌نك قاپیسنه میخلی (حرث مدیریتی) لوحه‌سی کوزه نه‌قدر غریب کورونویورسه انقره‌لیسه‌سی، استانبول لیسه‌سی تلفظاتی‌ده‌قولاقلره اوقدرعجیب عکس ایتمکده‌در . (سـلطانی) لفظنك مطلقـا تبدیلی ایجاب ایتدیسه اسـکیدن بری آلیشیلمش اولان (اعدادی) کلمه‌سـنك نه قباحتی واردی ؟ یاخود معنالی باشقه بر تعبیر بولونامازمی ایدی ؟ مشهور برمصراع واردر :

زاهدا سویله بو ترشی‌نه ، بوپرهیزنه‌در ؟

بوکا دائر توحید افکارده (۸۱۵) نومرولو نسخه‌سنده شویله دییور :

لیسه علی وزن کلیسا

بویوك‌ملت مجلسی، معارف وکیلی‌اسماعیل‌صفا بکدن استیضاحده‌بولونورکن (سلطانی) اسملرینك (لیسه)یه تحویلی حقنده شو لطیف سوزلر صرف ایدیلمشدر : بسیم آتالای بك (کوتاهیه) – معارف وکیلی اك قولای شیئی، صـورمادن قاپاتمق یولنی بولدی، قاپاندی. پاره‌سی یتمیورسه بزدن ایسته‌مه‌لی ایدی . یاتدریسات ابتدائیه‌یی خلقه ترك ایتمه‌لی ، یاخودده موجود مکتبلری قاپاتمالیدر. بوجنایتدر. سلطانیلرك ... آه ، کوردیکز یا دیلر آلیشمش ، حال بوکه‌بونك دکیشمه‌سی ایچون‌بن تقریر ویرمشدم . سـلطانی‌یی آتدیلر ، بر فرنکجه کلمه کتیردیلر . صانکه دنیاده کلمه قالمامش . لیسه ، لیسه .. بر سس – علی وزن کلیسا ..

دینسزلکك زورله و آچلقله تلقینی

پارسـده منتشر (انترانسیژان) غزته‌سنك وارشووه مخابری ۲۷ اغستوس ۹۲۳ تاریخیله‌یازیور:

« دین ایله مجادله‌ایتمك‌ایچین مریدلریتشدیرمك اوزره موسقوواده‌بر (دینسزلك مکتبی) آچلدیغنی خبر ویرمشدم. بوراده‌کی ملتجیلر بوکا دائر آتیده‌کی وقعه‌یی نقل ایدییورلر :

روسیه‌نك قحطزده‌جوجوقلرندن برقاچ یوزیتیم موسقووایه کتیریلیور، برخیرانخانه‌یه طولدورلوب برمدت آچ صوسزبکله‌تیلیور . خیلی‌برزمان صکره دینسزلك پروپاغانداجیلرندن بری ، چوجوقلرك قارشیسنه چیقیور وشـویله برمخاطبه‌ده‌بولونیور:

— قارنکزآچمی ؟

— أوت .

— پك‌اعلی. اللهه دعاایدیکزده سزه‌یه‌جك ویرسین .

حریف بوتوصیه‌دن‌صکره چکیلیور، برساعت صکره تکرار کلیور .

— دعا ایتدیکزمی ؟

— أوت .

— الله سزه یه‌جك ویردیمی ؟

— خایر

— اویله‌ایسه شمدی سوویه‌تلره‌دعاایدیکز.

درحال برپرده آچیلیور . اوستی یه‌جکله‌طولو برماصه اورته‌یه چیقیور. زواللی چوجوقلر ، اوکا طوغرو هجوم ایده‌رك اویورجه‌سنه قاپیشیورلر ،

عجبا دین تعصبی ومذهب غیرتکشلکی، دیندار اولانلرده‌می، یوقسه اوکا قارشی یورومك ودینسزلکی نشر ایتمك ایسته‌ینلرده‌می ؟

بین‌الملل تاریخ ادبیات قونفره‌سی :

غزته‌لر؛ مشهور فرانسز محررلرندن (ره‌نان) نك دور سنوی وفاتی اولان ۸ تشرین اولده پارسده انعقاد ایلیه‌جك بین‌الملل تاریخ ادبیات قونغره‌سنده توركیایی تمثیل ایتمك اوزره دارالفنون مدرسلرندن كوپریلی زاده فؤاد بكك تعیین اولوندیغنی یازییوردی. بوخبر، اسلامیته براز مربوطیتی اولانلری ، ظن ایدرز که ممنون ایتمشدر . زیرا مسلمانلغی وتوركلكی مدافعه وبونلره اسناد اولونان احوالی جرح ایچون گوزل بر فرصت اله کچه‌جکدر. اوروپا و بالخاصه فرانسز ادبیاتی ایله مشغول اولانلرجه معلومدرکه (ره‌نان) تاریخی وقایعی اصول علمی ایله تدقیق ایتدیکی حالده حسیاتنه قاپیله‌رق، اسلامیته هجوم ایتمکدن کری طورمامشدر. وقتیله سوربون دارالفنوننده ویرمش اولدیغی مهم بر قونفرانسده مسلمانلغك علوم و فلسفه‌یه مانع اولدیغنی وفتح ایتدیکی اراضیده افکاری سوندوردیکنی ادعا ایله‌مش، عربلرك هیچ بر شی یاپمادقلرینی، توركلرك وبربرلرك متعصب وآشاغی برقوم اولدقلرینی اثبات ایتمکه چالیشمشدر. کوریلیورکه مسلمانلرك حقی تسلیم اولنمق لازم کلدیکی زمان ، غربك ال ایلری کلن علماسندن بری حقیقتی تحریف ایتمکدن چکینمیور . مع مافیه بو چیرکین اسناداتدن (ره‌نان)ده متأثر اولور کبی کورونمشدر ودیمشدرکه:

« شدتلی بر هیجانه قاپیلمقسزین - اعتراف ایده‌یمی ؟ - مسلمان اولمادیغمدن طولایی مکدر اولمقسزین بر جامعه اصلا کیره‌مدم . »

تمنی ایده‌لم که مسلمانلرك برقسمنی تمثیل ایده‌جك اولان مرخصمز ، غربك متعصب علماسنه ، اسلامیتك ترقی وتعالی‌یه معارض اولمادیغنی، آوروپانك معلوماتندن آنجاق کندیمزه لازم اولانلری آله‌بیله‌جکمزی آکلاتمغه موفق اولسون . بونی غیرت دینیه‌سندن بکلر و کندیسنه موفقیتلر تمنی ایده‌رز .

محفل ادبی :

نابی‌نك نعت شریفنی تخمیس

اولورسه غبطه‌بخش کعبهٔ علیا بجادر بو
بناه اهل حاجت ، درگه خیرالورادر بو
یوزك سور ، هر نه ایسترسه‌ك دیله باب رجادر بو
« صاقین ترك ادبدن کوی محبوب خدادر بو »
« نظرگاه الٓهیدر ، مقام مصطفادر بو »

٭

ید قدرت دها خلق ایتمه‌مش بر یر شو حالتده
مرجح روضهٔ رضوانه بیك کره لطافتده
قصور ایتمز دل آگاه آکا هر لحظه حرمتده
« حبیب کبریانك خوابگاهیدر ، فضیلتده »
« تفوقکردهٔ عرش جناب کبریادر بو »

٭

فضا حیران ایوانی ، سما مشتاق خاکیدر
مدار زینتی محبوب حقك جسم پاکیدر
تجلیگاه رحمت آسمان تابناکیدر
« فلکده ماه نو باب‌السلامك سینه چاکیدر »
« آنك قندیلی جوزا، مطلع نور وضیادر بو »

٭

دل حقیبتده غفلت نقابی اولمایان حائل
« دکل فردوسه ، عرش اعظمه اولماز ینه مائل
شو یردن کوردیکی فیضه اولورمی غیردن نائل
« بو خاکك پرتوندن اولدی دیجور عدم زائل »
« عمادن آچدی موجودات چشمن توتیادر بو »

٭

چالیش اهل کمال اول، اویما هر نادان گمراهه
باش اك ، ال باغلا صوکرا کل حضور حضرت‌شاهه
درونی عرض‌حال ایله نه حاجت آه ایله واهه
« مراعات ادب شرطیله کیر نابی بو درگاهه »
« مطاف قدسیاندر ، بوسه‌گاه انبیادر بو »

اورفه‌لی م. کمال

نعت حضرت مولانا

استاد محترم توقادی زاده شکیب بك افندی حضرتلرینه

ای ضیای ملکوت ، ای مه لاهوتقرین ،
ای سمامزده طوغان کوکبهٔ عرشکزین !
مغز قرآن ایله صاجدك یره بیکلرجه کهر ،
عشقی شرح ایله‌دك ای ناله‌زن نور آکین !

هر نه درج ایتمش ایسه صفح کتاب هستی
منعکس لمعهٔ عشقکدن ایدلمش تلقین
مثنوی‌که : ایکی جوهردر اونك هر بیتی
کان فیضی دل ارباب دله اولدی نکین

هر سوزك معکس آینهٔ لوح محفوظ
روح الهامکی حامل بر جبریل امین
آقیور نغمهٔ « بشنو » ده مسلسل انوار
لوح اسرار کتابکده ایدلمش تضمین

سن بر آینهٔ عرفان محمدسك که
ایلدك علمك ایله ترجمهٔ شرع متین
ترجمان دلکك صفحهٔ فیض آکینی
هر زمان نور رسالتدن اولور شعشعه چین

واقف سر ازل ، کاشف راه حقسك
ازلی « نی » ، له ایدرسك « می » فیضی تبیین
سنسك اسرار ید اللهی آچان عشقکله
سنده‌در غیبی کورەن قرهٔ چشم حقبین

پارلایور صبح هدا ناصیهٔ پاککده
ایلمش نیر لمعاتی حق سنده مکین
شمع لمعان شهودکدن آقار نور ازل
چشم عمان سرودکدن آقار ماء معین

شمس حقدن آله‌رق مشعلهٔ وحدت ذات
مشعلکدن کلیور حزمهٔ لرزان زرین
« نی » ذکرکده ملائك اولویورکن پران
« می » شوقکده تجلی ایدییور نور یقین

کوکده تنظیر سماعکله طوغار یلدیزلر
نور آلیر شرح کتابکله سماوات وزمین
آسمانده ایدر آیدنکی اجرا مهتاب
اوقویوب ذوقکی فجرنده پیر یلداز پروین

٭

ایکلیور نای طریقکده مزامیر زبور
نغمه‌سندن دوکیلیر نور تجلای نوین
سنی تبجیل ایله تقدیس ایله ایتدکجه سماع
روح درویشه کلیر فیض خداوند معین

اوقونور چهرهٔ حکمتده فیوضات ازل
ایدیلیر درهٔ وحدت دله نقش تزیین
وجه مقصودی بولور فیض آلان ارشادکدن
بزم ارشادده کلوب نور نیاز آمین

شو سماعخانه‌ده چیقمقده بکالر عرشه
یوکسلیر بزم شهودیده‌کی بیك آه وآنین
ییرتیلیر پردهٔ ظلمت، آچیلیر راز خدا
ایدییورکن ابدیتده ملائك آیین

هپسی تیلرزه شفقلرله دولارکن دللر
دویولور روحده بر نغمهٔ بلبل که درین

بر سرو دینی آکدیرمه‌ده‌در ذکرالله
یوکسلیر کوکلره درکهده‌کی فریاد پسین
بزم بر شوقده شلاله وحدت جوشان
راه بر ذوقده ریزان اولور آب مشکین

∴

فکر مستم دوشونورکن سنی ای حضرت پیر
اوقویور وجده کلوب شوق ایله اشعار حزین
داغ عشقکله ایدر قلب جریحم فریاد
ربط قلب ایتدم ازلدن سکا ای کوکب دین
اکر ایتسه‌یدی خدا کونی بنم امریمه رام ،
اکر ایتسه‌یدی الهم بنی تا عرشنشین
آستانکده اولوردم اینه‌رك عبد حقیر
ینه اخلاص ایله درکهده زمینسای جبین
ایده‌مز کلك، وزبانم سنی تصویر ای نور
یازاماز نعتکی بنده‌ك کبی بر عبد کمین
شو لسانم اکر اولسه‌یدی سراپا الهام
ینه توصیف ایده‌مزدم مه‌برج تمکین!
حضرتم! اوبالی مدحکده الٓهی الهام
دیزه‌رك وصفکی ایتسین اوفی لؤلؤ له دفین
ایسته‌مز دولت دنیایی « معمر » بنده‌ك
آستانکده‌کی طوپراق اوکا فردوس برین .

۱۳۳۹ — تیره اوده‌مشلی خواجه زاده
م . معمر

حسی برتنزه

هوا اوقدر براق و لطیفکه توصیفندن بنم قدرت ترسیمم عاجز . کونش صولغون بکزلی ، فقط اولدقجه معتدل حرارت نشر ایدییور . بو لطافت وصفوتدن استفاده هوسنه دوشدم . منبع فیوضات اولان چشمهٔ ضیادن تازه حیات آلمق ایچون اودن چیقدم . ذاتاً هرسنه‌نك بهارموسمنده استقبال ازهاره چیقمق معتادمدی . ایشته اوالفت واعتیادك سوقیله تنزهه چیقدم . فقط تنزه‌وجولانم ، کشت وکذارم توفیق فکرتك دیدیکی کبی ماضیلری آتیلره نقله‌مأمور اولان دیشلری صیریتان قافلهٔ سور خارجنده دکل، بلکه داخلنده‌واستانبولك حریق زده، خاکستر پوشیده محلاتنده سقفلری چوکمش ، دیوار و تملری طاغیلمش مدرسه‌لر ، مسجدلر آره‌سنده طولاشیوردم .

بوراده بر زمان حیاتیت وفیاضیت کوسترمش اولان بنالرك منزللرینی کوریبوردم . ایشته شوراده اون سنه مقدم نشوه وامید ایله مالامال بولنمش اولان مدرسه‌جکم ، آشیان تحصیلم . بوکون جدار تارماریله « کل شیٔ هالك الاوجهه » حقیقت قدسیه‌سی هایقیریبور . بوراده امل مستقبلمك صانکه کومولمش اولدیغی حسنی آلاراق متألم اولویورم . ریعان شبابمی بولانهٔ عرفانده نه امید ونه لطیف خیال استقبال ایله تجردمدی . شیمدی خیال شاعر ایله همزبان اولارق :

نه‌لر بکار ایکن شونور فجرك انجلاسندن
نه‌مونم صحنه‌لر میدانه چیقدی انعکاسندن
مطامی بی اختیار ترنم ایتمه‌مك الدن کلیور .

شوراده ییقیلمش درودیواری کوردکجه ، بو انقاض و اطلالك ایچندن اوچوب کیتمش اولان روح سعادتی، ماضی‌یی دوشوندکجه امرءالقیسك

قفا نبك من ذکری حبیب و منزل
بسقطاللوی بین‌الدخول فحومل

بیتلریله ویاخود مجنون عامرینك :

امر علی جدار دیار لیلی
اقبل ذاالجدار وذاالجدارا
وما حب‌الدیار شخصنی قلبی
ولکن حب من سکن‌الدیارا

قطعه‌سیله تصویر اولونان شیدایی ایله هم حال اولیور کبی‌یم . قرق یاشنی تجاوز ایدن انسانلرك خیالی استقبالدن زیاده ماضی‌یه مائل وعمرکذشته‌یه مربوط اولیور . بیلمم نه‌دن ؟

ذاتاً طالع؛ استقبالی یوزمزه‌تبسم ایتدیرمدی . پیمانهٔ عمرمزی زهراب ایله طولدوردی .

دها اوته‌ده خراب برمسجد . محرابی الآن آیاقده (اد فرئض‌الله تکن مطیعاً) کتابه‌سی جلی یازی ایله باقی . بردست تعدی عرصهٔ مسجده تجاوز ایدرك خانه‌سنك بنیادینی طرح ودنیا اونی اعمار ایتمش . فقط دارعقباسنی خراب ایتدیکندن بیلمم خبردارمیدر؟ حسناتپرور اجدادك بوچشید احفادینی بیلمم ناصل مؤاخذه ایتملیدر . مسجد و جامعلر اوقدر صیق و یکدیکرینه یاقین انشا ایدلمشلرکه وقتیله موجود اولان جماعت ساجده‌نك کثرتی کوستریبورلر .

یاخود اسلافمز شوبلدهٔ طیبه‌ده شرعاً و قانوناً میکده وبتکده‌لره بر براقامق غیرت دیندارانه‌سیله حرکت ایتمشلر ظن اولنور . بعض سوء ظن وبدطینت اربابنك زعم ایتمك ایستدکاری کبی دست مصادره‌دن مال قاچیرماق فکر خسیسیله وجوده کلمش دکلدرلر .

دها بریده برسنك مزار :

برزمان بن‌سویلدم کیم بیلدی بوندن بویله‌ده
کوکلك حالی ییقیلمش خانمانم سویلسون

مرثیه‌سنی تمثیل ایدییور، بوعالم برزخ‌سکنه‌سی، عالم‌دنیایه دوغرو آچیلمش اولان تربه‌ومزارلردن عظام بالیه شکلنده کورونیورلر . بو خراب مقابر ومناظردن روحمك طوپلادیغی کدرلری، صقنتیلری مرمره‌نك ماوی منظره‌سنه طوغرو سیلکوب آتمق دبر زفرح وسرور طوپلامق اوزره سلطان احمد میدانه کیتدم . کونش حالا صاریشین ضیاسنی سرپیور ومیدانه لطیف برمنظره ویرییوردی .

حبسخانهٔ عمومی قارشیسنه کلدیکم صره‌ده صاری وکیرلی رنکلی بوجرائم خسته‌خانه‌سی ذاتاً حزن‌زده اولان قلبمی برقات دها تأثره دوشوردی . سلطان احمد جامعی، بودرکاه عظمتپناه قارشیسنده بر مدت واله و حیران طوردم ، تاریخمزك یاد عظمتی مفکره‌مده بر سینه‌ما شریدی کبی تجدد رسمی یاپدی . یاپریده‌کی حمام نه‌موزون و بدیع براثر معماری ایدی . برمدت مست صنعت اولدقدن صوکرا آرقه طرفده‌کی حریق محلی، مزبله مصادف نظم اولدی . بر ، مرمره‌نك کبودفام و سحار منظره‌سنه باقدم ، برده بو یرلرك شوملوث حالنی دوشوندم ، محاسن طبیعته قارشی بو کفران ولاقیدیدن اوتاندم . دوشونکز . بویله خلقةً کوزل یرلری بوقدر چرکین برمنظره‌یه چوروب تلویث ایدن انسانلری طبیعت وروح محاسن ناصل تجزیه ایتمیه جکدی؟ (ان الارض یرثها عبادی الصالحون) نظم کریمنی تخطر ایدرك صدق الله العظیم دیدم .

وقتیله ندیم کبی قیمتشناس برشاعر بدایعپرور مزك :

جامعلرینده هربری برکوه تجلی
ابروی ملك آنده‌کی محراب دعادر
مسجدلرینك هربری بر لجهٔ انوار
قندیللری مه کبی لبریز ضیادر
بوشهر ستانبول بی مثل وبهادر
بر سنکنه یکپاره عجم ملکی فدادر

دیه توصیف ایتدیکی استانبول نه‌حاله کیرمش .

یاخود نابی مرحومك :

نه‌قدر عالی دور ایتسه سپهر
بولماز استانبوله بکزه‌ر برشهر
علماله معرفته جای قبول
اولماز الامکرکه استانبول
ایتسون استانبولی الله معمور
آنده‌در جمله معالیٔ امور

نه‌قدر وار ایسه اصحاب کمال
هپ ستانبولده بولور استقلال .

بیتلریله تقدیر و تعریفنه مظهر اولان استانبولی شمدی دیریلوب کورسه‌یدی عجبا نه‌دیردی ؟

ایاصوفیامعبدینك محتشم جبهه‌سنه قارشی، شاعریت دینداران‌ه‌سنی پك سودیکم اسماعیل صفا مرحومك:

بر قبه که وجدان موحد کبی محکم
بر قبه که علویت دینیه‌یی حائز
بر قبه که آلتنده دوشر کفر ایله الحاد
لرزنده و بکم درمانده و عاجز

نشیده‌سنی اوقودم . طوپ قاپی سرایی مدخلنده‌کی سلطان احمد خانك تاریخی و مشهور چشمه‌سی اوکنده توقف ایتدم. صنایع نفیسه‌نك سرائرندن آکلامدیغم حالده نفاست صنعت وورنق معرفت، بی اختیار بنی مست ذوق ایتدی . ذاتاً کوزللك لطیف بر هیجان تولید ایدن بر کیفیت دکلیدر ؟ بو کیفیت ؛ لون موزونیت اجسام، انتظام، تناسب، تناظر وتوازن کبی شیلرك هیئت مجموعه‌سندنمی نشأت ایدر بیلمیورم. بونلر روحی هر حالده لطیف بر اهتزازه سوق ایدرلر . عشق وسه‌وکی دخی بونلر کبی روحه خوش کلن شیلرك قارشیسنده طویولان بر نوع حالت قلبیه اولسه کرکدر .

متصوفلرك ، عاشقلرك و شاعرلرك آرادیغی و ترنم ایتدیکی حسن مطلق‌ده ظن ایدرم‌که کون ومکانه ساری اولان ، صباحتدر .

محاسن مصنوعات بدیعه‌یی هرکس سه‌وه‌ر وحیرتله تماشا ایدر . آنجق بر مؤمن موحد، آثار صنعت الٰهیه ونمونه‌قدرت وعظمت سبحانیه‌اولنلری حسیله صانعنه قارشی پیدای مفتونیت و مجذوبیت ایلر .

آرتیق کونش غروب ایدییوردی . بر زائر عابره بر کون ایچون بوقدر حسیات دوشیرملك کافی ایدی . باب احتسابی قاپامق وعودت ایتمك زمانی کلمشدی . اوصره‌ده « الله اکبر الله اکبر » ندای تکبیری قولاغمه کلدی. وقت غروبی ایذان ایدن بو صوت لاهوتینك ایتدیکی جهت بالایه باقدم . آه ای مناره‌لر ، ای ناقوس تثلیثك شماتته رغماً ناموس توحیدی اعلای علیینه عکس ایتدیرن نورا نور ستونلر ، ای اوتاد دیانت ومدنیت وای پاینده مقدسات ! بن سیزك نه قیمتدار و یوکسك مشاعر اسلام اولدیغکزی ، قیمت قدسیه‌کزی بالقان حرب زائلنده مغلوب اولدیغمز زمان دشمنلرك سیزه صولت عقورانه‌سیله آکلادمدی . آلتیوز سنه‌دنبری بالقانلرك وادیلرنده ، تپه‌لرنده لاهوتی و محمدی سسلر چینلاتان ، وغلغله‌ٔ تکبیر و تهلیل طالغه‌لرینی طاغدن طاغه تعاکس ایتدیرن هپ سیزد کلمیدیکز؟. اونك ایچیندرکه دشمنلرك کوزلرینه باتیوردیکز . بتون غیظ وخصومت سیزه متوجه اولارق ایلك حمله‌ده تملدن تخریب اولندیکز . امان یارب اونه حزین و دلسوز برمنظره ایدی ! بر مسجدك ، تیاترو محانه تحویل ایدلدیکنی بر مؤمنك کورمسی قدر عذاب و اضطراب تصور اولنورمیدی . ایشته بن ایکی کوزمله بوحال فجیعی کوردمدی . بنم حسیاتم اوزمان بویله بر عذاب الیم کورمشدی. جناب عادل مطلقدن امیدایدرم‌که بنی بوتحمل سوز والیم منظره ایله جزالندیردقدن صوکرا آرتق نارجحیم ایله دوچار خسران ایتمیه‌جکدر . برقاچ سنه اول کیجه‌لر کوندوز اولدی، دیده‌لر روشن اولدی‌نغمه‌لریله اهتزازه کلن حسلر، اووقت بتون کوندوزلرك زفیری قارانلق بر شب یلدایه دوندیکنی کوره‌رك معذب اولیورلردی.

پازار ایرتسی ۲۸ مایس ۱۳۳۹

دمیر حصارلی مدرس
حافظ حسین

محفل تاریخی :

اسعد دده مرحومه دائر

حسین وصاف بکه مکتوبدن و ۳۹ نجی نسخه‌دن مابعد

جامع درسلری ، رمضانده ایکندیدن صوکرا هر کون ، ایام عادیه‌ده جمعه کونلری اوکله ، صالی کونلری صباح نمازینی متعاقب اوقونوردی . حتی صوك زمانلرده عبد عاجزی (قاره مثنوی) تعیین ایتمشدی . معلوم عالیکزدرکه (قاره مثنوی) لك طریق مولویده بر وظیفه‌در . اسکیدن مثنوی‌خوان اولانلر ـ شیخ اسماعیل انقروی حضرتلرینك شرح مثنوی‌ده بیانی وجهله ـ حافظ مثنوی اولدقلرندن تقریر اثناسنده اللرنده کتاب بولوندورمازلر ایمش. یاکیلمالری احتماله بناءً یانلرنده بر قاره بولونور، شاید مثنوی‌خوان بر بیتده تردد ایدرسه قاره ، النده‌کی کتاب واسطه‌سیله اوترددی ازاله ایدرمش . حتی بعضی مولویخانه‌لرده یان یانه ایکی کرسی اولماسنك سببی‌ده بوایمش . صوکرالری ایش خفیفله‌شمش، مثنوی‌خوانلر کتابه باقمق صورتیله درس اوقومایه باشلامشلر. مع مافیه دأب قدیمی‌ده بوزمامش اولمق ایچین قاره مثنوی بولونماسنی التزام ایله‌مشلر. الآن مولویخانه‌لرده کرسی دیبنده اوطوران الی کتابلی برجان ، تبرکاً ایکی بیت قرائتیله درسه باشلار ، اوندن صوکراده مثنوی‌خوان تقریره دوام ایدر .

عبد عاجزك قاره‌لکی ده بویله اولویوردی . نیته‌کیم شیخم جلال الدین افندی مرحومك درسنده‌ده عین وظیفه‌یی ـ نایزن باشی جمال افندینك ارتحالندن صوکرا ـ برمدت ایفا ایله‌مشدم .

مدرسه‌ده‌کی درسلر ، علی‌الاکثر جمعه کونلری یا نمازدن اول ، یاخود صوکرا اوقونوردی .

چایرلی مدرسه‌یی تخطر بویوروورسکز . بوکون ویرانه حالی آلان اودارالمعرفه ، خاطرمده قاعدینه کوره اخشاب بربنا ایدی . جمله قاپیسندن کیریلنجه برمیدانلق ، اورته‌سنده اوسی آغاجلی بر سد ، قاپینك قارشیسی ایله ایکی طرفنده صیرا ایله حجرات واردی . حضرتك اوطه‌سی، صول جهتده غالبا اوچنجی ، یاخود دردنجی حجره ایدی‌که ایکی اوچ آیاق مردیونله چیقیلیرسه‌ده ایچری‌یه صاللاباته کیرمك ممکن دکلدی . چونکه: پنجره‌نك اوکنده‌کی سدیر واطرافده‌کی کتاب دولابلرینك اوکنه قونولمش ارکان مندرلری شویله طورسون ، کچه وحصیرك اوستی بیله کتاب وسائره ایله پریشان بر صورتده مشغول ایدی . اونك ایچین مرحومك انفیه قوطوسی ،کوزلك ، تسبیح ، اورادکبی اك لازملی اشیاسی برقاچ دانه ایدی‌که آرادیغی وقت البت بری اله کچردی .

اوطه‌یه کیرن برینك کتاب اوستنه باصمامق ، برشیٔ ده‌ویروب قیرمامق ایچین اوطورمادن اول کندینه بر آچماسی لازمدی . حتی شو حالی بیان حضرت ده :

ــ جانبازلق بیلمه‌ین بزم اوطه‌ده کزه‌مز .

دیردی .

مکتب حربیه طلبه‌سندن خلیل ومنشأ کتاب عسکریه مداوملردن توفیق بکارله [*] تلامیذ سائره‌سی طرفندن اوطه تنظیم ایدیلیرسه‌ده مطالعه وپاره‌شیٔ تحریسی نتیجه‌سنده اوانتظام، ینه پریشانانه منقلب اولوردی.

جمعه کونلری خواجه‌نك اوطه‌سنده یمك ده پیشیریلر وزوادطرفندن مجتمعاً یره سه‌ریلمش سفره بزی اوزرنده یه‌نیلیردی .

بردفعه بویله برطعامده شیخ مصطفی التونسی ایله برلکده بولونمشدم . بدء طعام اثناسنده شیخ مصطفی افندی (کلوا واشربوا) دیمش وخواجه

[*] بو ذاتلرك ایکیسی ده ارتحال ایتمشدر . رحمهما الله

مرحومك (ولاتسرفوا) دیمه‌سی اوزه‌رینه (ان الشیخ محمد لایحب المسرفین) جواب ظریفنی ویرمشدی .

شیخ مصطفی افندی ، ذوالجناحین بر ذات شریف ایدی. کندیسی محدثیندن ومشایخ شاذلیه‌دن اولدیغی حالده شیخ عثمان صلاح الدین دده افندی مرحومدن تبرکاً خلافت مولویه آلمش و بالمقابله اوکا شاذلی خلافنی ویرمشدی .

شیخ عثمان افندی حضرتلرینه حدیث اوقوتان مصطفی التونسی، نجل نجیلی شیخ جلال الدین افندی مرحومه‌ده یکی قاپی مولویخانه‌سی شیخ دائره‌سنده پازارایرته‌سی کونلری فتوحات مکیه تقریر ایدردی. حتی عزیز مرحومك مساعده‌سیله عبد عاجزده اوبزم عرفانك صف نعالنده بولونوردی .

شیخ مصطفی افندی ، کرك جلال الدین افندی مرحومی ، کرك محمد اسعد دده افندی‌یی طریقت شاذلیه‌دن استخلاف ایله‌مش ومولویلك حقنده عربجه بر کتاب یازمشدی که اوکتابده ، فتوحاتده‌کی (سقیط الرفرف) و (سقیط العرش) تعبیرلرینك (سلطان العلماء محمد بهاء الدین البلخی) ایله مخدوم مکرمی (مولانا جلال الدین رومی) حضرتلرینه اشارت اولدیغنی یازییوردی . مع الاسف اومهم اثرك نره‌ده قالدیغنی بیله‌میورم .

خالیجیلردن غربا خسته خانه‌سنه کیدن جاده اوسنده و اوراده جاری دره‌نك قارشیسنده کائن کوچوك برأوده اوطوران شیخ مصطفی افندی ، رمضانلرده فاتح جامع شریفی خنکار محفلنك آلتنده ایکندیدن صوکرا حدیث تقریر ایدردی . سنی سکسانی متجاوز ، قیصه‌جه صاقالی بم بیاض اولدیغی حالده یاناقلری قیپ قرمزی، وجودجه متین، خلقاً محبوب قلوب برذات ایدی . فضل وکمالی نسبتنده خلوق و متواضعدی . درکاهده باشی سکلی بر

چوجوق بیله کورسه ألنی اوپمك ایچین مسابقه‌ده بولونوردی .

متنوع یمك یه‌مز، اکمکی زیتون یاغنه باتیروب یه‌مك ، بعضاً بوکا قرمزی بیبر علاوه ایتمکله اکتفا ایلردی .

برقاچ سنه اول عالم جماله انتقال ایله‌دی .

مابعدی وار رحمة الله علیه ورضوانه

طاهر المولوی

طلبه محفلی :

اخلاقیات واجتماعیاتمزده دوشکونلك

اخلاقیات واجتماعیاتمزده آثاری - اسبابی - تربیه‌نك بوخصوصده تأثیرات مهمه‌سی - جمعیت بشریه‌مزه مضرتلری - چارهٔ اصلاحی - ظفر اخلاقی واجتماعی .

ملتمزك ، منوراتمزك حیات عمومیه‌سنه برنظر عطف ایدیله‌جك اولورسه فضایت اخلاقیه‌نك ، اسلام اجتماعیاتنك سوتمکه یوز طوتدیغنی حس ایتمامك ممکن دکلدر. هردرلو افعال وحرکاتمزده ، معاملاتمزده ، مزمن بر خسته‌لك شکلنی آلان غربجیلق سیئه‌سنك، ملیت مفکوره‌سیله تضادتشکیل ایده‌جك برماهیتده اولان افکارسقیمه‌نك ناخوش آثار وفعلیاتنی کوره‌رك دلخون اولماق قابل دکلدر. بووضعیت غیر شرعیه‌مزی اصلاح ایتمك ایچون اولا : اسباب وللدنیاتنی تدقیق ایدوب بعده‌بونلرك ازاله چاره‌لرینی اراشدیرمق لازمدر . زیرا بنای علم صاغلام تملره ، متین اساسلره ابتنا ایتدیریلمزسه تحری حقیقت یولنده صرف ایدیله‌جك همتك انهدامه محکوم اولاجغی شبهه‌سزدر. بناءعلیه بزده‌بونقطه‌یی نظردقته آله‌رق بوخصوصده (تربیه) یی اساس اتخاذ ایدییورز .

قابل انکار دکلدرکه: تربیه ، پك مهم برعامل

موقعنده بولونمقده‌در . هرحانکی بر ذی حیات کندیسنه القاح ایدیلن تربیه‌نك تحت تأثیرنده‌در . برفدان دیکیلیرکن، دیکیلدیکدن صوکره ، نشوونمایه باشلادیغی زمان اوزرنده برطاقم عملیه‌لر اجرا ایدیلیر: طوپراغی کوبره‌لنیر ، حیوانات مضره‌دن تطهیر ایدیلور ، آشیلانیر وسائره .. بونلروامثالی عملیات هپ نباتاتك تربیهٔ ابتدائیه‌سنی تشکیل ایدر. بونلره رعایت ایدیلمدیکی صورتده نباتات آلا بیلدیکنه کیدر. انسانلر اونك میوه‌سندن وسائره‌سندن استفاده ایده‌مز . چونکه میوه‌نك حصولنه سبب اولان تربیهٔ ابتدائیه اجرا ایدیلمه‌مشدر. انسانلرده بویله‌در برکنج آدامه شبابنده جمعیتك ناظم اموری اولان دین مبین حقنده مکتب صره‌لرنده معلومات آلمازسه، ابوینی تربیهٔ ابتدائیه‌سنی کندیسنه لایقیله تلقیح ایتمزسه اوکنج حیات شبابنده حقیقی بر مربی‌یه مظهر اولامامش دیمکدر . بویله بر کنجدن نه مملکتمز، نه‌ده جمعیت بشریه انسانیت نامنه استفاده ایدر [١] .

چونکه بشرك شیرازهٔ انتظامنی تأمین وترصین ایده‌جك ، حیات اجتماعیه‌سنی تنظیم ایده بر محور لایقنه وضع ایده‌جك، جمعیتك ، فضیلت اخلاقیه‌نك، حمایهٔ سعادتك، آداب نجیبه‌نك بقاسنی تأمین ایده‌جك آنجق دیندر .

اعاظم اجتماعیوندن برذات : « محافظهٔ اخلاق، تربیهٔ اخلاقیه ایچون اك بیوك استنادکاه شبهه‌سز دیندر. عکس قضیه‌نك هیئت اجتماعیه‌مزك انحلالنه سبب اولاجغنی هرکچن کونمز اثبات ایلمکده‌در . » دییورکه : پك دوغریدر. آز چوق تاریخ ادیانی کوزدن کچیرن برکیمسه بونقطه‌لری آکلامقده کوچلك چکمز .

فرانسز اختلال کبیرندن ، خریستیانلغك الغاسندن صوکره دینك اك حرارتلی علمدارلرندن (شه‌نیه) ، (هه‌بر) ، (روبسپیه‌ر) ، (دانتون) کبی فرانسز اختلالجیلرینی مختلف ناملی مختلف مذهبلر ایجادینه سوق ایدن سائق‌ده بودر .

اسلام اخلاقیاتی غرب فیلسوفلرینك قبول ایتدیکی وجهله ذوق ، منفعت ، عقل ، فلسفه ، تکامل عمومی کبی حظوظات نفسانیه ، منازعه ، عدم اطراد وسائر اساسلر اوزرینه مؤسس دکلدر. اسلام بوشکلده اخلاق قبول ایتمز. ایشته بواساسلره ایمان ایتدکلرندن دولاییدرکه: غرب تربیه واخلاقی غرب مقلدلرینك شعورینی ، موازنه‌سنی اخلال ایتمش ، اونلرك قابلیت فکریه‌سنی بوزمش ، سویهٔ اخلاقیه‌لرینی پك زیاده دون برمرتبه‌یه ایندیرمشدر.

کوچوك یاشده تربیهٔ ابتدائیه‌دن محروم برحالده اولاد وطنك ، خریستیانلغه تشویق ایچون آچیلمش اجنبی مکتبلرنده ، خریستیان مربیلردن آلدقلری متفسخ وبیانجی برتربیه ایله بووضعیت ، بوآثارشی هیچ برزمان اصلاح ایدیله‌مز . بر محررك دیدیکی کبی « برملتك سجیه وقابلیتی ، عنعنات وتاریخی خارجنده‌کی تربیه‌دن فائده یرینه مضرت کلیر . انسان ، انسان ایکن میمون اولور . بوطرز تربیه برآز تعمیق ایدیله‌جك اولسه ترسنه برداروینین (!) نظریه‌سنه دسترس اولمق محال دکلدر . »

نسل آتی صحنهٔ حیاتده اسلام اساساتنه ، اخلاقیاتنه، اجتماعیاتنه واقف اولارق عرض وجود ایتمزسه جمعیتمزك بقاسنی امین بیلمك صافدرونلقدن بشقه برشی دکلدر. چونکه دین، اخلاق ، اجتماع

[١] شرعیه وکالت جلیله‌سی تدریسات مدیری، استادمز فاضل محترم آقکیلی احمد حمدی افندی حضرتلری طرفندن هیئت علمیه‌یه تقدیم ایدیلوب مظهرقبول اولان لایحه‌یی وبونك کبی روحلی نقطه‌لری حاوی اولمسی اعتباریله پك زیاده برقیمتی حائزدر . کنجلکك حیات وسعادتی نامنه هرسطرنده بیوك حقیقتلر مندمج اولان مذکور لایحه‌دن دولایی استاد محترمه تشکری وجیبه عد ایلرم .

ی . ج

برملتك بقا وزواليله مبسوطاً متناسبدر. بواساسلر واحد قياسيدر. بونلردن اوزاقلاشان فردلر، جمعيتلر درجه‌سنه كوره زواله خسرانه محكومدرلر .

يكي نسلك وطنمزه نافع، جمعيت بشريه‌يه خادم بررعضو اوله‌رق يتيشه‌بيلملری ايچون تربيه‌يوردلرني اصلاح ، مربيلری قواعد دينيه ، قوانين اخلاقيه‌يه دسائر اجتماعيه عنعنات سالمه‌يه رعايتكار، حرمتكار ،كنجلكه روح ، عزم ، متانت ، تلقين ايده‌بيله‌جك شخصيتلردن انتخاب ايتمك ايجاب ايدر. بووادیده آتيلاجق ايلك قطعی آديم مملكتمز ايچون رهاكار برخطوه اولاجقدر . مظفريت ماديه‌مزك مظفريت اخلاقيه و اجتماعيه ايله تتويجی وطنمزك افق حياتنده طلوع سعادتك مقدمه‌سنی تشكيل ايده‌جكدر . محن مدرسه‌سی مداوملرندن

يوسف جمال العربه

آثار منتشره :

حضرت پيغمبر وزمانی

محرری: طاهرالمولوی

ابتدائی مكاتبی طلبه‌سيله كوی چوجوقلرينه عصر سعادتی ، اونلرك آكلايه‌بيله‌جكی برلسان ايله تفهيم ايچين يازيلمش بررساله‌در . حاصلاتی كاملاً دارالشفقه‌يه عائد اولمق اوزره جمعيت تدريسيهٔ اسلاميه طرفندن نفيس برصورتده باصديريلمش، شرعيه واوقاف وكالت جليله‌سی تدريسات مديريت عموميه‌سنجه‌ده دارالخلافة العليه مدرسه‌سنك احضاری قسملرنده تدريسی تقرر ايله‌مشدر.

چوجوقلرينه اسلامی برتربيه‌ويرمك، طولاييسيله دارالشفقه‌ده‌كی مسلمان يتيملرينه‌ولوكه اون غروشله اولسون معاونت ايتمك ايسته‌ين اوليای اطفاله اشترامی توصيه اولونور. مركز توزيعی : نور عثمانيه جامع شريفی محفلنده (جمعيت تدريسيهٔ اسلاميه)

ادارهسيدر . مندرجاتندن نمونه اولمق اوزره مقدمه‌سنی عيناً نقل ايديورز :

چوجوقلر ؛

آناليكزك ، نينه‌لريكزك قيش كيجه‌لری مانقال، ياخود صوبا كنارنده وياخود اوجاق باشنده سزه طاتلی طاتلی آكلاتدقلری ماصاللری بيليرسكز. بونلرك يك چوغی يالان و اويدورما شيلردر . ماصاللرك برده (كرچك)لری ، يعنی كلمش كچمش كيمسه‌واولمش بيتمش شيلری بيلديرنلری واردركه بونلرينه (تاريخ) ديرلر .

بزم دينمزك، يعنی مسلمانلغك ناصيل باشلاديغنی، نه‌قدر بويوك آدملر يتيشديرديكنی اوكره‌تن تاريخه‌ده (تاريخ اسلام) آدينی ويررلر .

هرمسلمانه تاريخ اسلامدن برآزشی بيلمه‌مك لازمدر. اونك ايچين بوكتابده تاريخ اسلامدن بعض پارچه‌له كوره‌جك، حضرت پيغمبر عليه السلام ايله‌زمانی قيصه‌جه اوكره‌نه‌جك واونلری اونوتمامق اوزره ازبرله‌يه‌جكسكز.

حسن وعشق

شيخ غالبك اثر شهيريدر . محفل اداره‌سنجه طبع ايتديريلمش ونهايتنه ناظم بدايعكارينك ترجمهٔ حاليله كتابك محتوياتنه دائر برايكی سوز علاوه ايديلمشدر .

نازكتر

اخلاقی و ادبی اجتماعی تورك غزته‌سيدر

شيمديلك آيده برنشر اولونور .اداره‌خانه‌سی قره‌دكز (جيده) قصبه‌سنده دائرهٔ مخصوصه‌ده‌در. درسعادتده محل فروختی : باب عالی جاده‌سنده يكی توركيا مطبعه وكتبخانه‌سيده .

مطبعهٔ عامره | مدير مسؤل: طاهرالمولوی

اسلامك نفعنه خادم مقالات مع التشكر قبول ونشر اولونور

يازانك شخصيتی دكل، يازينك اهميتی نظر دقته آلينير .

كلن يازيلردن شايان قبول كورولنلر تاريخ سيراسيله درج ايديليرلر .

كونده‌ريله‌جك آثار ، اوقوناقلی ومختصرجه يازيلمش اولماليدر .

دينی ، علمی ، ادبی ، اجتماعی

محفل

١٣٣٨

مجموعهٔ اسلاميه‌سی

صاحبی ، مديری ، محرری :

اداره‌خانه‌سی : بايزيد جامع شريفنك تربه قاپيسی قارشيسنده

مركز توزيعی : باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) كتبخانه‌سی

آبونه بدلی :
سنه‌لكی ١٠٠ غروش
آلتی آيلغی ٥٠ »
ممالك اجنبيه ايچين ٢٥ غروش ضم اولونماليدر .

آبونه قيدی معامله‌سی هرسنه‌نك برنجی وايكنجی آلتی آيلق سندن اعتباراً اجرا اولونور

عدد	جلد	ربيع الاخر	فی: غروش
٤٢	٤	١٣٤٢	١٠

مندرجات:

محفل اداره‌خانه‌سنك نقلی :

اداره‌خانه‌مز، بايزيد جامع شريفنك تربه قاپيسی قارشيسنده كائن دائره‌يه نقل ايديلمشدر .

اداره خانه‌مزده صاتيلان آثار

	غروش
مناجات حضرت مولانا	٢,٥
حسن وعشق	١٥
هند ماصاللری (برنجی قسم)	٥
محفلك ٢ و ٣ نجی جلدلری	١٥٠
جهاد اكبر	٥٠

رجا :

مجموعه‌نك آلتی آيلق مدتی بونسخه ايله ختام بولدی . بناءً عليه آلتی آيلق آبونه‌لريمزك قيدلرينی تجديد ايتديرمه‌لری رجا اولونور .

آثار منتشره :

تحليلی تاريخ فلسفه

مطالب ومذاهب

مابعدالطبيعه وفلسفهٔ الٓهيه

اوقاف ناظر اسبقی ومدرسهٔ سليمانيه منطق مدرس

سابق قاضل بی معادل المالیلی حمدی افندی حضرتلری طرفندن بو عنوان ایله مهم بر اثر نشر ایدیلمشدر .

اثرك اصلی فرانسز فیلسوفلرندن مشهور پول ژانه ایله غابرییه‌ل سه آی‌ك مساعی مشترکه‌سیله میدانه کلمش امهات کتبدن معدود ویونان قدیمك بدایتندن ۱۹ نجی عصر میلادی نهایتنه قدر غربك بوتون مطالب ومذاهب فلسفیه‌سنی جامع اولوب ناقل محترمی طرفندن بعض حاشیه‌لر علاوه‌سیله نواقصی اکمال اولونمشدر .

مطالب ومذاهبك اهمیت مندرجاتی آکلامق ایچین حمدی افندی حضرتلری طرفندن کمال اهمیتله ترجمه وتحشیه ایدیلمش اولدیغنی سویله‌مك کافیدر صانیرز ومطالعه‌سنی آثار جدیه مراقلیلرینه توصیه ایدر، مؤثر فضیلتپرورینه‌ده عرض تبریك وتشکر ایلرز.

جهاد اکبر

میلاس مفتیٔ عرفانشعاری حافظ محمد صادق افندی حضرتلری طرفندن یازیلوب باصیلمقده اولدیغنی کچن نسخه‌ده تبشیر ایله‌دیکمز بو اثر مهمك بر قسمی انتشار ایتمشدر. غایت مهم مباحثی احتوا ایله‌ین واو مباحث مهمه‌یی سلیس ونفیس بر افاده ایله سویله‌ین (جهاد اکبر) ك مطالعه‌سیله استفاده اولونمامسی هر مسلمانه لازمدر دیه‌بیلیر .و مجاهد محترمنی شو مساعیسندن طولایی تبریك ایده‌رز .

(جهاد اکبر) اداره خانه‌مزده‌ده بولونور . فیئاتی ۵۰ غروشدر .

تستر شرعی

فاتح درسعاملرندن و محفل معاونین تحریریه‌سندن اسکلیبلی عاطف افندی خواجه‌مز طرفندن یازیلوب مجموعه‌ده انتشار ایله‌ین مقالات ، بعض علاوات ایله رساله حالنده نشر ایدیلمشدر .

مرکز توزیعی : بایزیدده حکاکلر چارشیسنده ٤٧ نومرولو کتبخانه‌در .

محفل دینی و علمی :

مسلمانلر ، دینك بعض احکامنی تصدیق ، بعضیسنی انکار ایده‌بیلیرمی ؟

بسم الله الرحمن الرحیم

(والذین آتیناهم الکتاب یفرحون بما انزل الیك ومن الاحزاب من ینکر بعضه قل انما امرت ان اعبدالله ولا اشرك به الیه ادعوا و الیه مآب – سورة الرعد)

الله ورسوله اعلم مآلی :

« کندیلرینه کتاب ویرمش اولدیغمز کیمسه‌لر، سکا کوندریلن احکام طولاییسیله فرحلانیرلر ، دین علیهنه طوپلانانلرك بر طاقیمی‌ده او احکامك بعضیسنی انکار ایدرلر . حبیبم ! اونلره دی‌که : بن ، اللهه عبادت ایتمك، اوکا شریك اتخاذ ایتمه‌مکله مأمورم . خلقی اوکا دعوت ایده‌رم ، مرجع ومآبم‌ده اودر »

تفسیرلرك ایضاحنه کوره بو آیت کریمه‌ده « کندیلرینه کتاب ویریلنلر » دن مقصد : عبدالله بن سلام واصحابی کبی مسلمان اولمش یهودیلرله یمن، نجران و حبشدن کلوب اهتدا ایدن خریستیانلردر.

بونلر، آیات قرآنیه نازل اولوب‌ده بعض احکامی تورات وانجیلك غیر محرف احکامنه توافق ایتدکجه سه‌وینیرلر ، فرحلانیرلردی .

« احزاب » ایسه کعب بن اشرف ، سید ، عاقب وطرفدارانی مثللی مسلمانلق علیهنه طوپلانمش یهودی وخریستیانلرله بر طاقیم مشرك و منافق کروهی ایدی .

بونلرده کندی کتابلرینه ، داها طوغروسی هوا وهوسلرینه کوره یایدقلری تحریفاته مغایر

بولونان آیات قرآنیه و احکام اسلامیه‌یی انکاره جرأت کوستریرلردی .

انسان بر شو نظم جلیلی متأملانه اوقور، برده برقاچ آغزك افرازاتی بولونان عصریلك جریانلرینی متأملانه دوشونه‌جك اولورسه کلام الهینك بر قسمنی انکاره قالقیشان احزابك زمانمزده‌ده موجود اولدیغنی ، آیت کریمه‌نك، عادتا بملکتك بو کونکی حالنی مبین بولوندیغنی آکلار . او آکلاییش طولاییسیله‌ده حضرت قرآنك اعجاز ابدیسنی ادراك ایده‌رك صمیم قلبندن (وانه لحق الیقین) دیمه‌یه مجبور اولور .

بالایه منقول آیت جلیله‌نك بو کونکی حالی‌ده تبین ایتمکده اولدیغنی سویله‌دم. ایضاح ایده‌یم :

فکر فاسد وامل کاسدلرینه رواج ویرمك ، بو خصوصده اوکلرینه چیقان متین ورصین موانع شرعیه‌یی دەویرمك ایچین – تعبیر حاضرله – جبهه تشکیل ایله‌مش بر شرذمه وار .

بو شرذمه ، اسلامك دشمن طبیعیسی اولماسی ضروری وبدیهی بولونان یهودیلك وخریستیانلق احزابنك غالبا کوکللو آلاینی تشکیل ایتمك ، مسلمانلغه قارشی وقوعه کله‌جك دینی مهاجمه‌لرده پیشدارلق وظیفه‌سنی کورمك ایستیور ، حتی ایمان علیهدارلنی اوردوسنك تشبثه جسارت ایده‌مه‌دیکی بعض حرکاته بیله اجترا ایله‌یور . ازجمله :

اوامر قطعیهٔ الهیه‌دن بولونان (تستر) ی قولاً وفعلاً انکاره قالقیشوب‌ده مسلمان قادینلرینی مستوریت پرده‌سندن صویمق و تیاترو پرده‌سی اوکنده انظار تماشایه قویمق، برده فحش وفواحش مشهری اولان (بار) لره کوتوروب مسلمان طوغمش مسلمان بویومش ، مسلمانلغك لهنده، علیهنده قطعی بر فکر پیدا ایتمه‌مش غافل ومغفل بر قسم نسوانی اورالرده‌کی نوشانوش وجوشاجوش اوچوروملرینه یووارلامق عزم سربازانه‌سنی کوستریور .

ایشته شو آجیقلی حاللرله، اونلری ایقاع ایله‌ینلر اون اوچ عصر مقدم شرف نزول ایله‌مش بولونان (ومن الاحزاب من ینکر بعضه) نظم جلیلنك تعریف ایتدیکی اشخاص واحوال جمله‌سندن دکلیدر؟

مسلمانلق ؛ اللهك اوامری ، پیغمبرك اقوال وافعالیله ثابت احکام قطعیه مجموعندن عبارت بر کلدر . بونك بر جزئنی استخفاف ایتمك ، هپسنی بردن رد وانکار ایله‌مك دیمك اولور .

شونك بونك کیفی ایچین احکام اسلامیه‌دن تنقیحات یاپیلاماز . اوته کنه ، بریکنه خوش کورونمك فکریله دینده رشوتده ویریله‌من . طائف اهالیسی، حضور نبوی‌یه مرخصلر کونده‌روب مسلمان اولاجقلرینی عرض ایتمشلر ، لکن نمازك قالدیریلماسنی، اولمادیغی تقدیرده رکوع وسجودك الغاسنی ایسته‌مشلردی . طبیعی جواب رد آلدیلر ودینی کافهٔ احکامیله قبول ایتمك اوزره مسلمان اولدیلر.

کذا : ارتحال پیغمبری عقبنده وقوعه کلن ارتداد اثناسنده مرتدلرك بر قسمی « نماز قیلارز ، اوروج طوتارز ، لکن زکات ویرمه‌یز » دیمه‌یه باشلادیلر. أحکام دینیه‌دن یالکز برینك عدم قبولی، موجب کفر و ارتداد اولوب اولمایه‌جغنده صحابهٔ کرام تردده اوغرادی. فقط صدیق اکبر حضرتلری دینی بر حکمك قبول ایدیلمه‌مسی ، سائرلرینك‌ده عدم قبولی دیمك اولاجغنی قطعی صورتده حل ایتدی. بونك اوزه‌رینه اتفاق آرا حصوله کلدی.

« فی الواقع زکاتی نمازدن تفریق ایدنلر ، کلمهٔ توحیدك حقنی ایفا ایتمه‌مش اولاجقلری جهتله مرتدینه ملحق اولاجقلری درکار ایدی . » – قصص انبیا –

اوحالده کتاب و سنتله ثابت بر فرض دینی اولان (تستر) ی عدم قبولدن باشقه ، بونك

حكم دینی دکل، بر امر محدث اولدیغنی سویله‌یه‌رك رفع حجابی توصیه و پرده‌بیرونلغه قولاً وفعلاً تشویق ایدنلرك نه صایلماسی لازم کلیر ؟..

توحید افکار جریده‌سی ، «شرعیه» وکالت جلیله‌سندن ـ بو مسئله‌یه‌ده تماس ایده‌جك ـ بر استفتاده بولونیور . ایراد ایتدیکی سؤاللری بروجه آتی یازدم . انشاءالله فتوای شریفی‌ده نقل‌ودرج ایله مباهی اولورم :

[۱ ــ مسلمان قادینلری بربازار فحش اولان (بار) تسمیه ایدیلن محللره کیده‌بیلیر و اوراده طوپلانان مسلم وغیر مسلم ارککلر ایله رقص ایده‌بیلیرلرمی ؟

۲ ــ بر مسلمان قادینك بوکبی (بار) لره کیتمه‌سنی ترویج ایدن مسلملر بیوك بر کناه ارتکاب ایتمش وعتاب‌وعقابه استحقاق کسب ایتمش اولمازلرمی ؟

۳ ــ تشکیلات اساسیه قانوننك یدنجی ماده‌سی ایله احکام شرعیه‌نك تنفیذنی درعهده ایله‌ین وبناءً علیه دینی دین اسلام اولان تورکیا بیوك ملت مجلسنك بوکبی ضلالتلرك انتشارینه محل ویرمه‌مه‌سی ، بالعکس مسلمانلر ایچنده بوکبی یرلره کیدن بولونورسه اونلری زجر ایتمه‌سی ایجاب ایتمزمی ؟

شرعیه وکالت جلیله‌سنك بو سؤاللرمزه جواب ویرمه‌سنی بکله‌یورز. توحید افکار ۸۲۹ـ۳۸۵۷]

طاهر المولوی

تفسیرلر ـ مفسرلر :

تأویل نصوص [دن مابعد]

علاءالدین شاه رودی (مصنفك) تفسیرینك مقدمه‌سنده دیبورکه : نصوصك ظواهری اوزرینه حملك وجوبی وتأویلنك ممنوعیتی بروجه آتی ایکی شرط ایله مشروطدر .

برنجی شرط : نصوصك ظاهری اوزرینه حمل واجراسی محال اولمامقدر . شو حالده هرهانکی بر نص که آنی معنای ظاهری اوزرینه حمل ایتمك ممکندر، قطعیاً تأویلی جائز دکلدر. مثلا : صراط ، میزان ، حساب وسؤال کبی که بونلری ناطق اولان آیات واحادیثك ظاهرلری اوزرینه حمل واجراسنده عقلاً استحاله بولونمادیغی کبی کرك پیغمبر ، کرك اسلاف صحابه و تابعین طرفلرندن تأویل ألکندن کچیریلدکلری کورولمه‌مشدر . شو حالده معتزله‌نك بونلری تأویله قیام ایتمه‌سی ، زیغ وهوانك تأثیر اضلالکاراسندن باشقه برشیئه حمل اولوناماز .

ایکنجی شرط : نصوصك اولجه پیغمبر ویا صحابه وتابعین و اسلاف کرام طرفندن تأویله اوغرامش بولونمامسیدر . اما شاید اشبو دولتلیلر طرفندن بویله برتأویل وقوعی مشهودمز اولدقده درحالده تأویلده تردد کوسترمه‌یز .

مثال : (انزل من السماء ماءً فسالت اودیة بقدرها) آیت جلیله‌سنك معنای ظاهریسی : سمادن صو انزال اولونه‌رق او سایه‌ده دره‌لرك آقماسیدرکه بونده بر استحالهٔ قطعیه اولمامقله برابر واقع ونفس‌الامره مطابقدر . فقط اسلاف کرام حضراتی بوراده‌کی (صو) قرآندن (اودیه) قلوبدن (زبد) کفردن عبارتدر. چونکه : کوپوك صواوزرینه چیقارده چارچابوق محو اولور کیدر. کفرده بویله‌در، اولجه براز یوکسه‌لیرسه‌ده تیزالدن بارقهٔ اهل ایمان ایله محو اولور کیدر دییه تأویلده بولوندقلری مشهودمز اولمشدر .

ایکنجی مثال « قلب المؤمن بین اصبعین من اصابع الرحمن » حدیثنی معنای ظاهریسی اوزرینه حمل و ابقا ، قلوب مؤمنین اوزرنده اللهك آندن پارماغی اولماسنی مستلزم وبوایسه حق باریده محال وبوکا دلیل قاطع عقلی قائم اولمقله معنای مزبوردن صرف وتحویل وقدرت وتصرف ایله تأویل لزومی تحقق ایدر .

* * *

ایشته تأویل نصوص حقنده درمیان اولونان قاعدهٔ معروضه خلافنه اولارق، یعنی تأویلی ایجاب ایدن دلائل عقلیه ویا نقلیه قائم اولمقسزین نصوص جلیله‌یی ظاهرندن صرف وتحویل ایتمك ، کفروالحاد وزندقه‌دن باشقه برشی دکلدر .

بوحال ، ملاحدهٔ باطنیه وانلرك زادهٔ غیر مشروعی اولان برآلای مقلدین متصوفه‌نك طوتد قلری برراه ناهموارادر . اشبونا بکارلر ، صوفیهٔ کرام حضراتنك کسوه‌سنه بورونه‌رك و معاملات شرعیه واخلاقیه وسیرو سلوك و مناهج عرفانیه‌ده آنلردن مرحله مرحله آلارغه طوره‌رق هیچ بر موجبه اقتران ایتمکسزین راست کلدکلری نصوصی تأویل ایتمك جرأت جاهلانه‌سنده بولونورلر .

غزالی مرحوم دیبورکه :

اکر بز بویله بلا موجب، نصوصك تأویلی قاپیسنی آچه‌جق اولورسه‌ق جواهر نصوص قرآنیه و زواهر فصوص حدیثیه‌دن هیچ برینه اعتماد قالمایه‌جغنده شبهه ایتمه‌مه‌لی‌یزکه اووقت اصل ملاحده‌نك غایهٔ آمال خائنانه‌لری بولونان تعطیل شرایع لزومی باش کوستریر . مثلا :

(اذهب الی فرعون انه طغی) آیتنده‌کی (فرعون) نفسدن (موسی) روحدن (عصا) غیره اعتماددن عبارتدر دییه‌جك اولورسه‌ق فرعون وموسی، عجل وسامری ماجرالرینك اساطیراولین قبیلندن بولونماسی وکیت کیده اخبار وقصص قرآنیه‌نك رموز اوائل محصله‌سی اولدیغنی قبوله یول آچمش اولورز. «تسحروا فان فی السحور برکة» حدیثنده‌کی (سحور) دن وقت سحرده استغفار وتفکر مراددر دییه‌جك اولورسه‌ق سحورك وارلغنی وکیت کیده بویله سوسلی ، بوسلی تأویللر یوزندن نمازی ، اوروجی برر درلو تأویل ایله صحائف اعتقادیه‌دن قالدیرمش اولورز .

اوت . کرچه قرآنك معانیٔ ظاهرهٔ مقصوده‌سندن باشقه برده معانیٔ باطنه‌سی بولونمق برامر مقرردر . چونکه : ظواهری انکار نصل کفر والحاد ایسه بواطنی رد و انکارده مذهب حشویه اولدیغندن شبهه یوقدر . هر ایکیسنی جمع ایله‌مك ایسه مسلك عارفیندر .

مثلا (فاخلع نعلیك) امرندن حضرت موسی ایکی معنی آکلادی . بری معنای ظاهری که آیاق قابلریکی چیقار امریدر . دیکری ایسه معنای باطنیدرکه اوده کونین وماسوانی ترك ایت امریدر. حضرت موسی کلیم‌الله، شو ایکی معنانك هر ایکیسنی‌ده آکلادی و موجبنجه عملده بولوندی که بودرلو آکلایشه عبرت وابتصار دیرلر. فاعتبروا یااولی الابصار.

دیکر مثال « لاتدخل الملئکة بیتاً فیه کلب » حدیثنی کوروب بوراده کلبدن مراد ، دیشلی طیرناقلی ظاهری کوپك دکلدر، بلکه کلب غضبدرکه حدیثده مقصد پیغمبری : بیت قلبی کلب غضبدن خالی بولوندورمق خصوصنه تشویقدر ، بناءً علیه أوده کوپك بولوندورمق خصوصنده برباس یوقدر دیین باطنی مشرب برآدامدر .

اما بوراده کلبدن مراد ، ظاهرده بیلدیکمز کوپکدر . پیسلکی ، قودوزلغی و داها معایب سائره‌سندن طولایی منع اولونمشدر . شو حالده ظاهرده‌کی بیتك بوکبی مردار حیواندن تطهیری لازم اولونجه بیت قلبك‌ده صفات کلبیه‌دن بولونان غضب وسائر اخلاق ذمیمه‌دن تطهیری لازمه‌دندر، تاکه نور معرفةالله روزنهٔ قلبدن نشر اشعهٔ انوار

ایتسین . ایشته بن بونك هرایکیسنه ، یعنی هم ظاهرینه ، هم باطنته ایمان و آنکله عمل ایده‌رم دیین مرد کامل ، عارف دل آکاهدر .

حکیم غزالی‌نك سوزی بوراده ختامه ایردی.

برغمه‌لی جودت

قمر ، رؤیت هلال ، شهرصیام

١

شرائط خمسهٔ اسلامیه‌دن ، رمضانده اوروج طوتمق ، رؤیت هلال ایله علاقه‌دار بولندیغندن فلکیات نقطهٔ نظرندن بو مسئله‌یی تشریع وتدقیق فائده‌دن خالی اولمســه کرکدر . رؤیت هلال نه دیمکدر؟ نه‌وقت مشاهده ممکندر ؟ نه‌دن طولایی رومی آیلری صیام ایچون قبول ایدلمامشدر؟ کبی مســائلك مقنع بر فکر احرارکارانه ایله تحلیل وموازنه‌سی پك‌زیاده حائز اهمیتدر. فقط بز بوکبی حقایقك هرکس طرفندن کوزلجه آکلاشیله‌رق نقطهٔ تردد قالمامسنی آرزو ایتدیکمزدن بالاده تعداد ایلدیکمز مسائل مهمهٔ شرعیه حقنده بیان مطالعه‌دن اول قمرك ماهیتی وخصوصات فلکیه‌سنی پك ساده اوله‌رق تصریح ایتمك ایسته‌دك :

کونش ـ جمله‌نك معلومیدر ـ ناربیضاحالنده بولنوب اطرافنده سیاره تعبیر اولنان سکز دنیایی مختلف مسافه‌لرده دوندرمکده‌در . ارضدن قطراً ١٠٩ ، حجماً ١،٢٧٩ دفعه بیوك ٣٢٤،٤٠٠ کره دها آغیردر .

کونشك اطرافنده‌دونن سکز سیاره‌دن برنجیسی عطارددر. دیکرلری دخی صیره‌سیله بروجه آتیدر: زهره، ارض، مریخ ، مشتری، زحل، اورانوس، نپتون‌در. بونلرك الك کوچوکی عطارد ، والك بیوکی مشتری‌در . عطارد ، ارضدن ١٩ کره کوچوك ومشتری بالعکس ١٢٧٩ دفعه بیوکدر .

عطارد ایله زهره‌نك پیکلری یوقدر . ارضك برپیکی اولوب اوده صورت مخصوصه‌ده مشغول اوله‌جغمز قمردر . مریخك غایت کوچك ایکی ، مشـتری‌نك طقوز ، زحلك اون ، اورانوسـك شیمدیلك درت ونپتونك برعدد پیکلری واردر .

آنفاً سویلدیکمز کبی؛ کونش اطرافنده دونن دنیالردن اوچنجیسی، اوزرنده یاشادیغمز ارضدر. ارضك شـمسه مسـافه‌سی ١٤٩،٠٠٠،٠٠٠ کیلو متره‌دور . ساعتده ٦٠ کیلومترو قطع ایدن برترن بومسافه‌یی ٣٠٠ سنه‌دن اول اکمال ایده‌مز. معلوم بولندیغی اوزره شمسك اطرافنده ٣٦٥ کســور کونده برکره دونر . حرکت محوریه‌سی ایسه ٢٤ ساعتدن عبارتدر .

بز نصل کونش اطرافنده دونیور ایســـك ، قمرده بزم اطرافمزده اویله‌جــه دور ایتمکده‌در . بودورلر اثناسنده ارض ایله قمرك رسم ایتدکلری محورکلرك سطحلری یکدیکرینه همان منطبق کیبدر. آره‌لرنده انجق بش درجه‌لك برزاویه واردر . بوزاویه‌موجود اولمسه‌ایدی هر آی باشنده‌بر کسوف وهربدرده برخسوف وقوع بولوردی .

علمای فلکیونك قناعتلرینه کوره تقریباً یوز میلیون سـنه اول ارضدن قویمش وبعده فضاده تبرد له اوفاق بردنیـا حالنه کلمش اولان قمرمز؛ بزدن وسطی ٣٨٤،٤٠٠ کیلومترو ، یعنی ساعتده ٦٠ کیلومترو قطع‌ایدن برترن بوجلیغله اون آیلق برمسافه‌ده بولنمقده‌در. ارض اطرافنده‌کی حرکتی ثانیه‌ده ١٠١٧ متره‌در . حجماً ارضدن ٤٩ دفعه کوچك وثقلةً ٨١ دفعه دها خفیفدر . قطری ، قطرارضك درتده برینه یاقیندر. جبال مرتفعه‌سی وهله ســونمش یناز طاغلری پك چوقدر . دائماً عین‌جهتی ارضه ارائه‌ایدر . کوریلن لکه‌لر،نسبةً چقور اووالر و منحط وادیلردر . اوزرنده همان همان هوا یوق کیبدر .

قمرك ضیاسی کندندن دکلدر. شمسدن آلدیغی ضیایی ، برآینه کبی عکس ایتدیرر . خســوف زماننده حیلولت ارض طولاییسیله بو ضیا منقطع اولور. قمر، بتون قوای طبیعیه‌سنی پك یارامازجه‌سنه اسراف ایتمش وسطحنده بو خیرچینلغك علامات باهره‌سی اولمق اوزره برطاقم ینار طاغ فتحه‌لری براقشدر . دکل تلســقوبلر ، حتی ال دوربینلری بیله بونلری پك کوزل ارائه‌ایدرلر. قمرك فتحه‌لری لایعد دینه‌جك درجه‌ده چوقدر . بر جمله ایله مقصدمزی آکلاتمق ایسترسه‌ك (اوائلده قمردخی قوای طبیعیه‌یه مالك اوفاق بردنیا ایمش، فقط آرتق اولمش ویاأولمك اوزره بولنمشدر) دیه بیلیرز .

حضرت قرآن، بوحقیقته، «بزقمری سوندردك وشمسی ضیادارقیلدق» مألنده‌اولان سورهٔ اسرانك ١٢ نجی (فمحونا آیةاللیل وجعلنا آیةالنهار مبصرة) آیت کریمه‌سیله تماماً ترجمان اولمشدر. سوندریلن برشیئك اولجه یانیجی بولنمسی لازم کلدیکی دوشو-نیلورسه بیك‌اوچیوز کسور سنه‌لك بواخبار جلیلك اوکنده سجدهٔ رحمانه قپانمامق ممکن اولاماز .

شوده شـایان دقتدرکه ؛ ارضـدن کوچوك اولمغله برابر ؛ بدرتام حالنده بولنان قمرك ضیاسی ومنظره‌سنده‌کی عظمتی، الك اسکی انسانلری حیرتله سمایه باقدیرمغه کافی کلمش وفضله اوله‌رق کندیلرنده اجرامی تدقیق حسنی اویاندیرمشـدر . بوندن طولاییدرکه ؛ قمردن باشـلایان ایلك تدقیقاتدن کیت کیده؛ فضانك اسرارانکیز درینلکلری ایچنده معنیدار صورتلرده پارلایان ییلدیزلره قدر شـامل اوله‌رق پیك مذکورك ویردیکی حیرت ایله بونك تحلیلندن حاصل اولان تحسسات فکریه ، بشریته «هیئت» کبی پك محتشم برعلم هدیه ایله‌مشدر .

بالخاصه ســورهٔ «یس» ك (والقمر قدرناه منازل حتی عادکالعرجون‌القدیم) آیت کریمه‌سیله اهمیت فوق‌العاده‌سی بیلدیرلمش اولان صـفحات قمر مسئله‌سی هیچ شبهه یوقدرکه انســانلره ایلك قوزموغرافیا درسنی ویرمشدر .

قمرك یای کبی هلال شکلنده کورلمسی بکی بر شیئك باشلانغجی بولندیغنه‌شبهه اولمدیغندن تقویمدن بی‌خبر وهرشیدن بی‌بهره الك صاف برانسان بیله بونی برمبدأ اتخاذ ایده‌بیلور . چونکه حادثهٔ هلال کوزینك اوکنده‌در .

هلال ؛ یواش یواش بیویوب‌ده تربیع شکلنی آلینجه هربدی کونده حاصل اولدیغنه دقت‌ایده‌رك یعنی سماده حادث اولان بو وقعه‌نك مطلقــا یدی کونده تحصل ایتدیکنی اوکره‌نه‌رك بو مدته اسم قویمسنی دوشـونمکه مجبور اولمش وایشـته هفته بووجهله میدانه کلمشدر . چونکه منظرهٔ قمرنصف دائره‌شکلنده بولندیغندن مثلا ، ٥ ، ٩ ویا ١٠ ، ١٢ کونلك غیرمعین قرصلرده اولدیغی کبی آلدانمق احتمالی یوقدر .

قمر ، ١٥ کونلك اولنجه بدر تام حالنده بولوندیغی معلومدر بوده تام بردائره‌در . بوقرص دخی هلال کبی، نصف دائره‌کبی وبلکه اونلردن دها زیاده قطعی برشکلی حائز ومدت تحصل ایسه ایکی هفته‌دن عبارت بولندیغندن «یاریم آی» تعبیری بلا اختیار میدانه کلمشــدر . چونکه بشردقت ایتمشدرکه بوحادثه مطلقا هراوتوز کونده ایکی‌دفعه تکرر ایتمکده‌در .

اوچنجی دوره‌ده‌ایسه بیکمز تربیع‌ثانی حالنی آله‌رق اوچنجی هفته‌یی تشکیل ایلمشدر نه‌وقت ؛ بونده‌دخی قرص قمر نصف دائره شکلنده ایسه‌ده اولکنه نظراً معکوس وکیجه یاریســندن صکره ظهور ایتمکده‌در. تربیع اول‌ده‌ایسه قمرغروبدن اول‌بیله سماده کوروله‌بیلیر قمرك کیت‌کیده کوزدن غائب اولوب‌ده تکرار هلال حالنده کورولمسنه

مقتضی زمان ایچون دخی ینه بر هفته‌نك مروری آکلاشیلنجه ؛ انسان کندی کندینه « کیجه ایله کوندوزك هیئت عمومیه‌سنه بر کون ، یدی کوندن عبارت زمانه هفته، اون‌بش کونه‌یاریم آی، اوتوز کونه بر آی دیملیدر . » حکمنی ویرمشدر.

بو تقسیمات قمرك حرکاتیله ثابت واوندن منبعثدر. حالبوکه اون‌ایکی آیه بر سنه دنیلمك لازم کلدیکی ایسه دها صکره آکلاشیله بیلمشدر. ایشته اسکی انسانلرك ایلك قوزموغرافیا درسلری بوندن عبارت اولوب بالآخره ملل مختلفه‌ده آیینلرك اجراسنه ، اولیمپیاد کبی اویونلرك موقع تماشایه قونولمسنه ، ایجلرنده اسلامیت دخی بولنان بعض ادیانده قربانلر کسیلمسنه وبایراملر یاپیلماسنه ودها بعض معاملات مقدسه‌یه رهبرلك ایتمشدر . (مابعدی وار)

آنقره خریطه دائره‌سی نیرنکی شعبه‌سی مدیری
ارکان حرب قائمقامی
عبدالرحمن

مسلمان قادینی شانویه چیقابیلیرمی ؟

بعض منفعتپرستانك تسویلات مغفلانه‌سنه قاپیلان بر قسم سیویلیزه وبلکه سیفیلیزه خانملر ! اسکی بر تعبیرمزه وجهله قابلرینه صیغامامایه باشلادیلر . محفظهٔ حیاتی اولان یومورطه‌یی چاتلاتینجه اورادن فیرلامق ایسته‌ین کوزی قاپالی قوش یاورولری کبی چارشافلرندن صییرلمق ایچین چیرپینوب طوروبورلر. ذاتاً اوکیملرك تلبسی، تستردن زیاده انکشافه خدمت ایدییوریا !

سرنکون طوربا کبی یامری ویومرو یوروین
دیو طیار کبی جای کذاری بوروین

بو بیچیم مخدراتك ! شیمدی‌ده تیاترو صحنه‌لرنده عرض اندامه قالقیشدقلری، حتی بعض کسان طرفندن مشوقانه ومدافعانه آلقیشلاندقلری غزته ستونلرنده کورولویور .

هر ایشی آلقیشلایانلر حقه باز یارداغیدر
اویله اللرده قرنفل اوغلنك شاقشاغیدر

قلباً عظیم برا کثریت ، قالاً وقلماً ده براقلیت، طبیعی بزجه غیرملی اولان شو حرکتك علیهنده بولونویور .

درجهان کفتار حق را کس نمی‌خواهدشنید
کرد اول دراذان کفتن مؤذن کوشرا

دیه عجمجه بر بیت ایشیتمش ، بونك « دنیاده کیمسه ، حق سوزی ایشیتمك ایسته‌مز . مؤذن بیله اذان اوقورکن اولا کندی قولاغنی طیقار » مألنده بولوندیغنی اوکره‌نمشدم .

ایشته اواقلیتك محق ومعقول دمدمه‌لرینه قارشی آذان تفکر طیقالی بولوندورولویور، فقط قادینلغك مستوریت ومعطلیتی ، نصف بشرك مفلوجیتیدر ! اسلوبنده‌کی غیر منطق زمزمه‌لر ، صماخ تأملده اونوتولماز طنینلر بیراقیور .

بومسئله‌یی بن‌ده برازدوشوندم وظن ایدییوردم که – ایکی طرفه موافق برصورتده – حلی چاره‌سنی بولدم . واقعا بوچاره :

حل‌می امرنده بر تدبیر بولدم کوش ایدك
مست اولك، تکلیف ساقط اولسون آندن نوش ایدك

لطیفهٔ کستاخانه‌سنی آندیریر ، لکن باشقه برتدبیری تخطر ایده‌مه‌دم .

بن ، مسلمان قادینی وصحنه‌یه چیقمق مسئله‌سنی بر اتحادجینك مطالعه‌سنه تطبیق ایتمك ایستیوردم . وقتیله بو آدام بکا دیمشدی که :

— حکومت اتحادجیدر ، ملتك اکثریت عظماسی اتحادجیدر. بناءً علیه اتحادجیلغی بکنمه‌ینلر بومملکتدن چیقمالیدرلر .

بن‌ده دییوردم که :

— حکومتمز مسلماندر ، تورکیه جمهوریتك دینی ، دین اسلام اولدیغی رسماً اعلان ایدیلدی. معدوم قیلندی بعض نوادردن صرف نظر ملتك بوتون افرادی، دینی اوغورنده جان ویره‌جك وشو حرکتی الك بویوك ثواب تلقی ایده‌جك قدر پاك و صاف مسلماندر . بناءً علیه مسلمانلغی بکنمه‌ینلر ، یاخود بعض اوامرینی طبیعتلرینه موافق کورمه‌ینلر رسماً وعلناً اونك دائرهٔ منجیه‌سندن چیقمالیدر. اووقت هیچ بر مسلمان ، اونلرك حرکاتنی انتقاده تنزل ایتمز ، چونکه خارج ازدین اولانلری کندیسنه متعلق صایماز .

ظریف برفقره ایشیتمشدم : جفتلك چوربا- جیلرندن بری، کلیسه علاقه ایتمش . حصول وصاله خریستیانلقجه مساغ اولوب اولمادیغنی پاپاسدن صورمش ؛

— اولماز . جوابنی آلینجه کوبك قاقیسنه (قهقهه) مراجعت ایله‌مش .

فاقی افندی :

— بزم مسلمانلردن بری ، بویله بر خلط ایده‌جك اولورسه مسلمانلقدن چیقار . سن ذاتاً مسلمان دکلسك، دیله‌دیککی ایشله. دیه‌یك معنیدار برجواب ویرمش .

نتیجه : اولا دیندن چیقمالی ، صوکرا تیاترو شانوسنه !

یك لحظه بی حیایی وباقی همه حضور !

فکری

∴

وقت غزته‌سنك یاپدیغی استیضاحه قارئلرندن کلن جوابلره طبیعی دقت ایدیلمشدر . بونلرك همان ثلثانی رفع حجابك علیهنده اولدیغی کبی غایت معقول ومنطقی یازیلمش یازیلردرکه ایجلرندن برینك، یعنی بشکطاش بیچکی ودیکیش درسخانه‌سی مدیره‌سی منور شکری خانم افندینك مقاله‌سندن برقاچ سطرینی اقتباس ایدییورم و دینی ، ملی ، حیثیتی بیلن خانملرمزك ناصیل دوشوندیکنی کوسترمك ایستیورم:

« تورك قادینلرینك تیاترو صحنه‌لرینه چیقوب چیقمامامسی مسئله‌سنه کلنجه : هر پیه‌سده مطلقا برماجرای عاشقانه موجوددر . بو رولی هرکسك حضورنده باشقه برارککله ایفایی کوزه آلانلر ایچین هر برمساویدر . ایسته‌دیکی صحنه‌یه چیقابیلیر . »

ف .

محفل اقتطافی :

اون اوچنجی عصر هجریده آفریقالی برمسلمانك حج سفری

١٢٠٩ — ١٢١٠ ١٧٩٤ — ١٧٩٥

آفریقاده‌کی اسلامیتی تدقیق وبوبابده برچوق آثار مهمه نشر ایتمش اولان موسیو پول مارتی فرانسزجه (عالم اسلام) مجموعه‌سنده (جلد ٤٣) آفریقالی برمسلمانك یازدیغی مکه سیاحتنامه‌سندن بحث ایدییور . نشر اولنان فرانسزجه ترجمه‌سنه کوره (بیراهیما آنفا کیدادو) نامنده بر مرابط صحرای کبیرك جنوب غربیسنده کائن (اوآتالا)دن حج سفرینه چیقیور و اك مشکل یولی انتخاب ایدییور؛ صحرای کبیری اولا عرضاً جنوبدن شماله، یعنی اوآتالادن (توآت) ، صکره طولاً غربدن شرقه، فیزاندن کچه‌رك قاهره‌یه قدر قطع ایدییور. قاهره‌دن سویشه ، اورادن‌ده ساحلی تعقیب ایده‌رك مکه‌یه واصل اولیور (٧ ذی الحجه ١٢١٠) بیراهیما سیاحتنامه‌سنده متمادیاً یولك اوزونلغندن وتحملفرسا اولمسندن شکایت ایدییور .

موسیو پول مارتی دییورکه : « سفرنامه، پك اوقدر شایان دقت دکلدر . قوناقلرك واسملری ذکر اولنمیان قویولرك فهرستندن عبارتدر. مؤلف سیاحتنی هانکی شرائط تحتنده اجرا ایلدیکنی ، آرقه‌داشلرینك و یولده تصادف ایتدیکی مهم شخصیتلرك کیملردن عبارت اولدیغنی سویله‌مه‌مسی وشاهدی بولندیغی وقایعدن بحث ایتمه‌مسی شایان تأسفدر . اوآلاتا قاضیسی (محمد یحیی) نك یوز سنه صکره یازه‌جنی مراق آور سفرنامه‌یه هیچ بر وجهله بکزه‌میور . قاضی یحیی، یولی اوزرنده مشاهده ایتدیکی هرشیئله علاقه‌دار اولان منور ومتیقظ بر ذات ایدی . (بیراهیما) نك (توآت) ه بی‌تاب بر حالده کلدیکی واورادن اعتباراً صرف نمایه‌یه واصل اولمق غیرت دینیه‌سی ایله وهیچ برشیئه باقمقسزین یولنه دوام ایتدیکی آکلاشیلیور .

سفرنامه مدینه‌ده ختام بولویور . بوشهره مرابط ۱۵ محرم ۱۲۱۰ ده داخل اولویور . عودتنده تعقیب ایلدیکی یولدن هیچ معلومات یوقدر .

بوحج سفرینك اودورده فوق‌العاده بر تأثیر اجرا ایتمش اولمسی محتملدر . زیرا بیراهیما مملکتنه دونجه اسمی ده کیشییور وهرکس کندیسنی (الحاجی) نامیله یاد ایدییور . بوندن بشقه خلقك عندنده (الحاجی) کلمه‌سی خصوصی بر معنی افاده ایتمه‌ین لاعلی‌التعیین بر اسم مقامنه کچییور واو ؛ محترم مرابطك شرفنه ، چوجقلره اضافه اولنییور . مرور زمانه ایله بو نام (پول) [۱] عنصرندن قومشو (مارقا) جماعتنه‌ده کچییور . ایشته بوسببدندرکه حال حاضرده (سوقولو) جوارنده (الحاجی) اسمی پك چوقدر . حالبوکه اسم صاحبلری اصلا حجه کیتمه‌مشدر . »

[۱] عربلرله بربریلرك اختلاطندن حاصل اولان قوم

اثر؛ آقور (سوقولو) ایالتی رئیسی (طالب با بن اسماعیل بن محمود بن الحاجی) نك نزدنده محفوظ اولوب ۱۳×۸ قطعه‌سنده سکز کاغددن عبارتدر . برصورتی (داقار) حکومتی عرب خزینهٔ اوراقنده محفوظدر .

سعدی

محفل ادبی :

شهید مبجل طیاره‌جی ذکی بکه (*)

ای فیض بقا وجه فناسنده نمایان ،
ای ماتمك منت وشکرانه شایان
قربان قضا ، شانلی حمیتلی دلاور ،
عسکرلکه فخر ابدی بخش ایدن عسکر !
فکرم کبی رونقلی سمالرده کزرکن
دوشدك یره، ایتدك بزی افتادهٔ شیون.
یوق شبهه ملکلرله بودم هم طیرانسك ،
جمفرله سمای ابدیتده پرانسك .
برقات دها ایتدك بوسقوطکله تعالی ،
رومال اولیور خاککه حرمتله معالی .
تبریکه سزادر ابدی شهرت وشانك ،
بیغایه‌در اجلالی کروه شهدانك .
نوری ایله ، فتحی‌ایله ، صادقله انیس اول ،
اونلر کبی سلطان شهدانله جلیس اول .
غازی‌ایدك، ایتدك بوکون احراز شهادت ،
صوك رتبهٔ اجلاله ایرشدك نه سعادت ...
احسان خدا نور اوله‌رق قبریکه اینسین ،
روحك متوالی نعم حقله سوینسین .

ازمیر ۹ ایلول ۳۳۹ توقادی‌زاده

شکیب

(*) طیاره‌جی ذکی بك، ازمیرك یوم استردادینه مصادف کونده اهالینك اجرای شادمانی ایدرکن سقوط ایدرك شهید اولشدر .

شکیب بك افندی استادمزك شوحزین شعری، بکاده الیم برحادثه حقنده‌کی بر تاریخی خاطرلاتدی. حرب عمومی ایچنده ایدی‌که قاره‌دکیزده دولاشان روس دونانماسنه بومبا آتمق ایچین یوزباشی فتحی وملازم سامی بکلرك راکب اولدقلری بر طیاره اوچورولمش ، لکن ایجاب ایدن مواقعه معلومات لازمه ویریلمه‌مشدی . مع‌الاسف بوطیاره‌مز ، دشمنك ظن ایدیله‌رك ۱۲٤ نجی آلایك برنجی طابورندن آتیلان مرمیلرله دوشورولدی. زاواللی فتحی وسامی بکلرده وظیفه‌لری یولنده وباشقه‌لرینك وظیفه‌سزلکی اوغورنده شهید اولدی .
سوق تأثرله او وقت شو تاریخی یازمشدم :

برشهیدك روحی آنجاق آسمان پیرا ایکن
چرخه پرواز ایله‌دی جسم سما رفتاریکز
عرش اعلای شهادت عالم بالا سزه
(جوه طوغری یوکسه‌لیش) تاریخ جوهرداریکز

۱۳۳۳

ای سماوی قهرمانلر ! طوغروسی حیرت سزه
خالقدن حرمت سزه ، اللهدن رحمت سزه
جناب حق جمله‌سنی مظهر غفران بویورسون .

طاهر المولوی

برنظم نصیحت آمیز :

سرای قلبی تطهیر ایله‌ین البته عاقلدر
آنی عرفان ایله تنویر ایدن انسان کاملدر
خداوند جهانه ربط قلب ایت هرزمان زیرا
خدا باقیدر آنجق ماسوا فانی وزائلدر
تماشا ایت سطور کائناتی چشم عبرتله
نظرگاه اکابرده بتون اشیا رسائلدر
بومخلوقات کونا کونه غفلتله صاقین باقما
اولوالابصار ایچون هرذره بر کنج دلائلدر
کتاب اللهه تطبیق ایله هردم جمله افعالی

حقنده براز معلومات ویره‌جکم ، آثارندن نمونه
ولمق اوزره بعض ابیاتی نقل و ترجمه ایده‌جکم.
أخذم(نفح الطيب من ذکر المنزل والحبيب)اسمنده‌کی
کتابدرکه اولا هند پرنسلرندن (نواب سیدصدیق
حسن خان)طرفندن یازیلمش ، مؤخراً (جوناکده)
یئیسی (نواب مهابت خان)ك اوغلی (نواب محمد
محمد خان) طرفندن تذییل اولونمشدر .
بو پرنسلرك هرایکیسی‌ده نظمده (نواب)
تخلص ایدییور . صیراسی کلنجه اونلره دائره‌ده
برقاچ سوز سویله‌یه‌جکم.
(نفح الطيب)ك صوکنده(غلام میرعلی بلکرامی)نك
سرو آزاد) اسمنده‌کی اثرندن نقلاً شیخ محمد
فاخرك بر ترجمهٔ حالی وارکه خلاصهٔ مآلی شوندن
عبارت شیخ مشارالیه (شیخ محمد افضل آله
آبادی) نك کریمه زاده‌سی ایمش.
١١٢٠ سنه‌سنده آله‌آباد بلده‌سنده طوغمش
(خورشید = ١١٢٠) کلمه‌سی تاریخ تولدی
اولمش . چوجوقلغنده بویوك پدرینه اتابه‌ایله‌مش ،
اونك اسریله پدرندن تربیه وبرادری (شیخ محمد
طاهر)دن تعلیم کورمش. مؤخراً حجازده (شیخ
محمد حیات مدنی) دن علم حدیث اوقومش و
اجازت آلمش .
اکثر اوقاتی سیاحتله کچیریر ، سفرلرنده بر
چوق کیمسه معیتده بولونور و اونلرك مصارفی
شیخك کیسه‌سندن تسویه اولونورمش .
برنجیسی ١١٥٠ تاریخنده اولمق اوزره مکرراً
حجازه عزیمت وعودت ایله‌مش .
هندك بلاد ساحلیه‌سندن اولان (سورت)
قصبه‌سی اوزمانلر حج اسکله‌سی ایمش . شیخ ،
سورانك وصفنده برنشیده یازمش‌که زائر ! قلبمك
سورت نامنه واله ومفتون بولونماسی ، مدینهٔ طیبه
یولنك خاطری ایچندر ، مآلنده‌کی :

زائرازبهره‌طیبه بود [*] دل من واله‌نام سورت
بیتی ، اوقشیده‌نك مقطعی ایمش.
شیخ زائر ١١٦٤ سنه‌سی ینه حجازه کیتمك
اوزره ایکن (برهان‌پور) بلده‌سنده خسته‌لانمش.
اوسنه ذی‌الحجه‌سنك اون برنجی جمعه‌ایرته‌سی کونی
اشراق وقتی وفات ایله‌مش، وصیتی موجبنجه(شیخ
عبداللطیف برهان‌پوری)نك قبری جوارینه دفن
اولونمش . ارتحالنده ٤٤ یاشنده ، تاریخ وفاتی‌ده
(زوال خورشید = ١١٦٤) ترکیبی ایمش .
عرفای هنددن (میرزا مظهر جان جانان)
شیخ زائری ملاقات ایتدیکی اکابرك جمله‌سنه فائق
طوتار ومعتادی خلافنه علی الاکثر زیارتنه کیدرمش.
(نفح الطيب)ك مقدمه‌سنده مسطور اولان ابیات
مفرده دیواندن آلنمش وبو دیواندن باشقه(قرة
العین فی اثبات رفع الیدین).و (سفر السعاده)
منظومه‌لریله (رسالهٔ نجاتیه درعقائد اثریه) سی
ومواعظ و نصایحه دائر مثنویاتی وارمش .
نفح الطیب‌ده‌کی بیتلرندن شیخك نبی اکرم
صلی الله علیه وسلم افندیمزه‌صوك درجه عاشق ومدینهٔ
طاهره‌یه فوق‌العاده مشتاق اولدیغی ، برده پیغمبره
متابعتدن قرآن وحدیثه متمسك و رأی وقیاسه
علیهدار بولوندیغی آکلاشیلیور . مابعدی وار

نیست حاجت معجزات دیکرم بهر قبول
بس بود درعلم دین قرآن کواه مصطفی
دیکران کرمال وجاه دنیوی مطلب کنند
هست کافی بهر زائر یك نکاه مصطفی

نبوت محمدیه‌یی قبول وتصدیق ایچین بکا
باشقه معجزه‌نك لزومی یوق . علم دینده قرآن ،
صدق پیغمبری ایچین حجت کافیه‌در . باشقه‌لری
دنیا مالی ومنصبنی ایستیورلرسه بکا حضرت
مصطفانك بر نکاه التفاتی یه‌تیشیر .

[*] طیبه وتشدید ایله (طیبه) و (طابه) مدینهٔ
منوره‌نك اسامیٔ شریفه‌سندندر .

منزل آسایشی زائر نخواهم از فلك
جای یك قبراززمین طیبه بس باشدمرا

زائر ! فلکدن استراحت ایده‌جك بر ایسته‌
میورم . زمین مدینه‌دن بکا برقبرلك یر آلویرد .

بقول مصطفی زائرزرأی دیکران ماندم
شهودیار مانع کردد از اغیار عاشق را

حدیث نبوی ایله اشتغال ایده‌رك باشقه‌لرینك
رأیندن اعراض ایله‌دم . یارك شهودی ، عاشقك
اغیاری کورمه‌سنه مانع اولور .

بدل ازرای این مردم تبرا کرده ام زائر
ازان روزی که باسنت زدم نقش تولارا

زائر ! سنت رسول‌اللهه تولی ایتدیکم کوندن بری
قیاسجی کیمسه‌لرك رأیندن تبری ایله‌دم .

زسنت آنکه‌رون رفته زائر ازپی رأی
خدا کواه که نشناخته ست ایمارا

رأی ایچین سنتدن آیریلان کیمسه ، الله شاهددر که
ایمانی آکلایامامشدر .

زائر اربا کس نیامیزد نه‌جای شکوه‌است
دوریٔ طیبه زخود هم بی خبردارد مرا

زائر کیمسه ایله اختلاط ایده‌میورسه شکایته
محل یوقدر ، مدینه‌دن اوزاق بولونوش ، بنی
کندیمدن بیله بی‌خبر براقمقده‌در .

چه‌سان باور کنم قول کسی زائرنمی بینم
زاقوال رسول‌الله واضح تر بیانش را

زائر ! باشقه‌سنك سوزینه ناصل اعتماد ایده‌یم‌که
اقوال رسول‌اللهدن دها واضح بر کلام کوره‌میورم

زائراز کشکول اهل رأی نتوان لغمه خورد
بر سرخوان رسول‌الله مهمانیم ما

زائر ! اهل رأیك کشکولندن لقمه‌چین اولمق
بزم ایچین ممکن دکلدر ، چونکه: رسول‌الله سفره‌سنك
مهمانلرندن بولونیورز .

زائر بحريم حرم طيبه ادب كن
خاموش نشين حضرت اوجاى سخن نيست

زائر ! حرم مدينه حريم اقدسنده ادبه رعايةً سكوت ايت كه اوراسى سوز يرى دكلدر .

زائر آن بلبل باغ حرم طيبه بهند
بال و پربسته بكنج قفسى افتادست

حرم مدينه باغنك بلبلى اولان زائر، هندستانده قالمش وقفس كوشه‌سنده قانادلرى باغلى بر قوشه دونمشدر .

سر زائر زحديث است بلند
پيش كس پشت دوتو نتوان كرد

زائرك باشى شرف حديث ايله يوكسه‌لمشدر . بناءً عليه كيمسه‌نك قارشيسنده صيرتى ايكى قات اولاماز.

طاهر المولوى

محفل تاريخى :

عبادات اسلاميه تاريخچه‌سندن

مسجد نبوى :

رسول اكرم صلى الله عليه و سلم افنديمز، ـ قرآن كريمده (لمسجد اسس على التقوى) نظم جليلنده مذكور اولان (قبا) مسجدينك تملنى آتدقدن و اكمالى اورا اهاليسنه براقدقدن صوكرا بر جمعه كونى معلوم اولديغى وجهله مدينهٔ منوره‌يى و ابو ايوب الانصارينك خانه‌سنى تشريف بويورمشدى .

دار الهجره‌ده ياپيلمش بر مسجد اولماديغندن امام الانبيا عليه افضل التحايا حضرتلرى، ايلك زمانلرده صلوات خمسه‌يى نره‌ده بولونورسه اوراده قيليور و معيتنده كيلره قيلديريبوردى. حق بخارينك كتاب الصلاتنده انس بن مالكدن مروى اولديغى اوزره قويون آغيللرنده بيله اداى صلات ايديبوردى. ناقهٔ پيغمبرينك اوطورديغى محلك يانده بر (مربد) يعنى خرما قورو تمايه مخصوص ميدانجق واردى كه اهل اسلام ايچين هم مجمع، هم معبد اولا بيله‌جك بر بنا انشاسنه مساعد ايدى .

بو عرصه، متوفى (رافع بن عمرو) ك اوغوللرى (سهل) و (سهيل) اسمنده ايكى يتيمك ملكى بولونويوردى .

عليه الصلوة افنديمز، يتيملرله وصيلرينى جلب ايله او عرصه‌يى اون آلتين بدل ايله صاتين آلدى وزمينى تسويه ايتديردى. بعده طاش كتيرمه‌لرينى وكرپيج كسمه‌لرينى اصحابنه امر بويوردى .

كرپيچلرك چامورى (بقيع الغرقد) ك صول طرفنده و ابو ايوبك قويوسى يانده‌كى (بقيع خبخبه) ده يوغورولديغى و حضرموتلى برينك نظارتى تحتنده اعمال اولونديغى ايوب صبرى پاشانك (مرآت مدينه) سنده مشاهده ايدلمشدر .

ابن حجر عسقلانى‌نك (كتاب الاصابه فى اسامى الصحابه) سنده ايسه بو ذاتك (طلق بن على) ياخود (طلق بن ثمامه) نامنده و بنى حنيفه‌دن اولديغى، طرف پيغمبريدن اونك حقنده (قربوا له الطين فانه اعرف) يعنى « اوكا چامور كتيريكز زيرا او، ياپماسنى أيى بيليور » بويورولديغى محرردر.

مسجد سعادت عرصه‌سى، ابتدا طولاً و عرضاً يتمشر ذراع اولمق اوزره طوتولدى، تحويل قبله وقوعندن صوكراده بو ابعاد، يوزر ذراعه ابلاغ اولوندى .

اوچر آرشين عمقنده آچيلان تملر، طاشله تحكيم ايديلدى، سطح زميندن يدى ذراع مرتفع اولان ديوارلرده كرپيچله اورولدى. خرما آغاجندن معمول دیرکلره استناد ايدن سقف، ينه خرما داللريله اورتولوب اوستنه طوپراق آتيلدى.

شيمديكى (حجرهٔ سعادت) ك (باب التوسل) دەنيلن قاپيسى يرينه بر محراب ويرى، شيمديكى (محراب النبى) موقعنده اولمق اوزره اوچ دانه قاپى ياپيلدى كه تحويل قبله‌دن صوكرا بو قاپى ايله محراب آراسنده تبدل وقوعه كلمشدر.

مسجد سعادتك زمينى بدايةً طوپراقدن عبارت ايدى. بر كيجه ياغمور ياغمش، ساحهٔ مسجد چامور اولمشدى. حضرت عمر، رداسنه ـ حصباء دەنيلن ـ اوفاجق چاقيل طاشلرندن طولدوروب اونلرى سجده‌كاهنه ياپدى . بعده داخل مسجده حصباء ياپيلدى. ايلك دفعه مسجده حصير ياپديران ذاتك حضرت عمر اولديغى (كشف الغمه) ده محرردر.

مسجدك تنويرى:

وسائط تنويريه‌نك فقدانينه بناءً مسجد نبويده يا خرما ياپراقلرى و بوداقلرى ياقق صورتيله آيدينلق حصوله كتيريليور، ياخود مهتابلى و يلديزلى كيجه‌لرده انوار سماء ايله اكتفا ايديليوردى .

هجرتك طقوزنجى سنه‌سنده مدينه‌يه كلوب مسلمان اولان (تميم دارى) نك شامدن كتيرمش اولديغى قنديللرك آصيلماسيله مسجد شريف دائمى صورتده تنوير ايدلمه‌يه باشلانيلمشدى. خاقان اسبق سلطان عبدالحميد خانك جلائل آثارندن بولونان حجاز شمندوفرينك مدينه‌يه وصولنده حرم شريف داخلى الكتريق ضياسيله تنوير ايدلمشدى [٢٥ شعبان ٣٢٦] .

طاهر المولوى

جعفر بن ابى طالب

(٤٠ نجى نسخه‌دن مابعد)

شو حادثه اوزه‌رينه بر مدت كچدى. بر كون جناب جعفر ايله رفقاسنه بر مأمور كلوب كنديلرينى نجاشينك ايسته‌ديكنى خبر ويردى. قالقوب كنديلر وحضوره كيرنجه حكمدارك اسكى البسه ايله طوپراق اوستنه اوطورمش اولديغنى كورديلر.

نجاشى، بونلره استخبار ايله‌مش اولديغى بدر مظفريتنى تبشير ايله‌دى و شو نعمتك شكرانه‌سى اولمق اوزره اسكيلر كيه‌رك طوپراغه اوطورديغنى سويله‌دى .

براز صوكرا قريشليرك مرخصى اولمق اوزره ينه عمرو بن العاص ايله عبدالله بن ابى ربيعه كلمش و ينه حجاز محصولى اولمق اوزره بر چوق هديه كتيرمشدى .

بونلرده نجاشى‌نك حضورينه چيقديلر و بدرده‌كى مقتوللرينه بدل اولدوروله‌لك اوزره حبشستانده‌كى مسلمانلرك تسليمى رجاسنده بولونديلر .

نجاشى بونلره ينه جواب رد ويرديكى جهتله خائباً كرى دونديلر.

∴

هجرتك يدنجى سنه‌سى ايچنده طرف رسالتدن ملوك و امرايه دعوتنامه‌لر كونده‌ريلديكى صيراده (عمرو بن امية الضمرى) وداعتيله نجاشى اصحمه‌يه‌ده نامهٔ همايون يوللانيلمش و ايمانه كلكله برابر حبشده بولونان و عبيدالله بن جحشدن طول قالان (ام حبيبه رملة بنت ابى سفيان) ك ذات اقدس پيغمبرى‌يه تزويج وارسالى امر اولونمشدى .

نجاشى، امر نبوى‌يه اطاعت و نام رسالته اوله‌رق جعفر بن ابى طالبه بيعت ايله‌دى (١) . بعده ام حبيبه حضرتلرينه خبر كونده‌روب بريني توكيل ايله‌مه‌سنى بيلديردى . اوده وكيل اوله‌رق خالد بن سعيدى حكمداره يوللادى . حضور نجاشى‌ده نكاح قيلندى .

نجاشى‌نك مهر اولمق اوزره ويرديكى درت يوز آلتون ام حبيبه‌يه كونده‌ريلدى . يمكلر يه‌نيلوب

(١) كرك عبدالله بن ابى ربيعه، كرك عمرو بن العاص، صوكرادن مسلمان اولمشدر. هله عمرو، حبشستانه اوچنجى سفرنده نجاشى‌نك نصيحت و تشويقى ايله اسلامه كلمشدر كه بوندن طولايى كنديسنه (تابعى حضورنده مسلمان اولمش صحابى) ديرلر.

مجلس داغیلدی. ام‌المؤمنین حضرتلری ده (شرحبیل بن حسنه) ایله مدینه‌یه اعزام اولوندی.

نجاشی، ایمانی و تعظیمات و تکریماتی مشعر برده عریضه تقدیم ایله‌مشدر.

حبش حکمدارینك اسلامه داخل واوراده‌کی مسلمانلره پك زیاده متمایل اولماسی، تبعه‌سنك جانی صیقدی وعلیهنه برغلیانی موجب اولدی. بناءً علیه نجاشی، جعفر بن ابی طالب ایله (١) رفقاسنی قاییقلره بیندیروب قارشی طرفه نقل ایتدیردی. حبش مهاجرلری مدینه‌یه کلدکلری وقت علیه‌الصلاة افندیمز خیبره کیتمشدی. کنلرده اورایه قدر کیتدیلر که وصوللرندن برازاول فتح وقوعه کلشدی.

صلی الله علیه وسلم افندیمز، جعفرك ورودینه پك زیاده سه‌ویندی و « ما ادری بأیهما افرح [او اسر] بفتح خیبر او بقدوم جعفر » یعنی « خیبرك آلینشنه‌می، یوقسه جعفرك کلیشنه‌می سه‌وینه‌جکمی کسدیره‌میورم » بویوردی و عمجه‌زاده‌سنی قوجاقلایوب آلننده اوپدی، اوکا خطاباً (اشبهتَ خَلقی و خُلقی) یعنی « صورت وسیرتجه بکا بکزه‌رسك » التفاتنده بولوندی(١).

جعفر، نبی‌ا کرمك شوق التفاتیله عادتا کندیسندن کچدی، وجدواستغراق ایچنده اوینامایه باشلادی. علیه‌الصلاة افندیمز، جعفرك ذوقنه مانع اولمادی. شوعدم منع‌ده طرق صوفیه اربابنك قیام، دوران، سماع کبی حرکاتی ایچین اصل جواز اتخاذ ایدیلدی.

جعفرله برابر یمن مهاجرلرندن اولان اشعریلر وبعض حبشیلرده کلشدی. اشعریلر، راست کلدکلری اهل اسلام ایله مصافحه ایده‌رك مسلمانلقده أل صیقمانك امر مسنون اولماسنه بادی اولدیلر.

حبشیلرده رسول اکرمك فوق‌العاده التفاتنی کوردیلر. حتی علیه‌الصلاة افندیمز، بالذات خدمتلرنده بولوندی و « بونلر اصحابمزه اکرام ایتمشلردی. بن‌ده مقابله‌ده بولونمق ایستیورم » دیدی.

نجاشینك ٩نجی سنهٔ هجریه‌ده وتبوك غزاسندن عودتنده ارتحال ایله‌مش اولدیغی کندیسنه الهام ایدیلمه‌سی اوزه‌رینه‌ده او صالح حکمدارك نمازینی قیلوب حقنده دعا ایتدی.

جناب جعفر مدینه‌ده یرلشدکدن صوکرا علو جناب وحسن معاشرتی ایله محبوب القلوب اولمشدی که:

« ابو هریره حضرتلرینك رأینجه حضرت رسول الهدن صکره حضرت (جعفرالطیار) دن افضل کیمسه یوق ایدی. حضرت ابو هریره کندی ضرورت حالنی حکایه ایتدیکی (١) صره‌ده حضرت جعفرك کرم طبعنی بیان ایله « وکان خیرالناس للمساکین جعفر بن ابی‌طالب کان ینقلب بنا فیطعمنا ماکان فی بیته حتی‌ان کان لیخرج الینا العکة التی لیس فیها شیءٌ فیشقها فنلعق‌مافیها » دیمش اولدقلری بخارینك باب‌المناقبنده ذکراولونمشدر ـ الحقائق »

(فقرا حقنده اك خیرلی بولونان ذات، جعفر بن ابی طالب ایدی که بزی کورور، کوزه‌تیر، اونده‌کی ما کولات ایله قارنمزی طویورور، حتی برشی بولامازسه ایچی بوشالمش اوفاق برپاغ طولومی کتیریر ویاروب بزه ویریردی که سطحنده‌کی یاغ بقیه‌سنی یالاردق) دیمك اولان بوافاده‌دن حضرت جعفرك کریمانه فداکارلغی آکلاشیله بیلیر.

بو مناسبتله « سیدالانام علیه‌الصلاة والسلام افندیمز حضرتلری آنی (ابوالمساکین) یعنی فقرا باباسی دیو یاد بویورورلر ایدی ـ الحقائق »

طاهر المولوی

---

(١) جعفرك (عبدالله) اسمنده‌کی اوغلی ـ که اسخیای مشهوره‌دندر ـ حبشده طوغمش وطبعی برابر کتیرلشدی.

(١) قائلاً ان کنت لالصق بطنی بالحصباء من الجوع وان کنت لاستقری الرجل الآية التی عندی کی ینقلب بی فیطعمنی. یعنی « آچلقدن قارنمه طاش باغلار ویلدیکم برآیتی اوکرنه‌یم‌ده مقابلنده قارنمی طویورایم دیه آدام آرارادم » دیه‌رك . .

مصرده مولد نبوی

مصرده مولدنبوی کونی حلول ایتمه‌دن اول بتون شهر وکویلرده شنلك حاضرلقلری باشلار. طبیعی اك بیوك شنلك قاهره‌ده یاپیلیر. دیکر شهر وکویلرده شنلکلر کونلرجه دوام ایتمه‌ده‌در. قاهره‌ده عباسیه سمتنده رسمی مراسم اجرا ایدیلیر. استانبولده تقسیمده‌کی تعلیمخانه‌دن براز اوفاق مستطیل الشکل بر میدان واردرکه عباسیه میدانی تسمیه اولنور.

جمیل بك زاده پهلوان تحسین بکله عباسیه‌یه کیدیورز تراموایلر خنجاخنج .. نهایت برینك کنارینه آصیلدق. هرموقعده قادین ارکك ترامواییه اوشوشیور. بیلتجینك ایشلمه‌سی قابل دکل. عباسیه‌یه کیدنجه‌یه قدر اوچ یرده تراموای دوردی. هر سفرنده‌ده سکزاون بیلتجی هجوم ایدوب یولجیلرك بیلتلی اولوب اولمدقلرینی معاینه ایدییورلر. هر قفادن برسس چیقیور. صالالانه ماللانه، ایقیله قاقیله نهایت واردق. یورومك لازم. چونکه تراموای چوق کریده دورویور وتکرار دونیور. بزله برابر قادین، ارکك، چولوق؛ چوجوقدن مرکب خلق یوریور. صاغلی صوللی بوتون قالدیرملری صاتیجیلر قاپلامش:

خرماجیلر، انجیرجیلر، الماجیلر، سمیدجیلر ابلی شکری وصوسام صاتانلر، تکرلی تکرلکسز صالاشورلر اوستنده تل قدائفجیلر، مقارنه‌جیلر، بورکجیلر، ایکی اوچ بوط و قابورغه‌یی تله آصمش اوکنده‌کی آتشده بردقیقه‌ده کولباصدی پیشیرنلر شیش کبابجیلری، مصر قیزارتانلر، براز اوته‌ده صوده پیشمش ترمسجیلر (ترمس: حبوباتدندر. فاصولیه ایله بقلیه بکزه‌ر) پتاتاجیلر (پتاتس کستانه لذتنه مالك طاتلی بر نوعی) طعامیه‌جیلر (طعامیه مصر بقله‌سنك خموریله یاپلمش کوفته‌لردر) پیده‌ویموطه‌جیلر، طورشوجیلر، شکرقامیشجیلری لقمه‌جیلر، لوقومجیلر، جیجیلی بیجیلی بیك شکری بیغینیله طولو تزکاهلر. بوتون بوصاتیجیلرك بوغازلرینی ییرتارجه‌سنه باغریشه‌رق صاتدقلری مالك نفاستنی اعلانلری کیتش جاده اوزرنده آقان خلق و بو خلقی یاراراق یوروسنی ازدر کبی کوکره‌تن واورته‌لغی بربرینه قاتارق کچن اوطوموبیللر، آسایشه مأمور سواری بر پولیس وبوتون بوآقینتینك هوایه قالدیردیغی توز بولوطی. یوریورز، آرقه‌مزده براقدیغمز اون صاتیجی‌یه مقابل اوکمزده یکرمی بولیورز. هپسی حایقیریور. صوجیلر، شربتجیلر علی‌ملاءالناس برکوشه‌یه مندیل قدر حصیر سروب یاننده کوچك برمنغالی وبرقاج فنجانیله قهوه‌سنی قورانلر، غمیزجیلر (موشموله‌یه بکزر بریمشدر) غوافه‌جیلر (غوافه اوفاق بر ایوایه بکزه‌یوب تخته قوریسی کبی قوقار بریمشدر. فقط یمکه آلیشان اوقوقویی دویماز. شفالیدر دیه خلق قاپیشیر. ذاتاً مصرده خلق عندنده هیچ بریمش یوقدرکه شفابخش اولماسون واوزرینه حدیث شریفلر قوندورولماسون) ینه‌بر چوق هم قصاب، هم کولباصدیجیلرك، قاباق و پطلیجان قیزارتانلرك دومانیله توتسولندکدن، انواع صاتیجیلرك کوروتیلری فریادلریله قولاغمزك سمع حاسه‌سنی غیب ایدرکبی اولدقدن بومبارك کونك شرف و حرمتنه یری ترك ایدوب هواده صف صف بولوط تشکیل ایدن توزلری یاردقدن صکره میدانه ایریشدك. فقط قابلی ایلروله‌مك. برآن اولدی که ایلرله‌مك دکل، اوکده‌کیلرك ایتمه‌سیله کیریلیوردق. آرقه‌مزی ایسه آقینتی چابوجاق دولدیرمشدی. آرتق تام خلقك اورته‌سنده‌یز. آرتق هرکس کندی جاننه دوشمش. بوانسان دکزی راکد دورسه‌یا. نه‌کزر محقق قیلدانامجق. فقطاك اهمیتسز بردالغه‌جق بوز جانی بردن یاقیور. کندمزه حاکم دکلز. اوکمزدن آرقه‌مزدن نه‌هوا کلیرسه او هوانك حکمنی ایستر ایسته‌مز اجرا ایدییورز. آمان ایاغم، نه . . . .

سنده .. الخ کبی شکایتلر بربرینی تعقیب ایدییور برشکایتجی‌یه اون تسلیجی‌وار: « مالش! مالش! = زیانی یوق، اوت قولاغك دویدیغی برمالشله اوزرینه باصیلان آیاق، آجیسی اونوتسه نه‌اعلا. بن کندیمی شمدیلك بیشه کوودەلی پهلوانك آرقاسنده‌هر تورلو قورطنه‌دن مصون برقویده امنیتده عد ایدییورم.

فقط اوکنده بنمکی کبی دالغه قیرانی اولمیان قاپ قارا اسمر بر بنت بلد (محله قیزی) آیاغنك آجیسیله لاقیردیسنی شاشیرییور . اوکنده‌کی ارککه جان حولیله: یاختی! (یااختی_ همشیره‌م »دیه باغرییور. ینه‌صاغدن صولدن قیزه تسلی : « مالش! مالش! » قیزك آیاغنه باصان ارککی ایسه توبیخ « بعدین انت‌یارغل » (رجل) مصرده ج، غ کبی تلفظ اولنور) اوچ درت کیشی مناقشه‌یه باشلایور . بر دردنجی « صل علی النبی » دیه مناقشه‌یه کیرییور . صلی علی النبی‌یه‌بر قاچ کیشی همان « اللهم صلی علی النبی ... » دیه جواب ویرییور .

فقط بوسفر آلای ایدنلرك آیاغی‌أزیلدیکندن آجی فریادی صیره‌سی بونلره کچیور .

اولدیغمز یرده تام‌خلق آراسنده‌یز . بك چوق کجمه‌دن برشی حس ایدر کبی‌اولدم . آکلاشلدی‌که قولاغمز، کوزلریمز، آیاقلرمز کبی بورنمزده جله‌سنی دولدیراجق : نوعی کندینه منحصر بر قوقوسی. هرملتك کندینه مخصوص بر قوقوسی وارمش . بزده حماللرك قوقولری مشهوررسه‌ده بوقوقواونلر ککنه هیچ بکزەمه‌مکده ایدی . اوکزده یاغلی اکسه‌لر، بورصوق دەریلی صوراتلر ، آقمش کوزلر ، تری وکیری درت قاریش یوقاری‌یه چیقمش فسلر ، رنکنك نه اولدیغی آکلاشیلماز ، آرتق دیکیلمه‌یه یاماغه‌یه تحملی اولمیان یرتیقلری ایچندن اسمر وکیرلی برددری میدانه ووران جلیه‌لر (انتاری).. آراسنده‌یز. چوق شکر بوسفر بورنمزدن معده‌مزه صیرا کلمه‌دن بن ینه پهلوانك ، اوده کندی قوتنك سایه‌سنده (اوت یاشاسین قوت) تام اوکه کلدك.

رسمی مراسم اجرا ایدلمکده ایدی . قابینه رئیسیله بعض ناظرلر مولد نبوی قرائتنده حاضر بولنمق اوزره آلایله کلش ومأمورین مخصوصه ، باشلرنده ازهرالشریفله طرق صوفیه شیخلری اولمق اوزره علما ومشایخ طرفندن قارشیلانمشدی.

مراسم بیتنجه صاحب المعالی (رئیس الوزرا) میدانی ترك ایتدیلر و میدانده خلقه آچیلدی . ایلك نظر دقته چارپان اسماعیلجیلر اولدی. بونلر هرقضاده ایلك یتیشن وایلك تداوی‌یی یاپان کیمسه‌لردر .

میدانه هروزارت (بزده‌کی نظارت ویا وکالته معادلدر) یان یانه چادیر قورمشدی . چادیرلرك ایچی نوع نوع هندسی متلون خطلردن متشکل آرابه‌سك شاللردر . چادیرلرك اوکلرینه قاسم پاتی والخ کبی چیچکلر و یشیللکلر قونمشدی . قنابه وصندالیه‌لری اطراف تخته‌سی یالدیزلی قرمزی قدیفه‌دندر .

موجودلری ایچنده الك کبار و الك آغیری « خاصه » نك ایچی وقنابه‌لری صافی قویو قرمزی اطلسدن معمول چادیری بولنیوردی . اوقاف وحربیه‌نك چادیرلری‌ده دیکرلرینه نسبتاً متمایزدی. وزارت چادیرلرندن ماعدا طریقتلرك‌ده (ازانجمله سعدیه ، سلامیه ، کناسیه الاحمدیه ، ابراهیمیه الشهاویه ، احمدیه سطوحیه ، رفاعیه ، صوفیه) برر چادیری‌واردی. اوته‌کیلر قدر زنکین‌وبویوك اولمامقله برابر بو چادیر لوکس لامبالری ، یکی دنیالرله سوسلنمشدی . بعضیلرنده کندیلرینه مخصوص ذکره باشلامشلردی . اورتالق یواش یواش قارارییور . لامبالر ، الکتریکلر تك توك یانمغه باشلادی . چادیرلر مستطیلك اوچ کوشه‌سنه یاپلمش اولدیغندن بر کوشه‌سی هوائی فشنکلری ایچون آیرلمشدی. کریورز،»قالاباللق کیتدکجه قویولاشیور. هرجنسدن هرصنف وطبقه‌دن خلق بوکونك بو ساعتنده برآراده حشر نشر اولیور. برانتاریلینك یاننده‌آمریقان بیچیمنده اثواب کینمش، بیغی تراشلی،

مدور کوزلکلی بری، اونك یاننده لباس مخصوصیله بر طرابلس غربلی ، بر بربری ، تکرار بر شیق بك ، بردیلنجی قیلیقلی ، چولوق چوجوق . آرایه صاتیجیلر قاریشمش. پولیسلر خلق مخیل برخطدن فضله دیشاری براقمامغه چالیلیور . ایتیشمه‌لر قاقیشمالر.

چادیرلرك آرقاسنده اوفاق چادیرلر ایچنده تیاترولر ، صالینجاقلر ، ینه فنارلرینی یاقمش بیك بر چشید صاتیجیلر وبرآز اوته‌ده تك توك یره چومه‌لمش قاراتیلر بوقدر چوق و بوقدر اوجوز صاتیجیلرك معده‌لرینه دولدیردیغی یوکلردن خفیفلنمکده‌لر .

تکرار خلق ایچنده‌یز . پهلوانی غیب ایتدم. چیکنه‌نیوردم. برکوشه‌یه چکیلەبیم ممکن دکل. آچیغه چیقابیم قابلی؛ الله چیکنه‌نن، أزیلن قیریلان اون پارماغمه آجیدی‌ده تکرار بولدیردی .

اورته‌لق ایجه قرارمشدی. شمدی الکتریکلر پیریلدامغه باشلادی . اوزاقدن پارلاق دیزلمش بر زنجیر کبی کوزوکیوردی. چادیرلرك آرابه‌سکلری بشقه بر طاتلیلق آلیوردی .

مستطیلك اورتاسنه بشقه برمستطیل علاوه اولندی . خلق قیصه برساحه‌ده محصور قالدی. آیریلان یکی مستطیله بربری آرقاسنه اوطوموبیللر آرابه‌لر کلمکه ویان یانه دیزلمکه باشلادیلر. هوائی فشنك سیرینه کلن تمیز و زنکین خلق. پولیسلر اوطوموبیللره یول ویر کوستریورلر. کیجه‌صباحه قدر چادیرلرده مولود اوقونورمش. عربجه‌مولود تورکجه‌ده‌کی کبی مؤثر ویرآهنك دکلدر . آرتق دونیورز . قالاباللق تحمل ایدلمز بر راده‌ده .

عینی یولدن‌دونیورز. ینه بیکلرجه صاتیجیلر، بیکلرجه‌فریاد، بیکلرجه‌فنار. توز،سیس کبی اطرافی قاپلامش.ایشیقلردونوق،ایلروسی مبهم کوزوکیور. خلق ینه خلق آقیور، اوطوموبیللر آرابه‌لر بربری آرقاسنه دیزلمش کلیور .

ترامواپی بوسبوتون کری‌یه آتمشلر ، بز دونیورز. فقط خلق شدتی محافظه ایدن بر آقینتی شکلنده. توز ودومان سیسنی یارارق کلیور .

۲۳ تشرین اول ۹۲۳

بر آزده مصرك احوال عمومیه‌سندن بحث ایده‌یم :

بوکون نفوسك لزومنی اوکرەنمك ایچون هرحالده مملکتدن آیریلمق و دیشاریدن مملکتك وضعیتنی کورمك لازم . بو وضعیت نه ألیمدر بیلسه‌کز . آکلاتمق غیرقابل . بالقان حربندن اولکی خریطه‌یی آچك . او خریطه هیچ بر معنا افاده ایتمز. نه اوقوتانلر ، نه اوقویانلر اواراضی‌یی دویمیورلر ، حس ایتمیورلردی . خریطه‌ده بر نقطه‌نك نه اولدیغنی او نقطه‌ده یاشامقله قابل . بن بوکون مصرده‌یم . مصر صوك سکز اون سنه اولیسنه قدر بزم ایمش . بزم لسانمز ، بزم عادتلرمز، بزم‌حیاتمز بوراده حکمران ایمش. سودان یولنی تورك ضابطلرینك صولادیغی قانله آچمشلر . بوکون اورادن میلیونلر قازانیورلر . مصر، سودان..دیله قولای. کلوب کورمه‌لی نصل اجنبیلر سولوك کبی مملکتی امیورلر . مصرده صورتاً بر استقلال اعلان ایدلدی. بزمشروطیتدن صوکره نه خطالره دوشدك ایسه بوراده‌کیلرده عینی خطالی یولده‌لر. غزته‌لرك ، تلغرافلرك رسمی حوادثلرینه باقمایك . مصر لفظاً استقلال آلدی، فقط ادارةً واقتصاداً اسیردر . مصر حقیقتا بر یونان مستملکه‌سیدر . ایکی یوز بیکدن فضله روم . الك اوجرا کویلره قدر کیرمشلر . مصرده توتون زرعی ممنوعدر . ادخال اولنور وحکومت کیلو ویا اوقه باشنه ۸۰ غروش ویر مصر لیراسی آلیر . بوراده‌کی اوتوز بش اعمالخانه‌دن ایکیسی اسلام، دیکرلری روم وارمنی . (صوك زمانده آمریقالیلر برچوق‌اسمی‌صاتین آلمش) اسکندریه‌ده پاموق بورسه‌سی واردر . اخراجات یاپانلرك

اکثریسی روم.أولرده خدمتجیلرك یوزده دوقسانی روم قیزلریدر . بونلر بوراده یرلشیورلر، چولوق چوجق صاحبی اولیورلر .

مصر تورك اولکه‌سیدی . محمد علی مصره خدیو اولدیغی زمان مصرده اوچ درت میلیون خلق وارمش. بوکون ۱۴ میلیون . اوزمان استانبولدن قاچان مصره کلمش و مصره یرلشمش . بونلرك چوغی آرناوود ، تورك ، چرکس . مشروطیتدن اول اودالق وسائره ایچون قیز تجارتی اولدیغندن بورایه چرکس قیزلرینی دولدیرمشلر.طبیعی هرکس بیاضلرله أولنمش. طوپراقلری خدیولر بول کیسه‌دن اوته‌که بریکنه داغیتمشلر . زمانله پاموق تجارتی باشلامش و مصر زنکینله‌شمش وبزم استانبولده مصرلی دیبه طانیدیغمز زنکین و مسرف صنف وجوده کلمش.بونلر املاك صاحبلری طبیعی عددلری محدود . آشاغی طبقه ایسه یرلی مصرلیلرله مأمور وخدمتکارلر تشکیل ایتمش. مامور وخدمتکارلر تورك ، آرناوود چرکس کریدلی الخ . الحاصل عثمانلی دینن کیمسه‌لر بللرنده طبانجه دیدکلری دیدك ، چالدقلری دودوك اولمش . یرلی مصرلی اهالی‌یی صویوب صوغانه‌چویرمشلر . هر ایش قیرباجله دایاقله بوده اولمادیمی طبانجه‌یی چکدیمی وورو - ویرومش. اجنبیلر وخرستیانلر ایسه ایمپراطورلغك دیکر اقسامنده اولدیغی کبی تجارتله اشتغال ایتمشلر. بوتون بواحوالك نتیجه‌سی . فلاح دینن ویرلی مصرلی اولان خلق تورکلردن صوغومش. عثمانلی مامورلری کیتدکجه آزالمش. پالابیقلی، بلی طبانجه‌لی خدمتکارلرك ایسه زوری پارا ایتمه‌نجه اونلرده تکرتوکرا کسیلمشلر، چوغی اصلنی غائب ایده‌رك مصر عادتلریله یاشامغه باشلامشلر. زنکین بکلر، پاشالر اوغوللرینی اوقوتمامشلر .اوقوتمادقدن صوکره تورکجه اوکرنمه‌لرینه بیله همت ایتمه‌مشلر . مصرده حرث اعتباریله نه اولدیغی ، عرف و عاداتنك نه‌لردن عبارت بولندیغی بیلمه‌ین برنسل توره‌مش. وبوکون قرتنی کنجلرك هپسی بونسلدر . بو نسل تورکجه بیلمه‌دیکی ایچون استانبولی براقمش، آوروپایه کیتمش. بزم کنجلر کبی اوراده برشی‌اوکره‌نه‌مه‌مش. ساده سفاهت . آراده انکلیز اشغالی‌ده وار. بو صورتله مصر تورکلکنی غایب ایتمش . تورکلکنی غایب ایتدکدن ماعدا تورکلره‌ده نفرت حس باشلامش . منفادن عودت ایدن سعد پاشا زغلول بیله ایلك نطقنده بن اصیل دکلم (اصیللر اصلی تورك اولانلردر) فلاحم ، فلاح اوغلی فلاحم دیوردی . غزته‌لرده کوردیککز کبی کونده یوز اجتماع، مجلس قورولیور. برنده تورکیا وتورکلره قارشی برتقدیر، حتی برسوز بیله یوق .

احوال یوقاریده ایضاح ایتدیکم شکلی آلدیغی وقت ظاهراً نفوذ وشرفنی مرحوم غازی مختار پاشا یاشاتیورمش . مختار پاشا برسوقاقدن کچرکن بوتون کنجلر سلامه دوریرمش . اوندن صوکره کلن رؤف پاشا سلفنك کوردیکنی کوره‌مه‌مش . آرایه حرب عمومی کلمش . بوراده‌کی تورکلری حبسه آتمشلر . مصرده دوغانلرك هپسی مصرلی‌یم دیمش . بالقان حربندن صوکره کلنلره تورك معامله‌سی یاپمشلر . بونلرك چوغی‌ده بزمله حرب ایدنلرله تشریك مساعی ایتمشلر و دیکر تورکلری ائتلافجی تورکلر واسطه‌سیله حبس ایتدیرتمشلر . هرکسی دولاندیرمشلر وتورکلکی رذیل ایتمشلر .

نتیجة النتیجه: مصر تورك وعثمانلی نسلی طرفندن ضبط ایدلدیکی واوصورتله بویوتلدیکی حالده بوندن براولکی نسلك تسیبندن و حکومت مرکزیه‌نك اهمالندن بوکون تماميله تورکلك و عثمانلیلغی غایب ایتمش ، اقتصاداً اجنبیلر النده بولندیغندن بوکون براجنبی مستملکه‌سی حالنه کیرمش .

رشید مظهر

عنعنات قدیمه‌مزدن :

مکتبه باشلامه مراسمی

پك آزی مستثنی اولمق اوزره تاریخلریمزك هانکیسنه باقیلسه اجدادیمزك سفر و ظفرلرندن باشقه همان هیچ برشیء کورولمز .

مورخلرمزك چوغی بولوندقلری عصرك احوال اجتماعیه‌سنه دائر یازی یازمایی ، معلومی اعلام قبیلندن عد ایتمش اولاجقلر که اثرلرنده اسکی عثمانلیلرك اجتماعیاتنه دائر ــ هیچ دکلسه بیله ــ کافی معلومات ویرمه‌مشلردر .

معلومدرکه تاریخ یازمق : ماضی‌یی استقباله آکلاتمق، یاخود اسلافی اخلافه طانیتمق دیمکدر. بوکا بناءً (حال) ایچین معلوم اولان برشیئك (استقبال) ایچین مجهول براقیلماماسی لازم کلیر.

حال : قوافل استقبالك ماضی‌یه مرورینی تسهیل ایدن برکچیددر . (دهمین) دیدیکمز (آن) بیله (شیمدی) یه نسبتله اوکچیدی بویلایوب کچمشدر . بوسببله شیمدیکی وقایع (براز صوکرا) سی ایچین تاریخك حقی اولمش واو حقك تأدیه‌سی مورخك ذمت مدققانه‌سنه ترتب ایله‌مشدر .

اکثر مورخیمزك شودقیقه‌دن غفلتی ، اسکی عادات واطوارمزه، حتی یالکز وجود وحیاتلرینه توارث ایله‌دیکمز آبا واجدادیمزه بزی پك یابانجی براقمشدر، اوقدر که : بییقلری نصفنه قدر عرضاً تراش ایدیلمش و دوداق اوستلرینه قدر طولاً کسدیریلدکدن صوکرا قیرپدیریلمش اولان ارککلریمزك قارشیسنه پالا بییقلی و مردانه قیلیقلی بویوك بابالری ، کردن وسینه‌سی ، ساعد و ساقی کشاده بعضی قادینلریمزك مواجهه‌سنه‌ده فراجه‌لی ، یاشماقلی قادین ننه‌لری چیقیویرسه هرایکی طرفده یکدیکرینی بیکانه برنسل تلقی ایله‌یه‌جك درجه‌ده برتباعد وتغایر حصولنه بادی اولمش !

وقتیله ناصیل ییوب ایچدیکمزی ، نه تورلو کیتوب قوشاندیغمزی ، نه صورتله کوروشوب قونوشدیغمزی ، خلاصه نه وجهله یاشادیغمزی اوکره‌نه‌بیلمك ایچین اجنبی کتابلرینه مراجعت مجبوریتنده بولونیورز . مورخین اسلافك نظر دقته آلمادیغی شو مهمه‌یه ــ پك معدود ذوات مقتدره‌دن باشقه ــ معاصرلریمزجه‌ده اهمیت ویریلمه‌دیکندن بو مجبوریت ، غالبا اولاد واحفادیمزه‌ده میراث قالاجق .

شو دوشونجه سوقیله عبد عاجز ، آتیده‌کی مقاله‌یی قاراالادم . الی قلم طوتانلریمزده یه‌تیشه بیلدکلری زمانلره عائد عرف و عاداتی ، یاخود یه‌تیشنلردن ایشیتدکلری اجتماعیاتی تحریر و تثبیت ایده‌رلرسه صاییلمقله توکنمه‌ین نقصانلریمزدن بر قسمنك اکماله خدمت ایله‌مش اولورلر .

مکتبه باشلاما :

عموماً مسلمانلر وخصوصاً عثمانلیلرده اوقویوب یازمق و بونلری اوکره‌نوب اوکرتمك مراق واعتیادی پك اسکیدر، نشانلریله ابتدا ایله‌مشدر. چونکه قرآن کریمك (اقرأ) یعنی (اوقو) امریله باشلایان ایلك آیت منزله‌سی حکمنه تبعیت کوسترمشلر وتعلم وتعلیمی دینك احکام مخصوصه‌سندن بیلمشلردر.

نبی اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری بدر محاربه‌سنده مکه مشرکلرندن آلنان ۷۰ اسیردن اوقومامی ویازمامی اولانلری مدینه‌ده‌کی مسلمان چوجوقلرینه قرائت وکتابت اوکرتمك شرطیله آزاد ایتمش، جفتجی مملکتی اولان مدینه بلده‌سنده‌ده بوتدبیر سایه‌سنده اوقویوب یازانلر چوغالمش، حتی اصحابدن بعضیلری امرنبوی ایله اجنبی لسانی اوکرنمش و ملوك و امرایه کونده‌ریلن سفیرلر ، اصحابك لسان آشنا اولانلردن انتخاب ایدیلمشدی .

خلفای راشدین حضراتیله ، امویه ، عباسیه و طوائف ملوك حکومتلرینك هپسی‌ده بو اصوله رعایتده وزمانلرینه کوره نشر معرفتده قصور ایتمه‌دیلر. مملکتلرینك هرطرفنده مکتبلر، مدرسه‌لر کشادیله تعمیم عرفانه چالیشدیلر .

غازی عثمان بكك تأسيس ايله‌ديكی عثمانلی حكومتی‌ده بوخصوصده سلفلرندن كری قالمادی، ایكنجی حكمداری اورخان غازی ، بورسه‌یی فتح ايله پای تخت اتخاذ ايدنجه اوراده یاپدیردیغی جامع شريفك یاننه برده مكتب بنا و تسخير ايله‌ديكی ازنيقده مكمل برمدرسه انشا ايتديرمشدی كه ـ شيخ محيی الدين عربی حضرتلرينك (فصوص الحكم) نامنده‌كی اثرينه عارفانه برشرح يازمش اولان ـ (داود قيصری) بومدرسه‌نك ايلك مدرسی اولمشدی .

اورخان غازينك اوغوللريله طورونلری و عثمانلی اردولرينك مجاهد قوماندانلری‌ده بواثر جليله پيرو اولديلر. كرك وطن اصليده ، كرك ماجارستان ايجلرينه قدر بلاد مفتوحه‌ده چشمه، سبيل، خان حمام كبی مآثر مدنيه‌دن باشقه ، جامع ، مسجد ، مدرسه، مكتب مثللی دينی وعلمی برچوق مؤسسات وجوده كتيرديلر، دوام عمرانلری ايچون مستوفی وقفلر تخصيص ايتديلر .

شو اعتياد مشكور ايله شهرلرده وبويوجك قصبه‌لرده هرمحله سكانی ايچون بر مسجد وبرقاچ محله صبيانی ايچين برمكتب بنا اولوندی .

بعض صبيان مكتبلرينك خواجه‌لرينه عمارتلردن هركون (فودولا) و طلبه‌سنه هفته بر (پيلاو زرده) ويريلديكی كبی سنه‌ده بر دفعه‌ده (قاپامه) ناميله برر قات البسه اعطا ايديليردی .

مكتب مداوملرينی تحصيله ترغيب ايچين شو يولده تخصصات يا پلمش اولماسنه علاوة هنوز مكتبه كيتمه‌ينلری تشويق ايچون‌ده بعضی اصوللر احداث ايديلمشدی .

ازجمله برچوجوغك مكتبه دوامه باشلاماسی ايچين ياپيلاجق جمعيت ، هرعائله‌جه اشتياق وافتخار ايله اجرا ايديلن مراسمدن ايدی. مكاتب رسميه‌نك چوغالماسی ، برده وقف مكتبلرينك باشقه برشكل آلماسی اوزه‌رينه متروك قالان (مكتبه باشلاما) رسمی، صوك زمانلرده شو صورتله اجرا اولونوردی :

اولا : فقير برعائله‌نك چوجوغی باباسی، ياخود آناسی ، ياخود ولبسی طرفندن جوارده‌كی محله مكتبنه كوتورولور ، خواجه‌نك ألی اوپدورولوب تعليم وتدريسنه حسبة لله اهتمام اولونماسی معلم افنديدن رجا ايديليردی .

ثانياً : اورته حاللی برعائله‌نك چوجوغی كيديريلوب قوشاديلير ، اركك ايسه فسنه ، قيزسه صاچلرينه الماس ، اينجی كبی مزينات ، بوينته‌ده شال وقلابدانلی بر جزء كيسه‌سی طاقيلير ، اقربا واحبا ايله برلكده مكتبه كيديلير، چوجوق درسه باشلاتديريلوب خواجه‌يه دعا ايتديريلدكدن صوكرا مكتبده‌كی اطفاله ايكيشر ، اوچرغروش ، خواجه ايله ـ مبصر ، ياخود معلم معاونی ديمك اولان ـ (قالفه) يه اوچنه بر قاچ مجيديه باغلانمش برر منديل ويريليردی .

ثالثاً : زنكين وكبار برعائله‌نك چوجوغی مكتبه باشلايه‌جغی زمان كيده‌جكی مكتبك خواجه‌سنه خبر كونده‌ريلير ، معلم طرفندن‌ده طلبه وطالباته :

ــ يارين (آمين) وار . كوزه‌لجه كيننكده اويله كلينك . امری ويريليردی .

اوقونان آلهی وايديلن دعا أثناسنده (آمين) ديه باغيريشدقلری ايچين بوكبی مراسمه مكتب چوجوقلری (آمين) تعبير ايدرلردی. آمينه كيده‌جك طلبه و طالباتك مقداری از ، ياخود چوجوق باباسنك ايده‌جكی مصرف چوقسه باشقه مكتبلردن‌ده خواجه‌لری وقالفه‌لريله برلكده صبيان چاغيريليردی.

علی الاكثر پنجشنبه ، احياناً پازارايرته‌سی كونلری ياپيلان مكتب جمعيتلرنده صباحلاين چوجوقلر ـ بايراملق، سيرانلق لباسلرينی كيمش، بعضيلری‌ده هنوز مكتبه كيتمه‌ين كوچوك قارده‌شلرينی يانلرينه آلمش اولدقلری حالده ـ مكتبده طوپلانيرلر، اوكده آلهيجيلر [آلهی اوقويانلر] ارقه‌ده آمينجيلر [آلهی آراسنده آمين ديه باغيرانلر] اولمق اوزره ايكيشر ايكيشر ديزيليرلر ، رنكامنز البسه‌لريله

علائم السمائی تنظير ايدرجه‌سنه برصيرا ومعصومانه برشوق و شطارتله مكتبه باشلايه‌جق چوجوغك أوينه كيدرلردی .

چوجـوق ، يكی البسه كيننمش ، اوستی باشی مجوهرات ايله سوسله‌نمش ، بوينته قيمتدار بر شال وصيرمالی بر جزء كيسه‌سی طاقيلمش اولديغی حالده اوراده بكلر ، آلای كوروندكی كبی ديشاری‌يه چيقار ، قاپينك اوكنده دوران وقنارلرندن برينه برقاچ آرشين باصمه‌دن (آصق) باغلانيلمش اولان فايطونه اوطورور، آراصيراباشنی چويروب آرابه‌سنی تعقيب ايده‌جك چوجوقلره قارشی طفلانه برغرور ايله قورولور ، طورووردی .

مكتبه باشلايه‌جق چوجوق بردانه ايسه يانی باشنه اقربادن ، ياخود قونو ، قومشودن برينك عين سنده بولنان چوجوغی ، قارشيسنه‌ده منسوبيتندن بری اوطوردقدن صوكره آرابه حركت ايدر و غايت آغير بريورويشله سوق اولونوردی . چوجغك مكتبده اوطـوراجغی ميندرده آرابه‌نك اوكنده طاشينيردی .

بوميندر ، قطيفه ، ياخود قيمتليجه برقماشدن مربع ، ياخود مدور برشكلده ياپديريلير ومكتبك آچيلير ، قاپانير رحله‌لرندن برينه باغلانوب بوينته اصمه آصق آصيلمش بر آدامك باشی اوستنده كوتورولوردی .

آرابه‌نك حركتيله (آلهيجی باشی) ده آلايك اوكنه كچر و چوجوقلغه مخصوص ديك بر سسله آلهی‌يه ابتدا ايدردی. آلهيجی باشی، چوجقلرك اكثرياده مقام آشناسی ويرده شناسی اولديغی ايچين تغنياتك آغازه وادارەسی اوكا عائددی . بناءً عليه كاه برنجی صيرانك صاغ طرفنده بولونور، كاه‌ك اوكه كچوب آرقه آرقه يورووردی .

آلهياتك هر ايكی مصراعنده بر ، آلهيجيلر طورور و آمينجيلر (آمين) ديه باغريشيردی .

چوجوقلرك صفوت قلب ايله اولان مستدعياتی عندالله مستجاب اولاجغندن سلامت ملك ووطن دعاسنی حاوی بعض منظومه‌لر بسته‌لنير وچوجوقلره الهی مقامنده اوقوتدورولوردی كه سيواستوپول محاربه‌سی اثناسنده بسته‌لنمش بويله برمنظومه اوزون مدت الهيات آراسنده تغنی ايديلمشدی .

بورنكارنك وبرآهنك آلايك مرور ايتديكی جاده وسوقاقلردن كچنلر طورور ، قهوه‌خانه‌لرده اوطورانلر قالقار ، دكانده چاليشانلر ايشنی بيراقير أونده بولونانلر اشتغالاتنی ترك ايله پنجره‌نك اوكنه وقفسك آرقه‌سنه قوشار ، كوزلری اشك شادی ، دوداقلری معنوی بر تبسمله مالی اولديغی حالده آلايك كذارشنی سيرايدردی . تماشا كراندن هيچ بری بولونمازدی كه هنوزمكتبه كيتمه‌ين اولادينك بويله برآلايله ابتدای تدرسنی تمنی ايتمش اولماسين، كذا هيچ بر ياوروجق كورولمزدی كه كنديننكده اويله‌بر آرابه ايله‌دولاشه‌رق مكتبه كيتمك ايسته‌ديكی انظار معصومانه‌سندن آكلاشيلماسين .

آمين آلايی ، ويريلمش قرار موجبنجه بعض محلاتی دولاشوب كزيلديكی يرلرده شوق عرفانی تجديد و تزييد ايله‌دكدن صـوكرا دونر ، جمعيت اوينك قاپيسی اوكنده‌طورور ، اوراده‌ده آلهيلر اوقونوب (كلبانك) ده‌نيلن دعا ادا ايديلدكدن صوكرا مراسم ختام بولور ، آلای افرادی، هيئت تعليميه وتعلميه‌سيله برلكده أوه داخل اولوردی . أوك صفه‌سی وياخود الكبويوك اوطه‌سی ميندرلر، سجاده‌لرله تفريش ايديلمش ، عود اغاجی وبخورلر ياقيلوب هواسی ترويح قيلنمش اولديغندن جماعت وارده، بو اوطه‌يه طوپلانير ، مكتبك خواجه‌سی مجلسك صدری ديمك اولان اورته‌ده‌كی ميندره ، مكتبه باشلايه‌جق چوجوق‌ده قارشيسنده‌كی سجاده ، ياخود مندر اوستنه اوطورووردی .

مجلسـده علمادن ، ياخود مشايخدن بری بولونورسه خواجه‌نك يری اوذاته تكليف ايديلير اونك طرفندن چوجوغه بسمله ديديرتيليردی . چوجوق بوينده‌كی جزء كيسه‌سندن الفبا جزئی

چیقاروب خواجه افندی ایله کندی آراسنده‌کی رحله‌نك اوستنده آچاروخلالنی اله آلوب معلمنك تعلیمنه مترقب بولونوردی .

چوجوقلرك شوق تعلمنی آرتیرمق ایچین او وقتکی الفبا جزءلری شیمدیکیلردن داها زینتلی اولارق باصیلیر ، باش طرفلری بویالی ویالدیزلی اولوردی .

خلاللرده پرنج ، بافون ، کوموش ، حتی آلتوندن اعمال ایدیلوب درجهٔ ثروته کوره اولان نوعی آلینیر و حرفلری اشارت ایتمك اوزره چوجوقلر طرفندن قوللانیلیردی .

خواجه افندی (اعوذ بسمله) و « یاربی قولایلاشدیر ، کوچلشدیرمه . یاربی تدرسمی خیر ایله اتمام ایله » مألنده‌کی « رب یسر ولاتعسر رب تمم بالخیر » دعاسیله تعلیمه باشلار ، حروف هجایی و نقطه‌لرله حرکاتی صیراسیله اوقویوب اوقوتدقدن صکره « یاربی علممی آرتیر » معناسنده‌کی « رب زدنی علماً » دعاسیله ایلك درسی بیتیریردی .

یکی شاکرد ، خواجه‌نك و حضار مجلسك اللرینی اوپدیکی صیراده طلبه آره‌سنده‌کی ازبرجیلر طرفندن برمقدار قرآن کریم تلاوت وخواجه افندی ، یاخود باشقه بری طرفندن‌ده دعا ایدیله‌رك راسمهٔ بدئه نهایت ویریلیردی .

بعده سفره‌لر قورولوب کرك مکتب چوجوقلرینه کرك سائر مدعوینه یمك ، یاخود یالکز (لقمه) یدیریلیردی .

لقمه : مایه‌لی وصولوجه خاموردن قاشیقله فندق ، یاخود جویز بویوکلکنده آلینوب قیزغین صوصام ، یاخود زیتون یاغنده قیزارتیلدقدن صوکرا یا طاتلی‌یه آتیلمق ، یاخود صکره طاتلی‌یه باتیرلمق اوزره یه‌نیلیر بر طاتلیدرکه بویله جمعیتلرده وبرینك ارتحالندن قرق کون صکرا یاپدیریلوب داغیتیلیر .

لقمه یه‌نیلدکدن صکره چوجوقلره اوچر ، بشر غروش توزیع ایدیلیر واثنای توزیعده الـهیجیلرله آمینجیلر آره‌سنده‌کی فرق کوزه‌دیلیردی . خواجه ایله قالفه‌یه ویریلن نقدی هدیه‌یه جبه‌لك چوخه ، یاخود مینتانلق قماش علاوه ایدیلدیکی‌ده اولوردی

⁂

بونك برشکل دیکری‌ده واردی‌که اوده اوك دارلغنه ، یاخود باشقه بر محذوره بناءً بده مراسمنك مکتبده ایفا ایدیلمه‌سی ایدی . اونده‌ده آرابه‌علاتی دونوب دولاشدقدن صکره مکتبك اوکنه کلیر . چوجوق خواجه افندینك اوکنده بسمله دیر ، اوده بولونان مدعوین مکتبده اثبات وجود ایدر ، چوجوقلر ایسه صباحلین کونده‌ریلن لقمه‌یی مکتبده یردی .

برده مکتبه باشلایه‌جق چوجق مشایخدن برینك اولادی ایسه آمین آلاینه شیخك طریقه مخصوص سانجاقلرله تکیه‌نك درویشانی اشتراك ایده‌رك الهیات اثناسنده قدوملر ، حلیله‌لر ، مزهرلر چالنیر وذکرالله ایله آیین طریقت اجرا اولونوردی

⁂

خلاصهٔ یازدیغم شو مراسمك اجراسی ، چوجوق بابا وآنالرینی تهییج ومکتبه کیتمه‌ین اطفالی تحصیل علمه تشویق ایله‌دیکی کبی اصنافدن بعضیلرینك انتفاعنه ومحلی صنایعدن بر قسمنك ترقیسنه بادی اولوردی . مثلا جزء کیسه‌لری طولا یسیله صیرمه‌جیلق وایشله‌مه‌جیلك ، خلاللر یوزندن قویومجیلق ، جزءلرك تذهیب وتجلیدی مناسبتیله مذهبلك و مجلدلك ، رحله‌لرك اعمالندن مارانغوزلق وجلاجیلق مندرلرك یاپیلماسندن حلاجلق ودوشه‌مه‌جیلك کبی صنعتلر استفاده وبالطبع ترقی ایدردی .

طاهرالمولوی

مطبعهٔ عامره | مدیر مسئول : طاهرالمولوی

اسلامك نفعنه خادم مقالات مع التشکر قبول ونشر اولونور .

یازانك شخصیتی دکل ، یازینك اهمیتی نظر دقته آلینیر .

کلن یازیلردن شایان قبول کوروولنلر تاریخ صیراسیله درج ایدیلیر .

کونده‌ریله‌جك آثار ، اوقوناقلی ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر .

دینی ، علمی ، ادبی ، اجتماعی

محفل

۱۳۳۸

مجموعهٔ اسلامیه‌سی

صاحبی ، مدیری ، محرری :

ادارەخانه‌سی : بایزید جامع شریفنك تربه قاپیسی قارشیسنده

مرکز توزیعی : باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی

آبونه بدلی : سنه‌لکی ۱۰۰ غروش آلتی آیلغی ۵۰ » ممالك اجنبیه ایچین ۲۵ غروش ضم اولونمالیدر .

آبونه قیدی معامله‌سی هرسنه‌نك برنجی وایکنجی آلتی آیندن اعتباراً اجرا اولونور

عدد	جلد		جمادی الاولی	فی : غروش
٤۳	٤		۱۳٤۲	۱۰

مندرجات :

رجا :

مجموعه‌نك آلتی آیلق مدتی کچن نسخه ایله ختام بولدی . بناءً علیه اوقدر مدت ایچین آبونه اولانلرك تجدید قید ایتدیرمه‌لری وشیمدی‌یه قدر بدل اشتراکی تأدیه ایتمه‌ینلرك تسویهٔ دینه همت ایله‌مه‌لری رجا اولونور . طشره بایعلریمزك‌ده بوخصوصه نظر دقتلرینی جلب ایده‌رز .

§

محفل معاونین تحریریه‌سندن « احسان محوی » بك طرفندن خصوصی صورتده تورك وعجم لسانلریله ادبیات و تاریخ ادبیات تدریس ایدیله‌جکندن آرزو ایدنلرك شرائطی آکلامق اوزره (محفل) اداره‌خانه‌سنی تشریفلری متمنادر .

نجاة الملهوف
و
بصیرة السالکین

فاتح درسعاملرندن محمد عثمان افندی طرفندن بو عنوانلر ایله ایکی کتاب نشر اولونمشدر .

بری توركجه اولوب مواعظه، دیكری عربجه اولوب شریعت وطریقته دائردر .

اسلامیتده اخلاق و تستر

آنقره‌لی حاجی دده زاده ابراهیم ادهم افندی طرفندن‌ده بو عنوان ایله اخلاقیاته دائر بر اثر نشر ایدیلمشدر .

تشكر

شرعیه و اوقاف وكالتی تدقیقات و تألیفات اسلامیه هیئتی اعضای فاضله‌سندن اسماعیل حقی و فرید بك افندیلر طرفندن بالتحریر هیئت مشار الیهاجه طبع ایتدیریلمش اولان (الجواب السدید فی بیان دین التوحید) و (علم اخلاق) نامنده‌كی ایكی اثرك ـ اولبابده‌كی قرار اوزه‌رینه ـ اوقاف مطبعه‌سندن اداره‌خانه‌مزه ویریلمه‌سی طولاییسیله عرض تشكر ایده‌رز .

شهر امینی بك افندی حضرتلرندن برتمنی :

بك افندی حضرتلری

معلوم عالی‌ٔ اماتنپناهیلریدركه آقسرایدن طوب قاپی‌یه كیدن جاده‌نك برقسمی، رأفت پاشا حضرتلرینه اضافه و اومناسبت حسنه‌دن طولایی الكتریق ضیاسیله تنویر ایدیلمشدی .

چاپا چشمه‌سندن بریده وارض الله واسعه‌لشكیل ایله‌ین یانغین یرنده باریتوب‌ده كیجه‌لری سماده ییلدیزلرك انوارندن ، یرده ایسه ترامواییك ضیای سیارندن باشقه آیدینلق كوره‌مه‌ین بزلر، رأفت پاشا جاده‌سنك تنویرندن استبشار ایتمش وجوار علاقه‌سیله سمتمزك‌ده اونور عمراندن مستنیر اولاجغنه بر سنه‌دن بری امید وار بولونمشدق .

« ای ایش آلتی آیده چیقار » مثل مشهوریمزك تعیین ایتدیكی مدتك ایكی مثلی قدر زمان كچدكدن صوكرا آقسرای پولیس قاره‌قولخانه‌سندن ملا كورانی محله‌ٔ محترقه‌سنه قدر مركوز ترامواى دیره‌كلرینه برر دیرسك ربط اولوندیغنی سرور و شكران ایله كوردك. فقط كوروب سه‌وینمه‌مز بوندن عبارت، حتی او دیرسكلری كوره‌بیلمه‌مز امكانی‌ده كوندوزلره منحصر قالدی. چونكه : اونلره تعلیق لازم كلن اون، اون بش فنار نه طاقیلدی ، نه‌ده یاقیلدی . بناءً علیه شهرك جهات معموره‌سنده آرایشه، بزم طرف كبی ویرانه قسملرنده ایسه تأمین آسایشه ، مدار كلیسی اولاجق تنویر طریق مسئله‌ٔ مهمه‌سنی نظر دقت حصافتكاریلرینه عرض ایدر واو فنارلرك تعلیق و اشعالیله هم جاده‌مزك آیدینلاتیلماسی ، هم‌ده بكله‌مكدن قارارمش اولان كوزلریمزك مسارعةً پارلاتیلماسی خصوصنه لطف وعنایت علیهٔ عمرانپروریلرینی استرحام واستدعا ایلرم افندم .

طاهر المولوی

محفل دینی و علمی

انسان شیطانلری :

بسم الله الرحمن الرحیم

(قال رب بما اغویتنی لازینن لهم فی الارض و لاغوینهم اجمعین. الا عبادك منهم المخلصین ـ سورة الحجر)

الله اعلم مألی:

« شیطان دیدی‌كه : یاربی! بنی اغوا ایدیشكه یمین ایده‌رم‌كه معایب و معاصی‌یی ارض اوزه‌رنده انسانلره مطلقا كوزه‌ل كوستره‌جكم وخالص قوللركدن ماعداسنی آزدیراجغم.»

جناب حقك مظهر لعنتی و برمدت ایچین نائل مهلتی اولان شیطان ، آدم اولاد و احفادینی‌ده كندی سویه‌سنه ایندیرمه‌یه عزم ایتمش، دنیاده‌كی

بوتون چیركینلكلری كوزه‌ل كوسترمك صورتیله اونلرك برچوغنی آلداتوب آزدیراجغنی حضور الهیده بروجه‌بالا تعهد ایله‌مشدی .

بو عزم وتعهدك آن وقوعندن بوكونه كلینجه‌یه قدر عزازیل جنابلری! درعهده ایتمش اولدیغی ملعنتك اجراسندن خالی قالمادی. دلالت كوسته‌ره‌نك بر طاقیم ارباب غفلتی ضلالت اوچورومه‌لرینه یووارلامقدن كری طورمادی . كندی و انسان جنسندن بولونان عونه‌سی‌ده اوكا مظاهرت كوستردیلر و افسادات خصوصنده قیمتلی برر معاونی اولدیلر. حضرت مولانا مثنویده :

از نبی بر خوان‌كه شیطانان انس
كفته اند از مسخ حق بادیو جنس
دیو جون عاجز شود از افتتان
استعانت جوید او از انسیان

یعنی «انسان شیطانلرینك مسخ الٓهی ایله همجنس ابلیس اولدقلرینی قرآندن اوقو. شیطان فتنه‌كارلق خصوصنده عاجز قالینجه انسانلردن یاردیم دیلر.» بویورور .

جناب پیرك ایما ایله‌دیكی، آیات قرآنیه شونلردر:
(وكذلك جعلنا لكل نبیّ عدواً شیاطین الانس والجن یوحی بعضهم الی بعض زخرف القول غروراً...)
(وانّ الشیاطین لیوحون الی اولیائهم لیجادلوكم وان اطعتموهم انكم لمشركون)

سورة انعامده‌كی آیات جلیله جمله‌سندن بولونان شو ایكی نظم كریم، الله اعلم «حبیبم سكا اولدیغی كبی هر پیغمبره‌ده انسان و جن شیطانلرندن دشمنلر مسلط ایله‌مشدك‌كه اونلر بربرینی یالدیزلی كلمات ایله آلداتیرلردی...» و « شیطانلر، حقیقةً سزكله اوغراشملری ایچین دوستلرینه القا آتده بولونورلر. اونلره اطاعت ایده‌جك اولورسه‌كز محقق مشركلر زمره‌سنه التحاق ایله‌مش اولورسكز [...] مألنده‌در .

بو آیتلرده صراحةً بیان بویورولدیغی اوزر[...] انسان جنسی آراسنده شیطان سیرت بر چوق [...] مخلوقات واردركه اونلر ابالسه‌نك كورونور قسمی [...] و كورونمه‌ینلرك اك شریر كروهیدر .

شیخ سعدی مرحوم «انسانمی شریردر، شیطانمی؟» سؤاله جواباً

ای‌كه پرسیدیم ازحال بنی آدم ودیو
من جوابیت بكویم كه‌دل ازكف ببرد
دیو بكریزد ازان قوم‌كه قرآن خوانند
آدمی زاده نكه داركه مصحف ببرد

قطعه‌سنی یازمشدركه‌«ای بكا آدم اوغلی ایل[...] شیطاندن هانكیسنك اشرّ اولدیغنی صوران! سك[...] قلبكدن شك وشبهه‌یی ازاله ایده‌جك برجواب[...] ویره‌یم:

شیطان، قرآن اوقویان مسلمانلردن قاچار[...] فقط انسان اوغلی ـ دقت ایت ـ مصحفی آلیر كوتورور[...] دیمكدر .

اوت . سعدینك دیدیكی كبی اصل شیطان[...] قرآندن قاچار، فقط انسان شیطانلری قرآ[...] صالدیرر، حتی فرصت بولاجق اولسه مصحف[...] شربنی قالدیرر . اوكا موفق اولامایجه حقیق[...] معایبی محاسن محضه صورتنده كوسترمك اوزر[...] بر طاقیم اقوال مزخرفه ایله احكام جلیله‌س[...] دیل اوزاتیر . حجابك یرتیلماسنی، حیاپرده‌سنك[...] برطرفه آتیلماسنی توصیه ایدر. حریت ویرمك[...] ایسته‌دیكی نسوان غافله‌یی انظار تجسس اوك[...] چیقارمق و مست اشتها اولان آغوش تحسس[...] آراسنه آتمق دلالتنه قالقیشیر. هم‌ده شوخدمتلر[...] حسبةً للشیطان ایفا ایلر. صوكرا ترهات ابلیسان[...] سنه باشقه برتأثیر ویردیرمك و طریق اضلال[...]

تصادف ایده‌جك موانعی دەویرمك ایچین‌ده منحرفات افسادیه‌سنی حکومتك فکر واملی کبی کوسترمك جرأتنده بولونور.

شیطانك آرامزده بولونان بوفخری معاونلری، حکومت طرفندن ضمناً تکذیب ایدیلوب طورویورلر. ازجمله مسلمان خاتملرینك بارلره وسفاهتخانه‌لره کیتمه‌سنه جواز ویریرمیسکز؛ سؤاله جواباً شرعیه وکیلی افندینك:

(بومسئله موضوع بحث اولمغه بیله دەکمز. هیچ برناموس وعفت صاحبه‌سی سفاهتخانه‌لرده اثبات وجود ایده‌من) دیدیکی اقدام غزته‌سنك ۹تشرین ثانی۳۳۹تاریخلی نسخه‌سنده مندرج ایدی.

افندی حضرتلرینك افاده‌سندن «سفاهتخانه‌لرده اثبات وجود ایدن ناموس وعفت صاحبه‌سی اولامازه مفهوم مخالفی چیقاجغی، اونلر اویله اولونجه مشوقلرینك نه اولماسی لازم کله‌جکی‌ده دوشونوله‌جك مسائلدندر.

کذا: شرقی بیراقوب‌ده تمامیله غربه توجه ایتمه‌یی علناً و(لادینی)لك نغمه‌سیله مسلمانلقدن دونمه‌یی ضمناً توصیه ایله‌ینلره قارشی مجاهد ومظفر برسردارك، یعنی کاظم قره بکرپاشا حضرتلرینك دارالفنونده و تجارت اوطه‌سنده ایراد ایله‌دیکی ایکی نطق میانده شو سوزلری سویله‌دیکی‌ده توحیدافکارك۱۷تشرین‌ثانی۳۳۹تاریخلی نسخه‌سنده محرر ایدی:

«برقسم منورانمز اوروپاده تحصیل ایده‌رك اناطولینك مختلف مواقعنه کلیورلر و طبیعی بر هیجلك كورويورلر. مملکتمزك ترقیسی ایچون خلقمزك مطلقا غربلیلاشماسنی توصیه ایدیبورلر. خلقمز ذاتاً آچ، ایش و ثروتدن محروم، خلقه بونلری تأمین ایتمك ایچون پاره‌سنی خارجه چیقارمامغه چالیشاجغمز یرده اونی بوس بوتون اوچورومه سوروکله‌یه‌جك تلقیناتده بولونویورلر.

برقاچ منورك منفی استقامته کیتمه‌لری دیکر کنج‌لریمزك مساعیسنی عقامته اوغراته‌جق اسباب وعواملی حاضرلایور.

افندیلر! ملت آنجق دین مبین اسلامه صاریلمق صورتیله موجودیتنی قورتارمشدر. (شدتلی آلقیشلار) تورك اوغلی هرشیدن تجرید ایتسه‌کز دین اسلامدن باشقه صاریلاجق برشی یوقدر.)

«بعضیلرینك ادعاسنه کوره ملتمز(غربلیلاشمق) ایچون اول‌امرده بر غربلی کبی صرفیات یاپمق، فربك لوکسنی عیناً آلمق وتورکلك واسلامیتك بعض حاکم سجیه‌لرندن واساساتندن فراغت ایتمك لازمدر. حال‌بوکه بکا کوره غربلی اولمق ایچون ایلری سورولن بو فکرلر، بزی انسانلقدن بیله چیقاره‌جقدر...

غربلی اولمق، برغربلی کبی استهلاکاتده بولونمق و دینی و ملی عنعنه‌لریمزدن اوزاق قالمق دکل بر غربلی کبی چالیشمق وقازانمق دیمکدر.»

فاضل برشرعیه وکیلی ایله فاتح بر قوماندانك شوبیاناتنه مخالف القاآتده بولونانلر، هرحالده حکومت نامنه دکل؛ مقتدا بیلدکلری شیطان علیه مایستحق حسابنه سوز سویلیورلر دیمکدر.

حضرت مولانا:

چون بسی ابلیس آدم روی هست
پس بهر دستی نشاید داد دست

یعنی «انسان یوزلو برچوق شیطان بولوندیغی ایچین هرأله صاریلمق وچکدیکی یوله طوغرولمق موافق دکلدر» دیر.

قرآن کریمك‌ده بوکبی شیاطینك اغواسنه قولاق آصمانك شرك دیمك اولاجغی، یعنی انسانی

دائرهٔ اسلامیه‌دن چیقاراجغنی خبر ویردیکی یوقاریده سویله‌نیلمشدی. اوحالده فاعتبروا یا اولی الابصار.

طاهر المولوی

تفسیرلر، مفسرلر

تأویل نصوص [دن مابعد]

راقم‌الحروف، کرچه حقیقةً حائز شرائط اولان تأویل صوابه برشیٔ دیمه‌مزسه‌مده تأویلات زائغه یوزندن ترتب ایدن ضررلری کوسترمك لازم کلنجه بن‌ده علاوهٔ مقال اوله‌رق دیرم‌که:

تأویل، یالکز جداراسلامه‌رخنه آچمادی، بلکه دانهٔ تخریبنی بوتون ادیانه حواله‌دن کری قالمادی. أوت، انجیل وتوراتده اوصاف جمیلهٔ نبویه‌یه دائر نازل اولان آیتلر، یهود ونصاری علماسی طرفندن تحریف وتبدیل وتأویل وکتمانه اوغراتیلیوردی. تحریف: تأویل صورتیله معناده، تبدیل: برلفظك‌ده کیشدیرلمه‌سی صورتیله الفاظده بولونویوردی. بونلرده اولمازسه حقایق کیزله‌مك صورتیله کتمان طریقی اختیاراولونویوردی.

ایشته ادیان سائره‌اربابنی انواردیانت محمدیه‌دن محروم براقان بوکبی احوال اولدیغنده شبهه یوقدر. حلول وتثلیث اعتقادی نصرانیته تأویل یوزندن مال ایدلمشدر. هانکی دینده اولورسه اولسون زنادقه، مطلقاتأویل قاپیسندن زورلامش کیرمشدر تفرقهٔ ادیان ومذاهبده تأویلك اوینادیغی رولی هیچ‌برحادثهٔ مرتبه چویره‌مه‌مشدر.

جمل، صفین، حره فاجعه‌لرنده، ابن زبیرك فتنهٔ معروفه‌سنده خون اسلامی آقیدان عواملك الڭقویسی تأویل ایدی.

مسموع‌پیغمبری اولدقده‌ذات اقدس رسالتك تبری بویوردقلری قتل (بنی خزیمه) حادثه‌سی ینه تأویل یوزندن ایدی.

حضرت عثمان رضی‌الله‌عنهك خون معصومی، عماربن یاسرك، سعیدبن جبیرك قانی هپ تأویل قلیجی‌ایله دوکلدی. امام(احمدبن‌نصرخزاعی)یی أولدورتن، چنکیز وهلاکویی اسلام اوزرینه یوروتن هپ تأویل ایدی.

سؤال (لکل آیة‌ظهروبطن ولکل‌حرف حد ولکل حدمطلع) حدیثی، تأویلات باطنیه‌نك موجه و مقبول اولدیغنی کوسترمزمی وآنلر بو حدیثی کندیلرینه‌تمسك اتخاذایده‌رك میدان‌بحث ومناظره‌یه چیقامازمی؟

جواب: حدیثی تأویلات‌باطنیه‌یه زمین مساعد اولمق اوزره کوسترمکه‌چالیشمق، حدیث‌منیورك معناسندن غفلت، یاخود ایشنه کلنی آلمق، کله‌نی آتمق صورتیله برنوع حیله وتدلیس آثاریدر. بناءًعلیه بوبابده شرح حدیثه متعلق اقوال‌محققینی اولجه درمیان ایده‌لم، تاکه باطنیه‌نك کندیلرینه تمسك اولمق اوزره صاریلدقلری حدیثك بالاخره کندیلری ایچون طرف نبوتدن بر قوهٔ زاجره‌یی ناطق اولدیغی آکلاشیلسین.

برنجی قول: مصنفك مرحوم تفسیرینك مقدمه‌سنده دیرکه: حدیثده‌کی (ظهر) دن مراد قرآنك تلاوتی (بطن) دن‌ده مراد: فهم معنی وتدبر مغزاسیدر.

ایکنجی قول: قرآنك (ظهر)ی امم ماضیه‌نك احوالنی‌حاکی اولان‌وآنلرك کیفیت قهروتنکیللرینی اخبار ایدن الفاظ شریفه‌در. (بطن) ی ایسه استقبالده کله‌جکلر ایچون امم سالفه‌نك بر منظرهٔ عبرت تشکیل ایده‌رك کندیلری‌ده آنلرك تعقیب ایتدکلری وادیٔ طغیانده پویان‌اولد قلری تقدیرده سلفلرینك چارپیلدقلری فلا[illegible]

آنلرکده چارپیلاجقلرینی اعلان ایدرك معاصیدن تحذیرا ایله‌مه‌سیدر .

اوچنجی قول : (ظهر) ی لفظی (بطن) ی تأویلدر .

دردنجی قول : ظهری علمای ظاهریه‌یه لایح اولان معانی ، بطنی ایسه عبارات قرآنیه‌دن سالکین طریقت بیضا ومتمسکین شریعت غرایه انکشاف ایدن اشارات واسرار قدسیه وقلوب عارفینه سحاب فیضا فیض صمدانیسیدن یاغان معارف و لطائف سبحانیه‌دن عبارتدر .

حدیثده‌کی دیکر ایکی فقره‌یه کلنجه آنلرده‌ده بروجه آتی اقاویل موجوددر .

برنجی قول : هرحرف قرآنی ایچون برحد واردر دیمك ، آنلرك هر برینك منتهای مراد الٰهی اولمق اوزره برحدی واردرکه آندن اوته‌یه کچیله‌من وآندن بشقه‌سی مراد الٰهی اولمق اوزره کوستریله‌من دیمکدر . هر حد ایچون برمطلع واردر دیمك ، قرآندن استنباط اولنان هر بر غامض معنی و احکام ایچون بهمه‌حال بر محل اطلاع وانکشاف واردرکه اوسایه‌ده معانی واحکام منبوره‌یه قولایجه وصول میسر اولور دیمکدر .

ایکنجی قول : (ظهر) تلاوت (بطن) فهم معنی (حد) حلال وحرامی حکم اولمق اوزره کوسترمك (مطلع) آخرتده وعد وعیدی اشراف وانسانلری اورایه ایصال وابلاغدرکه ابن عباسك بروجه آتی نطق عالیلری بو ایکنجی قولی تأییده مداردر .

« ان القرآن ذوشجون وفنون و ظهور و بطون لاتنقضی عجائبه ولاتبلغ غایته فمن اوغل فیه برفق نجا ومن اوغل فیه بعنف هوی . اخبار وامثال ، حلال وحرام ، ناسخ ومنسوخ ، محکم ومتشابه ، ظهر وبطن فظهره التلاوة وبطنه التأویل فجالسوا به العلماء وجانبوا به السفهاء »

مآلی : قرآنك متعدد دالی ، بوداغی ، ایچی ، طیشی واردر . عجائبی توکنمز ، غایه‌سنه ایریلمز کیم که آنك حریم اذعانته یسر وسهولت ورفق وسکینت ایله یاناشیرسه راه نجاتی بولور ، کیم که عنف وشدت وکبر وروعونتله کیرمك ایسترسه غیای اضمحلاله یووارلانیر . قرآنده اخبار وامثال ، حرام وحلال ، محکم ، متشابه ، ناسخ ومنسوخ اولدیغی کبی ظهری و بطنی واردر . ظهری تلاوت ، بطنی تأویلدر . شو حالده آنك حقنده آنجق مجالس علماده کوروشکز . بزم سفهاده ذکرندن قاچینکز .

ایشته‌شو اقاویلك کافه‌سی نظر امعانه آلندقده آکلارزکه (ان القرآن ظهراً و بطناً) حدیثنده باطنیه‌نك عقل ونقله اویمایان تأویلات باطنیه‌لرینك موجه و مقبول اوله‌جغنه دائر اوفاق بر زمین مساعدبیله یوقدر . اشبو حدیثدن هر لفظك بر معناسی و آنكده بر حد معروفی ، آنكده بر مابه‌الاطلاعی اولان عرفانی موجود اولدیغی ، یوقسه اویله هر کس سوق هوی و اغرای شهوات ایله عقلنه کلن تأویلی یاپامیه‌جغنی آکلامق ایچین چوق دوشونمکه لزوم یوقدر ظننده‌یم .

برغمه‌لی جودت

« عقل ایله نقلی تلفیق قانونی »

بوندن اولکی مقاله‌ده عقل ایله نقلك تصادمنه دائر مسالکدن برنجی ایله ایکنجی مسلکلر بیان ایدلمش ایدی . بو مقاله‌ده‌ده اوچنجی و دردنجی مسلکلر بیان اولندقدنصکره عقل ایله نقلی تلفیق قانوننده بحث ایده‌جکز .

اوچنجی مسلك اربابی معقول ایله منقولدن هر برینی اصل مهم اتخاذ ایدوب تصادم ایتدکلری یرلرده آره‌لرینی جمع و تلفیق ایدییورلر . شرع ایله عقل حجج الٰهیه‌دن اولدیغی ایچون مقتضای شرعی قبول ایتدکلری کبی عقل سلیمك مقتضاسنی‌ده قبول ایدییورلر . و (عقل تکذیب ، شرعك تکذیبنی مستلزمدر . زیرا شرعك صدقی دلیل عقلی ایله بیلینیر . دلیل عقلی‌نك صدقی تقرر ایتمدکجه نه نبی ایله متنبی‌نك ، نه‌ده صادق ایله کاذبك بیننی تفریق ممکن اوله‌ماز . اساساً شرع شریف عقل ایله ثابت اولدیغی حالده شرع ایله عقل نصل تکذیب اولنه‌بیلیر) دیورلر .

امام غزالی مرحومك رأیته کوره بو مسلك اربابی فرقهٔ متوسطه ومحقه‌در . فقط بونلر غایت کوچ بر مسلکه سلوك ایتمشلردر . زیرا بعض اموره معقول ایله منقول بیننی تلفیق قولای ایسه‌ده اکثر مقامده عسیردر . اوت : علوم عقلیه ایله شرعیه‌ده ممارسه و مهارت کامله‌سی بولنان بر عالم دینی ، اکثر امورده معقول ایله منقول بیننی تأویلات قریبه ایله تلفیقه مقتدر اولورسه‌ده آنك ایچون‌ده اوائل سورده‌کی حروف مقطعه کبی عقلاً وجه تأویلی اصلا ادراك اولنه‌میان مواضعده تأویلات بعیده‌یه اضطرار حاصل اولور . بو ایکی نوع اشکاله معروض قالمیه‌جقلرینی ظن ایدنلر یا محالات نظریه‌یی معرفتدن قاصر ویاخود مطالعهٔ اخبار و احادیثدن محروم اولانلردر .

دردنجی بر مسلك دها واردرکه : آیات قرآنیه‌نك ناطق اولدیغی سنت صحیحه‌نك بیان ایلدیکی وصحابهٔ کرام ایله تابعیندن عبارت اولان سلف امتك قبول ایتدکلری مسائل دینیه‌ده کتاب الله ایله سنت رسول اللهك ظاهریسنی اختیار واعتقاد وسلف امتك عقیده‌سنی کمال قوتله اخذ و قبول ایدوب اصول عقلیه‌یه موافقت ومخالفته مبالات و اعتبار ایتمه‌مکدر . بو مسلك اربابی دلیل عقلیدن مسائل اعتقادیه‌یه استفاده ایتمك ایچون دکل‌ده مجرد رد و الزام خصوم و زیاده اطمئنان ایچون آکا اعتبار والتفات ایدرلرکه بو مسلك اربابی قدمای اهل سنتدر .

عقل ایله نقلی تلفیق قانونی

بر شیئك ثبوت وتحققنه براهین عقلیهٔ قطعیه قائم اولدقدنصکره ظواهری آنك خلافنی اشعار ایدن ادلهٔ نقلیه‌یه تصادف اولندیغی تقدیرده بو خصوصده عقلاً درت احتمال بولنور .

(١) عقل ایله نقلك مقتضاسی تصدیق اولنمق احتمالیدرکه : نقیضینك تصدیقنی استلزام ایلدیکی ایچون محال وباطلدر .

(٢) ایکیسنك مقتضاسی رد و ابطال اولنمق احتمالیدرکه : نقیضینك تکذیبنی مستلزم اولدیغی جهتله بوده محالدر .

(٣) ظواهر نقلیه تصدیق اولنوب براهین عقلیهٔ قطعیه تکذیب ایدلمك احتمالیدرکه : اصول دین و شرعك صدق و ثبوتی عقل ایله اثبات اولندیغی جهتله نقلی تصحیح ایچون عقلی تکذیب ایتمك نقلك تکذیبی استلزام ایلدیکی جهتله بو احتمال‌ده باطلدر .

معروضات سالفه ایله احتمالات مذکوره‌نك بطلانی تحقق ایلدیکندن بو مقامده یالکز دردنجی بر احتمال قالمش اولورکه اوده دلائل عقلیهٔ قاطعه‌نك مفاد و مقتضاسی تصدیق اولنوب بو خصوصه دائر اولان دلائل نقلیه اکر صحیح ایسه ظواهری مراد شارع اولمدیغنه حکم اولنور ، صحیح دکلسه رد و انکار اولنور .

علمای کلامیه‌نك عقل ایله نقلی تلفیق خصوصنده شایان وثوق واعتماد اولان قانونلری ایشته بودر .

اسکلبلی : محمد عاطف

قمر ، رؤیت هلال ، شهر صیام

٢

ایلك هلالك کورولمسی بر مسئلهٔ مهمه شکلنی آلدیغندن بونك رؤیتیله اهالی‌یه تبلیغی زمانه کوره ،

آتش یاقق، بورو وداوول چالمق ودها صوکره طوپ، تفنك آتمق کبی واسطه‌لرله اجرا ایدیله کلشدر.

فی الحقیقه شرقلیلردن کلدانیلر ، آثوریلر ، مصریلر، بنی اسرائیل وبالآخره دین جلیل اسلامی قبول ایدن عرب وتورك اقوامی هپ بو اصوللره رعایت ایتمشلردر. مع مافیه اسلامیت؛ اسکی بر عنعنه‌یه حرمتندن دکل، محضا بر فکر عدالت پرورانه ایله اوروج و بیراملر ایچون شهور قمریه‌یی اساس اتخاذ ایله‌مشدر.

بر شهر قمری ٢٩ کون، ١٢ ساعت، قرق درت دقیقه و ٣ ثانیه ؛ بر سنهٔ عربیه ایسه بر غرهٔ محرمدن دیکر غرهٔ محرمه قدر کچمش مدت اولمق اوزره ٣٥٤،٣٦٧.٦٨ کوندن عبارتدر. حالبوکه بر سنهٔ شمسیه ٣٦٥ کون بش ساعت ٤٦ دقیقه و ٤٩ ثانیه اولدیغندن هر ایکی سنه آراسنده اون کوندن فضله بر فرق بولنمقله اوتوز اوچ کسوریلده بر کره شهر رمضانك مختلف رومی آیلرینه تصادف ایلیه‌جکی شبهه‌سزدر. بوایسه؛ بیوك بر لطف، الٰهی بر عدالتدن باشقه بر شی دکلدر . شویله که :

اکر اوروج طوتمق امری رومی آیلردن مثلا تموز ایچون شرقازل اولسه‌یدی نصف کرهٔ شمالیده ساکن اهالئ اسلامیه دائمی صورتده صیجاقلرده وپك اوزون کونلرده بو عبادتی ایفا ایده‌جك، حالبوکه بوکا مقابل نصف کرهٔ جنوبیده‌کیلر بلکه‌ده الی یوم القیامه صغوق هوالرده وپك قیصه ایامده بلا زحمت اوروجلرینی طوته‌جقلردی. چونکه نصف کرهٔ شمالیده یاز حکمفرما وبناءً علیه اوزون کونلر جاری ایکن نصف کرهٔ جنوبیده عین زمانده شدید صغوقلر وپك قیصه کونلر دوام ایدر .

پك آشکاردرکه بویله رمضانده الٰهی بر عدالت روینمون دکلدر وکذا شهر صیام، مثلا کانون ثانی‌یه بخش ایدلسه ایدی بو دفعه‌ده؛ عین سبب طولاییسیله نصف کرهٔ شمالی اهالیسنك کوردکلری تسهیلاته مقابل اوته طرفده‌کیلر دائمی صورتده تصعیبات اقلیمیه قارشوسنده بولنه‌جقلردی. ایشته جناب عادل مطلق حضرتلری ، امور دینیه‌ده شهور عربیه‌یی امر بیورمقله بتون سکان ارض ایچون بیوك لطف بخش ایله‌مشدرکه طولاییسیله اوتوز اوچ کسور سنه ظرفنده هر ایکی نصف کرهٔ ارض اهالیسی بالمناوبه عین تسهیلاتدن مستفید اوله کلمکده‌درلر .

بو حال ایسه؛ دین جلیل اسلامك نه درجه‌لرده حریت پرورانه وعدالتکارانه قوانین اوزرینه مؤسس بولندیغنی اثبات ایتمکده‌در .

رمضان اعلانی ایچون رؤیت هلال مسئله‌سنه کلنجه بونی براز تعمیق ایتمك ایسترز. شرع شریفجه غره‌نك، یعنی آی باشنك باشلامه‌سی ، قمرك خفیف هلال شکلنده کورونمسنه شرط قلنمشدرکه بوده علم هیئتجه پك موافقدر. چونکه هلال تحصل ایتمینجه یکی آی باشلامامش دیمکدر. فی الحقیقه ،هلال اخیرك تغیبیله هلال اولك تحدثی ، داها طوغریسی تام اجتماع سفلا ایله رؤیت هلال آراسنده کچمسی لازم کلن بر زمان واردرکه مدتی همان یکرمی یدی ساعتدر . بناءً علیه اجتماع سفلادن [ارضه نظراً قمر ایله شمسك بر جهتده وعین استقامتده بولنمه‌لرینه دینور] آنجق یکرمی یدی ساعت صکره قمرك هلال حالنده کوروله‌بیله‌جکی وبومدتدن اول مشاهده‌سنك ممکن اوله‌مایه‌جغی آکلاشیلور. ایشته شریعت غرانك رؤیت هلالی شرط قیلمسنده‌کی الك برنجی حکمت بلکه‌ده بودر. فقط مدت مذکوره‌نك مرورندن صکره هلال تحصل ایتمش بولنه‌جغندن هوا بولوطلی اولمامق شرطیله رؤیت هلال هر وقت ممکندر. یالکز اوفاق بر دوربینله غروب محللرینی آراشدیرمق وبو اثناده میل قمره نظراً دوربینی او جوارلرده دولاشدیرمق تأمین مقصد ایچون کافیدر.

اکر صلاحیتدار مقام دینی بوبابده آلت رصدیه ایله رؤیت هلاله جواز ویریرسه مسئله تماماً حل اولنه‌جغی کبی هله حسابات وریاضیات فلکیه‌نك اخباراتی ده قبول ایلدیکی تقدیرده رؤیت هلال ضمننده شایان اسف اولان بی معنا عنعناته دخی قولایلقله وداع ایده بیلیرز .

ذاتاً پك قوی اولان قناعتمزه کوره ، رؤیت هلالدن مقصد شهر قمرینك کیروب کیرمدیکنی آکلامقدر. کوریلیورکه بوراده‌کی غایهٔ حقیقیه هلالك رؤیتی دکل، بلکه او واسطه ایله شهر صیامك دخولنه یقین کسب ایدیلمه‌سیدر . نته‌کیم تکمیل ثلثین اعتباریله رمضان اعلانی دخی بونی مؤیددر . چونکه بر شهر عربی ٣١ کون اوله‌مز. ایشته هلال کورولمدیکی حالده رمضان اعلانی ده کوسترییورکه غایه ، رؤیت هلال دکل، بلکه دخول شهر عربینك قطعیتله بیلنمسیدر .

مادامکه مسئله بویله‌در، شو حالده دخول شهر قمرینك قطعیتله بیلنمسی کافیدر. بوده رصدات وقوانین فلکیات ایله پك طوغری اوله‌رق، حتی ثانیه‌سنه قدر تعیین اولنه بیلور . بن اویله ظن ایدییورمکه رؤیت هلال مسئله‌سنده شریعت غرانك نقطهٔ نظری ؛ ارضك نره‌سنده اولورسه اولسون مؤمن موحدی بر طاقم قیوداته باغلامیه‌رق و مثلا شهر وقصبه‌لردن اوزاق یرلرده اقامت ویاسیاحت ایتدیکی اثنالرده هلالی کورونجه حال صیامه کیرمك وعین هلالی ایکنجی رؤیتنده اوروجی بوزارق کندی کندینه بایرام یاپمق کبی خصوصاتده تماماً سربست بولندیرمق کیفیتلریدر .

بو مساعده‌نك دخی نه درجه حریت پرورانه اولدیغی معلوم بولنمقله برابر؛ قاعدهٔ قطعیه اوله‌رق شهر وقصبه‌لر ایچون مقام شرعینك تلغرافله ویردیکی امر ایله رمضان اعلان ایتمك تحت وجوبده‌در .

بناءً علیه دخول شهر رمضان ایچون رصدخانه‌لرك اخبارات ریاضیه‌سیله عمل ایتمك وهیچ اولمزایسه دوربین وتله‌سقوپلرله رؤیت هلالی قبول ایتمك عقلاً ، منطقاً وشرعاً اوفق وانسبدر .

الیوم مرعی اولان اصوللره کوره؛ رؤیت هلال وقوع بولمینجه رمضان اعلان ایدیله‌میه‌جکی معلوم ایکن و مثلا بروسه‌ده بر کون اول رؤیت تحت امکانه کیرمش ایکن ، درسعادت کبی شهرمذ کوره پك یاقین بولنان بر بلده‌ده ایام رمضانك قطعیاً ٣١ اوله‌میه‌جغی نظر دقته آلنمیه‌رق بایراملری اولسون توحید ایلمامکلکمز، وکثیرتیامسی پك قولای اولان بر اعلام شرعی خصوصنده‌بیله مسامحه‌مز آکلاشلماز غفلتلردندر . بن ؛ مدت حیاتمده بلکه یکرمیدن فضله بایرام بیلیورمکه : بروسه دائما بر کون اول یاپمش ، فقط غفلت مذکوره طولاییسیله استانبول اهالیسی اوروج طوتمشدر . [*]

آنقره خریطه دائره‌سی نیرنکی
شعبه‌سی مدیری ارکان حرب قائمقامی
عبدالرحمن

⁂

تصحیح : کچن نسخه‌نك ٩٨ نجی صحیفه‌سنده «شمس حجماً ارضدن ١٢٧٩ دفعه بیوك» دینیلمش ایدی. حالبوکه ١،٣٠٠،٠٠٠ دفعه اوله‌جقدر . او یولده تصحیح اولنمسی قارئلریمزدن رجا اولنور .

علمای دین حقنده

اسلامیت ایله علاقه‌دار اولانلر، عالم اسلامی تشکیل ایله‌ین مختلف اقوامك عرف وعاداتندن، وضعیتندن خبردار اولمق ایسترلر. مع الاسف بوبابده‌کی معلوماتمز نقصان اولدیغندن اوروپا مستشرقلرینك تدقیق وتتبعاتنه مراجعت ایلمکه مجبور اولویورز . غرب آثارینك قسم اعظمی مسلمانلغی جرح ایتمکه

---

[*] المصاحبات الفلکیه فی الاشارات القرآنیه نام اثردن تلخیصاً

معطوف اولدیغندن حقیقی آکلامق نه قدر مشکلدر. شایان تأسفدرکه بعضلریمز اوروپاده‌کی متعصب علمانك سوزلرینی اعتراض قبول ایتمه‌ین بر وثیقه مقامنده طوته‌رق شرقی غربدن کورمك ایسته‌یورلر. اوروپالیلرك مختلف ممالکده یاشایان اسلاملر حقنده ویردیکی معلوماتك صحتی بزجه نه ایله ثابتدر؟ بو مؤلم حاله نهایت ویرمك ایسته‌یورسه‌ق عین تدقیقاتده بولنه‌بیله‌جك عالملر یتیشدیرملیز. بونلر، حیاته ممکن اولدیغی قدر فضله کیرمکه وفضله مناسبتدار اولمغه چالیشملیدر. بوندن بشقه علمای دین، دینی دین اوله‌رق بیلملی، برواسطهٔ معیشت اوله‌رق دکل! حتی علمی‌ده اویله.

مدرسة الارشادك (محفل) ده انتشار ایدن نظامنامه‌سنی تمامیله تطبیق ایتمك، یعنی نشر اسلام ایچون «میسیونر» یتیشدیرمك، اجنبی بویوندوروغی آلتنده ایکله‌ین دینداشلریمزی اویاندیرمق (هلال) ك مظفریتنی تأمین ایده‌جك اك بویوك عامللردن بریسی اوله‌بیلیر.

صیره‌سی کلمش ایکن شونی‌ده سویلیه‌لم که بزده برچوق شیخلر ومتبحر عالملر اولدیغی حالده اونلرك هیچ بریسنك موجودیتندن خبردار دکلز.

چونکه هپسی کوشه‌لرنده خرقه‌لرینه بورونمش عبادات وطاعات ایله مشغول؛ حیات مشکللشدکجه بوسبوتون کوشه‌لرینه بوزوله‌رك «دنیا یوزنده یالکز مسلمان بن دکلم» دییورلر. اکر بوذوات کوشهٔ انزوایی و فانی دنیادن چکیلمك وآخرتله اوغراشمق علتنی ترك ایتسه‌ایدیلر محیط وجمعیتمزده تأسفله مشاهده ایلدیکمز لاقیدی موجود اولمازدی.

دینك بوکبی علمادن هیچ بر فائده بکلمه‌سی مأمول دکلدر. اونك مقامی توزلی کتابلرده وخراب کتبخانه‌لرده دکلدر. آنجق حیاتده تطبیقیدر. تکرار ایدییورز، دین حیاتیدر. حالبوکه بر قسم علمامز دینی حیاتدن خارج بر مفهوم یاپدیلر. بر کوشه‌یه چکیلمك، دنیا ایله علاقه‌سنی کسمك بو عصرده دینسزلکدن معدوددر. ابدی اعتکاف اولاماز. منزویانه یاشایه‌رق، علم وعبادت ایله صایلی کونلر کچیرمك بر عبادت قاصره‌در. ایلکی وثوابی ساده منزوی‌یه منحصردر. حالبوکه حیاته آتیلوب ده نوردن، علمدن، ایمان وعشقدن محروم همجنسلرینه بر پارچه نور، بر پارچه عشق و ایمان ویرمه‌نك ثوابی قات قات دها بیوك اولور ظننده‌یز.

***

علمامزك اهمال ایتمش اولدیغی بر نقطه دها واردرکه دینی خلقه آکلاتمقدر. انکار اولنه‌مازکه شمدی‌یه قدر برچوق قیمتلی آثار نشر اولنمشدر. فقط تصوف و فلسفه‌نك اك اینجه نقطه‌لرینه تماس ایدن مباحثی احتوا ایتدیکندن اربابندن بشقه کیمسه اونلری اوقومایور. خلقمزك سویه‌سی هنوز یوکسك دکلدر. محیطمزی یتیشدیرمك لازم... بیلمم هانکی فرانسز مؤلفنك دیدیکی کبی: اکمکدن صوکره دوشونیله‌جك مسئله معارف اولدیغندن نشر دین ومعارف اوغورنده چالیشه‌لم.. اوروپادن محتاج اولدیغمز معلومات و اصوللری آله‌لم. فقط اسلامیته حرمت ایده‌لم.

علمامز اونوتماملیدرکه شدت عزم اراده‌دن زیاده قوت ومتانتله مسلمانلغك علویتی کنجلکه آکلاتملیدر. هر قولاغك عینی سسدن متأثر اولمدیغی ایچون قولاقلرك دویه‌بیله‌جکی برسسله سوملی وجبر وشدتدن اجتناب ایتملیدر: مسلمانلق مفرطانه حرکاته قایلمه‌منی توصیه ایلر. کنجلرك مسلمانلق حقنده یاکلش تلقیلری نه‌دن ایلری کلیور؟.. بو سؤاله جواب ویرمك جسارتنی کوسترەلم: علمامزك نشر دین ایچون اهمال وتسییدر. ایچلرندن بعضیلری بوخصوصده براز همت کوسترمشلر، لکن محیط

ودوری نظر اعتباره آلمیه‌رق حرکت ایتمشلردرکه بالطبع تشبثلری مثمر اولمه‌مشدر.

مثلا تفسیر مسئله‌سی. حضرت قرآنك بیوکلکنی زمین وزمانه مناسب بر اسلوب ایله افاده ایده‌جك قاچ دانه اثر نشر اولنمشدر؟ مکتب صیرالرنده عربجه‌نك اك اینجه قواعدنی اوکرنمکه اکتفا ایدوب بسیط بر عباره‌نك معناسنده مشکلاته معروض قالان بر کنج اسکی قیمتدار آثاری اوقومازسه قباحت نشر دین ومعارفه مأمور اولانلرده دکلمی؟ استاد محترم عبدالرحمن بك افندینك کله‌جك نسخه‌ده انتشار ایده‌جك «قرآنه نصل تفسیر یازملی؟» عنوانلی قیمتلی مقاله‌لرینی اوقومق زحمتنی اختیار ایدن اك ضعیف قلبلی بر کیمسه اسلامیتك علویتنی آکلایه‌جقدر. فقط اسکی سقیم اصوللرده اصرار ایده‌جك اولورسه‌ق مسلمانلق ایچون ترقی وتعالی اولاماز. بناءً علیه علمامزك؛ اهل ایمانی ضلالت وجهالتدن قورتارمق ایچون یکی دورلری نظر دقته آلارق چالیشاجقلرینی تمنی ایده‌لم.

سعدی

مصر مکتوبلری:

غازی مصطفی کمال پاشانك بیاننامه‌سی و مصر

(مصر مخابر مخصوصمزدن) ٢٩ - ١٠ - ٩٢٣

غازی مصطفی کمال پاشانك آناطولی‌یه کله‌جك مهاجرلره یاردیم ایچون اسلام عالمنه نشر ایتدیکی بیاننامه هیچ شبهه یوق که مصرلیلره قارشی‌ده خطاب ایدیوردی. مصرك اسلام مملکتلری آراسنده اك زنکینی بولنماسی وحربك بحرانلرینه اك آز معروض قالماسی دولاییسیله بوتون مسلمانلره اولان بو خطابدن مصرلیلره دوشن حصه‌نك اهمیتی بویوکدر.

مع التأسف بو بیاننامه‌دن مصرلیلر همان همان خبردار دکلدرلر. تورك غزته‌لری مصر حوادثنی لوندره ویا پارس مطبوعات وتلغرافلری واسطه‌سیله صحیفه‌لرینه کچیریورلر. هیچ بر تورك غزته‌سنك استانبولده نشر اولنان بر یومیدن ماعدا مصرده مخابری یوق. مخابرلری بولنماسه بیله مصرده‌کی وقایعی دوغری ومفصل اوله‌رق لوندره وپاریسدن کلن غزته‌لردن دکل، قاهره واسکندریه‌ده چیقان غزته‌لردن اوکره‌نه‌بیلیرلر. بو احوال، تورك غزته‌لرینك عفو ایدلمیه‌جك بر قصوریدر. چونکه مصر ایله تورکیا آراسنده‌کی مناسبتك، ساده دین واسلامیت ایله دکل، ملیت نقطهٔ نظرندن‌ده قیمتی واردر. صددمز خارجنده اولدیغندن بو بحثی اوزاتمیورز. ساده صوك سوز اوله‌رق دییه‌لم که مرکزك بو استغنا ولاقیدیسی یوزندن حصوله کلن نتیجه شودر: اوجرا کویلره کیتمه‌یه قالمادن اسکندریه وقاهره‌ده آنا، بابا، قاری و قوجه خالص تورك کیمسه‌لر واردرکه تورکجه بر تك بیله بیلمزلر.

شخصی مناقشه‌لر ویا صرف استانبول ویا آناطولی‌یه عائد اولان وحل ایچون تأخیره تحملی اولمیان مسائلك مناقشه‌سی مطبوعاتی اشغال ایلیه‌بیلیر. فقط بو حال دیکر مسئله‌لرك یوز اوستی قالماسی دیمك دکلدر.

تورك غزته‌لرمز مصرده بر مخابر آلده ایتملی، یا بو ممکن اولمدیغی تقدیرده قاهره و اسکندریه غزته‌لرندن مصر وقایعنی تعقیب ایتملیدرلر. صیره‌سی کلمشکن شونی‌ده سویلیه‌لم که مصرده تورکلرك حقوقنی مدافعه ایده‌جك بر ممثل ملی بولنمادقجه سیاسی مخابرلردن‌ده بویوك بر ایش بکله‌نلمه‌ملیدر.

مصر غزته‌لرندن چوغنك استانبول و آنقره‌ده مخابرلری اولوب تورکیا احوالندن اوزون اوزادی‌یه بحث ایدن مکتوبلر باصمقده‌درلر. تورکیا پوسته‌سنك ورودینی تعقیب ایدن کونلرده غزته ستونلری تورکیه حوادثلریله دولودر. خصوصی مخابرلرك یازدقلرندن ماعدا تورك مطبوعاتنك مقاله‌لرینی یا عیناً ویا تلخیصاً ترجمه ایتمکده واکثریا مطالعه‌لرینی

علاوه ایلمکده‌درلر . بو مقاله‌لر بعضاً‌ده مصرلی محررلر آراسنده خفیف مناقشه‌لری موجب اولمقده‌در .

تورکلرك مظفریت و موفقیتی تورکلر قدر مصرلیلره‌ده نشئه‌بخش اولمقده‌در. لوزان قونفرانسنده استانبوله چکیلن غزته‌لرك خصوصی تلغرافلری قدر مصرده‌ده خصوصی تلغرافلر کلمکده ایدی . تورکك سه‌وینجیله تصل مصرلی سه‌وینیورسه هیچ شبهه یوق که املارینك تحققی کونی مصرلیلر قدر بز تورکلرده تسعید ایلیه‌جکز .

غازی پاشانك بیاننامه‌سی‌ده ایلك اوکجه قیصه بر تلغراف حوادثی و دها صوکره تالی ستونلرك برنده ترجمه اولارق غزته‌لرده کورولدی . او صیره‌لرده ـ حالا دوام ایدن ـ انتخابات مناقشه‌لری ایله مصر آلت اوست اولدیغندن لازمکلن اهمیتله کوزه چارپمادی . بوتون بوراده نه دیورسه‌ق حسن نیتله حرکت ایتدیکمزه امین اولدیغمزدن و امین اولدیغمزدن بویله سویله‌یورز .

هلال احمرك نظر دقتنی ایکی نقطه‌یه جلب ایده‌جکز که بو ایکی نقطه بیاننامه‌ده‌کی مقصدك تمامی حصولنه واعظمی موفقیتنه تأثیردن خالی دکلدر .

۱ — غازی پاشانك بیاننامه‌سی طبیعی عربجه‌یه ترجمه ایدیله‌جك . فقط نه‌نك عربجه‌سنه؟ معلوم درکه ادبیات وقواعد لسانی براولمقله برابر عرب لسانیله متکلم ملتلر، کندی آرالرنده غیر نحوی قونوشورلر. فقط اصل مهم فرق صورت افاده‌ده‌در. بر فکر شامده بشقه درلو افاده ایدیلیر، مصرده بشقه درلو . کلمه‌لر ینه عربجه‌در، معناجه مترادف اولورلر . لکن بشقه مصدردندر . بو اهمیتمز فرقك نظر دقته آلنه‌جغنی امید ایده‌رز .

۲ — ایکنجی نقطه یك مهمدر . بیاننامه ممکن اولدیغی قدر چابوق ترجمه‌دن صوکره محلنه ایصال ایدیلملیدر. طبیعی یاردیم ایکی درلو اولاجق: یا عیناً اشیا ، یاخودده پارا .

مصرده ویریلمه‌سی ممکن اولان اشیانك مأکولاتدن ماعدا هیچ بریسی آناطولی اقلیمنه یارامازدی. بوراده قیشین کیلن قماشلر ، بزم یازلق البسه قماشلریمز کبی‌در . مهاجرلره یارایاجق اشیا بولنسه بیله بو یاردیم، نقدی معاونت قدر مؤثر اولاماز . اعانه ویرمك ایچون‌ده خلقك جیبنده پاراسی بولنماسی لازمکلیر . مصرلیلرك اکثریتی ایچون جیبلره پاره‌نك کیروب چیقماسی سنه‌نك معین بر وقتنه منحصر قالمقده‌در. بو وقت‌ده ایلول وتشرینلردن عبارتدر . چونکه مصرك ثروت ملیه‌سنی تشکیل ایدن زراعتیدر. زراعت ایسه باشلیجه پاموق و بر قاچ حبوباتدن عبارتدر. اکثریتله طوپراق صاحبلری کندیلری اکمزلر، کرا الارلر. بناءً علیه املاك صاحبلرینك اللرنده‌کی پاره طوپراقدن کلن کرا پاراسیدر. پاموق محصولی اغستوسده طوپلانیر، ایلول و تشرینلرده صاتیلیر . مزارع فلاح، محصولنی صاتدقدن صوکره طوپراق صاحبنه کراسنی ویرر. طوپراق صاحبی‌ده همان اکثریتله بو آیلرده بوتون سنه ایتدیکی مصرفی اودر . بوتون ویره‌سیه‌لرك حسابی بو آیلرده قاپانیر . بو آیلر کچدیمی !...

هلال احمره رجا ایده‌رز . اکر بوخصوصده بر تشبثده بولوناجقسه بر آن اول بولنسون. یوقسه کچ قالمقله مقصدك اعظمی موفقیتی قاچیرمش اولاجق .

ساده بر بیاننامه نشر و توزیعی ایله‌ده مسئله بیتمز . هلال احمر ارکانندن حائز نفوذ ، شایان حرمت و فعال بر ذاتك مصره سیاحتی لازمدر . بو ذات بوراده هر حالده بیاننامه‌دن زیاده ایش کوره‌جکدر . چونکه منور طبقه هرحالده بیلیرکه معاونت لازمدر. اصل لازم اولان خلقه مسئله‌یی

آکلاتمقدر . او خلق که سینه‌ماده تورك عسکرینی کوردیکی زمان صالونی چینلاتیور . او خلق که (مصطفی کمال) اسمنی (سعد زغلول) اسمی کبی آغزندن دوشورمیور ، او خلق که بوتون نیل وادیسنجه دوغان چوجقلرینه مصطفی کمال ، عصمت رأفت ، کاظم اسملرینی قوییور .

ینه او خلق که مصری سولوك کبی امن روملر و ارمنیلر (ایکی یوز بیکدن فضله روم واردر) طرفندن تورك عسکری آیاغی چیپلاق ، تفنك برینه صوپا ایله حرب ایدیور ، آچلقدن قیریلیور دیندیکی زمان محزون اولیور . ایشته او خلقه آکلاتمق، او خلقه خطاب ایده‌بیلمك لازمدر .

هلال احمر هرکسدن دها ایی بیلیرکه وقت وزماننده استانبول اسارتده ایکن آنادولی ایچون یوز بیکلری کچن اعانه‌لری ویرن ساده زنکین و مرفه صنف دکلدی.

رشید مظهر

مهاجرلره یاردیم

یونانستانده‌کی اهالیء مسلمه‌نك ترك دیاره اجبار ایدیلدکاری اونلرك‌ده تورکیه ممالکنه التجایه باشلادقلری معلومدر . غزته‌لرك یازدیغنه کوره بو وطن جدا مسلمانلرك یالکز استانبولدن کچه‌جك اولانلری ۵۰۰,۰۰۰ دن فضله ایمش . واقعا حکومتمز ـ دینی ، سیاسی واداری وظیفه‌سی اولمق اوزره ـ مهاجرینك نقلنه ، اسکاننه وترفیهنه غیرتدن خالی قالمیور، حتی بوخصوص ایچین برده وکالت احداث ایله‌دی . لکن اوندن ، بارقدن همان‌ده صفرالید اوله‌رق چیقاریلمش یوز بیکلرجه زواللی‌نك تأمین احتیاجاتی حق‌الانصاف قولایجه یاپیلیوره‌جك بر ایش دکلدر . بو بیچاره‌لرك مهما امکن تهوین اضطرابی ایچین خلقك‌ده حکومته مظاهرت ایتمه‌سی، هر مسلمانك آلی کوکسنه قویوب مهاجرین اسلامك پریشان حالنی دوشونمه‌سی، صوکراده رقت و مرحمته تیتره‌مه‌سی لازم کلن او آلی جزءدانه کوتورمه‌سی مقتضیدر .

بلاتردد دیه‌بیلیرم که بو کونکی مسلمان مهاجرلرینه معاونت ایتمك ، انصار عظام زمره‌ء کرامنه التحاق ایله‌مك اولور . ایضاح ایده‌یم. معلومدرکه هجرت، عصر سعادتده‌ده وقوعه کلمش، حتی بالذات رسالتپناه افندیمز اختیار هجرت بویورمشدی .

بدایت اسلامده مشرکلرك اذاسنه تحمل ایده‌مه‌یه‌جك درجه‌یه کلن اصحابك برقسمی حبشه مهاجرت ایتمش ، اوراده‌کی نجاشینك حمایه‌سنه مظهر اوله‌رق هجرتك یدنجی سنه‌سنه، یعنی اونلرك حجازه عودتنه قدر رفاه ایچنده یاشامشدی .

نجاشینك شو حمایتکارلغی ایمانه کلمه‌سنه بادی اولدیغی کبی ارتحالی ذات اقدس رسالته وحیاً بیلدیریلمکله مدینه‌ده جنازه نمازی قیلنمش وحقنده خیر دعا بویورولمشدی. کذا حبشیلردن مدینه‌یه کلن بر جماعت، بالمقابله فوق‌العاده التفات پیغمبری‌یه نائل اولمشدی .

شبهه‌سز که شو مظهریت جلیله ، مهاجرلره معاونتك قیمتدار بر مکافاتی ایدی .

مملکت اعتباریله هجرتك ایکنجیسی مدینه‌یه اولمشدی که بو مهاجرته سیدالمهاجرین افندیمزده اشتراك بویورمشدی .

تاریخلرك بیاناتی شویله طورسون ، کتاب کریم الهینك‌ده شهادتی اثبات ایدرکه الله یولنده ودینی اوغرنده دارودیارینی براقوب کلمش اولان مهاجرینه مدینه مسلمانلرینك کوستردیکی فداکارلق وعالیجنابانه معاونت محیرالعقول بر درجه‌ده ایدی .

اوقدرکه هجرتزدکانك هربری برلیلر طرفندن ایواوا کسا ایدیلمش، منتظماً یه‌دیریلوب ایچیریلمشدی. حتی نقبای انصاردن (سعدبن الربیع) حضرتلری

دین قارداشی بر مهاجر اولان (عبدالرحمن بن عوف)ی أوینه کوتورمش ، کندیسنه ایکی أوندن برینی وموجود مالینك نصفنی تکلیف ایلەمش، عبدالرحمن ایسه بوفداکارانه عاطفته عین فداکاری ایله مقابله ایدەرك تکلیف واقعی ردایلەمش ، چالیشوب چابالایەجغنی ، آلتك تریله قازانجندن قارنی طویوراجغنی سویلەمش ، فی الواقع مساعیسی نتیجەسنده مهم بر ثروت اکتسابنه موفق اولمشدی .

(انصار)عنوان تکریمی بحق اکتساب ایلەین مدینه مسلمانلری، زمرۀ مهاجرینی دردنجی سنۀ هجریه ربیع الاولنه قدر کمال حرمت وشفقتله بارینديرديلر. اوندن صوکراده أله کچن (بنی نضیر) املاك متروکەسنك کاملاً مهاجرینه ترکنی تکلیف ایلەمك صورتیله علوجناب کوستردیلر . شوصورتله که نبی اکرم صلی الله علی وآله وسلم افندیمز ، مدینەیی تشریف بویوردیغی وقت (بنی نضیر)دەنیلن ومدینەدن ایکی میل قدر برمسافەده اقامت ایلەین یهودی جماعتیله بر معاهده عقد ایلەمشدی .

یهودیلر ، بومعاهدەنك قیمتنی بیلمەدیلر ، مسلمانلرك احددەکی بوزغونلغی اوزەرینه نقض عهد ایتدیلر . حتی یوردلرینه کلمش اولان رسول اکرمه سوءقصدتشبثنده بولوندیلر. «عهدینی بوزان قومه الله دشمنلرینی مسلط ایدر ، مألنده اولمق اوزره (مانقض العهدقوم الاسلط الله علیهم عدوهم) حدیثی مشهوردر .

بناءً علیه بنی نضیر جماعتی ده نقض عهدی جزاسی اولارق اسلامك هجومنه اوغرادیلر ، کوتوره بیلدکلری قدر اموال واشیا ایله چیقوب کیتمەلری تکلیفنه معروض قالدیلر و چیقوب کیتدیلر . أولرینی ، باغچەلرینی، خرماقلرینی بیراقدیلر . علیه الصلاة افندیمز ، بومتروك املاکك تقسیمنی مذاکره ایتدیکی اثناده مدینەلیلر ، او اموالك مهاجرلره ویریلەسنی و اونلرك ینه کندی یانلرنده اوطورتولماسنی نیاز ایلەدیلر . ابنیۀ متروکه تماماً مهاجرلره ویریلوب اورالره نقل ایتدیریلدی . یالکز فقرای انصاردن اوچ ذاته بر مقدار شی افراز اولوندی .

انصار کرامك مهاجرین حقنده کوستردیکی انسانیتکارانه شفقتك الله ورسولی عندنده نەدرجه مقبول اولدیغنی آکلامق ایچین (سورة الحشر) ده (والذین تبوؤا الدار . .) دییه باشلایان آیات جلیلەیی و اونلرك تفسیرینی مطالعه ایتمك لازمدر.

او آیتلرده انصارك مهاجرلره حرمت ومحبت کوستردکلری ، اونلره ویریلن املاك و اموال طولاییسیله غبطه وحسد کبی حسیاته قاپیلمادقلری، کندیلرینك احتیاجی وارکن دین قارداشلرینی نفسلرینه ترجیح ایتمك صورتیله علوجناب ابراز ایلەدکلری ستایشکارانه برلسان ایله حکایه اولوندقدن صوکرا او ذوات کرامك مظهر فلاح اولدیغی تبشیر بویورولویور .

حادثه، عین حادثەدر. اووقت مکه مسلمانلری أونی ، بارقنی ، مالنی ، ملکنی بیراقوب ده شایان معاونت بر حالده مدینەیه کیتدکلری کبی بو کون یونان ألنده قالان مملکتلردن اوجاغی سونمش ، خانمانی ییقیلمش بر حالده کلن مهاجرلرده عین درجەده محتاج معاونت بولونویورلر .

اوحالده بزم کبی ـ ولوکه بر قولوبه داخلنده اولسون ـ متوطن بولونانلرك او وطن جدا مسلمانلره مظاهرت خصوصنده اثر انصاره اقتفا ایتمەسی لازمدر.

واقعا اوبویوك آدملرك کوستردکلری ولەفزا علو جنابی ابراز ایتمەمزه فداکارلق قابلیتندەکی کوچوکلکمز مانعدر. فقط قارنجه قدرنجه مثلنه اتباع ایلرایسەك، هیچ اولمازایسه برر طون کوملك، یاخود بر رجفت چوراب کبی قیشلق اشیا ایله قدرت مالیەمزك مساعدەسی نسبتنده اعانۀ نقدیه ایله اخوان دینمزك امدادینه یتیشەبیلیرز. بونی یاپاحق اولورسەق هم دینداشلرمزه قارشی اخوت وانسانیت وظیفەسنی ایفا ایلەمش، هم ده انصار کرامه اللهك وعد ایلەمش اولدیغی فلاح ابدی یه استحقاق پیدا ایتمش اولورز.

خاقی بوامرخیره دعوت وتشویقات لازمه ایفا ایتمك اوزره محلەلرده امنادن مرکب اعانه هیئتلری تشکیلی وعاجلاً درج اعانانه باشلانیلماسی لازمدر صانیورم. چونکه کلن قیشدر .

وقتیله یازمش و محفلك ٦ نجی نسخەسیله نشر ایلەمش اولدیغم (مهاجرلره معاونت لازم) عنوانلی برمنظومەنك بعض ابیاتنی بالمناسبه تکریر ایدییورم :

بوفلاکتزده کیمدرکه بیراقمش کریده
أوی ده، بارقی ده، محصولی ده یوردی، یری ده
یارالی سینەسی افغان ایله کرچه بر جوش
ینه تسلیم وتوکل له زبانی خاموش
اوغرامش ده مرض هجرته أولمش کلمش
مقبر مظلم حرمانه کوموملش کلمش
شیمدی یوق قبری بیله ، میت سیار وطن
یازیلی لوح جبیننده اونك : ثار وطن
ملتك قلبنی بر مرجع رأفت بیلیور
اورادن حالنه امداد وعنایت دیلەیور
کیم بو بیچاره؟ بزم لانه جدا قاردەشمز
وطندن سورولن دادر محنتکشمز
نیه قاردەشجه ألندن یوق اونك برطوتاری
قوبدیمی یوقسه یورەکلرده اخوت داماری
مسلمانلق بزه قاردەشلکی اوکرەتمەدیمی
حکمی اذهانمزه یوقسه که یر ایتمەدیمی
« سز بکا یاردیم ایدك، بن ده سزه ایلیەیم»
دییەرك ایتمەده در حق ، بزه بر امر مهم
نصرت ایسترسەك اگر خالقه، نصرت ایدەلم
خلق محتاجی ایچین یعنی اعانت ایدەلم
آجیمق نائل رحم اولمایه انتاج ایلر
بونی بالذات بیان ایلەمەده پیغمبر
«آجییك که آجیسینلر سزه ده» امری ایله
مرحمت حسنی تعلیم ایدییور امته
هایدی ای امت مرحومۀ رحمه مأمور
ویرەلم، کسب ایدەلم نزده جزای موفور
بویله بردمده یاقیشمازکه باقوب کوز یومالم
مرحمت ایلەیەلم صوکراده رحمت اومالم .

طاهرالمولوی

برجواب مناسبتیله صاحبنه

«اجتهاد» دەکی «آچیق جواب» کزی اوقودم . جوابکزك اسکلتنی تشکیل ایدن ایکی جمله واردی :

١ : ـــ فرنك روحندن مقصد نه اولدیغی

٢ : ـــ «رؤیا» مؤلفنك علمای بنامدن بولوندیغی . ماعداسی لحم وشحم قیلندندی .

اولا : فرنك روحندن مقصد آشکار اولدیغی ایچون جوابده غایت مختصر اولەرق دیەجکم که روح اسلامیته آیقیری اولان ارواح ، ارواح فرنکانەدر. ثانیاً رؤیا مؤلفنك علمای بنامدن بولوندیغنی سویلیورسکز. مؤلفی آنجق واسطه کزله طانیدیغم ایچون استدلالم اثردن مؤثره انتقال صورتیلەدر. اثرده موجود دینی خطالرایسه مؤلف حقنده هیچ ده ایی انطباعلر براقیور . شیمدی سزه صورارم «مقدمات صلاة وارکن سز صلاتی نماز ظن ایتدیکز» کبی جملەلر نه دیمکدر . بونلرك غورینه نفوذ ایتدیکزمی ؟ اوجهده سویلەدیکم وجهله بونلر حجاب استتار آرقەسندن سویلەنمك ایستەنن سوزلر دکلمی ؟

مؤلفك علمای بنامدن اولدیغی قبول ایدیلیرسه بوتون حطالر ناقللك صفتیله سزه راجع اولیور . خلاصه خطیأتی یا مؤلفه عطف ایتمکز، یاخودده بالذات یوکله‌نمکز لازمکلیور . شوایکی شقدن هانکیسنی ترجیح ایدیورسکز ؟

مدرسهٔ سلیمانیه فلسفه شعبه‌سندن .أذون

احمد شکری

محفل تاریخی :

عبادات اسلامیه تاریخچه‌سندن

مساجدك تطهیری، تجمیری ومحافظهٔ حرمتی:

نبی حکیم علیه وآله التسلیم والتعظیم افندیمز ، هر طرفده مسجد یاپیلماسنی ، فقط انشاسنده تکلف ایدیلمه‌یه‌رك **مختصر** طوتولماسنی، قبله جهتنه نمازده کوزی اشغال ایله‌یه‌جك شیلر قونولماماسنی امر ایده‌ر ، مسجد داخلنك سوپورولوب تمیز طوتولماسنی، **کوزه‌ل قوقولو** شیلرله تجمیر ایدیله‌رك [**یاقیلارق** ، توتسو ویریله‌رك] روایح کریهه‌دن قورتاریلماسنی، صوغان، صارمیصاق، پراصه، طورب کبی سبزه‌لری ییه‌نلرك آغزلرنده‌کی قوقو زائل اولونجه‌یه قدر مسجده کلمه‌مه‌سنی ، اوستنده بیت بولان کیمسه‌نك اونی اورتایه آتمایوب طوپراغه کومك صورتیله امحاسنی ، مسجده کیره‌جکلرك آیاقلرنده‌کی پابوجی چه‌ویروب آلتنه باقماسنی ، شاید کیرلی ایسه طوپراغه سوروب تمیزله‌مه‌سنی ، آبدست آلینمق ایچین مسجد قاپیسنده طولو ابریقلر بولوندورولماسنی ، مسجد درونده توکورولمه‌مه‌سنی ، توکورمه‌یه مجبور اولانك‌ده توکروکنی طوپراقله قاپاتماسنی، چوجوقلرك، دەلیلرك مسجده صوقولمامسنی ، مسجد داخلنده آلیش ویریش یاپیلمامسنی، مخاصمه ایدیلمه‌مه‌سنی، باغیریلوب چاغیریلماماسنی، سل سیف واقامهٔ حدود اولونماماسنی، دال سلاح ایچری‌یه کیریلمه‌مه‌سنی ، مسجدك بر قاپیسندن کیروب دیکرندن چیقمق صورتیله یول اتخاذ ایدیلمه‌مه‌سی فرمان بویوروردی .

سائب بن خالد رضی‌الله عنهك روایتنه کوره نماز قیلدیران برینك قبله‌یه قارشی توکورمه‌سی طولاییسیله صلی الله علیه وآله وسلم وحضرتلری ، اوآدمی بعدما امامتدن منع ایله‌مش وسببنی صورونجه « سن ، اللهی ورسولنی ایذا ایتدك » دیمشدی .

علیه الصلاة افندیمز ، بردفعه‌ده مسجد دیوارنده کوردیکی بر توکروکی طوپراقله ازاله ایله‌مش وپرینه زعفران سورمشدی [*]

مسجد داخلنه تبول ایتمك مناسبتسزلکنده بولونان بر بدوی‌یی ده تکدیر ایله برابر بولنك اصابت ایله‌دیکی طوپراغی دیشاری‌یه آتدیرمشدی .

« بنم قرمزی دەوەمی کورن وارمی؟ » دییه مسجدده باغیران برینه (لاوجدت انما بنیت المساجد لما بنیت له) « یعنی بولاماز اول . مساجد، آنجق عبادت ایچین یاپیلمشدر » دیمش ومسجدده غائب آرایان،یاخود متاعنی صاتان کیمسه‌یه قارشی ضایعنی بولاماماسنی، صاتیشندن مستفید اولاماماسنی تمنی ایدیکز امرینی ویرمشدر .

نبی اکرم حضرتلری ، مسجد داخلنده تعلیم و تعلمه ، مدافعهٔ حقیقت و اخلاق وحکمته دائر اشعارك انشادینه مساعده ایده‌ردی .

حسان بن ثابت ، مسجد درونده و پیغمبر حضورنده بر کرسی‌یه چیقوب مشرکینك تجاوزات نظمیه‌سنه مقابله‌ده بولونوردی. بردفعه مشارالیهك مسجدده شعر اوقودیغنی کورن حضرت عمر

[*] مع الاسف حرمین اهالیسنده مناسبتسز بر عادت واردر. اوکسورن بر آدم، اوطوردیغی اوطه‌نك دیوارینه، یاخود نزاکت کوسته‌رمك ایسترسه دیوار یاصدیغنك آرقه‌سنه توکورمك صورتیله بوغازینی تمیزلر .

طوروب باقمش، حسان ایسه « نه‌باقیورسك ؟ بن سندن داها خیرلی بر ذاتك حضورنده‌ده شعر انشاد ایتمشدم » جوابنی ویرنجه فاروق اعظم براقوب کیتمشدی . مع مافیه صوکرالری مسجدك محاوره ومشاعره محلی اتخاذ ایدیلدیکنی کورونجه خارجنه بر (رحبه) یعنی آولو یاپدیروب (بُطَیْحاء) نامنی ویرمش ومحاوره ، مشاعره ، مناقشه ایده‌جکلرك رحبه‌ده اوطوروب کوروشمه‌لرینی امر ایله‌مشدی.

⁂

ذات اقدس نبوی ، بعضاً مسجد داخلنده اوزانوب استراحت بویوردیغی کبی اصحابدن بعضیلری، علی الخصوص یری، یوردی اولمایان اصحاب صفه‌ده اوراده بیتوتت ایدردی [*] حتی بونلردن بری خسته‌لانیرسه اوسته بر چادر قورولور و ایی اولونجه‌یه قدر طرف رسالتدن عیادت اولونوردی. نیته‌کیم سعد بن معاذ حضرتلرینك خندق محاربه‌سنده قولندن آلدیغی جریحه‌ده بویله بر چادر ایچنده صاریلمش وجناب سعد بر مدت اوراده (رُفَیْدَه) خاتون طرفندن تداوی ایدیلمشدی.

⁂

عصر سعادتده حبسخانه اولاجق بر یر یاپیلمامشدی . بونی اسلامده ایلك دفعه یاپدیران حضرت علی درکه‌بدایةً قامیشدن وسازدن مختصر برقولوبه انشا واورایه بعض مجرمین حبس ایدیله‌رك اسمنه‌ده (نافع) دەنیلمشدی . موقوفیندن بعضیلری اوراسنی دەله‌رك صاووشدیلر . بونك اوزرینه جناب حیدر متین بر یر یاپدیردی و (مخیس) نامنی ویردی .

زمان پیغمبریده مسجد شریف ، محبس خدمتنی‌ده کورمش ، از جمله یمامه اشرافندن (ثمامة بن أثال الحنفی) طوتولوب اوراده‌کی دیره‌کلردن برینه باغلانیلمش و مؤخراً امر پیغمبری ایله صالیویریلمش ، اوده اسلامه کله‌رك مسلمانلغه بر چوق خدمتده بولونمشدی .

کذا صدقه، زکات ، جزیه اموالی‌ده مسجد شریفه قونولور ولازم کلنلره اونك ساحه‌سنده تقسیم اولونوردی . نیته‌کیم بحریندن کلن اموال بوصورتله توزیع ایدیلمشدی .

[بوقسم کاملاً (کشف الغمه) دن خلاصه ایدیلمشدر]

طاهر المولوی

[*] جابر بن عبدالله‌ك روایت ایتدیکی (اتانا رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلم مرة ونحن نائمون فی المسجد فحرکنا بعسیب کان فی یده وقال لاترقدوا فی المساجد فانما بنیت المساجد لما بنیت له) یعنی « بردفعه بز مسجدده اویورکن رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلم حضرتلری کلوب الندەکی دەکنکله بزی اویاندیردی وقالقیك، مسجدده اویومایك مساجد، آنجاق عبادت ایچون بنا ایدیلمشدر بویوردی: » حدیثنده‌کی فعل پیغمبری، مشار الیهی عازه اویاندیرمق ایچین اولسه کرکدر .

محفل ادبی :

رباعی

بیلمز ایدم اولجه بوعالم نه‌ایمش
آفاق بتون حسنمه آینه ایمش
هپ طویدیغم اکوانده بنم کندی سسم
(محیی) بکا هرذره مکر سینه ایمش

محیی الدین رائف

استغراق

سن ای شاعر ! نه‌سك عكس تجلیٔ الٓهیسك
بوعمان كالاتنده حقك سن‌ده ماهیسك
محیطات ازلدن ایجدك عشق بی تناهیسك
بشرسك ، بی‌نظیرك صنعیسك، سن بی مضاهیسك

وجودك نسخهٔ كبری اوخلاقك كواهیسك
باق اعجازات قدرتدن مثال اولدك مباهیسك

*
* *

اولور معراج علوی عجز ادرا كك معالی‌یه
صفای محوی بول ، باشلا كلام بی‌مآلی‌یه
أوت ؛ عشق نیستانك چیقار برج تعالی‌یه
نه‌در؟. رتبه‌ك كه باقسه‌ك شمدی فائق عرش‌عالی‌یه

وجودك نسخهٔ كبری اوخلاقك كواهیسك
باق اعجازات قدرتدن مثال أولدك مباهیسك

*
* *

چنلردن كلن هرخندهٔ اخضر جمالیله
بولوطلردن چیقان هرنعرهٔ ظلمت جلالیله
ایدركن كور !.. تجلی‌سنده اولمشدر كمالیله
شو هیكل ، هیكل غفلت مزین د ترغالیله ؛

وجودك نسخهٔ كبری اوخلاقك كواهیسك
باق اعجازات قدرتدن مثال اولدك مباهیسك

*
* *

دونر فوقكده انوار كبودی ، لجهٔ ظلمت ،
ایدرتزیین ذهب ـ رنك التماعات درو ـ زینت ،
قمر تیتره‌ر شو كرسیٔ فضادن پرتو وحدت ،
كونش فوق بدایعدن طوغار لكن نه‌قدسیت !..

وجودك نسخهٔ كبری او خلاقك كواهیسك
باق اعجازات قدرتدن مثال اولدك مباهیسك

*
* *

كلستان عرش عاشق ، بلبلك فریادی جوشاجوش
اورنكارنك املرله چیقار بیك لحن سودا پوش
بوكا معكس افقلردن شو كلكون نغمهٔ خاموش
بومضراب بیانی عرشه‌یوكسلت‌فیضی ایتدك نوش:

وجودك نسخهٔ كبری او خلاقك كواهیسك
باق اعجازات قدرتدن مثال اولدك مباهیسك

اوده‌مشلی خواجه زاده م . معمر

غزل

اقبال ایله ادباری براق محض فنا اول
بی‌نام و نشان اولماده ماندها اول
قارون كبی میل ایله دنیای دنی‌یه
هرواریكی ترك ایتمه‌ده عیسای سما اول
آت بیت درونكده‌كی اشكال ورسومی
عكس آور آینهٔ اسرار بقا اول
اغیاره براق دغدغهٔ بودونبودی
آزاده سرسلسلهٔ زلف سوا اول
ایوب كبی صبر ایدرك رنج‌الیمه
پیمانه‌كش درد كرانبار قضا اول
دل ویرمه صاقین زلف زلیخای جهانه
یوسف كبی محنتكش زندان جفا اول
كهسار تمنده طوروب اوله دهنباز
موسی كبی دمبستهٔ انوار خدا اول
سعدی چالیشوب مسلك مستحسن حقده
بر پیشرو شاهره پیر جبا اول

شیخ حسین سعدالدین

یاووز زرهلیسنی زیارت . . .

یاووز! . . بر اسم كه؛ هركسی احترامه مجبور ویارارلقلریله حیرته غرق ایدر .

شانلی یاووز ؛ ماضی‌یه قاریشان قهرمانلقلریله تاریخ صحیفه‌لرنده لایبلی بر فصل حیرت آچمش و

بونكله توركیانك شانی‌ده اعلا ایتمشدر .

حربك الك حاد دوره‌لرنده‌كی خارق العاده مهارتلری صانكه برر معجزه ایدی. وطنك حیات و مماتی مسئله‌سنی حل ایدن بو مدهش زرهلی‌یی زیارت ایتمك نه‌بیوك شرف اولاجقدی. بختیار ومسعودم كه؛ بوشرفه مظهریتدن محروم قالمادم.

خیلی زماندنبری اونی زیارت ایچون بنده بیوك بر آرزو واردی . لكن وقتمك عدم مساعده‌سندن امهال ایدیوردم . نهایت قیمتلی دقیقه‌لرمدن برقاچنی، مظهر اولاجغم شرفه مقابل چوق كورمیه‌رك فدا ایتمه‌یه قرار ویردم .

سرین، ساكت برصباحدی.. یوله چیقدم .. بر قاچ دقیقه صوكرا اسكله‌ده بكله‌یوردم . دكز ساحله یاصلانمش، سسزه‌ساكن، ملول‌اویویوردی. اوزاقده شانلی یاووز، بوتون هیبت وعظمتی ایله كورونویوردی. شجاعت وجسارتیله افتخار ایدن ومغلوبلرینی سیر ایله‌ین بر قهرمان كبی اطرافی دیكله‌یوردی.

صولر؛سنه‌لردنبری، قربان اسارت وفلاكتزدهٔ هجران اولان محبوبه‌سنه قاووشدیغی ایچون بیاض قیریشیقلر یاپارق كولوشیورلر ، خفیف فیصلتیلرله بربرینی تسعید ایدییورلردی .

دالغه‌جقلر، قافله قافله زرهلینك یانه كیدیورلر وبیان خوش آمدی‌یی متعاقب بوسش ترمین ایله خرده ده‌میرلرینی یالایوب دونیورلردی .

كونش، افقده یاواش یاواش یوكسه‌لیوردی. قاراكلق كوشه‌لره برپارچه نور براقه‌رق افقدن اوزاقلاشیوردی. زرهلی‌نك كونشه قارشی اولان یوزی پارلاقدی. . اوفاق ویووارلاق پنجره‌لری ، ییللرجه حسرت چكدكدن صوكرا آرادیغنی بولان یاشلی، هجرانلی كوزلر كبی پارلایوردی .

حرب سنه‌لرنده‌كی یورغونلغنی، كولومسه‌مه‌ین یوزی، حركته مجالی قالمایان وجودی اعتراف ایدییوردی. اسارت دورهٔ ألیمه‌سنده چكدیكی اضطراباتی، محن ومشاقی ، عذاب و جدائیسنی اسارتده حامیسنك وحشیجه معامله‌سنه معروض قالدیغی؛ مأیوس چهره‌سندن، نقصان اعضاسندن حزین منظره‌سندن آكلاشیلیوردی.

أوت!.. پك محزوندی!.. اوقهرمان كندی قهرمانلقلریله اسارته لایق‌اولمادیغنی اثبات‌ایتمشدی. اوقورقونج هیبتیله اسارت زنجیرینه قولنی اوزاتما- یاجغنی حربده طوپلرله دشمنلره اعلان ایتمشدی. فقط ! هیهات ! . .

وطنك اسارتی ایله كندیسی‌ده اسارته محكوم اولدی وبش‌سنه‌لك بردورهٔ اسارتی ألیم‌اضطرابلر، حزین ایكلتی‌لر ایچنده بركوشهٔ انزواده كچیردی. ایشته بوندن طولایی پك‌مأیوس وألمناك ایدی.

اوزاقده او قهرمانك هیتلی ، فقط حزین منظره‌سی؛ انسانك كوزنده حزن و سرور تملریله ممزوج ایكی دورلو سرشك حصوله كتیریوردی. بری اسارتدن طولایی آلدیغی خراب منظره‌سنك حاصل ایتدیكی سرشك حزن.. دیكری، ماضی‌ده كوستردیكی بیوك موفقیتلرله استقبالده اسكی حالنی كسب ایده‌جكی احتمالنك طوغوردیغی دمع سرور.. ایشته زیارتمك انطباعاتی اولارق بوایكی یاشله عودت ایتدم .

معمافیه سرورمدن متحصل یاش ، دیكرینه غالبدی . چونكه؛ یاووز، آرتق سربست؛ حر . ایدی. استانبولك اسارت زنجیرینی قیران قهرمانلر اونك‌ده سلسلهٔ تقیدینی‌قیرمش، حیاته مالك‌اولدیغنی اثبات ایتمش. وكندیسنه حریت بخش ایله‌مشدی. استقبالده ، اسكی حالنی و بلكه دها مكملنی كسب ایده‌رك ملته ، مملكتـه دها بر چوق یارارلقلر كوسترمكله قهرمانلغنی محافظه ایده‌جكدی .مهارتلر،

شجاعتلر عرض ایده‌رك آوروپالیلره، پارماقلرینی آغزلرینه کوتورته‌جکدی .

یاووز ، آرتق تورکیا صولرنده سربست جولان ایده‌جك، کندیسنك و صاحبنك ، حر، وسربست ومستقل اولدیغنی ، بوندن صوکرا کوزه‌ل وطنه خائن وحریص نظرلرله باقیلامیاجغنی ایجابنده طوپلرله اعلان ایده‌جکدر .

١٨ تشرین ثانی ٣٣٩

ابتدای داخل مدرسه‌سی صنف ٢ داغستانلی ذوالکرم

تعیین مسلك

انسانلر سعیسز یاشایامیوب کسب کار ایله مشغول اولمق مجبوریتنده‌درلر . شبهه‌سزدرکه هر شخص اوغراشدیغی وترقی ایتمسنی آرزو ایتدیکی شیدن برنتیجه وثمرهٔ قطعیه امید ایده‌ر . بناءً علیه مسلك مخصوص اتخاذ ایدلمسی ایچین انتخاب واشتغال اولونان شیٔ تمامیٔ موفقیتنی تأمین ایچین درحال یاپیلماسی فکرینه ذاهب اولمادن اول دور دراز دوشونه‌رك یاخود دوشونه‌بیلنلردن صورارق قابلیتیله، میل فطریسیله متناسب مسلکی اوله‌بیله‌جکنی تقدیر وبو صورتله آنی ترجیحدن صوکرا قطعیاً آیریلمیاجغنی‌ده تعیین ایتمیدرلر .

وقت کچیرمك طبایع بشریه اقتضاسندن اولمق اوزره انسانلر ، هرشیئی یدانقیاده آلمق هوسندن هیچ برزمان وارسته قالامدقلری جهتله متعدد مسلکلره ، مختلف فکرلره دالوب چیقماقدن کندیلرینی آلامیورلر . هرزمان، حتی‌دیه‌بیلیرزکه هرکون مسلکدن مسلکه ، دالدن داله آتلایان قوش کبی انسانلر متصادف ایتمکده‌یزکه، مع‌الاسف استقبالده ثبات‌سزفکر ومسلکلریله هیچ بریسنك عهده‌سندن کله‌میه‌جکلرندن ـ برنتیجه الده‌ایده‌میه‌جکلری کبی نه‌ایله اوغراشاجغنی وبناءً علیه نه‌ایله تأمین حال ومعیشت ایده‌جکلرینی حسابدن بر آن فارغ قالامیاجقلردر! بوکون آجیقلی برحالده ویاخود ناقص مسلك مخصوص صاحبی کوردیکمز سزاوار مرحمت انسانلر ، وقتنده ایلریسنی دوشونمه‌مش : نه‌یاپه‌جغنی عقلندن کچیرمه‌مش کیمسه‌لردر !

مثلا : طلبه‌لکه، معلملکه، محررلکه ،تجارته، صنایعه انتساب آرزوسنده بولنانلر ، قبل‌الانتساب دوشونمه‌لی وحاللرینه‌موافق کوره‌جکلری صنعتدن آیریلمیاجقلرینی‌ده تصمیم ایتملیدرلر !

بناءً علیه هرفردك محاذیر مستقبله‌سندن توقی ایده‌بیلمسی ایچین «تعیین مسلك» دستور اساسیسنه اتباع ضرورتی قارشیسنده‌بولوندیغندن، طوتوندیغی مسلکك خارجنه چیقمامق ، بالعکس اختصاصیله نائل آمال اولمق ومثلا طلبه ارقداشلرمزك بعضیسی کبی برقاچ‌سنه برفکر، برمسلکه خدمت‌ایتدکلری حالده « تعیین مسلك » ضرورت طبیعیه‌سنی تماميله تثبیت ایده‌مدکلرندن یکی یکی فکرلر ، مسلکلره میل کوستردکلری کبی،موفقیتسزلکك عامل یکانه‌سی اولان تردد آمیز حادثات قارشیسنده بولونمامق لازم کلیر !

شو حالده مسلك مخصوصنده بوتون عزمیله چالیشانلر ، آمال منویه‌لرندن محروم قالمایاجقلرینی قویاً ظن ایدیورز ! ..

ازنیقلی علی فطرت

مدیر مسؤل: طاهرالمولوی

مطبعهٔ عامره

اداره‌خانه‌سی : بایزید جامع شریفنك تربه قاپیسی قارشیسنده

مرکز توزیعی : باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی

آبونه بدلی : سنه‌لکی ١٠٠ غروش ، آلتی آیلغی ٥٠ ، ممالك اجنبیه ایچین ٢٥ غروش ضم اولونمالیدر .

آبونه قیدی معامله‌سی هرسنه‌نك بوتجی وایکنجی آلق سندن اعتباراً اجرا اولونور

دینی، علمی ، ادبی، اجتماعی

محفل

١٣٣٨

مجموعهٔ اسلامیهٔ موسی

صاحبی ، مدیری ، محرری :

اسلامك نفعنه خادم مقالات مع‌التشکر قبول ونشر اولونور

یازانك شخصیتی دکل، یازینك اهمیتی نظردقته آلینیر .

کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ صیراسیله درج ایدیلیر .

کوندریله‌جك آثار ،اوقوناقلی ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر .

عدد	جلد		جمادی الاخره	فی: غروش
٤٤	٤		١٣٤٢	١٠

مندرجات:

آثار منتشره :

آنغلیقان کلیساسنك سؤاللرینه رسمی جواب:

شرعیه و اوقاف وکالت جلیله‌سی تدقیقات وتألیفات اسلامیه هیئتی طرفندن نشر اولونان آثارك طبعی صیراسیله ایکنجیسی ، فقط نفس اعتباریله حقیقةً برنجیسی اولمق اوزره (القول السدید فی‌بیان دین التوحید) عنوانلی بر اثرانتشار ایله‌مشدر .

آنغلیقان کلیساسنك معهود سؤاللرینه قارشی شرعیه وکالتنك جواب رسمیسی اولان بو اثر ٢٦٤ صحیفه‌داخلنه صیقیشدیریلمش غایت‌مهم‌مباحث عدیده‌یی محتویدر . مندرجاتنك جامع الکلم اولماسی ودساتیر قطعه‌شکلنده بولونماسی طولایسیله موجز ومعجز وصفلرینه شایان کورولور .

بوکتابی اساساً قلمه آلان افاضل علمای اسلامیه‌دن ازمیرلی اسماعیل حقی بك افندی استادمزدر. ملغی دارالحکمه اعضاسندن اولوب‌ده اسئلهٔ وارده‌یه جوابنامه تحریر ایله‌مش بولونان اوچ ذاتك اثرلرندن‌ده بعض فوائد آلنوب علاوه ایدیلمش ، اخیراً افتا وتدقیق هیئتلرنجه‌ده بالمطالعه تصویب قیلنمش و بعدالطبع جواب رسمی اولمق اوزره صورانلره کونده‌ریلمشدر . شو اثرك ترتیب وتحریرنده‌کی همتندن طولایی محترم اسماعیل حقی بك افندی‌یه ، اونی طبع و ارسال خصوصنده‌کی همتی جهتیله‌ده شرعیه وکالت جلیله‌سنه تقدیم تشکرات ایدیلیر و بوکبی آثار مفیده وعدیده‌نك ساحهٔ انتشار وافتخاره چیقارلماسی امرنده موفقیتلری تمنی اولونور .

لشری اعلان ایدیلهدیکی ومطبوعات طرفندن لایق وجهله بحث اولونمادیغی ایچین انتشارندن مسلمان قارئلرك خبردار اولامادیغی بومهم اثر، استانبولده باب عالی یوقوشنده کائن کتبخانهٔ حلمیده صاتیلیورمش.

الکلمات المجمله فی شرح التحفة المرسلة

سودلیجه درکاه شریفی پوست نشین حقایق عرینی شیخ محمد الیف افندی حضرتلری طرفندن بوعنوان ایله براثر نشر ایدیلمشدر. اثرك اصلی هندمشایخندن (محمد بن فضل الله البرهانپوری)نك تألیفی بر رسالهٔ عربیه اولوب موضوعی: علم حقایق ووحدت وجوددر. شیخ الیف افندی حضرتلری سلیس برافاده ایله ترجمه ومحققانه شرح ایلهمشدر.

باب عالی جادهسنده خطاط سعود المولوی بکك یازیخانهسنده بولونیور. فی: ۳۰ غروش

تفسیرلر ــ مفسرلر

تأویل نصوص

بیضاوی مرحوم (یا ایها الناس اعبدوا ربکم الذی خلقکم والذین من قبلکم لعلکم تتقون الذی جعل لکم الارض فراشاً والسماء بناء وانزل من السماء ماء واخرج به من الثمرات رزقاً لکم) آیت جلیلهسنی علوم ظاهره آلاتی واسطهسیله تفسیر و معنای ظاهریدن مهما امکن تعبیر وتقریر ایلدکدن صوکرا دییورکه « اویله امید ایدهرمکه واجب الوجود حضرتلری شو کوستریلان الفاظك مدلولی بولونان معانیٔ ظاهرهیی بالذات قصد و اراده بیوردقدن صوکرا خلقت انسانیه و آنك اوزرینه افاضه بیوریلان معانی وصفاتك تفصیلنهده اشارت بیورمش اولسون . شویلهکه : آیت جلیلهده بدن، تسفل وقبولده (ارض) ایله. نفس، علم وفعلده (سما) ایله. عقل، سبب حیات روحانی اولمقده بادیٔ حیات جسمانی اولان (ماء) ایله وعقلك حواسی استعمالی وقوای نفسانیه و بدنیهنك یکدیکریله امتزاجی سایهسنده حاصل اولان فضائل علمیه و عملیهیی واجب الوجودك انسان اوزرینه افاضهسی ، قوای سماویه ایله قوای ارضیهنك ازدواجیله بقدرة الله تولد ایدن ثمرات ایله تمثیل وتصویره اشارت اولونمسی مستبعد دکلدر » .

بیضاوی مرحوم بونی اثبات و تأیید ایچین (لکل آیة ظهر وبطن) حدیثنی درمیان ایدییور.

عبدالحکیم سیالکوتی مرحوم ، سیدالحواشی بولونان قاضی حاشیهسنده بو مقامه دائر یازدیغی ایضاحاتده دییورکه :

« بیضاوینك شو سوزنده ملاحدهٔ باطنیهیی جرح وابطال واردر . چونکه : اوکروه مکروه، اویله ادعا ایدرلرکه نصوص قرآنیهنك ظواهری مراد دکلدر . انسانلره وقوعبولان تکالیف ، آنجق قرآنك معنای باطنیسنه وقوف حاصل اولمدیغی زمانلره منحصردر . یوقسه بر کیمسه بطون معانییه واقف اولدقدن صوکرا آنك حقنده، نه تکلیف، نه جهنم ،نه آخرت هیچ برشی یوقدر. بیضاوی ایسه (مع مادل علیه الظاهر) دییوب برکره معانیٔ ظاهرهیی مدلول حقیقی ومقصود بالذات کوستردکدن صوکرا معانیٔ باطنهٔ اشاریهیی حیز جوازده براقهرق عکسی ماجرایی التزام ایدن باطنیهیی وسوزلرینی ابطال وجرح ایتمش اولیور »

عبدالحکیم ، بوندن صوکرا حدیثك بعض مفرداتیده ایضاح و یوقاریده بیان اولونان سیوطینك اقاویلنهده حواله ایدییورسهده بروجه آتی اواق جهتنی کندی انتخاب ایدییور :

(ظهر) قرآنك معانیٔ ظاهرهسی (بطن) .

معانیٔ خفیهسی ، یعنی بردرجهیه قدر اعمال فکر ونظره محتاج اولانی(مطّلع) اطلاعدن اسم مکان اولمق اوزره محل اطلاع دیمکدرکه اهل وارباب او محل مبارکه چیقارق قرآنك حقنی ویررلر . معنای ظاهرك محل اطلاعی علوم عربیهده تدرب وتمرن ، ناسخ ، منسوخ ، مطلق ، مقید، مجمل، مأول کبی ینه معانیٔ ظاهرهنك موقوف علیهی اولان مقدماتی تعقیب وتتبعدر. باطنك محل اطلاعی ایسه تصفیهٔ درون وتخلیهٔ قلبدر .)

عبدالحکیمك شو تحقیقنی کورنلر ، یوقاریده اجلّه طرفندن تشریح مغزای حدیث خصوصنده درمیان اولونان برچوق اقواله رغماً حالا اضطراب دروندن قورتیلهمدقلری حالده بونی کورونجه تسکین عطش عرفان ایتدکلرندن طولایی هندستانك اشبو اك بیوك عالمنه « عشق اولسون ای بیوك آدام! نه یوکسك دماغه مالك ایمشسك » دیمکدن کندیلرینی آلهمازلر . »

مثنوی جلد ثالث :

حرف قرآن را بدانکه ظاهریست
زیر ظاهر باطنی بس قاهریست
زیر آن باطن یکی بطن سوم
که درو گردد خردها جمله گم
بطن چارم از نبی خود کس ندید
جز خدای بی‌نظیر وبی‌ندید
نور قرآن ای پسر ظاهر مبین
دیو آدم را نه بیند جز که طین
ظاهر قرآن چو نقش آدمیست
که نقوشش ظاهر وجانش خفیست

برغمرلی جودت

غازی عینتابده مدرس عبدالله ادیب افندی حضرتلرینه :

تفسیر دیبه نشر ایدیلن و طرفکزدن بعض مادهلری مدار انتقاد اولمق اوزره کوستریلن کتابك ایچنده سراپا هذیان و بلکه اعتقادی کفر وطغیان اولان نیچه مادهلر داها واردرکه آشاغیده بونلرك هپسنه دائر معلومات ویریلهجکدر افندم .

جودت

«حضرت قرآن»، تفسیر نصل یازیلملیدر ؟ »

سورهٔ حدیدك قرائتیله مشرف بولنانلردن معنای کلام اللهی جزئیجه اولسون آکلایانلر ، «وانزلنا الحدید فیه بأس شدید و منافع للناس » آیت کریمهسی قارشوسنده بر از توقف ایدهرلر و یا ایتمهلری لازم کلیر ! زیراجناب باری بو آیت جلیلهده «انزلنا» بیورهرق «خلقنا» دیمهمشدر ...

بو کیفیت، علمای سالفهنك دخی نظر دقتلرینی جلب ایدهرك دورودراز مناقشاتی موجب اولمش و بالطبع بر چوقده تأویلاته میدان آچیلمشدر! تفاسیر موجودهیه کوره ؛ حضرت قرآن احکام شرعیهیی بیان بیورمق صورتیله بشریته نصل طوغری یولی کوسترمش ایسه، دمیردخی بوطوغری یولی محافظهیه مخصوص اسلحهٔ حربیهیه انقلاب ایتدیکندن ، فرقان مبین ایچون « شهر رمضان الذی انزل فیه القرآن» آیتندهکی «انزل» کلمهسی کبی دمیرده دخی عین فعل تکرار بیورلمش ایمش ! .. یعنی بو وجهله معدن مذکوره دخی بر قیمت اضافیه و معنویه ویرلمش دیمك اولور ! . . تأویلات معقولهنك اك کباری بو ایسهده ، «انزلنا » ایچون بو نقطهٔ نظر ، حقایق عالیهدن مع التأسف چوق اوزاقدر! پك زیاده شایان دقتدرکه؛ بالذات قرآن عظیم الشان کندیسی حقنده «ولا رطب و لا یابس الا فی کتاب مبین » دیدیکی و بونك معناسی ایسه : « یاش و قورو ، یعنی هر درلو اساسات دینیه ، علمیه وفنیه کتاب مبینده موجوددر!»

اولدیغی حالده یکیدن یکی‌یه بعض ذواتك دخی ، یالکز باشنه کتاب اللهه تفسیر یازمغه قالقیشدقلری مع‌الاستغراب کورولمکده‌در !! ...

حالبوکه ؛ قرآن‌عظیم الشانك یالکز باشنه‌تفسیری حضرت پیغمبر صلی الله تعالی‌علیه‌وسلم افندمزدن بشقه هیچ بر کیمسه ایچون ممکن دکلدر . زیرا علم‌هیئت‌بیلمین برانسان، بو بابده‌کی‌حقایق‌فلکیه‌یی، طبابت وتشریح تحصیل ایتمامش بر شخص دخی آیات جلیله‌ده‌کی عظمت افاده‌یی قطعیاً آکلایه‌مز ! ریاضیات، معدنیات ، حکمت، کیمیا، هندسه...الخ دخی هپ بویله در ! شیمدی بر کره ؛ وجدان عمومی مؤمنیندن‌صوره‌لم . بتون بو علوم وفنونك اك اینجه نقاطنه قدر حلول ایتمش برذات تصوری ممکنمیدر ؟ ... البته‌خیر. او حالده نصل اولورده فلان ویا فلان کیشی، پك بیـوك بر غیرت وهمتله جلدلر طولوسی تفسیر یازدیغنی متفـاخرانه اعلان ایده‌بیلیر؟ ... و مثلا سورهٔ نورك ۳۵ نجی « الله نور السموات و الارض مثل نوره ... الخ » آیت کریمه‌سی تماماً الکتریق قوتندن، و نورندن بحث ایلدیکی حالده ، بو فنه واقف اولمیان بر انسـان ، بونك قارشوسنده نصل لاف سویلیه‌بیلیر؟. وینه مثلا ؛ ارض و قمرك حرکاتندن و هر ایکیسـنك مدت انتقالیه‌لرندن بی‌خبر بولنان ذات ؛ : سورهٔ کهفك ۲۵ نجی : « و لبثوا فی کهفهم ثلث مائة سنین و ازدادوا تسـعاً ... » « و اوچیوز سـنه مغاره‌لرنده قالدیلر. داها طقوز سنه زیاده ایلدیلر» آیت کریمه‌سنده‌کی [واز دادوا تسعا] نك حکمتنی نصل آکلایه بیلیر ؟ حالبوکه اکثریمزجه معلوم بولندیغی اوزره بو صوك جمله‌دن‌مقصد ؛ اوچیوز سنه‌نك شمسی اولدیغی اعلام‌در . چونکه اوچیوز شمس سنه‌سی ، اوچیوز طقوز سنهٔ قمریه وکسر اولارق ٦٢ کوندن‌عبارتدر ! ... وکذا فلکیات بیلمینلر، کله‌جك مقاله‌ده توضیح ایدیله‌جك «رب المشرقین و رب المغربین » آیت کریمه‌سندن کواکب مضاعفه سیاره‌لرنده تحصل‌ایدن ایکی مشرق وایکی مغربی ، نصل تأمل ایده‌بیلیرلر!. هیچ شبهه ایتمم‌که عقللرینه بیله کلمز !..

اما ؛ اولجه یازمشلر وقرآنی‌تفسیردخی ایتمشلر دنیله‌جك ! نه ضرری وار ! بر چوق یرلری طوغری اولمدقدن و حقایق علمیه ایله‌طابان‌طابانه ضدبولوندقدن‌صکره، بوتفسیردن‌نه‌استفاده‌ایدیلر؟.. ونیه یارار ؟ ... وحتی مضر دکلیدر ؟ ..

جهلمزی‌تمادی‌ایتدیرن ، وبزی‌دەرین غفلت اویقولرندن اویاندرمیان ، نورسیدکانمزی بعض خصوصاتده مبالاتسزلغه‌سوق ایدن ، و اکثریمزی علوم وفنون حاضره‌یه و ترقیات مشهوده‌یه قارشی مخاصم بولندیران، طولاییسیله غربیلیلرك‌وعلماسنك اعتراضلرینی تسهیل ایدن بوحالت روحیه‌د کلیدر! نه‌وه‌ت ؛ اسکیلر ؛ آکلامه‌دن‌طارتمه‌دن ، بیلمك احتمالی اولانلره صورمه‌دن ، و دها طوغریسی بعض آیاتك نه دیمك اولدیغنی ویا اولاجغنی‌اخلافه ترك ایتمه‌دن ، بر طاقم اسرائیلیات خرافه‌لرینی قرآنك تفسیری کبی جلد لر طولوسی یازمشلر ؛ بز ، یکیلرده تقلیدجیلکدن یقامزی قورتارمیه‌رق ضلالت‌وبی‌معنالق‌ایچنده‌قالمشز !.مثالمی‌ایستیورسکز لزوم‌کوریلورسه بونلرك بعضیلرینی و بلکه‌ده‌هپسنی بشقه بر دفعه‌ده یازمنی وعد ایدییورم .

خلاصه؛قرآن کریمی یاهرکس کندی‌اختصاصی داخلنده تفسـیر ایتملی ، یاخود دها ایسی و اك طوغریسی بو وظیفـه‌یی علوم و فنون مدونه شعباتنده تفرد ایتمش متبحریندن مرکب برهیئت عالیه‌یه ویرملیدر . حتی بونلر بیله کندی‌زمانلرینه قـدر معلوم اولان حقـایقدن اوته‌یه کچه‌مزلر . زمان کچدکجه آکلاشـلمیان آیات جلیله‌یی دور و دراز تحلیل ایتمه‌لری اسـاس وظیفه‌لری‌در .

شونی‌ده حق‌الانصاف سویلەمك لازم‌درکه ؛ فنك هنوز نظریات حکمنده بولنـان فلان ویا فلان ماده‌سـنه اویدرمق ایچون آیت کریمه‌یی نه‌وبروب چویرمك دخی البته و البته طوغری دکلدر ! بونلرك تفسیرلرنده بلکه براحتمال ذکرایدیله‌بیلیر . فقط ایشـته هپسی بو قدردر . بزم عرض ایتمك ایسـتدیکمز ، مثلا ارضك کره‌لکی تحقق ایتمش ایکن ، [والارض فرشناها] آیت کریمه‌سندن ؛ سیاره‌مز ایچون ، یتاق کبی دوز معناسنی آکلامامق لازم کلدیکنی ایضـاحدر . و کذا [یولج اللیل فی‌النهار و یولج‌النهار فی‌اللیل] آیت کریمه‌سـنك : « جنـاب حق ، کیجه‌یی کوندوزه و کوندوزی کیجه‌یه ادخال ایدر» مآلنده بولنان معناسـندن ، ارضك حرکت محوریه‌سیله برابر ، شکلنك کروی بر شی اولمسی لازم‌کلدیکنی آکلامق لازم‌کلدیکنی بیلدیرمکدر. ایشته بونلرده قطعیت واردر . بویله تفسـیر ایدلسون ! هر حالده طوغریدر ! . . . . . فقط احکامیاته عائد آیت کریمه‌لرله یکیدن اوینامق اصلا طوغری اوله‌ماز ! مفسرین کرام حضراتی بونلری او قدر تشریح و تثبیت ایتمشلردرکه هیچ بریرنده ذره‌قدر شبهه‌براقمامشلر وهر درلواحتمالاتی تماماً حل‌ایتمشلردر . جمله‌مز بیلیورز وبیلملی‌یزکه؛ بش وقت نماز هر وقت بش اوله‌جق ، زکات هر سـنه ویریله‌جك ، اوروج ییلده بر آی مطلقا طوتیله‌جق ، حج ، شرائط معلومه حصـولنده ادا ایدیله‌جك ، قتل هر وقت کناه کبـائردن طانیله‌جق ، ... الخ ، بونلرك هیچ بریسی هیچ بر زمان دکیشـمیه‌جك . چونکه ؛ قیامتك آن ظهورینه‌قدر ، امر الـٰهی بونلرحقنده قطعی‌در!..

فقط دیکر بعض آیات بینات بویله دکلدرلر ! ایچلرنده زمانك علوم و فنونیـله آکلانیله‌جق اولانلری واردر . اکر آلدانمیورسم حضرت محی‌الدین عربینك فتوحاتنده اوله‌جق ؛ شویله : [من لم یعرف‌الهیئة والتشریح فهوعنین‌فی‌معرفة‌الله تعالی] دیه یازیلان و ، « هیئت و تشریح بیلمین کیمسـه ، معرفةاللهی طانیمقده قاصردر » یعنی آکلایه‌ماز » مآلنده بولنان حکم جلیلك اوکنده رعشه‌یه طوتلامق قابل‌میدر ؟ ایمدی سراپا حقایق کونیه‌یی محتوی بولنان کلام‌الله ، بالخاصـه بو ایکی علم و فنك جاهللرنجه نصل ا کلاشـیله‌بیلور ؟... فلکیات و تحلیل طیفی « سپکتروسقوپی » تحصیل ایتمامش برکیمسه (و انزلنا الحدید ...) آیت کریمه‌سنده‌کی « انزلنا » نك سروحکمتنی نصل کشف ایده‌بیلیر ؟...

نه‌وه‌ت تحلیل طیفی سایه‌سنده آکلاشلمشدرکه؛ بیلدیکمز دمیر ، کتلهٔ ارضـك شمسـدن فضایه فیرلادیغی کوندنبری موجوددر . یعنی انسانلرکی؛ دمیر ارض اوزرنده صکره‌دن خلق بیورلمامشدر! کرك کونشده‌کی ، وکرك ارضده‌کی دمیر طیفلری تماماً یکدیکرینك عینیدرلر . وکذا حجر سماویلر کبی آره‌صره‌ارضمزه‌حدیدسماویلر دخی‌دوشمکده‌در. بونلر دخی شمسك و بعض فعال سیاراتك وولقا[illegible] نلرندن فیرلایه‌رق بالتصـادف ارضك جاذبه‌سـ[illegible] طوتیلوب سـقوط ایدن پارچه‌لردر . بر چوقلری اوروپا موزه‌لرنده تشهیر ایدلمکده‌در ! . . . . . . «سن‌قانه‌رین» طاغلرنده ۲۰,۰۰۰ = یکرمی‌بیك کیلو ثقلتنده بر حدید سماوی بولندیغی کبی ؛ غرو[illegible] ئنلاند آطه‌سـنه دها پك یقین زمانلرده ۲۵,۰۰۰ یکرمی بشبیك کیلولق یکپاره بر دمیر دخی نزول طریقیله سقوط ایتمشـدر ! ایشـته موضوع بحث آیت جلیله‌ده‌کی « انزلنا » نك حکمت وسببی‌بودر.

[فیه بأس شدید ومنافع للناس] جملهٔ جلیله‌سی دخی بویله اولمغله ، دمیرجیلکی ترقی ایتدیروب

کندی فابریقه‌لرنده طوپلر ، تفنکلر ، زرهلیلر ، شمندوفرلر ... الخ یاپدیرمیان ملتلره فقط بر معدن حکمنده بولندیغی حالده ، بالعکس دمیردن هر درلو استفاده‌یی تأمین ایدن دولتلر ایچون‌ده او قدر فائده‌لیدر . برده شویله دوشونه‌لم :

دمیر ، مثلا قازمه ، کوره‌ك کوسکو اوله‌رق کموری یوواسندن چیقاریور . صکره‌ده بو کمور، دمیری ئه‌ریتمك صورتیله اوندن اخذ انتقام ایدییور. فقط هر ایکیسنك اتحادی چلیکی میدانه کتیرمکله بودفعه بونك فائده‌سی دها چوق وبالطبع مضرتی‌ده دها مدهش اولیور ! مع التأسف خبر ویره‌لم که ؛ بو آیت جلیله‌ده‌کی عظمت افاده‌یه ، وملکتمزده‌کی دمیر معادننك و کمورك کثرتنه رغماً اهالیمز ؛ چلیکجی دکل ، شیمدی‌یه قدر دمیرجی بیله اوله‌مامشدر !..

صو حقنده‌کی : « من الماء کل شيءٍ حيّ » آیت جلیله‌سی دخی بویله‌در . « صودن هر شی دیری اولور ! » مألنده بولنان بو اخبار جلیلی دخی بز مسلمانلر اسکی فهمیته کوره ؛ صوسز ، انسانك یشایه‌میه‌جغنی آکلایه‌رق دائما چشمه‌لرك اوزرینه یازمش بولنیورز . حالبوکه بو احتیاجی اك اوفاق چوجقلر بیله « بووا ، بووا » دییه‌رك اظهار ایده‌کلمکده‌درلر ؛ دیمك ایسترزکه ؛ مراد الهی ، انسانك صو ایچمه‌سی لزومنی آکلاتمق دکلدر . ذاتاً آیتده دخی « کل انسان » ویا « کل اشجار » بیورلمامشدر . بالعکس « کل شیءٌ » دنیلیورکه ؛ طولاییسیله هر شی ایچون حیات مجازی مراد ایدلمش دیمکدر !..

کوکل ایستردیکه ؛ آلتون حروفاتله بو آیت جلیله ، لوقوموتیفلرك باجالرینه ، دوتنوطلرك اك معنا ویوکسك محللرینه وفابریقه‌لرك نظرلره چارپه‌جق صاچاقلرینه یازلسون ! چونکه سائر قوتلردن و خواصندن صرف نظر ؛ بز بو آیت کریمه‌دن اك اول « بخار قوتی » آکلایورز !....

ارکان حربیه قائمقامی

عبدالرحمن

مصر مکتوبلری

بر هندلی میسیونرك اسلامیت حقنده‌کی سوزلری

وبزم ایچون درس عبرت اولاجق عملی نتیجه‌لر

۱

مخابر مخصوصمزدن :

مرکزی هندستانده آویارده بولنان ته‌ئوزوفیقال جمعیتی (Théosophical Society) ایکنجی رئیسی هندلی (ژینارازادازا) کچنلرده قاهره‌نك اك بیوك اوتللرینك برنده بری انکلیزجه، دیکری فرانسزجه ایکی مصاحبه یاپدی . موضوعلر (مدنیتك یکی اساسلری) و (دینلرك رولی) ایدی . بو موضوعلرك تدقیق و تفصیلنی دیکله‌مکدن زیاده عالم دینیان بر هندلی‌یی کورمك ودیکله‌مك مراقیله کیتدم .

بیاض بردون ودیزلره قدر اینن بر کوملك کیوردی . باشنده سیاه بر تاقیه ، کوزلرنده قولاقدن طاقمه کوزلك ؛ کوکسنده عائد اولدیغی جمعیتك علامت مخصوصه‌سی آصیلی ، اوموزندن آشاغی‌یه‌ده ایپکلی بر آتقی صارقیوردی . صو وراتی اسمردن زیاده چوقولاته رنکنی آندیریوردی . فصیح بر انکلیزجه ایله سوزه باشلادی . برقاچ دقیقه‌ده نه‌نك وکیمك آدامی اولدیغی آکلاشیلدی . ایکی سنه اول‌ده استانبوله کنج خرستیانلر جمعیتی (Y.M.C.A) نك ایلری کلنلرندن (شه‌رووود نه‌ددی) کلمشدی . غزته‌لرمزدن بعضیلری ویره‌جکی قونفرانسلری کونلرجه اعلان ایتدیلر، شه‌رووود نه‌ددی‌یی مدح

ایتدیلر . أله آلدیغی موضوعلر غایت جاذبدی . حیاتك ، سجیه‌نك معناسی ، اخلاقك اساسلری ، اوکا بوسفرکی کبی صرف بر مراق سائقه‌سیله دکل ، استفاده امیدیله کیتمشدم . مکر حیاتك‌ده ، سجیه‌نك‌ده ، اخلاقك‌ده معناسی ، اساسلری ، ایجابی همجنسلر ایچون فدای نفس ایمش . هم باشده حضرت عیسی اولمق اوزره اینیاس دولایولا ودها عقلمده هیچ قالمایان برچوق اسکی پاپاسلرك یاپدیغی کبی . قونفرانس مدتی دوام ایتدکجه هیچ بر نوع علمی تدقیق وتتبعه موضوع بحث اولمادن بر بچوق ساعت پاپاسلرك مناقب ومفاخرینی دیکله‌دك . بو سفر اوکا بکزه‌ر بر شی اولمادیسه‌ده میسیونر جنابلری پروتستانلغی یان چیزه‌رك کچدی «دینلرك حیاتده‌کی رولی» موضوعنده اسلامیتدن بحث واسلامیتی ایجه مدح ایتدی. ازان جمله بوتون دینلر آره‌سنده وحدانیت الهیه‌نك اك آتشین معتقدی اولان اسلامیت ، قادینك سویه‌سنی ایلك اولارق یوکسه‌لتمش واوکا مال وملکنی اداره حقنی ویرمش ، حالبوکه بو حقی ایلك ویرن خرستیان ملتی انجق ۱۸۷٤ سنه‌سنده قبول ایتمش. اسلامیت جنس ، ملیت طبقه ورنك فرقی کوزه‌تمه‌رك اك صیقی بر قرده شلکی مؤمنلری آراسنده تأسیس ایتمشدر دیدی وصکره : « مع التأسف قرآنك علو وعظمتنك بی پایانیسنده پرفخر مست ومستغرق اولان مسلمانلر عین حقیقتلری دیکر احوال وطبایع و ممالکه مخصوص رمزلرله افاده ایدن دیکر دینلری تمامیله اهمال ایدرك هیچ بر صورتله تدقیق ایتمه‌مشلردر. حالبوکه بك اسکی زمانلردنبری انسانلر کندیلرینی اللهه اولاشدیراجق استقامتی چیزمشلردر . ساده یوللر باشقه باشقه‌در . دین محمدینك روحی اسلام ، یعنی امر الٰهی‌یه عرض تسلیمیت تدریجه‌سی استراحت وجدانیه (اندوئیزم) ده‌ده بولنمقده‌در. فقط بودینده الله اسمی موجود دکلدر . اندوئیزست ، جامور خلقت وطبیعتی داخلندن کندیسنده اللهی فیشقیرتمقده وسببیت قانون عمومیسی قارشیسنده بر مسلمان قدر صفوت و اطمئنان ایله سجده ایتمکده‌در . مسلمانك اللهنده بولدیغنی اندوئیزست ، بالتحقیق الهی بولدیغی کندی طبیعتنده کندینی بولارق اللهه واصل اولور وکندیسنه «سن بویوکسك»دیر. انسانك اللهه بر اولدیغی اعتقادی وهله اولاده احکام اسلامیه ایله ضد ظن اولنور . حالبوکه بو اعتقاد صوفیه‌نك اساسنی تشکیل ایتمکده‌در » دیدی . وبر آز صکره آتیده‌کی سوزلری علاوه ایلدی:

« اسلامیتده دیندن غیری مفکوره یوقدر . اسلاملر دینلرینی حقیقتك الك صوك بیانی اوله‌رق بیلیرلر. مسلمانلر باشلرینه کلن اضطراب وبلالری اللهدن کلدی دیه قبول ایدرلر وتسلیمیت کوسترلر ازاله‌سنه چالیشمازلر، اسبابنی آراشدیرمزلر. بویله بر اعتقاد مسلمانلر ایچون بر کفردر . »

بالآخره خرستیان وموسوی دینلرینه کچدی اونلر حقنده‌ده برقاچ سوز سویله‌دکدن صکره دوام ایتدی : « دینلر کونش طیفنده‌کی رنکلر کبیدر. بو رنکلرکه عینی کونش شعاعنك اهتزازلریدر. کیم ماوینك قرمزی‌یه فائق اولدیغنی ادعایه جسارت ایده‌بیلیر ؟ بز بر رنکی ترجیح ایده‌بیلیرز ، فقط اونی دیکرلرندن اوستون طوتامایز . دینلر ایچون‌ده عینی وارددر . هپسی عین حقیقتی احترا ایدن و کندیلرینه خاص اولان رمزلرله انسانیته خدمت ایتمشلردر. رمزلرندن ، شکل صوریلرندن تجرید اولنورسه بوتون دینلر سر عالی الهی‌یی میدانه چیقارمقده‌درلرکه بو سر انسانك نفسنی ندا ایله اللهلاشماسیدر ! . » یعنی ... یعنی پروتستانلاشماسیدر.

کوریورسکز یا . نه کبی تشبهلر ومعاقله‌لردن صوکره نه نتیجه‌یه واریورز . هندلی میسیونر دها صکره آکلاندی‌که : ایکنجی رئیسی اولدیغی

جمعیت و یا مذهبك مقصدی ایسه بوتون دینلری ـ اشکال و عادتنه دو ونمامق اوزره حاوی اولدنلری حقیقت اطرافنده برلشدیرمك یمش. بوکون دنیاده بالجمله دین سالکلری آراسنده بویله بر ائتلاف وآکلاشمه‌یه میال بویوك برحرکت وارمش(!) Théosophy ده بوجهانشمول اتحاد واخوت حرکتنه یاردیم ایده‌جکمش. ذاتاً موغوللرك الك بیـوك ایمپراطورلردن اکبرخان (*) وزیری ابوالفضله بوتون دینلردن هانکیسـنك دوغری اولدیغنی صورمش ده ابوالفضل جواب اولمق اوزره برمحل حاضرلامش، او ایه بوتون دینلرك سالکلرینی چاغیرمش . هرکس کندی دینینی حق و حقیقت اولارق کوسترمش، مناقشه باشلامش، اکبرخان نهایت کورمش که آیین و مراسم تنوعی یجزه وحدت ادیان واردر . دوشونجه‌سنی افاده ایتمش ودیمش که: شکلجه رنکجه مختلف کللر واردر. مادام که کللری سه‌ویورز، نیچون برجنس، یاچشید اوغرینه بربرمزله قاوغا ایده‌لم. بوکللری یولمقدن وچیکنه‌مکدنسه برلشدیره‌لم و اونلرك آلاجه‌لی بولاجه‌لی ده‌کیشیکلکنك اوستندن (کل)ی سه‌وه‌رك تقدیر ایده‌لم.»

انجق صاحبنك قریحه‌سندن بشقه استنادکاهی اولمیان تشبیهلر، استعاره‌لرله دینلر باطریلوب چقارلسه‌یدی دنیـاده دین نامنه برشی قالمازدی . میسیونرك اوته‌دنبری اسلامیت علیهنه سویلنن وآرتق تمجید یلاوینه دونن بکلك سوزلردن پك اوزاق اولمیان بیاناتی (محفل)ه یازدیرمقده معنا یوقدی. فقط عملی بر نتیجه چیقـارلمه‌سی ممکن کوردیکمدن یازمقدن کندیمی آلامادم . مسـلمانلرك دیکر دینلرله اوغراشمه‌لری، یعنی دین علمامزك سائر دینلری تدقیق وتتبع ایتمه‌لری حقیقتده دوغری بیله اولسـه بو مسـلمانلر ایچون برنقیصه اولماز. بالعکس ژینـارژازانك تعبیری وجهله اسـلامیق حقیقتك صوك بیـانی بیلن مسلمانلرك دینـلرینه اولان مربوطیتلرینك شـدتنی کوستر . دیمك مسـلمانلر دینلرینه ربط قلب و ایمان ایده‌رك خارجه باقمق عهد وایمان شکنلکنی کوستر‌مه‌مشلر ودیمك اسـلامیت میلیونلرجه شخصك طاشیدیغی ایمان وذکالرك احتیاجلرینه، تأسس ایتدیکی آندن شمدی‌یه قدر کچن بیك اوچیوز وکسـور سنه ظرفنده تمـامیله تقابل ایتمش ، هم اویله ایتمش که اسلامیتدن، کوروب بیلدکدن آکلادقدن صوکره، آیریلان تك بر قفا ، تك برذکا شـمدی‌یه قدر چیقمامش . هانکی دین ١٣٤٠ سنه‌لك تاریخنده بویله بر ره‌قوری، تأسس ایتدیکی کوندنبری الده بولوندیرمش . اسلامیت وحدانیت الهیه شامپیونی دکل، بوتون موجود دینلرك شامپیونیدر. مسکوت کچدیکی، مشکوك بیراقدیغی ویاعقل ومنطقه، ایجاب طبیعته اویمادیغی برنقطه‌سی وارمیدر ؟ ذاتاً ژینارا ژادازا جنابلرینك اسلامیتی واسع مفهوملره شامل بر صورتده مدح ایدیشی و بو مدحه شخصی تقدیرینی‌ده علاوه ایتمه‌دن چکمه‌یشی کندی علیهنه الك بویوك دلیل. دیدیکی کبی‌ده اسلام علماسی سائر دینلری تدقیقسز بیراقمامشـلردر . بوتون باطل وغیرباطل اعتقادلر الك خرده تفرعاتنه وارنجه‌یه قدر الکدن کچیرلمش ، مقبوله مقبول ، مذمومه مذموم حکمی ویرلدیکی کبی احکام اسـلامیه‌نك کافه‌سی اعاظم واکابرمز طرفندن تدقیق ، تفصیل وتفسیر ایدلمشدر . بوکون اونلرك یکیدن تدقیقی تکرار الده موجود نتیجـه‌لره وارلماسنی انتـاج

(*) جلال‌الدین اکبرشاه، نصرالدین محمد همایونك اوغلی اولوب ١٢ تشرین‌اول ١٥٤٢ ده (ارکوت) قلعه‌سنده طوغمش ١٢ شباط ١٥٥٤ ده لاهورده جلوس ایتمش ١٢ تشرین‌اول ١٦٠٥ ده اکره‌ده ارتحال ایله‌مشدر

ایده‌جکدر. یرلرینی‌ده، سالکلرینی‌ده، معبدلرینی‌ده اسـلامیته ترك ایتمکه محکوم دینلری بوکون بزم یکیدن تدقیق ایتمه‌مزکفر دکل ، سـاده او دینلرله وقتیله اوغراشمش وحقیقی قیمتلرینی میدانه چیقارمش اولان اکابر اسلامك (رضی الله عنهم) الده ایتدکلری نتیجه‌لری نظر دقته آلمـامز ، بوذواته قارشی کفران نعمت وضعیتنده قالمقلغمزی ایجاب ایتدیرر .

باشمزه کلن بلالره صبر و تحمل بحثنه کلنجه (آمنت) ده‌کی (خیره و شره من الله تعالی)نی مسکینانه برمغدوریت شکلنده کوسترمکه مسلمان اولمیانك حقی یوقدر. اون درت عصرلق تاریخنده اهل اسـلام کندندن بویوك قوتلرله هجوم ایدن بویوك بلالری باشندن آتمادیمی؟ اهل صلیبه قارشی اولان محاربه‌لر، مسکینانه عرض تسلیمیتمیدر ؟

بوکون میلیونلرجه اسـلام حالا غدر وقهر آلتنده ازیلیورسه بومسکینلکی نتیجه‌سیمی، بوقسه حقنی غصـب ایدنله کندی آراسـنده‌کی قوت فوقنده‌می ؟ صوك آناطولی خارقه‌سی‌ده اسـلامه صالدیرانك بیننه عشق ایدلمش یومروقله قاریشیق بر شـامار دکلیدر ؟ بو مسـلمانلرك دین و ملت دشـمنلریله اولان معامله‌سی . کندی آرالرنده‌کی مناسباته کلنجه: یوقاریده‌کی دیدیکمز کبی بریابانجی دیندن اولانك بین‌الاسـلام مناسـبات ومعاملاته قاریشمایه حقی یوقدر . ایکنجی اولارق خطیب جنابلری بویوردیلرکه اسلامیت سالکلری آراسنده زنکین فقیر ، بیاض، سیاه [*] ، قوتلی ، ضعیف دیمه‌یه‌رك صیقی برقرده‌شلك تأسیس ایتمش ویاشاتمشدر. مادام که مسـکینانه توکل وار ، برده غاصب وار دیمکدر . بوحالده یکانه براحتمال واردرکه اوده اهل اسـلامك ایکی پارچه‌یه بولنمه‌سیدر . اکر اسـلامیت بویله بری ظلم ، غصب ، حکم ایدن ودیکری مظلوم، مغدور، محکوم اولارق مسکینانه عرض تسلمیت ایله‌ین ایکی قسمدن مرکب اولسه‌یدی بوکون کندی آغزندن صیقی بر قرده‌شلك تأسیس ایتمش ویاشاتمشدر دیه تأییدی وهیچ بر صورتله بشقه برمعنایه چکیله‌مه‌ین مثبت برحکم افاده ایدن جمله‌سنی سویله‌میه‌جکدی .

تشبیهلرینه کلنجه ، دین اسلام طیف شمسی رنکلرندن بری دکل ، کونشك کندیسیدر. طبقی تشـکیل ایدن رنکلرك هیچ بری حقیقی عالی کوسترمز . کللر مثالنده‌ده : نیچه چشید کللر واردرکه رنکسزدر ، هرزمان قوقماز ، کیمی الك خفیف بر روزکارده دوکیلیر، برصباحك آیازنده صولار . هله بعضیلری واردرکه دمته بیله کیرمز. کلستانده اعتباری، حتی محلی یوقدر. فقط برچشیدی‌ده واردرکه صباح، آقشـام کیجه، کوندوز قوقوسی اکسیك اولماز، صیجاغه صوئوغه والحاصل هوانك وزمانك تغیراتنه تحمل ایدر . ایشته او کللرك سلطانیدر. فصل هرکل براولامازسه، بعضیلرنده‌ده دیکن اولوب الله آلانلری بلایه صوقارسه دینلرده‌ده هردین براولاماز. مثال ایله اوله جق اولدقدن صوکره صوکره بیـنکی بر باره . ایکی نقطه آراسـنده‌کی الك قیصه ودوغری مسافه بر خط مستقیمدر . خط مستقیمدن غیری بیکلرجه غیرمستقیم خطلر وار[illegible] بوغیرمستق[illegible] خطلرده انسان اوزون اوزادی‌یه یولی غایب ایدر ونهایةالنهایه چیقمـاز سوقاقلره صاپار . Théosophical بو ایشته چاره‌سی قورتولمانك اورادن کبی جمعیتلر یاپمق وبو صورتله برایکنجی چیقماز‌ه صاپمقدر .

انسانك اللهلاشمق مسئله‌سی ایسه شمدی‌یه قدر نه دینـلرك تاریخنده، نه ملتلرك ، نه‌ده

[*] رنك مسئله‌سـنك یکرمنجی عصرده نه‌دیمك اولدیغنی بالخاصه هندلیلر پك ایی بیلملیدرلر . (محرر)

عاملرك تار بخنده اللهلاشـمش بر انسـان مثـالنه تصـادف ايدلمه‌ديكندن بر معنـا افاده ايتمه‌ين بر مسئله‌در .

پيغمبرلردن بشقه كيمسـه معجزه ياپمادى . پيغمبرلرده بر انسان ايديلر و انسانلقلرينى كنديلرى ده مصراً بيان ايتمشلردى . معجزه‌لرك صدورى ايسه امر الهى اوزرينه‌در . پيغمبر اولميان انسـانلرك اجرا آتى ايسه بو كون علم و فن ، طبيعى وممكن اوله‌رق كوستريـيور . بونجه دهالر ، بونجه خارق العاده‌لكلرى مقياسلريمزله اولچويورز . پيغمبر معجزه‌لرندن بشقه بزجه معجزه‌قبيلندن عد اولنان خارق العاده‌لكلر طبيعت وقدرت بشريه داخلنده‌در . بوكون هر خارقه‌يى تحليل و تدقيق ايدييـورز ؛ موجب سببلرينى آراشديريور بوليور واونك حقنده انتقادى متضمن حكملرمزى ويريورز . شمدى‌يه قدر وقوعى كورولمه‌مش بر صنعتك بوندن صوكره بشرك اكتساب ايده‌بيله‌جكى حقنده نه علم احوال روح ، نه‌ده علم حيات بر احتمال بيلمه‌مكده‌درلر . لابوراتوارلرده چاليشان وبربرلرينه ضد فكرلرك تدقيق وتطبيقيله اوغراشـان متخصصلر بشرى چرچيوه‌دن ديشارى‌يه چيقميورلر . اونلر ايچون بويله برتعبير معنا افاده ايتمه‌ين بوش برتعبيردر .

رشيد مظهر

محفل ادبى :

عنقاى بيابان

عثمان شمس افندى

بولدم سنى بوتربه‌ده حيا‌وفديرا
ييلديزلى بركيجه‌يدى ... نشيب وفراز ايله
واردق شب رحيل بيابانده منزله .
منزل : سمايه سايه صالان ياشلى بر چنار ؛
آلتنده ، برجدار ايله چپ چوره برمزار .
سقف ستاره نقشى خفاكاه طائران ،
اغصانى هپ مراقبه حالنده سركران
چكمش او برده صيرتنه برقطب منزوى ،
پژمرده برعباى سپهرنك اخروى .
طاشسز ، كتابه‌سز ، قورو طوپراقدى مرقدى ،
پوشيده ، تربه‌سنده سكون مؤبدى .
بر سوزن مضى ايله تابنده بر بوجك ،
ايشلردى بركتابهٔ زرين بنك بنك .
پارمقلغنده عقده‌لى بزلرله روزنى
بر تار عنكبوت ايدى ، قنديل مدفنى :
وحدتكهنده كيزليجه احياى ليل ايده‌ن
برعابدك نگاهنه بكزه‌ردى وهلهٔ
ييرتيق قنادلى برقوجه عنقاى وجد ايدى ؛
چوكمش ياتاردى سينهٔ وحدتده مرقدى .

اى چول نه‌در بوشعشعه آهنك اولان شبك ؟
بر أرغنون رعشه فضاى مكوكبك .
بروجد وبرضيا بوتون افلاك محتشم ،
بر بى نهايه نغمهٔ زرين زير و بم .
الحان روشنا اولان اجرام نائرك
آهنك زارى صمت مضيدر درين درين ...
فانوس كهكشانى ياقش ، خدا نما ،
لرزان ايشيقلريله مناجات ايده‌ر سما .
قاوروق برآه باديه‌در باد محتضر ؛
أسدكجه قوملو لايتناهيت اورپرير ...
كيمدر بو چولده پوستى سره‌ن قطب منزوى ؟
قورمش زمين وحدته برآخرت أوى .
علوى بو قبر لايتناهيت احتوا ،
طولمش ظلال تارينه اسرار كبريا .
اى قطب سايه‌بخش بيابان ! بوتون سنه
ياز ، قيش قوشار بو باغرى يانيق چولده تربه‌كه
عريان فقر وظلم اولان أولاد باديه
– برچوق مسافه قطع ايده‌رك – « برشفا ! » ديبه .
تربه‌ك سرينله‌تير بشرك اضطرابنى ؛
ديكلرسك اشتكاسنى ، قلب خرابنى .

محمول آه وكريه كلن كاربان غم ،
تربه‌كدن آيريلير ، دونر آزادهٔ ألم .
آقشام اولنجه چوللرك اولاد عاجزى ،
ايقاد ايده‌ر مقامكه برتحفهٔ مضى .

حسين سيرت

غزل

پرجاذبه‌در حزن سماوىٔ جمالك ،
روحمده خزانلر يارادير طور ملالك .
يوق حسن التهيكه سمالرده‌ده اش يوق
آينه‌ده واردر كوزلم وارسه مثالك .
كوكلمده‌كى تمثال صفاداريكه بكزر
باق عكس دلاراسنه درياده هلالك .
محظوظ بكايم الم هجر ايله ، هركس
تقدير ايده‌مز ذوقنى البته بو حالك .
اسحق كبى‌يم نالهٔ جانسوزمى ديكله
ايكلر دورورم قعر ظلامنده ليالك .
برعاشق بيچارهٔ فرقتزده‌كم كه
بيهوش اولوردم خاطره كلدكجه وصالك .
بيكانه‌يم آرايش بى رنك بهاره
روحمده خزانلر ياراديير طور ملالك .

ازمير : توقادى زاده شكيب

محفل تاريخى :

عبادات اسلاميه تاريخچه‌سندن

منبر انشاسى

مسجد سعادتك منبر شريفى ، سكزنجى سنهٔ هجريه صـوكلرينه طوغرو ياپيلمشـدر . عاملى ، انصاردن بر قادينك دولكر بولونان كوله‌سيدر .

جماعت مسلمينك چوغالماسنه ، ارقه صفلرده قالانلرك وجه انور محمدى‌يى كوره‌مه‌مه‌سنه بناء بر منبر انشاسنه لزوم كورولدى و اوچ باصاماقلى ، بر مجلسلى و دايانمق ايچين آرقه‌لقلى اولمق اوزره منبر شريف انشا ايديلدى .

بخارى‌نك كتاب الجمعه‌سنده (سهل بن سعد الساعدى) دن نقلاً « ارسل رسول الله صلى الله عليه وسلم الى فلانة امرأة مرى غلامك النجار ان يعمل لى اعواداً اجلس عليهن اذا كلمت الناس فامرته فعملها » ده‌نيليوركه :

« رسول الله صلى الله عليه وسلم حضرتلرى ، فلان قادينه : دولكر بولنـان كوله‌كه امر ايت بكا آغاجدن برمنبر ياپسين‌كه خلقه سوز سويله‌ديكم وقت اونك اوستنه اوطورايم . ديبه خبر كوندردى . بونك اوزه‌رينـه قادين امرينى ويردى ، كوله‌ده منبرى ياپدى » ديمكدر .

عليه الصلاة والسلام افنديمز ، منبرك اوچنجى قدمه‌سنده طورب خطابت بويورورردى . حضرت ابوبكر ، زمان خلافتنده تأدباً ايكنجى ، جنـاب عمرده برنجى قدمه‌ده خطبه اوقومشـلردى . حضرت عثمان ، خليفه اولونجـه اوچنجى قدمه‌يه قدر چيقدى . چونكه : اوده برقدمه اينسه ايدى يرده خطبه ايرادى لازم كله‌جكدى .

ابلغ الانبيـا عليه اكمل التحايا حضرتلرى ، منبرك اعمالندن مقدم محراب جوارنده‌كى خرما ديره‌كلردن برينه اتكاصورتيله خطابتده بولونوردى .

منبر ياپيلوب‌ده عليه الصـلاة افنديمز ، اونك اوسـتنده خطبه‌يه باشـلايجه او ديره‌كدن عادتا بر ايكيلتى دويولدى . صاحب المعجزات حضرتلرى منبردن ايندى . مبـارك اليله ديره‌كى نوازش و در آغوش بويوردى و « يانى باشنده ايديلن ذكر التهينك استماعندن محروم قالديغى ايچين آغلادى » ديدى . بعده او ديره‌كى چيقارتوب منبرك آلتنه دفن ايتديردى .

منبر سعادتك قاپيسنه ايلك دفعه پرده آصديران ذاتك عثمان بن عفان اولديغى مرويدر .

منبر نبوى ٤٩ تاريخنه قـدر حالى اوزره

قالمشدی . معاویه بن ابی‌سفیان ، حکومتنك تحکیمی ایچین منبر شریفی شامه نقل ایتمك ایسته‌دی، لکن سوکدورمه‌یه تشبث ایله‌دیکی صیراده کسوف وقوعیله مدینه آفاقی قارارديغندن بونی معنوی بر اشارت تلقیسیله عزمندن واز کچدی . مؤخراً مروان بن‌الحکم ، پایه‌لرك آشاغی جهتنه آلتی باصاماق علاوه‌سیله قدمات منبری دوقوزه ابلاغ ایتدی . برده رسول‌اللهك اوطوردیغی یرك اوستنه بر قبه یاپدیردی .

٥٧٨ سنه‌سنه‌قدر کمال اعتنا ایله محافظه ایدیلان بو منبر ، سنهٔ مرقومه‌ده ییقیلوب آغاجلرندن صاقال طاراقلری اعمال و یرینه باشقه بر منبر انشا اولوندی . بعده **٦٥٤ ، ٦٥٦ ، ٦٦٦ ، ٧٩٨ ، ٨٢٠ ، ٨٨٨ ، ٩٩٨** سنه‌لرنده تجدید ایدیلدی . حالا موجود اولوب اوستنده خطبه اوقونان منبر سنکینی ، سلاطین عثمانیه‌دن (مراد ثالث) اعمال و ارسال ایتدیرمشدر .

طاهرالمولوی

معمار سنانه دائر

۱۲ جمادی‌الاولی سنه **۳٤۲** و **۲۰** کانون اول سنه **۳۳۹** تاریخنه مصادف پنجشنبه کوننك داهیٔ شهیرمز معمارسنانك یوم دوریٔ ارتحالی اولدیغی، مرحوم مشارالیهك محبلری طرفندن تربه‌سی پیشکاهنده اوکون بر احتفال یاپیلاجغنی، کیجه‌سی‌ده روح روانی ایچین مولد شریف اوقوتولاجغنی اداره خانه‌یه کلن بر تذکره‌دن اوکره‌ندم .

تذکرهٔ وارده ، احتفال مرتبی بیلدیرمکله برابر محفل‌ده مرحومه دائر تاریخی بر مقاله یازیلماسی لزومنی اشعار ایدیبوردی .

معمار سنان حقنده علی‌العاده وکیمك طرفندن اولورسه اولسون بر مقالهٔ تاریخیه تحریری کافی بولونسه‌یدی اشعار واقعك انفاذندن چکینمز ، هیچ برشی یازاماسه‌م بیله (قاموس‌الاعلام) ده‌کی:

« سنان (معمار) دولت عثمانیه‌ده یتیشن معمارلرك الك مشهور و الك ماهری اولوب الیوم حیرت افزای عقول اولان سلیمانیه جامع شریفی فن معماریده‌کی اقتدار و مهارتنه بر دلیل کافیدر . قانونی سلطان سلیمان خان دورنده سرمعمار بولنمقله جامع شریف مذکوردن ماعدا درتیوز قدر جوامع شریفه و صو یوللرینی و سائر نیجه ابنیهٔ جسیمه و مصنعه وجوده کتیرمشدر . آغا قپوسی (ملغی مشیخت دائره‌سی) قربنده کندی نامنه برجامع و مکتب و سبیل یاپدیروب محله‌سی دخی نامیله معروفدر یوز یاشنی متجاوز اولدیغی ۹۹٦ ده وفات ایدوب جامی حظیره‌سنده تربهٔ مخصوصه‌سنده مدفوندر »

بندینی حاضر یازیلمش مکتوب کبی و تکرار مکرر قیلندن اولارق درج ایله اکتفاده تردد کوسترمزدم .

یکی شهرلی عونی بك ، اسکدارلی حقی بکك دیوانه یازدیغی قصیدهٔ تقریضیه‌ده :

قدر سخن شاعری شاعر بیلیر آنجاق
روح‌القدسك سرّی سرافیله عیاندر

دیمش ، شاعر سوزنده‌کی فیض اعجازی مطلق بر شاعرك ، روح‌القدسده‌کی سر احیایی‌ده آنجاق اسرافیلك ادراك ایده‌بیله‌جکنی بیلدیرمشدر .

بونك کبی ، معمار سنانك کذارش حیاتی و او حیات صنعت ایچنده‌کی تکاملاتی یازاجق پارماقلرك‌ده قلم ایله برابر پرکار وجدول استعمالنه بحق واقف بولونماسی لازم کلیر . بناءً علیه معمار سنان و آثاری حقنده تاریخی وفنی یازیلر یازمق ، هرکسدن اول معماری استادلریمزه عائد مسلکی بر وظیفه‌در ، حق اداسی مقتضی شکران‌شا کردی بورجیدر .

یوقسه روم ایلی و آناطولی قطعه‌لرینی مشهر بدایع حالنه کتیرمش و هر اثرنده ، خصوصیله استانبولده‌کی سلیمانیه وادرنه‌ده‌کی سلیمیه معبدلرنده

اسلامك معالیسی ایله قانونی و سلیم ثانی دورلرینك احتشام کمالیسنی زنکین وغرا برر منظومه طرزنده کوسترمش اولان او بویوك آدم حقنده بزم کیبلرك سوزی، اولسه اولسه بیان حیرتدن عبارت قالیر.

مرحومك مزار حرمت مداربنه سایه انداز اولمش درت مناره واردرکه بش وقتده شرفه‌لری اوستندن خاکیلرك ندای تعبدی، افلاکیلرك آذاننده عکسلر حصوله کتیریر .

اویله صانیوردم که او مناره‌لری سلیمانیه جامعنك درت کوشه‌سنه و دین محمدی منکرلرینك قارشیسنه حجت قاطعه کبی اعلا ایله‌مش اولان ابدزنده بانی‌نك یاد کزینی‌ده اصوات منعکسه ایله برابر سماره یوکسه‌لمکدن خالی قالماز . او حالده سما پیرا و عرش آرا بر نام بلندك مسماسی حقنده بن نه دییه‌بیلیرم ؟

روحنه اخلاص ایله الفاتحه

طاهرالمولوی

بربرلر ـ توآره‌غلر [۱]

معلومدرکه ، عربلرك مغرب تسمیه ایتدکلری فاس ، جزائر ، تونس وطرابلس غرب قطعه‌لری مختلف اقوام طرفندن استیلا وضبط اولنمشدر . بواراضینك برچوق استیلایه معروض قالمسنه رغماً نفوسك اساسنده فضله بر تحول کورولمه‌مشدر . چونکه بوراده خصوصی برقوم یاشایوردی: اوده « بربر » لردر .

بربرلرك منشأی نه‌در؟ بو،بزجه تمامیله مجهول کیبدر . بوخصوصده آنجق برطاقم فرضیه‌لر وضع ایده‌بیلیرز ودیرزکه: آفریقانك بحرسفید سواحلنه تاریخك قید ایتمدیکی بردورده هجرت ایتمش مختلف اقوامدن عبارتدر . فی‌الحقیقه بربرلردن بشقه بوراده‌کی اهالیدن هیپسنك سیاه عرقه منسوب اولمسی وسیاه صاچلی کیمسه‌لر آره‌سنده ماوی کوزلی وقومرال انسانلره تصادف اولنمسی فرضیه‌مزه قوت ویریبور . فقط بو هجرت هانکی طرفدن واقع اولدی؟ بوسؤاله جواب ویره‌بیلیرز: جنوبده زنجیلر ، شمالده اقوام ابتدائیه‌نك کچه‌میه‌جکی بیوك بردکز بولندیغندن استیلا آنجق شرقدن ، ویا غربدن ، یعنی جبل‌الطارقدن وقوعه کله‌بیلمشدر. هیچ شبهه‌سز سیاه صاچلی کیمسه‌لر فرات نهرینك سواحلندن وعربستاندن ویا دها اوزاقدن مثلا هندستاندن قالقوب بورالره یرلشمشدر . ماوی کوزلیلر ایسه شمالی آوروپالی مهاجردر . زیرا براقدقلری آثار ، بو قطعه‌نك شمالنده تصادف اولنانلره مشابهدر .

سیاه صاچلیلرك اکثریتی تشکیل ایتمسی آسیا طرفندن کلن آقینك دها قوتلی اولدیغنی ایما ایدیبور .

بوشرائط دائره‌سنده بربر تیپنی آکلامق غایت مشکلدر . چول ، وادی، وطاغلرده حیاتك تحول ایتمسندن بشقه متعدد استیلالرك نتیجه‌سی اوله‌رق اجنبی قانك قاریشمسی عرق اوزرنده فوق‌العاده تأثیر اجرا ایتمشدر . مثلا جزائر ، تونس اهالیسی بیاض ، Téll چفتجیلری اسمر ، صحرای کبیرلیلر سیاهه یقین بررنکه مالکدر .

عرق‌هیچ برزمان صافیتنی محافظه ایده‌مدی . بحرسفید سواحلنده دولاشان فنیکه‌لیلر، لاتینلر ،

[۱] فرنکلرك (Touaregs) دیدکلری بوقومك عربلر یننده‌کی اسمی (توارق) لفظی ایمش‌که (تورك) کله‌سنك جمعی فرض ایدیلیر ، حتی کندیلرنجه‌ده جنسیتلرینك تورك اولدیغی سویله‌نیلیر ایمش . تورکیات عالملریمزك بواعتبارایله توآره‌غلره دائر تدقیقاتده‌بولونماسی لازم کلیر صانیرز . محفل

واندالار ، یونانیلر ، عربلر ، تورکلر ، بربرلرله اختلاط ایتدی ونسلی دکیشدیرمکه سبب اولدی. بوقدر مختلف عناصرك اتحادی‌ده آنجق اسلامیت سایه‌سنده میدانه کلدی . روما وبیزانسلیلرك براقدقلری ایز کلیاً غیب اولدی .

لسان تماماً عربلشدی. بربرلرك قونوشدقلری ـ منشأی فنیکه‌اولمسی احتمالی بولنان ـ لسان آنجق شهرلردن اوزاق محللرده مستعملدر . ذاتاً بونده‌ده کلمه‌لرك همان اوچده‌بری عربجه‌در. بناءً علیه عربلرك براقدیغی اثر ، دیکر اقوامككی ایله هیچ برزمان قابل قیاس دکلدر . فی الحقیقه رومالیلر وبیزانسلیلر آفریقاده ، الیوم خرابه‌لرینه تصادف اولنان بیوك بلده‌لر تأسیس ایتمشلردر . لکن نفوذلری شهرلردن خارجه چیقامامشدر . آفریقا فتح اولنمقدن زیاده مستملکه حالنده ایدی .

بربرلر ؛ جسور، فعال وقناعتكار کیمسه‌لردر. صنایعه استعدادلری واردر ؛ کندیلرینه لزومی اولان قماش ، اسلحه ، مجوهرات و اشیایی اعمال ایتمکه موفق اولدقلری کبی اکثریا فضله‌سنی‌ده خارجه صاتارلر .

مع الأسف قبیله وفرقه‌لر آره‌سنده‌كی مجادله ومنافرت اتحاد ایتمه‌لرینه مانع اولمشدر . حریت واستقلاله فضله مربوط اولدقلری ایچون هر قبیله دكل ، هر كوی باشلی باشنه اداره‌یه مالك اوفاق برنوع جمهوریتدر . شو حالی کوره‌ن آوروپالیلر مغربلیلرك کرپده قالمسنه اسلامیتك سببیت ویردیكنی ادعا ایلرلر. فقط بو اسنادات قولایلقله رد اولنه‌بیلیر؛ زیرا کرك حرب ، کرك بربر ایچون مدنیت ؛ وقتلرینك مهم بر قسمنی بر فابریقه ویا مؤسسه‌ده کچیرمك، یاخود کونده سکز اون ساعت طوپراغی قازمق وبو صورتله عینی ایشی ایرتسی کون تكرار ایده‌بیلمك حقنی اکتساب ایتمك دیمکدر. بو حیاته هیچ برزمان راضی اولامازلر وآوروپا مدنیتنك تولید ایتدیکی برچوق صنعی احتیاجاتی دویمادقلری کبی کندیلری‌ده ایجاد ایتمك ایسته‌مزلر . بربرلرك براز زنکین ونفوذ صاحبی اولانلری حال بداوتده یاشار وسوروری ایله برابر مرعالری طولاشیر . حیاتلرینی ؛ قیون ، صغیر وبالخاصه بینك آتی یتشدیرمك صورتیله قزانیرلر . بر قسمی ؛ عربلر کبی دوه‌ده یتشدیرر . فقرا صنفی ایسه نفقه‌سنی ، تارلا ومواشی سایه‌سنده تأمین ایدر. یوکسك طبقه سوروری ایله برابر مملکتی دولاشیر وغنیمت آرار.

*
* *

بربر عرقنك اوصاف ممیزه‌سنی ارائه ایده‌جك نقاطی اوکرنمك ایچون ، « توآره‌غلر » ی تدقیق ایتمك کافیدر . فرانسز جغرافیونندن موسیو (غوتیه) اخیراً نشر ایتدیکی « صحرای کبیر » نام اثرنده دیبورکه :

صحرای کبیرك جزائر قسمنده‌كی بدویلر ایکی غروبه آیریلیرکه عین حیاته عین صورتله اویمالرندن بشقه آره‌لرنده هیچ برمشترك نقطه یوقدر. لسان، قیافت ، تسلیحات ، عادات ، اعتقادات اسلامیه‌یی تلقیده‌كی فرقلر وبناءً علیه عفو وصفح قبول ایتمه‌ین برکین ، خلاصه هرشی اونلری بربرندن آییریر . بو ایکی غروپدن هربری، دیکرندن آیری اوله‌رق یاشار . مغرب ایله دائمی صورتده تماسده بولنان عربلر شمالده آطلاس طاغلرینك اتکلرنده‌در. اك زیاده نفوذلی (شا آمبا) قبیله‌سیدرکه شرقی واحه‌لرده وبالخاصه او آرغالا جوارنده حکمی کچر.، فرانسز مؤلفنك بیانه کوره شا آمبالر ، فرانسز هجین‌سوار افرادینك مهم بر قسمنی تأمین ایتمشلر واوسته‌لك صحرای کبیرده جاری اولان اصول وفکری کوسترمشلردر. فرانسزلر بونلر واسطه‌سیله جزائر وتونسك جنوبنده آسایشك محافظه‌سنه

موفق اولمشلر . فقط شا آمبالر چوقك مرکزنی ایدی دشمنلری بولنان توآره‌غلره ترك ایده‌رك آطلاس طاغلرینك اتکلرنده عصرلردنبری طوپلا- نمشلردر. موسیو غوتیه‌نك یوقاریده بحث ایتدیکی غروپلردن ایکنجیسنی تشکیل ایلیان توآره‌غلرك بارز برشخصیتی واردر . بونلر دنیانك اك اوجرا کوشه‌سنده حال انفرادده یاشار وابتدائی بشریت ایله برطاقیم مناسباتی کورولور. مثلا بیله‌زیك یاپمق ایچون طاشی اصلاح ایده‌بیلدکلری کبی بالطه‌لرینك شکلی‌ده طاش دورینك صوك زماننه عائددر . کوزلردن ماعدا بتون وجودی ستر ایدن (لثام)ك حفظ الصحه ایله هیچ علاقه‌سی یوقدر.(آنیمیزم)ك برتعبیه‌سیدر . اورتو ، جهاز تنفسی‌یی چولك روزکارینه قارشی محافظه ایتمز، فقط روحك منفذی اولان آغیز وبرونی فنا روحلردن وقایه ایدر . مسلمانلقله علاقه‌لری کلنجه :

« تك برعربجه کلمه بیلمدکلری کبی رمضانده‌ده اوروج طوتمازلر . قادینلری ؛ مسلمان عادانندن زیاده بزم قه‌منیزمی آکدیران براستقلاله مالکدر. بربر لسانی قوللانیرلر . فضلا اوله‌رق‌ده دنیاده بو لسانی یازان یالکز توآره‌غلردر . کندیلرندن بشقه هیچ بر قومده الفباسی موجود دکلدر . یانلرنده دائمی صورتده برخنجر بولنور. لیبیالی‌نك شیمدی‌یه قدر محافظه اولنان صوك بر نمونه‌سنی تشکیل ایدرلر . اسکی بربرلرك میراثندن اعتنا ایله محافظه ایتدکلری شی ، مستولی عربلره قارشی کیندر . مجادله اصلا طورمه‌مشدر . مع مافیه بومجادله‌ده طرفینك قوتی غیرمساویدر. بحر سفیده یاقین اولان عرب ، تسلیحاتده‌كی ترقیلری آز چوق تعقیب ایده‌بیلمشدی . حالبوکه یکرمنجی عصرك مبدأنده فرانسز اردولری ، توآره‌غلری، انتیلوپ دریسندن معمول بیوك برقالقان، مزراق وغولووا قلنجنه مشابه وکسکینلکنه قوللانیلان برقلنج ایله مسلح بولمشلردی‌که بو اسلحه ایله عصرلردنبری عرب استیلاسنی طوردیروب چول یوللرینه حاکم اولمشلردی . اکر آوروپا مداخله ایتمه‌مش اولسه‌یدی ینه اورالرده اجرای نفوذ ایلیه‌جكلردی .»

نفوسلرینه کلنجه :

«... اصل شایان دقت اولان نقطه توآره‌غلرك پك آز اولماسیدر . نفوسلرینك مقدارینه دائر معلومات ویریله‌مز. لکن مشهور (هوغار) قبیله‌سی (کثیر النفوس اولمامغله برابر) اوچیوز دردیوز هجین‌سواردن فضله دکلدر .» [١]

بشریتك بوقدر اوفاق برجزؤی نصل اولیورده عالمشمول برشهرته مالكدر ؟ « تصادفك وصحرای کبیرك اسرار انکیز محیطنك تأثیری ایله برابر بو انسانلرده‌كی بیوك بر عزم واراده وغرابتك دخلی واردر .»

سعدی

قازاق ـ قیرغیزلرك احوالندن برپارچه

بوتورك واسلام عنصرینه عائد معلومات تاریخیه، فرانسزجه‌دن نقلاً محفل مجموعهٔ اسلامیه‌سنك ٣٩ نجی نسخه‌سنده درج اولوندیغی قارئلرجه معلوم اولوب عاجزلریده بشقه بر مجموعه‌ده بو جهته تماس ایتمشدم. بناءً علیه تکراردن صرف نظر بعض مهم نقاطی ذکر ایده‌لم :

تاریخی جهتدن « قیرغیز » لر :

قازاقلرك ایلك اول « اورداایچین » اولادی صوکره‌دن « جوجی » نك « بوقال » ، « توقال » و « تیمور » اسملی اوغلنك نسلندن کلن « ارص خان » اولادی اداره ایتمش و ـ ١٧ ـ نجی عصراوائلنده «باراق خان» نام قازاق عموم « قیرغیز ـ قازاق » لری بر

---

[١] ب . غوتیه « صحرای کبیر » پارس ١٩٢٣

آره‌یه جمع ایدوب معظم بر حکومت میدانه کتیرمش ایدی . بر عصره قریب مدت شوکت وعظمتنی محافظه ایده‌ن حکومت مذکوره ١٨ نجی عصرده انقراضه یوز طوتمغه باشلامش وبونی فرصت بیلن دشمنلر طرفندن یاواش یاواش استقلالری محو [illegible]شدر .

جغرافی جهتندن « قیرغیز » لر :

علی‌التخمین آلتی میلیون قادار نفوسه مالك اولان بو قوم، داغنیق برحالده اولوب عمومیتله « تورکستان چینی » ، شمالی و شرقی « تورکستان روسی » جهتلرنده و « بالقاش » کولندن اعتباراً « اورال » ه قدر امتداد ایده‌ن صحرالرده توطن ایتمکده‌درلر. کذلك «بحر خزر» ك شمال ساحللرنده‌ده آز چوق « قازاق » لر موجوددر .

ازدواج — : قازاق — «قیرغیزلر» چوجقلرینی اوچ ، درت یاشنده ایکن نشانلایوب بوکا «آیتدیرما» تعبیر ایدرلر . آیتدیرما — مراسمی دوکونك مقدمه‌سی صاییلوب اوکوندن اعتباراً طرفیندن هر بری بشقه‌سی ایله نکاح خصوصنده عقد مقاوله ایده‌مز. عکس معامله ایسه بویوك نزاع وجداللری تولید ایدر . حتی : بالاخره عارض اولان برنوع نقصانلقدن دولایی طرفیندن برینك عدم رضا کوسترمه‌سی نتیجه‌سی اوله‌رق ایکی قبیله بیننده قانلی مجادله‌لر وقوع بولدیغنی بالذات کورمشدم. آیتدیرما اثناسنده درت — بش قارا [٢] — : ویرمه‌یه مجبور اولان أرکك چوجغك پدری ویاخود وکیلی مقاوله موجبنجه دوکون زماننده لااقل اوتوز — قرق قارا ویرمك اضطرارنده قالیر . شرف و حیثیتك آرتماسی مالك مقداری ایله مبسوطاً متناسب اولدیغندن اوراده ازدواج مسئله‌سی ایجه مشکلدر .

مع ذلك رعی حیوانات ایله اشتغال ایدن ملت مذکورهٔ اسلامیه اکثریت اعتباریله زنکین اولوب اك فقیر بر أوده هیچ اولمازسه اون‌بش — یکرمی قادار « قارا » بولونور .

جنازه مراسمی :

بر قیرغیز زنکینی وفات ایدر ایتمز اطرافه سواری چاپارلر [٣] کوندریلوب بك اوزاق مسافه‌لرده‌کی قبائلی صلات جنازه‌یه دعوت ایدرلر. آراق دعوته اجابت ایدن بیکلرجه اهالی یوم معین‌ده متوفی‌نك کوینی احاطه ایدر . و عادتا او یر ، محشره منقلب اولور . فقط بونلری عمومیتله میته دعا ایچون کلمشدر دیه ظن ایتمه‌یکز . قازاقلرده بنه اسرافه ابتنا ایدن بر عادت قبیحه واردرکه متوفی‌نك وصیتنه کوره بش یوز ، آلتی یوز قویون ایکی یوز وداها فضله حیوانات بین‌الاهالی مساواةً تقسیم ایدیلیر . بوندن ماعدا حاضرونك قارنلرینی دویورمق ایچون آیریجه یوزلرجه قویون کسیلیر. ایشته بویله بر جماعت کبری‌یی جلب ایدن قوت ایکی شیدن عبارتدر :

جیبی دولدیرمق ، قارنی دویورمق .

یوقسه بیچاره فقیرك جنازه‌سنده اوچ ، درت آدمدن فضله کوره‌مزسکز .

دیت : عموم دعوالری ، آق صقاللر، یعنی قبیله رئیسلری حل ایدر . منازعه و مجادله‌لر ، مقاتله‌یه منجر اولورسه آق صقاللر طرفندن دیت اوله‌رق تعیین ایدیلن مقدار حیوانانی — مثلا : بیك قویون .. بش یوز قارایی — قاتلدن آلیرلر . اکثریتله مالك هپسنی ویره‌مه‌ین قاتلك عموم املاکی مصادره ایدلدکدن صوکره متباقیسنی قاتلك منسوب اولدیغی قبیله، یاخود اوروغ اکماله مجبوردر .

تورکستانلی : رفعت بهداود

[٢] « قارا » لفظ مشترك اولوب صغیر ، دوه و بارکیرلره اطلاق اولنور .

[٣] خبر ویریجی دیمکدر .

مطبعهٔ عامره ‖ مدیر مسئول : طاهرالمولوی

اسلامك نفعنه خادم مقالات مع‌التشکر قبول ونشر اولونور

یازانك شخصیتی دکل ، یازینك اهمیتی نظردقته آلینیر .

کان یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ سیراسیله درج ایدیلیر .

کوندریله‌جك آثار ، اوقوناقلی ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر .

محفل

١٣٣٨

دینی ، علمی ، ادبی ، اجتماعی

مجموعهٔ اسلامیه‌سی

صاحبی ، مدیری ، محرری :

اداره‌خانه‌سی : بایزید جامع شریفنك تربه قپیسی قارشیسنده .

مرکز توزیعی : باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی

آبونه بدلی : سنه‌لکی ١٠٠ غروش ، آلتی آیلغی ٥٠ ، ممالك اجنبیه ایچین ٢٥ غروش ضم اولونمالیدر .

آبونه قیدی معامله‌سی هرسنه‌نك بیرنجی وایکنجی آلتی آیندن اعتباراً اجرا اولونور

عدد	جلد	رجب	فی : غروش
٤٥	٤	١٣٤٢	١٠

مندرجات :

شهر امینی بك افندی‌یه تشکر :

آقسرایدن چاپایه منتهی جاده‌ده تراموای دیره‌کلرینه معلق الکتریق فنارلرینك تسریع تنویری خصوصی ٤٣ نومرولو نسخه‌مزده آچیق بر عریضه ایله شهرامینی بك افندی حضرتلرندن رجا ایدیلمشدی. استعطافمز نظر دقت واهمیته آلینارق — فاصلهٔ انطفا — ایله بو فنارلر یاقیلمایه باشلاندی. هم یولمز، هم دیدهٔ افتخارمز آیدینلاندی . مشهود مآثر مشکوره‌سنه پارلاق بر لاحقه اولان شواثر عمرانپروریسندن طولایی میر مشار الیه حضرتلرینه عرض تشکرات ایده‌رز .

موضح علم کلام درسلری

فاتح درسعاملرندن و ملغی مجلس تدقیقات شرعیه اعضاسندن فاضل محترم ارضروملی عمر نصوحی افندی حضرتلری طرفندن بو عنوان ایله بر اثر نشر ایدیلمشدر .

« افرادامتك معنویاتنی اعلایه ، تحری حقیقتده بولونان کنج فکرلری تنویره ، جمعیت بشریه‌نك احتیاجات روحیه‌سنی تطمینه خدمت ایده‌جك یکی بر طرزده یازیلمش » اولان بو مفید اثری ، آثار جذیه مراقلیلرینه توصیه ایده‌رز . هدیه‌سی ٦٠ غروشدر .

تبریك

رجب شریف ایله داخلنده‌کی رغائب و معراج لیالیٔ مبارکه‌سنك ذاتِ موحدیه و عامهٔ مسلمین حقنده یمن و مسعود اولماسی الطاف جلیلهٔ سبحانیه‌دن متمنادر.

محفل

محفل دینی و علمی :

تفسیرلر ـ مفسرلر

تفسیر، تأویل، تحریف، تبدیل و آرالرنده‌کی فرق

(تفسیر) تفصیل وزننده لغةً کشف و بیان معناسنه کلان (فسر) دن مأخوذدر، یاخود دوقتورك ماهیت مرضی تشخیص ایچین مریضك ادرارینه تحلیل قصدیله باقاسی معناسنه کلان (تفسره) دن آلنمشدر. (تأویل) رجوع معناسنه کلان (اول) دن مأخوذدرکه تأویل سایه‌سنده آیتك معانیٔ محتمله‌دن بعضیسنه ارجاع اولوندیغی قابل انکار دکلدر.

(تحریف) لفظی ابقا ایتمکله برابر بر مقصد مخصوصه بناءً تحملی اولمیان بر معنایه صرف و تحویلیدرکه اهل تورات، اوصاف و نعوت جلیلهٔ محمدیه‌یی، اهل انجیل‌ده ذات پیغمبری حقنده‌کی بشائر انجیلیه‌یی بویله‌جه تحریف ایتدیلر. یهودیلر اوصاف مذبوره‌یی کتم و اخفادن باشلایه‌رق اخفا طوریه‌سنه صیغمیان حقائق صریحه‌یی متحمل اولمیان معانیٔ بعیده‌یه حمل ایله عوامی اغفال ایدرلردی. آباء کنیسائیه‌ده (فارقلیط = پاراقلیتوس) کلمه‌سنی احمد معناسنی افاده ایتمه‌سین دیه (معزی) (وکیل) معناسنی طوغورتمق ایچون و(پاراقلیتوس)ه چویرمشلردی.

تبدیل بوتون الفاظی ده‌کیشدیرمکدن عبارتدرکه اهل تورات، اوصاف محمدیه‌دن بویی شویله‌در، چهره‌سی بویله‌در قسملرینی خلاف واقع اولارق بویی اوزوندر، چهره‌سی سیاهدر کبی مفتریاته (تبدیل) ایدرلردی.

تفسیر ایله تأویل آراسنده‌کی فرق

(ابوعبیده) هر ایکیسنك بر معنایه اولدیغنه قائل اولمش (راغب اصفهانی) تفسیرك تأویلدن اعم اولمسنه و تفسیرك اکثر استعمالنك الفاظ و مفرداتده بولونه‌رق جمله‌لره تجاوز ایتمسنه، تأویلك ایسه معانی و جمله‌ده اولدیغی کبی علی الخصوص معانیٔ کتب الٓهیه‌ده اولدیغنه قائل اولمق صورتیله آرالرنده فرق درمیان ایتمشدر.

بعض علماده «تفسیر، آنجق بر وجهه احتمالی بولونان لفظی بیاندر. تأویل ایسه ادله‌دن برینه اعتماداً معانیٔ متعددهٔ محتمله‌دن برینه لفظی توجیه ایله‌مکدن عبارتدر» دیمشدر. ماتریدی حضرتلری «تفسیر، شو لفظدن اللهك مرادی شودر، دییوب کسدیرمکدرکه اکر بو، مدار قطع اوله‌بیله‌جك بر دلیله مستند ایسه طوغریدر، یوق اویله دکل‌ده صرف بر ظن و تخمیندن عبارت ایسه طرف نبویدن منهی اولان تفسیر بالرأی قبیلندندر. تأویل ایسه کسدیروب اللهی اشهاد ایتمکسزین احتمالات عدیده‌دن برینی ترجیحدن عبارتدر» بیورمشدر. قشیری‌یه کوره «تفسیر، روایت و سماعه مقصور اولان، تأویل ایسه استنباط و اجتهاده متعلق بولوناندر».

بغوی و کواشی‌یه کوره تأویل: «آیتك ماقبلنه و مابعدینه موافق و کتاب سنت ایله متطابق وینه او آیتك محتملاتندن بولونان بر معنایه آیت مزبوره‌یی علی طریق الاستنباط والاجتهاد صرف ایلمکدر».

شیخ الاسلام ابن تیمیه دیرکه: تأویل، اوچ درلو اطلاق و استعمال اولونور. برنجیسی اصولیون اطلاقیدر. اشبو اطلاقه دلیله استناداً مرجوحی ترجیح ایله‌مکدن عبارت اولوب اصولیون اصطلاحیدر.

ایکنجیسی: مفسرین اطلاقیدر. بونلره کوره تفسیرك مرادفیدرکه ابن جریرك تفسیرینه باقانلر (التأویل فی هذه الآیة کذا) سوزینه پك چوق تصادف ایدرلر.

اوچنجیسی: کلامك حقیقت و مرجعی و عاقبتی معناسنه‌درکه (الیوم ینظرون تأویله) ده‌کی تأویل بو معنایه‌در. شو حالده حشر و نشره دائر اولان اخبارك تأویلی اونلرك عاقبتلرندن باشقه برشی دکلدر، دها زیاده تفصیل ایسته‌ینلر (توضیح المتشابهات) نام اثر عاجزی‌یه مراجعت بیورلمش بولونسونلر.

برغمه‌لی : جودت

هندلی بر میسیونرك اسلامیت حقنده‌کی سوزلری

۲

ژانیار آزادارانك لاف وکزافه قارشی بو قیصه سوزلردن باشقه‌ده‌ر دیه‌لر یاپیلابیلیر. بالخاصه، بو کونکی خزان دینیمزده صوك بهارك کل باغچه‌لرنده صوك و نادر، لکن کرانبها چیچکلری کبی اولان علمامز کندیلرینه خاص مهارتله دریندن درینه جوابلر ویره‌بیلیرلر، فقط هندلینك قونفرانسندن بزم ایچون عبرت نمونه‌سی اولاجق عملی نتیجه‌لر چیقیورکه اونلری‌ده مختصراً قید ایدییورم.

عجبا قاچ دین عالممز واردرکه ایکی اجنبی لسانیله و فصیح بر تکلم و منقح بر اسلوب ایله بر مسئله حقنده بر بوچوق ساعت قارشیسنده کیلری جذب ایدن بر مصاحبه یاپسون. کونده‌لك غزته‌لرده و یا موقت مجموعه و رساله‌لرده دین بحثلرینی قارالایان قلملر پارمقله صاییله‌جق قدر محدوددر.

وقتیله هر اوقویوب یازمه‌بیلن تورکجه ایله برابر عربجه و عجمجه‌یی‌ده تورکجه قدر بیلیوردی. دینه دائر بر استیضاح ویا استفهامنده عربجه کتابلرده ایسته‌دیکنی بولیوردی. عربجه دین کتابلرینك کرك کیفیت، کرك کمیتجه مهم بر قسمنی اصلاً و نسلاً تورك اولانلر وجوده کتیردیلر. بو کون ایسه دینده تکاسل کوسترن و یا بوسبوتون لادینی اولان کیمسه‌لر اکثریتله عربجه بیلمه‌ینلردر. هم اونلرجه عربجه‌یی اوکرنمك نتیجه‌سز، فائده‌سز بوش بر زحمتدر. دیکر طرفدن‌ده بعضی خوجالر، دینه دائر تورکجه یازمالرینك سببی تورکجه‌نك تکامل ایتمکده اولدیغنه، افاده‌مزکی شمولك تقرر و تعین ایتمدیکنه عطف ایدیورلر. بو ادعاده یا کلشدر دینه‌مز. چونکه اون بش سنه اولکیله بو کونکی افاده‌مز ـ کرك شفاهی، کرك تحریری ـ آراسنده بر فرق واردر. فقط بو فرق نه‌ده اولسه بزی تورکجه‌دینی اثرلردن الی الابد محرومیته محکوم ایده‌جك قدر قوتلی و واجب الاتباع اولاماز. بو کون دینی اوکرنمك ایسته‌ین بر تورك آرزوسنه نائل اولامیور. المزده‌کی صابانك مکمل اولمامسی بزی غیر مکمل بر صابانله طوپراغی ایشله‌مکدن منع ایده‌مز. اکر مکملك الده ایدیله‌جکی زمانه قدر بکلرسه‌ك آجلقدن اولورز. بر ایکنجیسی‌ده طوپراغی یابانی اوتلر قاپلار و تکرار سوروله‌سی پك زور و بلکه‌ده غیر قابل اولور. دینی ساحه‌ده ده ایشله‌مك ایچون متکامل و متصلب بر لسانك بکله‌نیلمسی بزی دینسزلکه آتدیغی کبی مضر تخملرك نشو و نماسنه یاردیم ایدر. بو کونکی افاده‌مز علمی بر لسانه آلوپرمه‌سه‌بیله مادامکه المزده یگانه آلت اولارق او واردر، اونکله مهما امکن بر ایش کورمك مجبوریتنده‌یز.

بو کون علمامز طرفندن تورکجه‌نك اهمال

ایدلدیکنی کوردکدن صوکره اونلردن انکلیزجه ، فرانسزجه والخ... کبی اجنبی لسانلری ایستەمك - ولو شخصی منفعتلری ایچون اولسون - حدی فضله کچمك اولاجق. بوقسه نەقدر ایستر ووجودیله نەقدر افتخار ایدردك، اکر باشنده صاریق، صیرتنده جبه بر خوجامز اوروپالره، آمریقالره کیدوبده - اونلرك بزه قدر کلوب ایمانمزی افساد ایتمەلرینه قارشی - ارشادده بولنسون .

هندلینك، عبادت یرندن زیاده اکلنجه یری اولان بر اوتل صالوننده قونفرانس ویرمەسی دقتی جالبدر. دیندن بحث ایتدیکی ایچون کلیسایی اوتله ترجیح ایتمەیدی . چونکه هیچ شبهەسز اوراده کندیسنی دها چوق دیکلەینلر بولنوردی. فقط او کلیسایه کیتمەدی. علی العاده حیاتدن بر کوشه سچدی و او حیات ایچنده کیلره خطاب ایتدی . بونی نیچون بویله یاپدیغنی بیلمیورم . بلکه اوراده بولنانلرك یوزده طقسانی کلیسایه اوغرامز طاقمدن عد ایدیوردی وبلکه بو فکری دوغریدی . فقط نتیجه اعتباریله آرتق اسکیمش کلیسا عادتلریله ارشاد ویا افسادی یاپاجغی یرده زمانه ایچون اك موافق بر صورت اجتماعی انتخاب ایتمش ومقصدنده موفق اولمش اولدی . چونکه اسکیمش کلیسا عادتلرینی واسطه اولارق قوللانمامی ارشاد ویا افساددە موفق اولمامق ایچون اك اساسلی بر شرط تشکیل ایدەجکدی .

بزده وعظلری دیکلەینلر واعظك اطرافندەکی محدود خلقه ایله دورت دیوار وقبەدر . ارشاده لزومی اولانلر ذاتاً خوجانی - نه سویلرسه سویلەسین - دیکلەمکه کلنلر دکل، خوجا یوزی، خوجا سسی ایشیتمەینلردر. ارشاد وظیفەسیله مکلف اولانلر، لادینلرك کندی آیاقلرینه کلمەسنی بکلەمکله هیچ برکیمسەیی دوغری یوله چکەمزلر. چوبان سورودن آیریلان قوزویی اوطوروب کلسون دیه بکلەمز. کیدر، کندی آرامغه باشلار. چونکه اوطوروب بکلەدیکی کون اوقوزو سورویه بردها کلەمك اوزره آیرلمشدر. اوقوزونك نصیبی قوردلره، تیلکیلره یم اولمقدر .

لادینلرودینی کوشکلر، جامعده وعظ دیکلەمکه کلیورلرسه بونك سیلریقی آراشدیرمق وبر چارهٔ حل بولمق قابل اولامازمی؟ واعظ ومرشدلریمزه خلقه خطابدن عجزی اسناد ایتمك کیمەنك خاطرینه کلمز . ارشاد وتعلیم ایچون بریره احتیاج یوقدر . جامعلردن بوشالان قولاقلری هیچ اولمازسه قونفرانس صالونلرنده بولامازمی یز وجامعله خلق آراسندەکی قوپان باغی غریب واری قونفرانسلرده باغلایوبده تکرار جامعه، بوسفر هپ برلکده عودت امکان خارجندەمیدر؟ بر دینك شرف وحیثیتی مدافعه ایدەجك اولانلر، او دینك سالکلری وسالکلری ایچنده عالملریدر .

بر وقتلر دین اسلام، مانع ترقیدر دیدیلر دوردیلر. بو ادعا قوتنی صوك زمانلرده غیب ایدر کبی اولدی. فقط بو، مسلمان علماسنك اثبات ویا غیرتیله دکل . خرستیان عالملر، اسلامیتی تدقیق ایتدیلر، اسلامیتك هیچ بر صورتده وهیچ بریرده مانع ترقی اولمدیغنی کوردیلر. حتی بر چوق ملتلرك اسلامیتی قبولندن صوکرا متکمل بر مدنیت درجەسنه آنی صورتده یوکسەلدکلرینی اوکرەندیلر وعلم نامنه برازده اسلامیتدەکی تسخیر قوتنك جاذبەسنه قاپیلارق کندی همجنسلرینك جهالتنی تصحیح ایچون بو ادعایی جرح ایتدیلر. قبول ایتملی یزکه بز بو خصوصده هیچ برشی یاپمادق .

هندلینك دیدیکی کبی مسلمانلرك دیکر دینلری تدقیق ایتمەمەسی بزم ایچون بویوك بر قصور اولاماز. فقط دین دشمنلرمز طرفندن اسلامیت علیهنه صاوورولان هرزەلری رد ایتمەمکلکمز، هله اوهرزەلرك موجودیتندن خبردار اولمامقلغمز عذر قبول ایتمز قباحتلرمزدندر . او هرزەلرکه هربری بر دینداشمزك قلبندەکی عشق وایمانی صارصیور، هیچ اولمازسه اسلامیتك ومسلم اولمق دولاییسیله بزم شرف وحیثیتمزی یار واغیاره قارشی کوچولتیور. کورولیورکه بوراده‌ده دین مسئلەلریله اوغراشانلرمزك اجنبی لسانی بیلمەمزلکلری علیهمزه ارتکاب اولنان اسنادلردن کندمزی تبری ایتدیرەمەمکلکمزه سبب اولیور .

جناب حقدن دیلەدیکم شوکه : حسن نیتله سویلەنیلن شو سوزلر، اذعان وانصافلی بر حمیت صاحبنك قولاغنده یر بولابیلسین .

قاهره : ٢٥ تشرین ثانی ٩٢٣

رشید مظهر

« شعرای یمانی » یلدیزی حقنده

ارکان حرب قائممقامی عبدالرحمن بك افندی یه

(محفل) مجموعهٔ اسلامیەسنك ١٣٤٢ سنەسی ربیع الاولی نسخەسنده (شعرای یمانی - Sirius) یلدیزی حقنده همت بیوردیلان معلومات واقفانەیی اوقویوب قیمت علمیەکزك نەقدر یوکسك اولدیغنی کمال فخر وسرور ایله آکلادم . سزی تبریك ایله برابر مقالەکزك دردنجی مادەسی حقنده سرد ایدەجکم ملاحظەیی مطالعه بیورەرق بوخصوصده بندەکزی تنویر ایتمکزی تمنی ایلرم . شویلەکه :

اولاً : انکلیز حکمتشناسانندن حکمت ریاضیه متخصصی (سیر ویلیام طومسون) یکرمی سنەلك متمادی بر تدقیقات موشکافانه نتیجەسنده حرارت شمسك کوندن کونه تناقص ایتمکده اولدیغنی بولمش وبوخصوصده هر نەقدر بر دستور ریاضی الده ایدەمەمشسەده تقریبی بر قانون بولەرق حرارتك

بو قانون دائرەسنده تناقص ایتمسی حالنده بر قاچ میلیون سنە صوکره حرارتی ارضمزی ایصیدەمیەجق برحاله کلەجکنی وبناءً علیه ارضمزده حیات قالمیوب شمسده مظلم بر حال کسب ایدەجکنی استنتاج ایتمشدر .

ثانیاً : داهی عنوانی قازانان (آینشتاین - Einstein) ایسه ضیانك قابل وزن اولدیغنی اثبات ایتمشدر . ضیا قابل وزن اولنجه شمسدن چیقان ضیا، موزون اولمسی حسیله هرآن شمسك بر مقدار ضیا غائب ایدەجکی و موزون اولان بر ماده ایسه هر زمان بر منبعدن چیقدقجه بو منبعده مادهٔ مذکورەنك رهین زوال اولەجغی شبهەسزدر . بناءً علیه شمس ضیادن محروم قالەجق و نتیجەده مظلم بر حال کسب ایدەجکدر .

شیمدی قیامت علامانی اولەرق سورهٔ تکویرده (اذا الشمس کورت) آیت جلیلەسی تماماً بو حقیقی بیان بیورمیورمی ؟

بو حالده آن قیامت بیلنەمزسەده هر حالده اللی بیك سنه کبی پك یقین بر زمانده اولمسه کرك .

حادثهٔ قیامت، شعرای یمانینك غیوبتدن اول ویا صوکره اولمسی مسئلەسنه کلنجه علم هیئت حقندەکی اثرلر کتبخانەلرده بولوندقجه (شعرای یمانی - Sirius) حقندەکی حقائق ریاضیه مذکور کوکبك اولجه موجود اولدیغنه دلالت ایدەمزمی ؟

سورهٔ یسده (والقمر قدرناه منازل ..... وکل فی فلك یسبحون) آیت جلیلەسی موجبنجه منظومهٔ شمسیەمزك فضاده سبح ایتدیکی اخیراً علم هیئت اربابنجەده معلوم اولدیغندن بو تبدیل موضعلردن طولایی (Sirius)ك اولجه موجود اولوب بعده منظومەمزدن کوریلەمیەجك قدر اوزاقلاشه بیلەجکی بعید استقبالدەکی علما طرفندن بلا تردد قبول ایدیلەبیلەجکدر .

قوم بنی اسرائیلك عصیانلری اوزرینه سورة الاعرافده‌کی (فارسلنا علیهم الطوفان و الجراد والقمل والضفادع والدم ...)

آیت جلیله‌سنده بیان بیورلدیغی اوزره جناب حق مذکور قومه جزا اوله‌رق بیت و سائره‌یی مسلط ایتمش ، بو نه دیمکدر؟. شبهه‌سز بو عصرده کشفنه موفقیت حاصل اولان (تیفوس) میقروبنی حامل بیتلر اوله‌جقدر . زیرا الیوم یوز بیکلرجه کوی وشهرلرده تمیز یاشامیان انسانلرده بیت موجود اولوب بو کبی انسانلر فریع فخور یشامقده‌درلر . تیفوس میقروبلی بیتلر ایسه او وقت جداً برقومی تیز زمانده خاك هلاکه سره‌بیلیردی . بو حقیقت بو میقروبك کشفندن اول معلوم اولمدیغندن بو آیت جلیله‌یی او زمانلر تدقیق ایدنلر معناسز کبی ظن ایده‌بیلیرلردی .

برده معارضلرك اثرلرندن انشقاق قمر معجزه‌سنك استنتاج ایدیله‌بیلمسی . بلکده معلوم عرفانلریدر ، طرابلس شاملی حسین الجسری حضرتلرینك اثرلرینی ترجمه ایدن متبحرین علمامزدن مناسترلی اسماعیل حق افندی مرحومك رساله حمیدیه نام اثرلرنده هندستان مجوسیلرینك انشقاق قمر حقنده سانسقریت تاریخنك بحث مخصوصنده : « مکه طرفنده محمد اسمنده اویله برسحرباز تورمشدرکه شمدی‌یه‌قدر معلوم اولان سحربازلر ایچنده دها بونك کبیسی کورلمامشدر . مکه‌ده‌کی محیطنه قمری ایکی‌یه شق ایده‌جکم دیه اعلان ایله انشقاق قمری کوسترمش و بز بیله هندستان محیطندن بو انشقاقی سیر ایتمشزدر . » دیه محرر اولدیغنی بیان ایدییورلر . ایشته غیر مسلملرك اعترافی .

ایشته بو وبوکا مماثل بر چوق آیات جلیله قرآنیه‌نك معجزهٔ باهره‌سی برچوق عصر صکره میدانه چیقدیغی کبی بعضیلرینك‌ده الآن کنهه واریله‌میوب بالآخره حقیقتی تعین ایده‌جك وبعضیلری‌ده معارضلرك اثرلرندن آکلاشیله‌رق (شعرای یمانی) نك وقتیله موجود اولدیغی استقبال بعیدده‌کی علمای اسلامیه‌جه بالتدقیق آکلاشیله‌جقدر. معلوم عالیلری اولدیغی وجهله قرآن عظیم الشانده معراج محمدی ، رفع عیسی ، اصحاب کهف ، مائدهٔ عیسی ، عصای موسی ، اصحاب فیل وسائره کبی شیلردن باحث اولوب مادی دلائل علمیه سردیله حقیقته واصل اولماننك امکانی بولونمایان برچوق آیات جلیله واردر . برمدقق معتقد دلائل علمیه ایله کنهنه واقف اولدیغی بعض آیات جلیله ایله تنور ایتدکدن صوکره دیکرلرینه بلا تأمل ایمان ایدر . علی الخصوص بو عصرده آوروپا علماسی [مابعدالروحیات - تجربی روحیات-parapsychophysique-metapsychique] عالملرینه فوق العاده اهمیت ویره‌رك یاپدقلری تجربه‌لر نتیجه‌سی بولدقلری حقائق غیر معتقدلرجه خرافات ظن ایتدکلری بو کبی روحی مسائل لله الحمد برر حقیقت اوله‌بیله‌جکلری فکرینی پك واضح برصورتده اورته‌یه قویان بر چیغری آچمشلردر .

بو عالملره دائر لهستانك مرکزی اولان (وارشوه) شهرنده ۲۹ اغستوس الی ۵ ایلول ۱۹۲۳ طرفنده ایکنجی دفعه یاپیلان قونغره‌ده آوروپا وآمریقانك هر طرفندن روحیون و دینیون وسائر فلسفه ومابعدالطبیعه متخصصلری حضورنده متعدد دفعه‌لر یاپیلان تجاربده ارواحك موجودیتی بالعمل کوریلوب بونلر طرفندن تصدیق ایدلمش وبو تجاربده کوریلان حقائق حادثات روحیاته عائد آیات کریمه‌نك برر حقیقت اوله‌جقلرینه دائر معتقدلرجه پك واضح برصورتده شرح ایدیله‌بیلمکده‌در. الحاصل شمدیلك تطویل کلامه حاجت کورمیه‌رك بو قدرله اکتفا وبو وسیله ایله عرض احترام ایلرم افندم .

دارالفنون مدرسه‌سی ومهندس مکتبی ریاضیات مدرسلرندن

مصطفی سالم

علمیه کسوه‌سی حقنده

ابتدای داخل طلبه‌سندن ذوالکرم افندینك بو نسخه‌ده و (طلبه محفل) نده مندرج مطالعه‌نامه‌سی ، بکاوقتیله ایشیتدیکم برلطیفه‌یی خاطرلاتدی . اسکدارده کائن (قوصره بابا) تکیه‌سنك پوست نشینی اولوب (شاشی حافظ) دیمکله عریف برذات واردی .

کندیسی نقشی شیخی اولدیغی حالده فس کیر ، اوستنه بیاض ، یاخود یشیل صاریق صارازدی . الله رحمت ایله‌سین . بو ذات برکون صاریقدن بحث آچمش ، ارباب عمائمك یك نظرده آکلاشیلا بیلمه‌سی ایچین صاریقلره علامت وضعی لزومنی سویله‌مش ،

— نه‌یاپمالی؟ سؤالنه‌ده شوجوابی ویرمشدی :

— افندم ! صاریق صارمق ، سنت اولدیغی ایچین هیچ برمسلمان بوندن منع ایدیله‌مز . فقط صاریقلرك اوستنه براشارت قونولورده صاریقلیلر مسلکاً تفریق اولونورسه فضیلت وحیثیت اصحابنك یا کلیشلغه اوغرامامسنه میدان ویریلمز . مثلا : بنی صولوق صاریغم ، اسکی عبام وشاشی کوزمله قاره‌جه احمد جاده‌سندن کچرکن کورن جنازه صاحبلری (مورتیجی) ظن ایده‌رك صدقه ویرمه‌یه قالقیشیور ، یاخود عوامدن بری ، باشنی صاریقلی کوردیکی سیار برمزار طاشنی خواجه وهم ایده‌رك مسئله دانیشیور ! بوکبی محذورلره بناءً ایستیورم‌که باشی صاریقلیلره مسلك اعتباریله فرق اولونسون . فرضا مدرسلرك صاریغنه بر رحله ، امامله محراب ، مؤذنلره مناره ، قیملره سوپورکه ، اولو ییقایجیلره لیف صابون ، اسقاطجی ومورتیجیلره‌ده تابوت تنه‌شیر رسمی قونولسون !

شیخ مرحومك لطیف براسلوب ایله صایوب دوکدیکی صاریق علامتلرندن ناظرمده قالابیلنلری یازدم . لطیفه‌دن صرف نظر ایدلنجه علائم جمانم حقنده مرحومك کوستردیکی اسباب موجبه‌یك‌ده کینظرلق کوروشی دکلدی . أوت ، صاریغك تسمیی طولایسیله‌درکه فاضل برخواجه ایله جاهل برجراد ـ خصوصیله یاباعجی نظرلرده ـ آییرد ایدیله‌میور . اوندن باشقه بعض مخلوقات وارکه سعدی‌نك :

اطلس کعبه‌را جل خرکرد

دیدیکی کبی بحق بیکانه‌سی بولوندیغی علمیه قیافته کیرییور ، بیننده‌کی اسرائیلیات ایله قلبنده‌کی احتراصاتی برقاچ دولام صاریغك آلتنده وسیاه بر لاطه‌نك وسعت ستری آراسنده کیزله‌مك ایستیور . فقط ماهیت ذاتیه‌سی چوق وقت مستور قالامیور ، عاریت کسوه‌سنك یکندن ، یاقاسندن تظاهر ایدییور ، بوکبی تظاهرلر ایسه خوجالر ! یاخود صوفتالر ! دیه باشلایان حقسز ونابمحل اتهامانه یول آچیور .

اهل کتاب اولان دیکر ایکی ملتك آرامزده‌کی علماسی وطلبه‌سی ، یعنی خاخاملر ایله پاپاسلر وشاکردلرینك قیافتی ، عنعنوی بر محفوظیتله دوام ایدوب کیدییور . هیچ برموسوی ، یاخود عیسوی ، خاخام وپاپاس قیافتنه کیرمیور وکیرمه‌یه هوسلنمیور . بزده ایسه قضیه تماميله برعکس .

واقعا مسلمانلقده رهبانیت وروحانیت اولمادیغی کبی اولجه بین المسلمین آیری آیری قیافت ده‌یوقدی . فقط (عبدالملك بن مروان) ك شامده (دیوان الطراز) تشکیلندن اعتباراً هر مسلمانك مسلکنه کوره قیافتی تعین ایدیلدی .

دول اسلامیه‌نك هر برنده اختصاص قیافته اهمیت ویریلدی . ملغی دولت عثمانیه‌ده ایسه بو خصوصه بالخاصه قاووقلرده‌کی تنوع ایله اعتنا کوستریلدی .

مملکتمزده‌کی طرق علیه مشایخنك حالا کییوب کیدیردکلری مختلف الشکل تاجلر ، بو بابده اجمالی برفکر ویره‌بیلیر .

محمود ثانينك اوروپا كسوه‌سنى قبولندن مشروطيتك اعلانى تاريخنه قدر علميه وملكيه قيافتلرنده بطى بر تبدل ايله برابر اولدقجه محفوظيت باقى ايدى. مثلا: نيم دوامه باشلاديغم ٣٠٨ تاريخلرنده (مقام سر عسكرى) كتبهٔ ملكيه‌سى، قلمده استانبولين، ياخود ره‌دينغوت ايله بولونور. چيقاركن اوسته، ساقو، ياخود پارده‌سو كيرردى. جاكتله قلمه كلينمه‌سى خوش كورولمز، كلينسه بيله بر آمرك حضورينه كيريله‌مزدى.

اسبق اعياندن مشهور بروسه‌لى رضا افندى مرحومك برادرى شاعر راسخ افندى‌نك - سر عسكر مستشارى ايكن قلمدن ايستديكى برافنديك جاكتله يانه كيتمه‌سى اوزه‌رينه:

— برافندى ايسته‌مشدم، تحفجى چراغى دكل!

ديه تكدير ايله‌مش اولديغى سويله‌نير طورورردى.

اونك ايچين خارجده جاكتله كزمك ايسته‌ين بعض كنجلر، صباحلاين جاكتلرينى پابوججى‌يه ويروب سترەلرينى، آقشام اوستى چيقاركن ده سترەلرينى بيراقوب جاكتلرينى اكتسا ايدرلردى.

مشروطيتدن صوكرا ايدى كه آچيق رنك جاكتلى ناظرلر، پوسكوللى باغلى ايسقارپينلى شيخ الاسلاملر! كورولمشدى. شو نمونه‌لرده هركسك ايجاب رسميته كوره دكل، جاننك ايسته‌ديكى شكلده كينمه‌سنه سبب اولمش، ياخود اكتساخصوصنده‌كى انتظامسزلغى آرتيرمشدى. يالكز عسكر، ژاندارمه پوليس قيافتلرى محفوظ قاليوردى كه بو محفوظيت ده او قيافتلره كيرمه‌نك ممنوع ومستلزم جزا اولماسندن ايلرى كليوردى.

علميه قيافتنده ايسه بويله بر ممنوعيت ومحفوظيت اولماديغندن جرارلق، ديلنجيلك، مورتجيلك وامثالى مسالك خسيسه اربابنك كسوه‌سى اولمق دركه‌سنه سقوط ايديورردى، حالاده ايديور.

او قدر كه بر حريف، رطب ويابس سويله‌نه‌رك جراتمك، ياخود جامع قاپيسنده طوروب ديلنمك وياخود «صو دوكدم، حقمى حلال ايتمه‌م!» ديه جنازه ولينسنك آرقه‌سندن سكيرتمك اثناسنده بيله كنديسنده حيثيت علميه وهم ايتديرمك مفسدتيله زى علمايه كيرييور.

الآن‌ده دوام ايتديكى كبى اسكيدن آناطولى كويلرندن بر طاقم چوجوقلرى طوپلارلر، شهور ثلاثه‌ده استانبوله كتيريرلر، كوندوزلرى جوامع شريفه‌ده: «جبرائيلك قيليجى، عرشه چيقار بر اوجى» كبى تكرلمه‌لرله، كيجه‌لرى‌ده قهوه‌لرده، قراءتخانه‌لرده «ويرك ملايه افنديلر» ياوه‌سيله ديلنديريرلردى.

بو چوجوقلر، طوپلادقلرى صدقه‌يى كنديلرينى كتيرن ملتزملره ويريرلر، تسئل حاصلاتندن آنجاق يوز، يوز اللى غروش قدر برشى آليرلردى.

برقاچ كدا چشمك نفعنه خادم اولان شو ديلنجيلكده طلبهٔ علوم ايچين فوق العاده خسران آور وحيثيت شكن برحال واردى كه اوده بو تسئل آوينه - اوكره‌ديلوب - صاليويريلن او مخلوقلره ملا! ده‌نيلمه‌سى ايدى.

حالاده بو كيلريدر كه - قلمنى حقه‌يه‌مى، يوقسه بر صنف خلقك نقطهٔ حيثيه‌مى باطيرديغنى تفريق ايده‌مه‌ين - بعض محررلر (صوفتاجق) ياخود (چومزجك) كبى تعبيرات تحقيريه‌يى بلا تفكر ويك شمولّى بر معنى ايله يازديرتيور.

كذا ذوالكرم افنديك حكايه ايتديكى كبى خارجدن كلن بر آدام، هر صاريقلى ديلنجى چوجوغى طلبه‌دن، طلبه‌دن هر برينى‌ده او قبيل سئله‌دن صانعقله آلدانيور.

اوحالده كسوهٔ علميه‌نك ممتاز برشكله كتيريلمه‌سى وعلما ايله طلبهٔ علومك او طرزده كينديريلمه‌سى

مقام عائدنجه نظر دقته آليناجق مسائلدندر ظن ايديورم.

طاهر المولوى

شو سطرلرى قارالادقدن برقاچ كون صوكرا ايدى كه «طنين» غزته‌سنك ١٤ كانون ثانى ٣٤٠ تاريخلى نسخه‌سنده (كسوهٔ علميه) سرلوحه‌لى بر باش مقاله مندرج بولونديغنى كوردم. حسين جاهد بك، بو مقاله‌سنده، منتسبين علميه‌دن اولمايان بعض كسانك صاريغى وسيلهٔ اغراض ايتمكده اولديغندن بحثله بويله بر نتيجه ويرييور:

«كسوهٔ علميه اوته‌دن برى هركسك طاشيمغه صلاحيتدار اولديغى ملى وعنعنوى بر قيافت تلقى ايديله‌رك بونك صرف علماى دينه تخصيصى مناسب كوروله‌مه‌يه‌جك اولورسه احكام دينيه‌يى نشر وتلقين ايله مأمور اوله‌جق علما ايچون خصوصى بر اونيفورمه بولونماسى وبونلردن غيرلرينك دين نامنه وعظ ونصيحتده بولونمقدن منع ايديلمه‌سى‌ده عقله كله‌بيلير. فقط خلقمز اوته‌دن برى خواجه‌لرك قيافتنه آليشمش اولديغى ايچون شيمدى باشقه بر علامت فارقه ايله قارشيلرينه چيقاجق منسوبين علميه‌يى نظر اعتماد ايله كورمزلر. بويكيلكدن متوحش اولورلر. اونك ايچون اوته‌دن برى علمايه خاص اولان كسوه‌يى صرف علمايه منحصر بر حالده صفوت ونزاهتيله محافظه ايتمك وهيچ بر صلاحيت علميه‌يى حائز اولماياتلرك، وعظ وارشاده مأذون بولونماياتلرك صاريق، جبه، لاطه طاشيمالرى صورت قطعيه‌ده منع ايلمك الك موافق بر تدبير اولور.»

اوقافدن حسبةً لله بر رجا

برايكى سنه مقدمنه قدر بايزيد جامع شريفنه كيروب چيقانلر اونوتمامشلردر كه حكاكلر، قاشيقجيلر وتربه قاپيلرى خارجنده اخشابدن واولدقجه ظريف برر سقف واردى.

كنيش صاچاقلرى، جامع شريفه يوكسه‌لن مرديوه‌نلره سايبان اولان بو سقفلر، آلتلرندن كچن جماعت مسلمينى يازك كونشندن، قيشك ياغمورندن، قاردن محافظه ايتدكلرى كبى قاپى ايچلرنده وجامع داخلنده‌كى مرمرلرده توز وچامورله بولانماسنه ميدان ويرمزلردى.

ملغى اوقاف نظارتنك بيلمه‌م هانكى فنى، ياخود ادارى شعبه‌سى بر كون بونلرى ييقديرمش، سببنى صورانلره‌ده - غالبا - جامعك اسلوب معمارى‌سيله متناسب بولونماديغنى، واصلنده موجود اولماديغنى جوابنى ويرمشدى.

وظيفهٔ اصليه‌سى ييقمقدن زياده ياپمق اولان او اداره‌نك شو فنى ومسلكى غيرتكشلكى آنده ايسه جامعك معموريتنه مغاير واصلنده غير موجود بر چوق آثار خرابى، معبدك هرجهتنده باصره تأسفه مشهود اولوب طورويوردى.

باشقه بر طرزده ياپيلمق اوزره ييقديريلديغى - اثناى هدمنده سويله‌نيلن - او سقف وصاچاقلر، وقتيله غايت متين انشا اولونمش، ييقيلديغى صيراده بيله - ظن ايده‌رم كه - ياپيلاجق اولاندن داها صاغلام بولونمشدى.

كيريشلرى طوتدورمق ايچين جامع شريفك ديوارلرنده آچيلمش اولان اويوقلر حالا طورمقده وطولدورولمقسزين اوحالده براقيلمالرى، دست غدر ايله آچيلمش، فقط تداويسنه چاليشيلمامش متروك جريحه‌لرى آنديرمقده‌در.

سقفلرك سايه‌انداز اولديغى دملرده قاپيلرك خارجنده ومرديوه‌نلرك صحنلغنده اوستى موشامبا قابلى تخته بر كره‌وت طورور، جماعت‌ده آياق قاپيلرينى كره‌وتدن آشاغيده چيقاريردى. جامعك ايچنه قوندره ايله كيرمك نره‌ده، موشامبانك اوستنه بيله پابوشله باصمق حرمتسزلك تلقى اولونوردى.

بوندن باشقه قاپينك طيشاريسنه معلق اولان پرده ياغموردن، قاردن مصون بولونديغى جهتله برچوق سنه‌لرك صدمات كذارشنه مقاومت كوستره‌بيليردى.

أوت، برقاچ سنه اول بویله ایدی. شیمدی ایسه؟.. طاوان وجانی ایندیریلدیکی کبی قابی اوکنده‌کی کره‌وت‌ده قالدیریلمشدر .

یاغمورلو هوالرده طاشلرك اوستنه بیریکن صولرك ایچنده سوروغمکدن اومتین پرده‌لرك اوچلری چوروموش ، یوقاری‌یه طوغرو لیمه لیمه اولمش ، جامع شریف پرده‌لکندن چیقمش ، اوکنده‌کی مردیوه‌نلردن هیچ بروقت اکسیك اولمایان سعردلی دیلنجی چوجوقلرینك اوستنده‌کی سفالت کسوه‌سنه دونمش. اوقدرکه کناریندن طوتوب جامعه کیره‌جك جماعتك هربرینه تماسی، اومعجز دیلنجیلرك کیرلی ویاپیشقان سورونمه‌سنی خاطرلاتیور .

قاپیلرك ایچ طرفنده‌کی مرمرلر ایسه قوندوره ایله باصیلمقدن دفین تراب ومستور طین برحالده بولونیور. حتی قوندوره ولاستیکلرك چیقاریلیرکن اولطیف خالی‌نك کناره تصادف ایدن قسمی هم کیرله‌نیور ، هم خیرپالانیور .

اونوز سنه اول مصره کیتمشدم . قاهره معبدلرنده ، خصوصیله حسنین وازهر جامعلرنده کوردیکم ادیبانه بر نظافتی اونوتامام . جوامع شریفه‌نك - بزم شادروان آولوسی دیدیکمز - قسم حریمی‌ده اورالرده بیقانمش ، تمیزلنمش برحالده بولوندورولویور . جامعه کیره‌جکلر ، یان قاپیدن کیروب‌ده بر ایکی متره قدر یره توزلو وچامورلو قوندوره‌ایله ایلرله‌میورلر. جمله قاپیسنده پابوشلرینی چیقاروب حریم جامعه بیله تمیز فوطین ، یاخود مست ، یاخود چوراب ایله ویاخود یالین آیاق اولارق کیرییورلر .

بوقدرینك تطبیقی، بلکه عصری تلقیاته کوره وکلیسالرك محرابنه قدرفوطینله کیدیلدیکی کورولور وبیلینیرکن- کوج اولور . لکن شو، یان قاپیلرك طیشنده قوندوره‌لرك چیقارتیله‌رق ایچری‌یه آیاق قابی ایله کیریلمه‌مه‌سی ، اوقدر مشکل وجماعتك یاپیق ایسته‌مه‌یه‌جکی برایش دکلدر . آلوریرکه خلق ، پابوشلرینی چیقاریر وکیرکن بر دام آلتنده بارینه بیلسین. شوحسی معروضاته اوقاف اداره‌سنك وبالخاصه مبانیٔ خیریه مدیر فعالی اسعد بك افندینك نظر دقت وهمتنی جلب ایتمك ایسترم .

طاهر المولوی

محفل تاریخی :

شیخ معین الدین چشتی

طریقت علیهٔ چشتیه کبار مشایخندن وهندستانك مظنهٔ کرامندن عارف بالله بر ذات شریف اولان شیخ معین الدین چشتی حضرتلرینك بو آی، سنهٔ دوریهٔ ارتحاللرینك ٧٠٨ نجی سنه‌سیدر . بو ذات عن اصل سیستانلی اولدیغی حالده هندستانه مجاهده طریقیله رحلت ایله‌یوب (شهاب الدین شاه غوری) زماننده برحیات بولنمشدر . حضرتك، غوث اعظم نسلندن اولدیغی وهنده بغداددن تشریف بویوردیغی بر اثرده منظورم اولمش ایسه‌ده درجهٔ صحتنی تحقیق ایده‌مدم: فخر عالم صلی الله تعالی علیه وسلم افندمز حضرتلری ، بو ذات مبارکك عالم منامنده ظهور ایدوب « یا خواجه معین الدین هندستانه کیت » بیورملری اوزرینه حضرت، همان نصف اللیلده یوله روان اولمش و هنده مواصلتنده الیوم هندستان مسلمانلری میاننده چالیشقان و یکدیکرلرینه قارشی محب وصادق ومتساند بر زمرهٔ عظیمه تشکیل ایدن « میمن » یعنی مؤمن تسمیه اولنان میلیونلرجه نفوس درحال ایمانه کلمشدر . دهلی شهنشاهلری طرفندن حضرت ایچون آجمیر شهرنده بر درکاه شریف بنا ایدیلمش ومشارالیه حضرتلرینك قوهٔ قدسیه‌سی وانفاس مبارکه‌سی سایه‌سنده اوراجوسیلرندن برچوغی دین مبین اسلامی قبول ایده‌رك مقدمجه

مجوسی مملکتی اولان آجمیر وحوالیسی ، بوسایه‌ده بلدة الاسلام اولمشدر .

هندستانده فقیر تسمیه ایدیلوب اوروپاجه غایتله مشهور اولان اصحاب ریاضات، عمومیتله خواجه معین الدین چشتی حضرتلرینی پیرلری اولمق اوزره طانیرلر وحضرتك مرقد مبارکنی تقدیس ایدرلر. بونك اسبابنی بیلدیره‌جکی جهتله بوبابده هندستانجه غایت مشهور برحکایه‌یی بروجه آتی عرض ایده‌جکز:

(محمد تغلق شاه)ك ایام سلطنتنده مجوسی علماسی و فقیرلر ، دین حقنده علماء اسلام ایله امتحان ایدیلمه‌لرینی طلب ایتمشلر و « علماء اسلام بزه غلبه ایده‌رلرسه بزده دین اسلامی قبول ایده‌رز. فقط بز غلبه چالارسه‌ق سزده بزم دینمزه حرمت ایدیکز » دیمشلر. بونك اوزرینه (محمد تغلق شاه) علماء اسلام ایله فقیرلری جمع ایده‌ر . فقیرلردن بری هوایه صعوده باشلار، هرکس دوچار حیرت اولور . (محمد تغلق شاه) علماء اسلامدن مقابله ایسته‌ر ، هرکس حیرت ایچنده یکدیکرینه نظر ایتمکده ایکن خواجه معین الدین چشتی حضرتلری اوکنده بولنان آیاق قابلرینه خطاب ایده‌رك « بو جهلا اوکنده بزی محجوب ایتمه‌یکز » دینجه آیاق قابلری همان فقیرك پیشی صیره سمایه صعوده باشلار وتمام فقیرك باشی اوزرینه کلدیکی زمان فقیرك باشنه اوره اوره آشاغی‌یه ایندیریر . حضرتك بو کرامت باهره‌سی اوزرینه همان اوراده پك چوق مجوسی اهتدا ایله‌مش وفقیرلرده اوکوندن اعتباراً بو ذات شریفه حرمته باشلادقلری کبی بعدالوفات دخی مرقد مقدسلرینی تعظیم و تقدیس ایتمکده بولنمشلردر.

ولیٔ مشارالیهك عودتی ایچون بتکرار ارادهٔ جناب نبویه شرف ظهور ایتمدیکی جهتله نهایت عمرینه قدر هندستاندن آیریلمامش و ٦٣٤ تاریخ هجریسنده آجمیرده ٩٧ یاشلرنده بر پیر فانی اولدیغی حالده اکمال انفاس ومعدودهٔ حیات ایله‌مشدر .

طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب دیوان عارفانه‌سی مطبوعدر (٠)

بوکون آجمیرده خواجه معین الدین چشتی حضرتلرینك مرقد شریفی هم مسلمانلرك ، هم‌ده مجوسیلرك دهشتلی وقفلری حقیقةً شایان حیرت بریکونه بالغ اولمقده‌در . تربهٔ شریفه پك مصنع و غایت مزیندر .

یوم ارتحالی اولان رجب الفردك اون بشنجی کونی مرقد مبارکنی زیارت ایچون هندستانك هرطرفندن بیکلرجه خلق آجمیره دوکولور . مدت زیارت اون بش کون دوام ایدوب شعبان المعظمده ختامه ایرر . تربهٔ شریفه‌سی مسلمانلرك اولدیغی قدر مجوسیلرك‌ده زیارتکاهلریدر. هرایکی ملت‌ده تعبد ایدرجه‌سنه مرقد مبارکه تعظیم ایده‌رلر . ١٣٢٢ سنهٔ هجریه‌سنده هندستانك هر طرفندن کلان زوارك داها برنجی هفته ظرفنده مقداری ٣٤٠,٠٠٠ کیشی‌یه بالغ اولدیغنی هند جریده‌لری یازمشلردی .

مسعود

محمد اسعد دده افندی مرحومه دائر

حسین وصاف بکه مکتوبدن مابعد

اثر عالیکزده خواجه مرحومك بعض یاران ایله تفرجه کیتدیکنی وبالوسیله اخوانی تنبیه وایقاظه غیرت ایتدیکنی اوقودم .

أوت ، بویله ایدی . حتی بنده‌کزده مکرراً بوتنزه سیرانلرنده بولونمشدم که بالخاصه بردانه‌سی ذکره شایاندر :

حضرتك ایکی برادرزاده‌سی استانبوله وبرای زیارت مدرسه‌یه قدر کلمش ، فقط مرحومی

(٠) دیواندن وبعض ابیات منتخبه‌سندن مجموعه‌ده بحث ایدیله‌جکدر - محفل .

بولامامش ، بويوك درهده اوطوردقلرينى مشعر بركاغد براقمش . خواجهده اعادهٔ زيارت وخوش آمدى ايچين كيتمه‌يى قرارلاشديرمش . بنده كزه كيده‌لم ديدى. كيتدك. بويوك درهده‌كى يوقوشلردن برنده كائن برأوه كيردك. اون سكز، اون دوقوز ياشلرنده ايكى دلیقانلى بزى استقبال ايتدى ،

— عمجه افندى ! ديه خواجه مرحومك اللرينى او پمك ايسته‌ديلر. حضرت، اللرينى ويرمه‌دى. تمنا و عاقبتكز خير اولسون » ديه دعا ايتدى. اوطوردق . اوته‌دن بريدن وعائله احوالندن قونوشولدى. صوكرا يمكه دعوت ايتديلر. برجيله ابرازى ايچين اولاجق كه سفره‌يه چاتال قونولمامشدى. خواجه افندى، هركسدن زياده‌نم حيرتمى موجب اولان بر طلبده بولوندى . چاتال كتيرلمه‌سنى سويله‌دى وچاتال ايله دوكه صاچه يه‌دى .

براز داها صحبتدن صوكرا عودت ايتدك .

يولده چاتال ايسته‌مه‌سنك سببنى صوردم .

— بونلر دفع حاجت ايدرلرده اللرينى ييقامازلر. پارماقلرى صحنه كيرمه‌سين ديه كتيرتدم . جوابنى ويردى .

١٣١٠ سنهٔ هجريه‌سى ايدى كه خواجه مرحوم فريضهٔ حجك ايفاسنه نيت ايتمش، محموديه و داود پاشا مكتبلرنده‌كى درسلرينى حافظ خيرى افنديه ـ كه اوده وفات ايتدى ـ ترك ايله‌مش. طلبه‌سندن بعضيلرينه برر اجازتنامه ويرمش، لايق اولماديغم حالده عبد عاجزه‌ده براجازتنامه اعطاسى لطفنده بولونمشدى.

پارلاق بر توجه اثرى اولمق اوزره فقيرى (شمس الدين) تلقيب ايتمش واو عنوانى حاوى بر مهر حك ايتديرمش ، حق اجازتنامه‌يه (محمد شمس الدين طاهر طهر الله قلبه عما سواه) جمله‌ دعائيه‌سنى علاوه ايله‌مشدى.

صوكرا بومهرى، الآن اسكدار مولويخانه‌سى پوست نشين فاضلى يارجانم ودادر وجدانم شيخ رمزى افنديك برادرى شمس الدين افندى مرحومه هديه ايتمشدم.

اجازتنامه‌مده ملغى حربيه نظارتى لوازم دائره‌سى مميزلرندن ايكن اخيراً تقاعده سوق ايديلن حافظ تحسين بك افندى طرفندن تعليق خط ايله لوحه شكلنده يازيلمش و چرچيوه‌لتديريلوب كتبخانه‌مك جدار احترامنه آصيلمشدى. وااسفا كه فاتح حريق كبيرنده فقيرخانه‌م ايله بوتون اثاث البيت آراسنده اوقيمتلى يادكار ايله حجازدن كونده‌رديكى مكتوبلر و بعض آثار منظومه‌سيله اهدا ايله‌ديكى تك نسخه وعربى العباره بر بهارستان شرحى رماده منقلب اولدى.

اثر عاليكزده صورتى مندرج اولان بو اجازتنامه‌يى تبركاً استنساخ ايتدم. او برلرينك ضياعنه ايسه حالا يانوب طورمقده‌يم .

٭٭٭

مرحومك حجازدن عودتى ١٣١٢ محرمنك ابتدالرينه مصادف برپازار ايرته‌سى كونى ايدى كه كلير كلمز زيارتنه شتاب ايله‌مش ومقامات مباركه‌دن تبركاً كتيرلمش بعض هداياسنه نائل اولمشدم .

ايرته‌سى صالى كونى قلمده بولونديغم صيراده معهود بويوك زلزله اولدى . حربيه نظارتنك جانبسندن برقسمى وصاچاقلرندن بعضيلرى ييقيلدى. دهشت ومشكلات ايچنده ديشارى‌يه فيرلادق. غريب دكلمى؟ أودن وعائله‌دن اول خواجه خاطريمه كلدى. قلم آرقه‌داشلرمدن وبنم كبى شاشيرانلردن حمدى بك ايله چاپيرلى مدرسه‌يه كيتمك ايچين فاتحه چيقدق. حمدى بك بوراده ايكن أونسه كيتمك لزومنى حس ايتدى. بنسه عزيمى ده كيشديرمه‌دم، مدرسه‌يه كيتدم. خواجه افندى‌يى اورتاده‌كى سدك اوستنده اوطورور بولدم. زيارته تشكر ودعا ايله برابر أوه كيدوب كيتمه‌ديكمى صوردى . خاير جوابنى آلنجه هايدى كيده‌لم ديه‌رك بمله برابر بزه قدر كلدى. حتى لازم اولور ديه‌رك فاتحدن ايكى اوقه‌ا كمك آلديردى كه بو لزومى صوكرادن آكلادم. چونكه: زلزله وانهدام طولاييسيله بعضى فرونلردن اكمك چيقمامش، بزه اكمك كتيره‌ن طبله‌كارده اوكون كلمه‌مشدى .

٭٭٭

خواجه افنديك عودتيله درسلره باشلانمش، مشهودات حجازيه‌سنك استماعى‌ده بنده حج سفرى آرزوسى اويانديرمشدى . اوسنه‌نك جمادى الآخره‌سى ايچنده مصارف سفريه‌ى الده ايديله‌بيلديكى ايچين حضرتنه رفاقت ودلالتده بولونماسنى رجا ايتدم. بلاتردد قبول ايله‌دى واول باول بنى يكى قاپى مولويخانه‌سنه كوتوروب مرحوم شيخ جلال الدين افندى حضرتلرندن سكه كيديرتدى ومرشد مشار اليهه بيعت ايتديردى. واقعا داها اول خواجه مرحوم عبد عاجزه تلقين ذكر ايتمشدى. لكن طريقةً بيعت ويرمه‌مشدى.

معلوم عاليكزدر كه طريقتده بيعت ، اونى ويرن شيخ ايله آلان درويش آراسنده يكديكرينى درويشلكه وشيخلكه قبول ايتمش اولدقلرينه دائر أل أله طوتوشمق صورتيله ياپيلان بر معاهده ديمكدر كه بر مريد، آنجق بو تعهددن صوكرا او شيخك درويشى اولور.

طاهر المولوى

علی اميرى افندى مرحوم

فضلاى امتدن دياربكرلى على اميرى افندى، ١٦ جمادى الاخره ١٣٤٢ و ٢٣ كانون ثانى ١٣٤٠ تاريخنه مصادف چهارشنبه كونى ارتحال داربقا ايتمش، ايرته‌سى كون ـ هوانك مخالفته رغماً ـ فضائلپرور برچوق ذواتك تشييعيله فاتح جامع شريفى حظيره‌سنه دفن اولونمشدر .

علوم وآثار شرقيه حقنده جدى تتبع واختصاصى بولونان مرحومك ادبيات وتاريخه دائر بعض آثارى واردر. شاه اثرى ايسه طوپلاديغى يكرمى بيكى متجاوز آثار نفيسه‌يى وقف ايله تأسيس ايله‌ديكى كتبخانه‌در .

جناب حق، روح روانى شاد ايتسين .

<table>
<tr><td>يوكسه‌لوب روح اميرى تندن</td><td>بزم بالايى ايديندى منزل</td></tr>
<tr><td>نوتنك اولدى كهر تاريخى</td><td>قرب وغفرانه روانى نائل</td></tr>
<tr><td></td><td>١٣٤٢</td></tr>
<tr><td>تبرينه نور الهى طولسون</td><td>مظهر نور تجلى اولسون</td></tr>
</table>

طاهر المولوى

جمع كتابه وقتى وقف ايتدى دائما
دهرك تمايل ايلمدى خوب وزشتنه
تاريخ ارتحالنى جوهرله سويله‌دم
كيتدى على اميرى افندى بهشتنه
١٣٤٢

انذام — اسكدارلى طلعت

محفل اقتطافى :

چين مسلمانلرى

شومقاله‌يى كلكوته‌ده منتشر (الجامعه) مجله‌سنك ١٠ جمادى الاولى ١٣٤٢ تاريخلى نسخه‌سندن ترجمه ايديورز . اوده (ذى‌مسلم) دن (معارف الهنديه)نك ترجمه ونقل ايله‌مش اولديغنى يازيور :

چينده‌كى ميليونلرجه مسلمان قارده‌شلريمزك احوالنه دائر نه قدر معلوماتسز بولونيورز ! چين مسلمانلرى ، عصرلردن برى عالم اسلامدن منقطع ياشامقله برابر روح اسلاميتى محافظه ايتمش وكرك تبشير ودعوت ، كرك تناكح و تناسل واسطه‌سيله نفوس اسلاميه‌نك تكثرينه خدمت ايله‌مشدر .

چينلى مسلمانلر، چين قطعهٔ وسيعه‌سنك مختلف ولايتلرنده داغينيق بولوندقلرى حالده كنديلرينى

برجسدك اعضای متممه‌سی بیلمكده و یكدیكرینه قارشی او تورلو حركت ایتمكده‌در .

بونلر ، اساساً مهاجر و یرلی اولمق اوزره ایكی قسمدر .

مهاجرین‌اسلام ٦٥١ سنهٔ میلادیه‌سندن وعثمان بن عفان رضی‌الله عنهك زمان خلافتندن اعتباراً قاره وده‌كیز طریقلریله چینه كیرمشدر .

خلفای اسلام ایله چین خاقانلری آراسنده مودت متقابله حصوله كلنجه‌ده‌بخارا ، ماوراءالنهر وعربستاندن قالقان مسلمان تاجرلری چینه‌دخوله وتجار مسلمین ایچین بلاد صینیه؛ چارشی ، پازار حكمنه كیرمكه باشلامش ، حتی وطن ثانی‌اولمشدر.

١٢ نجی عصر میلادیده و جنكیز بادره‌سی هنكامنده بلاد اسلامیه‌دن پك چوق خلق منفیاً چینه كلمش وتوطن ایله‌مش وچین مسلمانلرینك همتیله ١٥ نجی عصر میلادیده اسلامیت موغولستانه انتشار ایتمشدر .

اوصیرالرده (سته‌زون) بلده‌سی مركز اسلام ایدی . اورادن چیقان مسلمان مبشرلری ، نشر اسلام ایچین اطرافه داغیلیردی . بو همت وغیرت نتیجه‌سنده (پكین) شهری ـ كه چینك پای تختی ایدی ـ مساجد ومدارسله تزیین ایدیلمش ، عادتا برمسلمان مملكتی حالنه كتیریلمشدی .

١٧ نجی عصر ایچنده چین‌یهودیلرندن برچوغی مسلمان اولمش ، ١٨ نجی عصرده ایمپراطورلغك غربه طوغرو توسعی اوزه‌رینه چین مسلمانلری، نفوذ دینیلرینك توسیعنه میدان بولمشدی . نبی اكرم صلی‌الله علیه وسلم افندیمز ، اصحابدن (وهاب بن ابی كبشه) یی چین ایمپراطورینی اسلامه دعوت ایچین كوندرمش وسفیر پیغمبری (قانتون) ده مراسم مخصوصه ایله استقبال ایدیلمشدی !

« بوقصه ، مشهور اولمقله برابر صحت تاریخیه‌سی اولوب اولمادیغنی بیلمیورز . الجامعه [*]

تاریخ بزه بیلدیریورکه : قانتون بلده‌سنه منفی اولارق كلن مسلمانلر ، مناكحه ونشر اسلام طریقیله چوغالمش و بلدهٔ مذكوره چین مسلمانلرینك مهم بر مركزی حالنی آلمشدر .

چینلی مسلمانلر ، علوم ومعارف خصوصنده‌ده مهم خطوه‌لر آتمش ، ازجمله (ایان‌بنغ) اسمنده‌كی عالم ١٦٤٦ تاریخنده (الهدایة الاسلامیه) عنوانلی كتابی (لان‌شوه) نامنده‌كی فاضل‌ده ١٧٨٥ ده (السیرة النبویة الشریفه) اثرینی یازمشدر . بوفاضل ذاتك مصنفات سائره‌سی‌ده واردر .

حال حاضره كلنجه : چین جمهوریتنك اعلانندن آز اول مسلمانلر ، آداب اسلامیه‌نك احیاسنه تشبث وبعض آیات قرآنیه ایله چینجه ترجمه‌سنی حاوی اولمق اوزره ١٩٢١ ده بر كتاب نشر ایله‌مشلردر .

یكیدن یكی یه جمعیتلر تأسیس ایتمه‌لری ودینی ، دنیوی علوم و فنونك تدریسی ایچین مدرسه آچمالری ، كندیلرینك ظن اولوندیغی كبی اویقوده دكل ، اویانیق وهر خصوصده ایلرله‌مه‌یه هوسكار بولوندقلرینی بزه تبشیر ایدییور .

چینك شمالنده‌كی مسلمانلر ، هركویده بر ابتدائی مكتبی كشادینه قرار ویرمشلر وهرطرفده علمی جمعیتلرله برابر عمومی كتبخانه‌لر تأسیس ایله‌مشلردر . (الاتحاد الاسلامی) و (الشبیبة الاسلامیه) دن باشقه بویوك برجمعیت علمیه‌لری واردركه اوچ‌یوزی متجاوز شعباتی موجوددر .

---

[*] موجود سیر و تاریخ كتابلرمزده بوكا دائر معلومات اولمادیغی كبی (وهاب بن ابی كبشه) نامنده برصحابی بولوندیغنی‌ده بز بیلمیورز . چین مسلمانلری آراسنده بویله غریب روایتلر بولوندیغنی ، ازجمله اونلرك وهمنه كوره (سعد بن ابی‌وقاص) ك چینده مدفون اولدیغنی حیرتله ایشیدییورز . ــ محفل

آمریقاده منع مسكرات

آمریقاده ، منع مسكرات قانونی برچوق مشكلاته رغماً شدتله تطبیق اولنمقده‌در ، آوروپا مطبوعاتنده اوقودیغمزه كوره اسپرطو تجارتنك تنكیلی ایله مشغول اولان مأمورلر كمال كرمی ایله چالیشمقده‌در . (فیلاده‌لفیا) ده مشروبات كئوليه صاتان برچوق مؤسسه‌لر سد اولندیغی كبی (نویورق) ده اسپرطو احتكاری یاپان وعددی ٣٥٠٠ تخمین اولنان تجارتخانه‌لرك قاپانیلماسی ایچون پولیس اداره‌سی بیوك مقیاسده ترتیبات حاضرلنمقده‌در . دیكر طرفدن آمریقا اعیان اعضاسندن میستر (جونسون) منع مسكرات قانونی حقنده بیانات آتیه‌ده بولنمشدر :

« رسمی پولیس استاتیستیقلری ، كیجه سوقاقلرده سرخوش اولارق كزنلرك یوزده اللی آزالدیغنی كوسترمكده‌در . علی العاده زمانلرده آلتی بیك محكومی بولونان (سینسیناتی) حبسخانه‌سی منع مسكراتدن برسنه صوكرا محكومسز قالدیغندن قاپیلرینی قاپامشدر . (اندیانا حكومتی) مسكراتك منعندن صوكرا ٣٧ حبسخانه قاپامشدر . (مونته‌غان حكومتی) حبسخانه‌لرینی بربوچوق سنه ظرفنده یاری یاری‌یه ایندیرمشدر . حكومات متحده‌نك (بیرمینغام) ده‌نیلن برصنعت شهرنده مجرملر اوقدر چوغالمشدی‌كه ٢٠٠٠٠ انكلیز لیراسی مصرفله برحبسخانه داها یاپمایه مجبور اولمشلردی . یاپی بیتدیكی زمان قانون اعلان اولوندی و .. حبسخانه بوش قالدی . ایچنی دوزه‌لتدكدن صوكرا مكتب یاپدیلر . قارا زندان اولاجق بربنا ، نور وعلم اوجاغی اولدی .»

میستر جونسونك بوسوزلری آمریقاده منع مسكراتك نه‌درجه موفق اولوب اولمادیغنی كوستریر .

محفل ادبی :

غزل

ای قائل لاحول ولاقوة الا ....
كافی سكا داریننده هب عروهٔ وثقی
وارلقده كورن كندینی بو دهر فناده
صورتده سلیم اولسه‌ده معناده فتردی
وارسته ایدر آدمی هرنام ونشاندن
اول نكتهٔ معناده‌كی انسان ضعیفا
آلدانمه‌كه آلایش دنیای دنی‌یه
حب الصور كان لك حجبة كبدا
سن رزقكی دنیاده بشردن اومویورسك
كافی‌می دكل نفسكه بالله كفیلا
هركیم بومظاهرده خدایی كوره‌مزسه
اعمی اولور عقباده ولو كان بصیرا
مانعمی اولور وصلته عصیان بشر هیچ
كیم قلب ولسانیله كه دیر تبت نصوحا
موسی بیله حیرت زدهٔ سر اناالله
هركس اولاماز واصل دركاه او ادنی
اسرار محمد كیمك ادراكنه صیغمش
معراج مسیحایه‌ده پنهان ، فتدلی
بر بنده‌سی اولسون بورسولك او یحیلر
عاشق اوكا یحی‌ده وعیسی‌ده وموسی

شیخ حسین سعدالدین

صوفیانه بر ترنم

ازلدن نوش ایتدم شراب عشق
دلمده او بزمك شفاسی واردر
ابدن دیكله‌دم خطاب عشق
قولاغمده حالا صداسی واردر

*
* *

آتش عشقه بن آتیلدم یاندم
« لن‌ترانی » دیین نوره بویاندم ،
مست اولدم ییللرجه صوكرا اویاندم ،
دلمده الستك بلاسی واردر

« کنز مخفی » یی بن نفسمده بولدم ،
صوکراده عشقیله صاواردم صولدم ،
« بشنو » ك نیضندن کونه سر اولدم ،
« انا الحق » دیه‌دم ، جفاسی واردر

آفاق وانفسده وحدت کوروندی
نفسی اوکرندم حقه بوروندی
« سنریهم » دیین نور ایله دوندی
او نورك لاسی یوق الاسی واردر

کل جاقدیغمزی کور ناصل شیدر
میخانه‌منده کی آتشلی‌میدر
ایکلدیکن مجلسده دردلی برنیدر
نشئه‌سی آغلاتیر صفاسی واردر

بز حق آرادق تا سمالرده
آشارق طاغلری کزدك برسودا
کندیمزده بولدق دویدق برندا
روحمك سقاله « اوادنی » سی واردر

اودەمشلی خواجه زاده
م . معمر

طلبهٔ علوم کسوه‌سی

استانبول خلقنك سنه‌لردنبری کوزلری آلیشدیغی ایچون عینی کسوهٔ علمیه آلتنده کوزون کیمسه‌لرك، هانکیسی خواجه ، طلبه ، امام، خطیب ، مؤذن، دیلنجی، اوقورویجی ، اوقوییجی، بویوجی اولدیغنی بلکه برچوق تردد ، تأمل، واستفسار نتیجه‌سنده اوکره‌نه‌بیلیر . فقط ، دوشونولسون که ؛ کسوهٔ علمیه ، آنجق علمیه منتسبلرینه وعلما صنفنه مخصوص بولونان برمملکتدن بریسی استانبوله‌کلسین. سوقاقلرده علمیه قیافتنده کورونن، کسوهٔ‌علمیه‌یی دیلنمکه ، آلت اتخاذ ایدن ساخته‌کاران کروهنی‌ده خواجه ظن ایتمزمی ؟

قافقاسیاده؛ حقیقی علمادن بشقه‌هیچ برکیمسه، حتی طلبه‌علمیه کسوه‌سنی طاشیامدیغندن استانبوله یکی کلدیکم زمان بورانك اصولنی‌ده اویله ظن ایتمش، یکی جامع قاپوسنده صارقلی ، جبه‌لی، شالوارلی خواجه‌دن فرق اولمایان دیلنجیلری‌ده خواجه صانمشدم .

قافقاسیادن کلن برکیمسه بوطنه ذاهب اولدیغی کبی ، افغانستاندن ، تورکستاندن، هندستاندن، الی آخره ممالك اسلامیه‌دن کلن، استانبول احوالنه یابانجی کیمسه‌لرك‌ده بو ظن‌ده بولنه‌جقلری وبو مسلکه قارشی بویوك برنفرت وبرودت ایله‌متحسس اولاجقلری بدیهی‌در .

طانیدیغم برآمریقالی ، بنی علمیه کسوه‌سیله کورنجه دیدی‌که: « سنی‌بوکسوه آلتنده‌کوردیکمه پك متأسفم ! سن‌ده برقاچ سنه صوکرا احتمال برجامعك قاپوسنده أل آچاجقسك ! دینلرینك حق وبزم دینمزدن مقدس اولدیغنی ادعا ایدن خواجه‌لریکز ، بودینی مسلکك قدسیت وشرفنی نیچون آیاقلر آلتنده چیکنه‌تیورلر ؟ قدسیتده مسلکلریله متناسب اولان کسوهٔ دینیه‌لرینی نیچون تسأله آلت ایدیورلر ؟

روسجه اولارق آغزندن چیقان بوسوزلری عیناً یازیورم . آمریقا سیاحلرینك استانبول سوقاقلرنده‌کوردکلری خواجه‌دن‌هیچ فرقی‌اولمایان صارقلی دیلنجیلری‌ده خواجه صاندقلری، اونلرله آرامزده‌برفرق‌بولامادقلری، اونلرك‌ده‌بومسلکدن یه‌تیشمش ذهابنده بولندقلری محققدر . مملکتمز داخلنده خلقك خواجه‌لره قارشی بسله‌دکلری حسیاتك نه‌مرکزده اولدیغی وعلمایه قارشی نه‌کبی سرزنشلرده بولونولدیغی ایسه هرکسك معلومی اولدیغندن ایضاحنی زائد کوردم . شونی تکرار ایدرم‌که :

نفوذمزی قیران ، حیثیتمزی سلب ایدن ، مسلکك شان وشرفنی پایمال ایله‌ین ، وجدانمزی تعذیب‌ایدن حادثه‌لرك برنجیسی؛ دیلنجیلرك‌باشنده‌کی صاریق،ایکنجیسی کسوهٔ‌علمیه‌ده‌کی انتظامسزلقدر.

داغستانلی ذوالکرم

مدیر مسئولی: طاهر المولوی (مطبعهٔ عامره)

دینی ، علمی ، ادبی ، اجتماعی

محفل

۱۳۳۸

مجموعهٔ اسلامیه‌سی

صاحبی ، مدیری ، محرری :



اداره خانه‌سی :
بایزید جامع شریفنك ربه قاپیسی قارشیسنده

اسلامك نفعنه خادم مقالات معالتشکر قبول ونشر اولونور

یازیلرك شخصیتی دکل ، یازینك اهمیتی نظر دقته آلینیر .

کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ صیراسیله درج ایدیلیر .

کوندریله‌جك آثار ، اوقونافلی و مختصرجه یازلمش اولمالیدر .

مرکز توزیعی :
باب‌عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی

آبونه بدلی :
سنه‌لکی ۱۰۰ غروش
آلتی آیلغی ٥٠ «
ممالك اجنبیه ایچین ۲٥ غروش [illegible]
اولونمالیدر .

آبونه‌لیدی معامله‌سی هرسنه‌نك بر[illegible]
وایکنجی آلتی آیندن اعتبارا اجرا اولو[illegible]

عدد	جلد	شعبان	فی : غروش
٤٦	٤	۱۳٤۲	۱۰

مندرجات :

آثار منتشره

دین اسلامده منع مسکرات

مدرسة الارشاد حکمت تشریع مدرسی فاضل واقف اسکلیبلی محمد عاطف افندی طرفندن بو عنوان ایله بر رساله نشر ایدیلمشدرکه مندرجاتی بروجه آتیدر :

مسکراتك تعریفی و تاریخچه‌سی ، تحریم خمر آیتلری ، حرمت خمره دائر دلائل شرعیه، خمرك حقیقتی و فقهانك اختلافی، عموم مسکراتك حرمتنه دائر احادیث شریفه ، مسکراتك قبحنه عائد دلیل عقلی ، مضر صحت اولدیغنه دائر دلیل فنی، حرمت مسکراتك علت وحکمتی ، مسکراتك منافع ومضاری . وجوده، عقله، اخلاقه، ناموسه مضرتی ، مضرت اقتصادیه‌سی ، حیات عائله‌یه ضرری ، اجتماعی ضررلری ، دینی ضررلری ، مسکراتك نفعی ایله ضررلرینی مقایسه، منع مسکرات و ثروت ملیه ، مسکرات و تصفیهٔ اخلاق، استعمال مسکراتك توسعنه سبب، خمرك وسائر مسکراتك احکا[illegible] شرعیه‌سی، مسکراتك بیع وشراسی واعمالی، مسکرا[illegible] وسائر محرمات ایله تداوی. مسکرات ایله تداوی‌یه دائر آمریقا دوقتورلرینك رأیلری ، افیون [illegible] اسرار ، قوقایین و مورفینك احکامی .

ایکی فورمالق کوچوك بر رساله داخلنه بوقد[illegible]

بويوك و مهم مباحثی صيغيشديران عاطف افندی خواجه‌مزی تبريك ايدر ومطالعه‌سنی آثار جديه و دينيه قارئلرينه توصيه ايلرز .

صاتيش محلی : بايزيدده حكاكار چارشيسنده كائن ٤٧ نومرولی كتبخانه‌در . بدلی ده ١٠ غروشدر

حسن و عشق

شيخ غالبك بواثر اشهری ده محفل اداره‌سنجه طبع ايتديريلمش و خاتمه‌سنه ناظم ابداعكارينك مختصر بر ترجمهٔ حالی علاوه اولونمشدر . فی ١٥ غروش .

تبريك

شهر شعبانك و داخلنده‌كی ليلهٔ براتك اهل ايمان حقنده متيمن اولماسی لطف آلهيدن متمنادر .

محفل دينی

تفسيرلر - مفسرلر

علم تفسيرك موضوعی ، ماهيتی

علم تفسير : طاقت بشريه‌نك مقداری وقواعد عربيه اقتضاسنجه نظم جليل فرقانينك معناسندن بحث ايدن بر علمدر .

موضوعی : كلام اللهدر .

غايه‌سی : فهم معانیٔ قرآنيه واستنباط احكام فرقانيه و بوسايه‌ده سعادت دارينه وصولدر .

شرفی : معلوم اولسون كه هر صنعتك شرفی يا موضوعنك شرفيله‌در . مثلا : قويومجيلق كبی كه صنعت مذكوره دباغتدن اشرفدر . چونكه : اولكينك موضوعی آلتون ، كوموش ، ايكنجينك موضوعی ايسه قوقمش دريدر .

ياخود غرضك شرفيله قائمدر . مثلا : صنعت طب ، چوبجيلكدن اشرفدر . چونكه : اولكندن غرض صحت بدن ، ايكنجيدن غرض طهارت اسواقدر .

ياخود شدت احتياج ايله مترافقدر . مثلا فقهه احتياج ، طبه احتياجدن دها شدتليدر . چونكه : كائناتده هيچ بر حادثه يوقدر كه احكام فقهيه‌يه تماسدن وارسته قالسين . شو حالده فقهه احتياج عموميدر . طبه احتياج ايسه انسانلرك خسته اولان قسمنه مخصوصدر . بناءً عليه علم تفسير ، شو اوچ جهتله ده حائز شرفدر . أوت ، موضوع اعتباريله شرفليدر . چونكه موضوعی ، اشرفيتی دركار اولان كلام اللهدر . غرض اعتباريله ده اشرفدر . چونكه كنديسندن غرض ، سعادت دائمه‌يه نيل ووصولدر .

شدت احتياج اعتباريله ده اشرفدر . چونكه : دينی - دنيوی جميع كمالاته وصول ، علوم شرعيه‌يه وابسته‌در كه آنكده منبعی كتاب اللهدر . بناءً عليه علم تفسيرك موضوعی ، غايه‌سی وكنديسنه شدت احتياج اعتباريله اشرفيتی دركاردر والسلام .

علم تفسيره احتياجك ثبوتی : معلومدر كه قراندن استنباط اولونان احكام جليله‌نك كرك عبادات ، كرك معاملات قسملرينی محتوی بولونان كتابلر بيله متعدد شروح وحواشی سايه‌سنده تفهم وتفهيم اولونمقده‌در . كنديسندن استنباط اولونان احكام ، بويله احتياج ايچنده اولونجه قرآنك تفسير معانی وتحرير مضامينی خصوصنده انسانلرك علم تفسيره احتياجی شبهه‌دن وارسته دكيلدر ؟ برده قرآن كريم ، لسان عربیٔ مبين اوزره اولوب اوزمانكی مخاطبين ايسه فصحادن واهل لساندن بولونمالری حسبيله يكنظرده ظواهر احكام فرقانيه‌يه واقف بولونورلر ودقائق اسرار باطنيه‌سی خصوصنده منبع نبوتدن استفساره مراجعت احتياجندن قورتولامازلردی .

« خيط ابيض) ايله (خيط اسود) مسئله‌سنده آياقلرينه ايپ باغلايان (عدی بن حاتم) مشكات نبوتك التفات آميز بر ايضاحی بولونمانجه مسئله‌يی قاورايامامشدی .

كذلك (اولم يلبسوا ايمانهم بظلم) آيتی كلنجه اصحاب كزين « هانكيمز ، نفسمزه ظلم ايتمه‌مشز . يازيقلر اولسون بزه كه شو تبشير سبحانيدن محروم بولونيورز » ديه تلاش وهيجانه دوشمشلردی . بونك اوزرينه خواجهٔ كائنات افنديمز (ان الشرك لظلم عظيم) آيتنی قرائتله هم آيت مزبوره‌ده‌كی ظلمدن شرك مراد اولونديغنی وبناءً عليه تلاشه محل اولماديغنی تبشير بويورمشلر ، همده تفسير قران خصوصنده امته بر قاعدهٔ عموميه كوستر - مشلردر كه اوده (القرآن يفسر بعضه بعضاً) قضيه‌سيدر . ديمك اولدی كه اهل لسانك كزيده‌لرندن بولونان اصحابك بيله تفسيره احتياجلری دركار ايمشده اويوزدن تسكين عطش ايچون چشمهٔ عرفان محمدی‌يه قوشارلرمش . بونلر بويله اولونجه تفسير قرآن خصوصنده بزم احتياجمزك قات قات فضله اولاجغی شبهه‌سزدر . أوت ، بز اونلركی اهل لسان اولماديغمزدن مدارك احكام لغت قوتيله تعلمسز استنباط احكامه قدرتياب اولا - مايه‌جغمز آشكاردر .

بر مفسرك بهمه حال بيلمسی لازم اولان علوم :

١ — علم لغت . چونكه : مفردات الفاظ قرآنيه‌نك شرحی ومدلولات وضعيه‌نك تبيين وايضاحی آنجق بو علم سايه‌سنده‌در . آنك ايچون مجاهد حضرتلری ديمشدر كه « اللهه ، پيغمبره ، يوم آخرته ايمانی اولان بر فرد ايچون لغات عربی بيلمه‌دكجه كلام اللهه دائر سوز سويله‌مك حلال اولماز » بو خصوصده سوز سويله‌مك ايچون ظن اولونماسين كه آز بجق معلوماتك كفايتی واردر .

چونكه : بر لفظ ، متعدد معنالر آراسنده مشترك اولديغندن قلت احاطه‌سی طولاييسيله بی‌خبر اولان بر ذاتك يالكز بر معنايه كوره كلامك حكمنی يوروتمكه چاليشه‌جغی شبهه‌سزدر . زواللی بيلمز كه مراد الله آنك بيلمه‌ديكی ديكر معنايه معلقدر .

٢ — نحودر . اوت ، اعرابك اختلافيله معنانكده كيشه‌جكی شبهه‌سز اولمقله هر حالده معنانی دوزكون چيقارمق ايچون ذهنلرك تنيك طورماسی خصوصنه آلت اولان علم نحوك لزومی آشكاردر .

٣ — علم صرفدر . اوت ، ابنيه وصيغه‌لرك كيفيات تغيرينه وقوف واطلاع آنجق بو علم ايله پذيرای حصول اولور . مثلا (وجد) كلمه‌سنی آلديغمزده بادیٔ نظرده (بولدی) معناسنه‌ميدر ؟ (كوردی) معناسنه‌ميدر ، يوقسه (قيزدی ، حدت ايتدی) معناسنه‌ميدر ؟ بيلينه‌ميه‌جكندن برينك مصدری (وجود) ديكرينك (وجدان) اوبرينك (موجده) اولديغنه واقف اولديغمزده شاهد معنی درحال قارشيمزده شوخانه كولمكه باشلار . شو وقوف واطلاعی بزه بخش ايده‌جك قوت آنجق علم صرفده‌كی بهره‌مندر .

جهله‌دن بری (يوم ندعو كل اناس بامامهم) آيتنی كورونجه « هر كس آخرتده آنالرينك اسميله چاغريلاجقدر » معنای سخيفنی آكلار و شو اعتقادينی خلقه اعلان ايدر . اوت ، نه يازيق زواللی صوفی كه علم صرفدن خبردار دكلدر . اكر اولسه‌يدی (ام) ك جمعی (امام) كلمه‌يوب (امهات) كله‌جكنی بيليرده قيامته قدر كولونج اولمازدی . قاتل الله الجهل ما اقبحه .

٤ — علم اشتقاقدر . بر اسمك ايكی مختلف ماده‌دن اشتقاقی يك چوق كورولديكندن و بناءً عليه معنالرك هر ايكی صورتده اختلافه اوغرامه‌سی ضروری بولنديغندن مفسرك بو

خصوصده معلومات واسعه‌یه مالك بولونماسی لازمه‌دندر . تاكه ایش تاتملدن بوزوق دوزن كیتمه‌سین . مثلا (مسیح) كلمه‌سی (سیاحت) دنمیدر ؟ یوقسه (مسح) دنمیدر ؟ بونی بیلمك ایچون علم اشتقاق ایستر . مابعدی وار

برغمه‌لی جودت

چفته كونشلر

« رب المشرقین ورب المغربین »

حضرت صانع حقیقینك انظار عبرته وضع ایلدیكی لایعد اجرام سماویه ایچنده برچوق عددده چفته كونشلر موجوددر . بوكونشلرك ؛ طبق منظومه‌مزده اولدیغی كبی مشترك سیاراتی، بوسیاراتك قمرلری واردر . نه‌وقت ؛ ساكن بركیجه‌ده ، عظمت باری‌یی تأمل وتفكر طریقیله كوكلرك اعماق بی‌نهایه‌سنه باقان هرصاحب عقل واذعان، برچوق ییلدیزلر كوروركه ، « ثوابت » تعبیر اولنان بونلرك همان جمله‌سی آیری آیری برر عالمك رئیسی، محض بالذات كونشلردر اونلرك اطرافنده كزینن سیاراتك بزدن كوریله‌مامسی، مسافه‌لرینك خارق‌العاده بیوك اولمسندندر ! ..

فی‌الحقیقه ؛ منظومه‌مزك اك اوزاق سیاره‌سی اولان « نپتون = حسبان » ك بزه مسافه‌سی تقریبا ٤،٥ میلیار كیلومتره وبناءً علیه ساعتده ٥٠ كیلومتره قطع ایدن براكسپرسله اون بیك كسورسنه‌لك یول ایكن ، اك یقین ثابته بولنان قنطوره‌س برجنك « آلفا » ییلدیزینك ینه بزه مسافه‌سی ٣١ ترلیون كیلومتره وبناءً علیه ٩٣ میلیون سنه‌لك شمندوفر یولجیلغنه مساویدر . بوكوكبك ارضمزه ضیاسی تقریبا ٣،٥ سنه‌ده مواصلت ایده‌بیلیر . ضیانك برثانیه‌ده‌كی سرعتی ایسه اوچیوزبیك كیلومتره اولدیغی هركسجه معلومدر .

حالبوكه ؛ علم جلیل هیئت ، اخیراً كوكب مذكوردن « ٤٥٠٠ » بیك مثلی دها اوزاق اجرامك مسافه‌لرینی اولچه بیلمكه موفق اولمشدركه ، ازجمله امرئهٔ مسلسله برجنده بولونوب ماهیتی الك اول فلكیون اسلامیه‌دن داهیٔ شهیر عبدالرحمن الصوفی طرفندن خبر ویریلن مشهور سحابیه‌نك یعنی مشاهدهٔ ظاهریه‌یه كوره‌دردست تكمل وتشكل بولنان عالم بعید ضیاسنك بزه قدر كله‌بیلمسی ایچون كسرسز ٣١ ، ٥ ملیون سنه‌نك كذران اولماسی لازم كلمكده‌در ! . .

حضرت قرآن بو حقیقته ؛ : استعیذ بالله « فلااقسم بمواقع النجوم و انه لقسم لو تعلمونه عظیم . . . » آیت كریمه‌سیله ١٣٠٠ ؛ سنه اول ترجمان اولمشدر . و آیت كریمه‌نك خلاصهٔ معنای شریفی شودر .

« بن ؛ نجومك مواقعنه قسم ایدرم . وبیلسه‌كز بو یمین نه قدر بیوكدر . »

حالبوكه ینه كتاب كریمده « وكل فی فلك یسبحون » ـ « و جمله‌سی كندی فلكلرنده سبح ایدرلر » مآلنده‌كی آیت كریمه ایله نجومك ثابت یرلری اولمادیغی بیلدیریلدیكنه كوره ، كواكبك مواقعندن مقصد الهی‌نك اونلرك بزه اولان مسافه‌لری دیمك اولور .

الله تعالی حضرتلری موضوع بحث مسافاتی قوللرینه قارشی شایان قسم كورمكده‌در ! ایشته بو ییلدیزلرك بر چوقلری سرلوحهٔ مقاله‌مز كبی چفت اوله‌رق یاراتلمشلردر .

براز ایضاح ایده‌لم : لسان هیئتجه « منظومه » وعامه‌جه « عالم » تعبیر اولنان موجودات سماویه ؛ بزده اولدیغی كبی ایصیتمق وایشیتمق وبناءً علیه یشاتمق ایشلریله موظف بركونش ایله بوكونشك اطرافنده مختلف مسافه‌لرده دور ایدر متعدد سیاراتدن وبعض قویروقلی ییلدیزلردن عبارتدر . یعنی كوك

یوزنده كوریلن ییلدیزلر ، طبق بزم كبی كندی عاللرینك رئیسیدر . . .

فقط حضرت صانع حقیقینك عظمتنه ، وقدرت بی‌نهایه‌سی‌كی خلقتده‌كی تنوعه دال اولمق اوزره بعض عالملره ایكی رئیس ، یعنی ایكی كونش احسان بیورلمشدركه هرایكیسیده كندی سیاره‌لرینی مشتركاً هم ایصیدیرلر ، هم‌ده تنویر ایدرلر ! علم هیئتده « كواكب مضاعفه » تعبیر اولنان بویله منظومه‌لرك عددی شمدی‌یه‌قدر اون ایكی بیكی چوقدن كچمشدر . شوقدركه ، سماده چفت كونشلرك دخی بولندیغی كشفی اوروپالیلر ایچون برایكی عصردن دها یوقاری‌یه كچه‌مز ایكن ؛

« سورهٔ رحمن » ك ١٧ نجی « رب المشرقین ورب المغربین = ایكی مشرقك وایكی مغربك ربیسی » آیت كریمه‌سی بوحقیقتی ١٣٠٠ سنه اول خبر ویرمشدر .

تفاسیر عتیقه‌ده ، مشرقین ومغربین افاده‌لرندن ارضك میل معلومندن طولایی كونشك یازین وقیشین بشقه بشقه محللردن طلوع وغروب ایتدیكنه حكم اولنمش ایسه‌ده توجیه مذكور حقایق فلكیه‌یه مقارن دكلدر . وازجمله

« سورهٔ صافات » ك ٥ نجی « رب السموات والارض ومابینهما ورب المشارق » آیت كریمه‌سنه مخالفدر . شوحالده سورهٔ رحمنك ١٧ نجی آیت كریمه‌سنده‌كی صراحت قرآنیه‌یه نظراً ایكی مشرق وایكی مغرب ، چفته كونشلی منظومه‌لره عائد سیاراتده بالطبع تحصل ایدن ایكی مشرق وایكی مغربه عائددر . دیمك‌كه ؛ جناب حق بوكبی منظومهٔ مضاعفه‌لری بزه چوقدن خبر ویرمشدر .

بز او قناعتده‌یزكه ؛ فلكیاتك حق اینجه نقطه‌لرینه قدر وقوف بولنمیان ذواتك بوبابده‌كی آیات كریمه حقایقنه حلول ایده‌مامه‌لری پك طبیعی كورولدیكندن قدمانك یاكلش نقطهٔ نظرلرینه اصلا اعتراض ایتمیز ! . .

كواكب مضاعفه ایچنده كوزلرله كوریله بیلن یالكز بر منظومه بولونوب اوده دب اكبر برجنك قویروغی نهایتندن اعتباراً ایكنجی ییلدیزدر . كسكین كوزلر بونك یاننده‌كی كونشی دخی كوره‌بیلیر . كوكبك نام مخصوصی « میزار » اولوب رفیقنك اسمی « آلقور » در . آره‌لرنده‌كی مسافه ١٢ درجه دقیقه‌سیدر . بوندن بشقه‌لری كوزله پك‌ده كوریله‌مزلر . بویله‌لری ایچون هرحالده دوربین استعمالی لازمدر . زیرا یكدیكرینك ضیاسی براشه‌رك بر كوكب كبی مشاهده اولنور .

كلب العید برجنك « قلب شارل » ییلدیزی ، دجاجه برجنك نهایتنی تشكیل ایدن « آلبی‌ره‌نو » كوكبی ، « آلفا قنطوره‌س » ، امرئهٔ مسلسله‌نك « غاما » ییلدیزی ، بالینه برجنده‌كی « پلاسكت » ییلدیزی میزان برجنك « كیفه اوسترالیس » ییلدیزی سمانك اك مشهور و كوزل مضاعفه‌لرندندر .

شایان دقتدركه ؛ قرآن عظیم‌الشان « فلااقسم برب المشارق والمغارب » آیت كریمه‌سیله منظومه‌لر ایچنده ایكیدن فضله اوله‌رق اوچ كونشلی ، درت كونشلی ، وحتی بش كونشلی عوالمك موجودیتنی دخی بیلدیرمش اولیوركه بواخبار جلیلك اوكنده‌ده سجدهٔ رحمانه قپانمامق ممكن دكلدر . زیرا كشفیات اخیره ، فی‌الحقیقه اوچ ، درت ، بش كونشلی منظومه‌لر بولندیغنی اثبات ایتمشدر . شوقدركه اوچ كونشلی منظومه‌لر پك‌ده اوقدر نادر اولمدیغی حالده دیكرلری نسبتاً دها آزدر . درت كونشلی منظومه‌لر ایچنده اك مشهور اولانی شلیاق برجنك « دەلتا » ییلدیزیدر .

ارکان حربیه قائممقامی
عبدالرحمن

تصحیح :

مهندس سالم بك افندینك كچن نسخه‌ده و ١٥٨ نجی صحیفه‌نك اون‌دردنجی سطرنده واقع (عالملر) کلمه‌سی (علملر) اوله‌جقدر .

دونه‌للو !

اخیراً ینه نکس ایتمش اولان بو فرنکی خسته‌لق ١٣١٢ سنه اولده ظهور ایله‌مشدر . وقتیله لطفی فکری بکك چیقاردیغی (تضمینات) جریده‌سنك ١٢ مایس ٣٢٧ تاریخلی و ٤ نومرولو نسخه‌سنده‌ده (دوئللو ویامبارزه) سرلوحه‌سیله ـ شام مبعوثی ـ شکری العسلی بکك بربندی کورولمشدی . عسلی بك ، بوطانسز و یاوان مقاله‌سنده صفین وقعه‌سنه تلمیح ایله حضرت علی کرم‌الله وجهه افندیمزك معاویة ابن سفیانی مبارزه‌یه دعوت ایتمه‌سنی سند اتخاذ ایلیور ، « سلامت وطن و راحت امتك خللدن وقایه ایدلمسی ایچون امام مشارالیهك اجتهاد عالیلرینه تقلیداً مبارزه اصولنی قبول و بر قانون مخصوصه ربط ایدملی » دییور ، جناب حیدرك خصم باغیسنه یازدیغی جوابنامه‌یی ده « سن حربه دعوت ایدییورسك . عالمی برطرفه براق . طرفینی اولدیرتمه‌یهلم ، کل‌ده یالکز بز مبارزه ایده‌لم‌که هرکس ایکیمزدن بصیرت قلبدن محروم اولان کیم اولدیغنی آکلاسون » عباره‌سیله ترجمه ایدییوردی .

شکری بکك بر مکتوب مآلندن استنباط ایتمك ایسته‌دیکی حکمك ، دونه‌للویه قابل تطبیق اولامایه‌جغی آشکار ایدی . بناءً علیه کوستردیکی خطای اجتهادی‌یی برطرفه براقش ، اونك روایتنه مقابل بن‌ده بر وقعه نقل ایله‌مش اولمق ایچین آتیده‌کی سطرلری اووقت چیقان غزته‌لردن بریله نشر ایله‌مشدم :

(ابوالحسن البکری) طرفندن محرر و (فتوح الشام) نام اثرك کنارنده مطبوع اولان (الدرة المکللة فی فتح مکة المشرفة المبجلة) عنوانلی کتابده ده‌نیلیورکه : هجرت محمدیه‌نك ٨ نجی سنه‌سی صلی‌الله علیه وسلم حضرتلری جانبندن مکه‌نك فتحنه نیت بویورولدی ، مدینهٔ منوره‌یه کله‌لرینه دائر قبائل مسلمه‌یه اوامر نبویه تبلیغ اولوندی . رمضان شریفك ابتداسندن نصفنه قدر طوپلانان مجاهدین ایله بلدهٔ طاهره‌دن حرکت ایدیلدی . یولده ـ اون کیشیدن عبارت بر طاقیم سواری ایله ـ ورود ایله‌ین (حصین الفزاری) یه راست کلیندی .

حصینك اردویه التحاقندن براز صوکرا (عباس بن مرداس السلمی) ده ایچه بر قالابالقله اسلام عسکرینه قاتیلدی . (عسفان) وادیسی قوناق اتخاذ اولونمشدی‌که عباسك ایچه قالابالق بر جماعتله کلمشکن کندیسنك آنجاق اون کیشی ایله ورودینك سببی طرف رسالتدن حصینه صورولدی . حصین :

— یارسول‌الله ! بز ، امرنامه‌کی آلمادن یوله چیقدق . اکر فرمان رسالتك وارداولسه‌یدی قبیله‌مزده چوجوقلرله قادینلردن باشقه‌سی قالمازدی یکرمی بیك سواری چیقاران فزاریلر ، خدمتکه جان آتاردی . جوابنی ویردی . کندیسیله قبیله‌سی حقنده فیض و برکت دعاسنه نائل اولدی .

حصینك شو صورتله التفات پیغمبری‌یه مظهریتی ، عباس بن مرداسك غبطه‌سنی موجب اولدی . فقط حضور پیغمبریده بولوندیغی ایچین سسنی چیقارامادی . صوکرا حصینك چادرینه کیدوب :

— رسول‌اللهه قوم وقبیله‌کك چوقلغندن بحث ایتدك امانه حسب و نسب و کرم و شجاعتجه

سزدن اشرف واقوایز . طرزنده مفاخره‌یه قالقیشدی . حصین‌ده :

— یالان سویلیورسك . یالکز بن بیله کرك شجاعت ، کرك سخاوت خصوصنده سکاده قبیله‌کده‌فائقم . مقابله‌سنده بولوندی .

بو مقابله ، ذاتاً اوست‌تیکده طوران عباسك بوتون بوتون جانی صیقدی . اوصیقینتی ایله :

— سندن و قبیله‌کدن داها شجیع بردلاوره بو جوابی ناصیل ویره‌بیلیورسك ؟ یوم الخندقی نه‌چابوق اونوتدك ! ده‌نجه حصین :

— دیمك ، اوکون علی بن ابی طالبك مبارزه‌سندن قاچدیغم ایچین بنی قورققلقله اتهام ایدییورسك ، دییه‌رك یرندن فیرلادی و :

— ای معاشر قبائل ! ایچیکزده علی‌یه معادل اولا بیله‌جك بر مقاتل وارمیدر ؟ دییه سسله‌ندی .

ایشیدنلر ، اولمادیغنی سویله‌دیلر . عباس ایسه :

— مقصدمی یاکلیش آکلادك ؛ خندق غزوه‌سنه واسلام علیهنه بیکلرجه محاربله اشتراك ایله‌دیکك حالده مکه فتحنه اون مجاهدله کلدیککی سویله‌مك ایستیورم . دیمه‌سنی متعاقب حصین ، فنا حالده حدتله‌ندی ، همان چادرینه قوشدی . سلاحلرینی طاقینوب آتنه بیندی ، عباس ایله مبارزه‌یه حاضرلاندی .

حصینك حاضرلانماسی ذاتاً ستیزه‌جو اولان عباسی‌ده عین حرکته مجبور ایتدی . اوده سلاحلانوب آتنه بینه‌رك خصمنك قارشیسنه چیقدی .

اعلای کلمة‌الله ایچین عزم جهاد ایله‌مش بو ایکی مسلمان ، هم‌ده ایکی صحابی ، عزیمتلری وجهه‌سنی اونوتدیلر . مشرکلرك کوکسلرینه صاپلایاجقلری مزراقلری بربرینه قارشی صاللایوب صاوورمایه باشلادیلر ، عادتا چوجوقجه بر انفعال اوزه‌رینه یکدیکرینك قانی دوکمه‌یه قالقیشدیلر .

اصحابندن ایکی ذاتك مبارزه ، تعبیر حاضرله دونه‌للو ایتمکده بولوندیغی خبر آلان رسول اکرم افندیمز ، یتیشدی و مبارزلری شدتله منع ایتدی . قبل الاسلام یاپمادقلرینی بعد الایمان یاپمق ایسته‌دکلرینی صوردقدن صوکرا قوجاقلاشوب باریشمالری امرینی ویردی .

قارده‌ش قانی آقیتاجق اولان اوصراقلر فیرلاتیلدی و ایکی مخاصم بربرینك قوجاغنه آتیلدی .

دونه‌للو ایدیلمه‌سنك مسلماً مقده منهی و رسول ارحم صلی‌الله علیه وسلمك بو خصوصده منع فعلیسی اولدیغنه دائر شو قصه ، بزه بر حصه ویره‌بیلیر صانیرم . بوکا اعتماد اولونمازده نهی قولی آرانیرسه اوده واردرکه بروجه آتی بر حدیث شریف مرویدر :

« عن ابی بکرة رضی الله عنه قال سمعت رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلم یقول اذا التقی المسلمان بسیفهما فالقاتل والمقتول فی النار . فقلت یارسول‌الله هذا القاتل فما بال المقتول . قال انه کان حریصاً علی قتل صاحبه ـ التجرید الصریح لاحادیث الجامع الصحیح) ترجمه‌سی « ابوبکره رضی‌الله عنهدن شویله دیدیکی روایت اولونیور : رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلمدن ایشیتدم . (ایکی مسلمان قیلیچلریله قارشیلاشدقلری زمان قاتل‌ده ، مقتول‌ده جهنمده‌در) بویوروییوردی . یارسول‌الله ! قاتل بویله ؛ یا مقتول نه‌اولویور ؟ دییه صوردم . (مقتول‌ده آرقه‌داشنی اولدورمه‌یه حریص ایدی .) بویوردی ـ احمد نعیم بك »

آیات کریمه و احادیث نبویه‌دن استنباط احکام ایله‌مك ، مجتهدین و اونلرك پیروی بولونان

متخصصین علم دینك وظیفه‌سی اولدیغندن (جمعیت علمیهٔ اسلامیه)نك بوكا دائر بیاناتی‌ده عیناً یازییورم :

« دوئللو ایدن ایكی شخصدن هر بری ، دیكرینك قتلنی قصد ایتدیكندن (انما الاعمال بالنیات) و (لكل امریٔ مانوی) حدیث شریفی مقتضاسنجه قصد و نیتلرینه كوره حكم ترتب ایدر . بناءً علیه شخصین مذكوریندن هر بری وقوع بولان دوئللوده قتل و تلفدن سالماً بالكلیه قورتولمش اولسه‌لر بیله حكم اخرویسی اثم قتل ایله آثم و مرتكب كبیره اولمق و حكم دنیویسی تعزیر شدید و حبس مدید ایله حبس اولونمقدر . شاید بری ، دیكرینی قتل ایدرسه آنجق قتیلك ورثه‌سی و هر بری ، یكدیكرینی قتل ایدرسه هر ایكی قتیلك ورثه‌سی طرفندن دیت دعواسنه قیام اولنه بیلیر . چونكه : نفوسده اباحه جاری دكلسه‌ده اذن واباحه شبهه‌سی بولوندیغندن قصاص وقود ساقط اولور . اگر اثنای اقتتالده دوئللو ایدنلردن برینك ویا هر ایكیسنك بر عضوی ویا متعدد اعضاسی مجروح ویا سقط اولورده تلف نفس وقوع بولمازسه جنایات فیما دون النفس مسائلی دستور العمل اتخاذ اولونمق اقتضا ایدر - بیان الحق رساله‌سی عدد ۲٦ صحیفه ٥٩٤ »

*

یوقاریدن بری یازیلان سطرلردن دوئللونك محذور شرعیسی اولدیغنه و بر وجهله جواز و مساغی اولمادیغنه قناعت كتیرلمشدر صانیرم . ادوار وحشت بقیهٔ مستكرهه‌سی بولونان بو عادت ردیئه‌یی برده اخلاقیات و اجتماعیات نقطهٔ نظرندن تدقیق ایچین نامق كمال مرحومك (دوئللو) عنوانلی بر مقاله‌سنی كوزدن كچیرهلم :

« آوروپادن الزم بر شی ایمش كبی آرایوب آرایوب ده یورایه كتیرمكه چالشدیغمز معرفتلردن بری‌ده دوئللودر . بو دوئللوكه ایكی كیشی بیننده مبارزهٔ منفرده دیمكدر . كویا كافل ناموس ایمش . یعنی قانونك تعیین ایتدیكی جزا ربعض معاملاتدن طولایی بر آدمك ناموسنه ترتب ایدن لكه‌یی ازاله‌یه كافی دكل ایمش‌ده اویله لكه‌لرك قان ایله ییقانماسی لازم كلیر ایمش !

بر شیئك ملكجه لزومندن بحث ایتمك ایسته‌ینلر ایچون بر كتاب مطالعه‌سنه اولسون تنزل لازم دكلیدر ؟ هانكی عاقل دیمش‌كه ناموس بشر ، بر قورشونك تصادفنه ویا بر قیلیجك تأثیرینه تودیع اولنه بیلیر . ناموسی اخلال اولونان ، مبارزه‌ده غالب كلمزسه انتقام نره‌ده قالیر ؟

بر ادبسز ، بر اهل عرضك ناموسنی اخلال ایدر وصوكرا دوئللو نامیله اعدامنه‌ده مقتدر اولورده ینه جزاسز قالیرسه بویله بر قاعده‌یه حقلی ویا لزوملی نظریله باقمق نصل قابل اولابیلیر .

اكمال ناموسه قانون نه‌دن كفایت ایتمیورمش ؟ بر آدمك ناموسنه بر دیكرینك قول و فعلیله خلل كلمز . چونكه ناموسسزلق ، مغدور اولانده دكل ، تجاوز ایدنده‌در . یالكز مغدور اولان آدم ، كوردیكی تجاوزی قبول ایدرسه كندی ناموسنی كندی اخلال ایتمش اولور . بوندن آكلاشیلدی‌كه اكمال ناموس ایدن حكومتك متهمه اجرا ایتدیكی جزا دكل ، مغدورك شكایتندن عبارتدر . جزا ایسه متهمی تأدیب ایچون ترتیب اولونمق جهتیله خفت و شدتنك ناموسه تعلق ایدر یری یوقدر . برده جمعیت داخلنده بولونان بر آدمك كندینه عائد بر فعلك جزاسنی ینه كندی تعیین و اجرا ایتمسنه صلاحیت نره‌دن پیدا اولمش ؟ هم‌ده نه جزا ! اكثریت اوزره مغدورك اعدام ویا جرحنی موجب اولور . مثلا

عرضه متعلق بر دوئللو جرح ایله ختام بولور ، صوكرا آغیز دالاشندن چیقمش بر دوئللوده آدم اولور ! اما اوروپاده دوئللو وار ایمش ; نه یاپالم ؟ اوروپاده ییلان‌ده‌وار . اوراده موجود اولدیغی ایچین ییلانانی حیواندرمی دییه‌لم ؟

دوئللویی التزام ایدن ذواته معلوم اولمامق كركدركه آنك آوروپاده وجودی ، عقلاسنك تحسین والتزامندن دكل ، خلقك اخلاقنه یرلشد یكندندر . اوروپانك نه قدر بكنمیوب ده الغاسیله اوغراشدیغی شیلر وار ایسه بزم مملكت ، غربك سوپروتولكی ایمش كبی بورالره‌می چكوب طوپلایه‌جغز ؟

هركسك ناموسنه قانون بك اعلی كفایت ایدوب طورویور . اویله ابنای جنسنك قانی ایچمكله محافظهٔ حیثیت ، ملت اسلامیه‌نك آكلایه‌جغی معامله‌لردن دكلدر . مقالات سیاسیه وادبیه - نامق كمال . صحیفه ۱۳۱ »

*

اك زیاده حریت فكریه صاحبی بر ذاتك قلمندن چیقمش اولان شو مقاله اوزرینه سویله‌نه‌جك سوز اولمایه‌جغی جهتله دوئللونك هم اتحار ، هم جنایتدن باشقه بر شی صاییلامایاجغنه دائر داها زیاده تطویل مقاله لزوم كورمیورم .

یالكز خاتمهٔ كلام اولارق شونی سویله‌یه‌جكم‌كه (سلامت وطن و راحت امتك خللدن وقایه‌سی) مطلوب ایسه (مبارزه اصولنی تطبیق و بر قانون مخصوصه ربط) ایتمك دكل ، بازی یازانلر منه اللرنده‌كی قلمك یمنی چكه‌جكی ، یاخود طولو مباحی اوسطوریاسی اولمادیغنی ، برده متقابلاً سربستی وجدانه رعایت لزومنی آكلاتمق ایچین) بر (ادب تحریر تعلیماتنامه‌سی) میدانه قونولمالیدر .

ایشته ۱۲ سنه اول یازیلمش و باصیلمش بر مقاله .

طاهر المولوی

شنبه‌یه تابع یكی بازار اهالیٔ مسلمه‌سی نامنه بر ورقه آلدق‌كه ۲۷ مسئله حقنده جواب طلبنی احتوا ایدییوردی . صلاحیت افتا ، شورای افتا هیئت جلیله‌سنه عائد اولدیغندن ورقهٔ مسئله‌یی هیئت مشار الیها ریاستنه تقدیم ایتدك . اجوبهٔ لازمه ورود ایدنجه مجموعه‌یه درج اولوناجقدر .

صوك جوابم [٠]

۱٦۲ نومرولو اجتهاد ده‌كی جوابكزی اوقودم . قارئلری لهكزه اماله مقصدیله اثردن بر چوق سطرلر نقل ایتمشسكز . درحال خبر ویره‌یم‌كه نقل ایتدیككز یازیلر دعوایی غیب ایتدیره‌جك قدر علیهكزده‌در .

جوابكزك مبدأ ومنتهاسنده متجاوز لسان قوللانیورسكز . مناظره‌لرده متجاوز لسان قوللانانلرك سویه‌سنی قارئلر منفله ایله اولچو ویریرلر . اونك ایچون مقابله ایتمیه‌جكم هم بویله بر مقابله بنم ایچون بر تنزلدر . ـ ۱۰ شباط ۳٤۰

مدرسه سلیمانیه فلسفه شعبه‌سی مأذونلرندن

احمد شكری

محفل ادبی

استاد ادیب توقادی‌زاده شكیب بك افندینك بر غزلی

تشطیر

بو كلمه (نصف) دیمك اولان (شطر) لفظندندر . لغةً (تنصیف) معناسنه قوللانیلیر . عربی تاریخلردن حضرت عمر دورینی اوقویانلر ، بو لفظه چوقجه تصادف ایدرلر . چونكه : جناب فاروق ، كوندردیكی والیلره دائر تحقیقات یاپدیریر ، نظر دقتی جالب اولاجق درجه‌ده زنكینله‌شنلرك ثروتی تشطیر ایدر . یعنی یاریسنی صاحبنه براقیر ، یاریسنی بیت الماله آلیردی . ابو هریره ، بویله تشطیره اوغرامش والیلردندر .

[٠] خلاصة الخلاصه اوله‌رق درج ایدیلمشدر . محفل

ادبيات اصطلاحنده تشطير ايسه برنظمى تشكيل ايلهين ابياتك بهر مصراعلرى آراسنه ايكيشر مصراع علاوه‌سيله اوبيتلرى بولمك ما‌ٔلنده‌در.
اسكيدن برشاعرك خوشنه كيدن برمنظومه‌سى ، ديكرلرى طرفندن (تنظير) صورتيله تقليده ، تربيع ، تخميس، تسديس، تشطيراخ طرزنده‌ده اشترا كه چاليشيليردى . سخنوران اسلافك ديوانلرى كوزدن كچيريلسه بويله تقليد واشتراك نمونه‌لرينه چوقجه راست كلينير. فارسى ديوانلرده ياخود شعرا تذكره‌لرنده ايسه « درجواب فلان كويد » عباره‌سى كورولوركه « فلانه نظيره اولمق اوزره سويله‌مشدر » ديمكدر .
احتمال شوناچيز سطرلرك يازيلماسنى، معلومى اعلام قبيلندن برعقلالق ، ياخود موضوع قيطلغى الجاسيله بر قالابالق تلقى ايده‌جكلر بولونور .
قدماى ادبادن اولماسى لازم كلن اوذوات كرامك برجهتدن حقلى تسليم ايدر ، لكن ديه‌بيليرم‌كه : حكمت شريفه‌سى آكلاشيله‌مامقله برابر اسلاف ايله اخلافك آراسى كيتدكجه آچيليور ، اجداد ايله احفاد ، بربرينه عادتا يدى دكل ، يتمش بطن يابانجى قاليور .
اوقدركه مثلا فضولى ديوانندن بربيت حل ايله‌مك ، بعضيلريمزجه بابل خرابه‌لرنده آثور آثارندن برشئ كشف ايتمك قدر موفقيت تلقى اولونويور .
انشاءالله آلدانيورم ، فقطاويله صانيورم‌كه اسكيلرى طانييان واسكيليكى آكلايان بقية السلف كيمسه‌لرده كيده‌جك اولورسه يكى‌يه‌تيشنلر ويه‌تيشه‌جكلر، كتبخانه‌لرمزى موزه ظن ايده‌جكلر واوراده‌كى آثاره غالبا مستشرقلرك همتيله عقل ايرديره بيله‌جكلر . ايشته شواحمه‌طولاييسيله -
دركه قدمايه دائر – بك جزئى بولونان – بيلدكلريمى ، مناسبت دوشدكجه سويله‌مكدن كرى طورمايورم ؛ حتى بوخصوصده‌كى حقلى حقسز استخفافه‌ده قولاق آصمايورم .
بودفعه‌ده‌كى سويله‌نيشيمك سببى ، ياخود مناسبتى‌ده توقادى زاده شكيب بك افندينك محفله برغزل اهداسى لطفنده بولونماسيدر . اديب محترمك مشوقانه اولان لطفلرى بردفعه‌يه مخصوص دكلدر . مجموعه‌نك نسخ منتشره‌سى تدقيق ايديليرسه بعض صحيفه‌لرينك شكيب امضاسيله موشح استادانه اثرلر ايله پيرايه دار بولونديغى مشاهده اولونور . استادك اخيراً نائل اولديغم اثرلطفى ، حسيات متشكرانه‌مك تلميذانه برنشانه‌سى اولمق اوزره تقليده چاليشدم وحصوله كلن ، داها طوغروسى لطافت اصليه‌سى كيدن غزل مشطرى بروجه آتى درج ايتدم .

« بومستى عارف اسرار ايچوندر »
بومستانه سخن اضمار ايچوندر
بونوشش نظرهٔ خمار ايچوندر
« بوجوشش ناظر ديدار ايچوندر »
« صباحك فيضى يوق محكوم خوابه »
او نشوه ، آكه‌اسحار ايچوندر
نه‌لر رؤيت ايدر شب زنده داران
« تجلى ديدهٔ بيدار ايچوندر »
« دمادم جنبش بال روانم »
شوبند عنصرئ چار ايچوندر
بوتون چيرپينماسى جبريل قلبك
« عروج سدرهٔ انوار ايچوندر »
« نكاهم وجه طاقتسوز ياره »
كوكل مرآتنى اظهار ايچوندر
فلكده آهمك عكس حزينى
« انين قلبمى تكرار ايچوندر »

« ازلدن مست بى ادراك عشقم »
شو ادراك اهل استبصار ايچوندر
سوى المعشوقى بيلمز ذوق سكرم
« بوحالت مردم هشيار ايچوندر »
« بنم شوق فوأدم ، عقل وفكرى »
فناياب ايلهين بر يار ايچوندر .
بنم عشقم ، بنى حتى كه عشقى
« ياقان بر حسن آتشبار ايچوندر »
« دماى قدسه مشتاقم ، فغانم »
اومهجور اولديغم كلزار ايچوندر .
غريبانه انين اضطرابم ؛
« بو شورشكاه تنك ونار ايچوندر »
« اولور آرامى سالب فيض رؤيت »
ميلك خاصيتى اسكار ايچوندر
تجليدر ايدن قلبى خروشان
« بوجوشش ناظر ديدار ايچوندر »
شكيبك شعرينه پيرولك ايتمك
اوكا اخلاصمى اشعار ايچوندر
مسلم ، يوقسه ابداع معالى
او استاد دها افكار ايچوندر .

طاهر المولوى

فضولينك :
« قدانار العشق للعشاق منهاج الهدى
سالك راه حقيقت عشقه ايتمش اقتدا »
مطلعلى غزلنه نظيره :
مرحبا اى عشق سنسين ابتدا وانتها
هر تجلى سنده ايتمش تا ازلدن اختفا
سن او بحر بيكران سرمديسين كيم بتون
حادثات امواج بيدربى ظهور اولمش سكا
نشأهٔ امكانه باديسين كه سندندر مدام
ماهده برخنده پرتو، مهرده رنكين ضيا
ليل، شهر آيينك اولمش صدهزاران شمس ايله
روزايسه يكپاره برنورك سنك سرتاپا
وصلدر برتاب لطفك، برشرار كدر فراق
نار زلفكدن جهان اولمش بتون سردرهوى
برنكاهكدن مترجم نشوه‌دن ذوق حيات
نيم خنده‌كدن كنايتدر بهار برصفا
عينك اولمقدر امل محيى برا شواق ايچون
بن سن اولمقدر بكا عالمده شان بى بها

محيى الدين رائف

شيخ معين الدين چشتى‌نك ديوانى

وبعض ابياتى

هندوستانه تاصيل كلديكى، حياتنده اولسون، بعدالوفاة اولسون حقنده نه تورلو احترام كوستريلديكى، مجموعه‌نك كچن نسخه‌سنده يازيلان (شيخ معين الدين) ك ديوانى وبعض ابياتى حقنده معلومات ويريله‌جكى ده عين نسخه‌ده وعد اولونمشدى.
ايشته اووعدى ايفا ايديورم :
شيخ معين الدين ديوانى ، اورته قطعه‌ده صحيفه ٩٢ لك بركتاب اولوب ليطوغرافى ايله لاهورده باصيلمشدر . تاريخ طبعى ١٨٨٦ در . مندرجاتى: حروف هجا ترتيباتيله غزليا تدن عبارت ، غزللرك عددى‌ده – صاياركن يا كيلمادمسه – ١٢٣ در .
ايلك غزل :

ربود جان ودلم راجمال نام خدا
نواخت تشنه لبانرا ارلال نام خدا

مطلعيله باشلار .
نمونه اولارق يازاجغم ابياتندن آكلاشيلاجغى اوزره شيخ معين الدين ، هندك خسرو وفيضيسى، ياخود ايرانك حافظ وسعديسى كبى سرآمدان سخندن صايلاماز . كنديسنده ذوق تصوف غالب اولديغندن قلبى وروحى سوزلرنده شاعرلكدن زياده درويشلك نشوه‌سى واردر . بواعتبار ايله قلبه وروحه مؤثردر . چونكه : تأثر آثارى

اولدیغنده شبهه یوقدر. هندمطبوعی برقاچ کتاب آراسنده آلمه بکن معین دیوانی اوقودیغم وقت خوشمه کیدن ، یوق اویله دکل ، مألی ادرا که تنزل وبنی ذوقیاب ایدن بعض ابیاتك کنارینه اشارت قویمشدم ، شمدی‌ده اواشارتلی ابیاتی نقل وترجمه ایدییورم .

ترامزد طیران درفضای عالم‌قدس
بشرط آنکه پیری‌ببال نام خدا

سکا ، عالم قدسی فضاسنده اوچمق یاقیشیر . فقط اللهك اسمنی کندیکه قاناد یاپمق شرطیله .

کفتمش تاچند در پرده نهان خواهی شدن
وقت آن آمدکه دیکر رونپوشانی زما
کفت من بی‌پرده‌ام کر پرده بینی آن‌تویی
تاتو هستی در هزاران پرده پنهانی زما

[سوکیلمه « نه وقته قدر پرده آرقه‌سنده کیزله‌نه‌جکسك ؟ بزدن سترجمال ایتمه‌مك صیراسی کلدی» دیدم . « بکا پرده اولاجق حجاب یوقدر. پرده کوروپورسه‌ك ، او پرده سنسك . سن ، سن اولدقجه ، یعنی شوموهوم وارلغك بولوندقجه بزه قارشی بیکلرجه پرده آرقه‌سنده‌سك» جوابنی ویردی]

پردهٔ هستی اکر سوزی بنار لاآله
آن زمان بی پرده بینی نور الاالله ما

[وارلق پرده‌سنی (لااله) آتشیله یاقاجق اولورسه‌ك اووقت (الاالله) مزك نورینی پرده‌سز اولارق کورورسك] مابعدی‌وار

طاهر المولوی

بر ضیاع

یالکز عصرمزده‌کی منتسبین خطك دکل ، کرام خطاطین اسلافك‌ده مایه‌الافتخاری اولان خطوط اسلامیه اساتذهٔ کرامندن الحاج محمد راغب علمی افندی طقسان یاشنده بر پیر نورانی ، بر و حسن سلوك و سیرت و کمال استقامت و صلابتله مشتهر بر ذات روحانی منظر ایدی . بر مدت دوام ایدن خفیف بر خسته‌لکی متعاقب جمادی الاخره‌نك اون برنجی جمعه کونی مرغ نزیه روحی قفس تندن طیران ایله عالم راز وحقیقة التحاق ایلدی . رحمه‌الله تعالی رحمة واسعة .

ایاصوفیه جامع شریفنده‌کی آثار باقیه‌سیله لایموت برشهرت شامله‌سی اولان و کمالات ذاتیه وخطیه‌سیله اسلاف کرامك چوغنه بحق مرجح بولنان قاضعسکر خطاط و شاعر وفاضل اشهر نقیب‌الاشراف و رئیس العلما وشیخ الخطاطین السید الحاج مصطفی عزت افندی مرحومك زمانمزده ادراك ایده‌بیلدیکمز شاکردانك صوکی علمی افندی مرحوم ایدی . استاد اکبرینك طرز وشیوهٔ خطنی تقلید وبیلمرجه دوام ایتمش اولان ملازمتی نتیجه‌سی اوله‌رق حسن سلوك وسیرتنی‌ده تعقیب ایدردی . صدرشهیر عالی پاشا مرحومك یك چوق زمانلر کتابتلکنده بولنمش اولان علمی افندی حقیقة حسن اخلاق و استقامت و کمال أدب ونزاهتك تمثال یکانه‌سی ایدی . اعتقادی ، اعتمادی ، توکل وصلابتی جداً شایان تدقیق و عبرت ایدی . اون اون ایکی سنه اول لسانینه بغتةً عارض اولان برسکته‌یی قصیدهٔ بردهٔ یازمق صورتیله بالذات تداوی و ازاله ایلدیکنی کمال حیرتله کوردك . مرحومك ثلث ، نسخ و جلی خطلری استادانه وغیر قابل تقلیددر. یوزی متجاوز کلام مبین تحریرینه موفق اولدیغنی مقام شکرانده حکایه ایدردی . آثار سائره‌سی‌ده اونسبتده‌در. فضائل متنوعه‌سنه ضمیمةً نجل کزینی خطاط شهیر اسماعیل حقی بك افندی برادرمزی یتشدیرمشدر . یالکز بومظهریت بریدر ایچون دارینده

باعث انشراح و افتخار اولسه کرکدر .

علمی افندی مرحوم بنی بشر ایچنده پك آز کیمسه‌لره نصیب اولان بر طول عمره مظهر اولمشدر . راقم‌الحروف فقیرك پدرمك والده‌سنه یازی تعلیم ایتمش و درس اوقوتمش اولان طربزونی خطاط وفاضل پیرعلی‌شکری افندینك فرزندیکانه‌سی علمی افندی یتمش ایکی تاریخنده بیوك والده‌مك کتبه قطعه‌سنه خط تصدیق یازدیغی کبی ٩٢ ده پدرم مرحومك کتبه قطعه‌سنه عینی تصدیق استادانه‌یی تحریر ایتمش و ٣١٢ ده فقیرك قطعهٔ اجازه‌سنی دخی غایت متین و بدیع سطور تصدیقیه ایله تزیین ایلمشدر . مرحوم‌مشارالیهدن برقاچ سطر یازی تعلمنه بالآخره موفق اولدیغم ایچون کندیمی شاکردانی میاننده بولنمقله مباهی عد ایده‌رم . ارتحالی دفندن بر کون صکره خبر آلدیغم حضرت استادك بنجه متحتم‌الایفا اولان صوك خدمتنده بولنه‌مامقدن متولد تأثرات و تحیفاتمه علاوةً ضیاعنه یازدیغم تاریخ آتی‌یی شورایه نقل ایدییورم :

غائب ایتدی شیخ عالیقدری ارباب خط
اولدی بر نقصان دها طاری جهان صنعته
پیر نورانی سرالحاج علمی روشن ضمیر
بسمله‌یله هو دییوب عزم ایتدی بزم‌وصلته
مفخر اسلاف ایدی سرلوحهٔ اخلاف ایدی
ذاتی بر تمثال ایدی الحق علو خلقته
حسن خط ، خلق حسن ایتمشدی آنده اجتماع
دال ایدی آثاری دستنده کمال قدرته
رحلتنده کلدی شاکردانه بویله بر ندا
علمی استاد کیتدی قرب رب عزته
١٣٤٢

خطاط سعود المولوی

عبدالله ابن سبأ

ایچلرندن برینك افشا آتی اوزرینه دونمه‌لره دائر غزته ستونلرنده ایجه بردیدی قودی اولدی . بالمناسبه بن‌ده بردونمه‌نك اسلام عالمنه ودیننه آچدیغی رخنه‌لردن برمقدارینی یازمق ایسته‌دم .

بوکسك برصنعتکار اولدیغی حالده قیمتی بیلنه‌مه‌ین مداح عصمت افندی مرحوم ، نقل ایده‌جکی فقره‌یه باشلارکن « اسم اسمه بکزه‌ر ، رسم رسمه ، کسب کسبه بکزه‌ر ، صنعت صنعته ، کچمش زمان سویلیورز » دیه برمقدمه ایراد ایده‌رك دیکله‌ینلرك آلینامامه‌سنی تأمینه چالیشیردی . کیمسه‌نك قوجونمامه‌سی ایچین عبد عاجزده پشین سویله‌یم که بنم بحث ایده‌جکم دونمه ، بوزمانه دکل ، صدر اوله عائددر .

أوت ؛ صدر اولده ، حتی عصر سعادتده بعض دونمه‌لر ، دها طوغروسی کتابی مهتدیلر واردی . بونلرك قبل‌البعثه وبعدالرساله ایمان ایله‌مش اولانلری ، خاطرمده قالدیغنه کوره خریستیانلردن راهب بحیرا ونسطورا ، ورقه‌بن نوفل ، عتبه وشیبه‌نك کوله‌سی نینوالی عداس مشهور سلمان‌فارسی ، نجاشی اصحمه وتوابعندن بعضیلریله عدی بن حاتم .

یهودیلردن‌ده عبدالله بن سلام ، ابن‌یامین ، مخیریق ورفاعه اسمنده‌کی ارککلر ایله صفیه بنت حیی وریحانه بنت عمرو نامنده‌کی قادینلردر . رضی‌الله عنهم .

بوذوات کرامك صدق واخلاص ایله ایمان ایله‌مش اولدقلری ، مسلمانلغه ایتدکلری خدمت واوغورنده کوستردکلری فداکارلق ایله ثابتدر . دور اصحابده مسلمان اولان وفداکارلقده بونلر درجه‌سنه یاقلاشان برده (جنرال‌بورکی) واردرکه

يرموك محاربه‌سنده خالد بن الوليدك ارشاديله ايمانه كلمش واسكى ديننداشلريله اولان روملر حرب ايده‌رك شهيد دوشمشدر . رضى الله عنه

ينه دور اصحابده اهتدا ايتمش و تابعين صيراسنه كيرمش (كعب بن مانع) نامنده برى موجوددركه نسباً حميرى ، مذهباً يهودى اولان بو آدام ، مسلمان اولديغى حالده نسبت قديمه‌سنى قسماً محافظه ايله‌مش ، يعنى (كعب الاحبار) ديبه اشتهار ايتمش واويله‌جه ياد اولونا كلمشدر .

ازميرلى اسماعيل حقى بك افندى (سير جليلهٔ محمديه) سنده ديركه :

« بوامته اسرائيلياتى ادخال ايله‌ين وهب بن منبه ايله كعب الاحبار ، يعنى كعب بن مانع الحميرى نام ذاتدر »

بونك ايچين ديمه‌يه جرأت ايده‌جكم‌كه : كعب الاحبارك ايتديكى خير ، اوركوتديكى قورباغه‌يه دكمه‌مش ، صوقوشدورديغى افسانه‌لر طولاييسيله مسلمانلق ، اونك ايمانندن فائده يرينه مضرت كورمشدر .

فقط بونكله‌ده قابل قياس اولمايه‌جق بر يهودى دونمه‌سى واردركه (ابن السوداء) ديبه شهرت آلمش بولونان (عبدالله بن سبأ) خبيثيدر .

شهبندر زاده حلمى بك مرحوم (تاريخ اسلام) نده « امام على‌نك تجلياتى شايان حيرتدر . مشاراليه چوق سه‌ويلمكله چوق بغض ايديلمك كبى ايكى افراطه هدف اولدى . كنديسنى سه‌ونلر ، بومحبتك افراطى سوقيله « چوق شيئى ، حتى حقيقتى بيله فدا ايتمشلردر . سومه‌ينلرده اويله »

ديدكدن صكرا شو سطرلرى علاوه ايديور :

« بونلرك [محب على مفرطلرينك] قافله سالارى قابال مذهب اسرائيليسنى ميدانه كتيرن افكاره سالك يهودى ربيلرندن ايكن اهتدا ايدن « عبدالله بن سبأ » در . مع مافيه عبدالله بن سبأك مذهبى دوغرودن دوغرويه زردشت‌دن دكل ، قابال مذهب اسرائيليسندن آلنمشدر . بومذهبك زردشت دينيله مناسباتى اولق لازم كلير .

جناب امام ، ابن سبانى مدينه‌دن طرد ايتمشدى شهادتندن صوكرا عبدالله ، امام على‌نك اولمه‌ديكندن ، بولطلره چيقديغندن ، بولوطلرده رعد وبرق اولديغندن بحث ايتمش وچوق طرفدار قازانمشدر .

لكن عنعنهٔ مضبوطه قبيلندن اولارق بر سياحدن استماع ايتديكم روايتى‌ده‌ها زياده عقله موافق بولويورم . بوروايته كوره عبدالله بن سباء ، غايت عاقل ومتبحر برخاخام اولوب امام على ايله ايتديكى مباحثاتده مغلوب اولمش واسلاميتى قبول ايتمشدر . بوسببله على‌يه قارشى عظيم برحرمت وحس تكريم بسليوردى . بركون زمان عثمانده امويلرله كوروشوركن فضل اصحاب حقنده سوز كچر . امويلر واونلره اتباع ايدنلر ، اصحابدن اول ، اودنبش كيشى‌يى كر ايتمش وعلى‌يى اونوتمش . عبدالله ، فضل عليدن دم اورمش ، رد ايدلمش . بونك اوزرينه : غافللر ! بشريتده كنديسنه بر موقع فضل ويرمديككز على‌يه بنزى عبادت ايتديره‌يم ديمش وسوزينى طوتمشدر . »

حلمى بكك افادهٔ منقوله‌سنى ، حقيقته تماميله موافق دكلدر . آكلاشيلان مرحومك حضرت مرتضى حقنده‌كى حس تعظيمى ، اوكا قارشى ساخته برعبوديت كوسترن ابن سباء حقنده‌ده كنديسنى حسن ظنه سوق ايتمش ويا كيلمشدر .

ابن سباء ، عالم اولمقله برابر ديننداشلرندن (بنى قينقاع) (بنى نضير) و (بنى قريظه) نك مسلمانلردن انتقامنى آلمايه عازم برخاخام ايدى .

مسلمان اولارق بصره‌ده ظهور ايتمش اولماسى ، حضرت على‌نك ايسه اووقت مدينه‌ده مقيم بولونماسى طولاييسيله مشاراليه ايله بالمباحثه مغلوب اولارق اهتدا ايتمه‌سنه امكان يوقدر .

اونك على طرفدارلغنه وعثمان عليهدارلغنه قالقيشماسى ، مسلمانلرى بربرينه دوشورمك وبونك خونين نتيجه‌سيله تشفى ايتمك مقصدينه مبتنى ايدى .

نيته كيم عوام ناسدن بعضيلرينى باشنه طوپلامش ، قانديره بيله‌جكلرينه جناب على‌نك على التدريج ولايتندن ، وصايتندن ، حتى الوهيتندن ! بحث ايتمه‌يه باشلامشدى .

فاسد ومفسد العقيده اولديغى آكلاشيلنجه بصره‌دن قوغولوب كوفه‌يه كيتدى وعين افساداته دوام ايتدى .

كوفه‌دن سيلكيلوب قيرلاتيلنجه شامه عزيمتله اوراده بولونان (ابوذر) و (ابوالدرداء) و (عبادة بن الصامت) رضى الله عنهمى قاندرمق ايسته‌دى . عباده حضرتلرى ، حريفى ياقالايوب معاويه‌يه تسليم ايتدى . اوده بلاد شاميه‌دن نفى ايله‌دى .

ابن سبأ ، شامدن چيقاريلنجه مصره كيدوب اهالى‌يى قيشقيرتمايه چاليشدى . نهايت حضرت عمرك آچيلاجغندن قورقديغى فتنه قاپيسى آچيلمش ، حتى آچيلمش دكل ، قيريلمشدى . چونكه : اغتشاش ، يالكز حضرت عثمانك خون معصوميله سكون بولمامش ، جمل وصفين وقعه‌لرنده‌ده بيكلرجه مسلمانك ناحق يره قانى آقوب كيتمشدى .

ابن سباء خبيثى ، اسلام دنياسنه آچديغى بو مدهش رخنه ايله اكتفا ايتمك ايسته‌ميور ، اسلام دينى‌ده رخنه‌دار ايله‌مك املنى بسليوردى . بونك ايچين « على ، اللهدر ! » هذيانيله پيدالرينى طولدورديغى بر طاقيم حمقاى حضور مرتضى‌ده سجده ايتديردى .

شو سخيف اعتقادى ترك ايله تائب ومستغفر اولمادقلرندن حضرت على ، سجده ايدنلرى اعدام ايتديرديكى كبى خفياً مشوقلرى اولان ابن سبأ ملعونى‌ده نفى ايله‌دى . فقط حريف ، ايران وآذربايجان جهتلرينه كيده‌رك اوباطل عقيده‌يى جهلانك ذهنلرينه صوقويوردى .

قرق سنه‌سى رمضانى ايچنده ايدى‌كه حضرت على ، صباح نمازينه كيدركن پوصوده بكله‌ين (عبدالرحمن بن ملجم) خبيثنك غدارانه برضربه‌سى ايله شهيد اولدى . رضى الله عنه وكرم الله وجهه .

لعين ابن سباء ايسه بوندن‌ده استفاده يولنى بولدى . توابعنه « على اولمه‌دى . ابن ملجمك اورديغى ، على صورتنه كيرمش بر شيطان ايدى . اميرالمؤمنين ، كوكلره چيقدى . بولوطلرك آراسنده اوطورويور . كوك كورولتوسى اونك سسى ، شيمشكده قامچيسيدر . » تعليماتى ويردى . انسان شكلنده‌كى بعض حيوانلر ، بوكاده قانديلر وكوك كورلركن (السلام عليك يا اميرالمؤمنين) ديمه‌يه باشلاديلر .

ابن سبأك عاقبت احواليله هلاكى تاريخنى بيله‌ميورم . ايره كچ جهنم اولوب دار جزايه كتدى . فقط براقديغى (سبأيه) مذهب فسادى ، برچوق فرق ضاله‌نك ـ مأخذ غوايتى اولدى .

طاهر المولوى

اسعد دده افندى حقنده

حسين وصاف بكه يازيلان مكتوبدن مابعد

خواجه مرحوم ، كنديسندن مأذوناً ذكر وسماع ايتديكم حالده بكا بيعت ويرمه‌مش . بنم كنديسندن دكل ، شيخ جلال الدين افندى مرحومدن فيض آلاجغمى سويله‌مشدى‌كه بوكا قولاً وفعلاً دلالتده بولونماسى . مرحومك معالى اخلاقيه‌سندن برنمونهٔ كمال اولمق اوزره كوسته‌ريله‌بيلير . زيرا : هيچ برخواجه ، شاكردينى ديكر براستادك تدريسنه ، هيچ بر شيخ‌ده مريدينى ديكر بر مرشدك تربيه‌سنه كوندرمك ايسته‌مز .

مكر اسعد دده‌كبى باشقه‌لرينك منفعتنى خود كاملغنه ترجيح ايده‌نلردن اولا .

بيك اوچ يوز اون ايكى سالى جمادى الاخره ايچره جبينساى دخالت اولدى طاهر باب ملايه

آلهى لطف واحسانكله اول جوينده فيضك

كلاه بيمتى همپايه اولسون عرش اعلايه

قطعهٔ دعائیه‌سیله تثبیت ایتمك ایسته‌دیکم مولویلك انتسابنك ایرته‌سی کون مصرك (توفیق ربانی) واپوریله اسکندریه‌یه متوجهاً استانبولدن حرکت ایتدك.

اسکندریه‌ده برایکی کون اقامت وقصیدهٔ برده ناظمی (امام بوصیری) کبی مشاهیری زیارتدن صوکره ترەنله (طنطا) یه کیتدك و (سیداحمد البدوی) ایله (سیدعبدالعال) حضراتنی زیارت ایتدك.

بوزیارتلرك تفصیلنه هم مقامك مساعده‌سی یوق، همده اومقاماتك مهابتیله برابر تربه‌دار وسئله طاقیمنك بخشش طلبیله ازعاجاتی اطرافه باقینمایه میدان ویرمه‌دیکندن طولایی، درست معلومات ویرمك امکانی مفقود. یالکز تحف بر وقعه‌یی نقل ایتمه‌دن کچه‌میه‌جکم:

سید بدوی حضرتلرینك مقامی حریمندن دیشاری‌یه چیقنجه قیافتمز طنطا چوجوقلرینك نظر حیرتنی جلب ایتمش اولمالی که اطرافمزه طوپلاندیلر. خواجه‌نك باشنده‌کی دستارلی، بنم باشمده‌کی دال سکه‌یی مصر فلاحلرینك کیدکلری و (طرطور) دیدکلری کچه‌کلاهك بویوکی ظن ایتمشلر. بناءً علیه (شرف ابالطرطور!) دیه متکرر بر آهنك ایله بزی استاسیونه قدر تشییع ایتدیلر واستاسیون مأمورینك تکدیری اوزه‌رینه داغیلدیلر.

چوجوقلرك شوحرکتی، بزی قیزدیرمامش، بالعکس خوشمزه کیتمشدی.

∴

شو فقره‌ده خواجه مرحومك طریقتده‌کی آداب ومراسمه نه قدر رعایتکار بولندیغنی آکلاتیر:

معلوم عالیکزدرکه طریقتمزده برمثنوی‌خوانلق دستاری واردر، تقریر مثنوی‌یه قادر اولان ذوات چلبی افندی حضرتلرینك امر تحریریسی ایله بونك سکه‌اوستنه صاریلماسنه مساعده اولونور. بعضاً او قدرتی حائز اولمایان، فقط طریق بجنده قدمی بولونانلره ده ویریلدیکی واردر یا. آرتق بویله‌لرینه (مثنوی‌خوانلق پایه‌سی توجهی) ده‌نیلمه‌لیدر.

دده افندی مرحوم، بزم کبی دکل، بحق مثنوی‌خوان اولدیغی جهتله شیخ عثمان افندی حضرتلرینك انهاسی وچلبیلك مقامنك مساعده‌سیله دستار صارمایه مأذوندی. قاهره‌یه وار نجه‌یه قدرده دستارلی سکه ایله بولونمشدی.

ام دنیایه تقرب ایدنجه سکه‌سنی چیقاردی، دستارینی چوزمه‌یه باشلادی.

ساقی مکر وظیفهٔ حافظ زیاده داد
کاشفته گشت طرهٔ دستار مولوی

لطیفه‌سیله دستاری چوزمه‌سنك سببینی صوردم.

— مولوی‌خانه‌یه کیده‌جکز. پوست نشین اولمایان برمولوی، دستارلی سکه ایله مولوی تکیه‌سنه کیده‌مز، آداب طریقه منافیدر. جوابنی ویردی.

مابعدی وار

طاهرالمولوی

رجا:

آبونه بدلی هنوز کوندرمه‌مش اولان قارئلریمزك تأدیه خصوصنه همتلرینی رجا ایده‌رز.

مدیر مسؤلی: طاهرالمولوی (محمودبك مطبعه‌سی)

دینی، علمی، ادبی، اجتماعی

محفل

۱۳۳۸

مجموعهٔ اسلامیه‌در

اداره‌خانه‌سی:
بایزید جامع شریفنك تربه قاپیسی قارشیسنده

اسلامك نفعنه خادم مقالات مع التشکر قبول ونشر اولونور

یازانك شخصیتی دکل، یازینك اهمیتی نظردقته آلینیر.

کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ سیراسیله درج ایدیلیر.

کوندریله‌جك آثار، اوقوناقلی ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر.

صاحبی، مدیری، محرری:

مرکز توزیعی:
باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی

آبونه بدلی:
سنه‌لکی ۱۰۰ غروش
آلتی آیلغی ۵۰ «
ممالك اجنبیه ایچین ۲۵ غروش ضم اولونمالیدر.

آبونه قیدی معامله‌سی هرسنه‌نك برنجی وایکنجی آلتی آیندن اعتباراً اجرا اولونور

عدد	جلد		رمضان	فی: غروش
٤٧	٤		۱۳٤۲	۱۰

مندرجات:

آثار منتشره:

جمهوریت مارشلری

فیلورینه‌لی ناظم بك افندی طرفندن بوعنوان ایله منظوم بر اثر نشر ایدیلمشدر.

حسن وعشق

شیخ غالبك بومشهور بدیعهٔ منظومه‌سی محفل اداره‌سنجه طبع اولونمش، صوکنده ناظم ابداعکارینه دائر برقاچ سطر علاوه قیلینمشدر. بهاسی ۱۵ غروشدر.

ملی مفکوره

بونام ایله وآیده بر چیقمق اوزره سلفکده برعلم وصنعت مجموعه‌سنك انتشاره باشلادیغنی اداره‌خانه‌یه کلن برنجی نسخه‌سندن آکلادق. یکی آرقه‌داشمزی تبریك وموفقیتنی تمنی ایده‌رز.

رجا

مجموعه، کله‌جك نسخه ایله دردنجی جلدینی اکمال ایدییور. بناءً علیه دردنجی سنه‌نك آبونه بدلنی حالا کوندرمه‌ینلرك تأدیهٔ دینه همت ایتمه‌سی وآدرس ده‌کیشدیرمش اولانلرك یکی آدره‌سلرینی اداره‌یه بیلدیرمه‌سی رجا اولونور.

محفل دینی وعلمی :

رمضان المبارك :

ای آینهٔ نور تجلاسی مظاهر
ای شعشعهٔ حکمتی هر ذره‌ده ظاهر
ایتدی رمضان لمعه‌سی آفاقی منور
محتاج او ، هدی نورینه انفسده بصائر

محی الدین رائف

دین اسلامده‌کی اوروج بورجنك زمان ایفاسی اولان شهر مبارك حلول ایتدی .

جناب حق ، اهل اسلام حقنده متیمن وحسن امثالنك ادرا کیله اخوان دینی مسرور ایله‌یه .

بو رمضان شریف ، مسلمانلقده‌کی شهور صیامك ۱۳٤۰ و محفل مجموعهٔ ناچیزینك منتشر بولوندیغی اوروج آیلرینك ٤ نجی دوره‌سیدر . مجموعه‌نك ۱۱ ، ۲۳ و ۳٥ نجی نسخه‌لرنده ، خصوصیله ۱۱ نجی نسخهٔ مخصوصه‌ده رمضان ومتعلقاتنه دائر تفصیلات لازمه واردر . تمجید بلاوی حالنه کتیرمه‌مك ایچین او تفصیلاتی بوراده تکرار ایتمه‌یه‌جکم . اعتیادات قدیمه‌یی اوکره‌نمك مراقنده بولونانلر اونسخه‌یی مطالعه بویورسونلر . یالکز شوقدر سویله‌یه‌جکم که :

رمضان ، نظر اسلامده واجب الاحترامدر ، چونکه شهر صیامدر . ۱۷ نجی کونی پیغمبر اکبر افندیمزه نبوت کلدیکنه و (اقرأ) سوره‌سنك اولندن برقاچ آیت نزول ایتدیکنه مصادفدر . مشهوره کوره ۲۷ نجی کیجه‌سی ـ (خیر من الف شهر) ستایش ربانیسنه مظهر اولان ـ لیلهٔ قدردر . اولی رحمت ، اوسطی مغفرت ، آخری جهنمدن خلاص زمانی اولدیغی طرف نبویدن اخبار بویورولمشدر . اوروج طوتانلرك یمه‌دن ، ایچمه‌دن علاقه‌یی کسمش اولمالری طولاییسیله کوندوزلری عالم ملائکه‌یی آندیریر ، کیجه‌لری جوامع ومساجدك تنویراتی ، فضای کواکبك سطح زمینه اینمش اولماسی کبی برخیال اویاندیریر . بناءً علیه بویله مقدس بر آنك قدری بیلینمه‌سی وعظم شاننك لایق وجهله توقیر ایدیلمه‌سی لازمدر .

ذاتاً ارباب اعتقادك بولزومی تقدیر وتطبیق ایده‌جکنده شبهه یوقدر . صیامك فرضیتنه اینانمایانلر وآچ طورمق زحمتنه قاتلانامایانلر وارسه اوکیملرك ده اوروجلولره قارشی حرمت ، خصوصیله ملل غیرمسلمه نظرنده ظواهری اولسون محافظه‌یه همت مقصدیله شوراده ، بوراده ییوب ایچمکدن توقی ایتمه‌لری انسانی وملی بر معامله اولور .

طاهر المولوی

استفتا و افتا

بولغارستانده کائن یکی بازار قصبه‌سی مسلمانلری نامنه (محمد شکری) امضاسیله محفل اداره‌خانه‌سنه کلن برمکتوبده بعض سؤالر ایراد ایدلمش ، ورقهٔ مرسله عیناً شورای افتا ریاست علیه‌سنه بالتقدیم اجوبهٔ لازمه‌نك اعطا بویورلماسی تمنی اولونمشدی . ریاست مشارالیها تمنیٔ واقعی نظر دقته آلمش ولازم کلن جوابلری تحریر وتسییر ایلمش اولمغله مع التشکران ویروجه زیر درج ایدییورز :

شورای افتا ریاست علیه‌سنه

نشر ایتمکده اولدیغم محفل مجموعهٔ ناچیزی اداره‌سنه ۲۷ سؤالی حاوی اولمق اوزره بولغارستانده شمنی‌یه تابع یکی بازار قصبه‌سی مسلمانلری طرفندن بر ورقه ورود ایتدی . برقسمی پك طفلانه اولان بو سؤاللرك بوراجه‌ده دینی وتاریخی اجوبهٔ لازمه‌سی ویریله‌بیلیرسه‌ده صلاحیت افتا مقام فضیلتلرینه عائد اولدیغندن ایجاب ایدن جوابلرك اعطاسی و محفل واسطه‌سیله سائللرینه ابلاغی منوط رأی رزین فضائلپناهیلریدر . ورقهٔ مرسله عیناً ولفاً عرض وتقدیم قیلینمشدر افندم حضرتلری .

۲۹ شباط ۱۳٤۰ طاهر المولوی

ذیلاً جواب : $\frac{۸۲}{٥٦}$

افندم

سؤال ورقه‌سنده محرر مسائلدن اون سکز مسئله‌یه جواب تحریر اولندی . باقی سؤاللرك بعضیلرینه جواب ویرمك سؤاللر کبی عبث ایله اشتغال اولدیغندن جوابندن صرف نظر ، دیکر بعضیلری دخی تاریخه عائد اولمغله جوابی ذات عالیلرینه ترك اولوندی .

۲ شعبان ۱۳٤۲ و ۸ مارت ۱۳٤۰

هیئت افتائیه رئیسی

توفیق

$\frac{٤٥}{۳۰}$ بلغارستانده شمنی‌یه تابع یکی بازار قصبه‌سی مسلمانلری طرفندن یکرمی یدی سؤالی حاوی استانبولده محفل مجموعه‌سی اداره‌خانه‌سنه کوندریلوب محفل مجموعه‌سی صاحبی طرفندن کوندریلن ورقه مطالعه اولنه‌رق مذکور ورقه‌نك اون سکز سؤالنه ویریلان جواب :

۱ ــ جمعه نمازی شرائطی تحقق ایتدکده اقطار جهانده موجود بالعموم مسلمینه بالاتفاق فرضدر . جمعه نمازی ایچون خطیب تعیین اولنان قریه اهالیسنه‌ده فرضدر . بلغارستان و امثالنده معاهده موجبنجه جمعه نمازینه نسبتله سلطان ، تورکیه حکومتنك رئیسیدر . معاهده موجود اولمیان یرلرده مسلمانلر خطیب انتخابیله جمعه نمازینی ادا ایدرلر . جمعه نمازینی قیلانلر احتیاطاً ظهر اخیری‌ده قیلارلر . قیلماسه‌لر جمعه نمازینه خلل کلمز . جمعه نمازی فرض اولان یرلرده جمعه نمازینی قیلمایانلر اویله نمازینی جماعتله قیلامازلر . جمعه نمازینك وجوب واداسنك شرطلری (دریکتا) و شرحنده و سائر کتب فقهیه‌ده مفصلاً مبیندر .

۲ ــ میتك عبادت واجبه‌دن بورجی اولوب دور ایچون وصیت ایتمش ایسه وصیتی وجه مشروع اوزره تنفیذ اولنمق لازمدر . وصیت ایتمامش اولوب ده ورثه‌دن بری تبرعاً دوری یاپارسه جائز اولور . دور حقنده معلومات کتب فقهیه‌نك قضاء الفوائت بحثنده مفصلدر .

۳ ــ صباح نمازینك سنتندن غیری نافله نمازلری بلاعذر قاعداً قیلمق جائز اولور . بو نوافلده سهواً تأخیر قیام تأخیر قرائتی مستلزم اولمغله سجدهٔ سهو لازم اولور .

٤ ــ بر جماعتك معین برکونده مثلا صباح نمازلری قضایه قالسه اونمازی جماعتله قیلمالری جائز اولور . صباح نمازی اوکونك زوالندن اول قضا اولنورسه سنتیله برابر قضا اولنمق لازمدر . سنت دخی قضا نیتیله قیلنه‌جقدر . زوالدن صکره‌یه قالورسه یالکز فرض قضا اولنور ، سنت قضا اولنماز .

٥ ــ صلات وترك دخی قضاسی لازمدر . قضا نمازلرینك هانکی کونه عائد اولدیغی معلوم ایسه مثلا الك اول قضایه قالان صباح نمازی ، یاخود الك صکره قضایه قالان صباح نمازی دیه نیت اولنور . دیکر نمازلرده‌ده بو صورتله نیت اولنور .

٦ ــ بلغار عسکرلکنده ترك اولنان فرض وواجب نمازلر واوروجلرك دخی قضاسی لازمدر . نمازلر قضا اولنورکن بدایتده اذان وهر برنده اقامت سنتدر .

۷ ــ قرائت قرآن کریم حد ذاتنده عبادت اولمغله ذخر آخرت اولمق اوزره قرآن اوقومق مشروع ومسنوندر .

۸ ــ حالت نزعده بولنان کیمسه‌نك یاننده أولنه قدر ، کذلك بعد الوفات غسل اولندقدن

سکره قرأن اوقومق جائزو موجب ثواب وفضیلتدر.

٩ — تلقین شرعاً ممنوع دکلدر وبین المسلمین متعامل ومستحسندر .

١٠ — منکر ونکیرك میته ربندن ودیندن وپیغمبرندن سؤاللری دلائل سمعیه ایله ثابتدر .

١١ — جناب رسالتمآب افندیمز حضرتلرینك حال یقظه‌ده بدنیله برابر مسجد حرامدن مسجد اقصایه اسراسی آیت کریمه ایله، سمایه عروجی خبر مشهور ایله ، دیکر عوالم علویه‌یه سیری خبر آحاد ایله ثابتدر .

١٢ — اصحاب کهفك قرأن کریمده بیان بویورولدیغی اوزره طول مدت اویویوب اویاندقلری معلوم وحال حاضرده میت ویا اویقوده اولدقلری غیر مجزوم اولمغله بونك کیفیتیله اشتغال ایدیلمه‌مك احتیاطه اوفقدر .

١٧ — قوشاقسز ویوسکولسز نماز قیلمق جائزدر. پوته‌و آتشه قارشی نماز قیلمق مکروهدر.

١٨ و١٩ — قرأن کریم دائما موقع احترامده بولندرلمق لازمدر. بناءً علیه غزته ودیوارتقویملری کبی آیاقلر آلتنه آتیله‌جق شیلره آیت کریمه یازمق جائز دکلدر. اجرتله قرأن اوقومق جائز دکل ایسه‌ده قرأن کریم اوقویانلره رضای باری قصدیله عطیه ده بولنمق جائز وجالب مثوبات عظیمه‌در .

٢٠ — مصحف شریف کنار ویا آخرنده یازیلان ختم دعالرینك بعض فقره‌لری مآلاً قرأنه موافق ایسه‌ده قرأندن مترجم دکلدر .

٢٥ — قرأن کریمده مذکور و اعماله متعلق بعض احکام، حکمت الٰهیه مقتضاسی اولمق اوزره دیکر بعض احکام ایله منسوخ ایسه‌ده قرأن کریمك لفظ شریفی وقرائتی جهتندن برحرفی بیله منسوخ دکلدر .

٢٧ — دفن اموات ایچون وقف اولنمیان قبرستانه دفن اولنان میت بالکلیه چوریمکله طوپراق اولوب قبردن اثر قالمادقده اوزرینه بنا یاپمقده بأس یوقدر . لکن دفن اموات ایچون موقوف اولان قبرستانه بنا یاپماق جائز دکلدر .

مهر :

تورکیه جمهوریتی
ملئی شرعیه و اوقاف وکالتی
هیئت افتائیه‌سی

تفسیرلر ـ مفسرلر

برمفسرك بیلمه‌سی لازم اولان علوم

کچن نسخه‌دن مابعد :

٥ — (معانی). ٦ — (بیان). ٧ — (بدیع) علملریدر . بونلرك اولکیسی سایه‌سنده تراکیب کلامك افادهٔ معنی جهتندن خواص ومزایاسنه وقوف حاصل اولور. ایکنجیسیله تراکیب کلامك دلالتنك وضوح و خفا حسبیله اختلافی جهتندن خواصنه وقوف حاصل اولور. اوچنجیسیله‌ده کلامك تحسین و تزیینی طریقلرینه شعور حاصل اولور .

اشبو اوچ علم، علم بلاغتك برمجموعه‌سی اولمقله برابر هر مفسرك جیب اندیشه‌سنده اساسلی برطرزده بولوندورولماسی واجب اولان علوملك اك بویوك رکنلرندندر. چونکه مفسرك بهمه حال اعجاز قرأنك مقتضیاتی دائما پیش ابتصارنده بولوندورماسی لازمه‌دندرکه بوده آنجق شو اوچ علم سایه‌سنده رهین ادراك اولابیلیر .

(سکاکی) مرحوم « اعجازك اویله برشان و ماجرای غریبی واردرکه شایان دقتدر . ادراك اولونورده بوکا رغماً وصف وتعریفی ممکن اولاماز. ناصیل که اوقونان برشعرك وزناً استقامتی بیلینیرده تعریف وتوصیفی ممکن اولاماز. اوخصوصده حکم وتمییز ، آنجق ذوقکدر. اوذوقك تحصیلی ایچون ایسه علم معانی وبیان تحصیلندن باشقه یول یوقدر. مکرکه اصحاب کرام وبلغای عرب کبی فطرة سلیمه اوزره مفطور اولارق علوم مزبوره‌نك تحصیلندن مستغنی اولا » دیر .

(ابن ابی الحدید) بلاغتده صاحب صلاحیت بولونان سکاکی‌نك سوزینی براز داها شیشیره‌رك دییورکه :

یان یانه اوطورمش ایکی دلبر کوره‌لكکه بونلرك بری اورته بویلو، اینجه بورونلو، ده‌کیرمی یاناقلی، قدرتدن سورمه‌لی کوزلو ، غایت پارلاق و آبدار دیشلی، اینجه دوداقلی، بیاض وپنبه‌یه میال رنکلی، دیکری ایسه شو اوصاف معدوده‌ده اولکندن بر نومرو آشاغی. فقط بوکا رغماً کوکللر تسخیرنده، قلوبه تأثیرنده ، نظرلره طاتلی وسویملی کورونشده اولکندن برنومرو داها یوقاری .

ایشته بوراسی ادراك اولونورده سببی آکلاشیلاماز و نیچون بویله اولویور دیه وارد اولان سؤاله قارشی تعلیلی ممکن اولاماز. ایمدی شو ایکی کوزل جلب قلوبده نه‌وضعیتده ایسه‌لر سوزلرك‌ده یکدیکرینه قارشی وضعیتلری اومرکزده‌در. سوز واردرکه بوتون محاسن بلیغانه وشرائط اعجازکارانه‌یی حائز اولورده او محاسن و شرائطده آنکله همعیار اولامایان دیکر برسوز ، کندیسندن زیاده تسخیر اقلیم قلبه قادر برخاصه‌یه مالك اولور .

ایشته بوراسی غایت دقیق بر معنادرکه اونی حقیله سنجیدهٔ میزان امعان ایده‌جك آنجق ذوقدر. اونك‌ده تحصیلی فقه وسائره کبی فنلرله اشتغال سایه‌سنده چهره نمای حصول اولاماز . بلکه بر فطرت سلیمه‌یه مالکیت ، یاخود بیان و معانی فنلرنده ملکهٔ تامه تحصیلی ایله برابر بونکله‌ده قناعت ایتمه‌یوب خطب و رسائل و قرض شعر و ادبیات خصوصلرنده‌ده تدرب ایتمك لازمه‌دندر ...

٨ — (علم قرائت) در. زیرا نطق بالقرآنك کیفیتی که اوندن بحث ایتمك مفسرك جملهٔ وظائفندندر، آنجق علم قرائته وقوف تام ایله حاصل اولور .

برده معنالرده‌کی وجوه محتمله‌دن بعضیسی بعضیسی اوزرینه مرجح اولورکه بوده علم قرائت سایه‌سنده حل اولونه‌بیلیر . ایشته بوکبی اسباب دولاییسیله مفسر اولان ذاتك علم قرائتده بهره‌منداولماسی لازمه‌دندر.

٩ — (اصول دین) یعنی (علم کلام) درکه مفسرك بونده‌ده پایان بولونماسی قطعیاً تجویز اولوناماز. چونکه: قرأن کریمده اویله آیتلر واردرکه ظاهری تجسیم وتشبیه کبی جناب رب العالمینك کندیسیله اتصافی مستحیل بولونان اوصافی ناطقدرکه علمای اصول دین، اوکبی آیتلرده تأویل اجراسی واللهه اسنادی جائز ویامحال اولان شیلرك تحقیق خصوصنده یکانه مرجعدر . بناءً علیه مفسرك بو علمی اهمالی قطعیاً جائز اولاماز .

١٠ — (اصول فقه) علمیدرکه بوعلم سایه‌سنده استنباط احکام واونك اوزرینه استدلال خصوصات مهمه‌یی تیسر نمای حصول اولور .

١١ — (اسباب نزول) علمیدرکه آیات منزله‌نك معانیٔ جلیله‌سنك توضیحنده اسباب نزولك پك چوق دخل و تأثیری بولوندیغی شبهه‌سزدر . بناءً علیه بونك‌ده اهمالی قطعیاً جائز اولاماز .

١٢ — (علم ناسخ ومنسوخ) درکه بوسایه‌ده محکم ، غیر محکمدن تمایز ایده‌جکدر . بناءً علیه بونك‌ده دائرهٔ اطلاعدن اخراجی روا دکلدر.

١٣ — (علم فقه) درکه مفسره بوعلمك لزومی قید تذکاردن آزاده‌در ظننده‌یز .

١٤ — مجملات ومبهمات قرأنیه‌یی بیان ایدن احادیثی بیلمکدرکه بوده عینی وضعیتده‌در .

١٥ — (علم احوال البشر) در. أوت، جناب رب العالمین ، قرأنده مخلوقاتك احوال وطبایعندن،

باخصوص بشر اوزه‌رنده تجلی ایدن شئون ونوامیس ربانیه‌دن وملتلرك كچیردیكی احوال انقلابیه‌دن جابجا بحث بویورمقده‌در . شو حالده مفسرك ، بشرك كچیردیكی اطوار وادواری وملتلرك اختلاف احوالی كیمنك قوتدن ضعفه، كیمنك بالعكس ناصیل انقلاباته نیچون ونه‌سببدن طولایی معروض بولوندیغنی تقدیر وتقطیر بیلمه‌سی لازمدر . تا كه صدد تفسیرنده بولندیغی آیتك ایچنده‌زنكینجه‌ادارهٔ مقال ایده‌بیلسین.

خلاصه : علم تاریخك كافهٔ شعباتنده مفسرك یوكسك معلومات ایله مجهز بولونماسی بهمه حال لازمدر. ایشته سكا بر آیت كه احوال بشره واقف اولمایان برمفسرك اوراده اجالهٔ قلم ایله‌مه‌سی قطعیاً ممكن دكلدر . (كان الناس امةً واحدةً فبعث الله‌النبیین مبشرین ومنذرین) امتلرك وحدتی نه‌دن عبارت ایدی، ناصیل اولدی‌ده صوكرادن دوچار تفرقه اولدیلر، انبیانك بعثتی نه‌كبی تأثیرلر كوستردی؟ بونلری بیلمك ایچون علم احوال بشره ده‌رین بر وقوف اقتضا ایده‌جكی شبهه‌سز دكلمیدر ؟

١٦ — (سیر محمدیه) یی ده‌رین بر وقوف ایله بیلمك لازمدر، تا كه غزوات ومجاهدات اسلامیه‌یه متدائر اولان آیتلرده مفسر ، واقفانه مطالعاتده بولونابیلسین. سیر پیغمبریده راجل اولان مفسر، بوتون مباحثنده ناصیل شایان اعتماد اولابیلیر ؟

١٧ — (علم موهبه) دركه بوعلم ؛ بیلدیكی ایله عامل اولان علمای باللهه مخصوصدر . (من عمل بما علم ورثه الله علم مالم یعلم) یعنی « كیم ، بیلدیكی ایله عامل اولورسه الله ، اوكا بیلمه‌دیكی نیجه حقائقی كشف واحسان ایدر . » حدیثی ایله بوعلمه اشارت بویورلمشدر .

ایشته شو ١٧ علم ، هر مفسر ایچون لازم ولازب اولان علومدركه هانكی برشخص بونلری تحصیل ایتمكسزین تفسیر كلام‌الله‌جرأت جاهلانه‌سنده بولونورسه (من فسر القرآن) وعیدینه داخل اولاجغنه شبهه یوقدر .

سؤال : اصحاب كزین وتابعین حضراتی ، بو علومی تحصیل ایتمه‌مشلردی. چونكه: بوكبی علملر، اونلرك زمانندن پك چوق صوكرا ذوات معلومه طرفندن وضع وتدوین اولوندی . شو حالده او ذوات دولتسماتك ده (من فسر القرآن) وعیدنده داخل اولمالری لازم كلزمی ؟

جواب : بو ذوات فخام ، فطرةً وذوقاً او علملرك بخش ایده‌جكی ثمرات عرفانه مالك ایدیلر. واقف اولامادقلرینی مشكات نبوتدن صورارلردی. شو حالده اونلره قیاساً علوم مزبوره‌دن حصه‌مند اولمایان اشخاصك تفسیر قرآنه قالقیشمالری مستلزم مجازات اخرویه‌در .

مثنوی :

كار پاكانرا قیاس ازخود مگیر
گرچه ماند درنوشتن شیر، شیر

سؤال : علم موهبه كه برنوع بخشایش الٰهیدر، انسانك اقتداری داخلنده دكلدر . شو حالده تفسیر كلام الله فكرنده بولونان برذاته : سن ، بوعلمی تحصیل ایده‌جكسك ، یوقسه (من فسر القرآن) وعیدینه داخل اولورسك ! تكلیفی عبث دكلمیدر؟

جواب : علم موهبه‌نك كندیسیله تكلیف وقوع بولسه‌یدی شو سؤال توجه ایدردی . لكن اویله دكل. تكلیفك محطی علم موهبه كبی برعطیهٔ سبحانیه‌یه استحقاق ایچون اونك وسائلندن بولنان اعمال صالحه وزهدوورعه مبادرت خصوصیدر. بخشایش الٰهی تحصیل اولونامازسه‌ده اوكا كسب استحقاق ایچین اسبابنه توسل ده‌می قدرت تحتنده داخل دكلدر ؟

برغمه‌لی جودت

مذاهبدن بعضیلرنده اوروج

دنیاده موجود سماوی وغیر سماوی هیچ بردین یوقدركه اونده مختلف برصورتده صوم موجود بولونمش اولماسون . بز بوراده بونلرك انواعندن بحث ایده‌جك دكلز . یالكز مذاهب اسلامیه ایله ادعای اسلامیتده بولنان مذاهب اهل بدعتده‌كی صیامدن برنبذه بحث ایتمك ایستیورز :

اهل سنه‌دن اولان حنفی ، شافعی ، مالكی حنبلیلرله اهل حدیث ، وهابیه ، داودیه ، اباضیه ، مهدیه ، احمدیه ، شیعه‌دن زیدیه ، اثنا عشریه ، جعفریه وقوللری شیخیه، اصولیه ومتشرعیه، حاجی كریم خانیه، اسماعیلیه، متوالیه، تام اولاراق اوروج طوتارلر .

اهل شیعه‌دن یالكز نصیریه ایله مكرمیه فرقه‌لری حقنده برشی سویلیه‌میه‌جكم . ظن ایدرم بونلرك بوبابده‌كی حركتلری قیزلباشلرككی كبی‌در .

علویلردن حضرت علی سلاله‌سندن اولدقلرینی ادعا ایدن شاباقلر، كاكائیلر، ساریلیلر، زازا، تخته‌جی، سوره‌ك ، موم سوندیرن ، حروفی وبین‌الناس دها سائر اسملرله یاد اولنان قیزلباشلر، (روان) ایله (باكو) یولی اوزرنده اولوب حضرت حمزه نسلندن اولدقلرینی ادعا ایدن ایت تیللرده صوم یوقدر. یالكز محرم الحرامك طقوزنجی كونی بعض قیزلباشلر اوروج طوتارلر ایسه‌ده اكثریتی محرم‌الحرامك برنجی كوننده اونجی كونه‌قدر صیقی برصورتده صائم بولنورلر . كرچه اهل سنتدن بر طاقملرینك ده شهر محرمده اوروج طوتدقلری معلومدر. ینه اهل سنتدن بعض جهله‌نك بوتون رمضان شریفده اوروج طوتمایوب یالكز لیلهٔ قدری استقبال ایتمك اوزره بر كون اوروج طوتدقلری مشهودم اولمشدر. كذا بعضیلری ده یالكز یوم عرفه‌ده صائم بولنورلر. اوتوز كون بر فقیری، یاخود بر كونده اوتوز فقیری دویورمق صورتیله اوروجك ساقط اولاجغی حقنده قناعت بسله‌ین انسانلرده كوردم .

خارجیلردن اباضیلرده، نماز قیلمیانلره اولدیغی كبی اوروج طوتمایانلره‌ده سلام ویرمك جائز دكلدر .

باب مذهبی، یالكز بر آی اوروج فرض ایتمكده دركه مدتی نوروز كونی ختام بولور. زیرا یوم نوروز، اونلرك عیدفطرینی تشكیل ایدر. [*] فقط بو بر آی بزم الیوم استعمال ایده‌كلدكده اولدیغمز آیلر ظن اولونمامیدر . بو آیلر ، كون حسابیله بزمكیلرینه قطعیاً مقیس اولاماز. چونكه : بابیلرك ، بهائیلرك آیلری اون‌طقوز كون اعتبار ایدیلمشدر. زیرا اون طقوزعددی (لاهوت) عالم وحدتنك كندی ظنلرنجه اون طقوز اقانیمدن مركب اولماسی حسبیله مقدس عدد اعتبار ایدلمكده‌دركه بوعالمك ریاستنده مذهبك مؤسسی علی محمد باب بولنور . كذلك بر مسئله‌ده دخی اوروج طوتمق لازمه‌دندركه اوده بروجه آتیدر :

یالان سویله‌ین ویاخود برینی آرقاسندن چاغیران فنا بر كناه ایشله‌مش اولور . بونك كفارتی ، علاقه‌دارینه اوچ مثقال ثقلنده یاقوت ویرمكدر . بولاماز ویا مقتدر اولامازسه ایكی كون اوروج طوتمق ایجاب ایدر .

زكاتك وصدقه‌نك بابی المذهب اولانلردن باشقه‌سنه اعطاسی ده جائز دكلدر. اكر بابیلردن فقیرالحال اولان بولونمازسه زكات و صدقه ، مذاهب اهل شیعه جمله‌سندن بولنان طائفهٔ شیخیه‌دن محتاج معاونت اولانلره ویریلیر . بونك اسبابی ایسه

[*] نوروزك بعض مذاهب اسلامیه طرفندن تقدیس اولونماسنك اسبابی حقنده ایلری‌ده بعض معلومات اعطا ایدیله‌جكدر .

طائفۀ شیخیه‌نك بابیه متعقداتنه یاقین بولونماسیدر .

درزیلر عندنده صوم ایله صلاة یرینه صدق لسان وحفظ اخوان فرضدر . فقط بونكله برابر ایچلرنده صائم اولانلرده موجوددر . یزیدیلرده هرسنه‌نك اقصر ایامنده، یعنی كانون اول آینك ابتدا- لرنده اوچ كون اوروج طوتمق واجبات دینیه‌دندر. فطورلری شراب اولمق محققدر. قاعدةً هر یزیدینك پیر ویا شیخنك اكرام ایده‌جكی شراب مقدسله افطار ایتمسی اصولدن ایسه‌ده بوآرالق بوعادانه رعایت اولنمامقده‌در .

مسعود

~~~

محفل فنی :

الفارس مصادمۀ سماویه‌سی و منظومه‌لرك ئولومی !

١٩٠١ سنه‌سنك ٢٢/٢٣ شباطنده‌ایدی ، «الفارس» برجنده عظیم بر حادثه ظهور ایتمش و بر ییلدیز دیكریله بالمصادمه هر ایكیسنك دخی عمرلرینه خاتمه چكلمشدی .

تاریخ فلكیاتده اك مشهور بر وقعه اولان بوحادثه مناسبتیله عرض ایده‌لم كه ، اجرام سماویه‌نك و بونلره منسوب سیاراتك ئولوملری ، علی الاكثر مصادمه ایله‌در . مصادمه ، معلوم اولدیغی اوزره ایكی جرم سماوینك یكدیكریله چارپیشمه‌سی دیمكدر. بویله بر حادثه او ایكی جرم ایچون ، شكل اعتباریله بر فلاكت ایسه‌ده نتیجه اعتباریله بیوك بر نعمتدر. چونكه، ایكی كونش، اختیارلایوب ضیا و حرارتلرینی غائب ایتمدكجه مصادمه ایتمیورلر . یعنی صانع حقیق حضرتلری بونلره او یولده بر نظام و هندسی حركتلر و محركلر ویرمشدركه ، مطلقا حیات مقدره‌لرینی اكمال ایدرلر ، صكره‌لری‌ده عادتا منطقی بر حاله كلدكده ، عین وضعیتده بر دیكریله مصادمه ایدرك بالنتیجه غایت شدید بر حرارته و طولاییسیله پك بیوك شعله‌لره نائل اولورلر . بناءً علیه ، مصادمه ، اجرام سماویه‌نك عمرلرینه نصل خاتمه چكیورسه ، تأمین حرارت و ضیا طولاییسیله یكی حیاتلرینه‌ده مبدأ تشكیل ایدییور .

فی الحقیقه ، مصادمه‌نك شدتی ، ایكی جرم سماویی بر آنده بخار حالنه ، یعنی سحابیه‌یه انقلاب ایتدیریر، عوالمك ایلك تشكلنده‌كی كبی غایت كنیش دخان كتله‌سنه تبدیل ایلر ! ...

منظومه‌لر سیاراتنك ئولوملری دخی عین وجهله ایسه‌لرده بونلر ایچون بروجه آتی احتمالات دخی واردر .

١ — بر سیاره كندی كونشنه بعض اسباب حادثه طولاییسیله سقوط ایدوب یانار !...

٢ — ویا بر انفلاق داخلی نتیجه‌سنده پارچالانیر !...

٣ — منظومۀ شمس‌ده بر موازنه‌سزلك ظهور ایدرك سیارات یكدیكریله مصادمه ایدرلر !...

٤ — اثنای سیرنده سماوی بر مجمع الكتریقی‌یه تصادف ایدرك طوپ كبی پاطلار !...

٥ — بعض اسباب طولاییسیله حركتدن ساقط قاله‌رق بر آنده صو كبی ئه‌ریر !... [بو حال پك نادردر] .

٦ — منظومه‌یه یاقلاشان یبانجی بر كونشك حرارتیله یانوب قاورولور .

بو حالاتك جمله‌سی مأمولدر و فلكیات نقطۀ نظرندن ممكندر . فقط اك زیاده محتمل بولنانی ، هر نصل اولورسه اولسون « مصادمه » در . حضرت قرآن دخی ، ارض و سیارات ایچون مصادمه‌یی خبر ویریور . بز بوكبی آیات جلیله‌دن، باشقه مقالاتمزده بحث ایده‌جكز .

فی الحقیقه ، تاریخ فلكیاتده مقید اوتوزی متجاوز مصادمه كبی ، الفارس حادثۀ عظماسی‌ده كوسترمشدركه ، بو احتمال هپسندن قوتلیدر !.. اوروپا اعاظم فلكیونندن « آرره‌نیوس » موضوع بحث مصادمه طولاییسیله پك جدی تدقیقاتده بولنه‌رق مهم بر اثر نشر ایلمش اولدیغندن اورادن بعض سطرلری بورایه نقل ایدییورز . مشار الیه دییوركه :

« وقت بوقت قبۀ سماده آنسزین پارلاییویره‌ن، بعده شدتنی غائب ایدوب سونن ویاخود فوق العاده آز شعله ایله قالان ، یكی یكی ییلدیزلر مشاهده ایدییورز . بونلرك اك مهملرندن بری ، ١٩٠١ سنه‌سی شباطنده الفارس برجنده كورولدی . شویله‌كه : اسقوچیاده ٢٢ شباط صباحنده ، « میستر آنده‌رسون » نامنده‌كی هیئتشناس، الفارس برجنده برنجی درجه‌دن براز دها پارلاق بر ییلدیز كوره‌رك لاجل التدقیق ، ٢٨ ساعت اول یاپمش اولدیغی فوطوغرافیایه باقدقده ، كوكب مذكور ١٢ نجی درجه‌دن بر ییلدیز ایكن ، شعله‌سنده‌كی شدتك ٢٨ ساعت صكره ٥٠٠٠ ، مثلی آرتدیغی ، و ٢٣ شباط معاینه‌سنده ایكنجی ، ٦ مارتده اوچنجی ، ١٩ مارتده دردنجی درجه‌لره ایندیكنی، بعده ٢٢ حزیرانه قدر اوچر ، و دها صكره بشر كون فاصله‌لرله غیر منتظم صورتده تنقیص شعله ایتدیكنی ، و ٢٣ حزیرانده آلتنجی قدر ییلدیزلری میانه كیرمش بولندیغنی اوكرنمشدر .

شعله ، بعده منتظماً تناقص ایدرك ، ١٩٠١ تشرین اولنده‌یدنجی‌یه، ١٩٠٢ شباطنده سكزنجی، تموزده طقوزنجی ، كانون اولده اوتنجی و او وقتدنبری اون ایكنجی درجۀ اصلیه‌سنه تنزل ایتمش وتغیرات مدتی زماننده لوناً دخی صفحات مضبوطۀ مختلفه كچیرمشدر .

مع هذا طیفنا آلتیله ضیاسی تحلیل ایدیله‌رك خیلی معلوماته دسترس اولندیغی ، و تحلیلاتك نتیجه‌سنده غازاتك ، فوق العاده توسع ایدرك دیكر ییلدیزلر كبی سحابیه طیفنی اظهار ایلدیكی كورولمشدر.

١٩٠٨ ده « م . هارتمان » نام المان هیئتشناسی طرفندن پوتسدام شهرنده یاپیلان رصدلره وتحلیل طیفیلره كوره ، مذكور ییلدیز ایكی چیزكیلی علامت ویروب بری دونوق ، دیكری پارلاقدركه «مولد- الماء » نی كوسترر . یكی یكی ظهور ایدن ییلدیزلر دخی هپ بو حالده كورولمشلردر .

الفارس یكی ییلدیزی مشاهده ایدلدیكی زمان، كندیسنی غریب غریب مضیٔ بلوطلر دخی احاطه ایتمش ایدی‌كه ، كوكبك بو ایكی حلقوی بلوطندن بری كونده ١،٤ و دیكری ٢،٨ قوس ثانیه‌سی سرعتیله كندندن تباعد ایدییور ایدی . بلوطلر ، ٢٩ مارت ١٩٠١ دن ١٩٠٢ شباطنه قدر رصد اولندی . بونلرك ، كوكبی ترك ایتدیكی زمانه بالرجعه كیدیلورسه ، سالف الذكر ٢٣ شباط ١٩٠١ تاریخنه تصادف ایدیلیر . بوندن استدلال اولنوركه، مذكور بلوطلر ، كوكبدن طاردۀ شعله قوتیله آتلمشلردر. بناءً علیه شك وشبهه‌دن وارسته اوله‌رق بوحادثه‌ده مستقل وجسیم بر جرم سماوینك ، مصادمه نتیجه‌سیله عمرینه خاتمه چكلدیكنه ، یعنی او كوكبك بشقه‌سنه تبدل ایتمك شرطیله ، قیامتلرینك قوپدیغنه شاهد اولیورز . ایشته بوحال بر كون البته و البته كرۀ ارضك دخی باشنه كله‌جكدر !... »

آرره‌نیوسك بالاده‌كی سوزلرینه قارشی ، بز دخی «ئه‌وه‌ت»، بو حال بر كون ارضك دخی باشنه كله‌جكدر . زیرا حضرت قرآن بونی ، سورۀ ابراهیمك ٤٨ نجی ، استعیذ بالله :
~~~

[یوم تبدل الارض غیرالارض والسموات]

« ارض ، ارضك غیریسنه ، و سیارات ، سیاراتك

، غیریسنه تبدل ایتدیکی کون ! »

آیت کریمه‌سیله چوقدن خبر ویرمشدر . حتی بومصادمه‌ده ارض اوزرنده ظهور ایده‌جك حادثات میخانیکیه و کیمیویه دخی تفصیل ایدلمشدر » دیرز .

نوبت کلامی ینه آرره‌نیوسه ویره‌لم . مشار الیه دواملة دییورکه :

« بو یولده مصادمه ایدن کوکبلر ، یا مظلم ویا آز ، چوق شعله‌دار اوله‌بیلورلر . ذکر اولنان وقعه‌ده هر ایکیسی‌ده آنجق ۱۲ نجی درجه‌دن بریلدیز حالنده ایدی . آنلرك بزدن اوزاقلقلری ، هرنه‌قدر ۱۲۰ سنه‌لك ضیا مسافه‌سی ایسه‌ده ، [*] چاریشمه‌لرندن صکره حاصل ایتدکلری شعله ، برنجی قدر یلدیزلرینی تجاوز ایتمش بولنمسنه نظراً بو ضیا ، ضیای شمسك درت بش بیك مثلی اولمق اقتضا ایدر !..

لکن بو یکی یلدیز شیمدی نه اولدی ؟... ۱۹۱۰ سنه‌سنده یاپیلان تحلیل طیفی ، بونکده دیکرلری کبی سحابیهٔ نجمیه‌یه تحول ایتدیکنی کوسترمشدر ! جسم مرکزیسی توزلی غاز کتله‌لری ایله محاط اولدیغندن ضیاسی درجه درجه کسب ضعف ایدییور . ذکر اولنان کتله‌لر ، کوکبك نواحیٔ خارجیه‌سنه طوغری ، ضیانك قوهٔ طارده‌سیله آتلمش وجنسلری‌ده باشلوجه « مولدالماء » ، هه‌لیوم » و نه‌بولیوم » بولنمشدر . بو توزلی غازلر ، کتله‌لر ایچنده الکتریق نشر ایتمکله اوراوده بر شعله ، بر براقلق احداث ایدییورکه ، سحابیه‌نمانی قزانانلرك اظهار ایتدکلری رنکه تمامیله مشابهدر . خلاصه ، مذکور ایکی کوکبك مصادمه‌سیله جوهرلری شدت حرارتدن بخار حالنه کچمش ، یعنی سحابیه‌یه انقلاب ایتمشدر ... الخ »

آرره‌نیوسك دها پك اوزون سورن افاداتی تلخیصاً دیرزکه ، :

مصادمه نتیجه‌سنده سحابیه‌حالنی آلان بو ایکی یلدیز ، مرور زمانله تکاثفه وتبرده باشلایه‌رق یکی برعالمك مقدمه‌سی اوله‌جق وعصرلرك تمادیسیله ، سیاره‌لر طغوره‌رق بو سیاره‌لرده‌ده ذوی‌الحیات ظهور ایده‌جکدر . نته‌کیم حضرت قرآن « خلق جدید » حقنده‌کی

سورهٔ ق — آیت ۱۵ : [افعیینا بالخلق الاول بل‌هم فی لبس من خلق جدید]

« بلکه آنلر خلق جدیددن شبهه‌ده‌در . ایلك یاراتمقده عجزمزمی ظاهر اولدی‌که ، ایکنجی ایچون شبهه‌یه محل اولسون . »

آیت جلیله‌سیله مصادمه انقاضندن یکی یکی خلقتلر میدانه کتیریله‌جکنی سویلمکده‌در .

سورهٔ انبیانك ۱۰۳ نجی ، سورهٔ بروجك ۱۳ نجی ، سورهٔ رومك ۳۷ نجی ، سورهٔ یونسك ۳٤ نجی آیت کریمه‌لری دخی هپ اعادهٔ خلقته دائردر .

خلاصه ، عمرلری ختام بولان اجرام مصادمه ایدییورلر . بو وجهله اونلرك سیاراتنده بر هرج و مرج عمومی وقوعبولیور . و طولاییسیله‌ده او منظومه‌ده ، بزم قیامت دیدیکمز وقعهٔ عظما ظهور ایدییور ! . فقط انقاضندن ، جناب باری یکیدن یکی‌یه عوالم میدانه کتیرییور . بیله‌لم که ،

[*] بر ، ضیا سنه‌سی مسافه‌سی : تقریباً ۹,٥ ترلیون کیلو مترو . ساعتده ٥۰ کیلو متره قطع ایدن بر ترن بو مسافه‌یی آنجق ۲۳,۷٥۰,۰۰۰ سنه‌ده اکمال ایده‌بیلیر . شوحالده کوکب مذکورك مسافه‌سی [۱۲۰ × ۹,٥ ترلیون] کیلومتره ایدر .

حضرت صانع حقیقی تکوینندن بر آن بیله خالی دکلدر . « وهو علی کل شی قدیر ! »

ارکان حربیه قائمقامی

عبدالرحمن

مابعدالروحیات

مهندس سالم بك افندی (محفل) ك ٤٥ نجی نسخه‌سنده مابعدالروحیات وتجربی روحیاتدن بالمناسبه بحث ایتمشدی . اساسی دها تثبیت ایدیله‌مه‌ین بو یکی علملر مملکتمزده هنوز طانه‌مامشدر . حالبوکه آوروپاده یاپیلان تدقیقات کوندن کونه انکشاف ایدییور و خرافات ظن ایدیلن بر چوق حقایق میدانه چیقیور . بزده غرب نشریاتنه استناد ایده‌رك قارئلریمزه بو بابده بر فکر ویرمکی فائده‌دن خالی کورمدك :

اولا شونی سویلیه‌لم که (مابعدالروحیات) ایله مشغول اولمق هیچ بر وجهله مسلمانلغه مغایر دکلدر بالعکس اسلامیتك قبول ایتدیکی معجزه‌لرك علمی بر صورتده اثبات ایدیلدیکنی کورییورز .

آوروپالیلرك مسائل روحیه‌یه دائر دوشوندکلرینی بورایه قید ایده‌جکز . له ویا علیهده یورودیله‌جك مطالعاتی قارئلریمزه براقیورز :

کچن سنه ۲۹ اغستوس‌ده (وارشووا) ده انعقاد ایدن (بین الملل روحیات قونغره‌سی) نده شایان دقت مناقشه‌لر اولمش و بالخاصه (مابعد الروحیات) علمنك اساسی و غایه‌سی آتیده‌کی قرارده واضحاً تعیین اولنمشدر :

بین‌الملل روحیات قونغره‌سی ،

۱ — اسپرتیزمه ایله روحیات آره‌سنده یاپیلان التباسی شدتله پروتستو ایدر .

۲ — بعث بعدالموت فرضیه‌سنك آنجق وقایعك ممکن اوله‌بیلن بر تفسیرندن عبارت بولندیغی وعلمك حال حاضرده‌کی وضعیتنده دیکر بر تفسیرك اثبات ایدلمش نظریه باقیله‌میه‌جغنی بیان ایلر .

۳ — روحیات علمنك هر درلو دینی واخلاقی مسلکدن خارج بولنه‌رق مثبت وتجربی بر ماهیتده اولدیغنی بر کره دها تصدیق ایدر .

متفقاً قبول اولنان بو قرارك ایکنجی قسمنده روحك موجودیتی ضمناً بیان ایدلمش بولنیور . اوچنجی قسمده (روحیات) علوم مثبته میانه ادخال اولنیور و بو یله‌جه طرفکیرلکه میدان ویرلمش اولمایور . برنجی قسمه کلنجه اسپرتیزمه ایله روحیات بربرندن آیری اولمقله برابر هر ایکیسی‌ده بزی عینی غایه‌یه ایصال ایدییور : روحك موجودیتی .

ذاتاً آوروپاده ایلری کلن عالملردن بر چوغی بو نقطه‌ده متحددر . مثلا انکلیز حکمتشناسلرندن (سیر اولیورلوج) تورهدن دارالفنون مدرسلرندن پروفسور (لومبروسوز) ، ناتورالیست (روسه‌ل واللاس) وعصرمزك بیوك هیئتشناسلرندن (قامیل فلاماریون) ... الخ موسیو فلاماریون نشر ایتدیکی متعدد اثرلرنده بروجه‌آتی نتایجه دسترس اولمشدر :

۱ — روح وجوده تابع اولمیه‌رق موجوددر .

۲ — علمك تعیین ایده‌مدیکی خواصه مالکدر .

۳ — حواسك یاردیمی اولمقسزین اوزاقدن تأثیرینی کوستره‌بیلیر .

٤ — طبیعتده اساسی بزجه مجهول اولان وحال فعالیتده بولنان بر عنصر روحی موجوددر .

٥ — روح غیر فانی‌در و موجودیتنی حس ایتدیره‌بیلیر .

ماته‌ریالیستلر بو نتایجه شدتله اعتراض ایدییورلر و مشاهده اولنان وقایع فوق‌العاده‌نك بر خیال ویر وهمدن بشقه برشی اوله‌میه‌جغنی سویله‌یورلر . فی‌الحقیقه علم آدملری ایچون بوکبی وقایعی قبول

ایتمك چوق مشكلدر. چونكه شمدی‌یه قدر تدقیق اولنان حادثاتده آنجق غیر شعوری ، كورقوتلرك تأثیری كوریلیوردی. حالبوكه بوكون علوم مثبته‌نك ایضــاحه مقتدر اوله‌مدیغی كبی تصورمزك فوقنده بولنان بعض حادثات یكی بر قوتك موجودیتنی خبر ویریيور .

ماضی‌یه رجعتله اون سكزنجی عصرده یشایان بر ذاته ، مثلا پارس ایله روما آره‌سنده مكالمه‌نك ممكن اوله‌جغی، برحیات بر كیمسه‌نك كمیكلرینك فوطوغرافیسی آلنه‌بیله‌جكنی ، هواده اوچیوز كیلو مترو سرعتله طوپ نقل اولنه‌جغنی سویلیه‌لم وبوسوزلریمزدن نه‌آكلایه‌بیله‌جكنی دوشونه‌لم:

شبهه‌سز ادعالریمزی بوش برخولیا، حتی بر جنت تلقی ایدر وتحقق ایله‌یوب ایله‌میه‌جكنی تفتیشه تنزل ایتمز ایدی. فقط بوتصور ایتدیكمز شیلرك هپسی الیوم الك عادی وقایع زمره‌سنه داخل اولمشدر .

بو اعتبــارله حادثات مختلفه‌یی آكلاشیلان وآكلاشیلمایان دییه ایكی‌یه آییرمه‌ملیدر، یالكز عادی وفوق العاده اولانلری تفریق ایتمك لازمدر. پروفسور (شارل ریشه) طرفندن مابعدالروحیاته دائر یازیلان وبیوك بررغبته مظهر اولان صوك اثرده دەنیلیوركه: « بیوك ویا كوچوك حقایق علمیه‌دن هیچ برشی آكلامیور وبر طاقیم اسرار ایچریسنده یشایورز. آلیشدیغمز ایچون بونلر بزی تعجبه دوشورمیور. مابعــدالروحی حادثاتده الكتریق ، حرارت ، القاحدن نه‌آز، نه‌ده‌چوق اسرار انكیزدر. یالكز كثرتله‌وقوع بولمز. فوق‌العاده اولدقلرندن طولایی اونلری تدقیق ایتمكی ایستەمه‌مك معناسزدر . . » كورولیوركه روحیــات متخصصلری علوم مثبته منتسبینك ســوزلرینه قولاق آصمه‌یرق تحریات وتدقیقاتلرینه دوام ایتمك عزمنده بولنیورلرودییور- لركه : « علمك مســائل روحیه‌یه قارشی احتیاط وتأنی ایله داورانمسنی پك اعلا آكلایورز. برمتفنك بالآخره تكذیب ایتمكه مجبور اوله‌جغی ســوزلر صرف ایله‌مسی ، تتبع ایلدیكی علمده محافظه‌كارانه حركت ایتمسنه شبهه‌سز شایان ترجیح دكلدر. كندیسی نه بر پیغمبر ، نه بر شاعر اولمق ایسته‌مز . (علم) حال‌حاضرده‌كی وضعیتده آنجق مادیاته داخل اولان شیلرله علاقه‌دار اوله‌بیلیر. معمافیه بیوك اختراعات بعض خیالپرستلر طرفندن برچوق عصر اول دوشو- نلمشدی. اوحالده علمی وغیر علمی‌یی بربرندن آییرمق نه‌قدر مشكلدر ؟

برحادثه‌نك علمی اولمسی، آرزو ایدلدیكی زمان تكرار واثبات ایدلمسنه وابسته‌در. حالبوكه فنك قبول ایتدیكی بر چوق حادثات واردركه بوقاعده‌یه تطبیق ایدیله‌مز . الیوم تثبیت اولنان بعض كشفیات وقتیله عالملرك خندهٔ استهزاسنه معروض قالان كیمســه‌لر طرفندن میدانه قونیلمشدی . خلاصه تحریاتمزك فنه مخالف بولندیغی بیان اولنسه بیله بزم ایچون مسئله اونلرك حقایق ویا خرافات اوزرینه استناد ایدوب ایتمه‌مسیدر. بوحل اولنجه معلوماتمزی علمی اساسلر اوزرینه قورمق وبویله‌جه مابعدالروحیاتی تأسیس ایتمك قالیور . . »

كوندن كونه مادیله‌شن حیات ویكی احتیاجات تولید ایدن مدنیت مسائل روحیه‌یی تدقیقه میدان براقه‌میور . بوسبیدندركه غرب علماسی استقبالده بشریته بر چوق فائده‌سی دوقونه‌جغی كبی حیــات اجتماعیه‌ده مفید تحولات كوستره‌جك اولان (مابعدالروحیات) علمنی مشكل موقعدن قورتارمغه چالیشیور وبو اوغورده هرمملكتده جمعیتلر تشكل ایدییور ، قونغره‌لر انعقــاد ایدییور . یوقاریده ذكر ایتدیكمز (وارشووا) قونغره‌سی موفقیتله نتیجه‌لنمشدر .

آوروپا مرخصلری میاننده توركیــایی تمثیل ایدن شــیخ عبدالوهاب افندی نامنده بر ذاتك بولندیغی سویله‌نیور. بوبابده قطعی بر معلوماتمز اولمدیغی كبی كندیسنی‌ده طانیمایورز. مومی‌الیه شرق روحیاتنه دائر قونغره‌یه ایضاحات ویرمش ، استانبولده علوم مستوره مكتبی تأسیس ایتدیكندن وقونغره‌لر تشكیلاتنه داخل اوله‌جق بر تورك جمعیتی تشكیل ایله‌جكندن بحث ایتمش ایمش .

آوروپا روحیات مؤسسه‌لری آره‌سنده ١٩١٨ سنه‌سنده پارسده تأسیس اولنان (بین‌الملل روحیات انستیتو) سی ذكره شایاندر. دوقتور (زوله‌ی)ك اداره ایتدیكی بو جمعیتك رئیس فخریسی پروفسور (شارل ریشه) ، اعضاسی (سیراولیویه‌لوج) ، (قامیل فلاماریون) ، (غابرییه‌ل دولان) كبی غربك مشــاهیر علماسندن متشكلدر كه بو قادار مهم شخصیتلرك مساعیسی بوش و فائده‌سز اولمسه كركدر . دیكر طرفدن روحك موجودیتنه قانع اولان مســلمانلرك مابعد الروحیــات علمی ایله علاقه‌دار بولنملری لازم‌كلیر فكرنده‌یز .

سعدی

محفل اجتماعی و ادبی :

مصر پوسته‌سی

مصر مخابر مخصوصمزدن : ١٨ شباط ٩٢٤

مصرده قیش : ایكی پوسته اول كلن استانبول غزته‌لری بزه بر خبر كتیردیلر : اســتانبولده یاز كونلرینی آندیریر طاتلی كونلر كچدكدن صوكره هوا بردنبره دونمش، قاچ ســنه‌دنبری اســتانبولك كورمه‌دیكی بر صوغوقله قیش باشلامش. عینی زمانده دیكر مملكتلرده‌ده هرسنه‌دن فضله صوغوق اولمش. فلان یرده درەلر دونمش، فالان شهری، كویلری صولر باصمش ، ســوقاقلرده بوزقایالری كزمكه كلمش . مصرده بویله صوغوقلرك آنجق غزته‌لرده‌یری واردر . قیشین میزان‌الحراره كیجه‌لری اون ویاسكزدن آشاغی اینمز. كوندوزلری‌ده ١٥-١٨ راده‌لرنده‌در. بوالك صوغوق كوندر. فقط روزكار اكسیك اولماز . كویلی فلاح تیرتیر تیتره‌ر. چونكه یازك ٤٥ درجه‌سنده نه كیرسه قیشك ١٠ - ١٥ درجه‌سنده‌ده عینی انتاری‌یی كیير. برده باشنده یوك تاقیه‌سی ، تاقیه‌نك اطرافنده رنكی بللی اولمیان بر بز پارچه‌سی واردر. اوصازینك كوشه‌سنده‌ده برقاچ غروش و.. آفیونجغی صاقلیدر . روزكار أسر ، فلاح كونشدن اول ایشنه كیتدیكی ایچون اوشومه‌مك ایچون اوموزلرینی یوقاری قالدیرر ، روزكاردن قورونمق ایستر. اوكادیرسه‌كزكه بوصوغوق هیچدر، بو سزك قیش دیدیككز، بزم قیشك یاننده برشی دكلدر. صوغوق اولونجه بزده كوكدن قار یاغار. قار، بوزك توز كیســیدر. ایشته بوقار بوتون اطرافی قاپلار ، هرطرف بوز اولور . ایناندیراماز سكز . ایستدیككز قدر تأمین ایدك. باشیله سزی تصدیق ایدر، فقط حس ایدرسكزكه ایچندن : آدام‌سنده بویله شیئمی اولورمش؟ دییور .

بوسنه دنیایی قاپلایان صوغوق بورادەده كندینی كوستردی. مقیاس‌الحرارة كونلرجه بره ایندی . برایكی كره بربوچوق ساعتدن عبارت اولمق اوزره یاغمور یاغدی. مصرك یاغموری زابون سیاحلری كیدر . كله‌سیله كیتمه‌سی بر اولور. یاغمور یاغار، شهرده‌میسكز ؟ ســوقاقلرده بر قاچ اوطوموبیل وكیتدكجه آزالان، آرابه‌لردن بشقه كیمسه كورولمز. مغازه‌لرده صاتیجیلر سینك آولار. هركس اولدیغی یردن دیشاری چیقماز . یاغمور قورور ، آپارتمان داملرینه قدر یوكسه‌لن سوقاق توزندن اثر قالماز. اوخ نه‌ایی اولدی‌ده یاغمور یاغدی دیرســكز . كویده‌میســكز ؟ یاغمور دها داملامایه باشــلایجه

تارلاده چالیشان فلاحلر چاپاسنی قانجه قوشه‌قوشه اوینه دونر. یاغمورك کویلرده دوامی کویلیلرك خرابی دیمکدر. کوی اولری، چیك طوغلادن یاپیلمش درت دیوار برقاپیدر. غیرموجودطاوانك برکوشه‌سنی راف وظیفه‌سنی کورن برخرماپراغی قاپلار. فلاح باشنی قالدیرنجه کوك یوزینی کورور. بزم کبی پنجره‌دن باشنی اوزاتمغه حاجت یوقدر. کیجه‌ده آی، آی اولمازسهییلدیزلر آیدینلاتیر. بویله برکوی دوشونك. اوستنه‌ده برایکی ساعت یاغمور یاغدیرك. ایکی ساعت صوکره کوی خلقنی ییقیق دیوارلر آراسنده فریاد وفغانده بولورسکز. مع‌مافیه برقاچ کون صوکره کوی – یکی تعبیر سویله‌یه‌لم – استعمار ایدلمشدر. استانبولده قار یاغارکن مصرده ساحل طرفلرده اندر وقوعاتدن اولمق اوزره بش کون، بش کیجه یاغمور یاغمش. اولر – آکلادیغم اولر – ییقیلمش، یوللری صو باصمش، خلق نه یاپاجغنی شاشیرمش. مصرلیلر بوراده بویله یاغموره، یانغینه پك ادمانلی دکلدرلر. کچنلرده برکوی یانمش، کوی ایچنده‌ده سکز اون کیشی یانمش. استانبولده نیجه کویلری قاپلایاجق یانغینلر اولدیغی حالده انسانجه ضایعاتك پك آز اولماسی وبعضاً هیچ اولماماسی بزم چویك اولدیغمزه، یاخود یانغینه ادمانلی بولندیغمزه دلالت ایدر دیمکدر. یوقسه طاوانسز برسورو طوپراق دیوارلردن عبارت دوزبر کویده قاچامیوبده یانوب کباب اولمق ایچون بیلمه‌م اولمق نه ایستر آرتق سز بولك.

مصرده‌قیشی حس ایتدیرن کیجه ایله کوندوز آراسنده‌کی درجه‌سز نسبتدر. آقشام اولوب کونش باتدیمی صوغوق بردنبره باصار. صباحلری کونشدن اول قالقارسه‌کز دونارسکز. فقط کونش چیقوبده برساعت قدراورته‌لغی ایصیتدیمی هوا غایت کوزلشیر. هله یوکسك مصر (مصر علیا) ده ایسه کز قیشین اورتاسنده بزم مایس ویا حزیران کونلری قدرطاتلی کونلر کچیرسکز. مصره کلن اجنبیلرك کلمه‌سی، آثارعتیقه‌یی کورمك اولدیغی قدر یوکسك مصرك بو، ایلیق وشفاف هواسندن استفاده ایتمك ایچوندر. نیل اوزرنده یتاقلی واپورلر قافله قافله سیاحلرله نیلك یوقاریسنه طوغرو کیدرلر. چك دفترکزك حیثیتی بیکلرجه لیرالرله صاییلیورسه کونده یکرمی، یکرمی‌بش انکلیز لیراسی قدراهمیتسز بر مبلغ ویرمکله نفس نفیسکز ایچون خصوصی برلوکس داهابیه‌سی (اصلی ذهبیه‌در. نیل اوزرنده اقامته مخصوص بویوك قایقلر) تحریك ایتدیره‌بیلیرسکز. بن کندی حسابمه دولاردیارینك اولادندن اولمدیغم ایچون بو بحثی فضله اوزاتمیورم. یوکسك مصره عربجه (صعید) تسمیه اولنور. (آسیوط) ایله سودان حدودی آراسنده‌کی اراضیدر. صعیدك قیشی بزم بهارمز کبیدر. ساده... ساده بزم بهارمزده‌کی میس قوقولر، جانلی رنکلر یوقدر. کونش باطارکن مقطم طاغلرینك اوزرینه قیزغین برمعدن کبی یاییلیر. افق قیپ قیرمزی آتشدن برکولچه اولور. بعضاً بولوطلره سرایت ایدر و باطنجه‌یه قدر دوام ایدر. هوا ایلیق وشفاف دیمشدم. اوت، برلابوراتواردن چیقمش کبی تمیزلنمش ظن اولنور. صعیدك سماسنده آیلرجه بولوط بولنماز، نیلی صاغلی صوللی بردیوار کبی تعقیب ایدن ایکی طرفلی مقطم طاغلرینه بریاندن اوبریانه باقدیغکز زمان کوزله بوتون تفرعاتی کورورسکز. صعیدده قیش کیجه‌سی نصل ایجه کینمك و اورتونمك لازمسه کوندوزلری‌ده عکسنه آچیلمق لازمدر. برکوملك بیله بعضاً ترلتیر. دیکر مملکتلرده قار، بورا، فیرطنه اوغولدارکن بولانیق صولی نیل، مجراسنه کیردیکی کوندنبری صباح صارمتراق دوغومنی، آقشام قانلی اولومنی کوردیکی کونشله شاهد اولدقلری وبوکون اثرلری بیله قالمیان سلطنتلر، ملتلر، مدنیتلرك اندراس

وانقراضندن بی‌خبر اوله‌رق سسز سسز آقماسنه دوام ایدر.

قارلر اریدکدن صوکره بعض کونلر اولورکه صوبا، آتش یاقمایز، پالطو اوزرمزده بریوك اولور ترلتیر، نهایت چیقارتیرز. کوکده کونش پارلار، هرطرف ترتمیزدر. بز بو ایلیق کوندن دولایی سه‌وینیرز، ایچمز آچیلیر. ایشته صعید قیشنك انسان اوزرنده براقدیغی تأثیر، بهاری مژده‌له‌ین بویله برکون تأثیریدر.

مزارلری زیارت — رجبك ایلك وایکنجی جمعه‌سنده مزارلر زیارت ایدیلدی. فقط قبرستان زیارتی تفصلاتیله آکلاتیلمغه دکر بربحث اولدیغی ایچون بوکون قیصه کسمکی مناسب بولیوردم.

۱۹ شباط ۹۲۴ رشید مظهر

مدرسة‌القضاتده مولد شریف

۱۷ شعبان ۳۴۲ و ۲۳ مارت ۳۴۰ تاریخنه مصادف بازار کونی مدرسة‌القضاتده مولد شریف قرائت اولوندی. هیئت اداره وتدریسیه ایله مأذونین و مداومین طرفندن استماع ایدیلدی.

بو متیمن جمعیتك سبب انعقادی، صوك صنف طلبه‌سنك اکمال تحصیل ایده‌رك مأذونیت رؤسی آلاجق اولماسی ایدی.

۱۲۷۰ تاریخنده (معلمخانهٔ نواب) نامیله آچیلوب برچوق فحول عرفانك منشأ عرفانی بولونمش و مؤخراً عنوانی ده‌کیشدیرلمش اولان مدرسة‌القضاتدن بوسنه نشأت ایدن افندیلرك اسامیسیله اکتساب ایتمش اولدقلری درجات، بروجه آتیدر:

ثالث، یعنی علی‌الاعلی چیقانلر:

۱ هزارغرادلی ولی کامل، ۲ قوله‌لی محمد امین، ۳ ارطغرللی مصطفی، ۴ آق حصارلی ابراهیم کامل، ۵ شمینلی محمد حلمی، ۶ بالیکسرلی خلیل لطفی، ۷ توقاتلی عبداله افندیلر.

رابع، یعنی اعلی چیقانلر:

۱ استانبوللی محمد توفیق، ۲ تیره‌بوللی حسن، ۳ بیان آبادلی اسماعیل، ۴ اخسخه‌لی سلیم ثابت، ۵ البستانلی علی، ۶ طاشلیجه‌لی اسماعیل، ۷ قرق کلیسالی احمد حقی، ۸ باطوملی علی رضا، ۹ بوللی الیاس، ۱۰ استانبوللی محمد فخرالدین افندیلر.

خامس، یعنی قریب اعلی چیقانلر:

۱ بالیکسرلی شریف علی، ۲ قرق کلیسالی مصطفی نجاتی افندیلر.

بن ده کندیلرینه تعلیم و شهادتنامه‌لرنده تختیم عاجزانم بولونان بو کنجلری تبریك ایله مادی ومعنوی تفیضلرینی عنایت الٓهیه‌دن استرحام ایده‌رم.

طاهرالمولوی

استاد محترم طاهرالمولوی بکك روحی‌یه نظیره اولان قیمتدار برغزلی تشطیر:

«درمولاده نه‌شاه ونه شهیم ایسترلر»
محرم رازخداوند حکیم ایسترلر
بزم بر فیض معالیده شهنشاه دکل
«قوللق آدابی بیلیر عبدخدیم ایسترلر»
«اورانك محض اطاعتدر اولان مطلوبی»
نهج تسلیم وهدایتده مقیم ایسترلر
واصل درکه رحمان و رحیم اولمق ایچین
«نه‌رجامیلی آرارلر، نه‌ده بیم ایسترلر»
«صدق واخلاص ایله تحصیل رضا ایتمك ایچین
عبدی هنکامهٔ هجرانده بسیم ایسترلر
صوکرا بر ذوق شهودیله فنا کاهنده
«ترك جان ایلیه‌جك مرد کریم ایسترلر»
«بزم وحدتکه فنا عالمیدر، صحنده»
مست پیمانهٔ توحید شمیم ایسترلر
اوفنا مجلسنك نطع بقا دارنده
«نه‌علیم ونه‌حکیم ونه‌کلیم ایسترلر»
«اوکا رهیاب دخول اولمق ایچین انسانده»
چیرپینان نوحهٔ مستیٔ فهیم ایستر

طور وصلتده اولورکن او خطابه‌مظهر
«اوّلا هستیٔ موهومی عدیم ایسترلر»
«استوا فیض تجلاسنه مظهر اولاجق»
سدرهٔ عشقی طوتان فیض عمیم ایسترلر
اوجلی سرّ علی‌العرشی کورەن کاملدن
«قلبی همرتبهٔ عرش عظیم ایسترلر»
«بارکاه عظمتپرور لاهوتی‌یه»
روح نالانکه بتون شوقه حریم ایسترلر
نشوهٔ میکدهٔ عالم حکمت لازم
«بای حادث کیرەمز، محو قدیم ایسترلر»
«بن‌ده طاهر اومارم لطف خدایی‌که اونك»
آستاننده سری مثل ادیم ایسترلر
مغفرتلر دیلرم لطف عمیمندن اونك
«باب غفران کرمنده انیم ایسترلر»
پیرو اولدك بویوك استاده معمر شیمدی
بوبرین شعرده همبزم وندیم ایسترلر

اودەمشلی خواجه‌زاده
م. معمر

نظیره‌سی :

وادیٔ ایمن وصلتده کلیم ایسترلر
نادیٔ انسده انسان فهیم ایسترلر
یورو ای سالك حق جهد ایله بی‌خوف وامل
راه عرفانده نه امید، نه بیم ایسترلر
مستقل پادشه اول کشور استغنایه
فی‌الحقیقه اوراده شاه شهیم ایسترلر
یورومز مسلك عشاقده احکام خرد
شاهد عقلی اومذهبده عقیم ایسترلر
آکا سربسته ایکن طالع عشاق، نیچون
بیله‌مم زلفکی ای یار! دونیم ایسترلر
بادهٔ عشقکی عالمده ایچنلر، ابداً
مست اولورلرده نه کوثر، نه نعیم ایسترلر
ربط جان ایله دَرِ حضرت ملّایه سعود
سندن اول بابده اقرار قویم ایسترلر
دائما راهبرك طاهر استاد اولسون
کعبهٔ معرفت حقه خدیم ایسترلر

۱۰ کانون اول ۳۹
مسعود المولوی

قارئین کرامه آچیق مکتوب :

درت سنه‌دن بری هر آی منتظماً نشر ایدیلمکده اولان محفل مجموعه‌سنك هر هفته واولمادیغی صورتده اون بش کونده بر چیقارلماسی قارئلریمزك بعضیلری طرفندن آرزو اولونیور. کوستریلن شو رغبت طولاییسیله متشکر ومفتخرز. لکن دینی وعلمی بر مجموعه‌نك قارئلری معدود، وارداتی ایسه آنجق مصارفنی چیقاره‌بیله‌جك درجه‌ده محدود اولدیغندن آیده ایکی دفعه چیقارمق، وشیمدیکنك برمثلی فضله مصرفه قاتلانمق خصوصنده متردد بولونیورز. شو تردد الجاسیله‌دە محترم قارئلریمزدن آشاغیکی سؤاللریمزه لطفاً جواب ویرمه‌لرینی رجا ایدییورز :

۱ — محفلك اون بش کونده بر اولمق اوزره آیده ایکی دفعه نشرینی آرزو ایدییورمیسکز؟

۲ — اون بش کونده بر انتشار ایله‌دیکی حالده مجموعه‌نك سنه‌لکی - عین قطعه و صحیفه‌ده اولمق اوزره - ۲۴ عدد اولاجقدر. بو نسخه‌لرك آلتی آیلغنه ۱۰۰، سنه‌لکنه ۲۰۰ غروش آبونه بدلنی مناسب کورویورمیسکز؟

۳ — تنسیب بویوردیغکز تقدیرده، دردنجی سنه‌نك خاتمه‌سی اولان ٤٨ نجی نسخه‌نك انتشارینی متعاقب آبونه بدلنی کونده‌ره‌جکمیسکز؟

٤ — محفل کبی مجموعه‌لرك رواجی، تشویقات و ترغیبات ایله اولابیله‌جکندن هیچ اولمازسه بر کیشینك آبونه یازیلماسنه دلالت بویوراجقمیسکز؟

عرض ایدیلن سؤاللره دائر مطالعاتکزك اشعاری تمنیسیله تقدیم احترام اولونور افندم.

محفل اداره‌سی

مطبعهٔ عامره || مدیر مسؤل : طاهر المولوی

اداره‌خانه‌سی : بایزید جامع شریفنك تربه قاپیسی قارشیسنده

اسلامك نفعنه خادم مقالات مع‌التشکر قبول ونشر اولونور

یازانك شخصیتی دکل، یازینك اهمیتی نظر دقته آلینیر.

کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ سیراسیله درج ایدیلیر.

کونده‌ریله‌جك آثار، اوقوناقلی ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر.

دینی، علمی، ادبی، اجتماعی

محفل

١٣٣٨

مجموعۀ اسلامیه‌سی

صاحبی، مدیری، محرری :

مرکز توزیعی : باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی

آبونه بدلی :
سنه‌لکی ۱۰۰ غروش
آلتی آیلغی ۵۰ »
ممالك اجنبیه ایچین ۲۵ غروش ضـ…
اولونمالیدر.

آبونه قیدی معامله‌سی هر سنه‌نك بوچی…
ویکنجی آی آیندن اعتباراً اجرا اولونو…

عدد ٤٨ | جلد ٤ | شوال ١٣٤٢ | فی : غروش ١٠



آثار منتشره :

درویش سوزلری

ادیب اریب توقادی زاده شکیب بك افندی استادمزك بو عنوان ایله حجماً کوچوك، فقط معناً پك بویوك بر مجموعهٔ اشعاری انتشار ایتمشدر. بدایع مندرجه‌سندن بر ایکیسیله محفل صحائفنی وقتیله تزیین ایتمشدی. بودفعه‌ده الّهی محتویاتندن برینی اقتباس ایدەرز :

حقه ایصال ایله‌بن شهراهی بول
عالم کثرتده وحدتکاهی بول
سکه‌پوش اول ذوق ایواللهی بول
کل حریم عشقه کیر دلخواهی بول
ماسوادن ال چکوب اللهی بول

رهبرك بر مرشد اولسون حقنما
سن‌ده ادراك ایت نه‌در فیض خدا
عارف اول، سرمست وجد اول دائما
قالمه بردم ذوق وصلتدن جدا
« « « «
ماسوادن ال چکوب اللهی بول

مطالعه واستفاضه اولونماسنی توصیه ایدەرز.

بایرام تبریکی و برایکی سوز :

ملت اسلامیه‌نك متیمن ایامندن بری بولونان بایرام کلدی. جناب حق، بالعموم امت محمد حقنده مبارك ایله‌یه .

امتدن بعضـلرینك طلب وتمنیسی اوزه‌رینه جناب روح اللهك «یاربی! بزه سماوی برمائده احسان ایله‌که اونك نزولی، بزه‌وبزدن صوکرا کیلره بایرام اولسون ، هم‌ده سنك قدرت الوهیتکه برعلامت تشکیل ایتسین . ربم! بزی مرزوق ایله‌که سن، رزق ویرنلرك اك خیرلیسیسـك » دیه دعا ایتمش اولدیغنی لسان الٓهی (قال عیسی بن مریم اللهم ربنا انزل علینا مائدةً من السماء تکون لنا عیداً لاولنا و آخرنا وآیةً منك وارزقنا وانت خیرالرازقین) نظم بدیعیله خبر ویریور .

بن‌ده بوتون مسلمانلر ایچین سماوی برمائده اولاجق ادراك ومعرفت وتوفیق هدایت احسانیله اهل ایمانك مادی ومعنوی اعتلاسنی، بونی کورمکله‌ده اسلام عالمنك حقیقی بایراملر یاپماسنی، شو معجزه‌نك قدرت کبریایه برآیت کبری اولماسنی، او سماوی والٓهی مائده‌دن هرفردیمزك بهره بولماسنی عنایت جلیلهٔ ربانیه‌دن کمال ابتهال ایله استرحام ایدییورم.

وهذا دعاء لایرد لانه

دعاء لاصناف البریة شامل

بوندن صوکراده بعض معروضاتده بولوناجغم:

موفق الخیرات اولان جنـاب حقه حمد وثنا اولسون‌که (محفل) مجموعهٔ ناچیزی، بونسخه ایله دردنجی سـال حیاتی اکمال ایتدی وجلد رابعی [illegible]

[illegible]

پك چوق نواقصی بولوندیغنی اعتراف ایله برابر انتشار ایتمش اولان مجلداتنك اولدقچه مفید برمجله تشکیل ایله‌دیکنی‌ده تحدیث نعمت قبیلندن اولارق سویله‌یه‌بیلیرم.

حق حالی ومالی برطاقیم موانعه رغماً هر نسخه‌سنده مشهود ومحسوس برترقی کوسترمش اولدیغنی‌ده ارباب ادراکك نظر انصافنه عرض ایده‌رم . برقاچ سنه‌دنبری طلوع و افول ایله‌ین ویاخود سونمش ییلدیزلر کبی مطبوعات افقلرنده کورولور کورولمز برحالده طوران مجموعه‌لردن چوغنه بوموفقیت نصیب اولمامشدر .

فحمداً ثم حمداً ثم حمداً

ینه توفیقـات الٓهیه جملـه‌سندن اولمق اوزره بعض قدرشناس قارئلریمزك شفاهی و تحریری تشویقنه مظهر اولمش ومجموعه‌نك هفته‌لق نشری، امکانی بولونامادیغی تقدیرده اون‌بش کونده برچیقا‌ریلماسی طلبنه معروض قالمش ، شوالتفاته عرض شکران ایله برابر اول امرده محترم قارئلریمزك عمومی استمزاج ایتمش اولمق ایچین کچن نسخه‌ده برآچیق مکتوب نشر ایله‌مش ، آتیده‌کی سؤاللره جواب اعطا بویورمالرینی رجا ایتمشدم :

١ — محفلك اون‌بش کونده براولمق اوزره آیده ایکی دفعه نشرینی آرزو ایدییورمیسکز ؟

٢ — اون بش کونده برانتشار ایلدیکی حالده مجموعه‌نك سنه‌لکی عین قطعه وصحیفه‌ده ٢٤ عدد اولاجقدر. بونسخه‌لرك آلتی آیلغنه ١٠٠، سنه‌لکنه ٢٠٠ غروش آبونه بدلی مناسب کورویورمیسکز ؟

٣ — تنسیب بویوردیغکز تقدیرده، دردنجی سنه‌نك خاتمه‌سی اولان ٤٨ نجی نسخه‌نك انتشارینی متعاقب آبونه بدلنی کوندره‌جکمیسکز ؟

٤ — محفل کبی مجموعه‌لرك رواجی ، تشویقات وترغیبات ایله اولابیله‌جکندن هیچ اولمازسه برکیشینك آبونه یازیلماسنه دلالت بویوراجقمیسکز ؟

ترغیبکارانه موافقتی حاوی برآز جوابنامه [illegible] افه آحقحه سویله‌مکدن چکینمه‌یه‌جکم‌که [illegible]

اجوبهٔ وارده ، محفلی (نیم‌ماهه) چیقارمایه ، داها طوغروسی شیمدیکینك ایکی مثلی مصرفه قاتلانمایه جرأت ویره‌جك مقداره بالغ اولمامشدر .

بناءً علیه عینی سؤاللری کرك آبونه اولان، کرك هرنسخه‌یی آیری آیری آلان قارئلریمزه تکرار صورویورم. برتعهد دیمك اولان جوابلرك مقدار وشکلنه کوره مجموعه‌نك عدد انتشاری‌ده یا آرتاجق، یاخود حال سابقك محافظه‌سنه چالیشیلاجقدر .

شوراسنی‌ده عرض ایده‌یم‌که :

٣٧ نجی نسخه‌دن اعتباراً سنه‌لك و٤٣ نجی نومرودن ابتداءً آلتی آیلق آبونه اولانلرك مدت اشتراکی بونسخه ایله بیتمشدر. طبیعیدرکه اوذوات کرامك تجدید قید ایتدیرمه‌سی وهنوز حساب کسمه‌مش اولانلرك تسویهٔ دینه همت ایتمه‌سی مجموعه‌نك دوام حیاتی ایچین الزمدر. ومن الله التوفیق

طاهر المولوی

جلد رابعك فهرستی ان‌شاء‌الله کله‌جك نسخه ایله برابر تقدیم اولوناجقدر .

محفل دینی وعلمی :

تفسیرلر ـ مفسرلر

روایت و درایت :

معلوم اولسون‌که قرأن کریم، قوم نجیب عربك لغتی و اونلرك اسالیب بلاغتی اوزره نازل اولمش بولوندیغندن قوم عربك هر بری اونی آکلار والفاظ مفرده وتراکیب بلیغه‌سنك محتوی بولوندیغی معانیٔ لطیفه و مزایای دقیقه‌یه حسـب السلیقه [illegible]

[illegible] مطلع اولوردی . [illegible] بما تؤمر) آیتنی طویوب، حس ایلدیکی تأثیر بلیغك اجبارینه دایانامایان ودرحال سجده‌یه قاپانان بدوی قیزلری، قرأن نه‌در ؟ طویمامش وبیلمه‌مش، لکن تصادفاً سورهٔ یوسف اوقونورکن برآز دیکله‌مش، نزاکت موضوع ونزاهت افاده‌یه بایلوب « یاهو!

بونه کوزل حکایهٔ منسجمه » دیه‌رك اوتلاندیغی دوه‌لری اونوتمش بدویلر بیله بولونمشدی .

(اذاجاء نصرالله) سورهٔ جلیله‌سی نازل اولدقده سـلطان المفسرین ابن عباس حضرتلری ـ ذوق سـلیمی و سـلیقهٔ عربیه‌سی یاردیمیله ـ فخر عالم افندیمزك عالم آخرته ارتحال بویوراجقلرینه انتقال ایله‌مشدی .

أوت (اذاجاء نصرالله والفتح ورأیت الناس یدخلون فی دین الله افواجا) بویورولونجه آلت طرفنده مادام‌که بویله‌در، شونعمت جلیله‌یه تشکراً اعلای کلمة‌الله ایچون (لئن شـکرتم لازیدنکم) مفادنجه شویله ایتمك وبویله غزایه کیتمك کرکسك کبی بر امر الٓهی صـدوری ، ایلك نظرده وارد خاطر اولدیغی حالده (فسبح بحمد ربك واستغفره) دیه جانب حقه توجه وانابه ایله فرمان الٓهی صادر اولووی‌رنجه سـلطان دین ودنیا وبرهان الرسـل والانقیا افندیمزك تبلیغات و تشبثات مادیه‌سـنك صـوکی اولوب ارتحال نبـویلری تقرب ایتمش بولوندیغی ذائقهٔ بلاغتله حس اولونور. کذا (الیوم اکملت لکم دینکم) آیتی نازل اولدقده ابوبکر الصدیق آغلامش وذوق بلاغتجه ارتحال نبوی‌یی بر نوع ناعی ومخبر اولدیغنی آکلامش و بر شیئك کماله ایردکده بهمه حال زواله یوز طوتاجغی طبیعی بولوندیغنی علاوةً سویله‌مشدر .

ایشته شو برقاچ مثال بزه آکلاتیورکه اصحاب کرام حضراتندن طوت‌ده بدویلره وارنجه‌یه‌قدر اولاد عربدن هرکس قرأنك معانیٔ جلیله‌سـنی

سلیقهٔ ذوق یاردیمیله آکلاردی. قرأن ایسه ایجابنه کوره توحید باری و حشرو نشری ، وفرائض دینیه‌یی بیان ایچون جمله جمله ، آیت آیت نازل اولوردی .

آیات قرأنیه‌نك بعضیسی عقائد دینیه‌یه متعلق

ولديغی كبی ، ديكر بعضيلری‌ده اعمال مكلفينه دائر اولوب بونلرك‌ده حسب الوقايع والحادثات بعضيسی مقدم ، ديكر بعضيسی مؤخر نازل اولارق بعضاً مؤخر اولان مقدم اولانی ناسـخ اولوردی كه سليقهٔ لسانيه‌نك دائرهٔ احاطه‌سندن خارج بولونان بو كبی خصوصاتده (ولتبين للناس مانزل اليهم) آيت جليله‌سی مفادنجه خواجهٔ هردوسرا، علامهٔ اسرار ما اوحی عليه من الصلوات ماهوازكی افنديمزبيانات لازمه‌ده بولونوردی .

اوت . صلی الله عليه وسلم حضرتلری ، مجمل اولان آياتی شرح وبيان و ناسـخی منسـوخدن آييروب او وجهله امته ابلاغ بويورور ؛ اونلر دخی بللر و آيات كريمه‌نك اسباب نزولنی ومقتضيات احوالنی دهان عنبر فشان محمديدن منقول اولديغی وجهله بيليرلردی .

(كتاب انزلناه اليك ليدبروا آياته) (افلا يتدبرون القرآن) كبی آيات جليله‌يی پيش ابتصاره آلانلر ، بروجه آتی قناعته محكوم اولورلر : بر كلامك معناسنی آكلامادن يالكز لفظنی اوقومق و اوكره‌نمكه (تدبر) دينه‌مز . بناءً عليه اصحاب كزين حضراتی ناصيل كه قرآنك الفاظ جليله‌سنی فم سـعادتدن تلقی ايتمشـلرسه سليقهٔ لسانيه‌لرينك وذوقلرينك يه‌تمه‌يه‌جكی عقائدواحكام خصوصاتنه عائد آيتلرك معناسنی ينه او منبع عرفان لدنيدن تلقی ايتمه‌يی اهمال ايتمه‌مشلردر . ممكنميدركه طب كبی، حساب كبی، هندسه كبی فنلره متعلق بر كتابی بر آدم اوقوسـون‌ده معناسـنی دوشـونمكسزين و آكلامق ايسته‌مكسزين « بن حساب كتابی ويا هندسه رسـاله‌سی وياخود طب كتابی اوقودم » دەسين .

ايشته شوايكی آيت ايله تدبر آياتده بهمه حال اطلاع معنی لزومی آشـكار اولمغله اصحاب كزين حضراتی‌ده بوكا توفيقاً كاه معناسنی ذوقاً آكلايه‌بيلدكلری آياتی تدبر ، كاه‌ده ذوقك اوزاناماياجغی حقايق محتوی بولونان آياتی فخر عالم افنديمزدن سؤال ايده‌رك تسكين عطش عرفان ايدرلردی .

شو صورتله اونلرك كرك ذوقی ، كرك استفساری برطرزده حاصل ايتدكلری معلومات دينيه وروايات تفسيريه اصحاب كرامدن سـوزوله‌رك تابعينه انتقال واونلردن‌ده تبع تابعين اخذ وتلقی ايدوب متصل و مسلسل اولارق صدر اول ايله سلف صـالحين آراسنده نقل وروايت اولونه‌كلدی . معانیٔ قرآنيه قرناًبعد قرن افواه رجالدن اخذ وتعلم اولونمقدن خالی قالمادی .

صـوكرا علوم ومعارف سـائره صـدوردن سطوره نقل و اخراج اولونارق دزلو درلو فنلره عائد كتابلر تدوينه باشلاندقده بونلرك ده صحائف تأليفاته درجنه لزوم كورولدی و اصحاب كرام ايله تابعين فخام حضراتندن منقول اولان آثار تفسيريه اشبو تأليفاته يازيلدی .

سلسلهٔ اسناد ؛ امام طبری ، واقدی ، بغوی واونلرك امثالی مفسرينه منتهی اولوب اونلر دخی آثار و رواياتدن يازه بيلدكلری قدر يازديلر . صوكرا علوم لسانيهٔ سائره كبی لسان عربی دخی صنايع قبيلندن اولارق مفردات الفاظك موضـوع لهلرينی بيلمك ايچون (لغت) احكام اعرابی بلله‌مك ايچون (نحو) و (بيان) فنلری ترتيب اولونوب اشبو فنلره دائر نيچه كتابلر تدوين اولوندی.

كرچه بوعلملرك بخش ايده‌جكی قوت، عربيه ملكهٔ لسـانيه اولوب او قوتی بولمق ايچون نقل و كتابه مراجعتدن مسـتغنی ايسه‌لرده صوكرادن كثرت اختلاط اعجام وسائره طولاييسيله اشبوملكه ضـايع و منسی اولديغندن اخيراً اونلر ايچون ده كتب لسانيه‌يه مراجعت لزومی الويردی . قرآن كريم دخی عربك لسـانی و اونك شـيوهٔ بلاغتی اوزره اولديغندن تفسيرلرده دخی بوفنلره احتياج حاصل اولدی ، شو جهتله تفسير ايكی‌يه آيريلدی.

برغمرلی جودت

بايرام نمازی :

[عبادات اسلاميه تاريخچه‌سی عنوانيله يازيلان بعض مقالات محفله درج ايديلمش وصـيرا (اذان) بحثنه كلمشدی . لكن عيدفطر طولاييسيله (بايرام نمازلری) بحثی تقديماً يازيلمشدر]

هجرتك ايكنجی سنه‌سنده رمضـان اوروجی مفروض اولمش وشوالك برنجی كونی(عيدفطر) ، ذی الحجه‌نك اونجی كونی(عيداضحی)اتخاذ ايديله‌رك بايرام نمازلری قيلينمشدر .

حاجی ذهنی افندی مرحوم(كتاب الصلاة) نده ديبوركه:

« اهل مدينه‌نك ايكی يوم لهو و سرورلری اولديغی حلولنده بالسؤال معلوم عالیٔ نبوی بويورلدقده آنلره خطاباً : حق تعالی سزك ايچون اوايكی يومه آنلردن خيرلی ايكی كون بدل ايتمشدركه يوم اضحی ويوم فطردر. بويورولمش اولديغی حضرت انس روايتيله (سنن ابی داود) ده مذكوردر. عيدلسميه‌سی ، جناب حقك اوكون مؤمن قوللرينه دينی ودنيوی عوائد احسانی اولديغنه وياخود تكرار فرح ومسرت ايله تفأل عودتنه مبنيدر » .

بايرامده كيينوب قوشانمق

(امام شعرانی)نك(كشف الغمه)سنده ده نيليوركه: «رسول اكرم صلی الله عليه وسلم افنديمز، بايرامده كوزه‌ل البسه كيينيلمه‌سنه تشويق ايدر، كنديسی ده بايراملق اولمق اوزره بربرده كيردی. صحابه حضراتی ، اركك چوجوقلرينی بايراملرده مقتدر اولابيلدكلری قدر كيديرير، قوشاتير، حتی قولاقلرينه حلقه طاقارلردی. عبدالله بن عمر رضی الله عنهما ايسه مراهق درجه‌سنده بولونان چوجوقلرك قولاغنده كی حلقه‌يی چيقارير » آرتق بويوديكز ، بونلرسزه ياقيشماز » ديردی. رسول اكرم افنديمزه بايراملرده (تقليس) ياپيلير، يعنی حضـور نبويده دف چـالينوب قصيده‌لر اوقونوردی .

مصلای عيد

بايرام نمازلری، صلات جمعه قيلينان، يعنی منبری وخطيبی بولونان جوامعده ادا اولونور. برده شهر داخل وخارجنده جـماعت كبری ايچين ياپيلمش مصلالرده -كه‌بز، اونلره (نمازكاه) ديرز- قيلينير

(كشف الغمه) ده « صلی الله عليه وسلم افنديمز چوق دفعه بايرام نمازلرينی صحراده قيلاردی. برفطر بايرامنده ياغمورياغديغی جهتله جماعت مسلمينه صلات عيدی مسجدده قيلديردی » ده‌نيليور.

(مرأت مدينه) مؤلفی ايوب صبری پاشا مرحو[م] ديبوركه:

« خطيب معبد عليق افنديمز حضرتلرينك برنجی باير[ام] نمازينی [مدينه‌ده] دارشفا قربنده وايكنجی بايرام نماز[ينی] مصلای عيد ده‌نيلن موقع انورده قيلوب آرتق مصلا[ی] مذكوری ترك ايتمه‌دكلری، يعنی اوچنجی بايرام نمازند[ن] صوكرا سنين هجريه بايرام نمازلرينی كاملاً قيلدقلری د[...] مرويدر .. »

عليه الصلاة افنديمزك مصلای عيده كيدركن اوكنده بر حربه [*] كوتورولوب قبله‌يه قارشی ديكيلديكی ورسول اكرم حضرتلری طرفندن اثنای صلاتده ستره اتخاذ ايديلديكی ، اولا نماز قيلينوب صوكرا اوطوران جماعته قارشی قائماً خطبه ايراد اولونديغی بخاريده مذكوردر .

ينه بخاريده (ابوسعيدالخدری) رضی الله عنهدن

---

[*] بوحربه ، ياخود عنزه‌يی زبيربن العوام، حبشستاند[ن] كتيرمش ، بدرمحاربه‌سنده اونكله (ابوذات الكرش عبيد[ة] بن سـعيد بن العاص) ی قتل ايتمش و طرف رسـالتد[ن] طلب بويورولماسی اوزه‌رينه ذات اقدس نبوی‌يه تقد[يم] اولونمشدر .

نقلاً دەنیلیورکە «مروان» مدینه والیسی ایکن مصلای عیدە کیتدك. باقدق کە اورایه برمنبر یاپیلمش و (کثیربن الصلت) طرفندن انشا ایدیلمش . مروان نمازی قیلدیرمادن اول خطبه ایچین منبره چیقمق ایستەدی . اتکندن طوتدم ، چکوب چیقدی «سنّتی تغییر ایتدیکز » دیدم . «نمازدن صوکرا بزی دیکلەین بولونمایور ، اونك ایچین خطبەیی صلاته تقدیم ایدییورم » جوابنی ویردی .

صلی الله علیه وسلم افندیمزك برعید اضحی کونی ـ مدینه قبرستانی بولونان ـ (بقیع)ه چیقوب ایکی رکعت نماز قیلدقدن صوکرا عودت وناسه توجهله (نسك) مزك اولی نماز قیلمق، بعده قربان کسمکدر. بونی یاپان، سنتمزه موافقت ایتمش اولور. استعجال ایله قبل الصلاة قرباننی کسن ، اهل وعیالینه رزق حاضرلامش دیمکدر ، اوقربان نسك صاییلماز مآلنده برخطبه ایراد ایلەمش اولدیغنی امام بخاری (براءبن عازب) رضی الله عنه‌دن روایت ایدییور .

عیداضحاده مصلاده نماز وخطبەیی متعاقب علیه الصلاة افندیمزك (بسم الله الله اکبر) دیەرك کندی الیله برقوچ قربان ایتدیکی (سیرة الحلبیه) ده منقولدر .

بایرام نمازلرینك کیفیت اداسی :

«بایرام نمازی ایکی رکعتدن عبارتدر. صلات جمعەده خطبه شرط صحت ونمازدن مقدم اولوب صلات عیدده شرط دکل، سنت ونمازدن موخردر. کیفیتجه سائر نمازلردن فرقی بونك هر رکعتنده اوچر فضله تکبیر آلماسندەدر. اوتکبیرلر واجبدر. کتاب الصلاة ـ حاجی ذهنی افندی »

بایرام نمازلری، سنەده ایکی دفعه قیلیندیغی وفضله تکبیرلری بولوندیغی جهتله جماعتدن بعضیلری، اداسنده تردده اوغرارلر. بونك عوام اسلامی شاشیرتان جهتی برنجی رکعتده (سبحانك)دن صوکرا اوچ تکبیر آلینوب ایکیسنده اللرك صالیویریلەسی واوچنجیده باغلانیلماسی ایکنجی رکعتده ایسه ضم سورەدن صوکرا اوچ دفعه تکبیر ایله اللرك صالیویریلەسی ودردنجی تکبیر ایلە رکوعه وارلماسیدر. شوحرکاتی تفهیم ایچین :

«ایکی صاللا برباغلا، اوچ صاللابریات »

دەنیلمشدرکه هرکیم سویلەمشسه الله راضی اولسون ـ بوندن داها وجیز برتعریف یاپیلاماز .

«نمازه ایرکنجه داورانوب صلات فجری محله مسجدنده قیلەرق صلات عید ایچون نمازکاه، وجامع کبیره کیتمك » مندوباتدن اولدیغی کتاب الصلاده محرردر .

بایرام ومتعلقاتی حقنده فضله تفصیلات آلینمق ایچین محفلك ١٢ نجی نسخەسنه مراجعت بویورولمالیدر.

طاهر المولوی

جواب

دارالفنون ومهندس مکتبی ریاضیات مدرسلرندن مصطفی سالم بك افندی برادریمزه

محفل مجموعۀ اسلامیەسنك ١٣٤٢ سنەسی رجبی نسخەسنده ؛ «شعرای یمانی یلدیزی حقنده» نام مقالەکزی ، ممالك اجنبیەده وظیفةً بولنمق طولاییسیله آنجق اللی کون صکره اوقویه بیلدم ! . . اوسطرلرده شخصمه کوستریلن مودته عمیق تشکرلرمی تقدیم ایدرکن ، ذات عالیلری کبی یوکسك برسیما ایله معارفەدن متحصل سرورمی دخی عرضه و عجزمی بیلمکله برابر بعض مواد حقنده آرزو بیوریلان ایضاحاتی مع الممنونیه قبول وبروجه آتی تشریحه مسارعت ایلرم .

١ ــ اولا ـ سیر ویلیام طومسونك یکرمی سنەلك تدقیقاتی پك طوغریدر. فی الحقیقه شمسك حرارتی کوندن کونه آزالمقده اولوب برقاچ میلیون سنه صکره ارضمزی ایصیدەمیەجق برحاله کلەجك ورنکی قیزارەجقدر ! . . مریخ سیارەسی مستثنی اولمق اوزره دیکر بالعموم قیرمزی رنکلی ثوابت بویله برحاله کرفتار اولمشلردرکه ، بونلرك کوزله کوریلن اڭ مشهوری «قلب العقرب» یلدیزیدر.

یعنی کوکب مذکور همان همان ٩٠ یاشنه کیرمش براختیار حکمندەدر (کیکاوس) برجنك «نی» یلدیزی ایسه دها قیرمزی اولوب عادتا قویو قان رنکندەدر. یری بیلن هرکس بونی کوزله مشاهده ایده‌بیلیر .

بالمناسبه عرض ایدەیم : ثوابت تعبیر اولنان کونشلر علی العموم دورت حالده بولنورلر .

برنجیسی ـ قویو بیاض رنکده اولوب نسبةً یکی خلقتلر و کنج کونشلردر (نسر الطائر) و (نسر الواقع) یلدیزلری کبی . (شعرای یمانی) دخی بوقسمدندر ! . . .

ایکنجیسی ـ نسبةً یاشلی کواکب اولوب رنکلری صاریمتراقدر . (سماك الرامح) ، (سماك الاعزل) یلدیزلری کبی . بزم کونش دخی بو حالدەدر .

اوچنجیسی ـ طورونجی اولوب ٦٠دن یوقاری انسانلره تشبیه ایدیله‌بیلور. (ظهر الجبار) و (عین الثور) ثابتەلری بوجنسدندرلر .

دردنجیسی ـ زیاده قیرمزی رنکده بولنان کواکبدر! بونلرك عمرلری حدکماله ایرمش اولوب مقالەکزده بویوردیغکز کبی سیارەلرینی ایصیدەمیەجق درجەده عجز ایچندەدرلر ! . . .

بناءً علیه ؛ طومسونك دیدیکی کبی ، کونشمزك دخی برکون کلوب ارضی ایصیدەمامسی لازم کلیرسەده ، سیارەمز بوحاله قطعیاً شاهد اولمایەجق و سورۀ ابراهیمك ٤٨ نجی : [یوم تبدل الارض غیر الارض . . .] آیت کریمەسنك اخباری وجهله بالمصادمه داها اول پارچالانەجق و باشقه برطاله انقلاب ایدەجکدر . زیرا ؛ اڭ اینجه و صاغلام حسابات نتیجەسنه کوره ؛ ارضمز صاغ قالدیغی تقدیرده ، حتی برقاچ میلیون سنەدن چوق ویك چوق اول؛ قمر کبی کاملاً صغویەرق ینار طاغلری فعالیتلرینه خاتمه ویرەجك وداخلی آتشلرندن هیچ اثر قالمایەجقدر ! . . .

حالبوکه حضرت قرآن و بوبابده کی برحدیث شریف ؛ مصادمۀ ارضی متعاقب ، کرەمزك ایچندن چیقاجق آتشلرك دکزلرله جنکلشەجکنی بیلدیریکنه کوره ؛ طولاییسیله کونشمزك ینه پارل پارل پارلادیغی زمانلرده قیامتك وقوعبولاجغی قطعیتله آکلاشلمقدەدر .

ثەوەت ؛ مصادمه و تعبیر دیکرله قیامت؛ ارض صوغومەدن وداخلی آتشلردن محروم قالەدن اول تحدث ایدەجك دیمکدر. بزارضك کاملاً صوغومەسنی بکلەسەك بیله ؛ بو، نسبةً اوقدر آز برزماندرکه ، کونشمزك بومدت ظرفنده ضیاسنه خلل کلمسی قطعیاً دوشونیلەمز .

هله : [و اشرقت الارض بنور ربها] آیت کریمەسی بوحقیقی استدلال طریقیله دکل ، بلکه طوغریدن طوغری‌یه خبر ویرمکدەدر .

بناءً علیه نظریاتنده حقلی اولان طومسونك دیدیکی کبی ؛ نه ارض ، نەده اوزرندەکی مخلوقات شمسك قیرمزیلغنه قطعیاً شاهد اولامایەجقلردر . قیامت هرحالده کونشك مظلم برحاله کرفتار اولمسندن پك چوق اول وقوعبولەجقدر !. .

بو یازدقلرمزی ایکی کلمه ایله خلاصه ایدرسەك شویله دیرز : «ارض ایله بشریت ، صوغوقدن دکل ، مصادمه و حرارتدن محو اولەجقدر » .

٢ ــ ثانیاً : آینشتاینك دیدیکی ده طوغریدر. ثەوەت ضیا قابل وزندر وبناءً علیه کونشمز ضایعات دائمەیه معروضدر . حرارت جهتیله بعض مهم وارداته مالك اولمغله برابر ، هیچ شبهه یوقدرکه طومسونك دیدیکی کبی کونشمز برکون ضیادن محروم قالەرق قان کبی قیرمزی بررنك آلەجق ودها صوکره اوزرندەده قابوقلر تحصل ایدەجکدر.

فقط بو حالدن ارضمزکده او وقته قدر صاغ قاله‌جغی ظن ایلمك طوغری اوله‌ماز . چونکه برنجی ماده‌ده عرض ایتدیکم کبی او وقته قدر ارضك ایچندن چیقاجغی بیلدیریلن آتشلردن اثر قالماز. باخصوص مصادمه آنلرنده انسانلرك قاچه‌جق و صاقلانه‌جق محللر آرایه‌جقلرینی خبر ویرن [یقول الانسان یومئذ این المفر] آیت کریمه‌سندن؛ حین مصادمه‌ده ارض اوزرنده انسانلرك بولنه‌جغی آکلاشیلیر که بوندن‌ده طومسونك دیدیکی کبی وقعهٔ قیامتك احرار شمسدن چوق اول وقوع بولاجغی استدلال اولنور. چونکه عکس تقدیرده بشریتك منجمد ارض اوزرنده موجود بولنه‌جغی قبول لازم کلیرکه طوغرو دکلدر . یعنی بوزلر ایچنده قالمش بر دنیاده بشریت ادامهٔ موجودیت ایده‌مز وشرائط خالقیه بوکا مساعد اولاماز .

سیارات صغیره نامنده اولوب مریخ ایله مشتری آراسنده کزینن و حضرت قرآنجه [وما بینهما] افاده‌سیله موجودیتلری ۱۳ عصر اول خبرویریلن کوچوك کوچوك دنیالرك بر مصادمه نتیجه‌سنده [پارچه‌لانان بویوکجه بر سیاره انقاضی بولوندیغنه] فلکیونجه قناعت تامه واردر! بناءً علیه پارچه‌لانان او بویوك سیاره ، کونشك حتی شیمدیکندن داها زیاده پارلاق و حرارتلی زماننده قیامتنی ادراك ایله‌مش دیمك اولمازمی ؟ (مابعدی وار)

نیرنکی شعبه‌سی مدیری
ارکان حرب قائممقامی
عبدالرحمن

مصرده بایرام

هر یرده اولدیغی کبی مصرده‌ده بایرام کلدیمی بویوکلرك اللری أوپولور . قارده‌ش ، آرقه‌داش ، دوست ، احبابله بایراملاشیلیر. بزده‌کی « بایرام شریفکز مبارك اولسون، الله نیجه ییللره یتشدیرسین» دعاسنه مقابل بوراده (کل عام وانتم بالخیر) ده‌نیر، (انتم بالصحة والسلامه) دییه‌ده جواب آلینیر. عربجه (ك) بزم (ق) کبی تلفظ اولوندیغندن (کل) یی (قوللو) دییه (کل عام وانتم) ی ده چابوق چابوق سویله‌نجه (قوللو آمنت بالخیر) [خ حرفنك کسریله] ایشیدیرسکز .

میدانلرده صالینجاقلر ، اویونلر قورولور . بیك برچشید صاتیجیلر آواز آواز هایقیریر. یرده‌کی توزلر کوکده بولوط اولور. عادتا :

او رتبه آغدی توز، یردن هوایه
سکز قات کوك اولوب یر، آلتی قالدی

لوحهٔ مبالغه‌سی کوز اوکنه کلیر . آلاجه‌لی ، بولاجه‌لی چیك رنکلی اثوابلریله، انتاریلریله چولوق ، چوجوق ، قادین ، ارکك سورولرله سوقاقلره دوکولور .

بایرام دیمك ـ ظن ایده‌رم شرقده بویله اولویور. اوروپا بوسبوتون ونالتدریا ـ هر کسك آیور جوبور یمه‌سی، زیل زورنا ایچمه‌سی، عادتدن فضله سبیلی سبیسز خارجاماسی ، الحاصل زیوانه‌دن چیقماسی دیمکدر . هر مملکتده بویله اولدیغنه نظراً بوحالك طبع بشر ایجابی اولدیغنه حکم ایتمك ضروری کبی کوزوکیور. حفظ الصحه متخصصلری بیله حیاتی معین ومطرد برانتظام ایچنده کچیرنلر ایچون آراده صیره‌ده لزومندن فضله یمك، ایچمك، یورولمق ویا هیچ آلیشقین اولمدیغی بوسبوتون آچ وصوسز قالمق فائده‌دن خالی دکلدر، وجود بویله وقوعی محتمل صارصینتیلره تحمل ایتمه‌یه آلیشیر دیورلر. ذاتاً صحت وقوتی نیچون ایسترز. کوردیکمز و بیلدیکمز مانعه‌یه قارشیمی ؟ اونلر ایچون تدبیر آلابیلیرز. فقط کوروتمه‌ین وبیلنمه‌ین

قضا وبلالرده، هیچ اوممادیغمز مانعه‌لرده ایشمزه یارامیان صحت وقوتدن بزه نه ؟ سوزمك یاکلش آکلاشلماماسی ایچون بسیط بر مثال کتیرمك مجبوریتنده‌یم : بن اللهه شکر صحتده بر آدمم، بوکون أودن چیقارکن بیلیورم‌که یاغمور یاغاجق. قارنجه قدرنجه بنده یاغموره قارشی شمسیه‌می، موشامبامی، لاستیکمی هرنه وارسه آلیر، چیقارم. یولده یاغمور یاغارسه قورونورم، بکا برشی اولماز. فرض ایدك‌که بر صباح ینه أودن چیقدم. کونشلی میس کبی بر هوا، کوکده بولوط یوق .اوکله‌یه دوغری اورته‌لق قارارییور، روزکار اسیور، بارداقدن بوشانیرجه‌سنه یاغمور یاغیور، بن‌ده ایلیکلرمه‌قدر ایصلانیورم، صوکره‌ده خسته اولوب یاتاغه دوشیورم . صحت وقوتم نره‌ده؟ اکر آراده صیره‌ده صیر صیقلام اولمغه وجودم آلیشسایدی بك طبیعی ایدی که بو سفرکی ایصلانمامده البسه‌یی ده‌کیشدیرنجه‌یه قدر دوام ایده‌جك وبکاضرری طوقونمایاجقدی.

غرب طبابتی، تعقیب ایدیلن براصولدن آرا صیره چیقمایی، ینه او اصولك مؤثریتی اوزرینه خادم عد ایدیورسه بو نظریه‌یی ییوب ایچمه‌یه تطبیق ایدنجه واراجغی نتیجه اوروج اولاجقدر. چونکه آراده صیره‌ده آلیشدیغندن فضله طیقلیم طیقلیم شیشن معده‌نك او یورغونلغی دینلندیرمك ایچون بر کره‌ده آچ قالماسی کرکدر. آنجق بو صورتله موازنه حاصل اولور. فقط بز بو غرب فکرینی ـ بتون تقلید ایتدیکمز غرب فکرلری کبی ـ یاریم تقلید ایدییورز. ییورز ، ایچیورز ، ییه‌مك زمانی کلنجه ینه ییورز. دکلمی ؟

بایراملر سه‌وینج زمانی، اوکونلرده دارغینلرك ییله باریشماسنی بر حدیث شریف امر ایتدکدن صوکره دارغین اولمادقلر منزله‌هله احباب ودوستلر منزله چاندن، کوکلدن سه‌ویمك هیمزك حقی. جنبش وا کلنجه یاپیورز دییه قیود وشروطی کأن لم یکن عدایده‌رك عقلمزه کلنی یاپمق حیوانلقدن بشقه برشی دکلدر. بو سوزلرم ساده مصره دکل، بوتون شرقلیلره عائددر (غربلیلری دوشونه‌جك قدرده صافدل دکلم. اونلر بزم ایلکمزی شیمدی‌یه قدرهیچ ایسته‌دیلرمی که !..)

بز شرقده نه یاپیورز. بایرام اولونجه هرشی مباح عد اولنیور. صباحلاین جامعدن چیقدقدن وبر ایکی بیوکك النی اوپدکدن، پارالری‌ده جیبه ایندیردکدن صوکره وور پانسوندر کیدیور. صانکه بایرام ایرته‌سی قیامت قوپیورمش کبی . دنیانك بتون طادینی بر ایکی کونده ـ بعضاً‌ده بك اکرنج بر صورتده چیقارمایه باقیورز ـ ایشلرك تعطیلندن بایرامده استفاده ایده‌جکمز یرده بایرام ایرته‌سی، وجودمزی دها یورغون، دها پریشان بولیور. بایراملر بزده فنالغك یاپیلماسی ایچون اك مؤثر برواسطه تشکیل ایدیورلر. ابتلالرك جیغاره کبی اك خفیفندن طوتوك، ایچکی، فحش، قمار کبی اك مهلکلرینه‌قدر همان هپسی بایراملرده.. بایراملرده میخانه‌لر، قمارخانه‌لر آدام آلماز. هیچ شبهه‌سز بو آدملر او کونه قدر بویله یرلرك اسمنی بیله آغزینه آلمایان آداملردر . آیلردنبری آلین تریله قازانیلان پارالر برقاچ ساعت ایچنده أریر. وجود ییرانیر، ذهن کورلشیر. برکون اول مطاع اولان اخلاق اوکوندن صوکره بوش بر کلمه اولور.

بومیدر بایرام؟ بومیدر سوینمك، اکلنمك، ممنونیتنی طیشه‌ویرمك، کیف سورمك ؟ اوکونلرده انسانلقدن چیقوب آزغین حیوانلره دونمك، کورله‌تیجی درکه‌لره دالوب تردی ایتمك بایرامیدر؟ بوکون بایراملرده اکلنجه نامنه هر نه یاپیورسه‌ق صحت وبدنه، ذهن وفکره، روح وقلبه مغایر شیلری یاپیورز .

واقعا غرب مدنیتنده‌ده بویله بایراملر وار. بایراملرده بتون ملت جوش وخروشه کلیور، بتون مملکت باشدن باشه چالقانیور. اورادەده ثروتلر صرف اولنیور. بزده‌ده بویله اولسون ویا اولمالیدر. پك اما صحت، اخلاق وتربیه‌دن صرف نظر بو حالك اقتصادی جهتی بر دوشونمك‌ده لازم دکلمی ؟

اورادە صرف اولان پارا، پیه‌رك جیبندن چیقیور؛ پولك جیبنه ایڭیور. پولدن کچوب نهایت ژانك قاصه‌سنده اوبقوبه دالیور. بزده ایسه احمدك پاراسی یورکینك جیبنه، اورادن یاسفك جزدانه ویا نیقولینك قاصه‌سنه کیرییور. یورکی‌یه ویورکیدن نیقولی‌یه کچن احمدك پاراسندن محمده حبهٔ واحده قوقلاتلمیور.

بایراملرده‌کی حاله آرتق نهایت ویروب حقیقی ذوق وسرور اولان بر آداب و عاداته صوقمق زمانی چوقدن کلمشدر. دیشاریدن کتیرمکه مجبور اولدیغمز ضروری اشیا سببیله اجنبی مملکتلره آقان ثروت ملیه‌یی بایراملرده‌کی فضولی صرفیات یوزندن بوسبوتون محوه سوروکلتمه‌مه‌لیدر. بو ایسه نه بر مقاله، نه بر وعظ ایله میدانه کلیر. عمومی بر جریان وجوده کلمه‌دکجه بو آفتك اوکنه کچمك کوچدر. مع‌مافیه قیمتسز بر مقاله، اهمیتسز بر وعظ، بر کتاب ویا بر مناقشه دییه‌رك ایشه باشلامق؛ او بر وعظ، بر مقاله، بر کتاب ایله یوله‌دوشمك هیچ قیملدامامقدن دها ایپدر. هم ساده بایراملرده دکل، سائر کونلرمزده بیله صرف ایده‌جکمز بر غروشك اجنبی مملکتلره آقوب آقمایه‌جغی اندیشه‌سیله حرکت ایدرسه‌ك او بر غروشی مملکته قازاندیرمش اولورز. داملایه داملایه کول اولور. هر کسك هر کون اجنبیلره آقان پارادن بر غروش قورتارمسیله مملکت هر کون نفوس عددنجه غروش قازانمش اولور.

بایرام دیمك، غالباً هر کسك زیوانه‌دن چیقماسی دیمکدر دیمشدم. ساده بوندن بعضی اوجرا کویلری آییرمق لازم.

بو کویلر، ایچنده روم بقالی اولمایان کویلردر. اورادە ایچکی، قمار، قوقائین یوقدر. اهالیسی تمیز کینیرلر، بر بورلریله بایراملاشیرلر، اکمك وقاتیقدن عبارت یمکلرینه بر پارچه خرما ویا شکرلی نخود علاوه ایدرلر. حالی یرنده اولانلر یا بر طاووق، یا بر کچی کسرلر. همان اکثریسنده یاغلی خوردن قابا چوره‌کلر یاپیلیر. بو چوره‌که ـ بویوك اعتنا اولمق اوزره ـ مصر اونی قاریشدیرمازلر. زنکینلرنده محتق کنیش بر قاب ایچنده اوسته قالین آچیلمش یوفقه دیزیلیر. آراسنه یاغ ـ مصرده شهرلردن بشقه یرده مخلوط یاغ یوقدر ـ سرپیلیر. پیشدکدن صوکره اوزرینه توز شکری دوکیلیر. کنیش بر قاب دیدم؛ چونکه بعضاً علی العاده بر تپسی، بعضاً بر لکن، تجره وظیفه‌سنی کورر. بو خمور اکمکینك اسمی (فطیر) در [شهرلرده بوره‌کده فطیر دینیر]. بو اکرام ایدلدیکی بیلکزکه سز اعتبار اولنان بر مسافرسکز. بناءً علیه چوق چوق یمکه مجبورسکز. خمور پیشمه‌مشدر اما مسافر اوملدیغی دکل، بولدیغی بر دیرسکز. اوچ پارماغکزله خمورك اوزرینه بر چیمدیك باتارسکز. الکز قالقارکن چیمدیکك آلتندەده خمور قالقار. شیمدی معرفت یوزی کوزی بولامادن او خمور طبقه‌سنی آغزدن ایچری‌یه صوقمقده. باشکز آرقه‌یه دوغری اکیلیر، آلت چکه ایچه آچیلیر. بر ایکی ایقیشده خمور بوغازه کیرر. بر ایکی لقمه سزجه کافیدر، فقط اطرافده‌کیلر (حیاة ابوك) (والنبی) (وحیاة رىنا تمکنش) دییه‌رك اصرار ایدرلر. کندی اللریله خوری چیمدیکلرلر وپارچه پارچه اوککزه قویارلر. بو خمور، نیل وادیسنك بوغدایندن یاپلمشدر. شهرلرده‌کی اکمکلر ایسه اوسترالیا اونندندر. بو خمورك یانی باشنده یا ملوحیه، یا بامیه بولنور. مصرلی، سنه‌نك اون ایکی آینده‌ده ملوحیه یر. آلتی آی یشیل ملوحیه، اوندن صوکره‌ده قورویی. قورو ملوحیه‌نك هضمی یشیلندن دها قولای. بامیه‌نك صعید (یوکسك مصر) طرفلرنده بر جنسی واردرکه الك اوفاغی بر پارماق بیوکلکنده‌در. تردی ایتمش بر جنس اولاجق. نیته کیم عجور یازیلوب بین الناس (آغور) دینن بر جنس اوزون خیار واردرکه خیار، قباق وقاوون آراسنده مشترکدر. استانبوله ترفنده کلن اسکندریه قاباغی کبی یشیل، ایچی بر قاوون کبی صاری وآتی خیار کبی بیاضدر. ذاتاً خیار، قاباق وقاوون اکر یا کلیورسه‌م قتائیه Cucurbitacées دینیلن عینی فصیله‌یه عائددرلر. بو آغور باشقه مملکتلرده اولمادیغندن نه فرانسزجه، نه ایتالیانجه‌سی والحاصل هیچ بر لسانده مقابلی یوقمش. بو خصوصده طانیشدیغم بر اجنبی زراعت مهندسی « خیار ایله قاوون آراسنده سنه‌لردنبری اقلیمك و طوپراغك تأثیری آلتنده تردی ایتمش بر جنس » دیدی. مع‌مافیه کویلیلرجه مقبول، اوموزده صوپا کبی طاشینه بیله‌جك اوزونلری‌ده واردر. کوچوك بویوك اله کچدیکی یرده خارت خورت یینمکده‌در.

نه ایسه بز ضیافتمزه کله‌لم. بو قدر یاغلی، شکرلی خورك اوزرینه طبیعی صوصارسکز. صو ایسترسکز. هپسی بردن خدمت کورن چوجوق ویا آدامه : (یا وه‌د غیب الما یه) [یاولد جی بالماء] دیر؛ همان دستی کلیر. بارداق وارسه بارداقله ایچرسکز. فقط هپسی‌ده ایچندن بو آدام نافله صو ایچمه‌سنی بیلمیور دیرلر. چونکه بارداقله صو ایچرکن هووب هسووب یاپه‌رق صو ایله برابر ممکن اولدیغی قدر هواده ایچمه‌لیسکز. هوا معده‌ده بر مدت دورور. صوکره بر کره عظمتله کگیروسکز هوا ایله برابر معده‌ده‌کی غازلر چیقار ومعده راحت ایدر. مع‌مافیه تجربه‌یه قالقمایك. هم بر ایکی کره‌ده اولماز. هم‌ده کورمه‌یجه یاپامازسکز. بارداق یوقسه دەمین خوری بوغازه طیقدیغکز کبی وضعیت آلیرسکز. دستی‌یی دیکرسکز، فقط صویك هپسی بردن دوکولمز. دستیلرك آغزندن بش آلتی سانتیم آشاغیده ایچ طرفی قاپالیدر. آنجق بر ویا ایکی دەلیك آچیلمشدر. صو بو دەلیکلردن کیرر، ینه بو دەلیکلردن بوشانیر. بر بارداقلق صویی بویله لیقیر لیقیر نسبةً اوزونجه بر مدتده ایچرسکز. بو دستیلر مدور وطحن حلواسی رنکنده‌در. باشلری اینجه اولوب آشاغی‌یه دوغری کنیشلر، دیبلرینه ایکی اوچ پارمق قاله کنیشلك ایچری‌یه دوغری قیوریلارق آزیجق اوفالیر. علی العموم فیأتلری بر تعرفه‌یه [یاریم مصر غروشی] در. شهرلرده قوللانیلان بارداق، صراحی وشیشه‌لردن ماعدا شهرلرك بر قسمی ده داخل اولدیغی حالده بوتون مصر بو دستیلرله صو ایچر. بعضاً اوستی قیرمزی ویا سیاه چیزکیلیلرینه راست کلیرسکز. بونلر اوله‌ن قیزلره مخصوصدر. مع مافیه هپسندن صو صیزار.

بورایه قدر یازدقلرم مصر کویلرنده بایرامك شکل اعتباریله فرقیدر. مسلمانلرك بولندیغی هر یرده بایرام اولونجه ضیافتلر ویریلیر. طبیعی هر یرك کندینه مخصوص شکل وعادتی واردر، اسامی بر. ساده مصرده، دیکر مسلمان مملکتلرندن آیریلان برشی وارسه اوده بایراملرده، قندیللرده، رجب آینك ایلك جمعه‌لرنده مزارلقلره کیدوب یاتمق. بو بالخاصه قاهره‌ده الك جانلی اولیور که بوندن‌ده آیریجه بحث ایده‌جکز.

رشید مظهر

محفل ادبی:

معین الدین چشتی‌نك منتخب بعض ابیاتی

٤٦ نجی نسخه‌دن مابعد

شهود حق طلبی ازوجود خود بکذر
که جز وجودتو اورا حجاب دیکر نیست

(حق مشاهده ایتمك ایستیورسه‌ك كندی وارلغكدن كچ. چونكه : سنك وجودكدن باشقه اوكا حجاب اولاماز)

زجام عشق نه منصور بخود آمد وبس
كه دارنیز همی كفت بارسن همه اوست

(عشق قدحیله بیهوش اولان یالكز منصور دكلدی . اونك چكیلدیكی دارآغاجی‌ده چكن‌ایبه (همه‌اوست) یعنی وجود حقیقی اوندن عبارتدر دیوردی.)

بكوكه كثرت اشیا نقیض وحدت كشت
تو درحقیقت اشیا نظر فكن همه اوست

(اشیانك كثرتی ، وحدته مناقضدر دیمه ، حقیقت اشیایه كوز كزدیركه حقیقت وجود ، اوندن عبارتدر .)

او بود درازل متوحدكه دروجود
جزئی نبود تابه ابد همچنان بود

(ازلده یكانه وار اولان اوایدی، باشقه‌برشی یوقدی ، ابدالآباده بویله‌اولاجقدر .)

جائی‌كه زاهدان بهزار اربعین رسند
مست شراب عشق بیك آه می‌رسد

(زاهدلرك بیكلرجه اربعین نتیجه‌سنده‌ایریشدكلری مقامه ، سرمست عشق اولانلر بر آه ایله واصل اولورلر)

سیل‌را نعره ازانست‌كه ازبحر جداست
وانكه بابحر درآمیخته خاموش آمد

(سیلك آقاركن سسله‌نوب كیتمه‌سی، ده‌كیزدن آیریلماسنك انین شكوه‌سیدر . فقط آغوش دریایه آتیلنجه سسی ، صداسی كسیلیر)

روح قدسی كر مدد كردی بزادی درجهان
هردو روزی مریم ایام عیسای دكر

(روح‌القدسك امدادی‌اولسه‌یدی مریم ایام، ایكی كونده بر ، یكی بر عیسی طوغوروردی) .

هركسی ازتو بقدر خود مرادی خواستند
ما مراد خویشتن ازتو ترا خواهیم وبس

(هركسك حاله كوره سندن بر مطلوبی‌وار. بز ایسه سندن آنجاق سنی ایستیورز .)

اصبعین عشق اندر دل تصرف میكند
خوشدلی كاندر كف دلدار باید پرورش

(عشقك ایكی‌پارماغی كوكلده تصرف واونی تقلیب ایدوب طورویور . دلدارك النده پرورش بولان بر دل ، نه‌قدر خوشدر .)

موسی روح‌را چه‌غم از اژدهای نفس
چون ازجناب قدس رسد وحی لاتخف

(جانب قدسیدن (لاتخف) الهامنه مظهر اولان‌موسای‌روحك نفس‌اژدرهاسندن‌نه‌قورقوسی اولابیلیر ؟)

صیت یحبهم ویحبونه زچیست
كر نیست ابتدای محبت ازان طرف

(محبت او طرفدن باشلامامش ایسه [یحبهم ویحبونه] یعنی « الله مؤمنلری سه‌وه‌ر ، اونلرده اونی سه‌وه‌ر » صداسی نه‌دندر ؟)

طاهرالمولوی

یكی قاپی مولویخانه‌سی پوستنشینی شیخ عبدالباقی افندی حضرتلرینكدر :

غزل

ای آفتاب ظهورایت نقاب عشقكدن
قارادی افق امیدم عتاب عشقكدن

كدای دركه احسان و التفاتكدر
كوكل‌نصیب آرایور ایشته باب‌عشقكدن

كورنجه حكمت اشراقی نور چشمكده
كوزلجه ازبره آلدم كتاب عشقكدن

همیشه تابش رویكله فیضیاب اولدم
مثال ذره سنك آفتاب عشقكدن

درون سینه‌ده جوش ایلیور حقیقت‌می
او رتبه مست وخرابم‌شراب‌عشقكدن

كوكل دیدكلری بر نغمهٔ شكایتدر
كال سوز ایله چیقمش رباب‌عشقكدن

كورن صانیركه وصالكله شاد ورقصانم
بوحال، بنده سنك اضطراب‌عشقكدن

غمكله باقی بیچاره هر زمان كریان
دوشن‌بوقطره‌یه‌رحم‌ایت‌سحاب‌عشقكدن

غزل

سن كدای بی نوایی قیل حذر تعزیردن
تیغ باطن چوق كمر، چوق قان‌دوكر شمشیردن

صیغماز افلاكك درون بیكران اسرارینه
جوش ایدن معنای عشقم نالهٔ شبكیردن

مطلع نور اولدی هر ذره‌م سكا ای وجه یار
سن كسیلدم چوقمی خالی قالماسه‌م تأثیردن

ذوق دل رشك سمادر ، زخمدار جذبه‌یم
غمزهٔ جانان كبی صیاد جان بر تیردن

آفتاب لایزال نشأه‌سین ای فیض عشق
ایلر انوارك تجلی هپ جوان و پیردن

بكنزه‌مز‌سه بر دم عشقم نه وار بر دیكره
هر تجلی كونده وارسته‌در تكریردن

كلكمك (محیی) دم قدسی‌ده اولسه یاوری
دمبدم عاجز قالیر اشواقمی تصویردن

محیی‌الدین رائف

انكلیز سنوحات ادبیه‌سی نمونه‌لرندن

(Byron) دن :

دنیا بزدن آلوب كوتوردیكی بر نشاطی بزه بر دها اعاده ایده‌مز .

كذا : بن عمرمك خزاننده‌یم. شوق وغرامك بوتون ازهار و اثماری فنایاب اولمش ، شیمدی یالكز قورت، ینیرجه ، حسرت بكایادكارقالمشدر.

(keats) دن :

یوجه سسلرك دلالت ایده‌جكی یره كیتمكدن قورقان هیچ بر زمان لایموتیت تاجنی كیه‌مز .

(Longfellow) دن :

حقیقتده أولوم یوقدر ، أولوم دیدیكمز شی بر انتقالدن عبارتدر .

(Emerson) دن :

بیوك اولمق یا كلش آكلاشیلمقدر .

(Milton) دن :

خلوت بعضاً اك ایی انجمندر .

(Shakespeare) دن :

سحری اولمایان كیجه اوزوندر .

كذا : ابلیس مصوردن قورقان چشم صباوتدر.

كذا : بوتون جهان بر تیاترو صحنه‌سیدر . ارككلر، قادینلر او صحنه‌ده رول ایفا ایدن اویونجیلردر.

كذا : شیمدی‌یه‌قدر بر فیلسوف كورلمه‌مشدركه دیش آغریسنه صبورانه قاتلانسین .

كذا : أولن بوتون بورجلرینی ادا ایدر.

كذا : زر خالصی تذهیب ایتمك، زنبقی بویامق، منكشه‌اوزرینه‌عطر افشان اولمق، بوزی یاتشدیرمق علائم السمایه بر رنك دیكر علاوه ایله‌مك، بر شمعك ایشیغی ایله تزیین ایچون دیدهٔ روح افروز آسمانی آرامق خنده‌فرما بر افراط اسرافكارانه‌در .

محیی‌الدین رائف

محفل تاریخی :

شیخ نظام‌الدین اولیاء

هندستانجه مشهور اولیادن و طریقت چشتیه مشایخ كرامندندر .

مشار الیهك اجدادندن (احمد بن دانیال) غزنه ، یاخود بخارادن هجرتله (بدأون) بلده‌سنده توطن ایتمش، شیخ نظام‌الدین اولیا ٦٣٣، یاخود ٣٤ سنه‌سی بو بلده‌ده تولد ایتمشدر .

بش یاشنده ایكن ، پدری (خواجه محمد) وفات ایله‌دیكی جهتله تربیه‌سنه والده‌سی باقمشدر .

شیخ نظام ، تحصیل علومه قویولمش ومباحثه ایله کثرت اشتغالدن (بحاث) و (محفل شکن) تلقیب اولونمشدی .

علوم ظاهریه وباطنیه‌نك واقفی اولوب (فصوص الحکم)و (مواقع النجوم) ایله اونلرك شرحلرندن، فقه ابو حنیفه رحمه‌الله ایله تفسیر، حدیث واصولدن مکمل استحضاری واردی .

(شیخ قطب‌الدین بختیار کاکی) نك سرخلیفه‌سی اولان اعاظم مشایخدن (شیخ فریدالدین مسعود شکر کنج)ه یکرمی یاشلرنده انتساب ایتمش وبش سنه صوکرا شیخنك اشارتیله و والده‌سیله برلکده دهلی‌یه کیدوب (غیاث پور) محله‌سنده ارشاده باشلامشدر .

مرتبهٔ جلیلهٔ ولایته واصل اولدیغی و ۹۲ یاشلرنده بولوندیغی حالده ۷۲۵ سنه‌سی وفات ایده‌رك تربهٔ مخصوصه‌سنه دفن ایدیلمشدر .

تربهٔ شریفه (محمد عادل تغلقشاه) طرفندن یاپدیریلمش اولان درکاه داخلنده وغایت مزیندرکه قطب‌الدین بختیار حضرتلرینه عائد تربه‌نك شرق جهتنه وشیمدیکی دهلی شهرینك ایکی ساعت بعدنده‌کی اسکی دهلی‌نك خرابه‌لری آراسنده‌کی قدیم قبرستان جوارینه دوشر . مشهور (امیر خسرو دهلوی) نك مزارینه یاقیندر . الآن معمور اولوب هر وقت زیارت ایدیلمکده بولونان بو تربه‌ده هند حکمدارلرندن (رفیع‌الشان بهادر)ك [illegible]

بیتنی حاوی بر لوحه معلقدر .

شیخ نظام‌الدین اولیا حضرتلرینك (نظام) و (نرکمی)مخلصیله خیلی اشعار عارفانه‌سی واردرکه بیت آتی او جمله‌دندر :

مرغ باغ قدسیم باقدسیان بودم بسی
چند کاهی شدکه هست این فرش خاکی مسکنم

شو بیتلرده شیخ مشار الیهك ستایشنه دائر سویله‌نیلمشدر :

شهنشاه اورنك عرفان حق
دلش صدر دیوان ایوان حق
ملك برده دریوزه ازشان او
فلك کاسهٔ سبز برخوان او
قدم راند زان‌کونه درراه فقر
که شد شاه اورنك درکاه فقر
بباطن زتکوین اطوار ءو
بظاهر زتمکین نکهدار سهو
دلش ساکن ملك ذات وصفات
زهی پاك دین وزهی پاك ذات
نظام‌الحق آن شیخ عالی مقام
کزوکار ارباب دین شد تمام

شوالك صوك هفته‌سی ، حضرت شیخك زمان زیارتیدر . دهلی اهالیسی ، طلوع شمسدن اعتباراً فوج فوج زیارته کیتمه‌یه باشلار . ملحقاتدن کلنلرده بونلره انضمام ایدنجه تربهٔ شریفه جواری محشره دونر . خردوات صاتیجیلری ایله اکمکجی، کبابجی وسائر اصنافك چادرلری ودستکاهلری قوجه قبرستانی قاپلار . بویوك بر پنایر هیئتنه صوقار . حد وحسابی اولمایان زائرلر ، مندیللر [illegible] قبرشریفك اوستنه‌دوکرلر،

[illegible]

اوعلی(سلطان ابراهیم) [illegible]

تربه‌نك اوکنده صویی جله خسته‌لقلرینه نافع بر کول واردر . جمله قاپیسی اوستنده

شاهان چه عجب کر بنوازند کدارا
مصراعی محکوك وبرمرمر ستون اوزه‌رنده‌ده:
سرور هردوسرا محبوب پاك کبریا
حضرت خواجه نظام‌الدین چراغ اولیا

[illegible]

زیارتی اکمال ایدنلرده آغیزلرینه بو کللردن برقاچ یاپراق آلوب تبرکاً چیکنرلر .

قبرك اوستنه اوقدر کل ییغیلیرکه عادتا تپه‌لر حصوله کلیر .

ینه تربهٔ مبارکه‌نك اوکنه بویوك بر چادر قورولور، داخلنده هرطرفدن کلن مشایخ ودرویشان

طرفندن حلقه تشکیل ایدیله‌رك ذکر اولونور . بو آیینه حلقه‌نك خارجنده‌کی اهالی‌ده اشتراك ایدر . آیات قرآنیه تلاوتیله دعا ایدیله‌رك رسم زیارته ختام ویریلیر .

مسعود

جامع ازهر

ازهر ، بلاد اسلامیه جامعلرندن اك زیاده نام وشهرتی حائز بیوك برجامع وعظیم برمعبد اسلامدر . قاهره مدینه‌سنده مشید جامعلرك اول واقدمیدر . علوم وفنونك کافهٔ انواعی تدریس اولنان اك بیوك برجامعهٔ اسلامیه وبالاخص علوم اسلامیه‌نك اك مثمر بر منبعیدر . اقطار اسلامیه‌نك هرکوشه‌سندن طلبهٔ علوم بو منبع مثمره کلیر . کویا امم اسلامیه ایچون بر کعبهٔ علومدر. مختلف وطنلردن ومتنوع اجناسدن وکرهٔ ارضك هرطرفندن بوجامعه‌کلوب تعارف واجتماعلری ، بو جامعك اسلاملر ایچون ایکنجی بر مجتمع عامی اولدیغنی مثبتدر .

ازهرك تشییدی

مشاهیر مؤرخین اسلامدن جمال‌الدین الاتابکی «النجوم الزاهره» نام کتابنده دییورکه: عباسیلرك زمان حکومتنده مصر دیارنده تأسس ایدن اخشیدی دولتنك امراسندن (کافور الاخشیدی) نك وفاتی متعاقب مصر امارتنه (احمد بن علی بن الاخشید) امیر اولدی . یاشجه کوچك اولدیغی ایچون عموجه‌زاده‌سی (حسین بن عبدالله بن طغیج) کندیسنه وصی نصب ایدیلدی . بو وصینك سوء تصرفندن مصرك نظام اداره‌سنده اختلال ورعیه بیننده عدم خشنودی حاصل اولدی . عسکرك برقسمی مغربده‌کی فاطمیه حکمداری(معزلدین‌الله) ه مصرك احوال داخلیه‌سنی اخبار ایله کلوب استیلا ایتمه‌سنی طلب ودعوت ایتدیلر. اوده بویله برفرصت بکله‌یور ایدی . درحال بر اردو تشکیل ایده‌رك (ابوالحسن جوهر بن عبدالله الصقلی) نك تحت قیادتنده مصر اوزرینه سوق ایتدی. قاهره‌نك جنوب غربی و نیلك ساحل غربیسنده واقع (جیزه) شهرینك اطرافنده اخشید عسکرلریله بر مدت قتالدن صوکره ۳۵۸ سنه‌سی شعبانك اواخرنده فاطمی عسکرلری مصره کیردی . فاطمیلر، خطهٔ مصریه‌ده عظمتلرینی تخلید ایچون قاهره مدینه‌سنی تأسیس و حکومتلرینی نقلدن صوکره قاهره‌یی پای تخت اتخاذ ایتدیلر. طبیعی او عصرده برمدینهٔ اسلامیه انشاسنده اك اول یاپیلاجق بنا بر جامع اولدیغی ایچون بر عظیم جامع تشیید واو جامعی «ازهر» تسمیه ایلدیلر. او وقتلر دولت فاطمیه‌نك سلطنت و شوکتی پارلاق اولدیغی ایچون ازهرك نام وشهرتی آرتدی .

بوجامعك انشاسنه ۲٤ جمادی‌الاولی ۳۵۹ جمعه ایرته‌سی کونی ، یعنی تقریباً مصره دخوللرندن بر سنه صوکره باشلانیلدی وبناسی ایکی سنه قدر دوام ایتدی. بوجامعده اك اول قیلنان جمعه نمازی ۳٦۱ سنه‌سی رمضاننده‌در .

۷۰۲ ده شدتلی بر زلزله ایله جامع ازهر ییقیلدی . او وقت حکمدار اولان ممالیك بحریه‌دن (سلار) نامنده‌کی حاکم بو جامعك تجدیدینی درعهده ایتدی .

۱۱٦۷ ده مصره حاکم اولان(الامیر عبدالرحمن کتخدا ابن حسن چاویش القازدوغلی) جامعك کوری توسیع ایتدی. مصر حکومت وولایتنده بولونانلرك هپسی‌ده بوجامعك تعمیر وتزیینی خصوصنده همت کوستردی . بوجامعك حدودی داخلنده طلبه‌یه مسکن اولمق ایچون هرطائفه‌یه رواقلر انشا ایتدیلر. الحالة هذه بوکون اشغال ایتدیکی مساحهٔ ارضیه ۲٦۳۳۳ آرشیندر. متروایله (۱۲۰۰۰) متروددر.

(ازهرك تسمیه‌سی)

ازهرك تسمیه‌سنده مؤرخلرك مختلف بیاناتی واردر . بعضیلری جامعك اطرافنده ابنیهٔ فاخره وقصور زاهره اولدیغی ایچون «ازهر» تسمیه اولندی دیمشلر ، بعضیلری مستقبلده بیوك برشان وشرف قازانماسنی تیمناً وتفاؤلاً «ازهر» دینیلدی معلوماتی‌ویرمشلردر. لكن ثقاة‌مؤرخین، فاطمیلر رسول اكرم صلی‌الله تعالی علیه و سلم افندیمز حضرتلرینك كریمه‌سی فاطمة‌الزهرا رضی‌الله عنها حضرتلرینه‌منسوب‌اولدقلری ایچون جامی‌«ازهر» تسمیه ایله حضرت بتولك نام والاسنه اشارت ایتدیلردیبورکه بوده‌حقیقته پك موافق برسوزدر.

جامعه دائر

ازهرك داخلی ایکی‌قسمدر. برقسمی، آلتنده نمازقیلینمق ایچون‌سقفلیدر. دیكرقسمی حولیدركه اوستی آچیقدر . حولینك اطرافنده (اَرْوِقَه) یعنی رواقلر ، درس محللری واردر .

جامع ازهر ، بویوك بر قیمت معماریه‌یی حائز دكلدر ، لكن غایت واسع برمؤسسهٔ اسلامیه‌در. ممالك اسلامیه‌نك هرطرفندن كلنلر ، بوراده‌علوم وفنون تحصیل ایدرلر .

جامعك مقصوره‌سی ، یعنی نماز قیلیناجق یری‌ده ایكی قسمدر . برقسمی بویوك و اسكی مقصوره‌دركه‌سقفی بیاض‌مرمردن‌اولوب‌٧٦دیره‌كه استناد ایدر . مؤسسی (قائد جوهرالصقلی) در. ایكنجی قسمی یكی مقصوره‌دركه بونك سقفی‌ده ینه بیاض‌مرمردر ٥٠ دیره‌ك اوستنده‌در، بوایكی مقصوره‌ده‌كیلره ملحقات سائره‌ده‌كی دیره‌كلرده ضم ایدیلیرسه (٣٧٥) ستونه بالغ اولور . یكی مقصوره ، اسكیسندن یاریم آرشین یوكسكدر . هرایكیسنك‌طاوانی‌تخته‌دن معمول‌وصنعتكارانه‌در. هواوآیدینلق آلنمق‌ایچون جابجا پنجره‌لری‌واردر. اسكی‌مقصوره‌دن حولی‌یه اوچ دانه‌قاپی آچیلمش، حولینك زمیننه طاش دوشه‌نمش ودیوارلرینه‌كوفی خطیله آیات قرآنیه یازیلمشدر . جامعك وقتیله‌اون محرابی وارمش . دردی‌قالدیریلمش، الآن آلتیسی موجوددر وهربرینك‌مختلف‌المذهب آیری آیری امامی واردر. بومحرابلرك اك‌مشهوری بری‌اسكی، دیكری یكی مقصوره‌ده اولمق اوزره ایكیدر . اسكی محرابك امامی شافعی ، یكیسنك‌كی مالكی مذهبدر .

یكی مقصوره‌ده مبنی منقوش ومزین بر منبر واردر . جامعك تأسیسنده انشاایدیلمش‌اولان‌منبر، بالآخره‌قاهره‌ده‌كی‌(جامع الحاكم)ه نقل‌اولونمشدر. جامعك بش مناره‌سی واردركه اوقات خمسه‌ده بونلرده اذان اوقونور . بوجامعك مؤذنلری – حریم ناسه مطلع اولمامق ایچین – اعمالردن تعیین ایدیلیر .

«دوام ایده‌جك»

ازهر شریفدن
علی ذكی

—o—

احمدیه مذهبی حقنده :

محفلك ٢٩، ٣٠، ٣١، ٣٢، ٣٣ و٣٧ نومرولو نسخه‌لرنده بحث اولونان بو مذهب سالكلرینك مسلمان اولوب اولمادقلری حقنده هند علماسی آراسنده مباحثه‌لر جریان ایدییور، اردو لسانیله منتشرجرائد بوكا دائر نشریاتده‌بولونیور. علمادن (امام‌الهند ابوالكلام آزاد صاحب) احمدیلر ایچین «كمراه اولمقله برابر دائرهٔ اسلامدن خارج دكللردر» دییور. دیوبنه مدرسه‌سی علماسی ایسه احمدیلری تكفیر ایدییور .

مطبعهٔ عامره ‖ مدیرمسؤل: طاهرالمولوی

محفل

ذی القعده ١٣٣٨ سنه

صاحبی مدیری محرری

محفلك دوره‌جی جلدینه یازیسی بولونانلرك
حروف هجا ترتیبیله اسملری :

آق‌شهرلی حمدی ، احسان محوی ، احمد امری ، احمد رضا ، احمد شكری ، احمد نصرت ، ازمیرلی اسماعیل حقی ، اسكدارلی طلعت ، اسكیلیبلی عاطف ، اسماعیل لطفی ، اورفه‌لی م . كمال ، مرعشلی جودت ، حافظ حسین شنی ، حسین سیرت ، ذوالكرم ، رشید مظهر ، رفعت ، سالم ، سعدی ، سعودالمولوی ، شكیب ، شیخ حسین سعدالدین ، شیخ رمزی ، شیخ عبدالباقی ، طاهرالمولوی ، عبدالرحمن ، علی ذكی ، علی فطرت ، فخرالنساء كمال ، فرید ، فیكری . [illegible] صبری ، محمد علاءالدین ، محمد كامل ، محی‌الدین رائف ، مسعود ، نمیر ، یوسف جمال‌الدین بك افندیلر .

دردنجی جلدك فهرستی

صحیفه — مقاله — محرری

مركز توزيعى : باب عالى جادەسندە (اتحاد تجارت) كتبخانەسى

آبونە بدلى :
سنەلكى ١٠٠ غروش
آلتى آيلغى ٥٠ »
ممالك اجنبيە ايچين ٢٥ غروش ضم اولونەلیدر .

آبونە قيدى معاملەسى هر سنەنك برنجى وايكنجى آيلرندن اعتباراً اجرا اولونور

دينى، علمى، ادبى، اجتماعى

محفل

١٣٣٨

مجموعۀ اسلاميەسى

صاحبى، مديرى، محررى :

ادارەخانەسى : بايزيد جامع شريفنك تربە قاپيسى قارشيسندە

اسلامك نفعنە خادم مقالات مع التشكر قبول ونشر اولونور

يازيلرك شخصيتى دكل، يازينك اهميتى نظردقتە آلينير .

كان يازيلردن شايان قبول كورولنلر تاريخ سيراسيلە درج ايديلير .

كوندەريلەجك آثار، اوقوناقلى ومختصرجە يازيلمش اولمالیدر .

عدد	جلد		ذى القعده	فى: غروش
٤٩	٥		١٣٤٢	١٠

مندرجات:

افادۀ مخصوصه :

شوال سنه ٣٣٨ تاريخندە ايلك نسخەسى انتشار ايدن و ٤٨ نجى نوسخەسيلە دردنجى سنەسنى اكمال ايلەين محفل مجموعەسى، حمداللە بو نسخە ايلە بشنجى ييلنە كيرييور .

درت جلدى تشكيل ايدن نسخەلرى بربرندن مكمل چيقارمايە موفق بيوران جناب حقك، جلد خامس ايچين دە توفيق بخش اولاجغنى، بو جلدك اوبرلرندن اكمل چيقاجغنى اميد ايدەرم .

يالكز مجموعەنك تكمله، حتى دوام انتشارينە سبب يكانە اولاجق شومادەلرى قارئين كرامك نظردقتە آلماسى لازمدر :

١ — محفل صحائفى محدود وزمان انتشارى معدود اولديغى جهتلە خارجدن كوندەريلەجك يازيلر، ممكن مرتبە مختصر وعلى الخصوص فائدە رور اولمالیدر .

٢ — ٣٧ دن اعتباراً سنەلك، ٤٣ دن ابتداءً آلتى آيلق آبونەلرمزك مدتى بكن نسخە ايلە بيتمشدر . تجديد قيد ايتمك ايستەينلر، بدل اشتراكى لطفاً كوندەرمەلى، آلمامق ايستەينلردە ادارەخانەيە معلومات ويرمەليدرلر .

شايان تأثرجلق ايتمەين وعرفانيلە دكلدە اعلانيلە كنديني طانيتديرمايە چاليشمايان محفل كبى بر مجموعەنك كورولوب اوقونماسى بالطبع ذوات معدودەيە منحصردر .

بناءً عليه مسلكپرور قارئلريمز، مطالعات جديه اربابنى تشويق صورتيلە عدد قارئينك تزايدينە خدمت ايتمەليدرلر .

بردفعه دها سويلەديكم وجهلە بو توقوايه معاونت، لازمۀ ارباب ديانتدر .

طاهرالمولوى

محفل
١٣٣٨
مجموعۀ اسلاميەسى

نشرياتى

مناجات حضرت مولانا

اسكدار مولويخانەسى پوست نشين فاضلى شيخ محمد رمزى افندى حضرتلرينك همتيلە مثنوى شريفدن جمع ايديلمش وبر رساله شكلندە باصديرلمشدر . فى ١٠ ٠ ١٠ پارە

حسن و عشق

شيخ غالب مرحومك پك مشهور اولان اثر ابداعيدر . كنجلك غلياتيلە استانبول ظرافتك، مولولك نزاهتك امتزاجنى، پردە دقايق شعريە آليه حقايق صوفيەنك اندماجنى كوسترن بوغرا منظومەدە باصيلمش و صوكنە شيخ مرحومك مختصر بر ترجمۀ حالى علاوە اولونمشدر . فى ١٠ غروش .

هند ماصاللرى

سواد هندك منور ارباب ادبندن (عناية الله خان دهلوى) نك (بهاردانش) ناميلە يازمش، عثمانلى اديبلرندن عالى ناملى كمال مرحومك آتشين قلميلە بر قسمى ترجمە چاليشلمش اولان بو شاه اثردە طاهرالمولوى طرفندن تنخيصاً توركجەيە نقل ايديلمش ٩ نورماسى طبع اولونمشدر .

لطيف وشاعرانە بر چوق ماصاللردن عبارت اولان كتابك اصلندەكى پارلاقلق، سادە بر لسان ايلە ترجمەسندەدە محافظه ايديلمشدر .

مطبوع برنجى قسمك فياتى ٥ غروشدر . بقيەسى ايسە اكمال اولوناجقدر .

آبونە بدلى :
سنەلكى ١٠٠ غروش
آلتى آيلغى ٥٠ »
ممالك اجنبيە ايچين ٢٥ غروش ضم اولونمالیدر .

محفل
١٣٣٨

ادارەخانەسى :
بايزيد جامع شريفنك تربە قاپيسى قارشيسندە

مجموعەنك بكن سنەلرە عائد جلدلرى

مجموعەنك بكن سنەلرە عائدويك چوق معلومات مفيدەيى حاوى اولان نسخەلرى منتظماً ديكيلمش واوزەرلرينە قالين بزر قاپاق كچيريلەرك مجلد كتاب حالنە كتيرلمشدر .

خيرالانيس اولەبيلەجك بونفيس كتابلردن برنجيسنك موجودى بيتمش، ٧-١٢ نسخەلرى پراكندە اولارق قالمشدر . بهر نسخەسى ١٠ غروشدر .

٢، ٣، ٤ نجى جلدلرك يلدە بوسطە اجرتيلە برابر يوزر غروشدر . طوغرودن طوغرويە صاحبنە مراجعت ايديلديكى وياخود ادارەخانەيە ٢٠٠ غروش كوندەريلديكى صورتدە هر اوچ جلدى بولابيليرلر .

محفل دینی وعلمی :

قرآنك اعجازی

بسم الله الرحمن الرحیم

(فویل للذین یکتبون الکتاب بایدیهم ثم یقولون هذا من عندالله لیشتروا به ثمناً قلیلاً فویل لهم مما کتبت ایدیهم و ویل لهم مما یکسبون - سورة البقرة)

الله ورسوله اعلم مألی :

« اللریله کتاب یازوب ده اونکله آز بر اجرت آلمق ایچین [بو، الله طرفندندر] دینلرك وای حالنه! وای ، اللریله یازدقلرندن طولایی اونلره! وای قازاندقلرندن طولایی ده اونلره ! »

کلام الٰهی یه آشنا اولانلرجه بیلیندیکی وجهله قرآن کریمك معجزات جلیله سندن اولمق اوزره برحالی واردر : بعضاً بر آیتی ، واقعه یه اوقدر مطابق بولونورکه ایشیدیلدیکی وقت عادتا یکیدن شرف نزول ایله مش ظن اولونور .بالایه نقل ایتدیکم آیت جلیله کبی .

بونظم کریمك سبب نزولی اولارق شویله دەنیلیور :

یثرب بلده سی ، مرکز اسلام ومدینة النبی علیه السلام اولمق شرفنی قازاندینی صیراده جواری، یهودیلردن بنی قینقاع ، بنی نضیر ، بنی قریظه وامثالیله مسکون ایدی .

اهل کتاب اولان یثرب یهودیلرینك پك چوقلری ایسه (ومنهم امیون لایعلمون الکتاب) کلام ربانیسنده ده بیان بویورولدیغی اوزره اوقومقدن، یازمقدن بی نصیب ایدیلر . بناءً علیه حل مشکل ایچین خاخاملره مراجعت مجبوریتنده قالیرلردی . اونلرده یا کندی فکر ومنفعتلرینه، یاخود مراجعت ایدنلرك آرزولرینه کوره توراتی تحریف ایله یه رك بر قاچ پاره مقابلنده بر طاقم حکملر ویریرلر ، او عندی حکملرك ده احکام الٰهیه دن اولدیغنی بیلدیریرلردی . ازجمله تورات ده مذکور اولان اوصاف محمدیه یی کاملاً ده کیشدیریرلر و تمامیله ضدینی سویلرلردی .

جناب حق ، اونلرك شو، دینی ساخته کارلغنی یوقاریکی آیت جلیله ایله ، ابدی خسرانلرینی ده اوچ دفعه تکرر ایله ین (ویل) کلمهٔ دهشت انکیزیله خبر ویردی .

برقاچ وقتدن بری بزم آرامزده ده بویله تحریفکار مجتهدلر ، یاخود عندیاتچی مجددلر میدانه چیقدی . دینیات ساحه سنده بیله رك ، بیلمه یه رك قلم اوینا تیورلر . یا ذهولاً ، یاقصداً هم کندیلرینی، هم ده عوام خلقی آلداتیورلر .

ذاهل ، یاخود مضل اولمقدن خالی قالمایان بوکیمسه لرك نتیجهٔ حالی ، (فویل لهم مما کتبت ایدیهم و ویل لهم مما یکسبون) وعید الٰهیسنك مألیدر . حضرت قرآن ، دیکر بر آیتنده :

(فینسخ الله مایلقی الشیطان ثم یحکم الله آیاته) بویورویورکه :

« الله، شیطانك القا ایتدیکی شیلری نسخ ایدر، صوکرا ینه الله تعالی ، کندی آیات واحکامنی ثابت قیلار » دیمکدر. حقیقةً ده بویله در وبویله اولاجقدر، شیطانك القا آتنه اویانلر و باشقه لرینی اویدورمایه چالیالیانلر ایسه بیهوده یورولاجقدر .

طاهر المولوی

تفسیرلر - مفسرلر :

روایت و درایت

تفسیرك ایکی صنفه آیریلدینی کچنکی مقاله ده سویله نیلمشدی . صنف - ۱ : سلفدن منقول اولان آثاره مستند تفسیر نقلیدرکه ناسخ ومنسوخی، آیاتك اسباب نزولیله معانیٔ مقصوده سنی بیلمکدن عبارت اولوب بونلرك کلیسی صحابه وتابعیندن نقل و روایته متوقفدر .

بوبابده (طبری) (واقدی) (ثعالبی) (بغوی) وبونلرك امثالی ائمهٔ متقدمین ، جمیع آثاری جمع واحاطه وجهله فن تفسیردن کتابلر تدوین ایلدکلرندن کندیلرینه (شکرالله مساعیهم) دیمك بورجمز ایسه ده مشارالیهم ایله امثالنك مدونات نقلیه لری قابل انکار اولمایان حقایق صحیحه یی احتوایه رغماً بر طاقیم اقاویل ضعیفه یی محتوی بولوندالری ده ینه قابل انکار دکلدر . بونك ده سببنی ده تعمیق ایتدیکمزده شویله بولورز :

طائفهٔ عرب ، ابتدای احوالنده اهل علم وکتابت اولمایوب بداوت وامیلکلری غالب ایدی. انسان ایسه اسباب مکوناتی وابتدای خلقتی واسرار نوامیس موجوداتی بیلمکه طبعاً میال اولدیغندن ذاتاً باشقه درلو عرفان ومشغله ایله کندیسنی اکلندیر-مکدن محروم بولونان عربلرده بونلردن برینی بیلمك ایسته دکلرنده کندیلرندن اول اهل کتاب اولان ملتلره صوروب اوکره نیرلردی که اونلرده طائفهٔ یهود ایله ارنلره تابع اولوب ملت نصارادن بولونان اهل تورات ایدی. او وقت عربلر ایچنده بولونان اهل تورات ایسه عربلر کبی بدوی اولوب آنجق اهل کتاب عوامنك بیلدکلرینی بیلیرلردی که اونلرك اکثری (بنی حمیر) قبیله سندن یهود دینیله متدین اولانلر ایدی . صوکرا اسلام ایله مشرف اولدقلرنده لازم الاحتیاط اولان احکام شرعیه ، شرع شریف احمدی یه اسناده منحصر اولوب ابتدای خلقت عالمه وماجرای ابلیس وآدمه متعلق خبرلرده وملاحم وغزواته متداثر حکایاتده وداها بوکبی واجب الاحتیاط اولمایان ماده لرده اسکی بیلدکلری اوزره قالدیلر . بونلر (کعب الاحبار) (وهب بن منبه) (عبدالله بن سلام) کبی ذوات ایدی .

بروجه معروض احکام شرعیه دن خارج بولونان مواد ده اونلردن منقول اولان روایات وحکایات ، بالذات ویا بالواسطه روایت صحیحه ایله فخر کائناته ایصال و اسناد اولونمیوردی ، یالکز اونلردن منقول اولان اخبار موقوفه قبیلندن اولدینی حالده منقولات مزبوره ایله تفسیرلریمز طولدی .

عبدالله بن عمر (یرموك) فتوحاتنده اله کچیردیکی ایکی دوه یوکی اسرائیلیات مجموعه لرینك خلقت عالم وملاحم وغزواته متعلق اولوب بر حکم شرعی ویا اعتقاد دینی اثباتنده مدخلدار اولمایان نقطه لرینی نقل وروایتده احتیاطه لزوم کورمه مش ایدی . بوکبی اخبار منقوله ، احکام شرعیه یه تماس ایدر وصحیح اولدینی تقدیرجه موجب عمل اولور و اولمدینی صورتده بر عملك ترکنی ایجاب ایدر مواد شرعیه دن اولمامق حسبیله ایتدالری صحت و عدم صحتلرینك نظر اعتباره آلنماسنه و تفتیش وتحری اولونماسنه لزوم کورولمه دی. مفسرین ده بو کبی اخبار موقوفه یه دقت ایتمه یه رك مسامحه ایدوب اونلرله کتب تفسیری مع التأسف طولدیردیلر . بونلرك اصلی ایسه بروجه معروض بادیه ده ساکن اولوب داعیهٔ تحقیق ایله مشتغل اولمایان و نقل ایتدکلری اخبارك حقیقتنی بیلمه ین اهل توراتك اقوالیدر . لکن بو ذوات ، اسلام ایله تشرف ایتدکدن صوکرا دین و ملتجه درکاو اولان علو مقام و رتبه لرندن طولایی صیت وشهرتلری وناس ایچنده قدر و حیثیتلری اولدیغندن احکام شرعیه دن اولمایان مواد ده اونلردن منقول اولان اخبار ، او وقت همان اویله جه قبول اولونیویرمش وتفسیرلریمزك حالی کوردیکمز شکله کیرمشدر .

بر منظرهٔ عبرت

زمان خلافت حضرت عثمانده شامده (معاویه) ایله (ابوذر) آراسنده (ان الذین یکنزون الذهب والفضة) آیتنده وقوعه کلن بر مناظرهٔ اجتهادیه نتیجه‌سنده معاویه‌نك یازماسی اوزه‌رینه ابوذر مقام خلافتدن مدینه‌یه دعوت اولونوب مسئله کندیسندن استکناه اولوندیغی و تبیین حقیقت وترویج دعوای اصابت ضمننده درمیان ایله‌دیکی دلائلك هنوز ختامنی بکله‌مه‌دن خلیفه‌یه یاردیم ایتمك وبو سایه‌ده ابو ذرك مدعاسنی چوروتمك املیله بحثه قاریشمق ایسته‌ین کعب الاحباره ابوذر « سن ، داها دون اسلامه کیردك ، اولکی کون یهودی ایدك . حقایق اسلامیه و دقایق اجتهادیه‌یه چابوجاق قاریشمق صلاحیتنی نره‌دن آلدك ؟ » دییوب اوستنه هجوم ایتمش وآتمق ایسته‌دیکی توقات [آلوسی وعینی‌نك روایتنه کوره] کعبك چکیلمه‌سیله قضاءً خلیفه‌یه راست کلمشدی .

ابوذر ، بو ایشه صوك درجه متأسف اولارق (رَبَذه) ده اقامتنی رجا ایتمش وخلیفه طرفندن رجاسی اسعاف اولنه‌رق اورایه نقل ایله وفاتنه‌قدر اوراده حدیث روایتیله مشغول اولمشدر .

ایشته شوحال ، کوستریبورکه بو ذوات ، مشکات نبوتدن آلدقلری حقائقدن ماعدا خلقت آدم و عالم ، سماوات و ارض ، طبقات الارض ، معدنیات ، فزیولوژی‌یه‌دائر فنك بوکون جولانکاه تدقیقی بولونان نقطه‌لره دائر نه سویله‌مشلر ایسه هپسی اسرائیلیت زماننده دروننده ایز براقان ایراد قصص و اخبار سوداسی ایله سویله‌دکلری سوزلردن عبارتدر .

[١] ابوذر غفاری رضی‌الله عنه حضرتلرینك مفصل ترجمهٔ حالی ، مجموعه‌نك اسکی نسخه‌لرنده مندرجدر .

— محفل —

بناءً علیه اونلرك کشفیات فنون حاضره‌یه مخالف و تاریخ طبیعی‌یه مغایر اولوب تفسیرلره قاریشمش بولونان سوزلری افرنجایله همبالرینك اللرنده دینمزه قارشی وسیلهٔ اعتراض اولاماز .

تفسیرك صنف ثانیسی

بو صنف ، لغتی و مقتضای حاله کوره تأدیهٔ معناده کیفیت بلاغتی متضمن اولارق علوم لسانیه‌یه راجعدر . لکن ظن اولونماسین‌که بو صنف ، صنف اولدن ، یعنی تفسیر نقلیدن بالکلیه عاریدر . خایر . بلکه صنف اول ایله ممزوج اولارق یازیلیر . زیرا مقصود بالذات صنف اول اولوب صنف ثانی علوم عربیه تدوینندن صوکرا ظهوره کلمشدر . طبقات مفسرینك بیانی معرضنده ان شاء الله بونلردن عریض وعمیق بحث اولنه‌جقدر .

برغمه‌لی م‌رودت

مهندس سالم بك افندی‌یه جواب

کچن نسخه‌دن مابعد :

٣ — : [اذا الشمس کورت ...] نظم جلیلنه کلنجه ، بنده‌کز بو آیت کریمه‌نك معنای منیفی ایله بیلدیردیکی حقائق ریاضیه وکونیه‌یی برقاچ سنه اول عریض و عمیق تدقیق و تشریح ، وتماس ایلدیکی حادثهٔ فلکیه مباحثیله تطبیق ایدرك نتایجنی « المصاحبات الفلکیه فی الاشارات القرآنیه » یاخود « کوك یوزی ، تاکری سوزی » نامنده‌کی اثر عاجزیده مفصلاً یازمش ایدم . اسکی یازیلرمه صادق قالان بنده‌کز ، سزکله بوخصوصده هم افکار اولامایه‌جغم . چونکه (طومسون) و (آینشتاین) دستور ویا نظریه‌لریله بو آیت کریمه آره‌سنده بر مناسبت بولنمادیغنی ظن ایدییورم . آیت جلیله‌نك خلاصهٔ معنای منیفی : « شمس ، باشه صاریق کبی دولانیر کورولدیکی وقت حادثهٔ قیامت باشلار ! » دیمکدر ،

قوللانیلمیان برقومك قوللاناناره جهان پیاسه‌لرنده غالب کله‌جکنی » ده علاوه ایله‌مشدر . آمریقاده اهالی ، بتون قادینلر ، والده‌لر وچوجقلر مسکرات علیهنده‌در ؛ حال حاضرده یاپیلمقده اولان تجربه قدر شایان دقت برشی یوقدر » .

محفل تاریخی و اجتماعی :

تنشیط المحبین

بمناقب خواجه حسام الدین

سودلیجه‌ده کائن حصیری زاده درکاه شریفی پوست نشین فضائل عریفی رشادتلو شیخ الیف افندی حضرتلری طرفندن بوعنوان ایله بر رساله نشر ایدیلمشدر .

عارف مشارالیهك (الکلمات المجمله فی شرح التحفة المرسله) نامنده وشایان استفاده اثر عالیسنه ثانی اولان بو رساله ، اوچ قسمدن عبارت اولوب (مثنوی‌خوان خواجه حسام الدین) (مثنوی‌خوان شیخ عثمان صلاح الدین) و (شیخ احمد مختار) افندیلر حضراتنك مختصر ومفید ترجمهٔ حاللرینی حاویدر . ایکی قسمی ، شیخ الیف افندی حضرتلری ، قسم ثالثی‌ده مخدوم مکرملری شیخ زاهر افندی طرفندن یازیلمشدر . عبد عاجز ، خواجه حسام الدین افندینك زمان افاضه‌سنه یتیشه‌مه‌دم . چونکه ولادتمدن ١٤ سنه اول عالم جماله انتقال ایله‌مش . فقط مثنوی شریف اجازتم ، اسعد دده وشیخ عثمان صلاح الدین افندیلر واسطه‌سیله مشارالیهه اتصال پیدا ایدر .

شیخ عثمان افندینك دور ارشادینی ادراك ایتمش ایسه‌م‌ده کندیسندن مستفیض اولامادم . زیرا : ارتحالنده ٨ یاشنده ایدم . لکن نجل نجیلی (جلال الدین افندی) مرحوم ، شیخم ایدی که مشارالیه عثمان افندی ، شیخمك پدری وشیخی ، خواجه‌م اسعد دده‌نك‌ده استاد ذی ارشادی بولونیوردی [...]

شیخ مختار افندی مرحومه کلنجه : یکرمی [...] بش سنه قدر اول برقاچ دفعه حضور عارفانه‌سند[...] بولونمق شرفنه نائل اولمشدم . روح الله ارواحهم [...]

راقم الحروفك‌ده — ولوکه‌پك جزئی اولسون — نسبت و صحبتیله افتخار ایله‌دیکی شو اوچ عارف[...] دائر بویله جامع بر رساله‌نك تحریر ونشرینه همت بیوران شیخ لیف حضرتلرینه منتدارانه عرض تشکر وبویله بر چوق آثار عالیه نشرینه موفقیتلرینی لطف الٰهیدن تمنی ایده‌رم .

مطالعه‌سندن استفاضه اولونماسنی محفل قارئلرینه کمال جدیتله توصیه ایده‌جکم بو رساله‌نك خواجه حسام افندی حضرتلرینه عائد مندرجاتندن بر خلاصه چیقارمق ویك چوقلرمزجه مجهول بولونان اونادرهٔ عرفانی حرمتکاران اعاظمه مجملاً طانیتد[...] برمق ایسته‌دم . شوجرأتمك رساله محرر عالیسنجه‌د[...] خوش کوروله‌جکنی امید ایده‌رم .

الشیخ خواجه حسن حسام الدین افندی [...] استانبولده آقسرای جوارنده أبه قادین محله‌سند[...] ١١٨٤ رجبنك لیلهٔ رغائبنده صباحه قارشی طوغمش [...] ٩ یاشنده ایکن حافظ اولمشدر . پدری : داخلیه [...] قلمی سرخلیفه‌سی خواجکان دیوان همایوندن سید [...] محمد فهیم افندیدر .

صاحب ترجمه ، والدینك وفاتنده حصه[...] ارثیه‌سنی ورثهٔ سائره‌یه براقوب طریق زهد[...] سلوك ایله مدرسه کوشه‌سنه چکیلمش ، مشاهیر علمانك پك چوغندن دروس متنوعه اوقویوب اکمال تحصیل ایله‌دیکی کبی ایوبده کائن (خاتونیه تکیه‌سی) شیخی (آخسخه‌لی خواجه سلیم افندی)دن ایکنجی دفعه اجازتنامه آلمش ، بعده سلیم افندینك توصیه‌سیله بروسه‌یه کیدوب بروسه‌لی شیخ امین افندی‌یه انتساب ایله‌مشدر . ایلك ملاقاتده اسمنی [...]

صوران شیخ افندی‌یه (حسن بن محمد بن حسن) جوابنی ویرمش وشیخ امین افندی ایسه (عن الحسن عن ابی الحسن عن جد الحسن ان احسن الحسن الخلق الحسن) حدیث شریفنی اوقویوب «مخلصك حسام الدین اولسون» بویورمشدر. خواجه حسام الدین افندی، شیخ افندیدن تفیض ایله‌مش وشیخك ارتحالنی متعاقب استانبوله کله‌رك خواجه سلیم افندینك دائرهٔ صحبتنه داخل اولمش، مشار الیهدن فارسی، فصوص الحکم ومثنویٔ شریف اوقومشدر. ۱۲۲۷ ده سلیم افندی اکمال انفاس ایله‌مش وخاتونیه درکاهی حظیره‌سنه دفن اولونمشدر. مرقد مبارکی قدر شناس اولانلرجه حالا زیارت ایدیلمکده‌در.

مشار الیهك وفاتندن صوکرا خواجه حسام الدین افندی، رؤیاسنده حضرت مولانا طرفندن تدریس مثنوی‌یه مأمور ایدیلمش وبو امر معنوی اوزه‌رینه خواجه افندی (مرکز افندی درکاهی) نده تقریر مثنوی‌یه باشلایوب ۱۲۳۸ سنه‌سنه قدر اوچ جلدی اکمال ایله‌مشدر.

بعده (قوجه مصطفی پاشا درکاهی)نه نقل تدریس ایله ۱۲٤۷ سنه‌سنده ختم مثنوی‌یه موفق اولمش، اوسنه حجازه عزیمت وعودتله یدی قله جوارنده‌کی (حاجی اوحد الدین درکاهی) نده بر مدت انزوا ۱۲٤۸ سنه‌سنده ایسه یکیدن مثنوی تدریسنه ابتدا ایده‌رك ۱۲٦٦ ده مثنوی‌یی ایکنجی دفعه ختم ایله‌مشدر.

مثنویٔ شریفی منتظماً تقریر بویوران حضرت؛ تفسیر، حدیث تدریسنه‌ده اعتنا ایدردی.

۱۲٦۷ سنه‌سنده خاتونیه درکاهنه انتقال واوچنجی دفعه اولارق مثنویٔ شریفه بدء ایله برابر تفسیر قاضی وجامع الصغیر تدریس ایدرکن ۱۲۷۰ محرمنده «قوهٔ باصره‌لری مشاهدهٔ صور اکواندن قالمش، مع مافیه ابیات مثنوی، خلیفه‌سی شیخ مصطفی وحی افندی طرفندن قرائت وخواجه افندی طرفندن توضیح اولونمق صورتیله اون سنه داها تقریره دوام اولونمشدر.

۱۲۸۰ سنه‌سی فطر بایرامنك ایلك کیجه‌سی بعد الغروب ساعت درتده دار بقایه ارتحال بویورمش، جنازه نمازی حضرت خالدده قیلینوب خاتونیه درکاهی حظیره‌سنه وخواجه سلیم افندینك قبری جوارینه دفن اولونمشدر.

قدس الله تعالی سره. مزار متبرکی، دلکشا وروح افزا برجهان معنادر.

اوچنجی دفعه تدریس ایتدیکی مثنویٔ شریفدن الك صوك اوقودیغی، جلد سادسك اوائلنده‌کی:

خدمتی میکن برای کردکار
باقبول ورد خلقانت چه‌کار

بیتی ایدی. (.)

۹٦ سنه معمر اولوب اللی، آلتمش ییل نشر عرفان ایله اشتغال ایدن خواجه افندی مرحومك مطبوع وغایت مهم براثری واردرکه (امام ترمذی)نك جمع ایتمش اولدیغی شمائل شریفهٔ نبویه‌نك ترجمه‌سیدر.

مثنویٔ شریفك ایلك بیتنه دائر تحقیقاتی حاوی بر رساله‌سیله بخاریٔ شریفه اون بش جزء قدر یازیلوب اکمال ایدیله‌مه‌مش عربجه بر شرحی اولدیغی ده مرویدر.

مرحوم محترم حقنده فضله معلومات آلمق ایچین (تنشیط المحبین) رسالهٔ نفیسه‌سنه مراجعت اولونمالیدر. یالکز اوراده کورمه‌دیکم، فقط خواجه‌م اسعدده افندی مرحومدن ایشیتدیکم بر فقره‌یی شوراده ذکر ایده‌جکم:

کنجلکیله برابر علم وعرفانیله اشتهار ایله‌ین خواجه حسام الدین افندی‌یه وقتك شیخ الاسلامی طرفندن بر مدرسلك ویریلیر و رمضان ایچنده رؤسی کونده‌ریلیر. اونك کلدیکی کونده خواجه سلیم افندی، او اقشام آیاصوفیه جامعنده افطار ایدیلمه‌سی تکلیفنده بولونور. اذانه یارم ساعت قاله جامع شریفه کیره‌جکاری صیراده قاپی‌اوکنده‌کی بزسیمدجی، قنارینه دیکه‌جکی مومك آلتنه صارمق ایچین بونلردن کاغد ایستر. خواجه سلیم افندی:

— حسام! شوکا بر از کاغد ویر. امرینی ویریر.

حسام افندی، آرانیر، طارانیر، اوستنده رؤسدن باشقه کاغد بولاماز. خواجه‌سنك امرینی انفاذ ایتمش اولمق ایچین بلاتردد اونی ییرتار وسیمد-جی‌یه ویریر. اسعد دده افندی مرحوم، بو فقره‌یی نقل ایله‌دکدن صوکرا:

— خواجه‌نك تفیضی اسبابندن بری ده بودر دیردی.

حاصلاتی، خواجه حسام الدین حضرتلرینك قبری تعمیرینه صرف ایدیله‌جك اولان (تنشیط المحبین) رساله‌سی، باب عالی جاده‌سنده (خطاط سعود المولوی) بکك یازیخانه‌سنده بولونیور.

طاهر المولوی

(.) الله رضاسی ایچین بر خدمت ایت، خلقك قبول یاخود رد ایتمه‌سی نه وظیفه‌ك!

مصرده قبرستان زیارتی

بو کونکی مصر، مصر اولونجه‌یه قدر فرعونلر زمانندنبری عددی مجهول استیلالر کچیرمش بر مملکت. اونکچون هیسندن بر پارچه کوره‌نك قالمش. مصرك شیمدیکی کبار صنفنی تشکیل ایدن بر عصرلق یکی صنف؛ تورك، چرکس، آرناووددن عبارت اولمقله برابر بو عادتلردن کندیسنی قورتارامامش وبو کون مصرلیلرده اویله عادتلر صاپلانمش قالمش که وجود ولزومنك حکمتنی آکلامق ممکن دکلدر. بو عادتلردن بری ده مصرلیلرك مبارك کونلرده قبرستانلری زیارتلریدر. دها بایرام ویاقندیل کله‌دن هراوده بر حاضرلقدر باشلار. هرکس زنکینلکنه کوره فقرایه داغیتاجغی چوره‌کی، سیمیدی اکمکی حاضرلار. بر کون اول چیقینلر، بوغچه‌لر یاپیلیر وعرفه آقشامندن یوله روان اولنور. او آقشام کیده‌مه‌ینلر، ایرته‌سی کون صباح قرا کلغنده کیدرلر. مزارلغه منتهی یوللره یاقلاشنجه ظن ایدرسکز که بوتون قاهره کوچ ایدییور. حقیقةً ده اویله‌در. بوتون قاهره خلقی مزارلقده‌در. محتشم بر کوشك کبی منتظمانه ایلرله‌ین لوکس اوطوموبیلك یاننده بر اشککه چکدیکی ویا چکمکه چالیشدیغی ایکی تکرلکلی، اوستی بر اوخلق واوخلقك اشیاسیله طولو اولان آرابه یورور. اوستلرنده‌کی ییغین ییغین بوغچه‌لری، سپتلری، تجره‌لری، دولابلری، شیلته ویورغان یوکلرینی طاشیه‌رق بیکلرجه آرابه و اوتوموبیل بربرینی ایته قاقا، سوکه صایه ایلرلر. آرابه‌جی سوکر، آرابه‌نك اوستنده کیلر سوکر. بربرینی کچن آرابه‌نك اوستنده اوطورانلر حقلرینی مدافعه، یعنی غوغا ایدرلر. هر آرابه‌ده ینه اکسیك صایدیغم یوکلردن، چیقینلردن ماعدا برقاچ قادین باغداش قورمشدر. هر قادینك قوجاغنده‌ده سوموکی میشیلدایان بر چوجوق واردر. قادینلر باغیریر، چوجوقلر آغلار. حتی بین آرابه چوقدن باشقه بر سوقاغه صاپمش، اورتادن غایب اولمشدر. غوغا ینه دوام ایدر. بش قادین بغوغایی آغیزلرندن سانیز کبی دوشورمزلر. بوتون بو کورولتی، باغریشما، چاغریشما آره‌سنده باشنی بر آن ایچون اولسون صاغه صوله دوندورمیه‌ن آرابه‌جی، اشکك چکه‌سنی ده بر آن ایچون اولسون بیراقمیارق آراباسنی سوره‌ر. بو قالابالق ایکیده بر صیقیشیر. قارشیدن کلنلر کچمك ایسترلر، بری طرفدن کلنلرده بوتون سوقاغی قاپلارلر. چوق کچمه‌دن قارشیسی ده قاپانیر. آرتق باغریشوب

چاغىرىشمق ، سوكوب صايىق ميتراليوز كبى ايشلر اوطوموبيللر پاطيردار ، آرابەلر غاجيردار ، آرابە اوطوموبيل آقينتيسيلە برابر مزارلغە كيدن صاتيجيلردە آواز يارىشنە باشلار. شاويش (چاووش ـ پوليس) برشى ياپماز ، چونكە ياپاماز . يردە باقارسكز كە آرابەلر حركت ايدييور . صاغدن كلن صولە ، صولدن كلن صاغە كيدييور. يول ناصيل آچيلدى ناصيل بودوكوم چوزولدى ؟ عقل ايرمز . بويلە برقاچ يردە دها دوراقلادقدن صوكرە مزارلقلرە واريرسكز . مصردە ايكى اوچ اوفاق قبرستاندن صرف نظر مزارلق اولارق ايكى يرواردر: مجاورين وامام. مجاورين وامامە كيدنجە مصرليلرك ومصرك قبرستانى كورمز سكز. اورادە كورديككز بوتون شرقك ، بوتون شرقليلرك قبريدر . شرق اورادە ياتيور. تسيب ، نسيان مسكنتنە طوتولان، اجدادينى رد ايدن ، ماضينك قارشيسندە خشوع وسكون ايلە باش اكەجكى يردە صيريتان شرقك قبريدر . اورادە دينە حرمتسزلكى برفضيلت، وقايە خياتى عصرى ومبجل بر صنعت بيلن ، كچمش زمانە قارشى نەايلە مكلف اولديغنى اونوتان، ايمانى غائب ايتمش سفيل وخستە برشرق ياتيور ....

كورورسكزكە اوطاشلرك آلتندە ياتانلرلە اوطاشلرك اوستنى چيكنەين رياكارلرك آراسندە برعلاقە ، بر رابطە يوق .

بورادە اوقونان استخفاف ولاقيدى ايلە مزار طاشلرندە بليرن مقهور وزبون برصبر وتوكل قارشى قارشىيە كلمشدر . ايكيسى دە بربرينى آكلاماز ، ايكيسى دە بربرينى رد ايدر ، ايكيسى دە بربرينك تعجيزندن مشتكيدر . آه مزار طاشلرينك ديلى اولسە دە بورياكار تحريم وتكريملرە ، بوسفلى وياپماجق صميميتلرە نصل تحمل ايتدكلرينى، ايچلرندن نەعصيانلرلە قيوراندقلرينى سويلسەلر. امينم، خراب وتراب اولان جسدلرك ياننده وفاكار بر تربەدارلق ايدن روحلر، بالخاصە كنديلرى ايچون اختيار كلفت و زحمت ايدەرك كلن احفادك آياقلرى آلتندە چيكنەنمكە تحمل ايدەميەرك اوزاقلاشيورلر ، اوچيورلر، لوث وريا چكيلوب كيدنجە [illegible] قدر قبرستانە دونميورلر. امينم كە ديريلرلە طولو اولان [illegible]ستان أولولردن تماميلە بوشانمشدر .

بلااختيار اورادە ياتانلرە آجيرسكز . دوأولولرك اك بويوك بدبختلقلرى بورادە وقت موعودە قدر قالمق ە . ديرسكز. ايچكزدن غيرشعورى بر (آمان اللهم أولدورەجكسەڭ بنى بورادە أولدورمە) تمنيسى چيقار. اوراسى بر مزارلق، براستراحتكاه دكلدر. اكسەكزە قدر ايتمش ياقيجى بر كونش . طاشلرە، طوپراغە دها طوغروسى قومە، ديوارلرە وار نجەيە قدر هب بو كونشك آلتندە چلە طولدورورلر . أولولرە آجيديغكز كبى طاشلرە دە آجيرسكز . طالع يوق ديەنلر كلوب بورا مزارلقلرينك طاشلرينى كورسونلر . نرەدە زمردين بر اووادە روزكارلە ياغمورلە، بهارلە، قوشلرلە سبب خلقتنى دولديران طاشلر، نرەدە بويلە جهنم كونشى آلتندە قاورولان بوطاشلر!

اوراسى سادە طاشلر، طوپراقلر آلتندە ياتانلرك قبرى دكلدر. اورادە اونوتولان عنعنەلر ، تزييف اولنان عرف و عادات ، ايزى كيتدكجە غائب اولان حياتلردن مركب مجهول برماضى يى مربلى كورورسكز. صانكە بوكونكى ريادن، بوكونكى ترديدن تيكسينەرك باشاياتلرك آراسندن چكيلمش و آجيسى دها زيادە وكندى كندينە دويمق ايچون دها ايكرنج اولان بوشهر قدر بويوك قبرستانە سينمشدر. اونك بوصميمى حركتنە بزبر تحقيرلە مقابلە ايدييورز: لاقيدى . بولاقيديمزى آراصيرە ياپديغمز رياكار زيارتلرلەدە بوسبوتون زهرليورز . زواللى ماضى!

مكوكه ديدۀ حادث قديم كى بيند
همين بسست كه من خويشرا نمى بينم

[صفات وذاتى بربرندن آيرى كورمەديكم ايچين نەيە باقسەم اللهدن باشقەسنى مشاهدە ايدەميورم . حادث بر كوز ، جمال قديمى ناصيل كورور ؟ اعتراضنە قالقيشما . بوخصوصدە شوقدرى كافيدركە بن ، كنديمى كورميورم]

دميد نايى عشق تو رازها بدلم
من ازسليم دلى نسبتش بەنى كردم

[قلبمدەكى اسرارى نفخ ايدن ، عشقكك نيزنى ايدى، حال بوكە بن او اسرارى ـ صافلغمدن طولايى ـ نيە ، يعنى قلبمە نسبت ايدييوردم]

جان وجهانم اوست ولى كر بجويمش
اندر جهان نيابم ويابم ميان جان

[جانمدە ، جهانمدە اودر . لكن تحريسنە قالقيشنجە اونى جهاندە دكل ، ميان جاندە بولوردم]

طاهرالمولوى

غزل

منجلى كوكبۀ عشق نكاهكدە سنك
نشأۀ وصل لب روح پناهكدە سنك
كورديكم بادۀ نورى ايچن أولمز ابدا
اى سمن خد قدح چشم سياهكدە سنك
بيتر اى فيض محبت نجە بيك غنچە وخار
وصلت يارە كيدن كلشن راهكدە سنك
من آنكلە بتون اكوانى ياقاردك ، يارك
اولسە تأثير نكاهى كوكل! آهكدە سنك
مقتبسدر هب او ديداردن اى چرخ ! كولن
نشأۀ حسن ازل مهر ايلە ماهكدە سنك
خاك اولورسەك او بتك عشق رخيلە (محيى)
بوى كل جوشە كلير سبز كياهكدە سنك

محيى الدين رائف

∴

شيخ عبدالباقى افندى حضرتلرينك غزلنە نظيرە :

نشانە صبح صفا آفتاب عشقكدن
نمونە ابر بهاران نقاب عشقكدن
فضادە باد وزان وچمندە جوى روان
حصولە كلمەدە هب انجذاب عشقكدن
كوكل ديدكلرى بر صفحەدر : خرد فرسود،
سنك بديع وسماوى كتاب عشقكدن
ايدرمى تا بأبد ميل ، هوشيارى يە
نشاط فيض بولانلر شراب عشقكدن
قيود عقل وارادە، قواعد تمكين
آرانماسە يرى وار نشئەياب عشقكدن
خرابۀ دلى وصلكلە ايلە آبادان
دريغ مرحمت ايتمە خراب عشقكدن
صباحە قارشى آچيلسە حجاب پيرهنك
هزار مهر طوغار جامەخواب عشقكدن
اولور سعود كبى مظهر دم باقى
نصيب آلان در دولتماب عشقكدن

١ مايس ٣٤٠ سعودالمولوى

ايكى خاطرە :

پنجرە اوكندە اوطورمقدەيم ،
برطاغ باشندەكى كوى اوطەسندە .
كورەبيلديكمە باقيورمقدەيم ،
مهتابلى كيجەدە ، ياز هواسندە .

§

دەكيزە اوزانمش طاغك اتكى ،
اووانى قاپلامش بهار چيچكى
صاچمقدە نورينى آتش بوجكى ،
قويتودە پارلايان دوناتماسندە .

§

اوزاقدن كلمەدە دەكيزك سسى ،
دويولور روزكارك نازك نفسى ،

جاملرك آراسی بلبل قفسی،
هپسی‌ده أشنه یالوارماسنده.

§

آچمش قوللرینی یوکسه‌لن جاملر،
هر دالك اوجندن آی نوری داملار.
بنکلی ایشیقلر آلتنده داملر،
صانیرسك نقشدر باش یازماسنده.

§

بوراسی سودانك اك خوش بر یری،
کوشه‌سی، بوجاغی سوکی مشهری
بر کوکل قالاماز او حسدن بری،
کنجلکنده، حتی قوجاماسنده.

§

دیرلوکه: قوجاماز کوکل مثلدر،
قلبم‌ده عشقکه دائم محلدر.
عکسی کلچهره‌کك حالا کوزه‌لدر،
کوکلم آیناسنك اینجه پاسنده.

§

بنم کوکسمده‌ده واردر بر کوکل
او کلشنده سنسك طراوتلی کل
أولوم، کوزلرمه چکمه‌دکچه تول
خیالك باشمك طورور طاسنده

§

بو کوزه‌ل منظره، بو پارلاق کیجه
سیرینی طوغروسی صایمادم هیچه
آووتدم کندیمی بوقسه کیزلیجه
ذهنمده یوز کلك پارلاماسنده.

∴

یادکده‌می ایتمکده ایدك برکیجه تنها
رنکینی مهتابی برابرجه تماشا
عالم بزه فردوس محبت کورونوردی
عکسیله‌قمر، رهکذرکده سورونوردی

خاکیلره ترك ایله‌یه‌رك سطح زمینی
یوکسه‌لمش ایدك بولمق ایچین عرش برینی
بر طاغ تپه‌سی، تخت معلاسنی تقدیم
ایتمشدی، کوزه‌ل پایکی ایتسین دیه تلثیم
برشاهقه، اولمشدی سکا شانلی اریکه
ازهار ایله، انوار ایله ای آنلی ملیکه
حسنك ایدی دیدارینه هروجهله اوستون
اسطورهٔ یونانده‌کی معبودهٔ حسنك
ایلردی سنك کوشکه، ایتدکجه تبسم
صافیت سودا می صبا نایی ترنم
اندامکی چیزمکده ایدی کالك تریله
انوار قمر، بحره کوموش سرولریله
اشکابهٔ شکرانه کوزم طورما! دییوردی
شبنملر ایله کوك اونی، تنظیر ایدییوردی
مستغرق اولوب تابش وجدآور ماهه
ایرمشدی او شعر عالمی هنکام صباحه
قالمش ایدی مشتاق، ابداً روحم او، لیله
عمرمده اونی بر داها احیا املیله
کیتدم، او تماشاگهه طوردم، سنی آندم
لکن بو سفر شعلهٔ هجرانه بویاندم
طاغلر، دره‌لر، موقع ومنظر ینه روشن
بر اکسیکی واردی نظرمده: یالکز سن!

طاهر المولوی

محفل اقتطافی:

مشهور (کلیله و دمنه) أثری حقنده

قالکوته شهرنده انتشار ایدن (الجامعه) رساله‌سنك ۱۸ نجی نسخه‌سنده دنیلیورکه:

کلیله و دمنه نامنده‌کی اثر، قارئلر آراسنده فوق‌العاده مشتهر اولدیغی حالده اصلنی وحقیقتنی بیلنلر پك آزدر. بوندن طولایی او اثر حقنده قارئلریمزه نفیس بر محاضره تقدیم ایتمك ایسته‌دك.

مقدمه‌مز، هندك اجلهٔ علماسندن (سید علی البلغرامی) نك بیاناتیدر. مرحوم، یکی واسکی علملره حقیقةً مطلع وانکلیزجه، فرانسزجه، عربجه، سانسقریتجه کبی متعدد لسانلره بحق واقف ایدی. مرحوم دیمشدی‌که:

کلیله ودمنه‌یه فارسیده (حکایات بیدپا)، (پیل پا)، (انوار سهیلی) و (حکایات لقمان) تسمیه اولونور.

بو کتابك اصلی، سانسقریت لساننده یازیلمش و (خسرو نوشروان) زماننده [٥٣١ - ٥٧٩ میلادی] پهلوی، یعنی قدیم فارسی لسانه ترجمه ایدیلمش، لکن سانسقری وپهلوی نسخه‌لری ضیاعه اوغرامش، (کلیله ودمنه) دییه مشهور اولان ترجمهٔ عربیه‌سی ألده قالابیلمشدر.

اصل کتاب:

کلیله ودمنه‌نك مقدمه‌سنی یازان (علی بن‌الشاه) یاخود (بهنود بن سحوان) دیمشدرکه:

« اسکندر، هند حکمداری (فورك) یعنی (پورس)، غلبه چالوب مملکتنی استیلا ایدنجه اعتمادکرده‌لرندن برینی والی نصب ایله‌مش وکندیسی عودت ایتمشدی. برمدت صوکرا هندلیلر قیام ایله والی‌یی قوغدیلر و (دابشلیم) نامنده برینی حکمدار تعیین ایله‌دیلر. دابشلیم، اداره‌یی أله آلینجه آزیتدی، تبعه‌سنه ظلم ایتمه‌یه باشلادی. او زمان برهمنلردن (بیدپا) اسملی بر فیلسوف واردی. اهالینك أزیلدیکنی کورونجه حکمداره نصیحت ویردی واونی عدالته سوق ایتمك ایسته‌دی. فقط دابشلیم غضبه کلدی، فیلسوفی حبس ایتدی، بعده عفو واطلاق ایله‌دی. فقط نامنی سرمدی قیلاجق بر اثرتألیفی طلبنده بولوندی. بیدپا، کتابی یازدی. حکمدارك حضورنده وبرچوق حکما قارشیسنده اوقودی. صوکرا سرایك کتبخانه‌سنه قونولدی واهمیتله حفظ اولوندی. چونکه: اهل فارسك أله کچمه‌سندن قورقولیوردی ».

شو مقدمه ایله سبب تألیف اولارق کوستریلن وقعه‌نك اصل تاریخیسی یوقدر، قطعیاً اویدورمادر.

نوشروانك طبیب (برزویه) ی هنده کوندرمه‌سنه کلنجه: بو معلومات‌ده سریانی قدیم نسخه‌سنده موجود دکلدر.

فردوسی‌نك (شاهنامه) سنده مذکوردرکه:

برزویه، کوردیکی کتابلردن برنده « هندك یوکسك طاغلری اوسته‌نده متنوع آغاجلر واردر. بونلرك میوه‌لرندن ویاپراقلرندن بر علاج یاپیلیرکه أولویه ویریلسه دیریلیر و قالقار » دییه بر فقره اوقومشدی. بونك اوزرینه قالقدی، هنده کیتدی، او آغاجلری آرادی. نتیجهٔ تحریاتنده اوقودیغی فقره‌نك رمزی برافاده وفیلسوف بیدپای‌ك تألیفندن کنایه اولدیغنی آکلادی. چالیشوب چابالادی، کتابی اله کچیروب پهلوی‌یه ترجمه ایتدی ».

فردوسی‌نك شو افاده‌سندن آکلاشیلیورکه عربی نسخه‌لر متعدد وفردوسی‌نك کوردیکی نسخه‌ده سویله‌دکلری محرر ایمش.

نیته‌کیم عربجه‌دن ترجمه‌ایدیلمش اولان لاتینجه و اسپانیولجه نسخه‌لرده‌ده فردوسینك سوزلری حرفیاً موجوددر. (سیرت برزویه) بابی ایسه پهلوی نسخه‌نك ایلك فصلیدر. لکن ظنمه‌کوره بونك (بزرجمهر) ه نسبتی طوغرو دکلدر. یالکز اوبابك مندرجاتندن آکلاشیلیرکه (برزویه) ك هنده کلمه‌سی بودیلر عصرنده ایمش. چونکه: بیاناتندن چوغی بو ماتك احواله مطابقدر.

کلیله و دمنه کتابنده‌کی حکایه‌لر ــ بعض مستثنالرندن ماعدا ــ بودی افسانه‌لریدر و (بودا) نك (کتاب‌الخلق) ندن مأخوذدر. بودا دیننده عقید[ـهٔ] اساسیه (تناسخ) در. بودیلره کوره انسان

بشر ، حیوان و قوش کبی اجسام مختلفه‌یه تحول ایتمکدن خالی قالماز. بر ، ایکی ، یاخود داها فضله تحولده صالح عملرده بولونورسه تحولات حیاتی منقطع وکندیسی محض عدم اولور .

هر بودی‌نک نفسی ایچین تمنی ایله‌مکده اولدیغی درجهٔ علیا بودر . چونکه : اونلر ، حیاتی بلا ومشقتدن عبارت بیلیرلر وممکن اولدیغی قدر اونک انقطاعنی ایسترلر .

فقط بو انقطاع ، برهمنلرك اعتقادی کبی ، یعنی روحك ، روح اکبرده [الله] فناسی مثللی دکلدر . زیرا بودیلر ؛ روحه ، جنته ، جهنمه معتقد دکللردر . اعتقادلرینه کوره « انسان، اولونجه انسانیتنی تشکیل ایله‌ین مادی وغیر مادی اجزاسی داغیلیر [بومادهلره (اسکند) دیرلر] اعمالی وحیاته محبتی باقی قالیر. [بوکاده (آرپادان) تعبیر ایدرلر.]

بونلردن دیکر بر ذی حیات حصوله کلوب سلفنك اعماله وارث اولور . بوکا بناءً بر آدامك سیرتی ، حیاتنده‌کی اعمالندن عبارت اولماز، اوزون زمانلره شامل اولور . چونکه : بر حیاتدن دیکر حیاته انتقالی اوزون زمانلر سوره‌ر . بو مناسبتله درکه بالذات بودا ، (بودهی ست) درجه‌سنه واصل اولونجه‌یه قدر ٥٥٠ دوره کچیرمش، ١٠٥ دفعه مختلف حیوان ، ١٨ دفعه مایمون ، ٦ دفعه فیل ، ٢ دفعه قارغا شکلنده دنیایه کلمش اولدیغنی سویله‌مش ، بو ٥٥٠ دوره‌نك حوادث استحالاتنی اصحابنه حکایه ایله‌مش ، حکایاتی (جاتك) یعنی (کتاب الخلق) ه کچیریلمشدر .

(جاتك)ك تألیفی و شرحی میلاددن ٢٥٠ ییل مقدمدر. بودیلرك لسان دینیسی اولان (پالیه) دیلنده یازیلمشدر . بودا ، او تاریخده سیلان آطه‌سنه نقل ایتمشدر .

کلیله و دمنه‌ده‌کی حکایاتك (جاتك) کتابندن آلیندیغنی اثبات ایچین دیرم‌که: کلیله و دمنه‌ده (ایکی قاز ، بر قاپلومباغه) عنوانلی حکایه ، (جاتك) کتابنده عیناً محرردر .

بر چوق تتبعدن صوکره ثابت اولمشدرکه کلیله ودمنه کتابی، بودانك (کتاب الخلق) نده‌کی حکایه‌لردن مقتبس بر اثر جامعدر . بوقسه سانسقریتجه‌ده بویله بر اثر اولوب کلیله ودمنه اسمیله پهلوی‌یه ترجمه ایدیلمش اولدیغی اثبات ایدیله‌مز .

طاهر المولوی

آثار منتشره :

قاره حصارده اون‌بش کونده بر انتشار ایتمك اوزره (نور) عنوانلی بر رساله‌نك انتشاره باشلادیغنی اداره‌خانه‌یه کلن ایلك نسخه‌سندن آکلادق .

« تنور . . عصرمزك ایشته روح آمالی » مصراعنی شعار مخصوص ایدینن بو رساله‌نك اسمنه موافق و آفاق عرفانی تنویره موفق اولماسنی تمنی ایده‌رز .

رجاء

آبونه‌لرمزدن عنوان واقامتکاه ده‌کیشدیرمش اولانلرك یکی آدره‌سلرینی بیلدیرمه‌لری رجا اولونور.

پوسته مدیریت عمومیه‌سنك نظر دقتنه :

مجموعه‌مزك آرا صیرا بعضی نسخه‌لری ورود ایتمه‌دیکی قارئلرمزدن کلن شکایتنامه‌لرده بیلدیریلیور. اداره‌خانه‌جه هر نسخه منتظماً پوسته‌یه تودیع ایدیلدیکی جهتله عدم ورودك کونده‌ریله‌مکدن دکل، غالبا کوتورولمه‌مکدن ایلری کلدیکی آکلاشیلیر کبی اولویور . بناءً علیه ایجاباتنك اجراسی ولازم کلنلره تنبیهات مؤثره ایفاسی پوسته مدیریت عمومیه‌سنك همت حصافتکاریسندن تمنی اولونور .

مدیر مسئول : طاهر المولوی

(مطبعهٔ عامره‌ده طبع اولونمشدر)

اداره‌خانه‌سی : بایزید جامع شریفی تربه قاپوسی قارشیسنده

اسلامك نفعنه خادم مقالات مع التشکر قبول ونشر اولونور

یازانك شخصیتی دکل، یازینك اهمیتی نظر دقته آلینیر .

کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ صیراسیله درج ایدیلیر .

کوندریله‌جك آثار ، اوقوناقلی ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر .

دینی ، علمی ، ادبی ، اجتماعی

محفل

١٣٣٨

مجموعهٔ اسلامیه‌سیدر

صاحبی ، مدیری ، محرری :

مرکز توزیعی : باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی

آبونه بدلی : سنه‌لکی ١٠٠ غروش آلتی آیلغی ٥٠ «

ممالك اجنبیه ایچین ٢٥ غروش ضم اولونمالیدر .

آبونه قیدی معامله‌سی هرسنه‌نك برنجی وایکنجی آلی آیندن اعتباراً اجرا اولونور

عدد ٥٠ | جلد ٥ | ذی الحجه ١٣٤٢ | فی : غروش ١٠

مندرجات :

محفل دینی وعلمی

حج وداع خطبه‌سی

قدومی بالجمله اهل ایمانه مبارك اولسون ، شهر ذی الحجه حلول ایتدی. معلومدرکه بو آیك ٩ نجی کونی (یوم العرفه) ١٠ نجیسی‌ده (یوم النحر) در. یوم العرفه‌ده عرفاته چیقیلیر ، یوم النحرده قربان کسیلیر . عرفات : مکه‌یه آلتی ساعتلك مسافه‌ده واقع بر وادیدر . بو وادیده (جبل الرحمه) نامنده بر طاغ واردر. هرسنه ٩ ذی الحجه‌ده او وادی، حجاج مسلمینك وقفه‌کاهی اولور، اوسنه‌ده‌کی بیکلرجه اهل ایمانك یوره‌کندن خروش ایدن (لبیك ، اللهم لبیك) ندالری ، او مقدس وادینك زمین وسماسنده دالغالانیر ، او فلکرسا تلاطمك متباعد ومتزاید امواجی ، عالم اسلامك یتیم وهجرانزده ساحللرینه دایانیر، متحسر ومتألم کوکللری صدمات جوشانیله صارصار، قلبلری جوشقون، کوزیاشلرینی طاشقین بر حاله کتیریر .

ینه او کون، جبل الرحمه‌ده بر خطبه اوقونور، علیه الصلاة افندیمزك دینی ، اجتماعی واخلاقی بر سنتنه اتباع اولونور . چونکه : بوندن ١٣٣٢ ییل اول، رسول اکرم صلی الله علیه وسلم افندیمزده عین نقطه‌ده وبر دوه اوستنده بولوندیغی حالده بر خطبه ایراد ایله‌مشدی .

شو صورتله‌که : حجازده شریعت اسماعیلیه‌نك بعض احکامی منسی ومتروك اولدیغی حالده او ، احکام جمله‌سندن اولان حج ، عصر سعادته قدر دوام ایده کلمش، (عبادات اسلامیه تاریخچه‌سی)نده

سیراسی کلنجه یازیلاجقی اوزره نبی اکرم افندیمزده قبل النبوه ایفای حج ایله‌مشدی. مسلمانلقده‌ادای حج ۹ نجی سنهٔ هجریه‌ده (ولله علی الناس حج البیت من استطاع الیه سبیلا) نظم کریمی ایله فرض قیلندی. واوسنه طرف نبویدن مأمور بیورولان ابوبکر الصدیق رضی الله عنهك اداره‌سیله حج ایدیلدی.

ایرتسی ییل بالذات رسول اکرم افندیمز حجه کیتدی، عرفه کونی جبل الرحمه‌ده ودوه اوستنده بر خطبه ایراد ایتدی. ۱۲۰,۰۰۰ حاجی طرفندن دیکله‌نیلان بوخطبه‌یی (ربیعة بن امیه بن خلف) خلقه اسماع ایدییوردی [*]

بعض مقاملرده علیه الصلاة افندیمزك (لعلی لاالقاکم بعد عامی هذا) یعنی؛ بلکه بوسنه‌دن صوکرا ملاقات ایده‌مه‌یز، دیه ایمالی صورتده وداع ایله‌مش اولماسندن طولانی بوجهه (حج وداع) خطبه‌یه‌ده (حج وداع خطبه‌سی) ده‌نیلیر. حج وداع خطبه‌سی، حدیث وسیر کتابلرنده مختلف صورتده ضبط ونقل اولونمشدر. بن، اصلی ایله ترجمه‌سنی حاجی ذهنی افندی مرحومك (الحقائق) عنوانلی اثرنده‌کی (ربیعة بن امیه) فصلندن نقل ایدییورم:

بعد الحمدله «ایهاالناس! هل تدرون فی ای شهر انتم وفی ای یوم انتم وفی ای بلد انتم؟ فی یوم حرام وشهر حرام وبلد حرام. ألا وان دماءکم واعراضکم علیکم حرام کحرمة یومکم هذا فی شهرکم هذا فی بلدکم هذا الی یوم تلقونه. ألا انه لایحل مال أمریء مسلم الا بطیب نفس منه. ألا کل شیء من امر الجاهلیة تحت قدمی موضوع ودماء الجاهلیة موضوعة. وان اول دم وضع دم ربیعة بن الحارث بن عبدالمطلب کان مسترضعاً فی بنی سعد فقتلته هذیل. ألا وان کل رباً کان فی الجاهلیة موضوع. وان اول رباً اضع رباعمی عباس. لکم رؤس اموالکم. لاتظلمون ولاتظلمون. ألا وان الزمان قداستدار کهیئته یوم خلق الله السموات والارض. السنة اثنا عشر شهراً. ألا لاترجعوا بعدی کفاراً یضرب بعضکم رقاب بعض. الاوان لشیطان قدایس ان یعبده المصلون ولکن فی التحریش بینکم. اتقوالله فی النساء فانهن عندکم عوان لایملکن لانفسهن شیئاً وان لهن علیکم حقا ولکم علیهن حق. ألا لایوطئن فرشکم احداً غیرکم وان خفتم نشوزهن فعظوهن واهجروهن فی المضاجع واضربوهن ضرباً غیرمبرح ولهن رزقهن وکسوتهن بالمعروف. فانما اخذتموهن بامانة الله تعالی واستحللتم فروجهن بکلمة الله. ألاومن کانت عنده امانة فلیؤدها الی من ائتمنه علیها (ثم بسط یده فقال) ألاهل بلغت، ألاهل بلغت لیبلغ الشاهد الغائب. ورب مبلغ اوعی من سامع»

ترجمه‌سی

حمد وثنادن صوکرا «ای ناس! قنغی آیده وقنغی کونده وقنغی بلده‌ده اولدیغکزی بیلیورمیسکز؟ بر شهر حرامده وبر یوم حرامده وبر بلدهٔ حرامده (یعنی شهر ذی الحجه‌ده ویوم عرفه‌ده ومکهٔ مکرمه‌ده بولونمقده) سکز (که سائر وقتده وسائر یرده مباح اولان شیلر بیله بوراده مباح دکلدر) آکاه اولکز که سزك قانلریکز وماللریکز وعرضلریکز دخی بوکونکی کونکز وبوآیکز وبو بلده‌کز کبی الی یوم القیامه سزه حرامدر[۱] آکاه اولك که

[*] ربیعه؛ غزوهٔ بدرده قتل ایدیلان امیة بن خلفك اوغلیدر. فتح مکه‌ده اسلامه کلمش، دیلك سسلی اولدیغی ایچین بوآناده ناقهٔ پیغمبرینك اوکنده طوروب ایشیتدکلرینی جماعته ابلاغ ایله‌مشدی. حضرت عمرك زماننده بر رمضان کونی سرخوش یاقالاندیغی، حد اورولدقدن صوکره خیبره نفی اولوندیغی، اورادن قاچوب روم ایمپر... التجا ایده‌رك مرتد اولدیغی، بوندن متأثر اولان جناب فاروقك «برداها بر مسلمانی تغریب ایتمم» بیوردیغی (عبدالوهاب شعرانی) نك (کشف الغمه)سنده‌ده کورولور.

[۱] یعنی سفك واسراق و هتکی حرام اولق معناسنجه محترمدر.

بر مؤمنك مالی، کندینك رضاسندن باشقه بر طریق ایله حلال اولماز. خبریکز اولسون که بن، بوتون افعال جاهلیه‌یی و وقت جاهلیتدن قالمه دم و دیت دعوالرینی آیاقلرمك آلتنه آلدم، یعنی الغا وابطال ایتدم. الك اول ابطال ایتدیکم دم (کندی عمجه‌زاده‌م اولان) ربیعة بن الحارث بن عبدالمطلبك دمیدر که بنی‌سعد عشیرتنده سوت آنا آرامقده ایکن هذیل خلقی آنی بغیرحق قتل ایتمشلردر. خبیراولکز که زمان جاهلیتده (اسلامدن اول) اولان فائضلر بوتون ملغادر. الك اول الغاوابطال ایده‌جکم فائض، عمجه‌م عباسك آلاجقی فائضدر. رأس مالکز، حقکزدر. نه آندن زیاده‌سنی طلب ایده‌رك مدیونلره ظلم ایدیکز، نه‌ده حقکزك مادونتی آلارق ظلوم اولکز [۲]

ترتیب شهور، نسق اصلیسنه عودت ایده‌رك زمان، شیمدی هیئت مفطوره‌سی اوزره دورانده‌در. سنه، اون ایکی آیدر [۳] بندن صوکرا کافرجه‌سنه احوال سابقهٔ جاهلیه‌کزه عودت ایده‌رك بر بریکزی قتل ایتمه‌یك. معلومکز اولسون که شیطان کندیسنه عبادت اولونمقدن، یعنی معبود بالحق براغیلوب‌ده طاغوته طاپیلمقدن امیدینی کسمشدر. فقط بینکزده ساعی بالفساددر. قادینلر حقنده اللهدن اتقا ایدوب آنلری خوش طوتك. چونکه اونلر عندکزده اسیرلر کیدرلر، نفسلری ایچون هیچ بر شیئه مالك اولامازلر [٤] حال بوکه سزك اونلر اوزرنده حقکز اولدیغی کبی آنلرك‌ده سزك اوزرکزده حقلری واردر. فراشکزه سزدن باشقه کیمسه‌یه آیاق باصدیرماسینلر (یعنی عرض و ناموسلرینی محافظه ایدوب غیابکزده سزه خیانت وناموسلرینه اهانت ایتمه‌سینلر) اکر آنلرك سزه عصیان ومخالفت اوزره اولمالرندن قورقارسه‌کز کندیلرینه وعظ ونصیحت ایدك وایجابنه کوره یاتکزه قبول ایتمه‌مك جزاسیله و داها زیاده لزومه مبنی اینجتمه‌یه‌جك درجه‌ده ضرب ایله کندیلرینی تأدیب ایله‌یك. قدر معروفلری وجهله رزق وکسوه‌لری حقلریدر. سز، آنلری آنجق امانة الله ایله، یعنی امر شریعت اوزره اخذ وتزوج ایتدیکز وکندیلریله اجتماعه آنجق امر التهی ایله مأذون اولدیکز. هرکیمك نزدنده امانت وارسه آنی صاحبنه تأدیه ایتسین (بعده ید مؤیدلرینی آچه‌رق ایکی دفعه) یاهو! تبلیغ ایده‌بیلدم‌می؟ (دییه بعد الاستفسار)

[۲] انسان، آلاجقی طوعاً ترك ویا تنزیل ایتمك وياخود مدیونك سعهٔ حالنه قدر امهال ایله‌مك، پك بیوك اجر وثوابی موجب بر حسنه وفضیلت اولدیغی باشقه بر حدیث شریف ایله بیان بیورولمشدر. ـ الحقائق ـ

(۳) بورایی بر عادت جاهلیه‌نك ابطالنی ناطقدرکه عرب جاهلیه، محاربه‌دن ممنوع اولدقلری اشهر حرمك حرمتی تبدیل ایله غوغاویغمایه دوام ایچون هرایکی سنه‌ده بر، محرمی بر آی صوکرایه تأخیر ایله سنه‌یی اون اوچ آی اعتبار ایدرلردی. بوحساب اوزره شهر ذی الحجه، ۲۵ سنه‌ده موضوع اصلیسنه راجع اولابیلیردی. حجةالوداع سنه‌سی موضوع اصلیسنه کلمش وترتیب شهور طوغرولمش اولدیغی جهتله برداها اویله یاپیلمامق ایچون بویله بیورولدی. سورهٔ براءه‌ده‌کی (نسی) آیتنه بودر.

(٤) عرف جاهلیه‌جه قادینلر میراثدن محروم ایدی. زوجی وفات ایدن برقادین، مال موروث کبی ورثه‌یه انتقال ایدوب وارثلردن هرهانکی ارکك، آکا بر بزپارچه‌سی آتارسه اوقادین، آنك حصهٔ ارثیه‌سی اولور وآنی دیلرسه کندیسی (نکاح دوشسون، دوشمه‌سین) بلامدت تزوج ایدر ودیلرسه باشقه‌سنه تزویج ایدوب مهرینی کندیسی آلیر ودیلرسه صاوصاقلایوب قادیندن قاتقات فدیه آلیردی. قادینلرك راحت و حریتلری ومیراثدن حصه آلالری اسلام سایه‌سنده اولمشدر ـ الحقائق

مال موروث کبی انتقال ایدن قادینك تعریفنده ذهنی افندی مرحومك برآز مسامحه‌سی اولمشدر. بوکبی قادینلر اوکی آنالر ایدی که اوکی اوغللره انتقال ایدرلردی. حتی اونلرك اوکی اوغللر طرفندن آلینماسی تجویز ایدیلمکله برابر پك خوش کورولمازدی ده اویله نکاحلره (نکاح مقت) ده‌نیلیردی. نکاح مقت، (ولاتنکحوا مانکح آباءکم من النساء) نظم جلیلی ایله حرام قیلیندی.

بولونانلر ، بولونمايانلره تبليغ ايتسينلر . اولوركه تبليغ اولونان ، بالذات حاضر وسامع بولوناندن داها هوشيار وكوشدار اولور »

طاهرالمولوی

تفسيرلر - مفسرلر:

مفسرين آراسنده‌كی اختلافات

سؤال: تفصيلات سابقه‌كردن تفسيرك (روايت و (درايت) ناملريله ايكی قسمه آيريلديغی و هر ايكيسنك‌ده نظر شرعده برموقع مخصوصی بولونديغی آكلاشيليور . حال بوكه بخاری ومسلم‌ده متفق عليه برحديث واردر . اوراده فخر عالم افنديمز بويوروبورلركه « قران حقنده قلبكزده ائتلاف حاصل اولوب طوردقجه اونی اوقويكز، اختلافه‌دوشديككزده درحال براقكز واومجلسدن داغيلكز » . لفظ حديث شريف شويله‌در اقرأو القرأن ما ائتلفت قلوبكم فاذا اختلفتم فقوموا) ايمدی حديثدن آكلاشيليوركه قرأنده مباحثاتك جوازی آرايه اختلاف كيرمديكی مدت و نقطه‌لره منحصرايمش ، نه‌زمان اختلاف كيره‌جك اولورسه تعطيل مجلس مناقشه ايتمك لازمه‌دن ايمش. ای..؟ شيمدی بركره دوشونه‌لم ، عجبا تفسير بالدرايه‌لرك مناقشه‌واختلافسزدوامی وتماديسی ممكميدر؟ اصلا . شوحالده تفسير بالدرايه‌لر، ناصيل قرين جواز اوليور وتفسير بالروايه‌يه قسيم‌اولارق‌ذكر اولنيور؟

جواب: حديثه ايكی تورلو معنی‌ويريلكده‌دركه سؤالكزك هدفی آنجق ايكنجی معنی اولابيلير .

برنجی معنی : قلبكزده نشئه بولندقجه قرأن اوقويكز ، ذره قدر بيقمق ، اوصانمق كبی برشیٔ عارض اولونجه شوق و نشئه‌كزك عودتنه انتظاراً براقكز ديمكدركه‌شومعنايه‌كوره سؤالكزك وارد اولامايه‌جغی آشكاردر .

ايكنجی معنی : قرأنك بر نقطه‌سنده اختلافه دوشونجه‌يه قدر اوقويكز ، آراكزه اختلاف كيرديمی درحال براقيكز و بحثی ده كيشديريكز ديمكدركه شو معنايه كوره سؤالكزك توجهی دركاردر وبروجه آتی جواب ويريلمك لازمه‌دندر :

حديث شريفده‌كی اختلاف ، ايكی مناظر آراسنده يكديكره قارشی دشمنجه‌سنه معامله و مقابله‌يی محتوی اولان اختلافدركه بونك منهی اولديغنده شبهه يوقدر . شيمدی يه قدر امتك باشنده پاتلايان فلاكت بومبالرينك يكانه مادهٔ اشتعاليه‌سی‌ده ايشته بو اختلافدر . شو اختلافك آدينه - دشمنجه‌سنه اختلاف معناسنه - (اختلاف تعادی) اطلاق اولونور .

برده (اختلاف توالی) - دوستجه‌سنه اختلاف - واردركه تفسير بالدرايه‌لرده مجاز اولان و اوراده جريانی موافق آداب‌شريعت بولونان بو اختلافدر . اختلاف تعادی‌يه مثال اولمق اوزره عباسيلر زماننده سرنمای ظهور اولان كلامه عائد اختلافلر كوستريله بيلير ، اختلاف توالی‌يه‌ده حضرت امام اعظم زماندن بری فقهای عظام آراسنده جريان ايدن اجتهادی اختلافلر ارائه ايديلير . اختلاف تعادی قهرمانلری ، خصمنی دائما چوقوره دوشورمك خصوصنده اعمال حيل ودسايس‌وايجاد طرق‌خلافيه وسائلی آراشديريرلر. بونلر ايچون هدف ، آنجق خصمی الزام ايتمكدر. او خصمی كفره بيله القا ايتسه ينه تأمين غلبه خصوصنده فداكارلقدن چكينمك يوقدر .

اختلاف توالی قهرمانلرينك مطمح نظرلری ايسه حقك ظهوردن باشقه برشيئی دكلدر . كرك اوحق ، كندی‌ألنده يدبيضای توفيق كبی پارلاسين، كركسه خصمك ألنده كورونسون ، هدف آنجق حقك تثبيت و تقريريدر ، باشقه بر شيئی دكل .

بناءً عليه ديه بيليرزكه تفسير بالدرايه‌لرده جريانی ضروری بولونان اختلاف ، ممنوع اولان اختلاف تعادی دكلدركه بادیٔ فساد اولديغی جهتله منعی لازم كوزوكسون . بلكه ائمهٔ تفسير آراسنده‌كی اختلاف ، فقهای عظام آراسنده‌كی اختلاف توالينك عينی و موده‌لی اولماسی لازمه‌دندر و محط جواز ، آنجق اونقطه‌يه معطوفدر والسلام.

اختلاف صوری ، اختلاف حقيقی :

سلف اخيار آراسنده تفسير قرأن خصوصنده ظاهراً برطاقيم‌اختلافلر رونما اولورسه‌ده تدقيق‌نظر اولوندقده‌بونلرك اختلاف‌تضاد جمله‌سندن‌اولمايوب اختلاف تنوع‌قبيلندن اولديغی كركی كبی آكلاشيلير. شو حالده اختلاف مطلقی ايكی‌يه آييرالمده برينه (اختلاف صوری) ديكرينه (اختلاف حقيقی) ديه‌لم .

اختلاف صوری :

بو اختلاف ، ايكی طرزده جريان ايدر .

طرز اول : سلفدن بر ذات ، معنای مرادی بر عباره ايله ، ديكری‌ده باشقه بر عباره ايله تعبير ايلر . حال‌بوكه معنای مرادك نفس‌الامرده ايكی صفتی اولارق بری ، بر صفتيله ، ديكری اوبر صفتيله تعبير ايتمش و حقيقتده مسمی بر بولونمقله برابر آرالرنده‌كی اختلاف آنجق تعبيرده اولمش اولور ، يوقسه مسماده دكل . مثلا : سلفدن بری (صراط مستقيم) ی « اتباع قرأن » ايله ، ديكری « اسلام » ايله تفسير ايله‌ديكی حالده بوراده قولك ايكی اولماسنه رغماً معنای مراد بر اولمش اولور . چونكه هرايكيسی ده (اتباع دين) ده برلشمش بولونورلر . بوايسه براختلاف تضاد ، يعنی اختلاف حقيقی تشكيل ايله‌مز .

كذلك ينه سلفدن بری (صراط‌مستقيم) دن « سنت‌وجماعت » ايله ، ديكری « طريق‌عبوديت » ايله اوبری « طاعةالله واتباع‌رسول » ايله تعبيرايدر. حال‌بوكه‌بونلرك‌هپسی برمراداطرافنده‌دولاشمالرينه رغماً آنجق اوصافده آيريلمش اولورلر . بونك‌ده برتضاد حقيقی تشكيل ايده‌مه‌يه‌جكی شبهه‌سزدر .

طرزثانی: سلفدن بری، افراد كثيره‌يه‌شمولی بولونان براسم‌عامك علی‌سبيل‌التمثيل بعض انواعنی ذكر ايتمش، اوبری‌ده ينه‌اواسم عامك ديكرنوعنی برای تمثيل ذكر ايله‌مش بولونوركه بونی‌ده برقاچ مثال ايله ايضاح ايده‌لم :

(ثم‌اورثنا الكتاب الذين اصطفينا) آيتنده (ظالم - لنفسه) واجباتی ترك ، محرماتی ارتكاب ايدنه شامل‌اولور. (مقتصد)فاعل‌الواجبات، تارك‌المحرماته شامل اولور . (سابقون) ، كليتجه : واجبات وحسنات ونوافل ايله تقرب‌الی‌اللهده بولونانه‌شامل اولور .

شيمدی سلفدن هربری ، انواع طاعاتدن برطاعتی ذكر ايده‌رك صورت ظاهره‌ده آرالرنده بر اختلاف وارمش كبی كوزوكورسه ده حقيقتده برمقصداطرافنده طولاشان اشبو ذوات،اختلافدن پك اوزاق بولونمقده‌در . مثلا اودوتليلردن بری « سابقدن مراد : وقتك اولنده نماز قيلاندر ، مقتصددن مراد: اورتاسنده قيلاندر، ظالم لنفسه‌ده وقت اصفراره قدر تأخير ايدندر » دير.اوبری‌ده « سابقدن مراد: زكات‌وصدقه ويرندر، مقتصد : يالكز زكات ويرندر ، ظالم ايسه مانع‌الزكاتدر » ديرسه آرالرنده تضاد تشكيل ايده‌جك اختلاف بولونماديغنی آكلامق ايچون پك اوقدر درين دوشونمكه حاجت يوقدر ظن ايدرم .

مثال ديكر : (ربنا آتنا فی‌الدنيا حسنةً وفی الآخرة حسنةً وقنا عذاب‌النار) آيتنده‌دنياده‌كی (حسنه) يی بعض مفسرين « صحت‌بدن » ومقدار

كافى رزق ، آخرتده‌كى حسنه‌يى «ثواب ورحمت» ايله تفسير ايله‌مش ، حضرت على كرم‌الله وجهه دنياده‌كى حسنه‌يى «مرأهٔ صالحه» آخرتده‌كينى «حوريلر» ايله‌عذاب نارى‌ده «كوتوقارى» ايله تفسير ايله‌مش، حسن بصرى، دنياده‌كى حسنه «علم وعبادت» آخرتده‌كى «جنت» عذاب نار ايسه «جهنمى مؤدى اولان شهواتدر» ، ديمشدركه شو اختلافات ، اساس مقصد اوزرينه دكل ، تعبيرات تمثيليه‌يه محمولدر .

برغمدلى جودت

. اورو ج مسئله‌سى حقنده جواب

وطن غزته‌سنك (٣٧٥) نومرولى نسخه‌سنده عبيداه افنديك (سلمان‌نظيف‌بك) عنوانلى ورسملى غزته‌نك (٣٣) نجى نومرولى نسخه‌سنده سلمان نظيف بكك (رمضان مصاحبه‌سى) سرنامه‌لى مقاله‌سنى اوقودم ، ضروريات دينيه‌مزدن برفرض قطعى‌نك ياكليش تفسير ايديلديكنى كوردم. موجب ضلال اولديغى ايچون بو ياكليشانى تصحيح ايتمك وجيبهٔ دينيه‌در .

آنك ايچون عاجزانه برخدمت دينيه‌ده بولنمق مقصديله بو خطاى عظيمى رد ايتمك ايسترم .

فقط مقصده باشلامادن اول انظار قارئينه شو نقطه‌يى عرض ايده‌يم كه : امام على (كرم‌الله‌وجهه) حضرتلرينك برخطبهٔ بليغه‌سنده (ان المؤمن اخذ دينه من ربه ولم يأخذ عن رأيه) كلام عاليلرى ايله بيان بيورلديغى اوزره بشر ، دين حقى كندى عقل ورأيندن دكل‌ده ربيسندن اخذ وتلقى ايتمشدر.

واقعا عقل سليم ، حجج الهيه‌دن بر حجت ، طرق علمدن برطريق ، خطابات شارعى ، مصالح دين ودنيايى معرفت ايچون بر آلت اولوب حدوث عالم ، وجود صانع ، توحيد بارى كبى دائرهٔ عقلده بولنان بعض حقايق دينيه‌يى معرفتده كافى ايسه‌ده احوال آخرتك تفاصيلى ، عبادتك كيفياتى ، كميانى شرائطى ، اوقاتى ، زكاتك ، حدودك ، كفاراتك مقاديرى كبى ساحهٔ حس و عقل خارجنده بولنان بعض احكام و حقائق عاليهٔ دينيه‌يى معرفتده غير كافى‌در . چونكه بونوع احكام ، عقل ايله دكل ، آنجق معجزات ايله مؤيد اولان خبرصادقله بيلنير. عقول بشر بوخصوصده ارشادات شارعه‌محتاجدر. بوكبى احكام و حقائق دينيه يالكز بيانات شارع ايله ثابتدر .

عقل ايسه آنجق آنك امكانى ادراك وبونلرى ناطق اولان خطابات شارعى فهم ايده‌بيلير. بناءً عليه احكام و حقائق دينيه‌نك جمله‌سنى معرفتده عقل غير كافى‌در . ايشته بونك ايچوندركه : خالق تعالى حضرتلرى امور دينيه و مصالح دنيويه‌ده افراد بشرك محتاج اولديغى احكام وحقائق عاليه‌يى تبليغ وتعليم ايده‌رك خلقى حقه ارشاد وظيفهٔ مقدسه‌سيله موظف اولمق اوزره انبياى عظام حضراتنى بعث بيورمشدر .

(بنى الاسلام على خمس الخ) حديث شريفيله اسلامك مبنى عليهى عد اولنان اصول و احكام دينيه‌دن صومك مشروعيتى ، شرائطنى ، كيفياتنى اوقاتنى ، مقاديرنى شرع شريف بيان ايتمكسزين عقل بشر ادراك ايده‌مزدى . آنك ايچون صومه دائر احكامى شرع شريفدن ، يعنى كتاب‌الله ايله سنت رسول‌اللهدن اخذ وتلقى ايتمك مجبوريتنده‌يز. بوبابده شرعدن مأخوذ اولميان صرف عقلى سوزلره اعتماد و اعتبار ايده‌مه‌يز .

بو مقدمه‌يى عرض ايلدكدن صوكره مقصده شروع ايدييورم :

موضوع بحثمز اولان مقاله‌لرك نقاط متعدده‌سى خلاف شرع وموجب ضلال اولديغندن فقره‌فقره جواب ويرمك ايسترم ، فقط بو خصوصده اولا اوروج حقنده‌كى حقائق شرعيه‌يى كشف وايضاح ايده‌لم :

خلقت بشردن عصر سعادت رسالتپناهى‌يه قدر سبق ايلين انبيا و امتلره فرض اولوب قديم بر عبادت اولان اوروج - سورهٔ بقره‌نك (١٨٣) نجى آيت جليله‌سيله - امت محمدك تكاليف شرعيه ايله مكلف اولانلرينه فرض قيلنمشدر . چونكه : بو آيت جليله‌ده‌كى (كتب عليكم) نظم كريمى وجوب وفرض معناسنه‌در و بناءً عليه بو آيت كريمه ايله عموم مكلفين حقنده اوروجك اساس فرضيتى واصل وجوبى ثابت اولمشدر .

واجبى ايفا خصوصنده مكلفينك احوالنه كوره عزيمت ويا رخصت حكملرى ايجاب اولنديغى ايچون خسته‌لر ايله مسافرلره سهولت وتوسعه اولمق اوزره رمضانده طوتمادقلرى كونلر عددى قدر باشقه آيلردن اوقدر كونلر اوروج طوتمه‌لرينه سورهٔ بقره‌نك (١٨٤) نجى آيت جليله‌سنك (وعلى الذين يطيقونه فدية) قول كريمنك منسوخ اولوب اولمامسنده ، خصوصيله بو آيتك معناسنده اختلاف اولنمشدر .

نسخه قائل اولانلره كوره قرائت مشهوره اوزرينه نازل اولان (يطيقونه) قول كريمى (استطاعت) يعنى برشيئه كوج يتوب قادر اولمق معناسنه كلن (اطاقه) مصدرندن مأخوذدر . ضمير ايسه صومه‌راجعدر. بوكا نظراً آيت جليله‌نك معناسى (اوروجه كوجى يته‌نلرك شايد طوتمازلر ايسه فديه ويره‌لرى واجب اولور) ديمكدر .

بومعنايه كوره مكلفيندن اوروج طوتمق قدرتنى حائز اولان اصحاى مقيمين، اوروجه بدل فديه ويرمكله ايام معينه‌ده اوروج طوتمق بيننده تخيير اولنمشلر ، يعنى مكلفيندن بو زمره ، وجوب اداسى ذمتلرنده تقرر ايتمش اولان اوروجى يا عينيله وياخود مثل غير معقولى ايله ايفا ايتمك اوزره مكلف قيلنمشلردى .

بو آيتده نسخه قائل اولان جمهور سلفك اثبات مدعى ايچون تمسك ايلدكلرى دليللرى : اولا - امام بخارى ، مسلم ، ابو داود ، ترمذى ، نسائى طبرانى ايله‌سائر ائمهٔ حديثك روايت ايله‌دكلرى‌ده اجلهٔ صحابهٔ كرامدن(سلمة ابن الاكوع) رضى‌الله عنهك قوليدركه : مشاراليه حضرتلرى (لما نزلت هذه الآية وعلى الذين يطيقونه فدية طعام مسكين كان من اراد ان يفطر و يفتدى حتى نزلت الآية التى بعدها فنسختها) يعنى (وعلى الذين يطيقونه فدية) آيت جليله‌سى نازل اولديغى زمان ايسته‌ين اوروج طوتار ، ايسته‌ين افطار ايدوب فديه ويرر ايدى . بوندن صوكره‌كى آيت نزول ايدنجه‌يه‌قدر بويله ايدى . (فمن شهد منكم الشهر فليصمه) آيتى نازل اولوب او آيتى نسخ ايله‌دى ، ديبوركه بو روايت (وعلى الذين يطيقونه فدية) آيت جليله‌سنك اصحاى مقيمين حقنده ناطق اولديغى تخيير حكمنك منسوخ اولديغنى مبين‌در .

ثانياً — (١٨٤) نجى آيت جليله‌ده مريض ايله مسافرك ترخيصى ، مقيم صحيحك تخيير اولنديغى بيان بيورلدقدنصكره (١٨٥) نجى آيت جليله‌ده مريض ايله مسافره ويريلن ترخيص حكمى تكرار اولنمشدر . اكر (١٨٥) نجى آيتده‌كى (فليصمه) قول كريمى (١٨٤) نجى آيتده‌كى (يطيقونه) قوليله مقيم صحيحه ويريلن تخيير حكمنى نسخ ايتمه‌مش اولسه‌يدى بو تكرار هيچ بر فائده افاده ايتمه‌مش اولوردى .

بعدالنسخ مريض ايله مسافره بخش اولنان ترخيص حكمنك كماكان باقى اولديغى بيلديرلمك ايچون (ومن كان مريضا او على سفر فعدة من ايام اخر) آيت جليله‌سى اعاده بيورلمشدر. بناءً عليه

بعدالنسخ صحیح مقیمه رمضانده عیناً اوروج طوتمق فرض اولدیغی کبی مریض کسب عافیت ایدوب مسافرده اقامت ایلینجه اوروجی قضا فرضدر.

امام مالك کبی نسخه قائل اولانلره کوره شیخ فانی أولونجه‌یه قدر مستمراً عاجز اولدیغی ایچون مریض حکمنده‌در. قبل الصحة مریضه قضا و فدیه واجب اولمدیغی کبی شیخ فانی‌یه‌ده نه قضا ونه فدیه واجب اولماز. شیخ فانی‌یه فدیه‌نك عدم وجوبنه دائر امام طحاوی‌دن‌ده بر قول روایت اولنمقده‌در.

بدایت اسلامده امت اسلامیه‌نك معتادی اولمایان بر شیء ایله امر ویا بر شیئدن نهی اولونور کن عدم انقیادلرینه باعث اولمامق و اونلری او حکمه آلیشدیرمق حکمتنه مبنی حکم، دفعةً دکل‌ده توسعه طریقیله تدریجاً تبلیغ اولونوردی. اساساً بو طرز تبلیغ سنت الٓهیه‌دندر.

ایشته بونك ایچون حرمت خمر، اوچ صفحه‌ده تبلیغ اولنمشدر. اولا — مضرتی منفعتندن زیاده اولدیغی بیان بیورلمش، ثانیاً — اوقات صلاتده سکر حرام قیلنمش، ثالثاً — حکم قطعی تبلیغ اولونه‌رق خمر صورت قطعیه‌ده تحریم اولنمشدر.

اوروج ده خمر کبی اوچ صفحه کچیرمشدر:

اولا — مدینهٔ منوره‌یه هجرت وقوعنده یوم عاشورا و ایام بیض‌ده استحباباً اوروج طوتولماسی رسالتپناه افندیمز طرفندن امر اولنمش، ثانیاً — ایکنجی سنهٔ هجریه‌نك شعبانده رمضان اوروجنك فرضیتنی ناطق اولان (کتب علیکم الصیام) نظم کریمی نازل اولوب (وعلی الذین یطیقونه فدیة) قول جلیلی ایله مکلفیندن صحیح ومقیم اولوب‌ده اوروجه کوجی یه‌تنلر واجبی ادا خصوصنده فدیه ویرمك ایله اوروج طوتمق بیننده تخییر اولنمشلردر.

ثالثاً — (فمن شهد منکم الشهر فلیصمه) آیت جلیله‌سی نازل اوله‌رق شهر رمضانده حاضر اولانلردن اوروجه کوجی یه‌تن هر فرده رمضانده عیناً اوروج طوتمق تعیین و فرض قیلنوب مقدما ویریلن تخییر حکمی نسخ اولنمشدر.

ایشته آیتده نسخه قائل اولانلرك نقطهٔ نظرلری بودر. (مابعدی وار)

اسکلیبلی محمد عاطف

مریخ سیاره‌سی

بو سنه مایس وحزیران آیلرنده کیجه یاریسیندن صکره، تموز و اغستوس آیلرنده بر آز اول شرقده پارلاق بر قیرمزیییلدیز نظر دقتمزی جلب ایدر. فضانك بی نهایه درینلکنده اسرار انکیز بر صورتده پارلایان بو جرم سماوینك ضیاسی شیمدی‌یه قدر ماهیتنی ادراکدن عاجز بولندیغمز دیکر کواکب کبی تیتره‌ك دکلدر. سما حقنده معلوماتی اولانلرجه بونك مریخ سیاره‌سی اولدیغی قولایلقله کشف اولنه بیلیر. فلکیات مراقلیلری وهیئتشناسلر منظومهٔ شمسیه‌نك (علویین) ده‌نیلن سیاراتنك ایلکی اولان مریخی بو آیلرده دقتله تعقیب ایده‌جکلردر چونکه ارضه اولان مسافه‌لی ٢٣ اغستوسده أللی بش کسور میلیون کیلومترویه اینه‌جکدر. مریخك بزه تقربی سنه‌لر، حتی عصرلردنبری ذهنلری اشغال ایدن بعض مسائلك قطعی اوله‌رق حالنه یاردیم ایتمك احتمالی واردر.

«مریخده حیات وارمیدر؟» سؤالنه زمانمزده مثبت بر جواب ویریله‌میور. واقعا مادام (کوزمان) نامنده زنکین بر قادینك تبرع ایلدیکی یوز بیك فرانغك مریخدن غیری بر سیاره ایله مخابره‌ده بولنمغه موافق اولانه ویرلمسنی فرانسه‌ده فن اقاده‌میسی قبول ایتمش ایسه‌ده بو قرار، مریخك مسکون اولدیغنی هیچ بر وجهله اثبات ایده‌من. بوندن باشقه مریخده قناللرك موجودیتی و بر چوق مناقشاته سببیت ویرن ضیادار اشارتلر مسئله‌سی واردر.

مع الاسف مریخ افقدن چوق یوکسلمدیکی ایچون رصدات غایت مشکل اوله‌جقدر سیاره‌یی تمامیله تدقیق ایچون نصف کرهٔ جنوبیده بولنمق لازم کلیور. هیئت مراقلیسی Mac Afee اسمنده بر آمریقالی بونك ایچون آمریقای جنوبیده شیلی‌ده (شانارال) نام محلده دنیانك اك بیوك تله‌سقوبنی تأسیس ایتمکه تشبث ایله‌مشدر.

بو رصد آلتنك آینه‌سی اون بش متره‌دن فضله بر قطره مالك اوله‌جق و ثانیه‌ده بر کره دور ایدن بر کوووه‌ت درونده بولنان انجه جیوا طبقه‌سندن تشکل ایله‌یه‌جکدر. تله‌سقوبك هیئت مجموعه‌سی بر معدن قویوسنك ایچریسنه وضع اولنه‌جقدر. تخمین ایدیلن مصارف یوز اللی، ایکی یوز بیك دولاردر. شو تصورك قوه‌دن فعله چیقمسی البته قولای دکلدر، لکن موسیو ماق آفی‌نك دنیاده متعدد معدن اوجاقلرینی ایشلتدیکنی و صرف آلات رصدیه‌یی نقل ایچون بر کمی‌یه صاحب اولدیغنی دوشونه‌جك اولورسه‌ق خیالك حقیقته انقلاب ایده‌جکنه ایناننه‌بیلیرز.

هیئتشناسلر آمریقالی مهندسك تله‌سقوبیله الده ایده‌جکی نتایجی مراقله بکله‌یورلر. زیرا قناللردن ماعدا فرانسه‌ده نیس رصدخانه‌سی مدیری (بروتن) طرفندن ١٩٠٠ سنه‌سنده سیاره‌نك قرصی اطرافنده مشاهده اولنان ضیادار خطلرك اسرارینی حل ایتمك ممکن اولامامشدر. عجبا بونلر مریخلیلرك بزه ویردیکی بر ر اشارتمیدر؟ خلاصه یاقینده یا رصد آلتلریمزك بوزوقلیغنی، یاخود مریخلیلرك ارضلیلردن زیاده مترقی اولدیغنی اوکره‌نه‌جکز.

سعدی

محفل ادبی:

نعت شریف:

ای شاه اثر معتبری صنعت حقك
انموذج بی شائبه‌سی قدرت حقك
سنسك او کمالات ایله حقا که یکانه
ذاتکدر اولان جلوه‌کهی وحدت حقك
خالق کبی، أش یوق سکا ای فرد خلایق
سنسك یالکز مظهری فردیت حقك
اصحاب معانیجه لب معجزه کویك
ینبوع هدا - موجه‌سیدر حکمت حقك
ارباب حقیقتجه‌ده رخشنده جمالك
مرأت صفا پروری ماهیت حقك
مجلای مجلاسی اودر دیدهٔ کونه
- تعبیری اکر جائز ایسه - صورت حقك
قوللر سنی سه‌ومکله اولور حقه مقرب
ای ذاتی اولان سه‌وکیلیسی حضرت حقك
اولجه سنك بابکه بن عبد دخیلم
زیرا اوراسی مدخلی عبدیت حقك
طاهر قولکی ملتفت ایت بر نظر کله
ذوق آوری اولسون او نظر، وصلت حقك

طاهر المولوی

§

فروزان خانمك ارتحالی تاریخی

١٧ محرم ٣٣٧ تاریخنده ارتحالی وملکانه اخلاقیله بعض احوالی محفلك ٥ نومرولو نسخه‌سنده یازیلان دادر مرحوم مدحت ربیبی بکك (فروزان) نامنده بریادکار حیاتی قالمشدی.

باباسنك فضائل اخلاقیه‌سیله کمالات عرفانیه توارث ایله‌مش اولان زاواللی فروزانده، عمرینك اك پارلاق دوره‌سنده سونوب کیتدی؛ ابوبده (باودود) جوارنده مدفون بولونان ابوینك آغوش معنویسنه تودیع اولوندی. تاریخ آتی، اوندن متولد تأثرمك بر زبان بر ترجمانیدر:

ینه یاقدی أولومك صولتی حیفا یوره‌کی
ینه صولدوردی هنوز غنچه اولان بر چیچکی

او جیجك كه فلك حسن وبها ییلدیزیدر
نوبهار آنی لطافتده ، ربیعی قیزیدر
مادر والدینه شوق فروزان ایدی او
باعث تسلیت خاطر سوزان ایدی او
کچیروب پنجه‌سنی دست ودم ، سینه‌سنه
کوتوروب طوپراغه‌ده ویردی اونی آننه‌سنه
کتدی درکاه الهیسنه ناکام اولارق
روحی اولسون اوراده ملتفت حضرت حق
دمعهٔ ماتم ایله لمعهٔ شبنم یرینه
قطرهٔ رحمت اینه صبح ومسا مقبرینه
بش وقت عکسی بونك سامعه‌یه مدهشدر :
مدحتك روح فروزانی افول ایتمشدر

١٣٤٢ طاهر المولوی

§

شیخ عبدالباقی افندی حضرتلرینك غزل عارفانه‌لرینه

نظیره

دوشوب تهیجه فصل الخطاب عشقکدن ؛
تمده قالمدی تاب ، انجذاب عشقکدن !
غریق شعلهٔ اذواق سرمدی اولدم ؛
ایچنجه چشمهٔ لعل مذاب عشقکدن !
صفای قلبی خیالکده بولسه‌کر ، بیدار
اولورمی حشره قدر دیده ، خواب عشقکدن ؟
لسان اهل معارفده بر کنایه‌در .
نصاب فیض الهی ، نصاب عشقکدن !
سه‌ویله ، سه‌ومه ، کوکللرده میل کلچهره
غلط دکلی اوده اکتساب عشقکدن !
مکر صحیفهٔ یکباره‌دن عبارت ایمش
جهان حسن وتماشا کتاب عشقکدن !
ضیای مهرده بر ذره‌در ، جهان آرا
فروغ درکه شوکت مآب عشقکدن
نیك نواسی ، دلك آهی ، بلبلك زاری ؛
برر انین حزین اضطراب عشقکدن !
وصول ایچین بکا ؛ ای کعبهٔ امل یتیشیر
فضای دلده قالان ایز ؛ شهاب عشقکدن
بو نو نظیره‌یی یازدم جناب باقی‌یه :
دوشوب تهیجه فصل الخطاب عشقکدن ! .

امساله محوی

قطعه

خاك جسم بر آتشم ای ماه
جوهر جانه کان اولایدی‌ده آه
نو بنو جان ویره‌یدم اوغرکده
حسرتکله اولونجه خاك سیاه

محی الدین رائف

مصرده قبرستان زیارتی

کچن نسخه‌دن مابعد

زیارت زمانی اولدیغی ایچون اکثریتله قاپیلر آچیق . ایچرلری کورونویور . کورونمه‌سه بیله بر آری ویزیلتیسی دویولیور. حاشا ثم حاشا یاربی سوزده قرآن اوقونیور . هرایکی آدیمده‌یولکمزی قارا قوری کیرلی برآل کسیور . باشی صاریقلی صورآنه باقدقجه ایکرندیکمز بودیلنجیلر ، حفظ قرآن سلك جلیلنه مسلط اولان بوکهله‌لرنه‌ده‌چوق. هر کوشه‌باشی بومردارلرله‌دولو. هپسی مسلط اولیور ، هپسی آرقه‌کزه طاقیلیور ، سویلیور. آلی سزده ، کوزی بشقه‌یرلرده ، بر دیکرینی قاچیرمه‌سین دییه. او کمدن برقادین کچیوردی . ینه بویله دیلنجیلردن بری پیشنه طاقیلدی. سویله‌دی ، سویله‌دی. سویلدیکی ده اك دهشتلی دعالر . مبارك بر آغیزدن چیقوب الله‌ده قبول ایتسه صدقه‌یی ویره‌جك اولان دوس دوغری جنت اعلایی بویلایه‌جق . قادین دونوب برکره (دفع اول) بیله دیمه‌دی . طبیعی غیرد ، غیرد ما کنه‌کبی ایشله‌ین بردیلنجی آغزینه (ووردم دویماز) برقولاق ایستر . حریفده

یورودی ، نهایت امکنك بوشه کیتدیکنی آکلادی ، دوندی . ساده دونمکله قالسه اعلی ، قادینه کفر ایدییوردی ...

دیریلرك یاشاتدیغی بو ملوث منظره‌لردن تیکسینه‌رك آیریلق ، برآزده اولولرك حیاتنه قاریشمق ایستیورم . ایشته صاغده‌دورت ستون اوستنده یاریسی ییقیلمش باصیق برقبر ، آلتنده اوچ ، درت طاش مجاس قورمشلر ، اکیلوب باقدم . کوزلرم آشنا برخطه تماس ایتدی . دوداقلرم طاتلی برقاچ کلمه میریلداندی . طاشلرده تورکجه‌ده یازیلیدی ، آلتنده ١١٠٩ تاریخلی (سلیمان آغا) نك روحنه زائردن فاتحه‌لر بکلنیوردی . اوآنده اوراتی ترك ایتمش وذهناً ١١٠٩ تاریخنده مرحوم عثمانلی ایمپراطورلغمزك حدودلرینی دولاشوب دونمشدم . آنجق او آنده شاعر اولمادیغمه تأسفلر ایتدم . اکر شاعر اولایدم دویدیغم حسلری أبدیته قدر یاشاتاجقدم . هیچ شبهه‌سزکه ١١٠٠ تاریخندنبری ترك ایتدیکمز طوپراقلرمزده نیجه سلیمان آغالر ، نیجه سلیمان افندیلر یاتیور . بونلرك بر چوقلری چیزمه‌لرندن قان آقان آلی بالطه‌لی حیدودلر طرفندن ایکنجی دفعه شهید ایدلدیلر . فقط اسلام دیارلرنده‌نکبت ومذلت آلتنده ایکله‌ین بوکبی قبرلرك حالی بکا داها حزین کلدی. زواللی سلیمان آغا ! سنی طانیمادیغم ، کیمك نه‌سی بولوندیغمکی بیلمه‌دیکم حالده‌سنی کندیمه بك یاقین عدایدییورم.

مزارکك یانندن کچنلرك برکوز بیله آتمادیغی طاشکی اوقودیغم وقت روحك اوخراب قبرکدن اوزاق دکلسه بنم دویدوغم آجویی کورمشدر . بلکه بنم بوفانی وآنی تأثرم ییللردنبری حسرت قالدیغك یکانه تسلی اولمشدر . هیچ شبهه‌سزکه بوندن صوکره‌ده شیمدی‌یه قدر ایچنده بولندیغك نسیانه تکرار دالاجقسك . ابدیته قدر ساده دنیاده‌کی عملك سکا یولداشلق ایده‌جك . بزلر ایچون سن مجهولیتدن کلمش ، ینه مجهولیته کیرمش برهیولادن عبارتسك . اکر او ، اوروجکلی ییقیق قبه آلتنده‌صارارمش توزلی مزار طاشکده‌اولماسه هیچ دنیاده بولونمامش کبی اولاجقدك . سن‌ده یاشادك ، سن‌ده حیاتك بوتون صفحه‌لرندن کچدك ، سنك‌ده توالی ایدن موسملر کبی کاه طالعك یار ، کاه بختسك قارا اولدی . کولدك ، آغلادك ، سه‌ویندك ، آجی چکدك . بلکه منقبه‌لری آلتون حرفلرله یازیلاجق جسور قهرمان ایدك ، بلکه‌ده سجیه‌سز وحیاتی لاتین حروفاتیله توصیف ایدیله‌جك سینسی ، ریاکار برمخلوق ایدك بلکه‌ده بوتون یاشادیغك مدتجه دیله‌دیککه نائل اولامیه‌رق کوزلری آرقاده قالمش بر ناکامسك وبلکه بوتون حیاتنده برالهه ، بر پیغمبره ، برمفکوره‌یه ، برعشقه عمرینی وقف ایتمش بر ولیسك . سندن خبر ویرن شوپارلی ییقیق طاش پارچه‌لری اولماسه‌یدی شیمدی بوتون حیاتك مجهول اولدیغی کبی اسمك بیله یوق اولاجقدی . هم شیمدی‌یه قدر دایانا بیلمش ، تجربه تسلیم نفس ایتمه‌مش برایکی طاش پارچه‌سی نه وقته قدر اسمکی محافظه ایده‌بیله‌جك ، هم‌ده کیملر ایچون؟ یاربی ، اوبر کون زمان اونلری‌ده یره سریجه ، اوزه‌رلرنده (الله) و (محمد) اسملرینی طاشیان خطلری سیلینجه ناصل سنك سنجه‌یك قیمتلی اولان وکاه اقبالده کاه ادبارده کچمش بولنان کونلرك ، الحاصل بوتون حیاتکك بوکون ولدیغی کبی ، اسمك‌ده یوق اولدیغی وقت بوتون جانلی ماضیله تماماً معدوم اولاجقسك . آمان یاربی دنیا بوقدرده‌می بوش !

سلیمان آغانی کندی ایصسزلغنده بیراقه‌رق آیریلدم . برآز اوته‌ده ینه قاووقلی برمزار ، ینه تورکجه بر کتابه . بوراده یاتان (عبدالله آغا) . بوقبرك‌ده زیارتجیسی یوق . کیمسه آدینی آغزینه

آلیور . فاتحه بکله‌ین یازیلره دونوب باقیور . ذاتاً یازیلر اوقونمازلقدن سیلنمش کبی . حساب ایتدم، عبدالله آغاده یوزلرجه سنه‌لردنبری بورادە یاتیور . دوشونیورم ، دها دوغریسی دوشونمك ایستیورم که تورکك اسمنی ، لسانتی نیل وادیسنه کتیرن بوآدملر ، ایکنجی وطن ایدیندکلری بو مملکتك بوکونکی تورکلکی غیب ایتمش حالنه نه دیه‌جکلر ؟..

عبدالله آغانك مزاری سنه‌لردنبری سورن بر سکون ایله حرکتسز وسسز دوریور . بنم کبی حرمتسز بر زائردن خبری بیله یوق. کچیورم .

•
• •

حیاتك اك بویوك لذتنی رسم چکمکده بولان یولداشم ، فوطوغراف ماکنه‌سیله مشغول . فقط هپ اسکی ، ییقیق دوکوك قیریق پارچه‌لی قبرلردن باشقه بر شی کورمیورز . هانکی بریسنك کبی چکسین . ساده بودور طاشلرك وباصیق قولوبه‌لرك آراسنده یوکسه‌لن عرب طرز معماریسنده برقاچ قبه وار . اونلرده ییقیق ، یاریسی یوق، یازیلری سیلنمش ، صیوالری دوکولمش ، آلتلری قیریق طاش پارچه‌لریله توز طوپراقدن عبارت. ماضیده‌کی وظیفه‌لری صوکنه ایریشمش . حال حاضرده‌کی عصری وظیفه‌لری دیریلره آبدستخانه خدمتنی کورمك ! تك توك أولرده وار . طبق بزم طشره أولرمز کبی . کیمیسی قفسلی، کیمیسی پانجورلی. بوأولر زیارت کون وکیجه‌لرنده اوطورولمق ایچون، دایالی ، دوشه‌لی . بعضیسنده الکتریك بیله وار ، طبیعی زنکین ویا اسکی برعائله‌دن اولوب ده زنکینلکنی صاووروب کول ایدن میراث یدیلره مخصوص . مزارلقده‌کی أوی کیمسه آلمدیغندن أللرنده قالمش. برشهر قدر بویوك اولان بوقبرستانده یکانه یشیللکی بوأولرك سوقاق ویاباغچه‌لرنده‌کی برایکی آغاج تشکیل ایدیور . زیارت زمانی اولدیغی ایچون اکثریسنك اوکلرنده اوطوموبیللر ، آرابه‌لر، قاپیلرندن کیروب چیقان اوشاقلر وار . ارککلر ایچون ناصل اولسه کیدیلیرسه‌ده قادینلر ایچون تماميله سیاه کیینمك عادت . هرطرف سیاه ، باش بیله سیاه براورتویه صاریلیور . میدانده کوزوکن بریوز ایله ایکی أل . چیرکینلر ایکرنج برصورتده بوسبوتون چیرکینلشیور - لرسه‌ده کوزللر دها رونق بولیورلر . ماتمی بر سیاهلق ایچنده زنباق تنلی بریوزك چرچیوه‌لدیکی فتان باقیشلی ایکی متموج ماوی ویا قارا کوز، صاحبه‌لرینه بوآنلرده - هرحالده - بك سه‌ونجلی وغرورلی آنلر یاشاتیورلر. کیم بیلیر بلکه أولولر، بوتازه کوزللرك کلمه‌سندن ممنون اولیورلر . نصل ممنون اولماسینلر مزارلقلرینه سینن قسوت وکدر سیلینیور . اولدقلری‌ده شوندن بللی که زیارتجیلرك هیچ برینه صیقینتی ویرمیورلر، اوراده بولندقلری مدتجه ساعتلر ، کونلر وکیجه‌لر شنلك وشوخلق ایچنده کچیور . ساده برچالغی اکسیك !...

عادت اوزره کللرله، چیچکلرله، خرما آغاجی یاپراقلریله‌سوسله‌نن مزارك ویامزارلرك باش اوجنده اون بش یکرمی ، بعضاً اوتوز کیشی بردن قرآن اوقویور. واقعاقرآن اوقویورلر، اما اللریله آیاقلریله کوزلریله باشقه شیلرده اوقویورلر . کوشه‌ده‌کی پلاو ویا حلوا تجره‌سندن باشنی چه‌ویرمه‌ین ، آراده صیره‌ده شخصی کوزوکن آشجی‌یه فیلدیر فیلدیر کوزلریله یمك ایسترکی باقان ، کاه صاغه، صوله اشارت ایدن ، کاه تلاوتی کسه‌رك بخشش غوغاسنه قوشان بودیلنجیلره، بوقدر پیس کیمسه‌لره بیلمم قرآن اوقوتمق کناه دکلمیدر ؟ حافظلق بویله پسپایه‌لرك ألنده تجارتدنمی عبارت قالاجق. دینلرینی، ایمانلرینی برطرفه براقلم ، اوراسنی اللهدن باشقه کیمسه بیلمز . فقط بیله‌جکمز و کوره‌جکمز بر شی وارسه اوده بوحریفلرك آبدستسز اولملریدر .

متعفن ومردار لاشه‌لرینك - وجودلری دیمه‌یه دیلم وارمیور - یانلرینه قوقودن یاقلاشیلماز. کوزمله کوردم . برقاچی برآره‌ده کیدیورلردی. ایچلرندن بری چومه‌لدی. نقض وضوء ایتدی . صوکراده سورویه قاتیشدی . هپ بردن بر مزارك باشنه چوکدیلر . ماکنه کبی اوقومایه باشلادیلر . کالك‌ده بویله‌لرینك واسطه‌سیله أولولرکز ویا دیریلرکز ایچون ثواب ایشلمکه قالقلك . قرآن اوقومق واوقوتمانك شرائطنه توفیق حرکت ایتمه‌دن ایشه قالقمق، قرآنه اك بویوك حرمتسزلك دکلده نه‌در ؟

هیچ شبهه‌سزدرکه وجودك پاکلکی ، قلبك صافلغی ایمانك روحانیلکیله اوقوناجق قرآندن أولولرمزك روحی دها زیاده متلذذ اولور. هرکس بیلیورکه پارا ایله محبت اولماز . محبت اولمادیغی کبی عکسی‌ده اولماز. کیمسه‌یی پارا ایله بردیکری ایچون آجیندیرامازسکز . ساخته تأثر برطرف .

بوقبرستانده دها دوغروسی أولولر ایچون خرابه‌زار ویا مزبله ، دیریلر ایچون‌ده حشرات یاتاغی اولان بویرده فضله طورمقده معنا یوق : فضله طورمق اسلامیتك مصرکبی تورکیادن صوکره اك قویو اسلام یوردی اولان برمملکتده‌ده جهالت وتسیب یوزندن بدعتلره وخرافه‌لره منقلب اولدیغی حقنده‌کی فکره دلیل طوپلامقدن باشقه برشیئه یارامایه‌جق .

عجله عجله دونیورز . طبیعی کلدیکمز کبی دونرکن‌ده قیریق طاش ییغینلری ، یازیسی شکلی سیلنمش مزار طاشلری آراسندن کچیورز. کوزمه اوزرنده (محمد چلبینك) کلمه‌لری یازیلی بر طاش پارچه‌سی ایلیشدی . نه‌باشی نه‌صوکی وار. بومحمد چلبی کیم ومحمد چلبینك نه‌سنه، کیمنه عائد ومزاری نرده ایدی ؟ صورمیورم دوشونمیورم بیله، بوقدر کوردکلرمدن صوکره تحسس وتفکر قابلیتی‌بنده تماميله کورلشدی .

ینه صیواسی دوکولمش خرجی ایچنده مزار طاشلرینی میدانه ووران آلچق دیوارلر آراسنده دار سوقاقلردن یورویورز . تك مناره‌لی اولدقجه بویوك برجامعه راست کلدك . امیر قایتبایك مدفنی ایمش . جامعك اوکنده برمیدانجق وار . برده چشمه، بربقال، برقهوه، برآقطار(عطار) هپسی باصیق دکانلر . برسقاطولوم ایچنده صوطاشیور. جامعدن باشقه درت طرف ییقلمش خرابه. قاهره مزارلغی ایچنده وشهره طوپی طوپی اوچ چاریك، برساعت مسافه‌ده اولان بومحله ویا میدان، قاهره‌دن نه‌قدرده اوزاق قالمش. میدانده اوینایان چوجوقلر بیله باشقه انسانلرینك یورویشی بیله باشقه . جامعه یکرمی اوتوز باصاماقلی کنیش بر مردیونله چیقیلیور . جامع اولدقجه یوکسك وعرب اسلوبنده .

بورایی‌ده ترك ایدییورز . باصاماقلرك یانندن کچرکن کوردیکمز منظره، اوکون بوتون کوردکلرمزی تتویج ایتدی . مردیوه‌نك یان کوشه‌سنده ایکی کومه! ناصل دییه‌یم ؟ سزآکلایك باری . ایکی کومه هم اولدقجه قاباریق انسان تزه‌کی . بو جامعك آداملری کورمیورلرمی، چوبجی کچمیورمی؟ اویولدن کچن برارباب خیرده‌می یوق که خبرویروب ده قالدیرتسون. برکت ویرسون کونشه. ایچه قوروتمش! بلکده (قایتبای جامعی) نی آثار عتیقه دییه کزن سیاحلره برعجیبه کوسترمك ایچون بیراقشلر. صباحدنبری أپی وقت کچمش، کونش هرطرفی یاقوب قاوورمقده. قارنمز ایجه آجیقمش. اوستمز باشمز اونه بولانمش کبی بم بیاض . دیللر قوپ قورو. واقعا سبیللر، چشمه‌لر وار. فقط هپسی قورو . چشمه‌لرك موصلقلری قوپمش، یرلری اویولمش برکوز کبی . سبیللرك پارماقلغی آرقاسنه برتخته پرده قاپاییویرمشلر. . .

نه‌ده‌چوق، سبیل! سبیل، چشمه، سبیل، ینه

چشمه، نه سبیل . فقط هپسی قورو، یالاقلر قیریق، یازیلر سیلیك. ایلکین فرق ایتمه‌مشدك، صوکره نظر دقتمزی تحریك ایتدی‌ده هر آدیمده بر قورو سبیل ویا چشمه‌یه راست کلدك. ذاتاً قورو اولماسه‌ده فایدالری اولماياجق، آلا که بوزلی صو سبیلی اولسون، یوقسه ایلیق. قاینار درجه‌ده ایلیق صو ایله (تسکین عطش) پك قابل اولمیور.

تك توك تمیز اوجکزلرك اوکندن‌ده کچیورز. بعضیلری او قدر بزم محله اولرینه بکزیور که شمدی بریسنك قفسی قالقوب ایچریدن بر باش «هو عایشه خانم!» دییه قومشوسنه سسلنه‌جکمی دیه بکلیورم. انتظارمه یات کوت بر دیوارده، بره ایچنه ووران یانجوردن باشقه جواب ویرن یوق.

برر ایکیشر دونلر وار. بعض قاپیلرده شیاته‌لر، یورغانلر، سپتلر، تنجره‌لر آرابه‌یه یوکلنمکده. بعض آرابه‌لرده یوکلرنی آلمش دونیورلر. طبق یانغندن قورتارلمش پیلی پیرتی‌نی طاشیان آرابه‌لر کبی. فی الحقیقه آرقه‌یه صوك بر باقیشمزده مجاورین، بو بلدهٔ اموات یانمش ییقیلمش بر شهر کبی چیپلاق وخراب کوزوکیوردی. ساده بایراقی قبرستانده کچیرن خلقك محیط ایله تضاد تشکیل ایدن وهیچ بر جانس حریقزده‌یی آکدیرمایان شن سیمالری، سه‌وینچ وکولمه‌لری اولماسه .

رشید مظهر

اسعد دده افندی حقنده‌کی مکتوبدن مابعد

(٤٧ نجی نسخه دن)

قاهره‌ده مولویخانه‌یه مسافر اولدق و تصادفاً بر مبتدی مقابله‌سنده بولوندق. مسموعکز اولمشدرکه مبتدی مقابله‌سی، سماع مشقنده ملکه پیدا ایله‌مش اولان بر (جان)ی[۱] سماعخانه‌ده‌کی آداب و مراسمه و مجتمعاً سماع ایتمه‌یه آلیشدیرمق ایچین یاپیلان خفیف ترتیب بر مقابله‌در . بونده تکیه‌نك شیخی پوستنده بولونمازو (سلام)لر آثناسنده (آیین شریف) اوقونماز .

[۱] درویش مقامنده (جان) دنیلمه‌سی اصطلاحات مولویه‌دندر . .

قاهره‌ده قالدیغمز ایکی کون ایچنده جامع ازهر ایله برابر مشهد حسینی وامام شافعی، سیده نفیسه، ابن الفارض کبی اکابرك تربه‌لرینی زیارت ایتدك .

مشهد حسین - که جامع حسنین دییورلر - غایت مهیب ومحترم بر یر . سیدالشهداء حضرتلرینك رأس مبارکی اوراده بولوندیغی حقنده‌کی روایت اختلافلی اولمقله برابر درونده فوق العاده بر مهابت وار . اوقدرکه کیردیکم اثناده اوغرادیغم رعشه‌دن آیاقده طورامادم، دیز چوکمه‌یه مجبور اولدم .

عرفای عشاقك شیخ سخندانی و :

روحی لك یا زائر فی اللیل فدا
یا مونس وحشتی اذا اللیل هدی
ان کان فراقنا مع الصبح بدا
لا اسفر بعد ذاك صبح ابدا

رباعیسنك قائل حساسی عمر بن الفارض حضرتلری‌ده تربهٔ مخصوصه‌سنده ویك محترم بر سکون و وقار ایچنده غنوده ایدی .

برده (قایغوسز سلطان) دنیلن بکتاشی تکیه‌سنه کیتمشدك. فقط نصیب آلمق ایچین دکل، داخلنده‌کی مغاره‌یی کورمك ایچین .

تکیه، اهرامه ناظر بر تپه‌جك اوستنده مبنی. حریمی داخلنده ایجه کنیش واوزونجه طبیعی بر مغاره وار . درکاه نشین جانلرك افاده‌سنه کوره (قایغوسز سلطان) کعبه‌یه کیتمك اوزره تبریله اوتونلی آچمایه باشلامش، فقط عمری وفا ایتمه‌مش! مغاره درونده رجال مصریه‌دن بعضیلرینك محتشم قبرلری واردی .

مصریلر، قایغوسز سلطانه (ابو عبدالله المغاوری)

دییورلر . اهرامی درکاهك باغچه‌سندن تماشا ایله اکتفا ایله‌مشدك .

*
* *

قاهره‌ده ایکی کون اقامت ایتدکدن وبویوجك بر صندوق طولدوراجق قدر کتاب آلوب استانبوله کونده‌ردکدن صوکرا سویشه کیتدك، حجاز سواحلنی تعقیب ایده‌جك اولان (المحله) واپورینه بیندك .

بحر احمرده سفر ایدن واپورلرك قامارالرنده اوطورمق ویاتمق همان‌ده قابل دکلدر . چونکه عادتا حمام خلوتی کبی اولور . بونك ایچین برنجی موقع یولجیلری بیله اکثریت اعتباریله کیجه‌یی، کوندوزی کوکرته اوزه‌رنده کچیریرلر .

بزده نسبةً سرینجه واهونجه سیاحت مقصدیله کوکرته یولجیلغنی اختیار ایله‌مشدك . واپورده برچوق مسلمان وحج یولجیسی اولدیغی ایچین بش وقت اذان اوقونویور، جماعتله نماز قیلینیور، قرآن کریم تلاوت اولونویور، خلاصه‌سی مسلمانجه یولجیلق ایدیلیوردی . برنجی موقع یولجیلرندن وهند علماسندن بر مسلمانله کوروشمشدك . اسمنی اوکره‌نه‌مه‌دیکم بوذات، خواجه مرحومك فضل وکمالنی تقدیر ایدییور و بعض اسئله ایرادیله استفاده ایله‌مك ایستیوردی .

بیلیرسکزکه مرحوم، مباحثه‌دن هیچ خوشلانمازو غایت ایی بیلدیکی حالده عربجه و عجمجه ایله سربستجه قونوشامازدی. اونك ایچین هندلینك سؤاللرینه قارشی جواب ویرمکده - بیلمه‌دیکندن دکل - مشکلاته اوغرایور، عربجه باشلادیغی بر سوزی فارسی ایله، یاخود فارسی ابتدا ایتدیکی بر افاده‌یی تورکجه ایله اتمامه اوغراشیوردی. بنسه شو حاله قارشی کولمکدن ضبط نفس ایده‌میور، بیلدیکم کلمات ایله مرحومك ترجمان بی زبانی اولویوردم . بومنظره قارشیسنده تورك علماسنی عالم اسلامك یابانجیسی براقانلرك مهم عاملك لسان تکلم مسئله‌سی اولدیغنی، مملکتمزده منتسبین علمه عرب، عجم واردو لسانلرینك عملی بر صورتده اوقوتولماسنك درجهٔ وجوبده بولوندیغنی آکلایوردم .

طاهر المولوی

تورکستان

تاریخی جهتدن بر نظر :

توران اوواسنده ازمنهٔ قبل التاریخیه‌ده آری نسلندن کلن تاجیکلر یشایورلردی . میلاد عیسادن ٥ - ٦ عصر مقدم تورکستانده سای - ماساغیت، تونیجی ساق، اسکیف - اسکیت تورکلرینك بولندقلری مرویات تاریخیه‌دندر. بونلردن صوکره اسکی ایران شاهلرندن - صردریا بوینده ماساغیتلر طرفندن اولدوریلن - کیکاووس، دارا واسکندر استیلا ایتمش ایدی . ماکدونیالی اسکندر اورته آسیایی اشغال ایتدیکی دورلرده (قبل المیلاد، ۳۳۰) صردریا کنارنده خوجند شهرینه یاقین بر محلده (براق اسکندر)، یازموسمنده اوطورمق ایچون ماراکانده (سمرقند)، باکترا (بلخ) قصبه‌لرینی تأسیس ایتدی.

اسکندرك وفاتندن صوکره حاکمیت یونانیه‌یه خاتمه چکلیور؛ تورکستان بر مدت تونیجی تورکلرینك، بالآخره آلتایلردن ظهور ایدن هونلرك النده قالمش ایدی. هونلر طاغیلان تورك اقوامنی برلشدیره‌رك تورك قاآنلغی وجوده کتیرمشلرسه‌ده اوچنجی عصر میلادی اوائلنده هون خانلغی انقراضه یوز طوتوب تورك ایلنی بش عصر قدر جوجه‌ن - سیاپی تاتارلری اداره ایتدیلر . النهایه : آلتنجی عصرده آلتای طاغلری آره‌سنده جوجه‌نلردن قاچوب قالان هون تورکلری توکیو، یاخود اوغوز اسمی ایله جیقارق تورکستانی تکرار ضبط ایدوب اولوغ اوغوز قاآنلغی نامنده حکومت قوردیلر .

اوغوز توركلری مدنیت یولنده‌چوق چالیشد- یلر ؛ ال اسکی تورك الفباسی‌ده بونلرك اثری‌در .

اسلامیتك ظهورندن صوكره عراق ایله ایرانی ضبط ایدن عربلر ، یدنجی عصرده (ابن كریز) قومانداسنده توركستانه كلشلر ، (۷۱٤ ده) أمیر (قتیبه بن مسلم) اداره‌سنده‌كی عرب عسكری بخارا ، كاشغر ، وچینه قدر كیتمشلر ایدی .

عربلر ، توركستانده اسلام مدنیتنی یرلشدیرمكه علمی مؤسسه‌لر آچوب تعلیم ایله اوغراشمغه ، تورك حروفاتنه بدل عرب حروفاتنی قبول ایتدیرمكه چالشمشلر ، غایه‌لرینه واصل‌ده اولمشلر ایدی .

اوننجی عصر میلادیده توركستانده غزنویلر ، بعده سلجوق توركلری بولنیوردی . بونلردن سلطان محمود غزنوی ، ملكشاه وسانجار = سنجر ، تاریخده أیی نام براقدیلر . (۱۲۱۹) سنه‌سنه قدر پارلاق مدنیت اوجاقلری ظالم جنكیزك سوروسی ایله سوندورلدی . جنكیز توركستانه اوغورسز آدیملرله كیرمش ایدی .

بوغدارك یاقدیغی عمارات ، ییقدیغی دارالحكما - لانك حسابی یوقدر . بخارا ، سمرقند ، اوركانج كبی بلاد معموره‌یی تبدیل تراب ایلیوب ، یوز بیكلرجه - بلكه‌ده میلیونلرجه - ناسی قلنجدن كچیردی ...

جنكیزدن صوكرا توركستان تقسیماته اوغرادی : توركستانك شرق طرفلری چاغاتای = جغتای ، جنوب جهتلری هولاكو ، صردریا وآمودریا بویلری شیبان خان اولادینه اصابت ایتدی . چاغاتاینك اوغوللری زماننده توركستانده تشتت باش كوستروب اوفاق تفك امیرلر النده قالدی . ایشته شو صیره‌لرده - اون دردنجی عصرده - كلن تیمورلنك ، اختلافاتی ازاله ایدوب بوتون تورك اقوامنی بر آرایه طوپلادی ، توركستان اولكه‌سنك حاكم مطلق كسیلدی .

عینی زمانده آلتون اورداده حكم سورن (مامای میرزا)یه امیری (توقتامش) ی كوندردی . (۱۳۷۰) بوندن خبردار اولان مامای میرزا ، روسلرله برلشه‌رك (قولیقوا) صحراسنده تیمورك عسكریله قارشیلاشدی نتیجه‌ده غالب چیقان توقتامش میرزا ، غروورلانوب كندینی آلتون اوردانك خانی اولارق اعلان ایتدی . حتی بو قدرله اكتفا ایتمه‌یه‌رك - تیمورلنك هندستانده فتوحاتله اوغرا - شیركن هجوم ایدوب توركستانه قدر كلدی (۱۳۷۸) . او وقتده صردریانك شمال طرفلرنده بولنان كوچه‌لیلرده توقتامشه التحاق ایتدی .

(مابعدی وار)   توركستانلی

رفعت بن داود

طومار طرق علیه

نامنده‌كی كلیاتك (٤) نجی كتابی انتشار ایتمشدر .

صوفی و تصوف

كلمه‌لرینك اصل و منشألری حقنده‌كی مناقشات قدیمه و اخیره‌نك بالاطراف تدقیقات و محاكماتی تصوفمزك توركجه ، عربجه ، فرسجه بر چوق تعریفاتی حاوی بولنان بو اثر ، تاریخ تصوفمز نقطهٔ نظرندن بالوجوه قیمتدار و شایان مطالعه‌در .

مؤلفی أبو رضوان م . صادق وجدانی بك افندی آلتمش كسور صحیفه‌یه جمع ایتدیكی تدقیقات و محاكماتی كتابك صوكنده بر قطعه ایله خلاصه ایدیویرمشدر .

ارباب طریقت و تصوف ایله تاریخ تصوف مراقلیلرینه توصیه اولونور .

كتاب ، باب عالی جاده‌سنده ، حكاكلر ایچنده أسكی مالیه قارشیسنده صاتیلمقده‌در .

مدیر مسؤل : طاهرالمولوی

(مطبعهٔ عامره‌ده طبع اولونمشدر)

اداره‌خانه‌سی : بایزید جامع شریفی تربه قاپیسی قارشیسنده

اسلامك نفعنه خادم مقالات مع التشكر قبول ونشر اولونور .

یازانك شخصیتی دكل ، یازینك اهمیتی نظردقته آلینیر .

كلن یازیلردن شایان قبول كورولنلر تاریخ سیراسیله درج ایدیلیر .

كوندریله‌جك آثار ، اوقوناقلی ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر .

دینی ، علمی ، ادبی ، اجتماعی

محفل

۱۳۳۸

مجموعهٔ اسلامیه‌در

صاحبی ، مدیری ، محرری :

مركز توزیعی : باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) كتبخانه‌سی

آبونه بدلی : سنه‌لكی ۱۰۰ غروش ، آلتی آیلغی ۵۰ »

ممالك اجنبیه ایچین ۲۵ غروش ضم اولونمالیدر .

آبونه قیدی معامله‌سی هرسنه‌نك برنجی وایكنجی آی‌ آیدن اعتباراً اجرا اولونور .



عدد ۵۱ | جلد ۵ | محرم ۱۳٤۳ | فی : غروش ۱۰

مندرجات :

سنهٔ جدیده تاریخی :

غالبا مرحمت شامله‌سیله حقك

متبدل اوله‌جق غیری تجلیٔ جلال

كلدی الهام خدا مثلی حریم فكره

(سنة الفیض جمال) اولدی بوییل ، مشعرسال

مبدأ تاریخمزك ۱۳٤۳ نجی دوره‌سنی لطف الٓهی ایله ادراك ایدییورز . جناب حق ، بو دوره‌یی‌ده ، آتیده‌كی حسن امثالنی‌ده امت محمد حقنده متیمن ایلیه .

معلوم مدریا ، علیه الصلاة والسلام افندیمز ، بعض كلمه‌لردن تفأل ایدردی . مثلا : هجرت نبویه اثناسنده سوء قصد فكریله قارشیسنه چیقان (بریدهٔ بن الحصیب الاسلمی) نك اسم ونسبتندن تفأل ایله‌مش (بردلنا الامر) و(سلمنا) یعنی «ایشمز ، لطیفله‌شدی» و « سلامته ایردك » بویورمشدی .

عبد عاجزده بالایه درج ایله‌دیكم قطعهٔ تاریخیه‌ده ۱۳٤۳ رقمنی كوسترن (سنة الفیض جمال) تركیبنی فال خیر عد ایتدم وسنه‌لردنبری عالم اسلامه حكمران اولان تجلیٔ جلالك مبدل جمال اولاجغنه تبشیر معنوی صایدم . ان شاء الله ظنمده اصابت ایدییورم .

الٓهی مسلمانلرك كوروب آجیقلی حالنی

ایشیت اوكیمسه‌سزلرك تضرعات بالنی

ادامه ایتمه ، الویر محق اولان نكالكی

مبدل ایت جمالكه تجلیٔ جلالكی

محفلك ۳ و ۱۵ نجی نسخه‌لرنده محرمه دائر تاریخی واجتماعی ایجه معلومات واردر .

طاهرالمولوی

بو نسخه ۲۰ صحیفه‌در

محفل دینی وعلمی

تفسیرلر ـ مفسرلر

مفسرلر آراسنده‌کی صوری اختلافات

کچن نسخه‌دن مابعد

سلف آراسـنده تفسیر خصوصنده اختلاف ظن اولوندیغی حالده نفس الامرده اختلاف وتنازعدن بعیداولان بعض نقطه‌لر داها واردرکه تنبیه واخطار معرضنده اونلری‌ده اونوتمامق لازم کلیر .

برنجی نقطه : الفاظ قرآنیه‌دن برینك ایکی معنایه احتمالی بولونور و سـلفدن بری بر معنـایه ، دیکری‌ده اوبرمعنایه حمل ایدرده شوحال، ظاهربین اولان نظرلرده اختلاف کبی کوزوکورسه‌ده تدقیق نظراولوندقده لفظك دائرهٔ احتمالنده بولنان برمعنایی بری ، دیکر معنـایی ده اوبری مراد ایله‌دیکندن آراده اختلاف دینمکه لایق برپوروز بولنمادیغی کرکی کبی تظاهر ایلر .

لفظك بو رسمه ایکی معنایه تحملی مسئله‌سـنه کلنجه اونك‌ده سببی : اولفظك اشتراك لفظی ایله مشـترك اوله‌رق هر ایکی معنـانك دائرهٔ احتمالده بولونماسیدر . مثلا (قسوره) لفظی کبی‌که بولفظ ، اشتراك لغوی ایله ایکی معناده مشترك بولنمقده‌در . بری (آرسلان)دیکری (آتیجیلقده ماهرونشانجیلقی باهر آدم) معناسنه‌در . کذلك (عسس) کلمه‌سی بو قبیلدندر . چونکه : کیجه‌نك اقبال وادباری، معنالرینك ایکیسنده‌ده مشترکدر .

ایشته شو مثاللرده لفظك هرایکی معنایه تحملی اولدیغندن سـلف کرام حضراتندن هر هانکی بر مفسر ، ایکی معنادن برینه ، دیکر مفسرده اوبرینه حمل ایله‌دکده بونلرك آرالرنده اختلاف و تنازع واردر صـاییلاماز . چونکه : یا آیت ایکی دفعه نازل اولوب بردفعه‌سنده شومعنی، دیکر دفعه‌سنده دیکر معنی مراد اولنمشدر، یاخود د لفظ مشترکك ایکی‌معناسنی بردن‌اراده‌نك جمعی جائزدر» دیه‌نلرك مذهبنه موافق بولنمشدر .

شو نظریه‌لردن بالاستنتاج دیمك ایسترم‌که اصحاب و تابعین کرام حضراتی ، تفسیرده روایتی تجـاوز ایتمدکلرندن هرحالده جناب رسالتپناه افندیمزه اتصالی لازم اولان تفسیرلرنده یکدیکره قارشی حقیقی بر مخالفت بولونمـاز . مخالفت کبی کوزوکن شـیلر ، تخالف انواع قبیلندندر . تخالف تضـاد دکلدر . یاخود تخالف دیه توهم اولونان شیلر بروهم مجرددر. اصل حقیقی تخالف ، ایش روایتدن درایته انتقال ایله‌دیکی زمانلرده باشلامشدرکه اونلرك‌ده صیراسی کلدیکنده کندیلرندن بحث اولوناجنی طبیعیدر .

ایکنجی نقطه : بعضاً اصحاب ویا تابعیندن بر ذاتدن بر آیتك تفسیری حقنده ایکی سوز صـادر اولور وشخص واحددن صـادر اولان شـو ایکی سوز آراسنده برنوع توفیق ممکن اولماسـنه رغماً برنوع تناقص توهم اولونور . حال‌بوکه تعمیق نظر زماننده اودولتلینك هربر سوزی آیریجه بر قرائته مسـتند بولوندیغندن درحال توهم تنـاقص زواله کیدر .

مثال : ابن جریرك یازدیغنه کوره (لقالوا انما سکرت ابصـارنا) قول شریفنده‌کی (سکـرت) طرق متعدده ایله ثابت اولدیغنه کوره ابن عبـاس طرفندن (سـدت) ایله تفسیر اولونمش ، ینه او حضرته منتهی اولان دیکر طریق ایله ثابت اولدیغنه کوره مشارالیه طرفندن کلمهٔ مذکوره (سحرت) ایله تفسیر اولونمش . شیمدی بو حاله نظرهٔ حمقاء ایله باقانلر، اوحضرتك ایکی سوزی آراسنده تناقص توهمنده بولونورلرسه‌ده علم قرائتدن بهره‌منداولانلر بیلیرلرکه اولکی تفسیر (سـکرت) ده‌کی تشـدید قرائتی، ایکنجی تفسیرایسه تخفیف قرائتی اوزرینه مبتنیدر . اختلاف ازمنه و امکنه ناصل دافع تناقص ایسه اشبو قرائتك تخالفی‌ده عین‌وضعیتده‌در.

کذلك (سرابیلهم من قطران) آیت جلیله‌سنده‌کی (قطران) ی حضرت حسنك برکره بیلدیکمز ، ده‌وه‌یه سورولن قطران ایله، دیکر دفعه‌ده أریمش باقیر ایله تفسـیر ایله‌دیکنی روایت ایدرلر . کرچه بوده برتخالف منظره‌سی ارائه ایدرسه‌ده ایکی تفسیردن هر برینك برقرائته مسـتند اولوشی او توهمی ازاله ایدر . مثلا : اولکیسی (قطران) غیر منصرف اولماسی اوزرینه مبنی، ایکنجیسی تنوین ایله منصرفاً قرائتنه مبتنیدر .

مروی اولدیغنه کوره ابن عباس (اولا مستم النساء) نظم جلیلنده‌کی (لامستم) ی بعضاً (جامعتم) ایله ، بعضاً‌ده (ال ایله دوقونمق) معناسنه (جس بالید)ایله تفسیرایله‌مشدرکه برنجی تفسیر (اولامستم) ایکنجی تفسیر ایسه (اولمستم) قرائتی اوزره‌در . اختلاف صوری مباحثی بوراده ختامه ایردیکندن کله‌جك نسخه‌ده اختلاف حقیقی مباحثنه کیریشیله‌جکدر .

الهیات فاکولته‌سی تفسیر وتاریخ تفسیر مدرسی

برغمه‌لی جودت

اوروج مسئله‌سی حقنده

کچن نسخه‌دن مابعد

عدم نسخ مسئله‌سنه کلنجه: اجلهٔ صحابهٔ کرامدن (عبدالله بن‌عباس) حضرتلری (وعلی الذین یطیقونه فدیة) آیت جلیله‌سی منسـوخ دکلدر ، آنجق مشـقتله اوروج طوته‌بیلن اختیار ارکك و قادینلر حقنده‌در) دیبور .

بو آیتك شیخ فانی حقنده اولدیغی (امام علی) کرم الله وجهه افندیمز ایله (عبدالله بن عمر) حضرتلرندن‌ده مرویدر .

ایشته بونك ایچون حنفیلر ایله شافعیلر، بو آیت جلیله‌نك منسوخ اولمیوب شیخ فانی حقنده نازل اولدیغنه حکم ایتمشلردر .

نسخه قائل اولمایانلره کوره آیتده‌کی (اطاقه) استطاعت معناسنه دکل، بلکه (ادنی درجات القدرة علی الشیء) معناسنده‌در. بوخصوصه لغتله استشهاد ایده‌رك دیورلرکه :

عرب ، انسـانك برشیئه قدرتی صوك درجه ضعیف اولدیغی زمان (اطاق الشیء) دیر ، یوقسه بولفظی علی الاطلاق استعمال ایتمز .

ارباب لغت ، وسـع ایله طاقت بیننی تفریق ایدوب (وسع ، سهولت اوزره، طاقت ایسه شدت ومشقت ایله برشیئه قدرت معناسنه‌در) دیبورلر . ابوالبقا ، کلیاتنده دیبورکه: (طاقت، مشقتله بر ایش ایشله‌مکه انسـانی تمکین ایله‌ین قدرت مقدارینك اسمیدر . آنك ایچون (لا تحملنا مالا طاقة لنابه) قول کریمنده‌کی طاقت (مالاقدرة لنابه) معناسـنه دکل‌ده (مابه یصعب علینا) معناسنه‌در .) تورکجه‌ده (طاقتم طاق اولدی) دەنیلیرکه (کوجم قالمدی) دیمکدر .

شوحالده (اطاقه) مصدری استطاعتك ضعفه اوغراماسی، زواله قریب بردرجه‌یه کلمسی معناسنی افاده ایتمش اولور .

بو تحلیله نظراً (وعلی الذین یطیقونه فدیة) آیت جلیله‌سـنك معناسی (طاقتنك صوکنی ، وسـعنك نهایتنی صرف ایدرك شدت ومشقتله اوروج طوتابیلنلره فدیه واجبدر .) دیمك اولیورکه بو زمرهٔ مکلفین ایله مراد الٓهی، شیخ فانیلردر . زیرا شیخ فانیلر نه تماماً مستطیع ، نه‌ده تماماً عاجز ، بلکه ایکیسی اورته‌سی‌در. آنك ایچون و (علی الذین یستطیعون) ویاخود (علی الذین یعجزون) تعبیر اولنمایوب‌ده (وعلی الذین یطیقونه) تعبیربیورلمسی بلاغت قرآنیه ایجاباتندندر .

حنفیلره کوره : شیخ فانی‌یه فدیه‌نك وجوبی آیتك بومعناسنه نظراً ثابت اولمشدر .

نتیجه :كرك آیتك منسوخیتنه وكرك شیخ فانی حقنده نزولنه قائل اولونسون ، اصحای مقیمینك رمضانده عیناً اوروج طوتمالری فرضدر . آنلرك فدیه ایله اوروجدن قورتولملری ایچون مساغ شرعی یوقدر . نصوص دینیه ایله متواتراً نقل اولنه كلن سنت عملیه بوخصوصی صورت قطعیه ده بیلدیرمش اولدیغی كبی بوبابده اجماع امت ده انعقاد ایتمشدر .

بورایه قدر (یطیقونه) آیت جلیله سنده نسخه قائل اولانلر ایله اولمیانلرك نقطهٔ نظرلری وبومسئله نك ماهیت شرعیه سی تماماً كشف وایضاح اولوندقدنصكره عبیداء افندی ایله سلیمان نظیف بكه جواب ویرمك ایسترم:

اسكلیبلی محمد عاطف

تصحیح

یكن نسخه ده ۲۳ نجی صحیفه نك ۱۵ نجی سطرندن آشاغیكی عباره شـ یله اولاجقدر :

« باشقه آیلردن او قدر كونلر اوروج طوتمالرینه سورهٔ بقره نك (۱۸٤) نجی آیت جلیله سیله رخصت ویرلمشدر .

ابراهیم علیه السلام حقنده بر استیضاح

اسماعیل حق بك افندی یه

١

محترم افندم

توحیدافكارك ۹ و ۱۰ حزیران ۳٤۰ تاریخلی نسخه لرنده منتشر (حضرت ابراهیم علیه السلام توركدر) عنوانلی بر تتبعنامه كزی اوقودم، بعض جهتلرندن فوق العاده مستفید اولدم. بوندن طولایی عرض تشكر ایده رم . یالكز آكلایامادیغم ، عدم تفهم طولاییسیله ده قبولنده متردد ، حتی معذور قالدیغم بر بحثی حقنده ذات عالیكزی تصدیعه مجبور اولدم. اقسام سائره سی ایچنده وارسین ارباب بیان مطالعه ایتسین .

توراتك بخت نصر اردوسی طرفندن امحاء كاتب عزرانك یازدیغی نسخه نكده مؤخراً اضاعه ایدیلمش اولدیغی بیان ایله برابر (موجودلرك اصلنه اولان توافقنی قبول ایتمك برآز مشكل ایسه ده منقولات تاریخیه قسمنی عیناً وحرفیاً دكلسه بیله مألاً قبولده محذور مطالعه) ایتمه دیككزی سویلیوروا وكتابك منقولات تاریخیه سندن حضرت ابراهیمك حرمی (ســارا) نك جناب خلیل الله ایله بابا بر قارده ش اولدیغنی استخراج ایدییور ، (حال بوكه (سارا) عینی زمانده مشارالیه حضرتلرینك لاب قیزقرداشیدر. یكرمنجی فصلك اون ایكنجی آیتی صراحةً كوستریور. آیت ۱۲ «ودخی كرچك كه قیزقرنداشم بابامك قیزیدر ، اما آنامك قیزی دكلدر وبكازوجه اولدی » بوندن آكلاشیلیوركه او وقتلر ممنوعیت یالكز لام قیز قرداشلر ایچونمش. لاب قیزقرداشلر تزوج ایدیلیوردی) بویوروبیورسكز .

شــو نتیجه ، ذهنمی غجیقلادی . بناءً علیه ابوالفدا تاریخنی آچـدم . (ذكر ابراهیم الخلیل صلوات الله علیه) فصلنده (وهو ابراهیم بن تارح وهو آزر) دنیلدكدن ، قرآنده كی (آزر) ایله توراتده كی (تارح) ك عین ذات اولدیغی حقنده كی افادهٔ علیه كز تصدیق ایدیلدكدن صوكرا (و آمنت به زوجته سارة وهی ابنة عمه هاران) یعنی « حضرت ابراهیمی، زوجه سی وعمجه سنك قیزی ساره تصدیق ایتدی » معلوماتی ویریلدیكنی كوردم .

صوكرا (ابن جریرطبری) تاریخنك مطبوع تورکجه ترجمه سنی قاریشدیردم، اوراده ده شوسطرلری بولدم :

(ابراهیمك بر عمیسی وار ایدی . آنك آدینه هاران دیرلر ایدی. بو، هارانك برقیزی «وار ایدی. آدینه ســاره دیرلر ایدی . شــویله كم اول زمانده آندن لطیف و آندن كوزل خاتون یوغیدی. ابراهیمه ایمان كتوروب مسلمان اولمشیدی . ابراهیم آنی آلوب زوجه ایدنمشیدی) .

(ابوالفدا) ایله (طبری) كبی ایكی اسلام مورخنك بو مسئله ده كی شهادتی ، معلومات عاجزانه می تأیید ایله دی . فقط برده توراتی تدقیق ایتمك ایسته دم.

بنده كزده كی نسخه (آمریقان كتاب مقدس شركتی) طرفندن ۱۹۱۲ سنه سی استانبولده باصد یریلمش . (تكوین المخلوقات) سفرینك اون برنجی بابندن نقل ایله دیككز كلماتی بولدم . كلمه وتركیب كلام اعتباریله فرقلیجه اولان الفاظ منقوله نك ایكیسنی ده بورایه كچیردم . مقصدم ، ۸٥ سنه آراسی بولونان ایكی طبع بیننده كی تغیری كوسترمكدر .

نزد عالیكرده كی نسخه :

« ۲۷ — وتارحك تناسللری بونلردر. تارح آبرامی و ناحوری و هارانی تولید ایلدی . هاران ایسه لوطی تولید ایلدی .

۲۸ — و هاران تارحك اوكنده طوغدوغی ولایتده یعنی اوركلدانی ده اولدی .

۲۹ — وآبرام وناحور كندولرینه عورت آلدیلر. ابرام عورتنك آدی سارای وناحورعورتنك آدی ملكا كه ملكانك ویسكانك باباسی هارانك قیزی ایدی . »

بنده كزده كی نسخه :

« ۲۷ — وتارحك نسللری بونلردر . تارح آبرامی وناحوری وهارانی تولیدایلدی هاران دخی لوطی تولید ایلدی .

۲۸ — وهاران طوغدیغی دیارده یعنی كلدانیلرك اور (شهر) نده پدری تارحك حضورنده وفات ایلدی .

۲۹ — وآبرام ایله ناحور كندیلرینه برر زوجه آلارق آبرامك زوجه سی اسمی سارای وناحورك زوجه سنك اسمی ملكه ایدی . بودخی ملكه نك ویسكه نك پدری هارانك قیزی ایدی . »

(ابوالفدا) و (طبری)نك روایتلریله توراتك شوسوزلری قارشیلاشدیریلنجه (هاران) اسملی ایكی ذات بولوندیغی وبونلردن برنجیسی (تارح)ك قارده شی، ابراهیمك عمجه سی وقاین پدری، ساره نك، ملكه نك ویسكه نك باباسی، ایكنجیسی ده (تارح)ك اوغلی و ابراهیم ایله ناحورك قارده شی اولدیغی آكلاشیلیور كبی اولویور .

چونكه: سزده كی نسخه نك «وناحورعورتنك آدی ملكا كه ملكانك ویسكانك باباسی هارانك قیزی ایدی » عبارهٔ معقّده سندن یا كیلمیورسه م ـ معنی چیقارمق امكانی یوقدر . بنده كزده كی نسخه نك (بودخی) سنده كی اسم اشارتك مشارالیهاسی ده ساره اولمادیغی تقدیرده عینی امكانسزلق قارشیسنده قالینمق محققدر . مكركه « ملكه ، ملكه ویسكه نك پدری هارانك قیزی ایدی » معنای غریبی تفهم اولونه ! بوندن باشقه هرایكی نسخه ده كی پدر اولان (هاران) حضرت ابراهیمك وفات ایدن برادری فرض ایدیلیرسه داها بر چوق غرابتلر چیقیور .

ازجمله (تارح ، آبرامی و ناحوری و هارانی تولید ایلدی) عباره سی ترتیب صیراسیله ایسه ـ كه سوزك نسق طبیعیسی اونی ایجـاب ایدر ـ اولاد تارحك الـ بویوكی حضرت ابراهیم، الـ كوچوكی ده هاران اولمق لازم كلیر. بوتقدیرده ایسه بنی (تارح)ك الـ كوچوكلری (هاران) ك بویوك برادرلرندن پك چوق اول أو ، بارق وچولوق، چوجوق صاحبی، حتی برادری (ناحور) « قاین پدر اولماسی اقتضا ایدر.

ثانیـاً : ناحورك حرمی ملكه ، یاخود ملكا اولماسـنه ، اوده هارانك قیزی بولونماسـنه كوره همشیره سیله ازدواج ایدن یالكز حضرت ابراهیم دكل، قارده شی ناحورك ده برادر زاده سیله أوله نمش اولدیغی تبین ایدر . !

ثالثاً: توراتده تارحك اولادی آراسنده (ساره) نامنده برقیزی اولدیغنی كوستریلیور. اكر مشارالیها،

هاران بن تارحك كريمه‌سی ايسه حضرت ابراهيم،
همشيره‌سنی دكل ، برادر زاده‌سـنی آلمش اولور .
وسائره وسائره ...

حال‌بوكه ذهاب واقعك اسم مشابهتندن ، يعنی
تارحك (هاران) نامنده بر قارده‌شی، برده اوغلی
بولونماسـندن ايلری كلديكی قبول ايديلنجه عقل
ونقلك قبول ايده‌مه‌يه‌جكی شو محذورلرك هيچ‌بری
قالماز و يالكز مسلمانلرك دكل ، عموم اهل كتابك
حسياتی رنجيده اولماز .

ذات عاليكز، اك زياده سزك نسخه‌ده«ودخی
كرچك‌كه قيز قرنداشم بابامك قيزيدر اما آنامك
قيزی دكلدر وبكا عورت اولمشـدر » بزم نسخه‌ده
ايسه « فی‌الحقيقه بو پدرمك‌قيزی همشيره‌مدرولكن
والده‌مك قيزی‌اولمامقله بكازوجه اولمشدر»عباره‌سنه
استناد ايدييورسكز .

توراتده جرارملكی (ابيملك)» خطاباً‌حضرت
ابراهيمك سويله‌ديكی مروی بولونان بو سوزلری
عجبا تأويل ايتمك، مثلا « ساره» عمجه‌مك كريمه‌سی
اولديغی‌جهتله‌بويوك بابامك قيزی، يعنی‌حفيده‌سيدر.
والده‌مك قيزی اولماديغندن حقيقی همشيره‌م‌دكلدر»
معنای مألينی چيقارمق ممكن دكلميدر ؟

علی‌الخصوص توراتك (منقولات تاريخيه‌قسمنی
عيناً وحرفياً دكلسه‌بيله مألاً قبولده محذورمطالعه)
ايتمه‌ديككزی مقاله‌كزده بيان بويوروبورديكز .
او حالده او مبهم ، وياخود مجمل ويا خود ترجمه‌جه
ناقص عباره‌يی مألاً آلوب‌ده حسن تأويل‌ايله‌مك
لازم كلمزمی ؟

انبيای عظامدن (زلّه) صدوری قابل‌واوميانده
حضرت ابراهيمك حرمنی ، طولايسيله‌ده كنديني
قورتارمق ايچين زوجه‌سی حقنده (همشيره‌مدر)
كلامنی‌قائل‌اولديغی مسلمانلر آراسنده‌تواتراً‌معلومدر.
برشی داها واركه : ساره‌نك زوجهٔ ابراهيم
اولديغنی آكلايان (ابيملك)ك مشاراليهايه خطاباً
« ايشته برادركه بيك‌قطعه كوموش ويردم» ديديكی
ينه‌توراتك وتكوين‌المخلوقاتك‌يكرمنجی بابنده‌مقيد.
عجبا بو(برادرك) لفظی (عمجه‌زاده‌ك) موقعنده‌می
قوللانيلدی ؟

ناصيل‌كه عمجه چوجوقلرينك بربرينه(آغابك)
(آبلا) كبی خطاباتده بولونماسی بزده‌ده مرعيدر .
يوقسه لاب همشيره ايله ازدواج ايتمك جرار
اهاليسـنجه‌ده معتادمی ايدی‌كه اورا حكمدارينك
استغرابنی ، حتی نفرتنی موجب اولمادی ؟

توراتك ـ بلكه‌ده رمزی اولديغی ايچين‌ـ بزجه
آكلاشيلامايان بوكبی منقولات غريبه‌سی ، ازجمله
(لوط) و يعقوب عليهما السلام حقنده ـ معلومكز
اولمق لازمكلن ـ مرويات غيرمعقوله وغيرمقبوله‌سی
واركه‌مسلمان علماسنك‌ده، اوروپا ارباب قلمنك‌ده
شدتلی انتقاداتنه اوغرامقدن قورتولاماشدر. مثلا
(كتاب‌الفصل) مؤلفی (ابن‌حزم) نه‌قدر شدتلی
قلم قوللانير .

بلكه تورات مفسرلرنجه بو روايتلر ، معقول
ومناسب برر شكله افراغ ايديلمشدر . فقط بز،او
تفسيرلری‌بيله‌مه‌ديكمزايچين‌مجمل ومبهم،علی‌الخصوص
برباد برترجمه ايله‌معقد سوزلرقارشيسنده‌شاشيروب
قاليورز ، بر پيغمبر ذيشان حقنده بوكبی اسـناداته
ناصيل قالقيشيليور ديیورز . حال بويله ايكن اوكبی
سوزلری دليل اتخاذ ايله‌يرك اونلردن حكم‌ونتيجه
استخراجنه چاليشيرسه‌ق بيلمه‌مكه نه‌ياپمش وحقيقته
نه‌درجه ياقلاشمش ، داها طوغروسی‌اوندن نه‌قدر
اوزاقلاشمش اولورز ؟

دين كتابلرينی ـ تفسير وتوضيح اولمقسزين ـ
ساده ترجمه‌لرندن اوقومق، غالبا متنك مألنی آكلا-
يامامقدن عبارت قاليور .. وقالاجق .

دهازياده تصديع‌ايتمه‌مش اولمق‌ايچون ـ تطويله

مسـاعد بولونان سوزمی ـ بوراده كسيورم و شو
استيضاحنامه‌يی‌نظرعاليكزه‌عرض‌ايدييورم.ايضاحات
مقنعه اعطا بويورولورسه هم بنم ، هم‌ده بنم كبيلرك
تنوير افكارينه خدمت ايديلمش اولور . باقی احترام
افندم .

٢

ابراهيم‌عليه‌السلام ايله‌زوجهٔ محترمه‌سی‌حقنده‌كی
استيضاحمه جواباً ١٩ حزيران ٣٤٠ تاريخلی توحيد
افكار ايله نشر ايديلن مقـاله‌كزی سرور وحبور
ايله اوقودم .

صحيح‌بخاری‌ده مندرج (لم‌يكذب‌ابراهيم‌عليه ـ
السلام‌الاثلاث كذبات... قال‌اختی) حديث‌شريفنی
نقل‌ايدييور و «جناب ابراهيم (ع.م)ك‌همشيره‌مدر
سوزنی‌سويله‌ديكنی پيغمبرذيشان افنديمزده تصديق
بويوروبورلر » ديیورسكز .

أوت . خليل‌الرحمن حضرتلرينك كنديسـنی
اجرای آيين اثناسنده بولونمق ايچين‌قبره كوتورمك
ايسـته‌ينلره « بن خسـته‌يم » ديه اعتذار ايتديكی،
معبدده پارچه‌لاديغی پوتلرايچين بونلری‌كيم قيردی؟
سؤالنه « بويوكلری ياپمشدر» جوابنی ويرديكی،برده
زوجه‌سی سـاره‌نك نه‌سی اولديغی صـوران جبار
حكمداره « همشيره‌مدر » ديديكی طرف رسالتدن
منقول وبين‌المسلمين زلّات انبيا جمله‌سـندن اولمق
اوزره معلومدر .

ديمك‌كه حضرت ابراهيم،ساره ايچين‌لضرورةٍ
«همشيره‌م» ديمكله‌حقيقت‌حالی سويله‌مه‌مش،همشيره‌م
ديمه‌سنك‌واقعه مطابق اولماديغی، يعنی ساره، جناب
خليلك قيز قارده‌شی بولونماديغی‌ده اصـدق‌الانبياء
عليه‌اكمل التحايا‌افنديمزطرفندن‌تصديق‌بويورولمش.
اوحالده ؟.. فثبت‌المطلوب . نيته‌كيم ذات عاليكزده
« بر كونه التباسـه محل قالمامق اوزره شوراسنی‌ده
صراحةً عرض‌ايتمك ايسترم‌كه بزمسلمانلر ،حديث
شريفك مضمون‌جليلنه تبعاً‌جناب‌ساره‌نك،حضرت
ابراهيم (ع . م)ك همشيره‌سی‌اولماديغنه ديناً‌ايناتمغه
مجبورز، بونك‌عكسنی دوشونمك شرعاً جائزدكلدر»
ديه‌برحقيقتپرورلكده‌بولونويورسكز.بناءً‌عليه
مسئله حل ايديلمشدر .

ابرازبويورولان شودينداررانه‌انصاف‌طولايسيله
عرض تشكرات وتقديم احترامات ايلرم افندم.

[بوايكی مقاله، توحيدافكار غزته‌سيله‌ده نشر
ايديلمشدر]

طاهرالمولوی

كائنات و منظومه‌مزك صورت تشكلی

كائناتك صـورت تشكلی حقنده ؛ بللی باشلی
حال حاضر توراتلريله ، حضرت قرآنك واوروپا
حكماسـنك برر نقطهٔ نظری واردر . بونلردن ؛
توراتلرك افاداتی پك زياده مغاير حقيقت اولوب
اوزون اوزادی‌يه تشريح زحمتنه بيله ده‌كمز :

جنـاب حق ارضی وكائناتی آلتی كونده
ياراتمش‌وياراتديغی‌شيلری ايرتسی‌كون كندی كنديته
بكنمش، يدنجی‌كونده استراحت ايتمش .كوريليوركه
بوشكلده‌كی بر معبودك ، عادی بردولكردن هيچ‌ده
فرقی يوقدر . توراتك يالكز بو حكايه‌سی بيله ،
كنديسنك هرحالده موسی عليه‌السلامه من‌طرف‌الله
كوندريلان كتاب مقدس اولمديغنی اثباته كافيدر .
ذاتاً مذكور كتابه كوره كائنات هر شـيدن بيوك
بر ارض ايله اونك اطرافنده دونن بر كونش ،
بر قمر وبر قاچ يلديزدن عبـارتدر . ثوابت تعبير
ايديلن كواكب ، حقيق بر قبه‌دن عبـارت بولنان
كوكلره ميخلانمش و پرچينلنمش ايشـيقلردن‌بشقه
برشی دكلدر ، بونلرده محضا سـكان ارض ايچون
احسان بيورلمشدر .

بوكبی قيمتسز اخبـاراتك ؛ پك ذكی وعالم

اولوب حضرت قرآنده [. . . وانی فضلتکم علی العالمین . . .] آیت کریمه‌سیله مظهر خطاب الٓهی بولنان ملت اسرائیلیه نزدنده الآن اعتبار کورمسی قدر، صاحب مقاله‌یی حیرته دوشورن هیچ برشی یوقدر. حالبوکه بیلدیزلر قبهٔ سمایه‌میخلانمش و پرچینلنمش طرزنده اولان خرافات عتیقه‌یه قارشی قرآن‌عظیم الشان؛ سورهٔ (ق) ده‌کی [... ومالهامن فروج] «و اوسماده ده‌لیکلر یوقدر» مألنده اولان آیت جلیله‌سیله نه‌قدر قطعی اخبارانده بولنمقده‌در . فی‌الحقیقه دب اکبر و دب اصغر برجلری ایچون اویدیریلان یالانلره کوره ؛ جناب حق مع استراحت یدی کونده دنیایی وکائناتی یراتدیغنه اشارت اوله‌رق بو ایکی برجی‌ده کویا یدیشر ییلدیزلی خلق بیوره‌رق سمایه پرچینله‌مشدر. لسان عبرانیده معبود معناسنه کلن « یه‌هوواح » کلمه‌سنك یدی حرفدن مرکب بولنمسی دخی بالاده‌کی یدی کونله وموضوع بحث برجلرك یدیشر ییلدیزلریله علاقه‌دار ایمش ! ... ایشته پك اسکی بر ملتك ، صورت تشکل کائنات حقنده‌کی نقطهٔ نظری بودر. فاعتبروا ....

واقعا قرون وسطی‌ده حکما و علمای اسلامیه بوبابده حقایق فلکیه ایله ممزوج بعض کونه قوانین ونظریات درمیان ایده‌بیلمشلر ایسه‌ده صکره‌لری جهالت وتعصب عمومی بتون ملتلری کندیسنه اسیر ایتدیکندن اورته‌ده قرآن عظیم‌الشانك مصون‌الزوال اخبارانندن بشقه هیچ بر حقیقت کورولمه‌مکه باشلامش ، فقط بو نور جوهردن دخی ناخوش اساطیرتأثیریله استفاده‌ایدیله‌یه‌رك حقیقتك ساحه آرا اولمسنه میدان ویرلمه‌مشدر . سبی ایسه قرآنده منظومه‌مزك آلتی کونده‌یاراتیلدیغنك‌مذکوربولنمسیدر.

أوت « فی ستة‌ایام » افاده‌سیله کتاب الله دخی سموات وارضك آلتی کونده یاراتیلدیغنی سویلمکده ایسه‌ده بوکونلرك بزم بیلدیکمز کونلر اولمدیغنی دخی « کالف سنة مماتعدون » آیت جلیله‌سیله درحال خبر ویرمکده‌در. یعنی بوکونلردن هربرینك صایدیغمز بیکلرجه سنه‌یه معادل بولندیغنی بیلدیر-مشدرکه معلوممز اولان آلتی دوره‌در . ذاتاً لسان عربده یوم کلمه‌سنك دوره معناسنده کلدیکی اربابنجه معلومدر .

آوروپالیلردن الک اول (که‌پلر) صکره (نویتون) ایله (هرشل) تکون عوالم حقنده بعض کونه بیاناتده بولنمشلردر . فقط اورته‌یه قویدقلری نقطهٔ نظرلر پك‌ده شایان قبول کوریله‌میوب شایان اعتراض ایدی .

بوبابده نسبةً ایلك مکمل اثر ۱۷ نجی‌عصرده فرانسز حکماسندن (ده‌قارت) ، ایکنجی اثر (قانت) و اوچنجی‌ده فرانسزدهاتندن (لاپلاس) طرفندن میدانه کتیرلمشدر .

صکره‌لری دها برچوق کتابلر انتشار ایتمش ایسه‌ده بونلرك الك مشهوری (فای) ، (نه‌میل‌بلو) و عصر حاضرك الك بیوك حکما و ریاضیونندن داهیٔ شهیر متوفی (هانری پووانقاره) نك اثرلری اولوب دیکرلری اوقدر شایان اهمیت دکلدر . شیمدی بو آلتی نقطهٔ نظری خلاصه ایده‌لم :

۱ — (ده‌قارت) دیرکه :

وارلق ، اثیری بر ماده ایله حرکتدن ، جوّ سماده هر طرفی یکنسق اوله‌رق بونلره مکان وجولانکاه بولنمقدن عبارتدر . بر امر الٓهینك صدوریله جوّ مذکوره بر صارصینتی کلدی ومادهٔ مذکوره درحال اقسام متعدده‌یه آیریلدی . یکپاره ایکن مختلف پارچه‌لره منقسم اولان هرشیئك حرکته کلمسی پك طبیعی بولندیغندن جو مذکوری طولدیرمش اولان اثیر اقسامی‌ده هربری بر طرفه حرکته قویولدی ، یعنی بتون جوسمایی قاپلامش اولان وطوتولماز کورولمز برحالده بولونان ماده ، بوامر الٓهی ایله اهتزازه وطالغه‌کبی غایت شدید حرکته وبناءً علیه خیاته کلدی . طولاییسیله فضا ایچنده مختلف سحابیه‌لر تحصل ایتدی . سحابیه‌لر ایسه منظومه‌لرك مولدی اولمق اوزره مختلف‌الطبیعه اوچ عنصردن مرکب‌بولنمقله قوای مختلفه‌نك تأثیریله شمسلری ، شمسلرسیاراتی واونلرده پیکلری طوغوردی .

۲ — (قانت) ه کوره : شمسمز بر عالمك رئیسیدرکه سیاره‌لرینی پیکلریله برابر اطرافنده دولاشدیرر . سماده ثابت ظن ایدیلن ییلدیزلرك کافه‌سی صاحب سیارات و برر عالمك رئیسیدر . بو شمسلر ؛ وپیکلریله برابر سیارات و قویروقلی ییلدیزلر ؛ اصلاً جوسمایی قاپلامش غایت رقیق بر اثیر کتله‌سندن عبارت اولوب کتله‌نك محال مختلفه‌سنده تکاثفه یوز طوتان مختلف‌الطبیعه موادك احداث ایتدیکی مرکزلر اوستنه دیکر قطعات اثیریهٔ متکاثفه طوپلانور ایکن چارپیشمه‌لرندن هر مرکز حرکته کلش و بیوك کتله بو وجهله پارچه‌لنه‌رق بوندن برچوق عالملر وجود بولمشدرکه بزم منظومه‌مزده بونلردن بریسیدر . بوحادثات ایچون میلیارلر دکل ، تریلیونلرجه سنه‌لر کذران اولمشدر .

۳ — (لاپلاس) دخی ، منظومه‌لرك ، اولجه فضایی احاطه ایتمش بولنان اثیرك بر امر ایله متعدد سحابیه‌لره آیریلدیغنی وبونلردن کونشلر حاصل اوله‌رق حرکت دورانیه‌لری نتیجه‌سنده سیاراتك عین سطحلرده کزنمك اوزره فضایه فیرلادیغنی سویلمکده‌در .

٤ — (نه‌میل‌بلو) دیرکه : دنیالرك تکونی ایچون ایکی مهم عامل واردر . بری مصادمه ، دیکری قاصیرغه‌در . یکی ییلدیزلرك ظهوری مصادمه مسئله‌سنی بزه اثبات ایتمشدر . قاصیرغه‌یه کلنجه طبیعتده وآنك موجوداولدیغی سحابیه‌یه چارپمسندن حاصل اولمشدر ، تعبیر دیکرله معین ومنتظم برشکل آلمامش بر سحابیه، دیکر بر سحابیه‌یه چارپوب انکشاف ایتمسیله عالم شمس حصوله کلمشدر . بو مصادمه‌نك شدتندن خارجه فیرلایان جوهر اصلیلردن سیارات وبالآخره بونلردن‌ده پیکلر ظهور ایتمشدر .

٥ — (فای) نظریه‌سی : بوذاتك قناعتنه کوره سمابدایةً آزچوق عناصر کیمیویهٔ‌ارضیه‌دن متشکل ومخلوط ، غایت رقیق وعمومی بر اثیر ایله مملو ایدی . مواد مذکوره یکدیکرینك جاذبه‌سنه معروض قاله‌رق تا بدایتندن بری مختلف سرعتلرله متحرك ایدی ؛ اونلری قطعه‌لره ویا سحابیه اوله‌رق تفرقه‌یه سوق ایتدی . . بونلر ؛ آز چوق بطی دورداخلی ایله سریع صورتده تحویل‌مکان ایتدیلر. بناءً علیه میلیونلرجه صاییله‌بیلن شو اثیر پارچه‌لری تکاثف مترقیلری ثمره‌سی اوله‌رق کائناتك مختلف دنیالرینی تولید ایتدی .

قویروقلی ییلدیزلره کلنجه : بونلرده اصلاً عالم شمسدن معدوددر . چونکه اصلی قاصیرغه‌یه قاپیلمیان مواد آره‌سنده ومرکز اطرافنده هرجهته دوغری طویل قطع ناقصلر رسم ایده‌رك تکاثف مرکزیدن قورتولمشلر واثیر اصلینك محیط نهائیسی اقسامندن بولنان بو مواد، محرکلرینك منحنیلرنده حرکته دوام ایده‌کلمشدر .

۷ — هانری پووانقاره‌نك نظریه‌سی: بوذات عصرلرك پك زور یتشدیردیکی دهاتك اعاظمندن برذات اولوب زمانمزك بر خارقه‌سی وپك مشهور ریاضیوندن ایدی . اون ، اون بر سنه اول نسبةً کنج یاشنده ترك حیات ایتمش ، وفاتی بتون عالم انسانیت ایچون تلافیسی‌غیرقابل ضایعاتدن اولمشدر.

مشارالیه ، هیچ بر شیء ظواهره باقه‌رق سویله‌مز، هیچ برفکری بالریاضی تدقیق ایتمه‌دن قبول ایله‌مز بر مسلکه مالکدی . نظریه حالنده سویله‌نیلن هر نقطهٔ نظری همان برجبر معادله‌سی کبی محك طاشنه اوروب صاغلاملغنی ویا چوروکلکنی آکلامق کبی کندیسنه خاص بر موهبهٔ الٓهیه‌یه مظهر اولمشدی . شیمدی‌یه قدر سرد ایدلمش اولان ، تکون عوالم نظریه‌لرینی دخی بویله‌جه تدقیق ایتدکدن صکره اول امرده سمانك دخان حالنده بولنمش اولدیغنی آکلایوب قبول ایتمش و ۱۹۱۱ سنه‌سنده نشر ایتدیکی (اصول تکوین عالم نظریه‌لری) نامنده‌کی لایموت کتابنده کائناتك نظام و انتظامنده‌کی آهنك وکمالندن بحث ایدرکن :

بوحال قطعیاً تصادفه حمل اولنه‌بیلور شیلردن دکلدر. هیچ‌شبهه ایدلمامیدرکه برقدرت غیرمتناهیه صاحبی اولان جناب حق ، بر دفعه‌یه مخصوص اولمق وحکمی دائما جاری بولنمق اوزره بر امرله مارالذکر دخانی آیره‌رق بونظام وانتظامی تأسیس وکائنات دخی بوامر و ارادهٔ الٓهیه‌یه سوه سوه اطاعت ایلدی » دیمشدر .

∴

بتون بو خلاصه‌لر تدقیق اولنورسه کوریلیرکه عوالمك صورت تکونی حقنده‌کی نظریه‌لرك تفرعاتنده آز چوق اختلافات واردر . فقط اساساتده بیوك مقیاسده مقارنت بولندیغی کبی ده‌قارت وپووانقاره کبی دهات ، شایان دقت اولان الك مهم نقطه‌لرده متحد بولنمقده‌در ؛ اوده ، فضا دینیلن جوك اول امرده بر نوع اثیر ، یعنی دومان ایله مملو بولنمسی وجناب حقك « آیریلیکز » امرجلیلنه بو دخانك سوه سوه اطاعت ایدوب آیرلمسی و افتراق وقوعبولور بولماز بالطبع هر پارچه‌سنك حرکته کلمسی ، بوندن بر چوق سحابیه‌لرك تشکل ایتمسی وبالآخره بو سحابیه‌لردن شمسلرك ، سیاراتك ، پیکلرك ، قویروقلی ییلدیزلرك صور مختلفه ایله میدانه کلمش بولنملری خصوصیدر .

ارکان حربیه میرآلایلرندن

عبدالرحمن

قویروقلی ییلدیزلر و دنیانك صوکی

برقاچ زماندر یومی مطبوعاتده هیجانلی خبرلر نشر اولنمقده‌در : کویا (آنق) قویروقلی ییلدیزی ایله مصادمه نتیجه‌سنده سیاره‌مزك باشنه بیوك بر فلاکت کله‌جك ایمش ... تلاشه‌دوشن افکار عمومیه‌یی براز تسکین ایچون غزته‌مخبرلری ، مملکتمزده علم هیئتك نادر منتسبلرندن بولونان رصدخانه‌مدیری فطین افندی حضرتلرینه مراجعت ایتدیلر . مشارالیه تهلکه‌نك خیالی اولدیغنی سویلدی ایسه‌ده خلق بردرلو ایناناماپور ، چونکه حقیقتك نه اولدیغنی بیلمیوردی. قارئلرینك عددینی آرتیرمق ایسته‌ین بعض محررلر فرصتی غنیمت عد ایتمشلردی . نهایت مینی مینی رصدخانه‌مزك مدیرینه آنق ییلدیزندن مکتوب کلدی : بو جرم سماوی ، استادك سوزلرینی تأیید ایلدیکی کبی ارضلیلرك فلکیاته دائر معلوماتسزلغندن پك حقلی اوله‌رق شکایت ایدییوردی . بو قوتلی تکذیبه رغماً شبهه زائل اولمامشدی . بعضلری تهلکه آننده حیاتلری قورتارمق املیله ، بعضلری صرف اوکرنمك آرزوسیله صوریيور : قویروقلی ییلدیزلرك تاریخی نه‌در ؟ نره‌دن کلوب نره‌یه کیدییورلر؟ نه‌دن متشکلدرلر ؟ ارضه یاقلاشدقلری زمان قیامت قوپمق احتمالی وارمیدر ؟

شوسؤاللره جواب ویرمکه چالیشه‌لم :

سیارات و پیکلرندن ماعدا فضاده کونشك جاذبه‌سنه طوتیلان لایعد اجرام واردرکه بونلرك الك مهملری قویروقلی ییلدیزلردر . اعاظم فلکیوندن (کپلر) ك فکرنجه عددلری ، بحر محیطده یاشایان بالقلر کبی قدردر. شوتخمین هیچ بروجهله مبالغه‌لی دکلدر . هیئیونك تنظیم ایلدکلری قاتالوغلرده بولنان بیك قویروقلینك نصفی دوربینلرك اختراعندن صکره کشف اولنمشدر . دیمك‌که مشاهده ایلدیکمز نجوم کیسودارك عددی کوندن کونه آرتمقده‌در . صوك زمانلرده یاپیلان حساباتده نظر دقته آلینسه‌ق ایکی بیك سنه ظرفنده اوچبیك کسور کواکب ذوی الاذناب ترصد ایله‌یه‌جکز . لکن بوده اصغری برقدر. زیرا دائرهٔ رؤیتمزه داخل اولانلری کوره‌بیلیورز . هیئتشناسلرك حسابنه کوره ، (نپتون) سیاره‌سنك مداری داخلنده دولاشمق احتمالی اولان قویروقلیلر، قرق میلیوندر . شمسك تأثیری آلتنده بولنان اجرامك هیئت مجموعه‌سی ایله برابر بوعدد ایکی‌یوز میلیونه بالغ اولویور . ذکرایلدیکمز مقدارلر حقیقتی کوسترمك ادعاسنده دکلدر . قویروقلی ییلدیزلرك منشأی ، دها دوغریسی مدارلرینك ماهیتی حقنده قطعی برمعلوماتمز یوقدر. ایضاح ایده‌لم : (آینشتاین)ك تصحیح ایتمکه قالقیشدیغی و « قوانین طبیعه‌نك الك عمومی ، الك بسیطی ، الك قطعیسی والك قدیمی » اولان جاذبهٔ عمومیه قانونی موجبنجه کونشك تحت تأثیرنده بولنان اجرام سماویه‌نك محرکلری قطع ناقص، قطع مکافی ویاقطع زائددر . قویروقلیلرده بوکاتابعدر. فقط مدارلرینك تعیینی صوك درجه مشکلدر. مع‌مافیه بعضلری حقنده شبهه‌یه محل یوقدر. قطع ناقص چیزدکلری (دوری) اولمالرندن ، یعنی سمانك معین بر نقطه‌سنده اوقات منتظمه ومعینه‌ده دائما ظهور ایلملرندن آکلاشیلمقده‌در. سائرلری‌ده بلکه بویله‌در. عجبا محرکلری قطع زائد ، قطع مکافی و قطع ناقص شکلنده‌میدر ؟ بتون مسئله ، شوسؤاللره جواب ویرمکدن عبارتدر . برنجی وایکنجی حاللرده کواکب کیسودار ، منظومهٔ شمسیه‌مزه عائد دکلدر. بونك‌ده دوغری اولوب اولمدیغنه قرار ویرمك لازمدر .

حالبوکه الك دقیق رصداتله‌بیله بوبابده صریح برفکر ایدینمك میسر اولمامشدر . سبی قویروقلیلری ترصد ایتدیکمز نقطه‌لرده اوج منحنینك قوسلری آراسنده التباس وقوع بولمسیدر. اسراری اورته‌دن قالدیره‌جق آنجاق جرمك عودتیدر. شونی‌ده علاوه ایده‌لم که شیمدی‌یه‌قدر تام معناسیله قطع زائد چیزه‌نلره تصادف اولنمامشدر اوحالده قطع مکافی شکلنده محرکه مالك اولانلر حقیقتده قطع ناقص چیزمکده اولدقلرینی وشووضعیتك مدارلرینك اوزونلغندن نشئت ایلدیکنی فرض ایده‌بیلیرز . خلاصه سیارات ایله قویروقلیلر آراسنده بروجه آتی فرقلر واردر :

۱ — سیاراتك محرکی بردائره‌یه یاقین اولوب قویروقلی ییلدیزلرککی اوزون بر قطع ناقصدن عبارتدر .

۲ — ایکنجیلرك محرکلری سیارات کبی عین سطح اوزرنده اولمیوب فضاده مختلف جهت و استقامتده سیرایدرلر .

۳ — نجوم کیسودارك بعضیلری غربدن شرقه بعضیلری شرقدن غربه دوغری حرکت ایلرلر . حالبوکه سیاراتك استقامتی غربدن شرقه‌در .

(مابعدی وار)

مریخ سیاره‌سنك ارضه تقربی دولاییسیله هیئت مراقلیلری فوق‌العاده هیجانده‌در . اوروپا آژانسلرینك ویردیکی معلوماته کوره ۲٤٠ اغستوسنده اسویچره‌ده سیاره ایله تلسز تلغرافله مخابره ایتمك ایچون تجربه‌لر یاپیله‌جقدر . اشارتلر (یونغفراو) طاغنك ذروه‌سنه وضع ایدیله‌جك اولان قوتلی آلات ایله ویریله‌جکدر . بر چوق عالملر تجربه‌لری تعقیب ایلیه‌جکلردر . مشهور (مارقونی) بالذات اوراده بولنمغه قرار ویرمشدر . مع‌مافیه هیئتشناسلرك بر قسمی مریخدن جواب آلنه‌جغی امید ایتمیورلرسه‌ده دیکرلری تجربه‌لرك شایان استفاده اوله‌جغی سویله‌مکده‌درلر .

سعدی

مورمون دینی وتعدد زوجاتنه دائر

١

مملکتمزده تعددزوجات له وعلیهنده آراصیره پارلایوب سونن مناقشهلر مناسبتیله مورمونلرك حیاتنه دائر شوقیصه معلوماتی محفلی اوقویانلره تقدیم ایدییورم :

جماهیر متحدهٔ آمریقا برقانونله تعدد زوجاتی منع ایتدیکی کبی متعددالزوجه اولانلریده هرهانکی دولتك تبعهسی اولورسه اولسون حدودی ایچنه آلمامقدهدر . بوکا رغماً مملکتك تاکوبکنده تعدد زوجات اساسی اوزرینه مستند بردین وجودبولمش و(مورمون) تسمیهایدیلن افرادی چوغالوب اطرافه یاییلمشدر. ١٨٣٠ سنهسی آلتی نیسانده (ژوزف سمیت) طرفندن تأسیس ایدیلن بودین (؟) اون اوچ سنه ظرفنده ١٥٠٠٠٠ کیشی طوپلامش و برقاچ سنه صوکرهده اعضاسی یاریم میلیونی کچمشدر. polythéiste اولان مورمون دینجه تعدد زوجات سلامت بشر ایچون لازمدر : [تعدد زوجاتدن دوغان عیسی کندیسیده متعددالزوجات اولدی: قانا دوکونلری، کندی دوکونلری ، ماری Marie ومارت Marthe کندی قادینلری ایدی . وبوصورتله انسانلره امر اولنان قانونی یرینه کتیرمکه وچارمیخه چکیلمهدن اوّل کندینه بر نسل خلقنه موفق اولدی.(مورمون دینهدائراولان بوسطرلرك مآلی کندی اعتقادلریدر. قارئلرجه اوقونماسی پك کولونج بیانات وارسهده اصلنه مطابق قالمق ایچون عیناً نقل ایتدم .)

مورمونلرده عقدازدواج اوچ شکلدهیاپلقدهدر: یریوزنده ازدواج ، سماوی حیات ایچون ازدواج، هرایکیسی ایچون ازدواج . بالنتیجه بر قادین ایکی ارککله اولنه بیلیر : بری یاشادیغی قوجهسی ، دیکری آخرنده یاشایهجغی ارکك. یریوزنده تعدد زوجاتده بولونمایانلرك جزادن خلاص اولملرینه آخرت ایچون ازدواج کفایت ایدر . دوکونلری ایکی تورلودر :

١ — ایلك ازدواج ایسه مراسم، طبق بر پروتستان ازدواجی کبی اولور .

٢ — اکر ارکك اولیایسه قیزی ایستهمهدن اول ایلك قاریسنك رضاسنی، صوکره کلیسا باش رئیسنك اذنی ونهایت آلاجغی قیزك ابوینك مساعدهسنی آلمایه مجبوردر . ایلك قادین رضا کوسترمیوب ردایدرسه سببلرینی مورمون کلیساسی ریاستنه آکلاتمغه مجبوردر. سببلر جدی کوریلیرسه ارکك اولنمکدن منع ایدیلیر ، فقط اهمیتسز عد اولنورسه ایلك خانمك عدم قبولی نظر اعتباره آلنماز، ارکك ده قلبنك سجدیکیله أولنیر .

بر قاچ قاریلی مورمون ، بوتون خانملرینك استراحت وسعادتنه باقمغه مجبوردر . دائما صیق برعدالت وبیطرفلقله حرکته مجبوردر . اورتاق خانملر بربرلرنی قردهش بیلیرلر . معمافیه ایلك خانم کرك دنیا حیاتنده ، کرك آخرت حیاتنده دیکرلرینه فائق عد اولنور . بونکچون بوتون مورمون قیزلری هپ برارککك ایلك خانمی اولمق ایسترلر . هر مورمون قادینی قوجهسنك دیکر خانملردن اولان چوجوقلرینی محبت وشفقتله سومکه مجبوردر ، چوجوقلر کندی آنهلرینه آنه، دیکرلرهده تیزه دیرلر، مورمونلرده آنه وقیزی، بر آنادن ویا برباباون اولمش قیز قردهشلر برارککه تزویج اولونهبیلیر .

مورمونلرده « توکیل » ده واردر . بر ارکك ایش ویا وظیفه ایجابی برقاچ سنه اوزاغه کیتدیمی بعضاً اون ایکیه واران زوجهلرینی یالکز بیراقش اولیور . بوصورتله چوجوق تولداتنه امکان قالمیور. اولادسزلق ایسهابدیتهقدرسورهجك شان وشرفك

آزالماسنهسبب اولیور. چونکه بر انسان آخرتدهکی حیاتی چوجوقلرینك عددینه کوره یوکسهلیتهبیلیر. بوکاده چاره نامه جود قوتك موجود ایکن یاپدیغی وظیفهلری ایفایهمأمور بروکیل تعیینیدر! بوصورتله برچوق چوجوق قدمنهادهٔعالم اولمشدر. بوحرکتك مشروعیتنی! شوصورتله اثبات ایدییورلر: «مادامکه أولوم موقت بر آیریلقدر ، موقت بر آیریلقده أولومه معادلدر . أولوم اولنجه طوللرله اولنمك برجنایت دکل، بالعکس پك مناسب وموافق اولان برشیدر . بناءً علیه آیریلق زمانلرندهده مسئلهوفات وقوعندهکی قدرمشروع وصوك درجهفایدالیدر.» (؟)

اولنمکه بوقدر تشنهاولان مورمونلرده قادینك عادت وکبهلك زمانلرنده یاننهیاقلاشمق صوك درجه ممنوع ومردوددر. بوصورت حرکت هم قادین، هم چوجوق ایچون خیرلی عد اولونمقده و بر قادینك نسویتنه حرمته دها لایق صاییلمقدهدر .

مورمونلرك حیاتی شوصورتله کچمکده ایدی. ایدی دییورز . چونکه حکومت تعدد زوجاتی منع ایتدیکندن صوك زمانلرده رسماً متعددالزوجهیم دیهن کیمسه یوقدر. مورمون اوچ شکلده حیاتی کچیرییوردی :

١ — بوتون قادینلر بر أوده ، قوجهده آیری بر اوده. حرمدن ایستهدیکی قادینی چاغیریردی. سیاحته چیقارسه ، خسته اولورسه ایستهدیکنی یاننه آلیردی .

٣ — ینه بوتون خانملر عینی چاتی آلتنده ، قوجهده اورتالرنده یاشاردی. بواك چوق مستعمل شکلدر . عمومی حیات هپ بر آراده اولوب ساده هرقادینك خصوصی یاتاق اوداسی بولنمقده، قوجهده صیره ایله هپسنی زیارت ایتمکدهدر .

٢ — هرقادینك خصوصی أوی بولنمقده ، قوجهده ٢٤ ساعتنی صیره ایله بر اوه حصر ایتمکدهدر .

تعدد زوجات قانونله منع ایدلمسنه رغماً مورمون قادینلری صمیمی اولارق تعدد زوجات فکر وذهنیتنه صادق قالمشلردر . مورمونلرده تساند ، شفقت ، عدالت ، معاونت پك ایلرلهمشدر . بربرلرینه یاردیمله هرفردك اوصاف وخواصك اعظمنی استحصاله چالیشمقدهدرلر . وارداتلرینك یوزدهاوننی صدقهاولارق عمومی قاصهیه ویرمکدهدرلر . بوصورتله سفالتی کوکندن قالدیرمایه موفق اولمشلردر . غوغا واختلافلرنی حکمه مراجعتله ممکن اولدیغی قدراوفاق واهمیتسز شکانه صوقارلر. بووظیفهیی کندی مجلس عالیلری بلااجرت ایفا ایدر . مورمون صلحپرور ، ناموسلی ، جدی وچالیشقاندر . مورمونلرده نه دیلنجی ، نهمسکین، نه سرخوش ، نهده ایشسز کیمسه کورولمهمشدر. بر کیمسه ایشسز قالسه دینی تشکیلات همان ایش ویرمکده ومقابلنی عینیاتایله أودهتمکده، زنکینلر فقیرلره یاردیم ایتمکدهدر . چالیشمق هر مورمون ایچون دینی بر مجبوریتدر . مورمونلر بوصورتله اك ذکی واك موفقیتلی ایش آدملری اولمقدهدرلر .

مورمونلری کیدوب کورن آوروپالیلر اخلاق وعادتلرینی مدح وستایشدن کندیلرینی آلامامقدهدرلر. جمهوریتلر حکومتی (یعنی واشینغتون) قانونی اصدار ایتمهدن مورمونلرك یاشادقلری مملکتلرده نه فحش ، نه ایچکی واردی، نهده قارخانهموجود ایدی. بوکون بیلهمورمونلرك اکثریتده بولندقلری یرلر اخلاقجه دیکر یرلردن دها یوکسهکدر . ذاتاً مورمونلر بومدنیت لوازمنه قارشی شدتله مجادله وممانعت ایتمکدهدرلر .

تعدد زوجاتك تطبیقی ، ایمانلری صمیمی ودرین اولان مورمونلرك اخلاقی سویهسنی ذرهقدر ایندیرمهمش، بلکه یوکسهلتمشدر . اوتاهده Utah سنهلرجه اك بویوك عدلیه مأموری اولان (رهد)

دائما مورمونلرك معناً ومادةً يوكسكلكلرینی مدح ایدر ودیردی كه : مورمون قادینلرینك اكثریتله مسعود اولدقلرینی وحیاتدن ممنون بولندقلرینی دائما اظهار ایتدكلرینی تصدیقه مجبورم .

١٢ تموز ١٨٤٣ده (یعنی سكسان برسنه اول) ژوزه‌ف سمیت ، تعدد زوجاتی تأسیس ایدن مشهور وحینی! آلمشدر. بووحی، آرزوسی اوزرینه اولومندن صوكره علنیته قونمشدر . (١٨٥٢) پطریق وپاپاسلرك (استفراش) كلمه‌سنك عملی تصریفنی كندی آرالرنده مفاعله بابیله تطبیق ایتمه‌لرندن متأثر اولان ژوزف سمیت ، اللهه توجه ایتمش وشو جوابی آلمش « ابراهیم كبی یاپیكز . قانونله ویرلمش اولدقدن صوكره بر اركك ، اون قیزله أولنسه زنا ایشله‌مز . چونكه قیزلر اونك مالیدر وبوحركتی دوغریدر » .

خلفی برایغام‌یانغ Brigham young فضلی وكمالی سایه‌سنده مورمونلر اوزرنده بویوك بر نفوذ وصلاحیته مالك اولمشدر . حیات خصوصیه‌سی دینی حیاتنه موافق كچمشدر. عائله‌سنك اورتاسنده ٢١ زوجه‌سی صاحبی و كلمه‌نك بوتون معناسیله سویملی بر رئیس ومشفق بر بابا اولمشدر . بو ازدواجلردن اركك‌لردن ماعدا٤٦ قیز دنیایه كلمشدر. ساده بر ایلك بهارده عائله‌سنی دوقوز چوجوقله زیاده‌لشدیرمشدر. كندیسنك نمونهٔ امتثال اولماسنی ایسته‌ین یانغ ، بركون وعظ ویریركن جوشمش و : (چابوق أولنك باقایم . آرتق اون آلتیدن آشاغی أولنمه‌مش اركك ، اون درتدن آشاغی‌یه‌ده قیز كورمه‌مه‌لی‌یم . » دیمشدر .

١٨٥٠ سنه‌سی بیكلرجه یكی التحاق ایدنلرله (غره‌یت صولت‌له‌یق) شهرنده ٧ بیك اهالی وبوتون اوتاهده ٣٠٠٠٠ نفوس موجود بولنیور. زراعت وتجارتده‌پك‌یولنده.بوسنه‌نك ٢٩ آغستوسنده ژوزف سمیتك ١٨٤٣ ده تعدد زوجاتی تأسیس ایدن وحی برایغام یانغ‌طرفندن مطنطن برصورتده فوق‌العاده مراسم ایله اعلان ایدیلیور . وحی‌ده ٢٦ ماده‌بولنقده،فقط بونك ٢٥ ی‌اعلانده‌موجود. ٢٦ نجیسنك تمامیله كیزلی طوتولماسنك سببنی بر آز صوكره آكلایه‌جغز .

بوماده‌لرده ژوزف سمیت، اولا تعدد زوجاتی حقلی كوسترمك ورصین ومتین برتمل اوزرنده تأسیس ایتمك ایچون ابراهیم ، اسحق ، یعقوب ، موسی ، داود وسلیمان (علیهم‌السلام) ی مثال كتیریور : ١٣ نجی ماده: « الله ابراهیمه امرایتدی صوكره ساره ابراهیمه زوجه اولارق هاجری ویردی . امرالٓهی بویله الزام ایدییوردی . اونی بن ، الله ، امرایتدم »

٤ نجی ماده : « ابراهیمك مستفرشه‌لری واردی . اونلردن چوجوقلری اولدی . بوایی بر حركت اولارق صایلدی . او (یعنی ابراهیم) صادقانه بنم امر الٓهیمه رعایت ایتدی »

٢٤ نجی ماده : « اكر بر اركك بر باكره‌ایله أولنسه وایلكنك‌رضاسیله‌برایكنجی‌یی آلمق‌ایسته‌سه وایكنجیله‌ده أولنسه وبوهرایكیسی باكره اولوب كیمسه‌یه سوزلی دكلسه‌لر بواركك دوغری حركت ایتمش‌اولور. زناایله محكوم‌ایدیله‌مز.زیراهرایكیسی‌ده كندیسنه ویرلمشدر. واكر بوامر الٓهی موجبنجه اوكا اون دانه باكره‌ده ویریلسه او، زانی‌اولاماز، چونكه اونلر،اونكدر واوطریق مستقیمده‌در».

بووحیك اعلانی ذاتاً تطبیق ایدیلن برتعدد زوجاتی تأیید ایدییوردی . عرف وعاداتده هیچ بر قاریشیقلق وجوده كتیرمدی . ساده مورمون اعتقادینك بر تكاملندن عبارت قالدی . فقط بو كوندن اعتباراً مورمون مخالفلری اللرینه مدهش برسلاح كچیرمش اولدیلر .

رشید مظهر

جزائر ، فاس وتونسده بردوردنجی لاتین ملتك تشكلی

پارس احصائیات جمعیته بیلدیرلدیكنه كوره جزائر ، فاس وتونس نفوسنك چوغالمقده اولدیغی و یكرمی سنه‌دن بری ٣٠٠٠٠٠ ی اوروپالیلره عائد اولمق اوزره اك آشاغی تخمینله بر بوچوق میلیون آرتدیغی تعین ایتمشدر . بو خبری ویرن غزته‌یه كوره شایان ممنونیت كوریلن برحال وارسه اوده جزائر ، فاس وتونسده یرلی یهودیلر و آوروپالیلری تشكیل ایدن فرانسز ، اسپانیول وایتالیانلرك آرالرنده قیز آلوب قیز ویرمه‌لری و بوصورتله افریقانك شمالنده اوچ بویوك لاتین ملتك اوصاف و مزایاسنی حائز یكی بر لاتین ملتنك تشكلی وبالنتیجه یكی برفرانسز جنسك وجوده كلمه‌سیدر. مختلف ملتلر آراسنده وقوعبولان ازدواجلرك آنجق یوزده بری مسلمانلر خریستیانلر آراسنده اولیورمش .

بوممكتلرك تجارت واقتصادیاتنه حاكم ذاتاً ، صوكره‌دن كلن ، اوروپالیلر اولدیغنه نظراً داروین نظریاتنه كوره اصطفا sélection ایله محیطه تطابق Adaptation au milieu ایده‌جك بویكی ملت یكی اولماسی و دورت قانك برلشمه‌سندن دولایی قوت وجانلیلق بولماسیله آمریقاده اولدیغی كبی بو واسع أولكه‌لرك حقیق صاحبی اولاجق ویرلی مسلمانلر كوندن كونه آمریقانك قیرمزی‌دریلیلرینك وضعیتنه دوشه‌جكلردر .

فقط عجبا چول ، بنم دیین نیجه ملتلرك تاریخلرینی‌ده،كندیلرینی‌ده صحرانك‌اوجسز بوجاقسز قیزغین قوملرنده تبخیر ایدن ، بر قاچ سنه‌ده ده‌وه اوستنده بر بدوی چیقاران اواسرار انكیز وابكم چول بو یكی قوته رام اولاجقمی ؟ یوقسه اونی‌ده ایچنه چكه‌رك یوغوره‌جق و مصرده قبطیلرده اولدیغی كبی (شمدیكی مصر قبطیلری اسكی مصرلیلرك دكل، فقط مصری استیلا ایدن شرق روما ویونان اردولرینك احفادیدر و اجدادلریله بوكون هیچ بر جهتله علاقه ومناسبتلری یوقدر تمامیله یرلی اولمشلردر .) هیچ بكله‌نیلمه‌ین یكی برچول تسلیمی اورته‌یه چیقاراجق . واقعا طرطیل تكرلكلی اوطوموبیللر چوللرك آیلرینی كونه ایندیردیلر . قوملرینه آیاق باصان جانلی وجانسزی تمثیل Assimilation ایتمكدن بر آن خالی قالمامش چول بوسفر مغلوب اولاجقمی؟ ١٠ تموز ٩٢٤

رشید مظهر

محفل تاریخی وادبی :

حسی بر تاریخ وتاریخی بر حقیقت

١

داهیٔ روم كاتب چلبی مرحومك « طریق نظر، طریق تصفیه » تعبیرلریله‌حسن توسیم‌ایلدیكی مسالك علما ایله طرق صوفیه بیننده بر تعارضك وجودینی توهم ایدنلر واردر . علامهٔ بی مدانی ، ابو حنیفهٔ ثانی ابن‌كمال ایله افضل المتأخرین خاتمة المفسرین ابوالسعود افندی مرحوملرك اوائل افتالرنده ـ بالطبع سؤاله كوره ـ امضا ایتمش اولدقلری‌برایكی فتوی ایله تاریخ صحائفندن برقاچنی اشغال ایدن قاضی زاده‌لیلر وقایعنی مطالعه ایدوب ساده بوبابده تعمیق تدقیقات ایتمینلر ، اوتعارضك دوامنه قائلدرلر . حال‌بوكه علمای اسلافك ابتدای نشأتده‌كی مسلك و مشربلریله بعدالتكمل احوال و قناعتلری تحقیق اولنورسه اویله بر تعارضك بولونمادیغی تبین‌ایدر. عمومیتله اهل تفسیر وحدیث ومتبحرین علمادن اولان اولیاء عارفین قدس‌الله اسرار هم حضراتنك‌ده بدایةً طریق نظر عالمنده صوفیه حقنده بر طاقم انتقاداتده بولندقلری حالده

وقت مرهونی حلول ایدنجه طریق تصفیه‌یه انتساب وامتی ارشاد ایله راهنمای سبل صواب اولدقلری اربابنه معلومدر. بز بو تجلی‌یی زمانلرینی ادراك ایله مشرف اوله‌بیلدیکمز بقیة‌الاسلاف بعض علمای اهل سنتده بالذات مشاهده ایله عبرتبین اولدق . ازان جمله سنه‌لرجه بشکطاش وحوالیسنده نشر وتعلیم فضائل وکمالات ایلین وحالا مستفید اولنان کمالندن برچوق ذوات موجود اولان عالم کامل خواجه‌الهامی افندی مرحوم بو قبیلدندر. اواسط عمرنده طریق تصفیه‌یه میل وانتساب ایدن مرحوم مبرور، وارث علوم حضرت پیغمبر جناب شیخ‌الاکبرك آثار سنیه‌لرینی حرزجان وانیس وجدان ایدنمش وطریق نقشبندینك اجل سالکاندن اولمشیدی .

اخیراً مطالعه‌سیله مستفیض اولدیغم براثر موثوق ومعتبر ، اوته‌دن بری وجداناً قائل ومطمئن بولندیغم بوحقیقتی شو ستونلرده بسط وتحریره بنی سوق ایتدی . انشاءاه تعالی جرائم خدمت وحرمتم موجب مغفرت اولور . طریقت علیهٔ خلوتیه مجدد شهیری عارف بالله یوسف سنبل سنان قدس سره العزیز حضرتلری ـ که علمای اهل سنتك سر آمداننددر ـ سنه‌لرجه اوقومش و اوقوتمش ، مصرده اکمال تحصیل ایده‌رك طریق نظرده وطریق تصفیه‌ده تکمل وتفردله پیر ومقتدی اولمش پیغمبر سیرت برذات سنی‌الصفات اولوب طریق مجدده ارتحال ایدن وابتدا قوجه مصطفی پاشا خانقاهی نام عالیلرینه بنا وتخصیص قلنمش اولان چلبی خلیفه جمال‌الدین خلوتی حضرتلرینك دعوت واشارتلریله مکهٔ مکرمه‌یه وبعده استانبوله کله‌رك شیخنك وصیتی موجبنجه کریمه‌لری صفیه خاتون قدس سرهایی تزوجله قوجه مصطفی پاشا خانقاهنده سجادهٔ ارشادی تزیین و۳۳ سنه نشر وتعلیم دین مبین ایلمشلردر . ۹۳٦ سال هجریسنده راز وحقیقت عالمنه شهپر کشای ارتحال وقوجه مصطفی پاشا خانقاهی قربنده تربهٔ مخصوصه‌لرنده مستغرق رحمت لایزال اولان مشارالیه حضرت سنبل سنانك فراق صوریسنه معاصر ومحب شهیری مفتی‌الانام داهیٔ انام ابن کمال احمد چلبی تاریخ آتی ایله قیمت شناسانه اظهار تأثر ایدییورلر :

پیشوای اکمل اهل ادب
مقتدای طالب روم وعرب
رهبر اهل طریق خلوتی
بوالوفا کیم شیخ سنبلدر لقب
ملك فانیدن بقا اقلیمنه
کیتدی توحید ایله اول شیرین لب
ایلدی شهر محرمده سفر
لیلة‌الاثنینده اول ذونسب
آغلادی اول کون بولوت یأسن یاشن
دوکدی کوزلر یاشنی هر ابن واب
منکری دوکمزسه کوز یاشن نه‌طاڭ
سنك خارادن چیقاری صو عجب
یر وکوکلردن قوانس وملك
جمع اولوب قیلدی نمازین بی‌تعب
هاتف غیبی دیدی تاریخنی
نور اوله سنبل سنانك قبری هپ
۹۳٦

بو تاریخ لفظاً آز چوق نقیصه داردر. فقط برحس حقیقینك ترجمانی اولمق اعتباریله معناً قیمتی پك بیوکدر . علامهٔ مشارالیهك مشهور سلطان سلیم مرثیه‌سی‌ده بوتجلیده‌در . زمان انشادنده‌کی لسان ، نظر تامله آلنیرسه نقائص لفظیه‌سی بالطبع مسامحه ایدلمك لازم کلیر. اساساً بو تاریخی ستونلره نقل ایتمکدن مقصد ، ارباب مطالعه‌یه بربدیعهٔ ادبیه ارائه‌سی دکل، برحقیقت مسلمه‌یه اشارتدرکه اوده عندالبعض معارض اهل طریق ظن اولنان حضرت ابن کمالك معارض دکل، بر محب مخلص اولدیغیدر.

اوائل حالنده « درویشلرك رقص ودوران ایتدکلری محل قرق آرشون قازلمانجه اقامهٔ صلات جائز دکلدر . » مألنده‌کی فتوایی امضا ایدن مفتی ابن کمال ، بالاخره طریق تصفیه‌یه انتساب واو یولده تکمل ایتمسه‌یدی طریق مذکور مجاهدین کرامندن بر ذاتك ضیاعندن دولایی اظهار سوز وکرازه اصلا لزوم کورمز، بویله بر تاریخ یازمغی خاطرندن بیله کچیرمزدی . علمای اسلاف ، بزم ادراك ضعیف وقصیرمزك احاطه ایده‌میه‌جکی درجه‌لرده بیوك ذوات عالیه‌در، مسلك وسیرتلری وبعدالتکمل حال ووضعیتلری یکان یکان تدقیق وتحقیق اولنمادقجه حقلرنده ادنی برسوءظنده بولنمق بیله عفو اولنمیه‌جق خطالردندر . یالکز ترك علماسنك دکل ، بتون عالم اسلامك مدار افتخار ابدیسی اولان حضرت ابن کمال ۹٤۰ تاریخنده « یا احد نجنا مما نخاف » مناجاتیله ختم انفاس ایلمشدرکه حال احتضارنده دهان استغفارندن صادر اولان بونیاز والتجا بالحساب تاریخ ارتحالنی کوسترمکده‌در . قبر شریفی ادرنه قپوسی خارجنده زیارتکاه انامدر . [۱]

استفاضه واستناره ایتدیکمزی بالاده عرض ایلدیکمز اثر منورك مؤلف عارفی شیخ یوسف افندی حضرتلری ـ که طریق سنبلینك چاکری‌یم ـ مزار سنبلك خاك دری‌یم ـ بیوردقلرندن آکلاشیله‌جغی وجهله ـ مقام حضرت سنبلده خدمتده بولنمشلر و سنبل سنان ولینك قائممقام خاصی شیخ مصلح‌الدین مرکز افندینك صحبتلریله‌ده متشرف اولمشلردر . ینه مقام حضرت سنبلده مرکز افندی حضرتلرینی متعاقب سجاده نشین ارشاد اولان شیخ یعقوب افندی حضرتلرینك مخدوم مکرملریدرلر . دییورلرکه : (والد مرحوم نقل ایدردی‌که شیخ سنبل، فقرانك مجاهده‌ده تکاسلن مشاهده ایتدکده : « بن اون سکز ییل آرقه‌می یره قومدم وبر شیئه استناد ایتمه‌دم . صومعه‌نك اورته‌سنده تحیاته اوتورر کبی نومی اول حالت ایله کچوریردم . » دیر ایدی . موالیدن خطیب قاسم اوغلی : شیخ سنبل، جنید وقتدر . زمانه ایریشدیکمز عظیم نعمتدر . دیو شهادت ایدرمش . عمر مشرب ، قوی مذهب ، جلالی غالب ، اهل صلابت وجلالت بر کیمسه ایدی . هیچ کیمسه مقابله‌سنه قادر دکل ایدی .) حضرت سنبلك مشرب و مسلك عالیسنده‌کی جلادت وجلالت فی‌الحال تربهٔ شریفه‌سنده‌ده موجوددر . شبکهٔ علیه‌سنه رویمال اولان هر زائری بر مهابت فوق‌العاده احاطه ایدر . بو ادعامزك اثباتی پك سهلدر . مشار الیهك تربه‌لرینه مواجهه پنجره‌سندن برنظر کافیدر .

شیخ یوسف افندی مرحوم ، حضرت پیرك ترجمهٔ حالنی شو صورتله اکمال ایدییور : (فاتح مصر وشام مرحوم سلطان سلیم خان شام شریفه واردقده جامع بنی امیه‌نك منبری آلتنده برصاحب تصرف عزیز ایله مصاحبت ایدوب فتح مصردن خبر ویروب « استانبولده سنبلدن غافل اولمه » دیو وصیت ایتمشدر . حتی مرحوم سلطان سلیم تبدیل صورت ایله کاهی سنبل افندی‌یه کلوب ملاقات ومصاحبت ایدرلر ایدی . وحضرت شیخه برمور چوقه ایله قاپانمش سمور کورك ویروب « کندی

[۱] حضرت ابن کمالك مشرب عالیٔ صوفیانه‌سی حقنده ، مفخرالاسلاف والمعاصرین علامهٔ مثنویخوان ـ حصیری زاده ـ شیخ الیف افندی حضرتلرینك اخیراً ساحهٔ انتشاری تزیین ایدن « الکلمات المجمله فی شرح تحفة المرسله » عنوانلی اثر جلیل عارفانه‌لرنده بالمناسبه معلومات مدققانه اعطا بیورلمشدر .

وقتیله یازیلوب « بیان‌الحق » رساله‌سندن امضای کمترانه‌مله انتشار ایدن حضرت ابوالسعودك ترجمهٔ حالنده مشارالیهك جنازه نمازینك حضرت سنبل سنان امامتیله ادا اولوندیغی مندرج ایسه‌ده تتبعات اخیره‌مده بو خبرك یاکلش اولدیغی وحضرت سنبلك جناب ابوالسعوددن خیلی زمان اول ارتحال بیوردقلری جهتله حضرت ابوالسعودك نمازینی قیلدیران محشی سنان افندینك بشقه برذات اولدیغی آکلاشلمشدر .

قفتانمدرالبته‌کی ! » دیو التماس بیورمشلر، مرحوم اکثر زمانده کیرایدی .

مفتی وقت « ابن‌کمال » هرزمان مجلسلرده وانعاملرده مرحومی کندیلرینك اوستی یانه‌آلور ایدی . روح‌الله روحه العزیز . ودوران وسماع حقنده برلطیف رساله یازمشدرکه سنبل افندینك اصول وفروعده وعلم کلامده مهارتی آندن معلوم اولور) .

سعود المولوی

رجب وحی [*]

رجب‌وحی : نارین واوفاجق وجودی درین ومعظم علمیله فضیلت خلاصه‌سنه بکزه‌ین اوبویوك رجب وحی ارتحال ایتدی . بووفاسز دنیاده کیم قالمش‌که رجب وحی‌ده قالسین . . أولوم انصافسز وبی‌اماندر اونك قاهر ویقیجی صولتنه قارشی الك دیك واك متعظم بویونلر اکیلمشلردر . نره‌ده قالدی‌که‌وحی‌نك ذاتاً فضیلت‌محویتیله بوکوك‌دوران عفیف‌ومتواضع‌بویونی مقاومت ایتسین. بونك‌ایچون أولومه لزومندن فضله کوزیاشی دوکمه‌ملیدر. یالکز او، سفالت‌ومحرومیتك قاتلی‌طیرناقلریله حاضرلانمش صره‌سز ، موسمسز کلوب چاتمش‌سه اوف ! ! ایشته وحی بوایکنجیدن ، سفالتك ییقدیغی متین وممتاز وجودلردن بریدر . بن اونك وفاتی آنجق اوچ آی‌صوکرا، اوده برآرقداشله قونوشورکن بالمناسبه اوکرندیکم وقت دونا قالمشدم. وحی اوچ آی اول وفات ایتسین، هرکسدن زیاده اوکا یقین اولان بن‌دویمایایم !. بوتون دنیا خبر آلماسین .. خایر ! بوممکن دکل .. بنم استادم وحی أولمدی ، دها صاغدر دییوردم . برسیاره‌نك سسز سقوطنه قائل اولوردم‌ده وحی‌نك بوتون دنیایی صارصمادن سونوب کیتمه‌سنه احتمال ویره‌مزدم . فقط هیهات بوکون بو، برحقیقت؛ وحی، ابدیاً بزدن آیرلدی.

وحی‌عصرلرك سیرك یتیشدیردیکی بویوك برشاعر، بویوك برعالم، پك بویوك برانساندی. دها صباوتنده مکتب صبیرالرنده [الفبا] اوقورکن آکلایه‌رق اوقومغه ویازمغه باشلادی ؛ واولونجه‌یه قدر اوقودی اوقودی ویازی یازدی. کیتدکجه یوکسله‌ن وکندیسی‌هنوز کنجکن بویوب‌اختیارلایان قدرت شاعرانه‌سنك نفیس مولودلری، کیت‌کیده بیکلره واون‌بیکلره واردی. بوبدیعه‌لر، قدر بیلمه‌ین‌أللرده ضیاعه‌اوغراتیلماسه‌ایدی بوکون کنجلکمزاونلردن پك قیمتلی وزنکین برادبیات کتبخانه‌سنه مالك اولاجقدی .

بنم‌قناعتمه کوره اسکی‌ویکی شاعرمز آراسنده الك چوق منظوم یازی یازان ، نظم قاعده‌لرینی الك ایی بیلن رجب‌وحی‌در. اونك ادبیاتده‌کی بومستثنا قدرتی بیلنلر ریاضیاتده فنی‌برساعت اختراع‌ایده‌جك قدرمتفنن؛ علوم دینیه‌ده‌برتفسیرفنی تألیف‌ایده‌جك درجه‌ده علامه‌اولدیغنی اوکرندکلری وقت پك‌زیاده حیرت ایده‌جکلردر . علماً بوقدر یوکسك اولان وحی، اخلاقاًده‌اونسبتده‌یوکسك‌دی. اودرجه‌ده‌که الك جاهل برآدمده بیله برفضیلت کشف ایده‌رك اونی کندی سویه‌سنه چیقاریر ، هرکسی عینی حرمت انجذاب ایله قارشیلاردی . سفالتزده بر عزیز کورونجه ذاتاً بوش اولان کیسه‌سنی آچار ، مملکتنك یاریسنی اوکا باغشلاردی . وحی‌نك مزیتلرینی بنم قدر بیلن پك آزدر . کندیسیله الك اول سیروزده کوروشدم وتمام یدی سنه فضیلت وعرفانندن دویادویا مستفید اولدم. اوراده هرکون بهمه‌حال یازیلرمزله بررمزی کورردك. بکانظمی اوکره‌تن، فصاحتك‌ایشیقلری وبلاغتك سیسلری ایچنده‌مبتدی‌ادرا کمه‌شهراهلر آچان رجب‌وحی‌در.

[*] متقاعد ارکان‌حرب میرالایلرندن ایدی .

بونی هروقت افتخارله سویلرم . ذاتاً او ، یالکز بنم دکل ؛ متأخر بوتون عسکری محررلرك ألی اوپوله‌جك یکانه استادیدر. حیاتمك الك‌لطیف‌وشعر وسرورله طولوکچن‌زمانی وحی‌ایله کچیردیکم‌زماندر. اوراده استبدادك جهلپرور وحشتلری اوکنده علم جان‌چکیشیرکن بزوحی‌نك ریاستی آلتنده برانجمن ادبی تشکیل ایتمشدك . برآی ظرفنده هربرمزك مطلق برادبی اثریازمسی واونی مجلسك اعضاسنه اوقوتدیراره‌ق تحریری مطالعه‌لرینی آلماسی نظاممز اقتضاسندن ایدی . بوتون اعضانك مطالعه‌لرینی احتوا ایده‌جك اولان اواثرنهایت حضرت استاده تقدیم اولنور وآراده برفکر اختلافی‌وارسه اونك عدالت علمیه‌سی ایله حل ایدیله‌رك اثر صاحبنك نزدنده صاقلانیردی. بنم‌بوقبیلدن یازلمش‌وطوپلانمش برصندق طولوسی یازیلرم واردی . فقط تأسف اولونورکه فاتح بویوك یانغیننده خانه‌مله برابر یانوب کول اولمشدی . وحی اسکی طرزده یازی یازمغی سوه‌ردی. غزلسرالنی برفریضهٔ ادبیه عدایدردی. ساده‌لکده اساس اتخاذ ایده‌جکمز [سهل ممتنع]ك ساکن‌ومحویتکار جریانلری اوستنده ذهنلرك زور یتیشه‌جکی‌فیرطنه‌لر، شمشکلر، وکوك کورولتولریله طولوکندی تعبیرنجه بر [صعب‌مرتفع]ك وجودینی الزم کورردی. بونکله‌برابر ساده‌وجانلی برشعرك هپ اوفورطنه‌لرك ، کوك کورولتیلرینك اوستنده قیامتلر قوپاران‌صرصر سکوتی اوکنده برمجذوب وجدوخروشیله زانغیر زانغیر تیتره‌ردی. وحی‌نك یالکز ایکی‌قصوری واردی: نظمی نثرقدر قولای یازماسی ؛ عربجه و فارسی‌یی تورکجه قدر ایی بیلمه‌سیدی . مثلا هانکی برایش ایچون بریسنه یازه‌جغی برمکتوبی وحتی برپوصله‌یی مطلقا منظوم یازاردی، بونك‌ایچین یازیلرینك‌چوغی‌یالکز منظوم اولوردی . فقط ایسته‌دیکی زمان نثرونظم وحقیق شعرلرده یازابیلیردی. هله سمادن طوغریجه روحنه اینن الهاملر ، مشیمهٔ خیالنده جانلانه‌رق سماوی نسبتنده برجسمانیت بدیعه کسب ایدر وهر اوقویانه اوزون مدت درین ویافسانه‌وی برغشی وهیجان حیاتی یاشاتیردی . پك یازیقدرکه بوبویوك شاعرك دنیا دکرنده اولان اوصاییسز یازیلرندن بوکون کنجلکه یادکار قالاجق‌مطبوع تك برکتاب بیله یوقدر . وینه پك یازیق‌که یاشارکن وطوپراغه کومولورکن، نامیله کوکسنی قابارتاجق اولان ملتی کوز یاشلریله ایصلاتمش برمحرمیت ومحرومیتدن باشقه برشی کوسترمه‌دی وداها چوق یازیقدرکه بووجود مکرمك باشلر اوستنده وقلبلر ایچنده طاشینمغه لایق محترم تابوتنه صوك دقیقه‌سنده قاووشمق ایسته‌یه‌جك یوزلرجه وبیکلرجه عرفان چوجقلرینی آکاه ایتمك ایچون هیچ برغزته ستونلرینك برایکی سطرلق یرینی بیله خبر وفاتنه تخصیص ایتمك قدر شناسلغنده بولونمادی .

مابعدی وار محیی‌الدین مکی

جامع ازهر

[٤٨ نجی نسخه‌دن مابعد]

جامع‌ازهرده یوز سنه‌قدر جمعه‌نمازی قلینمامشدی.

ملوك فاطمیه‌دن هربری بدایةً جمعه کونلری جامع‌ازهره کلیر، بالذات خطبه‌یی اوقور ، نمازی قیلدیریردی . ٣٨٠ تاریخنده (جامع‌الحاکمی) بنا اولوندی . اوندن صوکراده فاطمیه حکمدارلری جمعه نمازلرینی نوبتله‌شه اولارق آیك ایلك هفته‌سنده جامع ازهرده ، ایکنجیسنده جامع ابن‌طولونده، اوچنجیسنده‌جامع‌حاکمیده، دردنجی‌سنده جامع عمروبن‌العاصده قیلوب قیلدیرمایه

باشلادیلر. ٥٦٧ تاریخنده حکومت فاطمیه منقرض اولدی، مصر سلطنتنه (صلاح الدین یوسف بن ایوب) کچدی. (قاضی القضاة) لق وظیفه‌سی (صدر الدین بن درباس الشافعی) یه توجیه ایتدی .

شافعی مذهبنجه برشهر داخلنده کی متعدد جامعده صلات جمعه جائز اولمادیغندن ابن درباس‌ده جمعه نمازینک برجامعده قیلنماسی لزومنی سویله‌دی.

بونك اوزرینه ادای جمعه ایچون جامع الحاکمی ترجیح اولوندی. چونکه ازهرك مساحه‌سی ١٣٠٠٠ جامع الحاکمینك ایسه ٣٦٠٠٠ آرشین ایدی . بناءً علیه ازهرده یوز سنه قدر جمعه نمازی قیلنمادی.

٦٥٨ سنهٔ هجریه‌سنده (ملك قاهر بیبرس) مصر حکمداری اولدی و جمعه نمازینك ازهرده قیلنماسی آرزوسنده بولوندی . لکن قاضی القضاة (ابن بنت العز الشافعی) مخالفت کوستردی . ملك ظاهرده اونی عزل ایله یرینه حنفی المذهب برقاضی القضاة نصب ایله‌دی. یکی قاضینك موافقتیله جامع ازهرده‌ده صلات جمعه ادا اولونمایه باشلادی .

جامع ازهر اهالی‌یه التجا کاهده اولمشدی :

ممالیك بحریه و برجیه دورلریله‌ده‌ها صوکرالری جامع ازهر ، اهالی‌یه التجا کاهده اولمشدی حکام وامرا طرفندن ظلم کورن خلق، اوزایه صیغینیردی.

مورخلردن برچوغی یازییور: ممالیك امراسندن الفی محمد بکك معیتندن بعضیلری ، - قاهره‌نك شمال شرقیسنده کائن - بلبیس قریه‌سی [بوکون بویوك برقصبه‌در] اهالیسنه تعدی ایدرلر. اونلرده کیدوب ازهره التجا و اشتکاده بولونورلر. بونك اوزرینه ازهر رئیسی ایله اکابر علمادن بعضیلری مصر دیارینك حاکم عمومیسی اولان ابراهیم بکه مراجعتله اهالی‌یه باقیلماسنی، حقوق مغصوبه‌لرینك اعاده اولونماسنی، بعدماده امرا ومعیتلری طرفندن کیمسه‌نك عرضنه ، مالنه تجاوز ایدیلمه‌مه‌سنی ایسترلر . علمانك مسؤلی اسعاف ، مظلومینك حقوقی احقاق ایدیلیر ، بر مدت امن و سکون بردوام اولور .

١٢٢٠ سنه‌سنده‌ده اکثری کویلرك اهالیسی عین مظالمه معروض قالیر. مالاری یغما ، عرضلرینه تجاوز اولونور. ارکك، قادین ازهره کلوب شکایت ایدرلر ، اورانك علماسی‌ده والی‌یه کیدوب رفع مظالم طلبنده بولونورلر. والی ، مراجعت واقعه‌یی نظر دقته آلیر ، غصب ایدیلن اموال و اشیا اصحابنه اعاده اولونور .

ازهرك مدرسه اولمق اعتباریله ادوار و تقلباتی :

معلومدرکه ممالك اسلامیه‌نك چوغنده علوم دینیه تدریساتی مسجدلرده و جامعلرده اولور. برمسلمانلرده تعلیمك تأسیسی، علوم دینیه‌نك تدریسی غایه‌سنه معطوف اولدیغی ایچون او تدریساته جامعلری مناسب کورمشلردی . حتی جامعلر ، یالکز علوم دینیه تدریسنده‌ده منحصر دکلدی . رعیت امورینه عائد محکمه، حکومت دیمك اولان ادارهٔ تنفیذیه، ملتك امور خارجیه‌سنه عائد اجتماعلر و علمی مباحثه و مناظره‌لرده جامعلرده ایدی . چونکه : خلفای راشدین رضوان الله علیهم اجمعین حضراتی، اموال حکومتك صرفیله آیریجه مبانی انشاسنه رغبت کوسترمزلر، ناسك دینی و دنیوی امورینی جامعلرده تمشیت ایدرلردی .

مابعدی وار   ازهر شریفدن :

قونیه‌لی علی ذکی

مدیر مسؤل : طاهر المولوی

(مطبعهٔ عامره‌ده طبع اولونمشدر)

دینی ، علمی ، ادبی و اجتماعی

محفل

جلد ٥ ١٣٣٨ سنه ٥

مجموعهٔ اسلامیه‌سی

شیمدیلك عربی آیلری ابتداسنده نشر اولونور .

صاحبی ، مدیری ، محرری :

جزء ٥٢ صفر ١٣٤٣



شرائط تحریر: اسلامك نفعنه خادم یازیلر مع التشکر قبول و نشر اولونور . یازانك شخصیتی دکل ، یازینك ماهیتی نظر دقته آلینیر. کونده‌ریله‌جك آثار اوقوناقلی و مختصرجه یازیلمش اولمالیدر. کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ صیراسیله درج ایدیلیر .

شرائط اشترا : هرسنه‌نك برنجی وایکنجی آلتی آیلغندن اعتباراً آبونه قید اولونور . سنه‌لکی پوسته اجرتیله برابر : ١٠٠ ، آلتی آیلغی : ٥٠ غروشدر . ممالك اجنبیه ایچین ٢٠ و ١٠ غروش علاوه‌سی لازمدر .

محفل ١٣٣٨

مجموعه‌سنك کچن سنه‌لره عائد وبك چوق معلومات مفیده‌یی حاوی اولان نسخه‌لری منتظماً دیکیلمش واوزه‌رلرینه قالین برر قاپاق کچیریله‌رك مجلد کتاب حالنه کتیریلمشدر. خیر الانیس اولابیله‌جك بو نفیس کتابلردن برنجیسنك موجودی بیتمش ، ٧-١٢ نجی نسخه‌لری پراکنده اولارق قالمشدر . بهر نسخه‌سی ١٠ غروشدر .

٢و٣و٤ نجی جلدلرك بدلی‌ده پوسته اجرتیله برابر یوزر غروشدر . طوغرودن طوغرویه اداره‌خانه‌یه ٢٠٠ غروش کونده‌ریلدیکی صورتده هراوچ جلدی یوللانیر .

نسخه‌سی ١٠ غروشدر .

دینی، علمی، ادبی، اجتماعی

محفل

١٣٣٨

اداره‌خانه‌سی :
بایزید جامع شریفی تربه قاپیسی قارشیسنده

شرائط تحریر: اسلامك نفعنه خادم یازیلر مع التشکر قبول و نشر اولنور. یازانك شخصیتی دکل، یازینك ماهیتی نظر دقته آلینیر. کوندریله‌جك آثار اوقوناقلی ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر. کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ صیراسیله درج ایدیلیر.

مرکز توزیعی:
باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی

شرائط اشتراك: هر سنه‌نك برنجی و ایکنجی آلتی آیلقندن اعتباراً آبونه قید اولونور. سنه‌لکی پوسته اجرتیله برابر ١٠٠، آلتی آیلغی: ٥٠ غروشدر. ممالك اجنبیه ایچین ٢٠ و ١٠ غروش علاوه‌سی لازمدر.

صاحبی، مدیری، محرری :

عدد	جلد		صفر	فی: غروش
٥٢	٥		١٣٤٣	١٠

مندرجات:

آثار منتشره :

نظر اسلامده زنکینلکك موقعی

٤٧ حدیث شریفه مستنددر

جامع و مرتبی : احمد نظمی

فی ٢٠ غروش

فاضل محترم احمد نظمی بك افندی برادرمز طرفندن و(امراض اجتماعیه‌مزه دوا کلیاتندن) اولمق اوزره بعض رسائل نفیسه ترتیب و نشر ایدیلیوردی که برنجیسی (آغاج دیکمه‌نك وزرعیاتده بولونمانك فوائدی) ایکنجیسی(حیوان یتیشدیرمه‌نك فضیلتی) اوچونجیسی‌ده بالاده‌کی عنوان ایله انتشار ایلەمش ویر چوق معلوماتی حاوی بولونمشدر .

رساله « رجل صالح ایچون مال حلال نه کوزلدر » دیه ترجمه‌سی یازیلان (نعم المال الصالح للرجل الصالح) حدیث نبویسیله مسکی الختام اولویور.

مثنوی شریفك بو حدیث پیغمبری‌یی شرح ایدن:

مال را کر بهر دین باشی حمول
نعم مال صالح کفتش رسول
آب، در کشتی هلاك کشتی است
آب، اندر زیر کشتی پشتی است

بیتلری‌ده کاشکی اورایه علاوه ایدیلسه‌یدی .

بیتلرك مآلی :

مالی دین ایچین قازانەجق ویوکله‌نه‌جك اولورسه‌ك اونك حقنده رسول اکرم افندیمز (نعم مال صالح) بویورمشدر . مالك وپاره‌نك الده ، آووجده ، صندوقده ، سپتده ، قاصه‌ده ، بانقه‌ده طورماسنده دکل، محبتنك یوره‌کده بولونماسنده محذور دینی واردر. مال ایله صاحبی، صو ایله کمی کبیدر. صو کمینك ایچنه کیره‌رسه باتیریر، فقط آلتنده بولونورسه قالدیریر وسلامتله کوتورور .

تفسیرلر - مفسرلر

مفسرلر آراسنده اختلاف حقیقی :

تفسیربالدرایه‌لرده جریان ایدن اختلافات تفسیریه ایکی نوع اوزرینه‌در . چونکه ؛ او اختلافاتك استنادکاهی یا نقول اولور ، یاخود استدلالات عقلیه اولور . نقول اولدیغی تقدیرده نقل مزبور ، یا معصوم اولان فخر کائناته ، یاخود صحابه ویا تابعیندن برینه اتصال پیدا ایدر . کذلك اونقول مستند الیهانك صحیحنی سقیمندن آییرمق یا ممکن اولور ، یا اولماز . شیمدی شو اجمالی تفصیل ایده‌لم . اختلافات تفسیریه‌دن نقله مستند اولوب ده صحیحنی سقیمندن آییرمق ممکن اولمایان ونفس الامرده علوم ایچنده هیچ بر فائده‌یی مفید بولونمایان شو قسمه مثال اولمق اوزره بروجه آتی اختلافاتی کوستره بیلیرز .

١ اصحاب کهفك اسملری نه ایدی ٢ کوپکلرینك آدی نه ایدی ورنکی صاریمی سیاهمی ویا باشقه بررنکمی ایدی ٣ بقره قصه‌سنده بیان بویورولان قتیله ، ضرب اولونان اعضای بقره‌دن هانکیسی ایدی . ٤ نوح علیه السلامك کمیسی قاچ آرشین بوینده وتخته‌سی هانکی آغاجدن ایدی ٥ خضر علیه السلامك أولدوردیکی چوجوغك آدی نه ایدی ٦ آدم علیه السلامك منع اولوندیغی هانکی شجره ایدی ؟ ایشته شونلر وامثالی شیلره وصول ایچون نقلدن باشقه چاره یوقدر . بناءً علیه بونلردن هانکیسی نقل صحیح ایله پیغمبردن منقول ایسه او قبول اولونور . یوق . . اویله دکل ده اهل کتابدن (کعب) (وهب) (عبدالله بن سلام) کبی ذواتدن منقول ایسه تصدیق وتکذیب اولنماز ، بلکه توقف اولونور . چونکه : امتناع عقلی یوق که انکار و تکذیب ایده‌لم . بالخصوص (اذا حدثکم اهل الکتاب فلاتصدقوهم ولا تکذبوهم) حدیثی موجبنجه اشبو توقفله مأمورز .

کذلك بوکبی نقول ، اکر تابعینه دایانیرسه ینه تصدیق وتکذیب اولونمامق وظیفه‌سی تعین ایدر . چونکه : اونلرده متساوی المراتب اولدقلرندن یکدیکری اوزرینه سوزلری ترجیح اولوناماز . اما بو بابده صحابه‌دن نقل اولونمش بر سوز وارسه تابعین اوزرینه ترجیحاً قبول اولونور . چونکه : صحابینك اوقولی پیغمبردن ایشیتمش و ایشیدندن ایشیتمش اولماسی اقوای احتمالاتدر .

نقله مستند اولوب صحیحنی سقیمندن فرق وتمیز ممکن اولان قسمنه کلینجه له الحمد والمنه کتب تفاسیرك روایته متعلق اقسامی بوکبی اختلافات تفسیریه ایله طولودر و اوراده بونلرك غثی سمیننden ، صحیحی سقیمندن آیریلمشدر .

ایشته استنادکاهی نقول اولان اختلافات تفسیریه حقنده‌کی مطالعات بوندن عبارتدر ، لکن استنادکاهی استدلالات عقلیه اولان اختلافات تفسیریه حقنده براز تفصیله لزوم کورولدیکندن بروجه آتی ادارهٔ کلام مجبوریتی قارشیسنده بولونمقده‌یز :

استنادکاهی استدلالات عقلیه اولان اختلافات تفسیریه‌ده ایکی درلو خطایه دوشمك اکثریتله واقعدر و او خطالردن مصونیت نادردر .

أوت . عروس قرآنك حجله‌کاه عرفانه بر ألده قندیل روایت ، دیکر ألده شبچراغ درایت اولارق کیرمك لازمدر ، تا که اوملکهٔ حسن وآنك جمال تابناکنده‌کی مزایای دقیقه کوکلرده تجلی ایده بیلسین قندیل روایت اهمال ایدیله‌رك کیریله‌جك اولورسه حسن وآنندن تمامیله استفاده میسر اولاماز . ایشته بروجه آتی نمونه‌لرینی کوستریورز . بونلردن بر قسمی ، قرآنی انزال ایده‌نك کیم اولدیغی وکیمك اوزرینه نازل بولوندیغی و اونکله مخاطبك کیملر اولدیغی و قرآنده نه کبی اغراض فطریه ومقاصد معنویه کوزه‌تیلدیکنی دوشونمکسزین آنجق وآنجق جواهر الفاظ لغویه وظواهر تراکیب عربیه‌سنی ، عربجه قونوشان بر آدمك او کبی الفاظدن نه مراد ایده بیله‌جکنی پیش اعتنایه آلوب تفسیر ایدنلردر که بونلر اسباب نزولی ، سیاق کلامی بوسبوتون اهمال ایده‌رك اوبدرقهٔ هدایته بر بدوی باقیشیله باقانلردر که آتیده حکایه اولونان بدوی بونلردن زیاده او بابده صاحب اقتداردر . چونکه : بونلر بعضاً اولورکه منحصراً نظر اعتنایه آلدقلری مفردات لغویه‌نك تحمل ایتدکلری معانئ اصلیه‌یی بولامازلر . لکن بدوی ، عربیتده متأصل بولوندیغی ایچون بویله بر خطایه دوشمز . حکایه شویله‌در :

عمرنده شهره کیرمه‌مش ، نمازنه‌در ، جامع ناصیل یردر کورمه‌مش (مجرم) نامنده بر بدوی تصادفاً شهره کیرمش ، سیلاب جماعته قاتیلارق جامعه‌دالمش واوك صفه کچمش . امامك اوقودیغی فاتحه‌یی بلیغ وقدسی بر سوز اولمق اوزره کمال حیرت واستغراق ایله دیکله‌مش . امام ، فاتحه‌دن صوکرا (الم نهلك الاولین) ده‌ینجه بدوی ، بولوندیغی صفدن آخر صفه قاچمش . امام (ثم نتبعهم الاخرین) ده‌ینجه بوسبوتون صفدن آیریلمش . امام ، (کذلك نفعل بالمجرمین) ده‌ینجه صولوغی دیشاریده آلمش ، تلاش ایله بادیه یولنی طوتمش . شیمدی شو بدوی‌یی قاچیران نه‌در ؟ شبهه یوق که (اولین) و (آخرین) دن مراد کیملردر ، عرف قرآنده (مجرمین) نه کبی آدملردر ؟ بونلری بیلمه‌دیکی حالده ، صرف مفردات لغویه و تراکیب عربیه‌نك حسب السلیقه کوکلنده حاصل ایله‌دیکی تأثیردر .

روایتی اهمال ایدنلرك دیکر قسمی‌ده یا بر فکر فلسفینك تأثیرندن ویا سیروسلوك اثناسنده حاصلی ایلدیکی ذوق وجدانینك محصله‌سندن دوغان وقلبنده یر طوتان بر عقیده‌یه قرآن کریمك الفاظ شریفه‌سنی یاناشدیرمق ایسته‌ین ارباب تفسیردر که بونلر نظرنده روایت اهمال ایدیلدیکی کبی سیاق وسباقدن ومقاصد قرآنیه‌دن هیچ بر شیء نظر اعتنایه آلینماز .

الٰهیات فاکولته‌سی تفسیر وتاریخ تفسیر مدرسی

برغمه‌لی جودت

اوروج مسئله‌سی حقنده جواب

کچن نسخه‌دن مابعد

عبیدالله افندی مقاله‌سنده : سورهٔ بقره‌نك (١٨٣ ، ١٨٤ ، ١٨٥) نجی آیتلرینی مجملاً ترجمه (وعلی الذین یطیقونه فدیة) آیتنی‌ده (کوچی‌یه‌توبده اوروج طوتمایانلر فدیه ویرسینلر) طرزنده تفسیر ایلدکدن صوکره دییورکه :

(شیمدی شو آیت کریمه‌ده بیلدیریلن احکامه کوره بن ایستر اوروج طوتارم ، ایستر بر ویا بر قاچ آدمك فدیه اوله‌رق قارنی دویوروروم واوروجی یرم . . . قارشیمه بر طاقم آدملر چیقوبده . . . (فلیصمه) فدیه‌یی نسخ ایتمش ، اوروجی واجب قیلمشدرمی دییه‌جك) . . . . . (فلیصمه) ایجاب ایچون دکل ، (نه زمان طوتالم) سوآل مقدرینك جوابیدر . بوکاده (یریدالله بکم الیسر) دلیلدر .

اول امرده عبیدالله افندینك بو سوزلرینه جواب ویره‌لم :

قرائت مشهوره‌یه کوره (اطاقه) دن مأخوذ اولان (یطیقونه) نك منسوخ اولمادیغنه قائل اولوب ده آکا استطاعت معناسی ویریلدیکی تقدیرده بو آیت جلیله‌نك مفادی (کوچی یه‌توبده اوروج طوتمایانلره فدیه ویرمك واجبدر .) دیمك اولور . حالبوکه تلاوةً وکتابةً مؤخر اولان (فمن شهدمنکم الشهر فلیصمه) آیت جلیله‌سنك مفادی (شهر رمضانده حاضر اولانلردن کوچی یه‌تن هر فرده ایام رمضانده عیناً اوروج طوتمق فرضدر .) دیمکدرکه : بو تقدیره کوره آیتلرك مضمونلری تعارض ایتمش اولور . کلام اللهده تعارض محال اولدیغندن آنی دفع ایتمك لازم و واجبدر . بونك ایچون یا اولکی آیتی ایکنجی‌یه ، یاخود ایکنجی‌یی اولکی‌یه حمل ایده‌رك آره‌لرینی تألیف وتوفیق ایتمك اقتضا ایدر . عبیدالله افندینك (فلیصمه) ایجاب ایچون دکل ، نه زمان طوتالم سوآل مقدرینك جوابیدر) دیدیکی وجه اوزره تألیف ایچون ایکنجی آیتده تصرفه مقام

مساعد دكلدر . زيرا (فليصمه) امر مطلقدر . قرائندن مطلق اولان امرلر اساساً وجوب افاده ايلديكى كبى مقدم كلن (كتب عليكم الصيام) قرينهٔ قطعيه‌سيله بو آيتده‌كى صيغهٔ امرك وجوبدن باشقه برمعنايه حمل اولونمق احتمالى يوقدر .

ثانياً ـ (اياماً معدودات) قول كريمى ايله صيامك زمان وجوبى بيان بيورلدقدنصكره نه‌سوأل مقدره حاجت قالير ، نه‌ده (فليصمه) قول كريمنك جوابى اولمق احتمالى بولونور . اكر « صيامك زمانى اولان ايام معدوده‌يى تعيينه محمولدر » ده‌نيلمك ايسته‌نيليورسه بوده پك فاحش بر خطادر . زيرا تعيينى افاده ايدن (فليصمه) قولى دكل ، (شهر رمضان) و (فمن شهد منكم الشهر فليصمه) قول كريمنده‌كى (شهر) لفظلريدر . شوحالده (ومن شهد منكم الشهر فليصمه) قول كريمنك مجموعنى تعيينه حمل ايتمك متضمن اولديغى (من ، شهد ، فليصمه) لفظلرينى رأى مجرد ايله اهمال ايتمك ديمك اولور . حالبوكه بر لفظك اعمالى اهمالندن اولى‌در . بالخصوص قرآن قريمك هرلفظى و حتى هرحرفى برمعنى وبر حقيقت افاده ايدر . آنك ايچون هيچ برحرفنك اهمالى قطعياً جائز ودوغرو اولاماز .

ثالثاً ـ (يريدالله بكم اليسر) قول كريمى ايله بيان بيوريلان (يسر) افطار خصوصنده مريض ايله مسافره ويريلن ترخيصه مصروف وآنى تعليلدر . نته‌كيم ابن عباس حضرتلرى ده بو صورتله تفسير ايله‌مشدر . يوقسه اصحاى مقيمينك افطار ايله فديه بيننده تخييرلرينه حمل اولنمق احتمالى يوقدر واوله‌ماز . زيرا بوتون امت محمد اصحاى مقيمينه ايام رمضانده آنجق اوروج طوتمق فرض اولديغنه اجماع واتفاق ايتدكلرى كبى كتاب الله ايله سنت رسول الله‌ده بو حكمى تنصيص ايلمشدر . بناءً عليه بونلرك فديه ايله اوروجدن قورتولملرى ايچون قطعياً مساغ شرعى يوقدر . معروضات سالفه‌دن مستبان اولديغى اوزره تعارضى دفع ايچون (فليصمه) قول كريمنده تصرف جائز دكلدر . شوحالده آيتلر بيننى توفيق ايچون (يطيقونه) قول كريمنه نظر ايدلمك اقتضا ايدر . شويله‌كه : تلاوةً وكتابةً موخر اولان (فليصمه) قولى زمان نزول اعتباريله (يطيقونه) يه يا مقارن وياخود آندن مؤخر اولمق احتمالندن خالى دكلدر . اكر زماناً مقارن ايسه (اطاقه) يه (ادنى درجات القدرة على الشى) معناسى ويروب ابن عباس ايله سائر علماء ذوى الاحترامك حمل ايلدكلرى كبى (وعلى الذين يطيقونه فدية) قول كريمنى شيخ فانى‌يه حمل ايتمك اقتضا ايلر . اكر نزولاً مؤخر ايسه جمهور سلفك قائل اولدقلرى وجهله وتخيير حكمنى نسخ ايلديكنه حكم ايتمك مجبوريدر . باشقه درلو تصورك احتمالى يوقدر . بيان اولونديغى طرز اوزره آيتلر آره‌سنى تأليف ، الفاظ قرآنيه‌نك شمولى خارجندن فكر بشر قاريشديرلماق ايله دكل‌ده صرف قرآن كريمك روحندن اخذ اولنمق صورتيله‌در .

عبيدالله افندى‌يه ويرمش اولديغمز جوابلر عيناً سليمان نظيف بكه‌ده جوابدر .

علاوه اولمق اوزره شوجهتى ده عرض ايده‌يم كه عبيدالله افندى ايله سليمان نظيف بكك نسخه ويا شيخ فانى حقنده نزولنه قائل اولمادقلرى حالده (يطيقونه) قول كريمندن اوروج طوتمغه ذى طاقت اولانلرك رمضانده اوروج طوتمايه‌بيله‌جكلرى حكمنى استخراج واجتهاد ايتمه‌لرى ، مكلفيت صيامك وجوبنى آمر اولان (كتب عليكم الصيام) و (فمن شهد منكم الشهر فليصمه) نصوص قرآنيه‌سيله (صوموا لشهركم) حديث شريفنك صراحت قطعيه‌سنه وتواتراً نقل اولنه كلن سنت عمليه‌يه مخالفتى و ضروريات دينيه‌دن بر حكم قطعى‌نك رد و انكارنى مستلزمدر . كه بو ضلالت فكريه قدر (من فسر القرآن برأيه الخ) حديث شريفنه ماصدق اوله‌جق بر مثاله تصادف ايديله‌مز صانيرم . بومقامده اجتهادك امكانى سلب ايله‌ين براهين موجود ايكن و بو امكانسزلغه دعواى اجتهادده بولنانلرك وقوفى اولمق لازم كليركن بويله صراحت قطعيه قارشوسنده اجتهادك جوازينه صلاحيت كامله هانكى منابعدن ترشح ايلديكنى وبو رأى واجتهاده كوره آيتلر آره‌سنده لازم كلن تعارضك دفعى نه صورتله ممكن اوله‌بيله‌جكنى اوكرنمك ايسترم .

فاتح درسعاملرندن اسكليبلی **محمد عاطف**

خسوف و كسوف :

١٣٤٣ محرمنك ١٤ نجى جمعه كيجه‌سى قمر ، كمال احتشام ايله افقك اوستنده كورونددكن بر مدت صوكرا ، رؤيته نظراً صول طرفندن انخسافه باشلادى . متعاقباً هرطرفدن آتيلان سلاحلرده استانبولك ساكت محيطنه ولوله ويردى . قرص قمرك كنارنده‌كى كولكه تدريجاً تزايد ايده‌رك خسوف كلى حالنى آلدى . شو حاله شاعرانه بر نظرله باقيلمش اولسه‌يدى ـ غربليلشديريلمك ايسته‌نيلن ـ خلقمزدن بر قسمنك حالا خرافى و اساطيرى توهماتدن قورتولامادیغنى و مديجه دكل ، هنوز عرفاناً وحشيجه ياشاديغنى كورن آيك ، حجاب حيا ايله استتار ايله‌ديكنه حكم ايديليردى .

چونكه : قمرى بر اژدرهانك يوتمايه ، ياخود جسيم بركدينك آياغنى آيك اوكنه قويمايه قالقيشديغنى اقوام وحشيه‌جه توهم ايديلير ، اونى قورتارمق ايچين باغريليير ، چاغريليير ، كورولتو ، پاطيردى ياپيليردى . اوكيجه خسوف اثناسنده طرف طرف ايشيديلن سلاح وتنكه سسلرى ده عينى غيرتكشلكك ياپيلمقده اولديغنى ظن ايتديريوردى . ياتسى نمازندن چيقاركن بايزيد ميداننده كورديكم ٢٥ ياشلرنده قدر بر كنج ، قمرى ارائه ايله :

ـ افندى ! بوكانه اولمش ؟ ديدى . بنم عقلمك ايرديكى قدر و اونك آكلايه‌بيله‌جكى درجه‌ده ايضاحات ويردم . شاشدى ،

ـ هر وقت اولورمى ؟ سؤالنده بولوندى . بوسفرده بن شاشدم . چونكه : زواللى كنجك مدت عمرنده خسوفى كورمه‌ديكى وايشيتمه‌ديكى آكلا . شيليوردى ! هنوز جغرافيا مقدماتى اوقويانلر بيله بيليركه : كونشك طوتولماسى كنديسيله ارضك آراسنه قمرك ، آيك طوتولماسى‌ده كونشله قمر آراسنه ارضك كيرمه‌سندن ايلرى كلير ، طبيعى و اولاغان بر حادثه‌در . بويله سماوى بر حادثه طولاييسيله ارضليلرك تلاشه دوشمه‌سى و قمرى ، ياخود شمسى قورتارمق كبى غيرتكشلكه قالقيشماسى قدر بيجا وهله استانبولك اسكى محيطنه يابانجى بر حركت اولاماز . زواللى مملكتم نه‌قدر ده كيشدى . ايچنده دوغوب بويومش و اختيارلامش اولان بزم كيبلره نه اليم بر غربتكاه اولدى !

* * *

توحيد افكار غزته‌سنك ١٤ اغستوس ٣٤٠ نسخه‌سنده شو سطرلر مندرج ايدى .

« رصدخانه‌دن آلديغمز معلوماته كوره ظله دخول (٩) ى (٣١) كچه واقع اولمشدى . اون بچقده خسوف كلى باشلادى . (١١) ى (٢٠) كچه خسوف كلينك نهايتى ايدى . (١٢) يى (١٠) كچه خسوف كلى نهايتلندى و (١) ى (٩) كچه قمر ظلدن خروج ايتدى .

سلاح سسلرى ، قمرك كولكه‌دن تماماً قورتولماسنه قدر دوام ايتدى . پوليسلرله انضباط افرادينك بوتون غيرتنه رغماً بو سلاح آتمه‌نك اوكنه كچيله‌مه‌دى . اجرا ايتديكمز تحقيقاته نظراً سلاح آتدقلرندن طولايى مختلف سمتلرده دردست اولونانلر قرق تجاوز ايتمشدر . دون كيجه ساعت برى چاريك كچه قمر ، ينه اسكى حالنى اكتساب ايتمش استانبولك كچيرديكى هيجانه سماده نكران اولويوردى . خسوف كلى زائل اولدقدن صوكرا يكانه موجب ممنونيت نتيجه : چيلغينجه وبر حرب ساحه‌سنى آكديرير درجه‌ده

آتیلان سلاحلرك مؤسف بر قضایه سببیت ویرممه‌سی اولمشدر . » [١]

* * *

كسوف و خسوفه دائر شرفوارد اولان بر حدیث نبوی ایله سبب ورودینی (عبادات اسلامیه تاریخچه‌سی) ندن نقلاً وحادثهٔ خسوف طولاییسیله سائر مباحثه تقدیماً شورایه درج ایدیورم :

آشاغیده و(معلومات جاهلیه) بحثنده ایضاح ایدیله‌جکی اوزره (علم نجوم) مؤخراً (علم تنجیم) حالنه کتیریلمش ، اجرام سماویه‌نك ارض اوزه‌رنده مؤثر و ارضه متعلق اموری مدبر اولدقلری وهمی حصوله کلمشدی .

حالاً بیله دوام ایده‌کلمکده اولان بو عقیده اقوام قدیمه‌نك هپسنه سرایت ایله‌دیکی جهتله عرب جاهلیه‌ده احکام نجومه معتقد بولونیورلر وروزکار اسمه‌سی ، یاغمور یاغماسی کبی حادثات جویه‌یی بر یلدیزك تأثیرینه عطف ایدییورلردی . [٢]

[١] آتیلان سلاحلردن بر قادینك جریحه‌دار اولدیغنی‌ده ینه اوراق حوادث یازیوردی ـ محفل

[٢] حدیبیه سفرنده بر کیجه یاغمور یاغمش ، ایرته‌سی‌کون صباح نمازندن صوکرا علیه‌الصلات افندیمز ، جماعته توجهله « ربکزك نه دیدیکنی بیلیورمیسکز ؟ » دیه صورمش « الله ورسوله اعلم » جوابی ویریلنجه « ربکز دیپورکه : قوللرمدن بکا مؤمن وکافر اولارق صباحه چیقانلر اولدی . اللهك فضل و رحمتیله بزه یاغمور یاغدی دیین، بکا مؤمن و یلدیزی منکردر، فقط فلان فلان یلدیزك تأثیریله بزه یاغمور یاغدی دیین، بکا کافر ، یلدیزه مؤمندر . » بویورمشدی . بو حدیث شریف بخاریده (زید بن خالدالجهنی) دن شو وجهله روایت ایدیلیور .

صلی لنا رسول‌الله صلی‌الله علیه‌وسلم صلاةالصبح بالحدیبیة علی اثرسماء کانت من‌اللیلة فلما انصرف‌النبی صلی‌الله علیه وسلم اقبل علی‌الناس فقال هل تدرون ماذا قال‌ربکم قالوا الله ورسوله اعلم قال اصبح من عبادی مؤمن بی وکافر امامن‌قال مطرنا بفضل‌الله ورحمته فذلك مؤمن بی وکافربالکوکب وامامن قاله بنوء کذا وکذا فذلك کافر بی مؤمن بالکوکب »

بو مناسبتله (ابراهیم بن‌النبی) سلام‌الله علی‌ابیه وعلیه حضرتلرینك ارتحالی کونی وقوع بولان کسوفی مشارالیهك وفاتنه استناد ایلمك ایسته‌دیلر . بوزعمه جواب اولمق اوزره علیه‌الصلات افندیمز ، صلات کسوفی قیلدیردی وشمس وقمرك آیات الهیه‌دن ایکی آیت ، یعنی علامت قدرت اولوب کیمسه‌نك حیات ومماتی ایچین کسوف وخسوفه اوغرامایه‌جقلرینی بیان بویوردی .

ان شاءالله کله‌جك نسخه‌ده تفصیلات ویریله‌جکدر . طاهرالمولوی

کائنات ومنظومه‌مزك صورت تشکلی

٢

فضانك اولا دخان ایله مملو ایکن آیرلمسی و اثیرلری حرکته کلمسی حقنده آنفاً ذکر ایدیلن اتحاد افکار ، حضرت قرآنجه دخی ١٣٠٠ کسور سنه‌دنبری تماماً تصدیق ایدیله‌کلمکده‌در . شوحالده آوروپالیلرجه یالکز نظریه‌حکمنده اولان صورت تکون عالم، اسلامیتجه عادتا بردستورریاضی حکمنده بولنمق لازمکلیر. نته‌کیم سورهٔ (فصلت)ك ١١ نجی [ثم‌استوی الی‌السماء وهی دخان فقال لها وللارض أتیا طوعاً وکرهاً قالتا اتینا طائعین] آیت جلیله‌سی تماماً بوما آلده اولوب معنای منیفی « صکره تدبیری سمایه توجیه ایتدی . اودخان حالنده ایدی . آکا وارضه ایسترایسته‌مز کلیکز دیدی، آنلرده‌اطاعتله (یعنی سوه سوه) کلیرز دیدیلر » .

بو آیت کریمه‌ده، ارضك سحابیةالاصل اولدیغی وسحابیه‌نك ایسه دها اولجه دخان حالنده فضایی اشغال ایتمش بولندیغی وصانع حقیقینك امریله بودخانك مختلف پارچه‌لره آیریلدیغی وبو آیرلمه‌دن بالاده ذکر اولندیغی اوزره‌اجرام سماویه‌نك ظهور ایلدیکی تماماً کورولمکده‌در « کلیکز » امری ایسه بالطبع مجازی اولوب جناب حق طرفندن وضع ایدیلن قوانین طبیعیه‌نك اجرای احکامه باشلامسی دیمکدر. دخانك نه وقتدنبری فضایی اشغال ایلمکده بولندیغنی حضرت قرآن ، مسکوت عنه کچییور . کتب تفسیریه‌نك اکثریسنده بونك « نورالٓهی » تعبیریله ارائه ایدلمسی پك شایان دقتدر. ذاتاً بتون آوروپا علماسی دخی بوبابده حرف واحد صرف ایتمامشلر. ومسئله‌یی قیصه‌کسمکه مجبور اولمشلردر.

* * *

برده ؛ بالخاصه منظومه‌مزك صورت تشکلی حقنده شرفنازل اولان ایکنجی آیت جلیله‌یی دخی تحلیل ایلیه‌لم :

سورهٔ انبیا — آیت ٣٠ [اولم‌یرالذین کفروا ان‌السموات والارض . . . . .] معنای منیفی : منکرین کورمیورلرمی‌که ارض و سیارات یاپیشیق ایدی . بز ، اونلری بربرندن آییردق ....

بالاخره‌باشقه‌بر مقاله‌ده مفصلاً عرض ایدیله‌جکی اوزره بوراده‌کی سمواتدن مقصد ، منظومه‌مزك سیاراتی اولوب بونلرك جمله‌سی ارض ایله برابر اجزای شمسك برقسمنی تشکیل ایدرلرکن جناب حقك بونلری آییردیغی ، یعنی جسم شمسینك حرکت دورانیه‌سی نتیجه‌سی اولان قوهٔ عن‌المرکزیه‌دن طولایی کندی جوهرلرینك فضا ایچنه فیرلادیغی کون کبی آشکاردر .

فی‌الحقیقه اسکی فهمیته کوره سمواته نهایتی معلوم اولمیان جو معناسی ویرلدیکی تقدیرده ارض کبی قاتی ویاغازی برشیئك کوکلرله یاپیشیق بولنمش اولمسنه نه‌عقلاً ، نه حکمةً ، نه‌ده مادةً امکان قالمز. حالبوکه ارض کلمه‌سی واو عاطفه ایله سمواته ربط ایدلدیکی جهتله‌سموات کلمه‌سنك مجاز اوله‌رق استعمال بیورلدیغی وبناءعلیه‌بونلرك‌ده ارض‌ماهیتنده شیلر اولدیغی شبهه‌سزدر . شوحالده سموات ، سیارات دیمك اولمازمی ؟

خلاصه هرکیمك اولورسه اولسون مکونات وطرز تکون حقنده‌کی بتون‌بونظریه‌لر آیری آیری تتبع وتدقیق ایدلدکده؛ بروجه‌آتی نتایجه دسترس اولنور :

١ — قبهٔ سماده کوزله بش ، آلتی بیك قدر کورونن وفقط تله سقوپلرله عددلری میلیارلری کچن کواکبك همان جمله‌سی برر کونشدر. بونلرك اطرافنده سیارات وسیاراتك پیکلری واردر .

٢ — هرشمس کندی سیاراتیله ، پیکلریله، قویروقلی یلدیزلری ایله باشلی باشنه برعالم تشکیل ایدر .

٣ — کونشلربرر منبع‌ضیا وحرارت اولوب سورهٔ فرقانك ٤٥ نجی [ثم جعلنا الشمس علیه دلیلا ..] آیت کریمه‌سنده‌کی صراحت قطعیه‌یه کوره منظومه‌لر افرادینك‌حرکاتنی اداره ایدن برر رئیس ودلیلدر .

٤ — بومنظومه‌لر ، سحابیه‌لرك محصولیدر .

٥ — سحابیه‌لرك اجرام تولیدنده‌کی عامل قوت وحرکتدر .

٦ — بوایسه صانع حقیقینك « آیریلکز » امرندن منبعثدر .

٧ — حرکت ؛ هردرلو خلقتك ظهورینه وبعده پك‌اوزون زمانلر ایچون‌ده دوامنه خادمدر. نته‌کیم سورهٔ اعرافك ٥٤ نجی .. [یطلبه حثیثا..] « اوحرکتی‌مطلق صورتده ایستر » مآلنده‌کی آیت کریمه‌ده بوبابده قطعی اشارت واردر .

٨ — کائناتده ثابت هیچ برشی یوقدر . هرموجود حال‌حرکتده‌در .

٩ — علی‌العموم حرکتلر مستقیم اولمیوب منحنیدر . نته‌کیم میخانیك سماوی قوانینی‌ده بونی اثبات ایتمشدر. حضرت قرآنجه مسئله بویله اولوب ازجمله قمردن ، شمسدن واجرام سماویه‌دن بحث اولندقدن صکره :

[وکل فی فلك یسبحون. . .] وجمله‌سی کندی فلکلرنده‌سبح ایدرلر ... یعنی‌دور ایدرلردنیلمسی اشبو طقوزنجی ماده‌یی تأیید ایتمکده‌در .

معلوم بولندیغی‌اوزره (فلك) محرك معناسنده‌ده کلوب منحنی برشکل دیمکدر . سبح ایسه یوزمك معناسنه‌در. یوزوجی شیلرك بریره استنادلری تصور ایدیله‌میه‌جکندن (یسبحون) افادهٔ جلیله‌سندن اجرام سماویه‌نك فضا درونده هیچ بریره استناد ایتمه‌دن‌جاذبه‌قوتیله سیر ایدراولدقلری آکلاشیلیور. بو آیت کریمه‌ده‌اوفاق برنکته‌دهاواردر. معلومدرکه یوزه بیلمك ایچون سفائن بحریه‌نك هرحالده صویه احتیاجلری واردر. صو بولنمدقجه هردرلو مراکب برجسم جامد کبی اولدیغی یرده قالیر . مادامکه جناب حق اجرام سماویه ایچون یوزمك کلمه‌سنی استعمال بیورمشدر، اوحالده بو اجرامده بو صفته استحقاق کسب ایتمك ایچون برشیئك ایچنده‌بولنمسی لازمدر . صو آرامغه بالطبع احتیاج یوقدر . فن کتابلرنده (اثیر)دیه کثرتله اسمی کچن ماده ایشته بودر والله‌اعلم .

ارکان‌حرب میرآلایلرندن

عبدالرحمن

قویروقلی ییلدیزلر ودنیانك صوکی

(مابعد)

صوك زمانلرده‌کی کشفیات هیئیه ـ أز جمله شمسك ثانیه ده یکرمی کیلو مترو قدر بر سرعتله حرکت ایتمسی ـ قویروقلی ییلدیزلر مسئله‌سنی خیلی تنویر ایتمشدر . نجوم کیسودارده منظومهٔ شمسیه‌مزه عائدمیدر سؤالنه‌قارشی (لاپلاس)ك‌ویردیکی خبرجوابنك‌الیوم طوغرو اولمادیغی آکلاشلمشدر. فی‌الحقیقه یاپیلان حساباته نظراً خارجدن کلوب شمسك دائرهٔ تأثیرینه قاپیلان اجرامك محرکی برقطع‌زائد اولماسی لازم کلمکده‌درکه بوده قویروقلی ییلدیزلر ایچون وارد دکلدر. استثنا تشکیل ایله‌دیکی ظن‌اولونان بعضیلرینك اسراری‌ده حل اولنمشدر.

مارسیلیا رصد خانه‌سی مدیر سابقی (لوئی فابری) فرانسه فن انجمنی طرفندن مظهر تقدیر اولان بر مخطره‌سنده دیورکه : « بو نجومك کونشك‌اطرافنده‌چیزدکلری محرکلرك‌نقطهٔ‌خضیض[*] ده خفیف صورتده قطع زائد شکلنی اکتساب ایتمسی سیاراتك سببیت ویردیکی تشوشاتدن ایلری کلمکده‌در .

مشتری و بالخاصه زحل جاذبه‌سیله بونلرك سرعتلرینی تزید ایدییور . او وجهله‌که نقطهٔ خضیضه تقرب ایتدکلری زمان صرف کونشك جاذبه‌سیله حصوله کله‌جك اولان سرعتدن بر آز فضله‌سنه مالك بولونیورلر »

شوندن آکلاشیلیورکه مشاهده ایده‌بیلدیکمز قسمنده مدارقطع‌زائد ایسه‌ده أوج‌نقطه‌سنده قطع مکافی‌یه یاقین اوزون بر قطع ناقصدن عبارتدر . اوحالده کواکب ذوی‌الاذناب قطع ناقص چیز . مکده‌در. فقط بعضیلرینك محرکلری اوقدر اوزون درکه تکرار مشاهده ایدیله‌بیلمه‌لری ایچون عصرلر لازمدر . مثلا ١٨٥٨ تاریخنده کوریلان (دوناتی) قویروقلی ییلدیزینك مدت دوری ١٩٥٠ سنه اولدیغندن آنجاق ـ ٣٨٠٨ ـ تاریخنده ظهور ایده‌جکدر.

بناءً علیه دوری وغیر دوری نجوم کیسودار یوقدر و هیئت مجموعه‌سی منظومهٔ شمسیه‌دن معدوددر. ایشته حال حاضرده‌کی فلکیونك قناعتی بومرکزده‌در .

*
* *

قویروقلیلرك تشکلات و ترکیباتنه کلنجه :

قدما بونلرده اوچ قسم کورمشدی: برنجیسی

[*] نقطهٔ خضیض ، نجومك شمسه اك یاقین نقطه‌لری اولوب مقابلی (اوج) در .

(نوات) [۱] تسمیه‌اولنان‌درکه اك متکاثف‌وضیادار قسمیدر. ایکنجیسی سحابی و نیم شفاف اولان (کیسو) درکه نواتی احاطه ایدر وهرایکیسی‌رأس کوکبی تشکیل ایلر . اوچنجیسی رأسدن منشعب اوله‌رق ییلدیزك آرقاسنه طوغرو اوزانان ضیادار و سیاله‌دار قسم اولوب قویروق ویا ذنب تسمیه ایدیلیر. دوربینلرك اختراعیله شو تقسیماتی تصحیح ایتمك احتیاجی حس اولوندی : زیرا بر قویروقلی‌ده هر زمان بر نوات ، بر کیسو و قویروق یوقدر . علی‌الاکثر نوات موجود اولمادیغی کبی دنیایه‌دهشت وقورقو صاچان ذیل دخی کوریله‌مز .

بو کواکبك بر چوغی آنجاق رصد آلاتیله مشاهده ایدیله‌بیلمکده‌در. تله‌سقوپلرك سعه‌سنده بر سحابیه شکلنی ارائه ایدرلر .

حرکت ذاتیه‌لری دولاییسیله شمسه یاقلاشدقجه اوفاق برییلدیزی آکدیران (نوات) کوزه چارپار. بو نوات چفت، حتی‌متعدددر. ١٨٨٢ سنه‌سنده‌کی قویروقلی ییلدیز مدی، سکز دانه‌سنه مالك و اك بیوکنك قطری سکز بیك کیلو متره ایدی.

حال حاضرده قبول ایدیلن نظریه‌یه کوره نوات،مختلف جسامتده برطاقم احجار واجرامدن متشکلدر . هر برینك اطرافنی غایت ضعیف غازلر احاطه ایدر . متحداً حرکت ایدن بو اقسامك نواتده وقوعه کله‌جك اوفاق جاذبه فرقدن دولایی درحال آیریلق احتمالی واردر.

ابعادی محیرالعقولدر. اك کوچوکنك قطری اللی بیك کیلومترویه بالغ‌اولور. کندیسنی‌احاطه ایدن غازلرك حجمنه کلنجه بوخصوصده کونش وییلدیزدن آشاغی قالماز .

[۱] Noyau کلمه‌سنی‌تام‌مقابلی، یعنی‌چکیرده‌ك دیمك اولان (نوات) ایله‌ترجمه‌ایتدك . بعضلری، غالبا(نوات)ی جمع و(نوه) یی اونك مفردی وهم ایلیورلر. حال بوکه (نوات) مفرددر، جمعی‌ایسه هوا وزننده (نوی) در .

١٨٩٢ سنه‌سنده ظهور ایدن (هومس) ییلدیزینك‌کی ١,٩٠٠,٠٠٠ کیلومتروقطرنده‌وبویله‌جه کونشدن قطراً ٦٠٠,٠٠٠ کیلو مترو داها بیوك ایدی .

بوکواکب غریبه‌نك ثقلتلری اوقدر آزدرکه مساحه‌لری همان همان عدیم‌الامکاندر . بونك ایچون قویروقلی ییلدیزلرك بعضاً سیاراته پك یاقین کچمه‌لرینه رغماً حرکتلرینی قطعیاً اخلال ایتمه‌لری نادر حاللردن دکلدر. ١٨٨٦ تاریخنده‌کی (بروقس) ییلدیزی مشتری ایله برنجی پیکنك‌مداری آراسندن مرور ایتدیکی حالده کرك سیاره‌مزده، کرك‌مشتری پیکلرنده‌هیچ برانتظامسزلق مشاهده اولنه‌مامشدر. بتون ضرری آنجاق کندیسی چکمش ، چونکه محرکنك کمیات وضعیه‌سنده بیوك تحوللر حصوله کلمشدر .

ارباب فنك اعتقادنجه‌قویروقلی ییلدیزلر ارضك یوز بیکده برینه معادلدر. مع مافیه حقیقتده‌بوندن اوچ درت دفعه داها آزدر . ١٦٠ کیلو مترولق چلیك برکره‌یه مساویدر . دیه بیلیرز . بویله بر محیطك کثافتی تصورمزك قات قات فوقنده و لابوراتوارلریمزده مخلیةالهوا آلتیله الده ایده‌جکمز بوشلقلرك چوق دوننده‌در . ترکیبات کیمیویه مسئله‌سی‌ده شایان دقت نتیجه‌لره منجر اولمشدر . کوکبك صلب اولان اقسامنی تحلیل ایتمك ممکن دکلدر . یالکز رأس و قویروغك نه‌کبی مواد غازیه‌یی حاوی‌اولدیغنی اوکرنمکله اکتفا ایده‌جکز.

تحلیل طیفی اثبات ایتمشدرکه کوکبك شو ایکی قسمنده‌کی‌ضیا شمسدن انعکاس ایله‌مش برضیا ایله کندینه عائد اولاندن مرکبدر . شمسك نجوم کیسوداری تنویر ایلدیکی قبول ایدلسه بیله متمادیاً حال‌فعالیتده اولوب مشاهده ایلدیکمز پارلاقلقلری حاصل ایله‌ین الکتریقی قوتلرك قارشوسنده بولندیغمز شبهه‌دن وارسته‌در.

مع الاسف یاپیلان تدقیقات معلوماتمزك چوق نقصان اولدیغنی آ كلاتمش ووقایعك صوك درجه مغلق وایضاحی غیرممكن بولندیغنی‌ده كوسترمشدر. فرانسه هیئتشناسان جمعیتی رئیس سابقی موسیو (دولابوم پلووینه‌ل) باقكز نه دییور :

« قویروقلولری تشكیل ایله‌ین اجسام نه‌دن عبارتدر ؟ اون، اون ایكی سنه اول شو سؤالك جوابی غایت بسیط ایدی : سزه بتون نجوم كیسودارك مركباتی همان همان بر، وضیادار اوله‌جق قدر درجهٔ حرارتی یوكسك مولدالماء و قاربون و(كیانوس)سی حاویدر» دیه‌جكدم. شمسه تقرب آننده‌اریه بیلن واونك ضیاسنه معكس اولان احجار واجرامدن متشكل بولندیغنی‌ده بیلدیره‌جكدم .

فقط الیوم فوطوغرافی، طیفده واسع مقیاسده تجربیات اجراسنه مساعد اولدیغندن قویروقلیلرك مركباتی داها مغلق كورنویور . اولا : هپسنك تشكلاتی بردكلدر. معلوماتمز ترقی ایتدكجه اونلری ـ یلدیزلرده یاپدیغمز كبی ـ طیفلرینه كوره صنفلره آییره‌جغز. فی‌الحقیقه صرف غازدن متشكل و ماوی رنكده قویروقلیلر اولدیغی كبی باشلیجه صلب اقسامدن عبارت و صاری نجوم كیسودارده واردر . حاوی اولدقلری غازلرك ماهیتنه كلنجه بونلرك قاربون مركباتندن بولندقلرینی دعا ایده‌بیلرز . فقط صرف مولدالماء ایله قاربوندن مركبدر دیه‌مه‌یز. احتمال مولدالحموضه‌ده موجوددر. نواتده (كیانوس)ه، كرك رأس وكرك قویروقده (آزوت)ه تصادف اولنمقده‌در.» نجوم كیسودارده پك اسكیدن بری نظر دقتی جلب ایدن آنجق جسم سیاله‌دار اولمشدر. ١٩١٠ سنه‌سنده ظهور ایله‌ین بریلدیزك قویروغی ١١٠ كیلو مترو طوانده ایدی . ١٨١١ ده كینك ١٧٦ میلیون، ١٦٨٠ و١٨٤٣ سنه‌لرنده كوریلنلرك ایسه قویروقلری ٢٤٠ و ٣٢٠ میلیون كیلو متره اوزونلغنده ایدی. علی‌الاكثر، ذنب ، شمسك عكسی جهتنده بولنور ورأسدن اعتباراً انحنا پیدا ایدر، شكلی أكلی بر پالای‌آ كدیرر .

بوحال نه‌یه عطف ایدیله‌بیلیر؟ مثلا: قدمانك چوق نظریه‌لر درمیان ایله‌مشدر. مثلا [قادران] نامنده‌كی هیئتشناش ، رأس كوكبك عادتا بر پرتوسز وظیفه‌سنی كوره‌رك ضیای شمسی یلدیزك آرقاسنه عكس ایتدیردیكی وقویروقلرك بوضیادن باشقا برشی اولمادیغنی ظن ایتمكده ایدی . فقط شو نظریه موجبنجه یلدیزك خط حركتی نه‌اولورسه‌اولسون قویروقلرك بر خط مستقیم اوزره بولنماسی لازم كله‌جكدی كه ذنبك مختلف شكلی اكتساب ایتمه‌سی اسكی هیئتشناسك دوشونجه‌سنده‌كی ساسسزلغی كوسترر . الك صوك اوله‌رق ، ضیای شمسك بر (قوهٔ دافعه) یه مالك بولندیغی قبول ایدیلمشدر . هئیون دییورلركه : قویروقلیلری تشكیل ایله‌ین غازلرك ذراتی ، اولا كونشك جاذبه‌سنه طوتولوب اوكادوغرو تقرب ایدییور، بالاخره (قوهٔ دافعه)نك تأثیریله اوزاقلاشیور . اووجهله كه كوكبك هیئت مجموعه‌سی بوش برمخروطه بكزییور. ذیل كوكبده‌كی انحنا (قوهٔ دافعه) نك مقدارینی ارائه ایده‌بیلیر . خط مستقیم اولانده یالكز مولدالماء ، خفیف صورتده مقوس ایسه ـ دوناتی یلدیزنده اولدیغی كبی ـ مولدالماء ایله قاربون، اوفاق برساحه‌ده شدتله سرپلمش ایسه كثافتلی معادن ـ مثلا سودیوم، ماغنه‌زییوم ـ موجوددر. بعض نجوم كیسودارده صایدیغمز اوچ نوع قویروق مشاهده اولنمشدر. بوشرائط دائره‌سنده هیچ برتصنیف ممكن دكلدر. یكی ظهور ایدن هر قویروقلی، حل ایدیله‌مه‌مش برچوق مسائل اورته‌یه آتییور و تابع بولندقلری قوانینك هیچ برندن خبردار اولمادیغمزی اثبات ایدییور .

كواكب ذوی‌الاذنابك ظهوری ازمنهٔ قدیمه‌دن

بری انسانیت ایچون « حادثات فوق‌العادهٔ فلكیه » دن عد ایدیلمش وبرطاقم خرافات وخیالاتك تولدینه باعث اولمشدر: تلسز تلغراف وتله‌فون ایجاد ایدیله‌ن زمانمزده بیله افكار باطله جاریدر. برچوق كیمسه‌لر وهمیاته قاپیلمقدن منع نفس ایده‌مه‌مكده‌درلر.

بتون دنیانك معروض قالدیغی شدتلی فیرطنه وسیلابلری تشرین اولده ارضه یاقلاشه‌جق (آنق) یلدیزینه اسناد ایدنلر یوق دكلدر. فقط حادثات جویه‌ده‌كی بوقرارسزلغك سببنی كرنشده آرامالی‌یز.

بویوك هیئتشناس (قامیل فلاماریون) ، فرانسه هیئتشناسان جمعیتنك ٧ مایسده‌كی اجتماعنده ایراد ایتدیكی نطقنده بیان ایتدیكی وجهله « یشادیغمز اقلیملرده صغوق ، یاغمورلر وسیلابلی سنه‌لر شمسك ساكن اولدیغی دوره عائددر . صیجاق و قوراق سنه‌لر ایسه اعظمی فعالیت كوستردیكی زمانلره اصابت ایتمكده‌در. صوك سكونت دوری ١٩١٣ ده اولدیغنه ، آراده‌كی فاصله اون ، ویا اون ایكی سنه بولندیغنه كوره ١٩٢٤ ویا ١٩٢٥ سنه‌لری دورك صوكی اولمق لازم كلیر. شوندن آكلایورزكه قویروقلی یلدیزلرك ظهوریله حادثات طبیعیهٔ ارض بیننده بر مناسبت یوقدر.

لكن ارضلیلرك باشقا برنقطهٔ نظردن قورقمه حقلری واردر . زیرا نجوم كیسودارك سیاره‌مزه چارپمسی دائرهٔ احتمال داخلنده‌در .

استادمز (قامیل فلاماریون) ك فكرنجه : كرهٔ ارضك بر قویروقلی یلدیزه تصادف ایتمسی غیر ممكن عد ایدیله‌مز ؛ چونكه فن میخانیك سماوینك هیچ برقاعده‌سی، هیچ برقانونی، مدارلری اوزرنده سیر ایدن ایكی كوكب سیارك یكدیكریله مصادمه ایده‌رك پارچالانملرینه، توز كبی طاغیلمه‌لرینه ویاخود تمیع وتبخر ایتملرینه مانع دكلدر » او حالده بر قویروقلی یلدیزك مصادمه نتیجه‌سنده آفات مدهشه ظهورندن قورقامز یجاب ایدرمی؟ خیر! نجوم ذوی‌الاذنابك خفیفلكی و كتله‌لرینك آزلغنه دائر اولان معلوماتمز هیجانه قاپیلمقدن بزی منع ایدر. اولسه اولسه آنجاق موضعی برطاقم فلاكتلر میدانه كلیركه بوندن ارض عمومیت اعتباریله متأثر اولماز .

خلاصه :

هیجانلی خبرلر نشر ایتمك فرصتنی آرایان غزته جیلرك سوزلرینی دیكله‌میه‌رك علم جلیل هیئتك یكی یاپاجغی كشفیاتی امنیتله بكله‌یه‌لم .

سعدی

مورمون دینی وتعدد زوجاته دائر :

٢

١٨٦٢ یه قدر مورمونلر تعدد زوجاتی تطبیق خصوصنده راحت براقیلمشدیلر . فقط بوناریخده مخالفلر ، كه آرالرنده الك زیاده متودیستلر كوزه چارپیوردی ، حكومتی تضییق ایده‌رك آرزولرینه موفق اولدیلر. رئیس جمهور لنقولن ٢ تموز ١٨٦٢ ده خصوصی برقرارایله ـ كه اوچ سنه ماقبلنه شامل‌در ـ بردنبره تعدد زوجاتی منع ایتدی. ٥٠٠ دولاردن ٥ سنه حبسه قدر جزالر ترتیب اولوندی . فقط مورمونلر كلیسه‌ده‌كی قیدلرینی كیزلی طوتدقلرندن بو قرار غیر قابل تطبیق قالدی . چونكه اوچ سنه اولنه قدر هیچ برازدواجك وقوعی اثبات ایدیله‌مه‌دی. تعدد زوجاتده ماضیده‌كی كبی دوام ایتدی . ١٨٨٢ یه قدر اودرجه یاییلدی كه زجر وشدتله منعنه قرار ویردیلر . بوزمان Persécutions Dioclétiennes نامیله مشهور شدتلی ظلملر باشلادی . اورتاقلی ازدواجلری اثبات قابل اولمدیغندن بر آراده یاشا یانلر علیهنه مخصوص بر قانون اصدار اولوندی . بوقانونه كوره بردن فضله قادینله برابر

یاشایانارکك ٦ آی حبس اولنه‌جق، رأی حقندن ودیکر بعض مدنی حقوقندن محروم قاله‌جقدی . برابر یاشایانلری آرامق مأمورلرك ومورمون مخالفلرینك یگانه مشغله‌سی اولدی . (اوتاه) فجیع وقایعه صحنه اولدی ؛ برابر یشایانلر قتل اولونیور ، اختیارلر حبسه محکوم اولیور . حبسخانه‌دن چیقدقلری وقت خسته ، قیریق وأولمك ایچون چیقمش بولنیورلردی . دینلرینه اولان صداقتلرندن قادینلر قوجه‌لرینی قورتارمق ایچون محکمه‌لر حضورنده یالان یره یمین ویا آغیزلرندن بر کلمه چیقماماجه‌سنه سکوت ایدییور - لردی . برقادین چوجوغی قوجاغنده و قوجه‌سی متهملر دره‌سنده ایکن چوجوغنك باباسنی طانیمادیغنه یمین ایدییور ، دیکر بر اختیار آنا طورونك باباسنی بیلمدیکنی وبوکندیسنك دکل ، قیزینك بیله‌جکی برشی اولدیغی علاوه ایله یمین ایدییور ، چوجوقلر بابالرینی بیلمدکلرینه قسم ایدییورلردی . بر قادین قوجه‌سنی تعقیبات وجزادن قورتارمق ایچون طاغه قاچیور ، چوجوغنك کوکسنده اولومنی کورمك فلاکتنه قاتلاندقدن صوکره اللریله مزار قازییور و آتقیسنی کفن یاپوب چوجوغنه صارصیور ، کومه‌رك دونیوردی .

١٨٩٠ ده مورمونلرك خلیفه‌سی وودراف Woodruff تعدد زوجاتی منع ایدرکن یکی بر وحی آلدیغنی اعلان ایتدی . بو وحی بر تضاد تشکیل ایدییوردی . وودراف بو وحیی ایضاح ایدرکن دیدی‌که ساده یکی ازدواجلر اولمیه‌جق دکل ، اسکیدنبری وقوع بولمشلرده فسخ ایدیله‌جکدر . مورمونلر اطاعت ایتدیلر ، یاخود اطاعت ایدرکبی کوزوکدیلر . ظلم وشدت دوردی ونهایت ١٨٩٦ ده مورمون رئیسلرینك تماميله تعدد زوجاتی قالدیراجقلرینه دائر وعدلری اوزرینه فه‌ده‌رال حکومت (اوتاه) اراضیسنی بر حکومت یاپدی . یکی

حکومتك قانون اساسیسنده تعدد زوجاتی قطعیاً منع ایدن وغیر قابل تعدیل والغا بر ماده‌نك موجود بولنماسنه هرایکی طرفجه قرار ویرلدی . بوده تطبیق اولوندی یعنی ماده قوندی . بوکوندن اعتباراً فه‌ده‌رال حکومتی ازدواجه دائر مسائل حقنده هر رلو حقوقنی غیب ایتمش بولنیوردی . بوخصوصده فه‌ده‌رال حکومتك اللری باغلانمش اولیوردی .

وودراف ایسه وحیی بر ایکنجی دفعه تفسیر ایدییور ودییورکه :

یکیدن بر قادین اوستنه اورتاق آلینمیاجق واسکیلرله ایلك قادین مستثنا اولمق اوزره قطع رابطه ایدیله‌جك دیدکسه بسبوتون بیرافیکز دیمه‌دك آیریلان قادینلره باقمق احتیاجلرینی یرینه کتیرمك لازمدر . » بونك اوزرینه هرشی تکرار یولنده کیتمکه باشلادی . مورمونلر ینه تعدد زوجاته رجوع ایتدیلر . یواش یواش آکلاشیلدی‌که فه‌ده‌رال حکومته اویون اوینانمشدی .

ژوزه‌ف سمیتك وحینك بر ایغام یانغ طرفندن مدبرانه کیزله‌نن ٢٦ نجی ماده‌سی‌ده نهایت میدانه چیقدی . بوماده موجبنجه بر مورمون انجق قتل ایتدیکی وقت کناه ارتکاب ایتمش اولوردی . بناءً علیه بر مورمون اکر دینه فائده‌لی ایسه مورمون اولمیانلره واونلرك اللهلرینه یالان یره بول بول یمین ایدر ، تعدد زوجاتی تطبیق ایدر ، فقط عکسنی ادعادن کری قالمامقله هیچ بر کناه ایشله‌مش اولماز . وودراف تعدد زوجاتی منع ایدر کوزکشدی . چونکه مورمون دیننك سلامتی ایچون اوتاهك باشلی باشنه بر حکومت اولماسی لازمدی . مورمونلر بو ٢٦ نجی ماده سایه‌سنده تعدد زوجاته تکرار باشلایه‌بیلدیلر وبو صورتله حقیقی وصادق مورمو - نلقلرینی ایفا ایتدیلر . ذاتاً برچوق خلیفه‌لری نائل اولدقلری یکی یکی وحیلرك تکرار تعدد

زوجاتی امر ایتدیکنی بیان ایتدیلر . حیرتله فرقنه واریلدی‌که اختیارلر اسکی مورمون قالمشلرسه کنجلرده یکی مورمونلردن بولنمقده وصاحب الزوجات اولمقدن کری قالمامقده‌درلر .

١٩١٠ ، ١٩١١ و ١٩١٢ سنه‌لری مورمونلر علیهنده شدتلی نمایشلر باشلادی ، مطبوعات آتش پوسکوردی . بالخاصه جماهیر متحده‌نك شرقنده حرکت شدتلی اولدی . غزته‌لر متعددالزوجه اولانلرك لیسته‌لرینی یازدیلر . اسملری لیسته‌ده داخل اولانلرك برایکیسندن ماعداسی تکذیب بیله ایتمه‌دیلر . مورمون کلیسه‌سی هیچ سکوتی بوزمادی .

٨٠ یاشنده أولن صوك مورمون خلیفه‌سی آلتی قادینله أولنمش ، اللی چوجوغی اولمشدی . اولدیکی کون بش طول و ٣٥ اولاد براقمشدی . طورونلرینك عددی ایسه پك یوکسکدر . بوخلیفه‌نك مریدلری ٥٩٠٠٠٠ دن فضله ایمش .

مورمونلری زیارت ایدن بر فرانسز محرری مورمونلرده قطعیاً فحش وزنا بولنمدیغنی وبر مورمون ارککنك کرك اکلنجه ایچون اولسون ، کرك جبراً اولسون هیچ برقیز ویاقادینه صاتاشمادیغنی یازدقدن صوکره شو معلوماتی ویرییور :

« ایمانلرینك قوتندن اوتاهده برچوق قادینلر قوجه‌لرینی دیکر قادینلرله أولندیرییورلر . برزنکینك قاریسی قوجه‌سنك شان وشرفنی آرتیرمق ایچون ایکنجی دفعه اولنمسنه اصرار ایتدیکی وقیزلری قوجه‌سیله أولنمك ایچون تضییق ایتدیکی وموفق اولمدیغی وقت هونکور هونکور آغلادیغی کورلمشدر . ینه بردفعه بر انکلیز قیزی خلیفه‌لردن یاشنی کورور کورمز عاشق اولور .

بو قیز ، توراتده یعقوب علیه السلامك برقیزی آلمق ایچون یدی سنه خدمت ایتدیکنی اوقومش اولدیغندن بو وقعه‌یی تفسیر ایدر ورولری ترسنه چویره‌رك بر نومرولی مادام یانغه کیدر . نهایتنده میستر یانغ ایله أولنمك اوزره یدی سنه خدمت ایتمك ایسته‌دیکنی سویلر . بوتحف تکلیفی دویونجه خلیفه یانغ‌ده قبول ایدر . کنج انکلیز قیزی‌ده یدی سنه صادقانه خدمتجیلك ایتدکدن صوکره مورمون خلیفه‌سنك اوتوزنجی قاریسی صفتیله واو صفتك شان وشرفیله برابر معشوقنك نائل وصالی اولور . برچوق‌ده چوجوق دنیایه کتیریر .

رشید مظهر

محفل تاریخی

مرکز افندی حضرتلری

برآزده حضرت مرکزك یاد عالیلریله تزیین سطور ایده‌لم که بحثمزی تتمیم ایده‌جکدر : حضرت سنبلك اخص خلفاسندن اولان مشارالیه حضرتلری سنبل افندی‌یی متعاقب اوچ بچق سنه قوجه‌مصطفی پاشا خانقاهنده پوست نشین ارشاد اولمش وطقسان یاشنده بولندیغی حالده او مقامده عالم بالایه اعتلا بیورمشدر ٩٥٩ . جسد مبارك ومطهری بر جمعیت عظیمه‌نك رؤس احترامنده فاتح جامع شریفنه کتیریله‌رك جانشین مفتی الثقلین ابوالسعود افندی حضرتلرینك امامتیله جنازه نمازی بالادا طوپقپو خارجنده بنا و احیا بیوردقلری جامع شریفك حریمنده رحمت بی پایانه تودیع اولنمشدر . تربه‌لری الآن زیارتکاه جهاندر . مشارالیهی ابوالسعود تزکیه ایتمش و « دنیاده بی ریا بوذاتی کورمشدك . » دیمش و ارتحالنی :

مرکزك دائره‌سن نور ایده الله

مصراعیله تورایخ بیورمشدر .

ابوالسعود افندی مرحومده طریق تصفیه‌نك جاذبهٔ فیضا فیضنه مظهر اوله‌رق تکمل ایلمش

جدبجد مصفى ومزكى بر علامهٔ روزكاردر . جواز رقص ودورانه دائر فتواى مشهورينى الآن طرق‌صوفيه منسوبينى حرزجان ايدرلر. فرض‌محال اوله‌رق بوبابده هيچ براثرى‌اولماسه‌بالاده‌كى‌تاريخدن قناعت وجدانيه‌سى استدلال اولنه‌بيلير . پدرلرى شيخ محمدمحيى‌الدين‌ياوصى، طريقت زينيه اكابرندن اولوب طريق نظر و تصفيه‌ده كمالات عاليه صاحبى وولداسعدينك ايلك استاد معرفتيدر. آنك پدرى شيخ مصطفى افندى‌ده شجرهٔ صوفيه‌يه منسوبدر. قدس‌الله اسرارهم .

حضرت ابوالسعود ٩٨٣ ده مقام افتاده‌ارتحال ايتمشدر . [١] قدر شناسان امت جوار حضرت خالده‌كى مرقد مباركنى زيارتله تبرك ايدرلر .

ابن كمال ايله ابوالسعود ديار رومك ايكى‌علامهٔ بى‌مثاليدركه بتون عالم اسلامجه دها و كماللرى مسلمدر. زمانلرندن‌شمدى‌يه‌قدر ترك‌عالم عرفانده نظيرلرى يتشمامشدر .

حضرت سنبل وحضرت‌مركزكبى يكديكرينه جانشين اولان ايكى ولىء اكملك زمانه ، ابن كمال وابوالسعود كبى يكديكرينك هم فضل و اقتدارى ايكى معمورالجوانب علامهٔ اكبرك متعاقباً تصادفى حقيقةً احسن تصادفاتدر .

شيخ يوسف‌افندى مرحومك مأخذمباركمز اولان اثرلرنده حضرت مركز حقنده‌ده شويله بيوريليور : (حضرت سنبلك خلفاسندن برى پير و پيشقدم صاحب‌الهمم قطب دائرهٔ ولايت مركز مصلح‌الدين‌افنديدركه‌اسم‌شريفلرى‌موسى‌در. آناطوليده كرميان ايلنده عشاقدندر. بالغ اولالدن آخر عمرينه دك جماعتى‌ترك‌ايتمامشدر.) و (دانشمند اولوب بروسه‌ده مفتى اولان ولى‌الدين اوغلو احمد پاشا خدمتنه واصل اولدى . فاما متصل مشايخ مجلسنه ملازمت ايدوب تفسير و حديث منيف مطالعه‌سنه ملازمت ايدوت كاهى دانشمد صورتيله آياصوفيه‌ده وعظ ايدردى . قوت حافظه‌سى اول قدر ايدى‌كه اوچ آيده قرأن عظيمى من اوله الى آخره تفسير شيخ ايله حفظ ايدوب تفسير قاضىء بيضاوينك دخى اكثر يرى خاطرنده بالفعل ايدى. استانبولده بولنان مشايخ عظامك هربرينك مجلسنه واررد‌ى . و لكن سنبل افندى‌يى منكر ايدى (دوران‌ايدرلر و وحدت وجود سويلشرلر) ديو زهد طرفى‌غالب اولمغين وملاحبيب سيد يحيانك تقواسنه مظهر دوشوب ابتدا ملاحبيبه ايريشمكين مركز افنديك ورعى‌غالب‌ايدى، « حكمت‌الهيه » بر كيجه برعجيب واقعه كوروب جميع مشايخه تعبير ايتديرر . متسلى اوله‌ماز . و سنبل افندى‌يى سومديكى‌اجلدن قطعاً آكا وارماز. ينه واقعه‌سنده كورركه سنبل‌افندى كلوب حجره‌سنه‌كيرمك ايستر. او دخى‌حجره‌نك‌قپوسن محكم بند ايدوب آرقه‌سندن دايانور . سنبل افندى محكم زور ايدوب ايچرو كيرر. واقعه‌كى سويله‌دير. بودخى واقعه سن تقرير ايتديكى كبى تعبير ايدر .

مركزافندى‌خوابندن بيدار اولدقده ملاحظه ايدرلركه حق تعبير بويله اوله. ناچار اولوب شيخه كير . حضرت شيخ كورديكى كبى : « نه عجب مصلح‌الدين قپويه دايانه‌مدك » دير . همان انكارى برطرف اولوب بيعت ايدر . ولكن ات يميز ميرزا بابا كريمه‌سن آلوب متأهل‌اولديغى ايچون خانقاهده كلوب ساكن اولمازدى . تنها كندى خانه‌سنده شغل ايدوب كلوب مشكلاتن سؤال ايدوب شيخ حل ايدردى و ينه كيدردى . بو طريق اوزره سلوكن تمام ايدوب حضرت شيخ سنبل افندى مركزه خلافت ويرر . برمقدار زمان استانبولده قوغاجى دده زاويه‌سنده‌اولوب عاقبت‌مرحوم‌سلطان سليمان عليه‌الرحمة حضرتلرينك والده‌سى مغنيساده برجامع وبر خانقاه بنا ايدوب سنبل‌افنديدن مركز افندى‌يى طلب ايدر . آنلرده واروب مغنيساده نيچه مدت احياء طريقت و نشرسنت‌ايدر. مرحوم سلطان سليمان خان هرزمان مجلس شريف هدايت اليفلرينه حاضر اولوب بكا ايدرلردى . مرحومك مجلسى غايت مؤثر ايدى. قطعاً كوزين آچمازدى. اول قدر مستغرق اولوردى‌كه اوچ كون اوچ كيجه سويله‌سه بركلامن بردخى‌اعاده‌ايتمزدى‌وكسل دخى كلمزدى .)

سعودالمولوى

---

[١] پير دستكيرمز مولاناى اهل يقين افندمز حضرتلرى حقنده انواع مدائح و تعظيماتى وفاتحهٔ مثنوىٔ شريف اولان اون سكز بيت منيفك غايت محققانه شرح وتفسيرنى حاوى حضرت سنبل سنانك ـ خط دست عاليلريله محرر ـ بر اثر جليلنى عزيز مكرممز شيخ عبدالباقى دده افندى حضرتلرى فقيره ارائه بيورمشلر ايدى . طريق صوفيه باخصوص طريق خلوتى منسوبين كرامى ايچون بو اثر كمالات و عرفانى زيارت و پير دستكيرمز وطريقت مولويه حقنده حضرت سنبلك درجهٔ حرمت و ارتباطنى صحائف سنيه‌سنده مشاهده وجانبدندر اعتقادنديم .

حاجى احمد شكرى افندى حضرتلرى

زمانمزك فقهاى عظامندن وعرفاى كرامندن اولان مشاراليه ١٢ ذى‌الحجه ١٣٤٢ و ١٥ تموز ١٣٤٠ تاريخنه مصادف صالى كيجه‌سى ارتحال دارنعيم ايلمشدر .

علماى فخامدن ياقووه‌لى على فكرى افندى مرحومك مخدوميدر . ١٢٦٩ سنهٔ ماليه سنده استانبولده زينت ساز عالم شهود اولمشدر. ابتدائى تحصيلى متعاقب حفظ قرأنه موفق وسلطان سليم امام اولى رئيس القراء حاجى اسماعيل افنديدن علم قرائتدن ووجوهدن‌مأذون اولدى . علوم‌عربيه‌يى علمادن مزارجى‌زاده‌حاجى حسنى ، ادبيات‌عربيه‌يى بنغازى علماسندن شيخ شتوان افنديلردن تعلم ايلدى . لسان فارسيدن‌ده بهره ياب اولوب بوايكى لسان ايله قونوشمغه مقتدر ايدى . زيارت حرمينه‌ده موفق اولدى .

١٢٨٧ تاريخنده اون سكز ياشنده فتواخانه‌يه دوامه باشلايوب على‌الدرجات ترقى ايده‌رك رئيس المسودين اولديغى كبى مارت ١٣٠٦ ده فضله اوله‌رق تفتيش مصاحف شريفه مجلسى اعضالغى عهده‌سنه‌توديع اولنمشدر . ١٣٠١ تاريخندن‌اعتباراً جودت پاشا مرحومك رياستنده طوپلانان مجله مجلسى كتابتنى‌فخرى اوله‌رق‌اوچ سنه ايفا ايتمش، ٢٤ تموز ١٣١٤ تاريخنده اون‌بيك بشيوز غروش معاشله عدليه مستشارلغنه بالتعيين اون‌سنه‌خدمتدن صكره ١٣٢٤ سنه‌سنده تقاعدينى طلب ايلمشدر . اناطولى قاضيعسكرلكى پايه‌سنى احراز ايتمش ايدى .

علم فقهده يدطولاسى اولوب زمانمزده فريد ايدى . يرى بوش قالمشدر .

پدرى طريقهٔ كبار مشايخ شعبانيه‌دن قوش آطه‌لى ابراهيم افندى حضرتلرينك نائب منابى حامى حاجى محمد توفيق افندى مرحومه منتسب اولمق حسبيله احمدشكرى‌افندى هنوز صغرسنده مشاراليهك فيض نظرلرينه مظهر اولديغى كبى حمانقيب‌الاشرافى سيد مرتضى افندى مرحومدن طريقت‌عليهٔ قادريه‌يه عرض نسبت ايدوب بالاخره نائل خلافت اولمشلردى . اورادواحزاب قادريه‌يه دوام ايلردى .

متقاعد اولدقدن صكره چيرچيرده حاجى‌حسن محله‌سنده‌كى‌قوناغنده اختيار انزوا ايلدى . مثنوىٔ شريف مطالعه‌سنه‌ميلى متزايد اولوب حضرت‌شيخ اكبر افندمزك آثارعليه‌لرينى‌ده حرزجان ايلرايدى. صوك زمانلرده شدتله مجاهده ورياضت يولنه قويولمشلر ، بوسببله نحافت وجوديه‌لرى تزايدايلمش وبوتأثيرايله ضعف عمومى‌يه‌مبتلا اولوب نهايت‌الامر بودارمحنتدن دارجماله انتقال ايلمشلردر .

حليم ، سليم ، مكرم ، ملتفت ، الحاصل بالجمله محاسن ايله متحلى ايدى . پدر اكرملرينك ادرنه قپوسى خارجنده ابن كمال حضرتلرينك قبرلرى جوارنده‌كى مدفنى اتصالنده آسوده نشين رحمتدر.

عالم وفاضل ايدى حضرت احمدشكرى
عارف وكامل ايدى حضرت احمد شكرى
فقه وفتوى وتصوفده سرافراز اولدى
علم ايله عامل ايدى حضرت احمد شكرى
واقف علملدن صاحب ترتيب ايدى او
عزلته مائل ايدى حضرت احمد شكرى
آكا تاريخ وفات اولدى (فيوض‌نامه) ١٣٤٢
وصلته نائل ايدى حضرت احمد شكرى

حسين وصاف

رجب وحيي

(مابعد)

رجب وحيينك كندى اليله يازلمش منظوم بر (معراجيه) سنى اوقودم‌كه حقيقةً برشعر بديعه‌سيدر . بوندن باشقه برده يوقاريده سويلديكم بر (تفسير فنى) يازييوردى‌كه باصيلسه ايدى بتون دنياده توركك قيمت علميه‌سنى آرتيراجق معظم براثر اوله‌جقدى . بونلرك ديكرلرى كبى هدر ايدلمه‌مش اولماسنى بوتون قلبمله تمنى ايده‌رم . مشاراليهك (روضهٔ مطهره) سنى وسيلهٔ رحمت اولمق اوزره تبركاً آشاغى‌يه نقل ايدييورم :

محيي الدين مكى

روضهٔ مطهره

يارب بنى قاووشدر دارالسلام ياره
روحمده اشتياقم چوقدر اوخلدزاره
يوق يوق خطا ؛ بوجنت رشك آور جناندر
برذره خاكى ارجح بيكدر شاهواره
سيناى پرتجلا مظلم بونك يانده
زيرا بو ، طورى مولى بالذات ايدر اناره
فخر ايتسه حق‌واردر غيرى‌مكوناته
الحق اومدفن اولمش محبوب كردكاره
براعتلا صاييلماز عرش برينه چيقمق
علويت حقيق يوز سورمه اول مزاره
اى قدسيانه قبله، عشاقه جاى قبله
آرامكاه سنسك مشتاق بى‌قراره ؛
جسمم نه‌دركه اولسون يارك آياق ترابى
روحم ده اولسه هيچدر مفروش اورهكذاره
ورد لقاى پاكك ويردى صفاى قدسى
كلدى هزار نشهٔ طبع‌دل هزاره !
اى عالمينه رحمت ، سر آشناى وحدت
قوللق ، بويوك سعادت سن شاه كامكاره
عالمفداى عشقك قربانه ميل ايدرمى
هردم ربيع حسنك حاجتمى قور بهاره
نورجماله نسبت، مهتاب صانكه شبتاب
مهروصاله نسبت‌خورشيد برشراره
پابوسه ايرمدكجه ، جانانى كورمدكجه
ايتمز قبول مرهم روحمده‌در بوياره
اى قربكاه يزدان، محبوب لامكانشان
شوقكله قلب وحيي هرلحظه پاره پاره
بن دردمند زارم : غايت كناهكارم
سندن اميد وارم كافى بكا بوچاره

رجب وحيي

محفل ادبى

شهيد كربلايه :

اى سرير ابتلايه شاه بى افسر حسين
سر فدايان طريق قربته سرور حسين
بويله ياد ايلر سنى قلب ألمپرور حسين
نجل‌زهرا ، شبل‌حيدر ، سبط پيغمبر حسين

جدپاكك نائل اولمشدك اركوب دوشنه
فر ويريردك والد ذيشانككك آغوشنه
حضرت فخرالبتولك سينهٔ پرجوشنه
جسم پرنوركدى الحق زينت وزيور حسين

آه اوجسمك رأس مقطوعى اولوب آواره‌سى
كردن مظلومك اولدى خاكه قان فواره‌سى
خونككك هرقطره‌سى بر سونمز آتش پاره‌سى
محترق حالا اوآتشپاره‌دن دللر حسين

ظلمه تابع اولمادك ، دنيايه اولدك حقنما
برجهان حرصه قارشى طوردك اى مردخدا
حق اعلا ايتمك اوزره كنديكى قيلدك فدا
اولدى طورك سالكان حق ايچين رهبر حسين

اندراس شرع غرانك قوشوب امدادينه
سينه كردك احتراصك صولت بيدادينه
باقمادك حتى بويولده سوكيلى اولاديكه
جانسپار عزمك اولدى اصغر واكبر حسين

لعل پاكك بولمامشكن خيلى‌دم بر قطره صو
انجلا ايتمش ايكن ذاتكده‌سر وحدهٗ
ايتمه‌دك الله ايچين اهل شقايه سرفرو
اولدى حالكدن نموده مايهٔ حيدر حسين

هر جريحه‌كدن تموج ايتدى بر درياى نور
اولدى هر مزراق تنكده پر تجلى نخل طور
كسدى صوك سررشتهٔ هستى‌نى‌شمشير شرور
اويله آچدى روح بى‌قيدك سنك شهپر حسين

سلم معراج اولوب زخمى تن مجروحككك
كربلا ، برقرب اوادناسى اولدى روحككك
جلوهٔ عاشق نوازى ايله‌دى سبوحككك
ذاتكى برلطف عال‌العالنه مظهر حسين

جد قدسى خلقتك شاه رسالت عشقنه
مرتضاى كبريا ، زهراى عصمت عشقنه
دادر اكرم ، اوسرمست شهادت عشقنه
ايله طاهر بنده‌كى بابكده برقنبر حسين

محرم‌الحرام ٣٤٣ طاهرالمولوى

غزل

عكس جمال يار، دو ديده‌م ايچنده‌در
برنورسيده غنچه‌كه شبنم ايچنده‌در

اندوه‌وغمله زار وپريشان اولان كوكل
مانند شانه كاكل پرخم ايچنده‌در

نور وصالى خانهٔ قلبمده جلوه‌كر
ايمان چراغى بيت مكرم ايچنده‌در

خورشيد ياره كرچه كوكل ذره‌در وليك
مهر جهان وآدم وعالم ايچنده‌در

افلاكه صيغميان اومعانى خيالمك
بى‌شك كمال فيضله هردم ايچنده‌در

بحر محيط عشق ايله وار آشنالغم
كشتىٔ دلكه ساحلى يوق يم ايچنده‌در

كوردم اومهلقايه باقوب كندى ذاتمى
روحم هميشه نور مجسم ايچنده‌در

قدم هلاله دوندى بوكلدى فراق ايله
كويا بلاى ماه محرم ايچنده‌در

باقى صفايى كوركه سويداى قلبمك
عرش خدا وكعبه وزمزم ايچنده‌در

مولوى‌بنده‌سى
عبدالباقى

بوده‌می عصریلك ایجابی ؟

غلطه‌سرای لیسه‌سی ، حقیقةً مکتب سلطانی ایکن ، یعنی مشروطیتك اعلانی تاریخندن مقدم یه‌تیشـدیردیکی طلبه‌نك الك ذکیلرندن ك . بك اسمنده صمیمی بردوستم واردر .

ك . بك ، مکتبدن‌چیقدقدن‌صوکرا کنجلك دوره‌سنك غلیانلی حسیاتیله آسمش صاوورمش ، بالاخره أوله‌نمش ، حتی برچوجوق باباسی اولمش ، غرب پرستلك الجاسـیله موندەن حیاته آتیلمش ویك طبیعی اولارق آلداتیلمشدی .

بونك اوزه‌رینه قاریسنی بیراقدی ، قیزنی‌ایسه ـ هرتورلو معناسیله ـ آناسندن آیری تربیه‌ایتمه‌یه قرار ویردی .

چوقدن کوره‌مه‌دیکم ك . بکه کچن کون آیاصوفیه‌ده راست کلدم . متحسرانه مصـافحه‌دن صوکرا ، نه عالمده بولوندیغنی صوردم .

— مأموریتمدن انفصـال طبیعی‌یه اوغرادم . برفرانسز بانقه‌سنه قاپیلاندم . غرورملی‌یه‌دوقونسه بیله سویله‌یه‌جکم‌که اسکیسندن ای‌کچینیورم . قیزمك تربیه‌سیله مشغولم . دیدی . صوکراده :

— کل ، شوراده برقهوه ایچه‌لم ، دردله‌شه‌لم . تکلیفنده بولوندی .

سلطان‌احمدجامعنك‌قارشیسنده‌کی‌قهوه‌خانه‌لردن برینه اوطوردق . چایلرمزی ایچرکن :

— مون شه‌ر ! برخلط تدریسات مسئله‌سی اورتایه چیقدی . هربابا کبی بن‌ده فنا بردوشونجه‌یه صوقدی . بزم قیز ، کله‌جك سنه اون‌اوچنه‌باصاجق . نامحرم برارککله یوز یوزه کله‌سنه مساعده‌ایتدیکم آناسنی بوشامقله برلکده‌ن تمیزله‌ندم . لکن‌معصوم قیزمك یابانجی اوغلانلرله بر صـیراده و دیز دیزه اوطورماسنی معدەم برتورلو قبول ایده‌مه‌یه‌جك ، مکتبدن‌چیقارمایه مجبور اولاجغم . دیدی .

— اما یاپدك ها ! بوفکر ، عصری بر قفایه صیغارمی ؟ سؤالنده بولوندم .

— انسـانجه دوشونه‌بیلمك قابلیتنی حائزسـه صیغار . امین اول‌که خلافنی دوشوننلر ، یاحسی ، یاخود تجربه‌سی اولمایانلردر . جوابنی ویردی . بن ، ك . بکك حالنده‌کی شوده‌کیشیکلکه حیرت‌ایدرکن او ، ده‌کیزه وقاضی‌کوینه طوغرو أللنی اوزاتدی .

— شوراده کچیردیکم بروقعه‌یی آ کلاتایم‌ده دیکله . دیدی . متحیفانه ایچنی‌چکدکدن ، ولاحول .. اوقور کبی باشنی صاللادقدن صوکرا باشلادی :

— اولکی جمعه ، اوراده‌کی احبـادن برینی زیارته کیتدم . کندیسـیله ، قاریسی وبالدیزیله ، عصری تعبیره کوره (آن فامی) اوطوردق ، بر ایکی سـاعت محبت ایتدك . قادینلرك موسم طولاییسـیله ده‌قولته قیافتلری خوشـمه کیتمیور دکلدی . ایکی طولغون وجودك آچیقده بولونان قسملری اولدقجه اشتها آورایدی . أوصاحبنه باقق ایسـترکن کوزلرم بلا اختیار اوبرلرینه قاییور ، کوردکلرم بنی عادتا متحسس ایدییوردی . دیرکن ، افندم ، قاپی‌چالیندی . برارکـله ایکی کنج‌قادیندن عبارت برمسافرقافله‌سی ورود ایتدی . کان‌خانملرك باشلرنده‌کی قره‌پ‌دومون‌دن باشقه آچیلاجق‌شیلری یوقدی . اونی‌ده‌سوقاق‌قاپیسندن‌کیره‌رکن‌ایسقارپینه بدل چیقارمشلردی . بربرمزه پره‌زانته ایدیلدك ، مجلسه داها باشقه برشطارت کلدی .

مسافر خانملردن بری ، أو صاحبه‌سنه :

— امان‌قارده‌ش ! صباحدن‌بری‌بوغولویوردم . (زوجنه اشارتله) بومسکینك خاله‌سیله خاله‌زاده‌سی ایرکندن کلمشلردی . برتورلو کیتمك بیلمه‌دیلر . هم‌ده نه‌قیافتله کلدیلربیلسه‌کز .. قفس آرقه‌سندن باقیورلرمش کبی‌قالین‌چه‌لر ، اوزون اتکلی‌چارشافلر ، برلی ایشی قالین چورابلر ..

قیز ، بزمکینی ارکك صانیور ، دایی زاده‌سی اولدیغی‌حالده قارشیسنه باش‌اورتوسیله‌بیله‌چیقمایور . ایستر ایسته‌مز آیری طعام ایتدك . چکیندیکمدن یمکده برلیکور بیله آلامادم . برازصوکرا سجاده ایسته‌مه‌سینلرمی ؟ آه نه‌مملکت ! یکرمنجی‌عصرده بچه ایله کزن ، نماز قیلمق ایچین سجاده ایسته‌ین قادینلری‌ده یاشاتیور ! بویله یرده اوطورمق ، بویله انسانلر آراسنده یاشامق ، حیات دکل . نه یالان سویله‌یه‌یم‌سجاده‌مز یوق . بردانه‌خالی‌سجاده واردی ، لازم اولمایور دییه قاریوله‌نك آرقه‌سنه میخلاتدم . باصمادن یاپیلمش بویوجك بر بوغچه ویردم . یره یایدیلر ، اوستنده یاتوب قالقدیلر . نهایت کیتمه‌یه داوراندیلر . بزده بورایه کله‌جکمز ایچین اسـکله‌یه قدر کندیلرینی تشییع ایتدك . بن ، خاله خانمك أللنی صیقمق ایسته‌دم ، اوده :

— عمرلر گور قیزم . دییه اوپدورمك ایچین بکا أللنی اوزاتدی . آ کلامامازلغه اوردم . الك غریبی : یولده اوقدر اصرار ایتدیکم حالده قیز ، اوقالین پچه‌یی قالدیرمادی . نه‌دیرسکز ؟ ،

قارینك قانی صیجاق اولمقله برابر سـوزلری بکا بوز کبی کلدی . اونك ایچین (نه‌دیرسکز ؟) سوأله قارشی زاواللی آ نا ، قیزی حقسز چیقارانلر آراسنده بن صوصدم . سکوتم ، قادینك نظردقتنی جلب ایتدی . بویالی قاشـلرینی یاری چاته‌رق ، سورمه‌لی کوزلرینی ایجه سوزه‌رك ، بویالی‌دوداقلرینی لزومندن پك فضله بوزه‌رك بکا باقدی :

— بك افندی ! سز نه‌بویوروسکز ؟ دییه صوردی .

— لاییقلق ، کیمسـه‌نك مذهب ومشربنه قاریشمامقدر خانم‌افندی ! اونلر ، سزك‌عصریلککزه برشی ، دیمه‌دکلری کبی‌سزده اونلرك‌عصر مانده‌لـکنی خوش‌کورمه‌لی ، یاخوداوکیلرله کوروشمه‌مه‌لیسکز .

جوابنی‌ویردم . ایشیتمه‌دیکی واستماعنی‌ایستمه‌دیکی برسوزی دویمش کبی اولدی .

— امان بك أفندی ! بوعصرده قاضی کویی کبی بریرده بویله کزیلیرمی ؟ اسـتانبولده ، فاتح جوارنده اولسه نه ایسه نه ! دیدی .

— برقاچ سنه اول‌قاضی‌کوی‌ده فاتح‌کبی‌ایدی . انکار ایده‌مزسکزکه والده‌کز خانم افندی ، سزك کبی آلامود کینمز ، صاچلری‌کسیك وباشی آچیق اولارق کزنمزدی .... دییه‌جك اولدم ، یانمده اوطوران أو صـاحبی خفیفجه دیزمی دورتدی .. مکربن ، بالطه‌یی‌طاشه اورمایه باشلامشم . صوکرادن آ کلادم‌که بونازنین خانم افندینك والده‌سی ، مفتی حمامنده اوسـته‌لق ایدر وقاره کومرك سـتتنده اوطورورمش . دیمك‌که صاچلرینك کسیك‌اولماسی‌ده والده‌سنك (ظرفا) لغنه تقلید !

قاری ایله اوزونجه برمناقشـه‌یه کیرمك نیتنده ایدم . مکر سـتنده یاموق یوقمش . سـوزی ده‌کیشدیردی . آطه‌دن ، مودادن ، دره‌دن ، تپه‌دن قونوشولدی . بیلدك ، بیلمه‌دك‌عائله‌لر فصل ایدیلدی . عشقدن ، حیاتدن بحث‌اولوندی . خلاصه : مجلس قادینلر حمامنه دوندی .

برقاچ‌دفعه‌کیتمك‌اوزره‌قالقدم . صالیویرمه‌دیلر ، کیجه یاپیلاجق اکلنتی‌ده بولونمام ایچین اصرار ایتدیلر . بن‌ده ناصیلسه گوشه‌دم ، قالدم . آقشام اولدی ...

ك . بك بوراده براز طوردی . اوزونجه بر نفس آلدی .

— ای ... صوکر ؟ دییه مابعدینی بکله‌دیکمی آ کلاتدم .

— عجله ایتمه . دیدی . بر سیغاره یاقدقدن ، برایکی دفعه آجی آجی چکدکدن صوکرا :

— أوت . آقشام اولدی ، قورباغه‌لی دره‌یه ناظر براوطه‌یه قورولمش ماصه‌نك اطرافنه دیزیلدك . مجلسده اوچ ارکك ، درت قادین واردی‌که بری

أشسز قاليوردى . اونك ايچين بنم صاغمده ، صولمده برر دانه تصادف ايتمشدى . بونلردن برى مسافر خانم ، اوبرى ده رفيقەسى بولونيوردى . چوقدندر آقشامجيلق ايتمەديكم ايچين ادمانم بوزولمش صاغلى ، صوللو صونولان قدحلرباشمى دوندوردى . بر آرالق ماصەدن قالقدم ، بر قولتوغك اوزرينه ييغيلدم . غالبا صيزار كبى اولمشم ! برمدت صوكرا قولاغمه بر كورولتو ايله كمان و قادين سسى عكس ايتدى . كوزومى آچمايه چاباليوردم . مسافر خانمك رفيقەسى كمان چاليور و (طورنام) شرقيسنى سويليور ، بربرينه صارلمش ايكى چفتده ماصەنك ايلريسنده تەپينيوردى .

آييلديغمى كورن مسافر خانم‌ده بكا طوغرو قوشدى ، برلكده دانس ايتمەمز رجاسنده بولوندى . آچيق پنجره اوكنده قالديغم ايچين اوشومشم . براز حركته احتياجم واردى . قالقدم . مسافرخانم ، بنى بلمدن و اوموز باشمدن قاورادى . او حرارتلى وجودك تماسى ، بكا حمام قفسنده ايصيدلمش برسيله‌جك نشوەسى ويردى . بن‌ده اونى ياقالادم . طورنا شرقيسنك آهنكنه اويدق ، دونمەيه وصيچرامايه باشلادق .

اسپرطونك تأثيريله باشمى طوتاميور ، استناد ايدەجك برشيئى آرايوردم . بر آرالق آلنم ، صيجاق و يوموشاق بريره دوقوندى . دوداقلرمه آتشين برنفس تماس ايتدى . نەاولديغنى بيلەميورم . اطرافدن برقهقهه توپدى ، برآلقيش طوفانى ظهور ايتدى ..

صباحلاين كنديمى قولتوق اوستنده بولدم . طورنا دانسنده مسافر خانمله دوداق دوداغه كلمش و آلقيشلانمش اولديغمزى‌ده أو صاحبندن خبر آلدم ، فنا حالده محجوب اولدم . هنوز اويويان مسافرلره آديو بيله ديمەدن صاووشدم .

برقاچ كون صكرا غلطەيه كچيوردم . مسافر خانمك غيرتلى قوجەسى ده بكا دوغرى كليوردى . اوكمه باقمه ، كورمەمزلكه كلدم . حريف ، اوكمه ديكيلدى . بردنبره بنى دونەللويه دعوت ايدەجك ، ياخود باستونى قفامه ايندرەجك صاندم . مكر سوء ظن ايتمشم . چونكه : پيشكين برذات ايمش .

— بك افندى ! كچن كيجه بزى مجلوب ايتديكز . رفيقەم مشتاقكز اولدى . بهمه‌حال سزى بكليور . فوطوغرافيسنى‌ده دعوتچى اولمق اوزره ذات عاليكزه هديه ايتدى . بوكون بانقەيه كلەجك و تقديم ايدەجكدم . ديبه دەقولته چيقمش بررسم اوزاتماسينمى ؟

حريفك يوزينه حيرتله باقدم وغيرى اختيارى آغزمدن فيرلايان بر :

— (وااای ...) ى (مرسى) ايله اكمال ايدوب يورودم .

ك . بك سوزينى كسدى . بن :

— بودەمى عصريلك ايجابى ؟! ديبه متحيرانه برسؤال ايراد ايتدم .

— أوت ... واپور وقتى اولدى قالقالم . جوابنى ويردى . . .

فكرى

قارئلرمزه :

آبونه وسپارش بدلاتى اولمق اوزره بعض ذوات طرفندن ادارەخانەيه پوسته واسطەسيله پاره كوندەريليور . فقط پوسته اخبارنامەسنده بعضاً مرسلك اسمى يازيلماديغندن كلن پارەنك كيمك طرفندن يوللانيلديغى آكلاشيلاميور . بركونه ياكليشلغه محل قالمامق اوزره قارئلرمزك پاره تسليم ايتدكلرى پوستەخانەده بهمه‌حال مرسلك اسمنى‌ده اشارت ايتديرمەلرى رجا اولونور .

برده مدتلرى ٤٨ نجى نسخەده بيتن وبونكله درت نسخه فضله كوندەريلن آبونەلريمزدن بعضيلرى الآن يكى سنه بدل اشترا كلرينى كوندرمەدكلرندن اوكيلره كلەجك نسخەنك ـ ظن ايدرم‌كه پك محق اولارق ـ يوللانيلامايەجغى تبليغ ايديلير .

مطبعهٔ عامره

محفل مدير مسئولى
طاهرالمولوى

دینی ، علمی ، ادبی واجتماعی

محفل

جلد	١٣٣٨	سنه
٥		٥

مجموعهٔ اسلامیه‌سی

شیمدیلك عربی آیلری ابتداسنده نشر اولونور .

صاحبی ، مدیری ، محرری :

جزء		ربیع الاول
٥٣		١٣٤٣

شرائط تحریر : اسلامك نفعنه خادم یازیلر مع التشکر قبول ونشر اولونور . یازانك شخصیتی دکل ، یازینك ماهیتی نظر دقته آلینیر . کوندریله‌جك آثار اوقوناقلی ومختصرجه یازلمش اولمالیدر . کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ صیراسیله درج ایدیلیر .

شرائط اشترا : هرسنه‌نك برنجی وایکنجی آلتی آیلغندن اعتباراً آبونه قید اولونور .

سنه‌لکی پوسته اجرتیله برابر : ١٠٠ ، آلتی آیلغی : ٥٠ غروشدر . ممالك اجنبیه ایچین ٢٠ و ١٠ غروش علاوه‌سی لازمدر .

محفل ١٣٣٨

مجموعه‌سنك کچن سنه‌لره عائد وبك چوق معلومات مفیده‌یی حاوی اولان نسخه‌لری منتظماً دیکیلمش واوزه‌رلرینه قالین برروقاق کچیریله‌رك مجلد کتاب حالنه کتیرلمشدر . خیرالانیس اولابیله‌جك بونفیس کتابلردن برنجیسنك موجودی بیتمش ، ٢، ٣، ٤ -١٢٠٧ نجی نسخه‌لری پراکنده اولارق قالمشدر . بهر نسخه‌سی ١٠ غروشدر .

١٣٤٢ و٤ نجی جلدلرك بدلی‌ده پوسته اجرتیله برابر یوزر غروشدر . طوغرودن طوغرویه اداره‌خانه‌یه ٢٠٠ غروش کونده‌ریلدیکی صورتده هراوچ جلدی یوللانیر .

نسخه‌سی **١٠** غروشدر .

دینی ، علمی ، ادبی واجتماعی

محفل مجموعهٔ اسلامیه‌سی

نشریاتی :

١

مناجات حضرت مولانا

اسکدار مولویخانه‌سی پوست نشین فاضلی شیخ احمد رمزی افندی حضرتلرینك همتیله مثنوی شریفدن جمع ایدیلمش وبررساله شکلنده باصدیریلمشدر .

٢

حسن وعشق

شیخ غالب مرحومك پك مشهور اولان اثر ابداعیدر . کنجلك غلیانیله استانبول ظرافتنك ومولویلك نزاهتنك امتزاجنی ، برده دقایق شعریه ایله حقایق صوفیه‌نك اندماجنی کوسترن بوغرا منظومه‌ده باصیلمش وصوکنه طاهرالمولوی طرفندن شیخ مرحومك مختصر بر ترجمهٔ حالی علاوه اولونمشدر . پوسته اجرتیله برابر فیئاتی ٢٠ غروشدر .

٣

هند ماصاللری

سواد هندك منور ارباب ادبندن (عنایةالله‌خان دهلوی) نك (بهاردانش) نامیله یازمش ، عثمانلی ادیب بی‌همالی نامق کمال مرحومك آتشین قلمیله برقسمی ترجمه‌یه چالیشیلمش و (بهار دانش ترجمه‌سی) عنوانیله باصیلمش اولان بوشاه اثرده طاهرالمولوی طرفندن تلخیصاً تورکجه‌یه نقل ایدیلمش ٩ فورماسی طبع اولونمشدر .

لطیف وشاعرانه برطاقیم ماصاللردن عبارت اولان کتابك اصلنده‌کی پارلاقلق ، ساده برلسان ایله ترجمه‌سنده‌ده محافظه ایدیلمشدر .

مطبوع برنجی قسمك فیئاتی پوسته اجرتیله : ٧،٥ غروشدر . بقیه‌سنك ایسه ترجمه‌سی بیتیریلمشدر .

شو کتابلرده اداره‌خانه‌مزده بولونور :

	محرری	پوسته اجرتیله برابر فیئاتی
حضرت پیغمبر وزمانی	طاهرالمولوی	١٢،٥ غروش
جهاد اکبر	میلاس مفتیسی صادق افندی	٧٥ »
موضح علم کلام درسلری	ملغی تدقیقات شرعیه اعضاسندن عمرنصوحی افندی	٧٥ »
دین اسلامده منع مسکرات	فاتح درسعاملرندن اسکلبلی عاطف افندی	١٢،٥ »
تستر شرعی	» » »	٧،٥ »

اداره‌خانه‌سی :
باب عالیده یکی تورکیه مطبعه‌سی
فوقنده‌کی دائرهٔ مخصوصه

شرائط تحریر: اسلامك نفعنه خادم یازیلر
مع التشکر قبول و نشر اولونور. یازانك
شخصیتی دکل، یازینك ماهیتی نظر دقته
آلینیر. کونده‌ریله‌جك آثار اوقوناقلی
ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر . کلن
یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ
صیراسیله درج ایدیلیر .

دینی، علمی، ادبی، اجتماعی

محفل

۱۳۳۸

مجموعهٔ اسلامیه‌سی

صاحبی ، مدیری ، محرری :

مرکز توزیعی:
باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت)
کتبخانه‌سی ایله یکی تورکیه مطبعه‌سی

شرائط اشترا: هرسنه‌نك برنجی و ایکنجی آلتی
آیلغندن اعتباراً آبونه قید اولونور.
سنه‌لکی : پوسته اجرتیله برابر
۱۰۰، آلتی آیلغی: ۵۰ غروشدر.
ممالك اجنبیه ایچین ۲۰ و ۱۰ غروش
علاوه‌سی لازمدر .

عدد	جلد		ربیع الاول	فی: غرش
۵۳	۵		۱۳۴۳	۱۰

مندرجات:

فیاتی ١٠، پوسته اجرتی ٢,٥ غروشدر . مرکز توزیعی: بایزیدده حکاکلر چارشیسنده ٤٧ نومرولو کتبخانه‌در . محفل اداره‌خانه‌سنده‌ده بولونه‌جقدر .

آثار منتشره :

الزهراء

قاهره‌ده (سلفیه) مطبعه و کتبخانه‌سی صاحبلرندن (محب‌الدین‌الخطیب) افندی طرفندن یوقاریکی عنوان ایله بر رساله نشر ایدیلمکه باشلادیغنی اداره‌خانه‌مزه کلن ١٥ محرم ٣٤٣ تاریخلی نسخه‌سندن اوکره‌ندك .

الزهراء رساله‌سی ، هر شهر عربینك اون بشنده نشر اولونیور و علمی ، ادبی ، اجتماعی مباحثی حاوی بولونیور .

بو رساله‌نك اعلانات قسمندن ، خالده ادیب خانمك (آتشدن کوملك) رومانتك (قمیص من نار) نامیله عربجه‌یه ترجمه ایدیلمش اولدیغنی آکلادیغمز کبی عیناً تورکجه‌لشدیردیکمز آشاغیکی سطرلری‌ده عالم اسلام قسمنده اوقودق :

« غزته‌لرك نقلنه کوره عجمستانده‌کی همدان شهرینك بلدیه‌سی، امیرالمؤمنین علی کرم‌الله‌وجهه‌نك بر هیکلنی یاپدیرمش واوسته‌نده‌کی اورتونك رفعیله رسماً کشادی اثناسنده بلدیه رئیسی (فریدالدوله) طرفندن امام مشارالیهك سیر جلیله‌سندن مختصراً بحث اولونمشدر »

الزهراء رساله‌سی، بوحادثه‌یی یازدقدن صوکرا « خلفای مسلمینه شیمدی‌یه قدر هیکل یاپیلماسی عالم اسلامجه سبق ایتمه‌مشدی » دیور .

مطالعه‌سی آثار عربیه قارئلرینه توصیه اولونور.

محفل دینی وعلمی :

مولدالنبی علیه‌السلام :

بوندن علی‌التقریب ١٤٠٦ سنهٔ قمریه مقدم مکه‌نك بنی هاشم محله‌سنده‌کی بر اوده (وهب بن عبد مناف)ك کریمهٔ مکرمه‌سی (آمنة الکبری) حضرتلرندن بر شمس هدایت طالع اولمش وجد کریمی (عبدالمطلب) طرفندن او ضیای هدایه (محمّد) اسم شریفی قونولمشدی.

اللهم صل وسلم علیه عدد لطفك واحسانك الیه .

زمان ولادت ـ اشهر اقواله کوره ـ ربیع‌الاولك اون ایکنجی کوننه مطلع اولان کیجه‌نك سحر وقتی ایدی .

نور نوظهوره قارشی ذره بیله اولامایه‌جغنی بیلن کونش ، هنوز موقع احتجابندن چیقمامشدی .

اضواء شمسدن اوّل عالمی پارلاتان او نوزاد منیری:

ای صبح سعادت زجبین تو هویدا
آن حسن چه حسنست تقدس وتعالی

تهنیه‌سیله بوتون آفاق اشـواق آلقیشلامش ودینه‌بیلیرکه یالکز اوآن ایچین چهرهٔ خاورده سعادتلی بر صبح صادق تجلی ایتمشدی .

ابوالارواح عالم صلی‌الله‌علیه و آله وسلم افندیمز ، اوکسوز اولارق طوغمش ، او درّ یتیمك صدف غیبیدن اظهاری خدمتنده ـ عبدالرحمن بن عوفك والدهٔ مسعوده‌سی ـ (شفّاء) خاتون بولونمش ، سیای یتیمانه‌سی‌ده ید قدرت الٓهیه ایله نوازش بویورولمشدی .

تا صمیم روحمك مهمانی بر درّ یتیم
کیم اونك گیسوسنك دست خدادر شانه‌سی

چونکه : والد ماجد پیغمبری (عبدالله بن عبدالمطلب) حضرتلری هنوز یکرمی بش یاشلرنده بر کنج ایکن برای تجارت مدینه‌یه واوراده خسته‌لانه‌رق عالم آخرته ارتحال ایلمشدی .

علیه‌الصلاة افندیمزی والدهٔ مکرمه‌سی ایله ابولهبك آزادلی جاریه‌سی (ثُوَیْبَه) و(حلیمة السعدیه) امزیرمش . سوت ننه‌سی طرفندن کتیریلدکدن وجناب آمنه ارتحال ایله‌دکدن صوکرا (امّ ایمن) حضرتلری، خدمت نبویه‌ده بولونمشدی .

ایشته‌بو آیك اون برنجی کونی اقشامندن صوکرا اولیلهٔ مبارکه‌نك ١٤٠٦ نجی دورهٔ مسعوده‌سنی ادراك ایده‌جکز .

جناب حق، اومقدس کیجه‌نك وتولدی او کیجه‌یه برقدسیت ویرمش اولان نبی اقدس وافخم صلی‌الله علیه‌وسلم افندیمزك حرمتنه بالجمله اهل اسلامه سعادت دارین احسان بویورسون آمین .

نعت شریف :

مستنیر کدر سمانك آفتاب و ماهی‌ده
مستجیر کدر زمینك بی‌نصیب وشاهی‌ده
سن او یکتا رهبر حقسك که‌ای مقصود دل
هپ سنی جویا، شو نونك رهروان وراهی‌ده
دلده آنجق نام پاککله اولور وحدتما
لا اله نفیی‌ده ، اثبات الا اللهی‌ده
ای ابدمکتوم اولان راز خدا ، ماهیتك
عجزه اوغراتمشدر استدلال واستکناهی‌ده
ای محال الحل معما ، ای مآل کبریا
ایله‌مش دمبسته سرّك عارف آکاهی ده
ای یکانه خاور مهر ازل ، ذاتك سنك
ساده خلق اللهی عاشق قیلمامش، اللهی‌ده
باب قدسیت مآبکدر بوتون عاشقلرك
کعبهٔ علیاسی‌ده ، حاجتروا درکاهی‌ده
شوق بوس آستانکدر نسیمك کردشی
خاك پایك اولمادر هر ذره‌نك دلخواهی‌ده
رهکذار نازکه سرپیلمه‌در آمال کل
بلبلك خنده‌ك نیازی نالهٔ جانکاهی‌ده
شعله‌زار اشتیاقکدر بو عبد محضکك
روح محروق الفراقی ، سینهٔ آواهی‌ده
یارسول‌الله قیلسین بر نکاه وصلتك
نائل فیض لقا طاهر کبی کمراهی‌ده

طاهرالمولوی

تفسیرلر ـ مفسرلر

روایتی اهمال ایدنلر آراسنده‌کی فرق :

کچن نسخه‌دن مابعد :

ایمدی شو ایکی قسم ایله اولکی قسم آراسنده‌کی فرق شو صورتله‌درکه : برنجی قسم نظرنده دقت واعتنا ، الزیاده الفاظه‌در. ایکنجی قسم نظرنده‌ده اعتنا ، او اعتقاد ایتدکلری وقرآنی اورایه یاناشدیرمق ایسته‌دکلری وبو یولده استعاره‌لر ، مجازلر، کنایه‌لر ـ ولو علاقات بعیده ایله اولسون ـ بالارتکاب میدانه چیقارمق املنی بسله‌دکلری معنادر. بونلرك شو حکمنی کورونجه ، کرانقیمت اشیا یوکلی بر قطار دوه‌نك ، ساربانك کوزه‌تدیکی هدفه طوغرو کمال وقار ایله کیتدیکی اثناده طریق رفتارینه دیکیله‌رك کندی ایسته‌دیکی سمته دوه‌لری چوکرتوب اوراده یوکلرینی ایندیرمك ایسته‌ین وبو خصوصده هر فداکارلغی کوزه آلان حریص بر آدم خاطره کلیر .

شیمدی شو ایکنجی قسم ارکانك آیته ویردکاری معنی والفاظی کندیلرینه طوغرو حمل ایتمك ایسته‌دکلری عقیده ، یا واقع و نفس‌الامره مطابق ونقوله موافق اولاجق ویاخود بویله‌دکل‌ده محض خیالات فلسفیه ویا عقیدهٔ باطنیهٔ صوفیه ویاخود اکاذیب شیعه‌دن عبارت قالاجقدر . هر حالده شو ایکی شقدن خالی دکلدر .

ایکنجی شقده بونلرك خطالری هم دلیلده ، هم مدلولده‌در. چونکه : مدعا باطل واستدلال‌ده یرنده دکلدر .

اولکی شقه کوره ایسه خطا یالکز دلیلده‌در ، مدلولده دکلدر . چونکه : عقیده و مدعا ، حق اولمقله برابر شو آیتله آکا استدلال اولونمق باطلدر. خطانك هم دلیلده ، هم مدلولده اولماسنه مثال اولمق اوزره مسالك فلسفیه‌یه اعتماد وبر طاقیم مذاهب باطله‌یی ایجاد واعتقاد ایدن وبونی‌ده حصن حصین ملت و حرزجان امت اولان قرأن ایله تأیید سوداى خامنده بولونان معتزله‌نك و شیعه‌نك تفسیرلرینی کوستریرز.

معتزله‌دن (عبدالرحمن بن کیسان الاصم) (ابو علی جبائی) (قاضی عبدالجبار) (زمخشری) کبی ذوات دائما شو مسلك ناهمواری تعقیب ایتمشلردر . بونلرك ایچلرنده زمخشری کبی زهد وورعده شهرت ، بلاغت علمنده صوك درجه قوت، هرهانکی بر کلامده موم کبی تصرفده مهارت صاحبی ذواتك بولونماسی مسلکلرینه خیلیدن خیلی رواج ویرمشدر .

بو قسمك اك بارز مثالی ، باطنیه‌نك سقوط تکالیف اوزه‌رینه (واعبد ربك حتی یأتیك الیقین) آیتیله استدلال ایتمه‌لریدرکه شویله تفسیر ایدرلر . « واعبد ربك حتی یتحد الساجد والمسجود » وشونکله‌ده وحدت وجود مقامنه وارمش ذواتدن، یعنی ساجد ایله مسجودی بر طانیمش اولانلردن بوتون تکالیفك سقوط ایده‌جکنی آکلامشلر وداعیلرینه بو خصوصده تلقینات ویره‌رك عالم اسلامه صالدیرمشلردر . بن کندیم ، بونلردن برینه راست کلدم . بو آیت حقنده کندیسیله خیلی مباحثه وآیتده‌کی (یقین) ك « موت» ایله تفسیری لزومی پیغمبردن مروی بولوندیغی مرجعلریله ، کتابلریله اثبات ایتدکدن صوکرا مخاطبم مجلسی ترکه مجبور قالدی .

خطانك یالکز دلیلده اولوب مدلولده اولماسنه مثال اولمق اوزره صوفیه‌دن ، واعظلردن برچوقلرینك بو بابده‌کی تفسیرلرینی کوستره‌بیلیرزکه بونلرك حقایق صوفیه ، زواجر وعظیه معرضنده بسط وبیان ایتدکلری تفسیرلرك نفس الامره موافق دوشدکلری وارسه‌ده آیاتك اونلر اوزه‌رینه دلالتی خصوصنده‌کی فکرلری خطادر. شو حالده خطا ، یالکز او آیات ایله مدعالری اوزه‌رینه استدلالده‌در، مدعاده دکلدر .

(عبدالرحمن سلمی) نك حقایق صوفیه‌یه دائر یازدیغی شیلرك نفس الامره مطابق وصحیح اولانلری هپ بو قسمك پارلاق مثاللرندن‌در. اولمایانلری ایسه کندیلرنده خطا هم دلیلده ، یعنی استدلالده، هم مدلولده اولمق اعتباریله برنجی قسمك مثاللرندن اولمش اولور .

شیعه‌نك (یخرج منهما اللؤلوء والمرجان) ایله علی ، فاطمه ، حسن ، حسین مراد اولدیغنه استدلاللری خطانك دلیلده اولماسنه مثالدر .

⁂

سؤال : فخر عالم افندیمزه روایةً منتهی اولمایان تفسیرلرك هیچ بر وقت قرین اصابت ورهین جواز اولامایه‌جغنی نسائی ایله ترمذی و ابوداودك تخریج ایتدکلری (من تکلم فی القرأن برأیه فاصاب فقد اخطأ) حدیثنك صراحتی کوستریور . شو حالده بو وبوکا مماثل تفسیر بالدرایه‌لرك اصحابنی تهدید ایدن حدیثلره قارشی ناصیل اولویورده درایته جواز قاپیسی آچیلیور ؟

جواب : حدیثك مورد تهدیدی باشقه ، تفسیر بالدرایه‌نك مورد جوازی ینه باشقه‌در . حدیثدن مراد اولان تفسیر بالرأی ، بش صورتك بریله یاپیلان تفسیردرکه صور مزبوره بروجه آتی بیان اولونور :

برنجی صورت : برمذهب فاسدی نشر وتعمیم وقلوب مؤمنینی او سم هلاهل ایله تسمیم ایچون مذهب مزبوری اصل، کلام اللهی اوکا تابع قیله‌رق بر طاقیم وجوه ضعیفه ایله آیات قرأنیه‌یی او مذهب فاسده یاناشدیرمق امل خاسرانه‌سیله یاپیلان تفسیردر .

ایکنجی صورت : تفسیر بالدرایه ایچون مشروط اولان علومی تحصیل ایتمکسزین یاپیلان تفسیردر .

اوچنجی صورت : علمنی اللهه حواله وتفویض لازم اولان متشابهاتی کوکسنی کره کره تفسیردر.

دردنجی صورت : نزدنده بر دلیل قائم اولمقسزین شو آیتدن مراد الله بودر دییه کسوب آتمقدر .

بشنجی صورت : کندی کیف وهواسی وذوق مشتهاسی خصوصنه آیتك توافقنی تأمین ایچون بر طرز لاابالیانه‌ده خودسرانه تفسیر کلام الله جرأت جاهلانه‌سنده بولونمق صورتیله یاپیلان تفسیردر .

ایشته حدیثك تهدیدی بوکبی تفسیر اربابنه مخصوصدرکه الحق کلام الله ایله تلاعبدن باشقه برشی اولمایان شو فعل جنایتکارانه‌نك جزاسی آتشدن باشقه برشی اولمامق لازم کلیر . ناصیل‌که دیکر بر حدیثده (من قال فی القرأن بغیر علم فلیتبوأ مقعده فی النار) اشبو جزاء تعیین بویورلمشدر . بو کبی تفسیرلرك بعض نمونه‌لرینی ان شاء الله کله‌جك نسخه‌یه درج ایده‌جکز .

الهیات فاکولته‌سی تفسیر وتاریخ تفسیر مدرسی

رغمەلی جودت

صلات کسوف

ـ کچن نسخه‌دن مابعد ـ

وفات ابراهیم بن النبی علیه‌السلام :

ملوك وامرایه مکتوب کونده‌رله‌رك کندیلری ایمانه دعوت ایدیلدیکی صیراده مصر حکمداری (مُقَوْقِس) ه ده برنامهٔ همایون تسطیر و (حاطب بن ابی بلتعه) وداعتیله تسییر بویورولمشدی .

مقوقس ، دعوت پیغمبری‌یه اجابت ایتمه‌مکله برابر سفیر نبوی‌یه حرمت لازمه کوسترمش وتعظیمکارانه برجواب ایله بعض هدایا تقدیم ایله‌مشدی.

هدایای مرسله میاننده (ماریه) نامنده بر جاریه واردی‌که علیه‌الصلاة افندیمزك اوطه‌لغی و (ابراهیم بن النبی) حضرتلرینك والده‌لکی شرفنی احراز ایتمشدی . ایشته بو محترم قادیندن سکزنجی سنهٔ هجریه ذی‌الحجه‌سنده رسول اکرمك بر فرزند نجیبی تولد ایله‌مش ، پك زیاده محظوظ اولان ذات اقدس نبوی طرفندن (ابراهیم) تسمیه ایدیلمشدر.

عمهٔ پیغمبری (صفیة بنت عبدالمطلب) ك آزادلی جاریه‌سی (سلمی) أبه‌لك خدمتنده بولونمش وسلمانك زوجی ـ رسول اللهك آزادلیلرندن ـ (ابو رافع) ماریه‌نك بر ارکك چوجوق تولید ایله‌دیکنی تبشیر ایدنجه کندیسنه طرف رسالتدن بر کوله احسان بویورولمشدی . (براء بن اوس الانصاری) نك زوجه‌سی (ام بردة خولة بنت منذر بن زید) ك آغوش ارضاعنه تودیع ایدیلن و (بنی مازن) یوردنده بولونوب رسول الله افندیمز طرفندن زیارت وتقبیل اولونان حضرت ابراهیم ، ١ سنه ١٠ آی، ٦ کون ، یاخود ١٨ آی یاشامش، هجرتك اوننجی سنه‌سی ایچنده عالم بقایه انتقال ایله‌مشدی . علیه‌الصلاة افندیمز ، نجل نجیبنك حین احتضارنده یاننه کیرمش ، اونی والده‌سنك قوجاغندن کندی آغوشنه آلوب مبارك کوزلرندن یاشلر دوکولدیکی حالده « یا ابراهیم ! سنك ایچین حقیقةً محزونز . کوز آغلار ، قلب حزن باغلار . فقط جناب حقی غضبه کتیره‌جك بر شی دیمه‌یز . الله، بنی بویله بر مصیبت وقوعنده باغیروب چاغیرمقدن نهی ایتمشدر»

مألنده اولمق اوزره (انا بك يا ابراهيم لمحزونون تبكي‌العين ويحزن‌القلب و لانقول ما يسخط‌الرب ونهاني‌عن‌الصياح) بويورمش، (ماريه) و همشيره‌سى (سيرين) ك صياحنى منع ايتديكى كبى آواز بلند اظهار ايله‌ين (اسامة بن زيد) ى صوصدورمش « يا رسـول‌الله سنى آغلار كوردم‌ده اونك ايچين هايقيريورم» دين مشاراليهه آغلامانك مرحمتدن، صراخك، يعنى‌باغيروب‌چاغيرمانك ، تعبيرمخصوصيله يولونمانك اغواى شيطاندن ايلرى كلديكنى خبر ويرمشدى .

جناب ابراهيمى (فضل بن عباس) غسل ايتمش ، نعش مباركى سرير اوستنده كوتورولوب رسـول اكرمك امامتيله نمازى قيلينمش ، بعده (بقيع)ده مدفون (عثمان‌بن مظعون) ك قبرى يانـنه دفن اولونمش ، طوپراغنك اوستنه صو دوكولوب مزارينك اوزه‌رينه برعلامت قونولمش،رسول‌اكرم حضرتلرى ، قبرك يانـنده طوروب «يابنى انّ‌القلب يحزن والعين تدمع ولانقول مايسخط‌الرب‌انا لله وانا اليه راجعون . يابنى قل‌الله ربى والاسلام دينى و رسول‌الله ابى » ديه ـ روايت ضعيفه‌يه كوره ـ تلقين اجرا ايله‌مشدى .

بونى ايشيدوب آغلاشان اصحاب آراسـنده حضرت عمرك صوت بكاسى يوكسه‌لمش و سـببى صورولونجه « يا رسول‌الله ! شـو ، سنك اوغلك هنوز بلوغه وارمامش و دها مكلف بولونمامشكن سنك كبى بر ذاتك تلقين توحيدينه محتاج اولورسه عمرك حالى نيجه اولاجقدر » ديمش ، شو افاده‌نك حزن و بكاى عمومى‌يى آرتيرماسى‌طولاييسيله‌ده آيت آتيه نازل اولمشدى :

(يثبّت‌الله الذين آمنو بالقول‌الثابت فى‌الحيوة الدنيا وفى‌الآخرة و يضلّ‌الله الظالمين و يفعل‌الله مايشاء)

الله ورسوله اعلم مألى :

« جناب حق ، مؤمنلرى ـ كنديلرنجه مثبت اولان ـ قول توحيداوزه‌رينه دنيا وآخرتده ثابت قيلاروظالملرى‌طريق‌هدايتدن‌اوزاقده‌بولوندورور‌كه الله ديله‌ديكنى ياپار » (داها وار)

طاهرالمولوى

عشرت وعبرت

شوسرلوحه‌يى تشكيل ايدن ايكى لفظدن‌ايلكى، آمريقا ميسيونر جمعيتى طرفندن نشر ايديلن بر رساله‌نك اسميدر .

بو رساله ، ١٩٢٣ سـنه‌سى استانبولده و آ. ماطوسيان‌مطبعه‌سنده‌باصديريلمش. مسكراتك‌اجتماعى، اقتصادى ، صحى ، اخلاقى و دينى مضراتندن بحث ايديور . اون آلتى‌صحيفه‌يه صيقيشديريلان‌مندرجاتى ايچنده بز ، مسـلمانلر ايچين عبرت آلاجق ايچه سوز وار .

ازجمله شو سوزلر سويله‌نيور :

« اى عزيز قارئلر ! عشرت يالكز مبتلاسنه دكل، اونك نسلنه دخى تأثير ايدر ... چوجوقلر طوغوشلرندن بدلا وسرسم كبى اولور ، حتى‌بو، بعضاً اونلرى‌جنته قدر سوروكلر.. مكتب‌خواجه‌لرينه‌كيت‌وسرخوش چوجوقلرينه دائر اونلردن معلومات ايسته . اونلرك سنه‌لردن برى والى‌النهايه كوره‌جكى بو نقطه‌لر ، سنى بنم تجربه‌مدن داها بويوك دليللر ايله اقناع ايده‌بيلير »

« عمومى حربك ايلك سنه‌سنده يومى غزته‌لرده‌روس حكومتنك روسياده مسكراتى تماماً منع‌ايتديكى كورولدى.. بوبويوك حرب باشلاديغى زمان دولتلر ، ظفرك‌عسكرلرك قوت وجلادتنه متوقف اولديغنى وعسكرلرك دومانلانمش قفالرايله هيچ برزمان‌مظفر اولامايه‌جقلرينى درك‌ايتدكلرى ايچون مسكراتى منع ايتمكى دوشونديلر ... »

« عشرته مبتلا اولانلرك اكثريسى ، بالخاصه جاهل وفقير طبقه بلكه صحى‌ضررينى بيلمزلر . فقط مصرفلرينك تعدادينى‌ده‌مى بيلمزلر ؟.. اكر هركون ايكى غروشلق ايچكى ايچمك اعتيادنده ايسه‌كز برسنه‌ده آلتون پاره اولارق ٧٣٠ غروش ايدر وبومبلغ ؛ براولچو بوغداى،

ربع قنطار شكر ، ياريم قنطار صابون، درت كيله‌پرنج، اون باطمان قهوه ، بر مقدار پنير ، بر قنطار بال ، بر چوال صوغان ويكرمى‌مترو قماشه كفايت‌ايدر. صوكراده جيبكزده ٥٠ غروشكز قالير . بو حسابلر عالمك باشنه بهاليلق وسفالت چوكه‌دن اول ترتيب ايديلمشدى ... »

« بيراپى اعمـال ايچون آرپه‌يه احتياج واردر ، بو زمانده ايسه اكمك ياپمق ايچون دخى آرپه ضروريدر . بناءً‌عليه ميخانه‌جيلره بيرا ياپمغه مساعده ايدن ، اهاليسنى حيات ايچون ضرورى اولان مهم نفقه‌دن محروم ايتمش اولور . . . توركيـه‌ليلر كندى آبا و اجدادلرينك نفيس ايچكيلرينى‌ترك ايدوب غربك سقيم‌عادتلرينى تقليد ايده‌رك بيرايه رغبت ايتمسونلر . چونكه : بيرانك هيچ برفائده‌سى اولماديغى كبى‌نامتناهى ضررلرى‌ده واردر . اكر توركيالى كنج ، بيراپى ترك‌ايتمكه راضى‌اولورسه اجدادينك‌ايچديكى شكر وليمونلى ليموناته‌يى توصيه ايده‌رم . بو دخى ميان كوكنك احتوا ايتديكى بوتون خواصى حاويدر . اكر بوده كافى دكل ايسه منكشه ، بادم ، كل ، خرما وسائر بر چوق ميوه وچيچكلرك شروبنى ايچمكله اخلاقجه اوكا ضرر ويرن بيرادن قورتوله‌بيلير .. »

« بوتون‌دينى كتابلرمسكراتى تحريم ايدرلر . (قرآن عظيم‌الشـان) دخى يالكز ايچكى‌يى دكل ، اوكا ياقين كيتمكى بيله منع‌ايتمش، اونى‌قاره مساوى‌طوتمش وحضرت پيغمبر ، شيطانك الك‌منفور برايشى اولديغنى ايضاح ايتمش واوندن اجتناب ايتمه‌لرينى قومنه امر ايتمشدر ... مسلمانلر آراسنده ايچكينك خريستيانلره عائد اولديغى وخريستيان مذهبنك بوخصوصده مسامحه‌كار بولنديغى طرزنده غريب بر اتهام واردر . شـو مهم نقطه مع‌الاسـف اعتراف ايديله‌ليدركه عشرته مبتلا اولان خريسـتيانلر ، دينلرينك عقائدينه حرمتكار اولمايانلردر ، چونكه كتاب مقدس‌ده عشرتى تمـاماً منع ايدر واك بويوك كنـاهلردن بريسى اولديغنى سويله‌مكده عموم كتب‌مقدسه ايله اتفاق‌ايدر.،»

(لاتنظرالى من قال وانظر الى ماقال) يعنى « سـويله‌يه‌نه دكل ، سـويله‌ديكنه باق » كلامى ، حكمياتمزك‌اك برنجيلرندندر . يوقارى‌يه نقل‌ايتديكم سوزلرك بر راهب لساندن صدور ايتمش اولماسى اونلرك‌قيمتنى دوشورمز ، بالعكس شرابى حضرت عيسانك دمى عد ايله‌ين خريسـتيانلغك رؤساى دينيه‌سندن برينك اقوالى بولونماسى اهميتنى آرتيرير. بوكون (عشرت) رساله‌سنده صاييلان واونوتولان

صحى ، اقتصـادى ، اخلاقى و دينى محاذيرينه بناءً مسكرات استعمالى مسلمانلره بيك اوچ يوزكسور ييل اول حرام قيلنمشدى وطرف رسالتدن (الا انالخمر قدحرّمت) ديه ندا ايتديريلمه‌سى اوزه‌رينه مدينه أولرنده بولونان مواد سكريه قاپلرى ، قاپى ديشارى و باش آشـاغى ايديلمشدى . مسلمانلرك قفاسـندن زياده صـبرتندن متأثر اولانلرى ، يعنى سوزدن فضله صوپادن آكلايانلرى ايچين شريعت غرا ، مسـكرات اسـتعمالنه قارشى جزاده تعيين ايتمش‌وبوجزاء ، كرك عهدپيغمبريده ، كرك‌خلفاى راشـدين دورنده تطبيق اولونمش ، حتى مكرراً حدجزاسنه اوغرايان مشهور (وحشى‌حبشى)نك آدى ديوان صحابه‌دن چيقاريلمشـدى . زمان نبوته يه‌تيشه‌مه‌يوب‌ده صوكرالرى‌ايش‌باشنه‌كچنلر،خصوصيله ايران وسـوريه جهتلرنده رأس اموردە بولونانلر كيزلى وآشكاره مسـكرات استعمالنه باشلاديلر . مثلا حضرت عثمان طرفندن كوفه واليسى بولونان (وليد بن‌عُقبه) برصباح سرخوش اولارق محرابه كچمش ، نمازى درت ركعت قيلديردقدن صوكرا سلام ويرمش ايسه‌ده خيزنى آلامامش اولمالى‌كه « ايسترسه‌كز داها قيلديرايم » ديمشدى .

كذا : يزيد بن معاويه، شامده مقام خلافتى اشـغال ايدنجه عشرت اسـتعمالنى علنيته اورمش وشراب ، دين احمديده حرام ايسه دين مسـيحى موجبنجه ايچه‌جكنى نظماً اعلان ايله‌مشدى . وليد ايله يزيدك سرخوشلغى آراسنده شوفرق واردى‌كه وليد،والى اولديغى‌ايچين بالعزل مدينه‌يه‌جلب‌ايديلمش وجزاءً كنديسنه‌حدسكر اورولمشدى. فقط يزيد، مقام خلافتده اوطورديغى ايچين هذيان مستانه‌سنه قارشى برشىء ياپيلامامشـدى . يزيدك اخلافـدن و اموى حكمدارلرينك اجلافندن بولونان (وليد ثانى) نك سرخوشكن قرآن كريمى پارچه‌لاديغى

ایسه تاریخ اسلام صحیفه‌لرینی قارارتاجق جرائم الیمه‌دندر . عباسی خلیفه‌لری ایچنده‌ده ایچنلر، حتی منادمه مجلسلری ایچین (ثیاب المنادمه) نامیله خصوصی کسوه‌لر احداث ایتدیرنلر واردی .

خلفانك عشرتی اعتیاد ایله‌مه‌لری ؛ سلاطینه، ملوکه وامرایه نمونهٔ امتثال اولویوردی . عثمانلی پادشاهلرینك ایلك سرخوشی ظن ایدییورم‌که ییلدیریم بایزیددر. سرخوش صدراعظملرك برنجیسی‌ده ییلدیریمك وزیری چاندارلی زاده علی پاشادر. هله کوپرولو زاده فاضل احمد پاشا کبی اسمنك مسماسی بر وزیر خطیرك کنج یاشنده شهید باده اولارق کیتمه‌سی نه آجیناجق بر حالدر . واقعا مسکراتك حرمتی هردورك علماسی طرفندن سویله‌نیلمش، حکومتلر طرفندن محتسبلر دولاشدیریلارق مواد سکریه امحایه‌چالیشیلمش وایچنلره عقوبتلر یاپیلمش ایسه‌ده سرخوشلق ابتلاسی اورتادن قالدیریلامامشدی. چونکه : عوام خلق ، بویوك بیلدیکی اشخاصك‌ده ایچدیکنی یا کورویور ، یا ایشیدییور ، مضر وممنوع بر شیٔ اولسه فلان ، فلانده یاپمازدی وهمنه دوشویوردی .

حکومات اسلامیه‌دن هیچ برینك تماماً یاپامادیغی منع سکر وظیفه‌سنه بویوك ملت مجلسی حکومتی ۱۴ ایلول ۱۳۳۶ تاریخلی قراریله هیچ اولمازسه رسماً موفق اولمشدی . زیرا : خصوصی اعمالات وکیزلیجه استعمالات اولدیغی دویولویوردی . فقط مع الاسف صوکرادن مسکراتك قاپالی شیشه‌لرده صاتیلماسنه ومعین مواقعده ایچیلمه‌سنه رخصت ویریلدی .

بکا اویله کلیورکه شو رخصت ، مثلا بارودك پراکنده صاتیلماسنی منع ایدوب‌ده صندوقلرله فروختنه مساعده کوسترمك قدر تهلکه‌لی ، بلکه‌ده اوندن دها مهلکدر . چونکه : بارود ، آچیق بر یرده اشتعال ایدنجه ضرری دوقونماز ، لکن مسکراتك محل اشتعالی معده‌درکه اوراده انفلاقیله هم جسمی ، هم اخلاقی تخریب ایدر .

بدایت اسلامدن پك یاقین زمانه کلنجه‌یه قدر مسلمانلر آراسنده میخانه‌جیلك معتاد بر صنعت دکلدی . حتی داها خبیث صنعتلره سلوك ایله‌مش اولانلر بیله مسکرات یاپماسنی بیلمز وصاتماسنه تنزل ایتمزلردی . میخانه‌جیلك شویله طورسون بوزاجیلغك بیله خوش کورولمه‌دیکی زمانلر اولمشدی‌که « میخانه‌جیدن شاهد ایسته‌مشلر ، بوزاجی‌یی کوسترمش » مثلمز ، اوزمانلرك یادکار تلقیسیدر . صوکرا مساجد ومعابد جوارنده مسکرات فروختنه مساعده اولونمازدی .

الله بترندن صاقلاسین، بوکون اوحاله کلدی‌که همان هردکانده بسملهٔ شریفه ، یاخود (الکاسب حبیب الله) لوحه‌سنك آلتنده قاپالی شیشه‌لرله طوپدن وپراکنده مسکرات صاتیلدیغنی مشعر اعلاننامه‌لر ومسکراتك ناصل یاپیلاجغنی تعریف ایدن رساله‌لر کورولویور . همان هر بویوك غازینوده هم‌ده قادین ، ارکك بر آراده مسکرات ایچیلدیکی تلهفله مشاهده ایدیلیور (*) مسکرات بایعلرندن غربایله شهرك بوکسه‌لمه‌یه باشلادیغمزی زعم ایدنلردن

(*) توحید افکارك ۸ ایلول ۳٤۰ تاریخلی نسخه‌سندن:
« بك اوغلنده جادهٔ کبیرده بر کیجه نصف اللیلدن صوکرا غیر قابل ستر واخفا درجه‌ده سرخوش اولارق دولاشدقلری ادعاسیله مظنونه فخریه وفائقه اسمنده ایکی قادینك محاکمه‌لری اخیراً برنجی جزا محکمه‌سنده رؤیت وانتاج ایدلمشدر . مظنونلردن بری محکمه رئیسنك سؤالنه جواباً ایچکی‌یی معده صانجیسی ایچون (!) استعمال ایلدیکنی سویله‌مشدر . مدعیٔ عمومی مظنونلرك منع مسکرات نظامنامه‌سنك آلتنجی ماده‌سی موجبنجه تجزیه‌لرینی طلب ایتمشدر. هیئت حاکمه مذکور نظامنامه‌یه توفیقاً نصف اللیلدن صوکرا علی ملأ الناس، أجنبیلرك بولوندیغی برمحلده مظنونه‌لرك سرخوش کورولمه‌لرینی اسباب مشدده عد ایلیه‌رك یکرمی کون حبسلرینه قرار ویرمش ورئیس بك کندیلرینه بردها سرخوش اولمامالرینی اخطار ایله‌مشدر » .

چوغنك‌ده (:) یورکی، کیرقور، میشون دکل، فسلی وقالپاقلی مسلمانلر اولدیغی نظر تعجب وتأسفه چارپیور. چونکه : راقی یاپمانك وصاتمانك قازانجی پك فضله ایمش ، یوزده بیلمه‌م نه‌قدر تجارت براقیورمش .

پکی اما ، تجارتك‌ده ـ هادی مشروع اولماسنی دوشونمه‌یه‌لم ـ معقول وانسانی اولماسی لازم کلزمی ؟

انتحار ایده‌جکی بیلینن بر چیلغینه فضله بدل ایله زهر صاتمق ، تجارت ایدوب قازانمق صاییلیرمی ؟ بر دلی ، اجزا ده‌پوسنه کیتسه‌ده باشقه بریره مقابل معده‌سنه دوکمك ایچین آسید فینیك ایسته‌سه وبر چوق پاره ویرسه ده‌پوصاحبی پاره‌یی آلیر ومطلوبنی ویره‌بیلیرمی ؟ ویرمش اولسه شو حرکتی نظر قانونده معفو کورولورمی ؟

قانون ، جرم تلقی ایتمه‌سه‌ده وجدان ده‌نیلن انسانیت مدعیٔ عمومیسی، احتکار اسکاره لاقید قاله‌بیلیرمی ؟ ایشته بر چوق سؤاللرکه جوابلرینی دینمزدن ، کتابلرمزدن ، عادات و اخلاقیاتمزدن و (هلال اخضر) مثللی انسانی جمعیتمزدن آلمایه تنزل ایده‌مه‌دیکمز ایچین همدین و عرقنز اولمایان آمریقالی بر راهبدن عشرتك ترکی لزومنه دائر سوزلر ایشیدیورز .

آمریقالی مستر (ویلیام ژونسوك) ك هلال اخضر جمعیتنده سویله‌دیکی :

« ممنوعیت فکری [عشرتك] غرب مفکره‌سنك محصولی دکلدر . بوفکر، اساس اعتباریله تمامیله شرقلیدر. مسلمانلق اون اوچ بوچوق عصر مقدم صورت قطعیه‌ده مسکراتی منع ایتمش بولونیور. بناءً علیه آمریقانك کشفندن بر چوق عصر مقدم شرقده ممنوعیت فکری تملشمش ایدی . بوکون ایسه اسلام دیننك تلقین وتعلیم ایتدیکی مسکرات ممنوعیتی آمریقانك قوانین اساسیه‌سنه کیرمش بولونیور . حال بوکه تام بز مسلمانلغك امریله عامل اولوب مسکراتی منعه قالقیشدیغمز زمان نه غریبدرکه سز بزم مذموم کوردیکمز بر شیٔ تقلیده باتمه‌یورسکز. غرب، شرقك بر فضیلتنی قبول ایتمکله اوغراشیرکن سز ، غربك بر رذیلتنی تقلید ایدییورسکز . بو ، سزك لهکزده بر شیٔ دکلدر ... بر ملت نه‌قدر ایچکی ایچرسه اونسبتده کریلر ـ توحید افکار ۱۰ ایلول ۳٤۰ »

(:) باشقه‌سنك خوش کوره‌مه‌یه‌جکی شو حاللره قارشی انسانك یکن نسخه‌ده‌کی بر مقاله‌نك سرلوحه‌سنی تکرار ایله‌یه‌جکی وکال استغراب ایله (بوده‌می عصریلك ایجابی ؟!) دییه‌جکی کلیور .

(:) منع مسکراتك الغاسندن صوکرا استانبولده مسکرات صاتیلان یرلرك ۱۶۱۶ عددینه بالغ اولدیغنی آقشام غزته‌سی یازییوردی .

وادیسنده آنجی ، فقط حقلی سوزلره مخاطب ومعاتب اولویورز . قادر متعال حضرتلری ، مسلمانلغی بعضاً غیر مسلملر واسطه‌سیله‌ده تأیید ایدرمش . اوحالده فاعتبروا یا اولی الابصار .

طاهر المولوی

⁂

عبرت آلینه‌جق بر ایستاتیستیق

فرانسزجه فنی بر غزته‌ده آتیده‌کی سطرلر نظر دقتمزی جلب ایتدی :

« نسبةً آز مسکرات استعمال اولنان اسوچره‌ده ورمدن وفیات ۲۰ ایله ٤۹ یاشلری آره‌سنده بولنانلرده بیکده ۵,۸ در، فقط میخانه‌جیلرده ٤۲,۵۰ در .

فرانسه‌ده ، اهالینك هیئت مجموعه‌سنده بیکده ۷,۳۰ کنجی اولدیرن ورم ، میخانه‌جیلرده ۱٤,۱۰ نسبتنده وفاته سببیت ویرییور . آلقوئیزمه قارشی مجادله هیئتنك افاده‌سنه کوره بهر شخصك استهلاك ایتدیکی اسپرطو ، فرانسه ده ۲۲ لیتره ، ایتالیاده ۱۷ ، یونانستانده ۱۳ ، مالطه‌ده ۱۵ ، اسپانیاده ۱٤ ، اسوچره‌ده ۱۳ ، پورتکیزده ۱۲ ، بلچیقا و انکلتره‌ده ۷ ، قناداده ۳ ، نوروه‌ج و ژاپونیاده ۲ در .

فرانسه‌ده اسپرطو ، شراب و بیرا صرفیاتی ۱۸۶۰ دن ۱۹۱۰ سنه‌سنه قدر اوچ مثلی آرتمشدر.

بر ليتره ٩ درجه‌لك شرابده ٧٣٥ قالورى اولديغى حالده بركيلوا كمك ٣٩٠٠ قالورى‌ويريور. برهكتارلق‌باغك ويره‌جكى[١,٨٤٤,٠٠٠]قالورى‌يه مقابل عين مساحهٔ سطحيه‌يه مالك اولان بر تارلاده‌كى بوغدايدن ٤,٢٣٣,٠٠٠ قالورى‌چيقارمق ممكندر . فرانسه بوكونكى اوزوم محصولى ايله شكر استحصالاتنى اوچ مثلنه ابلاغ ايده‌بيلير .

اسپرطولى مشروباته تحويل ايتديكى حبوبات ايله انكلتره برميليون بش يوز بيك كيشى‌يى اعاشه ايده‌بيلير . كوريليوركه غدالر حقيقى غايه‌لرندن اوزاقلاشديريله‌رق دها آز مغذى‌اولان وبرفلاكت تشكيل ايليه‌ن اسپرطو اعمال اولونيور » .

ارض ناصيل تشكل ايتدى ؟

سياره‌مز قاچ ياشنده‌در ؟ ماضيسى و استقبالى ! دنيامزك ومنظومه‌مزك صوكى ! قيامت ناصيل قوپاجقدر ؟

١

اربابنه معلومدركه ؛ اوزرنده بولنديغمز ارض دخى ، كوكارده كورديكمز كبى اجرام سماويه‌دن بريسيدر . بنى اسرائيلك وبالخاصه حكما وعلماى قديمه‌نك ظنلرى كبى ، ارض بتون عالمك مركزى دكلدر. بالعكس او، اجرامه نظراً برتوز دانه‌سى‌در. مع‌مافيه بز اسكى انسانلرك ؛ ارض هپسندن بيوك وبو بيوكلكله متناسب اوله‌رق ايچلرنده شمس دخى داخل اولديغى حالده ديكر بالجمله اجرام سماويه‌يى ، رسم كچيد ياپديريور كبى كمال عظمتله اوكندن كچيرتديكى خصوصنده‌كى ظنلرينى تقبيح ايده‌مه‌يز . چونكه نه‌قدر اولسه بزارضلى‌يز. وطنپرورلك حسى ايسه سياره‌مز سكاننك ساخته برعلتيدر !...

فى‌الحقيقه كوكل ايسترايدى‌كه ارض: اك بيوك برحكمدار كبى كمال وقاروحشمتله‌شويله طورسون؛ وارضه‌نظراً برنقطه كبى كورينن‌يلديزلر، وبونلرك ظاهراً بيوكلرندن اولان شمس و قمر دخى كمال تواضعله كندى‌اطرافنده‌دونسونلر،بزى‌ايصيتسونلر، بزى آيدينلاتسونلر !...

فقط نه‌چاره‌كه‌ارض ،سمانك‌حكمدارى‌اوله‌جق درجه‌ده بيوك دكلدر. بلكه برچوق اجرامه نظراً جزءلايتجزى‌دينه‌جك‌درجه‌ده‌مينى‌مينى‌در!طورماسنه كلنجه ، اساساً بونى ايسته‌مك هيچ‌ده خوشه‌كيدر برشى دكلدر ! زيرا ارضك طورماسى ، مزاره كيرمه‌سى ديمكدر . بناءً عليه بوكبى‌بى معنى‌ظنون وآرزوبى ترك ايله حقيقت بين اولالم وارضمزه ، لايق اولديغى مرتبه‌دن فضله‌سنى ويرميه‌لم .

فى‌الحقيقه ارض ؛ منظومهٔ شمسيه‌مزك اوفاق برسياره‌سيدر و ايشته هپسى بوقدردر . حالبوكه فكراً سريع‌صورتده سماره يوكسه‌ليرايسه‌ك، باشقه باشقه نه‌قدر عوالمه ، نه قدر كونشلره راستلارز . مثلا ايلك مرحله‌يى اوفاق قمرمز تشكيل ايدر.

قمرك سطحنه آياق باصديغمزى فرض ايده‌لم. كوره‌جكمز شيلر ؛ بوش صحرالر ، سيورى‌سيورى قايالر ، تحجر ايتمش لاولر ، برچوق يانار طاغ آغيزلرى : يعنى فتحه‌لر وقراته‌رلر؛ اوزون‌اوزون اولوقلر،يارىقلر،چوقورلقلر... كبى آثاراندفاعيه‌در. ايصسز و اوجى بوجاغى كورونمز برصحراده تماميله خراب اولمش و برطاشى طاش اوستنده قالمامش برشهرك منظره‌سى افكار بشريه‌يه نه يولده تأثير ياپارسه ، ايشته ارضك اوصولغون قمرينك دخى ويره‌جكى حيسات بومركزده‌در. يعنى‌اولجه‌مخلوقات و برنوع بشر ايله مسكون ايكن بالاخره بلكه‌ده حياتدن تماماً يوق ايدلمش بوش بردنيا .

حضرت قرآن، قمرك بوحالنى‌ايكى اوچ كلمه‌ايله نه‌قدر كوزل تصريح ايتمشدر .

سورهٔ‌اسرانك١٢نجى: [فمحونا آيةالليل...] آيت كريمه‌سى؛ « بزقمرى (كرك‌مركزى آتشلرندن وكركسه حياتدن) سوندوردك ! » ديمكدركه بوبابده فضله سوز سويلمكى زائد عد ايدرم .

قمرى براقير ، كونشه كيدرسه‌ك ؛ اورا‌ده‌ده برطاقيم مدهش يانغينلر ، آلهولر ، خارق‌العاده حادثات ، جهنمدن نمونه اوله‌بيلير صيجاقلر ، قاينار صولر ، فقط جمله‌سى بخار حالنده اوله‌رق برهرج ومرج عمومى كوره‌جكز !...

كونشدن صوكره سياراتى دوشونور ايسه‌ك بونلردخى برچوق‌غرائبى محتوى بولنمقله‌برابر شويله بويله ارضه‌بكزه‌دكلرندن بلكه‌فضله‌برشيلراوكره‌نه‌مز ايسه‌كده فضانك بى‌نهايه ده‌رينلكنده اسرار انكيز صورتده پارلايان اوزاق ييلديزلره كلنجه وضعيت تماماً ده‌كيشير . بز اورالرده خارق‌العاده توصيفنه بحق شايان حادثاته شاهد اولورز .

باشقه عالملر ، بزم كونشمز كبى نسبةً ساده برحالده بولنميوب بلكه قرمزى ، ماوى ، صفير ، طورونجى ، پورتقالى ، ليلاق، يشيل كبى رنكلره مالكدرلر . بومنظومه‌لرك رئيسلرى اولان كونش وبونلرك سياره‌لرى وپيكلرى‌ده بزه نظراً بوسبتون باشقه باشقه شيلردر . اكثريا بو منظومه‌لر ايكى ، اوچ ، درت وحتى بعضاً بش‌كونش طرفندن‌اداره ايدلمكده‌درلر . عددلرى ميليارلره بالغ اولمقده و هربرينك آره‌سنده‌كى مسافه ايسه هيچ شبهه يوقدركه ، أرضدن بردانه‌سنه قدر اولان مسافه‌دن پك زياده بولنمقده‌در . ازجمله ؛

	تريليون كيلومتره	سريع‌شمندوفرله
آلفا قنطوره‌س يلديزى ارضمزه	٣١	٩ ميليون‌سنه‌لك
٦١ دجاجه » »	٦٠	٨٥ » »
شعراى يمانى » »	٨٣	٢٥٦ » »
نسرالواقع » »	٢٠٤	٦٤٥ » »
قطب » »	٣٤٤	٩٣٥ » »
عيوق » »	٦٨٠	١٨٧٠ » »

بر مسافه‌ده اجراى سلطنت ايتمكده‌درلر . حالبوكه بالاده مثال اوله‌رق تعداد اولنان كواكب بزه همان نامتناهى دينه‌جك درجه‌ده ياقين اجرام سماويه‌دندرلر ! دها اوته‌لرى وار . اوته‌لرده‌ده برر كونش‌وار. كورينن ييلديزلرك هپسى برركونشدر. دها و دها اوته‌لرده ينه لايعد ولايحصى بر چوق كونشلر وار . بوسلسله هپ بويله ، بونك نهايتى بولوب آكلامق بشريت ايچون غير ممكندر . جمله‌سى ارضمزدن و حتى بر ميليون اوچيوز بيك كره بيوك اولان كونشمزدن بيكلرجه، ميليونلرجه دها بيوك . هپسنك‌ده بيكلرجه دفعه دنيامزدن بيوك ومتعدد سياره‌لرى وار .

سورهٔ يس ك : [اوليس الذى خلق السموات والارض بقادر على ان يخلق مثلهم بلى وهو الخلاق العليم] آيت كريمه‌سى دخى سيارات وارضك مثللرى ياراتيلدى ديمكده‌در !..

ايش بويله ايكن ناچيز ارضمزه ؛ هيئت عموميهٔ كائنات ايچنده ، يوزمزى قيزارتادن بوقدر پارلاق موقع‌ويرمك ، ياغروردن ورياجهالتدن‌باشقه برشى دكلدر ! يعنى‌جسامت اعتباريله أرض‌نه‌دركه، يرنده طورسون و فضله اوله‌رق‌ده بتون كائناتى اطرافنده چويرسون ؟ ارض اولسه اولسه لايعد ولايحصى دينه‌جك درجه‌ده چوق اولان مختلف الطبيعه أجرام سماويه‌نك تدقيقنه خادم مينى مينى بر [رصدخانه] در ، دينيله‌بيلير . ايشته هپسى وبتون مزيتى بودر !

أركان‌حرب‌ميرالايى
عبدالرحمن

مورمون دينى و تعدد زوجات

٣

عينى محرر ، مورمون قادينلرك ذهنيتنه دائر شايان دقت (بالخاصه بزلر ايچون) معلومات ويرمكده‌در. اوكا كوره سلامتك تعدد زوجه ايله حصول بولاجغى فكريله بويوين مورمون قادينى، تك قادينلى ازدواجلره بر حس اكراه

و مرحمتله باقار . ارککی اساساً و طبیعةً متعددالزوجه عد ایدر، مطلقا فحشه میدان آچان وحدت زوجه‌یه تعدد زوجاتی ترجیح ایلر . اوکا دها کوچوك یاشدنبری اوکره‌تمشلردرکه قوجه‌نك آرزوو محبتنك سونمه‌مه‌سی ایچون تعددزوجه‌لازمدر. بناءً علیه مورمون قادینی،قوجه‌سنك دیکرقادینلرله ازدواجنه راضی اولور . حتی بو ازدواجی تسهیل ایدر. چونکه بوکندی سعادتنی انتاج ایده‌جکدر . بوتون مورمون قادینلری حیاتلرندن‌ممنون ومسعوددرلر. باقکز منور وعصری (سویلدیکی سوزلردن بللی‌اولان معلوماتنه‌کوره بوقادینه عصری دیمه‌مك خطا اولور) برمورمون قادینی نه‌دییور :

« خرستیانا کثریتنك‌اوقدر استکراه ونفرتله رد ایتدیکی دینمی قبول وتطبیقدن نیچون صیقیلوب اوتانایم . اوکمده انجیل، یوقمی؟ چوجوقلغمدنبری مقدس بیلدیکم‌بوانجیل،تعددزوجاتی‌تلقین‌ایتمیورمی؟» دیدکدن صوکره تاریخی بر بحث آچیور . اوزون اوزادی‌یه ادله ایله فکرینی آکلاتیور . ابراهیم، اسحق ، یعقوب علیهم‌السلامی مثال کتیرییور وبو صورتله انجیلده بوتون نصرانیلرك اعتقادی خلافنه تعدد زوجاتك موجودیتنی ادعا ایدیور . (بزی علاقه‌دار ایتمه‌ین بوقسملرك حذفیله علمی‌مناقشه‌سنه کچیورز) .

«ازدواجك‌غایه‌سی نه‌در؟ هیچ شبهه‌سز جنسی چوغالتمق ، چوجوق یتیشدیرمکدر . بوغایه‌یی الده ایتمك ایچون طبیعت قوجه‌نك قاریسیله ــ نتیجه‌سی وخیم خسته‌لقلردن قاریسنی وقایه ایچون ــ بعض زمانلرده تماسده بولنماماسنی آمردر. نه‌دیمك، قادین ساده مادی اکلنجه واحتراصلرك آلتیمیدر ؟ طبیعت اونی دها عالی برغایه ایچون یاراتمامشمیدر؟ طبیعتك اخلاقیتی آننه‌یه اوکره‌تیرکه قارننده چوجوغی طاشیدیغی‌زمان قلبنك صاف، دوشونجه وحسیاتنك تمیز ، فکرینك راحت بولنماسی لازمدر .

وجودینك صحت وسلامتنی ادامه ایتدیرن حرکتلردن ماعدا آننه عضویتنی ضعیفلاتان ، تخریش‌وتحریك‌ایدن‌هرشیدن‌چکینمه‌لیدر. قوجه‌ده ایی‌برقوجه اولونجه، قلبنك‌قادینی‌موقع اجتماعیسنك مساعده ایده‌بیلدیکی وسائط ودقتله بسله‌مه‌لی ، تقویه ایتمه‌لی، تسلیه ایتمه‌لی وبونی‌ده درین برشفقت ومحبتله یاپمالیدر ؛ قادین ، عضویت قانونلرینك منع ایتدیکی زمانلرده ، یعنی موسمسز جماعلرده بولنمقدن چکینمه‌لیدر. بوطبیعت قانونلرینك تطبیقنی بوتون حیوانلرده کورییورز . مع‌التأسف یکانه استثنا اولارق جنس‌بشر بولنیور. ذاتاً اینجه‌فکرلی برفرانسز دیمه‌شمیدرکه‌انسانی‌حیواندن تفریق‌ایدن، صوصامادن ایچمه‌سی ووقتلی‌وقتسز عشق یاپماسیدر.

بوکامتعددالزوجه‌لرده قطعیاًراست‌کله‌مزسکز. سزده ظن ایدلدیکنك عکسنه اولارق اصولی دائره‌سنده تطبیق ایدیلن‌تعدد زوجات،دوغریدن دوغری‌یه‌قادینلرك‌پرهیزکارلغنی‌مستلزم،چوجوقلرك روحی و وجودی تشکلرینك صاغلاملاشماسنه خادمدر . سز نه دیرسه‌کز دییکز، تعدد زوجات بزده‌قادینی خرستیان‌محیط‌وجمعیتلرندن دهااوستون، دها اخلاقی و دها حرمتکار برموقعه چیقاریور . چونکه‌اوراده ارکك‌غیرمشروع برصورتده کیزلیجه وسائط وزنکینلکنی صرف‌ایده‌رك‌یاشیور.حال‌بوکه امرالهی اومتره‌سی او،ارککه محترم‌برزوجه‌اولارق ویره‌جکدر. بوتون‌بونلرسزده‌نه‌لروجوده‌کتیرمیور: اسقاط جنینلر، قتللر، انتحارلر، وجدان عذابلری، منکسرحیاتلر، سفالت ووقتندن‌اول أولمك وبوتون بونلرك لازم غیرمفارقی قیصقانجلقلر ، پارچالانان قلبلر، عائله آراسنده کچیمسزلکلر ونهایت فرنکی وامثالی خسته‌لقلر .

بوتون بونلر یتیورمش‌کبی‌ده نهایت، خرستیان اولدقلرینی ادعاایدن حکومتلرك ذوق‌وصفا قیزلرینه

وثیقه‌لرله مساعده‌ده بولنمالری . حیوانلری تقلید ایچون دیمه‌جکم، چونکه خلقتك بوتون جنسلری بومستکره افراطلردن چکینمکده وتناسللرنده طبیعتك قانونلرینه اویمقده‌درلر . بز مورمونلرده ایسه قادین قوجه‌سنك حکمی آلتنده‌در . اونی افندیسی اولارق بیلیر . اونکچون یاشار ، اونك شان وشرفنی، حکمنی، عائله‌سنی آرتدیرمق ایچون والحاصل برکله ایله صرف اونك ایچون یاشار . محبت ومربوطیتی ، بوتون‌حسیات وتحسساتی‌اللهی، قوجه‌سی وچوجوقلری ایچوندر . قوجه‌سنك چوجوقلری ابدیته قدرده کندی چوجوقلریدر . ارکك ایسه امرالهی‌یه دائما اطاعت ایدر . مقدس برمؤسسه اولان ازدواجك ویردیکی وکندی مالی اولان‌قادینلردن‌ماعدالریله‌نه‌زناایشلر،نه‌ده‌شقالاشیر. بالنتیجه زنا Licence و برنوع قادین تجارتکاهی اولان کیزلی أولروفحش‌ممنوعدر .

مورمونلرده نه‌پاره، نه ذوق برقادینی باشدن چیقاراماز . چونکه اوقادین ایچون ناموسلی برعائله ایچنده زوجه ووالده صفتلرینی قازانمغه دائما امکان واردر . اوراده عشق ومحبتی ، صلح وسکونی ، راحتنی بولور . أولومدن قورتولارق ابدیت طوپراغنده عائله‌سنی ألمسز کدرسز تمادی ایتدیرر. بزم حیاتمز، قادینلرك‌حیاتی نه‌قدرمسعوداولابیلیرسه اوقدر سعادت ایچنده کچمکده‌در. بن‌قوجه‌اولارق مرد برارککه مالکم، اونی‌بوتون‌روحمله‌سه‌وییورم. اوندن‌دورت چوجوغم اولدی. بوچوجوقلرك بزه نه قدر قیمتلی اولدقلرینی آکلاتمق قابل دکلدر . قوجه‌مك آیریجه یدی قاریسی وار . برتانه‌سی دها ایی‌برعالمه‌کیتدی. بونلردن (٢٥) چوجوغی‌اولدی. بوتون بو آنه‌لر بالخاصه بنم ایچون پك معززدرلر . برابر چالیشدق برابر چاپالادق ، برابر أوزولدك . سه‌وینج وکدرلرمزی‌برابرپایلاشدق. طبیعی‌هپمزك بوحیاتده قصورلرمز وار . فقط ایچه بیلیورم‌که اونلر حرمته لایق قادینلردر وقوجه‌م‌ده حرمته لایق مرد برآدامدر. عائله‌سنی برایکنجی حضرت ابراهیم علیه‌السلام کبی اداره ایدییور . هپمزی مسعود ایتمکه چالیشیور . بزه اللهك امرینی اوکره‌تیور وصباح آقشام بزی اطرافنه طوپلایور؛ عائله‌جه دعا ایدیورز . » ٢٠ حزیران ٩٢٤

رشید مظهر

آسیانك کوبکنده عصری وسائط

تیبتده تلغراف و تلفون

تیبتده صوك زمانلرده تلغراف‌وتلفون‌استعمالنه دائرهند تلغراف‌اداره‌سی‌مدیری‌میستر‌کینغ‌طرفندن انکلیز جوغرافیا مجموعه‌سنده برمقاله‌یازلمشدر .

میستر کینغك ویردیکی معلوماته‌کوره تیبتلیلرك شیمدی‌یه قدر یبانجیلره قطعیاً کوسترمدکلری و بودیستلر ایچون حج یری اولان پای‌تختلری لاسا Lhassa یی‌صوك زمانده بر چوق سیاحلرکورمکه موفق اولمشلردر . بونلرك برنجیسی مشهور تیبت کاشفی انکلیز جنرالی (پره‌یرا) اولمشدر .

حال‌بوکه بوندن تقریباً اون بش ، اون سکز سنه اول تورك سیاحی عبدالرشید ابراهیم افندی تیبته کیتمش ولامالرله دینی مباحثه و مناقشه‌لرده بولنمشدر . استانبولده باصدیردیغی ٥٠٠ صحیفه‌یی متجاوز سیاحتنامه‌سنده تیبته دائر معلومات ویرمکده‌در . عبدالرشید ابراهیم افندیدن باشقه عمومی حربده روسلره اسیر دوشوب‌ده حبسخانه ومنفالرندن قاچان نیچه تورك ضابط و عسکری واردرکه تیبتدن کچمش بولونیورلر . اوروپالیلر، بالخاصه انکلیزلر هر باصدقلری اجنبی طوپراغنی کندی مملکتلرینه طانیتمق وبیلدیرمك ایچون کوردکلرینی یازییور . نه اولوردی بزم بر قاچ

ضابطمزده کوردکلرینی وچکدکلرینی بیلدیرسه‌لردی.

تبت حکومتی کندی تشبثیله لاسایی هند حدودنده ژیان‌تسه Gyantsé یه ٢٣٠ کیلومترولق تلغراف تلیله ربط ایتمك ایسته‌مشدر . لازمکلن مالزمه (تللر ، مجردلر الخ ...) هند تلغراف اداره‌سندن ایسته‌نمشدر . لازمکلن دیره‌کلر تبتده حاضرلانمش واکثریتله یوکسك اولان او حوالیده بعضاً یوز کیلومترو مسافه‌یه اوموزله طاشینمشدر. مع‌مافیه تللرك فرشی آنجق بش هفته سورمش وبو ایش انکلیز اولمق اوزره ایکی مهندس ودورت معاون ریاستنده تماميله یرلیلر طرفندن یاپیلمشدر. انکلیز مهندسلری اولجه تبت اشراف عائله‌لرندن بعضی کنجلره تلغراف وتلفونك نصل ایشلتیلدیکنی اوکرتمشلردر. میستر کینغ ، تبت ایشجیلرینك ذکی ، مطیع ودایانیقلی اولدقلرینه دائر بیانٔ تقدیراتده بولنمقده‌در. خطك فرشی نه اهالینك ، نه‌ده لامالرك ممانعتنه اوغرامامش ، بالعکس بونلر طرفندن یاردیم کورمشدر. تللر تبت پای تختنه واصل اولدیغی کون ، ملی بر بایرام کبی جوش وخروش ایچنده تسعید ایدلمشدر. آرتیق چینلی وژاپون‌هاجیلرینك استثقالندن قورتولدقلرینه اهالی چوق سه‌وینمشدر . آراسی چوق کچمه‌دن لاساده تلفون‌ده تأسیس ایدلمشدر . ایلك تلفون معبدلر (؟) ودالای لامانك سرایلرینه کتیرلمشدر. تلفونك تأسیسنی ، بین‌العوام استعمالی تعقیب ایتمشدر .

تلغراف اکثریتله لاسانك ناپاللی ومسلمان(؟) تجاری طرفندن قوللانلمقده ایسه‌ده تلفون هرکس طرفندن رغبت بولمقده ایمش. هم او صورتله که محاوره‌لر بر تورلو بیتمك بیلمیورمش. آکلاشیلان اوراده دقیقه حسابیله مشتریلر صویلمیور .

٢ آغستوس ٩٢٤ رشید مظهر

اجتماعی ضلالمز

اجتماعیاتجیلرمز ، باشلیجه ایکی‌یه آیریلیور . بری اقوام سائره‌دن اولدقلری حالده تورکجیلك ایدنلر ، یعنی تورك کچینلر . دیکری‌ده شرقلی بولوندقلری حالده غربجیلك ایدنلر ، یعنی هر ایشده غربی تقلیده اوزه‌نلر . اولکیلرك قبله‌سی کون طوغیسی ، صوکرا کیلرك کعبه‌سی‌ده کون باتیسی .

برنجیلرك مذهبی عمده‌سی « عرب حرثی ، تورك مدنیتیله قابل تألیف دکلدر » دیه (شامانی) لکه قدر دایانیور ، ایکنجیلرك مشربی زبده‌سی‌ده غربك هر تورلو مأثرینی قبول وتطبیق هوسندن عبارت بولونیور .

بونلرك برلشدیکی نقطه‌لرده وار . مثلا اسمنك آلتنه تورکجه وچاغاتایجه مخلص طاقانلر ، اوکا رغماً قفاسنك اوستنه فرنکجه باشلق کچیرنلر ، یعنی هم مستشرق ، هم‌ده مستغرب کورونلر مشاهده ایدیلیور .

صوکرا هر ایکی قسمك مذهبی ومشربی عقیده‌سنی بیلمه‌دن موادایه تبعیت دیه جماعته اویانلرده موجود .

مثلا : غربك دینی ترنمی دیمك وشامانی قولاغنه پك ناخوش عکس ایده‌جك اولان کلیسا موسیقیسنی بیله دیکله‌مك ایسته‌ینلر ، کذا انتاریسنك اوموز باشنده نظر طاقیمی صاللانان چوجوغنه کتن شابقه کیدیرنلر کورولیور .

خلاصه: خلقك متفکر اولمایان افرادی ، فکری واجتماعی بر فوضی ایچنده یوزویور ودیه‌بیلیرم که برطرفی شرقه ، بر طرفی غربه توجه اضطرارنده قالان افراد ملتك حالی ، قانلی قاواق اویوننده قاره کوزك چارپیلماسنی آندیرییور .

بناءً علیه حقیقی متفکرلرمزك طوغروجه دوشونه‌جکی ، وزاواللی خلقك کیتمه‌سی لازم کلن

طرفی کوستره‌جکی زمان چوقدن کلمش ، حتی چوقدن کچمشدر .

اهل انصاف اولانلر بلاتردد اعتراف ایدرلر که: تورکلرك شامانیلکه قدر رجوع ایتمه‌سی ، مویتاب چراغی کبی کری کری کیتمه‌سی دیمکدر که قفاسنده آزیجق ترقی میلی بولونانلرك شو فکر سقیمه شدتله علیهدار اولمالری ، ترقیپرورلکك شعار مخصوصی اولمق لازم کلیر . اکر شامانیلك ، تورکلکك روح مدنیتنه موافق بر عقیده اولسه‌یدی شامانیلکك مرکزی بولونان تبتده تلغراف وتله‌فون کبی مدنیت مأثرینك وجوده کتیریلمه‌سی بوزمانه قدر کجیکمزدی .

ثانیاً : عرب حرثنك ـ که غالبا مسلمانلق دیمك اولاجق ـ تورك مدنیتیله قابل تألیف اولمادیغی ، هیچ‌ده قازانیلاجق بر دعوی صاییلاماز. چونکه : مسلمانلق ، یالکز عربلره مخصوص بر حرث اولمادیغی کبی اسلامیتك تورکلر طرفندن کمال خواهشله قبول ایدیلمه‌سی وتورکلرك مسلمانلقدن صوکرا برقات داها یوکسه‌لمه‌سی‌ده ادعای واقعك خلافنی اثباته کافیدر. سلچوقیلر ، مسلمانلغی قورقولرندن دکل ، وجدانی آرزولرندن قبول ایله‌مشلر ، قبل الاسلام کوچه‌به بر عشیرت ایکن بعد الایمان معظم ومحتشم بر حکومت تشکیل ایله‌مشلردر .

کله‌لم غربجیلکه :

مسلمانلغك موعظه کتابلرنده قیامته یاقین کونشك غربدن دوغاجغی یازیلیدر. شریعتك خبر ویردیکی وعلم هیئتك بالحساب قبول ایله‌دیکی .شو حادثه‌یه احتمال عقل ایردیره‌مه‌یه‌جك قفالر بولونور. اویله‌لرینه خطاباً دەنیلیرکه : بوکون مدنیت ومعرفت کونشی ، غرب افقلرندن دوغمش وسمت الرأسه قدر یوکسه‌لمشدر . اوندن یوز چه‌ویرمك ، یاراسه‌لر کبی ضیا قارشیسنده کوز قاپامق دیمك اولور. فقط فجر کاذبی آیدینلق صانوب‌ده اوکا طوغرو قوشانلر ، پك چابوق قارانلقده قالیرلر . بویله اولدیغی کبی‌ینه اوغربك کوز قاماشدیران هر ایشیغنه قارشی علی العمیا کیدنلرده‌وار ، کیج آیاقلری آلتنده آچیلان اوچورومله یووارلانیرلر .

غربك عرفانی وار ، صنایعی وار ، ثروت ورفاهی وار . بونلرك قبول وتطبیقنی هیچ بر عقل سلیم استغراب ایتمز . ایده‌جك اولورسه اوعقل ، سالم دکلدر .

لکن بیلمه‌م نه‌دنسه بومأثری آلامیورز . معارفمز چوروك. معلملرمزه کوشه قاپماجه اوینا تیلیور. پروغراملرمز یازار بوزار تخته‌سی . مکتبلرمز طلبهٔ موجوده‌یه غیر کافی . صنایعمز میدانده . اسکیدن ایوب اویونجاقجلری واردی . أجیش ، بوجوش بر شیلر یاپارلردی ، شیمدی اونلرده قالمادی . عبد عاجز بر دولکر بولمق ایچین ایچه دولاشدم ، حالا دامی آقطارتمق نصیب اولمادی .

ثروت ورفاهمز ایسه ... ماشاالله صندوقلرمز آلتندن چورویور ، فقطر طوبتلی پرده طوردیغندن...

بزی‌ده غربلیلر کبی رفاه وسعادت ایچنده یاشاتاجق اولان شومأثره بدل عشرت کبی ، رقص کبی ، اخلاقسزلق وفحش کبی غربی رذائله مشتاقانه قوللرمزی آچیورز ، بوفرنکی خسته‌لقلرك ساری ومهلك میقروبلرینی کمال تهالکه مملکته صاچیورز. ایش او درجه‌یه واریبورکه اسکیدن یالکز کوچکلرمز اوینارکن شیمدی دیشیلی ، ارککلی کوچوکلرمز و بویوکلرمز داء الرقص هرزه وکیللکنه مبتلا بولونیورلر .

غربده بر قسم خلقك دینی ، ایمانی منفعتدن عبارت ایمش . بوعقیده صاحبلری ، یاپاجقلری بر فدا کارلغی بیله ایده‌جکلری انتفاعه کوره یاپارلرمش .

باری شو طرز غربی‌ده مذهب اجتماعی اوله‌رق قبول ایتسه‌ك‌ده آلاجغمزله ، ویره‌جکمزی ایچه

دوشوندکدن وآدام عقللی حساب ایتدکدن صوکرا فدا کارلغه قالقیشسه‌ق . غربلیلرك بر سر صنعتی وار . بعضیلرمزی چله‌دن چیقارتاجق وزیل‌زورنا اویناتاجق قدر کندیلرینه تمثیل ایتمه‌نك یولنی پك کوزه‌ل بیلیورلر . نه‌اولوردی بزده اوسر تمثیلی ، یاخوداو طرز تمیلی اوکره‌نسه‌یدك ده اونلری اویناتاماساق بیله هیچ اولمازسه اویونجاقلری اولماسه‌یدق .

انکار وترددہ محل یوقدرکه غربلیلر کبی کینوب قوشانمقله دکل ، اونلر کبی چالیشوب چابالامقله غربلیله‌شیرسه‌ك استفاده ایده‌رز . یوقسه محمود ثانی دورنده اوروپا کسوه‌سنی قبول ایدیشمزدن حصوله کلن قازانجمز ، مشهور آلکساندردومایه « تورکلر ، سیاه ستره وقرمزی فسله آغزی مهرلی شراب شیشه‌لرینه دوندیلر » تشبیهنی یاپدیرمقدن عبارت قالمشدی .

کچنلره محفل اداره‌خانه‌سنه لهلی وفضیلتلی بر مستشرق کلمشدی‌که سکز اون لسان بیلیور وطاهر المولوی بکله تاریخ اسلامه دائر قونوشیوردی . حیرت وحرمتله دیکله‌دیکمز بوذات کیتدکدن صکرا مولوی بك :

— شونك باشنده شاپقه ، بنمکنده فس وار . او بنم بیلدیکم لسانلری بکا یاقین بیلیور ، بن اونك بیلدکلرینی بیلمیورم . بالفرض سرپوشلرمز تبدیل ایدیلسه اونك بیلدیکی لسانلر بنم قفامه کیره‌رمی ؟ دیه بزه صوردی . طبیعی :

— خایر .. جوابنی ویردك .

— دیمك‌که معرفت قفانك طیشنده دکل ، ایچنده ایمش . دیدی .

بومطالعه‌یی پك محق بولدم ، اوندن صوکراده شوپریشان ، فقط محصول وجدان سطرلری قارالادم .

فکری

محفل ادبی :

غزل

وار بنده بر کزیده ، مهیج زبان عشق ،
دلبسته سانحاتنه هر رازدان عشق .
ارواح قدسیانه ویرر وجد بی مثال
روحمدن آسمانه چیقان هر فغان عشق .
قانمام صعوده بن ینه یوکسلمك ایسترم
بولسه‌م‌ده قرب عرشده بر آشیان عشق .
دل مهر فیضبار الٰهی فروغیدر
بیلمم آرارمی باشقه کونش آسمان عشق .
جسم نزاری تاب غرامیله یاقسه‌ده
هر ذرهٔ رمادم اولور بر جهان عشق .
کوردکجه بی‌نقاب اونی پروانه وار اوچار
پیرامننده شوق ایله کروبیان عشق .
فیض محبتیله اولور دیده‌دن دوشن
هر قطره نور ایچنده یم بیکران عشق .
افناء ایدوب وجودیمی نارغرام ایله
کامجه اولمق ایسته‌یورم کامران عشق .

توقادی زاده

شکیب

بر نظم ناصح

برادر ! سالك راه فضیلت مرد عاقلدر
همیشه میل جاهل شبهه‌سز سمت رذائلدر
قبول ایت اهل علمك قولنی ای صاحب انصاف
محقق قول عالم ، سائق سوق فضائلدر
چالیش احضار زاده روزوشب ای دل بودنیاده
آنك تحصیلی چونکه باشقه یرده غیر قابلدر
صاقین جهال ایله اوقاتکی امراره میل ایتمه
جهالت پیشه‌لرله صحبت ایتمك فیضه حائلدر
صاریل حبل الٰهی‌یه هدایت آنده‌در آنجق

آکا میل ایتمینلر هپ اراذلدر ، اسافلدر
آنك حکم جلیلندن بوعالمده ایدن اعراض
بلاشبهه قیامتده کرفتار سلاسلدر
صراط مستقیمه خلقی دعوت‌ایلیور هرآن
آنك آیاتی بی‌شبهه بصائردر ، دلائلدر
کل ایلر جلوه اما فهم وادراك ایلمز هرکس
جهانده دفترورد ایلین وردی عنادلدر
دودستکله یاپش (امری) دمادم حبل قرآنه
طوتان الده آنی لطف جلیل حقه واصلدر

آماسیه‌ده

مجدی زاده احمد امری

غزل

قطره‌سنده اشکمك دریای آتشزا یاتیر
ذره‌سنده مهرمك خورشید اوج‌آرا یاتیر
اولما لیلاجو کوکل ! بیهوده سن آفاقده
سن سکا بول بول‌که سنده سودیکك لیلا یاتیر
کل مطلق روشنا جزء مقیددن مدام
شبنم ناچیزك آغوشنده بر دریا یاتیر
باق نصل صیغمش ترابه صیغمایان دنیالره
بر آووج طوپراقده بیك کیخسرو ودارا یاتیر
زیر انقاضکده ای میخانهٔ ویران سنك
صد شکسته توبهٔ مستان می پیما یاتیر
سینه‌ده فیض غرامی کیم تخیل ایتسه دیر :
دامن مریمده روح‌الله جانبخشا یاتیر
چشم مست یاره (محیی) ایله بر عطف نکاه
کوشهٔ محرابده برنشاه بی‌پروا یاتیر

محیی الدین رائف

غزل

کولمش اولسه‌م یاراشیر وجه عبوس دهره
متبسم بکا چونکه : اوسماوی چهره
روش اشك خروشانم اونی جذب ایتدی
هرنظر ، مائل اولور سیر خروش نهره
بزم غمده نیجه دملردی‌که ساقیٔ فلك
نی هجران ایله بوغمشدی کؤس زهره
رنجش زلفنه بادی اولاجق فکری ایله
آه شکوایی بیله یوقدی جسارت جهره
شیمدی أی دمعهٔ شادی! کرم ایت ، اولما روان
نکه چشم تماشایی چالیشما نهره
سن‌ده ای تاب تجلی ! ابدیاً پارلا
دیدهٔ حیرته کلسین اولقادن بهره
شو صمیمی غزلم تقدمه اولسون طاهر
قیمت نظمی بیلن نکته وران شهره

طاهر المولوی

نظیره‌سی :

شعر هجران اوقویوب فجر ؛ سپهر دهره
اوچدی پنهای خیالمده اوفتان چهره
هجری صفحاتنه نقش ایلدی پیمانه‌لرم
ویردی فریادلری راز خفادن چهره
اولویور رنك پیاله‌مدن المر ریزان
شیمدی دملر قاریشوب سیل وخروش نهره
اوخ !.. برنی قادار احزانه انیس اولدم بن
سوندی شمع شغفم ، صولدی لقای زهره
آغلایان کوزلریمه آن تسلی یوقمی
عرض حاجتمی کرك ، یوقسه دوای زهره
اولدی هر جرعهٔ کلبوبیله ساعی شیمدی
او حزین طیف سیهتابی دالدن نهره
ایکلیور تار شبابکده معمر ! هجران
وصلت نشئه فزادن سکا یوقش بهره

اوده‌مشلی خواجه زاده

م . معمر

محفل تاریخی :

مرکز افندی حضرتلری

مابعد

مؤلف خطیر شیخ یوسف افندی مرحوم حضرت مرکزك احوال و مناقب سائره‌سندن وصورت ارتحالندن بحث ایتدکدن صکره بروجه آتی بیاناتی اتمام ایدییور : (خلفاسی بش یوزدن متجاوزدر . روایت اولنورکه حالا دیار هندده خلیفه‌سی واردر . صاحب جمعیتدر . ممالك عثمانیه خود آثار پر انواریله مالامالدر . خصوصا ولد اسعدلری شیخ احمد مرکزی، جذبهٔ الهیه‌صاحبی مؤثرالکلام ، مقبول خواص و عوام ، عالم وفاضل عامل وکامل بر وجود ایدی‌که مرحوم جمیع خلقه « اوغلم احمد بندن چوق یکدر . » دیو شهادت ایدردی . نیجه عدد ممدوح تألیف وتصنیفی قالوب لغت قاموسی ترکی‌یه ترجمه ایدوب سکسان جزؤ برعظیم کتاب اولمشدر . جمیع علما وجودینه راغبلر اولوب کتابلر طوتوب نسخه‌سن آلماغه طالبلردر. کندیلردن صکره چوق معمر اولمایوب انتقال ایتمشلردر . [۱] بو داعیٔ حقیر، مرحوم مرکز افندی‌یه ایریشوب نیجه درسلر تعلیم بیوردقلرندن صکره الحمدلله تفسیر شریفدن سورهٔ کوثری تبرکاً وتیمناً قرائت ایتدیرمشلردر . کوثرکه خیر کثیره اطلاق اولنور . امیددرکه دنیا وعقباده خیرات کثیره‌ایله بهره مندلك میسر اوله، آمین یارب العالمین.)

شیخ یوسف افندی مرحومك اثر مبرورندن نقل ایتدیکمز سطور بوراده ختام بولدی . بزده شو نقطه‌یی خاتمهٔ کلام اولمق اوزره قید ایدملم که کتاب و سنت احکامندن غافل ، ضال و مضل اشراقیمیدر، آفاقیمیدر غیرمعلوم ، مشکوك الاعتقاد

[۱] حضرت مرکز تربهٔ شریفه‌سی داخلنده اولوب اصحابی معلوم اولمایان مراقدن برینك مشارالیه شیخ احمد افندی حضرتلرینه عائد بولندیغی ملحوظدر .

ومجهول الاحوال اولانلر اساساً مسلمانلق تعریفنه داخل اوله‌میه‌جقلرندن جامعهٔ طریقته البته ادخال اولنه‌مازلر . طریقتك معناسی تصفیهٔ ذات وصفات اولنجه حیاتی هوای نفس وادیلرنده ظلمت عمیقه ایچنده کچیرنلر بومباحثدن کلیاً خارجدر. بز کتاب و سنتك حارس و خادمی بولنان معرفت حقیقیه وطریق حق و هدایت اصحابنی تدقیق ایدییورز ، ضلالت وارتداد اربابنی دکل .

الحاصل عرفان وایمان کامل اصحابی حق وحقیقت مسلکنده تعارض و تباینده منزه و متعالیدرلر . دلیل مدعامز ، شیخ سنبل و ابن کمال ، شیخ مرکز وابوالسعود افندیلر حضراتیدر. باشقه دلائل وشواهده حاجت یوقدر صانیورز .

والسلام علی من اتبع الهدی .

سعود المولوی

حسی بر تاریخ مقاله‌سنه لاحقه :

سعود المولوی بك افندی برادرمزك حضرت سنبل و جناب ابن کمال حقنده یازدقلری مقالهٔ لطیفه (اللمظات) [۱] نام اثرده مطالعه ایلدیکم برفقره‌یی خاطرلاتدی: برذات، ابن کمال حضرتلرندن غریب برایش ایچون استفتا ایدر. مشارالیه تتبعاتده بولنور. کریزکاه شرعی بوله‌مدیغندن تأخیر جواب ایتمك ایستر سه‌ده تضییقه معروض قالدیغندن موقع اضطرارده ایکن بر کون تجدید وضوء صوکنده فتح مسئله وقوعه کلنجه مسروریتندن اوچ دفعه سماع ایدر. چونکه ابن کمال، علامهٔ جهان اولمغله استیلن فتوایه کریزکاه بوله‌مامسی کندیسنه پك آغیر کلمش، شهرت علمیه‌سنی نقیصه‌دار ایده‌جکنه ذاهب اولمش

[۱] بواثرك مؤلفی ۱۰٦٤ سنه‌سنده ارتحال ایدن شیخ محمود حلوی افندیدر . وفاده عاطف بك کتبخانه‌سنده مقیددر . مهم ومعتبر براثردر .

ایدی . فتحی متعاقب مسروریتندن اوحاله دوچار اولمسی پك طبیعی ایدی. بوکا باشقه کیمسه‌ده مطلع دکلدی . حضرت سنبل ، بدایهٔ صوفیه دوران وسماعنك حلنه دائر ابن کمالدن فتوا طلب ایتدیکی حالده اعطاده آثار تعلل کوسترمسندن ناشی کشفاً واقع اولان استطلاعاتی تأثیریله نزد شیخ الاسلامی‌یه کلوب (دوران وسماعك) حلال اولمسی مسئله‌سنی آچمش ، فقط (مباح دکلدر دیمك سمتنه ذاهب اولانلردنز) جوابنی آلمسیله ابن کمال حضرتلرینك قولاغنه (افندم امور دنیویه ایچون بر مسئله‌نك فتحنده بی‌تردد سماع جائز اولیور وبوکا مجبوریتکز حصوله کلیورده فقرای باب اللهك مراتب اخرویه حصولنده کمال ذوق و نشئه‌لرندن طولایی تحمل ایده‌میه‌رك دوران وسماع ایتملرینك معذور کورولمامسی موافق انصاف دکلدر ظن ایدرم .) دیبه اشراق ضمایر ایشدکلرنده جناب ابن کمال مبهوت و متحیر اوله‌رق بردها صوفیونه دخل ایتمیوب هرایشلرنده برحکمت بولندیغنه قائل ودوران و سماعك حلنه فتوا ویروب حضرت سنبل ایله هم بزم صحبت اولمشلردر . [۲]

ابن کمال حضرتلری، پیرطریق (ابراهیم کلشنی) حضرتلرینه عرض نسبتله طریق کلشنیدن ده مظهر فیض معنوی اولمشدر . قدس الله اسرارهم

حسین وصاف

[۲] حضرت سنبلك دوران و سماع حقنده یازدقلری اثر، عربی العباره‌در . نامی (الرسالة التحقیقیه فی طریق الصوفیه) در بالآخره ترجمه ایدلمشدر . کرك اصلی، کرك ترجمه‌سی فاتحده ملت ، وفاده عاطف بك کتبخانه‌لرنده واردر . غایت کوزل یازلمش برتألیف بهیندر.

تورکستان

(۵۰ نجی نسخه‌دن مابعد)

فقط سیاحتندن دونن تیمورلنك آز مدت ظرفنده بونلری یوله کتیردیکی کبی توقتامشك‌ده حدینی بیلدیردی . توقتامش روس ایچروسنه قاچمق صورتیله یقایی قورتارمق ایسته‌دی . تیمور اونی تعقیب ایتمك بهانه‌سیله موسقوایه قدر کیتدی . صکره : دشت قپچاغی دست اداره‌سنه آلوب عودتنده بلغار شهرینی خرابه‌زاره چویردی . ارتق تیمورلنك ایچون باب فتوحات آچلمش ایدی. (۱۳۹۷) ده هندستانی آلدیغی کبی (۱٤۰٤) ده ییلدیرم بایزیده میدان اوقودی . شانلی ظفرلری متعاقب چینه دوغری یورومش ایسه‌ده یولده اوترار (فاراب) نام محلده وفات ایتدی . وصیتی موجبنجه جسدی سمرقنده نقل اولنوب تربهٔ مخصوصه‌سنه دفن ایدلدی . (۱٤۰۵ ـ شباط ۱۵).

تیمورلنك : تورك تاریخنی ، اجدادینك عنعناتنی أیی بیلیر ، ـ تورکجه‌دن ماعدا ـ فارسی کوزل تکلم ایدر ، علما ایله صحبتی سور ، مع ذلك دشمنه قارشی شدتلی معامله‌ده بولنور ایدی. بر طرفدن بغداد ، مرو ، بخارا ، اورکانج کبی شهرلرده یوز بیکلرجه معصوملری احیا و مدنیت یه‌ردلرینی احراق ایتمش ایسه‌ده دیکر جهتدن بر چوق یرلرده بالخاصه : سمرقند و بخاراده کوزل مدرسه‌لر ، مسجدلر دارالصناعه‌لر یاپدیردی.

تورکستان اون بشنجی عصرك نهایتنه قدر تیمورك اولادی ألنده ، اوندنصکره اون سکزنجی عصرك اواسطنه قدر اوزبك ، قیرغیز ـ قزاقلرك زیر اداره‌سنه قالدی .

روسلرك توركستانى اشغالى :

اون آلتنجى عصرده قازان ، حاجى ترخان ، سيبريا وقريم خانلقلرينك عمرينه خاتمه چكن روسلر هندستانى أله كچيرمك خولياسنه دالمشلردى . بوغايه‌يه ايريشمك ايچون ايلك اوكجه توركستانه يرلشمك ايجاب ايديبوردى . ايشته شو سياستى دستور طوتان بيوك پترونك اوردوسى - اون‌يدنجى عصرده - مذكوراولكه‌يه طوغرو يورومش ايسه‌ده متحد برجبهه قارشوسنده قالديغندن برنتيجه ألده ايده‌مه‌مش ايدى . فقط مع التاسف كيت كيده اتفاق يرينه نفاق قائم اولوب اوزبك ، سارت خانلرينك تدبيرسزلكلرى باش كوستردى ؛ امور دولت ضعفه اوغرادى ؛ خانلق ، اميرلك دعواسى اوغرنده بر مجادله‌در آلدى يورودى . بكلر ، حاكملر بيچاره ، معصوم ملتك مالنى - كيف مايشاء - تصرف ايديبور ، حتى اناثك عفت وناموسلرينه تجاوز قيليورلردى .

بووضعيت مسلمانلر ايچون مصيبت ، نتيجه اعتباريله بيوك فلاكت ، روسلره ايسه ايى برفرصت ايدى . روسلر بر دقيقه‌لق فرصتى قاچيرميوب چوق كچمه‌دن سيبريا - اورنبورغ طرفلرندن توركستانه يورومكه باشلامشلردى .

(١٨٥٠) ده خوقند خانلغنه تابع اولان قازالى ، (١٨٥٣)ده آق‌مسجد قلعه‌لرينى آلدقلرى كبى چيرنايف ، قاوفمان قوماندانلرك زيراداره‌سنده‌كى عسكرده (١٨٦٠) ده توقماق ، (١٨٦٢) ده پيشپه‌ك ، (١٨٦٤) ده اوليا آتا ، چيمكند شهرلرينى ضبط ايدوب عينى تاريخده طاشكنده [١] هجوم امرى ويرلدى . صوكرا : خوجند ، اوراتيپه ، جزاخ شهرلرى دخى دشمنك ألنه كچدى . آرتق دشمن ايچون باب ظفر آچيلوب صيره‌سيله : سمرقند ، كاته‌قورغان ، زره بولاق موقعلرى اشغال ، بخارا وخيوه حكومتلرينك استقلاللرى محو اولندى .

يوم اسارتدن حال حاضره قدر كچن دوره‌ بر نظر :

روسلر توركستانه حاكم اولدقلرى اثناده عمران وعرفان يولنده چاليشه‌جغز ديه‌رك بول بول وعده‌لرده بولنمشلرسه‌ده معارف ايشلرى انصافسز ميسيونرلرك متعصب أللرينه ، امور حكومت مرحمتسز مأمورلرك يدقهرينه براقيلدى . بونكله اكتفا ايديلمه‌دى : اهالى آراسنه فساد صوقمق قصديله - تعبيرم معذور كورولسون - رتبه‌ونشانه طاپان برطاقم آخوندلر ، ترقيپرور يكيجيلره قارشو سلاح اوله‌رق قوللانيلدى . (١٩٠٥) حربنده توركستانده قديمجى وجديدجى ناميله ايكى فرقه ظهوره كلوب فرقهٔ اولى اصول صوتيه - طرز جديد اوزرينه بنا قلنان دارالعرفانلره يان كوزله باقيور - ممكن مرتبه - بالفعل مخالفت ايتمكه چاليشيوردى . فرقهٔ ثانيه‌نك مقصدى ايسه مملكتى ميسيونر سوروسندن قورتارمق ، علم يولنده چاليشمق ، اولادوطنه دينى وملى تربيه‌ويرمكدى .

طريق حقده اوغراشان وطن فدائيلرى بر درجه موفقيت قازانمقله برابرچوق ايشلره سكته ويرن شومجادله ١٩١٧ سنه‌سنه قدر دوام ايتدى . النهايه : سنهٔ مذكوره‌نك تشرين ثانيسنده خوقند شهرنده طوپلانان « قورولتاى » ك قرارى ايله توركستان مختاريتى اعلان قلندى .

عجبا بومختاريت روس سياستنه اويغون كليورمى ايدى ؟ طبيعى‌دركه خاير ... ايشته مقاصد مليه‌يى چابوق آكلايان بولشه‌ويكلر ناكهانى هجوم ايله خوقندى تخريب ايتديلر . (١٩١٨ - شباط ٧) صوكرا اعضالرك قسم كليسى روسلردن تشكل ايدن توركستان جمهوريتى (؟) تأسيس ايدلدى . بالاخره روس افكارينه واقف اولان توركستانليلر مجادله ميدانينه آتيلدى . بش آلتى سنه‌لك استقلال حربى حالا دوام ايتمكده‌در . توركستانلى : رفعت به داود

[١] بوشهرحقنده آيريجه بحث ايده‌جكم .

مطبعهٔ عامره (محفل) مدير مسئولى : طاهر المولوى

دینی ، علمی ، ادبی واجتماعی

محفل مجموعهٔ اسلامیه‌سی

نشریاتی :

۱

مناجات حضرت مولانا

اسکدار مولویخانه‌سی پوست نشین فاضلی شیخ احمد رمزی افندی حضرتلرینك همتیله مثنوی شریفدن جمع ایدیلمش وبررساله شکلنده باصدیریلمشدر .

۲

حسن وعشق

شیخ غالب مرحومك پك مشهور اولان اثر ابداعیدر. گنجلك غلیانیله استانبول ظرافتنك ومولویلك نزاهتنك امتزاجنی ، برده دقایق شعریه ایله حقایق صوفیه‌نك اندماجنی کوسترن بوغرا منظومه‌ده باصیلمش وصوکنه طاهرالمولوی طرفندن شیخ مرحومك مختصر بر ترجمهٔ حالی علاوه اولونمشدر . پوسته اجرتیله برابر فیأتی ۲۰ غروشدر .

۳

هند ماصاللری

سواد هندك منور ارباب ادبندن (عنایة‌الله‌خان دهلوی) نك (بهاردانش) نامیله یازمش، عثمانلی ادیب بی همالی نامق کمال مرحومك آتشین قلمیله برقسمی ترجمه‌یه چالیشیلمش و (بهار دانش ترجمه‌سی) عنوانیله باصیلمش اولان بوشاه اثرده طاهرالمولوی طرفندن تلخیصاً تورکجه‌یه نقل ایدیلمش ۹ فورماسی طبع اولونمشدر .

لطیف وشاعرانه برطاقیم ماصاللردن عبارت اولان کتابك اصلنده‌کی پارلاقلق، ساده برلسان ایله ترجمه‌سنده‌ده محافظه ایدیلمشدر .

مطبوع برنجی قسمك فیئاتی پوسته اجرتیله : ۷,۵ غروشدر . بقیه‌سنك ایسه ترجمه‌سی بیتیریلمشدر .

شو کتابلرده اداره‌خانه‌مزده بولونور :

	محرری	پوسته اجرتیله برابر فیئاتی
حضرت پیغمبر وزمانی	طاهرالمولوی	۱۲,۵ غروش
جهاد اکبر	میلاس مفتیسی صادق افندی	۷۵ »
موضح علم کلام درسلری	ملغی تدقیقات شرعیه اعضاسندن عمرنصوحی افندی	۷۵ »
دین اسلامده منع مسکرات	فاتح درسعاملرندن اسکلیبلی عاطف افندی	۱۲,۵ »
تستر شرعی	» » »	۷,۵ »

اداره‌خانه‌سی :
باب عالیده یکی تورکیه مطبعه‌سی فوقنده‌کی دائرهٔ مخصوصه

شرائط تحریر: اسلامك نفعنه خادم یازیلر مع التشکر قبول ونشر اولونور. یازانك شخصیتی دکل، یازینك ماهیتی نظر دقته آلینیر. کونده‌ریله‌جك آثار اوقوناقلی ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر . کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ صیراسیله درج ایدیلیر .

دینی، علمی، ادبی، اجتماعی

محفل

۱۳۳۸

مجموعهٔ اسلامیه‌سی

صاحبی ، مدیری ، محرری :

مرکز توزیعی:
باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی ایله یکی تورکیه مطبعه‌سی

شرائط اشتراء: هرسنه‌نك برنجی و ایکنجی آلتی آیلغندن اعتباراً آبونه قید اولونور.
سنه‌لکی : پوسته اجرتیله برابر ۱۰۰، التی آیلغی: ۵۰ غروشدر.
ممالك اجنبیه ایچین ۲۰و۱۰ غروش علاوه‌سی لازمدر .

عدد	جلد		ربیع الآخر	فی: غروش
۵٤	۵		۱۳٤۳	۱۰

مندرجات:

(صفحات) ك آلتنجی کتابی

عاصم

شاعری : محمد عاکف

مسلمانلق مکه‌ده ابتدا ومدینه‌ده اعتلا ایتدیکی صیرالرده دین وحقیقت دشمنلری، حقایق اسلامیه‌یی ابطاله وموجود اباطیلی ادامه‌یه وتوسیعه چالیشیورلر، ایچلرنده یه‌تیشن برطاقیم یاوه کولری کرك دین اسلام ، کرك جناب نبی علیه‌السلام علیهنه نظماً تفوهاتده بولونمایه قیشقیرتیورلردی .

دیکر طرفدن حسان بن ثابت ، عبدالله بن رواحه ، کعب بن مالك ، کعب بن زهیر کبی اسلام شاعرلری‌ده اوترهاته ینه نظماً جواب ورییور وآچیلمش اولان مجادلهٔ نظمیه‌ده اظهار حق وابهات خصم شرف غالبانه‌سی مسلمان شاعرلرده، خصوصیله حسان بن ثابت رضی الله عنه حضرتلرنده قالیوردی . چونکه : دینی وحقی مدافعه‌یه حصر مقال ایله‌ین او الٓهی شاعر ، پیغمبرك دعاسنه وروح القدسك تأییدینه وتقویه‌سنه مظهر اولمشدی.

بز ، معاصر مسلمان شاعرلر آره‌سنده محمد عاکفی ـ پك قدسی بولونان غایه‌سی طولاییسیله زمانك حسانی ، اثرلرنی‌ده الهام ربانی نشانی تلقی ایدییورز . حتی زمان ومکانمزك مبدأ اسلامه اولان

اوزاقلغی حسیبله عاکفك ١٣٤٣ سنهٔ هجریه‌سنده و محدود بعض کسانجه مع‌الاسف بلدهٔ الحاد حالنه کتیرلمك ایسته‌نیلن استانبولده‌کی مجاهدات شعریه‌سنی، اون اوچ عصر اول مدینة‌النبی‌ده اسلامی مدافعه‌یه چالیشان حسانك‌ده تقدیر وبلکه غبطه ایده‌جکنی اومیورز .

عاکف ایله – دین منبعندن خروشه کلن – علوی سنوحاتی تعریفه چالیشمق ، بره الوان اشیایی کوسترن کونش ایله ضیاسنی ارائه‌یه قالقیشمق کبی معناسز برحرکت اولور . بناءً علیه یکی نشر ایدیلن (عاصم) منظومهٔ بدیعه‌سنك ماهیت ادبیه وعلویت شعریه‌سندن اوزون اوزادی‌یه بحثه لزوم کورمیورز ، کچیرمکده اولدیغمز آجیقلی حیاتك پك آجی صفحاتنی انظار اعتبارمزه تشهیر ایدن (عاصم)ك کمال دقت و عبرتله اوقونماسنی قارئلره خالصانه توصیه ایتمکله اکتفا ایلیورز .

فرنك مقلدلکی و شابقه

فاضل محترم اسکلیبلی عاطف افندی طرفندن بو نام ایله بر رساله نشر ایدیلمشدر . مهم برچوق مباحثی محتویدر . فیاتی ١٠ پوسته بدلیله ١٢,٥ غروشدر . محفل اداره‌خانه‌سنده‌ده بولونور .

محفل دینی وعلمی :

قرآنك جوابی

بسم الله الرحمن الرحیم

قل یا ایها الکافرون لااعبد ماتعبدون ولا انتم عابدون مااعبد ولا اناعابد ماعبدتم ولا انتم عابدون مااعبد لکم دینکم ولی دین .

الله ورسوله اعلم مآلی :

«حبیبم ! مشرکلره دی‌که : ای کافرلر ! بن، سزك طاپدقلریکزه طاپمام ، سزده بنم معبودیمه عبادتده بولونمازسکز . استقبالده‌ده بن ، سزك پوتلریکزه طاپمام ، سزده بنم الهٓ یکانه‌مه عبادت ایتمزسکز. اوحالده سزك دینکز سزه، بنم دینم بکا».

شو سورهٔ شریفه‌نك سبب نزولی اولمق اوزره دەنیلیورکه :

«مکه مشرکلری، علیه‌الصلاة والسلام افندیمزی عبادت اصنامه دعوت ایتمشلر « یامحمد ! سن بزم پوتلریمزه طاپ، بزده سنك آلهکه عبادت ایله‌یه‌لم » دیمشلر ، نبیٔ توحید آموز افندیمزدن (معاذ الله ان اشرك بالله غیره) یعنی « اللهه باشقه‌سنی شریك اتخاذ ایتمکدن ینه اللهه صیغینیرم » جوابنی آلمشلردی. اومجاوبه اوزه‌رینه بو سوره نازل اولدی واو خام تکلیفی ایدنلره قارشی ذات اقدس رسالت طرفندن اوقوندی .

* *

محفل اداره‌خانه‌سنك باب‌عالی جوارینه انتقالی طولاییسیله ایدی‌که کچن آی ایچنده‌کی جمعه‌لردن برینك نمازینی ینه اوجوارده کائن خواجه پاشا جامعنده قیلمشدم . استانبولده طوغوب بویودیکم حالده شیمدی‌یه قدر داخلنه کیرمه‌دیکم بو جامع شریف؛ بویوك ؛ فرح وکوزه‌ل اولدیغی قدر مهمل وباقیمسز. قاپیسنك اوکنده‌کی آبدست موصلوقلری – لسان حق کبی – قورومش . سقفندن آقان یاغمور صولری ایسه محراب جبهه‌سنك دیوارنده – کوز یاشی نشانه‌لری کبی – حزین ایزلر براقمش.

آنجاق محراب و منبری آراسنه کهنه بر کلیم ایله اسکی برفرنك کچه‌سی یاییلی . آشاغی طرفلره طوغرو فرسوده قابا حصیرلر آتیلمش . فقط اونلرده کافی کلمه‌دیکی جهتله زمینی قاپلایان قرمزی طوغلالر میدانده قالمش . جمله قاپیسنك یانلرنده‌کی دیوارلرك صیواسی اوته‌سندن بریسندن دوکولمش ، کوز اوکنده صیریتان طاشلرینك آراسی افواه اشتکا کبی آچیلمش .

شو بیکس معبدك محیا وقفی ومتولیسی یوقمی؟ حال خرابیسی اوقاف مفتشلرینك کوزینه ایلیشمیورمی ؟ انین حزینی اوقاف اداره‌سنك قولاغنه واصل اولمایورمی ؟ دیه کندی کندیمه صورویور و ینه کندی کندیمه : هله مدیریت عمومیه‌نك دانس صالونلو اوتللری بیتسین ، البت ملحقاتده‌کی معابد ومبانینك تعمیرینه‌ده صیره کلیر! دیورردم .

اذان اوقونور اوقونماز جماعت کلمه‌یه باشلامش، جامع ایچه کنیش اولدیغی و اطرافنده‌کی چارشی – جمعه تعطیل بی‌لزومی طولاییسیله – قاپالی بولوندیغی حالده اوچ درت صف تشکل ایله‌مشدی .

سنت قیلیندی ، ایچ اذانی اوقونوب خطبه ابتدا ایتدی . لکن باصمه قالب سوزلردن اولدیغی ایچین بن کندیمی دیکله‌مه‌یی ترجیح ایله‌دم .

ایچمدن کلن عتاب آمیز برسس ، بکاشویولده خطاب ایدیوردی :

— سز نه مقلد مخلوقسکز ! کوردیککز ، ایشیتدیککز هرشیئی تقلیده اوزه‌نیرسکز ، صوکرا بجریکسزلککزدن تقلیدیکزی‌ده کولونچ، حتی ایکره‌نج برحاله کتیریرسکز . طبقی ککلکك خرامنه ایره‌نن ، فقط تطبیق نتیجه‌سنده فطری یورویشنی‌ده غیب ایدن صاقصاغان قارغاسنه بکزه‌رسکز .

واقعا اسکیدن اوقدر عصری علمکز وغربی عرفانکز یوقدی ، لکن هیچ اولمازسه دینکز ، ایمانکز واوکا کوره اجتماعیاتکز واردی. مقدساته واخلاقیاته حرمتکار ایدیکز . او حرمتی اعتقاداً کوسترمه‌ینلریکز اولسه بیله اونلرده ادب ونزاکت قاعده‌سنه ، داها طوغروسی سربستیٔ وجدانه وحریت افکاره رعایهٔ تجاوزات علنیه‌ده بولونمازلردی. ارککلریکز شفقتلی بر عائله رئیسی ، قادینلریکز اولریکزك شایان حرمت بر مدبره‌سی ایدی . نسوانکز ارککدن چوق آچیق، رجالکز قادیندن پك قاچیق دکلدی . بویوکلره حرمت ، اقرانه محبت ، کوچوکلره شفقت هپکزك شعار مخصوصی بولونیوردی .

بردن بره دوندیکز . شرقدن غربه توجه ایتدیکز . اوچاری و باتاسی‌یه کیتمکه باشلادیکز. خلقنك یوزده دوقسانی تعصب درجه‌سنده ديندار اولان اوروپاده‌کی برقاچ صاپیقك فکری مستفرغاتی حکمت محضه توهم ایتدیکز و بلا تفکر قبوله یلته‌ندیکز .

محمد عاکفك :

یورویور دینه بش اون مسخره آلقیشلانیور
نسل حاضر بونی حریت وجدان صانیور

دیه تصویر ایتدیکی فجاعت اجتماعیه لوحه‌سنی قارالادیکز. وجدانی وفکری حریتلرك، شخصی حریت کبی محفوظ اولماسی لازم کلدیکنی ، بر آدامك شخصنه تعرض، حریته نه‌قدر مخالف ایسه فکرینه، وجدانه ، ایمانه تجاوزك‌ده اودرجه مغایر اولاجغنی دوشونمه‌دیکز . ایچیکزده‌کی اوروپا مقلدلری ، آرا کزده‌کی آواره‌سرلره مقلدبه اولدی . عبادتخانه لریکز بوشالوب میخانه و فحشخانه‌لریکز لبالب طولدی .

شومتروك استانبولك اك کنیش جاده‌لرنده‌بیله مجری یوق دینه‌جك حالده ایکن ، بو یوقسزلقدن مملکتکزی سیل باصار ، دالغالری آدام بوغار وأولر ییقارکن سز ، فسقیه‌لی حوضلر قازدیکز ، قمار یرلری وفحش محله‌لری تأسیسنی دوشونمك صورتیله آزدیکز . مملکتکزه کلن و ضلال اجتماعیکزی کورن اوروپالی ارباب انصافك تشنیع محقنه اوغرایورسکز . لکن اك ایزبه واك قویتو یرلرده‌بیله قاپالی و آچیق اولارق صاتیلان مسکراتك

طعمى و رايحه‌سى تأثيرندن اولمالى‌كه قولاقلريكزده سكر طپياسى بولونويور . ينه غريبلى آغيزلردن چيقان اوحق سسلرى دويامايورسكز .

باشلانغيجى غفلت ، نهايتى انحطاط و سفالت اولان بوكبى ضلالت و سفاهتلرى عقيدهٔ مخصوصه اتخاذ ايدنلره ، برده اونلرى عصريلك ديه‌رك نشر وتعميمه فى سبيل‌الشيطان غيرت كوسترنلره قارشى معقول ونافع ترقى‌يه طرفدار اولانلريكزك نه ديمه‌سى لازم كليور ... »

درونى ندانك بوحقلى وآجيقلى سؤالنه‌جواب ويرمه‌يه وقت قالمادى . چونكه : خطبه ختام بولمش ، قامت كتيريلوب نمازه طورولمشدى . خطيب افندى ، فاتحهٔ شريفه‌دن صوكرا يوقاريكى سورهٔ جليله‌يى قرائت ايتدى .

ديمك‌كه جواب‌مطلوبى كلام الٓهى ويريوردى.

طاهرالمولوى

تفسيرلر — مفسرلر

هواوهوسه كوره ياپيلان تفسيرلردن

برنجى نمونه : (حمعسق) ده‌كى (ح) حرب‌على ومعاويه (م) مروانك واليلكى (ع) عباسيلرك تسلطنى (س) سفيانيلرك امارتى (ق) قدوهٔ مهدى، يعنى مهدى چيقوب مقتدابه اولماسى ايمش .

ايكنجى نمونه : (ولكم فى‌القصاص ..) آيتى، معلوم قتل واعدام معناسنه اولان قصاص حقنده دكل ، بلكه قصص قرأنيه حقنده ايمس . شوحالده معنى « سزك ايچون قصص قرأنيه‌ده حيات ، يعنى عبرت واردر » ديمك اولورمش .

اوچنجى نمونه : « ابن فورك » كبى برداهينك آغزندن چيقان بر صاچادر : (ولكن ليطمئن قلبى) ده‌كى قلبدن مراد ، ابراهيم عليه‌السلامك قلبى كبى سوديكى بر دوستيدركه بونكله ابراهيم عليه‌السلام جانى كبى سوديكى دوستنك شو ماجراى احيايى مشاهده ايده‌رك كمال اطمينان ايله علم حاصل ايتمسى اولديغنى ، يوقسه كنديسنك قدرت الٓهيه‌ده ذرة‌ما شبهه‌سى بولنماديغنى افاده ايتمك ايسته‌مشدر .

دردنجى نمونه : (ربنا ولاتحملناما لاطاقةلنابه) آيتنده طاقتكذار اولامايه‌جغمز شيئك عشق و سودادن عبارت اولماسيدر .

بشنجى نمونه : ومن شر (غاسق اذاوقب) آيتنده شرندن استعاذه اولنان شيئك شهوت زوريله آلت تناسلك قيام وقوامه كلمه‌سندن عبارت اولماسىودها بوكبى عالم اسلامى بشريت نظرنده كوچوك دوشوره‌جك شيلروخرافه‌لر واردركه ذكرندن بيله حيا ايده‌رز .

∴

بر ايكى سنه‌در ، بعضى سورلره كويا تفسير اوله‌رق رساله شكلنده يازيلمش پارچه‌لره تصادف اولنمقده‌در . بونلرده‌كى طرز انشانك سقامتى‌ولسان عربى اوزره نازل اولان قرأن مبينك قواعدلسانيه‌يه مخالف برطرزده تفسيرى يك نظرده ارباب علم و عرفانك نزدنده حيز قبول بولامايه‌جغى دركار ايسه‌ده اوكبى ابجد حساباتى ايله قرانى معماشكلنه قويان وينه اوراده‌كى تلاعب بالحروف تعبيرنجه كلام اللهى اويونجاق صحنه‌سنه دوندورن اثرلرك تفسير ويا تأويل ايله هيچ مناسبتى بولونماديغنك بيانيله برابر يوقاريده‌كى خطانك هم دليلده ، هم مدلولده اولان قسمنه بورساله‌لر نمونه اولارق كوستريله‌بيلير.(٠)

∴

تفسير بالدرايه حقنده ماوردى‌نك مطالعه‌سى : فقهاى شافعيه‌دن ، مفسريندن ، ادبادن وسياست اسلاميه حكماسندن (ابوالحسن الماوردى) تفسير بالدرايه‌نك جوازينه شدتله طرفدار اولوب تأييد مدعا ايچون بروجه آتى غايت مقنع وملزم دلائل سرد واتيان ايديور :

(من فسرالقرأن) حديثنى دعواى زهدوورعده حد معروفى تجاوز ايدن بعضى كيمسه‌لر ظاهرى اوزرينه حمل ايده‌رك روايته مستند اولمايان هيچ بر تفسيرك دين اسلامجه مظهر قبول اولامايه‌جغى اعتقادنده بولونورلر و كنديلرينك نزدنده هيچ بر نقل صريحه معارض دوشمه‌ين نيجه ادله وشواهد قائم اولسه بيله كندى اجتهادلريله معانئ قرانيه استنباطندن شدتله امتناع ايدرلر . حال‌بوكه ايى دوشونه‌جك اولسه‌لر (لعلمه‌الذين يستنبطونه) آيتيله قرأن كريمده نظر ومفاكره و استنباط احكام ايله موسعاً مأذون بولونديغمز و بلكه اوكا تشويق اولونديغمز برامر تعبديدن بيله بيله اعراضدن باشقه برحركتده بولونمادقلرينى آكلارلر . اكر بونلرك ديدكلرى صحيح اولسه ايدى قرأندن هيچ برمجتهد طرفندن هيچ برحكم استنباط اولونمازوكتاب‌الله كبى برخزينهٔ لايفناى لاهوتينك پك چوق نقاطى امت طرفندن آكلاشيلمادن مهمل براقيلمش اولوردى. اما ديه‌جكلركه (من فسرالقرأن) حديثنك تهديدينه قارشى نه‌ياپالم ؟ بز ، اوكا جواباً ديرزكه :

اوراده‌كى تهديدك مرجعى وهدفى ، قرأنك اقتضاى لغاتى وايجاب اساليب بديعه‌سنه مغاير وروايات صحيحهٔ حديثيه‌يه‌ده منافى اوله‌رق محضا رأى خود پسندانه‌يه استناداً ياپيلان تفسيرلردر ، يوقسه مطلقا تفسيرلر دكل . هم افندم (القرأن ذلول ذووجوه فاحملوها على احسن وجوهها) يعنى « قران ، متفكر دماغلره و خالصانه معانئ جليله‌سنى آراشديرانلره قارشى غايت يوموشاق خويلودر . اونك وجوه عديده‌سى واردر . سز ، اونى او وجوهك اك كوزه‌لنه حمل ايديكز » حديثيله امتنى قرانده تفكره سوق واستنباط احكامه تشويق ايله‌ين بر پيغمبر حكيم، ناصيل اولورده ينه او استنباط وتفكردن منع ايدر ؟ مابعدى وار

الٓهيات فاكولته‌سى تفسير وتاريخ تفسيرمدرسى

برغمه‌لى جودت

(٠) شوفقره ، عينتاب علماسندن عبدالله اديب افنديك سؤال متقدمنه جوابدر .

صلاة كسوف

— كچن نسخه‌دن مابعد —

حضرت ابراهيمك وفاتندن براز صوكرا ، يعنى اونجى سنهٔ هجريه ظرفنده برصباح بريهودى قادينى ، جناب عائشه‌نك زيارتنه كلمش ، لاقيردى اثناسنده ام‌المؤمنينه خطاباً « الله سنى عذاب قبردن محافظه ايتسين » ديمشدى . حضرت عائشه ، ناسك قبرده معذب اولوب اولمايه‌جغنى رسول اكرمدن استفتا ايله‌مش ، ذات اقدس رسالتده « عائذاً بالله من ذلك » بويوردقدن صوكرا راكباً بر يره عزيمت وكونشك انكسافى اوزمرينه ضحى وقتنده عودت‌بويورمشدى ، بعضى كيمسه‌لرك كسوف شمسى حضرت ابراهيمك‌وفاتنه حمل ايتمكده اولدقلرى‌ده مسموع پيغمبرى اولمشدى . بناءً عليه حضرت بلاله « الصلوة جامعة » ديه ندا ايتديروب خلقى مسجده طوپلامش، قيامى ، ركوعى، سجودى مديد اولمق اوزره ايكى ، ياخود درت‌ركعت‌بر نماز قيلديرمشدى‌كه ختام صلاتده كونش‌ده كسوفدن قورتولمشدى . حضرت عائشه او نمازده كندن دها اوزون بر سجده ايتمه‌ديكنى سويليور . نمازى متعاقب شمس و قمرك آيات الٓهيه‌دن ايكى آيت اولوب كيمسه‌نك موت وحياتى ايچين منكسف اولمايه‌جقلرينى بيان‌وبويله برحال وقوعنده نماز قيلمق دعا و استغفارده بولونمق لزومنى توصيه ايتمشدى .

حاجى ذهنى افندى مرحوم :

« ركوعى عليه‌السلام‌افنديمز اطاله بويوردقلرى ايچون ايكى ياپدى ظن ايديله‌رك حديث حضرت عائشه‌ده صلات كسوف ايكشر ركوع ايله‌قيلندى ديو روايت اولونمش واو روايت مذهب امام شافعى اولمشدر » ديور . بخاريده‌كى حديث عائشه ايسه شو وجهله‌در .

« كسفت‌الشمس على عهد رسول‌الله صلى‌الله

عليه وسلم فقام النبی صلی الله عليه وسلم فصلی بالناس فأطال القرائة ثم ركع فأطال الركوع ثم رفع رأسه فأطال القرائة وهی دون قرائته الاولی ثم ركع فأطال لركوع دون ركوعه الاول ثم رفع رأسه فسجد سجدتين ثم قام فصنع فی الركعة الثانية مثل ذلك ثم قام فقال ان الشمس والقمر لايخسفان لموت احد ولا لحياته ولكنهما آيتان من آيات الله يريهما عباده فاذا رأيتم ذلك فافزعوا الی الصلاة » مآلی :

« عهد نبويده كونش طوتولدی . رسول اكرم صلی الله عليه وسلم قالقوب ناسه نماز قيلديردی . قرائتی اوزاتدقدن صوكرا ركوعه واردی . ركوعی ده اوزاتدی . صوكرا باشنی قالديردی ، ايلك قرائتدن باشقه اولمق اوزره ايكنجی واوزون بر قرائتده بولوندی . ايكنجی بر ركوعه واروب اوزاتدی . صوكرا باشنی قالديروب سجده‌يه كيتدی و ايكی سجده ايتدی . شو حركاتی ايكنجی ركعتده تكرار ايله‌دی . بعده قيام ايله ، كونش و آی ، كيمسه‌نك موت وحياتی ايچين طوتولماز . لكن اونلر ، اللهك قوللرينه كوستردیكی آيتندن ايكی آيتدر . بويله بر حال كورديككزده نمازه قوشكز بويوردی »

صلات كسوفه دائر (كتاب الصلاة) ده شو سطرلر محرردر : « كسوف وخسوف وزلزله و رياح شديده وامطار دائمه وصواعق محرقه وظلمت هائله وضوء هائل و عموم امراض كبی هول و فزع زمانلرنده بالجمله حادثاتك مبدع كائناته اضافه‌سنی تحقيقاً وقت كراهتك غيريده نمازه طورمق وايكی ويا دها زياده چيفت ركعت نماز قيلمق سنتدر . [*]

بيوك سوره‌لر اوقويه‌رق وركوع وسجود تسبيحاتی چوغالته‌رق بو نمازلری تطويل ايتمك دخی سنتدر . عليه الصلاة والسلام افنديمز حضرتلری « اذا رأيتم شيئا من هذه الافزاع فافزعوا الی الصلاة » بويورمشلر و ولد مكرملری جناب ابراهيمك يوم وفاتنده واقع كسوفی موت مشاراليهه بنا و اسناد ايتمك ايسته‌ينلره جواباً معالجمله ايكی ركعت نمازدن صوكرا خطبه صورتيله « شمس و قمر جناب حقك آيتندندر . هيچ كيمسه‌نك وفاتی ، ياخود حياتی ايچون طوتولمازلر » بويورمشلردر .

عصر حضرت رسالتده خسوف دخی مراراً واقع اولمش ايسه‌ده آنده جماعةً نماز قيلينديغی روايت اولونمامشدر . كسوف جماعتی دخی جمعه موجوديتيله مشروط اولوب آنده‌ده اذان واقامت وجهر قرائت مشروع دكلدر . اذانه بدل (الصلاة جامعةً) ديو ندا اولونور .

بو نمازلرك هيچ برنده خطبه اولمديغی كبی دعا ايچون منبره چيقمق دخی يوقدر .

صلات كسوف جماعةً قيلينديغنه كوره امام بعد الصلاة اوطورديغی يرده قبله‌يه قارشی اولارق وياخود دها كوزل اولمق اوزره آياق اوزری اولديغی حالده جماعته يونه‌له‌رك دعا ايدر . جماعت قعوداً آمين ديرلر . ــ كتاب الصلاة)

طاهر المولوی

عبادات اسلاميه تاريخچه‌سندن :

منبر سعادتك بانيسی :

منبر شريف نبوينك انصاردن بر قادينك كوله‌سی طرفندن اعمال ايديلمش اولديغی ٤٤ نومرولو نسخه‌ده يازيلمشدی .

اولا : بو خاتونك اسمی (علاثه) ياخود (عائشه) اولديغی مرويدر .

[*] اجرامه تأثير اثباتی زعمندن خالی اولمايان انسانلر خسوف وكسوفده دخی درلو توهماته تابع اوله‌كلدكلرندن تأثيری واحد قهاره حصر وهر بار صبر وصلات ايله استعانه‌يی امر ايدن دين عالی بزه او اوهامدن فراغی وبوكبی بر وسيله‌يه مبنی دخی نماز ايله اشتغالی توصيه بويورمش ديمكدر.

ثانياً : دولكرك آدی (قبيصه) ياخود (ميمون) ياخود (صلاح) ياخود (مينا) ياخود (باقوم) اولديغی ، فقط ميمون روايتنك اقوی بولونديغی بخاری شرحی (عينی) ده مذكوردر.

منبر سعادتك (أثل) ده‌نيلن آقايلغين آغاجندن ياپيلديغی‌ده ينه اوراده محرردر .

اسطوانهٔ حنّانه:

منبر مبارك اعمالی و عليه الصلاة افنديمزك اورايه صعودی اوزه‌رينه اولجه آتكا بويورديغی ستونك حنين وانين ايله‌ديكی‌ده كچنكی مقاله‌ده ذكر ايديلمشدی .

٩ صحابی طرفندن روايت قيلينان بو معجزه‌يه (حنين جذع) ده‌نيلديكی كبی او ، ستونه‌ده (اسطوانهٔ حنانه) تعبير اولونور .

بخاری ، نسائی وابوداود بالاتفاق حضرت جابردن شويله برروايتده بولونويورلر : (كان النبی عليه الصلاة والسلام اذا خطب استند الی جذع نخلة من سواری المسجد فلما صنع له المنبر فاستوی عليه فصاحت النخلة التی كان يخطب عندها حتی كادت ان تشق فنزل عليه الصلاة والسلام حتی اخذها فضمها اليه فجعلت تئن انين الصبی الذی يسكت حتی استقرت قال النبی عليه الصلاة والسلام بكت علی ما كانت تسمع من الذكر) يعنی « نبی اكرم صلی الله عليه وسلم حضرتلری خطبه ايراد ايتديكی وقت مسجدك ديره‌كلرندن برينه داياتيردی . منبر ياپيلوب‌ده ذات اقدس رسالت اونك اوستنه چيقينجه‌ دايانوب‌ده خطبه اوقوديغی ديره‌ك ، چاتلاياجق درجه‌ده ايكله‌مه‌يه باشلادی . عليه الصلاة والسلام افنديمز ، منبردن ايندی وديره‌كی قوجاقلادی ، اوايسه صوصدورولمق ايسته‌نيلن صبی كبی ايكليوردی . نهايت قرار قيلدی ، يعنی چيقارديغی سس كسيلدی . صلی الله عليه وسلم حضرتلری : ايشيتمكده اولديغی ذكر الهيدن محروم قالديغی ايچين آغلادی بويوردی » .

طاهر المولوی

محفل فنی :

يكی بر معجزهٔ قرآنيه

حضرت فرقان مبينك (وكل فی فلك يسبحون) آيت جليله‌سی هركسك معلومی اولوب معنای منيفی : « جمله‌سی كندی فلكنده سبح ايدرلر ! » ديمكدر.

قدرت باری‌يی تأمل مقصديله كوكلره باقان هر شخص ، بر چوق ييلديزلر كورور كه بونلرك همان جمله‌سی عظيم كونشلر اولوب پك و پك اوزاقلرده ايشيلدارلر . بوكواكب هر نه قدر ثابت كبی كورونيورلر ايسه‌ده ، مسئله برعكس‌در وهر بری برطرفه طوغری قوشمقده‌در ! كنديلرينه ثوابت تسميه ايدلمسی ، مسافه‌لرينك عقل وخياله صيغه‌ماز درجه‌ده بيوك اولمسندن ، و آز زمانلرده حركتلرينك آكلاشيله‌مامسندندر ! . . . آره‌دن بش اون بيك وحتی اللی آلتمش بيك سنه كبی اولدقجه بيوك زمانلر كچمه‌دكجه سماده تبديل موقع ايدر اولدقلرينی چيلاق كوزلر آكلايه‌مز . فقط آلات رقيقه ، هر سنه‌كی مقدار سيرلرينی بيله قيد وتحرير ايدركه ؛ بوكا لسان هيئتجه حركت ذاتيه -Mouv ement propre ديرلر ! . .

[عجبا ! بو كواكبك موضوع بحث حركتلری مستقيم ميدر ؛] ديه قارئين كرام طرفندن بر سؤال وارد اولورسه ؛ جواباً :

(خير ، جمله‌سی طولانی وقپالی بر منحنی رسم ايديورلر ، چونكه « فلك » كلمه‌سی لغةً « مدار النجوم » يعنی قپالی و منحنی محرك معناسنه كلمكده‌در ! . .) افاده‌سيله مقابله‌يه مجبورم ! . . فی الحقيقه كائناتده هيچ

برجرم سماوی‌نك حركتی مستقیم دكلدر! اساساً ؛ میخانیك‌سماوینك، ذكری‌بوراده اوزون‌سوره‌جك اسبابندن طولایی‌ده مستقیم اوله‌ماز ! هپسی برر قپالی شكل چیزه‌رك حال حركتده بولنورلر ، و یكدیكریله مصادمه‌یه قدر هیچ بر زمان توقف دخی ایده‌مزلر !...

ایشته ؛ بالاده‌كی آیت جلیله ، بو حقیقت عالیه‌یی اون اوچ عصر اول خبر ویرمكله بتون بشریته تماماً میدان اوقومشدركه بونك تفسیر فلكیسی :

[كوكلرده كوردیككز ییلدیزلردن هیچ‌بریسی طوروجی دكلدر . طورور كبی كورونه‌لری اوزاقلقلرندندر . جمله‌سی حال حركتده اولمقله برابر كزیندكلری یوللر مستقیم دخی دكلدر. بلكه قپالی برر محركدر . اثنای حركتلرنده بر یره‌ده استناد ایتمزلر . عادتا یوزركبی سیر ایدرلر. چونكه بنم ارادهٔ الٓهیه‌م مقتضاسندن بولنان جاذبهٔ عمومیه قانونلری ، اجسام مذكوره اوزرلرنده بر آن تأثیردن آزاده دكلدر ! ...] دیمك اولور ....

بوندن بش آلتی سنه مقدم حضرت قرآن عظیم‌الشانك بالخاصه فلكیاته عائد آیات كریمه‌سنی كوزدن‌كچیردیكم وقت ؛ بالاده‌كی ؛ (وكل فی فلك یسبحون) ایله ، « كندی محركلرنده سیر ایدن اجرام ایله طولو سما حقیچون » معناسنه كلن ، (والسماء ذات‌الحبك) اخبارجلیله‌لرینه كلنجه آنسزین بر كره یوره‌كم صیزلامش و بر كره‌ده خوپلامش ایدی !.

اولاً : بر اندیشه ایله صیزلامش ایدی ؛ چونكه: آیتلرده‌كی افاداتك قطعیتنه رغماً قویروقلی ییلدیزلرك بعضیسی وحتی برچوغی قپالی دكل ،بلكه هرحالده آچیق اولان برر محرك اوزرنده سیر ایدییورلر ، یعنی برر قطع مكافی ویا قطع زائد چیزیورلرایدی ! .. الك‌اینجه‌تدقیقات وعالی حساباتده دائما بویله سویلیور وبوكا قارشی اعتراض ایسه خنده‌لرله ، جهل و علم هیئته عدم وقوف ایله قارشولانیورایدی !.. نته‌كیم؛ بالطبع قرآندن‌بحث ایدلمامك شرطیله فرانسز هیئتشناسلرندن بریسنه یازدیغم مكتوبده ؛ عجبا افاده‌سنه تردیفاً « بالعموم قویروقلی ییلدیزلرك برر قطع‌ناقص اوزرنده‌حركت ایتمه‌لری نیچون لازمكلمیور ؟ بركره دها حسابات لازمه وتدقیقات رصدیه‌ده بولونلسه ایی اولمازمی؟ » دییشمه مقابل: [بدیهیات مرتبه‌سنده تعدادا‌اولنان بو مسئله‌ده ، بالخاصه سزك‌شبهه‌كزه حیرت‌وتأسف ایتمه‌مك ممكن دكلدر ؟ !] دیه جواب آلمشدم ! بومكتوب الآن اوراق پریشانم ایچنده محفوظدر .

ثانیاً : برسوینج ایله خوپلامش ایدی ، زیرا، اوروپالیلرك شوقناعتلرینك یقین برزمانده زیروزبر اوله‌جغنی بر قوهٔ مجهوله ایله كورمش وقپالی محرك مسئله‌سنك ینه كندیلری طرفندن تصدیقیله‌حضرت قرآنك كلام‌الله اولدیغنك « ایكی كره ایكی درت ایدر » درجه‌سنده آكلاشیله‌جغنه ایمان ایله‌مشدم.

چوق شكركه ؛ بوایمان پك آززمانده تجلی ایلدی و ؛ «انطاق حق» قبیلندن‌اوروپالیلر دخی‌دها ایكی آی اولیسی : [قویروقلی‌ییلدیزلرك‌جمله‌سی‌ده مكرسه قطع ناقص منحنیسی رسم ایدییورمش!] دیه‌رك ظاهراً یكدیكرلرینی وحقیقتده كلام‌اللهی تصدیق ایتدیلر ! هذا من فضل‌ربی . . .

فی‌الحقیقه ؛ آره‌صره یوكسك مقالاتیله كوزل محفلمزی شنلندیرن نورسیده‌كان هیئتشناسلرمزدن رفیق مساعی‌م پك محترم سعدی بك برادرمز ، عاجزلرینه یازدیغی برمكتوبده : [استاد ، مارسلیا رصدخانه‌سی مدیر سابق موسیو لوئی فابری ؛ وقوعبولان تدقیقات موشكافانه‌سنه‌وریاضیات‌عالیه‌نك الك صوك نتایجنه استناداً ، بالجمله قویروقلی‌ییلدیزلرك

بلا استثنا قطع ناقص محركلری اوزرنده سیر ایتدكلرینی وسیاراتك جاذبه‌لرندن‌طولایی شیمدی‌یه قدر قطع مكافی وقطع‌زائد منحنیلری چیزدكلرینك ظن ایدلدیكنی فرانسه انجمن دانش فلكیسنه یازمش وادلهٔ قطعیه ارائه‌سیله‌ادعاسنی‌ده‌اوهیئت‌عالیه‌یه تصدیق ایتدیرمشدر ! ...] دیمشدركه : بالعموم قویروقلی ییلدیزلرك دخی بلا استثنا قپالی محركار رسم ایدر اولدیغنی بیلدیرن حضرت سعدی‌نك بوارشادندن‌نه‌درجه‌ده‌سرور كسب‌ایتدیكمی‌قابل‌دكل آكلاته‌مم . چونكه یكی برمعجزهٔ‌قرآنیه‌قارشوسنده بولنمش واونك ؛ تصور وتصویر ایدیله‌مز لذت معنویه‌سیله عادتا سرمست مباهات اولمش ایدم !..

« فاعتبروا یا اولی‌الابصار »

ارکان حربیه میرالایی

عبدالرحمن

مریخك اسراری

حیات عملیه‌ده تطبیقاتی بولنمدیغی ظن اولنان علم هیئت صوك زمانلرده‌كی حادثات سماویه یوزندن آزچوق رغبت كورمكه باشلامشدر .

قویروقلی‌ییلدیزلر ومریخك‌أرضه تقربی‌مسئله‌لری موقت‌برزمان‌ایچون اولسون یومی مطبوعاتده مناقشه ایدلمشدر . علم هیئتك نادر منتسبلرینی شوحالك ممنون‌ایتدیكنی ظن ایله‌یورز . مع‌الاسف سیاسی خبرلر قدر قوهٔ تفسیریه‌یه مالك اولمیان رصدات هیئیه ، افكار عمومیه‌یه پك غریب بر صورتده ایضاح ایدیلیور .

مدنیتك مؤسسی اولدقلرینی ادعا ایدن‌آوروپا خلقنك بیله سمایه عائد معلوماتی پك نقصاندر . (بوردو) رصدخانه‌سی هیئت شناسلرندن موسیو (دوبله) نك آكلاتدیغنه كوره « بر قاچ سنه مقدم (زهره) سیاره‌سی بتون پارلاقلغیله مشاهده ایدلدیكی ، حتی كوندوزین مرئی اولدیغی زمان فرانسه‌نك بیوك لیمانلرندن برینك اهالیسی شو آنی ظهوراتدن‌دولایی هیجانه قاپیلمش و معصوم سیاره غریب‌سوزلره‌معروض قالمشدی : بوپارلاق كره عجبا جاسوسلرك راكب اولدقلری بربالونمی ، یاخوداُولوم ودهشت صاچان‌جهنمی برآلتمی‌ایدی؟ حالبوكه مسئله پك اسكیدنبری معلوم اولان وهر اون سكز آیده برمشاهده ایدیله بیلن بر حادثهٔ فلكیه‌دن عبارتدی . »

اعتراف‌ایتمك لازمدركه هیئتك اساسنی‌قوران كلدانیلر ، مصرلیلر ، الخ ... خلاصه قدما سمایی برچوقلریمزدن‌دهاایی‌طانیرواودورده‌كی‌وسائطسزلكه رغماً شایان دقت رصداتده بولنوردی .فكرمزجه مكتبلریمزده تدریس اولنان معلومات فنیه‌یه فلكیاته عائد مباحث ایله باشلاملیدركه كتاب كائناتی تماشایه آلیشان كنج دماغلر ایلریده‌فنونك سائر شعباتنده‌كی تتبعاته یابانجی قالماسینلر . یكی نسل آنجق بوسایه‌ده بدایع طبیعه‌یی بیلمكسزین یاشامازكه بوده آز برموفقیت دكلدر . منتسبلرینی مادةً مستفید ایده‌میه‌جك برعلمه زمانمزده اهمیت ویرلمه‌سنی بعضیلریمز مناسبتسز كورویور.بونلره‌جواباً متوفی (هانری پوانقاره) نك ٢٦ شباط ١٩١٢ تاریخنده فرانسه جمعیت فلكیه‌سنده ایراد ایتدیكی برنطقدن آتیده‌كی پارچه‌لری نقل ایتمكله اكتفا ایلیه‌جكز :

« نه ایچون برهیئت شناس ، یوران وبیقدیران برایشه ، هردرلو اسباب استراحتدن تماماً عاری اوزون كیجه مشغولیتلرینه قاتلانیور ؟ شبهه‌سز یوكسك‌معاشلرك‌خولیاسی‌اركابوقراری ویردیره‌مز. ایچیكزده بوكا ایناننان وارسه معارف بودجه‌سندن بی‌خبردر . خیر ! اكر هیئتشناس شكایت ایتمكسزین چالیشیورسه آنجق روح بشری

هیجانه کتیره‌جك، هم‌ده‌اونی‌اللهه‌تقریب ایلیه‌جك بر معظم اثره خدمت ایتمك ایچوندر . سمواتك اوفاق برکوشه‌سنی کورمکله برابر یوکسلدیکنی‌حس ایدر . ایشته اوزون سعینك ثمره‌سی بودر . »

***

مریخ سیاره‌سی ؛ أرضه تقربی دولایسیله معاصرلریمزی ـ مع‌الاسف برقسم قلیلنی ـ اشغال ایتمکده‌در . بزده فرصتدن بالاستفاده بو جرم سماوی‌یه عائد بعض معلومات ویره‌لم :

برقاچ آیدر شرقده قیرمزی رنکیله الکلاقید کیمسه‌لرك بیله نظر دقتنی جلب ایدن بوسیاره أرضمزه چوق مشابهدر .

قطری ؛ اوزرنده یاشادیغمز کره‌نك یوزده اللی‌دردینه معادلدر . دها دوغریسی بو قطر، قمرككنك ایکی مثلیدر . بناءً علیه مریخك سطحی بیکمز سطحنك درت مثلنه بالغ اولویور دیمکدر.

ایکی پیکی واسطه‌سیله مریخك کتله‌سی، وبالنتیجه کثافتی معلوم اولمشدر . هیئتك دقیق حساباتی سایه‌سنده بو کثافتك سیاره‌مزده‌کی الك سرت قیالرككندن چوق‌یوکسك‌اولدیغنی اوکرندك. دیمك‌که مریخك قسم اعظمی صلبدر . مع‌مافیه حجمنك‌جزئیلکی کتله‌سنك آزلغنی انتاج‌ایده‌جکندن اوزرنده بولنان اجسامك کوره‌جکی جاذبه دها آزدر : مریخه کیتمك قابل اولسه‌یدی اوراده بر یوك‌قالدیرمق ایچون دها آززحمت چکه‌جکمز کبی ارض اوزرنده محیرالعقول عد اولنه‌جق ارتفاعلره قولایلقله صیچرایه بیله‌جکدك .

مریخ، کونشك اطرافنده حرکت ایدر وهر سنه‌سی بزم ٦٨٧ کونمزه‌بدلدر . محوری اطرافنده ٢٤ ساعت ٣٧ دقیقه ٢٣ ثانیه‌ده دور ایتمسنه بناءً کونلری زمکیلردن چوق فرقلی دکلدر . قیرمزی سیاره‌نك هوای‌نسیمیمزه مشابه وبخار مائی‌حاوی برهوا طبقه‌سی ایله محاط بولنمسی مسکون اولدیغنه اشارتدر . لکن اونوتمایالم‌که بوادعا بر فرضیه‌دن عبارتدر .

تحلیل طیفی ایله هوا طبقه‌سنه دائر معلومات ألده ایتدك ١٦٧٢ تاریخندن اعتباراً ؛ مریخك قطبلری کونشك‌شعاعاتنه معروض اولوب اولمامسنه کوره اوراده‌کی بیاض لکه‌لرك بیویوب کوچولدیکی مشاهده ایدلمکه باشلانمشدی .

بوبیاض لکه‌لرك ؛ مریخك سطحنده بوز وصویك موجودیتنه اشارت اولدیغنی ظن ایتمك پك طبیعیدر .

ایکی سیاره آره‌سنده‌کی فرقلره کلنجه : بز کونشه دها یاقین اولدیغمز ایچون حرارتدن دها زیاده‌مستفیداولورز. مریخك مدارینك‌بعداحتراق فضله اولدیغندن ؛ موسملری بیننده‌کی فرقلر دها چوقدر . بناءً علیه قیش‌ایله یازین درجهٔ حرارتك تحولاتی بوراده دها بارزدر . أرض ایله مریخ آره‌سنده‌کی مسافه‌نك ٣٩٧ میلیوندن ٥٣ میلیون کیلو متره‌یه قدر شمولی مدارینك محراقلری بیننده‌کی مسافه‌اوزونلغنك ایکنجی برنتیجه‌سیدر . سیاره‌نك أرضمزه یاقلاشمه‌سی‌ایله رصداتك‌قولای وشایان‌استفاده‌اوله‌جغی وارستهٔ ایضاحدر . آلتمش اوج دفعه بویولتن بر دوربین ، مریخی قمر قدر کوسترر .

هیئتشناسلرك بو فوق‌العاده احوالدن استفاده ایتمکی ـ ٢٣ آغستوسده‌اولدیغی‌کبی ـ دوشوندکلری پك اعلا آکلاشیلیر . فقط ١٩٢٤ سنه‌سنك سیاره‌حقنده‌کی معلوماتمزی‌تزییدایدوب ایتمیه‌جکنی بیلمه‌یورز . لکن حال حاضرده‌کی قدر قولایلقله رصدایدلدیکی ١١ آغستوس١٨٧٧تاریخنده‌آتیده‌کی مهم کشفیات یاپیلمشدر :

واشینغتون رصد خانه‌سی هیئت شناسلردن

(آصاف هال) ٦٦ سانتیمتره قطره مالك بر دوربینله مریخك برپیکنی، بر قاچ زمان صکره‌ده برایکنجیسنی کشف ایتدی . دوربینلرك‌اختراعندن بری‌یاپیلان‌رصدات،‌الکبیوکنك قطری ٣٥ کیلومتره اولان بو مینی مینی اجرامك موجودیتنی تبین ایتدیره‌مامشدی. زیرا اونلری بولمق ایچون‌شرائط رصداتك مساعد، آلات رصدك مکمل وراصدك فوق‌العاده ماهر اولمسی ایجاب ایدییوردی . ایکی پیکك شایان دقت بعض خصوصیتلری واردر : برنجیسنك ـ که فرنکلر اوکا Déimos نامنی ویرمشلردر ـ سیاره‌نك اطرافنده‌کی مدت دوری مریخك برکوننه مساویدر . اووجهله‌که اوراده بولنان برراصد ایچون ـ بتون نجوم کبی شرقدن طلوع ایدر . فقط مداری اوزرنده‌کی حرکتی کرهٔ سماوینك دورظاهریسندن برایکی ساعت‌فرقلی اولدیغی ایچون سماده غایت آغیر تبدیل موقع‌ایدر. طلوع‌ایله غروبی آره‌سنده کچن ٦٦ ساعت‌ظرفنده ایکی دفعه صفحاتنی ارائه ایلر .

دیکرینك ـ اسمی Phebos در ـ مدت‌دوری ٧ ساعت ٣٩ دقیقه اولدیغنه‌کوره عین راصدایچون ـ غربدن طلوع ایدوب سماده بش‌بچق ساعت‌قدر پارلادقدن صکره شرقدن باتار . ینه او سنه (شیا پاره‌للی) ، (لووه‌ل) واستادمز موسیو (فلاماریون) کبی بیوك هیئتشناسلر شایان دقت رصدات یاپمشلردر . ایشته بوعالملر سایه‌سنده قومشومز مریخك جغرافیه‌سنه دائرقیمتلی‌معلومات الده ایده بیلدك . ١٩١٠ سنه‌سنده وفات ایدن ایتالیالی (شیا پارەللی) سیاره‌نك سطحنده کوریلن وقنال تسمیه اولنان لکه‌لری بربرینه ربط ایدن برطاقم خطوط منتظمه‌یی ایلك دفعه مشاهده ایتمشدر . بیلدیکمزشیلری هریرده آرامق‌اعتیادمز اولدیغی ایچون بوقناللرك‌مریخ ساکنلری‌طرفندن یاپیلدیغنه ذاهب اولانلر واردر . مع‌الاسف بوبر تصور وخیالدن عبارتدر . عصرلر کچه‌جك ، رصد آلتلریمزك تکاملنه رغماً ینه بوبابده فرضیه‌لر وضع ایتمکدن بشقه برشی یاپه‌مایه‌جغز . فقط سیاره‌نك قیرمزی رنکنی برنوع قومدن‌ونباتاتنك‌یاپراغندن تشکل ایدن طوپراغك رنکی ایله ایضاح‌ایده‌بیلیرز. ارض‌ده خارجدن ترصد ایدلدیکی تقدیرده یشیل کورونمسی لازمدر. زیرا کرك بحرمحیطلرك صویی، کرك نباتاتمزك یاپراقلری یشیلدر . کره‌مزك درتده اوچنك صودن متشکل بولندیغنی‌ده اونوتمیه‌لم .

مریخك مسکون اولوب اولمادیغی مسئله‌سنه کلنجه بوخصوصده‌قطعی برجواب‌ویره‌جك‌وضعیتده دکلز . هله تلسز تلغرافله مخابره‌یه قالقیشانلرك دوشونجه‌لرینی بردرلو آکلایه‌میورز . مریخلیلر اکر موجود ایسه بزه بلکه عصرلردنبری اشارت ویرمشلر،جواب آله‌مینجه مخابره‌دن‌وازکچمشلردر.

سماوی قومشومزله حقیقةً قونوشمق ایسته‌ـ یورسه‌ق الکتریق موجه‌لرینی دکل ، دها ایی انتشار ایدن ضیایی استعمال ایتملی‌یز . دیکر برنقطه دها وار : مریخلیلرك کوره‌جکی درجه‌ده ضیادار اشارت ویرمك قدرتنی حائز بولنیورمی‌یز ؟

خلاصه : هرکس خیالنی اوقشایان نظریه‌یی قبول ایتمکده مختاردر . لکن مریخك اسرارینی حل ایچون چوق ، پك‌چوق زمان‌کچمسی‌لازمدر. بر متفکرك دیدیکی کبی : « چابوق آکلامانی ایسته‌مك ابدیاً آکلامامه‌یه محکوم اولمقدر . »

معدی

محفل اجتماعی :

قادین اولسه‌یدم نه یاپاردم ؟ !

ارباب قلمدن بعضیلرینك تأنث‌ایتدیکی ، یعنی

قادین امضاسیله یازیلر قارالادیغی بر زمانده شو سر لوحه احتمالکه غریب کوروله‌جك ، بلکه‌ده یازانك نوعیت انسانیه‌سنی ده‌کیشدیرمك هوسنه دوشدیکی ظن ایدیله‌جکدر .

واقعاقادینك قادینلقدن بیقدیغی، النك‌خوریله ارکك ایشنه قاریشمقده ارککلری کری براقاجق درجه‌ده‌یوزه چیقدیغی‌صیراده بوظنه حق ویریلیر . لکن محترم قارئلرم ؛ امین اولکزکه نوعیتمدن خشنودم و ده‌کیشکلکه هوسکار دکلم . یالکز ذهنمده یاغلیجه برخولیا پلاوی پیشیرمك‌ایسته‌دم.

أوت . ارکك و مردان زمان کبی اورکك بولونماسه‌یدم‌ده نوع لطیفه منسوب اولسه‌یدم ایلك یاپاجغم شی ، صاچلرمی‌عصریلکه کوره کسدیرمك دکل ، قادینلغك کچمز بر موده‌سنه تبعاً اوزاتمق واونکله افتخار ایتمك اولاجقدی .

چونکه: ارککك‌زینتی بییق‌ایله صاقال‌اولدیغی کبی قادینك طبیعی پیرایه‌سی‌ده صاچ بولوندیغنی عقلم قیصه قالسه‌ده ینه ادراك ایده‌بیله‌جکدم . صوکرا صاچی قیصالتمانك تأثیریله عقلك اوزامایه‌جغنی و مدیره ایله معلمه‌دن ادات تأنیثك قالدیریلماسیله ماهیت نوعیه‌نك ده‌کیشمه‌یه‌جکنی پك‌اعلی تقدیر ایلیه‌یه‌جکدم .

ایکنجیسی : یا کوزه‌ل ، یاخود آز کوزه‌ل اولاجقدم . دقت بویورولویورمی ؟ مخیل قادینلقده بیله کندیمه چیرکین دیمه‌یه دیلم وارمیور . هر ایکی تقدیرده‌ده آچیق ، صاچیق کزمه‌یه‌جکدم .

چونکه : پك کوزه‌للکم تقدیرنده حسنم ، اشتهایی وآچیقلغم اشتهاری موجب اولاجق ، آدیم ، صانیم بلالزوم دیللرده دولاشاجق، مناسبتلی ، مناسبتسز یرلرده بندن و حسنمدن بحث اولوناجقدی . آز کوزه‌ل اولدیغم تقدیرده ایسه بالطبع حسن ناقصم نظر دقتی جلب ایتمه‌یه‌جك ، پك آچ کوزلواولمایان

بر نظر ، چهره‌مه ایلیشیر ایلیشمز درحال باشقه طرفه چوریله‌جك ، بوده بنم غرورنسویتمی طبیعی أزه‌جکدی . بونك ایچین صنعی کوزه‌للنمه‌یه، مثلا اسمر ایسه‌م بیاضلانمایه چالیشه‌جقدم . اووقت پودره‌لی یوزم، توزلانمش ایسقارپینلره ، سورمه‌لی کوزم‌ده کومورلك پنجره‌لرینه دونه‌جکدی .

ضعیف ایسه‌م ؛ کشاده سینه‌م ، کونشدن قانبورلاشمش قاپلامه تخته‌لری ، چیپلاق قوللرم جیلیز قالمش آصمه قاباقلری کبی کورونه‌جکدی .

شیشمان ایسه‌م ؛ صیجاق ماشا ایله اوغراشه اوغراشه قیوردیغم‌صاچلر ، حرارت‌وافرازات‌بدنیه تأثیریله بوزولاجق ، یوزمه ، کوزمه یاپیشاجق ، صاچلرمك دیبندن نبعان وجریان ایله‌ین‌تر سیللری ایسه وجودمك پودرالی اقسامنده کیرلی کیرلی‌ایزلر حصوله کتیره‌جکدی .

کرك ضعف ، کرك سمن حالنده مواد تزیینیه قوللانمقله حصوله کله‌جك موفقیتم ، او ماده‌لری صاتان‌مغازه وفابریقه‌لره‌صاغ وجانلی ره‌قلام‌اولمقدن عبارت قالاجقدی .

حال‌بوکه مستوره بولونمقله برشکر سپتی وبر مودیستره قوطوسی قدر هرکسی ایمرندیره‌جکدم . چونکه : سپتك بوش اولدیغنه ، قوطینك ایچنده اثواب بولونمادیغنه کیمسه احتمال ویرمه‌یه‌جکدی .

علی الخصوص چهره‌مده‌کی بوروشوقلر ، دیشلرمك‌دوکولمش، بویالی‌صاچلرمك دیبی آغارمش اولماسندن اول سنمك ایلرله‌دیکنی کوستره‌جك درجه‌ده ایسه پچه‌مك‌أورتولو بولونماسی ، بو طبیعی قصوریمی‌ده کیزلی‌طوتاجقدی .

اوچنجیسی : واپورده ، تراموایده صیرناشیق بر وجودك کدی‌کبی دیزلریمه سورونمه‌سنه، یاخود صولانمش ایکی کوزك کذر کاهمده مسترحمانه کورونمه‌سنه میدان ویرمه‌یه‌جکدم . چونکه او

کدینك یرتیجی طیرناقلری اولدیغنی ، او صولو کوزلرك صولولق تمثالی بولوندیغنی ، یاخود او بر ایکی داملا یاشك یاکلیش‌مجرادن چیقدیغنی درحال آکلایه‌جقدم .

عاشقانه کزینتیلرك نادمانه‌أزیتی واوزونتولری اولاجغنی ، ألمی اوپه‌جك ، آیاقلرمی یالایاجق دوداقلرك پك آز زمان صوکرا بنم ایچین سب و شتم قاینانغی حالنی آلاجغنی دوشونه‌جك ، هله قالدیریم اوستنده باغلانان نکاح عقده‌لرینك داها بال آیلری چیقمادن محکمه حضورنده و حاکم قارشیسنده قوپاریلاجغنی تیقن ایله‌یه‌جکدم .

دردنجیسی : مسعود برعائله اوجاغنه‌دوشدیکم حالده زوجمی عفیف وعائله‌سنه شفیق بولوندورمایه چالیشمق ، اونك سرورینه مشارك ، کدرنده غمکساری اولمق ، چوجوقلریمی باغریمه باصوب بالذات یه‌تیشدیرمك ، أوك ادارەسنه نظارتله قادینلغه عائد ایشلری کندیم کورمك ، یابانجی‌اللره کیده‌جك پارالری ، أویمزك باشقه احتیاجنه صرف ایتمك ، خلاصه الك عالی معناسیله برأوقادینی‌اولمق، بوتون آماللی ویکانه اکلنجه‌می‌تشکیل‌ایده‌جکدی .

بشنجیسی: قادین اولدیغمی، کینوب قوشانمق قادینلغك حق بولوندیغنی‌ده اونوتمایه‌جق، لکن بو حقك استعمالنده بر تورك خانمی اولدیغمی اهمال ایتمه‌یه‌جك ، تورکلکه عائد کینوب قوشانمایی ، بر فرنك قاریسنك طرز تلبسنه اویدورمق تنزلنی وشعار ملیتمك ترکی یاپاغیلغنی قبول‌ایده‌مه‌یه‌جکدم.

أوت . بنم‌ده بر مودام اولاجقدی وآرا صیرا ده‌کیشه‌جکدی. لکن اوروپاغزته‌لرنده‌کی رسملره و مودیستره‌لرك بول پاره آلمق ایچین یاپدقلری قارناوال قیافتنه بکزمه‌یه‌جکدی . اورتمکدن زیاده کوسترن واوروپاده بیله وقار نسویتنی بیلن قادینلر طرفندن کیله‌مه‌ین اویچیم لباسلردن پك

باشقه کوروله‌جکدی . باشمی (خاراشو) قفاسنه ، بالدیرلریمی طولومباجی باجاغنه‌دوندورمه‌یه‌جك ، بر قادینك محرمنه بیله اظهار ایده‌مه‌یه‌جکی یرلرینی یابانجی ومتجسس نظرلرك تدقیق وتماشاسی‌اوکنده تمامیله انطباع ایتدیرمه‌یه‌جکدی .

هله‌یاتارکن کیه‌جکم کوملك ایله اوطورورکن اکتسا‌ایده‌جکم انتاری وسوقاغه چیقارکن اورتو-نه‌جکم چارشافك ویا مانتونك هپسی آیری آیری اولاجقدی .

آلتنجیسی : کندی ألمله یچوب دیکه‌جکم بو لباسی کورن هرتورك‌خانمی بکه‌نه‌جك وتورك‌قادینی موداسی اولارق بلکه اوروپایه بیله کیده‌جك ، اورا قادینلرنجه‌ده تطبیق ایدیله‌جکدی. طبیعی‌بونك شرفی‌ده هم بکا ، هم‌ده اونك انتشارینه خدمت ایده‌جك سملیتنی تقدیرایدرخانم همشیره‌لریمه عائد اولاجقدی .

ایشته بن قادین اولسه‌یدم دفعةً خاطریمه کلن بو بارم دوزینه ماده‌لری موقع فعله قویاجقدم . فقط شونی‌عرض ایده‌یم‌که صایدقلرم ناموس‌وعفت صاحبه‌سی اولوب‌ده موده وعصریلك اقتضاسی‌دیه یاکیلان خانملری اویاندیرمق ایچیندر . یوقسه مع‌الاسف تورك ومسلمان اسمنی طاشیدیغی حالده میخانه‌لرده نعره ، بارلرده کوبك آتان ایل عالم ماسقاراسی وملتك یوزقاراسی‌مخلوقاته سوزم‌یوقدر. اونلرك درکسنه خیالاً بیله سقوطه تحمل‌ایده‌مه‌م.

فکری خالص

حبشستانه دائر

ماضیسی ، حالی حقنده قیصه برتدقیق

١

حبشستان بزجه تمامیله‌مجهول مملکتلردن بریدر. کندی‌أوزوطنمزك وارنی‌یوغنی بیلمه‌دکدن وبیلمکه،

اوکره‌نمکه چالیشمادقدن صوکره حبشستانی بیلمه‌مك قصورمز، عادتا برثواب موقعنده قالیر. حبشستانك دورسعادت تاریخنده بفصل مخصوصه، هم‌ده شانلی ، شرفلی برفصـله مالك اولماسی وبوکون اوراده دینداشـلرمزك بولونماسی حسـبیله حبش مملکتنه قارشی لاقید قالمامز لازم‌کلیر. حال‌بوکه بیلمیورز؛ اوراده مسـلمانلر نه‌حالده‌در ؟ مملکت داخلنده وضعیتلری نه‌در؟ دیکر مدنی‌دولتلرك بویوندوروغی آلتنده‌ایکله‌ین وحاللری هکذا بزجه معلوم اولمایان دیکر دینداشـلرمزك بدبختلغینیمی یاشـیورلر ؟ مسـلمانلرك بربرندن خبری یوق . اوروپایی ، اوروپالیلری بیلیورز ، آرایورز ، کورویورز ، حشرنشر اولیوزرده دین قارده‌شـلرمزی تمامیله اونوتمش ، عادتا رد ایتمش بولنیورز . مسـلمان قوملر حقنده‌کی‌معلوماتمز طبق اسکی‌زمان جغرافیا خریطه‌لری کبی . نصـل اولدن خریطه‌یی یالان یاکلش جیزه‌رلر، ساده ایچنده بولندقلری مملکتی کوسـتررلر و دورت اطرافنه‌ده مجهولاتدن دورت اسم قویارلر وبوتون دنیا خریطه‌ده معلوم اولان برقاچ شهردن عبارت قالیرسـه شـیمدی بزم دین قارده‌شـلرمز حقنده‌کی تلقیمزده بویله دکلمیدر ؟ اسلام‌قوملرینه، بوقوملرك یاشاییشنه‌وعاداتنه الخ.. دائر معلوماتمزی آراشدیرسه‌ق ساده مبهم وبرشی افاده ایتمه‌ین‌مملکت، حتی قطعه اسـملرندن باشـقه برشی بولامایه‌جغز .

واقعا آوروپاده حبشستانی مکمل اوله‌رق بیلمیور ، فقط اوکرنمکدن برآن بوش قالمیور . سیاحلر ، علوم طبیعیه متخصصلری، تجار، وحشی حیوان آوجیلری ونهایت میسـیونرلر ؛ زمانلرینه قدرطوپلانان معلوماتی‌تصحیح ویاتکثیرایدیورلر. غربك حبشستان حقنده‌کی معلومات نقصـانلغی ، حبشستانك وضـعیتنده‌کی تحققدن ایلری کلکده اولدیغی سویلنیور . حتی قرق‌سنه اولکی معلومات ایله شیمدیکی معلومات برچوق یرده‌تعارض ایدیور. چونکه : حبشستانه کیروب قاریش قاریش کزمك قولای شی دکلدر. مملکت ابتدائی وبکر حالنده‌در. اوسته‌لك بیکلرجه سنه‌لك عادتلرندن وازکچمیورلر.

مملکت کیتدکجه یوکسـه‌لن صـارپ داغلردن متشکلدر ، یول یوقدر . داغلر آراسنده‌کی کیزلی یوللری ایسه کندیلرندن‌باشقه‌لری بیلمیور، کیمسه‌یه‌ده اوکره‌تمیورلر .

ده‌کیز یوزندن (١٠٠٠) مترودن (٤٦٠٠) مترو یوکسـکلکه قدر چیقان ، تپه‌لری دائما قارله أورتولو داغلرك‌صیرتی کونش آلتنده (٧٠) درجهٔ حرارتده قایناپان قوراق ویالچین قایالردن ویا ایچنه انسان کیرمه‌ین بالطه کورمه‌مش اورمانلردن‌وبونلرك ایچنده جوشغون کوپوکلی ده‌لیشمن دره‌لر، نهرلر، شلاله‌لردن مرکب برده جنت ویا جهنمك حوری وزبانیلری: آرسلانلر، قاپلانلر، فیللر، کرکدانلر، یابانی‌اشکلر ، ییلانلر ، مایمونلروامثالی ایله ، تورلو قوشلر الخ . . .

خلقتك‌حالاایلك دوره‌سنی یاشایان بوئولکه‌نك حالی بومرکزده ایمش. مع‌مافیه باشده شمندوفرله کیدیلن پای‌تخت اولمق اوزره برقاچ شهری معمور ایمش .

برقیزقدر کوریه اولان بویله زنکین برمملکتی غرب مدنیلری نصل اولوب‌ده پایلاشمامشلر؟ بوپك عجایب کوزوکیورسه‌ده سببی آراشدیریلنجه میدانه چیقـار . حبشستان حکمدار خاندانلرینك دینی اورتودوقس ، یریوزنده اورتودوقسـلغك حامیسی ایسه مقتول چارلق ایدی. چارلغك صرف معنوی حمایه‌سی ، بومملکتی دیکر دولتلره شـکار اولمقدن قورتارمشدر . هم حبشستانه اوته‌دنبری یوتقونانلر اللرینی اوزاتمشلر. فقط حبشستان کندینی یوتدیرمق

شویله دورسون ، قولای قولای یالاتمامش بیله . (محفل) غیرسیاسی برمجموعه اولدیغندن اسم‌تصریحنه حاجت یوق. براوروپادولتی، برجنرال قوماندا‌سنده (١٨,٠٠٠) کیشـیلك بر قوتی حبشستانك کوزه‌للکلرینی کورمکه ، هواسنی تنفس ایتمکه ، صوینی،ایچمکه‌تنزهه‌کونده‌رمش. حبشلرمسافرپرور ایسه‌لرده مسلح‌طوپلی، توفکلی مسافرایسته‌مه‌مشلر مملکتك احوالی بر آزاول آکلاتیلدی . یول ، ایزبیلمه‌ین عسکرلردالدغجه دالمشلر. نهایت حبشلر، بونلرك ایچه صیقیشدقلرینه امین اولونجه سوروسنی بردن اسیر آلمشلر. فقط بواون‌سکز بیك کیشی‌یی بسـله‌مك حبشستانه کوچ کلمش . مصرفندن چکندکلرندن دکل . فقط نه یدیرسینلر ؟ حبش عسکری وخلق، جیك‌آتی‌پارچه‌پارچه‌طوزوقرمزی بیبره باطیروب ییور وبویله یاشـیور . (بوسببدن دولایی هرحبشلینك قارننده صولوجان وارمش .) نجاشی ، بو اردویی عفو ایتمش : کری یه کونده‌رمش. ساده‌سربست‌براقمادن‌اول بردها کاوب حبشستانه مسلط اولمایه‌جقلرینه‌دائرجنرالدن ناموس اوزه‌رینه‌سوز آلمش. اوزون‌مدت کچمه‌دن‌نجاشی‌یه خبرکلمش: معهود جنرال قوماندا‌سنده عینی‌دولتك اردوسی هجوم ایدییور . عینی صورتده ایکی دفعه قاپانه‌طوتولمق یونانلیلره‌ویرکیده‌ل. بویله آکلاشیلیور چونکه : جنرال جنابلری ، تکرار مسلح معیتیله وحشی وابتدائی حبشـلره اسیر اولمش . نجاشی حضرتلری‌ده کندیسنه ویریلن‌سوزك‌طوتولماماسندن حدت بویورمش

نصح ایله یوله کله‌یی ایتمه‌لی تکدیر
تکدیر ایله اوصلانمایانك حق کوتکدر

دیمه‌یی وایشی تکدیره بوغارق اوزاتمـایی مناسب کورمه‌مش وقیصـه‌جه دها عصری اولارق نصح ایله اوصلانمایانك حق کوتکدر دیمش ودیدیکنی تطبیق ایتمش :

« بوتون عسـکرلری خادم یاپمش » . مزعج مسافرلر بوسفرآلای والاایله حدوده قدر تشییع ایدلمش . چوقلری عملیات عقیبنده اوبر دنیایی بویلایارق حبشستانده قالمشـلر وآنجق بویله‌لکه حبشستانی، فقط ساده طوپراغنی فتح‌ایده‌بیلمشلر! یاشایانلرایسه بوکونه‌قدر آق‌ده‌کیزك ایلیق‌برآداسنده صوك‌کونلرینی‌کچیرییورلرمش. حبشلیلرك‌اوروپالیلره یاپدیغی بو « عزیزلك » هرحالده پك خوش برشی اولمش، هم‌ده یارامش.

چونکه: اوزماندنبری،سلح مسافرلرك، یاخود یونان تعبیریله سویلیه‌لم، (تنزه عسکری) لرك آردی آراسی کسیلمش .

ینه دیکر بردولت حبشستانده نه اولوب نه بیتیور دییه بویوك رتبه‌لی برضابطی نجاشی‌یه هدیه تقدیمنه کونده‌رمش . هدیه‌ده اسـکی سیستم بطال برطوب، برده کندی‌کندینه چالان چالغی. هدیه‌لر تقدیم‌اولونمش.ضابط حضوره‌قبول‌ایدلمش.هدیه‌لردن دولایی ممنون اولان نجاشی حضرتلری تشکرینی شو صورتله اظهار ایلمش :

« حکومتکزك کونده‌ردیکی هدیه‌لردن صوك درجه ممنونم. طوپی اسلحهٔ‌عتیقه موزه‌مزه‌قویدق. چالغی ایسـه برقاچ چوجغك اکلنجه‌سنی موجب اولاجقدر . خاصةً تشکر ایده‌رم . . . »

ضابط مملکتنه دوندیکی زمان اعادهٔ حیثیت ایچون استعفا ایتمش . شوایکی وقعه کوستریورکه ابتدائی قبیله حالنده اولمالرینه رغماً حبشـلیلرك باشنده‌کیلر عقللی ودرایتلی کیمسه‌لردر .

مابعدی‌وار — رشید مظهر

محفل تاریخی :

اسعد دده افندی مرحوم حقنده :

٥٠ نجی نسخه‌دن مابعد

ینه او واپور درونده ایدی که استادمرحومی ناصیلسه قیزدیرمق کستاخلغنده بولونمشدم:

خواجه افندیده افاده ، بنده ایسه استفاده مراقی اولدیغندن شیخ غالبك :

دکانده ، سوقاقده ، هرمحلده

دیدیکی کبی بزده ترنده ، واپورده‌و نره‌ده‌اولورسه اولسون اوقوتمقدن و اوقومقدن خالی‌قالمایوردق .

خواجه‌نك‌قوینده حافظ دیوانی، عبدعاجزده ایسه مثنوی شریفك جلد اولی واردی . مرحوم اکثریا دیوانی چیقاریر ، اورادن بر غزل تقریر ایدر، بنده فرصت‌بولدقجه مثنوی‌یی آچار ، برایکی صحیفه‌اوقویوب آکلایامادیغم یرلری استیضاح‌ایلردم.

یولجیلق ، بالخاصه حج سفری تأثیریله‌اوملالی‌که بردفعه آرامزده‌حافظ‌ومثنوی اوقونماسی‌خصوصنده اختلاف چیقدی . ارتجالاً دینه‌جك بر سرعت و سهولتله عقلمه کلن :

مولوی‌یم اعتقادمجه بنم مثنوی بسدر برای موعظه
پیرمك نطق‌جلیلی‌وارایکن احتیاجم یوق کلام حافظه

قطعه‌سنی اوقویو ویرمك جرأتنی کوستردم .

مرحوم ، شومناسبتسزلکمی‌خوش‌کورمه‌دی و بنی تأدیب ایتمش اولمق ایچین باشنی چه‌ویروب دارغینلق ارائه ایتدی .

خواجه‌یی رنجیده ایتدیکمی آکلادم واستعفای قصور ایچین بهانه‌آرامایه باشلادم. فقط یاریم‌ساعت کچمه‌مشدی‌که کندیسی خطاب و التفاته‌بولوندی. همان الٔنی اوپدم و عفویمی دیله‌دم . اویله ظن ایدییورم‌که عفوی جعلی دکل ، صمیمی ایدی .

چونکه : لسانی قلبنه مغایر اولانلردن و حسی خلافنه سوز سویله‌ینلردن دکلدی . رحمةالله علیه .

.
. .

مرحومك بر دفعه‌ده فوق‌العاده بر تلاشنی کورمشدم :

مدینۀ منوره‌نك‌اسکله‌سی‌اولان(ینبع‌البحر)ده بولونویور ، و مدینه‌یه کیده‌جك قافله‌نك حرکتنی بکلیوردق .

ینبع‌البحر ، مدینه اسکله‌سی وبرقصامرکزی علی‌الخصوص حنا و خرما مخرجی اولدیغی حالده صوسزلق و پیسلك کبی مهم ایکی آفتك زبونیدر.

دهوه آیاغیله اوچ کونلك مسافه‌ده واقع (ینبع‌النخل) ده جاری صو وارکن وجزئی‌برهمتله اورادن ینبع‌البحره اساله‌سی قابل ایکن شو امر خیره تشبث کیمسه‌نك خاطرینه کلمه‌مش ، کرك اهالی، کرك حجاج ، قازیلان چوقورلره یاغموردن طوپلاناجق صولری ایچمکه مجبور بیراقیلمشدر . حج موسملرنده غالی فیأت ایله صاتیلان بومایعلره صودیمکدن زیاده چامور ویوصون اطلاقی طوغرو اوله‌بیلیر .

پیسلکه کلنجه : چوجوقلرك کوز پیکارلرنده بیریکن سینکلر ، اونلری سیاه کوزلك طاقمش‌ظن ایتدیریرویاریم‌اوقه‌أت آلینیرده‌قیدیریلدقدن‌صوکرا طارتدیریلاجق اولورسه سینکلرك‌اختلاطندن‌مطلقا بر اوقه کلیر .

قافله بکله‌دیکمز کونلردن برنده آبدست آلمق ایچین ساحله و قارانتینه دائره‌سنك اوکنده‌کی مردیوه‌نه ایتمشدم. ده‌کیزده و جذر حالنده‌بولونان صولر چکیلمش ، مردیوه‌ندن یه‌تیشیله‌مه‌یه‌جك بر سویه‌یه اینمشدی .

عربلرك آغاج کوتوکندن اویمق صورتیله یاپدقلری و (حوری) دیدکلری برقاییق ! اورایه

باغلانمشدی . ایپنی چکدم و حوری‌یه بینوب صو سطحنه یاقلاشمق ایسته‌دم . آیاغمی آتار آتماز قاییق ده‌وریلدی . بن ، ده‌کیزه دوشدم . پك‌ایی یوزمك بیلمزسه‌م‌ده‌اوراسنك بویی کچمه‌یه‌جك‌قدر صیغلغنی اولجه کورمش اولدیغم ایچین‌تلاش ایتمه‌دم. آبدست آلاجقکن غسل ایتمش‌اولدم .

خواجه مرحوم ، بنم دوشدیکمی کورمش . جبه‌سی بر طرفده ، انتاریسی بر طرفده اوچارق کناره قدر قوشمش ، اوراده چیرپینیور و امان! دییه باغیرییوردی . داوراندیغمی و مردیوه‌نه یاقلاشدیغمی‌کورونجه اورایه کلدی و الٔمدن‌طوتوب چیقمامه یاردیم ایتدی .

مابعدی وار

طاهرالمولوی

ملا کورانیده کاتٔن‌پیری محمدپاشا درکاهی‌پوست نشینی اولوب ۱ ربیع‌الاول۱۳٤۳ تاریخنده ارتحال‌ایدن قدمای مشایخ سنبلیه‌دن السید محمد ذکایی افندی مرحومك تاریخ ارتحالیدر :

موقوف ایدی اذکار ایله توحیده وجودی
یتمش سنه سراً وجهاراً دیدی الله
تکبیر ایله تاریخی سنوح ایلدی قلبه
الله دییه کیتدی ذکایی دل آکاه

۱۳٤۳ سعودالمولوی

مرحوم : مرکز افندی درکاهی مشایخندن محمد نورالدین افندینك اوغوللرندن اولوب ۱۲۷۰ تاریخنده طوغمش وبرادری شیخ احمد مسعود افندیدن‌مستخلف بولونمشدی. ارتحالنده۷۳ یاشنده ایدی . قوجه مصطفی پاشاده کائن سنبل افندی خانقاهنده برمدت پیش قدملك ایتمشدی . دوران وقعود ذکری اجرا واداره‌سنده فوق‌العاده اختصاصی‌واردی. حضرت‌مرکز تربه‌سنده‌برادری احمد مسعود افندینك قبرینه دفن اولوندی. جناب حق ، روح روانتی شاد ایلیه (٭)

(٭) ادیب خلوق حسین وصاف بك‌افندی طرفندن یازیلان مقاله‌دن تلخیص ایدیلمشدر .

محفل ادبی :

«آراس» وادیسنه برندا (٭)

« ای صبا کرکذری بوساحل روداوس
بوسه‌ده برخاك آن وادی ومشکین کن نفس »
حافظ شیرازی

آراس، ای‌تورکك‌الٔ‌صادق، مطهرنهری! سن‌بزدن نیچین برکونده آیرلدك یشیل یوردنده چاغلارکن ؟
اوکوندن ، آه اواشکمدن سراپا ایصلانان کوندن
نه‌چکدم ؟ ایلدم جان عزیزمدن تجرد بن .
صولاق وادیلرك خوش ایرماغم ! کیتمز خیالمدن
نه‌وادیلردی اونلر ؟ کورمدم هیچ بویله یرلر بن .
خاطرلارسك براقشام اوستی، سن برشکل مغبرله
آقارکن ، یم یشیل ساحللرك ــ خونین جدلرله
طولوب ــ برقانلی محشر عرض‌ایدرکن‌هجرت‌ایتدك‌بز
اوکون ریزان اولان یاشلر، نه‌یاش بیلسه‌ك نهایتسز!
طویاردم برصدا لیلك سیاه ، ابکم ظلالندن
ناصل‌برسسدی یارب ؟ تیتره‌دم طوردم جلالندن ؛
کیمك‌بیلمم‌اوسس؟ کویاسکدر،دوست آرارلك‌سن
ویا برنغمۀ شفقت رباب سرمدیتدن ! !
وزان اولدقجه ای باد صبا ! سن اوغرا «توران»ه
آراس‌نهرنده طور، آه وانین ایت، اوپ صمیمانه!
اوفریادکده بزدن سویله ای قیمتلی وادیلر !
وطن هجرانکزدن خسته‌در عرض سلام ایلر .
آقارکن آغلا بوندن صوکره ای‌شلاله‌ شادی !
بتون بلبللرك ایتسین فغان ای صولمایان وادی !
فغانك ، کریه‌نك زیرا بوکون ماتملی برآنی
بوکون آه « ارضروم » ك ضبطی تاریخ پریشانی

۳ شباط ۳۳۲

محیی‌الدین مکی

(٭) حرب عمومیده ارضرومك سقوطی اثناسنده یازلمش مرثیه

رجوع (**)

نیچین بلمم بوکون عالمده وار برنشهٔ ، برشادی
سما، پارلاق؛ زمین مسرور، افق یالدیزلی،شن وادی؛
بشارت ایرماغم ! دوندك ؛ شطارتلر ، سعادتلر
کتیردك؛ باق ناصل اوینار کولر ، مست صفا هر یر
او وادیلر کولر، کللرده، زانباقلرده، شب بوی ده ؛
اوتر بلبل ، شاقیردار نازنین قوشلر آغاجلرده
صاقین آیرلمه ارتق طوپراغکدن ای کوزل ایرماق!
بوطوپراقلر سنکدر؛ سن اونکسك شادوشاطر آق

٤ مایس ٣٣٤

محیی الدین مکی

(**) ارضرومك عسکرمز طرفندن استردادی اوزرینه یازلمش شکرانه

محی الدین رائف بکك یکی نسخه‌ده مندرج غزلنه

نظیره

دقت ایت هر دلده یانك نالهٔ شکوا یاتار (*)
دیکله هر وادیده حتی عکس واویلا یاتار
بر تاسفخانه‌در دنیا بناسندن بری
زیر وبالاسنده کونك آه اوج آرا یاتار
زندهٔ ذی عقل ایچین دنیاده آرامش محال
بستر آرامه آنجاق زمرهٔ موتی یاتار
جایکاه اصلیدر خلقك ، ترابك داخلی
خارجنده خاك فانینك یاتان بی‌جا یاتار
حائل قائلدر ای غافل ! ره مقصودکه
صانما پیشکده کوروب‌ده صخرهٔ صما یاتار
باصدیغك طوپراقده‌کی چاتلاق، سکاطور! دیرمدام
زیر پایکده - قولاق ویر - برقم کویا یاتار
هر قدمده أزدیکك ذرات ایچنده بیلمش اول
احتراص بی‌حد وآمال لاتحصا یاتار

(*) محی الدین رائف بك افندی ، تلفظ قدیمه تبعاً (یاتیر) دیمشدی. بن‌ده شیوهٔ حاضره کوره (یاتار) دیدم.

بر آووج توز ، مدفن اولمشدر هزاران دولته
اونده یوز بیکلرجه شاه مملکت پیرا یاتار
باق کتاب کائناته دیدهٔ بیدار ایله
کیم اونك هر صفحه‌سنده لوحهٔ رؤیا یاتار
حسن تعبیر ایله رؤیای وجود عالمی
هستیٔ موهوم تعبیرنده بر معنی یاتار
آکلامش اولسه‌ك اونك مفهومنی چشمکده هب
موجی، هیچیدن عبارت برسیه دریا یاتار
ماسوانك نفیدر توحیدده اثبات حق
داخل آغوش لاده شاهد الا یاتار
موجد وموجودی تقریباً تصور ایتمه‌یه
پیش تمثیلکده بردریای موج افزا یاتار
یول دارالدی غیری تبدیل طریق ایتمك کرك
کیم بونك قطعنده بی‌شك عقل چابکپا یاتار
باری سیرانکاهم اولسون برده وادیٔ غزل
تاحریم دلده زیرا شوق مستثنی یاتار
غنچهٔ لعلنده یارك خندهٔ غرّا یاتار
صانکه عیسانك لبنده نفخهٔ احیا یاتار
ایچمه‌دن سرمست اولان چشمانی برپیمانه‌کیم
لحظه‌سنده باشقه برخاصیت صهبا یاتار
کاکل مشکینی دوشدکجه جبین صافنه
فوق آفاق سحرده لیلهٔ یلدا یاتار
سینه‌سندن برق اوران نور خروشان صاندیرر
جیب اعجازنده موسانك ید بیضا یاتار
برقیام نازینه طوبای سدره سربخاك
برخرامی قارشیسنده نخلهٔ سینا یاتار
هر یوره‌کده آتش هجرانیدر سوزشفروز
هر کوکسده نامنه مخصوص برسودا یاتار
مانع رؤیت سنا برق جمالی ، یوقسه آه
جلوه‌کاه حسن یکتاسنده بی‌پروا یاتار
نازنینم لامکان آرای استغنا ایکن
خانهٔ ویران قلبمده طوتوب‌ده جا یاتار

محییٔ استادی تنظیر ایله‌مك طاهر محال
نغمهٔ شعرنده چونکه : بلبل شیدا یاتار

طاهر المولوی

تاریخ ادبیات صحیفه‌لرندن

عثمان نورس افندی

و

آثاری

نورس قدیم ؛ کرکوکلی اولوب اسمی عبدالرحمن‌در. استانبوله کلمش وموالیٔ دوریه‌ سنفنه داخل اولمش ١١٧٥ده زباندرازلق تهمتیله بروسه‌یه نفی ایدلمش واوراده ارتحال دار بقا ایلمشدر . بز . تدقیق ایتدیکمز بو ، اولمایوب نورس جدیددر . نورس جدید ، نورس قدیمك :

حجله‌کاه خسروی اول شب‌که تزیین ایتدیلر
خون فرهادی حنای پای شیرین ایتدیلر
چیقمادی بر نیم تن قد بلند همته
اطلس کردونی برقاچ کره تعمیر ایتدیلر

غزلنی تنظیر ایتمشدر .

تاریخ ادبیاتمزده پك قراکلق قالمش یوکسك برشاعریمز واردر :عثمان نورس افندی .

فضولیدن اوچ عصر صوکرا کلن بو شاعر ؛ محیطنك تأثیریله فضولی کبی حزنلی نغمه‌لر ترنم ایتمش ، دیوانی هجرانلی کوزیاشلریله طولدیرمشدر.

نورس افندی ؛ بغداد والیسی علی رضا پاشانك کوله‌لرندن دییه مشهور ایسه‌ده معلوماتنه مراجعت ایتدیکم فاضل محترم ابن الامین محمودکمال بك افندینك [١] موثوق ایضاحاتنه نظراً پاشانك بندکانندن بولونان سلیمان افندینك کوله‌سی اولوب تخمیناً ١٢٣٦ تاریخلرنده ساقزده دوغمشدر. سلیمان افندینك النده ممکن مرتبه تحصیل ابتدائیسنی اکمال ایتدکدن صوکرا موماالیه طرفندن ولی‌نعمتی اولان مشهور لاز علی رضا پاشایه تقدیم ایدیلمشدر .

[١] احمدالبخاری درکاهی پوست نشینی رشاد تاأب علی فقری افندی حضرتلرندن‌ده بعض معلومات استفاده ایلدك ، صره‌سی کلدکجه اونلردن‌ده بحث ایده‌جکز .

علی رضا پاشا مرحومك تعلیم وتربیه‌سی آلتنده بغدادده بویومش وزمانانك افاضل رجالندن تحصیل علم ایتمشدر . پاشانك توجهنی قازاندیغندن دیوان افندیلکنه تعیین ایدیلمش و قاموس الاعلامه باقیلیر ایسه پاشانك وفاتندن صوکرا استانبوله کلمش ، بر مدت خارجیه تحریرات اوطه‌سنه دوام ایتمشدر. بغدادده اردو محاسبه‌جیلکنده بولوندیغی واورادن سوء استعمال ایله اتهام اولنه‌رق عزل ایدلدیکی دیوانده کامل پاشایه خطاباً یازیلمش آجیقلی عرضحالدن آکلاشیلمقده‌در .

عرضحالده آز چوق دینیلیورکه :

اتهام ایتمش ایشیتدم بنی بر ساده ضمیر
نه‌یه مالکسه‌م اولونسون دیر ایمش ضبط وغنیم
اختلاساتده کویا دیر ایمش شرکتی وار
الله الله بو نه افك وبو نه بهتان عظیم
دولتك مدت عمرمده یارم آقچه‌سنی
ارتکاب ایلمدم حضرت الله علیم

. . . .

یا أولور ، یا ایدرم ذمتمی تبرئه بن
بکا ناموس کرك ، شمدی نه امید ونه بیم
ایسترم ایسترم ای حامیٔ حق ناموسم
طورامام بویله نهیم وقالامام بویله مایم

. . . .

شاعر پاك دلم مالك کنج سخنم
سوزلرمدر بنم آرایش تخت ودیهیم
بن آنك بیلدیکی سارق شعرادن دکلم
ایله‌م کندیمی سرقت ایله عالمده مایم

. . . .

نشئه یوق یوقسه اکر نشئه بولوب شعر دیه‌م
سوزیمی وحی صانور سعدی ونفعی وفهیم

صوك مأموریتی ضبطیه مکتوبجیلغی اولوب عقلنه خفت کلمش و١٢٩٣ تاریخ هجریسنده رحمت رحمانه قاووشمشدر . اسکدارده قره‌جه احمد مزارلغنده مدفوندر . مرحومك می؛ انیس دائمیسی ایمش . مشارالیهك روایت ایدیلن برمنقبه‌سنی ذکردن صوکرا آثارینی تدقیق ایده‌لم : نورس افندینك شعورینه خفت کلدیکنده یوکسك برشخصیت اولماسی حسبیله

بیمارخانه‌یه کوندرمه‌مشلر . « یوسف عزالدین افندی » مرحومك امریله حیدر پاشا خسته‌خانه‌سنده حاضرلانان تداویخانه‌ده ایلشمشدی. اثنای تداویده یازدیغی برشکایتنامه‌ده « مغدورم - ۱۲۹۰ » دیه خسته‌لق زمانی تورخ ایتمشدر .

یاغمور یاغدیغی وشیمشکلر چاقدیغی بر زمانده کندیسنی خسته‌خانه‌یه کتیرمشلر ، قاپیدن ایچری کیره‌رکن ارتجالاً شو بیتی اوقومشدر . [1]

سیلی دارالشفادر صانمالك کوك کورلیور
بو یاغان یاغمور دکلدر آسمان آغلار بکا

اثنای تداویده دوقتورك « سز ده‌لیمیسکز » سؤالنه‌ده:

تیغ سرتیز ذکامز ییك یارارکن برقیلی
بزده کر مجنون ایسه‌ك کیمدر جهانك عاقلی

بیتیله جواب ویرمشدر .

مابعدی وار اوده‌مشلی خواجه زاده

م . معمر

وارنه‌ده معلم ناجی مکتبی

ناجی مرحومك استانبوللو اولمقله برابر اوزون مدت وارنه‌ده مکتب معلملکی ایتدیکی معلومدر . فیض تدریسندن مستفید اولان وارنه مسلمانلری، اون اوچ سنه اول یاپدقلری بر دارالعلمه (معلم ناجی مکتبی) عنوانی ویرمشلر وبوصورتله هم مرحومه اولان دین شکرانی ایفا ، هم‌ده تحریر وتقریر اعتباریله پك قیمتلی برمعلمك نامنی ابقا ایتمشلردر.

شو قیمتشناسانه حرکتی، اداره‌خانه‌مزی زیارت ایله‌ین وارنه رشدیه معلمی فاضل محترم عثمان نوری افندیدن اوکره‌ندك .

دیمك‌که زواللی ناجی ، دوغدیغی استانبولده سنك تعریضه اوغرامقده ایکن اوقوتدیغی وارنه‌ده تبجیل ایدیلیور واحتراماً نامنه بر مکتب اضافه اولونویورمش.

[1] بو بیتی مسافرلری کلدیکی زمان اونلره دوغری قوشان نورس افندی‌یه « صالدیریور » ظنیله قاچینك ووردیغی توقات اوزرینه سویلدیکی روایت اولنمقده ایسه‌ده محمود کمال بك افندی توقات وورولمق احتمالنی قبول ایتمه‌دیکندن بوصورتله یازلمشدر .

« شوفور الفباسی »

تقسیم قیشله‌سی آرقه جبهه‌سنده کائن (اوتوموبیل وماکنیست مکتبی) مدیر ومؤسسی فکری توفیق بك افندی بو عنوان ایله اخیراً برقیمتلی براثر نشر ایتمشدر. مندرجاتی حقنده برفکرویره‌بیلمك ایچون مقدمه‌سندن آتیده‌کی سطرلری نقل ایدییورز :

« هوسکار مسلکداشلریمزك وخاصة شوفورمعاونلرینك ابتدائی معلوماتنی اکماله ودها یوکسك مباحثی آتیاً تعقیبه مدار اولمق اوزره محضا اوتوموبیلجیلكك بر الفباسی شکلنده مختصراً وآچیق افاده ایله قلمه آلنان اشبو اثر آوروپا رسمی شوفور مکتبلرینك احضاری صنفلرنده ویریلن درس نوطلرندن اقتباس ایدلمشدر .

کتابك سؤاللی وجوابلی اوله‌رق تنظیمی مطالعه‌سنك تسهیلنه و هراساسلی نقطه‌نك ذهنده منفرد بر یر اشغال ایتمش اولمسنه یاردیم ایده‌جکدر . »

مملکتمزك بحق محتاج اولدیغی اوتوموبیلجیلکه مراق ایدن کنجلریمزه بومهم اثری توصیه ایده‌رز.

خطاط سعود المولوی

هرمعناسیله اهل قلم وخطوط متنوعه متخصصی بولونان میر موماالیه ، محفل اداره‌خانه‌سنده‌در . یازی‌یه دائر وقوع بولاجق هر نوع سپارشی قبول واهون ، اکمل واسرع برصورتده ایفا ایتمکده‌در.

هند ماصنالری

برنجی قسمی اولجه نشرایدیلمش اولان بولطیف افسانه‌لرك ایکنجی قسمی‌ده مطبعه‌ده و طبعی ختام بولمق اوزره‌در. انشاءالله پك یاقینده قدرشناس قارئلرمزك نظر مطالعه‌سنه عرض ایدیله‌جکدر .

مطبعهٔ عامره { (محفل) مدیرمسئولی: طاهرالمولوی

عدد : ٥٥ جلد : ٥ دینی، علمی، ادبی، اجتماعی جمادی الاولی ۱۳۴۳

محفل

ذی القعده ۳۳۸

مجموعهٔ اسلامیه‌سی

اداره‌خانه‌سی: باب عالیده (ییکی تورکیه) مطبعه‌سی فوقنده‌کی دائرهٔ مخصوصه

مرکز توزیعی باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی ایله (ییکی تورکیه) مطبعه‌سی



صاحبی ، مدیری ، محرری:

شرائط تحریر : اسلامك نفعنه خادم یازیلر مع التشکر قبول ونشر اولونور . یازانلك شخصیتی دکل، یازیلنك ماهیتی نظردقته آلنیر . کونده‌ریله‌جك آثار اوقوناقلی ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر . کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ سیراسیله درج ایدیلیر.

شرائط اشترا : هرسنه‌نك برنجی وایکنجی آلتی آیلغندن اعتباراً آبونه قید اولونور. سنه‌لکی : اون ایکی نسخه اولمق اوزره پوسته اجرتیله برابر (۱۰۰) ، آلتی آیلغی : (٥٠) غروشدر . ممالك اجنبیه ایچین ۲۰ و ۱۰ غروش علاوه‌سی لازمدر.

مندرجات:

آثار منتشره :

هند ماصنالری

سواد هندك منور ارباب قلمندن (عنایة‌اله خان دهلوی) نك فارسی لسانیله وپك پارلاق بر اسلوب ایله یازیلمش (بهار دانش)نامنده برکتابی واردر .

بوکتاب، شرقك تخیلاتنه کوره ترتیب ایدیلمش، چوجوقلقده کی مسموعاتمزه نظراً بزه‌ده مونس بولونمش برطاقیم افسانه‌لردن عبارتدر .

آهنك سلاستی ، تشبیهات واستعاراتنك کثرتی، بالمناسبه یازیلان بعض ابیات وقطعاتك لطافتی اعتباریله فوق‌العاده رنکین وزنکیندر. مثلا احتوا ایتدیکی اشعار بدیعه‌دن :

دامان نکه تنك و کل حسن توبسیار
کلچین بهار توز دامان کله دارد
در بزم و صال تو بهنکام تماشا
نظاره ز جنبیدن مژکان کله دارد

بیتلری نه‌قدر شاعرانه‌در (.)

(.) بوبیتلری، کنج شاعرلرمزدن اوده‌مشلی معمر افندی ، نظماً وشوصورتله ترجمه ایتمشدر :

ای صبح بهارم ! کل حسنك نه قدر چوق
ده‌وشیرمه‌یه دار کله‌ده دامان نکاهم
کیرپیکلرمك اویناماسندن مأذی
همیزمك اولورکن بیله ؛ هرآن نکاهم

فی : ۱۰ غروش

ایکی، اوچ سنه اول باش طرفندن برمقداری قلم عجزمله مآلاً و ملخصاً ترجمه ایدیله‌رك برقسمی (هند ماصاللری) عنوانیله بررساله شکلنده نشراولونمشدی. رساله‌ٔ منتشره ، مأمولك خلافنه فضله‌جه رغبت کوردیکی ایچین بقیه‌سنی‌ده قسم ثانی اولارق بوکره محترم قارئلرمه تقدیم ایدییورم .

مطالعه‌سندن آکلاشیلاجقدرکه کتابك مؤلفی، اثرنده مؤدادن چوق ادایه ، تعبیر دیکرله معنادن زیاده افاده‌یه اهمیت ویرمش ، طرف کترانه‌مدن‌ده بواهمیتك ساده‌لك ایچنده ممکن اولدیغی قدر محافظه‌سنه چالیشیلمش ، بالخاصه ترجمه قوقوسی بولونماماسنه وتورکجه‌نك شیوه‌سی بوزولماماسنه غیرت اولونمشدر . شوخالص نیتمده موفق اولا - بیلدمسه جناب حقه حمدوثنا ایدرم . قلت معلوماتم، خلوص نیتمه غلبه چالدیسه نقصانمی هروقت وهر وسیله ایله معترفم .

خلاصه : ترجمه‌سی ونشری بندن ، مطالعه‌سنه رغبت ورواجنه همت‌ده قدرشناس قارئلرمدن .

هند ماصاللری ایکی شکلده باصیلمشدر .

١ — تمامیدرکه فیآتی پوسته اجرتیله برابر ٣٠ غروشدر .

٢ — یالکز قسم ثانیدرکه فیآتی پوسته اجرتیله برابر ٢٥ غروشدر .

طاهرالمولوی

سبیل الرشاد مجموعهٔ اسلامیه‌سی

محترم رفیقمز ٦٢٥ نجی نسخهٔ منتشره‌سیله ٢٥ نجی جلدینه ابتدا ایدییور . کندیسنی تبریك ونیجه ییللر نشریات نافعه‌ده بولونماسنی لطف الٰهیدن تمنی ایلرز .

« شوفور القباسی »

تقسیم قیشله‌سنك آرقه جبهه‌سنده کائن (اوتوموبیل و ماکنیست مکتبی) مدیر ومؤسسی فکری توفیق بك افندی؛ بوعنوان ایله اخیراً قیمتلی براثر نشرایله‌مشدر مملکتمزك بحق محتاج اولدیغی اوتوموبیلجیلکه مراق ایدن کنجلریمزه توصیه اولونور .

خطاط الخطوط المولوی

هرمعناسیله اهل قلم وخطوط متنوعه متخصصی بولونان میر موما الیه ، محفل اداره‌خانه سنده‌در . یازی‌یه دائر وقوع بولاجق هرنوع سپارشی قبول واهون ، اکمل واسرع برصورتده ایفا ایتمکده‌در.

قارئلرمزك نظردقتنه

محفله بشنجی سنه ابتداسندن و ٤٩ نجی نسخه‌دن اعتباراً آلتی آیلق آبونه اولانلرك مدتی کچن ٥٤ نجی نسخه‌ده ختام بولدیغی حالده کندیلرینه بونسخه‌ده کوندریلیور . بناءً علیه تجدید مدت آرزوسنده بولونانلرك آبونه بدلنی ، مجموعه‌نك دوام ارسالنی ایسته‌مه‌ینلرك‌ده برخبر کوندرمه‌لری رجا اولونور .

***

افغانلی سید عیسی خان طرفندن مجموعه‌مزه اهدا ایدیلن « افغانستانده یه‌تیشن علما وادبادن بعضی معروف سیمالرله اوراده حیات ادبیه وبعض آثار » عنوانلی مهم مقاله کچ ورود ایتمه‌سی حسبیله کله‌جك نسخه‌ده انتشار ایده‌جکدر .

محفل دینی وعلمی :

تفسیرلر — مفسرلر

تفسیر بالدرایه حقنده ماوردینك مطالعه‌سی

ـ کچن نسخه‌دن مابعد ـ

أوت . شو حدیثك تشریح مغزاسی حقنده سویله‌نمش سوزلرك هپسنی برنظر تدقیقدن کچیرسه‌ك کافه‌سنی بزه مساعد بولاجغمزده شبهه یوقدرکه بروجه آتی برازینی ذکر ایده‌لم : مثلا دییورکه : (ذلول) دیمك، قارشنه، حاملنه قارشی مطیع ونطق وتلفظنده عسرت ویرمز ، یاخود استنباط احکامی ایچون اوغراشان مجتهدلره کولریوزلو، آچیق معنالی اولدیغندن یورغونلق ، طورغونلق ایراث ایتمز ، یاخود اوامر ونواهی ، حلال وحرام ، ترغیب وترهیب کبی وجوه عدیده‌یی جامعدر . یاخود الفاظی پك چوق وجهلرله تفسیروتأویله مساعددردیمکدرکه بونلرك هیچ بری ، بزم اساس مقصدمز اولان تفسیر بالدرایه‌نك جوازینه منافی دوشمه‌دیکی کبی بالعکس آنی تأیید ایلر. ابن عباسدن طرق عدیده ایله مروی اولان زیرده‌کی سوزلرله‌ده بزم دعوامزك تأکد وتأیید ایده‌جکنده شبهه‌مز یوقدر. شویله‌که: ابن جریرك طرق عدیده ایله ابن عباسدن تخریجنه کوره مشار الیه بویورمشدرکه « تفسیردرت درلودر. برنجیسی : عربك کندی کلامنده‌کی ملکه‌سی یاردیمیله قرآنی آکلاماسندن عبارت اولان تفسیردر . ایکنجیسی: هیچ برفردك جهلنده معذور بولونمادیغی تفسیر . اوچنجیسی : آنجق علمانك واصل اولا- بیله‌جکی تفسیر . دردنجیسی اللهدن باشقه‌سنك معلومی اولمایان وبوکا دائر هرادعا بدیهی البطلان بولونان تفسیردر » .

برنجی نوعه مثال اولمق اوزره بربدوی قیزی ایله

ینه بربدوی عربك قصه‌لرنده‌کی آکلایشی کوسترمك کافیدر . شیخ الادباء (اصمعی) دییورکه « تفتیش لسان عرب سوداسیله بادیه‌ده کزدیکم اثناده ایدی‌ک تخمیناً یدی یاشنی کچمه‌مش بربدوی قیزینك شو بیتلری ترنم ایتدیکنی ایشیتدم :

استغفرالله لذنبی کله قتلت انساناً بغیر حله
مثل غزال ناعم بدله انتصف اللیل ولم اصله

بن ، اویاشده‌کی قیزك آغزندن چیقان شو بیتلری دویونجه « قاتلك الله ما افصحك» یعنی « اللهدن بول ، نه‌قدر فصاحتك وار » دیمشدم . بوکاقارشی چوجوق دیدی‌که : یازیقلر اولسون‌سکا ! [واوحینا الی ام موسی ان ارضعیه فالقه فی الیم ولاتخافی ولاتحزنی انا رادوه الیك وجاعلوه من المرسلین] آیتنك یاننده بنم سوزم برشیمیدر ؟ کورمیورمیسك ، بوآیتده ایکی امر، ایکی نهی، ایکی مژده بولونمقده‌در». شو آیتك معناسنی بدوی قیزینك آکلایشی برنجی نوعه مثالدر .

ینه اصمعی دییورکه : « ینه اواثناده براعرابی، بنم [فورب السماء والارض انه لحق] آیتنی اوقودیغمی دویونجه (یاهو! انسانلر نه‌قدر غداردر. اللهی کیم بیلیر نه‌یه قیزدیردیلرکه یمین ایده‌رك مضمون جمله‌یی تأکیده لزوم کورویور) دیه‌رك دوشدی، بایلدی » ایشته شو بدوینك بوآیتی آکلایشی ودوشوب بایلیشی برنجی نوعك دیکر برمثال بلیغیدر .

ایکنجی نوع ؛ احکام شرعیه ومعاملات بشریه ودلائل توحیدیه‌یی متضمن وشو حقایق هرکسك آکلایشنه موافق وباشقه مقصده حملی ممکن اولماز برطرزده آچیق معنالری ناطق بولونان آیات کریمه‌ده قابل تطبیقدر . مثلا [فاعلم انه لااله الاالله] آیتنی دویان هرفرد ، کندیسندن توحید باری ونفی شرکت معنالرینی آکلایه‌جغی شبهه‌سزدر . اما بو آده (لا) نك لغتده نفیه موضوع اولدیغنی و(الا) نك

ثبات ایچون بولوندیغنی ونفی واّلانك معنای حصری مستلزم بولوندیغنی بیلمز ایمش ، اوڭده بأس یوقدر. کذلك [اقیموا الصلاة وآتوا الزکوة] آیتنی دویان هرفرد ، نماز قیلمانك ، زکات ویرمه‌نك نزد باریده مطلوب اولدیغنی مقتضای آیت اولمق اوزره آ کلار. اما بو آدم، امرلرك وجوب ایچون اولدیغنی بیلمزمش، بوراسی مانع ادراك اولاماز . شو حالده هیچ بر فرد، بوخصوصده جهلاً معذور اولاماز و « نه‌معلوم؟ بو آیتك معناسی بزم بیلدیکمز کبی دکلدر ، بناءً علیه معذورز » دییه‌مز .

اوچنجی نوع ، علمانك محط اجتهادی ومواهب الّهیه‌نك کزیده‌لرندن بولونان عقلك جولانکاه ادرا کی بولونان شو تفسیره اکثریا (تأویل) نامی ویریلیر. چونکه، احتمالات عدیده‌دن برینی ترجیح، مجملاتك بیانی عموماتك تخصیصی صورتیله استنباط احکام ، شو تفسیرك آثاری جمله‌سندندر .

دردنجی نوع ؛ قیام قیامت ، هنگامهٔ محشر ؛ ماهیت روح، کیفیت تعذیب وتنعیم، اوائل سورده‌کی حروف مقطعه‌وبوکا بکزر دیکر متشابهاتدن عبارتدرکه بونلرك علمی ذات باری یه منحصردر . شو حالده بونلری تفسیرده اجتهاده مساغ یوقدر ، مکر دیکر برنص فرقانی اونك تأویلنی کوسترمش اولا .

ایشته ابن عباسدن مروی اولان شو تقسیم ، تفسیر بالدرایه‌نك نظر شرع شریفده مظهر مساعده اولدیغنی کوستریر .

الّهیات فاکولته‌سی تفسیر وتاریخ تفسیر مدرسی

برغمه‌لی جودت

حس دیانت ، فطریدر

معلوم اولدیغی اوزره انسانلر ایچون حس دیانت فطریدر . فطرت سلیمه‌سنی حسن محافظه‌یه موفق اولان بر انسانك حس دیانتدن محرومیتی تصور اولوناماز. انسانلر آنجاق بو حس علوی سایه‌سنده هدایته ایرر ، ابدی برسعادته نائل اولور .

حس دیانتله دماغی تنور ایدن برذات دییورکه:

بن حس دیانتك فطری اولدیغنی کندی نفسمده پك کوزل مشاهده ایدییورم ، بن شئون حیاتیه‌می نظره آلارق دوشونیورم‌که بن کندی اراده‌واختیارم اولمقسزین بو وسعت آباد عالمه کلدم؛ مشفق بر والده‌نك کنار شفقتنده ، وظیفه‌شناس بر پدرك ظل حمایه‌سنده پرور شیاب اولدم ، بوتون کونلرم اسباب ذوق وصفا ایچنده کچمکده‌در ؛ آشیانهٔ استراحتم اولان محل، کرهٔ ارضك پك لطیف، هرطرفه ناظر بر پارچه‌سی اوزرنده بولونیور ، بوجهتله کائناتك الڭ روحپرور مناظری کوزلرمك اوکنده پارلایوب طورییور ، باخصوص مائی رنك سمانك هرطرفی پیشکاه تماشامی اولانجه نورانیتیله تزیین ایدییور، هرصباح تماشاسیله غریب بر استغراقه طالدیغم کونشك کمال احتشام ایله‌طلوعی روحمده برنیچه رقیق احتساساتك تجلیسنه خدمت ایدییور ، کیجه‌لرك لطافتنه کلنجه بونلرده کوکلی دها باشقه برفیض ایله نشوه‌یاب ایلیور ، فکرمده‌برنیچه الهاماتك انکشافنه سببیت ویرییور؛ پارلاق قمرك کندینه خاص لطافتی ؛ سیاره‌لرك ، ثابته‌لرك اوروحفزالمعانی وجدانمی نورلر ایچنده بیراقیور.

سمانك وسماده‌کی اوقدر شعشعه‌دار اجرامك اوعلوی مناظرینی باشقه‌بر کوزللکله تنظیره چالیشارق نظر ابتهاجمی جلب ایدن ساحهٔ زمینك آغوش طراوتنه آلمش اولدیغی بدایع خلقته کلنجه الڭ حساس شاعرلرك بیله تصورندن عاجز قاله‌جقلری درجه‌ده لطیف وآهنك پروردر؛ هرکون اوطه‌مك پنجره‌لرینی آچوبده طاتلی طاتلی تماشاسنه طالمقده بولوندیغم واسع اووه‌نك هرطرفی زمردین آغاچلر ایله ، الڭ دلنشین اکینلر ایله، رنکارنك چیچکلر ایله بزه‌نمش بولونیور .

حسن طالعمه باقیکز که بن بومجموعهٔ طبیعتك بوقدر عالی ، روحپرور پارچه‌لرینی کمال استغراق ایله طویه طویه تماشا ایده‌جك برموقعه نائل بولونمقله برابر هم نوعم اولان افراددن برچوغنه نصیب اولمایان بویوك برثروته، یوکسك برموقع اجتماعی یه‌ده مالکم.

بو محتشم ، صفا آبادعالمده رفیقهٔ حیاتم اولان بربدیعهٔ عفت ایسه یدقدرتك براثر اعجاز کارانه‌سی دنیله‌جك قدر برمکملیت خلقته مالکدر ، نزاهت طبعیله ، علویت اخلاقیله برملکهٔ کمالات اطلاقه لایقدر .

ثمرهٔ حیاتم اولان سویملی چوجوقلریمی‌ده دلخواهم اوزره یتشدیرمکه موفق اولیورم .

دیمك‌که آرتق دنیاده بندن دهامسعود بر کیمسه پك آز تصور اولونابیلیر .

واقعا ظاهر حاله نظراً بو، بویله‌در . حیفا که بن کندیمی حقیق برسعادته ایرمش کوره‌میورم ، بوقدر نعمتلره دسترس اولدیغم حالده روحم برتورلو تهیجاتدن قورتولامیور ، مضطرب قلبم بروجهله سکونتیاب اولامیور . چونکه بن اویله برنعمت ایستیورم‌که هیچ بروقت المدن چیقماسین ، بن اویله برعالمده یاشامق ایستیورم‌که آهنك سعادتمی هیچ برالیم حادثه اخلال ایتمه‌سین . حالبوکه ایچنده یاشادیغم بوعالم ناسوت ، اوقدر مکملیتیله برابر احتیاجات روحیه‌می تطمین ایده‌جك درجه‌ده حائز کمالات بولونمیور، زیرا رنك دلفریبنه مفتون اولدیغم سمایی وقت‌وقت پك مظلم بولوطلر احاطه ایدییور ، زمان اولیورکه اورنکین فجرلوحه‌لرندن، اودلنشین طلوع منظره‌لرندن اثرقالمیور ، اوبی عدد اجرام سماویه‌نك پارلتیسی کورلمیور ، یریوزینه کلنجه: بوده اوزرنده‌کی بدایع فطرتی هرزمان محافظه ایده‌میور، بهارك فیض قدومیله الده ایده‌بیلدیکی آثارکونا کون خلقتی خزان کلیرکلمز الدن چیقارییور، پك قسوت

انکیز برمنظره تشکیل ایتمه‌دن آزاده قالامیور.

وا اسفا که فلاکت بونکله قالمیور ، بنم انیس

روحم اولان ذوات‌ده برر برر زواله یوزطوتیور

اویله حزین برطرزده آفل اولیورکه آرتق کندیلر

بوماتمخانهٔ فانیده‌برده ملاقات ایتمك ممکن اولامایه‌جق

کمال یأس ایله شاهدی اولدیغم بوفجیع حادثه‌ل

برکون بنم‌ده قرین زوال اولاجغمی ، بردن بر

سونوب کیده‌جکمی بلیغ برلسان ایله بکا افها

ایدوب طورییور .

آرتق شو بقادن محروم ، فنایه محکوم اولان

عالم ، بوقدر طاقتفرسا شئون حیاتیه‌یه قارشی ایچین

ایچین آغلایان غریب روحمی ناصل بحق نشوه‌یاب

ایده‌بیلیر ؟ . شو متهیج روحمك قدسی ، ابدیت

متوجه اولان آرزولرینی ناصل تطمینه کافی اولابیلیر

فقط امین اولکزکه بن کندیمی شوفانی عالمد

بحق مسعود کورمه‌مکله برابر وجداناً منشرح

هم‌ده صوك درجه منشرحم . چونکه بنم روحم

ابدی برحیاتك، رهین افول اولمایان برجهان نورانورل

موجودیتنه قانعدر . بنم وجدانمی لبریز فیض اید

بو نزیه قناعت ایسه حس دیانتدن باشقه دکلدر ، ب

نزیه قناعت ، شو ممکناتی قدرت ازلیه‌سیله ابدا

ایدن بر واجب الوجودك اثر الهامیدر. بر واج

الوجودکه آنك هرکونه اشتباهدن منزه اولا

موجودیتی ، آنك عظمت وقدرتی تصدیق ایدلمدکچ

بوممکناتك وجودینی ایضاح قابل اولاماز . ا

واجب الوجود حضرتلریدرکه وجود ایله عدم

نسبتی متساوی بولونان بوسلسلهٔ ممکناتك وجودی

عدمنه ترجیح ایتمش، بومجموعه حادثاتك ذی‌شعو

برجزئی اولان انسانلری حس دیانتله مفطور اولار

ساحهٔ شهوده کتیروب کندی وارلغنی آنلره الهـ

ایلمشدر .

آرتق فطرت سلیمه‌سنی محافظه‌یه موفق اولا

انسانلرك روحلرنی بوالهام ربانینك تجلیٔ ازلیسندن تجرید ایتمك امكانی متصور دكلدر . بوبابده وقوع بولاجق هرتورلوملحدانه مساعی عقامته محكومدر. (فطرت الله التی فطر الناس علیها لاتبدیل لخلق الله..)

ایشته بشریته تسلیت بخش اولان ، بشریتك انشراح وجدانی بحق تأمین ایدن ، بشریت ایچون هرتورلو مزاحم حیاتیه‌یی تسهیل ایده‌رك سعادت حقیقیه قاپولرنی آچان بوفطرت سلیمه‌در.

الغبطه ! . فطرت سلیمه‌سنی حسن محافظه‌یه موفق اولارق الهامات دینیه‌دن مستفیض اولانلره .

یازیقلر اولسون ! . فطرت سلیمه‌سنی تبدیله چالیشارق وادیٔ كفر والحاده دوشنلره .

عمر نصوحی

سیاره‌مز قاچ یاشنده؟

٢

حال وشانی وهیئت عمومیهٔ كائنات ایچنده صفر حكمنده‌كی موقعنی كچن مصاحبه‌مزده آكلاتدیغمز ارضك منشأنه كلنجه؛ (سورهٔ فصلت)ك اون برنجی [ثم استوی الی السماء . . .] و (سورهٔ انبیا)نك ٣٠ نجی [اولم یرالذین كفروا ان السموات والارض..] آیتلریله بیلدیرلدیكی اوزره مع منظومه دخان عمومیدن وبالآخره جوهر شمسدن قوپمااوفاق برسحابیه اولوب مختلف ادواره تبعیتله آنجق شمدیكی حالنی آلابیلمشدر ! [٠]

ارباب تدقیقك بیانه كوره فضانك عمومی دخانندن آیریلان منظومه‌مز سحابیه‌سی ، اولا مركزده شمسی تشكیل ایتمشدر . جمله‌مزه معلومدركه بر شی نه‌قدر كوچوك اولورسه اولسون خاصهٔ خلقیه‌سنی ضایع ایلمیه‌جكندن ایلك دوره‌لرده تا (نپتون) ك شمدیكی حدودینی پك وپك چوق كچن منظومه‌مز سحابیه‌سنده موجود مختلف الطبیعه (آتوم) لردن [جزؤ فرد] ك آغیرلری مركزه طوغری طوپلانمغه باشلامش وبو وجهله بر مركز تكاثف حصوله كلمشدر . عین زمانده بو مركز تكاثف بالطبع بر مركز جاذبه اولمق استعدادینی دخی حائز بولندیغندن بو مركزك اوزاقلرنده كشت وكذار ایدن اجسام بر مقدار صوغومقله برابر میخانیك سماوی قوانینی موجبنجه درحال دردست تشكل كونش طاسلاغنك اطرافنده دوره دخی باشلامشلردركه سیاراتك تحصللری قسماً بو دوره‌یه عائد نظریله باقیله‌بیلیر. مع مافیه سیارات جوهرلرینك بالآخره شمسدن فیرلاما اولدقلرینه دائر فلكیون مشهوره طرفندن درمیان ایدیلن نظریه هیسندن قوتلی بولندیغنی اعترافه دخی مجبورز .

فی الحقیقه سیارات جوهرلری ؛ بالاده‌كی [اولم یرالذین ...] آیت كریمه‌سنك اخبار جلیلی وجهله كونشك دورانندن فیرلاما اوفاق اوفاق سحابیه‌لر اولدیغندن بونلرك كافه‌سی خط استوای شمس سطحنده ویاپك كوچوك زوایا ایله بو سطحك آلت ویا اوستنده دورانه باشلامشلردركه الیوم دخی بو وضعیتی محافظه ایتمكده‌درلر . نته‌كیم : (سورهٔ نازعات)ك ٣٠ نجی [والارض بعد ذلك دحیها] : «وبوندن صوكره ارضی طوپاچ كبی دونمك اوزره فیرلاتدی » معناسنده‌كی آیت كریمه‌سی ، جوهر ارضك كونشدن آیریله‌رق باشلی باشنه فضایه فیرلاتیلدیغنی وعین زمانده طوپاچ كبی دوندیرلدیكنی بیلدیرمك اعتباریله صوك درجه‌ده شایان دقتدر!..

واقعا سیارات صغیره‌دن بعضیلری واورانوسك پیكلری بو قاعدهٔ عمومیه‌دن انحراف ایتمكده بولنمشلرسه‌ده بوحال بوراده تفصیلی بی‌لزوم كوریلان باشقه اسبابدن ایلری كلمشدر. خلاصه : بو وجهله

[٠] بو ایكی آیت جلیله‌نك تفسیر فلكیسی حقنده واسع معلومات آلمق ایسته‌ینلر محفلك ٤١ دن اعتباراً ٥٠ ، ٥١ ، ٥٢ نجی نسخه‌لرینه مراجعت ایده‌بیلیرلر .

میدانه كلن سیارات طاسلاقلری حركت دورانیه‌لریله پیكلری طوغوردیغی كبی عین زمانده نار بیضا حالنده بولوندقلرندن قطبلری یاصیلاشمش وبالطبع خط استوا طرفلری قابارمشدر .

عطارد ، زهره ، مریخ ، مشتری ، زحل ، اورانوس ونپتون سیاره‌لرینك دخی دوغوشلری هپ بو طرزده وقوعبولمش اولوب هپسنده دخی عینی قوانین اجرای احكام ایله‌مشدر ! شو قدركه زحل ومشتری كبی پك بویوك سیاره‌لرك شمسدن نسبةً اوزاق بولنملرینه رغماً تماماً صوغویه‌مدقلرینی سویلیه‌بیلیرز !... نته‌كیم تلسقوپلرله باقیلدیغی وقت بو ایكی سیاره سطحلرنده پك بیوك بخار بولوطلرینك كورونمه‌سی‌ده بونی اثبات ایدر ! . . .

تفصیلاتی طبقات الارض كتابلرنده مندرج بولنان معلوماته كوره ؛ ارض شمسدن آیریلوب باشلی باشنه دورانه باشلادقدن صكره اوزرنده حادثات معظمه ظهوره كلمشدر . بونلرك الك مهمی؛ اول امرده پك یوكسك طبقاتده بولنان وایلك زمانلرده ، یعنی مایع ناری حالنده بولنان ارضك دائرا مادار اطرافنده كزینن واوچوشان مولدالماء ومولدالحموضه غازلرینك مناسب ارتفاعلرده برلشه‌رك ویاغمور حالنده ارضه دوكولمه‌سی وارض پك قیزغین بولندیغندن بوصولرك بلكه‌ده سیاره‌مزه تماسنی متعاقب بخار حالنده سماره تكرار عروج وبویله‌لكله عینی حادثه‌نك بیكلرجه سنه دوام ایلمه‌سیدركه ارضمزك تكملی ایچون ایلك تدبیر سمادن كلمش دیمكدر . یعنی صولر اولا یوقاریدن ارضه دوكولمك وارضدن تكرار سمایه بخار حالنده چیقمق عملیه‌سی ، تشكل ارضك ایلك دوره‌لرنده جریان ایدن الك مهم برحادثه اولمشدر !.. شو كیفیت : (سورهٔ سجده) نك ٥ نجی [یدبر الامر من السماء الی الارض ثم یعرج الیه فی یوم كان مقداره الف سنة مما تعدون ..] آیت كریمه‌سیله اوقدر واضح بیان بیورلمشدركه ؛ خلاصهٔ معنای منیفی « امر ، یعنی تدبیر كوكدن ارضه طوغری وقوعبوله‌رق بعده تكرار سمایه عروج ایلمش وبیكلرجه سنه‌لره معادل اولان كون ظرفنده [یعنی بیوك واوزون دوره‌ده] بوحادثه تمادی ایتمشدر ! »

* * *

ارضك و سیاراتك صورت تشكللری حقنده یوقاریده درمیان ایلدیكمز بیانات فنیه‌یی تقویه ایده‌جك سماده برچوق سحابیه‌لر واردر . نته‌كیم (كلب العید) برجنك (امرئه مسلسله) و (سنبله) برجلرینك و (دب اكبر) ك مشهور سحابیه‌لری بوقبیلدندر . بونلرده‌كی مراكز تكاثف پك كوزل مشاهده اولندیغی كبی ینه پك كوزل آكلاشیلان حركت دورانیه‌لرندن دیكر شموس ویا سیارات جوهرلرینك آیرلدیغی وهله امرئه مسلسله‌ده‌كی سحابیه‌ده كوریلن وضعیت حاضره تماماً حال ابتدائیده‌كی برمنظومه طاسلاغنی آندیردیغی مكملاً نمایان اولمقده‌در .

كرك بوسحابیه‌لرده و كرك سه دیكرلرنده كورولدیكی كبی سحابیه‌دن خارجه طوغری طاشمش كبی مشاهده اولنان غازی حلقه‌لردن مرور زمانله سیاره‌لر حاصل اولدیغی نظریات فنیه‌یه ومشاهدات كونیه‌یه مستنداً ثابت بولندیغی جهتله الك اوزاق سیاراتك الك اول والك یاقین سیاراتك الك صوكره طوغوب میدانه كلدیكنی قبول ایتمك ایجاب ایدر . بناءً علیه بزم منظومه‌مزده الك یاشلی سیاره‌نك نپتون ، والك كنجنك عطارد اولدیغنه شبهه یوقدر . فقط عطارد وامثالی پك اوفاق بولندقلرندن صكره‌دن طوغوشلرینه رغماً چابوق تكمل ایتمشلردر .

— شو حالده؛ ارضمز عجبا نه‌قدر عصردنبری شمسك اطرافنده دونیور ؟ كبی برسؤال وارد اولابیلیر ؟

بو سؤاله جواب اعطاسی قولای اولمامقله برابر هر کسك ظن ایتدیکی کبی پك ده اوقدر زوردکلدر . الزده بو بابده پك صاغلام أمارات مفیده، وکندیسنه استناداً اولیاتی حساب ایدیله بیلیر برطاقم حادثات طبیعیه واردر .

فی الواقع « بیشوف » نام عالمك تجربه سیله میدانه چیقارلمش واثبات ایدلمشدرکه کرك شمس وکرك ارض اوزرنده موجود درجهٔ حرارتك بهر سانتیغرادی تقریبا ١٩٩٠٠٠ سنه ده بردرجه قدر آزالمقده در : کذا ارباب فنه معلومدرکه ارضمز ویا هرهانکی برسیاره ، غاز حالندن قورتولوب ده شویله بویله برکره حالنده بولنمسی ایچون درجهٔ حرارت وسطیه سی هیچ اولمازسه ٢٠٠٠ دن دها زیاده اولمامیلدر. زیرا بونك یوقاریسنده کره لکنی محافظه ایده میوب هردرلو مواد فنیه غاز حالنه کچر . بونقطهٔ نظردن حساب ایدلدکده ؛ ارضمزك ٢٠٠٠° دن تقریباً حال حاضری ارائه ایدن ٢٠٠° درجه یه دوشه بیلمسی ایچون ؛

٣٥٩,٠٠٠,٠٠٠ = ١٩٩٠٠ + ١٨٠٠

یعنی اوچیوز اللی طقوز میلیون سنه قدر اوزون بر زمان کچیردیکی تحقق ایدر .

مع مافیه حضرت قرأن عظیم الشانده بیلدیریلن « جان » قومی استثنا ایدلدیکی حالده اوزرنده آتشله علاقه سی بولنمیان بشریتك ظهوری بو قدر اسکی دکلدر و اولاماز . چونکه ؛ اوزرنده کی اوفاق تفك تعدیلاتدن صرف نظر ارضك همان شیمدیکی شکلنی آلماسی هر حالده بالاده کی رقمدن چوق و پك چوق آشاغیده در . انسانلرك ارض اوزرنده ظهوری دخی یوز بیك سنه دن پك ده فضله اولمایوب (سورهٔ نجم) ك ٤٩ نجی « وانه هورب الشعری » آیت جلیله سی دخی دولاییسیله بو حقیقته ترجمان اولمقده در : بو آیت جلیله نك تفسیر فلکیسی ضمننده دها زیاده معلومات آلمق ارزو بیوران اخوانه « شعرای یمانی ییلدیزی » نام مقاله مزه مراجعتی توصیه ایدرز . [*]

٣٥٩ میلیون سنه حسابی یاپمقله برابر ، ارضك شمسدن قوپماسیله آنفاً بیان ایلدیکمز کره شکلنه کیرمه سی آره سنده کی مدت ایچون زمان تعیین ایلمك اعتراف ایدرزکه پك زوردر . مع مافیه بو مدت بالاده کی ٣٥٩ میلیوندن هر حالده ٣٠ کره دها فضله در .

— ارض، غازلکدن قورتولدقدن صکره دخی بر طاقم انقلابات اندفاعیه کچیرمشدر . غنایس دورندن صکره اوزرنده بر هرج و مرج دها وقوعبوله رق آز چوق سکونه طالدیغی زماندن اعتباراً بشرك میدانه کلمه سی آنه قدر بر دورهٔ ابتدائیه ایله بللی باشلی درت ازمنه کچیرمشدرکه ؛ بز بونلردن بر مقدار بحث ایده جکز ! . .

دورهٔ ابتدائیه — باشسز وغیرمنتظم حیوانات قشریه وفقریه ایله دکز یوصونی کبی نباتاتك ظهوریله باشلار . بونك مدتی ؛ مبدأندن خلقت بشر تاریخنه قدر اولان عصرلرك یوزده اللی اوچنی تشکیل ایدر و بونك ختامنده زمان اول باشلار .

زمان اول : نشوونمای اشجار ایله بالیقلرك ظهورینه و آز چوق تکثرینه عائد دوره یی تشکیل ایدوب یوقاریده مذکور مدتك یوزده اوتوزبرینی اشغال ایدر .

زمان ثانی : اشجارك فوق العاده بیوك مقیاسده نشوونما بولماسی ایله پك عظیم زواحفك سطح ارضده دیکر مخلوقاته تحکم ایلمسی زمانلرینه عائد اولوب مدت سالفه نك یوزده اون ایکیسنی تشکیل ایدر . زمان ثانی یه عائد حیوانلر ؛ صیجاق اقلیملرده الآن تصادف ایدیلن جسیم الجثه مخلوقاته مشابه اولوب ادامهٔ حیات ایچون یکدیکریله همان دائمی محاربه ومجادله ده ایدیلر !..

[*] [محفل] نومرو ٤١

زمان ثالث : ممه لیلر ایله ، تشکلات عضویه خصوصنده آز چوق انسانلره بکزه ین دیکر حیواناتك ظهورینه عائد اولوب مدت معروضه نك یوزده اوچنی تشکیل ایدر!

زمان رابع : بشریتك و میوه لی آغاجلرك ظهورینه عائددر . مدت معلومه نك آنجق یوزده یاریمنی تشکیل ایدر .

بو حسابه کوره؛ بشریتك ظهوری ١٠٠٠٠٠ سنه لك

زمان ثالث مدتی	٥٠٠٠٠٠ «
زمان ثانی «	٢٣٠٠٠٠٠ «
زمان اول «	٦٤٠٠٠٠٠ «
دور ابتدائی«	١٠٧٠٠٠٠٠«

مدتلره تقابل ایدرکه جمعاً یکرمی میلیون سنه دیمکدر!.

ارکان حربیه میرالایی

ع . عبدالرحمن

محفل اجتماعی :

تان غزته سنك مکه یه دائر برمقاله سی

تان غزته سنك ١٨ تشرین اول ١٩٢٤ تاریخلی نسخه سنده (حجراسوده دائر) سرلوحه سی و(ژان لوفران) امضاسیله برمقاله کورولمشدر .

محفلك قیمتلی محررلرندن سعدی بك اوغلمزك ترجمه ایتدیکی بومقاله، برقاچ جهتدن انتقاده شایاندر.

غربلیلرك هرخصوصده کی بیلگیلری، بعضیلر . مزجه عاتا وحی منزل تلقی ایدیلیور ، سوزلری ایسه خطاسی و اصابتی دوشونولمکسزین معجزهٔ عرفان توهم اولونیور .

تان کبی مهم بر غزته ده یازیسی بولونان غربلی بر محررك شرق ومسلمانلق حقنده کی وقوفك نه قدر قوف اولدیغنی اوکبی توهمپرورانه کوسترمك ایچین بحث ایله دیکم مقاله یی فقره فقره نقل ایده جکم وبیلدیکم قدر برقاچ سوز سویله یه جکم . اومقاله ده دەنیلیورکه :

« جوارنده انسانلرك بربرلرینی اولدوردکلری مکه یی برجنت دیه تخیل ایدن صافدل کیمه لره مسلمان ممالکنده تصادف اولونور . زیرا فکرلرنجه اوراسی بر آیین محلی اولمقله برابر اوزاقلغك و اسرارك ویردیکی جاذبه یه مالك برذوق یریدر . »

محرر ، بوفقره نك ایلك جمله سیله وهابی مهاجمه ومقاتله سنی آکلاتمق ایستیور . اوت . مسلمانلق ادعاسنده بولونان بو آدملرك، متوجهاً نماز قیلدقلری بیت الله جوارنده دینداشلریله مقاتله ایتمه لری حسب الدیانه هپمزك یوزینی قیزارتاجق وبوتون مسلمانلرك یوره کنی صیزلاتاجق برفجیعه در .

بو ، بویله اولمقله برابر جهالت و تعصبه منضم حرص استیلا ایله حرکت ایله ین وهابیلرك بو حرکتلری برنجی ده دکلدر . تاریخ صحیفه لری قاریشدیریلیر ، بالخاصه ایوب صبری پاشا مرحومك (تاریخ وهابیان) ی کوزدن کچیریلیرسه بر عصر اول ده بونلرك اجدادی طرفندن حرمینك ناصل بر حرمتسزلکله استیلا واهالی یه نه درجه اذا وجفا ایدیلمش اولدیغی آکلاشیلیر .

فقره نك ایکنجی قسمنه کلنجه : مسلمانلر آراسنده مکه یی ـ محررك تصوری وجهله ـ جنت کبی تخیل ایده جك، یاخود اوراسنی ذوق و اکلنجه یری توهم ایله یه جك کیمسه یوقدر .

اهل اسلام ، کعبهٔ معظمه ایله مکهٔ مکرمه یی مقدس بر محل بیلیر . فقط بو قدسیت ، اورانك مظهر عمران ، یاخود تماماً بیابان اولماسندن ایلری کلمه دیکنه قائمدر . حتی اوراسنك غیر مزروع بروادی اولدیغی قرآن کریمده بیان بویورولمشدر .

مسلمانلر ، مکه یه شنلك کورمك ، یاخود اکلنمك ایچین دکل ، محضا دیناً مکلف بولوندقلری فریضهٔ حجی ایفا ایتمك ایچین کیدرلر. پارس، برلین

ولوندره كبى اوروپا بلاد معموره‌سى اهاليسندن قدس زيارتنه كيدنلرده شبهه‌سز كيده‌جكلرى قصبه‌نك بولوندقلرى بلده‌دن داها معمور بولونديغنه اعتقاد ايده‌رك يوله چيقمازلر .

« حج زمانلرنده مكه بويوك برشرق پانايرندن عبارتدر . حاجيلرك سقوط خياله اوغرامادن عودت ايده‌بيلمه‌لرى ايچين كور براعتقاد صاحبى اولملرى لازمدر . »

أوت ، حج زمانى ، مكه برپانايير حالنى آلير . عالم اسلامك هرطرفندن كلن حاجيلردن بعضيلرى، هم حج، هم‌ده تجارت ايدرلر، يعنى مادى ومعنوى قازانيرلر .

مسلمانلق ، انسانلرى بوتون بوتون دنيادن تجريد ايتمه‌مش ؛ طاغ‌باشلرينه ، ماناستر كوشه‌لرينه چكيلك‌ده صرف آخرتله مشغول اولك ديمه‌مشدر.

چاليشوب قازانك، قازانجكزدن صدقه‌وزكات ويرك ، دينكزه ، حتى نوعكزه منسوب اولان ارباب احتياجى كورك ، كوزه‌تك توصيه‌سنده بولونمش ، تجارت ايدوب قازانان كيمسه‌نك الله عندنده سه‌وكيلى اولاجغنى خبر ويرمشدر . عجبا بيلمه‌م هانكى عزيزه منسوب برماناستره چكيلوب‌ده زيارته كلنلرك صدقه‌سنه ال آچمقمى طوغرو برحركتدر ، يوقسه ولوكه عبادت ايچين كيده‌جكى يره مال كوتوروب صاتمق وقازانمق، بالنتيجه متذللانه دكل ، مستغنيانه ياشامقمى ؟

توسيع تجارت ايچين عمومى سركيلر آچوب‌ده امتعه تشهير ايتمك اصولنه اوروپاليلر، پك ياقين زمانلرده باشلامشكن حجاز چوللرنده پك اسكى زمانلردن برى جارى بولونان بواصول، مسلمانلغك‌ده مساعده‌سنه وتشويقنه مظهر اولمشدى. بناءً عليه بعضى مسلمانلر، مكه‌ده وحج موسمنده تجارت‌ده ايديورلرسه طبيعى و انسانيتپرور اولان دينلرينك عين حكمت ومحض مدنيت بولونان برمساعده‌سندن استفاده ايديورلر ديمكدر .

حاجيلرك سقوط خياله اوغراماسى مسئله‌سى ايسه برقاچ سطر يوقاريده ايضاح اولونمشدى. هيچ بر حاجى ، مكه‌يه كيدركن اوراده ميخانه‌لر ، قمارخانه‌لر ، فحشخانه‌لر وسائره كبى عصرى مؤسسات مدنيه‌يى ! كوره‌جكنى تخيل ايتمزكه سقوط خيال ايله عودت ايله‌سين .

« اللهك ديندار قوللرينك ، حجر اسود جوارنده صويولديغنه وفنامامله‌لره معروض قالديغنه تأسف ايتدكلرى اكثريا ايشيديلير . فقط آريلوب مملكتلرينه دونجه درحال شكايتلرينه نهايت ويره‌رك وجده كلمش بر قهرمان سوسى طاقينيرلر . بويله‌جه اورايه كيده‌مه‌ينلر ، كيدنلرى تقدير وتبجيل ايدرلر . دينك احكام اساسيه‌سنه موافق وباعث مفخرت اولان بوپالانلرله افسانه تأييد ايدر . »

محررك حجر الاسوددن مكرراً بحث ايتمه‌سى، غالبا ونى مسلمانلر عندنده عادتا شايان پرستش برشئ وهم ايتمه‌سندن ايلرى كليور. حالبوكه هيچ‌ده بويله دكلدر . اوطاش ، طوافه كعبه‌نك هانكى طرفندن باشلانيلاجغنى كوسترمك ايچين ابراهيم واسماعيل عليهما السلام طرفندن قونولمش براشارتدر . اولجه بياض برطاش ايكن تماسك كثرتندن قارارمش وحجرالاسود نامنى آلمشدر. واقعا طواف اثناسنده اوكندن كچركن استلام ايديلير . لكن اونك استلامى ، اونك ذاتنه دكل ، ذات اجلّ واعلايه عرض تعظيم واحترامدر. آغاجدن ومعدندن معمول صليبى حضرت عيسى عليه السلامك تمثالى عدايدن خريستيان برمحررك شوقدرجق بررمزى آكلاماسى، بوندن طولايى مسلمانلرى حجر پرستلكله اتهامه قالقيشماماسى لازم كليردى .

حاجيلرك حجر الاسود جوارنده صويولماسى ، صويولانلرك‌ده بوحاله قارشى متأسف اولماسى صانيرم‌كه پك طبيعى برشيدر .

عجبا مركز مدنيت صاييلان وضابطه‌سى پك مكمل اولان پارسده شقاوتك تماميله‌اوكى آلينابيلمشميدر!

صوكرا مثلا شانزه‌ليزه جاده‌سنده كيجه‌لين صويولان بر آدامك تأسف ايتمه‌مه‌سى ، مدنيت مركزنده مدنى خيرسزلره صويولدم! ديه‌بيلمه‌سى قابلميدر؟

مكه‌نك خارجى ايسه چولدر . يوللرى ضبط وربطدن خاليدر . جوارنده‌كى قبائل وعشائر آچدر ، چيپلاقدر ، حتى جاهلدر. بواوچ آفتك اجتماعى ايسه انسانى انسانلقدن چيقارمق ايچين كافيدر . بناءً عليه صويولانلرك تأسف وتألمندن زياده عصرلرجه اورالرينى اداره‌سى آلتنده بولوندرمشكن اصلاح واعماريله مشغول اولمايان حكومتك لاقيديسى طعن ايديله‌ليدر .

حجاز يوللرنده صويولمش وانواع مزاحمه معروض قالمش اولان حاجيلرك مملكتلرينه كلدكلرى وقت ديندارانه سفر وسركذشلرينى پك طاتلى آكلاتمالرى‌ده غايت روحى وصميميدر . قهرمان سوسى طاقينمق، مسلمانلردن زياده خريستيان شواليه‌لرنده واقع اولمش ، عيسوى قلملريله يازيلمش سياحتنامه‌لرده‌ده امثالى پك چوق كوروله كلمشدر .

حجه كيده‌مه‌ينلرك كيدنلرى تبجيل ايتمه‌سى ديندارلق اثريدر . چونكه : حاجى ، اللهه اولان بربورجنى أوده‌مش ، ديكرلرى ايسه هنوز تأديه ايده‌مه‌مشدر. برحاجينك نه كبى يالانلر سويله‌يه‌جكنى واونلرله هانكى افسانه‌يى تأييد ايده‌جكنى آكلايامادم. كاشكى محرر، اوافسانه‌يى توضيح ايله‌مش اولسه‌يدى.

« ابراهيم ومحمدك بلده‌سى بريتانيا تاجرلرينك اعمالنده موفق اولدقلرى عادى امتعه‌يى اوجوزجه صاتان برچوق تاجرلر ايچين بالخاصه بربازار يريدر . كعبه‌ده‌كى وظائف دينيه‌سنى ايفا ايتمك اوزره بر حاجينك بورونديكى قماشى انكلتره دوقويوجيلرى ياپار . »

محرر افندى ، بو سوزلريله انكليز تجارتنه قارشى اولان حسدينى ايما ايدييور . اكر بريتانيا معمولاتى يرينه فرانسز امتعه‌سى اورالره كيره‌بيلمش اولسه‌يدى ابراهيم ومحمد عليه السلامك ، يعنى ايكى نبىّ توحيد آموزك بلده‌سنده ارباب تثليثدن بولونان برقومك مصنوعاتى رواج بولماسيله قاپاليجه استهزا ايتمز ، حاجى احراملرى بيله فرانسه‌ده دوقونويور ديمزدى .

احراملرى كاملاً انكليز دوقويوجيلرك اعمال ايتمه‌سى‌ده طوغرو دكلدر . آناطولى و روم ايلى حاجيى ، اوراده بورونه‌جكى احرامى مملكتنده‌كى دوقوماجيلردن آلير ، برابر كوتورور . شوقدر واركه اونلرك ايپلكى مع الاسف انكلتره‌دن كلير . چونكه : ينه مع الاسف توركيه‌ده هنوز منتظم برايپلك فابريقه‌سى يوقدر. غربليلشمك مراقليلرمزك خاطرينه غربك بو لازمۀ مدنيتنى تطبيق ايتمك هرناصيلسه حالا كلمه‌مشدر! ايشته بوندن طولاييدركه محررك بوحقلى تعريضنه تماميله جواب بولاميورم.

« نيژه‌ريا كويلرنده ديندا‌شلرى طرفندن تقدير وتبجيل اولونان برطاقم اختيار زنجيلره تصادف اولونوركه بونلر مكه‌يى كورمشلر ، بوندن دولايى أولوبجه‌يه قدر دوام ايده‌جك برشهرته نائل اولمشلردر . (فه‌تيشيست) زنجيلريله اونلرى مقتدرسحربازصانيرلر. حالبوكه فه‌تيشيست زنجيلر كعبه‌نك ، حجرالاسودك نه‌اولديغنى بيلمزلر . »

خريستيان ميسيونرلرينك حقيقةً فداكارانه اقدامنه رغماً مسلمانلغك الٓهى برتأييدايله آفريقانك تا ايچرلرينه قدر كيرمه‌سى واورالرده‌كى مسلمانلرك ايفاى حج امليله مكۀ مكرمه‌يه قدر كلمه‌سى محررك نصرانيت دامارلرينى تحريك ايدييور !

اوت. حمداً ثم حمداً، افولنى كوزه‌تن ياراسه‌لرك آرزوسى خلافنه انوار اسلام ، آفريقا داخل وساكنلرينى تنوير ايدييور ، مشاق سفرى كوزه آلان آفريقالى بر مسلمان ، صوسز چوللر ايچندن، آتشين قوملر اوستندن بلكه‌ده يالين آياق كچه‌رك آيلرجه ، حتى ييللرجه سورن برسياحت نتيجه‌سنده ايفاى حجه موفق اولوب يوردينه دونويور . عجبا شو مسلمانلرك بو دينى فداكارلغه مقابل دنياده

وقبیله‌سی آراسنده قازاندیغی (حاجی) عنوان مفخرتی کندیسنه براوروپالیجه چوقمی کورولویور؟

ثروتی سایه‌سنده هر تورلو استراحت اسبابنه نائل اولارق قدسه کیدوب کلن بر خریستیانك اوروپاده کوردیکی حرمت و آلدیغی (په‌لوران) وصفی، عجبا شرف وافتخار اعتباریله حاجی عنوانك دونده‌میدر ؟

(فه‌تیشیست) زنجیلرك آفریقالی حاجیلره حرمت ایتمه‌سی پك معقول برحرکتدر . چونکه، اونلردن ایشیتدکلری سوزلری ، بر میسیونردن دویدقلری مبهماته نسبتله طبیعی ومعقول بولورلر .

« تجاری ومذهبی صلح مکه‌یه عودت ایدنجه مؤمنلر عین ذوق وسقوط خیالی حس ایده‌جکلردر . »

مصالحه اولونجه مؤمنلرك عین ذوق و شوق ایله مکه‌یه و ایفای حجه کیده‌جکلری شبهه‌سزدر . نیته کیم‌ده کیتمکده‌درلر . چونکه : حج ، دینك ارکانندن بریدر . مسلمانلق پایدار اولدقجه کعبهٔ معظمه طواف اولوناجق ، وادیٔ عرفاتده وقفه یاپیلاجقدر. سقوط خیال تصورینك ایسه محررك توهمی اولدیغی یوقاریده سویله‌نیلدی.

طاهر المولوی

حبشستانه دائر

ماضیسی و حالی حقنده قیصه بر تدقیق

۲

حبشستانك مساحهٔ ارضیه‌سی ، فرانسه‌دن دها بویوك ونفوسی اون‌بش میلیوندن فضله ایمش . چارلق تختنه بام باشقه حکمدارلر قورولدیغندنبری حبشستان حامیسز قالمش کوزوکیور. فقط اطرافنده انکلتره ، فرانسه وایتالیا مستملکه‌لری وار . حبشستانی دڭیزدن آییران شرقنده‌کی ایتالیان ئه‌ریتره ، اونك آلتنده فرانسز جیبوتی ، اونك آلتنده‌ده انکلیز صومالی وار . لقمه پك بویوك اولدیغندن هیچ بری دیکرینه یوتدورماز. کسه‌مدیکك ألی اوپ باشنه قوی. غربلیلرك یاپدیغی‌ده بودر. مادام‌که زورله حکملرینی سوردورمك ایشلرینه کلمیور، ایشی پولتیقه‌یه، پوه‌پوهه بوغمالی دکلمی؟ طاتلی دیل؛ ییلانی ده‌لیکدن چیقاریر . بوکونده بوتون آوروپا ، سیاحته چیقان (راس تافاری) جنابلرینه دیل دوکیور ، دبدبه ، طنطنه ایله قبول ایدیور ، حرمت وتعظیم کوستریور .

رآس تافاری ، حال حاضرده ولیعهد ونائب نجاشی بولنمقده‌در . نجاشی منه‌لیك وفات ایتدکدن صوکره قیزی (پرنسس زائودیتو) ایمپراطوریچه اولور . فقط ید اداره‌یی ولیعهدی اولان یکنی رآس تافاری‌یه بیراقیر .

نجاشی خاندانی کندیلرینی حضرت سلیمان علیه‌السلام ایله سبأ قرالیچه‌سنك ازدواجندن حصوله کلن برنسل عد ایدییورلرمش .

نجاشی، حقیقت حالده حبشستان قرالی دکلدر، هیئت مجموعه‌سی حبشستانی تشکیل ایدن قراللر اوزه‌رینه ایمپراطوردر . برنوع دره‌بکی اولان قراللرك نفوذی کندی قبیله وعسکرلرینك بولندیغی منطقه‌لره قدر حکم سوره‌رمش .

بوکون فعلاً حبشستان حکمداری اولان رآس تافاری ، ایلك دفعه اولمق اوزره آدیس آبابادن ترنله جیبوتی‌یه ؛ اورادن‌ده بر فرانسز واپوریله سویشه وسویشدن قدسه هاجی اولمغه کیده‌رك قدسدن عودتنده مصرده برمدت بولندی. حقنده حکمدارلره مخصوص مراسم قبول وتعظیمات یاپیلدی. کرك مصر ملکی ، کرك مجلس وکلا رئیسی ، کرك دیکر اجانب طرفندن ضیافتلر چکیلدی . مصرك بللی باشلی یرلرینی زیارت ایتدکدن وقبطی آیین دینیلرنده حاضر بولندقدن صوکره اوتوز قدر معیتیله

آوروپایه حرکت ایتدی. معیتی ایچنده دورت قرال، یعنی دره‌بکی واردر . الڭ مشهوری غوجام قرالی (رآس هایلو) اولدیغی سویلنیور . رآس هایلو ، ایمپراطوریچه‌یی زیارته کیتدیکی وقت حبش عادتی اوزره مکلف هدیه‌لر کوتورور و یولده کندیسنه (۳٥۰۰۰) کیشی رفاقت ایدرمش .

هیئتك ، سیاحت چانطه و صاندیقلری ایچنده طاشیماسی کلفتلی یوکلرده بولنیورمش . انکلتره ، فرانسه وایتالیا دولتلری رئیسلرینه تقدیم ایدیله‌جك هدیه‌لردن مرکب بوصاندیقلرك محتویاتی شونلرمش: جانلی قسمده آلتی محتشم آرسلان، بردوزینه قدر الڭ اصیل جنسندن یبان اشکی کبی حیوانلر ، جانسز قسمنده لایعد ولا یحصا قالقانلر ، قیلیجلر، طاشلر ، آلتون بیله‌زیکلر فیل دیشی مصنوعات والخ ... وارمش .

فخامتلو رآس تافاری جنابلری ، فرانسزجه‌یی حبشستانده‌کی فرانسز سفیر ومیسیونرلری واسطه‌سیله اوکره‌نمش ، شعر و موسیقی‌یه واقف ، تاریخی و سیاسی اثرلر وجوده کتیرمش بر ادیب ایمش . وزرا و قرناسیله غرب مدنیت و ترقیسنی تعقیب ایتمکده وهیچ بریکیلك اونلره یابانجی قالمامقده‌در . سرای ایمپراطوریده دیکیلی برتلسز تلغراف، بوتون دنیا خبرلرینی قاپمقده‌در .

سیاحته چیقان هیئت ، دورت یوز سنه‌دنبری ده‌کیشدیرمدکلری اثوابلرله یوله چیقمشلردر . اوروپاده‌ده عینی قیافتله کزیورلر. (بزده‌کی واپوره ویا تیره‌نه بینر بینمز دها حدودی کچمه‌دن قیلیق قیافت دکیشدیرمك علتی اونلره سرایت ایتمه‌مش.) هپسی اکنه ، بوینه کوستریشلی و یاقیشیقلی ، دوزکون یوزلی کیمسه‌لر. حبشستان ، بردره‌بکلك حیاتی سورمسنه ، پك طبیعی برحالده قالماسنه رغماً صوك درجه‌ده امین بر مملکت ایمش . حبشستانه کیدوب سنه‌لرجه اوطورانلر، بورونلری بیله قانامادن دونیورلر، ممنونیتلرینی سویله‌مکدن چکنمیورلرمش. شونی‌ده علاوه ایتمك لازم کلیر که حبشستان، بلکه‌ده صرف خرستیان اولماسی سببیله مدنی بر مملکت عد ایدیله‌رك برچوقلرینك کیرمدیکی ویا کیره‌مدیکی جمعیت اقوامه داخل . مجلسلرده دائمی براعضاسی بولنمقده‌در .

رشید مظهر

پاریس مکتوبلری — مخابر مخصوصمزدن

آناتول فرانسك وفاتی مناسبتیله

۱

آناتول فرانس أوله‌جك... اولیور... أولدی. برقاچ آی اول سکسانی صحت وعافیت وچوق کیمسه‌یه نصیب اولمیان برشهرت وثروت ایچنده ادراك ایتدکدن صوکره خفیف برصوئوق آلغینلغی، بو دیو کبی اختیاری یاتاغه سرییور . یاتیش ، اویاتیش !

آناتول فرانس أوله‌جك ... ایلکین کیمسه بوکا احتمال ویرمه‌دی . خسته‌لق خبری یاییلدیغی زمان هرکس شیمدی‌یه قدر حیاته کوکس کرن ، فرانسزجه تعبیرله بویشیل [یعنی: تر و تازه] اختیارك بوسفرده غالب چیقاجغنی ظن ایدییوردی . خسته آغیرلاشدی . طبیبلر امیدی کسدیلر . هرکس ایناندی که آناتول فرانس أوله‌جك . حکمدارلره یاپیلدیغی کبی مداوی طبیبلر مطبوعاته هرکون رسمی راپور ویریورلردی.

آناتول فرانس أولیور... طبیبلر ایچون صوك نفس ؛ برکون ، حتی ساعت مسئله‌سی اولدی . آناتول فرانس ، حیات تسبیحنده سکسان ییلی

صایمش بوقوجه اختیار ـ نه غریبکه ـ (آنه ، آنه) دیه‌رك كوچدی ، كیتدی . كچمش زمان . قاچ سنه اول كومدیكی ، بلكه خاطره‌لری بیله یورغون حافظه‌سندن ـ سكسان ییللق حموله‌یی طاشییان ین یورغون دكلیدر؟ ـ سیلینن آنه‌سنی چاغیره چاغیره أولدی. حیاته آتیلدیغی زمان ناصیل آنه‌سنه‌یاپیشمشسه حیاتدن آیریلیركن‌ده ینه آنه‌سنه صاریلق وطوتونمق ایسته‌دی . اطرافنده تیتره‌شن زوجه‌سنك ، طورونلك ، اك صمیمی احباسنك كوستردیكی علاقه‌ومحبت، اوكا آنه‌سنك سونوك ، فقط حسرتزده خیالنه‌صیغنمقدن، اك‌صوك آننده‌بیله اومقدس خیالدن استمدادایتمكدن اونی منع ایده‌مه‌دی. احتضارنده آنه‌سنه كیم بیلیر . نه‌لر دیه‌جكدی ؟. سكسان‌یاشنده بریبرك كندندن كچمش حالنده‌روحنی تسلیم ایدركن غیر شعوری اولارق (آنه ، آنه) دیه صاییقلاماسی، آنه‌لرك بشره ایلك‌اولدیغی قدر صوك ملجأ بولوندیغنه دلیل دكلیدر ؟

توكلی ده‌ده‌لرمز « آنا كبی یار اولماز، بغداد كبی دیار اولماز » دیه‌مشلر . [٠]

أولوم خبری ذاتاً بكله‌نیوردی . دنیانك هر طرفندن، اسقاندیناوحكومتلرندن آمریقای‌جنوبی حكومتلرینه قدر ، حتی آلمانیادن بیله كلن تعزیت تلغرافلریله بوتون فرانسه چالقاندی. غزته‌لره‌بویوك استادمز » دیه تلقیب ایتدكلری آناتول فرانس ایچون ستونلر ، صحیفه‌لر ، رسملر تخصیص‌ایتدیلر. حیاتی ، اثرلری ، شخصی‌وفكرلری‌حقنده اوزون اوزادی‌یه یازدیلر . كتابجیلرك جامكانلری آناطول فرانسك نفیس صورتلرده تجلید ایدیلمش كتابلریله دوناندی . . .

صوك زمانلرده فرانسزادبیات‌عالمی، (موریس باره‌س) وبویوك دوستمز (پیه‌رلوتی) دن‌صوكره آناتول‌فرانسله او چ‌بویوك‌عضونی‌غیب‌ایدییوردی. « آناتول فرانس أولدی . فقط اثرلریله الی الابد یشایاجقدر . بوكا اك بویوك دلیل‌أولومیله‌تأثردویان، تعزیه‌سنه شتاب ایدن بونجه لسان وعاداتی مختلف ملتلر » ایشته فرانسزلرك‌تسلیسی‌ده بودر. «آناتول فرانس أولدی . فقط فرانس باشلی‌باشنه برستون اولارق‌كتابلرنده یاشیور. اثرلرنده‌اوبویوك‌روحنك بوتون تحسساتی، مفكره‌سنك ابتكاری تحصلاتی، مفكوره‌سنك‌تفصیلاتی‌كورویور،اوقویورواستفاضه ایدییورز . ساده بز دكل ، بزدن صوكره كله‌جك نسللرده بو، كورمنبعدن‌قانه‌قانه ایچه‌جكلر»دیورلر.

صوك‌خدمتی‌ایفاده هركس بربریله عادتامسابقه ایتدی وبر ملتك بویوكلرینه حرمت وتعظیمی نه اولابیله‌جكنی كوستردی . ایشته غربك مملكتمزه باشدن آشاغی كچیره‌بیله‌جكمز برعادتی، دهادوغروسی

[٠] بومشهور مثلمزی رشید مظهر بك اوغلمزده تام موقعنده،فقط چوغمزك استعمالی‌كبی موردینك‌غیرنده قوللانمشدر . چونكه : اونك اصلی (عانه كبی یاراولماز، بغداد كبی دیار اولماز) در . عانه ایسه « . . . بغدادك ٢٥٠ كیلومتره غرب شمالیسنده، رقه ایله هیت آره‌سنده اوله‌رق فراتك ساحل یمیننده برقضا مركزی قصبه‌اولوب ٣٠٠٠ اهالیسی ١٠ جامع شریفی وفراتك صوییله اسقا اولنور باغچه‌لری واردر . اسكی برقصبه اولوب وقتیله‌دها بیوك ومعمور ایدی . فرات ساحلنجه ٦ كیلومتره‌لك مسافه‌ده برتك سوقاغك ایكی طرفنده ممتد اولوب‌خانه‌لری كاركیر وبرر سرداب ایله بر ویا ایكیشر قاتدن عبارتدر . قصبه‌نك قارشیسنده فرات مجراسی اورتاسنده رومالیلردن قالمه خراب برقلعه بولنیور ـ قاموس‌الاعلام »
بوقصبه حقنده (یاقوت‌حموی) نك (معجم‌البلدان)نده‌ده معلومات واردر .
مثلده‌كی (آنا) یاخود (آنه) ایشته بو (عانه) قصبوسی اولدیغی ینه‌اوراده‌كی (یار) لفظی،دوست‌معناسنه بركلهٔ فارسیه دكل ، اوچوروم مألنده‌كی ومثلا (یارحصار) تركیبنده‌كی یار دیمكدر .
شوحالده مثل مضروب « عانه‌ده‌كی یار قدر مدهش اوچوروم وبغداد كبی كوزه‌ل برمملكت اولماز » مألنی افاده ایده‌ر .
طاهر المولوی

برمؤسسه‌سی . جنازه مراسمنی كوردكدن صوكره بوعادته كوكلشمش اساسلراوزرنده قورولی برسجیه دیه‌مك دوغری دكل. ساعت كچدكجه بومراسمك پروغرامی‌قاپارتیلدی. كیمسه غیرتده قصورایتمه‌دی. أولومیله دفنی آراسنده كچن ایكی او چ‌كون‌ایچنده پروغرام قباردقجه قاباردی .

جسد ، سیمانك قالبی آلیندقدن صوكره‌تحنیط ایدیلیور وپارسه كتیریلیور. بركون تشهیرایدیلیور. اوكون ظرفنده اوتوز بیك كیشیدن فضله زیارتجی كلیور. جسدینك اوكنده حرمتله أكیلنلر: باشده فرانسه رئیس جمهوری اولمق اوزره باش وكیل ، ناظرلر، اعیان ومبعوثان‌رئیسلری، ادباومشاهیردن طوتك ، حیاتی باصاماق باصاماق اینه‌رك هردرجه انسانلزدن كچك ... عمرینی‌نهر كنارنده غازصندیغی قدر تحته قوطی ایچنده قوللانیلمش كتابلرصاتارق كچیرن اسكیجیلره قدر وار .

جنازه آلایی دورتده كچه‌جك . یوللر دها بردن اعتباراً طولمش. هركس‌صبر وسكون ایچنده بكله‌یور . تابوتك قبره طاشیندیغی كون مراسمه بوتون پارس اشتراك ایتدی كبی برشی .

ساعت دوردی كچدی. حالا بكله‌یورز. نهایت اوزاقدن برحركت بلیردی . آلایك باشلانغجی كوزوكدی . اوكده چلنكلرله دولو برآرابه ، ینه ماصه‌لرله طاشینان چلنكلر، تپه‌لرله‌چیچكلر، ییغین ییغین ده‌متلر !

تابوت، ینه چیچكدن یاپیلمش قوجه برطاغك آلتنده‌أزیلمش‌قالمش . برباشدن اوبرباشه شانزه‌لیزه‌نك‌ـكه پارسك اك كنیش جاده‌لرندن اولوب بزم تقسیم جاده‌سندن داها كنیشدر ـ قالدیرملری و (قونقورد) میدانی باشدن آشاغی‌یه طولو . هركس بكلدیكی مدتجه یاواش‌سسله قونوشیوردی. اوزاقدن قالاباالق كوزوكنجه بكله‌ینلر صوصدی .

چیت یوق . نفسلر دویولیور . قالابالق یاقلاشدی داها چیچك ده‌متلری‌جاده استقامتنه داخل‌اولمادن صانكه اولجه قرارلاشمش‌كبی بوتون‌شاپقه‌لر‌ بردنبره ایندی . برضابطده قوماندانسی بوقدرمتجانس بر حركتله تطبیق ایده‌بیلیردی . ینه چیت یوق . هركس ایچندن نفس آلیور . آلایله یورویننلر بیله سس چیقارمیورلر . نهایت تابوتی طاشیان آرابه اوكمزه كلدی ، كچیور .... آلتی آتك آیاق سسلرندن باشقه چیت چیقمیور . آناتول فرانس حسیاتنه‌ترجمان اولدیغی، ألم وكدر، سروردوشو. نجه‌لرینی ترنم ایتدیكی خلقك حرمت وتكریمی آراسنده سسسزجه‌استراحتكاهنه دوغری‌كیدیور. همان آرقادن كلن سكز كیشی عائله‌سی اركانی . بوسكز كیشی‌یی برآزفاصله ایله باپراقلریله‌بیكلرجه كیشی ، عائله تحریریه‌سی اركانی تعقیب ایدییور . عائله‌سی اصل‌اوبرقاچ كیشیدن‌زیاده بوبرقاچ كیشینك تمثیل ایتدیكی جمعیتلر دكلمی ، قوجه ادیب اصل خلقه، میلیونلرجه خلقه عائد دكلمی؟

آناتول‌فرانسك جنازه‌مراسمی‌بویله‌جه كچدی. بن متأثردم . بیلمه‌م نه‌دن بشقه‌لرنده كوردیكم برصفت ویا مزیتدن كندمزی محروم بیلدیكم‌زمان زهر یوتقونیورم.... اعاظمه حرمت ! ایكی كلمه‌ده افاده ایدیلن برحركت. فقط نیچون بونی یاپامیورز.

غزته‌لرده دائما اوقورز ، سرلوحه باصمه‌قالب بر « ضیاع مؤسف » تركیبیدر . اوندن صوكره اسكی دورك انشا كتابلرنده‌كی نمونه‌لر كبی بكلك كلمه‌لرك غیر متجانس زنجیری تعقیب ایدر .

غزته‌لرك محررلری آراسنده أولوبی‌طانیان ویا سه‌ون وارسه برایكی‌سطر « شویله‌ایدی،بویله‌ایدی » دیه علاوه اولنور . یاخود مرحومك جنازه‌سی حیاتنده اولدیغی كبی محویت ایچنده قالدیرلمشدر . نه‌قدر تأسف اولنوركه صوك وظیفه‌یی ایفا ایدنلر

پارماقله صاییلاجق قدر آزایدیلر دینلیر. هله برسنهٔ دوریه اولورسه زیارتجیلر نطقلرینی مزار طاشلرینه دیکله‌تیرلر . نیچون آرتق شرقده بویوك اولولرمزه حرمت وتعظیم یوق. ماضیمزیده، تاریخمزیده، حتی بوکونکی حیاتمزی بیله کندیلرینه مدیون اولدیغمز اعاظمه نیچین لازمکلن وظیفه‌ده قصور ایدییورز . طوپراغمزك هر آدیم باشی بابر قهرمان، یابرولی والحاصل بوملتك اوغرینه چالیشمشلرله طولو . یا کوزمزك اوکنده حیاتده نصیب ولایقنی کورمه‌دن کوچوب کیدنلر نیچون رقتمزی جلب ایتمیور . آرتیق سنه‌لردنبری أولوم، آتش، هجران وفراق کوره کوره، اك سه‌ودیکمز کیمسه ویرلرك آیریلغنی‌دها عزیزینك تعقیبنه معروض قالاقالا حس ایتمك، آجی دویمق خاصه‌سینمی غیب ایتدك ؟ هم نه‌قدر آدام أولدی . شون اون بش سنه ایچنده آزمی جان، آزمی قان، آزمی قربان ویردك ؟ حالا نه قدری صحتسزلکدن علمسزلکدن، باقیمسزلقدن سونوب کیدیور. دشمنلرك دوغرادیغی وحدوحسابی آنجق اللهك بیلدیکی کیمسه‌لرك یکونی‌ده آیریجه. قباحت هیچ شبهه‌سز زمانك. فقط نه‌یاپالم تأثیرینی، منحوس تأثیرینی بزچکیورز .

رشید مظهر

عفت مجوهرینك بر کوموش یوزوك قدرده‌می قیمتی یوق ؟ !

ده‌کرسز یازیلرمی اوقویان محفل قارئلرینه‌کچن آی حسی وخیالی برمقاله تقدیم ایتمشدم . بو آی‌ده صرف مشهودات ومحسوسات اوزه‌رینه بعض‌دیدی قودی یاپاجغم :

برقاچ کون اول ایدی‌که اوته بری آلمق ایچین محمود پاشا جاده‌سنه کیده‌جکدم . چارشینك بیت پازاری قاپیسندن کیردم ، قالپاقجیلر باشنه طوغرو یورودم ، صول طرفده‌کی سوقاقلردن برینه‌صاپدم. قویومجیلره طوغرو ایتزکن ایکی طرفده صیرالانان دکانجه‌لردن برینك اوکنده‌کی قالاباالق کوزمه ایلیشدی ، اوقالابالغك آراسندن فیرلایان آقوردی بوزوق برطاقم سسلرده قولاغمی طیرمالادی .

طاهرالمولوی بکك بر تصورنده دیدیکی کبی :

بروقعه‌می وار ، یوقسه کورولمکده‌می برایش ؟
نردن بوقدر خلق ، کلوب بویله بیریکمش ؟
بن‌ده صوقولور آکلادرم ، البته بو حقم ،
فکریله بنی تا ایلری سوردی مراقم .

أوت . مستعجل برایشم اولمادیغی کبی یلکك، یاخود جاکتك جیبلرنده آشیریلماسندن قورقولاجق شیلرده یوقدی . بناءًعلیه بلااحتراز طورور ودیکله‌یه‌بیلیردم . بیریکینتی‌یه قاریشدم و کوردم :

قیرانطه‌برارمنی، دکانك ایچریسندن واوطوردیغی یردن باغیرییور ، قیرپیق وکندی توهمنه کوره شیق برکنج‌ده دیشاریدن وآیاقده مقابله‌ایدییوردی.

قویومجینك دیلندن صماتیه‌نك معلوم فصاحتی جوشدیغی کبی مشترینك آغزندن‌ده اکین وحوالیسنك مشهور بلاغتی‌تام سلاستیله‌طاشیوردی.

وقتیله استانبول قلملرینی ایچه طانیمش برکوز قارشیسنده او شیق کنجك ـ باشنده‌کی توپی دوکولمش آستراغان قالپاغه ، آیاغنده‌کی متقاعد وغالبا یامالی کولوت پانطالونه رغماً ـ متنکراً تنزهه چیقمش ـ براوطه‌جی اولدیغی آکلاشیلیوردی .

آنجاق استاد حسین رحمی‌نك قدرتلی قلمی، یاخود بر فونوغراف ماکنه‌سنك امنیتلی پلاقیله ضبط واسماع ایدیله‌بیله‌جك شتوم آمیز محاوره‌نك خلاصه‌سی شوایدی :

مشتری کوموش حلقه اوستنه عقیق طاشی اوطورتولمش بریوزوك ایسته‌مش . قویومجی‌ده‌بش اون دانه حلقه چیقاروب کوسترمش . مشتری ، دکانجی‌یی ایچه اشغال ایتدیکی ویوزوکلری‌أوروب

چه‌ویروب پارماقلادیغی‌حالده هیچ برینی‌بکه‌نمه‌مش. ایشته او طنطنه‌لی دیل دالاشنك سبب ظهوری بو ایمش .

مسئله‌نك داها فضله تدقیقه تحملی یوقدی . اوست طرفنی ضابطه مأمورلرینك تحقیقنه‌براقدم، قالابالق آراسندن صیریلدم .

اواثناده بر :

— بون‌جور مون‌شه‌ر ! نداسیله ایچه‌اشتهالی وشاپیرتیلی بربوسه‌نك عکسی ، برده متهیج ومتموج بر قهقهه صداسی ، قبه‌لری چینلاتدی . سسلرك کلدیکی طرفه دوندم . ایکنجی بر قومه‌دی درام پرده‌سی‌ده اوراده آچیلمشدی .

یوزوك مشتریسنك جلد ثانیسی اولابیله‌جك ارکك قیافتلی بری ، کندیسنك تام أشی اولان دیشی بر مخلوقه فرانسزجه ؛ آشنالق ایدییور ، عرض حرمت وتقدیم محبت مقامنده ألنی‌اوپویور، صالیه‌لی دوداقلرینك‌متزاید تماسیله شاپیرتیلی‌بوسه‌لر توالی ایلیور وقارشیسنده‌کندن احتراز و نفرت یرینه التفات وتمایل کورویوردی .

— زواللی عصریلك ! نه اللره دوشدك ، نه آغیزلره بولاشدك ! دیدم ، بو کبی مستکره مناظره هرکس کبی بن‌ده مجبوراً قانیقسامش اولدیغم ایچین « آغامز اکله‌نیور ! » دیه‌رك یورودم .

مع‌مافیه سوقاغك کوشه‌سنی دونونجه‌یه قدر ودولاشیرکن برقاچ‌دفعه طوردم ، باقدم. مصاحبت محبانه ! (أل‌ألده ، باش‌باشده) اولمق اوزره دوام ایدییور ، اوعصریلك مقلده‌سنك؛ کلندن ، کچندن ، طوراندن ، باقاندن‌صیقیلوب‌ده ألنی‌چکمه‌سی‌غالباده خاطرینه کلیوردی .

محمود پاشا یوقوشنی ایترکن کندی کندیمه متأثرانه ومتنفرانه صورویور و :

« ارمنی‌برقویومجی، مادی قیمتی پك‌ده‌یوکسك اولمایان برقاچ حلقه‌نك اوزون اوزادی‌یه قاریشد. یریلماسنه‌رضا کوسترمیور، مشتریسیله‌غوغاچیقاریور، شوچارشی ، پازار عصریه‌ی ! ایسه معنوی قیمتنه بها یه‌تیشمه‌مك لازم کلن عفت نسویه‌نك بویله‌جه یابانجی اللرده صیقیشدیریلماسنه سس چیقارمیور ، بلکه‌ده محظوظیت کوستریور . عجبا قادینلق وعفت جوهرینك کوموش بریوزوك قدرده قیمتی‌یوقمی؟ »

دییوردم . بردنبره :

— ته‌پ‌ته‌په قوللان، چفتی قرق بشه ! نعره‌سنی ایشیتدم . مکر برکزدیریجی جوراب صاتیورمش.

فکری خالص

محفل تاریخی وادبی:

جامع ازهرك مدرسه‌سی ناصل بویودی ؟

ازهرك بدایت تشییدنده قاهره‌ده بویوك جامعلردن آنجق ایکی دانه‌سی واردی‌که برنجیسی (فسطاط) ده [الیوم اسکی مصر نامیله مشهور وبر قصبه قدر بویوك برمحله‌در] ۲۱ نجی سنهٔ هجریه‌ده تأسیس اولونان عمروبن‌العاص جامعی، ایکنجیسی‌ده (قطائع) ده [اسکی مصر ایله قاهره آراسنده‌کی محله] ۲٤۷ نجی سال هجریه‌ده بنا اولونان ابن طولون جامعیدر . محفلك ٤٨ نجی نسخه‌سنده یازدیغمز وجهله ازهرك مؤسسی (المعز لدین‌الله الفاطمی) ایدی ، فاطمیلر ایسه شیعی‌المذهب بولونیوردی . بونلر ، کندی مذهبلرینی ترویج ونشرایچون جامعك اطرافنده مسکنلر (مدرسه‌لر) وجوده کتیردیلر، مدرسه‌لر ایله طلبه‌یه تخصیصات یاپدیلر . بو مناسبتله ازهرك نام و شهرتی آرتدی و کیتدکجه آرتان بر توجهه مظهر اولدی . علوم و فنون تدریس و تدرسی ازهره انحصار ایده‌رك بویوك بر جامعهٔ اسلامیه شکلنی آلدی .

مشاهیر مورخیندن (المقریزی) دیورکه :
« اهل ازهره اك اول مسکن تخصیص ومعاش ترتیب ایله‌ین (الملك العزیز بالله نزار بن الملك المعز لدین الله الفاطمی) ایله بونك وزیری (ابوالفرج یعقوب بن یوسف) در » .

وزیرك عرضیله العزیز بالله طرفندن فقهایه تخصیصات ویرلش وازهر جامعنك جوارینه اونلر ایچین برمدرسه یاپدیریلمش ، فقها طرفندن‌ده هر هفته ازهرده جمعه نمازندن صوکرا ایکیندی‌یه قدر دوام ایتمك اوزره شیعهٔ اسماعیلیه فقهنك تدریسنه باشلانیلمشدی‌که بونلرك عددی ٣٥ کیشی ایدی .

ینه (مقریزی) دیرکه :
« فاطمیلردن حاکم بامر الله ، ازهر ایچون کوموشدن یکرمی‌بش قندیل یاپدیروب جامعه وقف ورمضانلرده آصیلماسنی امر ایتمشدی »

فاطمیلر زماننده ازهر ایچون کوستریلن بو اعتنایه اونلردن صوکراکی ملوك وامراده رعایت ایله‌دیلرکه اورعایت الآن دوام ایتمکده‌در .

ازهر طلبه‌سنه ارزاق ویریلمه‌سی :

فاطمیلر ، ازهرلیلره ساده معاش تخصیصیله اکتفا ایتمه‌دیلر . عیناً ویریلمك اوزره برچوق ارزاق‌ده وقف ایله‌مشلر ، اونلره اقتداءً امرا وکبرانك ثروت صاحبی اولانلری‌ده وقف ارزاق ایله طلبه‌نك معیشتنی تأمینه چالیشمشلردی .

مقریزینك بیانه‌کوره ازهره ایلك دفعه ارزاق وقف ایله‌ین حاکم بامر اللهدر . (الامیر الناصری)ده ازهر طلبه‌سنه هر کون یمك پشیریلوب ویریلمك اوزره برچوق پاره تخصیص ایله‌مشدی . کذا کوله‌منلردن (ملك قانصوه اشرف) رمضانلرده ازهر طلبه‌سنه (الخزیره) یعنی (عصیده) یمکی پیشیریلمك ایچون وقف یاپمش وینه کوله‌منلردن (ملك قانصوه الغوری) رمضانلرده ازهر طعامخانه‌سنه صرف اولونمق اوزره (٦٧٠) دینار ایله ١٠٠ قنطار بال و ٥٠٠ کیله بوغدای وقف ایله‌مشدر .

تورك امراسندن (عبدالرحمن کتخدا) ازهرك تخصیصات عمومیه‌سنی تزیید ایتدیکی کبی رمضانلرده یومیه ٥ کیله پرنج ١ قنطار ساده یاغ ، بر رأس ماندا ، برچوق اودون وزیتون یاغی علاوه ایتدیرمش وپازار ایرته‌سی ، پنجشنبه کونلری طلبه‌یه (هریسه) طبخی ایچون‌ده وقف یاپمشدر .

[هریسه : ساده یاغ ایله شکر واوندن عبارت برطاتلیدر] .

محمدعلی پاشا وعائله‌سنك‌ده جامع ازهره قارشی لطفکارلقلری شایان شکراندر . هله بونلرك محترم نسوانی ، برّ واحسان خصوصنده ارککلرینی کچمك ایچون غیرت کوسترمکده‌در .

عائلهٔ خدیویه ارکانندن اك زیاده شایان ذکر اولانی : محمدعلی پاشا کریمه‌سی مرحومه زینب خانم افندیدرکه اوقافنك واردات سنویه‌سی یاریم میلیون فرانغه بالغ اولور ومصر پاره‌سی ایله ٢٠٠٠٠ لیرانی کچر .

خدیو اسبق اسماعیل پاشا کریمه‌سی جمیله خانم افندینك‌ده برچوق اوقافی واردر .

جامع ازهره خدمت ، مصر امرا واغنیاسنه منحصر دکلدی ، سائر ممالك اسلامیه‌دن معاوننده بولونانلرده واردی که بونلردن بری ١١٠٥ سنهٔ هجریه‌سنده تونس ولایتی حاکمی اولان (امیر الامراء محمد بای بن مراد بای بن الامیر محمد پاشا بن مراد پاشا) در .

ازهر اوقافنك اداره‌سی :

ازهر اوقافی ایکی قسمدر . برنجیسی : اوقاف خصوصیه‌درکه بونك اداره‌سی هر رواق شیخنك نظارتنده‌در . رواق : هر طائفه وجهت ایچون تخصیص اولونان مدرسه دیمکدر .

اوقاف خصوصیه‌نك واردات سنویه‌سی ١٥١٢ مصر لیراسنی کچمز . ایکنجیسی : اوقاف عمومیه‌درکه ازهر اوقافنك قسم اعظمی دیمکدر . بونك اداره‌سی‌ده اوقاف نظارتنه عائددر . بوقدر اوقافك حاصلاتندن بوکون ازهرك مصالحنه صرف اولونان اونده بری دکلدر .

ازهرك تخصیصاتی :

حال حاضرده ازهر علما وطلبه‌سنه ویریلن تخصیصات اوچ قسمدر .

١ — نقدیه علما وطلبه‌یه [معین بر عددده اولمق اوزره] هر آی ویریلیر .

٢ — بوده معین مقدارده مدرس وطلبه‌یه هر کون مقدار معلوم توزیع اولونور .

٣ — موسملرده علما و طلبه‌یه ویریلن مأکولات وملبوسات ایدی‌که الحالة هذه بونك بدلی اولمق اوزره سنوی برمقدار تخصیصات نقدیه اعطا اولونور .

ذکر ایتدیکمز شو مختلف تخصیصات ، ازهرك عمرانیله برابر هر طرفدن کلن طلبهٔ اسلامیه‌یه مراجعتکاه اولمسنه وطلبه‌نك عائلهٔ معیشتدن آسوده اوله‌رق شوق وغیرتله چالیشماسنه بادی اولمشدر .

ازهر شریفدن

قونیه‌لی علی ذکی

تاریخ أدبیات صحیفه‌لرندن :

عثمان نورس افندی و آثاری

نورس افندی : شاعر اولمقله برابر عالم وفاضل برذات ایدی . دیواننده هر اوچ لساندن ، یعنی عربی ، فارسی وتورکجه اوله‌رق سویلنمش پك یوکسك شعرلری واردر .

یا مدمعی فیم مکفوف عن الهطل
لم تبك طلا ولم تحزن علی طلل
عفت دیار سعاد رسو —
مهاو اعلا مها مقطوعة الوشل

مطلعلی قصیده‌سی تورکلر ایچنده عربجه یازی یازان شاعرلرك شعرلرینه قات ، قات فائقدر . بو قصیده نورسك عرب لسانه حقیله واقف اولدیغنی کوستریور . مقطعی :

ان کان سیئتی مولای قد عظمت
فالعفو اعظم مایهتز من جبل

بیتیدرکه عربجه‌نك اینجه‌لکلرینی وقابلیت شعریه‌سنی برعرب شاعری قادار کوزل استعمال ایده‌بیلدیکنی دقت ایدرسه‌ك آکلارز . دیواننده مندرج عربجه شعرلرندن باشقه آثاری وارسه‌ده خسته‌لغی اثناسنده ضایعه اوغرادیغندن طبع ایدیله‌مدیکی عربی قصیده‌لرك مقدمه‌سنده بیلدیریلیور . فارسی شعرلری‌ده چوق مکملدر . بونیك زیاده محیطنه مدیوندر . فضولینك مملکتنده بویوین بویوکسك طبیعتده‌کی شاعر ، فضولی قدر کوزل فارسی شعرلر سویله‌مشدر . دیواننده اوچیوز بیتی متجاوز :

سحرم ساحری بخواب درامد بچنك وتار
کره افکنده برجبین زره آورده برعذار

مطلعلی بر قصیدهٔ نعتیه‌سی واردرکه چوق یوکسکدر . صوکرا :

بسکه خیزد جلوهٔ یکرنکی ازصهبای من
نشئهٔ وحدت زند جوش ازدل مینای من

قصیده‌سی‌ده عجم ادبیاتنده بویوك برموقع طوته‌بیلمکه شایاندر .

∴

شمدی عجبا برتورك شاعری اولمق اعتباریله موقعی نه‌در ؟ اکر عثمان نورس افندی دیوانی یازماسه‌یدی بزه یالکز :

اولور ایدی دهنك سری رونمای وجود
عدمله ممکن اولایدی کر التقای وجود

مطلعلی قصیدهٔ نعتیه‌سنی ، حضرت حسین ایچون یازیلمش :

دمدر ای دل آلایم دستهٔ لوح و قلمی
شور ماتم ایله تجدید ایده‌یم کهنه غمی

بدیعهٔ غراسنی ، برده

سندن بیلیرم یوق بکا برفانده ای کل
کل یاغنی الار سوریتور چاتلسه بلبل
ایتسه‌م‌ده عبثدر ستم خاره تحمل
کل یاغنی الار سوریتوب چاتلسه بلبل

شرقیسنی ابداع ایدیویرسه‌یدی ینه استادك دهاسنی تصدیق ایتمه‌مك الدن کلمزدی . ایسترسه‌کز بوکا « صورتی » ردیفلی قصیده‌سنی‌ده علاوه ایدیکز . سمای شعرینك اك پارلاق ییلدیزلرندن اولان بواوج، درت پارچه بزه نامق کمال بك مرحومك تخریب خرابات وتعقیبنده‌کی تعریضلرنده نه قادار حقسز اولدیغنی آکلاتیر . مشهور عجم شاعری ومرثیه کوسی « محتشم » ی رؤیاسنده کوره‌ن نورس افندی مذکور مرثیهٔ حسینی‌یی ترتیب ایتمشدر. بونك ایچون

تیغ خامه‌مله سپهرك جکرین پاره‌لیوب
بنده اجرا ایده‌یم قاعدهٔ محتشمی

بیتنی سویله‌دیکی کبی مخطرهٔ ناظمده «مشهور محتشمك عالم خوابده وقوع بولان التماسی اوزه‌رینه تورکجه‌یه ترجمه اولونه‌رق مرثیه کونه ترکیب بندعاجزانه‌مه علاوه اولونان

نیزه اوزره سر پرخون حسینی کوریجك
حیرتندن باش آچیق طاغلره چیقدی خورشید

. . . . » دییور .

بو مرثیه چوق حسیدر. فضولینك مرثیه‌سندن داها علوی مأللری مشتملدر، بو مرثیه‌نك الفاظنده واسلوبنده‌ده باشقه صمیمیت وممتازیت واردر .

مؤثر ابیاتی آراسنده وقعهٔ کربلا پك حزین تصویر ایدیلمشدر . اوقادار جانلی لوحه‌لر وجوده کتیرلمشدرکه صنعتك روحی، تمثیلك اینجه‌لکلرینی سوسله‌یور ، اوقویانلری تیتره‌تیور ، دیکله‌ینلری آغلاتیور . ایران پرنسی لساندن پیغمبر اوغلنه سویلتدیکی شو بیتلر چوق علوی ومهیجدر :

شهر بانو [١] کوریجك جسم حسینی بی‌سر
ناوك دشمن ایله هریانی غربال مثال
آلوب آغوشنه اول پیکر خون آلودی
دیدی ایواه حسینم سکا نولدی نه بوحال
نه ایچون خاکه دوشوب قانه بویاندك بویله
نه‌در ای مونس جان سنده بوحالت سویله

. . . .

سن نهال چمنستان دل حیدر ایکن
قرهٔ باصرهٔ حضرت پیغمبر ایکن
شمع خلوتکدهٔ خانهٔ راز ملکوت
صدف معرفت لم یزله کوهر ایکن

. . . .

بنی بو درد ایله انجام بیراقدك کیتدك
جکرم آتش حسرت ایله یاقدك کیتدك

دها آشاغیده زین العابدین حضرتلرینك فریادلری کلیور :

بو مروتمی که آل قانه بویانسون جسمك
آدمك قلبی دایانماز بوکا اولسه پولاد
حیف کیم اولدی، أسوب صرصر کین دشمن
خرمن سلسلهٔ آل محمد برباد
فلمن بعدك اشکو المی یا ابتی
کیف امسی فرحاً نارك تکوی الاکباد[٢]
بورواییکه پدرسز قالدیم بویله یتیم
نه مصاحب ، نه موافق، نه رفیق ونه ندیم

مابعدی وار اوده‌مشلی خواجه زاده

م . معمر

(تصحیح)

کچن نسخه‌ده‌کی نورس مقاله‌سنك ایکنجی ستوننك یدنجی سطری بروجه آتی تصحیح اولونور: « بغدادده اردو محاسبه‌جیلیکنده دها صوکره شمنیده ایکنجی اردو محاسبه‌جیلکنده بولوندیغی »

م . ف

---

[١] ایران کسرامی یزدجردك قیزی وحضرت حسین رضی‌الله عنهك زوجه‌سی .

[٢] ترجمه‌سی: باباجغم ! سندن صوکرا المدن کیمه شکایت ایده‌یم . سنك آتشك جکرلری داغلارکن بن ناصل فرحلانه‌بیلیرم .

مطبعهٔ عامره (محفل) مدیر مسئولی: طاهر المولوی

عدد : ٥٦ جلد : ٥ دینی ، علمی ، ادبی ، اجتماعی جمادی الآخره ١٣٤٣

محفل

ذی القعده ١٣٣٨

مجموعهٔ اسلامیه سی

مرکز توزیعی: باب عالی جاده سنده ([illegible]) کتبخانه‌سی ایله (ییکی یوردکیه) مطبعه‌سی

اداره‌خانه‌سی: باب عالیده (ییکی یوردکیه) مطبعه‌سی قارشیسنده‌کی دائرهٔ مخصوصه

صاحبی ، مدیری ، محرری

شرائط تحریر : اسلامك نفعنه خادم یازیلر مع التشکر قبول ونشر اولونور . یازیلر شخصیتی دکل، یازیشی مادیق نظر دقته آلینیر . کوندریله‌جك آثار اوقوناقلی ومختصرجه یازلمش اولمالیدر. کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ سیراسیله درج ایدیلیر.

شرائط اشترا : هرسنه‌ده ترتیبی وایکنجی آلتی آیلقده اعتباراً آبونه قیدایدیلور. سنه‌لکی ، اون ایکی نسخه اولمق اوزره پوسته اجرتیله برابر (١٠٠) ، آلتی آیلغی : (٥٠) غروشدر . ممالك اجنبیه ایچون ٢٠ و ١٠ غروش علاوه‌سی لازمدر.

نسخه‌سی : ١٠ غروشدر

مجموعه‌نك یکی سنه‌لره عائد و پك چوق معلومات مفیده‌یی حاوی اولان نسخه‌لری منتظماً دیکیلمش واوزرلرینه قالین بر قاپاق کچیریله‌رك مجلد کتاب حالنه کتیرلمشدر. خیرالانیس اولابیله‌جك بو نفیس کتابلردن برنجیسنك موجودی بیتمش ، ٧ - ١٢ نجی نسخه‌لری پراکنده اولارق قالمشدر . هر نسخه‌سی ١٠ غروشدر .

٣، ٢ و ٤ نجی جلدلرك بدلی‌ده پوسته اجرتیله برابر یوزر غروشدر . طوغریدن طوغریه اداره‌خانه‌یه ٢٠٠ غروش کوندریلدیکی صورتده هر اوچ جلدی یوللانیر .

محفل ١٣٣٨

آتیده محرر کتابلرده ، محفل مجموعهٔ اسلامیه‌سی اداره‌خانه‌سنده صاتیلمقده‌در

	محرری :	پوسته اجرتیله برابر فیاتی :
حضرت پیغمبر ک زمانی	طاهر المولوی	١٢,٥ غروش
جهاد اکبر	میلاس مفتیسی صادق افندی	٧٥ »
موضح علم کلام درسلری	ملی تدقیقات شرعیه اعضاسندن عمر نصوحی افندی	٧٥ »
دین اسلامده منع مسکرات	فاتح درسعاملرندن اسکلیبلی عاطف افندی	١٢,٥ »
تستر شرعی	» » »	٧,٥ »
فرنك مقلدلکی	» » »	١٢,٥ »
نظر اسلامده زنکینلکك موقعی	احمد نظمی بك	٢٥ »
تنشیط الحبین	شیخ الیف افندی	٢٥ »
الکلمات الجمله	»	٣٠ »
حسن وعشق	شیخ غالب	٢٠ »
نظم واشکال نظم	طاهر المولوی	٣٠ »
هند ماساقری	»	٣٠ »

عدد :٥٦ جلد : ٥ دینی، علمی، ادبی، اجتماعی رجب ١٣٤٣

محفل

ذی القعده ١٣٣٨

مجموعهٔ اسلامیه سی

اداره خانه سی:
باب عالیده
(یکی تورکیه)
مطبعه سی فوقنده کی
دائرهٔ مخصوصه

مرکز توزیعی:
باب عالی جاده سنده
(اتحاد تجارت)
کتبخانه سی ایله
(یکی تورکیه)
مطبعه سی

صاحبی ، مدیری، محرری:

شرائط تحریر :
اسلامك نفعنه خادم یازیلر مع التشکر قبول و نشر اولونور . یازانك شخصیتی دکل، یازینك ماهیتی نظر دقته آلنیر. کوندریله جك آثار اوقوناقلی و مختصرجه یازلمش اولمالیدر. کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ سیراسیله درج ایدیلیر.

شرائط اشترا :
هر سنه نك برنجی و ایکنجی آلتی آیلقندن اعتباراً آبونه قید اولونور. سنه لکی : اون ایکی نسخه اولمق اوزره پوسته اجرتیله برابر (١٠٠) ، آلتی آیلغی : (٥٠) غروشدر . ممالك اجنبیه ایچین ٢٠ و ١٠ غروش علاوه سی لازمدر.

مندرجات:

آثار منتشره :

اخلاق درسلری

تورکیه جمهوریتی دیانت ایشلری رئیسلکنك فاتحهٔ نشریاتی اولمق اوزره بالاده کی سر لوحه ایله مفید بر اثر نشر ایدیلمشدر. محرری: ریاست مشارالیها هیئت مشاوره اعضاسندن فاضل کمالاتپرور آقسه کیلی احمد حمدی افندیدر. مندرجاتندن بر قسمنی نمونه اولارق ان شاء الله کله جك نسخه یه درج ایده جکمز بو کتاب جلیلك مطالعه سندن استفاده اولونماسنی قارئلرمزه توصیه ایلرز .

فرنکی، بل صغوقلغی

محرری : دوقتور حسن رشاد

فرنکی و بل صغوقلغی، آلقولیزم ایله ورم کبی نفوس عمومیه اوزه رنده اك زیاده تخریبات یاپان خسته لقلردر «پك چوق فجایع تولید ایدن و پك چوق عائله اوجاقلرینی » سوندورن بو امراضه قارشی تحفظ چاره لرینی چوغمز بیلمیورز. نشر ایدیلن آثارك قسم اعظمی ، طبی اصطلاحاتی فضله جه حاوی بولندیغندن قطعی اولارق بیلنمسی لازم کلن معلومات اونلرك مطالعه سندن الده ایدیله میور. طب فاکولته سی سریریات جلدیه و افرنجیه معلمی دوقتور حسن رشاد بك افندینك اخیراً نشر ایتدیکی بو قیمتلی اثر، عین موضوع اوزه رینه تألیف اولنمش آثاره بر چوق نقاطدن فائقدر. مؤلف مقدمه سنده دییورکه :

« آنجق ایکی فورمه لق بر رساله تشکیل ایده بیله جك قدر کوچوك اولان بو اثرجك، فرنکی و بل صغوقلغی حقنده قیمتدار مشاهده لرمدن بعضیلری ایله ده تزیین

نسخه سی: ١٠ غروشدر

محفل مجموعهٔ اسلامیه سی

نشریاتی :

١

مناجات حضرت مولانا

اسکدار مولویخانه سی پوست نشین فاضلی شیخ احمد رمزی افندی حضرتلرینك همتیله مثنوی شریفدن جمع ایدیلمش و بر رساله شکلنده باصدیریلمشدر . فی ١٠٠ پاره

٢

حسن و عشق

شیخ غالب مرحومك پك مشهور اولان اثر ابداعیدر . کنجلك غلیانیله استانبول ظرافتنك و مولویلك نزاهتنك امتزاجنی ، بر ده دقایق شعریه ایله حقایق صوفیه نك اندماجنی کوسترن بو غرا منظومه ده باصیلمش و صوکنه طاهر المولوی طرفندن شیخ مرحومك مختصر بر ترجمهٔ حالی علاوه اولونمشدر . پوسته اجرتیله برابر ٢٠ غروشدر .

٣

هند ماصاللری

هند ادباسندن (عنایة الله خان دهلوی) نك (بهار دانش) عنوانلی کتابندن تلخیصاً ترجمه ایدیلمش لطیف بر طاقیم افسانه لردن عبارتدر. بهار دانش، وقتیله نامق کمال بك مرحومك آتشین قلمیله ترجمه یه باشلانیلمش و بر قسمی ابوالضیا کتبخانه سی میانده نشر اولونمشدی.

کمال بك کبی بر ادیب اعظمك نظر تقدیرینی جلب ایتمش اولان بهار دانش؛ عباراتنك آهنك سلاستی، تشبیهات و استعاراتنك کثرتی، بالمناسبه یازیلان ابیات و قطعاتك لطافتی اعتباریله غایت رنکین و زنکیندر. (هند ماصاللری) نده ده طاهر المولوی طرفندن بو سلاست و لطافتك ساده بر لسان ایله محافظه سنه و خصوصیله ترجمه قوقوسی بولوندورماماسنه چالیشیلمش، آثار منظومه عیناً نقل ایدیله رك لسانمزك شیوه سنه کوره ماللری یازیلمشدر .

« هند ماصاللری » شرقك تخیلاتنه کوره ترتیب ایدیلمش ، چوجوقلقده کی مسموعاتمزه لفظاً بزه ده مونس بولونمش حکایه لری محتویدرکه خلاصهٔ مندرجاتی بر وجه آتیدر :

«هند پرنسلرندن (جهاندار) اسمنده بر شهزاده، آولانیرکن بر طوطی کوروب صاتین آلمش و سرایینه کتیرمش، کوزده سیله عاشقانه مصاحبت ایدر و قیزك «بنم قدر کوزه ل وارمی ؟ » طرزنده کی ادعای ملاحتی

اولدیغندن، قارئینه حجمنك چوق فوقنده قطعی و صریح فکرلر ویره‌جکدر. مندرجاتنك بلااستثناء کس طرفندن آکلاشیله بیلمسی ایچون طی افاده‌لردن ممکن مرتبه توقی اولندی. بو خصوصده موفق اولدیغمی مقاله حالنده انتشاری اثناسنده مطالعه ایله‌ین ذواتك ویردکلری تأميناتدن استدلال ایتدم.»

وجیز بر اسلوب ایله یازیلمش اولان بو مفید اثر هر حالده شایان توصیه‌در.

محفل دینی و علمی:

تفسیرلر - مفسرلر

تفسیر بالدرایه مراتبنك تعداد وتبلیغی

و بومناسبتله برخیلی حقایق علمیه‌نك کشف وایضاحی

اولاً: معلوم اولسون که (تفسیر بالدرایه) کندیسنده قطعیاً روایتدن بحث جریان ایتمه‌ین تفسیر دیمك ماهیتنده دکلدر، بلکه او کبی تفسیرلرده بیاناتك مرکز ثقلی درایتدر. یعنی اکثریتله درایةً تحصیل معنایه قالقیشیلیر، احیاناً ده روایت کوپروسندن درایةً تفسیره کچیلیر معناسنده‌در. دیمك که او کبی تفسیرلرك روایتله ممزوج اولدقلری ده واردر.

ثانیاً: ینه بیلمك لازمه‌دندرکه بوراده ایکی شیء واردر. بری: اساس مقصد، دیکری: آکا وصول ایچون باصامقدر. اساس مقصد دیدیکمز: درایته متعلق مفسرینك طبقاتی، آکا وسیله ایسه: درایته متعلق تفسیرك مراتبیدرکه آنلر مفسرینك طبقاتی ودرایتنی بیلمك خصوصنه وسیله‌در. تفسیر بالدرایه‌نك اون مرتبه‌سی واردرکه بروجه آتی بیان اولونور:

تفسیر بالدرایه‌نك برنجی مرتبه‌سی:

قرآن کریمده وقوع بولان تکرارلرك صورت عمومیه‌ده حکمتنی بیاندن صوکرا - برده خصوصیله تکرار اولونمقده بولونان - اسماء حسناء ربانیه، صفات ومشیئت سبحانیه‌یه دائر آیتلری و (سلام) (ایمان) (احسان) (مؤمنون) (محسنون) (ظالمون) (فاسقون) (کافرون) کبی قرآنده تکرار اولونان اوصافك ماهیت لغویه وشرعیه‌لرینی برمقدمه ایله بیان ایتمکدرکه (محمود شیرازی) نك تفسیری مقدمه‌سنده و دیکر تفسیرلردن اکثرینك مقدمه‌لرنده «اسماء الله توقیفیمیدر، مشیئت، رحمت، نزول و سائره کبی صفاتك واجب الوجوده اسنادی حقیقتمیدر، دکلمیدر؟» کبی علم کلامده فصول مخصوصه‌ده بسط وبیان اولونان مباحثك برعصارهٔ اجمالیه‌سی، طرز استادانه‌ده درمیان ایدیله‌رك اشبو مرتبه‌دن تفسیر یوروتولمشدر.

تفسیر بالدرایه‌نك ایکنجی مرتبه‌سی

قرآن کریمی ینه آیات قرآنیه ایله تفسیر ایله‌مکدرکه بوده قرآنده مکرراً سلك بیانه کیرمش اولان، بعض آیاتك دیکرندن اولبابده دها زیاده حائز تفصیل بولوندیغی یرلرده اولور. مثلا برحقیقتك بیانی ایچون بر آیت نازل اولور. تکرار ینه اوحقیقتك بیانی خصوصنده دیکر بر آیت نازل اولور. لکن ایکنجی، اولکندن دها زیاده تفصیل و تبیانه مالك بولونورده ایکنجی، اولکی‌یی تفسیر ایدرك اجمالدن حاصل اولان ابهامی ازاله ایدر و سامعینك نفوس ناطقه‌سنده «اولاً اجمال، ثانیاً تفصیل اوقع فی النفوسدر.» قاعده‌سنجه باشقه بر تأثیر اویاندیریر. بوقبیلدن اولارق آیریجه تفسیرلر بیله یازیلمشدر. دیکر تفاسیرده اشبو (تفسیر القرآن بالقرآن) عملیه‌سی متفرق صورتده اجرا قیلنمشدرکه بعض نمونه‌لرینی کوسترییورز:

برنجی نمونه - (وان یك صادقاً یصبكم بعض الذی یعدكم) یعنی «رسول الله، خبر ویردیکی مواعیدده صادق اولور ایسه سزه وعد ایله‌دیکی

شیء اصابت ایدر» شیمدی شوراده اصابت ایده‌جك شیء؛ عجبا عذاب دنیوی معجلمیدر، یوقسه مؤجلمیدر؟ بوجهت مبهمدرکه اشبو ابهامی، شو حقیقتی تفصیلاً ناطق اولان ینه بو سوره‌نك (المؤمن) آخرنده‌کی (فاما نرینك بعض الذی نعدهم اونتوفینك فالینا یرجعون) آیت جلیله‌سی تفسیر وایضاح ایدییور. چونکه: بو آیتده بویورولویورکه «حبیبم! بن، آنلره وعد ایتدیکم عذابك آنلره فعلاً اصابت ایتدیکنی یا سنك صاغلغکده سکا کوستریرم، یاخود سنی جانب احدیتمه چکوب اماته ایله‌دکدن صوکرا آنلری تعذیب وتنکیل ایدرم. چونکه آنلرك انجامی بکا رجوعلری محققدر» شو حالده بو آیتك شق اولی، آیت اولایی تفسیر و ایضاح ایده‌رك کندیسندن مقصودك عذاب دنیوی اولدیغنی کوستریيور.

ایکنجی نمونه - (فصل لربك وانحر) آیتی (ان صلاتی ونسکی ومحیای ومماتی) آیتیله تفسیر وایضاح اولونیور. شویله‌که: اولکی آیتده‌کی (صل) امرندن عجبا دعا معناسنه اولان صلاتمی مراددر، یوقسه بیلدیکمز نمازمیدر؟ بوراسی مبهم قالیور. لکن ایکنجی آیتده‌کی (نسك) قرینه‌سیله صلاتدن مرادك بایرام نمازی اولدیغی تعین ایدنجه بوراده‌ده اورایه مصروف اولمق لازم کلیور، چونکه: قربان کسمك ده مناسك وعبادات حجدن بر جزء بولونیور.

اوچنجی نمونه - (یرید الذین یتبعون الشهوات ان تمیلوا میلاً عظیماً) یعنی «شهواته اتباع ایدنلر، سزك طریق حقدن عظیم بر صورتده میل وانحرافکزی آرزو ایدرلر». شیمدی شو آیتده‌کی (آرزو ایدنلر) ك کیملردن عبارت اولدیغی مبهم قالیورسه‌ده دیکر آیتده (الم تر الی الذین اوتوا نصیباً من الکتاب یشترون الضلالة و یریدون ان تضلوا السبیل) یعنی «حبیبم! کتاب اللهدن نصیبی اولان اهل کتابی کورمه‌دکمی‌که آنلر، هدایتی ضلاله ده کیشیورلر و سزك ده سبیل هدایتی غیب ایدرك ضلالتده قالمالکزی آرزو ایدییورلر» بویورولارق برنجی آیتده‌کی (آرزو ایدنلر) ك اهل کتاب اولدیغی تعین وایضاح ایدیلیور. برده عصاة مسلمینك کندی ایچلرنده‌کی صالحلرك ضلال و فجورده قالملرینی آرزو ایتمه‌یه‌جکلرندن بوده توضیح مقصده تقویه صورتیله خادم اولاجغنده شبهه یوقدر. داها بر تقویه قرینه‌سی واردرکه اوده آرزو ایدنلرك غائب ضمیریله، مائلینك ایسه خطاب صیغه‌سیله ایراد اولونوشیدر. برآز دوشوننلر حصه‌منداولورلر.

دار الفنون الهیات فاکولته‌سی تفسیر وتاریخ تفسیر مدرسی

برغمه‌لی جودت

ارضك صوك کونی

علم وعرفانله مجهز بولندیغنه وبرچوق شیلر بیلدیکنه مغرور اولان بشریت، نهایت اون بیك سنه‌لك اولکی زمانلره عائد حادثاتدن ویا وقایعدن معلوماتدار بولنه‌بیلمکده‌در. ایکیده برده؛ کچمش بیوك وقایعدن بحث ایدرکن مصرك اهراملرینی، چینك سد کبیرینی، آثوریلرك ابکم واسرارانکیز معبدلرینی، هندك پك اسکی پاغودلرینی، مکسیقانك صنملرینی، اجدادمزك طاش بیچاقلرینی، بالطه‌لرینی، مزراقلرینی تعداد ایدرز وبونلرله نوعما غرورلانیرز! فقط هیهات؛ بونلر درت بش بیك ایله اون بیك ونادراً یکرمی بیك سنه اولندن دها اسکی برتاریخه مالك دکللردر. حتی یوز بیك سنه اولسون! حالبوکه دورهٔ ابتدائیه‌یه قدر اولان مدتی یکرمی میلیون سنه تعداد ایتمکده‌یز. کریده قالان ١٩,٩٠٠,٠٠٠ سنه‌لك زمانه عائد وقایع ارضیه نه‌اولدی؟ اسرار انکیز حادثاته معروض قالدیغنه، اوزرنده خاطر وخیاله کلمز وقایعدن بیکلرجه‌سنك کلوب کچدیکنه هیچ شبهه اولمیان سیاره‌مزك بو

ابده‌كی صحائف تاریخیه‌سنی سزه کیم اوقویاجق ؟
ئه‌وت.. هپ عدم معلومات، هپ زیاده مجهوللی و
معمالی حادثات! ایشته بشرك بوقدر بوبورلندیکی
قدرت وغرورلاندیغی قوت دائما هپ بویله «محکوم
اسرار طبیعت‌در ! »

عجبا ارضی طوغوران وسینه‌سنده بسله‌ین
کونشمزك بر سحابیه حالنده اولارق فضانك دخان
عمومیسندن آیریلماسی [سورة فصّلت. آیت ١١]
[ثم استوى الى السماء وهى دخان...] نه قدر عصر
اوّل وقوعبولمشدر؟ وکذا نه‌قدر عصر صکره
شیمدیکی شمسمز تشکل ایده‌بیلمشدر؟ ونه‌قدر مدت
دها نشر ضیا ایده‌بیله‌جکدر؟... برنجی سؤاله جواباً
بعض ریاضیونك ارائه ایلدکلری پك بیوك بر رقمی
قارئینه بز دخی سویلیه بیلیر ایدیسه‌کده، بونك
صحتی حقنده‌کی قناعتمز اودرجه‌ده صاغلام اولمادیغندن
قطعی اولارق او بیوك عددك مسئولیتنی درعهده
ایده‌مدك. ایکنجی سؤاله‌دخی یوقاریده‌کی کبی صاغلام
اوله‌رق بر شی سویلیه‌مز ایسه‌کده اوچنجی سؤاله
اولدقجه قطعی رقملر ارائه ایده‌بیلیرز. چونکه: بو
صکره‌کنده‌کی حسابات؛ بر طاقم تجارب وحادثات
طبیعه‌یه استناد ایتدیریله بیلمشدر !

خبر ویره‌لم‌که؛ بو مدت چوق دکلدر. آنجق
٢٠ : ٢٢ میلیون سنه قدر بر شیدر. یعنی شمسمزك
دها اوّل عمرینه خاتمه چکلمزسه بوقدر سنه صکره
ضیا وحرارتنی غائب ایده‌جك وقطراً نصف درجه‌ده
کوچوله‌رك بویوك برسیاره حالنه کچه‌جکدر. ارضمزه
کلنجه، شمس قدر عمری بولنمادیغی، بناءً علیه دها
اوّل مقدراتنی ادراك ایلیه‌جکی شبهه‌سزدر! یعنی
بوقدر قدمه مالك اولان ارض، عجبا هپ بویله
یشیل چایرلقلره، فوق‌العاده کوزل منظره‌لره، بر
ادای مخصوص ایله اوچوشان قوشلره مالك
اوله‌رق الی‌نهایه دوام ایده‌جکمیدر؟ بوسؤاله منفی
اوله‌رق جواب ویره‌جکز ! مادام‌که:

« ارض طوغمشدر؛ البته بر کون ئوله‌جکدر! »

او وقت اوزرنده هیچ بر ذیروح، هیچ بر یشیللك،
هیچ بر نبات و آغاج وحتی هیچ بر مخلوق بولنمایاجق،
ومیلیونلرجه عصرلق تاریخه مالك بولنان سیاره‌مز،
آوروپالیلرك ظنلری خلافنه اوله‌رق بر آنده یوق
اوله‌جقدر. بو حال ایسه؛ مصادمه‌در.

مصادمه دیدك! ئه‌وت؛ مصادمه. هم یوق،
هم‌ده تکرار وار اولمق ایچون ایکی وجهلی بر معماء
بر قوت وبر واسطه‌در. بناءً علیه بزده ارضك
صوك کونی، وصور وقوعیه‌سی حقنده براز تعمیق
کیفیت ایده‌لم: بو بحثه باشلامادن اول عرض ایده‌لم‌که
ارضك صوك کونی ایله بشریتك انقراض کاملی
آره‌سنده پك بیوك فرقلر بولنمقله برابر بز بورالده
هر ایکیسنی بر معناده قوللانه‌جغز. زیرا آشاغیده
ذکر ایلدیکمز آیات کریمه‌نك اخباراتندن پك کوزل
آکلاشلمقده‌درکه قیامت دنیلن حادثهٔ عظماء، یعنی
ارضك بشقه‌سیله بالمصادمه ئولمسی وطولاییسیله
بشریتك وبالجمله مخلوقاتك دخی دفعةً محو وهلاك
اولماسی بر آنده وقوعبوله‌جقدر !....

دیمك‌که ارض، کندی کندینه ئولونجه‌یه قدر
بر عمر طبیعی کچیرمیه‌جك وفضاده امثالی نادراتدن
اولمیان مصادمه ایله وقتندن اول پارچه‌لانه‌جق
وسحاب مضی حالنه کچه‌جکدر.

بو بابده‌کی آیات کریمه‌دن خبردار بولنمیان
اوروپالیلر ایسه بالطبع ارضك صوك کونی ایله
بشریتك انقراض کلیسی بربرندن آییرمقده‌درلرکه
آنلر بو ظنلرنده حقلیدرلر ! زیرا هر هانکی بر
حادثه ایله سطح ارضده تك بر انسان قالمدیغی حالده
ارض؛ کمافی‌السابق هر درلو فعالیته دوام ایده‌بیلیر!
یعنی هر هانکیسی اولورسه اولسون بروجه آتی

احتمالاتك ظهورنده بشریت تام معناسیله دفعةً
اورته‌دن قالقار وتعبیر شرعیسیله حضور رب‌العالمینده
حساب ویرر. مابعدی وار

خریطه دائره‌سی نیرنکی شعبه‌سی مدیری
ارکان حرب میرآلایی
عبدالرحمن

تصحیح: کچن نسخه‌ده و ١٢٠ نجی صحیفه‌نك
١٥ نجی سطرنده‌کی (مواد فنیه) ترکیبی (مواد
فردیه) و ١٩ نجی سطرنده‌کی (+) اشارتی (×)
اولاجقدی.

اعظم واصغر نامتناهی

قدماء کائناتك بیوکلکی حقنده برفکر ویره بیلمك
ایچون؛ برجسمك سمادن أرضه طقوز کون،
طقوز کیجه‌ده سقوط ایده‌جکنی سویله‌مشدی.
شوموهوم ارتفاعك ارضمزه الك یاقین اولان قمرك
مسافه‌سنی تشکیل ایده‌میه‌جکنی قولایلقله حساب
ایده‌بیلیرز. یاریم عصردنبری هیئتشناسلرك کمال
موفقیتله اجرا ایتدکلری تدقیقات سایه‌سنده سمانك
وسعتی حقنده معلوماتمز تزاید ایتدی: بوکون
بیلیورزکه هر یلدیز بر کونشدر. سیاره‌مزه
الك قریب اولانك مسافه‌سنی ضیا سرعتیله ـ ثانیه‌ده
اوچ یوز بیك کیلومترو ـ درت سنه اوچ آیده
قطع ایدر. ینه بیلیورزکه کونش أرضدن برمیلیون
اوچیوز بیك کره بیوکدر. براق یاز کیجه‌لرنده
نظرمزه چارپان نجوم زاهره‌دن بردانه‌سنی، مثلا
(شیلیاق) جملهٔ کوکبیه‌سنده‌کی (نسرالواقع)
کوکبنی انتخاب ایده‌لم. بویلدیز بزدن ٢٣٧ تریلیون
کیلومترو‌ده (یعنی ضیانك ٢٥ سنه‌ده قطع
ایتدیکی مسافه‌ده) بولنیور. فکراً بومسافه‌یه
واصل اوله‌بیلیرمی یز؟.. بلکه.. اویله ایسه عینی
استقامتده دها اوزاغه کیده‌لم. بواوفاق (شیلیاق)
جملهٔ کوکبیه‌سنه باقالم:

فلکیونك (بتا) و (غاما) تسمیه ایتدکلری
ایکی یلدیز آره‌سنده تله‌سقوب ایله حلقوی
برسحابیه مشاهده اولونورکه نسرالواقعدن عظیم
برمسافه‌ده وحال تکونده اولان بر «منظومه»در.
براز ایلریده نظریمز، دیکر برسحابیه‌یه، دها
طوغروسی بر یلدیز کومه‌سنه چارپار. بوکونش
ییغیننده فوطوغرافی واسطه‌سیله اوتوز بش بیك
یلدیز تعداد اولونمشدر. یا بزه اولان مسافه‌سی؟
٩٤٦ قاتریلیون، یعنی ضیانك یوز بیك سنه‌ده
قطع ایتدیکی مسافه! قطری ایسه کهکشانککی
ایله قابل قیاسدر. ایشته دیکر برعالم...

نسرالواقعدن اعتباراً و (شیلیاق) سحابیه‌سندن
کچه‌رك میلیارلرجه کیلومترویی فکراً قطع ایده‌لم.
یولمزك اوزرنده محواولمش عالملره، اجرام منورلقلرینه
تصادف ایلرز. فقط بی‌حدود مسافات بربریی
تعقیب ایدییور... آرتق أرض وبتون منظومه‌مز
کوزدن نهان اولدی، صاری کونشمز کوزله
کورولمیه‌جك بریلدیز مرتبه‌سنه ایندی. فقط
نره‌ده‌یز؟ بر آدیم بیله ایلریله‌مدك!...

فکر بشرك ادرا کدن عاجز بولندیغی شو
مسافاته عالملر «اعظم نامتناهی» اسمنی ویرمشلردر.

* * *

اعظم نامتناهیدن بلکه فضله ذهنلریمزی اشغال
ایتمسی لازم کلن برمسئله واردر که اوده «اصغر
نامتناهی»در. بیوك عالم (هانری پوانقاره) (علمك
قیمتی) نامنده‌کی لایموت اثرنده دییورکه:

«... بزسمانك نظرمزده بیودیکنی کوردك
ولاینقطع بیومکده اولدیغنی‌ده کوریورز. چونکه
بیلیورزکه کونش أرضدن ١٥٠ میلیون کیلو مترو
مسافه‌ده وبزه الك قریب بولنان کواکبك بیله بزه
اولان مسافه‌لری بوندن یوز بیکلرجه دفعه دها
زیاده!.. اعظم متناهی‌یی تماشایه آلیشمقله اصغر

نامتناهی‌یی‌ده آکلامغه براستعداد پیدا ایتدك . »

فی‌الحقیقه‌صوك زمانلرده‌حکمتشناسلرك تدقیقاتی سایه‌سنده یار قدیمز اولان‌ماده ایله آرتق « حجاب استتار » آلتندن کوروشمیورز . متقدمین ، ماده حقنده اوزون اوزادی‌یه مناقشه‌ده بولنمشلردر . برقسمی ؛ الی‌النهایه قابل تجزی اولدیغنی، دیکرلری حقیقتده هرجوهرك غیر قابل انقسام پارچه‌لردن (ذرات) دن عبارت بولندیغنی ادعا ایتمشلردی . متعدد ذره‌نك برآرایه کلمسی (جزء فرد) ی تشکیل ایلیه‌جکدی .

اقتدار وصددیمز خارجنده اولدیغی ایچون بوراده بز برمناقشهٔ‌فلسفیه‌یه کیریشه‌مه‌یز. فرید بك افندی‌استادمز (وحدت وجود) نامنده‌کی قیمتلی اثرنده بوبابده لازم کلن ایضاحاتی‌ویرمشدر. بز آنجق علوم مثبته‌نك ماده‌یه دائر ویردیکی صوك معلوماتی قید ایتمکله اکتفا ایلیه‌جکز ! «معلومدرکه آلتون ورقچیلری ، قالینلغی میقرونك اونده بری [*] اولان‌اوراق‌اعمال‌ایدرلر. بوندن ایلریسنه کیده‌مزلر. زیرا عملیاتده قابل دکلدر . اوحالده بو اوراقی تشکیل ایدن آلتون ذراتنك قطری میقرونك اونده بردن دها دوندر .

صابون کوپوکلرنده بعض اقسامنك قالینلغی میلیمتره‌نك آلتی میلیونده بری اولدیغی دقیق الات اعانه‌سیله آکلاشیلمشدر. دیکر طرفدن‌را کدصویك سطحنه یاییله‌جق اولان زیتون یاغی طبقه‌سنك قالینلغی تعین اولندقدن صکره مایعده‌کی ذره‌نك ثقلتی غرامك میلیارده برینه مساوی‌اولدیغی حساب اولنمشدر . فقط زیتون‌یاغی؛قاربون، مولدالحموضه ومولدالماءدن متشکل بولندیغندن بسیط برحساب ایله مذکور اجسامك ثقلتی‌ده الده ایدلمشدر : مولدالماءك برذره‌سی غرامك تریلیونده بری قدر برآغیرلغه مالکدر !

[*] برمیقرون ، میلیمتره‌نك بیکده بریدر .

ویردیکمز ایضاحات ایله یالکز ذراتك اوفاقلغنه دائر سطحی برفکر ایدینیله‌بیلیر . لکن الیوم دها فضله‌سنی اوکرنه بیلدك : برمولدالماء ذره‌سنك قطری میلیمتره‌نك میلیونده برینك یوزده اون دردندن زیاده دکلدر. بویله اولمقله‌برابر برسانتیمتره مکعبی مولدالماءك احتوا ایتدیکی ذرات بربری آرقه‌سنه وضع اولنورسه ٤ میلیون کیلو مترولق برطول، یعنی یوزدفعه أرضك چوره‌سی، یاخود تقریباً اون دفعه أرضك قمره اولان مسافه‌سی ـ حاصل اولور .

سویلدکاریمز ، ماصاللرده‌کی مبالغه‌یی‌ده کچییور. مع‌مافیه بوکشفیات ایله حیرتمزی موجب اولان وقایعك صوکی کلمه‌مشدر . فی‌الحقیقه ایقس شعاعاتی وبالخاصه (رادیوم) ك تدقیقی اثبات ایتمشدرکه ذره ماده‌نك اك اوفاق پارچه‌سی دکلدر . هرذره دها کوچوك قسملردن متشکلدر ـ اونی بیوله‌جك اولورسه‌ق بر « منظومه » الده‌ایده‌رز ـ مرکزده برکونش ، اطرافنده دور ایدن سیارات واردر. ذره‌نك شمسی « نوات » سیاره‌لری « الکترون » تسمیه اولنمشدر .

« نوات » اجسامه کوره ده‌کیشیر. مثلا دمیر ذره‌سنك نواتی قورشونككنه بکزه‌مز . فقط الکترونلر عین جوهردن عبارت ایسه‌ده عددلری تحول‌ایدر: مولدالماء ذره‌سنك نواتی بر، قاربونككی درت ، فلورككی اون یدی‌در الخ . . .

بومینی‌مینی عالملر دائمی حرکتده‌در. هرالکترون مدارینی‌عظیم‌سرعتله‌قطع‌ایدر. خارجی برتأثیرك آلتنده عائد اولدیغی منظومه‌دن آیریله‌جق اولورسه صاپان ایله آتیلان برطاش کبی ـ ثانیه‌ده ١٥٠٠,١٠٠,٦٠ بعض کره ٢٩٠٠ کیلومترو سرعتله فضاده حرکت ایده‌جکدر .

حکمتشناسلر ماده‌نك برقدرتی اولدیغندن متمادیاً بحث ایدوب دوریورلر. ادعالرینك اساسی ذکرایلدیکمز حالدن ایلری کلمکده‌در. برمیلیغراملق ماده، برالکترون سرعتیله حرکت ایتدیکی زمان حائز اولدیغی قدرت، یوزطونلق یکرمی اکسپرس قطارینك قوتنه معادل اولدیغی حساب اولنمشدر .

بشریت، ماده‌ده‌کی قدرتدن استفاده ایتمکه موفق اولدیغی زمان کومور ، پترول ، ضیا وحرارت شمسه آرتق احتیاج حاصل اولمیه‌جق وماده‌نك « تکاثف ایتمش برقدرت » دن عبارت اولدیغنی ایلك دفعه کشف ایدن فرانسز حکماسندن (کوستاولوبون)ك دیدیکی کبی « مسائل اجتماعیه اورته‌دن قالقه‌جقدر » فقط اعماردن زیاده تخریبده موفق اولان انسانلر بلکه‌او عظیم قوتلری، واسطهٔ امحااولارق قوللانه‌جق حتی‌اوزرنده‌کی‌یشادقلری سیاره‌یی‌ده‌پاطلاته‌جقلردر.

سعدی



محفل اجتماعی :

آناطول فرانس‌ك وفاتی مناسبتیله

بوجنازه مراسمنده بزم ایچون شایان امتثال برحرکت وار: اهالینك اجتماعی‌تربیه‌سی. پولیسلر، جاده‌نك ایکی طرفنه دیزیلدیلر . فقط هیچ بری آرقایه کیدك ، ایتیشمه‌یك ، کریله‌یك ! دیمه‌دی . خلق‌ایسه بواخطاراته لزوم کوسترمه‌دی، قورولمش ماکنه‌لی بیکلر کبی حرکت ایتدی .

آناتول فرانسك أولومنده بزم ایچون اهمیتلی بردرس‌ده واردر : ادیب، أولور أولمز اسقاندیناو حکومتلرندن آمریقای جنوبی دولتلرینه قدر تعزیت تلغرافلری‌چکیلدی، حتی فرانسز دشمنلغنی حالا محافظه ایدن آلمانلردن بیله تعزیت وجلنك کلدی . بونه‌دن ؟ بوقدر مختلف وغیر متجانس عنصرلرك سیاسة برفعلده برلشمه‌لری و فرانسه‌یه برجیله اولمق اوزره‌بوحرکتده بولنمالری پك‌ده قابل دکلدر. بو آنجق آناتول فرانسك بوملتلر طرفندن طانینمش وتقدیرایدیلمش اولماسیله تفسیر ایدیله‌بیلیر. نصل‌اولورده آناتول فرانس، شمال قطبندن‌جنوب قطبنه‌قدر صیره‌لانان ملتلرطرفندن طانینیوروتقدیر ایدیلیور ؟ ایشته بزم ایچون آراشدیریلاجق نقطه بوراسیدر. مثلا نیچون بزم‌شاعر اعظممز عبدالحق حامد، لایق‌اولدیغی جهانشمول شهرته مالك‌دکلدر. نیچون علی‌العموم شرق شاعر وادیبلری وبویوك آداملری‌ساده شرقك بیکانه‌لکنده مدفون ومنسی بولنیورلر ؟ ساده بوخصوصده عمر خیام ایله شیخ سعدی‌یی آییرمق لازمکلیر . عمرخیامك رباعیلریله شیخ‌سعدینك‌بعضی‌حکایه‌لری ـ بزم‌طرفمزدن دکل‌ـ غربلی مستشرقلر طرفندن ترجمه ایدلمشدر . عمر خیامك آمریقاده طبع ایدیلمش مترجم رباعیاتنی برانکلیز کتابجی دکاننده کوردم . اونه نفیس طبع ایدی یاربی!. اوکتابی باصمق دکل آ ، صاتین‌آلمق بیله بزده‌هربیکتیك کاری‌دکل. بزم موزه‌لرمزده‌کی عددندن دها فضله اجنبی موزه‌لرنده بولنان ال یازیسی آثار عتیقه قرأن کریملردن باشقه شرقك هیچ براثری، رباعیات خیامك آمریقاده باصیلدیغی نفاستده باصیلمامشدر. اوقدر تمیز واوقدر شیق‌که أل ایله طوتمایه قیامازسکز .

شمدی سزه صورارم شرقك مخلداتی، نفائس آثاری ساده عمرخیامك رباعیلری وشیخ‌سعدینك حکایه‌لرندنمی عبارتدر ؟

نیچون طانمیورز ؟ چونکه کندیمزی طانیتمیورز . تورکیه‌دن دیشاری آیاغکزی آتار آتماز همان بونك فرقنه واریرسکز . مملکتمز وبزلر حقنده کندی لساننده اك چوق یازیلان مملکت فرانسه اولدیغی حالده حالا بکا استانبولده حرمکده قاچ

قادین بیراقدك‌ده كلدك؟ دیه صوروبولر. كیمسه‌یی بكار اولدیغمه ایناندیرامایورم.

بوتون بونلردن چیقارمغه مجبور اولدیغمز نتیجه بر آن اول كندیمزی أیل‌عالمه طانیتمق، یعنی عصری افاده‌سیله پروپاغاندا یاپمق لزومیدر. فقط بری چیقوب‌ده هی‌افندی! كندیمزی أیل‌عالمه‌طانیتمقدن بحث ایدییورسك، اولا بز بركره كندی كندیمزی ایجه طانیورمی‌یز ویا طانیدقمی! دیرسه نه جواب ویره‌جكم؟

پارس ١٩ تشرین اول ٩٢٤

رشید مظهر

پارسده أولولر بایرامی

مخابرمخصوصمزدن ـ بوكون Toussaiut یعنی أولولر بایرامی ایمش. هریر قپالی. أولولر بایرامنی تصل كچیردكلرینی كورمك هرحالده اهمیتدن عاری دكل. بونك‌ایچون‌قبرستانلردن برینه كیتمك‌لازم. یوللرده برده‌كیشیكلك، تراموای واوتوبوسلرده‌فضله قالابالق، قپولرینه فضله برهجوم وار. مترو دهازیاده طیقلم اولمش. هركس چیچك طاشیور. اك چوق كورونن قاسم پاتلری. نه‌قدرده بویوك چیچكلر، هپسی بربرندن كوزل. بوقرزانته‌ملری اوستلرنده طاشیان بعض‌كوكسلرده نه نفیس، نه طبیعی‌وطاتلی بر اویغونلق، بو أولولر دكل دیریلر بایرامی! (پرلاشه‌ز) استاسیوننده مترو،بش واغونلق‌یوكنی بوشالتدی. كنج اختیار، قادین، اركك، چولوق چوجوق مردیونلری چیقیورز. صانكه چیچك تارلاسنده ایمشزكبی‌هركس‌چیچك ایچنده‌یورویور. قپونك طیشنده‌ده آیری برقالابالق، هركسك‌ألنده ویا قوجاغنده دمتلر وار. جاده‌ده یریر، طبق ایوب‌سلطانده قربان بایراملرنده‌مزارلقلر جوارنده قویون سورولری كبی، چیچك سركیلری وار. قبرستانك اطرافی دیوارله محدود، قپونك اوكنده برپولیس. كیرنلر صاغدن كیرییور، چیقانلرده صولدن چیقیور. ذاتاً یول ومردیون بر پارمقلقله ایكی‌یه بولونمش. هركس جدی. قبرستانك خریطه‌سی بزم پارقلرك‌چیچك قوپارلماسی‌ممنوعدر دیه یازیلی‌اولان لوحه‌لری كبی مختلف یرلرده‌موجود. یوللر، پاكت طاشلریله دوشنمش. آزچوق یوقوشلر ومنتظم پاصاماقلی مردیوه‌نلرده وار. بر قاچ چشمه‌ده كوزه چارپیور.

یوللرك ایكی طرفنده اوداجقلر وار، داملری سیوری، اوزاقدن باقنجه یان یانه دیزلمش آری قوواناری حسنی‌ویریور. قورشونی، فقط سیاهمسی كیرلی قورشونی رنكده. بونلرك اطرافنده قبرلر وهیكللر. بوراسی برمقبردن زیاده هیكل، ستون وآبده‌مشهری. اسملری بزه‌قدر طانینمش مشهور كیمسه‌لرده وار.

طاشلرك كیرلی ومغموم طوروشلرینی اوبك اوبك‌سرپیلمش‌تازه چیچك‌رنكلری‌جانلاندیرییور. كوز كوره بیلدیكنه طاش وچیچك، صانكه چیچك یاغمش. هرطرف تمیز. یبانی اوتلر فلان یوق. آغاچلر چیپلاق. (قیشه یاقلاشیورز) فقط یرده یاپراقلرده یوق، سوپورولوب تمیزلنمش. بوچیچك بوللغنه، هیكل وستون بوللغنه رغماً ینه برمزارلق روحی موجود، ینه خرابی‌یه دوغری بر چوكوش حسی دویولیور. مثلا بعضی مقبرلرك دمیر قپولری كیم بیلیر قاچ‌سنه‌در آچیلمایه آچیلمایه رنكلری اوچمش، اورومجك باغلامش، ایچریده قالمش اسكی بچیم برصندالیه، پاصلی پارمقلقلردن فرق ایدیلیور، چورومك اوزره.

طاشلرینك اوستی یوصون باغلامش. متروك قبرلرده نظر دقتی جلب ایده‌جك قدر چوقجه.

برایكیسنك یازیلری بیله‌سیلنمش. مثلا ١٨٣٢ ده وفات‌ایدن برقوننك‌مزاری‌اویله زائرسزطورویور.

بوتون بونلرله بوراسنك حیاتدن آیری وحیاتله هیچ برعلاقه وآكلایشی بولنمیان برمحیط‌اولدیغنی وكیتدكجه‌عدمه دوغری پارچه پارچه یوق اولدیغنی حس ایدییورسكز.

بوقبرستانك انتظام ونظافتنه، وقور زینتنه، زائرلرك حرمت‌وجدیتلرینه‌رغماً انسان نه اولورسه اولسون‌ینه‌أولنه‌اولیور دیمكدن كندینی آلامیور.[*]

∴

أولولر بایرامنده كوروله‌جك بر شی‌ده بویوك كلیسالرك برنده اجرای آیین ایدی. (مادوله‌ن) كلیساسنه كیتدم. كچ قالمشم. آیینه اشتراك ایتمه‌ینلر، یعنی‌سیرجیلر، اك آرقاده آیاقده، كلیسانك دیكر قسمیله قابل‌نقل تخته مانعه ایله آیریلمش‌یرده طورویورلر. عددلری اولدقجه قالابالق. اكثریسی آمریقالی. اوزاقدن آغیربرهوا چالینیور. موسیقی بعضاً جان‌چكیشیركبی ایجه‌لیور، ایكله‌یور، صوكره ایجه وقالین سسلری مزج ایله آهنكلر چیقارییور. ستون وهیكللرك‌لوشلغنده‌غائب اولیور. موسیقی‌یی بعضاً غیرطبیعی كسكین بر شیقیرتی ییرتیور. برقاچ دفعه تكرر ایتدی. چالینان پارچه ایله اویغونلغی اولمادیغنی قولاغك حس ایتدیكی، آهنك بوزیجی برشیقیرتی. نهایت آكلاشیلدی. باشی آچیق برپاپاس یكی كلنلردن وعبادته اشتراك ایتمش اولمق ایچون كلیسانك اسكمله‌لرینه اوطورانلردن پارا طوپلایور. نهایت‌موسیقی،دعاسی بتیرمشلره مخصوص براطمئنان ایله‌طوردی. پاواش‌پاواش چیقیورلر. تخته‌مانعه‌نك قاپیسندن كچركن برراهبه غایت شیق برطوربا طوتیور. عابدلر اللرینی برجیبلرینه، برده قدیفه طوربایه‌اوزاتیورلر. شاید اجرای ایجابی اونوتانلر اولورسه باشنده، كرنمش لیلك قنادلری كبی، كنیش، قولالی باشلق طاشیان راهبه طوربایی بر شیقیرداتیور.

بورادن كچدكدن صوكره صول طرفده نصاری عزیزلرینك رسملری، قارت پوستاللری صاتیلان وموم آدانان یروار. اوراسنك ده زیارتی «ملجأ ارباب زهد وتقوی»

بورادن سوكره برقاچ یرده طریقت ایچون، كلیسا ایچون، شوایچون دیه یازیلی قوطولر وار. زاهدلری دها فضله ثواب قازانمایه دعوت ایدییور.

١ تشرین ثانی ٩٢٤

رشید مظهر

— تورکستانده حیات و معیشت —

زراعت ۔ . توركستانده مزروعات‌اكثریتله اروا و اسقا صورتیله میدانه كلمكده، باشلیجه: بوغدای، كمبه بوغدایی، آرپه، یولاف كبی أكینلر یتیشدیریلمكده بالخاصه پاموق‌زراعتنه اهمیت ویریلمكده‌در. بوراده غاواچا (یرلی) و آمریقانی اولمق اوزره ایكی‌نوع پاموق موجوددركه برنجیسی ١٠٠ كون، ایكنجیسی‌ده ٧٠ ـ ٧٥ كون ظرفنده حال كمالی بولیور. حقیقةً: بو اولكه‌ده پاموق غایت مبذولدر. وسطی حسابله‌سنوی اون‌میلیون (پود) آمریقانی، اوچ میلیون پود مقدارنده‌ده یرلی پاموق چیقاریلمقده‌در. فقط: بوندن اكثزیاده قاپیتالیستلر استفاده ایتمكده، بالذات چالیشان رنجبرلره ایسه آز بر حصه دوشمكده‌در. عینیله مملكتمزده‌كی رژی اداره‌سی كبی پاموقجیلقده‌ده عادتا انحصار آلتنه كیرمشدر. چونكه بیچاره فقیر

[*] ایرتسی كون غزته‌لر، ساده پارس داخلنده‌كی مزارلقلره ٥٠٤٧٩٨ كیشینك كیتدیكنی یازیورلردی. شهرخارجنده‌كی قبرستانلرایچون بوعددك اك اشاغی برمثلی علاوه لازم كلیر.

محصولنی ایسته‌دیکی فیئاته صاتامیور . بوده تورکستانده جاری اولان برلك،سربستلك دستور. لرینك درجهٔ قیمتنی کوسترمکه کافی دکلی‌در ؟

اوزومجیلك —. اوزومجیلك‌ده‌خیلی‌یولنده‌در. یالکز سمر قند ولایتندن اصغری بر میلیون پود قورو اوزوم آوروپای روسی‌یه سوق‌اولونمقده‌در. (یدی صو ولایتنك سکنه‌سندن مهم بر کتله ، آرمجیلقله اوغراشمقده‌در) .

اورمانجیلق —. تورکستانده آغاجلق آزدر. موجود اورمانلر اودوندن باشقه بر ایشه یاراماز . ابنیه واعمارات ایچون لازمکلن تخته و کرسته روسیه‌دن آلینمقده‌در .

بالقجیلق — . صردریا، آمودریا بویلرنده و بحر خزر ساحللرنده متمکن قیرغیز ، تورکمنلر بالقجیلقله کچینیورلر .

رعی حیوانات —. بو ایش الـڭزیاده تورکمنلر ایله قیرغیز ـ قازاقلرك مدار معیشتنی تشکیل ایدییور . بو کوچبه‌لره (چاروا) آدی ویریلیر ؛ چاروانك بتون سعادتی ، داها دوغروسی حیاتنك درت کوشه‌سی چار تعبیر اولنان : دوه ، صیغیر ، آت و قویون حیواناتنده‌در . فی‌الحقیقه : شو مخلوقاتدن أزهرجهت انتفاع اولونمقده‌در .

مثلا : أتلری ، سودلری ، غدالرینی تأمین کبی یونلرندن البسه ، ده‌ریلرندن آیاق قابی ، قیللرندن ایپ و اورغان یاپیلمقده ، حتی مواد غائطه‌لری بیله محروقات میاننده مهم احتیاجلرینی قاپاتمقده‌در .

أل ایشلری — . یوقاریده عرض ایتدیکم مابه‌الانتفاع اشیا کاملا کندی صنعتلریدر. باشدن آیاغه قدر اولان البسه‌لرینی وجوده کتیردکلری کبی کچه وخالی‌ده اعمال ایتمکده‌درلر .

هله : تورکمن خالیسی دنیاده شهرت بولمش و برنجیلکی قازانمشدر .

معدنلر — . تورکستان،معدنیات خصوصنده اولدقجه زنکیندر . فقط مع‌التأسف هنوز حقیله ایشله‌دیلمه‌مشدر . طوز ، طاش‌کوموری،قورشون و باقیر کبی معدنلر ، مرمر ، فیروزه ، عقیق ، زمرد و امثالی قیمتلی طاشلر بولونمقله برابر (زر افشان) نهری باشلرندن آز مقدارده آلتون ، مرغاب بویندن کوموش چیقاریلمقده‌در .

تورکستانده معدن صولری و طوز کوللری‌ده چوقدر .

تورکستانده وسائط نقلیه :

ده‌میر یوللر — . أسکی یوردیمز اولان شو اولکه‌نك ایکی طرفنی ده‌میر یوللر چویرمشدر . بو یوللر سایه‌سنده مذکور قطعه مدنیت مرکزلری ایله برله‌شمشدر .

بونلرك بریسی : (١٨٨٨) تاریخنده انشاسی ختام بولان اورته آسیا ده‌میر یوللریدرکه بحر خزر (کراسناوودسق) دن اعتباراً عاشق آباد ،مرو، بخارا و سمر قند شهرلرینی کچه‌رك تاشکنده قدر امتداد ایتمشدر .

بو یول‌درت جهته آیریلییور: ١ — .مرودن کوشکه قلعه‌سنه ؛ ٢ ـ .چیرنایف موقعندن‌خوقند و اندجانه ؛ ٣ ـ . خوقنددن نامانکانه ؛ ٤ ـ . نامانکاندن مرغلانه قدر .

ایکنجیسی : (١٩٠٤) ده یاپیلان یولدرکه تاشکنددن تورکستان ، آق مسجد ،قازالی ، آق توبه شهرلرینی بالمرور اورنبورغه‌قدردوام ایدییور. کذلك تاشکنده یاقین (آریص) موقعندن بریول آیریلارق چیمکند ، پشپه‌ك ، آلماتا وسیمی پالات شهرلرینی کچه‌رك‌سیبریاده‌میریوللری‌ایله‌برله‌شمکده‌در.

بو یوللر واسطه‌سیله داخلی‌معمولات خارجه‌سوق، خارجدن‌ده مال ، متاع ادخال اولونمقده‌در . دیه بیلیرزکه بو یوللر سایه‌سنده تورکستان اولکه‌سی تجارت و اقتصاد عالمنده یوکسك موقع قازانمش ـ انشاءالله ـ دهاده قازاناجقدر .

صو یوللری — . بحر خزرك شرق ساحلی ایله غرب جهتی ـ باکو ـ کراسناوودسق ـ شمال ایله جنوب‌طرفی حاجی‌طرخان و ایران ـ آره‌سنده واپورلر دائمی صورتده ایشله‌مکده‌در . آرال دکزنده ـ توقماق آتا ـ مویناق اسکله‌لری ـ ایله شمالده‌کی « آلتی قودوق » موقعی بیننده یولجی و اشیا واپورلری اولدیغی کبی آمودریاده ـ خیوه و بخارا خانلقلری داخلنده‌ده سفائن موجوددر .

باخصوص یازك کوزل زمانلرنده آمودریا واپورلرنده سیاحت ایتمك ایچون آوروپادن بر چوق سیاحین آقین یاپمقده‌در .

سرای ، بویوك مانیته معلم : رفعت

آشاغیدن گلمه بر حکمت اجتماعیه !

اوغراشه اوغراشه آکلاشیلماز بر حاله کتیردیکمز بیکس تورکجه‌نك اولجه نه قدر ظریف بعضی تعبیرلری واردی . اسکی! دیه قالدیروب آتدیغمز او تعبیرات آره‌سنده برده (آشاغیدن گلمه) وصفی ایشیدیلیر وبونکله اوروپا امتعه‌سی توصیف ایدیلیر، مثلا « آشاغیدن گلمه بر قماش » ده‌نیلیردی .

ایچه مدتدن بری اونوتولاجق درجه‌یه کلن بو تعبیری اخیراً عصری برحادثه‌وغربی بر«مفکوره» بکا خاطرلاتدی . عصری حادثه شو : بر مادام یاخود مادموازه‌ل ، آوروپانك بیلمه‌م نره‌سندن چیقمش، اجتماعیات عصریه‌حقنده تنویراتده‌بولونمق اوزره استانبوله کلمش. کهنه بزانسه نسبتله مدنیتجه مرتفع ! کورولن (په‌را) صیرتلرنده اجرتلی ، اجرتسز قونفرانسلر ویرمش، یاشنك کچکینجه اولماسی ـ مانطوسنی آتمق صورتیله کوستردیکی ـ وجودینك نرمینجه بولونماسیله تلافی‌یه چالیشمش. غالبا موفق‌ده اولمش‌که سوزلرینك دوزکونلکندن زیاده کوزلرینك سوزکونلکی تماشاگرانك نظر دقتنی جلب ایله‌مش .

غربی «مفکوره»ده‌بو :برقادین؛ برارککه‌حصر محبت ایده‌مزمش، متعدد عشق وسودا کچیرر، بر قاچ ارککی سه‌وه‌رمش . بویله اولماسی‌ده مطلق وطبیعی ایمش !

قائله و قول اعتباریله آشاغیدن گلمه ، یعنی آوروپا محصولی بولونان بو حکمت اجتماعیه‌نك صاوورلدیغی مجلسده ـ هرناصیلسه ـ بر قاچ دانه تورك خانمی‌ده بولونویورمش. باشقه‌لری نه ایسه نه اما اونلرك‌ده بصیرتی باغلانمش، یاخود آوروپالی بر قادینه قارشی اعتراض آمیز سوز سویله‌مك، داها طوغروسی حق مدافعه ایتمك کندیلرنجه کبائر مدنیه‌دن صاییلمش اولاجق‌که هیچ بری قالقوب‌ده:

— پاردون مادام! حکمکزی تعمیم ایتمکله یاکیلیورسکز. اوروپا قادینلرینی بیلمه‌یز اما حقیقی تورك خانملری، یالکز بر ارککی سه‌وه بیلیرلرکه اوده آنجاق زوجلریدر. حتی تعدد ازدواجی خوش کورمه‌دکلری‌ده ـ ولوکه مشروع برزوجه اولسون ـ باشقه بر قادیندن قوجه‌لرینی قیصقانمالرندن ایلری کلیر. دیه‌مه‌مشلر .

⁂

قدمادن واولدقجه حکمادن بولونان محترم بر ذات ایله بو حادثه حقنده کوروشدم، مسئله‌نی ناصیل تلقی ایتدیکنی آکلامق ایسته‌دم. دیدی‌که :

— اوغلم! بزم اویله فقره‌لرمز واردرکه موقعنده

صرف ایدیلیرسه الزامی برر جواب یرینه کچرلر.
از جمله: حریفك بری اشکمبه‌جی دکانه کیتمش، یکرمی پارالق چوربا ایصمارلامش [وقتیله . . ها !] چـورباجی ، مشـتریلرك ایصمارلادقلرینی عجـله یتیشدیرمك ایچون تلاشله اشکنبه قیارکن پشتمالك بر اوجی بیجاغك آلتنه راست کلمش. قوپان پارچه‌ده یکرمی پارالق کاسه‌یه تصادف ایتمش وصاحبی، یاخود، شاربی حرص ایله صالدیرنجه قاشیغك اوستنده صیریتیویرمش. حریفك معده‌سی بولانمش ،

— باقسه‌کا بوندن پشتمال پارچه‌سی چیقدی !
دیبه باغرمایه باشلامش. چورباجی ایسه :

— افندی نه باغیرییورسك، یکرمی پارالق چوربادن هند قماشی چیقمازیا؟! جوابنی ویرمش .

فقره‌یی وقعه‌یه تطبیق ایده‌لم. نقل ایله‌دیکك جوهرلری صاچان مادام، یاخود، مادموازه‌ل؛ صحنه پیرا بر آقتریس ایمش، هانی « کل‌اناء یترشح بمافیه » یعنی « هر قاب، ایچنده‌کینی صیزار » دیبه بر سـوز واردر. هر قابك صیزینتیسی ایچنده‌کی، یاخود تورکجه بر مثلمز کبی « درویشك فکری نه ایسه ذکری‌ده او » اولونجه بر آقتریسك افاداتی‌ده دوشونجه‌سنك ترشحاتی اولور. نه‌دیمی دییورسك؟ ایضاح ایده‌یم: بومشهور صنعتکار یکرمی، اوتوز سنه‌دن بری تیاترو صحنه‌لرنده عرض اندام ایدییورمش. طبیعیدرکه او مدت ظرفنده اوینادیغی روللرك ایجابی کاه سه‌ویلیور وسوییور، کاه سه‌ویلیور وترك ایدییور، کاه سه‌وییور وترك ایدیلیور، خلاصه هر اویونده باشقه بر ارککی سـه‌وییور، واوندن اولکی رولده سـه‌ودیکنی ده کیشدیرییوردی .

ینه طبیعیدرکه سوق اعتیاد ایله حیاتی لعبیات صحنه‌سی، قادینی ایسه رول اقتضاسی عاشق ومعشوق ده‌کیشـدیرمکله مکلف بر آرتیست اولمق اوزره طانیمشدی .

شـیمدی‌ده تلقی وتعاملنه کوره بیـلدیکـنی ویاپدیغنی بی پروا وبلا ریا سـوییلیور. او حالده ؟ نتیجه‌سنی ویره‌یم‌می؟ یکرمی پارالق چوربادن هند قماشی چیقمایه‌جغی کبی عائله حیاتی صحنه‌ده اوینایان غربلی بر قادیندن‌ده او حیاتی صـمیمی اولارق سـورن شرقلی بر قادینك حقیقی حسیاتی ظهور ایده‌مز .

اختیار دوستمك اشکنبه چورباسی فقره‌سندن چیقاردیغی نتیجه ـ براز بیبرلی اولسه‌ده ـ حقیقة الزامکار ایدی، وبکا او آشـاغیدن کلمه حکمت اجتماعیه‌دن چوق فضله طوغرو کوروندی .

فکری خالص

افغانستانده یتیشه‌ن علما وادبادن بعض معروف سیمالر اوراده حیات ادبیه وبعض آثار.

بوکون تورکیا جمهوریتی ایله‌قارده‌ش کبی‌یاشایان دولتلردن برنجیسی افغانستان‌حکومت اسلامیه‌سیدر. افغان حکومتی؛ ١٩١٩ سنه‌سندن اعتباراً تورکیا ایله روابط دوسـتانه‌سنی بر آن اول میدانه کتیرمك ایچون‌چالیشمش وبرمدت‌صوکراده انقره‌یه‌اوروپاده افغان استقلالنی شرفله احراز ایدن ـ ژنرال‌محمدولی خان‌حضرتلرینك مشاورسیاسیسی سلطان احمدخان حضرتلرینی کوندرمشدر . بوده ١٩١٩ تاریخنده قعود ایدن غازی امان‌الله خان حضرتلرینك برشاه اثریدر .

بوانقلابه‌بالفعل اشتراك‌ایدن ذواتدن‌بر نجیسی‌ده امیر جدیدك قائن‌پدری والیوم باش وکیل وخارجیه ناظری بولونان محمود طرزی خاندر. محمود طرزی خان،خواجه‌سی وشرقك مرشدی شیخ جمال‌الدین افغانینك زرق ایتدیکی استقلال فکرلرندن وحرـ کتلرندن مستفید اولمش بردیپلوماتدر. مصرلی‌سعد زغلول پاشاده اوعلامه شیخ اکبرك پارسده کاتب

خصـوصیسی واولجه‌ده جامع‌الازهرده شـاکردی بولونیوردی. باش‌وکیل وخارجیه‌ناظری الیوم‌التمش یاشلرنده بولونمقده‌درلر. مشارالیه، بوندن‌اول‌پارس سـفیری ایدی. افغانستانده صوك تشکل ایدن یکی قابینه‌ده باش وکالت وخارجیه نظارتنی اشغال‌ییور ـ مشلردر. پارس سفیرلکنه استقلال حربنده بویوك یارارلقلر یاپان ودوغرولغی‌ایله‌مشهور اولان مارشال محمد نادر خان حضرتلری تعیین ایدلمشدر.

محمودخان حضرتلری بوندن یکرمی سنه‌مقدم استانبوله‌شام شریفدن تشریف ایتمشلردی. بوراده اسـتادی جمال‌الدین خان ایله ملاقی اولمشدر . بن افغانستانده استقلال وتجددات حاضره ساحه‌سنده چالیشـانلرك نامنی ذکر ایتمکی بر وظیفهٔ مبجله بیلیرم. شیمدی بوراده مشهور افغان علماسـندن وفیلوسوفلرندن الك‌مهملرینی قید ایده‌جکم .

افغانستانده یتیشه‌ن‌شیخ اکبر سیدجمال‌الدین، سید محمد برهان‌الدین قیلیج خان، ملا عبدالرؤف، سیداحمدخان، عبدالرحمن قوصال‌خان، سرورخان، ملا صاحب تکاو، صاحب آده، صاحب چکناور صدیق خان هراتی، رشید خان، خوشحال، بویوك افغان مشاهیرینك سرتاجیدرلر. بوندن‌ماعدا ادیب وشـاعر اوله‌رق؛ سـلطان احمد خان حضرتلری (الیوم انقره سفیری)، ندیم افغانی، قاری، انور خان، شیدا، آزاد، پریشـان، فدائی و بسمل کبی ذوات یتیشمشدر.

بن‌بوراده ادیب وفلسفه‌شناس محمدبرهان‌الدین بلخی‌حضرتلرینك آثارندن الده‌ایتدیکم پارچه‌لری قیدایدییورم. زیرده‌کیلر مشارالیهك، جغتای،تورکجه وفارسی آثارندن مقتبسدر .

افغان جغتایجه‌سندن :

هر کدا کیم محرم راز شه خوبان ایماس
هرکو نکل آینهٔ رخسارهٔ جانان ایماس
جام‌وی لعل‌لبنك کبی کهر افشان ایماس
غنجه‌وکل عارض‌آلینك کبی‌خندان ایماس
سرو وعرعر قامت وقدینك کبی موزون ایماس
ماه وخاور روی دلجوینك کبی تابان ایماس
قیلمغیل بیهوده دارو ضایع ای نادان طبیب
بیدوا درمان سیز دردیمغه اول درمان ایماس .
نفس حیوانیغه غالب بولمغان تا مردینك
صورتی انسان ولیکن سیرتی انسان ایماس
دعویٔ عشق ومحبت شیخ شهر ایلارچه سود
شمع دیك کریان وپروانه کبی سوزان ایماس
بهره‌ور تقلید دین بولماس بولور تحقیق دین
مرد طالب چشمه‌در یادیك کهرافشان ایماس
نازنین لیلی ایماس هر دلبر محمل نشین
هر بیابان کرد هم‌مجنون سرکردان ایماس
درو محنت قدرینی دانا بیلور نه هردنی
هرچه وزندانغه تو شکان یوسف کنعان ایماس
خانقاهدین کیتتی دیب دورلار خراباتغه مینی
بارچا سخن جین لارجین دور بو سوز یلغان ایماس
یتیا دیم فرق بیل یوکوردوم منزل مقصودغه
قطعی راه عشقینك دشواردر آسان ایماس
نغمهٔ داود باردو نالهٔ جانکاهیدا
بو غریب برهان کبی بلبلکه خوش الحان ایماس

مابعدی وار سید عیسی خان

محفل تاریخی وادبی:

مدد یارسول الله ! [*]

ظلمت ایچنده امتك ای هاشمی رسول
ایتسین طلوع شمسنه قدسیتك حلول !
« تورك » ك حریم جانه توجیه ایدوب سلاح
اسلامی ایله‌مکده پریشان صلیب آه !!
ایتمش‌سه برکناه او، یتر بونجه اضطراب
مسلم قادار جهانده بولونماز چکن عذاب .
حاشا ! دیبورلر ! اسمکه نازل اولان کتاب
امن وحضور عالمه حائل اولان حجاب ؛

[*] متارکه‌اثناسنده کیجه شهزاده‌باشنده‌کی قغوشلرنده یاتارکن اجنبی‌عسکرلری‌طرفندن قپوده‌کی سنجاقلری‌طوپراق اوستنه آتیله‌رق‌شهیدایدیلن تورك‌عسکرلری‌ایچین‌یازیلمش مرثیه

رفع ایله‌مك اوحائلی دنیا ایچین کرك ؛
اهل صلیبه فرض ایمش اسلامی چیکنه‌مك
بر دین تزاعیدر بوتماماً ؛ یوق اشتباه
بت‌الحرام ایچنده‌ده آقفده قانلر آه !!
تونمکده کعبه ، قبهٔ‌خضرا غریق خون ،
یاپقده قانلریله کنائس موحدون!!
ایواه! باق‌آکیلدی ناصل دیك طوران رؤس،
ایمانلی تنلر اوستنه باصمقده‌درمجوس!!
شوکتله آسمانده ضیا نشرایدن‌هلال
دوشمش ترابه ، نورنی سیلمکده‌در ظلال .
انواعی وار مظالمك ؛ انجق بو، ظلم‌دین
سنسك‌ظهیری دینگك ای « احمدالأمین »
قالدیر دوشن هلالکی ویرتورکه برنجاح !
بیلسین جهانکه حضرت‌قرآنه وارپناه .
٥مارت٣٦

محی الدین مکی

بر یانغین خاطره‌سی :

برقیش کیجه‌سی پویرازینك اوفله‌مه‌سندن
قار صارمش اولان پنجره‌لر قورجالانیرکن
خارجده صوغوق اژدری ایصلیق چالیوردی
هر پنجه‌سی برقار دەکیزی دالغالیوردی
روزکارله صو نامنده ایکی عنصر مدهش
برعنصری محو ایتمك ایچین حربه کیریشمش
بیك دمدمه ، بیك همهمه ، بیك شکوهٔ بیداد
الك صوك دویولان ناله ایله خواهش امداد
طوپراقدی یاتان یرده‌کی ، مجروح تنیله
ـ اوستنده‌کی قار ، صارغی دکلدی ـ کفنیله
حالا أزیبوردی اونی دشمن ، تپیسیله
هم قوتنك هرچشیدیله ، هپیسیله
برعنصر دیکرده کلوب قوته یاور
حق اوستنه صالدیرمق ایچین اولدی دلاور
عکس ایله‌دی بردن بره بر نالهٔ بارد
افسرده افق اولدی اوکا معکس جامد
برسس‌که : یانیق بر یوره‌کك آه ألیمی
بر روح مصیبت زده‌نك صوت یتیمی
یانغین ! دیبه نالنده اولان بانك تظلم
یانغین ! دیبه اولمقده طلبکار ترحم
یانغین ! او بزم مملکتك صالغینی دائم
یانغین! او، بوتون خلق ، اونك یانغینی دائم
یانغین ! او ، جهنم بیلانی آغزینی آچمش
بر سمته کیرمش دیشنی ، زهرینی صاچمش
بر دیل اوزاپور خونی ایله آلوده آلودن
آردنجه کمیك سسلری عکس ایتمه‌ده اودن
معموره‌لرك قانلری تا کوکلره وارمش
چرخك بویانیق منظره‌دن وجهی قیزارمش
هر نفخه‌سی ایجاد ایله بیك اخکر پران
هر اخکری ایقاد ایدییور آیریجه نیران
ظن ایتمه کوروب آتش طیاری شرردر
بر جو مصائبده‌کی سیارهٔ شردر
تخریبنی آرتیرماده وحشتله او فاجر
یوزلرجه فلك اورغونی اولمقده مهاجر
بر دست مخربله بوزلمش یووالر هپ
سکانی داغیلمقده او، طورماز قووالار هپ
آتشزده‌لرخیبت وخسران ایله هارب
آتش اولویور کولله، قیویلجیمله معقب
کسدیرمه‌سی ؛ آشوب قیامت اثریله
یانغین یری محشر کبی ، هم‌ده سقریله

.
. .

« ای‌ی..یا » دیبه برغمغمه‌لی‌صیحهٔ جوشان
صاچمقده کذرکاهه ابی لفظ پریشان
بر هیئت اعجوبه نما ، بر سورو شبان
جوشمش کلیور بالدیری چیپلاق، باشی‌عریان
یانغین سسنی کوش ایله قالقمش یاتاغندن

آتمش دیشاری کندینی راحت بوجاغندن
دیزلك ایله بر تك فانیلا ، برده قوشاقله
قوشمش ، تره باتمش اوچیور اویله مراقله
الك اوکده فنارله بوروجی آرقه‌ده خرطوم
یانلرده طاقونیه‌یله قوشان خیلیجه معصوم
تا اورته‌ده صاندیق ده‌نیلن محمل سیار
ایتمکده اونی درت اوموزك سوقی هوادار
بر یانده رئیس ، آت سورویور ، قامچی النده
لازم دیبه‌رك بلکه‌ده اوسطوریا بلنده
اطفای حریقه کیده‌جك موکب غیرت
حسبی اوله‌رق هم‌ده الٓهی بونه همت !

.
. .

صرصر کبی بر سس ، ظلماتی ده‌لیوردی
بر نعره داها قارشی طرفدن کلیوردی
بر باشقه طرف صاندیغی تکمیل طاقیمیله
کلمکده ایدی ، هم‌ده اولانجه آقیمیله
ایرکج یه‌تیشوب قارشی‌یه مطلق صالاجقدی
غالب چیقاجق ، صاندیغی البت آلاجقدی
اطفای حریق آتشی بر لحظه‌ده سوندی
«صاندیق کیده‌جك ، قورتارالم» فکرینه دوندی
دیکر طرفك صاندیغی غیرتله قاووشدی
لکن بوطرف، صاندیغی آلدی ، صاووشدی

.
. .

یانغین یری ، صاندیقلری یاردیم صانیوردی
اونلرسه چاتوب قاچماده ... یانغین یانیوردی !

طاهر المولوی

کلامیٔ درکاهی پوست نشینی شیخ اسعد افندی حضرتلرینك
بر غزلی

تخمیس :

ای دل چه کنی نطق فلاطون زمن‌را
سالوس شمن‌را دم ملای فتن‌را
ازپیر کلامی شنو این‌در عدن‌را .
« ای سرمه کش دیدهٔ آهوی ختن‌را »
« بخشندهٔ طوطی چو شکر نظم سخن‌را »

درسینهٔ بلبل نشود شوق وشطارت
درچهرهٔ کل مینشود بوی ملاحت
ای مبدأ فیاض درین باغ خضارت
« هرگز نشود سروباین حسن وطراوت
تاخود بلطافت ندهی آب چمن‌را »

در وصف تو عنقای بیانست شکاری
دروادئ ادراك خرد خرده غباری
با قوت دل میخورم این حلف‌که آری
« این کرمیٔ بازار عنایت‌که توداری
بیرون کند از فکر گهرحب وطن‌را »

از فیض تو اجرام فلك ثابت وبرپا
فرمان تو جاریززمین تا بثریا
احسان توساری بهمین بای وکدارا
« شاهان جهان همچومه ومهر بهرجا
درپیش نوال توبگیرند صحن‌را »

خالی زغرام توکسی هیچ نباید
ورعشق تودارد بدلش خوف نیاید
در معرکهٔ عشق بمیر ندکه شاید
« خونی‌که ززخم دل عشاق توآید
بهترکند ازجامهٔ زرباف کفن‌را »

ای خواجه سوی مدرسه مارازچه خوانی
درکوی خرابات مرا ذوق جنانی
دانم بیقین کین اثر عشق جوانی
« ازمی مغان بودکه درنشئهٔ ثانی
می‌تازه نمود ازسر نو عشق کهن‌را »

{جودت} توکیئی بکذر ازین دعویٔ بیسود
مادام‌که طبعت بدراین بحث نیازمود

استاد سخن شیخ رشادتکه بفرمود
بیرون‌شود ازشیشهٔ دل شعر می آلود
(اسعد) که زوصف‌تو کندباز دهن‌را

برغمرلی جودت

تاریخ ادبیات صحیفه‌لرندن

عثمان نورس افندی

و

آثاری

بکن نسخه‌دن مابعد

نورس، او یوکسك خیاللریله برابر کلمه اویونلرینی‌ده بیراقامشدر . حالبوکه معنا ایله لفظی بیرلشدیرمك هر شاعره میسر دکلدر . « وجود » قصیدهٔ نعتیه‌سنده « عدم ووجود» کلمه‌لرینی اکثر بیتلرنده ذکر ایله کوزل بر تضاد یاپمشدر.

بر قاچ بیتنی اوقویالم :

حدیثه باشلاماسه‌یدی دهانك اولماز ایدی
وجود ایله عدمه واقف ، اولیای وجود
اکا وجود وعدم بسته‌در دیلرسه اولور
بقا فنای وجود و فنا بقای وجود
کتاب وحی کتبخانهٔ عدمده ایدی
تکلم ایتمه‌سه‌ك اولمازدی آشنای وجود

عثمان نورس افندی، زماننده ادبیاتك مهم بر رکننی تشکیل ایدن تاریخ یازمقده‌ده ماهردی . سلطان عبدالمجیده هر مصراعی تاریخ اولان اون بیتلك تبریك سالی واردر . بونك نهایتنده‌کی :

حساب سالی هر مصرعده آهنك ایلدم نورس
طربده اولسه شایاندر اداسی قلب انسانه

بیتیله هر مصراعك تاریخ تشکیل ایتدیکنه اشارت ایله‌مشدر . دیوانی سوسله‌ین شرقیلرنده‌ده باشقه وادیده بکر مضمون ترنم ایتمشدر . بالخاصه یوقاریده برقسمنی نقل ایتدیکمز :

کل یاغنی ایلر سوربنور چاتلاسه بلبل

شرقیسنده‌کی یکیلك همان نظر دقتی جلب ایدییور . بونلرده‌ده فضولینك ومحیطنك تأثیری آلتنده قالمشدر .

ایله شوق انکیز حسرت سینهٔ سوزانمی
نی کبی سوراخ سوراخ ایت دل‌نالانمی
. . . .

شرقیسنده فضولینك حسلرینی ، تأثرلرینی کوریورز .

عشق محیطی اولان بغدادك موقعی شمدیکی بغداد کبی شاعرلرینی‌ده آغلاتمش . شرقی یازمغه هوس ایدن یکی شاعرلریمز شوخ یازیلرك شرقیده دها زیاده موفقیت تأمین‌ایتدیکی ظننده بولوندقلرندن نورسك یولنی تعقیب ایتمه‌مشلردر . حالبوکه نورس شرقیلرنده کرك اسلوبیله ، کرك حسلریله ممتازیت کوسترمشدر . برشرقیسنك نهایتنده‌کی شوفریاد نامه‌یی دیکله‌یه‌لم :

قان دوکر چشمم دمادم نورس دلخون کبی
آغلارم اما نیچون ، بیلمم کیمکیچون آغلارم

انسان بورنکین طرزی تقلید ایتمك ایستر ، فقط اونده براعجاز واردر . ایشته شرقینك اك کوچ قسمی‌ده بویله حسلرك ترجمانی اوله بیلمکدر.

غزلیاتی مرثیه‌سنك ، نعتنك ، قصیده‌لرینك، و شرقیلرینك یاننده نسبةً سونوك‌قالیر . بویوك بر قدرت ابداعه‌مالك اولان بوشاعرك دیواننده‌کی غزلیات قسمی معاصرلرینك غزللریله مقایسه ایدیلیرسه ینه یوکسك موقع احراز ایده‌جك پارچه‌لری محتوی بولونیورسه‌ده مقتداسی اولان فضولی ایله قابل قیاس آنجق برقاچ غزلنی کوره بیلیرز .

غزلیاتنده نامق‌کمال بکك تنقید ایتدیکی بر بیت واردر .

ایریشمز طرهٔ جانانه جاندن کچمه‌ین نورس
یاجاندن کچ، یا جاناندن ، یازلف پرشکنندن‌کچ

کمال بك مرحوم بونی تخریبنه قید ایتدکدن صوکرا (نه‌دیمك اولیور ، صانکه مصراع ثانیده‌کی یاجاناندن سوزی نه‌معنا افاده ایدر . مصراع اوله‌باقیلنجه جاندن کچیلمه‌ینجه طرهٔ جانه ایریشلمه‌یه‌جکمش» دییور . اساساً نامق کمالك ضیاپاشایه مغبر اولدیغی برصیراده « خرابات » کبی قیمتلی برمنتخبات اشعار انتشار ایتمش وکمال بك حقنده :

نه‌حاصل اهل ذوقه طمطراق کلك نامقدن

کبی تعریضلر، هجویه‌لر یازمش اولان نورس‌افندینك شعرلری خراباتده یوکسك موقع طوتمشدی . بوحال کمال بکی شدتله عصبیلشدیردی . سائقهٔ حدتله یازدیغی تخریب خراباتنده اك زیاده نورسی خیرپالامش، بو بیتی‌ده سرمایهٔ تنقیداتخاذ ایتمشدر. کمالك بوبیتی یاکلش تحلیل ایتمه‌سی تنقیدی یاکلش یوله سوروکله‌یور .

برنجی مصراعده بحث اولنان « طره، جانان، جان » کلمه‌لرینك ایکنجی مصرعده تردید ایله‌ذکر ایدلمه‌سی وبونلرك شاعرك خیالنده « مانعة‌الجمع » اولماسی پك‌دوغری بولنیورکن یاجاناندن سوزینك بر معنا افاده ایتمه‌دیکنی سویله‌مك یرنده اولماسه کرکدر .

دها آشاغیده تخریب خرابات صاحبی ریاضیه کتابنده شعر آرامق قبیلندن « جاندن کچمه‌ین طرهٔ جانانه ایریشمز » خیالنده منطق آرایور وضیا پاشایه تعریض‌ایله « واقعا منطق مساجدده تعلیم اولنه کلش ایسه‌ده دائما خراباتدن خارج قاله‌جغنه‌دائر برقاعده» عباره‌سنی یازییور .

حالبوکه‌شوایکی‌بیت دقتله‌اوقونورسه«یاجاناندن» کلمه‌سنك هیچ‌ده‌حشو وربطسزلق تشکیل ایتمه‌دیکی میدانه چیقار .

دوشوردك آخر اول خال‌سیه سوداسنه‌کندك
هله‌بن‌کچدم ای‌دل غیری سندن، سن‌ده بندن‌کچ
ایریشمز طرهٔ جانانه جاندن کچمه‌ین‌نورس
یاجاندن کچ ، یاجاناندن ، یازلف پرشکنندن‌کچ

بوراده جاندن کچمك ، راحت وحضوری ترك ایتمك دیمکدر . شوایکی بیت بزه شاعرك ایکی خیالی بیننده‌کی وجه ارتباطی‌ده آچیق برصورتده کوستریور .

مابعدی‌وار

اوده‌مشلی خواجه زاده

م . معمر

انکلیز سنوحات ادبیه‌سی نمونه‌لرندن :

(Thomas Campbell) دن :

حیاتك غروبیدرکه بکا اسرار آلود بر علم بخش ایدر؛ کله‌جك وقعه‌لر کولکه‌لرینی اولدن عکس ایتدیرر .

(Dr Edward Young) دن :

غیر متدین بر هیئت شناس وار ایسه مطلقا دیوانه‌در .

(James Thomson) دن :

طبیعت کبی کیم رسم یاپه‌بیلیر؟ خیال کوسترشلی مصنوعاتی ایچنده طبیعتك رنکلری کبی الوان ایله مباهات ایده بیلیرمی ؟

(John Milton) دن :

شهرت فانی طوپراقده یتیشیر برنبات دکلدر.

کذا : رحمانك برمعبدی بولونان یرده شیطانك‌ده بر کوچك عبادتکاهی واردر.

(Shaikespeare) دن :

فلاکتك طاتلی سودی فلسفه‌در.

کذا : حریت ، شکوفهٔ حیاتك شبنمیدر .

کذا : (Horatio) ، ارض وسماده سنك فلسفه‌کده‌کی تخیلاتکدن چوق شی وار !

کذا : حامل اکلیل اولان باش راحتسز یاتار.

(Carlyle) دن :

کتابلرده بوتون ماضینك روحی ، یعنی حرف بحرف ایشیدیلان صداسی موجوددر ؛ اوماضینك که قالبی وجوهر مادیسی رؤیا کبی زائل اولمشدر.

(Moore) : دن

بنم كتابلرم يالكز قادين نظرلری ايدی ، اونلرك تعليم ايتديكی‌ده بودالالقدن عبارت ايدی.

(Johnson) دن :

جهنم ايی نيتلرله دوشه‌نمشدر .

(Bacon) دن :

چوجوقلر قارا كلقدن نصل قورقارسه خلق‌ده أولومدن اويله‌جه قورقار . صبيانده‌كی بو خوف طبيعی برطاقم افسانه‌لرايله تزييداولونديغی كبی خلقك مماتدن قورقوسی‌ده بعض روايات‌ايله تشديدايديلير. حقيقت حالده أولومك اجر ذنوب وياخود ديكربر جهانه واسطهٔ عبور اولمق اوزره تفكری قدسی و ديندارانه‌در . فقط طبيعته واجب‌الادا بر جزيه عد ايدوب اوندن قورقمق ضعف قلب علامتيدر.

مترجمی :

محيی‌الدين رائف

كليله ودمنه أثر مشهوری حقنده

[الجامعه مجموعهٔ موقوته‌سندن]

٤٩ نجی نسخه‌دن مابعد :

سانسقريت لسانده يازيلمش وبش بابی محتوی بولونمش (پنج‌تنتر) عنوانلی بر كتاب واردركه مندرجاتی كليله و دمنه‌نك ٥ ، ٦ ، ٧ ، ٨ ، ٩ ، ١٠ نجی بابلرينی پك زياده آندير ر .

كليله و دمنه‌يی آلمانجه‌يه ترجمه ايدوب‌ده ايكی بويوك جلد اوله‌رق ١٨٥٩ تاريخنده باصديران (بن فائی) دلائل قاطعه ايله اثبات ايتمشدركه (ابن‌المقفع)ك اثری، بوكتابك ترجمه‌سی دكلدر، بلكه حكايات كثيره‌يی حاوی بر مجموعه‌دن نقل ايديلمشدر. بن‌فائی ومحققين‌مستشرقيندن بعضيلرينك جزمنه كوره (كليله و دمنه) علی بن الشاهك مقدمه‌سنده يازديغی وجهله سانسقريتجه معين بر كتابك ترجمه‌سی دكلدر . طبيب برزويه ، هنده كيتديكی وقت خلقك لساندن ايشيتديكی بعض حكاياتی ، (ابن‌المقفع)ك ترجمه ايتديكی كتاب پهلوی‌يه جمع ايله‌مشدر . بالنتيجه كليله ودمنه‌نك مأخذی كرك بر كتاب مدون اولسون ، كرك خلقك لساندن طوپلانمق صورتيله جمع ايديلمش بولونسون احتوا ايتديكی حكايات ، بودی افسانه‌لرندندر .

سريانی نسخه :

كليله‌ودمنه ترجمهٔ عربيه‌سنك كنديسندن‌ياشلی وسريانی برهمشيره‌سی‌واردركه پهلوی‌اولان آنالرينه عربجه‌قارده‌شندن داهازياده بكزه‌ر. فقط‌شيمدی‌يه قدر متروك و مجهول بر حالده قالمشدی . ١٨٧١ سنه‌سنده غريب برصورتده و (ماردين) ده كائن بر ماناستره بولونمشدر . نصيبين سريانی پطريقی عبد يسوع ، او لسانده‌كی كتابلرك اساميسنی حاوی اولمق اوزره بر فهرست يازمش و ١٧٢٥ سنه‌سی طبع اولونمشدی . او فهرستده ده‌نيليوردی‌كه : نسطوری پاپاسلرندن (نود) اسملی بر راهب ، مذهبداشلرينی كورمك ايچين ايرانه وهنده طوغرو بر سفر ياپمش ، اثنای سياحتنده كليله و دمنه‌يی پهلويدن سريانی‌يه ترجمه ايتمشدر .

فقط بو ترجمه‌دن ١٨٦٨ تاريخنه قدر بحث اولونمامشدر. (يقنان) اسمنده بركلدانی، مذهبداشلرينه تبرعات طوپلامق اوزره سنهٔ مذكوره ظرفنده (منستر) بلده‌سنه كلمش، اورا دارالفنونی السنهٔ ساميه معلمی مستشرق (بيكل) طرفندن سريانی ترجمه حقنده‌كی استفساره :

— بو ترجمه اون‌اوچ عصردن‌بری موجوددر [بوراسی عبد يسوع ك قولنه مطابقدر] بر قاچ سنه اول هنده كيدوب كلمش اولان بعض كلدانی راهبلری برنسخه‌سنی كاش پطريقنه، برنسخه‌سنی‌ده

بكا هديه‌ايتمشلردی. صوكرا آمريقا ميسيونرلرندن (مستر پركنس) اونی بندن ٦٠٠ روپيه مقابلنده صاتين آلمق ايسته‌دی ، صاتمادم. لكن سزك‌ايچين بلا اجرت استنساخ ايده‌بيليرم ديمش ، مستشرقك خرج راه اولمق اوزره ويرديكی پاره‌لری آلوب صاووشمش ، كيتمشدر .

صوكرا بن فائی ، بونی ماليارده أيجه بولونان خريستيان كلدانيلرده آراشديرمش ايسه‌ده بولامامشدر .

١٨٧٠ سنه‌سنده پاپا، قاتوليك رؤساسنی جمع ايله بر مجلس ياپمشدی .

بن فائی، دوستی راهب (غيدی) واسطه‌سيله كاش پطريقنه مراجعت ايتدی وسريانی ترجمه‌سنی صوردی : پطريق :

— اوت ، كتبخانه‌مده سريانی بر كتاب‌وار. فقط هنددن كلديكنی بيلميورم، حتی اونی چوجوقلغمدن بری كوروب طوروبورم. لكن يازيسی‌پك فنا اولديغندن اوقونمايور . ديدی .

صوكرا پطريق، بو مسئله‌يی رفقاسندن راهب جورج بن يسوعه آكلاتدی. اوده دير ماردين‌ده بو سفر اويله بر كتاب كورديكنی سويله‌يه‌رك :

— عبد يسوع ك فهرستنده مذكور اولان نسخه بو اولماليدر . ديدی .

بعده بن‌فائی چاليشوب چابالادی ، او نسخه‌يی ١٨٧١ ده الده ايتمه‌يه موفق اولدی . استاد بيكل‌ده آلمانجه‌ترجمه‌سيله‌وبن‌فائی‌نك بر مقدمه‌سيله ١٨٧٦ ده نشر ايتدی .

اوراده اثبات اولونيوركه :

سريانی‌ترجمه، ابن‌المقفعك كتابندن دكل، پهلوی اولان اصل كتابدن نقل ايديلمشدر .

چونكه : ترجمهٔ سريانيه (كاليلاك و دمناك) اسمی ايله مسمادركه صوكنده‌كی كافلر فارسيدر . شواسمك عربجه‌دن‌مشتق اولماسی قابل‌دكلدر. (كليله ودمنه) كلمه‌لری سريانيده‌ده عيناً تلفظ اولونور . شبهه يوق‌كه اسم سريانی ، اسم پهلويدن آلنمشدر. او اسمك پهلويسی‌ايسه (كليلك‌ودمنك) سانسقريتجه‌سی‌ده (كركت ودمنك) در .

پهلويده‌كی كافلر، فارسیٔ‌جديدده های‌رسميه‌يه تبديل ايديلديكی ايچين ابن‌المقفع ، ترجمه‌سنه (كليله ودمنه) نامنی ويرمشدی ...

سريانی ترجمه ـ بعض صحائفی دوشمكله برابر ـ بروجه‌آتی اون بابه منقسمدر :

١ آرسلان و اوكوز حكايه‌سی ٢ كوكرجين ٣ مايمون وقاپلومباغه ٤ صوفی و كلينجك ٥ كدی و كوسته‌بك ٦ بايقوش و قارغا ٧ ملك و قوش ٨ آرسلان وچاقال ٩ كدی ١٠ فاره‌لر قرالی .

ابن‌المقفعك ترجمهٔ عربيه‌سی

بو كتابی ، فرانسز مستشرقلرندن مشهور (سلوستر دوساسی) پارس كتبخانه‌سنده‌كی نسخ متعدده ايله مقابله ايتدكدن صوكرا ١٨١٦ ده طبع ايتديرمشدر . بو نسخه ، بالاخره مصر ، دهلی ، موصل وبيروتده باصيلان‌نسخه‌لرك‌اصليدر.

ايتاليالی مستشرق (غيدی) ده اوچ اسكی نسخه‌ده بولديغی اوچ بابی ، (دوساسی) نك نسخه‌سنه علاوه ايله‌مشدر . (دوساسی) نك نسخه‌سی ١٤ بابدن متشكلدركه بعضيلرينه دائر بر قاچ سوز سويله‌يه‌جكز :

دمنه‌يه‌دائر [١] ياپيلان تحقيقات ، اثرك‌اصلنده يوقدر . سريانی ترجمه‌سنده اولماديغی كبی (پنج تنتر) كتابنده‌ده محرردكلدر. ذاتاً اويله تفحصات، هندافكارينه توافق‌ايتمز . اوحالده ابن‌المقفع‌طرفندن علاوه اولونديغی آكلاشيلير . كتابك اك كوزه‌ل

[١] دمنه وكليله ، موضوع بحث اولان كتابده مذكور ايكی تيلكی‌نك اسملريدر . محفل

حكايه‌سی اولان (كوكرجين قصه‌سی) بابی ایسه (پنج تنتر) ك ایكنجی بابنده موجوددر . اوندن صوكرا كلن اوچ باب (پنج‌تنتر) ك ٣ ، ٤ ، ٥ نجی بابلرینه‌موافقدر . كدی وفاره ، حكمدار وقوش، آرسلان وچاقال افسانه‌لری (پنج‌تنتر)ده بولونمامقله برابر (مهابارت) كتابنده ذكر اولونمشدر .

(ایلاذوشادرم) بابی بودیدر. سانسقریتجه‌دن مترجم تبت نسخه‌سنده موجوددر . اوروپاده تبت لسانی بیلن (دوقتور شیفر) بو تبت نسخه‌سنك برجزئنی نشر ایتمشدر .

(آوجی و دیشی آرسلان) بابی‌ده بودیدر . چونكه أت یه‌نیلمه‌یوب نباتات ایله اكتفاایدیلمه‌سی حقنده تشویقاتی حاویدر .

(صوفی ومسافر) بابی ایسه اصلاً هندی دكلدر . چونكه اوراده عبرانی‌لغاتی واردر . اصل كتابدن‌اولمادیغنه‌سریانی‌ترجمه‌ده‌بولونمامیشی‌ده‌دلیلدر.

(سیاح وقویوجی) بابی (پنج‌تنتر)ك برنجی بابنده مذكوردر . (حكمدار واصیلزاده) بابی‌ده (پنج‌تنتر) ده عیناً بولونمامقله برابر مشابهی واردر. (دوساسی) نك نسخه‌سنده موجود اولمایوب‌ده دیكر نسخه‌لرده بولونان اوچ بابدن (فاره‌لر قرالی) قدیم برافسانه‌اولدیغی‌كبی سریانی ترجمه‌ده‌محرردر.

مستشرق (نوئل‌دك) بو افسانه‌نك اصلاً ایرانی اولدیغنی سویله‌مش وافسانه‌ده هندك برهمنلر مملكتی دییه ذكر ایدیلمه‌سیله و غایت كنیش بر صحرادن بحث اولونماسیله استدلال ایله‌مشدركه‌اویله واسع صحرالر هندده دكل ، ایرانده بولونور .

ینه (دوساسی) نك نسخه‌سنده اولمایان (ابوالحزین قوشی و قاز) ، برده (كوكرجین وتیلكی) حكایه‌لری عبرانی وقدیم اسپانیول‌نسخه‌لرنده واردر .

ثانیاً (دوساسی) ده بوحكایه‌لرك‌بعض‌نسخه‌لرده بولونديغی ، لكن صاحبی طرفندن اصل كتابدن اولمادیغنك بیان ایدیلدیكنی سویله‌مشدر .

شوخلاصه‌دن آكلاشیلیوركه كلیله و دمنه‌نك بابلری ایله حكایه‌لری اوچ نوعدر : ٥ ، ٧ ، ٨، ٩ ، ١٠ ، ١١ ، ١٢ ، ١٣ ، ١٤ ، ١٥ ، ١٧ و ١٨ نجی بابلری هندیّ الاصلدر .

٢ ، ٣ و ١٩ نجی بابلری فارسیّ الاصلدر .

١ ، ٣ ، ٦ ، ١٦ ، ٢٠ و ٢١ نجی‌بابلری‌ده عربیّ الاصلدر .

عربجه‌دن ترجمه ایدیلن نسخه‌لر

شیمدی‌ده‌ابن‌المقفعك نسخه‌سندن‌السنهٔ‌سائره‌یه ترجمه ایدیلمش اولانلری ذكر ایده‌جكز . لكن اول‌امرده‌شوراسی معلوم اولمالیدركه بو كتاب ، پهلویدن عربجه‌یه مكرراً نقل ایدلمشدر .

خلیفه مهدیٔ عباسی زماننده یحیی بن خالد۔ البرمكی‌نك امریله (عبدالله بن هلال‌الاهوازی) طرفندن عربجه‌یه ترجمه و (سهل بن نوبخت) طرفندن‌ده اوعصر ایچنده نظم اولونمشدر . فقط كرك عبداللهك ترجمه‌سی ، كرك سهلك منظومه‌سی ضایعه‌اوغرامش ، بونلردن‌یالكز (كاتب‌چلبی)نك (كشف‌الظنون) نده بحث ایدیلمشدر .

ابن‌المقفعك نسخه‌سندن ترجمه ایدیلنلر : یكی سریانی نسخه‌سیله یونانی ، فارسی ، عبرانی واسكی اسپانیولجه نسخه‌لردر .

یكی سریانی ترجمه‌سی ١٠ یاخود ١١ نجی قرن‌میلادیده برپاپاس یازمشدر . تاریخی اوعصرلره قدر چیقان برنسخه‌سی (دوبله‌ن) كتبخانه‌سنده موجوددركه تصحیحی‌ایچین برچوق‌زحمت‌چكدكدن صوكرا ١٨٨٤ تاریخنده بونسخه‌یی استاد (رائیت) نشر ایتمشدر . «مابعدی‌وار»

طاهرالمولوی

مطبعهٔ‌عامره { (محفل) مدیرمسئولی: طاهرالمولوی

دیگرلركی طوطی كوله‌یه باشلامش ، (مینوسواد) حكمدارینك قیزی (بهره‌وربانو) نك بومنظور جاریه‌دن چوق كوزل اولدیغنی خبر ویرمش .

شهزاده ، بر رسامی تاجر قیافتیله مینوسواده كوندرمش ، بهره‌وربانونك رسمنی یاپدیرمش ، رسمی كورونجه‌ده صاحبه‌سنك عاشقی اولمش . باباسی برهیئت سفارت اعزامیله بانویی اوغلنه زوجه اولمق اوزره ایستمش ایسه‌ده هیئت ، جواب ردآلارق دونمش .

بونك اوزرینه شهزاده‌یی تسكین و تسلیه ایچین قادینلرك وفاسزلغنه دائر حضورنده حكایه‌لر سویله‌نیلمش ایسه‌ده حسن تأثیری كورولمه‌مش . نهایت هیئتك كتیرمه‌دیكی معشوقه‌سنی آرایوب بولمق ایچین شهزاده سیاحته‌چیقمش . یولده راست كلدیكی برشیخك توصیه‌سیله مینتی داغیدوب طوطی ایله قالمش وبر اختیارك قولوبه‌سنه مسافر اولمش .

قولوبه‌ده باباغان كبی لاقردی سویلر بر قارغه وارمش‌كه غریب افسانه‌لر نقلیله شهزاده‌یه تسلی ویرمه‌یه باشلامش . طوطی‌ده بوصیراده اطرافی كوزدن كچیرمك‌ایچین اوچوب كیتمش ، عودتنده ایكی دەلیقانلینك الده بعض طلسملی وسائط بولونديغنی خبر ویرمش .

شهزاده ، همان دەلیقانلیلرك بولونديغی یره‌قوشمش وبر حیله ایله اله كچیردیكی او وسائط سایه‌سنده مینوسواده كیده‌بیلمش ، شهره دخولنده چال یاقه‌ایدیله‌رك سرایه كوتورولمش ، سؤال واقعه جواباً هویتنی سویله‌مش ایسه‌ده حكمدار اینانمامش كبی داورانمش . صورتی بكنديكی پرنسك سیرتی ده اوكرەنمك ایچین حضورندن قوغمش .

شهزاده ، آغلایه آغلایه قرارگاهنه كلمش ونديم صادق طوطینك سویله‌دیكی .

١ فتی ملكزاده‌سی ٢ بهرام وزهره ٣ حسن وكوهر ٤ كوپكجی اوغلی ٥ فرخ فال ویكانهٔ جهان ٦ تاجر عزیز ٧ اوچ یولداش ٨ كامكار وافسرآرابانوحكایه‌لرینی‌دیكله‌مكله صبر وسكون‌بولمایه‌چالیشمش . و كونی ، سوقاغه چیقمش وبر باغه كیرمش . اوراده بولونوركن تصادفاً بهره‌ور بانوده اوباغه كلمش ؛ جهاندار سلطانی‌اوزاقدن كورمش . اوگجه رسام (بی‌نظیر) دن آلدیغی رسمك صاحبی‌اولدیغنی آكلامش . نهایت باباسنه مراجعت ایتمش ، اونك‌ده موافقتیله جهاندار سلطانك زوجه‌سی اولمش ، شو بسیط موضوع آراسنده جابجا عالی فكرلر ، رقیق حسلر وبالخاصه پارلاق خیاللره تصادف اولونمقده‌در .

كتابك تمامی پوسته اجرتیله برابر ٣٠ یالكز ، ایكنجی قسمی ٢٥ غروشدر .



بابعالی جاده‌سنده ینگی زكیه مطبعه‌سی فوقنده

هرمناسبله اهل قلم و خطوط متنوعه متخصصی بولونان میرمومالیه ، محفل اداره‌خانه‌سنده‌در . یازی‌یه دائر وقوع بولاجق هر نوع سپارشی اهون ، اكمل واسرع برصورتده قبول وایفا ایتمكده‌در .

عدد : ۵۷ جلد : ۵ دینی، علمی، ادبی، اجتماعی رجب ۱۳۴۳

محفل

مجموعهٔ اسلامیه سی

ذی القعده ۳۳۸

اداره‌خانه‌سی : باب عالیده (یکی تورکیه) مطبعه‌سی فوقنده‌کی دائرهٔ مخصوصه

مرکز توزیعی : باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی ایله (یکی تورکیه) مطبعه‌سی

صاحبی ، مدیری، محرری

شرائط تحریر : اسلامك نفعنه خادم یازیلر مع التشکر قبول ونشر اولونور . یازیلر شخصیتی دکل، یازیلر مادیتی نظر دقته آلنیر . کونده‌ریله‌جك آثار اوقوناقلی و مختصرجه یازیلمش اولمالیدر . کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ صیراسیله درج ایدیلیر.

شرائط اشترا : هر سنه‌نك برنجی وایکنجی آلتی آیلقندن اعتباراً آبونه قید اولونور. سنه‌لکی : اون ایکی نسخه اولمق اوزره پوسته اجرتیله برابر (۱۰۰) ، آلتی آیلغی : (۵۰) غروشدر . ممالك اجنبیه ایچین ۲۰ و ۱۰ غروش علاوه‌سی لازمدر.

مندرجات :

تبریك

و

لیلهٔ رغائب :

اسکی مسلمانلرجه (اوچ آیلر) ك ایلکی ورمضانك مژده‌جیسی بیلینن رجب شریف کلدی. جناب حق ؛ کرك اونی ، کرك داخلنده‌کی رغائب ومعراج لیالیٔ مبارکه‌سنی بوتون اهل ایمان حقنده متمین ایلیه . (محفل) ك برنجی سنه‌سی نسخه‌لرنده وعربی آیلرینه دائر معلومات ویریلدیکی صیراده رجب الفرده دائرده ایجه تفصیلات اعطا اولونمشدی (عدد ۹). بوراده اونلری تکراره لزوم کورمیورز. یالکز خلق آراسنده شیوع بولمش بر ذها بك تصحیحی املیله برقاچ سوز سویله‌مك ایستیورز .

معلومدرکه: رجبك ایلك پنجشنبه کونی آقشامی (قندیل کیجه‌سی) در . او کیجه ، مایهٔ قدسیٔ احمدینك جناب آمنه‌یه انتقالنه مصادف ظن اولونور. حالبوکه رجبدن ربیع الاوله قدر ۸ آی وکسور کونلك برزمان واردرکه مدت حملدن نقصاندر. واقعا ۹ آیدن اول تولدات اولدیغی ده کورولویور. لکن صورتی ومعناسی اعتباریله اکمل مخلوقات اولان نبیٔ اکرمك زمان طبیعیدن اول وتعبیر مخصوصیله (اکسیك) طوغمش اولماسنه احتمال ویریله‌مز .

دیکر طرفدن والدنبوی حضرت عبدالله‌ك زفافی وجوهر محمدینك مشیمهٔ مادره انتقالی حج موسمنده وقوع بولدیغی ده اشهر اقوال اولمق اوزره مرویدر. شوحالده وذات اقدس نبوینك ربیع الاول آینده تولد ایتمش اولماسنه بناءً صلب پدردن انتقالی

جمادی الآخره ایچنده وقوع بولمش، اوسنه‌کی حجك ده ذی الحجه‌ده دکل، جمادی الآخره‌ده اجرا ایدیلمش اولماسی لازم کلیر . جاهلیهٔ عرب تاریخنه واقف اولانلرجه بیلینیرکه : عربلرجه (نسیء) اصولی معتادایدی. بواصوله اتباعاً بر آیك حرمتنی دیکر آیه تأخیر ومواسم حجی معتدل زمانلره کتیرمك ایچین ایکی سنه‌ده بر ، عدد شهوره بر آی علاوه‌سیله اون اوچ آی اعتبار ایدرلردی .

(انما النسیء زیادة فی الکفر ..) آیت کریمه‌سی و (ان الزمان قد استدار کهیئته یوم خلق الله السموات والارض. السنة اثنا عشر شهرا ..) حدیث شریفیله بواصول رفع اولوندی و تقویم زمان اصلاح بویورولدی.

کلهلم (لیلهٔ رغائب) ك حقیقتنه : محفلك ۹ نجی نسخه‌سنده دەنیلمشدی‌که :

« لیلهٔ رغائبك ، عطایای کثیرهٔ آلهیه‌نك [چونکه رغائب : چوق ویرکی دیمکدر] زمان ظهوری اولدیغندن طولایی اوعنوانی آلمش بولوندیغنه دائر روایتلرده واردر . حاجی ذهنی افندی مرحوم (کتاب الصلاة) نده دیرکه « اوکیجه‌نك لیلهٔ رغائب اولماسی حقنده افواه عوامده دائر وسائر اولان سوزکه سید الکائنات علیه ازکی الصلات افندیمز حضرتلرینك صلب پدردن رحم پاك مادره اوکیجه نزول بویورمش اولمالریدر ، عقلاً ونقلاً بی اصلدر . (اربعین نووی) نك حدیث خامسی شرحنك اواخرنده شیخ اسماعیل حقی قدس سره دیمشدرکه : اول کیجه‌ده خصوص اوزره تجلیء افعال واقع اولوب جناب صاحب نبوت صلی الله تعالی علیه وسلم غرقهٔ نور افعال اولمقله شکراً لله تعالی اون ایکی رکعت صلات رغائب قیلنمشدر » .

لیلهٔ معراج حقنده ایسه :

وصف معراج حقیقت ازمن بیدل مپرس
قطره دریا کشت ، پیغمبر نمیدانم چه‌شد

بیت مشهورینك تکراریله اکتفایی مناسب کورویورز .

طاهر المولوی

محفل دینی وعلمی :

دینده‌می اکراه وار ، دینسزلکده‌می ؟

بسم الله الرحمن الرحیم . لا اکراه فی الدین قد تبین الرشد من الغی فمن یکفر بالطاغوت ویؤمن بالله فقد استمسك بالعروة الوثقی لا انفصام لها والله سمیع علیم.

الله اعلم مآلی « دینده اکراه یوقدر ، یعنی ایسته‌مه‌دیکی حالده کیمسه زورله مسلمان یاپیلاماز. رشدوحقیقت باطلدن تبین ایله‌مشدر. باطل معبودلری انکار ایدوب ده الله‌ه ایمان ایله‌ین ، صاغلام برقولپه ، یعنی قرآن واسلامه طوتونمشدرکه اونك قوپمق احتمالی یوقدر. الله ، مؤمن وکافر اولانلرك سوزینی ایشیدیر واونلرك قلبنده‌کی نیتی بیلیر » .

بو آیت کریمه‌نك نزولی ایچین بروجه آتی برقاچ سبب بیان ایدیلمشدر . جائزکه هپسی‌ده اسباب نزولی اولا :

١ — قبل الاسلام مدینه قادینلرینك برعادتی واردی . اولادی یاشامایانلر ، — معمر اولورلر وهمیله — دوغاجق چوجوقلرینی یهودی یاپمایی نذر ایدرلر ، تعبیر مخصوصیله یهودیلکه باغلارلر ، اوچوجقلرده یاشار و بویورلرسه موسوی اولورلردی. بو مناسبتله اسلام وهجرتدن صوکرا انصار اولادندن بعضیلری یهودیلر آراسنده بولونویوردی. (بنی نضیر) یهودیلرینك تهجیری صیراسنده انصاریلر ، اونلری آلیقومق وجبراً مسلمان یاپمق ایسته‌دیلر . بو آیت کریمه نازل اولدی وتهود ایله‌مش اولانلرك یهودیلکده کیتمه‌لری ، یاخود اسلامه کلوب قالمالری رأیلرینه براقیلدی .

٢ — (بنی سالم بن عوف) دن (ابو الحصین الانصاری) نك ایکی اوغلی بعثت نبویه‌دن اول تنصر ایله‌مش وسوریه طرفلرنده قالمشدی . بونلر بعدالهجره مدینه‌یه زیتون یاغی کتیرن برخریستیان کاروانیله کلدیلر . ابو الحصین ، کندیلرینی یاقالادی ومسلمان اولمالری ایچین زورلادی . رسول اکرمه مراجعتله عرض کیفیت ایتمه‌لری اوزه‌رینه‌ده بو آیت نزول ایله‌دی .

٣ — اهل کتاب اولان موسوی وعیسویلر حقنده نازل اولمشدرکه اونلردن جزیه ویرنلر ، یعنی مسلمانلر اداره‌سنه تبعیتله ویرکی اعطا ایدنلر ، دین ده‌کیشدیرمه‌یه اجبار اولونمایه‌جقدی . نیته‌کیم بدایةً بنی قینقاع ، بنی نضیر ، بنی قریظه کبی یهودیلره ، مؤخراً نجران جماعت خریستیانیه‌سنه بویولده معامله اولونمش ، اونلر نقض عهد ایتمه‌نجه کندیلرینه قولاً وفعلاً اصلا دوقونولمامشدی.

ایچمزدن چیقمش بعض یادکارلر وار. بونلر ، تدقیق وتتبع ایتمکله دکل ، محضا مودایه اویمق املیله مسلمانلغی عصریلکه مخالف بولویورلر. حال بوکه او مسلمانلق ، اون اوچ بوچوق عصر اول شو مساعده‌یی کوسترمش ، ایمان واعتقادی کرهاً ده‌کیشدیرمه‌یه وکیمسه‌یی جبراً ساحهٔ هدایتنه آلمایه قالقیشمامشدی.

بز بو (بعضی عصریلر) یاخود (حر دوشونجه‌لیلر) ایسه دوشوندکلرینك ، یاخود دوشونور کوروندکلرینك خلافنی اعتقاد ایله‌ینلردن فکری حریتی نزع ایتمك ، اونلری ده کندیلری کبی دوشوندورمك ، قیصه‌جه‌سی ایناتمامایه ایناندیرمق ، معنوی قیدلردن چیقاروب بالنتیجه (دینسزلك دینی) نه صوقمق ایستیورلر .

شو حالده عجبا بزم دینمزده‌می اکراه وار ، یوقسه اونلرك دینسزلکنده‌می ؟

طاهر المولوی

تفسیرلر ، مفسرلر

تفسیر بالدرایه نمونه‌لری

دردنجی نمونه — (من یعمل سوءاً یجز به) یعنی « فنالق ایدن هر فرد ، بهمه حال جزاسنی کورور » . شیمدی شو آیت ، فنالق ایدنلرك — توبه ایتسه‌لرده ، ایتمه‌سه‌لرده عفوربانی صورتیله — مجازات کورمه‌دن قورتولامایه‌جقلرینی ناطقدر . عامدر ، مجملدر ، محتاج تخصیص و ایضاحدر . بناءً علیه (وما اصابکم من مصیبة فبما کسبت ایدیکم ویعفو عن کثیر) یعنی « سزه اصابت ایدن فلاکتلر ، سزك قازاندیغکز افعالك نتیجه‌سیدر . اونلردن برچوغنی جناب حق عفو ایدر » . ایشته شو آیت ، اولکی آیتده‌کی عمومی تخصیص ایله‌دی. مجازاتی ، عفوه مقرون اولمایان اعماله قصر ایتدی .

دیمك اولدیکه اولکی آیتده (الا ان یعفو) قیدی مقدر ایمش . حاصلی اوراده‌کی اطلاق و تعمیم ، بوراده‌کی قید ایله تقیید وتخصیص اولوندی. اکر بویله اولمامش اولسه‌یدی توبه ایدنلرك مظهر عفو اولاجغنه وعفو الهینك اهل معاصی حقنده تجلی ایده‌جکنه دائر اولان آیات ایله اولکی آیت آراسنده تعارض بولونمق لازم کلیردی . تفسیرك ایکنجی طبقه‌سنه عائد وظیفه ، تعارض موهومی دفع ایله‌دی .

بشنجی نمونه — (لا تنفع فیها شفاعة ولا خلة) آیتنده علی الاطلاق خلت و شفاعتك نفعی نفی اولونویور . (الاخلاء یومئذ بعضهم لبعض عدو الا المتقین) آیتی ده متقیلری نفی خلت عمومندن استثنا ایدییور وشو صورتله ایکنجی آیت ، اولکی آیتی (خلت) خصوصنده تفسیر و ایضاح ایلیور . قالیور شیمدی نفی شفاعت کیفیتی‌که اونی‌ده (من بعد ان یأذن الله لمن یشاء) آیتی استثنایه اوغراته‌رق

ونفی شفاعتك آنجق اذن الٰهی‌یه مقرون اولمادیغی صورتده منحصر اولدیغنی بیان ایده‌رك تفسیر وایضاح ایتمش اولویور .

ایشته تفسیر بالدرایه‌نك ایکنجی مرتبه‌سی شوبش نمونه ایله کرکی کبی توضح ایله‌مش‌درظننده‌یز. اونك ایچوندرکه علمای تفسیر آراسنده آتیده‌کی قضیه ضرب مثل کبی شهرت آلمشدر . القرأن یفسر بعضه بعضاً .

اوچنجی مرتبه تفسیر نبویدر

یعنی مفسر ، تفسیر ایتمك ایسته‌دیکی آیتك مغزای جلیلنی قرأندن استیضاح ایده‌مزسه اولبابده‌کی تفسیر نبوی‌یه مراجعت ایدر. تفسیر نبوینك مقبولیتی ایسه هم نص ، هم اجماع ایله ثابتدر .

نص (وما آتا کم الرسول فخذوه ومانها کم عنه فانتهوا) آیت جلیله‌سیله (لتبین للناس مانزل الیهم) آیت کریمه‌سیدر . حدیث‌ده (لایأتی رجل منکم یتکیٔ علی اریکته یقول لااعرف الاهذا القرأن مااحله فقد احللته وماحرمه فقد احللته الاوانی اوتیت القرأن ومثله معه) حدیثیدر .

برده معلومدرکه وارثین ایچون وصیتك وجوبی منصوص ایدی . (لاوصیة لوارث) حدیثی اونی نسخ ایله‌دی‌که بوده اجماعاً ثابتدر . بر فریضهٔ منصوصه‌یی نسخ ایدن سنتك تفسیر قرأن خصو - صنده‌ده بیان وتخصیص جهتیله مظهر قبول اولاجغی شبهه‌سزدر . صحاح و مسانیدده تفسیرات نبویه پك چوقدر . حائضه تحریم صلات ، اصحاب سهامك عصبات اوزه‌رینه تقدیمی ، اختلاف دینك مانع ارث اولماسی ، عصباتك اقربی ابعدینی ، اقواسی اضعفنی اسقاط ایتمه‌سی و داها سائره هپ تفسیر نبوی سایه‌سنده‌در .

تفسیر بالدرایه‌نك دردنجی مرتبه‌سی

اسباب نزول یاردیمیله وقوع بولان تفسیرلردرکه بر سبب مخصص اوزه‌رینه نازل اولمش عموملرك سبب مزبوری بالتجاوز غیره شمولی حقنده بین العلما اختلاف وارسه‌ده بعضاً سبب مزبوری تجاوز ایتمه‌یه‌رك بالاجماع حکمك اوکا مقصور اولدیغی واقعدر . ایشته ارباب تفسیر ، شو حالدن بالاستفاده فحوای جلیل آیته کسب وقوف ایدرلر . مثال :

(الذین یفرحون بما اتوا) آیت جلیله‌سیله - یاپدیغی اعمال و حرکاتدن طولایی اظهار سرور و شادمانی ایدن هر هانکی برفردك مذمومیتی اعلان بویورولویور . شیمدی بونی عموم اوزره ابقا ایده‌جك اولورسه‌ق ایشله‌دیکی هر هانکی بر فعل خیر ایله افتخار وکسب سرور ونشاط ایدن مؤمنك‌ده اشبو مذمتدن حصه‌دار اولماسی لازم کلیر . حالبوکه (المؤمن من سرته حسنته وسائته سیئته) حدیثنه منافی دوشدیکندن وخیر وطاعاتله سه‌ویمك طباع وعقولك اقتضاسندن بولوندیغندن آیت مذکوره‌ده‌کی حکم عامك ، سبب نزولی بولونان اهل کتابه انحصا - رینه قائل اولمق ضروری بولونمشدر .

چونکه : اونلر ، فخر عالمی تکذیب و اوکا قارشی تدلیس و کتمان حق ایله اظهار سرور ایدرلردی . سبب نزول شویله‌در :

فخر عالم صلی الله علیه و سلم افندیمز ، یهوده توراتدن بعضی شیلر صورمش ، اونلرده بر طاقم یاکلیش اخبارات ایله اوحضرتی آلداتدقلرینه قائل اولمش وصورت حقدن کورونه‌رك یاپدقلری شو حرکته سه‌وینمشلردی . دیکر بر روایته کوره غزادن تخلف ایده‌رك برای اعتذار مصالح اسلامیه نامنه حکمتلر درمیان ایتمشلر وبونکله سه‌وینمشلردی. دیمك اولدی که سبب نزول ، آیتك اوزه‌رندن اشکالی قالدیردی ، تفسیر وایضاحه یاردیم ایتدی.

سبب نزول سببیله شو تخصیص (ولم یلبسوا ایمانهم) آیتنده‌کی عمومی فخر عالم افندیمزك (ان الشرك لظلم عظیم) آیتی دلیلی ایله مشرکینه تخصیصنه بکزه‌ر .

دیکر مثال : (والفتنة اشد من القتل) آیتنده فتنه ، عمومی اوزه‌رینه باقی دکلدر . بلکه مسلمینی اغوا و اجبار ایده‌رك شرکه ارجاع ایتمك فتنهٔ مخصوصه‌سی مراددرکه حقیقةً بونك‌ده قتلدن اشد اولدیغنه شبهه یوقدر . بوکاده قرینه ، سبب نزولدر. چونکه : آیت، مسلمینی شرکه اعاده ایچون مشر - کینك اعمال جبر و شدت و استعمال خیانت ایتمه‌لریدر . یوقسه هر فتنه‌نك علی الاطلاق قتلدن اشد اولماسی هر یرده مسلم دکلدر .

دارالفنون الٰهیات فاکولته‌سی تفسیر وتاریخ تفسیر مدرسی

برغمه‌لی جودت

اخلاق

[دیانت ایشلری رئیسلکی هیئت مشاوره اعضاسندن فاضل محترم آقسه‌کیلی احمد حمدی افندی حضرتلرینك یکی نشر اولونان (اخلاق درسلری) عنوانلی اثرندن]

اسلامده اخلاقك درجهٔ اهمیتنی ایضاح ایتمك خصوصنده فخر رسالتپناهیدن صدور ایدن « انما بعثت لاتمم مکارم الاخلاق = بن آنجق مکارم اخلاقی تماملامق ایچون بعث اولندم » حدیث شریفی کافیدر اعتقادنده‌یم .

خاتم الانبیا افندیمز « غایهٔ بعثتم مکارم اخلاقی اتمامدر » دیدکدن صکره آرتق بو بابده داها زیاده سوز سویله‌مك لازم دکلدر . شو قدرکه خاتم رسالت افندیمزك شو حدیث شریفلرینك احتوا ایلدیکی حقایق علویه‌یی بر درجه‌یه قدر ایضاح ایدر مقصدیله بر قاچ سوز سویله‌مك ایستیورم : انسان ایچون بر غایهٔ کمال واردرکه اونی احرازه

چالیشمق اوزرینه فرضدر . عین زمانده انسان بر چوق نقصانه معروضدر ؛ یوکسلوب اوکا غلبه ایتمه‌لیدر , حالبوکه انسانك مرتبهٔ کماله واصل اولماسی ، امکان مساعد اولدیغی قدر فضیلت قازانماسنده ، اخلاق وطبیعتنی تهذیب ایتمه‌سنده‌در. فضائل دیدیکمز شی ایسه روحك بر طاقم سجیه و خویلریدرکه کندیسیله متصف ایکی شخص آراسنده بر آهنك وفاق حصوله کلمه‌سنه وسیله اولور . رذائله کلنجه : اونلرده نفوس بشریه‌یه عارض اولان برسورو کیفیات خبیثه‌درکه کندیلریله اتصاف ایدن اشخاص آره‌سنده تفرقه و منازعه حصوله کتیرمك شانندندر . شو حالده انسانه اك یوکسك بر مرتبهٔ سعادت ، اك علوی بر غایهٔ کمال تأمین ایدن ، یاخود اك آشاغی بر درکه‌یه سقوطنه وسیله اولان اونك اخلاق و طبیعتیدر .

شیمدی برحقیقت اولمق اوزره دیه‌بیلیرزکه : مقتضای خلقتلری بر آراده یاشامق مجبوریتنده اولان انسانلرك فضائل اخلاقیه‌یه رعایتکار بولو - نمه‌لری الزمدر . باشقه‌صورتله نه بر جمعیت تشکیل ایده بیلیرلر ، نه‌ده بر مدنیت تأسیسنه مقتدر اوله بیلیرلر . چونکه تعریفندنده آکلاشیلدیغنه کوره هیئت اجتماعیه آراسنده مدار وحدت اولاجق آحاده جمعیت میانده متین بر عروهٔ اتحاد تشکیل ایده‌جك اولان یکانه اساس آنجق « فضائل اخلا - قیه » در. فضائل، برقومك کافهٔ افرادینه شامل اولورسه هر بری حدینی بیله‌رك ، حقنی طانیه‌رق دیکرینك حدودینه ، حقوقنه اصلا تجاوز ایتمه‌یه‌جکی ایچون آرالرنده تعاون طبیعتیله حصول بولور . هر فردك جمعیتده‌کی موقعی ، اشکالی ، وظائفی مختلف اولمقله برابر هپسی بردن بر وجود مشترکك بقاسنه ، تأیید قواسنه خدمت ایدن اعضا مثابه - سنده‌در . بر جمعیتده‌کی فضائل اخلاقیه ، هر

عضوی کندی وظیفهٔ مخصوصه‌سنی ایفا ایده‌رك باشقه‌سنك وظیفه‌سنه تجاوزدن آ ایقویان «قوهٔ حیاتیه» کبیدر .

شویله‌ده دیه بیلیرز : جمعیت انسانیه‌یه‌نسبتله فضائل اخلاقیه ، کائناته نسبتله جاذبهٔ عمومیه کبیدر. کواکب و سیاراتك آراسنده‌کی نظام ناصیل جاذبهٔ عمومیه سایه‌سنده پایدار اولیورسه ، هر بیلدیز بو قوتك توازنی سببیله مرکزنده ناصیل ثابت قالیورسه؛ دیکر کوکبله آراسنده‌کی نسبتی نصل محافظه ایله‌یه‌رك کائناتك ایجاد و بقاسی حقنده‌کی حکمت الٓهی تمام اولونجه‌یه قدر هر بری مدار مخصوصنده منتظماً سیر ایدییورسه ؛ بو فضائل واسطه‌سیله‌درکه جناب حق ، هیئت اجتماعیه‌یی تشکیل ایدن افراددن هر برینك موجودیت شخصیه‌سنی بر زمان محدوده ، موجودیت انسانیه‌یی ایسه آنجق علم الٓهیسنك احاطه ایده بیله‌جکی بر آتی‌یه قدر محافظه ایدر . دیمك‌که انسانیت نام عمومیسیله تعریف ایلدیکمز منظومه ، آنجق فضیلت و مکارم اخلاقیه ایله قائمدر . ایشته بونك ایچوندرکه : حکیم‌الانبیا افندیمز حضرتلری « غایهٔ بعثتم مکارم اخلاقی اتمامدر » بویورمشلردر .

بو مکارم و فضائل ایله بونك ضدی اولان رذائلی وبونلرك نفسدن کیفیت صدورینی ، بونلرك صدورینه باعث اولان سوائق و قوانی بزه‌بیلدیره‌جك شی ایسه علم اخلاقدر . هر علمك شرف و اهمیتی شبهه یوق اونك موضوعیله متناسبدر .

آقشه‌کیلی احمد حمدی

ارضك صوك کونی

بچن نسخه‌دن مابعد

بو احتمالات بر وجه آتیدر :

۱ — ارض ، کندندن چوق بیوك و زهرلی غازلردن مرکب بر قویروقلی بیلدیزك نواتنه یقین چارپار و ایچندن کچرکه کندیسنه بر شی اولمه‌مقله برابر هوامز تنفسه غیرصالح برحاله کلیر وبالعموم مخلوقات و نباتات دفعةً محو اولور . ارض شمدی‌یه قدر بر قاچ دفعه‌لر قویروقلی بیلدیزلرك ایچندن کچمش ایسه‌ده نواته پك اوزاق تصادف ایتمسندن طولایی شایان دقت حادثات ظهور ایتمه‌مشدر .

۲ — سیاره‌مز ؛ فضاده کلیتلی صورتده بولنان اجرام انقاضی و تجزی ایتمش قویروقلی بیلدیزلر پارچه‌لرینه تصادف ایدرك طولاییسیله طاش یاغمورینه طوتیلورکه بر آنده اوزرنده نه بر ملجأ ، نه‌ده بر ذی روح قالیر . دکزلرك اعماقی بیله طاشلرله دولار .

۳ — کچه‌جکی یولده مرئی و یا غیر مرئی و صلب حالنده بر جرم سماوی‌یه تصادف ومصادمه ایدرك شدت مصادمه‌دن بر آنده بخار حالنه کچر. و بالطبع نه کندیسندن، نه‌ده اوستنده‌کیلردن هیچ بر شی قالماز !

بو حالك وقوعبوله‌جغنی حضرت قرآن سورهٔ ابراهیمك ۴۸ نجی آیتیله خبر ویرییورکه بز بوبابده عن قریب تفصیلات مهمه اعطا ایده‌جکز .

۴ — شمسمزك برکون قراروب حرارت وضیاسنی ضایع ایتمه‌سیله ارض طوکار . بالطبع اوزرنده ذوی‌الحیاتدن وحتی آغاجلردن اثر قالماز.

۵ — سماده صیق صیق واقع اولدیغی اوزره شمسمز برکون خارق‌العاده اوله‌رق پارلار و ارضمزی محو ایدر . .

۶ — و یاخودارض بر انفلاق داخلی نتیجه‌سنده کندیسی پاطلار، محو اولور . . .

بونلردن‌باشقه شایان ذکر برقاچ حادثه‌نك دها وقوعیله ارضك اوزرنده‌کی مخلوقات یوق اوله‌بیلورسه‌ده بو احتمالات نسبتاً ضعیف اولدقلرندن ذکرلرندن صرف نظر ایتدك .

بالاده مذکور حادثاتدن هر بری ، ارضه صوك کون اولاجق‌ برر ماهیتی حائز ایسه‌لرده الك زیاده محتمل بولنانلری؛ شمسك صغویه‌رق سونمسی و بناءً علیه ارضك هر طرفنی بوز قاپلامسی ، دیکری‌ده مصادمه ایله پارچه‌لنمسی‌در.

شمسك سونمسی ایچون لااقل یکرمی میلیون سنه‌یه احتیاج بولنوب حالبوکه بو مدت ظرفنده بر ویا بر قاچ مصادمه احتمالی دها زیاده مأمول بولندیغی کبی ذاتاً حضرت قرآن دخی بونی خبر ویردیکندن بالاده ذکراولنان حالاتدن دیکرلرینك وقوع‌بولمیه‌جغنه شبهه ایدلمه‌مك لازمدر . بناءً علیه بز دخی بو احتمالی نظر دقته آله‌رق تفصیلات لازمه اعطا ایده‌جکز .

اولا ؛ بو بابده شرفنازل‌اولان آیات جلیله‌یی یازه‌لم .

سورهٔ ابراهیم آیت ۴۷ : [یوم تبدل‌الارض غیرالارض والسموات . . . .]

« ارض ؛ ارضك غیریسنه ؛ وسیارات ؛ سیاراتك غیریسنه تبدل ایتدیکی کون .... »

بالخاصه بو آیت جلیله مصادمهٔ ارضی مشعر اولوب کره‌مزك ختام عمرینه اشارتدر . زیرا مصادمه‌دن صکره ؛ سحابیه حالنه کچه‌جك ارض بعدالتبرد البته اسکی ارض اولمیه‌جقدر .

سورهٔ نمل آیت ۸۷ : [ویوم ینفخ‌فی‌الصور] « و ، صور اوفلندیکی کون .. » بوراده صوردن مقصد حضرت اسرافیل علیه‌السلامك اوتدیره‌جکی دودوك دکلدر. بزم تفسیرلرمزه نه مناسبتله کچدیکنه هم حیرت ایدییورم ، هم‌ده متأثر اولیورم . نفخ صوردن مقصد ، ارض مصادمه ایدوب حاصل اولان مدهش صدا وعین زمانده مرکزنده بولنان غازاتك سربست‌قالیشندن‌متولد آچی آچی خروجندن بشقه برشی دکلدر .

سورهٔ مدثرك ۸ نجی : [فاذا نقر فی‌الناقور] آیت جلیله‌سی دخی تماماً بوحکمده‌در .

سورهٔ زلزال — آیت : [اذا زلزلت‌الارض زلزالها و اخرجت‌الارض اثقالها . . .] « ارض زلزله ایله صاللاندیغی و یوکنی چیقاردیغی وقت » یعنی بالمصادمه دروننده‌کیلرك طیشاری‌یه هجومنده دیمکدرکه مصادمه‌علائمندندر . زیرابودرجه‌مدهش بر مصادمه‌درکه ارضی صاللایه‌جقدر . بیلدیکمز زلزله‌لرله بتون ارضك صاللانمه‌سنه وبتون اثقالنك دیشاری‌یه‌فیرلامسنه امکان یوقدر . بالخاصه‌زیرده‌کی آیت کریمه بو حقیقتی دها بارز صورتده اظهار ایتمکده‌در :

سورهٔ انشقاق — آیت ٤ : [واذاالارض مدت والقت مافیها و تخلت] . . « ارض یاییلوب یاصصیلدیغی وایچنده‌کی آتوب بوشالتدیغی وقتده » یاصصیلوب‌یاییلمق‌وطولاییسیله ایچنده‌کیلری‌بوشالتمق حادثه‌سی ، ارضك بشقه‌سیله مصادمه‌سندن عبارت اولدیغی کون کبی آشکاردر .

سورة الحج — آیت ۱ ، ۲ : [یاایهاالناس اتقوا ربکم ان زلزلةالساعة شیء عظیم. یوم ترونها تذهل کل مرضعة عما ارضعت و تضع کل‌ذات حمل حملها وتری‌الناس سکاری وماهم بسکاری ولکن عذاب‌الله شدید]

« ای ناس ربکزه متقی اولکز . حقیقةً زلزلهٔ قیامت پك عظیم‌شیدر. اوکون کوروسکه بتون امزیکلیلر یاوورولرینی اونوتور . وهر حامل قادین حملنی وضع‌ایدر. ناسی‌سرخوش کوروسك، لکن آنلر سرخوش دکل ، آنجق عذاب‌الله شدیددر ! »

سورة الحاقة — آیت ۱۳ ، ۱٤ ، ۱٥ :

[فاذا نفخ فی الصور نفخةٌ واحدة وحملت الارض والجبال فدكتادكةً واحدةً فيومئذ وقعت الواقعة...]

« صوره بر کره نفخه وقوعنده ارض وطاغلر توز ایدیلوب اوچورولدقده ایشته او کون وقعه وقوعبولور. یعنی قیامت قوپار . »

بو آیت جلیله دخی مصادمه‌نك احداث ایده‌جکی حالاتك عینی اولوب صور افاده‌سی دخی غازاتك احداث ایده‌جکی صدای هولناكدر. سورهٔ «ق»ك ٢٠نجی آیت کریمه‌سی دخی بو حکمده‌در .

سورهٔ زمر — آیت ٦٨ : [ونفخ فی الصور فصعق من فی السموات ومن فی الارض الامن شاءالله ثم نفخ فيه اخرى فاذاهم قيام ينظرون]

« وصور اوفلندكده ـ ارض ارضك غیریسنه چارپوب مصادمه ایتدكده ـ سیارات و ارضده بولنانلر بایلوب ئولور . اللهك ایستدیکی مستثنادر. صکره بر دها اوفلنور آنلر قیام ایدرلر کورورلر!...»

بو آیت کریمه‌نك حکمنه نظراً ارض، اولا سیارات ایله معاً مصادمه‌یه اوغرایه‌جق ، یعنی صدمه عالم شمسیمزجه وقوعبوله‌جق، بعدما ایکنجی دفعه اوله‌رق بر مصادمه ایله ارض محو اوله‌جقدر . بو حادثه حقنده زیرده تفصیلات کافیه واردر .

سورهٔ نمل — آیت ٨٧ : [یوم ینفخ فی الصور ففزع من فی السموات ومن فی الارض الا من شاءالله وكل اتوه داخرين . .] « صور اوفلندیکی ، یعنی مصادمه وقوعبولدیغی کون سیارات و ارضده بولنانلرك اللهك ایستدیکندن ماعدالری فزعناك اولورلر و حضور الٓهی‌یه ذلیلانه کلیرلر . . »

بو آیت کریمه‌دن سیاراتك دخی ذوی العقول ایله مسکون بولندیغی آکلاشلدیغی کبی وقعهٔ قیامتك دخی منظومهٔ شمسجه وقوعبوله‌جغی تکرار ایدلمکده‌در . حضور الٓهی‌یه ذلیلانه کلمك مسئله‌سی ایسه فرداً هیچ برکیمسه‌نك صاغ قالمیه‌جغی دیمکدر!...

(مابعدی وار) ارکان حربیه میرآلایی

م . عبدالرحمن

پاریس مکتوبلری

مخابر مخصوصمزدن :

موسیو [لوسیه‌ن بووا] جنابلریله ملاقات

اسکی بربنانك تمیز مردیوه‌نلرندن چیقیورم .. پنجره‌لردن (سه‌ن) نهری ونهرك اوستنده قیریشان رنکلرنك الکتریق انعکاسلری کوزوکیور .

لوسیه‌ن بووا جنابلرینك حضورینه کیردم ، (محفل) نامنه زیارته کلدیکمی سویلیه‌رك کندیمی تقدیم ایتدم . عقل وخیاله کلمیه‌جك برصمیمیت وممنونیت ایله حسن قبول کوستردیلر .

آرتق ادبیات رسمیه فورمولی حالنه کلن « کندیلرینه خاص » ترکیبی قیمتدن دوشمه‌مش اولسه ایدی بوراده تام یرنده وظیفهٔ توصیفی کورمش اوله‌جقدی. أوت ، کندینه خاص، هردرلو تکلیف وتکلفدن آزاده، آنجق برعلم آدمنك کوستره‌بیله‌جکی صمیمی برنزاکت . موسیو لوسیه‌ن بووا اویله برذات که دها ایلك آنده قارشوسنده‌کنی تسخیر ایدیيور : ده‌رین برقوبویه باقنجه انسانك ناصل باشی دونرسه بنم‌ده باشم دها ایلك آنده دونمکه باشلادی . چونکه برعلم قویوسی ، برخزینهٔ عرفان قارشیسنده بولنمق کبی برسعادته مظهر اولمشدم . اوزون سورن ملاقاتمزك خلاصة الخلاصه‌سنی قارئلریمزه بیلدیریيورم:

سؤالم — اسلامیت ایچون وقتی کچمش دینیور. نه فکرده‌سکز ؟

جوابلری — اسلامیت دائماً موجود قاله‌جقدر.

س — اسلامیت ایله مدنیتك توافق ایتمدیکی ادعا ایدیلیور. . .

ج — اسلامیت حال حاضر مدنیتیله پك اعلا توافق ایده‌بیلیر. ذاتاً اسلام مملکتلرنده برعصردنبری مشهود اولان ترقی ، اسلامیتله مدنیتك برابرکیده‌بیلدکلرینی کوسترر .

س — مدنیت سزجه نه‌در .

ج — مدنیت توزیع عدالت واحتیاجات بشریه‌نك تطمینی ایچون احوال واشیانی تکمل ایتدیرمکدر .

س — مسلمانلرك آوروپالیلره نسبتله آشاغی برموقعده بولنمالرینك سببی نه‌در ؟

ج — بونك ایچون برچوق سبب واردرکه بونلرك اکثریسنده مسلمانلرك دخل وتأثیری یوقدر. سیاسی ، اقتصادی واجتماعی اولمق اوزره اوچ قسم تشکیل ایدن سببلرك باشلیجه‌لری :

١ — سلطنت مطلقه درکه هریرده حکمران اولمشدر ، دائماً فنادر .

٢ — حکومتلرك جهالت وعطالتی ، خلقی تنویر وتعلیم ایتمه‌مسی .

٣ — متعدد حربلره مجبور اولمالری. (حرب تخریبکاردر) .

٤ — عدالت مسئله‌سی .

٥ — غربلیلرك شرقلیلره اولان معامله‌سی : اجنبیلر شرقلیلرك وضعیتنی سوءاستعمال ایتمشلردر. آوروپانك شرقه قارشی چوق قصوری ، صوك درجه چوق قصوری واردر. فکریمجه اسلاملرك آوروپالیلره نسبتله دون برموقعده بولنمالرینك بردکل، متعدد اسبابی واردر .

س — (عالم اسلام مجموعه‌سی) حقنده براز معلومات لطف ایدرمیسکز ؟

ج — عالم اسلام مجموعه‌سی تشرین ثانی ١٩٠٦ تاریخنده (قولله‌ژ دوفرانس) مدرسلرندن موسیو (آلفره‌د لوشاتولیه) نك تحت اداره‌سنده ، موسیو (ماسینیون) ، فاس عرب قولله‌ژی مدیری موسیو (مارتی) فاس امور محلیه اداره‌سنك قسم اجتماعی رئیسی موسیو (میشوبلله‌ر) ، السنهٔ شرقیه مکتبی معلملرندن موسیو (قاباتون) ، هند لسانی معلمی (ونیقون) ، چینجه معلمی موسیو (ویسییه‌ر) ومعلملردن موسیو (ماله) طرفندن تأسیس اولنمشدر . بوهیئه داخل بولنان اجنبیلر : فلمنکده (له‌ید) دارالفنونی عربجه مدرسی وفلمنك مستملکه‌لر اداره‌سنده مشاور پروفسور (شنوق هورژ) ، اولجه ایرانده بولنمش اولان ازمیر انکلیز جنرال قونسولوسی موسیو(رابینو)، طهران روس سفارتی باش ترجمانی موسیو (مینورسکی) ، ایرانده روس ویس قونسولوسی موسیو (نیکیتین)، سابق ایتالیان قونسولوسلرندن موسیو(پوما) لیونده عربجه معلمی (بن علی فکار) ، ابوبکر عبدالسلام بن شعیب ؛ بوذواتدن ماعداده برچوق تورك وایرانلی واردی که نام مستعار قوللانمقده ایدیلر. ساده میرزا محمدخان امضاسنی آتیوردی .

مقصد تأسیس بالخاصه اجتماعیدر . مجموعه (قولله‌ژ دوفرانس) ده اجتماعیات اسلامیه کرسیسنه تابعدر. اولجه هرآی چیقیوردی، شمدی اوچ آیده بر نشر اولنور . اساس موضوعلره دین، تاریخ، اجتماعیات ، اقتصادی جوغرافیا ، علم آثار عتیقه ، صنایع نفیسه‌در . بونلردن باشقه مسائل مهمه‌یه دائر مفصل تدقیقلر. حوادث ، اسلام مطبوعاتنك تحلیل وتدقیقی ، آثار منتشره حقنده معلومات .

س — فاس هیئت علمیه‌سی حقنده براز معلومات لطف ایدرمیسکز ؟

ج — فاس هیئت علمیه‌سی ١٩٠٣ ده پاریسده باش مرخص اولان موسیو (لوشاتولیه) نك تحت ریاستنده تأسیس اولنمشدر . وقتیله (قاهره) فرانسز اینستیتوسنده بولنان موسیو (ژورژ سالمون) فاسده چالیشوردی . ١٩٠٦ ده (طنجه) ده وفات ایتدیکندن موسیو (میشوبلله‌ر) یرینه کچدی . موماالیه ١٨٨٤ تاریخندنبری فاسده بولنمقده اولوب فاس فرانسزلرینك اك قدملیسیدر . هیئت (فاس

خزينهٔ اوراقى) نشر ايتمكده‌در. شيمدى‌يه قدر يكرمى‌بش جلد نشر اولنمشدر. (عالم اسلام مجموعه‌سى) مذكور هيئت طرفندن ١٩٢٠ - ٩٢١ سنه‌سنه قدر اداره اولنقده ايدى . ١٩٢١ ده هيئت اسمنى دكيشديرمش و Protecterat نك قسم اجتماعيسى اولمشدر. بو صورتله فرانسه معارف نظارتندن آيريله‌رق فاس ولايت عموميه‌سنه تابع بولنقده‌در .

فاس خزينهٔ اوراقندن ماعدا « فاس شهر و قبيله‌لرى » ناميله برايكنجى سه‌رى نشر اولنقده‌در . مملكتك بوتون اقسامنى حاوى اوله‌جق بو سه‌رى بويوك و رسملیدر. نشرينه ١٩١٥ ده باشلانيلمش و شيمدى‌يه قدر ٧ ويا ٨ جلدى چيقمشدر. مجموعى قرق جلد قدر اوله‌جقدر .

قسم اجتماعيسنك خصوصى محررلرى اولمقله برابر عسكرى ترجمانلر و يرليلرده معارنت تحريريه‌ده بولنقده‌درلر . مركز (طنجه) اولوب فاسك الك مهملرندن عد اولنان كوزل بر كتبخانه‌سى واردر.

س — تصوف حقنده فكركز نه‌در ؟

ج — تصوف هندندن كلمشدر. (براهمانيزم)ك تأثيرى واردر ، ديورلر، فقط اثبات ايده‌ميورلر. بيلنميور ديمك الك دوغريسيدر . اعتقادات صوفيه بوتون اسكى دينلرده واردر .

بو صيره‌ده (بهار دانش) دن بحث ايتدم (.) ديديلركه :

بهاردانش يوزسنه اول (١٨١٠) ده انكليزجه وفرانسزجه‌يه ترجمه ايدلمشدر . موسيو (ويقتور شووه‌ن) بوتون شرق حكايه‌لرينك مبدأنى تدقيق ايتمشدر. نشر ايتديكى (عرب آثارى بيبليوغرافى)سى چوق مهم بر اثردر . موسيو (قوسكن) ده شرق حكايه‌لرينه دائر تدقيقاتده بولونمشدر. (باسه)نك ده تدقيقاتى واردر موسيو (قازانووا) تدقيقاتى مجموعه‌يه ويرملده‌در . هند ماصاللرينى آلدم . مطالعه‌مى طاهربكه يازاجغم (:) » .

لوسيه‌ن بووا جنابلرينك عربجه واسپانيولجه بيلمه‌سى عقلمه برسؤال كتيردى . اسپانيولجه‌ده عربى كلمه‌لر اولوب اولمديغنى صوردم :

— « اسپانيولجه‌ده منشأى عربى كلمه‌لر واردر (أنكلمان) و (دوزى) اسپانيول و پورتكيزجه‌ده‌كى عربجه و عربجه‌دن مشتق كلمه‌لره دائر برلغت كتابى ياپمشدر. بوندن دها مكمل اوله‌رق (ئه‌غرويله‌زئى يانغواز) طرفندن تأليف اولنان ومنشأى عرب لسانى اولان اسپانيولجه ، پورتكيزجه وقاتالان كلمه‌لرينى حاوى اثر ذكر اولنه‌بيلير . (مورا) اسمنده‌كى مؤلف ١٧٨٠ تاريخنده ايلك دفعه اوله‌رق نشر اولنان اثرنده پورتكيزجه‌ده عرب لسانك بقاياسنى جمع ايتمشدر . (ده‌لغادو) منشأى شرقى اولان كلمه‌لرك برلغتنى ياپمش و ١٩٢٠ تاريخنه دوغرى نشر ايله‌مشدر .

صوك زمانلرده مهم بركشف واقع اولمش ، مع الأسف لايق وجهله طانيلمامشدر . ليزبون دارالفنوننده عربجه مدرس وعلوم اقاده‌ميسى اعضاسندن (داويدلوپش) پورتكيز (العجميه) سنى كشف ايتمشدر .

(العجميه) كلمه‌سنى ايلك ايشيتديكم ايچون نه‌در ؟ ديه صوردم جواباً ديديلركه :

« العجمية اسپانيول لسانى ، فقط عرب حرفلريله يازلمش اثرلردر. اسپانيول العجميه‌سنك موجود اولديغى چوقدنبرى بيلينيوردى . چونكه

(:) محترم موسيو لوسيه‌ن بووا ، بو وعدينى ايفا ايتمش ولطفاً كونده‌رديكى ١ كانون ثانى سنه ١٩٢٥ تاريخلى بر التفاتنامه‌ده كرك رشيد مظهر بك افندى، كرك محرر عاجز حقنده پك توجهكار برلسان قوللانمشدر . كنديلرينه علناً تشكرلر ايده‌رم - طاهر المولوى

(.) محفل اداره‌سنجه نشر ايديلن (هندماصاللرى)نك اصلى .

اسپانياده‌كى عربلر منور اولوب مهم جماعتلر تشكيل ايتمكده ايديلر حالبوكه پورتكيزده‌كى عربلر پك كرى قالمش اوته‌يه برى‌يه ياييلمش بولونيورلردى . عربلرك اسپانيادن اخراجندن صكره (العجميه) تماميله اونوتولدى . اون طقوزنجى عصرك مبدأنده (قونده) نامنده براسپانيول ـ كه اسپانياده‌كى عربلرك تاريخنى يازمشدر. ـ ايله (سيلوسترساسى) نامنده برفرانسز العجميه اثرلرى ترجمه‌يه موفق اولمشلردر . اسپانيا كتبخانه‌لرنده وپارسده ملى كتبخانه‌ده بوكبى برچوق كتاب واردر .

اسپانياده (آلمونيدا دولاسه‌ررا) اسمنده‌كى كويده برقاچ يوز اثر بولنمشدر .

پورتكيزده (تورره دوتومبو) ده مجهول بر لسانده برچوق آثار بولنقده وبولسان ، السنهٔ شرقيه‌دن برى عد اولنقده ايدى. (داويدلوپش) بولسانك پورتكيز العجميه‌سى اولديغنى اثبات ايتمشدر. مع الاسف بوكشف لايق واهميتى وجهله طانيلمامشدر.»

موضوع اسپانيا اوزرينه جريان ايتديكندن موسيو لوسيه‌ن بووا جنابلرى دواماً ديديلركه :

«حال حاضرده ايكى قيمتدار لسان عربى عالمى موجود بولونيور . بونلر (يوليان ريبه‌را) و (مينيه‌ل آزين) اولوب ماد ريد دارالفنونى مدرسلرندندر . « موسيو آزين » بالخاصه فلسفى ودينى تدقيقاتله اشتغال ايتمكده‌در . كنديسى اسپانيا قرالينك راهبيدر .

موسيو (ريبه‌را) شيمديكى آوروپانك موسيقى وشعرينك عربلر واسطه‌سيله ايراندن كلديكنى اثبات ايتمك ايسته‌يور. موميٰ اليهك بو نظريه‌سى بر عصر اول اسپانيول تاريخشناسى (قونده) طرفندن‌ده ادعا ايدلمشدى . (دوزى) و (رونان) بونى جرح ايتمك ايسته‌مشلردى . ليزبون دارالفنونى مدرسى ايكن ١٩١٠ ده رياست جمهورى اشغال ايله‌مش اولان موسيو (تئوفيلو براغا) بونظريه‌يى ١٨٧٠ سنه‌سنه دوغرى تكرار اله آلمشدى .

موسيو ريبه‌را شيمدى دها شدتله مدافعه ايتمكده‌در. برقاچ سنه‌دنبرى موسيو ريبه‌را بالخاصه موسيقى ايله مشغول اولوب اسكى موسيقى پارچه‌لرينى نشر ايتمكده واونلرده‌كى تأثيرات شرقيه‌يى كوسترمكده‌در. وقتيله (آراغون)ده حكمى جارى (ژوستيسيا) نامنده‌كى مجموعهٔ قوانينك منشأنه دائر براثر نشر ايتمشدر. فكرنجه بو مجموعه‌نك منشأى ايرانى اولوب عربلر واسطه‌سيله كتيرلمشدر . » .

بومهم معلوماتى‌ده لطف ايتدكدن صكره علاوه اوله‌رق « اون دوقوزنجى عصرده (آلموتازن) تسميه اولنان حاكملر واردى (آلموتازن) ك عربجه‌سى (المحتسب) در . » ديدى .

⁂

وقت كچيكمشدى . قيمتدار زمانلرينى غصب ايتمش اولمقدن متولد محجوبيت و بوقدر قيمتدار معلومات ايديمكدن متحصل ممنونيتله ، ناصيل تشكر ايده‌جكمى بيله‌ميه‌رك آيريلدم .

پارس ٢٩ تشرين ثانى ٩٢٤

رشيد مظهر

صوغوقلق و آچيقلق :

احتمال سرلوحه‌ده‌كى ايكى لفظ دلالتيله ييل باشى كيجه‌سنك بك اوغلنده (بوسه‌لرله تسعيدى !) مراسمندن بحث ايده‌جكم ظن اولوناجقدر . واقعا مراسم وموسم طولاييسيله او ظن‌ده خاطره كلمز دكلدر . فقط ، خاير.. اورالره كيتمك واولانلرى كورمك ايسته‌مه‌ديكم كبى اوقدر صوغوق و آچيق موضوعلره قلم قاريشديرمق‌ده آرزو ايتمم . او تسعيدك تقبيح وتحسينى اربابنه بيراقاجغم ، يالكز اوروپا عاداتنك تماميله و بلا قيد وشرط قبولى

عصریلك ایجابی وهم ایله‌ینلره ناچیز بر توصیه‌ده بولوناجغم :

بومدنی وترقیرور کیمسه‌لر ، بردقیقه کوزلرینی قاپاسینلر ، سکر وشهوت تأثیریله تیتره‌شن ارککلی، دیشیلی یوزلرجه دوداغك ظلمت وعشرتدا الغالری آراسنده بربرینه بیتیشدیکنی خیالاً تماشا ایتسینلر، اونلرك آراسنده بوکون دکلسه بیله بلکه یارین کندی منسوبه‌لری بولونه بیله‌جکنی ده فرض ایله‌سینلر؛ وجدانلری صیزلاماز، معده‌لری بولانماز وکوزلری صولانمازسه پروپاغاندالرندن کری طورماسینلر.

. . .

بنم بحث ایتمك ایسته‌دیکم صوغوق آچیقلق – کورنلرك روایتنه کوره – اوروپاده بیله ناموس وحیثیت صاحبلرینك کیتمه‌دیکی یرلرده‌کی انکشاف عورت دکل ، تورك خانمی قیافتنده کورولن بعضی قادینلرده‌کی موسمسز و او نسبتده سه‌ویمسز مکشوفیتدر .

باشقه‌لرینك ناصیل کوردیکنی وکورمك املنی بسله‌دیکنی بیله‌مم. لکن بنم نظرم، هرشیده بر آهنك وبرانسجام آرار . مثلا قارت وبوروشوق بر صوراتده بولونماسی پك طبیعی اولان بیقلرك نقطهٔ تعجب حالنه کتیریلمش ، یاخود غلط طبیعت ایمش کبی حك ایدیله‌رك کوتورولمش اولماسی ، علمیه ودرویشلك سرپوشلرینك مهابت ویردیکی بر یوزك تراشیده چکه‌سی آلتنده تیلکی قویروغی بر بویون باغنك صاللانماسی ، کذا أٔلی تسبیحلی بر بابا ایله یوزی پچه‌لی بر آنانك آراسنده – آنجاق مودایه رعایت فکریله – باشی (بوننه) لی بر یاوروجغك قوشماسی ، کذا متفنن بر ذاتك ؛ انتسابی اولمادیغی حالده ادبیاتدن دم اورماسی ؛ کذا اساتذهٔ ادبدن بعضیلرینك اکتسابی یوقکن شرعیاتدن بحثه قالقیشماسی وامثالی آهنکسز حرکتلر ، بنم مناسبت ومطابقت آرایان بدیعی ذوقمی اینجیدیر . بناءً علیه حسن طبیعت وبدیعیتله او محاسنك آراسنده آچیقلق وصوغوقلق کورورم .

طبیعتدن بحث اولونمازیا . بن ، کیردیکم بر اوطه داخلنده‌کی اثاث واشیانك یرنده بولونماسندن باشقه یازی ورسم لوحه‌لرینك بیله زمین وزمانه کوره اولماسنی ایسته‌رم . مثلا برقیش کونی :

أسدکجه کوکلده آه سردم
کسب ایتدی بورنکی روی زردم

بیتنی حاوی و (معبودهٔ حسن !) وه‌نوس‌ك دالغالر آراسندن چیر چیلاق چیقماسنی مصور لوحه‌لری قرائت وتماشا ایده‌مه‌م .

برنجیسندن قار تپیسیله قیریق جاملری زانغیردایان بر اوطه‌ده خلق افندیلرمزك تیتره‌شمه لرنی ، ایکنجیسندن‌ده که‌زینتی آرقه‌داشنك ترکی اوزه‌رینه انتحار ایچین کندینی ده‌کیزه آتمش عصری بر خانمك یاری منجمد بر حالده چیقاریلیشنی خاطرلار و متأثر اولورم . کذا بویله کانون ثانی کونلرندن برنده موزه‌یه کیده‌جك اولسه‌م او ، غایت صنعتکارانه اویولمش چیپلاق هیکللره اوزون بویلو باقامام . چوجوقلرك یاپدیغی قاردن آرسلانلر کبی کورور وکچرم. جویای مطابقت اولان کوزلرم، او اثناده فروه‌لی و جبه‌لی یکیچری تماثیلی ایله مشغول اولمقدن حظ ایدر .

کیمسه‌نك ذوقنه قاریشمام. کندی تلقیاتمه کوره بونلردن شو نتیجه‌یی چیقاریورم :

کوزه‌للکده آهنك ایله برابر محیطه مطابقت وزمین وزمانه رعایت الزمدر .

اوحالده ارککلرك پالطو یاقالرینی قالدیرده‌قلری ، یاخود یوزلرینی ، کوزلرینی آتقیلرله اورتدکلری بر زمانده کورکلو ومانطولو ، حتی جاکتلی، اتکلکلی بعضی قادینلرك قولاق ، بویون ، کردن ، کوکوس کبی اك زیاده اوشویه‌جك عضولرینی انظار تماشایه دکل – چونکه باقان وایمره‌نن یوق – قارلی، بوزلو برهوایه معروض بیراقالرینی – چیقاردیغم نتیجه‌یه کوره – صوك درجه‌ده صوغوقلق وکوزه‌للك ایله او مناسبتسز مکشوفیت بیننده پك آیقیری بر آچیقلق بولویورم . بلکه طبیعت صاحبلرندن چوغی‌ده بومسئله‌ده بنمله همفکردر . باری او عصری مکشوفه‌لر ، یاخود اونلرك مودا دییه مقلده‌لری ، موسمه کوره کیینمه‌یی وکوزه‌ل کورونمك ایچین بر آز اورتونمه‌یی اوکرنسه‌لرده هم صحتلرینی کوزه‌تسه‌لر ، هم‌ده آچیقلق وصوغوقلقلریله کندیلرینی تصادفاً کورنلری اوشوتمه‌سه‌لر .

فکری خالص

محفل ادبی :

قطعهٔ نعتیه

مهر حقه سرمدی بر مظهر اجلال اولوب
ظلمت آباد جهانه ایلدك اظهار نور
نشوهٔ توحیدن دللر قالیردی بی نصیب
ایتمسه‌یدی یارسول الله ! اکر ذاتك ظهور

١٢ ربیع‌الاول ١٣٤٣

سعود المولوی



صباح انتباه

سماع انتباهمه کلنیجه بانك (الصلات)
آچیلدی چشم غفلتم ، چکیلدی پردهٔ سبات
توجه ایله‌یوب‌ده بن الهٔ دل پناهمه
قاپاندی روی معصیت ندمله سجده‌کاهمه
آچیلدی تیتره‌ین أٔلم ، در عطای اکرمه
اودمده روح ملهمم ایریشدی باشقه عالمه
لسان آفرینشك سسی ، اوجانلی زمزمه
کیره‌ردی باشقه تورلوهب اوآنده کوش درکه
تفهم ایله‌دمکه بن اوصیحه‌لر اوزاق ، یاقین
انینی قلب خلقتك پرستشنده خالقك
خروسلرك ترنمیله قوشلرك تکلمی
صبالرك تنسمی ،بولوطلرك ترسمی
بکای وجد فجر ایله دموعنك صاچیلماسی
اوژاله فیوض ایله چیچکلرك آچیلماسی
جوشوب هوای عشق ایله دکیزلرك تموجی
اوروب نوای شوق ایله کوکلرك تهیجی
سماده‌کی کواکبك سونوك سونوك پاریلتیسی
زمینده چاغلایان صویك حزین حزین شاریلتیسی
خلاصه ذره‌دن طوتك ، فضایی قطع ایدك، کیدك
لسان خالصی بوتون شو صنع رب اکملك
کال انقیاد ایله خداسنك مسبحی
(یسبحون) آیتی ، بوحالتك موضحی
کلینجه انشراح نو شو نغمه‌لرله قلبمه
دوشوب‌ده وجده ایله‌دم سجود عشق ربمه

. . .

انامل شعاع ایله کشاده اولدی تولری
سه‌زیلدی افق خاورك نکارش منوری
آچیلدی طرف مشرقك یاواش یاواش دریچه‌سی
کوروندی شمس طالعك شرفلی، شانلی مهچه‌سی
کونش ، اومنبع ضیا ، داغیتدی آب وتابنی
ازاله ایتدی ظلمتك فتور ارتیابنی
شو انجلا ، قاماشدیرنجه دیدهٔ یقینمی
خاطرلادم بدایت ظهور نور دینمی
فقط اونك طلوعی وار ، غروبی یوق مؤبدی
محل انشراقی چونکه : قلب پاك احمدی

طاهر المولوی



غزل

غالب دده‌یه

وبردك جهانی آتشه بر ذره نور ایچون ؛
صالدق فضای فتنه‌یه بر دم حضور ایچون .
فطرت باش اکدی بزده‌کی بازوی قدرته ،
ارضك صخور قهرینی یاردق ظهور ایچون .
برسرور بلا پدر اولادی‌یزکه بز ،
باغ بهشتی چیکنه‌دی برتك قصور ایچون .
دوزخ شاشیردی بزده‌کی برکانی کوردی‌ده ،
ییقدق صراطی قالمادی پروا مرور ایچون .
یوللرده سرسریدر ازللرجه نسلمز ،
خولیا یتشمه‌ین براملزار دور ایچون .
برسرّه مظهرزکه بیلنمز شعاعمز ،
بزدن ضیا صونولدی سماواته طور ایچون .
مجنونی عقل وفکره امام ایله‌ین بزز ،
بزدن خبر دیلندی فلاطون شعور ایچون .
بز خلقتك صاووردیغی الك شانلی صیحه‌یز ،
بزدن صدا دیلر ملك البعث صور ایچون .
برعشقه شعله‌زار تجلی‌که سینه‌مز ،
افلاکی یاقدی دست خدا هپ اونور ایچون .



نابیه‌یه

دەکز

بر نکته‌یه بر حیات دەکز بر نشوه‌یه کائنات دەکز
سوزدر اورحیق نشوه، اما سوز دیمه‌یه ترهات دەکز
ای بخت کرمور وستمکر بیك جوره برالتفات دەکز
برعمر ایچین ای‌جهان دوار آرتق بو تقلبات دەکز
برلحظه ثبات ایدوب سه‌ویل‌که دل ویرمه‌یه بی ثبات دەکز
ای زندگی عدم نمونه بر آنکه بر ممات دەکز
اولمك‌ده دمنده‌قورتولوشدر چوق کیمسه‌یه او، نجات دەکز
بر دورینه قالمشزکه دهرك دەکز یاشامق، وفات دەکز

نظیره‌سی

بر جذبه‌یه بیك حیات دکمز مهرومه کائنات دکمز
بر خنده‌که ای لب محبت دکمز بو مکونات دکمز
اول رهرو کعبهٔ حقیقت میل ایتمکه سومنات دکمز
ای نور! سنك برانجلاکه بیك نیر بی ثبات دکمز
محی! فلك نیمه کاره برنفس ایچون التفات دکمز

محیی الدین رائف

انکلیز سنوحات ادبیه‌سی نمونه‌لرندن (aogfellone) دن:

تیر ونغمه

بن هوایه بر تیر آتمش ایدم ؛ یره دوشمش ایدی. نره‌یه دوشدیکنی آکلایه‌مامش ایدم. اوقدر سریع طیران ایدی‌که نظر تماشا اونك پروازینی تعقیب ایده‌مزدی .

بن هوایه برنغمه نفخ ایتمش ایدم، ارضه دوشمش ایدی . مهبطنی تعیین ایده‌مه‌مش ایدم . کیمده اوقدر کسکین ، قوتلی کوز واردر که برنغمه‌نك طیرانی تعقیب ایده‌بیلسون ؟

چوق ، چوق زمان صوکره اوتیر آواره‌یی بر میشه‌نك ایچنده کشف ایتدم هنوز قیرلمامش ایدی. نغمه‌یه کلنجه اونی باشندن نهایته قدر بر محبمك قلبنده مکنون بولدم .

مترجمی
محیی الدین رائف

. . . .

محفل تاریخی

منجم باشی حسین حلمی افندی مرحوم

فضای بی کران ایچنده و دورا دور مسافه‌لرایلریسنده دولاشان سیاره‌لر کبی ، چوق کیمسه‌نك نظر دقتنی جلب ایتمه‌ین بونیرمعرفت‌ده نهایت افول ایتدی .

حسین حلمی افندی مرحوم ١٣ ایلول ٣٤٧ تاریخنه مصادف جمعه ایرته‌سی کونی ارتحال ایله‌مش ، نعش محترمی خورخورده کائن خانه‌سندن قالدیریلوب ادرنه قاپیسی خارجنده‌کی عائله قبرستانه دفن اولونمشدر. رحمه‌الله تعالی.

آراصیرا ملاقاتندن و دعاسندن استفاده ایلدیکمز مرحومه دائر شیمدی‌یه قدر محفلده برشی یازیلماسی ، کندیسی ایچین بر قاچ سطرلق برك اسیرکه‌ندیکندن دکل ، بلکه حیاتی ومعلوماتی حقنده سوز سویله‌مه‌نك اربابنه براقیلمق ایسته‌ندیکندن ایلری کلمش ایدی .

اخیراً اساتذهٔ علم هیئتدن بیکباشی متقاعدی رسام و خطاط احمد ضیا بك افندی ، استاد مرحومك ترجمهٔ حالنی یازمش وفضل وکمالی حقنده برپارچه معلومات ویرمش اولدیغندن حلمی افندی‌یی شوقدرجق اولسون طانیتمق املیله او معلوماتی درج ایدیورز :

« منجم باشی خواجه حسین حلمی افندی ، (قارلوه)یه تابع (قولفللر) قریه‌سنده و ١٢٧٤ کانون ثانیسنده طوغمشدر. پدری: قیزانلق قضاسنك (دویمشلر) قریه‌سندن حاجی احمد افندی خواجه ایدی . اوج قارده‌شنك ایکنجیسی بولونان حسین حلمی افندی ١٢٨١ تاریخنده قیزانلقلی (سوخته محمد افندی نامیله معروف) خطاط حافظ محمد خلوصی افندی‌دن [*] معلومات ابتدائیه ایله جامع درسلرینك بر قسمنی و ثلث ایله نسخ یازیلرینی تعلم ایتدی . ١٢٨٩ تشرین ثانیسنده استانبوله کلوب فاتح جوارنده‌کی چهارشنبه‌ده کائن محمد اغا مدرسه‌سنه داخل اولدی ومنلکلی خواجه اسماعیل افندینك درسنه دوامه باشلادی . روس محاربهٔ زائله‌سنده مملکتنه کیدوب محاربه‌یه اشتراك ایتدی و هجرتده والده‌سیله کوچوك برادرینه معین اولارق اوچ سنه مغنیساده اوطوردی . ١٢٩٦ کانون اولنده تکرار استانبوله کلدی وفاتح درسعاملرندن مرزیفونی حاجی حافظ مصطفی افندینك درسنه مداومتله ١٣٠٩ ده اجازت آلدی . فرائضجی حاجی احمد افندیدن‌ده ١٢٩٧ ده علم فرائضی تحصیل و اکمال ایله مجاز اولمشدی .

یدی امیرلر تربه‌داری حاجی قدری افندیدن ختم قرآن صورتیله قرائتدن وایوبده قبریسلی شیخ حاجی حافظ زکی افندیدن‌ده بخاری وشفاء شریف قرائتیله حدیثدن اجازت آلمشدی .

١٣١٢ حزیرانده اجرا قیلینان امتحانده برنجی صنف مدرسلکی احراز ایله‌دی و سنهٔ مذکوره حزیرانك ٢٢ سنده فاتح جامع شریفنده درسه چیقوب ٢٠ حزیران ١٣٢٥ ده اجازت ویردی .

١٢٩٩ اغستوس نهایتلرنده ایدی‌که ادیب شهیر نامق کمال بك مرحومك پدری منجم مصطفی عاصم بکدن علم نجومی ومکتب بحریه معلملرندن ـ لغارتمه وجداول فلکیه مترجمی ـ مرحوم منجم اشرف بکدن هیئت فلکیه وهیئات بحریه ایله بسیطه وربع تخته ترسیملرینی و بالتخصیص خسوف و کسوف حسابلرینی دقیق وصاغلام اساسلره ابتناءً تحصیل ایله‌دی . ٢٣ جمادی الآخره ١٣١٨ ده بالمسابقه سلطان سلیم جامع شریفی موقتلکنه تعیین اولوندی.

١٣٠٩ سنه‌سندن اعتباراً علاوه‌لی جیب تقویمی حساب و نشرینه باشلادیسه‌ده ١٣١٤ سنه‌سنده مصطفی عاصم بکك منجم باشی اولماسی حسبیله تأدباً تقویم نشرندن فراغت ایله‌دی . ١٣١٨ ده مصطفی عاصم بکك وفاتیله تکرار تقویم نشرینه ابتدا وبلا انقطاع دوام ایتدی .

١٣٢٧ ده ـ نامق کمال بکك برادری ـ منجم باشی، ناشد بکك استعفاسی اوزه‌رینه یرینه منجم عارف افندی تعیین ایدیلمش ایکن مومی الیهك‌ده استعفاسی طولاییسیله و باب مشیختده متشکل قومیسیونك قراریله ١ تشرین اول ٣٢٥ ده منجم باشیلغه نصب اولندی .

[*] خلوصی افندی : هجرتده استانبوله کلمش ، خطاط مشهور شوقی افندیدن بقال حاجی عارف افندی ایله برلکده یازی تمشق ایتمش و اجازتنامه آلمشدر . شوقی افندی ، مشارالیهی پك زیاده تقدیر ایتدیکی جهتله قاین پدری مرحوم خلوصی افندینك اسمنی مخلص اولارق ویرمشدرکه مملکتده‌کی یازی اجازتی مخلصی (محمد شکری) ایدی . کندیسی قلمیله کچینیر قناعتکار بر ذات اولوب صوم داوده مداومت ایدر و خطاط سامی افندی ایله قنوی امینی مرحوم نوری افندینك اولرنده بکجیلك صورتیله بارینیردی . نهایت ایکی دفعه فلجه دوچار اولارق دارالمجزه‌یه نقل ایدیلدی واوراده وفات ایله‌دی. مدت حیاتنده ٥٢ عدد مصحف شریف یازمشدی . رحمة‌الله علیه .

احكام النجوم حقنده منجم عارف افندی ایله دائما تماس و زایچه‌لرك احكامنی مومی الیهدن تعلم ایلردی .

ملغا مدارسدن ابتدای داخل قسمنك اوچنجی صنفنده هیأت و صحن قسمنده خصوصی اولارق علم نجوم اوقوتوردی .

مایس ١٣٣٣ ده انحلال ایدن فاتح جامع شریفی موقتلكنه‌ده محلی مضبطه‌سی موجبنجه تعیین اولونمشدی .

مرحوم حیاتنده ٤١ عدد ربع تخته ترسیم ایله‌مش (*) وسلطان سلیم موقتخانه‌سی ایچون مرمر اوزه‌رینه منتظم و افقی بر بسیطه حك ایله احضار ایتدیكی محلنه بالذات وضع ایله‌مشدی .

علم زیج و آلماناق و قونه‌سسانس دوتان استعمالنده پك ماهر ایدی .

قازان ، قافقاسیا و كاشغر علماسندن علم میقات تحصیلی ایچون مراجعت ایدنلره مدرسه‌سنده تعلیم ایدر و عربی العباره نوطلر یازاردی .

مرحوم ، فضل وكمالنی ، زهد وتقوی ایله‌ده تزیین ایله‌مش ، اوطه باشی‌ده كائن كلامی تكیه‌سی شیخی اربیلی اسعد افندی‌یه انتساب ایله خلفاسندن اولمش و شیخنك مساعده‌سیله چنكل كوینده‌كی جامع شریفده نقشی آیینی اجراسنه باشلامشدی . فاتح تربه‌سنده شفا و بخاری شریف درسی اولدیغی كبی مدرسه‌سنه دوام ایدن پك چوق كیمسه‌یه‌ده قران كریم و علم قرائت تعلیم ایدردی .

حضرت استادك یاریم قالان وطرف عاجزانه‌مدن اكمال ایدیلمش اولان تقویمه سطور آتیه‌یی علاوه ایتدم :

(*) راقم الحروفك‌ده ترسیم ایتدیكی ربع تخته‌لری ٤٩ اولدیغندن استاد مرحومك ترسیماتی ایله مجموعی ٩٠ عددینه بالغ اولیور . حتی بوندن طولاییدركه ایكیمزك ترسیماتی ٩٠ درجه‌لك بر قوس تشكیل ایله‌یوردیه كندیسنه لطیفه ایدردم .

١٣١١ سنه‌سندن ١٣٤٠ سنه‌سی ایلولنك ١٣ نجی كوننه قدر استفاضه ایله‌دیكم منجم باشی مرحوم حسین حلمی افندی‌یه شكر كذار لغمك ایفاسی ایچون مومی الیهك یاریم براقدیغی شوصوك تقویمنی كندیسندن آلدیغم فیضه ابتناءً اكمال ایده‌رك طبع ونشره جرأتیاب اولدم . كافهٔ حاصلاتنی مرحومك پك اوركدیكی حالده تسویه‌سنه موفق اولامادیغی دیونه ترك و تبرع ایتدم . ترجمهٔ حالنی‌ده وسیلهٔ رحمت اولور فكریله مختصراً درج ایتمكی مناسب كوردم.

حضرت خالد موقتی متقاعدین عسكریه‌دن

احمد ضیا

تاریخ وفاتی

فضا افولنه آغلار جهان عرفانك
بوكون خزینهٔ فن قالدی آه پك ایصسز
دیدم بر آه ایله تاریخ جوهرین اوكابن:
سمای فنده جهاندن غروب ایدن ییلدیز

١٣٤٣

اوده‌مشلی خواجه زاده

م . معمر

دوقتور محمد عارفی پاشا

قنطارجیلرده كائن اولوب امنیت صندوقنه مرهون بولنان پدرمانده و كهنه بر خانه‌جكی تعمیر ایتدیره‌میه‌رك ملحوظ اولان تهلكه‌لردن احترازاً ایكی آی اول ارن كوینده استیجار ایله‌دیكی بر خانه‌یه سنین وفیره‌دن بری تحت حمایه‌سنده بولندیردیغی سوت همشیره‌سی و مومی الیهانك مرحوم برادرینك یتیم و یتیمه‌لریله برلكده نقل ایتمش اولان صلحای امتدن مرحوم كریدی علی افندی زاده دوقتور محمد عارفی پاشا مبتلا اولدیغی ذات الرئه‌دن تخلیص اولنه‌میه‌رق شهر حالك طقوزنجی جمعه كیجه‌سی داربقایه ارتحال ایله‌مش ونعش مغفرت نقشی جمعه

كونی متأثراً وكندیسنی متعاقباً وفاتی وقوع بولان سوت همشیره‌سیله برلكده وهر مسلكه منسوب ذوات عالیه‌دن متشكل جماعت كبرانك ایادیٔ احترامنده قاضی كوینه نقل اولنه‌رق عثمان آغا جامع شریفنده نمازی بعد الادا محمودبابا قبرستاننده ودیعهٔ رحمت رحمان ایدلمشدر .

مرحوم مشارالیه تقریباً یكرمی بش سنه اول طبیهٔ ملكیه‌دن نشأت ایلدكدن صوكره قاكلیجه دائرهٔ بلدیه‌سی طبابتنده ومجلس طبیه اعضالغنده واستانبول وشام طبیه مكتبلری مدیریتلرنده وصحیه مدیریت عمومیه‌سی حفظ الصحه شعبه‌سی مدیریتنده وصحیه مدیریت عمومیه‌سنده وطوپقپو سرایی طبابتنده بولنه‌رق انقلاب اخیرده آچیقده قالمش ایدی.

مرحوم مشارالیهك مسلكداشلر نجه‌ده مسلم اولدیغی وجهله بالخاصه امراض داخلیه‌نك تشخیص وتداویسنده‌كی حذاقت ومهارت وموفقیتی وادویه‌دن دها مؤثر اولان تسلیت وحكمت آمیز وصایای خستكانك سرعتله كسب افاقت ایتملرینه وكندیسنه قارشو حس حرمت ومحبت پرورده ایتمه‌لرینه سبب اولوردی .

مسلك طبابته داخل اولدیغی تاریخدن ارتحالنه قدر هرنه وقت اولورسه اولسون معاینه وتداوی ایچون اوزاقدن ویاقیندن وقوع بولان دعوتلری معذرت مشروعه‌سی اولمادقجه رد ایتمكدن وفقیر ومحتاج اولانلردن ویزیته اجرتی آلمادقدن ماعدا ادویه بدلنی‌ده تسویه ایله‌دیكی علی الاكثر واقع اولور وكرك احباواوداسنی كرك بازار ایرتسی وپرشنبه كونلری مداومی اولدیغی شهزاده باشنده كائن سقراط افندینك اجزاخانه‌سنه ویا محل اقامتنه مراجعت ایدن عجزهٔ مرضایی مع الممنونیه معاینه وتداوی ایدردی.

علم طبه عائد آثار منتشره وكشفیات واختراعات جدیده‌یی منتظماً تعقیب وتتبع ایتمك صورتیله درعهده ایلدیكی وظیفهٔ عالیه‌نك اهمیتنی بحق مدرك وبوتون افعالی خیره منعطف اولمق جهتیله كندیسنی طانیانلرك صمیمی محبت وحرمتلرنی استجلابه موفق اولان وموجودیتنی اوداواحباسنك تأمین حرمت وسعادتنه حصر ووقف ایدن مشارالیه ادبیات وفلسفه‌یه وعلوم وفنون شتایه عائد آثارك تتبعات وتدقیقاتیله‌ده توغل ایدر وچهارشنبه كونلری سودلیجه درگاه شریفی پوست نشینی فضلای مشایخدن الیف افندی حضرتلرینك تقریر و تفسیر بیورقلری مثنوی شریف درسلرنده بولنه‌رق او صورتله‌ده اكتساب فیوضات معنویه ایلردی. خلقةً ذكی ، خوشكو ، خوش صحبت و حقیقةً عارف و اخلاق حسنه ایله متصف وابنای جنسنه صوك درجه رحیم و شفیق و اوداسنه وفی و متواضع اولان مشار الیه ، معنوی ومادی بر خیلی مزایای عالیه‌یی حائز اولدیغی حالده اشتهاردن حذر ایده‌رك محویتی ترجیح ایلردی و انیس و جلیسی اولانلر مصاحبه‌سندن مستفید اولدقلری كبی امور اداره‌ده دخی رویتی بولندیغی مأموریتلرده فعلیات ایله اثبات ایدن مشارالیهك انسانیتكارانه ودور اندیشانه افعالنه وقعهٔ آتیه كوزل بر مثال امتثال تشكیل ایدر .

مرحوم ، طبیهٔ ملكیه مكتبی مدیریتنده بولندیغی صره‌ده طلبه‌دن ایكی افندینك عدم دوامنه مبنی قیدلرینك ترقینه دائر اوراق متقدمه میاننده موجود مذكره نظر دقتنی جلب ایده‌رك افندیلرك احضارنی امر ایدر . كتیریلان افندیلری منفرداً مدیریت اوطه‌سنه آله‌رق عدم دواملری سببنی صورار وتحصیلك محسنات معنویه ومادیه‌سنی پدرانه، حكیمانه، مشفقانه برلسان ایله افهام ایدر .

بونلردن بری كتاب مبایعه‌سنه مقتضی مبلغك فقدانندن ودیكریده قوندره‌سی اولمدیغندن ناشی دوامدن محروم قالدقلرینی كمال سوزشله بیان

ایتمه‌لری اوزرینه مقتضی مبالغی همان کیسه‌سندن ویرر وهر ایکیسنك مکتبه دواملرینی تأمین ایدر.

بشریت ومملکت حقنده وجودی محض خیر اولان مشارالیهك افول ابدیسی عالم طبابت ایچون برضیاع عظیم اولدیغی کبی بالعموم اودا و احباسنی دلخون ایلمشدر . رحمةالله علیه رحمةً واسعةً

حافظ احسان

٭

محترم حافظ احسان بك افندینك بیان بویوردقلری وجهله عارفی پاشانك ارتحالی ، شو زاوالی مملکت وملت ایچین حقیقی بر ضیاعدر . چونکه : پاشا ؛ هم بر طبیب ادیب ، هم‌ده بر حکیم کریم ایدی. علمی واخلاقی فضائلی‌طولاییسیله کندیسنه بر انسان کامل دەنیله‌بیلیردی . حذاقت ونزاکتی ، احاطه‌سی وصمیمیتی ایله خسته‌لرینك هم مداویسی ، هم تسلیتکاری ، هم‌ده شفقتلی بر غمکساری ایدی. تشییع‌وتدفینی اثناسنده‌اوداسنك کوزلرندن بوشانان یاشلر ، غیبوبتنه قارشی حس ایدیلن تحیفك بیان اخلاصی ایدی .

جناب حق، روح روانی نائل رحمت واونك کبی ذوات فاضله احسانیله شو بیچاره خلقه مرحمت بویورسون .

صوك‌مصراعی، محی‌الدین رائف‌وسعودالمولوی بکلرله برلکده بولونان نظم آتی ، پاشا مرحومك تاریخ ارتحالیدر :

حکمت وعرفان ایله لقمان دورانکن دریغ
اولدی ناکه نخجهٔ مرکك نصیبی عارفی
برطبیب ذی بلاغتکن بوکون خاموش موت
تسلیت کلشنسرای عندلیبی عارفی
فاضل وکاملدی ، حرمتکار ایدی انسانلغه
مسلمان اوصافنك الحق نسیبی عارفی
صاغلغنده رد دعوت ایتمه‌مشدی ، شیمدی‌ده
ارجعی فرماننك اولدی مجیبی عارفی
نائل الطاف ربانیه‌ك اولسون یاآله
باب عفوك التجاکار ادیبی عارفی
التفاتیله حبیب اکرمك بولسون شرف
خستکان عالمك خلقاً حبیبی عارفی
دمبدم شاداب فیض اولسون او، قلب‌طاهرك
غمکسار چاره پرداز اریبی عارفی
هشت جنتدن کلیر تاریخی کوش رقته
کوچدی اجزاخانهٔ دهرك طبیبی عارفی
١٣٤٣

تاریخ مصراعی همان فرقسز اولمق اوزره شو قطعه‌ده سعودالمولوی بك‌طرفندن آیریجه یازیلمشدر .

ایلدی تسلیم روح امرحکیم مطلقه
عارفی پاشایه کلدکده ندای هاتفی
ذکر اسم حی ایله قید ایتدیلر تاریخنی
کوچدی اجزاخانهٔ دهرك طبیب عارفی
١٣٤٣

عثمان نورس افندی و آثاری

کچن نسخه‌دن مابعد

کمالك آنجق اوچ بیتنك خراباتجه مظهرقبول اولماسی و نورس دیوانك‌ده ضیا پاشانك تقریضیله موشح اوله‌رق انتشار ایتمسی نامق کمال بکك تعریضلرینه برر سبب تشکیل ایدییور .

حتی بونکیچون کمال بك « بونکله برابر اون آلتی یاشنده ایکن سویله‌دیکم و حتی هفوات عاجزانه‌مدن اولدیغی منتخبات‌دولتلرینی کوردکدن صوکره کوچ حال ایله تخطر ایلدیکم اوچ بیت ایله خراباته قبول بویورولدیغمه نه‌معنا ویرمك لازم کله‌جکنی بیله‌مه‌دم » دیه اظهار تأسف ایتمکدن کندینی آلامایور .

تعقیب و تخریب قاریشدیریلیرسه نورس حقنده

حدتلی ، حدتلی یازیلمش پك چوق سطرلرکوزیمزه ایلیشیر .

بالخاصه :

نورس اوقونور بلامیدر هیچ
شاعرلکه آشنامیدر هیچ
بر اهل کمال الیله هیهات
بر خر اوله داخل خرابات

بیتلری نزاهتدن چیقمش و ادبیات محبلرینی چوق متأثر ایتمشدر .

مع‌مافیه تخریب‌خرابات؛نورسی‌دوشورمه‌مش، بالعکس یوکسلتمشدر . نورس‌ده مزیت‌وارمش‌که: کمالك قیصقانجلغنه هدف‌اولمش.هر شاعرك‌دیوانده اولدیغی کبی نورسك‌ده صوغوق وقیمتسز شعرلری بولونه‌بیلیر . فقط بونی نامق کمالك تنقید ایتدیکی بیتده آرایامایز .

شرقك اك بیوك فضیلتمند شاعری سعدی بیله بوستاننده شو بیتلری یازییور :

قبا کر حریراست و کر پرنیان
بنا چار حشوش بوددرمیان
توکر پرنیانی نیابی مجوش
کرم کار فرمای و حشوم بپوش

نورس ؛ زماننده دولتك ادبارینی‌ده غزللرنده ترنم ایتمش‌در .

نورس غرامیاتجی اولمقله برابر وطنپرور بر شاعردی .

نولدی بیلمم‌که کدرلندی زلالی وطنك
ویرمز اولدی ثمر نشئه نهالی وطنك

مطلعلی ترانه‌لری و

حب وطندر آینه‌سی چشم ملتك
توضیح ایدر بو صورتی آینهٔ وطن

بیتی چوق کوزل یازیلمشدر .

نورسك فخریه‌لرنده‌ده صمیمیت کوریورز :

غیر صالح دیمه تنظیره بو نظمم نورس
هر سوزم شیوه‌ده مقبولیدر اهل سخنك

نورسك مرصع نثرلری‌ده واردر . اوقورکن دیکر مسجع یازیلر کبی انسانی صیقماز .

بو علوی ذوشونجه‌لی شاعرك منظوم‌حکایه‌لری سرایا شعردر .

« دستار خیال » حکایه‌سی هم اخلاق ، هم خیالی اولمقله برابر نورسه‌مخصوص طاتلی براسلوب ایله افاده ایدیلمشدر .

چوق اوزون کیده‌جکندن نقل‌ماٴلندن صرف نظر ایدلمشدر .

بو قیمتلی اثر دیوانك نهایتنده‌در .

غرامی ومفصل منظوم برحکایه‌یازمش ایسه‌ده آنجق بونك‌بر قسمی دیوانده‌طبع اولونه‌بیلمشدر. بو اثر بدیعك مطبوع پارچه‌لری نورسك حکایه یازمقده‌کی و تصویرلرده‌کی موفقیتنی اثبات ایچون کافیدر .

نورسك؛ دیواندن باشقه « مجموعةالطرب‌علی لسان اهل‌الادب » ، ایکنجی حامیسی عبدالکریم نادر پاشا نامنه یازدیغی « اثر نادر » عنوانلی‌اثرلری واردر .

بروسه‌لی طاهر بك افندی برده « شیخ سعدینك مفصل ترجمهٔ حالنی محتوی غیر مطبوع کلستان ترجمه‌سی » بولوندیغنی قید ایدییور . اسکی مجموعهٔ موقوته‌لرك برنده « کلبهٔ احزان » عنوانلی رساله‌سنك بر قسمی انتشار ایتمشدر . بو اثرنده کندی سرکذشتندن بحث ایدرکن « سانطور چالمق بیلیرسه‌ده پاره چالمق بیلمدیکنی » سویلیور .

آکلاشیلیورکه نورس شاعر اولمقله برابر موسیقی شناس ایمش .

اسلاف ایله آرامزه درین بر اوچوروم آچیلدیغی‌شوزمانده نورسك آثارینی آکلایه‌بیلدیکم قادار اوقومغه و منحصراً تدقیقه چالیشدم .

مرحوم دیکر بویوکلر کبی حیاتنده پك‌چوق مزاحمه قاتلانمش بد بخت بر شاعردر . اکثر

زمانی ضرورت ایچنده کچیرمشدر . دیوانی بیله یوسف کامل پاشانك همتی و فضیلتشناسلغی اثری اوله‌رق طبع ایدلدیکنی ضیا پاشا ، شاعر حقنده

فضلای جهانك سر بلندی‌وشعرای زمانك ارجمندی سعادتلو عثمان نورس افندی‌که اوچ لسانده تنظیم اشعار و کوچ زمانده تحکیم آثار ایتمکه قادر بر شاعر ماهردر. [۱] دیدیکی تقریضنده سویله‌یور .

صوك یازیلان اثرلردن آنجق سلیمان شوکت بك کوزل یازیلرنده « تنظیمات صیرالرنده‌اسکی ادبی‌شکلك استادلرندن بری ایدی ، شعرلرینی لسانه حاکمیتله یازار حسی ، خیالی معتدل ، ادبیاتمزك ایکنجی پلانده پارز چهره‌لی بر صنعتکاردر .

دییور و شاعری مختصراً تصویر ایدییور .

مرحومی طانیانلر ، تربیه‌لی ، خلوق ، نطوق و طاتلی بر شیوهٔ لسانه مالك اولدیغنی نقل ایدییورلر.

اوده‌مشلی خواجه زاده

م . معمر

خواجه پاشا جامعی حالا دوشه‌مه طوغله‌لریله طورویور !

باب عالی جوارنده کائن اولوب فضله‌جه‌مقدارده جماعتی بولونان خواجه پاشا جامعنك کلیمی ، خالیسی ، حتی کافی درجه‌ده حصیری اولمادیغنی ٥٤ نجی نسخه‌مزده یازمش ، مبانیٔ وقفیه مدیر خیراتپروری اسعد بك افندیدن‌ده دوشه‌مه طوغله‌لرینی اورته‌جك قدر حصیر کوندریله‌جکنه دائر شفاهی بر وعد آلمشدق . فرط مشغولیت‌دولا - یسیله اولمالی‌که او وعد ، حالا انفاذ ایدیله‌مه‌دی. جامعك جسامت وجماعتنه رغماً بو درجه متروکیتنه او قرمزی طوغله‌لرك هر بری ، آغلایان بر کوز کبی باقیور . بناءً علیه لطف موعودك تسریع انجازینی تکرار و حسبةلله رجا ایدیورز .

[۱] ترکیب و ترجیع بند شاعرینك سجع مرصع یاپتق هوسیله یازدیغی بو تقریضی نه قادار صوغوقدر ؟

آثار منتشره :

محراب مجموعه‌سی

(محراب) رفیقمزك ایلك سنهٔ انتشارینی اکمال و ایکنجی سال حیاتنه ابتدار ایله‌دیکنی ٢٥ نجی نسخه‌سنك مطالعه‌سندن آ کلادق . متزاید بر ترقی ایله عرفان مملکته خدمتده بولونماسنی تمنی و مؤسس محترمنی تبریك ایلرز .

سابقاً آلای مفتیسی محمد شاکر افندی طرفندن وصیته دائر بر رساله نشر ایدلمشدر .

مرزیفون کنجلر برلکی

مرزیفونده تشکل ایله‌مش اولان کنجلر برلکنك آیلق اجتماعلرندن اوچنجیسنه عائد بر ضبطنامه صورت مطبوعه‌سی اداره‌خانه‌مزه کونده - ریلمشدر. مطالعه‌سندن آکلاشیلدیغنه کوره مرزیفون کنجلری بعض تأسیسات نافعه‌ده بولونویورلر و شایان تقدیر بر صورتده چالیشیورلر . کندیلرینی تبریك و موفقیات خیریه‌لرینی تمنی ایلرز .

انتشار اسلام تاریخی :

لوندره دارالفنونی معلملرندن ت. و. آرنولد طرفندن یازیلمش و فاضل محترم خلیل خالد بك افندینك قلمیله ترجمه ایدیلمش اولان بو مهم اثر ، سبیل الرشاد اداره‌سنجه نشر اولونمشدر .

مؤلف ومترجمك شخصیتلری ، موضوعك اهمیتیله‌متناسب اولدیغندن کمال دقتله‌مطالعه واستفاده ایدیلمه‌سنی قارئلرمزه توصیه ایلرز .

٤٥٠ صحیفه تشکیل ایله‌ین انتشار اسلام تاریخنك اجزاسی ١٠٠ ، مجلدی ١٢٥ غروشه‌ویریلمکده، طشره ایچین ٢٥ غروش پوسته‌اجرتی آلینمقده‌در.

تشکر

محفلك انتشارینی اعلان ایتمك لطفنده بولونان (کیره‌سون) رفیقمزه تشکرلر ایده‌رز .

مطبعهٔ عامره (محفل) مدیر مسئولی: طاهر المولوی

عدد : ٥٨ جلد : ٥ دینی، علمی، ادبی، اجتماعی شعبان ١٣٤٣

محفل

مجموعهٔ اسلامیه‌سی

ذی القعده ٣٣٨

اداره‌خانه‌سی : باب عالیده (یکی تورکیه) مطبعه‌سی فوقنده‌کی دائرهٔ مخصوصه

مرکز توزیعی : باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی ایله (یکی تورکیه) مطبعه‌سی

شرائط تحریر : اسلامك نفعنه خادم یازیلر مع التشکر قبول ونشر اولونور . یازامك شخصیق دکل، یازیشك ماهیتی نظردقته آلنیر. کونده‌ریله‌جك آثار اوقوناقلی ومختصرجه یازلمش اولمالیدر. کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ سیراسیله درج ایدیلیر.

صاحبی ، مدیری، محرری: طاهر المولوی

شرائط اشترا : هر سنه‌نك برنجی وایکنجی آلتی آیلغندن اعتباراً آبونه قیداولونور. سنه‌لکی : اون ایکی نسخه اولمق اوزره پوسته اجرتیله برابر (١٠٠) ، آلتی آیلغی (٥٠) غروشدر . ممالك اجنبیه ایچین ٢٠ و ١٠ غروش علاوه‌سی لازمدر.

مندرجات :

تبریك

شعبان شریفك و داخلنده‌کی لیلهٔ براتك اهل ایمان حقنده متیمن اولماسی لطف الٓهیدن متمنادر .

محفل دینی وعلمی :

فاتح جامع شریفنده وچیقدقدن صوکرا :

بسم الله الرحمن الرحیم . واصبر علی مایقولون واهجرهم هجراً جمیلاً وذرنی والمکذبین اولی النعمة ومهلهم قلیلاً .

الله اعلم مألی: « پیغمبر اکرم ! سنی و دینکی انکار ایدنلرك هذیانلرینه قارشی صبر ایت، و اونلرك یانندن وقار و ملایمتله چکیل . برده مال و مناله کووه‌نوب‌ده سنی یالانجی چیقارمایه چالیشانلری بکا بیراق و کندیلرینه براز مهلت ویر »

اسلامك ابتدالرنده و یاواش یاواش انتشاره باشلادیغی صیرالرده ، ایدی‌که ابوجهل ایله اونك کبیلری طوپلانمشلر ، مسلمانلغك اوکنه کچمك و ترقیسنه مانع اولمق خولیاسنه دوشمشلردی . بونك ایچین کرك دین هدایت، کرك مبلغ رسالت علیهنده دیرلانمایه باشلامشلردی . بو متجاوزلرك اکثری زنکیندی . پاره قوتیله ظهور اسلامه غلبه چالارز وهمنده بولونویورلردی . حتی بویولده فداکارلقدن بیله چکینمیورلردی . مثلا وجود

نسخه‌سی: ١٠ غروشدر

محمدینك ازاله‌سی ایچین یوزلرجه دعوه وعد ایدییورلردی .

انتشار حقیقتی منع وسربستئ وجدانه تعرض دیمك اولان شو حركات اوزه‌رینه بو آیات كریمه نازل اولدی و مقتضای بشریت ، تأثری طبیعی بولونان علیه‌الصلاة والسلام افندیمز تسلیت بویورولدی .

وعید الٰهینك حكمی پك آز زمان ایچنده انفاذ ایدیلمش ، حقیقت ونبوتك تكذیبی كستاخلغنده بولونمش اولان زنكینلرك چوغی ، بدر وادیسی قوملرینك اوسته جانسز و شانسز اولارق سه‌ریلمشدی .

. . .

ایكندی وقتنه یاریم ساعت قدر واردی‌كه فاتح جامع شریفنه كیرمش ، آق ده‌كیز جهتنده‌كی مقصوره‌یه اوطورمشدم .

اومعظم معبد ، تنها وخشیت آور بر سكونه مستغرق ایدی . یالكز آرا صیرا (الله اكبر) نداسی ، قبه‌لرده فاصله‌لی وعلوی عكسلر حصوله كتیرییوردی .

جمله قاپیسنه طوغرو باقدم ؛ دیره‌كلردن برینك آرقه‌سنده برصوك جماعت تشكل ایتمشدی . فسی پوسكولسز ، آیاقلری چیپلاق بر مسلمان ، بو جماعته اوكله نمازینی قیلدیرییور ، قبه‌لری ایكله‌تن تكبیر سسی‌ده ، اونك ایمان طولو كوكسندن جوشویوردی . مقتدیلری ایچنده اوستی باشی دوزكونجه كیمسه‌لر ، حتی مكلف و ملبس بر خواجه افندی واردی . فقط هیچ‌بری ؛ مقتدانك پوسكولسزو چورابسز اولدیغنه اهمیت ویرمه‌مش ، اللهك حضورنده انسانلرك مساوی اولدیغنی دوشونه‌رك اوكا اویمشدی . دیمك‌كه مساواتپرورلك یاخود ـ نازك بر تورك لسانه هیچ‌ده یاقیشمایان ـ (خلقجیلق) بعضیلریمزك وهمی كبی غربیلك وعصریلكك محصلهٔ فكریه‌سی دكلدی .

(انا جعلناكم شعوباً و قبائل لتعارفوا ان اكرمكم عندالله اتقاكم) یعنی « ای انسانلر ! بربریكزی طانیاسكز دیه سزی شعبلره [1] و قبیله‌لره آییردق . عند الٰهیده اك كریمكز ، اك زیاده متقی اولانكزدر » بیان بلیغیله او مساوات پرورلكی حضرت قرآن ، اون اوچ بوچوق عصر اول اعلان ایله‌مشدی .

عجبا غربی مملكتلرده و عصریلر دیارنده افراد خلق ایچندن برفقیرك بویله مختلط بر جماعته مقتدای عبادت اولابیلمه‌سی وقوعه دكل ، خیاله كلیرمی ایدی ؟ اسلامیت و انسانیتك معالیسنی تصویر ایله‌ین شو جانلی وصمیمی لوحه‌نك حیران تماشاسی قالدیغم صیراده سامعه‌مه الٰهی بر نغمه عكس ایتدی . اوكا طوغرو دوندم . ایلریده حفظه چالیشان برملا (سورهٔ مزمل) لك یوقاری‌یه نقل ایتدیكم آیتلرینی تكرارلیوردی .

ملا حافظ ، بو آیات جلیله‌یی تكرار ایدوب طورورکن بنم لسانمده مرحوم (نظیم) لك :

وجود انبیا تسبیح دركبی سرآمددر
اوتسبیحه امامه كوهر ذات محمددر
قیامت قوپسه ، ویران اولسه عالم ، محفل شرعی
تزلزلدن مبرا بیت معمور مشیددر

بیتلرینی همان غیر اختیاری اولارق تكریر ایدییوردی . بر آرالق نظرم قبه‌یه قدر یوكسه‌لدی ، روحانی بر فضا ایچریسنده دولاشدی ، كواكب بیغینلری آراسنه قاریشدی ، رحمت سحابه‌لری میانندن كچدی ، اونلردن متحصل مغفرت قطره‌لرینی آصیلی قندیللر شكلنده مشاهده ایتدی .

نكاه تحیرم ، سمای شعردن زمین فكره ایندیكی اثناده ایكی ضعیف مخلوقه راست كلدی . بری اللی آلتمش ، اوبری‌ده آنجاق بش آلتی یاشلرنده ایدی . احتمال كه ایكنجیسی ، برنجیسنك طورونی بولونویوردی .

هر ایكیسی‌ده تمیز پاك كینمش ، لكن برینك قاپالی چارشافی ، دیكرینك پاموقلی باصما خرقه‌سی رنكنی چوقدن غیب ایتمشدی . بومحترم ومعصوم وجودلر ، بلكه‌ده (مأموریت معلول غازیلری)ندن بر متقاعدك زوجه و حفیده‌سی ، یاخود وطن فدائیسی بر شهیدك والده و كریمه‌سی ایدیلر . یاوروجغز ، بویوك آننه‌سنك یاننده وطوپ قندیلك آلتنده خانم نینه‌سنی تقلیداً نماز قیلیوردی .

امان یاربی ! اونه معصومانه عبادت ایدی . بن ، مدت عمرمده اللهه بوقدر صافی پرستش ایدیلدیكنی كورمه‌دم دیه بیلیرم . آنجاق سكنهٔ ملكوتك پایهٔ عرش لاهوت اوكنده‌كی تعبدی بویله اولابیلیردی . كوچوك ملك ؛ باشنی اوكنه طوغرو اكمش ، مینی‌مینی اللرینی كوكسنك اوستنده قاووشدورمش ، كوزلرینی سجده كاهنه دیكمش طورورپو . آرا صیرا باش اورتوسنك آلتندن طاشقینلق كوسترن صاچلرینی كمال تهالكله صاقلامایه چالیشیور ، قادینلغك او پك قیمتلی اكلیل طبیعیسنی یابانجی نظرلردن قیصقانیوردی .

ركوع وسجودنده بعضاً طفلانه بر استعجال كوستردیكی اولویورسه‌ده بویوك آننه‌سی یان كوزله كوردیكی كبی كندینی طوپلایور ، سندن پك بویوك برتمكین طوری طاقینیوردی . نمازی بیتیردیلر ، دعایه باشلادیلر . بویوك آننه كوزلرینی قاپادی ، اللرینی آچدی . كوكسنی اورتن چارشافك صیقجه صیقجه اوینامسندن زاواللینك یوره‌كنده أملی قیامتلر قوپدیغی ، كیمسه‌یه آچامادیغی او أملری یالكز اللهنه آكلاتدیغی آكلاشیلیوردی . كیم بیلیر ؟ بلكه‌ده رب كریمندن یتیمه حفیده‌سنی بو آقشام طویوراجق بر لقمه اكمك و اونی بو كیجه ایصیداجق بر اوقه كومور ایستیوردی . معصوم یاورود او ملكانه وضعیله بویوك آننه‌سنی تقلید ایدییور ، خالق رحیمنك حمایت ومرحمتنی دیلیوردی . داها زیاده باقمایه تحمل ایده‌مه‌دم . حاكفك دیدیكی كبی :

او وقت قوپدی ایچمدن شو تحسر ابدی :

« یا حمیتسز اولایدم ، یا پارهم اولسه ایدی !

نمازدن چیقدم . زلالی چشمه‌سنك اوكندن و صاری كوزه‌ل یوقوشندن آشاغی‌یه اینیوردم . خیالم ، براز اول نماز قیلان و دعا ایدن چوجوق ایله مشغول بولونویوردی . آقار چشمه‌یه طوغرو یاقلاشمشدم . جوارنده‌كی حریقزده عرصه‌لر... بش آلتی سنه‌دن بری عمران نامنه بر قازما بیله اورولمامش اولماسنه طوروب دیكله‌نه‌دن كوز... یاشلری دوكن بو ییقیق چشمه‌جكك بو كونكی آغلاییشنده هر زمانكندن فضله بر ملال وار... كبی ایدی . دقت ایتدم ، یالاقلرندن برینك اوكنده... دیشیلی ، اركگلی و انسان شكللی ایكی مخلوق... طورمشدی . دیشیسی ، باجاغنك برینی قالدیرمش...

---

(١) الشعب : شینك فتحی وعینك سكونیله باش كیكلرینك بربرینه قاریشوب قاووشوب بیتیشدیكی اكه دینور ، موصل قبائل الرأس معناسنه . معلوم اولا كه قبائل ، قبیله‌نك جمیدركه باش كیكنه دینور . بری برینه متصل اولمغله جمله‌سی یكپاره اولمشدركه هیئت مجموعه‌سنه كاسهٔ سر اطلاق اولونور . پدر واحد صلبندن متشعب اولان جماعت كثیره‌یه قبیله اطلاق آندن مأخوذدر . وعرب آنی خلقت انسانی اوزره ترتیب ایله‌مشدر . ابتدا رأس‌در و رأس دردت قبیله‌دن عبارتدر ، آنلری جامع اولان شعب مزبوره تشبیهاً . پس شعب ، جمله‌سنك مبدأی و اعظمی اولوركه قبائل رأسی محتویدر . و آندن متشعب اولانه قبیله دینوركه آندن انساب منقسم اولور . بعده (عماره) دركه صدر اولاجقدر ، آنده انساب قبیله منقسم اولوب بعده (بطن) دركه آنده انساب عماره منقسم اولور . بعده (فخذ) در . بعده (فصیله)در . پس مجموعی آلتی طبقه اولمشدر . بعضلر یدنجی (عشیره) اولمق اوزره زیاده ایله‌دیلر . قاموس ترجمه‌سی .

چامورە بولانمش دكل، عادتا بوغولمش اولان ایسقارپینلریله مانتوسنك أتكلرینی تمیزلەمەچابالایور، برطرفندن‌دە بویله هوادە قلعه دیشاریسنە نچین كیتدكلرینی صورویور. كزمك وكوروشمك لازمسه یاتغین یرلرندەدە دولاشە بیلمك قابل ایدیكنی سویلیور، شیمدی بو قیافتله أوە ناصیل كیدەجكنی، آناسنی نه تورلو قاندیرا بیلەجكنی براز دارغین، برازدە نازلی بر ادا ایله أشندن استفهام ایدییوردی.

تنزه آرقەداشی اولاجق قیلیقسز ایسه اینجه بر جاكت آلتندە تیترەر و ایصینمق خیالیله پارماقلرینك اوجنی یاقەرق سیغارەسنك صوك قسمنی چكركن؛ عصری حیاتدە بویله شیلر اولاجغنی، عشق یولندە آرا صیرا چامورەدە یاتیلاجغنی براز استهزا، وغالبا طوقلقدن متحصل بر استغنا ایله آكلاتیوردی.

شو ایكرەنج منظرەدن اوزاقلاشیركن ینه اویاوروجق خاطریمە كلدی. براونی، بردەبوچامورە باتمشی دوشوندم. بلكەوقتیله بودە اویله برمعصومه وآناسنك دیزی دیبندن آیریلمایان برمخدرە ایدی. صوكرا عصریلك نامنه اغفالكاربر ألدیوەن طاقینمش برشیطان نجمەسی، اونی آنا قوجاغندن و عفت اوجاغندن آییردی. ضلالت و سفالت قیرلرینك چامورلرینه باتیردقدن صوكرا ملوث و ناپاك بر حاله كتیردی. قلبم صیزلامش و روحم متأثر اولمشدی. او، روحی تأثرك سوق خالصیله «یاربی! یاری شو جامعەدەكی یاوروجق ایله امثال معصومەسنی بویله چامورلردن محافظه بویور» دیه دعا ایتدم.

طاهر المولوی

تفسیرلر ـ مفسرلر

تفسیر بالدرایەنك بشنجی مرتبەسی

آثار صحابەیه مراجعتدر

صحابۀ كرامدن سوزولوب كلن تفسیر یا نقله مستنداً، یاخود نقله مستند اولمقسزین ابتدائی بر حالدە كلیر. اولكی تقدیردە بحث ونظر، سنداتنك صحت ویا عدم صحتی جهتنه معطوفدر. ایكنجی تقدیردە ایسه نظر اولونور، اكر او صحابی تفسیرینی لغت قوتیله یاپمشسه كندیسی اهل لسان اولدیغندن شایان قبولدر. یوق، بویله دكل‌دە كندیسنجه معلوم ومشاهد اولان قرائن واسبابه استناداً یاپمشسه ینه مقبولدر. اما بر قاچ صحابەنك بر خصوصی تفسیردە سوزلری متعارضاً وارد اولورسه بو تقدیردە اكر اونلری نقطۀ واحدەدە جمع ممكن ایسه جمع اولونور، ممكن دكلسه ابن عباسك قولی ترجیح اولونور. چونكه (اللهم علّمه التأویل) دعای پیغمبریسی اوكا بو ترجیحی بخش ایتمشدر. ناصیلكه امام شافعی (افرضكم زید) حدیثنك بخش ایتدیكی امتیازه بناءً زیدك فرائض حقندەكی اقوالنی سائرە ترجیح ایلەمشدر.

تفسیر بالدرایەنك آلتنجی مرتبەسی

لغت واعراب اعتباریله تفسیردر

لغت اعتباریله تفسیر دیمك، قرآن كریمك جواهر الفاظ مفردەسندن بحث ایتمك دیمكدركه بومسئلەدە عمده (ابو حیان) ك دیدیكی كبی ارباب تفسیرك اویولدەكی بیاناتی دكلدر. بلكه بونلردن باشقه (ابن سیده) نك (مخصص) نام كتابی، (فیروز آبادی) نك (قاموس) ی، (جمال الدین ابن مكرم افریقی) نك (لسان العرب) نام اثر عالیسی كبی كتب لغویەیی وعلی الخصوص (راغب اصفهانی) نك (مفردات القرأن) نام اثری كبی نفائسی حرز جان ایتمك لازمەدندر.

جلب دقت

فقط بو بابدە تفسیر بالدرایه اربابنك اوچ نقطۀ مهمەیه نظر دقتنی جلبه لزوم كورویورزكه نقاط مزبورەیی صورت قطعیەدە نظر اعتنادن مهجور براقامق لازمدر.

برنجی نقطه

لغاتك مشهور اولانی ایله شاذ اولانی، حقیقت اولانی ایله مجاز اولانی، حقیقت اولدیغی تقدیردە حقیقت لغویه، حقیقت عرفیه، حقیقت شرعیه اولانلرینی بربرندن فرق وتمیز ایتمك وبو خصوصدە صوك درجه احتیاطلی طاورانمق لازمدر. اشبو نقطەنك درجۀ اهمیتنی آكلامالیدركه امام شافعی حضرتلری (لغت عربه آدم عقللی واقف اولمادیغی حالدە تفسیر كتاب اللهه جسارت كوسترن قیل قوپروغی بكا كتیرسەلر اوكا بر تمیزدایاق آتاردم) بیورمشلردر. بردە لغتك الفاظ مشتركەدن اولوب اولمادیغنه وبر لفظ مشتركك هرایكی معناسندە استعمالی یا كلیشلغنه قاپیلمامق خصوصلرینه دقت لازمدر.

شو اجمالی بروجه آتی براز دها تفصیل ایدەلم: تا كه لزوم احتیاط كركی كبی آكلاشیلسین.

قرأندە ایكی معنایه تحملی بولونان بر لفظ شریف، پیش ابتصارمزدە تجلی ایتدكدە نظر اولونور؛ اكر او معنادن بری دها ظاهر وارادەیه دها الیق ایسه لفظی او معنایه حمل ایتمك لازمدر. مكركه ظاهر اولان معنی مراد اولونمایوبدە بالعكس خفی اولان معنانك قرین قصد و ارادە اولدیغنه دلالت ایدن بر دلیل قائم اولا. هر ایكیسی وضوحاً و خفاءً متساوی و لفظك هر ایكیسندە استعمالی حقیقت اولوب لكن برندە لغویه، دیكرندە حقیقت شرعیه ایسه، شرعیه اوزەرینه حمل ایتمك أولادر. مكركه حقیقت لغویه مراد اولدیغنه بر دلیل قائم دلالت ایلەیه. مثلا (وصلّ علیهم ان صلاتك سكن لهم) آیتندەكی (صلاة) ایكی معنایی حاملدر. بری (دعا) دركه بوندە حقیقت لغویەدر، دیكری (نماز) دركه بوندە حقیقت شرعیەدر. شیمدی بورادە

مقتضای قاعدە، حقیقت شرعیەیی بالترجیح نمازی ارادە ایتمك ایسەدە حقیقت لغویه اولان دعا معناسنه حمل وارادەیه دلالت ایدن بر دلیل قائم اولدیغندن اورایه حملی لزومی تحقق ایلمشدر.

أوت (صلاة) ك (علیهم) ایله صلەلانماسی و (سكن) ك (ل) ایله صلەلانماسی معنای شرعی مراد اولونمادیغنه دلیلدر. چونكه كیمسەنك صلاتی باشقەسی ایچون مستلزم سكون اولاماز. كذلك كیمسەنك اوزرینه صلاة شرعی قیلیناماز. جنازە نمازی ایسه برنوع دعادر. بناءً علیه شو قرینه ایله تعین ایلەدی كه صلاة شرعی مراد اولونمایەرق دعا معنای لغویسی قصد وارادە اولونمشدر.

(مابعدی وار)

دارالفنون الٓهیات فاكولتەسی
تفسیر وتاریخ تفسیر مدرسی
برغمەلی جودت

اسلام تاریخنده اسناد

جاهد بك طرفندن ترجمه و طبع اولنمقدە اولان «اسلام تاریخی»نە دائر (٩٩٦٢) نومرولو و (٢٧ كانون اول) تاریخلی اقدامدە انتشار ایدن بر مقالەیی اوقودم. محرر مقاله، بو تاریخ مؤلفی ایتالیالی (لەئونە قائتانو) وتاریخنی كاه باتیروب كاه چیقارمق صورتیله، متردد بر وضعیتده بولندیغنی كیزلەمەمكله برابر كتابی و مؤلفنی تقدیر ایتمكدن خالی قالمیور، بعض قابل تعمیر اولمیان رخنەلرە تصادف ایتدكجه مؤلفك برخرستیان اولمسی حسبیله ادعا ایتدیكی بی‌طرفلغی محافظه ایدەمدیكندن‌دە بحث ایدەرك بعض مباحثنی قبول ایدەمیور، بر هفته صوكرەدە مذكور كتابدن بعض ترهات نقل ایدەرك ارباب علم بونلره جواب ویرملی دیوردی. طبیعی علمای اسلامیه لازم كلن جوابلری ویرەجكلردر وحتی ویرمكه باشلامشلردر. فقیر مع اعتراف العجز

(حديث) و (اسناد) بحثنده‌كی هذيانلرينه جوابه اجتسار ايديورم . ايتاليالى مورخ ديبورمش كه :

« اسناد ، بر حديثى پيغمبرك كنديسندن ، ياخود معاصرى اصحابك برندن باشلايه‌رق متنى تحريراً تثبيت ايتمش ذاته كلنجه‌يه قدر شفاهاً روايت ايدن بوتون كيمسه‌لرك زمان صره‌سيله تعدادندن عبارتدر . . . »

اولا شونى عرض ايده‌يم كه بو نقل اولنان افاده‌دن مؤلفك اسلامياتده نه‌قدر يابا وياخود اسلاميت عليهنه نه‌درجه متعصب برغرضكاراولديغى مستبان اوليور . آكلاشيليوركه بو آدم مدقق بر مورخ دكل ، غرضكار برمفتريدر . بويله اولماسه اسناد حقنده بويله جاهلانه ، غرضكارانه برحكمى كتابنه درج ايده‌مزايدى . وقايعه عائد جهتلرى تاريخ متخصصلرينك تنقيدينه براقه‌لم . احاديث شريفه واسنادبحثنى تدقيق ايده‌لم . فى‌الواقع «اسناد» حضرت فخركائنات صلى‌الله عليه وسلمدن، ياخود صحابهٔ كرامدن باشلايه‌رق آنلرك اقوال و افعال واحوالنى نقل‌ايدن رجالك اسملرينى ذكر وتعداد ايسه‌ده اويله (قائتانو) نك ديديكى كبى كليشى كوزه‌ل برتعداد دكلدر و حديثى تحريراً تثبيت ايدن مؤلفه قدر ايريشوب قالماز وقالمامشدر. زمانمزه‌قدر، يعنى بواون دردنجى عصر هجرينك بوكونه قدر كلمشدر. شيمدى‌ده معاصر علماى كرام وتحديث نعمت اوله‌رق يازيورم محرر عاجزده بيكلرجه احاديث صحيحه‌يى اوست باشى حضرت پيغمبره وآلت باشى بزلره پيوسته اولان متعدد اسنادلرله نقل ايدرز. ومورخك، حديثك متنى تحريراً تثبيت‌ايدن ذات ديديكى مؤلفلركه آنلره (ائمهٔ حديث) ديرز ، آنلرك اسملرى‌ده بواسنادلره داخلدر . بوندن يك اعلا آكلاشيليركه «اسناد» رسول اكرمدن محرر حديثه قدر دكل ، بوكون حاضر اولان علمايه قدردر . ايتاليالى مورخك نه‌قدر مدقق بر آدم اولديغى آكلاملى كه اسنادك بوكونه قدر كلديكنى واليوم مطلوب وملتزم اولديغى تحقيق ايده‌مه‌مش، ياخود تحقيقه لزوم كورمه‌مش وتاريخى عميق برتدقيق وتتبع نتيجه‌سنده يازديغنى ادعاايدن وياخود اويله مدقق و محقق بر متتبع ظن اولنان مورخ هيچ‌ده ادعاسى ، ياخود مروجلرينك ظنى كبى دكلمش كه « اسناد » ى (حديث محررلرينك احداث ايتدكلرى اسامىٔ ناقلين جدولى) وهم ايده‌رك كنديني كولونج برموقعه دوشورمش .

بيلميورمش كه «اسناد» اسلامده ظهور ايتمش، محدثلر وحديث جمع ايدنلر طرفندن وسائر علماى اسلاميه جانبندن احداث اولنمش دكلدر ، عربك مخصوصاتندندر . بو حقيقتى بيله‌مه‌مسيله يالكز اسلامياتده‌دكل، عربياتده‌ده نه‌درجه جاهل‌اولديغى، جاهل دكلسه نه‌درجه غرضكار بر اسلاميت دشمنى بولنديغى ظاهر و ثابت اولمازمى ؟ غرضكارلغنه ، غرضكار دكلسه جهالتنه بو قدرجق اشارتله اكتفا ايده‌جكم بو آدامجغز بيلميورمش كه عرب بيننده « اسناد » قبل‌الاسلام موجود ، مرعى وملتزم ايدى . اكر الينه بر عرب تاريخى ، ياخود ادبى بر كتاب ، ياخود امهات كتب لغت عربدن برينى آلمق زحمتنى اختيار ايتسه‌ايدى عربك قبل‌الاسلام جريان ايدن وقايعنى ، جاهليت اشعارينى ، لغات تحقيقلرينى وحكاياتى هپ اسناد ايله نقل ايتدكلرينى كورر آكلاردى‌ده (حديث محررلرينك احداث ايتدكلرى‌اسناد) ديمكه‌جرأت وجسارت‌ايده‌مزدى. پك آشكار برحقيقتدركه بو آدام قوجامان بر اسلام تاريخى دكل ، كوچوجك بر عرب تاريخى يازمق اقتدارينى‌بيله‌حائز دكلمش .

بوراده مدعامزى اثبات ايچون دين ايله واسلاميتله علاقه‌سى اولميان اسنادلردن برايكى نمونه عرض ايده‌يم :

تاريخه عائد اسنادلردن : (١ ـ يمن ملكى « سيف بن ذى‌يزن » ك يمنى‌استيلاسى وحبشليلرى يمندن اخراجى و يمنده تسلطنى اوزرينه باشده قريش رئيسى عبدالمطلب اولديغى‌حالده بتون‌عرب رؤساسنك يمنه عزيمتله ابن ذى‌يزنى تبريك وتهنئه ايتملرينى ناقل اولان اسناد : (ابو نعيم اصفهانى قال حدثنا سليمان بن‌احمد املاء سنة احدى‌وخمسين و ثلثمائه . قال حدثنا احمد بن يحيى بن خالد بن حيان‌الرقى بمصر سنة ثمانين ومأتين . قال حدثنا عمرو بن‌بكير بن بكارالقعنبى . عن ابى‌القاسم‌الطائى عن‌الكلبى . عن ابى صالح عن ابن عباس [١] قال قال لما ظهر سيف بن ذى‌يزن على اليمن و ظفر بالحبشة ونفاهم عنها . . .) .

(٢ ـ ابرهة الاشرم الحبشى ـ سيف ابن ذى‌يزن‌دن اولكى يمن واليسى ابرهه ـ نك كعبهٔ معظمه‌يى ييقمق اوزره مكه‌اوزرينه يورود يكى نقل اولنان اسناد تاريخى : (ابونعيم قال حدثنا ابوعمر محمد بن احمد قال حدثنا الحسن ابن على بن الجهم قال حدثنا الحسين بن الفرج قال حدثنا محمد بن عمرالواقدى قال حدثنا عبدالله بن عمر بن زهير عن عبدالله بن خراش الكعبى عن ابيه قال اقبل عبدالمطلب يومئذ واقبل اصحاب الفيل ...) .

(٣ ـ اصحاب فيل اوزرينه ابابيل قوشلرينك آتدقلرى طاشلره دائر نوفل بن معاوية الدئلى نك كلامنى نقل‌ايدن اسناد تاريخى‌كه واقدى، تاريخنده روايت ايتمشدر. ديوركه : (حدثنى عمر بن‌طلحة عن جوثة بن عبيد بن اميه ابن عبدالرحمن قال سمعت نوفل بن معاوية الدئلى يقول رأيت الحصاة التى رمى بها اصحاب الفيل ...) اصحاب فيلك رمى اولنديغى طاشجغزلرى كوردم نخودقدر، مرجمكدن بيوك ايدى ...   (مابعدى وار)

[١] مؤلف اسنادده اختصاره‌رعايةً ياخود عبدالله بن‌عباس وقعه‌يى ايچنده جدى بولنديغندن عائله‌جه‌علاقه‌لرى اولديغندن پدرندن ايشتديكى ظاهر اولمسنه‌بناءً پدرينى ذكر ايتميه‌رك روايت ايديور . اصطلاح محدثينده بويله اسنادلره (موقوف) دينور .

سودليجه‌شيخى زاده‌شيخ آستانهٔ سعديه

زاهر

ارضك صوك كونى

يكى نسخه‌دن مابعد

زيرده‌كى آيت كريمه ايسه بو خصوصده دها شدتلى و دها آچيقدر .

سورهٔ واقعه ـ آيت ٤، ٥، ٦ : [اذا رجت‌الاض رجاً وبست‌الجبال بساً فكانت هباءً منبثاً].. (بالمصادمه) « ارض شدتله صارصيلديغى « و طاغلر ريزه ريزه آت آياغندن طاغيلان توزلر «كبى صاچلديغى وقتده . . .]

سورهٔ كهف ـ آيت٤٥ : [ويوم‌نسيرالجبال وترى‌الارض بارزةً وحشر ناهم‌فلم نغادر منهم احدا] . . « و طاغلرى يوروتديكمز كون ارضى دوبدوز كوروسك . و آنلرى ، بر دانه‌سى «اونوتميه‌رق بر يره سه‌ره‌ر وجمع ايدرز ! »

اشبو آيت جليله بر چوق خصوصاتدن شايان دقتدر . طاغلرك يورومسى ارضك سير سريعنه اشارت اولوب كوروسك افادهٔ الٓهيه‌سى‌ده او حالك،يعنى‌حادثهٔ قيامتك‌محقق‌صورتده‌وقوعبوله‌جغنى تأمين‌دن‌كنايه‌در . دوبدوز كورولمك مسئله‌سى‌دخى مصادمه‌يى متعاقب سحاب‌مضى‌حالنه كيره‌جك اولان ارضك بزم‌ده سماده مشاهده ايتديكمز سحابيه‌لر كبى دوم دوز رؤيت ايديله‌جكندن عبارت اولوب نتيجهٔ حال دخى فى‌الحقيقه بوندن بشقه بر شى دكلدر . سحابيه حالنى آلان هر جرم سماوى مرور

زمانله تبرده باشلایه‌رق بشقه بر عالمه انقلاب ایدرکه بو وجهله خلقت جدیده برمبدأ تشکیل ایلر ! . . زیرده‌کی آیت جلیله بوحقیقته ترجمان اولمق اعتباریله پك زیاده شایان دقتدر .

سورهٔ ق — آیت ١٥ : [افعیینا بالخلق الاول بل‌هم فی لبس من خلق جدید] بلکه آنلر ؛ خلق جدیددن شبهه‌ده‌درلر . ایلك یاراتمقده عجزمز می ظاهر اولدی که ایکنجی ایچون شبهه‌یه محل اولسون ! ...»

دیمك اولیورکه ؛ بعدالمصادمه انقاض ارضیه‌دن بشقه خلقت، بشقه دنیامیدانه کتیریله‌جکدر. زیرده‌کی آیات جلیله دخی اعادهٔ خلقته دائر اولمق اعتباریله شایان دقتدر .

سورهٔ انبیا — آیت ١٠٤ : یوم نطوی السماء کطی السجل للکتب کما بدأنا اول خلق نعیده وعدا علینا انا کنا فاعلین . . .] « کتابه سجل طوماری کبی سمایی دوروب بوکدیکمز کون ، ایلك خلقی ایجاداً یاراتدیغمز کبی اعاده دخی ایدرز . وعدمزدر. آنی یپارز ! »

بوراده « طومار کبی » بر افاده استعمال بیورلمش اولمسی اسکی کتابلرك او طرزده طومار حالنده یازلمش بولنملرندن ایلری کلمشدر . حکمتی ایسه جاذبه‌لرك شدتی طولاییسیله سیاراتك دونه‌دونه، یعنی طولانه طولانه مراکز جاذبه اوزرینه سقوطاً رجوعلریدر . عن قریب بر آز دها تفصیلاته راستلایه‌جغز . بزم بوراده‌کی مقصدمز ایسه اعادهٔ خلقته دائراولان وعد آلهی‌یی ارائه‌در . و کذا :

سورهٔ بروجك ؛ «تحقیق او الله، ایجاداً یاراتیر، اعاده دخی ایدر» مألنده‌اولان اون اوچنجی [انه هو یبدیٔ و یعید] آیت جلیله‌سیله سورهٔ رومك ؛ « و اویله الله‌درکه مخلوقنی ایجاداً یاراتیر ، صکره اعادةً یاراتیر و او، آکا دها قولایدر، بوبابده اعلا مثاللر ایشته ارض و سمواتده میداندەدر . یعنی نمونه‌سی کوزلر اوکنده طوریپور! »... مألنده‌کی ٣٧ نجی [وهوالذی یبدؤا الخلق ثم یعیده و هو اهون علیه وله المثل الاعلی فی السموات والارض] آیت کریمه‌سی بو کبی حقیقتی ارائه ایدر .

اعادهٔ خلقته دائر اولان آیات جلیله یالکز بونلردن عبارت دکلدر . دها واردر . از جمله سورهٔ یونسك : [قل هل من شرکائکم من یبدؤا الخلق ثم یعیده قل الله یبدؤا الخلق ثم یعیده فانی تؤفکون . . . .] « دی‌که ؛ صنملر کزدن هانکیسی ایجاداً و صکره اعادهٔ خلق ایدر ؟ دی‌که الله ایجاداً خلق ایدر ، صکره اعاده دخی ایلر ! نصل افك وافترا ایدرسکز؟ » .... مألنده بولنان ٣٤ نجی آیت کریمه‌سی دخی بو قبیلدندر .

حادثهٔ قیامت حقنده شرفنازل اولان دیکر آیات جلیله‌یه دخی دوام ایده‌لم .

سورهٔ مرسلات — آیت ١٠ : [وان الجبال نسفت . . .] وطاغلر فیرلادیغی وقت

سورهٔ طور — آیت ١٠ : [وتسیرالجبال سیراً . . .] وطاغلر خیزله قوشار .

بو ایکی آیتده‌کی طاغلرك فیرلاماسی وخیزله قوشماسی مسئله‌سی تماماً ریاضی اولوب عن قریب ذکر ایدیله‌جك (سورهٔ قیمه) نك ٦ نجی و ٩ نجی آیت کریمه‌لرنده اسبابی تصریح ایدیله‌جکدر . دوام ایده‌لم :

سورهٔ نباء — آیت ١٩ : ٢٠ [وفتحت السماء فکانت ابواباً وسیرت الجبال فکانت سراباً ...] « وسما آچیلیر ، قپولر اولور وطاغلر یورودیلور ، سراب اولور ! »

مصادمه‌یی متعاقب ارض اوزرنده صاغ انسان فرض اولنورسه بونلر سمایی مصادمه‌دن چیقان توز و دومان آره‌سنده ظهوره کلن یاریقلردن کوره بیلیرلر . بونلره قپو دنیلمك طبیعی اولور !

سراب ایسه صیجاق چولده دەکیز کبی کورینن بیاض رنکده یالانجی تموجاتدر . توز حالنده طاغیلوب سحابیه حالنه کیرن شیٔ البته اویله کورینور . دها آچیق بر افاده ایله بو آیتده‌کی سراب افاده‌سی عادتا (سحابیه) مقامنده قوللانیلمشدر .

مابعدی‌وار

ارکان حربیه میرالایی

عبدالرحمن

ارکان حربیه میرآلایی عبدالرحمن بکه آچیق مکتوب

محترم افندم !

محفل مجموعهٔ اسلامیه‌سنك اللی یدنجی نسخه‌سنده (ارضك صوك کونی) سرلوحه‌لی مقاله‌کزی دیکرلری کبی سوه سوه اوقورکن (بزم تفسیرلرمزه نه‌مناسبتله تجدیکنه هم حیرت ایدییورم، هم ده متأثر اولیورم) جمله‌لرینه کلنجه بنده چوق متأثر اولدم. صکره‌ده (نفخ صوردن مقصد غازاتك سربست قالیشندن متولد آجی آجی خروجدن باشقه برشی دکلدر) دیه قطعی بر تفسیرده بولنما کزه‌ده جداً حیرت ایتدم. کرچه بیانکز (لکل عالم هفوة ولکل صارم نبوة) قبیلندن برذله اولسه‌ده ذات فاضلانه‌کزله کورشمه‌مزه وسیله اولاجغندن بوبابده بر آز ایضاح واستیضاحدن کندیمی آلامدم .

عین نسخه‌ده (الا وانی اوتیت القرآن ومثله معه) جمله‌سیله ختام بولان حدیث شریفه دقت بیورلدیسه قرآنك بر مثلی ده احادیث بولندیغی تصریح بیوریلیور . ذات عالیکز دائماً قرآن کریمه حصر نظرله حدیث اقسامنه وقت بولمیور اولملی‌سکزکه نفخ صور تفسیرنده رأیه استناد ایدلمش وهمیله یوزلرجه اکابر اسلامی تخطئه ایله حیرته دوشیور، تأثرله غرق اولیورسکز. صکره هیچ احتمال براقیوب نفخ صور معناسنده کسکین برحکم ایله آنیده یارز برخطایه‌اوغرایورسکز. مفسرلرك برنصه استنادلری اولمسه بیله کلمه‌لرك لغت معنالری آنلره یاردیم ایدییور. حالبوکه احادیث صحیحه نفخ صور وناقورك معناسنی بیان وایضاح ایله‌مش ، مفسرلرده بویولده سوزسویله‌مشدر. تبرکاً احادیث نبویه‌دن برقاچنی درج ایدییورم . (الصور قرن ینفخ فیه) حم د ت ك عن ابن عمرو (کیف أنعم وصاحب القرن قدالتقم القرن وحنی الجبهة وأصغی السمع ینتظرمتی یؤمر بالنفخ فینفخ قالوا کیف نصنع قال قولوا حسبنا الله ونعم الوکیل علی الله توکلنا) (حم ت حب ك) عن ابی سعید (حم ك) عن ابن عباس (حم طب) عن زید بن ارقم (حل) عن جابر والضیاء عن انس (کنزالعمال) عین حدیث شریف (مشکات مصابیح) ده بولندیغندن شارح علامه علی القاری «والظاهران کلاً من الالتقام والاصغاء ومابعده علی الحقیقة وانه عبادة لصاحبه بل هو مکلف به. . . .» دییور .

فضیلتماب ! شوحدیثلر وامثالنده برآز توقف ایدنجه فنه توفیق داعیه‌سیله تأویله احتیاج اولمدیغی کبی کسدیرمجه تفسیره هیچده امکان یوقدر. بوبابده تفسیرلر نه حیرتی جالب ، نه‌ده برمحذوری داعیدرلر.

قادر مطلق حضرتلری وقت مرهوننده هلاك امم وخراب عالمه وسیله اولاجق سدهش ، مفزع صیحه‌لر چیقاران صور، ناقور نامرنده برجسم عظیم یارادوب رسول ملائکه‌دن اسرافیلی مأمور بیورمه‌سی عقلاً جائز ، نقلاً ثابتدر .

محترم بکم ! شوزمانده کنجلریمزدن چوقلری مهلك ایکی مرضك معلولیدرلر . بری عرفانلرینی کافی کوروب آثار اسلافی مطالعه‌یه یاناشمملری ، منم دیکرنیست وادیلرنده کزینوب استفاده‌دن محروم قالملری، ایکنجیسی حوصله‌لرینه صیغدیره‌مادقلری

احکامه همان خرافات طامغه‌سنی باصمه‌لریدر. ارباب علم وفضیلتدن بیله بوکروهه مماشاتله اسلافه طعن ایده‌نلر ، فیلسوفلرك بیله تسلیم کرده‌سی اولان اعاظمی تحقیره قادار وارانلر کورلمکه باشلادی. مولای متعال حضرتلری بوکبی نواقصدن بزی صاقلامه‌سنه دعا ایده‌لم . (لاتخض فی سب سادات مضوا : انهم لیسوا باهلِ للزلل) بیتیله عامل اولمغه چالیشه‌لم .

محترم افندم : بو بحثده حکمای اسلامیه‌دن حجة الاسلام امام غزالی حضرتلرینك احیاسندن دردنجی جلدده نفخ صور بحثنی مطالعه‌ایله قناعتکزی یازمه‌کزی رجاوبووسیله‌ایله تأسیس مودت ایلرم‌میرم.

اوده‌مش: مرکز قضا مدرسی محبلریکزدن

مصطفی مفی

بر ماجارلینك دین حقنده‌کی سوزلری

کچنلرده ماجار طلبه‌سی دارالفنونی زیارت ایتدیلر ، بو صورتله عرفان عالمنده قیمتلی بر مخادنت تأمیننك ایلك خطوه‌سی آتیلمش اولدی .

ماجارلیلرك بو سیاحتنده اك اهمیتلی بولدیغم نقطه ؛ بر مجار دارالفنونلیسنك آز بیلدیکی تورکجه ایله چوق مهم بر مسئله‌یی تشریح ایتمیسیدر . بو مسافریمز، الٓهیات فاکولته‌سنی زیارت اثناسنده استقبالك دین عالملرینه خطاباً دییوردی‌که :

— هیچ بر مملکت دینسز یاشایاماز ، هرملت فوقنده بر الله طانیر ، الٓهه و دینه مربوط اولمایان قوملر أولومه محکومدر. سز بومملکتك الڭ‌یوکسك سیاسی و اجتماعی موقعلرینی اشغال ایده‌جکسکز ، مملکته بویوك فیضلر تأمین ایله‌یه‌جکسکز.

طبیعی بوجمله‌لری عیناً سویله‌مه‌مشدی، ویردیکی قیصه خطابه‌نك مألی وروحلی قسملری بونلردن عبارت بولونیوردی .

بن بوسوزلری دیکله‌رکن اون اوچ بچق عصر اول تهامه آفاقنده دوغان ابدیت کونشنك « جناب حق بودینی غیر مسلملرله‌ده‌تأیید ایدر » مألنده‌کی حکمتنی خاطرلادم . بو حدیث شریفك حکمتی ؛ لاقیدینك موده اولدیغی صیرالرده بو علم وعرفان مؤسسه‌سنك سقفنی چینلاتیوردی .

الآن سامعه‌می اوقشایان بو سس بنی ده‌رین، دوشونجه‌لره سوق ایتدی . کندی کندیمه دیبوردم‌که :

— عجبا دینی استخفاف ایدنلر ؛ خلقك معتقداتنی ، وجداننی ایجیتن سطرلری یازارلرکن بوحقیقتلری عقللرینه کتیرمیورلرمی‌ایدی !

حالبوکه غربدن آلدیغمز فضایح اخلاقیه‌نك عضویت اجتماعیه‌مزی مدهش بر صورتده خیریا- لادیغنی ینه کندیلری حادثاته استناداً اعتراف ایله مرضی تشخیص ایدییورلر، لکن بردرلو دواسنی کوستره‌میورلر . بونك دواسنی بز ینه بر غرب دارالفنونی منتسبندن اوکره‌نیوردق .

اجنبی بر علم آرقاداشمزك صمیم وجداننده قوپدیغی قناعتنی بسله‌دیکم بو حقیقتلری عجبا بز بیلمیورمی ایدك ؟ اوت ؛ بلکه متعدد دفعه‌لر ایشتمشدك ، حتی بر کون طاهرالمولوی بك افندی استادم، ماجارلینك سوزلرندن چیقاجق نتیجه‌یی بروجیزه‌ایله آکلاتمش‌و«دین برضابطهٔ اخلاقیه‌در. پولیس انسانك قاپیسنه قادار کلیر ، الله قورقوسی یاتاغنه قادار . . . » دیمشدی .

اسلام متفکرلرینك بوخصوص حقنده‌یازدیغی جلدلر دولوسی اثرلری‌ده اوقومشدق . لکن او اسلام‌متفکرلرینك‌سوزلریله‌استدلال‌ایدیلسه‌یدی « اسقولاستیق فلسفهٔ اجتماعیه‌یی دیکله‌یه‌مه‌یز » خطابلری ـ احتمال که ـ وجدانلریمزی صیزلاتا- جقدی . بلکه‌ده قلبمزدن ایمانمزی زورله‌چیقارمق

ایچون قلملرینی اسلامك قلبنه‌صاپلایانلر بولوناجقدی.

حال بوکه اسلامیت ، الله قورقوسنی رأس حکمت یاپدیغی زمانلرده ماجارلینك سویله‌مك ایسته‌دیکی دستوری وضع ایتمشدی. بوتون اسلام اخلاقجیلری بو اساس اوزرنده یورومشلر ، بر وقتلر پیرولری بولونان غربلیلری‌ده مستفیض ایتمشلردی .

فقط بز ینه الله قورقوسنك بشریت ایچون چوق مهم اولدیغنی ، فلاکتلرله هیئت اجتماعیه آراسنده‌کی سدك آنجق دین ایله تأسیس وتشکیل ایدیله‌بیله‌جکنی بوکون بر آوروپالیدن دیکله‌یوردق. نه الیم وضعیت ؟ . .

بن بونلری محاکمه ایله اوغراشیرکن ماجار طلبه الٓهیات فاکولته‌سنه وداع ایدیورلر، تورك آرقه‌داشلریله برابر دارالفنون کتبخانه‌سنی زیارته کیدیورلردی .

خواجه زاده

م . معمر

اسکی مصرلیلرك علمی

١

آوروپا عالملرینك چوغی ، قدمایه عائد فنی معلوماتك تدقیقه‌شایان‌اولمدیغنی سویلرلر. فکرلرنجه یکرمنجی عصر هرشیئی ایجاد ایتمشدر . فقط یك نظرده محق کورونن بوادعایه قارشی دیرزکه فن باشقه‌در، تطبیقاتی‌ده باشقه‌در. کوندن‌کونه‌چوغالان ومع‌الأسف بشریتك رفاه و سعادتی علیهنه توجیه اولنان بو تطبیقاتی وجوده کتیرن فن ، صرف عصر حاضرك اثری دکلدر . یاشادقلری دورلرك مدنیتی ایله قدمانك غیر قابل تألیف مکتسبات علمیه‌صاحبی بولندقلرینه شبهه یوقدر. زیرا، ترقیات اخیره‌ایله ثابت اولویورکه برچوق عصرلردن‌صکره قدمانك وضع ایتدکلری نظریاتی حال حاضرده‌کی علم آدملری قبول ایدییور . برمثال ذکر ایده‌لم .

رادیومك کشفی سایه‌سنده ،شاهده‌ایده‌بیلدیکمز حادثات ، اجسامك حاوی اولدقلری ذره‌لرك تحولاتنی ارائه ایتدیکی کبی هر ذره‌نك باشقه بر ذره‌یی تولید ایلدیکنی کوستریور . اسکی علم سیمیا منتسبلرینك خولیاسی‌اولوب برچوق‌متفننلرك صاچمه تلقی ایتدکلری « ماده‌نك تبدیلی » مسئله‌سی آرتق غیر قابل مناقشه وقایع اوزرینه مستند اك قطعی حقایق مرتبه‌سنه چیقمشدر . او حالده سیمیاجیلرك اعتقاداتی بزجه مجهول اولان حادثات اوزرینه‌می استناد ایدییوردی ، یوقسه اونوتولمش روایاتك احیاسندنمی عبارتدی؟.. جوابنی بولمقدن عاجزاولدیغمز برسؤال... رادیومك‌موجودیتی،ماده وقوت حقنده‌کی معلوماتمزی آلت اوست ایتمکدن باشقه براز متواضع بولنمه‌مزی اخطار ایتدی .

اونوتمایالم که تاریخك ضبط ایلدیکی وقایع آلتی بیك سنه‌لکدر . بوندن اولکی حادثاتدن تمامیله بی‌خبرز ... اودورلرده یاشایان واسملری‌بیله بزجه بیلنمه‌ین اقوامك‌معلوماتندن استفاده‌ایدن مصرلیلر وکلدانیلر کندیلرندن هیچ برشی ایجاد ایتمه‌مشلر ، بلکه اساسنی ایجه قاورایه‌مادقلری حقایقی تکرار ایتمکدن باشقه برشی یاپمامشلردر . چونکه آثار قدیمه‌ده تصادف اولنان قطعی ـوزلرك موجودیتنی نصل ایضاح ایده‌بیلیرز ؟

مثلا مصرلیلرك علوم طبیعیه‌یه‌دائر معلوماتلری غایت واسع ایدی . زمانك تخریباتندن قورتولان اهراملر بوخصوصده اك بارز بر دلیلدر . علم آثارعتیقه متخصصلری دنیانك بواك‌اسکی آبده‌لرینه فرعونلر سلاله‌سنك معظم حکمدارلری ایچون یاپیلمش مقبرلردن عبارتدر دیرلر . اهراملرك داخلنده‌کی هیروغلیفلر سوزلرینی تأیید ایدر .

منتظم برصورتده يونتولمش طاشلرى بربرى اوستنه وضع ايده‌رك ميليونلرجه مترو مكعبى حجمنده‌كى بر كتله‌يى صرف بر حكمدارك مومياسنى محافظه ايچون ميدانه كتيرمك انسانلرك فضله بر غروره مغلوب اولديغنى كوسترمزمى ؟ صنايعك فوق‌العاده انكشاف ايتديكى دوريمزده بيله انشاسى همان همان محال اولان اهراملرك ، آنجق فرعونلرك مزارى ديه‌ياپيلديغنى بيان‌ايدن آرقه‌ئولوغلر، بعض متفكرينى تطمين ايده‌مه‌مشدر . بونلر ؛ مصرليلرك عالى بر دوشونجه‌نك تحت‌تأثيرنده اوله‌رق بو بى‌نظير آبداتى ميدانه كتيردكلرينى ظن‌ايدييور واثبات مدعا ايچون ديورلركه :

« قبل‌الميلاد يكرمى بشنجى عصرده اجراى سلطنت ايدن فرعونلرك دردنجى سلاله‌سى دورنده ياپيلان (كه‌ئوپس) اهرامنده ـ كه اهراملرك اك بيوكيدر ـ هيچ بر كتابه‌يه تصادف اولنه‌ماز . داخلنده‌كى اوچ حجره‌يه منتهى يوللرك كشفى ايچون اوزون زمانلر كچمشدر. بواوچ اوطه‌يه : قرال و قراليچه اوطه‌سى ، و تحت‌الارض اوطه نامى ويرلمشدر . سبب انشالرينه‌دائر بزى تنويرايده‌جك هيچ بر معلومات يوقدر چونكه داخللرنده نه بر تزيين ، نه‌بر هيه‌روغليف، نه‌ده براشارت واردر . قرال اوطه‌سنده لحد يرينه طاشدن برتكنه كوزه چارپار . ديمك‌كه اهرام كبير بر مزار دكلدر، اويله ايسه نه‌ايچون ياپيلمشدر ؟

قرون اولانك علم آدملرنى تشكيل‌ايدن مصر راهبلرى ، كرك علم نجومه ، كرك سائر فنونه‌دائر الده ايتدكلرى نتايجى برآبده‌اوزرينه تثبيت‌ايتمكمى ايسته‌مشلردر ؟

بوسؤاله مثبت بر جواب ويره‌بيله‌جكمزى ، اوزون سنه‌لر اهرام كبيرى تدقيق ايدن (پياجى ـ شميت) اسمنده‌كى انكليز هيئتشناسى اثبات ايتمش وآلتى بيك سنه اولكى عالملرك ، ارضك شكلنى ، كتله‌سنى ، سياره‌مزك شمسه اولان مسافه‌سنى... الخ بيلدكلرينى ياپديغى مساحه‌لردن استخراج ايله‌مشدر. اسكى مصرليلرك بتون بومعلوماته‌واقف اولمالرى ايچون نه كبى واسطه‌لرى واردى ؟ بونك بزجه اهميتى يوقدر . يالكز نظر دقته آلاجغمز برشى‌وارسه اوده خلق‌عندنده‌كى موقع ونفوذلرينى محافظه فكريله مطلع اولدقلرى حقايقه برچوقده خرافات قاريشديران اسكى علم آداملرينك بزم بر ايكى‌عصر دنبرى اوكرندكلريمزدن‌خبردار بولنمليدر..

فى‌الحقيقه انكليز هيئتشناسنك تدقيقاتندن چيقارديغى نتيجه‌لر طوغرى ايسه عصر حاضرك متفننلرى آلتى بيك سنه‌لك كشفيات ايله افتخار ايدييورلر ! (پياجى شميت)ه كوره بو بابده هيچ شبهه‌يه محل يوقدر ...

اهرام كبيرك اسرارى نصل حل‌اولمشدر وبزه نه‌لر اوكره‌تييور ؟

كله‌جك مقاله‌لريمزده بوسؤالره جواب ويرمكه چاليشه‌جغز .

سعدى

داءالرقص !

الله ايكيسنه‌ده رحمت ايتسين، پدرم مرحومك خديجه‌خانم نامنده بر خالاسى واردى. برادر زاده‌سندن ايجه فضله ياشامش ، ارتحالنده سنى سكسانى آشوب طاشمشدى .

عمرينى پك آغير باشلى كچيرن خالامه حياتنك صوك سنه‌لرنده بر اويناقلق عارض اولمشدى ! قنديللى يازماسى يمنيسنك اورتديكى باشى، اويمنينك اويالرى آلتندن كوزوكن قينالى صاچلرى ، ياموقلو وانجه ديكيشلى خرقه‌سنك كيزله‌ديكى اوموزلرى ، آبدست ايچين يكلرينى صيغاديغى وقت كوزوكن دامارلرى چيقمش ، ده‌ريلرى

صارقمش قوللرى، هروسيله ايله بيقامقدن خوشلانديغى اللرى، حياتك طاشيناز يوكى آلتنده اكيلمش صيرتى ، اوطورورکن برينى ديكديكى ديزلرى آيرى آيرى اويناردى. اوقدركه اك ماهرچنكيلرك ياپامايه‌جغى رقص حركتلرينى هرعضويله وطورماز ديكله‌نمز بردوام ايله ياپاردى .

فقط رجا ايده‌رم ؛ سوزلرم سوء تفهمه اوغراديلوب خالامه سوءظن ايديلمه‌سين، مرحومه‌نك سكساندن صوكرا دانس مراقنه اوغراديغى واوياشده تطبيقه قالقيشديغى وهم اولونماسين .

خاير افندم .. استانبولى ايى بيلنلرك ، ياخود طوغرو ايشيدنلرك معلوميدركه سابق درسعادتك خصوصى بر حياتى واردى. اوحيات، اهاليسنك اركڭنده اولسون، قاديننده اولسون حيا ونزاهت صورتنده تجلى ايده‌ردى .

داها برقاچ‌سنه‌اول استانبول رجال ونسوانك اويله عمومى يرلرده دكل، پك‌خصوصى مجالسده‌بيله اويناماسى شويله‌طورسون، برازلاابالىلك كوسترمه‌سى خفيف مشربلك صاييلير ، وقار جديته منافى تلقى اولونوردى .

ذاتاً رقص صنعتى ؛ اركڭلرده كوچكلره ، قادينلرده چنكيلره منحصر ايدى . اونلرك‌ده اجتماعى موقعلرى غايت دوشكون اولديغندن هيچ كيمسه كنديلرينى وصنعتلرينى تقليده تنزل‌ايتمزدى. بناءعليه استانبولك اوحياتى ـ ترفنده اديبلريمزك تعبيرى وجهله ـ ياشامش اولان خالامك قرقندن صوكرا ساز چالمايه ، سكساندن صوكراده كوبك آتمايه قالقماياجغى شبهه‌سزدى .

اويناقلغى ايسه اوغراديغى (داءالرقص=قورا) ـ ده‌نيلن عصبى برخسته‌لق ـ ك ايجاب ضروريسى ايدى . زواللى‌خالامك اويانيق بولونديغى مدتجه صاللانان باشنك اضطرارى صارصينتيسندن غالبا ايچريسى‌ده متأثر اولمش ودماغى صارصيلمشدى‌كه قولاغنك ديبنده سيورى سينك وزلاسه اذان اوقوتويور ديه نماز قيلمايه داورانير ، سسى نامحرم ايشيده‌جك انديشه‌سيله‌ده قاپى اوكندن كچن بر صاتيجى‌يه سله‌نمكدن چكينيردى . ييللرجه صاللانوب ديدين وآخرته حقيقةً يورغون كيدن خالاجغم ، آنجق راحت دوشكنده سكون بولدى و قبره اوزاتيلديغى آندن اعتباراً استراحته نائل اولدى . رحمة‌الله عليها .

. . .

مرحومه‌يى سكساندن صوكرا قيرانديران داءالرقص، غالبا هرياشده وهرباشده مخرب‌تأثيرينى ايقاع ايده‌بيليوركه ياتين زمانلرده مملكتك اكثر جهاتنده استيلائى برشكل آلدى. سرايت صورتيله هربويدن وهرصويدن مصابينى‌ظهور ايتدى. صوك كونلرده ايسه اك حاد دورينه كيردى واك وخيم انذارينى كوستردى . ده‌نيلديكنه كوره بو مرضه هركسدن‌فضله‌ده‌ليقانليلرله كنج‌قيزلرطوتولويورمش، قولاقدن تلقين ودماغه تأثير طريقيله مصاب اولويورلرمش. مصابيتلرندن اعتبارآده محاكمه قوتلرينى غيب ايده‌رك عمومى اويون يرلرينه قوشويورلر ، بيلدك بيلمه‌دك هركسله آغوش بآغوش اولارق ظيپير ظيپير ظيپلايورلرمش. عمومى بريره كيده‌مزلر وخصوصى اويناش بولامازلارسه برحصير صاندالیه وياخود بر ديوار ياصديغى قوجاقلايوب اونكله صيچرادقلرى‌ده اولويورمش !

حتى فضله صارصينتيدن كنديلرنده (زعزعهٔ دماغيه) حصوله كليور ، ادراك و محاكمه‌لرى داغيليور ، بزم خالانك سيورى سينك سسنى اذان صداسى كبى ايشيتمه‌سنك عكسنه اولارق اك دلخراش صيحه‌لرى ، اك جذبه‌آور نغمات توهم ايدييورلرمش .

العهدة على الراوی ، بویله قفاسنك طیشی وایچی اوینا‌قلردن برینك ، دانس صالوننده بولوندیغی تخیلیله لیدرکن برکوفه‌جی چوجوغنك میریلداندیغی «نیه‌نانا ، نیه‌نانا» قانطوسنی دویدیغی کبی بروالس ، یاخود قادریل آهنکی ظنیله صیچرامایه ، فسلی یالکز کچیرمه‌مك ایچین‌ده حاضر البسه‌جی ماغازه‌سنك اوکنده‌کی زنجی (مانکن) ه صاریلوب اونکله برابر سوقاق اورتاسنده هوپلامایه باشلادیغی سویله‌نیلیور !

.
. .

لطیفه‌دن جدیته انتقال ایدیلنجه شونی عرض ایتمك ایستیورم‌که : عقلی و عصبی خسته‌لقلرده تسلیتك پك مؤثر بولوندیغی ، متخصص برطبیبك تلقیناتیله امراض عقلیه وعصبیه خسته‌لرندن چوغنك ایی اولدیغی معلومدر . بونك عکسی اولارق مزاج ناشناس برمتطبیبك خسته‌یی ایی ایتمه‌سندن صرف نظر ، ایی برآدامی خسته ایده‌جکی‌ده بدیهیات جمله‌سندندر. حال بویله ایکن طبابتك صحیسندن‌ده ، اجتماعیسندن‌ده بی بهره برطاقیم شارلاتانلر ، کندیلرینه طبیب مداوی سوسی ویردیلر. خلقی اسکیلك علتندن قورتارمق غیرتیله میدان معرفته چیقدیلر . تداوی بالتلقین طریقنی التزام ایله بوینه سویله‌دیلر و یازدیلر . یکیلك ویکی حیات دیبه اورتایه بر طاقیم مهملات فیرلاتدیلر. غربك اولانجه مآثر مدنیه وعصریه‌سنی قبول ایتمه‌لی‌یز ! نصیحتنده بولوندیلر . او مآثرك فضائل وفضایحنی بیله آییرد ایتمه‌یه لزوم کورمه‌دیلر .

بو دربدرلر ، غربی اوکره‌نه‌مه‌مش اولدقلری کبی شرقك مزاجنی‌ده لایقیله طانیمیورلردی. اویله ایکن بو عجمی خطیب و ادیبلر ، بیلمه‌دکلرینی بیلدیرمه‌یه ، آکلامادقلرینی اوکره‌تمه‌یه چالیشیورلردی. نهایت ضررلی تلقینلرینك سوء تأثیری کورولدی. تداوی‌یه اوزه‌ندکلری بنیه‌لری تخریب ایتدکلری ، اووجودلری هرشیدن اول داءالرقصه اوغراتدقلری میدانه چیقدی . هم‌ده مزراق کبی چواله کیره‌مز بردرجه‌یه کلدی .

طبابتده بعضاً طرز تداوینك ، حتی طبیب مداوینك تبدیلی واقع وایجابنه کوره الزمدر .

مادام‌که بو شارلاتانلرك اصول مداواتی عکس تأثیر کوستردی ، آرتق هم کندیلری ، هم‌ده تداویلری ده‌کیشدیریلسه‌ده خسته‌لقلی بر حاله کتیردکلری زواللی کنجلك ، بونلرك مخرّب اللرندن قورتاریلسه ...

فکری خالص

محفل تاریخی و اجتماعی :

اسعد دده افندی حقنده

٥٤ نجی نسخه‌دن مابعد

ینبع‌دن مدینهٔ منوره‌یه بش کونده واصل اولدق. یولجیلغمز زحمتی نسبتنده نشوه‌لی کچدی . بهری برآلتونه اولمق اوزره ایکی‌دوه طوتمشدق . برنده بز بولونیوردق ، بری ایسه اشیامزله محمد افندی اسمنده برمدینه‌لی‌یی حامل ایدی. الله راضی اولسون بو آدام ، مشاق سفره متحمل اولدیغندن چوق ایشمزه یارامش ، از جمله یول یمکی اولان پلاومزی پیشیرمشدی .

خواجه‌نك یولده‌کی حالی ، حقیقةً عاشقانه ایدی. سننك وضعفنك استراحته اولان احتیاجنه رغماً دوه‌دن مشکلات ایله اینیور وپایان کیتمه‌یه چالیشیوردی . کیجه‌لری ایسه اویومایور ، بلند آواز ایله ذکر ایده‌رك بیتابلقدن صیزمق درجه‌سنه کلن نی‌ده اویاندیریوردی .

بعضاً‌ده مولانا جامی‌نك :

محمل رحلت ببند ای ساربان کز شوق یار
میکشد هردم برویم قطره های خون قطار

دیبه باشلایان اشتیاقنامه‌سنی اوقویور ، باخصوص بونك :

محمل امشب دیری جنبد حدا آغاز کن
بی‌نوایانرا نوای دیکر ازنو ساز کن

بیتنی تکرارلایور ، یاخود ینه مولانای مشار الیهك :

کی بود یارب‌که جادریثرب وبطحا کنم
که بمکه منزل وکه درمدینه جا کنم

مطلعلی غزلنی انشاد ایدییور ویاخود شیخ الاسلام چلبی زاده عاصم افندینك :

ای‌ساربان زمامی چك سمت کوی یاره
ویرانه دلده زیرا بر قالمادی قراره
ای‌ساربان مشفق هیچ اولمادکمی عاشق
آهسته رولك ایته رحم ایله‌یوب بوزاره
آزرده یا اولورسه جازه‌ك ایله‌یم فرش
دیباچهٔ جبینم شوق ایله رهکذاره
بن درد مند عشقم بریرده ایتمم آرام
تا واصل اولمانجه سرحد کوی یاره
دارالسکینه ، یعنی شهر مدینه کاولدر
عز وشرفله مأوی شاه کرم شعاره
سلطان ملك سرمد ، محبوب حق محمد
کیم قوللغی شرفدر شاهان تاجداره

ابیات شوق آیتیله کوز یاشلری دوکویوردی .

عبد عاجزده ترکیب جامی‌یی مؤخراً ترجمه و (نوای غرام) عنوانیله نشر ایله‌مش اولدیغم کبی (کی بود..) غزلنه یولده ایکن [٠]

---

[٠] مولانا جامی‌نك غزلی .

کی بود یارب‌که جادر یثرب وبطحا کنم
که بمکه منزل وکه درمدینه جا کنم
برکنار زمزم ازدل برکشم یك زمزمه
وز دوچشم خون فشان آن چشمه‌را دریا کنم
صد هزاران دی‌درین سودامرا امروز شد
نیست صبرم بعدازین کامروزرا فردا کنم
یارسول الله بسوی خودمرا راهی نمای
تاز فرق سرقدم سازم زدیده پا کنم
آرروی جنت المأوی برون کردم زدل
جنتم این بس‌که برخاك درت مأوا کنم
کی بود یارب کدرو درواد‌ی سودا کنم
اتباع آرزوی این‌دل شیدا کنم
اشتر مستانه‌وش کیرم طریق کوی یار
پای شوقم دربوادی چون صبا پیما کنم
چشمهٔ چشمم‌که ینبوع الغرامست ازفراق

خواهم ازسودای پابوست نهم سردر جهان
یابه پایت سرنهم یاسردرین سودا کنم
هردم ازشوق تومعذورم اکر هر لحظهٔ
جامی آسانامهٔ شوق دکر انشا کنم

جامی‌نك بو نعت شریفنی (مدحی) اسمنده برتورك شاعری نظماً ترجمه ایتمش ، فقط مخلص بیتنده اسمنی ذکرایله کندینه مال ایله‌مشدر .

«لطیفی تذکره‌سنده دینیلیورکه :

[مدحی رحمةالله علیه : لوای آماسیه توابعندن لادیك نام قصبه‌دندر. حاجی موسی آدیله معلوم حاج الحرمین اولوب نیچه دفعه حجاج رحمت نتاج ایله مکشوف الرأس کریان ونالان لبیك کویان مقام مروه‌ده صفایه سعی تام وجبل عرفاتدن قلب حزین ودل پراتین برله صحبتی شام ایتمشدر. بوشعری ذکر اولنان حالاتی جامع ومطالع اشعارندن انوار توفیقات طالع ولامعدر.

شعر درمدح مکهٔ مکرمهٔ

یارب اول‌دم قانی‌که عزم ره بطحا ایده‌م
تاصفایله طواف کعبهٔ علیا ایده‌م
دمبدم زمزم کنارنده قیلوبن زمزمه
آب چشمله روان اول چشمه‌یی دریا ایده‌م
یارسول الله جنابك خاکنه یوز سورمکه
یا کا یول کوستر کوزم اول یولده تا که پا ایده‌م
کەمدینه چوره‌سنده چهره‌م اوزره چیزکینوب
کەمبارك مسجدکده خدمت مولا ایده‌م
مدحك ایتمك قصدینه جاندن اکرچه مدحی‌یم
سا کا لایق مدحی اما که‌قچن انشا ایده‌م

ازسرشك آن دوچشمه دشت‌را دریا کنم
سارمان یالیل کوید باحجازی نغمه‌ها
من‌زنای سینه‌ام آوای اوج آرا کنم
ازهوای لیلیٔ واللیل کیسودار من
قیس وش درجستجویش دورهٔ احیا کنم
بوکه دریابم سرباب‌السلام دلبرم
خاك پا کش توتیای دیدهٔ بینا کنم
کفته‌ام باب‌السلام دلبرم قصدم ازان
خواهم اندر روضهٔ پیغمبری یك جا کنم
جنت اندر جنتست آن‌جای قدسی ملتجا
کی‌بود یارب دخول جنت اعلی کنم
برستان رفعتش مالم جبین معصیت
اشك پرخون پشیمانی دران اجرا کنم
یارسول‌الله من بی‌چاره‌را رخصت نمای
روضهٔ عرض آستانت ملجأ ومأوا کنم
اندران نالم زمهر والضحی رخسارتو
خویش‌را درکلستانت بلبل کویا کنم
یارسول‌الله دخیلك سوختم اندر فراق
رحم کن باآب وصل این‌ناررا اطفا کنم
فکر آن دارم‌که تادارم زبان اقتدار
همچو جامی نظم نعت طاهرت انشا کنم

یظیره‌سنی یازمش و :

دوش اولدی کوکل باق ینه برشوق‌نوینه
آتشکه آلام غرام اولدی بوسینه
برجای مقدس‌که دلك بادیٔ شوقی
تبدیل ایده‌مم ذره‌سنی چرخ برینه
یعنی‌که شرفنزل سلطان رسالت
رشك‌آور نه طاق فلك شهرمدینه
اول شهر شرفزاکه خداجلوه‌که ایتمش
معشوق جهان بنده‌سی اول نور مبینه
اول بقعهٔ مسعوده‌که کویا صدف اولمش
پیغمبر ذیشان کبی بر درّ ثمینه
پیغمبر ذیشان‌که اونك باصدیغی طوپراق
عندمده مرجع کورونور عرش بهینه
حق‌ایتسه میسرده کیدوب مقتدر اولسه‌م
خاك دراحسانه بر وضع جبینه
محبوبك ایچین اولسون! یا خالق بیچون
رحم ایله قولك طاهره ، اول عبدکمینه
وارسین ، اوقوسون روضهٔ پاکنده تحیات
پیغمبرایله آلنه ، اصحاب کزینه

غزل نعت آمیزی تنظیم ایله‌مشدم‌که خواجه مرحوم هرایکیسنی‌ده بکه‌نمش وناظم ناچیزینه دعا ایتمشدی . مابعدی وار

طاهرالمولوی

حبشستانه دائر : ۳

حبشه دینی واسلامیت

[٥٥ نجی نسخه‌دن مابعد]

ئه‌لیزه‌ره‌قلو Elisée Reclus نك آنسیقلوپه‌دیك جهان‌جغرافیاسنك آفریقای‌شمالی کتابنده ۲٤٥نجی صحیفه‌دن باشلایان (حبشلرك دینی) مبحثنی ترجمه ایله تقدیم ایدییورم :

« قایالره ده‌کیز دالغالرینك چارپماسی کبی ، حبش وادیلرینی محاصره ایدن اسلامیتك صولتلرینه رغماً (ژان بابا) نك اسکی‌دینی طوتونمغه موفق اولمشدر. حبش خرستیانلرینك دینی ، قسطنطنیه‌نك تفوق سیاسی‌یه مالك بولندیغی و آقسوم Aksoum (اك بویوك حبش کلیساسنك بولندیغی شهر) ایله شرقی روماآراسنده مناسبات ومناقلاتك بحراحمر، عرب شبه جزیره‌سی وسوریه واسطه‌سیله تأسس ایتدیکی برزمانده ، یعنی دردنجی عصر میلادیده حبشستانه ادخال ونشر اولنان اعتقاد ودیندر .

بوعصرده آفریقا وآسیاده بولنان موسویلر اهتدا ایتمکده وهر ایکی قطعه‌ده مختلف مذهب وطریقتلر وجوده کلمکده ایدی . حبش‌خرستیانلری ومصر قبطیلری اسکندریه کلیساسی Eglise Alexandrine نامنی آلان بو مذهبله ، بو ایلك جماعتلره‌ارتباط کسب ایتمش اولیورلر. بومذهب بشنجی عصرمیلادی اورته‌لرنده قالسه دونیا Chalcédoine مجلس روحانیسی طرفندن رد وتکفیر ایدیلمشدر. دیوسقور Dioscore واوتیشسك Eutyches (*) اعتقادی اولان و سالکینی Monophysites نامنی آلان بو دین ، روما ویونان قتولیکلرندن آیرلقده ، حضرت عیسی‌ده بر طبیعت طانیمقده « روح‌القدس ، بابا اولان اللهدن صدور ونشئت ایدیور ! » دیمکده‌درلر . مع‌مافیه حضرت عیسی ، انسان اولمقله برابر ایکنجی دفعه ، اوچنجی دفعه دوغماسیله اللهلغندن‌ده بر شی غیب ایتمه‌مکده‌در . ایشته بوایکنجی و اوچنجی تولد حادثه‌لرینك صور تعاقب وتظاهری صوکی کلمه‌ین مناقشه‌لره ، قاوغالره سببیت ویرمش واطرافنی قانه بویامشدر . آقسوم وغوندارپاپاسلری ایکنجی‌واوچنجی تولدمسئله‌لرینی سلاحله حل ایتمك تجربه‌سنی‌ده ایتمشلردر . کلمه‌لر ، کاه حقیق ، کاه رمزی معنالرینه آلیندیغی کبی تشریح وتفسیره کوره‌ده تمامیله قیمت ومعنالرینی دکیشدیرمکده‌درلر. بوصورتله پروتستان وقتولیك میسیونرلری‌ده اکثریا سامعلرینك آلقیشلریله‌ختام بولان وعظ وتدریسلرنده کندی تلقین ایتمك ایسته‌دکلری دینله حبش دینی آراسنده هیچ فرق اولمدیغنی ایضاح ایده بیلیرلر .

قتولیکلر ایچون دها قولایدر. طبق حبشیلر کبی قتولیکلرده‌ده مریم مذهبی Culte de marie ویا Notre Dame de miel ، رسملری تقدیس ، اعزّه‌دن استشفاع ، پرهیز ، تبرئهٔ ذمت ومرحمت دیلنجیلکی ایدن طریقتلر واردر .

بوکا رغماً مسلمان پروپاغانداجیلر ، آوروپا میسیونرلرندن دها طالعلی چیقدیلر . حبشستان حدودلرنده مشرف اسلام اولان بلکه بوتون‌خلقده خرستیان دیننden آنجق مبهم بر خاطره قالمشدر . مملکتك داخلنده بیله مسلمانلر نره‌ده ایسه تفوق کوستره‌جکلر . بعضی محررلره کوره شیمدیدن اهالینك اوچده برینی تشکیل‌ایدییورلر. شهرلرده‌ده عددجه ، زنکینلکجه ونفوذجه حاکمدرلر. بوتون تجارت ألّلرنده‌در . ساده موقع سیاسیدن محروم بولنیورلر . بوکاده سبب حکمدارلرك خرستیان دیندن اولماسنه دائر مملکتده اساسی برقانونك موجودیتیدر. مع مافیه اون‌دوقوزنجی عصراورته‌لرنده رأس عالی (Ali علی) نك صورتا اسلامیتی رد ایتدیکی وحقیقت حالده‌ایسه کلیسه عائداتنه‌قدر بوتون مسند وموقعلری مسلمانلره توزیع ایله‌دیکی کورولدی. فقط مصراردولرینك استیلاسی‌اسلاملر علیهنه حرکتك اویانماسنه باشلیجه سبب اولدی . طیشاریده‌کی دشمنه اولان نفرت، ایچریده‌کیلره‌ده نفرت ایدیلمه‌سنه سبب‌اولدی . عمومی ارتدادامری چیقدی . مسلمان حبشیلرده صورتا کلیسه‌یه داخل اولدیلر ونفی قورقوسندن خرستیان علامتی اولان « کوك کبی ماوی » شریدی طاقندیلر . دینلرندن شاشمایان اسلاملر ایسه حدود طیشی مملکتلره ، بالخاصه خرطوم یولی‌اوزرنده غالاباته التجا ایتدیلر طلوع اسلامك بشنجی یلنده مؤمنینه ملجأاولان حبشستان ، پیغمبرك « هیچ کیمسه‌نك حقسزلق قربانی اولمادیغی عدل وحقانیت مملکتی» دیه مدح

(*) دیوسقور : اسکندریه پسقپوسی ایدی . اوتیشس ایسه حضرت‌عیسانك (طبیعت واحدهٔالوهیتدن عبارت) ولدیغنی ادعا ایدردی . قاضی کوینده تشکل‌ایدن مجلس روحانی، ایکیسنك‌ده رافضیلکنه حکم ایله‌مشدی. فقط(یعقوب‌برادوس)اسمنده برپاپاس اوتیشسلکی ترویج‌ایله مصر ، شام ، حبش ودیاربکر طرفلرینه نشر ایتمشدی.

وستایشنی حقلی چیقارمامش اولدی . » [*]

کتاب ، دین‌حقنده بوقدر معلومات ویردکدن صوکره کلیسه وپاپاسلره کچیور . بوندن صوکره مبحثه اولان علاقه‌مز کسیلیور . مابعدی وار

رشید مظهر

قولاده محفل

وولقانیك بر اراضی‌یی متعاقب قضا مرکزی اولان قولایه کیررکن بتون مشتملاتیله بر محله‌یی اشغال ایدن ایپ فابریقه‌سی شدتله نظره چارپیور. آناطولینك هجری بر محلنده فابریقه‌نك نه دیمك اولدیغی البته تقدیر ایدیلیر. فبریقه‌دن چیقان‌منتظم نفخه‌لر اقتصادی ومدنی بر حیاتك زفیر وشهیقنی تشکیل ایدییور. جولاقزاده‌لرك شخصی‌تشبثلرینك انموذجی اولان بو، ایپلك وخالی‌فابریقه‌سی بیکلرجه کیشی‌یه ملجأ وبیکلرجه انسانه حیات نفخ‌ایدییور. قولا، هر معناسیله منور بر محیطدر. ضیای عرفان یالکز دماغلرده‌محصورقالمامش؛ بالعکس سوقاقلرینی‌ده تنویر ایتمشدر. عرفان حیاتنه برمعیار اوله‌بیلمك ایچون اون بر بیك نفوسی حاوی اولان قصبه‌ده بیك یوز قدر مکتب طلبه‌سی بولونمسنی ذکر ایتمك

[*] کتابندن یوقاریکی معلومات نقل‌ایدیلن مؤلف، صوك فقره‌سیله نبی اکرم افندیمزك حبشستان حقنده کوسترمش اولدیغی توجهك کویا طوغرو چیقمادیغنی آکلاتمق ایستیور . بوکا دلیل اولمق اوزره‌ده حبش مسلمانلرینك حکومت خرستیانیه طرفندن اوغرادقلری حقسزلغی واعتقادی حریتلرینه وقوع بولان تجاوزی کوستریور .

آوروپالیلردن مسلمانلق‌علیهنه یازی‌یازمایه قالقیشانلر، حقیقتی تحریف ایتمه‌لرینك معنوی جزاسی اولمق اوزره پك چابوق وقورتولامایه‌جق بر صورتده خطا چوقورینه یووارلانیورلر. شومؤلف افندینك فقرۀ اخیره‌سی کبی .

(سیرةالحلبیه) نك جلد اولنده « لمارأی رسول الله صلی الله علیه وسلم مانزل بالمسلمین من‌توالی الاذی علیهم من‌کفار قریش مع عدم قدرته علی‌انقاذهم تمامهم فیه قال‌لهم (تفرقوا فی‌الارض فان‌الله تعالی سیجمعکم) قالوا این نذهب قال (ههنا) واشار بیده الی‌جهة ارض الحبشة قال وفی‌روایة قال‌لهم (اخرجوا الی‌جهة ارض‌الحبشة فان بها ملکا لایظلم عنده‌احد حتی‌یجعل‌الله لکم فرجاً مماانتم فیه) یعنی « رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلم افندیمز ، مسلمانلرك قریش مشرکلرندن چکدکلری متوالی اذیتلری واونلری بولوندقلری حالدن قورتارمایه مقتدر اولامادیغنی کورنجه (ارض اوزه‌رنده داغیلك . الله ، یاقینده سزی طوپلایه‌جقدر) بویوردی . نره‌یه کیده‌لم؟ دیه صوردیلر. (شورایه) دیه‌رك حبش جهتنی اشارت ایتدی .

رۇایت اخراده ایسه (حبش اراضیسنه طوغرو چیقوب کیدك . اوراده برحکمدار واردرکه کیمسه اونك‌نزدنده ظلمه اوغراماز . جناب‌حق ، معروض بولوندیغکز‌حالدن سزی قورتارنجه‌یه‌قدر اوراده اوطوریکز) بویوردی » دەنیلیور .

دیمك‌که حبش دیارینك ارض عدالت ومسلمان مهاجرلری ایچین محل امنیت اولماسی ، او وقت نجاشی بولونان ـ صوکراده اسلام‌ایله مشرف اولان ـ (اصحمة بن بحر) ك وجودیله مقید .

زاواللی‌مؤلف ، حدیثده‌کی تقییدك فرقنه‌وارمایورده بیك شوقدر سنه صوکرا وبیلمم هانکی (منه‌لیك) ك زمان حکومتنده مسلمانلرك مغدور ایدیله‌سیله اصدق المرسلین‌افندیمزی‌حاشا وکلایالانجی‌چیقارمایه اوغراشیور. شوغیرتیله ینه‌فرقنه وارمقسزین‌اورتایه برحقیقت قویویورکه اوده حبش مسلمانلرینك مظلوم ومغدور ، حبش‌خرستیا‌نلرینك‌ده ظالم وغدار اولماسیدر .

اویله‌یا . مصر اردوسی حبشه یورومش ، بونك اوزه‌رینه حبش حکومت نصرانیه‌سی ، تبعۀ مسلمه‌سنی صیقیشدیرمش ، تبدیل دینه اجبار ایله‌مش ، مسلمانلرك برقسمی صورتا کلیسایه کیرمش ، قسم دیکری‌ده حدود خارجنه چکیلمش . طلوع‌اسلامك بشنجی ییلنده مؤمنینه ملجأ اولان حبشستان ده شو حرکتله (پیغمبرك ، هیچ کیمسه‌نك‌حقسزلق قربانی اولمادیغی عدل وحقانیت مملکتی دیه مدح وستایشنی حقلی چیقارمامش) اولمش .

ادراکسز مؤلف ، رسول اکرمك مقید برحدیثنی آکلار آکلاماز آله آلوب‌ده اونی تکذیبه قالقیشاجغنه شو بولدیغمز نتیجه‌یی اورتایه آتاجق قدر دقتسزلك ایتمه‌سه‌یدی داها زیاده نفوذ نظر کوسترمش اولوردی .

طاهرالمولوی

کافیدر ظن ایدییورم. شهر الکتریق وتلفون کبی وسائط مدنیه ایله مجهزدر .

قولا مجاهد وغیور بر قائممقامه مالك اولمقله‌ده بختیاردر. یالکز تره‌ن‌یولی‌اولماسی نافعه‌سیاستمزده بیوك بر بوشلقدر. خلاصه قولا، تصورك فوقنده بیوك بر استقباله نامزددر.

محفل مخابری :

تمورجیلی احمد شکری

پارس مکتوبلری

مستشرق — موسیو (لوسیه‌ن‌بووا)

مستشرق موسیو (لوسیه‌ن‌بووا) ایله واقع اولان ملاقاتمه دائرکچن مکتوبمده معلومات ویرمکه چالیشمشدم . حیاتنی شرقه وبالخاصه عالم اسلامی تدقیق وتتبعه حصر ایله‌مش اولان بوفاضل ذاتك مملکتمزده بحق طانیله بیلمسی ایچون شخصی وآثاری حقنده‌ده برازایضاحات‌ویرمك ایسته‌یورم.

موسیو لوسیه‌ن‌بووا : صوربون دارالفنوننی اکمال ایتدکدن صکره السنۀ شرقیه مکتبنك تورکجه، عربجه وفارسی‌شعبه‌لرندن دیپلوما آلمشدر. (١٨٩٧) (تاریخ ولسانیات) مکتب عالیسندن نشأت ایتمش وتمز اوله‌رق برمکیلرك تاریخنی یازمشدر. بواثردوقوز سنه‌اول فرانسز انستیتوسی طرفندن مکافاتله تقدیر ایدلمشدر . لوسیه‌ن‌بووا جنابلرینك ، مکملاً بیلدیکی تورکجه ، عربجه (کرك‌ادبی،کرك عوام‌عربجه‌سی) وفارسیدن ماعدا سریانی ، عبرانی ، هندستانی و اسپانیولجه ، پورتکیزجه ، انکلیزجه ، آلمانجه ، ایتالیانجه و روسجه‌یه وقوف‌تامی واردر. بوالسنه‌یی پارسده اوکره‌نمشدر .

حربدن اول پارسده ایرانلیلر اجتماعلر ترتیب ایتمکده ودها بر چوق خیرلی تشبثلرده بولنمقده ایدیلر . ازان جمله (ایرانشهر) نامنده برمجموعه‌ده نشر اولنمقده ایدی. مع‌التأسف حرب‌عمومی بتون بوتشبثاتی عقیم براقمشدر . لوسیه‌ن‌بووا جنابلری ایرانشهره معاونت قلمیه‌ده بولندقلری کبی‌اجتماعلرده بر چوق دفعه قیمتدار نطقلر ایراد ایتمشلردر .

(هارون زاده فتح علی) نك آذری تورکجه سیله یازدیغی (یوسف شاه) اسمنده‌کی تاریخی اثرینی ، (خسیس) نامنده‌کی بش قسملق قومدیسنی و قارا باغده نباتات متخصصی موسیو (ژوردان) له برابر مؤلف مذکورك (درویش علی شاه) اسمنده دیکر برپیه‌سنی محترم مستشرق فرانسزجه‌یه ترجمه‌ایتمشدر. یوسف‌شاهك ترجمه‌سنه آذری بر لغتچه علاوه اولنمشدرکه بوایلك دفعه وجوده کتیریلن بر آذری لغتچه‌سیدر .

فرانسزجه (عالم اسلام مجموعه‌سی) نك کاتب عمومیسیدر، بوکتابلردن ماعدا تورکیه و آذربایجان مطبوعاتی، حرب‌عمومینك اولنه قدر انتشار ایدن تورکجه غزته‌لری تعقیب ایتمش وبونشریاته دائر کرك (ژورنال آزیاتیك) [*] ده کرك (فاس خزینۀ اوراقی) نده بیان معلومات ایله‌مشدر . عرب وایران مطبوعاتی حقنده‌کی تدقیقاتی بوایکی مجموعه‌ده و فرانسزجه عالم اسلام مجموعه‌سنده نشر ایتمشدر .

مستشرق جنابلرینك آیریجه (اثیرالدین محمد بن‌یوسف ابوعیان‌الغرناطی) یه‌دائر (رووایسپانیق) (اسپانیا مجموعه‌سی) نده تتبعی واردر . یومی غزته‌لردن باشقه مسلمانلره دائر کرك مسلمان مملکتلرنده ، کرك آوروپاده ساحۀ انتشاره وضع اولنان آثار حقنده تدقیقاتی یوقاریده اسملری

(*) ژورنال آزیاتیك ، پارسده‌کی جمعیت آسیائیه‌نك مجموعه‌سیدر . بو علمی جمعیت حقنده یاقینده قارئلریمزه تفصیلات لازمه اعطا ایده‌جکز.

یکن اوچ درت مجموعه‌ده نشر ایتمشدر. بو رساله‌لرده اسلامیت ومسلمانلره عائد مسائل حاضره‌یه دائر بر چوق مقاله‌لری ودینی ، اجتماعی ، اقتصادی ، ادبی وسیاسی غایت قیمتدار تتبعاتی نشر اولنمشدر. (ره‌ووودوموند) ده (محفل) حقنده‌کی تتبعاتی‌ده مندرجدر .

موسیو لوسیه‌ن‌بووا اخیراً طربزون قونسولوسلغنه تعین اولنان موسیو (رونقلار) والسنهٔ شرقیه مکتبی مأذونلرندن موسیو (رییوش) ك معاونتیله اسلام صنعتنه دائر بر (بیبلیوغرافی) وجوده کتیرمش وفرانسزجه صنایع نفیسه آقاده‌میسی طرفندن نشر ایدیلن (عرب واسلام تاریخی) بش جلدینك فهرستی (ژورنال آزیاتیك) رساله‌سنك ۱۸۱۳ الی ۱۹۰۲ سنه‌لرینه مخصوص فهرستی و (روووسه‌میتیك)ك فهرستی یاپمشدر.

۱۹۰۳ سنه‌سندن بری‌ده (جمعیت آسیائیه)نك حافظ کتبیدر ۱۹۱٤ دن ۱۹۲۰ یه قدر (مسلمان یارالیلرینه معاونت) جمعیتك قاصه‌سنی اداره ایتمشدر .

بوکون لوسیه‌ن‌بووا جنابلرینك اوموزنده دائما حرمت وتقدیر ایله یاد ایدیله‌جك ربع عصرلق بر حیات فعالیت وار. یکرمی‌بش سنه‌دنبری هیچ بر کار دوشونجه‌سیله حرکت ایتمیه‌رك عمرینی علمه وقف ایتمش بولونیور. بالخاصه بودرجه علاقه واحاطه ایله تدقیق ایتدیکی علم، بزم عائد اولدیغمز دینی ، ملی جمیتاره منسوب علملر اولورسه کندیسنه نه‌درجه متشکر قالمامز ایجاب ایتدیکنی ایضاحه لزوم بیله یوقدر . بوذات عالیقدری لایق وجهله تقدیر ایده‌مزسه‌ك بیله بوعجزمز هیچ بر زمان بزی کندیسنی حرمت وتوقیر ایله سومکدن منع ایده‌من .

رشید مظهر

تورکستانده اسکی علم یوردلرینك حالی

اسکی زمانلرده شواولکه مدنیت‌وعلم جهتندن پارلاق دورلر کچیرمشدر . بوقطعه‌یه عرب مدنیتی نفوذ ایتدکدنصکرا افلاطون‌وارسطو مسلکلرینك روحنده فلسفی سیستملر ایجاد اولوندی . فکری ترقیات سایه‌سنده ـ تصوف استادلری ـ خواجه احمد یسوی وصوفی‌الله یارکبی مشاهیر یتیشدی .

یسوی حضرتلرینك عرفا بیننده حائز اولدیغی موقع ، تصوفده نه‌قدر بویوك بر سیما اولدیغنی کوسترمکده‌در .

علوم ریاضیه‌ده مهم بر یر طوتمشدی . تیمور لنكك طورونی (اولوغ بك)ك سمرقند ده یاپدیردیغی رصدخانه هیئتشناسان عندنده معلوم و معتبردر . اودورلرده تورکستان بوتون عالم اسلامك مرکز مدنیتی اولوب حسابسز دار العرفانلره مالك ایدی . لکن صوك اوچ عصر ظرفنده تدنی‌یه دوغرو یوز طوتوب علوم حقیقیه یرینه فائده‌سز شیلر قائم اولمش ، جاهل خواجه‌لر آراسنده‌دینی تعصبلر باش کوسترمشدر . هله اون طقوزنجی‌عصرلرده مدرسه‌لر اودرکه‌یه ایمشدی‌که علوم‌شرعیه برطرف‌ایدیله‌رك یرینه‌یونان‌سفسطه‌لری قائم اولمش ایدی .

اولجه مدرسه‌لر خلق طرفندن ، صوکرا اغنیانك وقف آقچه‌لری ایله اداره قیلینیوردی . یکن عصرك ایکنجی سنه‌لرندن اعتباراً تورکستانده مکتب و مدرسه‌لرغایت آزالمشدر .

تورکستان مدرسه‌لرینی یقمق ایچین سنه‌لرجه چاریزم اداره‌سنه خدمت ایدن مشهورمیسیونر ـ سابق تورکستان دارالمعلمین مدیری ـ ق . پ . آستراثوف طرفندن ۹۱۲ سنه‌سی کانون ثانیسنده طوپلانان ایستاتیستیقه نظرا مدارس و مکاتب

حسابی‌شویله ایدی :

ولایات	مدارس	طلبه	مکاتب	طلبه
صردریا	۳۱	۸٦۲	۱٤۱۱	۱۳۱۱۸
فرغانه	۱۸٤	٦۵۲۵	۲۵۵۹	۳۱۱۱۲
سمرقند	۹۳	۹۹۰	۲۷۵۲	۲۰۵۰۰
زاکاسی	٦۳	۷۱۹	٤۱۹	۲۹۰۳
یدی‌صو	۵	۳۵۱	۷۵	۳۲۳۱
مجموعی	۳۷٦	۹٦۳۷	۷۲۹۰	۷۰,۸۸٤

حسابه باقیلیرسه اوقومایورلردی . وقتیله علم وعرفانی‌چوق اولان بواولکه‌نك حال حاضرده نه علماسی، نه‌کیمیا کری، نه‌ده دوقتوری واردی !

مدرسه‌لرده تحصیل واصول تدریس !

مدرسه‌لرده تحصیل علوم اوچ درجه‌یه منقسم اولوب برنجی ـ اونی ـ درجه‌سی ۹ ـ۱۰ سنه ظرفنده فارسی اوزره ایضاحاتله صرف ، نحو مختصر معانی ، مختصرالوقایه، منطقدن شمسیه وسلم کوستریلییوردی . ایکنجی ـ اورته ـ درجه‌ده بولنان طلبه‌یه خیالی ، عمر نسفی‌نك عقائدی ، ملا احمد، ملا عبدالحکیم ، فقه‌دن شرح‌الوقایه‌کبی اثرلر اوقوتیلیردی. بونلرله اوغراشیرکن‌دخی ۷ـ۸ سنه قدر کچردی . بوندن باشقه غیرتلی ملالر خواجه جلال ، میرزا زاهد ، آخوند کلان کبی علمانك اثرلرینی مطالعه ایتمکدنده‌کری قالمازلردی.

اوچونجی ـ اعمال ـ درجه‌سنده ملا جلال، هدایه ، خانقاهی و توضیح کوریلوردی . بعض مدارسده تفسیر وحدیث‌ده بولونیوردی . فقط نادر . بلکه تورکستان علماسی اعتقادنجه آیت کریمه‌یه معنا ویرمك کفردر ! مدرسه‌لرده علوم عصریه یوقدی . علم عاشقلری فرصت بولدقجه مطلع‌العلوم ، معرفت نامه ، معلومات آفاق ، کیمیای سعادت‌کبی اثرلردن طبیبلك یاپارلردی .

مدرسه‌لرده تحصیل تشرین اول ابتداسنده باشلانمقده، مایس نهایتنده‌ختام بولمقده ایدی. چارشنبا وجمعه کونلری درس اوقونمازدی . درسلره صباحلین مباشرت اولونیوردی ؛ مدرس صباح نمازینی قیلدقدنصکرا درسخانه‌سنده طلبه‌سنك اورته‌سنده بر موقع اشغال وتدریسنه ابتدار ایدردی . شو وجهله اوقومقده اولان طلبه ۱۰ـ ۱۱ کیشیلك بر غروپ تشکیل ایدوب صیره‌سی ایله درس آلمق ایچین کیررلر . استادك حضورنده دیز چوکرلردی . طلبه کتابدن بر جمله اوقور . مدرس ایسه اوقونان عباره‌یی لغوی ونحویسی جهتندن ایضاح ایدر .

تالی درجه‌ده‌کی طلبه مدرسدن استیضاح صلاحیتنی حائز دکلدر . ایشته تحصیل وتدریس شو حالده جریان ایتمکده ایدی .

بویوك مانیقه . تورکستانلی :

رفعت

بلخ شهری

بلخ شهری : مذکورشهر بویوك شعرا واهل تصوف یتیشدیرن بلخك مشهور کیومرث‌طرفندن بنا وانشا ایدیلدیکی مرویدر. زمان قدیمده آریه‌لر ـ الیوم ملل اسلامیه‌نك مکهٔ مکرمه‌یه تعظیملری کبی ـ باختر (بلخ) شهرینی تقدیس‌ایدرلردی . شهنامه مؤلفی فردوسی بوبابده دییورکه :

ببلخ کزین رفت‌آن‌نوبهار که‌یزدان پرستان‌دران‌روزکار.
مران جای را داشتی چنان که‌مرمکه‌را تا زیان این‌زمان.

الیوم باختر ؛ مرمر سرایلرك انقاضی ، ستونلرك وآثار قدیمه‌نك بولوندیغی برقدیم شهردر. بوراده بر چوق شعرا ، علما ، عرفا و حکما یتیشمشدر . عرفادن حضرت مولانا‌ده شهر مذکورده تولد ایتمشدر . هجرت نبویه‌نك ایکنجی عصرنده باخترده اجرای حکومت ایدن (سلطان

ابراهیم ادهم) ك بر چوق آثار مدنیه‌سی موجود ایدی . لکن موغول ایمپراطوری جنکیز خان (١٢٢٠) تاریخ میلادیسنده باختری غارتدن صوکرا مستولی اوردوسی واسطه‌سیله احراق ایتدیرمشدر . جنکیزك تخریبندن اول مذکور شهرده ١٢٠٠ حمام ، ١٢٠٠ مسجد و ٥٠,٠٠٠ عالم ، مفسر ، شاعر ، سادات ومشایخ وار ایدی . جنکیز بونلری کاملاً قلیجدن کچیرمش ومدنیت ایزلرینی اورادن سیلوب سوپورمشدر . بو تخریباتدن صوکرا بلخ شهری (آمودریا) نهری کنارنده و بلخدن اوچ فرسخ مسافه‌ده بولنان (مزار شریف) ه نقل ایدلمشدر .

مزار شریف وحضرت (علی) نك قبرینی کشف : ٨٨٥ تاریخنده هرات شهرنده اجرای حکومت ایدن حسین‌بایقرانك اوغلی وبلخ والیسی بولنان معین‌السلطنه میرزا بایقرا زماننده مزار شریفده حضرت علی (رضی‌الله‌عنه) ك مقامی کشف ومیدانه چیقارلمشدر . حفریات نتیجه‌سنده میدانه چیقان‌بیاض بر مرمر اوزرنده اشبوخطابه : « هذا قبر اسدالله الغالب اخ رسول‌الله علی‌ولی‌الله » اوقونیوردی . [*]

او تاریخدن اعتباراً اوراسی بر زیارتکاه انام اولمشدر . اوراده اوزاقلردن کلن زوارك اطعامی ایچون بویوك قازانلر واردر . بهر قازانك استیعابی اون اون‌بش قویوندر . هر زمان بوراده زیارته کلن زواره آش پیشیریلوب توزیع ایدیلیر . مزار شریف تجارت نقطهٔ نظرندن‌ده مهم بر مرکز تجارتدر . حاصل کلام افغانیلر قدیم بر ملتدر . بو ملتك منشائی باختر ایدی . بوجسور وجومرد ملتك آثارندن و ادباسنك وجوده کتیردیکی آثاردن بوراجقده بحث ایتمك ایچون صحیفه‌لر دولوسی یازی یازمق بیله کفایت ایتمز . الیوم افغانستان،قاردش تورکیاجمهوریتی‌ایله منعقدمعاهدهٔ دوستانه وبرادرانه وروسیا خلق شورالر جمهوریتی ودیکر دول‌متمدنهٔ غربیه ایله‌عقد ایتدیکی‌معاهده‌لر سایه‌سنده فیض ترقی وتجدده مظهر اولمش بر حکومت اسلامیه‌در .

سید عیسی خان

[*] بو روایت چینده ؛ (سعدبن ابی وقاص) ك و استانبولده (عمروبن‌العاص) ك قبرلری بولونماسی واهمه‌سنه بکزیور . محفل

(کلیله و دمنه) اثر مشهوری حقنده :
٥٨ نجی نسخه‌دن مابعدوختام

نسخهٔ یونانیه ، معروف عربجه ترجمه‌ده‌کی (علی‌بن الشاه) ك مقدمه‌سیله ٢٠ و ٢١ نجی بابلردن ماعدا بوتون مندرجاتنی حاویدر . ١٦٦٦ تاریخنده باصیلمش ١٦٩٧ سنه‌سنده‌ده لاتینجه ترجمه‌سیله برلکده طبع ایدیلمشدر . بونسخه‌دن ایتالیانجه‌یه‌ترجمه و ١٥٨٣ ، ١٨٧٢ سنه‌لرنده‌نشر اولونمش ، کذا اسلاوجه ترجمه‌سی‌ده یاپیلمش و باصیلمشدر .

فارسی‌ترجمه‌لری متعدددر. ایلك‌ترجمه (بهرام شاه غزنوی) نك امریله و (ابوالمعالی نصرالله بن محمد بن عبدالحمید) ك قلمیله ١١٢١ سنهٔ میلادیه‌سنده یازیلمش ایسه‌ده‌طبع اولونمامشدر . پارس کتبخانه‌سنده آلتی نسخه‌سی موجوددر .

شاعر مشهور (رودکی) بو ترجمه‌یی نظمه چکمش ، (حسین‌الواعظ الکاشفی) ده اون بشنجی قرن مسیحیده یکی بر ترتیب ایله یازوب خراسان حکمداری (سلطان حسین بایقرا) نك امراسندن (امیر شیخ احمد سهیلی) نامنه‌اضافةً (انوار سهیلی) تسمیه‌ایله‌مشدر . غایت مشهور اولان انوار سهیلیده اصلنده‌کی حکایه‌لردن بعضیلری نقصاندر . صوکرا هند حکمداری (جلال‌الدین

اکبر شاه) ك امریله‌ـوزیر و کاتبی ـ (ابوالفضل) طرفندن ١٥٥٧ تاریخنده ترجمه ایدیلمش و (عیار دانش) نامی ویریلمشدر. بوده انوار سهیلی درجه‌سنده مشهوردر .

انوار سهیلی‌یی (علی چلبی) ١٦ نجی عصر میلادیده (همایونامه) نامیله تورکجه‌یه‌ترجمه‌ایتمش، اوندن‌ده فرانسز و اسپانیول لسانلرینه نقل اولونمشدر . عبرانی ایکی ترجمه‌سی واردر . بری و مشهوری (دومانسی) نك رأینه کوره (ژان آف کاپوا) نك‌لاتینجه ترجمه‌سنه مأخذاولانیدر. کلیله و دمنه‌نك آلمان ، فرانسز ، دانیمارقه ، هولاندا ، اسپانیا ، ایتالیا ، انکلیز لسانلرنده انتشارینه بو نسخه‌نك چوق یاردیمی اولمشدرکه ارجح اقواله‌کوره تاریخ طبعی ١٢٥٠ سنهٔمیلادیه‌سیدر . یکی ترجمه‌سی‌ایسه ١٨٨١ ده باصیلمشدر. قدیم اسپانیولجه بر نسخه داها واردرکه عربجه‌دن نقل ایدیلمشدر. تاریخی١٢٦١ سنه‌سنه قدر چیقار.

تبت لسانده‌کی ترجمه:

بو لسانده‌کی ترجمه ایسه ابن‌المقفع ك اثرندن دکل ، سانسقریتجه‌دن نقل اولونمشدر . لکن مع‌الاسف دوسانسی‌نك نسخه‌سنده‌کی دردنجی بابده مذکور حکایه‌دن ماعدا مندرجاتی‌قالمامشدر. بوندن‌بر جزئك (شیفر) طرفندن نشرایدیلدیکی یوقاریده سویله‌نیلمشدی . هر حالده کلیله ودمنه کتابنك ضیاعدن محافظه‌سی فضیلتی ، ابن‌المقفعه عائددر . چونکه اونك ترجمه‌سی اولماسه‌یدی شو قیمتدار خزینه‌دن محروم قالینمش اولاجقدی.

(الجامعه) رساله‌سندن نقل‌ایدن
طاهرالمولوی

الٓهیات‌فاکولته‌سی‌طلبه‌سنك استرحامنامه‌سی

دارالفنون الٓهیات فاکولته‌سی طلبه جمعیتی طرفندن مجلس مبعوثان ریاستنه بر استرحامنامه تقدیم‌ایدیلمش‌وبرصورتی‌اداره‌خانه‌مزه‌کوندریلمشدر.

بواسترحامنامه‌ده الٓهیات طلبهٔ مداومه‌سنك ضرورتندن و امر تعیشده‌کی صیقینتیسندن بحثله کندیلرینك (یوکسك معلم مکتبی) طلبه‌سی کبی حکومتجه اعاشه اولونماسی‌طلب ایدیلیور. ازجمله:

« بلکه آوروپا وامریقا دارالفنونی مداوملرینك حکومتجه اعاشه، یاخودمعاشله توظیف ایدلمدکلری‌خاطره کلیر، شوهرمروضاتمز ایچون مدار اعتراض اوله‌بیلیرسه‌ده جهانك مسلمیدرکه : غرب، مآثر مدنیه‌ده پك ایلری کیتمکله برابر معالئ انسانیه‌ده شرقه یاقلاشه‌مامشدر . غرب عالمی جهل و وحشت وادیلرنده بویان اولقده ایکن شرقده آچیلان مؤسسات عرفان مداوملری اومؤسسانك بانیلری و واقفلری طرفندن اعاشه اولنور و شومهمه ساده حکومتلرجه دکل ملتجه‌ده نظر دقته آلنه‌رق هر مملکتك زنکینلری طرفندن علم طالبلرینك تأمین معیشتی ایچون وقفلر تخصیص قیلنیردی .

شرقك بوخصیصهٔ کریمه‌سنه بحق وارث اولان ملتمزده علم وعرفانه فوق‌العاده خدمتده بولونمش ، طرف، طرف دارالعلملر انشاسی ومستوفی‌مبالغ اعطاسیله علم طالبلرینك اندیشهٔ معیشتدن آزاده اوله‌رق تحصیل معرفته غیرت کوسترمه‌سنه چالیشمشدی . اوقاف مدیریت عمومیه‌سنده‌کی قیود عتیقه تدقیق ایدیله‌جك اولورسه کوریله‌جکدرکه : موجود وقفلرك قسم کلیسنی تبرع ایدنلر ، سلطانلردن زیاده خلق آراسندن یتیشن کرم صاحبی ، فضیلتکار علم محبلریدر . بونکچون هیچ اولمازسه ملت طرفندن علم صاحبلرینه نفقه اولمق اوزره تخصیص قیلنمش اولان اوقافك ماوضع‌لهنه صرفی هم الٓهیات فاکولته‌سی طلبه‌سنك اعاشه‌سنی تأمین ایده‌جك ، هم‌ده حکومت جمهوریه‌مزك حقوق خلقه‌تمامیله رعایتکار، تعبیر مخصوصیله خلقچی بر حکومت اولدیغنی برکره داها هرکسه کوستره‌جکدر . » دینیلیور .

آثار منتشره :

اسلامده تسأل یوقدر

فاضل محترم احمد نظمی بك افندی طرفندن (امراض اجتماعیه‌مزه دوا کلیاتندن) عنوان‌عمومیسی آلتنده‌یازیلان‌مهم ومفید کتابلرك دردنجیسی‌بالاده‌کی سرلوحه‌ایله نشراولونمشدر. مسلمانلغك دیلنجیلکی نه قدر کریه کوردیکنی افاده وافاده‌سنی ٥٣ عدد

حديث نبوى ايله تأييد ايله‌ين بو كتابى آثار اسلاميه طالبلرينه توصيه ايده‌رز .

هلال اخضر مجموعه‌سى

ايچكى عليهنه تأسس ايله‌مش واعضاسنك تكثر ايتمكده اولديغى من ومسارايله كورولمكده بولونمش اولان هلال اخضر جمعيت محترمه‌سى طرفندن اون بش كونده بر انتشار ايتمك اوزره و (هلال اخضر) ناميله نافع بر رساله نشرينه باشلانيلمش و ٢ نجى جزئى چيقمشدر.

غايه‌سى اعتباريله چوق عالى اولان بو مجموعه‌نك مطالعه‌سنه بتون مسلمانلرك دوام ايتمه‌سى دينى وانسانى بر بورجدر. مؤسسلرينى تبريك وموفقيات خيريه‌لرينى تمنى ايده‌رز.

علم تصوف

شيخ حسين سعدالدين افندى طرفندن بو نام ايله يازيلان كتابك برنجى فورماسى چيقمشدر.

محمد عاكف

اسلام شاعر اعظمى محمد عاكف بك افنديك ذاتى ايله آثارى حقنده معلومات ومطالعاتى حاوى اونلق اوزره استاد معظم ادب سليمان نظيف بك افندى طرفندن يوقاريكى سرلوحه ايله بر اثر نشر ايديلمشدر .

يكى شهرلى عونى بك مرحوم :

قدرسخن شاعرى شاعر بيلير آنجق
روح القدسك سرى سرافيله عياندر

دير . بناءً عليه عاكفده‌كى قدسى روحى عياناً كوره‌جك وبزه كوستره‌جك ارلانده آنجاق سليمان نظيف بكك صور اسرافيلى آنديران قلمى ايدى . بو وظيفه‌يى درعهده وايفا ايتمه‌سى طولاييسيله استاده تشكر وعاكفنامه‌نك مطالعه‌سى قارئلره توصيه اولونور .

آثار نسوان

بو نام ايله اون بش كونده انتشار ايتمك اوزره بر رساله نشر اولونمايه باشلامشدر . ايكنجى نسخه‌سنى مطالعه ايتدك وجداً شايان استفاده بولدق. صاحبه‌سنى تبريك ومجموعه‌نك دوامنى تمنى ايلرز .

قارئلرمزدن بر رجا

آبونه بدلنى كوندرمش، ياخود كوندرمه‌سى مأمول بولونمش اولان قارئلرمزه منتظماً (محفل) نسخه‌لرى يوللانيلمقده ايسه‌ده بعضى نسخه‌لرك واصل اولماديغى آرا صيرا وقوع بولان مراجعتلردن آكلايورز. بناءً عليه مجموعه‌سى نقصان قالمش اولان ذوات كرامك اداره خانه‌يه معلومات ويرمه‌لرى رجا اولونور .

تورك سراجى

آلمانيانك دانزيغ سراجخانه‌لرندن مأذون

العزيزلى حسين اشرف

سلطان احمده ديوان يولنده فيروز آغا جامع شريفى قارشيسنده‌كى دكانده سراجلق وخفافلغه متعلق ايشلرى غايت ظريف واهون صورتده اعمال ايدر .

محفل مدير مسئولى : طاهر المولوى

(مطبعهٔ عامره‌ده طبع اولونمشدر)

عدد : ٥٩ جلد : ٥ دينى، علمى، ادبى، اجتماعى رمضان ١٣٤٣

ادارخانه‌سى : باب عاليده (يكى تورکيه) مطبعه‌سى فوقنده‌كى دائرهٔ مخصوصه

مركز توزيعى : باب عالى جاده‌سنده (اتحاد تجارت) كتبخانه‌سى ايله (يكى توركيه) مطبعه‌سى

محفل

ذى القعده ٣٣٨

مجموعهٔ اسلاميه‌سى

صاحبى ، مديرى ، محررى : [illegible]

شرائط تحرير : اسلامك نفعنه خادم يازيلر مع التشكر قبول ونشر اولونور . يازانك شخصيتى دكل، يازينك ماهيتى نظر دقته آلنير. كونده‌ريله‌جك آثار اوقوناقلى ومختصرجه يازيلمش اولماليدر. كلن يازيلردن شايان قبول كورولنلر تاريخ صيراسيله درج ايديلير.

شرائط اشترا : هر سنه‌نك برنجى وايكنجى آلتى آيلغندن اعتباراً آبونه قيد اولونور. سنه‌لكى : اون ايكى نسخه اولمق اوزره پوسته اجرتيله برابر (١٠٠) ، آلتى آيلغى (٥٠) غروشدر . ممالك اجنبيه ايچين ٢٠ و ١٠ غروش علاوه‌سى لازمدر.

مندرجات :

استانبول ولايتى مفتيلكندن

خيانت وطنيه قانوننك برنجى ماده‌سنك تعديلى حقنده‌كى ١٥ نيسان ٣٣٩ تاريخلى قانونه مذيل قانونك صورتيدر .

برنجى ماده — دين ويا مقدسات دينيه‌يى سياسى غايه‌لره اساس ويا آلت اتخاذ مقصديله جمعيتلر تشكيلى ممنوعدر . بو قبيل جمعيتلرى تشكيل ايدنلر ويا بو جمعيتلره داخل اولانلر خائن وطن عد اولنور . دينى ويا مقدسات دينيه‌يى آلت اتخاذ ايده‌رك شكل دولتى تبديل وتغيير ويا امنيت دولتى اخلال ويا دينى ويا مقدسات دينيه‌يى آلت اتخاذ ايده‌رك هر نه صورتله اولورسه اولسون اهالى آراسنه فتنه ونفاق القاسى ايچون كرك منفرداً وكرك مجتمعاً قولى ويا تحريرى وياخود فعلى برشكلده ويا نطق ايرادى وياخود نشريات اجراسى صورتيله حركتده بولنانلر كذلك خائن وطن عد اولنور .

مفتيلكك ١٣٤٢ سنه‌سنه عائد رخصتنامه‌سنى استحصال ايدن واعظ افنديلر ايچون تعقيبى ايجاب ايدن خصوصاته دائر وصايا :

١ — قرآن كريمك حكمت ازلى وانسانلرك سعادت دنيويه واخرويه‌لرينى كافل اولديغى واحاديث جليلهٔ نبويه‌نك ده عين غايه‌يى احتوا ايتمكده بولنديغنك شرح وايضاحى .

٢ — اسلامده دينك فوائد مدنيه‌سى ووظائف اعتقاديهٔ اسلاميه‌يه عائد مباحثك هركسك آكلايه‌بيله‌جكى ساده برلسانله تفهيمى .

نسخه‌سى : ١٠ غروشدر

٣ — سعی وعمل وکسب و تجارتك ممدوح وعطالت وتسألك مذموم اولدیغنی تلقین ومملکتك انکشـاف اقتصادیسی ایچون مسـلمانلرك علمی ، تجاری ، صناعی مساعیلرینی تشویق ایلەمك .

٤ — مسکرات ، انتحار، سرقت ، فحشیاتك دیناً واخلاقاً واجتماعاً مذمومیتی،بالخاصەمسکراتك قوای بدنیە وعقلیەیە اولان سوءتأثیرینك بیانی .

٥ — مسلمانلر آراسندە الزم اولان وحدت ووفاقە ویکدیکرلری بیننده حب ووداده وافتراق ونفاق وشقاقك مذموم وموجب خسران اولاجغنه دائر آیات جلیله واحادیث شریفەیی ایضاح ایدوب اهل تحقیقك قبول ایتمەدیکی اصلسز حکایاتی نقل ایتمەمك وخلقی برطاقم اعتقادات باطلەدن تحذیر ایلەمك .

٦ — عفتواستقامتك دیناًواخلاقاًمرغوبیتی وکذب وبهتان ، غیبت ، سـفاهت ، قمار وسـائر مساوینك دیناً واخلاقاً مذمومیتی ونتایجومضراتی

٧ — شهررمضان شریف ایله لیلهٔجلیلهٔقدر وسـائر ایام مبارکەنك وزکات وصـدقات وفقرایه مواساتك فضائلی وبوایام مبارکەده ایدیلن عباداتك مزید ثوابی تفهیم ایدیلەجکدر .

تورکیه جمهوریتی
استانبول ولایتی
مفتیلکی

رمضان شریف واوروج

کلدی بالطف جلیل منان	رمضان انزل فیهالقرأن
مقدمی اولسون اونك یاربی	ملته فیض تعالی سببی

داخلنده قرأن کریم نازل اولماسی، مسلمانلره اوروج طوتمانك فرض قیلنماسی، کیجەلری آراسنده لیلهٔ قدرك بولونماسی کبی مزیتلر، رمضان شریفی آیلر ایچنده ممتاز بر درجەیه چیقارمشدر .

شهور قمریەدن یالکز رمضـانالمبارك، قرأن کریمده ذکر ایدیلمش، کلام الٓهینك ایلك نزولیده بو مقدس آیك ١٧ سنده وقوعه کلمشدر .

کلمهٔ شهادتك بر سقف عالی تصـورینه کوره اونك اسـتناد ایتدیکی درت رکنك ایکنجیسی بولونان (صوم) ك اقامەسیده ینه لسان الٓهی ایله وایکنجی سنهٔ هجریه شعبانك ابتدالرنده نزول ایدن:

(یاایهاالذین آمنوا کتبعلیکمالصیام کماکتب علیالذین منقبلکم لعلکم تتقون) . یعنی « ای مؤمنلر ! سزدن اولکیلره مفروض اولدیغی کبی سزەده اوروج طوتمق فرض قیلندی. اللهك امرینه اطاعت و فریضـهٔ صـیامی ایفایه مواظبتله متقیانه حرکت ایتمەکز مأمولدر » آیت جلیلەسیله بوآیه تخصیص اولونمشدر .

شهرصیامك ایلکاون کونی رحمته، ایکنجیسی مغفرته، صوکنجیسیده جهنمدن آزادییه وسیله اولدیغی بر حدیث شریفده تبشیر بویورولویور .

معلومدرکه :

« صوم: لغتده امساکدر. شریعتده زمان مخصوصده وجه مخصوص اوزره اشیاء مخصوصەدن امساکدر. زمان مخصوص: نهار شرعیدن عبارتدرکه طلوع فجردن غروب شمسه قدر اولان مدتدر .

وجه مخصوص : نیتدن ، یعنی قصـد طاعت ایتمکدن عبارتدر. اشیاء مخصوصه: اکل وشرب ووقاع کبی شیلردر. کتابالصوم » .

بر مثلمزدەده سویلەنیلدیکی وجهله ایشـلەین شـیلرك ایشیلدادیغی بیلینمکله برابر آشیندیغیده کورولمکدەدر . حتی او، آشینمانك ممکن مرتبه کچیکمەسی آرزوسیلەدرکه ماکینەلری آرا صـیرا تعطیل ایدەرلر ، داها دوغروسی دیکلەندیریرلر . ایشته برآی اوروج طوتمقده اوقدر مدت ظرفنده کوندوزلری اولسون وجودك، خصوصیله معدەنك دیکلەندیریلەسی دیمکدر.

شو نکتەیه بناءً اولسه کرکدرکه بر حدیث شریفده (تصوموا تصحّوا) بویورولمشدرکه اوروج طوتارسەکز صحت بولورسکز » مآلندەدر .

معدەیی تصحیح ایدەجك علاجلرك الك مؤثری قوتلی بر پرهیزاولدیغیدەهرکسجه مجرب ومعلومدر. دیمككه صائم اولان بر مسلمان، اوروجك هم صحی فائدەسـندن ، همده معنوی فیوضـنده بهرەدار اولمقدەدر .

اوروجك معنوی فیوضنی شو مقاله استیعاب ایدەمەیەجکی کبیافهامەده او مقالەیی قارالایان قلمك عجزی مساعد دکلدر . اونك ایچین بر ایکی سوزله اکتفا ایدەجکم .

(صیام) کلمەسی ـ بر معناسیده ارتفاع مآلنی افاده ایدن ـ (صوم) مادەسندندرکه اسمنك اصلیده مسمّاسنك یوکسکلکنه دلالت ایدەر .

صلیاللهعلیه وآلهوسلم افندیمزطرفندن ابوامامه رضیالله عنه (علیك بالصـوم فانه لامثلله) یعنی « اوروجه دوام ایت، چونکه اونك أشی یوقدر » بویورولمش، عبادات ایچنده صیامك مثلی بولونمادیغی بیلدیریلمشدر. کذا حدیث قدسیده (الصوم لیوانا اجزیٔبه) وارد اولمشدرکه « اوروج بنم ایچیندر، مکافاتی ویرەجکده آنجاق بنم » مفهومندەدر . اعطای مکافاتی بالذات جناب حقك درعهده ایتدیکی برعملك درجهٔ فاضلەسنه بوندن بویوكدلیل اولاماز .

حضرت مولانا (روزه) ردیفلی بر سانحەسنده

بر بند دهان ازنان کامد شکر روزه
دیدی هنر خوردن ، بنکر هنر روزه
شیطان همه تدبیرش، باحیله و تزویرش
بشکست همه تیرش پیش سپر روزه

دیرکه « اوروج شکری کلدی . آرتق اکمك آغزیکیقاپا. شیمدییەقدر یەمەنك معرفتنی کوردك. برده اوروجك هنرینه باق. شیطانك نه قدر تدبیری حیلەسی ، تزویری واغوا اوقلری وارسه هپسیده اوروج قالقانك قارشیسنده اکریلیر وقیریلیر » دیمکدر. انسان، یەمەیی وایچمەیی براقمقله ملکیت صفتنی اکتساب ایدەر . صنف ملائکەیه ایسـه شیطانك تسلط احتمالی یوقدر. مولیالعارفین افندیمز صـوك مصراعیله (الصوم جنّة) یعنی « اوروج ، شیطانك اغواسنه قارشی سپردر» حدیثنەده تلمیح ایلەمشدر .

شارح مثنوی شیخ اسماعیل انقروی (منهاج الفقراء) نامندەکی مهم اثرنده دیورکه :

[اهل تحقیق قتنده صومك اوچ مرتبەسی واردر . بری عوامك صومی، ایکنجیسی خواصك صومی، اوچنجیسی اخص خواصك صومیدر .

عوامك صـومی : قارنی اکل و شربدن و فرجنی جماعدن امسـاك ایتمکدر . خواصك صومی : دست وپا وسمع و بصرینی محرماتدن پاك قیلمقدەدر . وجمله اعضا وجوارحنی منهیاتدن امساك قیلمقدر . نظم :

هرعضورا بدانکه بتحقیق روزه ایست
تاروزهٔ نوروزه بود نزدکردکار [.]

اخص خواصك صومی : (قلالله ثمذرهم) فحواسنجه جمیع ماسوادن پرهیز قیلمق وجمله هوا وهوسدن فارغ اولمق ولذت محبةاللهی بولمقدر .

نظم :

روزهٔ خاصان نه همین است وبس
بلکه بریدن بوداز هرهوس
هرکه نشایدکه بجویی مجوی
هرکه نشایدکه مکویی مکوی
چشم مکن باز بنادیدنی
کوش نپرداز زنشیندنی
دست میالای بشغل دغل
پای مفرسای براه امل

[.] معلومك اولسـونکه حقیقتده هرعضوك بر اوروجی واردر . آنجاق بو صـورتله طوتدیغك اوروج، نزد الٓهیده اوروج اولور .

علم وعمل‌را زریا پاك كن
بلكه دل‌ازغیر خدا پاك كن (.)

اكل و شربدن صائم اولان عوام، صباحدن آقشامه‌دك ریاضت چكوب وقت شامده افطار ایدوب راحت بولور. جرائم آثامدن پرهیز قیلانلر غروب شمس روحه‌دك صـائم اولورلر و بعدالموت محنت دنیادن آزاد اولوب نعیم عقبا بولورلر . زیرا بو خواص، برفحوای (العمر كله‌یوم وللخواص فیه صوم) جمیع عمری بركون عد ایدوب آنده معاصی ومناهیدن پرهیز قیلارلر. اما ماسوادن پرهیز ایدنلر و اغیاردن صائم اولانلر، تا ظهور محبت الهیه‌دن وصول سواد اعظم ذات‌احدیته‌دك صائم اولورلر . آندن صوكرا اغیار، بونلره عین یار اولور وروی دلدار هر شیده ظهور قیلور . عید وصاله ایرلر ورياض وحدته كیررلر وریاضتی ترك ایدرلر، نیته‌كیم حضرت مولانا بو مرتبه‌یه مناسب بویورورلر :

چون آب روان دیدی بكذار تیم‌را
چون عید وصال آمد بكذار ریاضت‌را (.)]

حضرت‌شارحك افادۀ منقوله‌سنه لاحقه، مقالۀ عاجزانه‌مه‌ده‌حسن‌خاتمه اولمق‌اوزره جناب‌مولانانك شو مصراعنی تكرارلایورم :
دیدی هنر خوردن، بنكر هنر روزه

لماهر المولوی

[.] خواصك اوروجی: شو معلوم اولان امساكدن عبارت‌دكلدر. بلكه هر تورلو هوسدن كسیلمك وآیریلمقدر. آرانمایه ده‌كه‌ین كیمسه‌لری آراما، سویله‌نمه‌یه لایق اولمایان شیلری سـویله‌مه . كوروله‌یه‌جك اولانلری كورمه ، ایشیدیله‌یه‌جك اولانلری ایشیتمه . مكروحیله ایشـلرینه الكی بولاشدیرما، طول‌امل‌وادیسنده‌طابانلر یكی اسكیتمه. علمكی‌ده، عملكی‌ده ریادن تمیزله، حتی قلبكی ماسوی‌اللهدن تطهیر ایله .

[..] آقار صویی كوروبجه تیمی بیراق . وصـال بایرامی كلینجه‌ده ریاضتی ترك ایت .

تفسیرلر ـ مفسرلر

تفسیر بالدرایه مراتبی

بكن نسخه‌دن مابعد

اكر لفظ ، معنـالرك برنده حقیقت عرفیه ، دیكرنده لغویه ایسـه بو تقدیرده حقیقت عرفیه اوزه‌رینه حمل ایتمك اولادر . معنـالر آراسـنده تفاوت بولونمایوب‌ده هرایكیسی لغویه ویاهرایكیسی شرعیه ایسه بوتقدیرده مفسرطرفندن نظراولونور، اكرهرایكی‌معنانك قصد واراده‌ده اجتماعنده‌منافات وارسه‌مفسر، معنای‌مرادی‌تحریده اجتهاد ایدر واو ایكی معنانك هرهانكی برینك‌اراده‌یه تعین ایله‌دیكنه دلالت ایدر نزدنده بردلیل قائم ویااماره بولونورسه مراداللہ بنم اجتهادمجه بواولمق لازم كلیر دیر واو معنایه حمل ایدر . یوق ، بویله بردلیل ویا اماره‌یه دسترس اولامادیغی ونظرنده هرایكیسی مساواتده قالدیغی تقدیرده آرتق مفسر هرهانكی برمعنایه‌حملده مخیرمیدر ، یوقسه اوایكی معنانك هانكیسی اغلظ ایسـه اورایه حمل ایتمكمی ویاخود بالعكس‌هانكیسی اخف ایسـه اورایه حمل ایتمكمی لازمدر بوراده بین العلماء اختلاف واردر . مثلا (ثلاثة قروء) لفظی هم‌حیض، هم طهر معنالرنده مشترك اولدیغی وهرایكیسنی‌جمع ممكن اولمادیغی جهتله امام اعظم ، نظرنده قائم‌اولان دلیل ویااماره سایه‌سنده (قروء) لفظنی حیضـه حمل ایده‌رك اوچ حیض لزومنی كوسترمشدر. شافعی نظرنده‌ایسه طهره دائر اماره قائم اولدیغندن‌طهر اوزرینه حمل ایده‌رك اوچ‌طهر لزومنی اعلان ایله‌مشدر .

اما ایش‌بویله اولمایوب‌ده‌هرایكی معنانك‌اراده‌ده جمعی ممكن اولدیغی تقدیرده هرایكیسی اوزرینه‌حمل اولنه‌رق بوده فیض اعجازك تجلیاتندن صاییلیر .
كذلك (واللیل اذاعسعس) آیتنده‌كی (عسعس) اقبال وادبار معنالری آراسنده مشتركدر وهرایكی معنی، حقیقت‌لغویه اولمق‌اوزره شولفظك‌محتملیدر. مع‌مافیه اراده‌ده جمعلری ممكن‌دكلدر. شوحالده شو آیتك تفسیری صددنده بولونان برمفسر دوشونور و (القران یفسر بعضه بعضاً) قاعدۀ تفسیریه‌سنك ویردیكی صلاحیتله (واللیل‌اذا ادبر) آیتندن‌استفاده ایله، نزدنده‌قائم اولان‌شودلیل‌اوزرینه (عسعس)‌نك [ادبر] معناسنه اولدیغنی قرارلاشدیریر وشومعنانك مراد اولدیغنه حكم ایدر .

ایكنجی نقطه :

هرهانكی الفاظ قرآنیه‌نك معانئ لغویه‌سـنده تفكره دالدقده شـوراسنی خاطردن چیقارمامق لازمدر : لسان عربك شیوۀ دلاراسی جمله‌سندن دركه برنیجه الفاظك ایلك نظرده دلالت ایله‌دكلری معنالرده حقیقت ایمش كبی كوزوكدكلری‌حالده‌تعمیق نظرآننده معانئ مزبوره‌نك معانئ‌مجازیه‌اولدقلری آكلاشیلیر . اونك ایچون مفسر بوبابده آیاغنی دنك آلمق اقتضا ایلر ؛ تاكه مجازی حقیقت اولمق اوزره قبول ایتمكده خطا ایتمه‌سین .

مفتون فضائلی ومفتون كمالاتی بولوندیغم قوجه علامۀ زمخشری، اوفضائل طولومندن‌عبارت‌بولنان وجودنده‌كی قواومشـاعرینی صـیقمش‌ده آثار سائره‌سنی كولكده براقه‌جق براثر مهم میدانه كتیرمشدركه اوده لسان‌عربده حقیقت‌كبی كوزوكدیكی حالده مجاز اولان لغتی كوسترن (اساس البلاغه) نام كتابیدركه تفسیر صددنده بولنان ذاتك اوندن اسـتفاده‌یی اونوتمامسی واونی حرزجان ایله‌مه‌سی لازمدر . طوغروسی‌یا ، انسـان اونی اوقویونجه هم‌لسان عربك كنیشلكنی ، هم‌ده قرآنك نكات ومزایاسنی آكلامق وبرادیب عربی اولمق ایچون نه‌لره احتیـاج بولندیغنی درك ایده‌رك اسـالیب قرآنیه‌دن بی‌خبر بولونان مستشرقلرك قرآن حقنده زباندرازلقده بولونمالرینی استرقاب‌دینیدن زیاده‌جهل وغوایتلرینه وادراك حقایق‌لسانیه ایچون لازم‌اولان اسبابدن محرومیتلرینه عطفده تردد ایتمز .

اوچنجی نقطه :

مفسر ، مطابقت ، تضمن ، التزام قسملرندن عبـارت اولان اوچ دلالتی یكدیكرندن آییرمق خصوصنده احتیاطی الدن براقامق لازمدر . شو اجمالی منطقیون دكل ، مفسرین آغزیله برآز تفصیل ایده‌لم .

دلالت مطابقیه :

لفظك ، معنای موضوع لهك تمامی اوزرینه دلالتیدر . مثلا (فاغسـلوا وجوهكم وایدیكم الی‌المرافق وامسحو برؤسكم)آیتنده جمیع‌اعضانك تمامی اوزرینه دلالتی‌كبی‌كه شوحالده وجوه، ایدی وسائره‌دن عبارت اولان اعضـانك تمامی اوزرینه الفاظ مزبوره‌نك دلالتی مطابقیه اولوب بوصورتده وجهك‌تمامنك یقانماسنك وجوبی‌تحقق ایتمش‌اولور.

دلالت تضمنیه :

لفظك معنای‌موضوع لهنك‌تمامنه دكل‌ده‌جزئی اوزرینه دلالتیدر . مثلا آیت وضوءده‌كی وجهك كندندن جزء اولان كوز اوزرینـه دلالتی وینه اوراده‌كی (ید) لفظنك‌طیرناق‌آراسنه ویوزوك‌آلتنه دلالتی كبی

دلالت التزامیه :

معنای موضوع لهك لازمی اوزرینه دلالتدن عبارتدركه بوده آیت وضـوءك وجوب وضوءه دلالتی كبی . ایمدی شـو اوچ دلالتك اولكیسی لغویه‌در ، دیكرلری عقلیه‌در . شـوحالده بونلر آراسنده‌تعارض‌وقوعنده‌دلائل‌لفظیه‌ترجیح‌اولونور. مثلا آیت وضوءده دلالت تضمنیه طریقیله كوزلرك ایچنك غسلی واجب اولدیغنه دلالت واردر. فقط

بوبردلالت عقلیه‌در ، بوکا معارض اولارق برطاقم دلائل لفظیه واردرکه اونلرغسلی واجب‌اولمایه‌جغنه دلالت ایدرلر . مثلا (لاحرج فی‌الدین) (یسّروا ولا تعسّروا) (بشّروا ولاتنفّروا) (یریدالله‌بکم الیسر ولایریدبکم العسر) . ایشته بوکبی دلائل نه‌آبدستده کوزلرك ایچنك یقانماسنك، نه‌ده‌طرناق دیبلرینك ، نه‌ده یوزوك آلتلرینك غسلنك واجب اولمادیغنه دلالت ایدرلر وبو دلالتلرده لفظیه‌در ، عقلیه اولان دلالت تضمنیه اوزرینه ترجیح اولنورلر. ایشته‌لغات اعتباریله تفسیرحقنده مطالعات بومرکزده‌در . کلهلم شیمدی اعراب اعتباریله تفسیره دائر مطالعاته .

اعراب القرآن:

بونی برعلم مستقل اعتبار ایدنلرده اولمشه‌ده معناسزدر . دوزجه‌سی نحودن باشقه برشی‌دکلدر. (ابوحیّان) بوبابده عیرونفیر، نقیر وقطمیرنه‌وارسه تفسیرنده مباحث براقمامش ، هبسنی یازمشه‌ده ٧٤٣ تاریخنده وفات ایدن ومصرده ابوحیاندن استفاضه ایتمش بولنان (ابراهیم‌سفاقسی) مرحوم (المجید فی‌اعراب القرآن المجید) نامنده بر اثر یازمشدرکه اثر مزبورك الحق بوبابده یازیلمش آثارك کافه‌سندن فائده‌لی وشموللی اولدیغنده شبهه‌یوقدر. مشارالیه بواثرنده (ابوالبقاء) وسائره کبی بوبابده متعمق ذواتك سوزلرینی جمع ایله‌دیکی کبی تفسیر ایله اعراب بینی جمع ایتمك خصوصنی‌ده اونوتمامشدر. زمخشرینك اعراب قرآنه عائد کافهٔ تحقیقاتی بوراده بولونور .

الٓهیات فاکولته‌سی تفسیر وتاریخ تفسیر مدرسی

برغمه‌لی جودت

توحید باری

ای کرسیٔ عظمتی اوکنده بوتون مکوناتك سجدهٔ تقدیسه قاپانمقده اولدیغی معبود ذیشانم ! سنك وجود اقدسك ، وحدانیت الٓهیه‌ڭ اڭ بدیهی حقیقتلردن دها بدیهیدر. سنك وارلغڭدرکه شو عضویاته حیات ویرمش ، شو کوردیکمز الواح طبیعتی وجوده مظهر ایتمشدر .

الٓهی ! . سن بر « موجود حقیق » سین . هرذره، برمؤثرك وجودینه شهادت‌ایدر طورورکن شو بی نهایه اجسام واجرامك تشکیل ایتمکده اولدیغی بو قوص قوجه منظومهٔ کائنات ، سنك وارلغڭه اڭ مکمل بر شاهد دکلمیدر ؟ .

هیچ شبهه یوقکه شو بی‌پایان‌حادثاتك ظهوری، شوسلسلهٔ مصنوعاتك نظام وانتظامی ، بوتون‌ذرات کونیه‌نك برر غایه‌یه متوجه ، برر حکمته مستند اولماسی، سنك وجود عزتکه پك آچیق بر طرزده شهادت ایدوب طورمقده‌در .

آرتق ناصل غافلدرکه سنك موجودیتکی بیلوب اعتراف ایتمسین ! . اکر سنك وجود ربوبیتك اولماسیدی بشریت بر خیالدن عبارت قالمازمی ایدی؟ شو بی‌عدد الواح بدیعه، برر طیف زائلدن عبارت بولنمش اولمازمی‌ایدی؟ دهاطوغریسی بوخیالدن بیله براثر کوریله‌بیلیرمی ایدی؟ بوطیف زائلدن بیله بر نشانه بولونابیلیرمی‌ایدی ؟

عجبا سنك وجود ذی عظمتکه قائل اولمایانلر شو معمای خلقتی ناصل ایضاح ایده‌بیلیرلر ؟ بوکائناتك مغفل برسرابدن عبارت اولمادیغنی ناصل کسدیره‌بیلیرلر؟ طبیعتده‌کی اطراده؛ قوای‌فطرتده‌کی تحوله، بومنتظم قانونلرك موجودیتنه ناصل اولورده قانع اولابیلیرلر؟ (اولم ینظروا فی‌ملکوت‌السموات والارض وماخلق‌الله من شیٔ)

یاربی ! . سن بر « حی قیوم » سین . حیات عمومیهٔ کائنات ؛ سنك نفخهٔ روحکله حاصلدر . بوتون مکونات ؛ اولانجه لطافتیله ، اولانجه‌احتشام وانتظامیله‌برابر آنجاق سنك‌فیض‌قیومیتکله قائمدر. (الله لا آله الا هو الحیّ القیوم)

ای‌حکیم‌متعال ! . سن « علیم » سین ، بوتون کلیات وجزئیاته مطلعسین ، بوتون ذوی العقولك علم وعرفانی سنك بحر محیط علمکدن برقطره‌در. اڭ بویوك حکما وفضلانك شعشعهٔ کمالاتی، سنك فروغ حکمتکدن بر ذره‌در. سن بوتون‌قوللرکك سرائر دروننی بیلیرسین ، حجرهٔ انزواده دمکذار عبودیت‌اولان‌بالجمله‌سالکلرك‌مناجاتنه، مافی‌الضمیرینه حسیات قلبیه‌سنه واقفسین .

(یعلم مافی‌السموت والارض و یعلم ماتسّرون وما تعلنون والله علیم بذات الصدور .)

ای رب لایزال ! . سن « سمیع » سین ، سن‌عاشقلرك‌أنیننی، قدسیلرك‌تضرعاتنی، بی‌چاره‌لرك حزن‌آمیزکریه‌سنی ، نحیف قوشجغزلرك ترانه‌سنی، اڭ کوچوك بر یاپراغك بیله صدای اهتزازینی ایشیدیرسین. کائناتك بوتون آهنکی ، بوتون‌ترنماتی سنی تسبیح ایدر ، سنك عظمتکی تبجیله چالشیر. بوتون مکوناتك اضطراباتی، تهیجاتی آنجاق سنك نشوهٔ وصلتکله سکونتیاب اولور. (وهو السمیع العلیم) ، (یسبّح لله مافی السموات ومافی‌الارض الملك القدّوس العزیز الحکیم)

ای صانع قدیم ! . سن « بصیر » سین . شو میلیونلرجه‌هیاکل واجرامك تجلیکاهی اولان‌فضای لایتناهیده هیچ بر ذره بولوناماز که برسترهٔ ظلمتله استتارایده‌رك کندیسنی‌سندن‌اخفایه‌قادراولابیلسین. سن بالعموم ذوی الحیاتك حرکاتنی کورورسین ، بالعموم عوالمك شئوناتنی مشاهده ایدرسین. سنك پرتو التفاتکه مظهر اولان هرحرکت، بویوك بر سعادتدن نشانه‌در. سنك شرر قهرکه اوغرایان هر حادثه، پك عظیم بر فلاکتك برمقدمه‌سیدر . (وهو السمیع البصیر) ، (ان الله لایخفی علیه شیٔ فی‌الارض ولا فی‌السماء)

ای خالق عظیم ! . سن « مرید » سین . بوتون‌عوالم، بوتون‌حوادث، ارادهٔ ازلیه‌ڭك‌حکمت قرین برر اثریدر . شو کائنات ایچنده هیچ برذره یوقدرکه سنك ارادهٔ ازلیه‌ڭه اقتران ایتمکسزین وجود بولمش اولسون ، ینه هیچ بر ذره متصور دکلدرکه سنك ارادهٔ جلیله‌ڭه رغماً ساحهٔ وجوده کله‌بیلسین . (وهوالغفور الودود ذوالعرش‌المجید فعال لمایرید)

ای مؤثر کائنات ! . سن « قدیر » سین . سنك قدرتك غیر متناهیدر . سن نیجه عالملری بر آنده وجوده کتیره‌بیلیرسین ، نیجه عالملری‌ده بر آنده عدم آباده کوتوره‌بیلیرسین . سن درکاه الوهیتکه باش قویوب عرض عبودیتده بولونان هرهانکی ناتوان بر قولکی بر آنده پك عظیم بر شکوه و اجلاله نائل ایده‌بیلیرسین ، بالعکس « انا ربکم الاعلی » داعیه‌سنده بولونان نیجه فرعونلری، نمرودلری‌ده صرصر قهرکله خروشان اولان بردریای جلالك آتشین طالغه‌لری آراسنده درحال نابود ایلیه‌بیلیرسین .

(تبارك‌الذی بیده‌الملك وهوعلی کل‌شیٔ قدیر)

ای مربیٔ موجودات ! . سن «متکلم» سین. سنك مقدس کلامك بوتون خلائق ایچون بر رهبر هدایتدر. سنك‌مشرق الانوار اولان کلمات ازلیه‌ڭ تجلیخانهٔ عزتکك مقبولی اولان نیجه موسالری دمبستهٔ‌حیرت ایتمش ، نیجه پرسکون‌سینالری‌اهتزازه کتیرمش ، نیجه دلنشین وادیلری زلال حکمتله لبریز ایتمشدر .

اڭ نطوق خطیبلرك اوپرمعالی‌سوزلری، سنك

کلامڭك بر لمعهٔ الهامیدر . نزیه الطبع ادیبلرك سنوحات فکریه‌سی ، سنك رحیق کلامکدن بر رشحه‌در . فضیلتپرور حکیملرك لآلیٔ افکاری ، سنك خزائن کلماتکدن برر دردانه‌در .

(قل لو کان البحر مداداً لکلمات ربی لنفد البحر قبل ان‌تنفد کلمات ربی ولوجئنا بمثله مدداً)

ای مبدع حکیم !. سن «مکون کائنات»سین. کوزلرمزك اوکنده پارلایان لوحهٔ سما ، شواوزرنده یاشادیغمز کرهٔ زمین ایله اونی محیط اولان طبقهٔ هوا بوتون سنك فیض تکوینکله وجوده کلمش شیلردر.

اسرار آلود کیجه‌لر ، حساس طبیعتلره نشوه بخش اولان ییلدیزلر ، طاتلی بر اویقودن اویانارق اوسماوی کوزلریله اطرافی مخمورانه برطرزده تماشایه طالان طلوعلر ، نشر ایتدیکی زرین ضیالریله افقلری یالدیزلایان کونشلر ، بتون سنك برر اثر حکمتکدر . سنك فیض قدرتکله بهار اولور ، شکوفه‌زار جهان یکیدن نمابولور ، خزانك حلولیله کوشهٔ عدمه چکلمش اولان چمنلر ، یاپراقلر ، چیچکلر یکیدن باش کوسترر ، بوتون بونلر بزمده قرین فنا اولدقدن صوکرا تکرار سنك قدرت معظمه‌کله ساحهٔ وجوده کله‌جکمزی کندیلرینه خاص بر لسان ایله بزه افهامه چالیشیرلر. هر ورقی بر کتاب لدنیدن نشانه اولان آغاجلر ، یشیل جامه‌لره بورونه‌رك سنك خالقیتکی بوتون خاکدانه اعلان ایدرلر.

تازه داللرده یووا یاپان رنکارنك قوشلر ، حسیات عاشقانه تهییج ایدن لطیف ترانه‌لریله سنی تمجیده چالیشیرلر .

طاغلرك تپه‌لرنده‌کی منبعلردن فیشقیره‌رق قایالره چارپه چارپه آشاغی‌یه دوکیلن شفاف شلاله‌لر ، پك روحپرور بر آهنك ایله سنی تسبیحه دوام ایدرلر .

یشیل دره‌لرك آره‌سندن شوق انکیز بر کورولتی ایله جریان ایدن ایرماقلر ، کاه مضطرب وکاه سکونپرور برمنظره کوسترن انکین دکزلر ، بتون سنی توحید وتهلیله قوشارلر .

زمردین یاپراقلرك اوزرنده برر پرلانطه کبی پارلایوب طوران ژاله‌لر یانه قدر صفا پروردر . او ژاله‌لرکه هر بری برکوچوك ، براق کره‌جکدر. بو الماس کره‌جکلرك ایچنه شو لاجوردی سمانك برپارچه‌سی عکس ایده‌رك . او طاتلی لمعانیله انسانه نه قدر انشراح ویرر ، انسان بو پارلاق قطره‌لره باقدقجه بونلری تجلیات حقه مظهر اولان مقربینك کوزلرندن سرپیلمش برراشکابهٔ تحیر کبی تلقی ایتمك ایستر ، ایشته بونورانی ژاله‌لرده یاربی ! سنی تقدیس وتسبیحه چالیشیرلر. بوژاله‌لر اوقدر کوچوکلکلریله برابر یاربی ! . سنك قدرت وعظمتکه دلالت خصوصنده اك بویوك ، اك شعشعه‌لی کره‌لره معادل دکلیدر ؟

(بدیع السموات والارض واذا قضی امراً فانما یقول له کن فیکون)

الحاصل : ای معبود ذیشانم ! سنك اوشریك ونظیردن منزه اولان وجودکه ، سنك عظمت ذات وصفاتکه بوتون بو مختلف ، بو متنوع موجودات اك بلیغ برلسان ایله شهادت ایدوب طورمقده‌در. شو قدر وارکه هیچ برمخلوق سنك کنه ذاتکی ، اسرارالوهیتکی ادراك ایده‌میور . سنك اك کزیده قوللرك اولان پیغمبران عظام بیله سنك حقیقت ازلیه‌کی بحق ادرا که قادر اولامیور ، سنك حلیهٔ جمالکی بحق تصویره ، لوحهٔ جلالکی بحق ترسیمه مقتدر بولونمیور ، اونلرده : (ماعرفناك حق معرفتك یامعروف !) دییه اظهار عجز ایدییورلر . آرتق سنك پیش ملکوتکده کمال عجز ایله استغراقه طالان ، سنك کوکبهٔ جبروتکه قارشی مبهوت اولان بوناچیز قولك ، سنی ناصل تعریف وتوصیفه قدرتیاب اولابیلیر ؟ بو عاجز قولك آنجاق سنك منبع مراحم اولان بارکاه احدیتکه دخالت ایدر. سنك اجابتکاه سرمدیتکدن غفولر ، کرملر نیاز ایلر . بوضعیف قولکك آمال قلبیه‌سنه ، تمنیات روحیه‌سنه واقفسین . بو کناهکار ، بی چاره مخلوقکی عفو ایت . صرصر خطیئات ایله صولمش اولان غنچهٔ فؤادینه پرتو توحیدکله کشایش ویر ، اللهم ! .

عمر نصرحی

ارضك صوك کونی

کچن نسخه‌دن مابعد

سورهٔ تکویرك ۱ نجی و ۷ نجی آیتلری ایسه صورت تکون قیامت حقنده دها زیاده شایان دقتدر :

[اذاالشمس کورت و اذا النجوم انکدرت و اذاالجبال سیرت و اذاالعشار عطلت واذاالوحوش حشرت و اذاالبحار سجرت] . . « شمس (باشه) صاریق صاریلیر کبی افق اوستنده دوره باشلادقده ، و ییلدیزلر سونوکلشدکده ، و طاغلر یورودلدکده ، وکبه ده‌ولر اونوتلدقده ، و حیوانات وحشیه (ملایمانه) اجتماع ایتدکده ، ده‌کیزلر آلولندکده ».

بو آیت کریمه حقنده (سرائرالقرآن) دیرکه: « شمسك باشه صاریق صاریلماسی کبی دور ایلمه‌سی پك زیاده شایان دقتدر. زیرا بو حال اولسه اولسه شمس شیمدیکی کبی افقدن سمت الرأسه طوغری یوکسلمیه‌رك طلوعندن براز صکره اولدیغی محلده قالمغله ارضك اطرافنده دورانده کورولمه‌سی واقع اولورکه طبق باشه صاریق صاریلیور کبی کورینور ! »

بوندن صکره‌کی آیت کریمه‌ده کوریله‌جکدرکه ، قمر قیامت ابتدالرنده سطح شمسه دوشه‌جکدر . فقط سقوطه باشلایش حادثه‌سی ، ضمناً آکلا - شلدیغنه کوره قمرك بدر حالنده وقوعبوله‌جغندن ، سورهٔ زمرك ٦٨ نجی آیتنده بیلدیریلان ایلك خفیف مصادمه‌سنده ، ارضك قطبلرندن کچن محورینی شمسه توجیه ایده‌جکدر. بو حالده کونش هر وقت باشه صاریق صاریلیر کبی کوریلور ! . .

ییلدیزلرك سونوکلشمه‌سنه کلنجه بو حال ، بعدالمصادمه تکون ایده‌جك توز و دومانك ، یعنی سحابیه‌نك ، رؤیته حیلولت ایتمسی سببیله حصوله کله‌جك دونوقلقدر ! طاغلری ؛ چالس اولدقلری یرلر آتاجق ، « وتضع کل ذات حمل حملها » سری ظاهر اوله‌رق جمله‌سی توز اولوب یوارلانوب اوچاجق . . .

بدویلرجه کبه دوه پك قیمتدار اولمغله اصحابنك اویله قیمتلی شیٔ اونوتماسی پك بیوك وقوعاته محتاجدر . یبانی حیوانانك بیوکی کوچکنی یمك عادتلری ایکن ایلك مصادمه وقعه‌سنك دهشت وعظمتی او مثللو حیوانانه آچلغنی اونوتدیروب قورقولرندن دوستانه اجتماعه قوشوشه‌جقلر دیمکدر. ده‌کیزلرك آلوله‌جکی بحثه کلنجه ؛ مصادمه کیفیتی ارضك میلیونلرجه سنه‌دنبری بطننده صاقلادیغی جهنمی آتشی طیشاری چیقاره‌جغندن ده‌کیزلرك او آتشلرله جنکلشه‌جکی طبیعیدر .

سورهٔ قیمه — آیت ٦ : ٩ [یسئل ایان یوم القیمة فاذا برق البصر و خسف القمر و جمع الشمس والقمر یقول الانسان یومئذ این المفر] «قیامت نه وقت دیه سؤال ایدر . دهشتندن نظر متعذر اولدیغی وقتده ؛ قمر منسخف اولدیغی وقتده ، وکونش قمر ایله جمع اولندیغی وقتده . انسان بوکون این المفردیر ! . . . »

بو آیت کریمه‌ده پك آشکار اوله‌رق بیان بیورلمشدرکه ؛ ارضك صوك کونلرنده نظرلر دهشتدن متعذر اوله‌جقدر ! دیمك که تهلکه کوریله‌جك وعادتا قیامتك وقوع بولمق اوزره اولدیغی

هر کس آکلایه‌جق ! صکره دخی قمرك منخسف اوله‌جغی بیان بیوریلور . بوندن مقصد پیکمزك محاق حالی دکلدر . ذاتاً معلومدرکه هر آی باشنده قمر بر مقدار تماماً منخسف بولنمقده‌در . بوراده‌کی انخساف هر حالده بیلمه‌دیکمز وشمدی‌یه قدر کورمدیکمز باشقه برشی اوله‌جقدر ! اونی‌ده آیت کریمه بزه آکلاتیور. شویله‌که : قمرك شمس طرفندن جذب ایدیلوب ارضمزدن آیریلماسی وهر آن بزدن اوزاقلاشماسی طولاییسیله قمرك مظلم جهتنك دائما بزم طرفده‌قالماسیدر ! حالبوکه‌منظومهٔ شمسی‌مزده‌کی موجود موازنت بوزولمادقجه کرك ارض وکرك سائر سیارات و پیکلر ایچون خارق العاده حاللر بکلنه‌میه‌جکندن قمرمزك منخسف اولماسی وبعده‌شمسه دوشمه‌سی، میخانیك سماوی قوانیننك منظومه‌مز ایچون انحلالی‌لازم کلیر. یعنی‌شمسك جاذبه‌سنده برفوق‌العاده‌لك ظهورایتمدکجه بوحال واقع اوله‌ماز. چونکه ؛ حضرت قرآنك « ولن تجد لسنت‌الله تبدیلا » آیت کریمه‌سنه مخالفدر !..

مابعدی وار ارکان‌حرب میرالایی

ح. عبدالرحمن

مدرس مصطفی حقی افندی حضرتلرینه

فاضل محترم

محفلك ٥٨ نجی نسخه‌سنده مندرج و حق ‌طاجزانه‌مده هم‌التفاتی،هم‌ده‌اعتراضاتی‌محتوی بولنان مقاله‌ٔ عالمانه‌کزی اوقودم. التفاتکزه عظیم‌تشکرلر ایدرم و خطایه دوشمش ایسه‌م ، جناب حقك عفو و مغفرتنی دیلرم .

اسلافه قارشی حرمتسزلکده بولندیغمی‌ضمناً و پك ظریفانه اوله‌رق ایما بیوریورسکز . بویله برشی یاپمدم . اکر ذات فاضلانه‌لری ؛ بر طاقم اسرائیلیات خرافه‌لرینه هر نه‌دنسه جای قبول کوسترمش اولان بعض قدمانك سوزلرینه قارشی، علوم و فنونك ترقیسیله حضرت قرآنك وقت وقت آنجق آکلاشیلان رموزینی اورته‌یه قویمق خصوصنه حرمتسزلك دیورسه‌کز ، بنم ایچون پك‌صمیمی اوله‌رق تصحیح فکر ایلمه‌کزی رجادن بشقه یاپه‌جق برشیئم یوقدر . دیورم‌که ، حضرت فرقانك یالکز قدما ایچون نازل اولدیغنه اصلا قانع بولنمیورم . و حق تفسیرك یالکز اونلره ویرلدیکنی‌ده ظن ایتمیورم . صکره‌ده تفاسیر عتیقه‌نك ، بالخاصه درایته متعلق هرسوزینی نص قاطع قبول ایتمك خصوصنده بر امرك وجودینی‌ده بیلمیورم . عجبا قباحتم ؛ ید اقتدارمده اولمیان ، دنیایه کیج کلیشم‌میدر ؟ . صورییورم ؛ مثلا ؛ روح‌البیان صاحبی اسماعیل حقی افندی مرحومك «ببابل هاروت وماروت» آیت کریمه‌سنك‌تفسیرینی سز قبول ایدرمیسکز ؟ و مثلا ؛ سورهٔ قیمه‌ده‌کی «وخسف‌القمر» حقنده‌کی دکز حکایه‌سنی‌صیقیلمادن اوقویه بیلیرمیسکز ؟ وینه مثلا ، « من شرغاسق اذا وقب » آیت جاپله‌سنی ، شهوت زوریله آلت تناسلك قیام و قوامه کلمه‌سندن استعاذه ایله تأویله قالقیشمنی خوش کورورمیسکز ؟..

بناءً علیه شونی سویلکدن کری طورامام‌که ، سلف‌صالحین حضراتی، بعض‌مسائلی حل ایده‌جك یرده اغلاق ایدوب براقمشلر . نیته‌کیم موضوع بحثمز اولان (صور) لفظنك نفخ ایدیله‌جك بر بوینوزاولدیغنی نقل‌ایله‌ برابر، روحلرك بوبوینوزده طوپلانه‌جغنی ، نفخ وقوعیله‌ده ارواحك اورادن چیقوب جسدلرینه کیره‌جکنی سویله‌مشلر . [تفسیر خازن] . سویله‌مشلر اما ؛ صکره‌ده بو مطالعه‌ده قطعیاً متفق قالامامشلر !...

ینه [تفسیر خازن] ده ، (قوله الحق وله الملك یوم‌ینفخ فی‌الصور) آیت کریمه‌سنك تفسیرنده دنیلیورکه ، « بو آیتده مذکور اولان صور حقنده علمانك اختلافی واردر. بعضیلری ، درونه نفخ ایدیلیر بر بوینوز دیمشلردرکه اهل یمنك لغتیدر . مجاهدده ، بوری هیئتنده بر بوینوزدر دیمشدر . بربدوینك حضور نبوی‌یه کلوب صور نه‌در ؟ دیه صورماسی اوزرینه طرف حضرت رسالتدن (قرن ینفخ فی‌الصور) بیورلدیغنه دائر ، عبدالله بن‌عمرو بن‌العاصدن مروی‌اولان حدیث‌شریفده بو قولك صحتنه دلالت ایدر . »

بونی متعاقب مقاله‌ٔ علیه‌کزده مذکور اولان حدیث شریف ـ فقط (کیف انتم وقد التقم صاحب القرن) شکلنده ـ نقل ایدلدکدن صوکره شونلرده علاوةً ذکر اولونیور :

« ابو عبیده دیمشدرکه ، (صور) صورتك جمعیدر . اوکا نفخ ایسه نفخ روح ایله اجسادك احیاسیدر . حسن و مقاتلك قولی‌ده بودر . »

ایشته شو اوفاجق نمونه کبی حاللر طولاییسیله عرض‌ایتمك ایسترم‌که، قدمایه حرمتسزلك عقلمدن بیله کچمامشدر . فقط کندیلرندن شکایته هروقت حقمز واردر . یالکز مفسر خازنك شو بیاناتندن عبد عاجز برشی آکلایورم‌که اوده صورك ماهیتی حقنده علمانك اتفاق تامی بولونمامسیدر .

نه‌وه‌ت، کلام‌اللهك بیان‌عالیسی وجهله برصور واردر. اوکانفخ وقوعبوله‌جقدر. بوانکارایدیله‌مز. فقط بوندن ، مطلقا بیلدیکمز بوینوزلرك چوق بیوکنی آکلامق خصوصی اصلا دوغری دکلدر. بو؛ عوالمك، بشقه عالملره تبدللرنده ظهورایده‌جك حادثات کونیه‌نك اشکالنه‌عائد بررمزدر . بورمزی آکلامق ایچون یالکز علوم دینیه دکل ، علوم و فنون طبیعیه و بالخاصه یوکسك فلکیات و بونك برشعبه‌سی اولان « تشکلات عوالم » ی‌ده بیلمك لازمدر . مساعده‌کزله عرض ایدییورم‌که ذات عالیلری کبی قدما دخی البته بو علملرله مجهز دکل ایدیلر .

واقعا حدیث شریفده : صاحب‌القرنك، قرنی آغزینه آلمش ، اوستنه‌طوغری جبه‌سنی اکش، و نه‌وقت‌نفخ امری کله‌جك‌دیه مترقب بروضعیتده بولنمش و دیکر یرلرده بر آیاغی ایلری‌ده ، بر آیاغی کریده اوله‌رق طورمش اولدیغی بیان ایدلمشدر . فقط حدیث شریفك ، توضیح معنی ایچون تشبیه و تمثیل طریقیله ایراد بیورلمش اولمسی دائرهٔ احتمالده‌در ! خصوصیله « صور نه‌در » دیه‌صوران بر اعرابی‌یه قارشی !....

حضرت قرآنك برچوق متشابهات آیتلری بولندیغنی درخاطر بیورمه‌کزی بالمناسبه بوراده رجا ایلرم .

اثبات مدعا ایچون کذا عرض ایده‌یم‌که ؛ حضرت فخرالدین رازی دخی ، سوره نملده (یوم ینفخ فی‌الصور فصعق من‌فی‌السموات و من فی‌الارض الا من‌شاء‌الله ..) آیت جلیله‌سنك تفسیرنده ؛ « یجوز ان یکون تمثیلاً لدعاءالموتی فان خروجهم من قبورهم کخروج الجیش‌عندسماع الآلة » دیورکه ، یاکلش آکلامادمسه ، بوعباره « صورك نفخی، امواتك دعوتی تمثیل‌ایچون اولمق جائزدر . چونکه: اونلرك نفخ‌صور ایله قبرلرندن چیقماسی ، قوماندا بوروسنی ایشیدن عسکرلرك قیشله و چادرلرندن‌فیرلامسی کبیدر . » دیمکدر .

حضرت رازی‌نك بو افاده‌سی‌ده کوستریورکه مسئله‌ده « تمثیل احتمالی » واردر . هم نه حاجت اسرافیل علیه‌السلام ، بالجمله ملائکه مثللو اجسام لطیفه‌دن بولندیغی جهتله اونك آغزینه کیره‌جك صورك دخی هر حالده مادی بر شی اولمیه‌جغی شبهه‌سزدر ...

بوندن بشقه ، امام غزالی حضرتلرینك

ـ مطالعه‌سنی توصیه بیوردیغکز ـ کتاب احیاسنده‌ده، مقاتل‌دن نقلاً صورك آغزنده‌كی دائره ، سماوات و ارضك كنیشلكی قدر اولدیغی سویلنیوركه ؛ تفصیلاتنی بوراده بی‌لزوم عد ایلدیكم بو رمزدن دخی حادثهٔ قیامتك منظومهٔ شمس داخلنده وقوعبوله‌جغنی بركره دها آكلایورم .

خلاصه : (صور) كلمه‌سی معنای حقیقته حمل اولنمق جوازیله برابر ظریف برتشبیهی محتوی اولمق اعتباریله معنای مجازی‌یه حملی دها قوی كورونور . اوفله‌نمسی دخی بالطبع بو حكمده‌در . بناءً علیه موضوع بحث صور ، اوفله‌نجه مدهش بر طراقه‌نك حصوله كله‌جكی و ایكنجی نفخ‌ده ذوی‌الارواحك محووهلاك اوله‌جغی علمای محترمه‌جه نصل ثابت ایسه، بنده‌كزده « نفخ سوردن مقصد، ارض مصادمه ایدوب حاصل اولان مدهش صدا وعین زمانده مركزنده‌كی غازاتك سربست قالیشندن متولد آجی آجی خروجندن بشقه برشی دكلدر! » دیمشدم . بو خصوصده خلافم وارسه ، علتی دكل معلولی ذكر ایتمكدن عبارت قالیور ! ..

تكرار ایده‌یم‌كه ؛ ورد لسانم و زیور حافظه‌م اولان قرآن كریمك متعدد آیتنده مذكور بولنان صوری و اوكا نفخ وقوعنی منكر دكلم . یالكز ماهیتنده علمانك حسب‌التفهم اختلاف ایتدكاری صوری ، بنده بر فن منتسبی اولدیغم ایچون (ارض مصادمه ایدوب حاصل اولان مدهش صدا و عین زمانده مركزنده بولنان غازاتك سربست قالیشندن متولد آجی آجی خروجی) ایله تأویل ایدییورم . بوكونكی فن هیئتك مبلغنه كوره ، بو بر توضیح فلكیدر . نته‌كیم اسكی مفسرلریمزدن (ولوكه پك آزی)، زمانلرنده‌كی هیئتله مشغول اولانلر، زمان بطلمیوس نظریاتیله آیات قرآنیه‌یی توضیحه چالیشمشلردی ! او نظریاتك بطلانی ثابت اولمش و تمامیله عكسلری كشف ایدلمش ایكن بوكون قرآن جلیلی اونلره تطبیق ایتمه‌یه اوغراشمق، البته كلام‌اللهه افترا ایتمك اولور .

بطلمیوس نظریه‌سنك حكمی كچدیكی حالده قرآن، او آلهی اعجازینی محافظه ایتمكده‌در . بلكه بوكونكی معلومات هیئیه‌نك نظریات حكمنده بولنان اقسامی‌ده دكیشه‌جك، فقط هیچ شبهه ایدلمه‌ملیدركه قرآنك اعجاز و اصابتی ینه ثابت قاله‌جقدر .

دین جلیل اسلامك علم وفنونه معارض اولمدیغنی، قرآن كریمك بویله شیلرله تعارض ایتمدیكنی بیله‌مه‌ینلره آكلاتمق كبی خالص برامل ایله قاره‌لامقده بولندیغم یازیلرك سؤ تأویله اوغراتیلمه‌سی احتمالنه قارشی شو سطرلری تسویده فرصت ویرمش اولدیغكزدن طولایی ذات فضیلتمآبكزه خاصةً تشكر ایدر و آره صره بویله ارشاداتكزی بكله‌دیكمی‌ده مع‌الاحترام عرض ایلرم افندم حضرتلری .

۵ شباط ۱۳۴۳

اركان حربیه میرالایی

عبدالرحمن

اسكی مصرلیلرك علمی

۲

قدماء، پك حقلی اوله‌رق، اهرام كبیری عجائب سبعهٔ عالمدن بریسی دییه تلقی ایدردی. زیرا ۱۵۰ متره‌لك ارتفاعه و بش هكتارلق قاعده‌یه مالك اولان بو آبده ، انسانلرك انشا ایده‌بیلدیكی بنالرك هیچ برینه مشابه دكلدر. حال حاضر معمار ومهندسلری بیله بو معظم طاش كتله‌سنی میدانه كتیره‌ن وسائطك نه‌اولدیغنی دوشونویورلر . . وبولامیورلر. اهرام كبیرك صورت انشاسنه دائر قطعی معلوماتمز اولمامقله برابر مشهور یونان مورخی هه‌رودوتك ویردیكی ایضاحاتدن آكلاشیلیوركه انشا آت ایلرله‌دكچه

طاشلرك قولایلقله نقلی ایچون بولونولان ارتفاعه منتهی خفیف میللی یوللر یاپیلیردی .. قوللانیلان طاش پارچه‌لری چوق جسیم ایدی ، حتی بعضیلرینك طولی اون متره‌یه یاقیندی . بر مصریات متخصصی (كه‌فره‌ن) اهرامنده ۱۷۰ متره مكعبی حجمنده و ۴۷۰,۰۰۰ كیلو ثقلتنده بر غرانیت پارچه‌سنه تصادف ایتمشدی. طاشلر ، غایت منتظم برصورتده بربرینه كندلنمشدر . آمریقاده‌كی مهم طاش اوجاقلرندن برینی اداره ایدن متخصصك بیاننه كوره الیوم المزده‌كی وسائط ایله مكملاً بربرینه مربوط اون‌ایكی مترولق ایكی سطحی میدانه كتیرمك ممكن دكلدر ...

اهرامك ثقلتی حساب اولنمشدر : آلتی میلیون طون، یعنی بهری بیك طونلق قوهٔ جریه‌یه مالك آلتی بیك لوقوموتیفك چكه بیله‌جكی آغیرلق ...

آبده یبقلمق ایستەنیلسه استخدام اولنه‌جق عمله‌یه مصرك حال حاضرده‌كی ثروتی بلكه كفایت ایتمز.. دیمك‌كه اهرام كبیر زمانك تخریباتندن مصون قاله‌جق صورتده انشا اولنمشدی.

انكلیز هیئتشناسی (پیاجی شمیت)ك مساحه‌لرینه نظراً كه‌ئوپس اهرامنك قاعده‌سی مربعدر و بهر ضلعنك طولی ۲۳۲ متره ۸۰۵ و ارتفاعی ۱۴۸ متره ۲۰۸ در .

نه‌دن ابعادی ارائه ایدن عددلر تام دكلدر ؟ چونكه او دورده‌كی معمارلرك قوللاندیغی واحد قیاسیلر بزمكیلرینه بكزه‌میوردی ...

∴

اون سكزنجی عصرده ناپولئون بوناپارتك مصر سفری اثناسنده بر فرانسز هیئت علمیه‌سی مصرك نیرنكیسنی یاپمق ایسته‌مشدی. بونك ایچون‌ده اهرام كبیردن استفاده ایتدی . فرانسز عالملری كال حیرتله كوردیلركه اهرامك قطرلرینك تمدیدیله حصوله كلن زاویه نیلك منصبنده‌كی دەلتایی احتوا وراسندن مرورایدن نصف‌النهار ، بوده‌لتایی ایكی مساوی قسمه تقسیم ایدییور بوحال براثر تصادفمیدر؟ بلكه !. فقط شایان دقت بر تصادف ....

مصر اهراملرینك وجهلری جهات اربعه‌یی كوستردیكندن برچوق مدققین بحث ایتمشلردر . كه‌ئوپس اهرامی مستثنا اولمق اوزره بو قاعده دیكرلرینه تطبیق اولنمامشدر. زیرا شمال نقطه‌سنك تعیینی اولدقجه كوچدر . بوكون المزده‌كی پوصله‌ایله بیله هرمحل، هرسنه، حتی هر كون ایچون برچوق تصحیحاتدن صكره بولنه‌بیلیور .

قطب یلدیزی‌ده مبهم معلومات ویرییور. باقیكز نه ایچون : عملیاتده جهات اربعه‌یی تقریبی اوله‌رق تعیینه خادم اولان بو كوكب ، قطب سماوی‌نك ـ كه محور ارضك كرهٔ سماوی‌یی قطع ایتدیكی نقطه‌در . ـ اطرفنده بر درجه ، وسكز دقیقه‌لق نصف قطری اولان بردائره رسم ایدییور . دها آچیق برافاده ایله شمال یلدیزی ایله حقیقی قطب آره‌سنده ایكی (بدر) لك یر واردر . بوندن باشقه ، درت بیك سنه اول دب اصغرك آلفا كوكبی شمالی كوستریوردی. ارضك صاللانماسندن طولایی سیاره‌مزك محوری مختلف نقاطه توجه ایدییور . عین وضعیته كله‌بیلمه‌سی ایچون تقریباً یكرمی آلتی بیك سنه‌یه احتیاج واردر. اون‌اوچ بیك سنه صكره شمال یلدیزی (نسرالواقع) اوله‌جغی كبی اهرام كبیرك انشا اولندیغی زمانده قطبی ارائه ایدن (تنین) برجنده‌كی بر یلدیزدی .

دیمك‌كه قطب سماوی‌یی تثبیت ایچون دیكر واسطه‌لره مراجعت لازم كلییور . متقدمین ، بوكون اعمال اولنان حاس آلاته صاحب اولمدیغی ایچون الده ایتدیكی نتایج ، حقیقته مقارن دكلدی . مثلا اون آلتنجی عصرده‌كی مشهور هیئتشناس (تخو براخه)

اون سکز دقیقه‌لق برخطا ایله قطب نقطه‌سنی تعیین ایتمشدی . حالبوکه بوقاریده بحث ایتدیکمز عالملر اهرام کبیرك آنجق بش دقیقه‌لق برخطا ایله جهات اربعه‌یی ارائه ایتدیکنی کمال حیرتله آکلامشدی ... شو وضعیت قارشیسنده مصرلی معمارلرك (تیخو براخه) دن دها معلوماتلی بولندیغنی تصدیق ایله‌مکدن باشقه برشی قالمایور. احتمال نیلك دەلتاسنی مساحه ایتمشلردی . فقط بونکله‌ده اکتفا ایله‌مدکلری آکلاشیلیور . ایضاح ایده‌لم :

اقوام متمدنه عالملری ، مبدأ طول اوله‌جق نصف‌النهاری بولمق ایچون ، بر چوق عصرلر چالیشدقدن صکره نهایت اولا پارس ، بالآخره (غرنویچ) دن کچنی قبول ایتمشلردر . لکن اهرام کبیرککی هیچ خاطرلرینه کلمه‌مشدی. بونصف‌النهار الك چوق قطعه‌دن مرور و شرق و غربنده‌کی اراضی‌یی ایکی مساوی قسمه تقسیم ایدییور . فرعونلرك آبده‌سنی میدانه کتیرنلر کرهٔ ارضك خریطه‌سنی ترسیم ایتمشلرمی ایدی ؟ . . .

. . .

ینه یونان مورخی هەردوت، مصر راهبلرندن اهرام کبیره عائد شو معلوماتی الده ایتمشدی :

قاعده‌سنك ضلعی ایله ارتفاعی آره‌سنده‌کی نسبت او صورتله تثبیت ایدلمشدی که ارتفاع اوزرینه رسم اولنان مربعك سطحی، وجهلرك سطحلرینه معادل بولونویوردی . صوك اجرا اولنان مساحه‌لرده بو قاعده‌یی تأیید ایتمشدر .

شوندن آکلایورزکه: کەئوپس اهرامی برمزار دکلدر و آنجق بر مقصد مخصوصله یاپیلمشدر . ذاتاً آبده اوزرنده بونی اثبات ایده‌جك هر شی موجود کیبدر . فی‌الحقیقه قاعده‌سنك ٤ ضلعی ، (٢×٢) ، کندیسنك ٤ ضلع مجسمی، بش وجهی، بش زاویه‌سی واردر ٢ و ٥ عددلری ایسه حسابده‌کی اصول اعشاری ایله مناسبتداردر .

ریاضیات ایله مشغول اولانلر « تربیع دائره » مسئله‌سنك حل اولنه‌میه‌جغنی بیلیرلر : هندسه ، بربرینه معادل سطحلرك ترسیمنی اوکره‌تیر . مثلا بر مستطیله معادل بر مثلث رسم ایتمك ، یاخود معین بر سطحه معادل مربعك بر ضلعنی بولمق .

بو مسائلی دائره‌یه تطبیق ایتمکه تشبث ایده‌لم: سؤال شو صورتله وارد اولور : معلوم بردائره‌نك سطحنه معادل بر مربعی ، جدول وپرکاراعانه‌سیله رسم ایتمك .

بدیهیدرکه مسئله‌نك حلی ایچون اولادائره‌نك سطحنی بولمالی‌یز . بوایسه محیط دائره ایله، محیط دائره‌ده قطر ایله علاقه‌داردر .

محیط دائره ایله قطر آره‌سنده‌کی نسبت یك نظرده غایت بسیط کورونن مسئله‌نك اساسنی تشکیل ایدر . فی‌الحقیقه بر اسطوانه‌نك اطرافنه صاردیغمز بر ایپی اولچه‌لم؛ محیط دائره‌نك ، قطرك اوچ مثلندن فضله ، درت مثلندن نقصان اولدیغنی آکلارز . ایشته اوچ ایله درت آره‌سنده‌کی عددی تثبیت ایتمك ایسته‌دیکمز زمان مشکلات ظهور ایدر . . .

« تربیع دائره » مسئله‌سی قرون اولی عالملرینی اشغال ایتمش و بر چوق مناقشاته سببیت ویرمشدر. مشهور (آرشیمد) محیط دائره ایله قطری بیننده‌کی نسبتك ٣ + ١٠/٧٠ ایله ٣ + ١٠/٧١ آره‌سنده اولدیغنی ایضاح ایده‌رك مسئله‌یی بر آز تنویر ایتمشدی . مع‌مافیه آرتق بو کون او ، اهمیتنی غائب ایتمشدر. رومجه (پی = π) حرفیله ارائه اولنان مذکور نسبت غیر مشترك‌المیزاندر ، اونی ایسته‌دیکمز قدر تقریبی بر صورتده حساب ایده‌بیلیرز . عملیاتده قوللانیلان عدد ٣,١٤١٦ در .

بو نتیجه‌یه واصل اولمق ایچون قدما هیچ بر واسطه‌یه مالك دکلدی . فقط اهرام کبیرك ابعادندن (پی) یی اخراج ایتمك ممکندر . فی‌الحقیقه بهر ضلعی ٢٣٢,٨٠٥ اولان قاعده‌سنك چوره‌سنی حساب ایده‌لم : ٤ × ٢٣٢,٨٠٥ = ٩٣١,٢٢ بو عددی ارتفاعك ایکی مثلی ایله تقسیم ایدرسه‌ك :

٩٣١,٢٢ / (٢ × ١٤٨,٢٠٨) = ٣,١٤١٦ = پی‌یه دسترس اولورز .

بونی ینه تصادفه‌می حمل ایده‌جکز؟ خایر. زیرا هەرودوتك نقل ایتدیکی قاعده‌یه نظراً وجهلرك زاویه‌سی اللی بر درجه قرق طقوز دقیقه اولمسی لازمدر . حقیقتده بو زاویه اللی بر درجه اللی بر دقیقه‌در. دیمك‌که دنیاده بر أشی موجود اولمیان بو آبده‌نك اوزرنده ، بیك مشکلات ایله بولونان بر عددی اوقویه بیلیورز . . . فقط مصرلی اسکی عالملر بو معلوماته نصل واقف اولمشلردی ؟ . . بوکا جواب ویره‌جك وضعیتده دکلز .

معمری

حبشستانه دائر

٣

متباقی سطرلردن اوکره‌نیورزکه حبشستان باش پاپاسی یدی عصردن بری اسکندریه پطریقی طرفندن کونده‌ریلیور. بوده حبشلیلرك دین اموری باشنده بر اجنبینك لزومنه‌مقائل اولدقلرندندر . زیرا یرلی بریسی اولورسه نفوذ وقوت صاحبی اولمغه چالیشاجقدر. ایسیمی دین خارجنده هیچ صلاحیتی اولمیان بر یبانجی اولسون . ابونا (عربجه اولارق) تسمیه اولنان حبش باش پاپاسلرینك هیچ برقوت و اهمیتی اولمدیغنه دلیل بر وقعه‌ده ذکر ایدیلیور . یوقاریده اسمی کچن پرنس قاصا، امپراطور تئودوروس اولدیغی وقت ابونا، اونی نصلسه آفوروز ایدر . ایمپراطورده روه‌لوەری قاپجه ابونایه قوشار ، ابونا ، آفوروزی کری آلمقده، اوسته‌لك تقدیس ایتمکده قصور ایتمز . ابونا ، دائما یرلی مأمورلر طرفندن ترصد و تجسس ایدیلمکده‌در. برده‌رقیب اولارق (ئەغاجه) دنیلن یرلی باش‌پاپاس واردرکه ابونانك حقوق و صلاحیتنه مالکدر . ساده رتبه ویره‌مز . کلیسه‌لرك کندیلرینه موقوف تارلالری، طوپراقلری بولنمقده و اهالی‌یی آنغاریا ایله چالیشدیرمقده‌درلر ، میلادی ١٥٢٥ ده حبشستانه کیدن برموده‌ز Bermudez حبشستان باش پاپاسنه کندیسنی تقدیس ایتدیردی. برمدت‌ده‌خلیفه‌لکنده بولندی . بونك اوزرینه مسلمان غاللا Galla لر طوپ‌وتوفنکه مالك اولان احمد غرانیه (غرانیه‌نك صولاق دیمك اولدیغنی کتاب علاوه ایدییور) نك قوماندانی آلتنده زنجستانی Ethiopie [٠] استیلا ، اردولرینی محو ایتدیلر ، شهرلرینی قان و آتش ایچنده براقدیلر . بلکه ایمپراطورلق محو اولمش اولاجقدی. اکر مشهور کمیجینك اوغلی قریستوف دوغاما ٤٠٠ پورتکیز ایله اورتالغی دوزه‌لتمکه کلمه‌سه‌یدی ! ١٥٤١ تاریخنده ایدی . پورتکیزلیلر خدمتلرینك مکافاتنی ایسته‌دیلر : مملکتك اوچده بری کندیلرینك اولاجق و بوتون حبشلر قتولیك دینی قبول ایده‌جکلردی. ایشته بوزمان اسکندریه کلیسه‌سی سالکنیله روما کلیسه‌سی سالکیی آراسنده دین محاربه‌لری باشلادی . برنجی دفعه برژه‌زویت هیئتی پاپانك حاکمیتی طانیتدیرامادن مملکتی ترکه مجبور اولدی . بر ایکنجی هیئت دها بختیارچیقدی و ١٦٢٤ ده « قراللرقرالی » monophysite دینی

[٠] چوق‌دفعه حبشستان مقابلی اولان Abyssinie ایله زنجستان مقابلی اولان Ethiopie یی بر اولارق آلیورلر . بعضیلری‌ده زنجستان ، حبشستانك قسم شمالی و مرکزیسیدر دیور .

رد و عمومی اهتدا امرینی اصدار ایتدی . انکیزیسیون حرکته کلدی ، زجر و وحشتله صوصدیریلان اختلاللر هر طرفی قانه بویادی . سکز سنه مدتله حبشستان رسماً قتولیك عالمنك برپارچه‌سی اولدی. نهایت بویوك بر قتالدن‌صوكره دوكولن قاندن تیکسینن و یورولان ایمپراطورقلود برسربستی ٔادیان‌امرنامه‌سی اصدار ایتدی ودرحال بوتون حبشلیلر اسکی دینلرینه رجوع ایتدیلر . قتولیك پاپاسلری‌ده کریسی کری‌یه یوللاندیلرسه‌ده یولده اشکنجه‌لر ایچنده اولدیلر. ساده ایچلرنده‌کی باش راهب عربلره اسیر اولدی . عربلرده اونی پورتکیزلیلره صاتدیغندن قورتولابیلدی . بوعصرك صوکلرینه‌دوغری قتولیك‌وپر وتستان میسیونرلری تکرار حبشستانه کلدیلرسه موقت بر مسامحه و سربستی کوره‌بیلدیلر . أساساً حبشلیلر ، دین خصوصنده متعصب دکلدرلر . کندی کلیسه‌لرینك یاننده دیکر دینلرك معبدلری بولنماسنه مسامحه ایدرلر. فقط اهتدانك براستیلا باشلانغجی‌اولماماسنه قارشی پك متیقظدرلر . پرنس قاصا Kassa ، که قرال تئودوروس اولمشدر ، دیردی‌که : مملکتده میسیونرلر سربستدرلر . بآن شرطکه تبعه‌م (بن فرانسزم ، چونکه قتولیکم ویا بن‌انکلیزم، چونکه پروتستانم) دیمه‌سین .

بوپرنس بالآخره اجنبیلره وعظ ویرمکی منع ایتدی . طالع و قدری اکثریتله ورد زبانی اولان اولان شو جمله‌یی تصدیق ایتدی : « ایلکین میسیونرلر ، صوکره قونسولوسلر ، دها صوکره‌ده عسکر » شیمدی اجنبی دینلرینك پاپاسلرینه‌حدود ممنوعدر [٠٠] و مملکتده یرلشنلر بیله ملی مذهبی قبوله مجبور اولمشلردر .

کتابك ویریکی بو معلوماتی تحلیل ایدنجه کورولویورکه : بو مبحث، خرستیانلغك حبشستانه نصل یرلشدیکنی کوستریور ، صوکره بر دنبره حبشستانه قتولیك و پروتستان میسیونرلرینك ایلك کیردیکی اون آلتنجی عصر میلادی‌یه آتلایور . اسلاملره‌دائر معلومات‌ایسه اون آلتنجی عصرده‌کی قتال و اختلاللر ، برده اون دوقوزنجی عصرده مصره خدیو اولان محمدعلی پاشا اولادی زماننده سودانی آچمق اوزره کونده‌ریلن اردو مناسبتیله مسلمانلره قارشی اویانان کین ونفرت . نهایتنده‌ده مدینه‌دن حبشه التجاایدنلرك کوردیکی حسن‌قبوله بر تلمیح وار . بوتون معلومات اساس اعتباریله بونلردن عبارت . تاریخ اسلامده حبشستانه دائر موجود معلومات عصر سعادته منحصر کیدر . یوقاریده‌ویریلن معلوماتدن آکلایورزکه‌خرستیانلق حبشستانه دردنجی عصرمیلادیده داخل اولمشدر. فخر کائنات افندیمز ایسه ایکی بوچوق عصر صوکره نشر دینه باشلادیلر . اسلام کونشنك دوغمایه و پارلامایه باشلادیغی یدنجی‌عصر میلادیده مسلمانلرله حبشیلر آراسنده دوستانه مناسبات باشلامش اولیور . صوکره بردنبره اون آلتنجی عصر میلادیده‌کی غاللالر رئیسی احمد غرانیه‌نك طوپله، توفنکله بوتون حبشستانه میدان اوقودیغنی کوریورز . مؤلف ، غرانیه کلمه‌سنك یاننه gaucher یازییورکه فرانسزجه‌ده صولاق دیمکدر. بو غرانیه کلمه‌سی عجبا نه‌جه‌در ؟ عربجه اولمدیغی معلوم . حبشستانده داغلرك ارتفاعی آرتدقجه انسانلرك جنس و لسانی ده‌کیشدیکنه و بالنتیجه برچوق لهجه‌لر و لسانلر بولندیغنه کوره بو کلمه ، استعماللری آنجق برقاچ قبیله‌یه منحصر لهجه‌لردن برکلمه‌می ویاخود کتابك مأخذی مختلف سیاح و میسیونر اثرلری اولدیغنه کوره یاکلش کتیریلمش

[٠٠] یعنی ۱۸۸۵ ده . اوزماندن‌بری بو ممنوعیت قالمشدر .

بر اسم‌می ؟ چین و روسیه مسلمانلرندن باشقه اسلاملر آراسنده دوقوز یوز سنه بر فرق وار . بو دوقوز یوز سنه ظرفنده تاریخلری بزجه معلوم مملکتلرآلت‌اوست اولورکن حبشستانده نه‌اولدی؟ بلکه‌تاریخلری‌حبشیلرجه معلومدر. فقط بزه‌آشکار برشی وارسه بودوقوز یوزسنه صوکنده‌اسلامیتك حبشستانده سالکینی دین اوغرنده جهاده سوق ایده‌جك قدر کوکلشمش اولماسیدر . بو مدت ظرفنده اسلامیت نصل‌یاییلمش وقوت‌باغلامشدر؟ فرنکلرك یاغلکه‌سی‌کبی تفوذدیدکلری صورتده‌می؟ یوقسه چکرکه صیچرایشی‌کبی بویوك خطوه‌لرله‌می اطرافی قاپلامشدر ؟ هرهانکی صورتله اولورسه اولسون داخل اولدیغی‌یرلرده نه‌کبی عکس‌العمللرله قارشیلاشمشدر؟ کتابك تعریف ایتدیکی پك‌نقصان تاریخچه‌دن آکلاشیلیورکه اسلامیت کاه‌اقبال ، کاه ادبار مد وجذرلری کچیرمش ، نهایت سالکینك عددینی بش میلیونه چیقارمشدر .

رشید مظهر

محفل ادبی :

نعت شریف

ای طرّهٔ (واللیل)ی بکا کاکل لیلا
مجنون بیابان رَوِ دل هپ سنی جویا .
آواره‌لکم‌دشت تحیرده سنکچین
روحك امل وقصدی نه لیلا، نه‌ده سلما
آفاق جهان چشم تحسرده قارادی
بر لحظه کورون عینمه ای مهر تجلا
بر لحظه طلوع ایله‌که اشراق ظهورك
ویرسین شو قاراکلق کوکله شعلهٔ سینا
بر لمعه براق مظلم اولان‌قلبمه لطف ایت
اولسون اوراده پرتودیدار هویدا
ای حسن ایله عشقه ازلی آینه ذاتی
ای ذات خدایه ابدی معکس و مجلا
شایان نظر ایله‌که طاهر قولك ایتسین
مرأت جمالکده سنك حقی تماشا

طاهرالمولوی

کوردم

دون کیجه‌سیر ایدوب باطن یوزندن
جهانی کندیمده پنهاندر کوردم
اوقودم ساقینك آلا کوزندن
اونی‌ده عشقمه حیراندر کوردم

∴

دیده‌مه انوار حضرت کوروندی
سرتسر کتاب حکمت کوروندی
حاصلی کثرتده ، وحدت کوروندی
ساجدی ، مسجودی یکساندر کوردم

∴

نوش ایتدم ساقینك پیمانه‌سندن
فیض آلدم او چشم مستانه‌سندن
ماسوی رفع اولدی دل خانه‌سندن
جانانی قلبمده مهماندر کوردم

∴

شراب وحدتدن بر ایکی جاقدم
دلمده چراغ عرفانی یاقدم
جماده ، نباته ، حیوانه باقدم
هر شیئك اصلی انساندر کوردم

∴

کعبه و بتخانه هپسی بهانه
هر یرده کورونن وجه جانانه
کونشلر بو شمعه اولمش پروانه
جهانی بو عشقله نالاندر کوردم

∴

بو جهان ، بر اولو پازارمش مکر
پارادان هرشیدن صاتارمش مکر
انکارك اصلیده اقرارمش مکر
کفری‌ده عینیله ایماندر کوردم

.
. .

درکاه رحمانی پناه ایدنجه
بو یولده جسمی تباه ایدنجه
دریای رحمته نکاه ایدنجه
عذاب جحیمی آساندر کوردم

مولوی بنده‌سی
عبدالباقی

عثمان شمس افندی حضرتلرینك بر غزل عارفانه‌لرینی تشطیر :

[کورینور تابش دیدار کوکلدن کوکله]
فر ویرر رنك رخ یار کوکلدن کوکله
اشك بار غم عشق اول که فلکده کوره‌سین
[برق اورر پرتو انوار کوکلدن کوکله]
[متقابل ایکی مرأت مصفایه عدیل]
شمس وملاده‌کی آثار کوکلدن کوکله
پرتوفیض [الم نشرح] ه مظهر اوله‌رق
[عکس ایدر حالت اخیار کوکلدن کوکله]
[ذاکری واصل ایدر حضرت مذکوره تمام]
اوقور [اذکرکم] ی ابرار کوکلدن کوکله
سالکی ظلمت پستیده براقاز فی‌الحال
[نور بالا رو اذکار کوکلدن کوکله]
[دور صهبای صراحی و پیاله کیدر]
سرپیلور بادهٔ سر شار کوکلدن کوکله
طوت اپاغن هله بر پیر مغان عشقك
[دوکیلور نشئهٔ اسرار کوکلدن کوکله]
[دم آهنك نی شاهله منصوره اویوب]
طوپیلور نیسه غم زار کوکلدن کوکله
ویرمه سر رشته اسیران هوایه زنهار
[ربط اولور صحبت احرار کوکلدن کوکله]
[طرز و اطوار خموشانه‌ده بی صوت وحروف]
اوقونور زبدهٔ افکار کوکلدن کوکله
فیض آلوب مثنوی حضرت مولانادن
[وحی اولور معنی کفتار کوکلدن کوکله]
[یتر ای شمس یتر لافله کشف اسرار]
ایلدك نکته‌لر ایثار کوکلدن کوکله
اولمه دلبسته کراماتنه شیخك رمزی
[کشف اودر کیم کیدر اسرار کوکلدن کوکله]

احمد رمزی المولوی

شیخ رشید افندی حضرینك بر غزلنه نظیره:

اولورسك عرشه طائر بر آلهی رهبرك وارسه ،
فیوض عشقدن تاب صعود آلمش پرك وارسه ،
بووحدتکاهی کثرتدن ایدرسك مطلقا تنزیه
اکر هرشیده وجه اللهه ناظر کوزلرك وارسه .
نه عالیدر بیلیرسك بزم نورا نوریمز البت
فضا پیما کونشلردن معلی بر سرك وارسه .
جوشار هر آه مستانه‌کده بر کلبانك تکبیرك
ازلدن بادهٔ وحدتله دولمش ساغرك وارسه .
ایدر البته پیدا بر انینك بیك یانیق فریاد
بنم کوکلمله همدم بر دل نا تشگرك وارسه .
کونشلر رویمال دامنکدر ذره اولسه‌کده
خفا کاهنده مردان خدانك بر یرك وارسه .
باش اکمز سکه پوشان خدا جو ماسوی‌الحقه
سر افراز جهانسك اویله عالی افسرك وارسه .

توقادی زاده
شکیب

شرقی

هجران کیجه‌سی یادك ایله چوق اویالاندم
دالدم‌ده خیالات ایله ماضی‌یه دایاندم
بردن بره انوار خروشانه بویاندم
آی‌مش ، او بکا لمعه ویرن کوردم ، ایناندم
باقدم اوکا.. لکن سنی صاندم، سنی آندم

.
. .

بیدار ایدی چشمم ، سحرك نوری کوروندی
کوك قبه‌نك آلتنده‌کی ییلدیزلری سوندی
عالم آچیلوب ساحهٔ امیدمه دوندی
تولر آراسندن کونشك وجهی کوروندی
باقدم اوکا.. لکن سنی صاندم ، سنی آندم

طاهرالمولوی

ادبیاتده تجدد

تورك ادبیاتنه یکی بر جریان ویرمکه چالیشان شاعرلر ، ادیبلر ، بالخاصه نظم ایچون اوغراشانلر اوچ قسمه آیریلیورلر :

بر قسمك فکری لسان نظمی تحدید ایتمه‌مکدر. بونلر ایچین کوزل سوز ، ایی بر مضمون شعردر. نظمده آرادقاری اساس؛ قیمتلی بر فکر ویا خیالی آهنکدار بر لسان ایله افاده ایتمکدر. ادبیات قاعده‌لرینی فدا ایتدکلری کبی تکلف و تصنعی‌ده سومزلر ، اسلوبده صمیمیت آرارلر ، آهنك و صمیمیتدن اوزاق اثرلری « نغمه‌سز موسیقی » یه بکزه‌تیرلر.

ایکنجی قسمك فکری اسکی لسان شعرك آهنکنی بوزمامق ، عروض وزننك آهنکدار نغمه‌لرینی ترك ایتمه‌مکدر . « پارماق حسابی » نك قطعیاً علیهنده‌درلر. تکلف وتصنعی‌ده سومه‌دکلرندن نظمك اسکی وادیده قالماسنه‌ده طرفدار اوله‌مایورلر.

اوچنجی قسم لسان نظمی نثره یاقلاشدیرمق اساسنی قبول ایدییور، بو ادعالرنده اوقادار ایلری کیدییورلرکه : آرتق نظمك وزن، قافیه قیدلرینه، حتی بعضیلرینك فکرنجه قواعد ادبیه‌یه احتیاجی قالمدیغی قناعتنی بسله‌یورلر .

بو خیال پیشنده قوشانلر ؛ الهامی سطرلردن آلان قریحه‌لرینك وضوحسز و رابطه‌سز فکرلرینی آهنکسز مصراعلرده‌کی تولکون ادالره مزج ایدییورلر . هربری عالم ادبیاته ورودایده‌بیله‌جکنی مژده‌دکلوی (داهی مجدد)لك یعنی ادبیات مهدیلکی مسابقه‌سنه کیرمشلردر . فی‌الواقع بونلرك ایچنده افراطدن آزاده فکرلرده بولونیور ، فقط اقلیتده قالدیغندن کیمسه‌نك نظر دقتنی جلب ایتمه‌یور .

.
. .

کورولیورکه : ادبیاتده تجدد ایسته‌ین بو اوچ قسمك برلشدیکی بر نقطه واردر. تصنع وتکلفدن منزه اثر یازمق. فی‌الحقیقه بوکون آلتی عصردنبری شکلدن شکله کیرمش محدود مضمونلری محدود قواعده اویدورمغه قالقیشمق قادار کولونج بر طرز اوله‌ماز . قافیه‌یی سمع ایچین قبول ایتمین ادبیات متحکملری بیله مکابره‌لرندن واز کچدیلر ، واز کچمه‌لرده سسلرینی دویورمغه قابلیتلر مفقوددر .

نظم ساحه‌سی اولانجه سرعتیله کنیشله‌یور . فقط اوچنجی قسمك ایسته‌دیکی فضله کنیشله‌مسی‌ده نظمی منظومه اولمقدن خارجده براقیور . بوایسه ادبیات ایچون سه‌ویله‌جك بر تجدد صاییله‌ماز .

چونکه کرك نظمده ، کرك نثرده آرادیغمز کوزللکلردن بری‌ده آهنکدر .

بو آهنکك نظمده دها زیاده تجلیسنه دقت ایتمك لازمدر. آهنك؛ ایجابنده پرده پرده یوکسلمك و ایتمك قابلیتی ،قارئلری شعرك نشوه وحزنلریله متحسس ایتمك استعدادینی حائز بولونمالیدر .

قواعد ادبیه‌یه الوداع دیمکله بو کوزللك تأمین ایده‌یله‌مز . هله اماله‌لر علیهنده آچیلان بو کونکی جریان، آهنکلی ادبیاته مرثیه‌لر یازییور .

سربست نظم ابتلاسی‌ده فكرلری ، خيالری اولومه محكوم ايديور ، كيمسه اوقويامايور، چونكه ايكی حرفدن عبارت اولان بر مصراعی ايكنجی اون كلمه‌لك مصراع ايله ربطه چاليشمق و آهنكه اويدورمق مشكلدر .

اوقويانلر عجبی قلمدن چيقمش بر نثرك هر كلمه‌سی سوس ايچون برر سطر ياپيلمش وهمنه دوشويورلر . بن اك دوغری تجددی برنجی قسم اديبلرك فكرلرنده بولويورم .

اوده‌مشلی
م . معمر

سابق منجم‌باشی محمد عارف افندی حضرتلری طرفندن كونده‌ريلمشدر :

مجموعه‌كزك ٥٧ نجی عددينك ١٦٦ نجی صحيفه‌سنده مندرج مرحوم منجم باشی خواجه حسين‌حلمی افندينك ترجمهٔ حالنی مطالعه ايلدم [٠] ١٦٧ نجی صحيفه‌سنده ناشد بكك واسم عاجزانه‌مك ذكرنده بر اثر ذهول كوروب بوبابده‌كی بيلديكمی يازدم. تصحيحنی رجا ايلرم .

معلوم عاليلريدركه يقين وقتك منجم باشيلری عثمان صائب و آنك ارتحاليله فن هيئتده معلومات واسعه صاحبی اولديغی نشر ايلديكی تقويملرندن مستبان اولان مجلس كبير معارف رئيسی طاهر و آنك ارتحاليله طرسوسی‌زاده حاجی كامل افنديلر وآنك ارتحاليله مصطفی‌عاصم بك وآنك ارتحاليله مشاراليه حاجی كامل افندينك دامادی مجلس اموال ايتام اعضاسندن حسين‌افنديدر. آنك ارتحاليله عاجزلری ١٣٢١ سنه‌سی شوالنده و ١٣١٩ كانون اولنك ١١ نده منجم باشی تعيين اولندم. ١٣٢٢ محرمنك دردنجی كوننده اعتباراً ١٣٢٨ سنه‌سنه قدر آلتی‌سنه تقويم نشر ايلدم . ١٣٢٤ سنهٔ ماليه‌سنده قانون اساسينك اعلانی اوزرينه عهده‌مده بولنان استانبول قاضيلكی معاونلكنی ترجيح و منجم باشيلقدن استعفا ايلدم . اسبق منجم باشی مصطفی عاصم‌بكك مخدومی ناشدبكك منحل منجم باشيلغه تعيينی خصوصی مرحوم سلطان رشاد جانبندن شيخ‌الاسلامی بولنان صاحب منلا بكه شفاهاً اراده بيورلمش و ناشد بكده خبردار ايدلمشدی . بونك ترويجی بابنده مير مومی‌اليه عاجزلرينه ايكی دفعه خبر كوندردی. مشاراليهه ايكی دفعه عرض كيفيت ايلديكمده برنجيده مبهم وايكنجيده « ناشد بك رسوماتده مأمور ايكن اكراميه آله‌رق ترك مأموريت ايلمش اولديغندن اكراميه‌يی اعاده ايتمكسزين قانوناً مأموريته تعيين ايديله‌مز » جوابنی ويردی . بو جوابدن ناشد بكی بالواسطه خبردار ايلدم . منجم باشيلغك انحلالی برمدت اوزادی . مرحوم مومی‌اليه حسين حلمی افندی‌يه مأموريت مذكوره تكليف اولنديغنده قبولنده تردد ايدوب عاجزلرينه مراجعتلرنده بهمه‌حال قبولنی و احكام نجوميه‌ده معاونت ايده‌جكمی سويلينجه قبول ايدوب منجم‌باشی تعيين اولنوب ١٣٢٨ سنه‌سندن اعتباراً ١٣٤٢ سنه‌سی داخل اولديغی حالده هرسنه برطاقم معلومات شرعيه و هيئيه جداولی علاوه ايتمك صورتيله اون‌بش سنه تقويم نشرينه موفق اولدی. مرحوم مومی‌اليهك مرتبهٔ فضل و كمال و مهارتی تقويملرينك مطالعه‌سندن مشهوددر .

سابق منجم باشی
محمد عارف

[٠] احمد ضيا بك طرفندن يازيلمشدی ـ محفل.

اسعد دده افندی مرحوم حقنده

مابعد و ختام

مدينهٔ منوره‌يه كيره‌جكمز كونك كيجه‌سی ايدی‌كه خواجه مرحوم :

— اوغلم ! يارين اوروج طوتالم ، حضور نبوی‌يه صائم اولارق كيره‌لم . ديمش ، هر ايكيمز طرفندن صوم فردايه نيت ايديلمشدی .

وقتا كه صباح اولدی وبلدهٔ طاهره‌نك اوزاقدن كوروندیكی تپه‌جكك باشنه كلیندی . دوه‌لردن ايندك . بر ايكی ساعت ياپان يورودك . (عنبريه) قاپيسندن ايچری‌يه كيرنجه اوراده‌كی قاره‌قول ضابطاندن بری، قوشوب خواجه‌نك النی اوپدی وچای ايچمه‌يه دعوت ايتدی. يورغونلق تأثيری ، ياخود عليه‌الصلاة افنديمزك بر ضيافتی اولمالی كه ايكيمزده اوروجلو بولونديغمزی اونوتمشدق .

قاره قولخانه‌يه كيردك ، كتيريلن چايلری كمال اشتها و تلذذله ايچدك . چايه غنا كلشدی‌كه بزم‌ده اوروجلر خاطره كلدی .

∴

مدينهٔ منوره‌ده (حوش جمال) ده‌نيلن يرده شيخ عبدالقادر افندی نامنده بر ذاتك أوينه اينمشدك .

بوذات غايت مكرم ايدی . عادتا (ويؤثرون علی‌انفسهم ولوكان بهم خصاصة) مديحهٔ الٓهيه‌سنه مظهر اولانلرك ورثه‌سندن بولونيوردی‌كه اوچ هفته‌لق اسكان و اطعامه مقابل ويريلن جزئی بر مبلغی كنديسنه قبول ايتديرنجه‌يه قدر ايجه اوغراشمشدم .

بلدهٔ طاهره ايله تشرفمز اوچ هفته قدر دوام ايتمشدی. بومدت ظرفنده حرم شريفه مداومت ، حتی حجرهٔ سعادت نبويه داخلنده قنديل ياقق صورتيله خدمت بختيارلغنه مظهر اولدق . بركيجه درون حرمده قالەرق اكتساب فيوضات ايله‌دك كه بونلرك تعريف و توصيفی قلم عجزمك اقتداری خارجنده‌در .

وصف معراج حقيقت ازمن بيدل مپرس

قباء، احد، قبلتين كبی شهر مبارك حواليسنده‌كی مآثر متبركه‌يی ده زيارت ايتدك . راكباً بر جولان اثناسنده مدينه ديشاريسنده‌كی بر ساحه‌ده مبنی بر قبه‌نك اوكنه كلديكمزده رسول اكرم افنديمزك اوراده اوق آتيشی و قوشو ياپديرمش اولديغنی خواجه افندی سويله‌دی :

— هايدی بزده اوسنته اتباع ايده‌لم. ديدی . آتلريمزی سوردك . بن، اكر قاشنی ياقالاديغم ودوشمه‌يه‌جكمه قناعت كتيرديكم ايچين آتمی درت نعله قالديردم و مرحوم ايله دليلی كچدم . يالكز كوركم دوشمشدی‌كه ايچنده بن يوقدم .

صوكرا بر كنارده قوجامان برده‌وه قفاسی كوردك. خواجه مرحومك بلنده‌كی قاره طاغ رووه‌لوريله اوكا قارشی پك ياقيندن بر قورشون آتدق . غالبا اوچمزده اورامامشدق كه قفا اوزه‌رنده اصابت نشانه‌سی كوروله‌يوردی .

∴

مدينهٔ طاهره‌ده بر مولوی زاويه‌سی واردر . بركيجه اورايه كيتدك . برقاچ كيشيدن عبارت اولان اخوان مولويه ايله اسم جلال اوقودق . سادات رفاعيه‌دن شيخ حمزه افندينك ، (سيدنا مالك) جهتنده مشايخ قادريه‌دن برذاتك تكيه‌لرنده بولوندق. كذا طريقت مؤسسی (احمدبن‌ادريس) حضرتلرينك خليفه‌سی (ابراهيم الرشيد) ك خلفاسندن اولوب مدينه‌ده ارشاده مأمور بولونان (شيخ احمد دندراوی) نك مجلس ذكرنده‌ده حاضر اولدق .

بو ذات بالاخره مكه‌ده كورديكمز (شيخ

اسماعيل نوّاب) ك پيرداشى اولديغى حالده اونك طبيعتى خلافنه غايت جذبه‌دار وجلاللى ايدى .

. . .

مدينه‌دن آيريلاجغمز كون خواجه مرحوم، مشكل بر تكليفده بولوندى .

— بز، بورادن كيده‌جكمز ايچين اهل مدينه حكمنده‌يز. مدينه‌ليلرك ميقاتى ايسه (جحفه) در. اوراده احرامه كيره‌جكمزه بوراده كيره‌لم . محرم اولارق حضور نبويدن آيريلالم . ديدى .

خواجه‌نك فكرى (عزيمت) ايدى . حال بوكه بز ، ينبوع طريقيله بحراً عودت ايده‌جكدك. او طريقك ميقاتى ايسه (رابغ) حذالرى ايدى . مع مافيه ممانعت كوسترمه‌دم . احرامه كيردك ومحرم اولديغمز حالده وداع زيارتنى ياپدق . فقط (باب السلام) خارجنده سيروزلى خواجه مصطفى افندى‌يه تصادف ايتدك. كيده‌جكمز يولده احراملى بولونمانك مشكلاتندن بحث ايده‌رك (عزيمت) دكل، (رخصت) طريقنى طوتمامز توصيه‌سنده بولوندى.

خواجه افندى ، بو منصف اخطارى قبول ايله‌دى . بناءً عليه تكرار كيندك .

. . .

ينبع‌دن جده‌يه كيتمك ايچين او وقتكى ادارهٔ مخصوصه‌نك (نعمت) اسملى كوچوك بر واپورينه بيندك كه خيرى قپودان نامنده قول آغاسى ودرويش نهاد بر سواريسى واردى .

مصر واپورلرى ، هرايكى اسكله آراسنى ١٥-٢٠ ساعت آراسنده قطع ايله‌دكلرى ايچين بزده اوكا كوره نواله تدارك ايتمش ، حتى خيرى قپودانى‌ده دعوتله برابر يه‌مشدك . فقط واپورده قلاغوز بولونماديغى، شابده كيرنده ايسه كيجه‌لرى قلاغوزسز واپورك حركتى قابل اولاماديغى جهتله ينبع وجده آراسنده‌كى مسافه‌يى آنجاق اوچونجى كون آقشام اوستى كسديره‌بيلدك وبومدت ظرفنده الله راضى اولسون سوارى طرفندن بسله‌نيلدك .

. . .

جده ايله مكه آراسى : مركبله ١٢، دوه ايله ١٨ - ٢٠ ساعتده قطع اولونور. بز، دوه ايله كيتمش وزمزم سقالرندن حنفى مؤذنى زاده شيخ عبداللطيف افنديك أوينه مسافر اولمشدق .

بوأو، حرم شريفدن جنة المعلايه كيدن و(مسعى) جاده‌سنك آرقه‌سنى تشكيل ايدن (قشاشيه) جاده‌سنده كائن ايدى . بن ، بونك بر اوطه‌سنى استيجار ايله‌دم. خواجه مرحوم، حرم شريف داخلنده‌كى بر مدرسه‌نك بر حجره‌سنى ترجيح ايتدى . چونكه: بيت معظمدن - ولوكه بر قاچ آديملق اولسون - اوزاقلاشمق ايسته‌ميوردى .

كوندوزلرى برابر بولونيور ، ياتسى نمازندن صوكرا اوطه‌لريمزه چكيليوردق . مع مافيه خواجه مرحوم ، مدينه‌ده ايكن نه‌قدر تمكينلى ايسه مكه‌يه كلينجه اونسبتده منجذب كورونيوردى .

عادتا : باخدا ديوانه باش وبا محمد هوشيار

تنبيه عارفانه‌سنه تطبيق حركت ايتمشدى .

بلدهٔ مباركه ايله تشرفمزدن برايكى كون صوكرا رمضان اولدى . خواجه مرحوم ده حرم شريف داخلنده وحنفى مقامنك آرقه‌سنده‌كى سدك اوستنده مثنوى اوقوتمايه باشلادى .

بالطبع درسنده بولونيور و افادات وحركاتنك جذبه‌دارانه اولديغنى كوروييوردم . هركون باشقه بر شكل ايله ، مثلا بركون دستارلى سكه ، قولسز حيدرى ، قوشاقسز انتارى ايله ، ايرته‌سى كون بخارا تقيه‌سى ، مشلح و عرب مداسى ايله درسه كليوردى .

بر كون هند علماسندن وادريسى مشايخندن (شيخ اسماعيل نواب) حضرتلرينك زيارتنه كيتمشدك .

بوذات شريف ، مشهور (خواجه رحمةالله) ك دامادى و مكه‌ده‌كى سليمانيه مدرسه‌سنك مدرسى ايدى .

بزه التفات ايتدى و هر ايكيمزه تبركاً تهليل ادريسى [*] تلقين ايلدى . آقشامه‌ده افطاره چاغيردى كه بوافطارده‌كى خارقه‌يى وپك آز بر شيئله فوق العاده طويديغمزى محفلك اوتنجى نسخه‌سنده بر تفصيل يازمشدم .

بر دفعه‌ده مشهور (امدادالله الهندى) حضرتلرينك مجالسيله تشرف ايله‌مشدك ،

بو ذاتده يوزينى متجاوز بر پير فانى ايدى . سنه‌لردنبرى مكهٔ مكرمه‌ده مجاورتى اختيار ايله‌مش، امّى اولديغى حالده مثنوىٔ شريفه شرح تقرير ايتمش و ينه تقرير صورتيله بعض كتب صوفيه وجوده كتيرمشدى . هندوستانده بيكلرجه مريدى بولونان بوشيخ كامله خواجه مرحوم ده انتساب ايله‌مش واوندن ارشاده مأذون اولمشدى .

نقصان استعدادم طولاييسيله اولمالى كه عبد عاجز، شيخ امدادالله‌دن استفاده ايده‌مه‌مش، شيخ اسماعيل نوابى دها فضيلتلى كبى كورمشدم . مكه‌ده ملاقى اولديغم ذواتدن برى‌ده شيخ سيد احمد افندى ايدى كه اورانك شيخ المشايخى بولونيوردى. سادات رفاعيه‌دن اولان بو محترم ذاتك جنة المعلاده ايكى اوطه‌لى بر زاويه‌سى واردى كه برنده اقامت ، برنده ذكر ايديوردى . فقرى غنايه ، سكونى دبدبه‌يه ، خمولى شهرته ترجيح ايله‌مش بر كامل ايدى .

[*] تهليل ادريسى : لااله‌الاالله محمد رسول‌الله فى كل لمحة ونفس عدد ماوسعه علم‌الله .

كرك خواجه مرحوم ايله، كرك يالكز اوله‌رق بوذاتك زيارتنه كيدر وفيض انفاسندن تبرك ايدردم. اونكده فقيره قارشى حسن نظرى واردى .

بركون شيخه سوقاقده تصادف ايتدم ، بندن ايكى (ريال) ايسته‌دى. بلكه لزومى وارديه ويردم. بر قاچ كون صوكرا بزم اوطه‌يه كلدى. النده بوكولو ايكى دانه كاغد واردى . اونلرى بسمله ايله بكا اوزاتدى واوقوتدى كه برى طريق رفاعى‌يه، ديكرى طريق قادرى‌يه مخصوص ايكى اجازتنامه ايدى ونام عاجزانمه املا ايديلمشدى. ايسته‌ديكى رياللر ايله ، اجازتنامه‌لرى يازديريغنى آكلادم .

شيخك توجهنه تشكرله برابر عدم قابليت واهليتمدن بحث ايله اعتذار ايده‌جك اولدم ، بونلرك بر هديهٔ معنويه اولديغنى وكنديسنك تبليغ واعطايه مأمور بولونديغنى سويله‌دى . حضرتك بلا طلب ولاعوض وقوعه كلن شو حركتى بنى حيرته دوشوردى. واونلرى آلوب تبركاً صاقلامايه مجبور ايتدى .

صوكرا مسئله‌يى خواجه مرحومه آچدم . تبريك و تهنيتله برابر اونلره مغرور اولمامق توصيهٔ مرشدانه‌سنده بولوندى . حقيقةً بوتوصيه ، بنده بر انتباه حصوله كتيرمش وشيخلكك پك بويوك بر مقام معنوى اولديغنى واوكبى دعوالره قالقيشمق بنم وامثالم ايچين غيرشايان بولونديغنى نظر انصافده تجلى ايتديرمشدى .

يولده صندوقده، عودتده كتبخانه‌مده صاقلاديغم او اجازتنامه‌لرى موخراً وبن ، يكى قاپى مولوخانه‌سنده چله‌چيقاردقدن صوكرا، [يحيى خاتون دركاهى پوست نشينى] يار قديمم واخ فى‌الله‌م شيخ كمال افندى كوردى و اولا كنديسى مهرله‌دى ، بعده بعض مشايخ طرفندن تختيمنه‌ده سبب اولدى كه بومشايخ

میاننده شیخم جلال‌الدین افندی مرحومك‌ده مهر تصدیق واردی.

فاجع حریق کبیری اثناسنده مثنوی اجازتنامه‌م ایله اونلرده یاندی. دیمك‌كه اسباب تعلقدن برقاچی اکسیلمش اولدی.

رمضان، شـوال، ذی‌القعده آیلرینی مکه‌ده کچیرمش، ذی‌الحجه‌ده عرفاته چیقمشدق، بومدت ظرفنده خواجه مرحومك صحبت وارشاداتندن پك متفیض اولدم. بعدالحج او، برازداها قالمق ایسته‌دیکی ایچین بن یالکز عودت ایتدم، عودتمی متعاقب چله‌یه کیردم و بیك بر کون خدمتده بولوندم. اوندن صوکراده استانبوله کلوب حجازه و قونیه‌یه مکرر سفرلر یاپان مرحومك مستفید فیضی اولدمسه‌ده طبیبی اولکی قدر درسنه مداوم بولونامادم.

حضرتك بقیهٔ حیاتی، اثر عالیکزده مفصلاً یازیلمش اولدیغندن، افادات عاجزانه‌م ایسه عادتا کلال ویره‌جك درجه‌ده اوزادیغندن اواستادمکرمك روح روانه کمال اخلاص ایله فاتحه اهدا ایده‌رك بیاناتمه خاتمه چکییورم. میرکرمسمیرم افندم [*].

۱۲ شعبان ۳۴۱ و ۳۰ مارت ۳۳۹

طاهرالمولوی

[*] استانبول رسـومات باش مدیرلکندن متقاعد فاضل محترم حسین وصاف بك افندی.

بر رجاء:

توجهلرینه منتدار بولوندیغمز محترم قارئلریمزدن بعضیلری، اداره خانه‌مزده موجود اولمایان کتابلرك تدارك وارسالنی یازیورلر. ارباب مطالعه‌نك آرزوسنه، خصوصیله معارفك انتشارینه ولوكه بالواسطه اولسون خدمت ایتمه‌یی وجیبهٔ ذمت بیلیرسه‌كده فضله‌جه مشغولیتمز شووظیفه‌نك حسن ایفاسنه میدان ویرمیور. خصوصیله کتاب تجارتیله اشتغال ایتمیورز. بناءً علیه اداره‌خانه‌مزده‌كی کتابلردن ماعداسنك طلب اولونماماسنی محترم قارئلریمزدن مع‌الاعتذار رجا ایده‌رز.

حسن و عشق

ایکنجی طبعی

شـیخ غالب مرحومك بواثر اشهری، محفل اداره‌سنجه‌طبع ایدیلمش وفوق‌العاده‌رغبت کورمشدی موجودی قالماماسنه بناءً پراکنده فورمالرك اکمالی صورتیله ایکنجی دفعه اولارق باصدیریلدی. فیأتی ۱۵ پوسته اجرتیله ۲۰غروشدر.

علم تصوف

شیخ حسین سعدالدین افندی طرفندن یونام ایله یازیلان اثرك اوچنجی فورماسی‌ده چیقمشدر.

هلال اخضر وآثار نسوان مجموعه‌لری‌ده مهم ومفید مقالات ایله انتشار ایتمشدر.

تورك سراجی

المانیانك دانزیغ سراجخانه‌لرندن مأذون

العزیزلی حسین‌اشرف

سلطان‌احمدده‌دیوان‌یولنده‌کائن صحیه‌موزه‌سنك آلتنده‌کی دکانده‌سراجانه وخفافلغه متعلق‌ایشلری اظرف واهون صورتده اعمال ایتمکده‌در.

محفل‌مدیرمسئولی: طاهرالمولوی

(مطبعهٔ عامره‌ده طبع اولونمشدر)

عدد: ٦٠ جلد: ٥ دینی، علمی، ادبی، اجتماعی شوال ۱۳٤۳

محفل

ذی‌القعده ۳۳۸

مجموعهٔ اسلامیه‌سی

اداره‌خانه‌سی: باب عالیده (یکی تورکیه) مطبعه‌سی‌فوقنده‌کی دائرهٔ مخصوصه

مرکز توزیعی ... باب عالی جاده‌سنده ... (اتحاد وترقی ...) ... کتبخانه‌سی ... (یکی تورکیه) ... مطبعه‌سی

صاحبی، مدیری، محرری:

شرائط تحریر: اسلامك نفعنه خادم یازیلر مع‌التشکر قبول ونشر اولونور. یازانك شخصیتی دکل، یازینك ماهیتی نظردقته آلنیر. کونده‌ریله‌جك آثار اوقوناقلی ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر. کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ صیراسیله درج ایدیلیر.

شرائط اشترا: هرسنه‌نك برنجی وایکنجی آلتی آیلغندن اعتباراً آبونه قیداولونور. سنه‌لکی: اون ایکی نسخه اولمق اوزره پوسته اجرتیله برابر (۱۰۰)، آلتی آیلغی: (۵۰) غروشدر. ممالك اجنبیه ایچین ۲۰ و ۱۰ غروش علاوه‌سی لازمدر.

مندرجات:

بایرام و صدقهٔ فطر

خالق‌الشهور والدهور اولان جناب حقه حمد وثنا اولسون‌كه عید سعید فطرك ادراكیله تشرف ایله‌دك. الله تعالی حضرتلری، اونك قدومنی بالجمله اهل ایمان حقنده متیمن بویورسون.

بایرام و متعلقاتنه دائر محفلك ۱۲ نجی نسخه‌سنده ایجه معلومات واردر. بوراده اونلری تکرارلایه‌جق دکلم، بایرامك دینی و اجتماعی ماهیتی حقنده بر قاچ سطر قارالایه‌جغم.

تاریخ‌اسلامی، خصوصیله عصر سعادت‌وقایعنی دقتلیجه اوقویانلرك معلومیدركه: هجرتك ایکنجی سنه‌سی شعبانده صیام فرض قیلینمش، رمضانده اوروج طوتولمش، شوالنك برنجی کونی‌ده بایرام، یعنی یوم سرور اسلام اتخاذ بویورلمشدی.

ایکنجی سـال هجریدن بری هر سنه شـوالی ابتداسنك عید فطر اولماسی دوام ایده‌كلمشـدركه ادراك ایله‌دیکمز شـو بایرام، اونك ۱۳٤۲ نجی دوره‌سیدر.

بایرامه (عید) دینیلمه‌سی، منتظماً کیدوب کلمه‌سندن وخلقك اجتماعنه بادی اولماسندندر. نته‌کیم قاموس ترجمه‌سنده:

« العيد، عينك كسريله برآدمه معتاد ومألوف اولان شيئه دينوركه كيدر كيدر، ينه كلير.. وجميت ناس اولان يوم معروفه دينوركه بايرام تعبير اولنور..» دهنيلمشدر.

حاجی ذهنی افندی مرحومده (كتاب الصلات) نده ديركه :

« عيد تسميه‌سی جناب حقك او كون مؤمن قوللرينه دينی و دنيوی عوائد احسانی اولديغنه و ياخود تكرار فرح و مسرت ايله تفأل عودتنه مبتنيدر».

(عيدفطر) تعبيری‌ده او كون افطار ايديلديكی، يعنی بر آيدن بری طوتولان اوروجك بوزولديغی ايچوندر .

فی الواقع بايرام كونی اوروج طوتولماز. مسلمانلر؛ يرلر، ايچرلر، كيينيرلر، قوشانيرلر، مسرتلرينی اظهار و بربرلرينی تبريك ايدرلر. عجبا بومسرت، بوتبريك و تهنيت نه‌دن طولاييدر ، عوامدن بعضيلرينك وهمی كبی : « رمضان بيتدی ، كوندوزلری آچ طورمقدن قورتولدق! » سه‌وينجميدر ؟ خاير . . قطعياً اويله دكلدر . او حالده بايرامك يوم سرور اولماسنده‌كی حكمت نه‌در؟ ايضاح ايده‌يم :

اسلامك بناسی، كلمهٔ شهادت ايله صوم، صلات، حج و زكاتدن تشكل ايتديكنی الك عامی برمسلمان بيله بيلير. كلمهٔ شهادت، بر سقف عاليدركه نماز، اوروج، حج و زكاتدن عبارت درت ركنه استناد ايده‌ر. بو فرائضك ايفاسی ، او ركنلرك اقامه‌سی و سقف توحيدك تحكيم و تقويه‌سی ديمكدر.

اوروجی طوتان، دينك اس الاساسی بولونان توحيدی بر ركن قويم ايله صاغلاملاشديران بر مسلمانك سه‌وينمه‌سی محق دكلميدر؟

ايشته رمضانده امر الٓهی‌يه اطاعتله اوروج طوتمش اولان اهل اسلام، نائل اولديغی شو توفيق ربانی طولاييسيله قلبنده برمسرت دويار، اومعنوی سروری صورتاده اظهار ايچين بايرام كونی كيينير، قوشانير، يكديكرينی « الله امثال كثيره‌سيله مشرف ايله‌سين » ديه تهنيه ايدركه بو تبريك و تهنيت، « بر چوق سنه‌لر، بويله‌جه اوروج طوتمق موفقيتنه نائل اولاسكز » تمنيسيدر .

نبی اكرم صلی الله عليه وسلم افنديمز حضرتلرينك، بايراملرده كوزه‌ل لباسلرله تزين ايديلمه‌سنی امر و ذات اقدسنكده او كونلره مخصوص اولمق اوزره بر (بُرْدَه) اكتسا ايله‌ديكی (عبدالوهاب شعرانی) نك (كشف الغمة) كتابنده مذكوردر.

* *

بايرامك يوم سرور اسلام اولديغی و سببی آكلاشيلدی. سه‌وينمك ايچون شرط اعظم ايسه ضرورت انديشه‌سندن، علی الخصوص نفقهٔ يوميه‌نك تداركی دوشونجه‌سندن وارسته بولونمقدر .

مسلمانلقده بو جهتك چاره‌سی‌ده تأمين ايديلمش، بايرام كوننده فقرای مسلمينك سه‌وينديريلمه‌سی ايچين كنديلرينه فطره ويريلمه‌سی واجب قيلنمشدر. مشركين عربده مهمانپرورلك وجومردلك اولمقله برابر مرتب و منتظم صورتده فقرايی كوروب كوزه‌تمك ، اونلرك احتياجاتی تهوين ايله‌مك مروتی يوقدی. يالكز زنكينلری (مَيْسِرْ) دنيلن قماردن قازاندقلری دوه اتی ارباب ضرورته ويريرلردی. لكن بوده فقرانك چوقلغنه كوره دوه‌ده قولاق قيلندن قاليردی.

برده بعضيلری، اكينلريله حيوانلرندن برقسمنی ايكی‌يه آييريرلر، برينی اللهه، برينی پوتلره تخصيص ايده‌رلردی. اللهه آييريلان قسم، فقيرلر ايله يولجيلره، پوتلره مخصوص اولان قسم ايسه بتخانه (سادن) لرينه [خدمه‌سنه] ويريليردی. پوتلرك حصه‌سی آرتيرلمق ايچين چوق دفعه حصهٔ الٓهيه‌دن تنزيلات وقوع بولور، بو تنزيل و ضمدن ايسه معبدلرده‌كی خدمه مستفيد اولوردی . سعادت بشری كافل اولان اسلاميت، دائمی صورتده فقرايی ترفيه ايچين صدقه

اصولنی وضع ايتدی. حتی اونلرك عزت نفسی‌ده رنجيده ايله‌مه‌مك مقصديله، صدقه‌نك كيزليجه ويريلمه‌سی، علناً اعطاسندن خيرلی اولديغنی بيان ايتدی. كوزه‌ل سوزك و كوستريله‌جك شفقت و مرحمتك، باشه قاقيلاجق برصدقه‌دن أولی بولونديغنی بيلديردی. مسلمانلرله محارب اولمايان غير مسلملره بيله صدقه ويريلمه‌سنه مساعده كوستردی. چونكه: صدقه‌دن مقصد، ضرورت عبادك تهوينی مسئله‌سی ايدی .

صدقه ايله باشلايان مكارم اسلاميه ، فطره‌نك وجوبی و دها صوكرا زكاتك فرضيتی ايله مرتب و مقنن بر شكل آلدی.

ايكنجی سنهٔ هجريه رمضانی ايچنده ايدی‌كه بورجدن و حوائج اصليه‌دن(٭) فضله اولمق اوزره ايكی يوز درهم كوموشی ، ياخود او قيمتده مالی بولونانلرك فطره ويرمه‌سی واجب اولدی.

ويريله‌جك صدقه‌نك نوع و مقداری‌ده شو صورتله تعيين بويورولدی :

بوغدايدن، ياخود اونندن، ياخود (سَويقْ) ندن (١) ياريم صاع، يعنی ٥٢٠ درهم .

آرپادن، خرمادن، قورو اوزومدن بر صاع، يعنی ١٠٤٠ درهم .

بوغدايه نسبتله آرپا، خرما و قورو اوزومدن فضله ويريلمه‌سی حجاز قطعه‌سنده بوغدايك آز، اوبرلرينك چوق يه‌تيشمه‌سندن ايلری كليوردی . بونلرك وجوب اعطاسی ، بايرامك ايلك كوننده تحقق ايدييوردی (٢) چونكه: طرف رسالتدن

(٭) أو و أو اشياسی والبسه وآت وسلاح وخدمت كوله و جاريه‌سی حوائج اصليه‌دندر . — كتاب الصوم .

(١) قاوورولدقدن صوكرا ايسلاتمش وقورو تولمش اون.

(٢) آندن مقدم ويا مؤخر اولارق ده ويريله بيلير. وقت استحبابی بايرام نمازينه چيقيلمادن اولجه‌در. كتاب الصوم.

(اغنوهم فی هذا اليوم عن المسئلة) يعنی « فقرايی، بو كون اولسون تسئلدن مستغنی بيراقيكز» بويورولمشدی .

فی الواقع عيناً ، ياخود بدلاً ويريله‌جك شيلر(٣) برفقيری برايكی أو كون دويوراجق، او فقيرده او مدت ظرفنده ديله‌نمكدن و يوز صويی دوكمكدن قورتولاجقدی .

بر مسلمانك عزت نفسی و شرف و حيثيتی محافظه حكمتنه بناءً دركه صدقهٔ فطر « نيت ايله ويريلير . حين افرازنده ايديلن نيت كافی اولور. فقيره ويريركن بيلديرمك لازم دكلدر- كتاب الصوم» يعنی (بو فطره‌در. آلدك ، قبول ايتدكمی؟) ديه صورمايه، حتی بو مناسبتسز سؤالی اوچ دفعه تكرار ايله آلاجق زاواللينك قلبنی خيرپالامايه هيچ ده لزوم يوقدر .

فقه كتابلرنده صدقهٔ فطره عائد تفصيلات واردر. بوراده ايسه بوندن زياده‌سی فضله اولور . يالكز تكرار ايده‌يم‌كه ويره‌جكمز او صدقه، هم طوتديغمز اوروجی اكمال ايده‌جك، هم ده بر فقير ديداشمزك هيچ اولمازسه بركونلك نفقه‌سنی تأمين ايله‌يه‌جكدر . مسلمانلق، تعاون و تناصر دينيدر . جناب حق ، برّ و تقوايه معاونتی امر ايتمشدر . او حالده :

و تعاونوا علی البرّ والتقوی

طاهر المولوی

« تفسير بالدراية نك يدنجی مرتبه‌سی »

مجازات قرأنيه اعتباريله تفسيردر

عزالدين عبدالسلامك (٦٦٠) قرآنده‌كی كافهٔ مجازاتی جامع اولمق اوزره اخيراً شركت طرفندن طبع اولونمش و (المجازات القرأنيه) نامنی آلمش

(٣) بوللق وقتلرده نقداً ، قحط زمانلرنده عيناً ويريلك افضلدر .

براثری واردرکه برخیلی استفاده‌مزك مخزنی اولان بوکتابی سیوطی مرحوم ، بعدالتلخیص (مجازات. الفرسان الی مجازالقرأن) نامیله آیریجه براثر اولمق اوزره نشر ایله‌مشدر .

قرأنده‌کی مجازاتی آکلامق ایچین آیریجه آدام عقللی (علم بیان) بیلمك لازم اولمقله برابر تفسیر قرأن املی‌طاشیبان برذاتك بروجه آتی‌اوچ قرینه‌یی نظر اهتمامدن آییرماماسی الزمدر. چونکه : قرائن مزبوره مجازی داعی واوکا عدولی مقتضی اولمق طولاییسیله کندینك وجودی اهم‌والزمدر واونلرسز قرأنده مجازه قائل اولمق حرامدر.

برنجی قرینه ـ متکلم ایله مخاطب آراسنده معروف اولان قرینهٔ عقلیه‌در . (واسئل‌القریة) آیتنده‌کی (قریه) لفظی مجازلغویدر، حقیقتی‌اوزرینه محمول‌دکلدر. بوکاده قرینه : سؤالك قریه‌یه تعلقنك عقلاً محال اولماسیدر. علاقه ایسه (ذکر محل ، ارادهٔ حال) در . بوندن باشقه استعارهٔ بالکنایه اولمق ، مجاز عقلی اولمق احتماللری وارسه‌ده پك آچیغی مجاز مرسل اولماسیدر . کذلك (واخفض لهما جناح‌الذل) ده مجاز لغوی واردر . قرینه‌سی ایسه عقلیه‌درکه اوده جناحك ذله اضافه‌سنك محال اولماسیدر. شوحالده (ذل) برقوشه تشبیه ومشبه‌به بولنان قوشك ملایمی (جناح) ك اثباتیله استعارهٔ بالکنایهٔ تخییلیه اولمشدر.

کذلك (یرید ان‌ینقض) آیتنده‌کی ارادەنك جداره اسنادینك عقلاً امتناعی‌جهتیله انسانه تشبیه وملایمی جداره اثبات صورتیله استعارهٔ بالکنایه‌یه حمل ایله مجاز لغوی یاپمق لازمدر.

ایکنجی‌قرینه ـ قرینهٔ عرفیه‌در. مثلا (یاهامان ابن‌لی صرحاً) آیتنده‌کی (ابن) امری(مر) یعنی امر ایت معناسندن مجازدر.

چونکه : عقل ، کرچه بنانك هامانه اسنادینی ممتنع عد ایتمز ایسه‌ده عرفاً بنایی یاپان ایرغاد مقوله‌سیدر ، وزراء دکلدر . بناءً علیه شو قرینهٔ عرفیه طولاییسیله (ابن) لفظی‌استعارهٔ تبعیه‌طریقیله (امر ایت) معناسنه اولان (مر) لفظنك معناسندن مجاز لغویدر . یاخود اسناددە مجاز اولارق مجاز عقلی‌در .

اوچنجی قرینه ـ قرینهٔ لفظیه‌در . مثلا (مثل نوره) ترکیب اضافیسی دلالت ایدەرکه الله ، نورك عینی دکلدر، غیریدر. چونکه : برشی نفسنه مضاف اولاماز. شو حالده (الله نورالسموات والارض) جملهٔ جلیله‌سنده مجازه کیتمك ضروریدر. قرینه‌سی ایسه : قرینهٔ لفظیه‌دن عبارت بولونان اضافتدر .

ایشته شواوچ قرینه‌یی ایجه نظراعتباره آلمق لازمه‌دندر وهرزمان قرأنده مجاز واردیندیمی همان شو اوچ قرینه‌دن برینی آراشدیرمالیدر . اکر بونلردن بری وارسه نه اعلی ، یوق .. بونلردن بری اولمادیغی حالده موضوع لهك غیری بر معنی مراد اولونمق‌طرفنه‌کیدیلیورسه شبهه‌سزکه تأویلات باطنیه‌دن باشقا برشی دکلدر.

دارالفنون الهیات فاکولته‌سی تفسیر
وتاریخ تفسیر مدرسی
برغمه‌لی جودت

اسلام تاریخنده اسناد

۵۸ نجی نسخه‌دن مابعد

عرض اولندیغی وجهله وقایع تاریخیه عربده اسناد ایله نقل ایدلدیکی کبی اشعار و آثار ادبیه‌ده ینه اسناد ایله نقل اولنورایدی. قبل‌الاسلام (قس بن ساعده) نك « سوق عکاظ » ده ایراد ایتدیکی خطبه ایله معلقات‌سبعه‌نك اسنادلری‌ده بوقبیلدندر. بونوع اسنادلر ایچونده شو ایکی نمونه‌یی عرض ایدییورم .

(١ ـ ابوالقاسم الزجاجی امالیده : اخبرنا ابوعبدالله الیزیدی قال اخبرنی ابو محمد بن حمدون عن‌ابیه قال انشدنی ابو نواس لنفسه :

شبهته بالبدر حین بدا
او بالعروس صبیحة‌العرس

(٢ ـ شعر اسنادلرندن دیکر نوعی‌که هیچ حدیث اسنادلرینه بکزه‌مز. ینه «زجاجی» امالیده روایت ایدییور :

انشدنا ابوبکر الانباری قال انشدنا ابوالعباس احمد ابن یحیی ثعلب لابی نواس :

فؤادی کتوم واللسان کتوم
ودمعی باسرار الفؤاد نموم

بو بر قصیدهٔ طویله‌در . بزه اسنادی لازم ، عرض ایتدم .

اوت عرب، ضروب امثالی‌ده اسنادله روایت ایدرلر . ینه زجاجی امالیده دیبور :

(اخبرنا محمد بن الحسن بن درید قال اخبرنا ابو حاتم عن الاصمعی قال تقول العرب ، العری الفادح خیر من الزی الفاضح) .

لغت تحقیقاتی‌ده اسناد ایله ایراد ایتمك عربك خصائصندندر. امثالی ، امالیٔ قالی‌ده و زجاجی‌ده کثیردر .

ازان جمله قالی دیبورکه : (وحدثنا ابو بکر الانباری قال حدثنا عمی عن ابیه عن ابن الکلبی عن‌ابیه قال : نشألسلامة ذی‌فائش ابن ...)

بو اسنادده یمن ملوکندن (ذوفائش) ك پك کامل اوله‌رق یتیشمش بر اوغلی آتدن دوشه‌رك وفات ایتدیکنده عرب رؤساسی تعزیته کیتمشلر . کلاملرنده واقع‌اولان غرائب لغاتی نقل ومعانیسنی شرح وایضاح مقصدیله ایراد ایدلمشدر .

« ثعالبی » نك (فقه‌اللغه) سنده‌کی اسنادلرده بوقبیلدندر . باب رابع‌ده دیرکه : (عن ابی عمرو عن ابی العباس ثعلب عن‌ابن‌الاعرابی: یقال للصبی اذا ولد رضیع وطفل) .

بورایه‌قدر ایراد ایدیلن امثله‌ایله ثابت‌اولدی‌که « اسناد » صرف دینی بر شی دکلدر و منحصراً احادیث شریفه‌ده استعمال اولنمامشدر . اسلامدن اول وصدراسلامده وقرون اخیره‌ده اسنادواردی وهرصنفك مطلوب وملتزمی‌ایدی. چونکه جاهلیت عربلرینك‌ده اسناده استناد وبوخصوصده اعتنا ایتدکلری پك بارز بر حقیقتدر. عربلری بواعتنایه سائق‌اولان‌شیٔ ایسه ایچلرنده یازی‌یازان کیمسه‌لرك پك نادر بولنمسیدرکه کتابتله تقیید ایده‌مدکلری تاریخلرینی ، نسبلرینی ، لسانلرینی ، ادبیاتلرینی ، هر شیلرینی ، حتی ملیتلرینی اسناد ایله محافظه‌یه مجبور اولمشلردی .

عرب ایچنده ظهور ایدن اسلام‌ده دینده ایکی اصل اصیل اولان (قرأن ـ و ـ حدیث) ی‌ده اسناد ایله محافظه‌یه مجبور ایدیلر . چونکه عهد سعادتده صحابه ایچنده یازی یازانلر معدود ذوات ایدی [١] بونلرده یالکز قرآن‌کریمی یازمغه‌مأمور ایدیلر . حدیث و تفسیر وکیفیت قرائت ، قرآن کریمه قاریشمسی ملاحظه‌سیله یازیلماز ایدی .

سودلیجه شیخی زاده
شیخ آستانهٔ سعدیه
زاهر

---

[١] قرآن کریمك اسنادایله محفوظیتی تعبیریله ذات قرآن کریمی دکل ، قرائت وتفسیر قرآن کریمی قصد ایدییورم . معلومدرکه قرآن کریم عهد سعادتده نازل اولدقجه طرف اقدس رسالتدن وحی‌کاتبی اتخاذ بیورلمش اولان صحابهٔ کرامه یازدیرلمشدر . بناءعلیه کلمات سنیهٔ قرآنیه کتابتله قید وضبط‌اولنمش وقراء‌صحابه‌نك حفظیله‌ده توثیق ایدلمشدر .

«رؤيت هلال»

جرم قمر، كثيف وقارانلقدر. آينه كبی غايت مصيقل ومجلادر. كثافتی جهتيله كونشدن نور، قبول ايدر. مجلا اولديغی ايچين آيدينلغی ير يوزينه منعكس اولور. كونش ايله آيك جرملری كرويدر. كونشك جرمی آيك جرمندن بيوكدر. قمرك سطحنك ياريسندن زياده بر پارچه‌سی كونشدن آلديغی آيدينلق ايله دائما منور اولور. آز بر پارچه‌سی‌ده اصلی اوزره قارانلق قالير. شهر عربی صوكه رسيده اولوب‌ده اجتماع نيرين وقوعی آننده قمرك قارانلق پارچه‌سی ير يوزی طرفنده وآيدينلق اولان پارچه‌سی كونش طرفنده قالير. كونشك حركتنه نسبتله سير وحركتی چابق اولان قمر، كونش كون دوغدی جهتنه طوغرو كچمكه باشلاينجه آيك آيدينلق طرفی‌ده ير يوزی جهتنه لحظه لحظه ميل ايدر. بوزمان قمرك ير يوزينه متوجه بر طرفخندن برمقدارجق نور بليرير. بونوره اهل حساب «نور هلال، بعد سوا، قوس النور» ديرلر. نور هلالك كورونوب كورينه‌ميه‌جكنی بونورك اولچوسيله تدقيق وحكم ايدرلر. بونور ابتداءً رنكسز دنيله‌بيله‌جك قدر غايت آچيق وصولوق اولور، پارلاق اولماز. اواثناده قمر سمانك افقه ومغيب شمسه يقين محلنده بولنور.

سمانك اوقسمنده شمسك بقيهٔ ضياسی موجود اوله‌جغندن بو بقيهٔ ضيا ايچنده قمرك نوری محو ومضمحل ومتلاشی اولورده يلدزلرك كوريله‌مديكی كبی نور هلال دخی كوريله‌مز وسچيله‌مز.

«والقمر قدرناه منازل حتی عادكالعرجون القديم»

تا بر حده وارنجه‌يه قدر كوريله‌مزكه او حده وصولنده عرجون كبی كورينور. عرجون، خرمانك قورومش وكون كچدكجه ياى كبی اولمش وصارارمش اينجه‌جك داليدر.

بوذكر اولنان رؤيت حدی اهل فنك مكرراً تجربه وامتحانلريله تثبيت و تعين ايدلمش اولمغله يقينياتدندر. كرچه حد مذكورك مقدارنده اهل حسابك اختلافی وارسه‌ده «جمله‌نك مقصودی بر اما روايت مختلف» قبيلندندر.

زيرا ـ رؤيت هلالی تسريع وتسهيل وياتصعيب ايديجی بعض شرائط دها واردركه آنلره محاسبك رعايت ايتمسی ومتحرئ هلالك نظر دقته آلمسی لازمدر. اختلاف مذكورك منشائی‌ده بونقطه‌اولمق وارد خاطر قاصردر.

رؤيت هلالك ممكن اولابيله‌جكی حد، درت شرطك تحققيله تعين ايدر:

برنجی شرط ـ هلال آی آخرنده واقع اولان اجتماع نيريندن صوكره كورولمكدر. اجتماعدن اول كوريلان قمر شرعاً وفناً هلال دكلدر.

ايكنجی شرط ـ هلال اجتماعدن وكونش باطدقدن صوكره كورلمكدر. كونش باطمادن اوّل كوريلان قمر فناً وقول صحيحه كوره شرعاً هلال دكلدر.

اوچنجی شرط ـ قمرك بعد معدل وقوس الرؤيه دنيلان مقدار ارتفاعی فناً قول معتمده كوره اصغری اون درجهٔ نجوميه‌يه بالغ اولمق وشمسك غروبندن صوكره قمر قرق دقيقه قدر افق اوزرنده قالمقدر. بوقرق دقيقه‌قدر مكث هلالدن اول ـ سابقاً اشارت اولنديغی وجهله ـ افق واقفهٔ قريب سما، ضياء شمسك بقيه‌سيله مشبوع بولنه‌جغندن هلالك كورلمسنده مشكلات، بلكه تعذر حاصل اولور.

دردنجی شرط ـ او اثناده كونش باطدقدن صوكره قوس النورينك مقداری «بصر ناظر ومتحری ايله قمرك آره‌سنده بولنان هوای نسيمی موسم صيفده اولديغی كبی روشن وصافی وبراق اولميوب موسم شتاده اولديغی كبی غليظ وطونوق اولمق شرطيله» ۰,۰۵۰ ايله ۰,۰۵۵ آراسنده اولمقدر.

بومقدار قوس النور بولنديغی تقديرده هلالك رؤيتی ممكن اولور. بومقداردن (۰,۰٦٦) ن (۰۰,۷۸)ه قدر هلال معتدل ومتوسط النور وبومقداردن زياده اولورسه ظاهر ومنجلی كورينور. وبو زياده‌لك ۰,۰۹٥دن (۰,۱۰٥) راده‌سنه‌قدر رسيده اولورسه هلال ايكی كيجه‌لك كبی كوريلير. عوام ناس نظرنده اولاده اوكيجه آيك ايكنجی اولمسنه ذاهب اولور.

بعضاً اجتماع نيرين بر يوم معينك كيجه‌سنده واقع اولور. اوكونك آقشامنده رؤيت هلال واقع اولامازده ايكنجی كونك آقشامنه قدر قالماسنه سبب نه‌در ديو وارد خاطر اولورسه بوحالك، قمرك اواثناده سيرنده بطائتندن نشئت ايتديكی ملاحظه اولنمليدر. زيرا قمرك يومی الك بطی حركتی اون‌ايكی درجه‌يه و سريع حركتی اون آلتی‌يه قريبدر. حركتی سريع ايكن بعد الاجتماع آز وقت، بطی ايكن چوق وقت مرورنده نور قمر رؤيته مستعد اولور.

ازالهٔ شبهه ايچين شونقطه‌نك بياننه جسارت ايديورم‌كه شهور عربيه‌نك صاييلری يكرمی طقوزدن نقصان، اوتوزدن زياده اولماز.

صاييسی يكرمی طقوز كون اولان شهور عربيه‌نك اوچی بربرينی تعقيباً توالی ايدر. صاييسی اوتوز كون اولان شهور عربيه‌نك دردی بربرينی تعقيباً توالی ايدر. لكن بونادردر.

«شريعت ورؤيت هلال»

شهرلرك ابتداسنی تعيين ايچين شريعت غرّای احمديه‌ده اصل اولان هلالك كوزايله كورلمه‌سيدر. «صوموا لرؤيته وافطروا لرؤيته فان غمّ عليكم الخ» شارع عليه السلام حضرتلری حكم شرعی‌يی حسابه دكل، رؤيته منوط قيلدی.

بوده سائر بقعه وبلده‌لرده سائر مسلمانلر حكم شرعيده منفرد قالميوب مساوی اولمق كبی برفائده‌يی متضمن اولان لطف آلهيدندر. بناءً عليه رمضان وعيدين هلاللرينی وقتنده تحری وكورنلر شهادت ايتمك جمله مسلمانلره لازمدر.

بو شهادت حسبه‌در. شاهد حسبه، شهادتی بلاعذر تأخير ايدرسه شهادتی شرعاً مسموع ومقبول اولميوب رد ايديلير.

برده سعهٔ شمس ايله سعهٔ قمرك زيادةً ونقصاناً اختلافندن ناشی هلالك اوچی كاهی شماله، كاهی فوقه وكاهی جنوبه متوجه اولور.

برده شمس ايله قمر أوجلرنده وحضيضلرنده بولنمقدن ناشی قطر قمرك بيوك وكوچوك كوريله‌جكی دخی نظر دقته آلنير. بنابرين شهادتك استماعنده بو دقيقه صورلمق كركدر. زيرا بعضاً ضياء شمسك عكسيله بولوطلرك جو سماده هلاله بكزر برر نكده كورلديكی پك چوق واقعدر.

بو بابده ذكره شايان دقايق كثيردر. صداعی موجب اولمامق ايچين بوقدرله اكتفا اولندی.

استانبول ـ ٢٤ مارت ١٣٤١

سابق منجم باشی

محمد عارف

أرضك صوك كونی

مابعد و ختام

شوحالده جاذبهٔ شمسك تزايدی احتمالاتنی تدقيق ايده‌لم:

معلومدركه؛ جاذبه‌لرك شدتی جوهرلرله متناسب اولديغندن اول امرده جوهر شمسك چوغاله‌جغنی تأمل ايده‌لم! بونك ايچون ايكی حادثه فكره ملايم كلير. برنجيسی اوفاق تفك احجارك سطح شمسه دوشمه‌سيله جوهر شمسك كوندن كونه تزايدی،

ایکنجیسی؛ باشقه ومجهول برجرم سماویله شمسمزك برلشمه‌سی !...

بو حال الك زیاده محتمل اولوب نواتی صلب قویروقلی ییلدیزلر بوبابده الك اول خاطره کلن اجرام مجهوله‌دندرلر! ثوابتدن بریسی اولاماز. زیرا بونلرك حسابلری ممکن اولوب حالبوکه عن قریب ذکر ایده‌جکمز وجهله آن قیامتك بیلنه‌میه‌جکنه دائر متعدد آیات جلیله واردر.

بوصورتله جاذبهٔ شمس چوغالنجه، سیاراتدن هیچ بریسنك کندیسنی قورتارامیه‌رق سطح شمسه دوشمه‌سی وبواثناده ایریلی اوفاقلی مصادماتك تحدث ایتمه‌سی وسرعتلرینی حتی تزیید ایله بو سقوط و مصادماتدن قورتیلامامالری پك طبیعیدر !.. قرمزك ارضه‌نظراً سکسان بر دفعه خفیف بولندیغی معلوم اولوب بناءً علیه پیکمزك ایلك دفعه بزدن اوّل سقوط علتنه اوغرامامسی قوانین ریاضیه وفلکیه ایجابندندر. نته‌کیم آیت جلیله دخی «وجمع الشمس» بویله سویله‌مکده‌در. موازنه بوزیلوبده قمر سطح شمسه یوللاندیغی اثناده ارض ایله اوفاق برمصادمه یاپماسی ویاپه‌جغی پك ملحوظدر. زیرا قمرك بوحالده تعقیب ایده‌جکی یولك بیاغی مستقیم اولماسی لازم کلوب حالبوکه پیك مذکور دخی دائرهٔ خسوف اوزرنده بولندیغندن بو سقوطده ارضك قطبلر طرفنه مائلاً وقوع بوله‌جق مصادمه‌سیله آنك حرکت محوریه‌سنی چوغالته‌جق وسیاره‌مزك محورینی کونشه توجیه ایده‌جکدر.

محورارضك شمسه توجه‌ایتدیکی آندن اعتباراً اوزرنده بولنان نصف کرهٔ شمالی اهالیسی «اذاالشمس کوّرت» آیت کریمه‌سی موجبنجه، کونشك آرتق غروب ویا طلوع ایتمیوب طبق باشه صاریق صاریلیر کبی افقمزك فوقنده طولاشدیغنی کوره‌جکلردر.

فقط شمسده‌کی جاذبه‌نك چوغالماسندن بالطبع ارض دخی متأثر اوله‌جغندن سقوط تهلکه‌سندن قورتولمق ایچون بالخاصه حرکت انتقالیه‌سنی تزییده مجبور قاله‌جقدر. زیرا ساحه‌لرقانونی بونی آمردر! معروض اسباب طولاییسیله حرکت محوریه تشدد ایلدکده نصف کرهٔ جنوبی اهالیسی ایچون «واذا الکواکب انتثرت» سری تظاهر ایده‌جکدر. یعنی اورالری ایچون نجومك طلوعیله غروبی آز زمانده وقوع بوله‌جغندن کوکلره باقانلر ییلدیزلری دوکیلور کبی کوره‌جکلردر. حالبوکه سرعتك دخی برحد غایه‌سی بولنوب، ارض بوغایه‌یه واصل اولنجه فضاله قوهٔ عن‌المرکزیه‌دن طولایی بالخاصه ممالك حاره مناطقنده طوره بیلمك ممکن اولمیوب حلاج پاموغی کبی هرشیئك هوایه فیرلایاجغی شبهه‌سزدر.. بوندن طولاییدرکه؛

سورهٔ القارعه — آیت ۱ : ۷ [القارعة ماالقارعة وماادریك ماالقارعة یوم یکون الناس کالفراش المبثوث] «قیامت نه‌در؟ اوقیامت، ناسك داغیلمش پروانه‌لر کبی اولدیغی کوندر !» افادهٔ سبحانیه‌سی بوحادثه‌یه اشارتدر. بوندن باشقه هر آن شمسه یاقلاشیلاجغی ونه‌قدر سرعتلی دونیلورسه دونولسون، بوتهلکه‌نك اوکنه کچیله‌میه‌جکی بدیهی بولوندیغی جهتله حرارت دخی فوق‌العاده تزاید وانسانلر ناچار قاله‌رق، «یومئذٍ این‌المفر» آیت کریمه‌سیله بیلدیریلدیکی اوزره قاچاجق وصاقلاناجق یر آرایه‌جقلردر!.. .

ایشته ناسك پروانه‌لره تشبیه بیورلماسی دخی بوحیواناتك پارلاق وحرارتلی شیلره دائما رغبت ایتمه‌سندن وصوك کونلرده انسانلرك دخی تماماً بو وضعیته دوشه‌جکلرندن کنایه‌در .

ارضك آرتق کرکی کبی سقوطی اثناسنده؛ بزدن آلتی دفعه کوچك بولنمسندن طولایی دها زیاده سرعتله سقوطه باشلایان مریخك؛ بوکوله، یعنی شدتله دونه دونه «کطیّ السجلّ للکتب»، حکمنجه ارضه‌چارپه‌رق ایکنجی مصادمه‌یی میدانه کتیرمسی، وعین سبب، عین قوانین مقتضاسنجه زحلك مشتری‌یه، ونپتونك اورانوسه ملاقی اولمه‌لری پك مأمولدر. ذاتاً؛ سیاراتدن دهااوزاقده کیلرك برر اولکیلردن دها کوچك و خفیف بولنملری دخی تماماً بو احتمالاتی تزیید ایدن تصادفات غریبه‌دندر .

ایشته «یوم تبدل الارض غیرالارض والسموات...» آیت کریمه‌سنك بیلدیردیکی حقایق بوکبی حادثات فلکیه وریاضیه‌در .

بوبابده‌کی دیکر آیات جلیله‌یه دخی دوام ایده‌لم.

سورهٔ انفطار — آیت ۳ : [واذاالبحار فجّرت ...] «ودکزلر طغیان ایدوب یکدیکرینه قاووشدیغی وقت» مصادمه وسرعت ایجاباتندندر.

سورهٔ طه — آیت ۱۰۵ : [ویسئلونك عن‌الجبال فقل ینسفها ربی نسفاً] سکا طاغلردن صورارلر، دی‌که : ربم، آنلری طارمه‌طاغین ایدر» کذا مصادمه حالاتندندر !...

سورهٔ مزمل — آیت ١٤ : [یوم ترجف الارض والجبال وکانت الجبال کثیباً مهیلاً] «یر وطاغلرك دپرندیکی کون، طاغلر آقار قوم تپه‌سی کبی طاغیلیر» بودخی سرعت دوران ومصادمه حالاتندندر .

سورهٔ زمر — آیت ٦٧ : [وماقدروا الله حق قدره والارض جمیعاً قبضته یوم القیمة والسموات مطویات بیمینه .....] «اللهی وقدرت اللهی حقیله طانیمادیلر . قیامت کونی بتون ارض و سیارات ید قبضهٔ قدرتنده بوکیلیجی‌در» .

بوراده‌کی بوکوله‌نك شمسه سقوطه براشارتدر. بوتوجه‌دخی بالاده بیان ایدیلان مصادمه‌نك منظومهٔ شمسیه‌جه وقوعبوله‌جغنی مؤید اولدیغندن قیامتك دخی بتون سیاراتده عینی کونلرده ظهورایده‌جکنه شبهه قالمیور .

اویله برمصادمه ارض ورفقاسنی آللاق بوللاق ایدوب کتلهٔ واحده حالنه ارجاع ایده‌جکندن بوشکله کلن اجرام سماویه طومار ایدلمش ویاخود دوریلوب بوکولمش کلمه‌سیله یاداولنمغه البته سزادر. چونکه اوکونلرده، اجرامك یکدیکرینی یووارلانه یووارلانه قوشوشوب بولمالری پك طبیعیدر .

سورهٔ قارعه — آیت ۷ : [وتکون الجبال کالعهن المنفوش] «وطاغلر آتیلمش ملون یوکلر کبی اولدیغی کوندر» بودخی مصادمه‌نك ایجابات طبیعیه‌سندندر .

مصادمه‌یی متعاقب تحدث ایده‌جك حادثاتك ماهیتی حقنده زیرده یازیلان آیت جلیله ایسه فوق‌العاده شایان دقتدر :

سورهٔ معارج — آیت ۸ : [یوم تکون السماء کالمهل وتکون الجبال کالعهن ولا یسئل حمیم حمیماً .] «اوکون سما؛ ئه‌ریمش باقیر کبی اولور و طاغلر آتیلمش ملون یوك کبی اولور . خصم، اقربا صورولمز» یعنی هرکس جان جانه، باش‌باشه اولور» .

شایان دقتدکه؛ اجرامك مصادماتندن متحصل حادثاتك صورت تکونی تدقیق خصوصنده اختصاص تامی بولنان فلکیون مشهوره‌دن «آرره‌نیوس»؛ ۱۹۰۱ سنه‌سی ۲۱ شباط «الفارس» مصادمه‌سی مناسبتیله یازمش اولدیغی اثرده، ارض ایچون شو مآلده ادارهٔ کلام ایتمشدر .

«ارضك مصادمه‌سنی متعاقب اوزرنده صاغ انسان قالدیغی فرض اولنورسه؛ تحصل ایده‌جك حادثات میاننده، بوکیلره سمانك ئه‌ریمش باقیر رنکنده کورینه‌جکی پك طبیعیدر . زیرا، اسباب کیمیویه وفیزیقیه تماماً بونی آمردر» .

ایشته حضرت قرآنك بر معجزه‌سی دها . بوقدر عصر اول ارضك مصادمه ایله باقیر رنكنی آلاجغنی سویله‌مك كیمك اقتدارنده اوله‌بیلیردی ، وبونی جناب حقدن بشقه كیم سویلیه‌بیلیردی ؟ حضرت قرآنك كلام‌الله اولدیغنه ذره قدر شبهه قالیرمی ؟ ایشته كتاب‌اللهك بتون آیات جلیله‌سی هپ بویله معجزه‌لرله ، انسانی ارشاد ایده‌جك حقایق ایله طولودر . فقط اونی كوره‌جك كوز ، اوقویه‌جق ،تدقیق‌ایده‌جك علم وفن لازمدر. حضرت احمد رمزی‌نك دیدیكی كبی

« كتاب ناطق وصامت سنی ارشاده كافیدر »

« فقط‌مفهوم اولورمعناسی آنجق‌سعی وغیرتله »

دیمكله اكتفا ایدرم .

سورهٔ قمر — آیت ١ : [اقتربت الساعة وانشق‌القمر ...] : « قیامتك‌تقربنده قمر یاریلیر. یعنی ارضه چارپار وپارچه‌لانیر » .

بوحادثه ؛ ارضك محورینی شمسه چویره‌جك اولان نسبةً اوفاق مصادمه‌دركه شمسك باشه صاریق صاریلیركبی كورولمسنی موجب اولاجقدر.

بوبابده‌شیمدی‌یه‌قدر ذكرایدیلن آیات‌كریمه‌دن پك‌كوزل آكلاشلمشدركه، ارضك عمری مصادمه ایله ختام بولاجقدر. فقط قمرك اولا اوفاق‌صورتده چارپمسیله باشلایه‌جق اولان بوحادثهٔ عظما او وقته قدر بالطبع كیمسه‌نك شاهد اولمدیغی غرائبی كوستره‌رك بو میانده محور ارضك شمسه توجهیله طلوع وغروب كیفیتی ارضك نصف كرهٔ شمالیسی ایچون اورته‌دن قالقه‌جقدر . بعده اغلب احتمال مریخ سیاره‌سنك یتیشمه‌سیله بیوك مصادمه وقوعبوله‌جق ومسطورحادثاتك تحدث ایتمسیله‌برابر سحابیه‌یه انقلاب‌ایده‌جكدر. بناءً علیه بعض اوروپا فلكیونك ظناری كبی ارض طوكوب بوزاولمیه‌جق

و، دهامركزنده‌كی حرارت سونوب‌بیتمه‌دن‌بوحال ظهور ایده‌جكدر .

بوندن استدلالاً عرض اولنوركه ؛ ارض قیامتنی ادراك ایلدیكی وقت كونش شیمدیكی كبی كال‌شعشعه‌ایله‌پارلایه‌جق وفقط‌بشقه‌برجرم سماوی‌نك انضمامیله دها بیوك مقیاسده نشر ضیا و حرارت ایلمكده دوام ایده‌جكدر . نته‌كیم :

سورهٔ زمرك ٦٩ نجی : [واشرقت الارض بنور ربها ..] آیت‌كریمه‌سنك اشارات قرآنیه‌سی دخی ارضك صوك دملرنده شمسك بو بابده‌كی اشراقات باهره‌سنی مشتمل بولنمق اعتباریله نه قدر شایان دقتدر ! ینه‌تكرارایده‌لم . ارض نه قویروقلی ییلدیزلرك زهرلرندن ، نه‌اورانولیت مجمعه‌سندن ، نه‌ده سائر حالاتدن وبالخاصه طوكمقدن اصلا قورقماز! سیاره‌مزك موجب فلاكی‌اولاجق حادثه: « مصادمه وحرارتدر ! »

.

. .

قیامتك آن‌وقوعنه كلنجه: بوبابده دخی برقاچ سوز سویلمك ایسترز شویله‌كه ؛ بر جرم سماوینك دیكریله مصادمه‌سی نتیجه‌سنده هر ایكیسنك دخی عمرلرینه خاتمه چكیله‌جكی آكلاشلمش ایسه‌ده ؛ بونك آن وقوعی حقنده فناً بر شی دینه‌مز ! علم هیئت یالكز « قنطوره‌س » برجنك « آلفا » نامنده‌كی ییلدیزی ایچون ١٦٠٠٠ سنه كبی برمدت تعیین ایده‌بیلمكده ایسه‌ده بو ثابته‌نك منظومه‌مزه وصولنه قدر استقامتنی تبدیل ایتمیه‌جكنه دائر الزده صاغلام بر سند بولنمدقدن بشقه ، بالعكس « وكل فی‌فلك یسبحون » آیت كریمه‌سی موجبنجه بونك دخی بر مركز اطرافنده وبر محرك اوزرنده دورایدیجی اولمسی لازم كلدیكندن بزه عدم‌وصولی قطعیدر. ذاتاً حضرت قرآن، آن قیامتك بیلنه‌میه‌جكنی

سویلدیكندن بوبابده الك‌اوفاق براحتمال‌ذكرینی بیله زائد بولورم . نته‌كیم :

سورهٔ اعرافك ؛ ١٨٧ نجی ، سورهٔ نجمك ٥٧ و ٥٨ نجی ، سورهٔ نازعاتك ٤٢ و ٤٤ نجی، سورهٔ احزابك ٦٣ نجی آیات جلیله‌لرنده ، آن قیامتی اللهدن‌بشقه‌سنك بیله‌میه‌جكی اخبارایدلمشدر.

فقط شایان دقتدركه جناب حق « آن » دن بحث ایدییور واونك بیلنه‌میه‌جكنی سویلیور ایكن بعض حادثات ذكر ایلیوركه بو حادثات مناسبتیله دوره تعیینی ممكن كبی كورونمكده‌در . اوده مثلا ارضك كاملاً صوغومادن اول مصادمه ایده‌جكی كبی شیلردر . شوحالده ارض ؛ بر میلیون سنه ظرفنده كاملاً مركزی آتشلردن محروم قاله‌جق ایسه ، قیامتك دخی اوحالده بو بر میلیون سنه‌دن اول وقوعبوله‌جغنی سویلیه‌بیلرز . محفلك ٤١ نجی نسخه‌سنده « شعرای یمانی » مقاله‌سنده‌كی اللی‌بیك سنه مسئله‌سی دخی بو میانده بلاتردد سویلنه‌بیلیر دوره‌در .

اركان حرب میرآلایلرندن

ع . عبدالرحمن

اسكی مصرلیلرك علمی

٣

علم هیئتك استناد ایتدیكی مسئله : ارضك شمسه اولان مسافه‌سیدركه بونك سایه‌سنده كرك منظومهٔ شمسی‌نك كرك معلومز اولان كائناتك ابعادینی بیلیورز. فی‌الحقیقه هیئتشناس بو مسافه‌یی واحد قیاسی اعتبار ایدر و بوراده یاپه‌جغی اوفاق بر خطا یوزندن بتون معلوماتی آلت اوست اولور. دیكر طرفدن اجرام سماویه‌نك كتله‌لرینی تعیین ایچون ینه مذكور واحد قیاسی‌یه مراجعت ایدر. اوحالده بو كمیتی نه‌قدر أیی تثبیت ایدرسه حادثات فلكیه‌نك

زمانتی او قدر قطعیتله اوكره‌نیر. بیوك بر انكلیز هیئتشناسنك دیدیكی كبی « سیاره‌مز ایله كونشك آره‌سنده‌كی مسافه‌نك تعیینی مسائل هیئیه‌نك الك مهمیدر » فقط حلی ده صوك درجه مشكلدر. زیرا درین حسابات یاپمق، تعبیر مشهوریله « قیلی قرق یارارجه‌سنه » چالیشمق لازمدر .

قارئلرمزه بو بابده برفكر ویرمكه چالیشه‌لم :

مسئله‌نك اساسی، شمسك (اختلاف منظر) ینی یعنی مركز شمسده بولنان برراصدك نصف قطر ارضی هانكی زاویه تحتنده كوردیكنی بولمقدن عبارتدر. قاعده‌سی سیاره‌مزك نصف‌قطری، رأسی قرص شمسك مركزی اولان بر مثلث تصور ایدیكز. ایشته رأسده‌كی زاویه‌یه فلكیون كونشك (اختلاف منظر) ی نامنی ویرمشلردر .

بو تعریفه كوره زاویه‌نك مساحه‌سی پك اوقدر مشكل دكلدر : نصف قطرك هر ایكی اوجندن، شمسك مركزینی ترصدایدن ایكی‌راصد بولندیغنی فرض ایده‌جك اولورسه‌ق بونلر موضوع بحث مثلثك قاعده‌سنه مجاور زاویه‌لری قولایلقله تعیین ایده‌بیلیرلر .

رأسده‌كی زاویه وبالنتیجه ارتفاع بسیط برمثلثات مسئله‌سی ایله الده ایدیلیر.

لكن راصدلریمزك بولدیغی ایكی زاویه‌نك مجموعی همان همان ایكی زاویهٔ قائمه اولدیغندن اختلاف‌منظر غایت اوفاق وطقوز ثانیه‌یه یاقیندر (*) . دیمك‌كه مثلثك قاعده‌سی ارتفاعنه نظراً كوچوكدر.

ارض اوزرنده بولنان بر مهندس، بر نقطه‌نك ممتنع‌الوصول اولان دیكر برنقطه‌یه مسافه‌سنی تعیین ایتمك ایسته‌دیكی زمان تعقیب ایلیه‌جكی اصول یوقاریده‌كینك عینیدر، یعنی بولندیغی نقطه‌دن كچن

(*) لاعلی‌التعیین برمثلثده اوچ زاویه‌نك مجموعی ایكی زاویهٔ قائمه اولدیغی براز هندسه اوقویانلرجه معلومدر.

وكال اهتمامله مساحه ایدیلن برخط مستقیمی انتخاب ایلرکه بو؛ مسافه‌سنی آرادیغی نقطه ایله حصوله کلن مثلثك قاعده‌سنی تشکیل ایلر. قاعده‌یه مجاور زاویه‌لری مساحه‌دن صوکره بسیط مثلثات دستورلریله مطلوب اولان مسافه‌یی بولور.

فقط مهندس ایله هیئت شناس آره‌سنده فرق واردر. برنجیسی، اولچدیکی قاعده، آرادیغی مسافه‌نك اونده بری اولدیغی زمان نتیجه‌یه قطعیتله واصل اوله‌جغندن امین دکلدر؛ دیکری ایسه مسافه‌نك $\frac{١}{١١,٠٠٠}$ الی $\frac{١}{١٢,٠٠٠}$ ی اولان قاعده ایله اکتفا ایتمك مجبوریتنده‌در. دیمك‌که هیئت شناس صوك درجه دقت واهتمامله حرکت ایده‌جکدر. زیرا الك اوفاق برخطا ـ ولو که بر قوس ثانیه‌سنك اونده بری اولسون ـ مسافه‌نك یوزده بر خطا ایله بولنمسنه سببیت ویرر. ثانیه‌نك اونده‌بری ٢٤٠ متروا وزاقدن کوریلن بر قیلك قالینلغی دیمکدر!..

اختلاف منظر شمسی‌یی [٨",٧٠] اوله‌رق قبول ایدرسه‌ك ـ که بومقدار حقیقته یاقیندر ـ ارض ایله شمس بیننده‌کی مسافه ایچون ١٤٩,٧٤١,٠٠٠ کیلومترو بولورز: بوراده $\frac{١}{٢}$ نسبتنده‌کی بر خطا تقریباً بیك کیلومترولق بر فرقه منجر اولور.

کوریلیور که ثانیه‌نك یوزده برینه قدر ایتمه‌مز لازمدر. لکن ایضاح ایتمکه چالیشدیغمز اصول ایله بوکا امکان یوقدر.

ایشته بوسببدندرکه پك اسکیدنبری بشقه وسائطه مراجعت اولنمشدر. یونان هیئت‌شناسی (آریستارخ) قمرك صفحاتنی تدقیق ایله شمسك پیکمزدن اون طقوز دفعه دها اوزاقده بولندیغنه قناعت حاصل ایتمش وقبول ایلدیکی ٩ میلیون کیلومترویی (قوپرنیق، بطلمیوس، تیخوبراخه) موافق بولمشلردی. (کپلر) ایسه بونی ٥٨ میلیونه چیقاردی. حقیقتدن چوق اوزاق اولمقله برابر کشف ایلدیکی قوانین مسئله‌یی حل ایتدیره‌جك وسائطی احضار ایتمشدی.

دیکر طرفدن (بود) نامنده بر آلمان راصدی، سیاراتك شمسه اولان مسافه‌لرینی مقایسه ایده‌رك برقانون اختیاری کشف ایله‌مشدرکه بوقانون تخمینی اوله‌رق سیاراتك مسافه‌لرینی بولمغه یاردیم ایدر: ارضك کونشه اولان مسافه‌سنی واحد اعتبار ایده‌جك اولورسه‌ق، مثلا مریخك مسافه‌سی (١,٥٢) عددی ایله کوستریله بیلیر. مریخك کونش ایله سیاره‌مزك استقامت مخرجه‌سی اوزرنده بولندیغی زمانلرده آره‌مزده‌کی فاصله واحد قیاسیمزك یوزده اللی ایکیسی اولورکه بونی مساحه ایتدیکمز تقدیرده واحد قیاسیمزی بولورز.

بونك ایچون مریخك بزه الك زیاده یاقلاشدیغی وقت اختلاف منظرینی تعیین ایلیه‌رك مسافه‌سنی الده ایده‌رز. ایشته ١٦٧٢ تاریخنده هیئت شناسلر بو اصولی تعقیب ایله شمسك مسافه‌سنی (١٣٨) میلیون کیلومترو تقدیر ایتمشلردی. فقط بولدقلری اختلاف منظرده ثانیه‌نك $\frac{٧}{١٠}$ ی قدر بر خطا موجوددی. ثانیه‌نك $\frac{١}{١٠}$ ی ایسه برمیلیون کیلومترولق بر یاکلیشه سببیت ویره‌بیلیردی.

مؤخراً انکلیز هیئت‌شناسی (هالله‌ی) سیارات سفلیه‌نك، یعنی عطارد ایله زهره‌نك قرص شمسدن مروری اوزرینه مبتنی براصول کشف ایتمشدی‌که فلکیون بونك سایه‌سنده حقیقته تقرب ایده‌جکلرینه ذاهب اولمشلردی. مع الاسف رصداتدن استخراج اولنان نتایج یکدیکرینه توافق ایتمه‌یوردی.

اون طقوزنجی عصرك نهایتنده تکرار مریخ و سیارات صغیره‌دن استفاده اولنمق دوشونولدی. (ئه‌روس) نامی ویریلان وارضه الك زیاده یاقلاشان (تقریباً یکرمی میلیون کیلومترو) بر اوفاق سیاره ١٨ نیسان ١٨٩٨ تاریخنده کشف ایدیلنجه دنیاده موجود رصدخانه‌لردن یکرمی دردی سیاره‌یی ١٩٠٠

ـ١٩٠١ سنه‌سنده ترصد ایتدی. اوزون تدقیقاتدن صکره ـ ازان جمله ١٠,٨٠٠ کسور فوطوغراف قلیشه‌سی تدقیق ایدلمشدی ـ اختلاف منظر شمس [٨",٨٠٦] قبول اولنمشدی که ینه بونده ثانیه‌نك بیکده‌دردی قدر برخطا موجوددی. ارضك شمسه اولان مسافه‌سی بالنتیجه ١٤٩,٤٠٠,٠٠٠ کیلومترو اوله‌رق بولندی. یتمش بیك کیلومترو فرق واردی.

١٩٣١ سنه‌سنده (ئه‌روس) تکرار ارضه یاقلاشدیغی زمان بو یاکلیشك ١٧٠٠ کیلومترویه تنزیل ایدیله‌جکی امید اولونیور.

اهرام کبیرك ارتفاعنی برمیلیون ایله ضرب ایدرسه‌ك سیاره‌مزك کونشه اولان مسافه‌سنی بولورز: ١٤٨,٢٠٨,٠٠٠ کیلومترو. شبهه‌سز بومسافه تقریبی اولمقله برابر، ١٨٦٠ تاریخنده هیئتشناسلرك حساب ایتدکاری ١٥٤ میلیون کیلومترودن دها طوغریدر. عصرلردنبری اقوام متمدنه عالملری صرف علم هیئتك الك مهم مسئله‌سنی حل ایچون بر چوق مصارف اختیار ایتدکلری کبی حیاتلرینی تهلکه‌یه قویمشلردی. نه قدر غریبدرکه آرادقلری واحد قیاسی اهرام کبیرك اوزرنده موجوددی. آنجق آبده‌نك ابعادینك کیزله‌دیکی معلوماتی اکلامق لازمدی.

(پیاچی شمیت) و (جون هرشل) ك تدقیقاتی ایله ثابت اولمشدرکه مصرلی عالملرك فلکیاته عائد معلوماتی هیچ‌ده شایان استخفاف دکلدی. مثلا اهرام کبیرك مدخلی او دوره‌کی قطب یلدیزینه متوجهدی.

فقط تاریخشناسلر بوکا شدتله اعتراض ایدییور و دییورلرکه:

« اسکی مصرلیلرجه نه محیط دائره‌نك قطره اولان نسبتی، نه‌ده (پی) عددی معلوم دکلدی. اونلر ارضك شکلنی، بیوکلکنی، سیاره‌مزك کونشه اولان مسافه‌سنی بیلمدکلری کبی قطب یلدیزنده بحث ایتمه‌مشلردر. اهرام کبیرك اوزرینه تثبیت ایدلدیکی ظن اولنان کشفیاتی عصر اخیرك عالملری میدانه کتیرمشلردر ».

فی الحقیقه قرون اولی مدنیتنه دائر بیلدکلریمز بزی بو دوشونجه‌یه سوق ایدییورسه‌ده اهرام کبیرك افشاآتی قارشوسنده تبدیل فکر ایتمك مجبوریتنده‌یز. مصرلی وکلدانی عالملر علم هیئته فوق العاده اهمیت ویره‌رك اونی بر احتیاج حالنه قویمشلردی. بو احتیاجك تحت تأثیرنده حادثات فلکیه‌یی دها ایی تدقیق ایتمشلر وبر چوق حقایقه مطلع اولمشلردر. مثلا خسوف وکسوفلری وقتندن اول خبرویره‌جك، سیاراتك حرکاتنی تثبیت ایده‌جك قدر معلومات صاحبی بولنمشلردر.

بو وضعیت قارشیسنده فرعونلرك معظم آبده‌سنه آرتق بر مزار دییه‌میه‌جکمز کبی اسکی مصرلیلرك‌ده ظن ایتدیکمز قدر جاهل اولمدیغنی تصدیق ایتمك مجبوریتنده‌یز.

سعدی

حبشستانه دائر

ماضیسی و حالی حقنده قیصه بر تدقیق

٤

مأخذ آنسیقلوپه‌دیك بر اثردر. بناءً علیه علمی قیمتی حائز اولماسی لازم کلیر. صولاق احمدك طوب وتوفکیله شهرلری ـ کتابك تعبیریله ـ قان وآتش ایچنده بیراقدقدن صکره مملکتك یبانجیسی اولان ٤٠٠ پورتکیزلی‌یه مغلوب اولماسی ممکناته نه‌درجه موافقدر؟ دوشونك فرانسه‌یی. حبشستان فرانسه‌دن دها بویوك. بویله برمملکتی براردو، طوب وتوفنکله قان وآتشه بولویور وبویله براردو صوکره ٤٠٠ پورتکیزلی‌یه مغلوب اولیور، یعنی ٤٠٠ کیشی فرانسه‌دن بویوك برمملکتی دشمندن تطهیر ایدییور.

بوكا نه دیه‌لم : بر عسكری متخصصه صورسه‌ق عجبا اون آلتنجی عصرده بویله یولسز ، ایزسز بر مملكتی درت‌یوزبیك عسكر تطهیر ایده‌بیلیرمیدی؟

ینه كوریبورزكه اون دوقوزنجی عصراورته‌لرنده مسند وموقعلری مسلمانلره ویرن بر(رآس آلی) وار . آلی فرانسزجه Ali یازلدیغنه كوره علی اولماسی احتمالی‌ده موجوددر . بلكه بونجاشی مسلمان ایدی و اسمی علی ایدی‌ده حكمدارلرك محقق خرستیان اولماسی مجبوریتندن ایشی علنیته وورمیوردی. برقاچ سنه اول استانبول مجموعه‌لرنده رسمیله برابر اسلامیتی قبول ایدن نجاشی منه‌لیك حضرتلرنی كوریبوردق . مادام‌كه برنجاشی رسماً خرستیان اولمق مجبوریتنده‌در. منه‌لیك حضرتلری نصل مسلمان‌اولمشلردر؟ بوكون تخته‌كچن منه‌لیكك قیزی خرستیان دیننده‌در .

بو آنسیقلوپه‌دیك جغرافیا ١٨٨٥ ده‌باصیلمشدر. اوزماندنبری نه اولمش ؟ ایلك مبحثده آز چوق معلومات بولنیور . ١٨٨٥ دنبری سیاحلر، سیاسی ویا علمی هیئتلر ، سفیرلر ، تجارلر ، میسیونرلر آسایشی بركمال اولان حبشستانه كیدوب كلمشلر ویا اوراده یرلشمشلردر . بوكونكی حاله دائر بلكه‌ده تعصبی غیجیقلامق ایچون بر فرانسز پاپاسی باقك نه دیبور :

« آفریقاده اسلامیت ، میسیونرلری یأس ونومیدی‌یه دوشورن برحال ایله ایلرله‌مكده دوام ایدییور . قتولیك الهیاتی لغات كتابنده آفریقانك‌دینی خریطه‌سنی چیزركن پاپاس لورووا اسلامك بوتون آفریقا شمالی جیبوتیدن تقریباً داقاره Dakar قدر اوزانان خیالی بر خطه قدر اشغال ایتدیكنی كوسترمكده‌در . بوتون بو خط بونجه دینی مركزلر تكثر ایتمكده ویا تشكیل ایدلمكده وبومركزلردن قرآن حامللری مهتدیلر اطرافه حركت ایتمكده‌درلر . بو حركته برسد چكمكه‌موفق اولامازسه‌ق مسلمانلق،اكثریتله‌قرآن ایچون‌قولای‌برشكاراولان،دیندن‌تماميله‌بی‌بهره‌خلقله مسكون جنوبه دوغرو ییلاجق. هركسه عیاندركه مسلمان ، اوروپالینك ، بالخاصه قتولیكلكی تمثیل ایدن فرانسزك آمانسز دشمنیدر . دیكر جهتله بوتون آفریقا مستملكه امپراطورلغمز بو واسع اسلام طوپراقلرنده بولندیغندن بالنتیجه بوتون بوامپراطورلغك بركون‌كلوب تهدیدوتهلكه‌قارشینده قالماسی احتمالی واردر . حال‌بوكه حبشستان اسلامه قارشی واسع بر ممانعت حركتی ایچون صورت مخصوصه‌ده وضع‌ایدلمش كیبدر. اولا اسلام‌مناطقك حدودنده بولنیور . تحقق و ثبوت بولمشدركه بوضلالتك (یعنی اسلامیتك) چوقدنبری تأسس ایتدیكی مملكتلرده تعصب دها پك چوق وبالنتیجه طریق استقامته دعوت (یعنی دین ده‌كیشدیرتمه) پك كوچدر ؛ حال‌بوكه اسلامك هنوز كیردیكی یرلرده دها فضله موفقیت امید ایدیله‌بیلیر .

دیكر ایكنجی برسبب‌ده حبشستانك اسلامیته دائما مساعد و مستعد بولنماسیدر . تاریخ هلالله صلیبك‌مجادله‌سندن عبارتدر دیه‌ده‌خلاصه‌ایدیله‌بیلیر. اوراده‌بولنان‌برقاچ‌میلیونmon0physites قتولیكلكه عودت ایتسه‌لر ایفا و اكمال ایده‌جكمز اثر ایچون چوق‌ایی واسطه‌لر تشكیل‌ایده‌جكلردر. اوروپالیلر، بالخاصه‌فرانسزلرك داخلی‌نفوذی‌سایه‌سنده بوایشمز پك قولایلاشمش اولیور . هرنه‌قدر بو (یعنی اوروپالیلرك دخولی) بعضاً اخلاق (؟) جهتنده نقصان ایسه‌ده اساس اعتباریله قتولیك مدنیتی كتیرمكده‌در . بونفوذ حركتی حبشستانك جمعیت اقوامه كیرمه‌سیله دهازیاده‌تأییدایده‌جكدر. مناسبات سیاسیه وتجاریه پك آز طانینان وچوق دفعه‌ناحق

یره بهتان و افترایه اوغرایان حبش ملتنك ذهنیتنی ده‌كیشدیره‌جكدر .

پك لازم اولان بوجهادك (قتولیك‌جهادینك) باشلانغجی اولمق اوزره مونسنیور ژاروصو میسیونرلردن برنی حبش پایتختنده مریم آنا‌ایچون ملی بركلیسه انشاسنه مأمور ایتمشدر. نیتی‌ضلالتده پویان‌خرستیان حبشیلرك‌دوغری‌دینه‌عودتنی تعجیل ایتمك وعینی زمانده اسلامیتك توسع و ترقیسنه مانع اولاجق یكی قتولیك پاپاسلری یتشدیرمكدر.»

رشید مظهر

جامع ازهر

[٥٥ نجی نسخه‌دن مابعد]

طلبه مسكنلری

محفلك ٥٤ نجی نسخه‌سنده‌كی بیانمز وجهله الك‌اول‌ازهر طلبه‌سنه‌مسكن تاسیس‌ایدن فاطمیلردن (العزیز بالله) در . بوندن صوكرا امرا و وزرا و تورك ، مغربی و مصرلی ارباب ثروتدن اولوب حمیت دینیه اصحابندن بولونان برچوق ذوات كرام، ازهرك اعمارو توسیعی خصوصنده مسابقه‌ایدرجه‌سنه فداكارلقده بولونمشلردركه الحالة‌هذه‌بوكون‌ازهرده هر طائفه‌یه مخصوص اولان (رواق) لر بو ذوات كرامك مآثر مبروكه‌سیدر . « رواق : ینه محفلك ٥٥ نجی نسخه‌سنده‌كی بیانمز وجهله هرطائفه‌ایچون تخصیص اولنمش مدرسه دیمكدر». بو رواقلر ازهر جامعنه متصل و داخلنده‌در . هر رواقده لوازمات ضروریه‌دن اولان غسلخانه ، یمكخانه و سائره موجود اولدیغندن طلبه ازهردن چیقمغه نادراً لزوم كورورلر .

بناءً‌علیه اكثروقتلرنی ازهرك داخلنده‌امرار ایده‌رك بتون فكر و سعی وغیرتلرنی آنجق‌درسه حصر ایدرلر. علوم و فنون تحصیلندن باشقه برشی ایله مشغول اولمازلر.

بو رواقلرك تأسیسی ، هر طرفدن طلبه‌لرك كلوب غربت حیاتنی سهولتله كچیرمه‌لرینه بیوك بر وسیله اولمشدر. زیرا هررواقه‌اهل خیرطرفندن یاپیلان اوقافك واردانندن طلبه‌سنه ضرورتی دفع ایده‌جك قدر پاره صرف اولونور.

ازهر، دنیانك هركوشه‌سنده‌كی بلاد اسلامیه افراد وجماعاتنك اجتماع وتعارفنه و بینلرنده تآخی حصولنه‌ده سبب اولمشدر .

بر تورك بر تونسلی، بر چركسك بر هندلی، بر سودانلینك برافغانلی، برحبشلینك برمراكشلی، بر جاوه‌لینك بر مصرلی، بر جزائرلینك بر شاملی یاننده دوشوب قالقمالری بینلرنده الفت، عادت و مملكت تخالفی حسبیله تباعداولدیغی حالده‌تحصیل علوم و تنویر افكاره بالاشتراك سعی ایتمه‌لری آنجق رابطهٔ دینیه سایه‌سنده‌در . بو مختلف افرادی كورورسكزكه بر قابدن یمك ییرلر و برقوپادن صو ایچرلر و بر خواجه‌نك تدریسندن فكرلرنی تنویر ایدرلر. شویله‌كه : بونلرك جمله‌سی بر عائله تشكیل ایتمش ظن ایدرسكز.

ازهرده اولان رواقلرك بیانی :

عموم رواقلر ایكی قسمه آیریلیر. برنجی قسمی مصرلیلره مخصوصدر. بونكده عددی اون ایكی‌یه بالغدر. (١) صعایده رواقی « صعایده رواقی مصر-القاهره‌نك جنوبنده واقع اولان سنجاقلره (وجه قبلی) ویاخود (صعید) دیرلر. بو رواق؛ اسیوط ، سهاج، قنا، اسوان سنجاقلری اهالیسندن ازهره كلن طلبه‌یه مخصوصدر.

(٢) بحیره رواقی: بوده مصرالقاهره‌نك شمال غربیسنده واقع‌بحیره‌اسمنده‌اولان‌سنجاق‌اهالیسندن كلن طلبه‌یه مخصوصدر.

(٣) رفيمه‌رواقى(٤)طيبرسيه‌رواقى(٥)ابتغاويه رواق (٦) حنفيه رواقى (٧) فشنيه رواقى (٨)ابن معمر رواقى (٩) شراقوه رواقى (١٠)حنابله‌رواقى (١١) عباسى رواقى : بونك اصلى متعدد رواق ايمش ـ اسبق مصر خديوى عباس حلمى پاشانك زمان خديويتنده توحيداً و تجديداً بنا ايديلمش بناءً عليه (عباسى رواقى) تسميه اولنمش .

(١٢) كورلررواقى: بونك‌اسمى(زاوية‌العميان) در. بو رواق ، كورلره مخصوص اولوب طلبه‌سنك شيخى‌ده كنديلرى كبى كور اولمق لازمدر.

مصر رواقلرينه ملحق بر طاقم (حاره) لر واردر (حاره : رواق كبيدر. يالكز ياتاجق يرى يوقدر). بونلرده بشابشه، سليمانيه،زراقنه، تقاروه، بجرميه، عفيفى، مناحره، ممشاء جيزاويه ، جوهريه، زهار، شاويه، اجاهره، واطشيه حاره‌لريدر .

ايكنجى‌قسم: مصر اهاليسنك غيرى سائر بلاد اسلاميه طلبه‌سنه‌مخصوص رواقلردر. بونلرك‌عددى اون آلتيدر . (١) حجاز اهاليسى ايچون الحرمين الشريفين رواقى (٢) سودان مقاطعه‌لرندن دارفور اهاليسندن كلن طلبه ايچون دكارنه دارفور رواقى. (٣) شام اهاليسى ايچون شام رواقى (٤) جاوه و جاوه‌يه مجاور آطه‌لر اهاليسى ايچون جاوه رواقى (٥) افغانستان اهاليسندن كلن طلبه‌يه مخصوص سليمانيه رواقى (٦) مراكش، جزائر، تونس ، طرابلس اهاليسندن كلن طلبه‌يه مخصوص مغاربه رواقى (٧) سودان مقاطعه‌لرندن سنار مقاطعه‌سى اهاليسندن كلن طلبه‌يه مخصوص سناريه رواقى (٨) توركلره مخصوص تورك رواقى (٩) سودان مقاطعه‌لرندن بورنومقاطعه‌سى اهاليسندن كلن‌طلبه‌يه مخصوص دكارنه برناويه رواقى (١٠) حبشستان اسلاملرندن كلن طلبه‌يه مخصوص جبرت رواقى (١١) يمن و حضر موت اهاليسندن كلن طلبه‌يه مخصوص يمن رواقى (١٢) كردستاندن كلن‌طلبه‌لره مخصوص اكراد رواقى (١٣) هندستاندن‌كلن‌طلبه‌يه مخصوص هنود رواقى (١٤) بغداد و ملحقاتندن كلن طلبه‌لره مخصوص بغداديه رواقى (١٥)سودان مقاطعه‌لرندن صليح مقاطعه‌سندن كلن طلبه‌يه مخصوص دكارنه صليح رواقى (١٦) سودان ايله مصر حدودى‌بيننده واقع‌اولان برر مقاطعه‌سندن كلن طلبه‌لره مخصوص برابره رواقى .

عجمستان اهاليسى شيعى مذهبنده اولدقلرندن اونلرك ازهرده رواقلرى يوقدر .

بو رواقلر ايچنده اوطه‌لرى ووارداتى حسبيله الك بيوك و زنكين اولان تورك ، صوكره مغاربه ، ودها صوكره شام رواقى‌در. يالكز بزم تورك‌رواقى، اهلى اولميان بر طاقم يابانجى اللره دوشمش و بو يوزدن سوء تصرفاته دوچار اولمشدى. لله‌الحمدوالمنه او اللردن قورتاريلير كبى اولدى. اونكله برابر دها قورقومز واردر .

ازهرك خارجنده طلبه‌يه مسكن اوله‌جق مدرسه‌لر انجق توركلر ايله مصرليلره مخصوصدر . مصرليلر ايچون‌شيخون وسلطان حسن‌مدرسه‌لرى واردر . توركلر ايچون ايسه سلطان محمود ثانى و محمد بك ابوالذهب و سوق‌السلاح مدرسه‌لرى واردر. بونلرك ايچنده الك‌كوزه‌لى محمدبك ابوالذهب مدرسه‌سيدر .

ازهر شريفدن

قونيه‌لى على ذكى

محفل ادبى :

ايكى مرشدعاليقدرك سانحهٔغراسنى‌مشق‌اتخاذايده‌رك‌يازديغم

غزل

باغليدر رشتهٔ اسرار كوكلدن كوكله ،
نه‌لر افهام ايدر ابرار كوكلندن كوكله .

حالت غشى ايله قالدقجه لسانلر خاموش
عكس ايدر غلغل اذكار كوكلدن كوكله .
كاه آقار دامن عشاقه حرارتله ، كهى
دوكولور اشك درربار كوكلدن كوكله .
اويله مستان خرابزكه بز آغلاركن‌ده
ايده‌رز نشوه‌لر ايثار كوكلدن كوكله .
باشقه‌در بزمزك فيضى ، اوجوششكهده
منتقل بيك يم زخّار كوكلدن كوكله .
بر ضيادر كه ميانده‌در آينه‌لرك
منعكس طلعت دلدار كوكلدن كوكله .
ويردى مولا بزه بيكلرجه مقدس كعبه
اوچارز شوق ايله هربار كوكلدن كوكله .

ازمير توقادى زاده

شكيب

استاد نزيه شكيب بك‌افنديك برغزلنه

نظيره

اولورسك بزم انسا انسه واصل رهبرك وارسه
كوررسك شاهد معنايى چشم انورك وارسه
اولور جبريل تكتاز خرد حيران پروازك
شعاع آفتاب عشق حقدن شهپرك وارسه
بوعشرتكاه معناده ايچرسك پرتو توحيد
ألكده نور چشمكدن ياپيلمش ساغرك وارسه
ايدرسك آسمان لايزال عشقى جولانكاه
درون سينه‌ده تابان اولان براخترك وارسه
آليرسك قبضهٔ تسخيريكه دنيا وعقبايى
فيوضات الٓهيدن مجهّز لشكرك وارسه
سوادن سينهٔ بى كينه‌يى تطهيره همت قيل
اولور كوكلكده‌مهمان خسرو خوبان يرك‌وارسه
ميان سكه پوشانه اولورسه‌ك صدقله داخل
كوررسك ذات مولانايى مولا كوزلرك وارسه

مولوى بنده‌سى

عبدالباقى

محترم استاديمك شرقيسنه ناچيز

برنظيره

رؤياده‌كى بروعد وصالكله اوياندم
ظلم ايتمكه كلدك ينه آغوشمه صاندم
صوك لمعهٔ اميد ايله اطرافى آراندم
هجرانلى شبك رنك ظلاميله بوياندم
چوق كوز ياشى دوكدم ستم هجر ايله ياندم.

روحم بيله كچمشده‌كى اذواقى دوشوندى
صوك بوسه‌ده‌كى ياسلى خيالانه بوروندى .
هب بوكسه‌لرك حسن الٓهيكه سوروندى
بيلمم‌كه جمالك ينه ظالمى كوروندى
چوق كوزياشى دوكدم، ستم هجر ايله ياندم.

اوده‌مشلى خواجه زاده

م . معمر

معمر افندى اوغلمز، براخطارده بولونيور ، كچن نسخه‌ده مندرج :

هجران كيجه‌سى يادك ايله چوق اويالاندم

شرقيسنك ايكنجى بندنده‌كى (كوروندى)قافيه‌سنك تكرر ايتمش اولديغنى بيلديريوردى . تدقيق ايتدم ؛ حقيقةً اويله اولمش . معمر افندى ايچين :

طرفه شاكردى‌كه درسى ميدهد استاد را

تقديرشكران آميزنده بولوندم. شرقينك اوبنديى‌ده شويله‌جه ده‌كيشديردم :

بيدار ايدى چشمم‌كه جهان نوره بوروندى
كوك قبه‌نك آويزه‌لرى تيتره‌دى ، سوندى
عالم آچيلوب ساحهٔ اميدمه دوندى
نوللر آراسندن كونشك وجهى كوروندى
ياقدم اوكا .. لكن سنى‌صاندم ، سنى آندم

طاهرالمولوى

آثاو منتشره :

سيماونه قاضيسى اوغلى

شيخ بدرالدين

دارالفنون الٓهيات‌فاكولته‌سى تاريخ كلام‌مدرسى شرف‌الدين افندى طرفندن بو نام ايله بر اثر نشر ايديلمشدر .

٢٥ و پوسته اجرتیله ٣٥ غروشه صاتیلان بو اثر، شیخ بدرالدینك مولدی، حیاتی، آثاری و افكاری حقنده غایت مهم تتبعات وتدقیقاتی حاویدر. مؤلفنی تبریك ومطالعه‌سنی توصیه‌ایده‌رز.

قارئین كرامه

محفل مجموعه‌سی، بتوفیقه تعالی بو نسخه ایله بشنجی جلدینی اكمال ایدیبور. ان شاءالله ٦١ نجی نسخه ایله‌ده جلد سادسه باشلایه‌جقدر.

شو حالده ٤٩دن اعتباراً سنه‌لك، ٥٦دن ابتداءً آلتی آیلق آبونه اولانلرك مدتی ختام بولمشدر.

مجموعه‌نك مندرجات اعتباریله ـ اكملیتنه‌دیمه‌یه‌لم ـ مكملیتنه اداره‌جه نه‌قدر چالیشیلدیغنی محترم قارئلرمز لطفاً تقدیر ایدرلر صانیرز.

صحائف مرتبه‌سنك تزییدی، مندرجات مهمه‌سنك تنویعی صورتیله محفلی بحق نافع وعلمی بر مجموعه حالنه كتیرمه‌یی دوشونمكدن خالی قالمیورز. فقط تصور ایتدیكمز تكمله طوغرو ایلرله‌یه‌بیلمك ایچین دواملی قارئلرمزدن، خصوصیله آبونه‌لرمزدن معاونت بكلیورز.

معاونت كلمه‌سنك یاكلیش آكلاشیلماماسی، یاخود مبهم تلقی اولونماماسی ایچین‌ده دیبورزكه: كچن سنه‌لره عائد حسابلرینی ـ احتمال مشغولیت الجاسیله ـ هنوز تسویه ایتمه‌مش اولانلر تأدیه لطفنده بولونسونلر. مجموعه‌نك دوام ارسالنی ایسته‌ینلرده توجهلرینی یكی سنه آبونه بدلنك كوندریلمه‌سیله ابراز بویورسونلر. حقلی بر سوزك حقشناس اولانلرده آجی بر تأثیر براقمایه‌جغی طبیعیدر. بناءً علیه معروضاتمزك قارئین محترمه عندنده تزاكتسزلك صاییلمایه‌جغنی اومویورز.

بشنجی جلدك فهرستی

ا

استانبول — مطبعهٔ عامره | محفل مدير مسئولى : طاهر المولوى

عدد : ٦١ جلد : ٦ دينى، علمى، ادبى، اجتماعى ذى القعده ١٣٤٣

محفل

ذى القعده ٣٣٨

مجموعهٔ اسلاميه‌سى

ادارهخانه‌سى : باب عاليده (يكى توركيه) مطبعه‌سى فوقنده‌كى دائرهٔ مخصوصه

مركز توزيعى : باب عالى جاده‌سنده (اتحاد تجارت) كتبخانه‌سى ايله (يكى توركيه) مطبعه‌سى

صاحبى ، مديرى ، محررى :

شرائط تحرير :

اسلامك نفعنه خادم يازيلر مع التشكر قبول ونشر اولونور . يازانك شخصيتى دكل، يازينك ماهيتى نظر دقته آلنير . كونده‌ريله‌جك آثار اوقوناقلى ومختصرجه يازلمش اولماليدر . كلن يازيلردن شايان قبول اوروولنلر تاريخ سيراسيله درج ايديلير .

شرائط اشترا :

هر سنه‌نك برنجى وايكنجى آلتى آيلغندن اعتباراً آبونه قيد اولونور . سنه‌لكى : اون ايكى نسخه اولمق اوزره پوسته اجرتيله برابر (١٠٠)، آلتى آيلغى (٥٠) غروشدر . ممالك اجنبيه ايچين ٥٠ و ٣٠ غروش علاوه‌سى لازمدر .

مندرجات :

افادهٔ مخصوصه

بسم الله وبحمده والصلاة على رسوله وعبده

اى ضياء الحق حسام الدين بسى
ميل مى جوشد بقسم سادسى

« اى حقك ضياسى اولان حسام الدين ! آلتنجى قسم ايچين بنده چوق ميل پيدا اولويور » آنلده بولونان بو بيت، (مثنوىٔ شريف) ك جلد سادسنده‌كى ابياتك فاتحه‌سيدر . مخاطب اولان (ضياء الحق حسام الدين) ايسه مثنوينك كاتبى وقائل مثنوينك جانشينى اولان حسام الدين چلبى افندى حضرتلريدر .

محفل مجموعه‌سى‌ده بتوفيقه تعالى بو نسخه ايله آلتنجى سنه نشرياتنه ابتدار ايله‌ديكندن بسمله، حمدله وصلوله‌دن صوكرا تبركاً اوبيت شريف ايله سوزه باشلامايى مناسب كوردم .

دواملى قارئلريمزك معلوميدركه : محفلك ايلك

نسخه‌سى : ١٠ غروشدر

نسخه‌سی ٣٣٨ ذی‌القعده‌سنده ، بشنجی جلدك خاتمه‌سنی تشکیل ایله‌ین آلتمشنجی نسخه‌سی‌ده ٣٤٣ شوالنده نشر اولونمش، وجوده کان مجلدات ایسه مندرجاتنك فوائدعلمیه‌سی طولاییسیله (پنج گنج) دینه‌بیله‌جك بر درجه‌ده بولونمشدر .

بلکه جلد سادس‌ده اولکیلره لاحقهٔ فائقه اولور وحضرت مولی‌العاشقینك :

شش جهت‌را نورده زین شش صحف
کی یطوف حوله من لم یطف

تمنیسی ظهور ایدر .

تحدیث نعمت قبیلندن عرض ایتدیکم بو سوزلردن بنم حصه‌مه اصابت ایله‌یه‌جك اولان ، آنجاق محفلك تأسیسی و جانسپارانه بر غیرتله ادامه‌سی افتخاریدر . یوقسه شرف اصلی ، او مجلداتك مندرجات نافعه‌سنی املا ایله‌مش اولان ذوات فاضله‌یه عائددر .

بونی پك صمیمی اولارق اعتراف ایله برابر شیمدی‌یه قدر محفلك معاونت تحریریه‌سنده بولونان ذوات کرامه تشکرات متدارانه‌می تقدیم ایدەر ، بوفضیلتلی وحمیتلی ارباب معارفك یاردیمندن مجموعه‌نك کماکان مستفید اولاجغنی‌ده اومارم .

. . .

کچن نسخه‌ده سویله‌نیلدیکی وبرآز اول تکرار ایدیلدیکی وجهله محفل، آلتنجی جلدینه ابتدار ایله‌مش و ٤٩ نجی نومروده اعتباراً سنه‌لك، ٥٦ نجی‌دن ابتداءً آلتی آیلق آبونه اولانلرك مدتی ختام بولمشدر .

مجلدات سابقه‌ده کورولن تدریجی تکاملك انشاءالله بو جلدده کوستریله‌سی‌ده اداره‌جه مصممدر . فقط عبدعاجز ، قولیاتدن زیاده فعلیات طرفداری اولدیغم و بر چوق وعدلرده بولونوب‌ده اونلری انجاز ایده‌مه‌مه‌یی شارلاتانلق صایدیغم ایچین بوجلدك مندرجاتنده شویله تکمل وبویولده تنوع ارائه ایدیله‌جکدر دیه شیمدیدن اوزون بویلو صایوب دوکمه‌یه‌جکم . شوقدر سویله‌یه‌جکم‌که مجموعه‌ده تکامل کورولمه‌سی ، هرشیدن اول اوکا رغبت کوستریلمه‌سیله ممکن اولابیلیر . بناءً علیه دائمی قارئلریمزك کچن ویوسنه‌لره عائد آبونه بدلاتی تأدیه خصوصنه همت و مسارعتلری محفل اداره‌سی ایچین شوق وغیرته وسیله تشکیل ایده‌جکدر . بزم نزا کتمزه قارشی لاقیدیلرینی محافظه ایله‌ینلرك ، دوام ارسالاتی آرزو ایتمدکلرینی بیلدیرمه‌لری‌ده هیچ اولمازسه پوسته مصارفنی تنقیصه مدار اولاجقدر .

درخانه اکر کس است یك حرف بس است

طاهرالمولوی

محفل علمی :

تفسیرلر – مفسرلر

تفسیر بالدرایه‌نك سکزنجی مرتبه‌سی

آیات وسورك مناسباتی خصوصنی تدقیق مرتبه‌سیدر

آیات و سورك آرالرنده‌کی مناسباتك لزوم وجودینه قائل اولانلرله انکار ایدنلر آراسنده خیلی قیل وقال وقوع بولمش ، (عزالدین بن عبدالسلام) ایله متأخرین مفسریندن (صدیق بهادرخان) بونلرك هر ایکیسی « مختلف اغراض ومتنوع اسباب اوزرینه نازل اولان آیات آراسنده مناسبت آرامق بیهوده تکلفدن عبارتدر، دیمشلرسه‌ده مناسبته قائل اولان جمهوره کوره آیات شریفه حسب‌الوقایع نازل وحسب‌الحکمه مرتب اولارق نازل اولمشدر . فخر رازی‌که تفسیرینك هیچ بر یرنده مناسبت درمیان ایتمه‌دن کچمز، او دییورکه:

لطائف قرآنیه‌نك پك‌چوغی ترتیب آیاته مودوعدر. اونی انکار، مزایای قرآنیه‌دن تعامیدر. بوکا بناءً بو بابده اولا تشمیر ساق ایدن و ٨٠٠ تاریخنده وفات ایله‌ین (برهان‌الدین‌البقاعی) ذکرکه مشارالیه (نظم‌الدرر فی تناسب‌السور) نامنده پك مهم بر اثر میدانه قویه‌رق عالمی خشنود ایتمشدر . اونی متعاقباً ینه اونك ایله معاصر بولونان سیوطی مرحومده (تناسق‌الدرر فی‌تناسب‌الآی والسور) نام اثرینی میدانه قویمشدر .

صدیق بهادر خان ایسه تفسیرنده بقاعی‌یه هجوم ایدییور و سلاح اولمق اوزره آیاتك حسب‌الوقایع المختلفه نازل اولدیغنی درمیان و ذیل اولمق اوزره امرئ‌القیسك مختلف مقصدلرله یازدیغی قصائد آراسنده مناسبت آرامغه بکزه‌تەرك زادفی‌الطنبور نغمة اخری مثلنجه بویوك بر پوط قیرییور . حال بوکه حسب‌الوقایع نازل اولان آیات جلیله‌یی جناب جبریل کتیردکجه هانکی سوره‌نك نره‌سنه، هانکی آیتك یازیلاجغنی‌ده بیلدیریر و شو صورتله ترتیب آیات توقیفی بر صورتده وجود بولوردی . بناءً علیه تنزیل آیاتده مناسبت آرایوب ترتیبلرنده مناسبت آرامامق بویوك منطقسزلقدر .

شعر

والنجم تستصغر الابصار صورته
والذنب للطرف لا للنجم فی‌الصغر

تفسیر بالدرایه‌نك طقوزنجی مرتبه‌سی

تعارضات موهومه‌نك ازاله‌سیدر

علوم قرآنیه‌ده اختصاصدن وقتنی قیصقانان، شیوهٔ اسالیب قرآنیه‌یه بیکانه بولوندقلری جهتله قرآنك بعض آیاتی آراسنده مختلف اسباب طولاییسیله کوزوکن تخالفات صوریه‌یی حقیقی تخالف ظن ایدرلرده کیمی ، مستشرقلرك یاپدقلری کبی ؛ ایشته قرآن قرآن دییه وجوه اعجازك بر مجموعهٔ بدیع‌البیانی اولمق اوزره کوستردیککز کتابك آیاتی آراسنده پك‌چوق تعارضلر واردر ! دیه‌رك بایغاره‌لر قوپاریرلر ، کیمی‌ده ساده دلك و بو خصوصده عدم وقوف وقلت توغل سببیله شك و اضطراب ایچنده قیورانیرلر . حال بوکه عمرینك زکن مهمی تعقیب اسالیب قرآنیه وتدریب تراکیب فرقانیه‌ده سوه سوه کچیرمش اولانلر بو کبی اختلافاتك موهوم اولدیغنی بروجه زیر بالوجوه استدلال ایله میدانه چیقاره‌رق معترضینه طاش یوتدورورلر .

برنجی نمونه — قرآنك خلقت آدمه متعلق آیاتی آراسنده، مثلا کیمیسنده طوپراقدن، کیمیسنده اوزون‌مدت صویه مجاورتی حسبیله قوقش چاموردن [من حمأ مسنون] دیکرنده یاپیشقان چاموردن [من طین لازب] اوبرنده‌ده اجزاء ارضیه ایله مخلوط بولونمایان خالص چاموردن [من سلالة من طین] دها اوبرنده آتشده پیشیریلمش دستی مقوله‌سی کبی طوقوندقده سس ویرن قورومش چاموردن [من صلصال] خلق اولوندیغنه دائر بیاناته تصادف اولونیورکه بویله یالکز خلقت آدم مسئله‌سنده بر قاچ درلو تخالفات موهومه قارشیسنده بولونانلرك یاصیحهٔ اعتراض فیرلاته‌جقلرینه ، یاخود شك و اضطرابه دوشه‌جکلرینه شبهه یوقدر . حال بوکه اهل تحقیق ، بروجه آتی بیانات ایله اختلافات مزبوره‌نك برسرابدن عبارت بولوندیغنی کوستریورلر:

جواب : نسخهٔ کبرای قوهٔ قاهره و آیت عظمای فطرة باهره اولان آدمك یارادیلیشی اطوار مختلفه و احوال متشتته کچیردیکنده شبهه یوقدر . جسد آدمك اطوار طینیه‌سی ، اجزاسی متفرق اولان طوپراقدن باشلایوب صویه قاریشیور ، چامور اولویور ، بعده کونشده برزمان براقیله‌رق صوینی چکیور، بوندن صوکراده قورویوب صلصال

اولویور وشو اطوارك هر بریسی اعتباریله قرأنده بیانات متعدده بولونیور. مادامکه هر برینك مرجع ابتدائیسی جوهر واحد اولان طوپراقدر . شو حالده بیانات مزبوره آراسنده هیچ بردرلو تخالف یوقدر .

دارلفنون الهیات فاکولته‌سی تفسیر
و تاریخ تفسیر مدرسی

برغمه‌لی جودت



اسلام تاریخنده اسناد

٣

اسلامده (اسناد) ك یرلشمسی وعادتا دینی برماهیت اکتساب ایتمسی اسلامك وسعت وعلویتندن وجناب شارع اعظم علیه الصلاة والسلامك عدل وانصاف ایله متحلی بولنمسندندرکه دین ایله متعارض اولمیان ، دین وملت ایچون نافع ومفید اولان مستحسن شیلر اسلامه قبول ایدلمشدر. بوده دینك وپیغمبر عالیشانك نه‌قدر بویوك مزیتلری حائز اولدقلرینی واسلامده قطعا تعصب وتضییق بولنمدیغنی اشعار ایدر .

دین مبینمزك واحکام منیفه‌سنك تحریف وتغییر صورتیله تبدیل وتحویله اوغراتیله‌میه‌رق مصون ومحفوظ قالمسی بوسایه‌ده‌در . اکر دینك مبدأندن بری اسناد مرعی اولمسه ایدی ادیان سالفه و احکامی کبی تحریفات وتبدلاته معروض قالمسندن قورقولور ایدی . جناب حق ، خاتم اتم ادیان اولان اسلامی (اسناد) ایله محافظه بیوردی . حال بوکه اسنادسزلق یوزندن قرأندن اول نازل وهر اوچنك کلام قدسیء الهی اولدقلرینه ایمان ایله مکلف بولندیغمز (تورات شریف) و (انجیل منیف) ایله (زبور مقدس) نسخه‌لرینی بولامیورز. الده‌کی نسخه‌لر دلالت ایدییورکه اصل منزللر ضایع ایدلمشدر. چونکه (تورات) ده موسی علیه السلام حضرتلرینك ارتحالندن صوکره‌کی وقوعات، کذلك (انجیل) ده حواریونك اجراآتی (زبور) ده آل داود مزامیری منظورمز اولویور . بونلردن باشقه انجیل شریفده برده تعدد واردرکه (انجیل متی) ، (انجیل لوقا) کبی نامل آله‌رق بربرینه اویماز برحاله کلمشدر . احکام خرستیانیه‌یه کلنجه هیچ براستنادگاه بوله‌میه‌رق معلقده قالمش وبویوزدن اسلامك ظواهر فروعنده کوریلن وهروقت قابل تألیف اولان اختلاف نافع، مذاهب خرستیانیه‌ده اصوله ساری ونزاعی بادی مضر برشکل آلمشدر . چونکه صاحبلری اولان رسل فخامك ، بزم احادیثمز مقابلی اولان کلمات سنیه‌لری ومفسرلرینك اقوالی بوکتب جلیله‌یه کیره‌رك ایچندن چیقیلماز برحاله کلمشدر .

اسنادسزلق یوزندن احادیث موسویه وعیسویه ضایع اولمشدر . اوت ، اسلامده یالکز قرأن وحدیث دکل، بونلردن مستنبط اولان احکام اصلیه وفرعیه‌ده ، استنباط ایدن امامدن (اسناد) ایله نقل وروایت ایدیلیر، بوادعامزه دلیل اوله‌رق امام اعظم حضرتلرندن مروی اولان فقه اکبرك وجامع الصغیرك اسنادلرینی عرض ایدرم . آنلردن فقه الاکبرك اسنادی : اخبرنا ابوالمعین میمون بن محمد بن محمد بن معتمد المکحولی النسفی قال اخبرنا ابوعبد الله الحسین بن ابی الحسن الکاشغری الملقب بالفضل قال اخبرنا ابومالك نصر بن نصر بن حم الختلی قال حدثنا ابوالحسن علی بن الحسن ابن محمد الغزال قال حدثنا نصیر بن یحیی الفقیه قال سمعت ابا مطیع الحکم بن عبد الله البلخی رحمه الله قال سألت ابا حنیفة النعمان بن ثابت رضی الله عنه عن الفقه الاکبر فقال ان لاتکفر احداً بذنب . . .

جامع الصغیرده احکام فقهیه اسنادلرندن (محمد عن یعقوب عن ابی حنیفة رضی الله عنه قال : فی رجل صلی الظهر خمسا وقعد فی الرابعة .)

امام مالك رضی الله عنهك استنباطلرندن اولان فروعات اسنادلرندن (عن ابی الولید یونس الصفار عن ابی عیسی یحیی ابن عبد الله قال اخبرنا عم والدی عبید الله بن یحیی قال اخبرنا والدی یحیی بن یحیی المصمودی قال سمعت مالکا یقول لابأس ان یؤذن الرجل وهو راکب .)

بوبابده‌ده ظن ایدرمکه بواوچ شاهد کافیدر . اسناد حقنده معلومات کافیه آلمادن اونی جامع الحدیث اولان امامارك صوکره‌دن دوزوب قوشدقلری برشی ظن ایتمش واسنادك نه اولدیغنی آکلامامش وزمان صیراسیله تعداد اولنان اسامیء ناقلین جدولی دییه‌ده قولپ طاقمش اولان بعضی کیمسه‌لر وار. اوت اسناد ؛ زمان صیره‌سیله اسامیء ناقلینی ذکر وتعداد در اما اوقبیل کیمسه‌لرك آکلادیغی کبی معناسز برتعداد دکل ، اصول وقواعد مضبوطه دائره‌سنده کیفیت نقل وروایتی مشعر الفاظ واصطلاحات مخصوصه ایله ذکر وتعداددرکه اربابی اواسنادی کورنجه حدیثك کیفیت روایتنی وضعف وقوتنی، صحت وعلتنی وحاذق اولانلر، بعض اسنادلردن اسباب روایتی ودها ایلری کیده‌رك اسباب ورود حدیثی آکلارلر .

علم اصول حدیثه آز چوق نسبتی اولان هر کس بوحقیقتی تسلیم ایدر . بناءً علیه « اسناد » اویله توهم ایدیلدیکی کبی کیف مااتفق ترتیب ایدلمش مصنوع ومختلق براسامیء ناقلین جدولی دکلدر . یوقارده برای استشهاد ذکر ایتدیکمز اسنادلردن هر برینك بر خصوصیتی ، شایان تدقیق اهمیت ومحسناتی افاده ایتدکاری برر معنالری واردرکه بو مقاله‌ده شرح وتفصیلی ممکن دکلدر ، موجب تطویل اولور .

شیخ زاهر

قل هو الله احد

علوم ریاضیه‌ده اوته‌دنبری قبول ایدلمش تعریفلره کوره؛ تزاید ویاتناقص قبول ایتمین مفهوملره «نامتناهی» دینیلیورسه‌ده ؛ بوتعریف ، نقطهٔ نظرمزجه نقصان و نامتناهی‌یی افهامدن پك اوزاقدر . فکرمزجه، بالاده‌کی تعریفك مناسب بربرینه «عقل ومنطقجه» کلمه‌لرینی علاوه ایتمك لازمدر ؛ ایضاح ایدملم :

اسکی تعریفلره کوره ؛ مثلا نامتناهی عددده «⊙» قدر کرهٔ ارض، کاملاً طوپراقدن عبارت فرض ایدیلوبده سحق اولونسه، متحصل غبارلر یکونی بطریق الاولی نامتناهی اولورسه‌ده موجود توزلردن بر دانه‌سی آلندیغی وقت ، هیئت عمومیهٔ غبارك تناقص ؛ وخارجدن علاوه ایدلدیکی تقدیرده تزاید ایتدیکنی عقل ومنطق قبول ایلر . بناءً علیه نه‌او «⊙» قدر ارض ، وحتی نه‌ده بونلرك سحقندن متحصل غبارلر بیله ، حقیقی نامتناهی دکلدرلر . تعبیر آخرله ؛ مادی ومخلوق شیلر اساساً نامتناهی اوله‌مازلر ایمش .

برده مسافه حقنده دوشونه‌لم . مثلا هرهانکی بر استقامت ، اسکی تعریفه کوره نامتناهی فرض اولونسون . اواستقامته طوغری برآدیم آتیلدیغی تقدیرده ، عقل ومنطق کندیسندن برمقدار بعدك اکسیلدیکنی ، وکری‌یه طوغری کیدلدیکی وقتده چوغالدیغنی پك اعلا قبول ایدر ولوکه اومسافه‌نك مساحه‌سی غیرممکن اولسون . شوحالده الك ، والك بیوك مسافه‌لر دخی نامتناهیلکدن چوق اوزاق ایمشلر ! . .

بوندن بالاستنتاج عرض ایدرزکه ، مخلوق بولنان هیئت عمومیهٔ کائنات ایچنده حقیقی صورتده نامتناهی دینه‌جك هیچ برشی یوقدر! حتی غیرمحسوس شیلردن بیله، برقیمتك تناقصنی وهله تزایدینی عقل ومنطق پك مکمل صورتده اخذ وقبول ایدر .

بومقدمه‌دن صکره ؛ یکی ، یعنی حقیقی تعریفه کوره نامتناهی مفهومنی تحلیل ایده‌لم . اولا ؛ صانع حقیقینك مثلا « قدرت » صفتنی اله آله‌لم. ذات باری حضرتلری ، دکل برقرنجه‌یی حتی اك بیوك برچوق جرم سماوی‌یی یاراتمقله بیله قدرت خلقیه‌سندن بر شیئك اکسیلدیکنی عقل ومنطق قبول ایده‌مز . اوقدرت، ازلدن‌بری نه‌ایسه برچوق جرم سماوی‌یی یاراتدقدن صوکره‌ده اودر بناءً علیه قدرت ربانیه ، کلمه‌نك بتون معناسیله نامتناهیدر . چونکه برشی یاراتدیغی وقت قدرت الهیه‌نك نه‌برذره‌ا کسیلدیکنی ویاراتمدیغی زمانلرده دخی ، نه برذره چوغالدیغنی عقل ومنطق قبول ایتمیور .

بصیر وسمیع صفتلری‌ده بویله‌در. نه‌وت ینه کلمه‌نك بتون معناسیله سویلیورزکه ، جناب حقك، ایشیده‌میه‌جکی وکوره‌میه‌جکی برشی اوله‌ماز . وبو صفتدن دخی برمقدار اکسیله‌مز وچوغاله‌ماز، یعنی بویله برتزاید ویا تناقص عقل ومنطق خارجنده‌در. رحیم ، علیم، غفور وتعبیر عمومیسیله بوتون صفات جلیلهٔ ربانیه دخی هپ عینی ماهیتده‌در . ایشته بویولده علی‌الدوام تدقیقات یپارسه‌ق کورورزکه : عظمت وصفات ذوالجلالدن‌باشقه نامتناهی دینه‌جك هیچ برمفهوم یوقدر . شوحالده نامتناهینك مدلول حقیقیسی ، جناب کبریادن باشقه بر شی دکلدر . وبناءً علیه بومبارك کلمه‌دخی، جناب حقك بروصف ریاضیسیدر .

شیمدی ایکی الٓهك موجودیتی امکانی تحلیل ایده‌لم. سنه‌لردنبری یازیلان الزاملرك هیچ‌بریسنده برقطعیت ریاضیه قوتی کوریله‌مامشدر. دینیلیورکه؛ ایکی اولورسه قاوغا ایدرلر ! نه‌وت؛ سورهٔ انبیانك « لوکان فیهما آلهة الاالله لفسدتا » آیت کریمه‌سنده بیان بیوریلان فسادی قاوغایه حمل ایله ذاتاً وصفةً ازلیت وابدیت ربانیه‌ده‌کی نامتناهیلکدن ذهول ایدنلره جواباً « قاوغا ایتمالری‌ده مأمولدر » دینیلیور ، ایکی معبودك قاوغا ایتمه‌لری نظریه‌سنه استناداً آیت کریمه‌یی تفسیر ایتمکله وحدانیت الٓهیه مسئله‌سی ، قطعیت ایله اثبات ومعترضلری‌ده الزام ایدلمش اولماز. آنجق ذات اقدس الٓهی‌یه خاص اولان صفات جلیله ایله ازلیت وابدیتك نامتناهیلکنی بالریاضی سنجیدهٔ میزان تدقیق ایدرسه‌ك ، آیت جلیله‌نك اشارت عالیه‌سی موجبنجه جناب حقك اصلا ایکی واوچ اوله‌میه‌جغی اکلاشیلیور . فی‌الحقیقه ریاضیات عالیه ایله اشتغال ایدنلره معلومدرکه ؛ « ∞ » اشارتی نامتناهی‌یی کوسترمکده اولوب ایکی الهك موجودیتی فرضیه‌سنه کوره :

$\infty + \infty$ شکلی تحصل ایدر وجمع ایدلدیکی وقت ، اولبابده‌کی ادلهٔ قاطعه مقتضاسنجه :

$\infty + \infty = \infty$ بولنور !..

عجبا بونه‌دیمکدر ؟ مادامکه ، یوقاریکی سطرلرده ، نامتناهیلکك جناب حقدن باشقه بر شیئه مفهوم اوله‌میه‌جغی اشارت ایدلمشدر ؛ شوحالده ایکی الٓه فرض ایدلسه‌بیله ، علوم عالیهٔ ریاضیه بونلرك ینه برنامتناهی‌یه، یعنی برالٓهه منجر اوله‌جغی وتعبیر آخرله ایکی الٓهك تصوربیله ایدیله‌میه‌جکنی صورت قطعیه‌ده سویله‌مکده‌در. حتی ؛ $\infty + \infty + \infty = \infty$ اولدیغی کبی ؛

∞^{∞} شکلی دخی ینه بر « ∞ » در !..

یعنی؛ نه‌شکلده اولورسه‌اولسون، جناب باری ایچون « شرك » قطعیاً ممکن دکلدر ، ودائما برنامتناهینك ظهوری‌ده ، ذات باریك مطلقا براولدیغنی واصلا ایکی ودها زیاده اوله‌میه‌جغنی (ایکی‌کره ایکی درت ایدر) کبی برقطعیت ایله سویله‌مکده‌در. پك زیاده شایان دقتدرکه؛ ایکی‌ویااوچ، حتی برچوق « ∞ » لری جمع ایتسه‌ك بیله مساواتك صول طرفی دائما ودائما بر « ∞ » کوسترمکله ، بونك دیکر بر معناسی دخی ، « هربری بر نامتناهی مفهومنی حائز اولان صفات ذوالجلالك جمله‌سی ، دائما واحد قالان رب متعالدن باشقه‌سنده بولنه‌میه‌جغنی وبوکا امکان اولمدیغنی کوستریور ! » دیمك اولور .

اوحالده‌ای قارء ؛ بوراده علوم ریاضیه‌نك بیوکلکنی برکره دها تبجیل ایدرك (قل هوالله احد) آیت جلیله‌سنه مشترکاً (صدق الله العظیم) دیوب مقاله‌مزه ختام ویره‌لم .

ارکان حربیه میرآلایی

٧ مارت ٣٤١ ع . عبدالرحمن

«هلالك ثبوتنده شهادت ایله حسابك تعارضی»

١٣٤٣ سنه‌سنده شهادت ایله غرهٔ شعبان صالی ، غرهٔ رمضان چهارشنبه ، غرهٔ شوال پنجشنبه کونلرندن ثابت اولدی . حساب ایله غرهٔ شعبان چهارشنبه ، غرهٔ رمضان پنجشنبه ، غرهٔ شوال جمعه ایرتسی کونلرندن اولمسی اقتضا ایلدی .

« مقدمه »

فرائض و نوافل نمازلرینك ادا وقتلری و اداسی مکروه وقتلر و اوروجك اول و آخر وقتلری ، کونش ایله کرهٔ ارضك هر ایکیسنك و رؤیت هلال ایسه کونش و آی و کرهٔ ارضدن هر اوچنك یکدیکرلرینه نسبتله بولنه‌جقلری وضعیتلرینه کوره شارع طرفندن تعیین بیورلمش اولدیغی نزد اولوا الالبابده معلومدر .

بناءً علیه رؤیت هلالده هراوچنك وضعیتلری نظر اعتباره آلنه‌رق تدقیق اولنمق اقتضا ایدر .

کرچه آی ایله کونك اجتماعی مولّد شهر عربیدر. لکن شهر عربیٔ شرعی ابتداسی اجتماع مذکوردن و شمسك افقدن غروبندن صوکره آیك هلال شکلنده کورلمسیله تحقق ایدر . آیك فوق‌الافق موجودیتی کفایت ایتمز .

رؤیت هلالده تحقق الزم اولان شرائط اربعه مقالهٔ سابقه‌مده تفصیلاً ذکر ایدلدی، مراجعت بیوریله .

« فنك شهادته تعارضنك وجهی »

« شعبان غره‌سی »

دقیقه ساعت

٢٨ ١١ ٢٨ رجب بازار کونی آقشام اوزری قمر غروب شمسدن یکرمی ایکی دقیقه اول غروب ایدر .

٢٠ ١٠ اجتماع ٢٩ رجب بازار ایرتسی کیجه‌سی

٢٩ ٠٠ ٣٠ رجب صالی کیجه‌سی قمرك فوق‌الافق مکث و غروبی

٠٧ ٨ ٣٠ رجب صالی کیجه‌سی قمرك شعاع شمسدن خروجی ٣٠ رجب صالی اقشامی غروب شمس اثناسنده نورهلال بیکده اوتوزیدی اولوب هنوز شعاع شمس داخلنده اولمغله رؤیتی محال دکلسه‌ده مشکل و بلکه متعذردر .

چهارشنبه کیجه‌سی حین غروب شمسده هلال برساعت اوتوزطقوز دقیقه فوق‌الافق مکث ایدرده غروب ایدر و بیکده یوز سکز راده‌سنده نوری بولنور وغرهٔ شعبان اولور . منجم باشی مرحوم تقویمنده « هلال ایکی کیجه‌لك کبی یوکسك و قالین کورینیر » دیه قید و تحریر ایلمشدر .

« رمضان غره‌سی »

دقیقه ساعت

٤٥ ٩ اجتماع نیرین ٢٧ شعبان بازارایرتسی کونی.

٥٤ ١١ قمرك غروبی ٢٨ شعبان صالی کونی غروب شمسدن آلتی دقیقه یکرمی ثانیه اول واقع اولوب هلالك نوری اون بیکده اون درت راده‌سنده

٠٢ ٩ قمرك شعاع شمسدن خروجی ٢٩ شعبان چهارشنبه کونی. بوحالده ٢٨ صالی آقشامی ٢٩ چهارشنبه کیجه‌سی حین غروب شمسده فوق‌الافق

قمر موجود اولمادیغندن رؤیتی محال اولدیغی ایچین غرهٔ رمضان پنجشنبه کونی اولمق حساب اقتضاسندندر. پنجشنبه کیجه‌سنك غروب شمس اثناسنده هلالی اون ایکی ساعت اللی بر دقیقه غروب ایده‌جکی و بیکده یتمش بر نوری بولنه‌جغی حسبیله هلال اولدقجه مرتفع و منور کورینیر .

« شوال غره‌سی »

دقیقه	ساعت	
٤٣	٩	اجتماع نیرین ۲۹ رمضان پنجشنبه کیجه‌سی [منجم باشی و ضیا بکك مطبوع تقویملرنده « کوندوز » یازیسی خطاط سهویدر]
٥٦	٩	قمرك شعاع آفتاب تحتندن چیقمه‌سی جمعه کیجه‌سی
١٩	١٢	قمرك فوق‌الافق مکثی وغروبی پنجشنبه کونی آقشامی جمعه کیجه‌سی
٣٤	٠,٠	قمرك نوری بیکده اوتوزدرت راده‌سنده

بناءً علی هذا پنجشنبه کونی آقشامی که جمعه کیجه‌سی غروب آفتاب وقتنده قمر شمسی آنجق آلتی درجه اون دقیقه سبقت ایده‌بیلوب شعاع آفتاب داخلنده بولنمسندن و فوق‌الافق اون طقوز دقیقه مکثی اثناسنده افقه مجاور کوك یوزی شمسك آیدینلغی ایله مشبوع اولوب بو آیدینلق ایچنده بیکده اوتوز درت راده‌سنده بولنان نور هلال محو ومتلاشی اوله‌جغندن جمعه کیجه‌سی رؤیت هلال مشکل و بلکه‌ده متعذردر .

اما جمعه ایرتسی کیجه‌سی فوق‌الافق قمرك مکثی بر ساعت، اون دقیقه، قرق ثانیه و نوری بیکده یوز اولدیغندن جمعه ایرتسی غرهٔ شوال اولور . عبدالمعین افندی مطبوع تقویمنده « هلال مرتفع، عالی ، دوشبی کورینه » دیو قید ایتمشدر .

« شهادت ایله حسابك تعارضنده عمل هانکیسیله‌در »

شهادت ایله حسابك رؤیت هلالده تعارض ایلدیکنده هانکیسیله ترجیحاً عمل اولنه‌جغی بحثی صددمز خارجنده‌در. کتب فقهیه‌ده هر ایکی طرفك ملتزملری استناد ایلدکلری سند و دلیللرینی مفصلاً سرد و بیان ایلمشلردر .

شوراسنی ذکر ایتمك فائده‌دن خالی دکلدر که هلالك تحریسی اثناسنده افق غربی‌یه مجاور بولنان کوك یوزی درت حالدن خالی دکلدر .

برنجی حالی — کوك یوزی که افق غربی‌یه مجاوردر، تماميله کثیف بولوط ایله قپالی اولمق،

ایکنجی حالی — پارچه‌لی بولوطلر ایله قپالی و لکن پارچه‌لی بولوطلر اکثریاً یکدیکریله متصل و آنی بر زمان ایچنده یکدیکرندن منفصل اولوب عقبنده کسب اتصال ایدرلر و بو حال دوام ایدر اولمق

اوچنجی حالی — بولوطسز ، آچیق و لکن هوا کثیف اولمق که یاز موسمنك هواسی اکثری و غالبی بو صورتده بولنور .

دردنجی حال — بولوطسز هوا صاف ، آچیق، براق، کسکین، طورو اولمق که قیش کونلرینك آچیق هواسی بو صورتده بولنور .

شو درت حالدن برنجیسنده « وان غمّ علیکم » حدیث شریفنه اتباعاً تکمیل ثلاثین ایله غرهٔ شهر ثابت اولور .

ایکنجیسنده هلالك بر نهج شرع عالی رؤیتنه شهادتله غرهٔ شهر ثابت اولور .

اوچنجیسنده رؤیت هلال هرکیمسه‌یه میسر و سهل اولور .

دردنجیسنده رؤیت صعوبتلی اولمغله برابر

هرکیمسه‌یه ممکن اولور . شو تفصیلاته بناءً رؤیت هلالك، ایکی عدلك شهادتیله ثبوتی یالکز ایکنجی حاله منحصر کبیدر .

« رؤیتك بر تجربه‌سی »

١٣٢٤ سنهٔ مالیه‌سنده بعد غروب الشمس فوق‌الافق بولنان و نوری بیکده قرق سکز اولوب بیکده اللی بشه بالغ اوله‌میان هلالك رؤیتی ممکن اوله‌بیلوب اوله‌میه‌جغنی لاجل التجربه چاملیجه‌نك ذروه‌سنده رصدخانه مدیری فطین و بیکباشی احمد ضیا بکلر ومؤخراً منجم‌باشی تعین اولنان مرحوم حسین حلمی افندی و عاجزلری و دها اسملرینی درخاطر ایده‌مدیکم ذوات ایله برلشوب کوز و دوربین ایله هلالی تحری و ترصد ایلدك. افق غربینك مجاوری سما صاف و کسکین‌ده دکل، بولوطلی‌ده دکل ، بلکه هوا کثیف و پوصاریق ایدی رؤیته موفق اوله‌مدق . قمرك فوق‌الافق موجودیتی رؤیتنه مدار وکافی اوله‌مدیغی تحقق و نشر ایلدیکم تقویمده‌کی شهر غره‌سی موافق فن و حقیقت اولدیغی تبین ایلدی .

مابعدینی ذی‌الحجه و محرم غره‌لری حقنده‌کی حساباتی یازه‌جغم .

« توضیح »

١٣٤٣ شوالی محفلنك ٢٢٦ نجی صحیفه‌سنك برنجی ستونك برنجی وایکنجی سطرلرنده « آینه کبی غایت مصیقل و مجلادر » فقره‌سی ، متقدمین اهل هیئتك رأییدر ، ظاهری مشاهده‌یه کوره‌در. حقیقتده کرهٔ قمرك سطحی دوز دکلدر . حتی اوزرنده متکون طاغلرك ارتفاعی و ذروه‌لرینك سیوریلکی کرهٔ ارضك جبالنده کندن دها زیاده اولدیغی متأخرین اهل هیئت طرفندن کشف ایدلمشدر . بو حقیقت تله‌سقوبسز عادی دوربین ایله‌ده مشهوددر.

لکن قمرك سطحی ضیائی شمسدن اخذ استفاده ایده‌رك عکساً کرهٔ ارضی تنویر ایتمکه قابل ومستعددر. قمرك ارضمزه بعدی حسبیله‌در که کوز ایله باقلدقده پوروزسز و دوز کون کورینور .

٢٢٧ نجی صحیفه‌سنك ایکنجی ستوننك آلتنجی سطرنده « بلاعذر تأخیر ایدرسه » فقره‌سی « بلا عذر » بش کون تأخیر ایدرسه » اوله‌جقدر .

سابق منجم‌باشی
محمد عارف

خیال

«خیال» ده‌نیلنجه اونی حقیقت دشمنی بر شی عد ایده‌رز . خیال برعدم ایسه مخیله‌نك وجودینه احتیاج نه‌در ؟ بشریت ؛ حقیقتی دائما سیسلی ، دونوق ، دومانلی ، مخیل ، حتی برازده مبهم کورمش . عاشقلر آرادقلریله کوز کوزه کلمه‌سنی کونشلی کونلرده دکل ، اونلرك مهتابلی کیجه‌لرده عرض دیدار ایتمه‌سنی آرزو ایتمشلردر. دیمك اولویورکه : نورك‌ده آز چوق ظلمتله بر مناسبتی واردر .

بن ؛ قمری کونشدن ، ییلدیزلری قمردن زیاده سه‌ویورم . بر سطح مائلی ، دوم دوز اووالره ، داغلری ده کیزله‌ترجیح ایده‌رم. بردن بره قارشیمزه چیقان یولجیلردن خوشلانمیورز . چونکه: دامدن دوشر کبی اوکمزه چیقان بویولجی، انتظار ملاقاتندن متحصل اذواق خیالیه‌دن بزی محروم ایتمش اولویور دکلمی ؟ یالکز نوره ، یالکز ضیایه محتاج ایسه‌ك نیچون لامبه‌لره بوزلو جامدن پرده‌لر کچیریورز؟

بن ، هر مسئلهٔ علمیه‌نك (ایکی ایله ایکی درت ایده‌ر) کبی بر حقیقت قطعیه اولارق کسیلوب آتیلماسندن ممنون اولامیورم . مسئله‌نك برازده

شبهه کوتوره‌جك يری اولمالی‌که مفکره قوتمك استعمالندن حاصل اولاجق نتيجه‌لرله متلذذ اولابيله‌يم .

ضروریاتك ، بديهيات حسيه‌نك علمه اساس اولدیغی انكار ايديله‌مز سه‌ده بو اساسلره استناد ايده‌جك نظرياتك‌ده ذوقی باشقه‌در . بر بنانك تملی صاغلام اولمالی ، فقط او تمل اوزه‌رينه قورولاجق بنايه بنم‌ده اناينمدن بر شیٔ قاريشماليدر که (بو خانه، بنم أومدر) دييه‌بيله‌يم . كندنده اثرمی کورمه‌ديكم برخانه (خان) اولور . خان ايسه خانه قدر بكا بر لذت تأمين ايده‌مز . قوهٔ خياليه‌دن استفاده ايتمه‌مك‌ده بويله‌در . ايچنده من‌وجه خيال اولمايان بر شیٔ انسانه صيقينتی ويرير . قاره كوز ، پرده آرقه‌سنه كيرمه‌سه‌يدی خيال اويونه آياق باصان اولمازدی . بونلر، هپ حقيقته‌سائق جلوهٔ مقدراتدر. بناءً عليه علم ، علی‌التعيين بر شیٔ محسوس اولماديغی كبی لاعلی‌التعيين برشی‌ده دكلدر. بوجهتله علوم، مراتبه آيريلمشدر. بونك اك يوكسك مرتبه‌سی مقام حيرتدر.

مقام حيرت ، علماً ويريلن حكملرك خطاسی كورولدكجه يوكسلمكده ، شك و شبهه‌لر بزی (واليه يرجع الامر كله) سرجليلی انكشاف ايده‌جك بر نقطه‌يه دوغری چكوب كوتورمكده‌در .

اشيای خارجيه‌نك الوان ، روايح ، لذائذ كبی اوصاف طبيعيه‌سندن بزی خبردار ايدن مشاعر معلومه‌مزدر . عجبا انسانده مشاعر مذكوره‌دن و بونلرك جملهٔ عصبيه‌مز مركزنده وجوده كتيردكلری انطباعات دماغيه‌دن باشقه مستقل بالذات بر شعور ذاتی ، مشاعرمزله علاقه‌دار اولمايان ، كندی جهاز ادراكاتيله مكتفی بولونان بر واسطهٔ معرفت وارميدر ؟ أوت : بوتون ماملك معلوماتمز ، حواس معلومه قاپيلرندن كيرن حسلرك انفسی‌لشديريلمش ، ياخود ادراك داخلينك آفاقی‌لشديريلمش شكللرندن عبارتميدر ؟ ادراك ذاتی ديديكمز شيئك ماهيتی ، كيفيت وجدانيه‌يی صور ذهنيه‌يه تحويل ايدن شیٔ نه‌در؟ بو سؤالك جوابنده حلی مشكل بر مسئله مواجهه‌سنده قالديغمزی حس ايتمكلكمز ايجاب ايده‌ر. موادغدائيه‌نك قانه صورت استحاله‌سنی بيله حله مقتدر اولامادقلری حالده بوتون اسرار كونی بر ياپنی كبی اوكنه سه‌ره‌ن، مريخ سياره‌سی دلبرلرينك كيرپيكلرنده‌كی طول وعرضی سانتيمی سانتيمنه اولچوب بيچنلرمز ؛ نه‌ديرلرسه ديسينلر ، متخيلات علميه‌لريله بزی آلداتمقدن باشقه بر شیٔ ياپمش اولمايورلر .

صوفيه‌ده بو شعور ذاتی مسئله‌سنی حل ايتمش دكلدر . اونلرده بوكا برخاصيت نفسيه ، بر كيفيت وجدانيه ديمش كچمش . شو فرق ايله‌كه : بو سرك اك پارلاق تجلياتنه ينه اونلر مظهر اولمشلردر .

صوفيهٔ حكمتجه حقيقت ؛ بيلنمز ، دائرهٔ رؤيتمزه كيرمز . حقيقتی دويمق استعدادينك ايسه مفكره‌مزه ويره‌جك بر حسابی يوقدر . اشيای خارجيه‌ده چوللرده كورديكمز سرابدن ، صو شكلنده كورونن بو پارلتيلردن هيچ‌ده آيرد ايديلمز. فقط بوندن بر (حسبانيلك) معناسی استخراج ايديلمه‌مه‌ليدر .

حضرات صوفيه ، اشيانك اصلنه باقارلر ، عين اشيايی بيلمك متكلمينه كوره‌ده مسائل دينيه‌دن معدود دكلدر . صوفيه ، كوردكلری شيئك كنديلرينه تلقين ايده‌جكی معانی‌يه باقارلر. سرابك‌ده روحلرنده جانلانديره‌جغی نتيجه‌لری نظر اعتباره آليرلر . بونكله برابر حسك خياله ، خيالك حسه كيفيت استحاله‌سی مسائليله اك زياده مشغول اولان، شدائد نشأت طبيعيه ايله اك چوق مجادله ايتمش بولونان صوفيهٔ حكمتدر. بعضيلری ظن ايدييورلركه صوفيه نظرنده محسوسات ـ حسبانيه كبی ـ مرئيات

موهومه‌دن عبارتدر . بو فكر ، بو بابده تدقيقات علميه‌ده بولونامايانلرك تخمينات عنديه‌سندن باشقه برشی دكلدر . اونلر ، ديديكمز كبی اشيادن زياده اشيانك كنديلرنده حاصل ايده‌جكی تأثيره اعتنا ايده‌رلر .

استخراج معانی بر قورونتومی ، يوقسه بر فراست مسئله‌سيميدر ؛ ان‌شاءالله كله‌جك مقاله‌ده بوندن بحث ايديله‌جكدر .

دار داغان زاده

احمد نظيف

غربده اسلامياته عائد نشريات

عالم اسلام سالنامه‌سی

محرری : لوئی ماسينيون. پارس ٩٢٤

فاس هيئت علميه‌سی طرفندن پارسده نشر اولنان فرانسزجه (عالم اسلام مجموعه) سنه دائر مستشرق موسيو (لوسيه‌ن بووا)نك ويرديكی معلوماتی رشيد مظهر بك آرقداشمز پارس مكتوبلرنده بيلديرمشدی . بو مهم علمی مجموعه‌نك اسلام تشكيلاتی و حيات اجتماعيه‌سنه عائد طوپلاديغی وثائق مسلمان عالمنك غربليلرجه طانيماسی ايچون ايلك مرحله‌يی تشكيل ايتمشدی. فقط بو تدقيقاتدن عمومك استفاده ايده‌بيلمسی آنجق دها عملی بر اثر ايله قابلدی . كچن سنه مستشرق موسيو لوئی ماسينيونك تحت اداره‌سنده نشر اولنان (عالم اسلام سالنامه‌سی) بو مقصدله وجوده كتيريلمشدر. ١٩٠٢دن ١٩٢٢يه قدر كرك (قولله‌ژ دوفرانس) اجتماعيات كرسيسی ، كرك فاس هيئت علميه‌سی ، كرك مجموعه طرفندن نشر ايديلن يوزه بالغ آثارك برخلاصه‌سی ياپيله‌رق سالنامه ساحهٔ انتشاره وضع ايديلمشدر .

مقدمه‌يی يازان موسيو (لوشاتوليه)نك ديديكی كبی «عالم اسلام سالنامه‌سی ، اسلام ممالكی ايله‌ديكر ممالك آره‌سنده‌كی مناسباتی تأمينه خادم بر رهبر ضروری و مسلمان جامعه‌سی افرادينك مفيد بر ياردیمجيسی اولاجقدر » اسلاميات ايله علاقه‌دار اولانلر بوراده اجتماعی، تاريخی واقتصادی مباحث بولاجقلردركه ايديندكلری معلومات ايله دها مفصل آثاری قولايلقله تتبع ايده‌جكلردر .

اثرك خلاصهٔ مندرجاتی بروجه آتيدر :

برنجی قسم : معلومات عموميه .

١٩٢٠-١٩٢٤ .سنه‌لری تقويملری

(١) تقويم هجری (٢) تقويم مالی (٣) علم انواء (٤) مهم بايراملر .

اسلامك مهم تاريخلری : (١) اسلامده‌كی تشكيلات اجتماعيه و تحريات علميه‌نك قرونولوژيسی (٢) صنايع نفيسه و ادبياته عائد مهم تاريخلر . ٩٢١ و ٩٢٢نك تاريخچه‌سی .

ايكنجی قسم : مسلمان ممالكنك هر برينه دائر ايستاتيستيق و معلومات مجمله .

سالنامه‌ده‌كی ايستاتيستيقلره نظراً بوتون دنياده‌كی مسلمانلرك عددی ٢٢٧,١٠٧,٥٠٠دركه مختلف ممالكه كوره بروجه آتی تقسيم اولونور :

عربستان : ١١,٠٠٠,٠٠٠ ، نفس آفريقا ٣٧,٣٩٠,٠٠٠ بالقانلر : ٣,٢٠٠,٠٠٠ ، آسيا : ١٧١,٣٩٦,٠٠٠ ، اوقيانوسيا ٧,٥٠٠، آمريقا : ١٤٠,٠٠٠ ، آوروپای غربی ٤٠,٠٠٠ (بورقلر ١٩٢٣ سنه‌سی ايچوندر) موسيو ميشوبلله‌ر ، مارتی، قاباتون و بووانك ياردیميله وجوده كلن بو مهم اثر قبيلندن نشرياتی مملكتمزده‌ده كورمكی تمنی ايلرز .

عالم اسلام مجموعه‌سی [•]

برنجی قسم ۱۹۲٤ جلد ٥٧

مجموعه‌نك اخيراً ورود ايدن ٥٧ نجی جلدنده (پچوی) تاریخنه عائد بروثیقه واسلامیاته دائر یکی نشریات مندرجدر .

سعدی

محفل ادبی :

وداع

هجرانلی افقلرده اوچان پنبه ضیالر
ساکن دکزك نقشهٔ زرینی اولورکن
مهتز قرك صمت وجیزنده‌کی اشعار
یادمده اویاندیرماده بر لوح مزین ،

بر لوح مزین‌که : دکزلرله سمالر
بر جذبهٔ مسعوده قوروب نشوه بولورکن
تبریك ایدیور عشقمزی لیل صفادار ،
تسعید ایدییوردی بزی بیك زهر ملون .

چهره‌ك بو بدایعده محاسن صاچییوردی ،
زلفك تیتره‌رکن شبی تنظیر ایدییوردی ،
صوك بوسهٔ سودا ایسه هجران آچییوردی ،
آرتق شب مسعود ابدیاً کیدییوردی .

خواجه زاده
م . معمر

محفل تاریخی :

اعاظم فلکیون اسلامیه‌دن :

« عبدالرحمن الصوفی »

ایشته ؛ بیك سنه اوله عائد برداهی ، برهیئت شناس‌که !.. کلمه‌نك بتون معناسیله علماءدن اولوب فلکیاته عائد مسائلده وبو وادیده‌کی کشفیاتده ، ارض کندیسنه شیمدی‌یه قدر هنوز بر رقیب بسله‌مه‌مش وبر لقمه اتمك یدرمه‌مشدر !.. اکر « داهی » لفظنك فوقنده دها پارلاق ودها شموللی برکله بیلسه ایدم اونی هم ایلك وهم صوك دفعه اولمق اوزره مشارالیه حقنده قوللانمق ایچون بر آن غیرمنقسم قدر بیله تردد ایلمز ایدم .

فی‌الحقیقه ؛ زمانمزدن اون عصر اول برحیات بولنمش اولان مشارالیه اودرجه‌ده بیوك برهیئتشناس ایدی‌که الده بالطبع تلسقوب ویادورپین بولنمدیغی حالده زمانمزدن آنجق وآنجق ایکی‌سنه اول کشف ایدیله‌بیلن برچوق حقایقی قطعیتله سویله‌مش ، عتیق قرق‌سکز برجك درت‌بیکدن فضله کواکبی حقنده تدقیقات‌مکمله وصریحه‌ده بولونمش ، بوکون بیله بوتون رصدخانه‌لره اساس تشکیل ایدن « قدر » درجه‌لرینی مع کسورات یازمش ، بروج سماویه‌یی بطلیموسله نسبت قبول ایتمز درجه‌ده کوزل‌تصویر ایله‌مش ، وفضله اوله‌رق عالم بشریته ، « فلکنما » کبی پك‌معظم‌براثر اهداایلمشدر. « صورالکواکب » نامیله مشهور وپك مرغوب اولان اثرینه دخی ضایع اولمش نظریله باقیلمقده ایکن اخیراً پترسبورغ کتبخانه‌سنده بولنمشدرکه بو کتابده بروج سماویه‌نك ترسیمنده کوستردیکی مهارت هر درلو تقدیراتك فوقنده‌در . مع‌التأسف اول‌امرده شونی خبر ویره‌لم‌که ، عبدالرحمن‌الصوفی‌یی اسلام عالمی لایق درجه‌ده طانیمامش و تعبیر دیکرله مکمل برترجمهٔ حالنی یازمامشدر . مثلا قاموس‌الاعلامده بوذاتك اسمنه بیله تصادف ایدلمز . [*]

[*] الصوفینك اثرینك مهم پارچه‌لرینی ایلك دفعه اوله‌رق مستشرق (طوماس هاید) (١٦٣٦-١٧٠٣) ١٦٦٥ سنه‌سنده نشر ایتمشدر . ١٨٧٦ تاریخنده‌ده پترسبورغده فرانسزجه ترجمه‌سی نشر اولنمشدر .

[•] Editnen Ernest Leroux 28. Rue Bonaparte. Paris

نه غریب تجلیدرکه؛ مشارالیهك عظمت فکریه وکشفیه‌سی، برهیکل فن‌وعلم کبی‌قارشیمه‌دیکلدیکنی، وجائز اولسه‌ایدی بومحترم‌شخصك اوکنده حرمتله اکیلمك ایستدیکمی حس‌ایلدیکم زمان، نره‌لیدر؟ نره‌لرده طولاشمشدر وهانکی تاریخده تولد ووفات ایتمشدر کبی مسائلده عادتا عجز ایچنده بولنیورایدم. وینه نه غریب تجلیدرکه، الصوفی‌نك مجهول قالان حیات داهیانه‌سنك بیلنه‌مامسی‌ده ، صانکه عظمت علمیه‌سی کبی قاورانیلامز تلقی ایلشدم . برحسن تصادفك‌یاردیمی بواوزونتیمی برطرف‌ایتدی واوندن صکره روح استادك تجلیسی‌ده امداده یتیشدی!..

عبدالرحمن، هجرت‌نبویه‌نك ٢٧١ نجی‌سنه‌سنده « ری » شهرنده طوغمش ، و ٩٢ سنه معمر اولدقدن صکره بغدادده وفات ایلمشدر. آل‌بویه‌دن « عضدالدوله » نك خواجه‌سی ایدی . رحلهٔ تدریسنده یتیشدیردیکی ذوات یوزلره بالغ اولمشدر. عضدالدوله‌نك حضرت استاده حرمتی اومرتبه‌ده ایدی‌که ؛ برحکمدار بولندیغی حالده مشارالیهك النه صو دوکر ، مبارك اللرینی کونده بش‌اون‌کره اوپردی .

دها چوجق ایکن بیله بین‌الاقران حکیمانه سوزلریله‌نظردقتی جلب‌ایتمکده وکیجه‌لری، بلکه‌ده نه اولدقلرینی آکلامادن ییلدیزلره مدت مدیده باقیله کچیرمکده ایدی .

فطرةً اجرام سماویه‌یه، سمانك عظمتنه مفتون یاراتلمش بولنان مشارالیه ، یکرمی یاشنه کیردیکی وقت ، کیجه اویقولرینی ترك ایتمکه باشلامش ایدی‌که بواثنالرده ، بطلمیوسك « المجسطی » نامیله عربجه‌یه ترجمه ایدیلن کتابندن بر نسخه‌سنی پك بیوك فداکارلق نتیجه‌سنده الده ایده‌بیلمشدی .

جلیکدن دها سرت بر عزم ، نهایت بولماز بر علم ایله ایشه باشلایان صاحب ترجمه ، برچوق حقایق کونیه‌نك کندیسنه انکشاف ایتمکه باشلادیغنی کوردیکندن ، تزیید سعی وغیرت ایدرك بطلمیوسدن بری کیمسه‌نك جسارت ایده‌مدیکی وبلکه‌ده خاطرینه کتیره‌مدیکی تصنیف کواکب عملیه‌سنه باشلادی و بوبابده اودرجه موفقیت ابراز ایتدی‌که ، مثلا (دب اصغر) برجنده‌کی « ثه‌تا » کوکبنك درجهٔ لمعانی ، الده هیچ بر آلت بولنمدیغی حالده ایلك دفعه اوله‌رق ٤ $\frac{٣}{٤}$ کبی درتده اوچ راده‌سنده تعیین ایلمشدر ! بوراده برنبذه‌جك توقف لازمدر. چونکه‌لمعانلرینه کوره‌کواکبك درجه‌لرینی تعیین‌خصوصنده کوزدن باشقه هیچ‌برواسطه بولنمدیغی زمانلرده، عبدالرحمن الصوفینك $\frac{٣}{٤}$ نسبتنه قدر « قدر » تعیینه موفقیت کوسترمه‌سی جداً شایان حیرتدر . مشارالیهك بودرجه‌ده‌کی اینجه‌لکی هردرلو تقدیرلرك فوقنده‌در!..

هله « امرئهٔ مسلسله » برجنده « ئوپسیلون » کوکبنك جوارنده‌کی سحابیه حقنده تام بیك سنه اول ینه ایلك دفعه اوله‌رق ویردیکی معلومات حیرتلرله قارشیلانه‌جق براخباردر ! یاقین وقتلره قدر عادی بر ییلدیز ظن اولنمش بولنان مذکور سحابیه‌دن بحث ایدرکن، مشارالیه دیرکه ؛ « بوبر ییلدیز دکل، مسافه‌سی عقل‌وخیالك قاورایه‌میه‌جغی درجه‌ده اوزاق وداردست تشکل برعالم ، سماوی اوفاق بر بولوط ، یعنی برسحابیه‌در ! »

برایکی سطره صیغدیره بیلدیکمز بوسوزلرك ماهیت‌عظماسنی آکلایه‌بیلمك ایچون انسان مطلقا برفلکیاتچی اولمالیدر! مع‌التأسف قارئلرمزك البته برچوغی هیئتشناس دکلدر .

عصرمزك اك‌بیوك‌عالملرندن استادمحترم قامیل فلاماریون ، بواخبارك ماهیت حقیقیه‌سی ایچون نه قدر اوزون یازیلریازمش وعبدالرحمن‌الصوفینك جوالیت فکریه‌سنی ودهای کشفیسنی نه‌قدر پارلاق جمله‌لرله افاده ایتمشدر .

فی‌الحقیقه عبدالرحمن الصوفی‌دن صکره، فلکیون غربیه ، آنجق اون‌بدنجی عصرده بوکا واقف اولمشلر وینه آنجق ١٦١٢ سنهٔ میلادیه‌سنده فرانقونیالی (سیمون - ماریوس) نام هیئت شناس بر ایکی سوز سویلیه بیلمشدرکه حضرت استاددن ٦٥٢ سنه صکره دیمکدر . مع‌مافیه « سیمون » بیله بونك سحابیه‌لکنه قطعی اوله‌رق حکم ایده‌مامش « بلکه بر قویروقلی یلدیزدر . » دیمشدر . مشهور (غالیله) ، (تیخوبراهه) دخی بوندن دها صکره بحث ایده‌بیلمشلردر. بونکله‌برابر عبدالرحمن الصوفینك مسافه حقنده‌کی نقطهٔ نظری ، آنجق و آنجق برسنه اول ، یعنی هنوز ١٩٢٣ سنه‌سنده تصدیق ایدیله‌بیلدیکی دوشونولورسه بوداهیٔ مستثنا اوکنده کمال تواضعله اکیلمامك ممکن اولاماز !..

فی‌الحقیقه ؛ سحابیهٔ مذکوره‌نك ارضه مسافه‌سی خارق‌العاده اولمق اوزره درتیوز اللی بیك « پارسه‌ك » در . بر پارسه‌ك ایسه، ارضه اك یاقین بولنان « آلفاقنطوره‌س » یلدیزینك اوتوز بر تریلیون کیلومتره‌دن عبارت مسافه‌سیدرکه هرایکیسی ضرب ایدیلدیکی تقدیرده تقریباً ١٤ قاتریلیون کیلو متره چیقار. براکسپره‌س تره‌نی مسافهٔ مذکوره‌یی تقریباً ٣٥ تریلیون ، وضیا هرثانیه‌ده ٣٠٠,٠٠٠ کیلومتره قطع ایتمك شرطیله ١٤,٧٧٥,٠٠٠ سنه‌ده اکمال ایده‌بیلور. سبحان من......

سنبله برجنك ٦١ نومرولی کوکبی حقنده ویردیکی معلومات‌ایسه دها پارلاق ودها یوکسکدر شویله‌که :

مشارالیه بوکوکبدن بحث ایتدیکی صره‌لرده بونك تك دکل ، جفت اولدیغنی سویله‌مشدر . ایضاح ایده‌لم :

تا « کپلر » زمانه قدر ثوابت تعبیر اولنان اجرام سماویه ، آنجق زحلك براز دها اوته‌لرنده ظن اولندیغی صره‌لرده ، امرئهٔ مسلسله سحابیه‌سنك ادراك بشردن خارج برمسافه‌ده بولندیغنی سویله‌مك نصل بر قدرت کشفیه وعلمیه ایسه ، مذکور « ٦١ سنبله » ایچون مضاعف‌در دیمك‌ده بلکه اوندن زیاده پارلاقدر . زیرا ایشته بو قوجه عبدالرحمن الصوفی‌درکه‌سماده‌جفته کونشلرك‌بولندیغی ارض اوزرنده‌ایلك‌دفعه اوله‌رق‌سویله‌مك صورتیله « رب‌المشرقین و رب‌المغربین » آیت کریمه‌سنك علویتنه شاهد اولمش ایدی . مع‌مافیه صوك عصر ایچنده بو یلدیز حقنده چوق دیدی قودیلر ، غریب ماجرالر ، حرارت آمیز مناقشه‌لر جریان ایتمشدر . چونکه عبدالرحمن الصوفینك اخبارینه رغماً بوکونکی تلسقوپلرك همتیله، بو یلدیزك جفت دکل ، تك اولدیغی آکلاشیلمشدر .

ای قارء ؛ بو یاکلشلق طولاییسیله عبدالرحمن الصوفی حقنده صاقین روحك صیقیلماسین . واقعا بو کونکی تدقیقاته کوره ٦١ نومرولی کوکب ، مضاعف دکل ، یالکز باشنه بر کونشدر . فقط حضرت استادك قدرت علمیه‌سنه بزلردن پك‌زیاده ایمان‌ایتمش بولنان‌بتون اوروپا فلکیونی،مشارالیهك هر حالده خطا ایتمدیکنه، اودرجه‌ده قانع‌ایدیلرکه، هر درلو فداکارلقلره قاتلانه‌رق تدقیقاته قویولمشلر و نتیجه‌ده بو بابده‌کی پردهٔ اسراری ییرتمشلردر ! زیرا ، مدید تحریاتدن صکره آکلامشلردرکه ٦١ سنبله یلدیزی ، عبدالرحمن الصوفی زماننده حقیقةً مضاعف ایمش و رفیقی دخی بو کونکی خریطهٔ سماویه‌لرده ، ٦٣ سنبله نامیله کوستریلن یلدیز ایمش . آنجق کوکب تالی‌نك حرکت ذاتیه سنده‌کی‌سرعت‌طولاییسیله٦١سنبله‌دن‌آیریلمشدر !..

مسئله بیك سنه اوله ارجاع ایدیلدیکی ، یعنی ٦٣ نومرولی یلدیزی کلدیکی استقامته طوغری

کوتوردیکمز تقدیرده تماماً الصوفینك دیدیکی‌تحقق ایدرکه هرایکیسی ، یعنی ٦١ و ٦٣ سنبله‌کوکبلری بیك سنه اول حقیقةً بر مضاعفهٔ ارتسامیه تشکیل ایدیورلرمش ! .

ایشته بو بیوك آدمك بیك سنه اولکی اوفاق بر سوزی ؛ بتون اوروپا فلکیوتی تلاشلره ، بیوك بیوك حسابلره ، عظیم تدقیقاته صوقمق کبی بر حادثه ایچون سبب کافی تشکیل ایتمشدر ..

عصر حاضر فلکیونی ایچنده هیچ بر کیمسه یوقدرکه عبدالرحمن الصوفینك اسمنی، ترجمهٔ‌حالنی، قدرت علمیه‌سنی بیلمش اولماسین !.. کذا معلوم هیچ بر یلدیز یوقدرکه ، بیك سنه اول‌مشارالیهك دیدهٔ‌مبارکیله‌متعدددفعه‌لرمشرف‌اولمش‌بولنماسین!... بن ؛ محفلمزك محدود اولان صحیفه‌لرینی فضله‌اشغال ایتمامك ایچون ؛ حیاتنك قسم اعظمنی بغداد و جوارنده کچیرمش‌اولان‌حضرت استادك مساعدهٔ معنویه‌سیله بوقدرله اکتفا ایتدم . روح پر نوری شاد اولمش ایسه بکا نه‌موطلو ! ای قارء سندن‌ده بر فاتحه .

ارکان حربیه میرالایی

ع . عبدالرحمن

ذی‌القعده مناسبتیله :

محفلك ١ و٢نجی جلدلرینی اوقومش اولانلر، اورالرده عربی آیلره دائر ایجه معلومات ویریلمش اولدیغنی تخطر ایده‌رلر . او میانده شهور قمریه‌دن یالکز ذی‌القعده‌یه دائر بر شئ یازیلمامشدی . بو دفعه - ایچنده بولونامز طولاییسیله- اونك‌حقنده‌ده بیلدیکم وبولدیغم قدر بعضی‌بیاناتده بولونمق ایسته‌دم.

جاهلیه عربلری ، قمرك تحولاتنه دقت و بر دور قمری‌یه بر آی ، اون ایکی آی‌ده برسنه‌اعتبار ایده‌رلردی . رجب ، ذی‌القعده ، ذی‌الحجه ومحرم آیلرینه ایسه (اشهر حرم) یعنی محترم آیلردیرلر، اشهر حرم داخلنده جدال و قتالی فسق و فجور صایارلردی .

بو آیلرك محترم طوتولماسنه اداری و اجتماعی بر سبب واردی‌که اوده کعبهٔ معظمه‌یی زیارت‌ایچین رجبده واداء‌حج‌مقصدیله ذی‌القعده وذی‌الحجه‌ده کلوب محرمده دونه‌جك زوار و حجاجك سلامتله کلوب کیتمه‌سنی تأمین مسئله‌سی ایدی .

ایکی بایرام آراسنده بولوندیغندن اسکی‌قادینلر- مزك (آرالق آیی) دیدکلری ذی‌القعده ایچین قاموس ترجمه‌سنده دنیلیورکه :

« ذی‌القعده : قافك فتحی و کسریله شهور عربیه‌دن بر شهرك اسمیدرکه شوال‌عقبنده‌کلور . اشهر حرمدندر. شهر مذکور حلولنده عربلر ، سفر و جدالدن قعود ایله‌مه‌لرینه مبنی آنکله تسمیه ایله‌دیلر . جمعنده ذوات القعده دینور . »

اشهر حرمك محترملکنی مسلمانلق‌ده تأیید ایتدی . قرآن کریم (ان عدة الشهور عندالله اثنا عشر شهراً فی‌کتاب‌الله‌یوم خلق السموات‌والارض منها اربعة حرم .. سورة التوبة) یعنی « آیلرك صاییسی ، کوکلری و یری یاراتدیغندن بری اللهك عندنده و کتاب اللهده اون ایکی آیدرکه اونلردن دردی محترمدر » بویوردی .

نظم جلیلده شهور عربیه‌نك‌اون ایکیدن‌عبارت اولدیغنك بیانی، عندی و مناسبتسز برعادتك رفعی ایچیندی. چونکه: جاهلیه‌عربلری، حج‌موسملرینی قیش و بهاره تصادف ایتدیرمك کبی بر مقصدله بعضی سنه‌لره بر آی علاوه ایده‌رك عدد شهوری اون اوچه چیقاریرلردی . برده بعضاً محرمی صفر، صفری محرم ، رجبی شعبان ، شعبانی رجب یاپمق صورتیله آیلری قارما قاریشیق ایده‌رلردی .

اوننجی سنهٔ هجریه‌ده شرفوقوع بولان حج وداعده ذات اقدس نبوینك (ان الزمان قد استدار كهيئته يوم خلق الله السموات والارض. السنة اثنا عشر شهراً. منها اربعة حرم. ثلاث متواليات ذوالقعدة و ذوالحجة و محرم و رجب مضر الذى بين جمادى و شعبان . . » یعنی « زمان ، دور ایده‌رك اللهك سماوات وارضی خلق ایله‌دیکی کونده‌کی هیئته کلدی. [یعنی ایچنده بولوندیغمز آی اعتباری دکل، حقیقی ذی القعده‌در] بر سنه اون ایکی آیدر . اونلردن دردی محترمدر . اوچی بر بری آرقه‌سی صیرا کلیرکه ذی القعده، ذی الحجه و محرمدر . بری ده مضریلرك رجبی‌درکه جمادی الآخره ایله شعبان آراسنده‌در» بیورمش اولدیغی بخاری ومسلمده مذکور، محفلك ده اللنجی نسخه‌سنده (حج وداع خطبه‌سی) طولاییسیله مسطوردر .

اشهر حرمدن اوچنك متوالی اولماسی، عربلری اوچ آی دیدیشمکدن آلیقویدیغی جهتله اوقدر مدت بوش طورمق بادیه خلقنك پك ده خوشنه کیتمزدی. چونکه : پك چوقلری یاشامق ایچین دوکوشمه‌یه محتاج ایدیلر . بونك ایچین او آیلرده (غزوه) یاپامایان و بالطبع (غنیمت) بولامایانلر، (سُوق) دیدکلری پانایرلره کیده‌ر وتجارت ایده‌رلردی .

اسواق عربه دائر انشاءالله کله‌جك نسخه‌ده معلومات ویریله‌جکدر .

طاهر المولوی

آثار منتشره :

شهبندری تجارت لایحه‌سی

خارجیه وکالت جلیله‌سنجه بو نام ایله نشرینه همت بیورولان اثرك ۲ نومرولو نسخه‌سی نفیس بر صورتده طبع و بر عددی اداره‌خانه‌مزه هدیه ایدیلمشدر . هرکسه و بالخاصه ارباب تجارته الزم اولان بو اثری ارباب قرائته توصیه و لطف اهدادن طولایی نظارت مشار الیهایه عرض تشکر ایلرز .

علم تصوف

شیخ سعدالدین افندی طرفندن نشر ایدیلمکده اولان بو اثرك ٥ نجی فورماسی‌ده چیقمشدر .

حسن وعشق

ایکنجی طبعی

شیخ غالب مرحومك بو اثر اشهری ، محفل اداره‌سنجه طبع ایدیلمش وفوق العاده رغبت کورمشدی موجودی قالمامسنه بناءً پراکنده فورملرك اکمالی صورتیله ایکنجی دفعه اولارق باصدیریلدی. فیأتی ۱٥ پوسته اجرتیله ۲۰ غروشدر .

اعتذار

مغنیسا ، منمن ، قصبه ، آلاشهر کبی یرلردن مجموعه‌یه آبونه اولان ذوات کرامك اسامیسنی حاوی مکتوب، کلیرکن ضیاعه اوغرامش، کیفیت کرادن خبر آلینوب اسامی ایکنجی دفعه کتیرتیلمش اسملرك ورودنده درحال مجموعه‌لر کوندریلمش ایسه‌ده بو مدت ظرفنده بر از وقت کچمش اولدیغندن تأخر واقعه‌دن طولایی محترم قارئلرمزك عفولرینی تمنی ایده‌رز .

محفل مدیر مسؤلی : طاهر المولوی

استانبول — مطبعهٔ عامره

عدد : ٦٢ جلد : ٦ ذی الحجه ۱۳٤۳ – حزیران ۱۳٤۱

محفل

ذی القعده ۳۳۸

علمی، ادبی، اجتماعی و شهری مجموعه‌در .

اداره‌خانه‌سی : باب عالیده (یکی تورکیه) مطبعه‌سی فوقنده‌کی دائرهٔ مخصوصه

مرکز توزیعی : باب عالی جاده‌سنده (اقدام تجارت) کتبخانه‌سی ایله (یکی تورکیه) مطبعه‌سی

صاحبی ، مدیری، محرری

شرائط تحریر :

ملتك نفعنه خادم یازیلر مع التشکر قبول ونشر اولونور. یازانك شخصیتی دکل، یازینك ماهیتی نظر دقته آلنیر. کونده‌ریله‌جك آثار اوقوناقلی ومختصرجه یازلمش اولمالیدر. کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ صیراسیله درج ایدیلیر.



شرائط اشترا :

هرسنه‌نك برنجی وایکنجی آلتی آیلغندن اعتباراً آبونه قید اولونور. سنه‌لکی ، اون ایکی نسخه اولمق اوزره پوسته اجرتیله برابر (۱۰۰) ، آلتی آیلغی (٥۰) غروشدر . ممالك اجنبیه ایچین ٥۰ و ۳۰ غروش علاوه‌سی لازمدر.

محفل مجموعه‌سنك کچن سنه‌لره عائد و پك چوق معلومات مفیده‌یی حاوی اولان نسخه‌لری منتظماً دیکیلمش واوزه‌رلرینه قالین بر ز قاپاق کچیریله‌رك مجلد کتاب حالنه کتیریلمشدر . خیرالانیس اولابیله‌جك بو نفیس کتابلردن برنجیسنك موجودی بیتمش، ۷–۱۲ نجی نسخه‌لری پراکنده اولارق قالمشدر. هر نسخه‌سی ۱۰ غروشدر. ۲، ۳، ٤ و ٥ نجی جلدلرك بدلی پوسته اجرتیله برابر یوزر غروشدر. طوغرودن طوغرویه اداره‌خانه‌یه داخلدن ۳۰۰ خارجدن ۳٥۰ غروش کونده‌ریلدیکی صورتده هر درت جلدی یوللانیر.

مندرجات :

طیاره‌لرمز اوچارکن :

۱۳٤۱ مایسنك ۲۸ نجی چهارشنبه کونی ایدی‌که ندای سماوی‌یه بکزه‌ر جاذبه‌آور ومعالی‌پرور بر صدا ایشیدیلمه‌یه باشلامشدی . هرکس کبی بن ده انظار افتخارمی کوك یوزینه چه‌ویردم . دورت دانه تورك طیاره‌سی فضا پیما اولویور ، اونلرك ساحهٔ جوده طولاشماسی و آسمان پیرا اولان سانجاغمزی طولاشدیرماسی ، بزم کبی خاکیلرك قلوبنه هیجان مفخرت ویریبور وانفاس انشراح ایله کوکوسلرمزی قاباریتیوردی .

بو علوی تماشا الهامیله خاطره کلن وساده‌لکیله برابر صاف وصمیمی بر حسك محصولی بولونان شو منظومه‌یی محفله درج ایده‌رك بوتون افراد ملتی ، امثال کثیره‌سنك تدارکی خصوصنه لوجه‌الله دعوت ایلیورم :

ای سما پرواز اولان صنع بشر
کشور افلاکه بولمشسك ظفر

ای اولوب پهنای جوده پرکشا
دور ایدن آفاقی کیف مایشا

نسخه‌سی: ۱۰ غروشدر

قدرت عقلك مجسم رازيسك
أوج عالئ دها شهبازيسك

يردن اعلا ايله‌يوب خاكيلری
غبطه‌ساز ايلرسك افلاكيلری

ای اولان فكرك گزيده سانحی
شيمديلك سنسك فضانك فاتحی

مرغ دولتسككه آچدقچه جناح
نشر ايدرسك ملته ظلّ فلاح

اوچديغك آفاقه علويت كلير
سايه پروردك اولانلر يوكسه‌لير

ملكه اولمشدر وجودك پك مفيد
اولمالی ملت‌ده سندن مستفيد

نفعكی هرفرد تقدير ايتملی
الده‌كی موجودی تكثير ايتمه‌لی

هايدی ای تورك اوغلی ! برهمت داها
ايله نقداً ملكه بر خدمت داها

وير ، آلينسين لايعد طياره‌لر
كوكده پرواز ايله‌سين سياره‌لر

يوكسه‌لوب يردن‌ده توركك بيراغی
آسمان اولسون شرفلی اوغراغی

ويرده ملكه برده انشاخانه ياپ
يوردكی طياره‌يه كاشانه ياپ

باغليدر ابراز سعيه ارتقا
سن‌ده قيل سعيكله ای تورك ! اعتلا

طاهر المولوی



ذی‌الحجه وعيداضحی :

جناب حق ؛ حلولنی متيمن ايله‌يه، ذی‌الحجه كلدی. داخلنده حج ايديله‌سندن طولايی (ذی‌الحجه) ده‌نيلن بو آيك محترم وصاييلی بعض كونلری واردركه قرآن كريمده اونلره (ايام معدودات) تعبير بويورولمشدر .

ازجمله سكزنجی كونه (تَرْوِيَه) ده‌نيليركه مكه‌ده‌كی حاجيلر اوكون منايه چيقارلر .

قاموس ترجمه‌سنده يوم ترويه ، شو صورتله ايضاح اولونمشدر :

« حجاج اوكون منايه عزيمت ايدوب آنده صو اولمامقله كنديلرينی ودابه‌لرينی كركی كبی صويه قانديردقلری‌چون اطلاق اولندی. ياخود حضرت ابراهيم علی نبينا وعليه التسليم رؤيای ذبحی اول كيجه كورمكله يوم مزبورده رؤيای مرقومه‌يی تروی وتفكر ايلدی. فرداسی رحمانی اولديغنی بيلوب يوم عاشره‌ده امر ذبحه مباشرت ايلدی . مؤلف يوم عرفه‌نك دخی وجه تسميه‌سنه تلميح ايلمشدر » .

دوقوزنجی كونی (يوم عرفه) دركه اوكون حاجيلر عرفاتده وقفه ياپارلر .

اوننجی كونه (يوم نحر) تعبير ايديليركه : قربان كسمه كونی ديمكدر .

۱۱، ۱۲، ۱۳ نجی كونلرينه‌ده (ايام تشريق) نامی ويريلمشدر .

« تشريق: أتی كونشله‌توب قديد (پاصديرما) ايتمكدر. عادت عربان، أتلرينی ذی‌الحجه‌نك اون برنجی واون ايكنجی واون اوچنجی كونلری كونشه سرمك اوزره جاريدر . بو اوچ كونه آنك ايچون ايام تشريق تعبير اولنور . ذی‌الحجه‌نك طقوزنجی واوننجی كونی ايام تشريقدن دكل ايسه‌ده تكبيرك اكثر اوقاتی ايام تشريق اولمق اعتباريله تكبير آكا اضافه ايديلمشدر . تشريق : برده تكبير ايله رفع صوت ايتمكه اطلاق اولونور. آكا كوره اضافت (يعنی تكبير تشريق) تشريقدن عبارت اولان تكبير ديمك اوله‌رق بيانيه كبی اولور ـ كتاب الصلاة ـ حاجی ذهنی افندی » .

اوتوز سنه اول مناده جاوا حاجيلرينك قربان أتلرينی بويله كونشده قوروتوب پاصديرما ياپدقلرينی كورمش ، بونلری مملكتلرينه كوتوروب تبركاً داغيتدقلرينی‌ده ايشيتمشدم .

(محفل) ك ٦٠ نجی نسخه‌سنده‌كی (عيدفطر) مقاله‌سنده بايرامك مسلمانلر ايچون يوم سرور اولديغی وعيدفطرده‌كی سرورك رمضانده‌كی اوروج بورجنك ايفا ايديلمه‌سندن حصوله كلديكی يازيلمشدی.

اونك كبی عيداضحی‌ده اهل اسلام ايچين برمسرت كونيدر . چونكه : ينه اللهك بر امری بولونان فريضهٔ حج، بركون اول ايفا اولونمشدر(٠) اللهه قارشی اولان وظائف عبوديتدن برينك ايفاسی، پك طبيعيدركه اللهك قوللرينی سه‌وينديرير .

عيداضحانك يوم سرور اولماسنك برسببی‌ده ، بركون اول نبی افخم صلی الله عليه وسلم افنديمز ، عرفاتده وقفه‌ده ايكن (اليوم اكملت لكم دينكم واتممت عليكم نعمتی ورضيت لكم الاسلام دينا) يعنی« ای مؤمنلر! سزه دينكزی ايشته بوكون اكمال ايله‌دم، اوزرلريكزده‌كی نعمتمی اتمام ايتدم (وبوتون اديان آراسندن) اسلامی سزه دين (مقبول) اوله‌رق آييردم» آيت كريمه‌سنك شرف نزول ايتمه‌سی ايدی.

شو تبشير الٰهی ، مشهور (كعب الاحبار) ك بيله ـ داها مسلمان اولمادن مقدم ـ نظردقتنی جلب ايتمش وحضرت عمره :

— ياامير المؤمنين ! سزك كتابكزده اوقومقده اولديغكز بر آيت واركه بزيهوديلره نازل اولسه‌يدی نزولی كونی بايرام ياپاردق. ديمش، حضرت عمر :

— هانكی آيت؟ ديه صورونجه كعب، بو آيت

[٠] ابراهيم واسماعيل عليهما السلام طرفندن كعبهٔ مكرمه بنا ايديلنجه ادای حج، كرك كنديلرينه ، كرك امتلرينه فرض قيلينمش وظهور اسلامه ، حتی هجرتك ۹ نجی سنه‌سنه قدر ادا اولونه كلشدی .

اسلامده حجك فرضيتی ۹ نجی سنهٔ هجريه‌ده‌در. اوسنه، جانب رسالتدن حضرت ابوبكر رضی الله عنه (امير الحج) اوله‌رق كونده‌ريلمش، اوننجی سنه‌ده ايسه بالذات نبی كريم صلی الله عليه وسلم افنديمزك حضوريله و ۱۲۰۰۰۰ مسلمان حاجيسنك معيتيله ايفا اولونمشدی .

جليله‌يی اوقومش ، فاروق اعظم حضرتلری‌ده :

— بز، اونك نازل اولديغی كونی‌ده ، يری‌ده حقيله‌بيلير وقيمتنی تقدير ايده‌رزكه جمعه‌يه مصادف عرفه كوننده ورسول الله صلی الله عليه وسلم وقفه‌ده بولونديغی صيراده نزول ايله‌مشدر. جوابنی ويرمشدر.

بو بايرامه (عيداضحی) و (وقربان بايرامی) ده‌نيلمه‌سی : جناب حقه تقرب نيتيله قربان كسيلمه‌سندندر .

« امنيه وزننده (اضحيه) وقضيه وزننده (ضحيه) ايام عيداضحاده كسيلن حيوانك اسميدركه (قربان) تعبير اولنور [٠] اولكينك جمعی (اضاحی) و ايكنجينك جمعی (ضحايا) كلير ... قربان كسمكه تضحيه دينوركه نيت طاعت ايله وقت مخصوصده حيوان مخصوصی تذكيه‌دن، يعنی ذبح، ياخود نحر ايتمكدن عبارتدر. كتاب الاضحيه ـ حاجی ذهنی افندی »

حر ، مقيم ونصابه مالك اولان اركك وقادين مسلمانه قربان كسمك واجبدر .

« قربان اولمق اوزره ذكاتی (ذبح ونحری) جائز اولان حيوان اوچ نوعدر : ابل ، بقر ، غنم . بونلرك ارككی وديشيسی قربان اولور. غنمده كچی دخی داخلدر ثمانية ازواج. الآية .

طاووق وخروس وحيوانات وحشيهٔ مأكوله تضحيه ايديله‌مز.

برقوچ وياتكه نه‌قدر ياشلی وحساتلی دخی اولسه بر كيشيدن زياده‌يه قربان اولاماز. برده‌وه وياصيغيرېدی كيشی‌يه قدر اشتراك قبول ايدر ـ كتاب الاضحيه ـ حاجی ذهنی افندی»

قربان كسمكده اراقهٔ دمك ، يعنی حيوانك كسيلوب قانی آقيديلماسنك واجب اولماسی ، قربانی ديری ديری برينه ويرمكله عهده‌دن چيقيلاماماسی كوستريركه : قرباندن مقصد، اللهه تقربله برابر عباد اللهك اطعاميدر .

معلومدركه: قربان كسيلير، امر نبوی موجبنجه أتی اوچه آيريلير . بر قسمی هديه اوله‌رق كونده‌ريلير، برقسمی صدقه ويريلير، برقسمی‌ده نفقه‌ياپيلير.

[٠] قربان دخی عربيدر، جمعی (قرابين) در. لكن قربت كبی مطلق مايتقرب به الی الله معناسنه‌در .

شوصورتده اوندن متعدد کیمسه‌نك قارنی طویار .
حال‌بوکه دیری اولارق تصدقده، ویریلن کیمسه‌نك
حیوانی کسوب یه‌مه‌مك ویه‌دیرمه‌مك ، یاخود (الله
ایچین قربان ، کوب ایچین قاوورما یاپمق !)احتمالی
واردرکه‌شواحتماله واولکی‌محقق احواله بناءً قربانده
اراقهٔ دم واجبدر .

(عظّموا ضحایاکم) یعنی « قربان ایده‌جککز
حیواناتی بویوکجه‌طوتکز » حدیث‌مشهورنده، الله‌و
رسوله اعلم کثرت‌اطعام توصیهٔ کریمانه‌سی‌ده اولسه
کرکدر .

اویله‌دکلمی‌یا ؟ سکز ، اون اوقه‌لق بر کچی
ایله یکرمی بش، اوتوز اوقه‌لق بر قوچك اشباع
ایده‌جکی قارینلر مساوی دکلدر. ایکنجیسی، البته
برنجیسندن چوق فضله آدام طویورور . هله‌صیغیر،
دوه‌کبی‌جسیم‌الجثه قربانلرده‌بوفضه‌لق داهافضله‌در.

طاهرالمولوی

تفسیرلر ـ مفسرلر

تفسیر بالدرایه مرتبه‌لری ونمونه‌لری

کچن نسخه‌دن مابعد

ایکنجی نمونه — عصای موسانك ابرازمعجزه
آننده کاه [ثعبان] یعنی اژدرها اولدیغی [فاذا
هی ثعبان] کاه کوچوك ییلان یاوروسی معناسنه
اولان [جان] کبی قیوراتمغه باشلادیغی [فاذاهی
تهتز کانّها جان] بیان اولونیور . بر شیئك بر
آنده هم بویوك ، هم کوچوك اولماسی محال‌اولدیغی
جهتله ایکی بیان‌آراسنده تضاد وتخالف آشکاردر .

جواب : عصای‌موسی، یارادیلیشنده اژدرها،
فقط قیوراتماسنده کوچوك ییلانلر کبی چست
وچالاك ایدی . بر شیئك جسماً بویوك اولدیغی
حالده کوچوکلر کبی چابکروان اولماسی آراسنده
حقیقی بر تخالف بولونمایه‌جنی بدیداردر .

اوچنجی نمونه — برآیتده انسانلرك مسئول
اولاجقلری [وقفوهم انهم مسئولون] دیکرآیتده
نه انسك ، نه‌ده جنك کناهلرندن مسئول
طوتولمایه‌جقلری [لایسئل عن‌ذنبه انس ولاجان]
بیان بویورولویورکه بوده توهم تضاده وسیله‌در .

جواب : قیامتده مواقف کثیره واردر .
کیمنده مسئولیت محقق، کیمنده دکلدر. نفی‌واثبات
شو صورتله توزیع اولونمش اولور . برده مثبت
اولان سؤال ، تبکیت والزام ایچوندر، نفی اولونان
ایسه معذرت سؤالیدر . شوحالده آنلری تکدیر
وتوبیخ و الزام ایچون « سزه پیغمبر کلمه‌دیمی
و اوامر الٓهیه‌می سزه تبلیغ ایتمه‌دیمی، ایندی‌ایسه
سز موجبنجه حرکتده بولوندیکزمی؟» کبی‌سؤاللره
معروض قالاجقلردر . اما « سزك ترك اوامر
خصوصنده بر معذرتکز وارمی ایدی ، وارسه
سویله‌یکزباقالم » کبی سؤاللره معروض قالمایاجقلردر.
شوایکی نفی واثبات آراسنده تناقض بولونمادیغی ،
عقلنده میزان بولونانلرجه شبهه‌سزدر .

تفسیر بالدرایه‌نك اونجی مرتبه‌سی

مشکلات قرآنیه اوزرینه اشعارعرب ایله استشهاداولونه‌رق
یاپیلان تفسیردر .

صحابه و تابعیندن وعظمای ائمهٔ دیندن غرائب
و مشکلات قرآنیه اوزه‌رینه بدایع اشعار عرب
وروایع افکار ادب ایله استشهاد وقوع بولدیغی
حالده حمایهٔ دینده مفرط طرفدارلق داعیه‌سنده
بولونانلر بو خصوصده برمعتاد آیقیری کیتمه‌یی
بالالتزام استشهاد مزبوری منع ایتمشلردر و مقام
استدلالده دیمشلردرکه « قرأن اوزه‌رینه شعر ایله
احتجاج تجویز اولونورسه شعرك اصل ، قرأنك
فرع یاپیلماسی لازم کلیرکه اصل‌الاصول اولان
قرأنك‌هیچ‌بروقت‌برشی‌اوزه‌رینه‌تفرع‌ایده‌مه‌یه‌جکی

بدیداردر . برده قرأنده مذموم اشعار ایله ینه
اوقرأن‌اوزرینه احتجاج‌ایتمك رهین‌جواز اولاماز،
بناءً‌علیه استشهاد مزبور قطعیاً ممنوعدر ».

جواز استشهاده قائل اولانلر جواباً دییورلرکه
«بزم اشعارعرب ایله لسان عربیٔ مبین‌اوزره‌نازل
اولان قرأنك بعض لغات مشکله‌سی اوزرینه برای
استیضاح استشهاد ایتمه‌مزدن اشعار مزبوره‌نك
قران ایچون اصل اولماسی نه‌دن لازم کلسین؟ بویله
ملازمهٔموهومه‌یه عقلمزایرمز، ایشته سزه‌عظمای
امتدن ابن عباس حضرتلری‌که شواهد ادبیه ایله
استشهاددن منع دکل ، بلکه بزی اورایه تشویق
ایدیور . باقیکز نه‌دییور :

« الشعر دیوان‌العرب فاذا خفی علینا حرف
من‌القران الذی انزله‌الله‌بلغة‌العرب رجعناالی‌دیوانها
فالتمسنا معرفة ذلك منه)

یعنی : « شعر، عربك دیوان عرفانی ، ترجمان
وجدانیدر . بزه اللهك عرب لغتیله انزال ایتدیکی
قرأندن بر حرف کیزلی قالاجق اولورسه درحال
دیوان‌عرب اولان‌اشعاره مراجعتله اوندن استیضاح
ایده‌رز » .

(کتاب‌الاغانی) ده یازیلدیغنه کوره صنادید
قریش برکون حضور پیغمبری‌یه کله‌رك بروجه‌آتی
محاوره یاپدی :

— سز ، قرأنك من عندالله اولدیغنی اعلان
ایدییورسکز . حال‌بوکه لسان عرب اوزره نازل
اولان کلام الهینك او لسانده استعمالی مهجور
ویا هیچ ایشیدیلمه‌مش کلماتدن مرکب اولماماسی
لازم‌کلدیکی حالده اعجازك اك یوکسك طبقه‌سنده
بولوندیغنی ادعا ایله‌دیککز بوکلامده مخل فصاحت
اولان غرابتك بولونماسنه نه‌دیرسکز ؟

حضرت‌پیغمبر — نه‌کبی؟ برقاچ مثال کتیرك‌ده
اونك اوزرینه بیان مطالعه ایده‌یم ، وسیلهٔ ارشاد
اولسون .

مشرکین — (تزدری) (کبّار) (عُجاب) .

ایشته بو کلمه‌لر عرب (فَتح) ك لغتنده یوقدر .
بزده عربز ، بیلمیورز .

بونك اوزه‌رینه رسول اکرم افندیمز ، افقه
طوغرو نظر ایده‌رك قارشیدن هجین سوار، باشلری
کفیه‌لی، قبائلك اك کزیده‌لرندن برهیئت مبعوثه‌نك
کلدیکنی مشاهده بویورنجه مشرکینه خطاباً :

— سؤاللریکزك جوابنی شیمدی آلیرسکز .
بویوردیلر . دیرکن قبیله رئیسی حضوره کیروب
هانکی قبیله‌دن اولدقلرینی و کندینك او قبیله‌نك
رئیسی بولندیغنی ، استکناه دیانت احمدیه‌مقصدیله
قبائل طرفندن مبعوثاً کلدیکنی بیان ایتدکدن
صوکره فخرعالم ، اوکا خطاباً :

— اوطور . بویوردیلر. اعرابی اوطوردی.
تکرار :

— قالق . بویوردیلر . اعرابی قالقدی .
بوسفر ینه :

— اوطور بویوردیلر. اعرابی ینه اوطوردی .
تکرار :

— قالق . امرینی ویرنجه اعرابی قیزدی
وشو سوزلری سویله‌دی :

— « یامحمد اتزدری بی وانا من کبّار قومی
ان هذالشیٔ عجاب» یعنی« یامحمد! بنمله‌اکله‌نیورمیسك؟
حال‌بوکه بن ، شوحقارته لایق دکلم . چونکه‌قوممك
بویوکلرندنم. طوغروسی‌یاشوماجرا تحف برشیدر».
مشرکلر، سؤاللرینك جوابنی بدوینك سوزلرنده
بلیغ و معجز بر طرزده تجلی ایتدیکنی کورونجه
« سحر و فسون محمدی آفاق عربی طوتمش » کبی
هذیانلرله چیقوب کیتدیلر .

ایشته شو حادثه کوستره‌مزمی‌که لغات قرأنیه
اوزرینه کلام عرب ایله استشهاد اولونیورمش . .

دارالفنون الٓهیات فاکولته‌سی
تفسیر وتاریخ تفسیر مدرسی
برغمه‌لی جودت

اسناد

٤

اوت « اسناد » ك اهمیت قدیمه‌سی اسلامده تضاعف ایتمش ، دقایق علوم زمره‌سنه کیرمش ؛ (علم معرفت اسناد) نامیله فنون علم حدیث آراسنده برموقع مهم اشغال ایله‌مش و زمانمزده اربابی اندر برفن معضل‌اولمشدر . بیکانه‌لری‌ایچون اسناد ، بر (حدثنا .. حدثنا) دن عبارت‌ایسه‌ده اربابی ایچون اویله دکلدر (حدثنا فلان قال‌حدثنا فلان) ایله (حدثنا فلان سمع فلانا) یاخود حدثنا فلان قال سمعت‌فلانا) آراسنده و (حدثنا فلان قال سمعت فلانا یحدث عن فلان) آراسنده و (حدثنا) یرنده (اخبرنا) یاخود (انبأنا) بولنمسنده وبوکبی کلماتك صور ایرادنده پك اینجه وشایان بحث وتدقیق فرقلر واردر . شخص‌واحدك (حدثنا) دیه‌رك واقع اولان روایتی‌مقبول‌ومعتبر اولدیغی حالده (عن فلان) دیدیکی‌روایتنك قبولنده تردد ایدیله‌رك تحقیق وتعمیقه لزوم کوریلیر . ایشته بونلر اسنادك اینجه‌لکلریدر . بونکله مشغول‌اولمیان علمای اسلامیه‌نك‌بیله قولایلقله فرقنده‌اوله‌میه‌جغی بودقایق طبیعی یابانجیلرهیچ بیله‌مز و آکلایه‌مازلر .

اسنادك نه اولدیغنی بیلمك ایچون طول مدت چالیشه‌رق وتدقیقاتده بولونه‌رق اختصاص کسب ایتمك لازمدر . اسنادك فائده‌سنی ادراك ایچون تاریخ ، طبقات رجال ، انساب ، تداخل اقوام ، مهاجرت امم ومذاهب فرق اسلامیه‌یی بیلمك ایجاب‌ایدر . ایشته بوکا بناءً درکه محدثینك محققلری بوعلملره دائر کتابلر یازمشلردر . بوعلملرك هپسنی علی وجه الکمال برکیمسه‌نك بیلمه‌سی مستحیل اولدیغندن‌هرمحدث ، محتاج‌اولدیغی‌بوعلملردن‌برنده ، یا ایکیسنده اختصاص حاصل ایده‌رك دیکرلرنده اهلنه مراجعت ایتمك بیوکلکنی کوسترمشدر .

محدثیندن بعضیلری تاریخ وطبقات رجالده ، بعضیلری جغرافیا ومهاجرتده ، برطاقمی انساب وتداخل اقوامده متخصص ایدیلر . ابو محمد رامهرمزی ، امام بخاری ومسلم ویحیی بن‌سعید کبی هپسنی جامع‌اولان اکملرده یوقدکلدر . بواحتیاجك تأمینی ایچون ائمهٔ حدیث تاریخلر ، معجم‌البلدانلر ، کتاب الانسابلر ، طبقاتلر یازمشلردر . امام بخارینك وامثالنك تاریخ ، دیکرلرینك طبقات رجال یازمسی هپ بواحتیاجی تطمین ایچوندر .

اسناد : برحدیث ، یاخود خبر ویا اثر متنی خبر ویرن کیمسه‌نك تحمل ایتدیکی ، یعنی کندندن استماع ایتدیکی ذاتی ، کیفیت تحمل‌واستماعنی وآنك استماعی کیفیتنی مشعر صیغهٔ مخصوصه ایله ، کذلك آراده‌کی واسطه‌لرده هربری کندینك کیفیت‌تحمل واستماعنی بروجه معروض افاده ایده‌جك صیغه‌لرله ادا وروایت‌ایده‌رك قائل ویاعاملنه اسنادایتمه‌سیدرکه بوکا اسناد وطریق خبر دینور .

بو تعریفمز ، بر تعریف علمی اولمقدن زیاده تعریف توضیحی‌درکه محل بحث بویله ایجاب ایدر . بوندن صوکره‌ده اسنادك آلتی یدی حالی واردرکه بوراده ذکری موجب تطویل اوله‌جغندن ترك اولنمشدر .

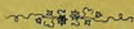
اسناد ، تا پیغمبره قدر ایریشن برطاقم‌اسامینك جدولندن عبارت اولمق لازمکلیر . بوده ، پیغمبرك سوزلرینك وحرکتلرینك خاطره‌سنی شفاهاً باشقه برینه نقل‌ایتمك وبوخاطراتی روایت ایدن‌کیمسه‌لرك اسملرینی عقلنده طوتمق‌دیمکدرکه حضرت‌پیغمبرك ارتحال ایتدیکی زمان جاری ومرعی اولدیغنی‌فرض ایتمك اساسی اوزرینه مستنددر . حالبوکه او وقت بویله برشی یوقدی ! وهمنه دوشه‌جك اولانلر ، چوق آلدانیرلر وبو وهمه قاپیلانلر ، اسنادك وقت سعادتده وحتی وقت‌صحابه‌ده مرعی ومعتبر اولمدیغنی ادعا ایتمك ایسترلر .

کتب ستهٔ حدیث ومسانید عشره ودها قدیم اجزای حدیث ، عمومی وخصوصی کتبخانه‌لریمزده موجوددر . بونلرك هیچ برنده انسانی بویله سقیم برفکره دوشوره‌جك تك براسناده‌تصادف ایدلمز .

بو کتابلری تدقیق ایدن مهرهٔ منقدین و ائمهٔ جرح وتعدیل وشراح کرامده بویله برشی دیمه‌مشلردر . بعض اسانیدی اسباب عدیده بیانیله تنقید ایتدکلری حالده هیچ برینی فلان مصنف ترتیب ایتمش دیه برحکمله جرح ایتمه‌مشلردر . بوبابده کتب (جرح وتعدیل) برشاهد عادلدر .

اکر (صحیح مسلم) ایله (صحیح بخاری) دقتله مطالعه اولونسه اسنادك اهمیتی نمایان اولور .

شیخ زاهر



علم خیال

خیال‌ایقانه مخالفدر . (بن ، بوکا بردرجه‌یه قدر ایناندم) دیه‌مزسکز ، سرابی اجسام طبیعیه عدادینه ادخال ایده‌میه‌جککز کبی عنقایی‌ده دفتر حیواناته قید ایتدیره‌مزسکز ، فقط (خیال ایمانه منافیدر) دیرلرسه ایناغا . یوله‌دوشن بر طاشی قالدیرمق بیله حسن نیته مقارنت شرطیله ایماندن معدوددر .

بوراده وهمی خیالدن تفریق ایتمه‌لی‌یز .

معلومدرکه : بزده قوهٔ طبیعیه‌یی غرضنده استخدام ایدن برقوت‌وار . خیال‌دیدیکمز بوقوت ، محسوساته حکمی شامل اولاجق بر حق تصرف ادعاسنده بولونویور ، بونی‌ده‌بزه ایسترایسته‌مز قبول ایتدیرییور . بوصراده بز ، حقیقتده وجودی‌اولمایان شیلرك‌دخی تحت‌تأثیر وتسلطنده قالیورز ، بونلرده وهمیاتدر . صورخیالیه‌یی‌صوروهمیه‌دن‌تفریقه مقتدر خیاله (وهم) نامی ویره‌رك ایشك ایچندن چیقمق ایسته‌یورز . حال‌بوکه خیال‌ایله خولیا دیدیکمز ، حد ذاتنده‌باشقه‌باشقه شیلردر . (علم‌خیال) خیالی‌خولیادن تفریق ایدن بر علم دیمکدر . بوبابده برفکر ایدینه بیلمك‌ایچین‌شیخ اکبرك ایضاحات آتیه‌سنه‌نصب‌نظر ایتمکلکمز لازمکلیر . (فتوحات مکیه)ده دییورکه :

(صور خیالیه‌مزك جمله‌سی ممکنات محسوسه‌دندر ، ممکنات محسوسه‌ده وقوعه کلن تغیرات‌حقه عائد اولدیغی کبی حضرت خیالك محسوساتده‌کی تصرفی‌ده تنوع‌خواطر صورتنده‌وقوعه‌کلن برتجلیء الهی اثریدر .

حضرت خیال ، محسوسات ایله معانیء مجرده آراسنده حائز تأثیر وتصرف اولان برحضرت متوسطه‌در ، ممکنات محسوسه معانیء مجرده‌یه آنجق تخیل واسطه‌سیله کسب ارتباط ایدر .

معانینك‌قوالب محسوسه‌ده‌ظهورینه توسط‌ایدن قوهٔ‌خیالیه‌که : عالم‌برزخ ، مجمع‌البحرین ، ملتقی‌البحرین دیدیکمز عالم مثال‌در .

بو عالم معانی صفاتده کندینه مناسب اولان اجسامه تمثل ، حتی تجسد ایده‌جك بر عالم غیر عنصریدر)

حس ، عقل ناصل دوچار خطا اولویورسه ، معمل مخیلاتدن چیقان هرشیئك‌ده عینیله حقیقت اولماسی لازم کلمز . الفاظ ایچین (علم نحو) فکر ایچین (علم منطق) نه‌ایسه : صور خیالیه ایچین‌ده (علم خیال) اودر . خیالك خطا احتمالندن سالم‌اوله بیلمه‌سی ، موازین معانی‌یه رعایتله ممکن اولور . بو اعتباره کوره (علم‌خیال) حضرت خیالك عالم‌امره کیفیت‌اتصال وانفصالندن باحث‌برعلم تمثیل‌معانی‌در .

اهل کشفك عالم غیبه عائد اولان استکشافاتی تمثیل‌معانی‌ده کوستره‌بیلدکاری برفضل مکتسب‌در . براهل کشفك کشفنه اعتماد اولونماسی ، علم اسمایه ،

علم خطابه، علم تجلی یه، علم کمال و نقصه، علم معرفة النفسه، علم امراض وتداوی نفسه درجهٔ وقوفیله محاکمه اولونور . اولیاده بو ، برفضل مکتسبدر . تجسد معانی، انبیاء کرامده وقوع بولور . صور کونیه ، صور معنویه ایله هوهو اولور . انبیانك ملك کورمه‌سی بو اساسه استناد ایتمکده‌در .

عالم امر ، عالم غیب ، جناب حقك علی العاده انسانلردن ستر ایتدیکی بر عالم دیمکدر . عالم خلق که، بو عالم کون وشهادتدر، بوراده هرشیئ سببی ایله تصوره مجبورز. سبب طبیعیسز برشیئ تصور ایده‌مه‌یز، عالم غیبده ایسه برشیئ سبب طبیعیسی ایله تصوره احتیاج یوقدر ، حقایق عینیه برهانه محتاج دکلدر . بز، برعالم عنصریده بولوندیغمز ایچین اولیانك کشفیات غیبیه‌سیله مکلف طوتولمادق . چونکه بونلرده‌کی تمثیل معانی قوتی هیچ بر وقت انبیاده‌کی تجسد معانی حدینه واصل اولاماز . بو جهتله تخیل وتمثل ایله تشریع وتنزیل باشقه باشقه شیلردر. انبیاء ، معانیٔ غیبیه‌یی فضل الٓهی ایله عالم حس وشهادته تماماً نقل ایده‌بیلیرلر .. هرنه ایسه بزینه موضوعمزه عودت ایده‌لم :

ممکنات محسوسه‌دن چیقاره‌بیلدیکمز معنالری بیله بزده یاشادان خیالدر. بو تأثیراته هرحالده بی اساس برطاقم قورونتولر نظریله باقیلاماز. خیال، اووقت قورونتو اولورکه : بی مأل اولسون . خیاله قوت ویرمك ، حس وعقلی اهمال ایتمك دیمك دکلدر . حائز اولدیغمز قوتلردن برینك استعمالی، دیکرینك ابطالنی ایجاب ایتمز . کوزم کورسونده وارسین قولاغم ایشیتمه‌سین دینیله‌مز. هرتخیلده آشاغی، یوقاری برتجلیدر . مثلا شاعر عصمتی ، شو خیالی منظومه‌یی یازمش اولماسندن دولایی مؤاخذه ایده‌بیلیرمی یز ؟

ظاهرده نظرگاه تخیلده سماده

هریرده بکاجلوه‌نمادر اوخیالت
کاهیجه شفقدر دوغار انوار سمادن
صحرایه قدومیله ویرن کون کبی زینت
کاهیجه اولور برصوکنارنده بدیدار
تنها بکا اول مالکهٔ عالم وحشت
بعضاً ده اولور دالغه‌لر آردنده نمایان
ایتدکجه تلاطم اوسراب ابدیت

بومنظومه سراپا برذکر خیالیدر. اما (سراب ابدیت) تعبیری طوغرو دکلمش، سراب ایله ابدیت شکللری امتزاج ایده‌مزمش، شاعرك امورنده بیله دکلدر. ایی دوشونولورسه : سراب ابدیتده لساناً دخی بر مناسبتسزلك یوقدر . سرابی موجودات مادیه ایچندن اووقت چیقاروب آته‌بیلیردك که : بو اشکال کوناکونی کوسترن جه‌للری خریطهٔ عالمدن چیقاره‌بیله‌لم .

فخر رازی نه‌دیرسه‌دیسین ، نصیرالدین طوسی سرابی‌ده پك اعلی موجودات طبیعیه‌دن عدایدییور. هر شیئك أل ایله طوتولماسی نه‌دن لازم کلیور ؟ خیال دیدکلری‌ده بویله‌در . (سراب) برشهری ، اونك ابنیه‌سنی، باغلرینی، بستانلرینی ناصل بزه عکساً نقل ایتدیره‌بیلیورسه : خیالده شهرستان حقایق امریه‌نك ولو برقسمنی اولسون بزه کوستره‌بیلیر . شیخ اکبر دییورکه : (شعر، شعوردندر . شعر ، برشعور لطیفدرکه : حکمی قبل الاشباح ارواحده دوبولور . ارواحك‌ده اشباح ایله رسم تناکحی عالم خیالده اجرا اولونور) تناکح اشباح ومعانی مسئله‌سنه باقیکز . ایی باقیلیرسه زواللی برفرانسز فیلسوفنك تناکح معانی‌یی تناسخ زعم ایتدیکنه تعجب ایدیلمز.

خیالی دکل، وهمی بیله قولای قولای اورته‌دن قالدیرامیورز . معلومدرکه (کیمیا) دنیلن شیئ ، اوللری برخیال، حتی بر وهم ایدی، باقیری آلتون یاپمق قورونتوسی، مجرای شئونی دولاشه دولاشه

برعلم مخصوص اولدی. بوکون کیمیانك قاریشمادیغی ایش قالمامشدر .

دیمك‌که : قورونتونك بیله حقیقت وجود ایله ولو برقوهٔ منفیه حالنده اولسون اوزاقدن اوزاغه برمناسبتی وار. انسان، بوتون قوی وملکاتیله انسان دکلیدر ؟ أوت ، انسانده وهم کبی ابطال حقیقته ساعی برقوت اولماسه‌یدی بلکه‌ده حقیقتك بو درجه قدری آکلاشیلامایه‌جقدی . هرکس اوهامه، امیال مضره‌سنه مخالفتله مظهر هدایت وفضیلت اولمایورمی؟ شیطان بیله بوش یره یارادلمش برشی دکلدر. وجود اولماسه‌یدی عدمه اصلا اهمیت ویرن اولمازدی ، شرك اولماسه‌یدی توحیدك قدری بیلنمزدی. خزائن خلقت، عقلاً محاکمه‌سنه مقتدر اولامادیغمز حقیقتلرله طولودر . بونلرك برقسمنه حواسمزله ، برقسمنه ذهنمزله ، برقسمنده خیالمزله تماس ایدییورز . وهممزله‌ده تماس ایده‌جکمز ایشلر یوق دکلدر . بوقوتلرك بیکلرجه، بلکه یوزبیکلرجه سنه‌لك مساعیٔ مشترکهٔ متمادیه‌سیله چالیشه چالیشه برطاقم صور حسیه وفکریه، اشکال خیالیه وقلبیه ومعنویه آره‌سنده یورویه یورویه ، صورتلرله چارپیشه چارپیشه بولوندیغمز نقطه‌یه قدر کلمش چیقمشز .

داردااغان‌زاده
احمد نظیف

ذی‌الحجه ومحرم غرّه‌لری

« ١٣٤٣ ذی‌الحجه غره‌سی »

اجتماع نیرین ١٣٤٣ سنه‌سی ٢٩ ذی‌القعده کونی صباحی اذانی ساعت ایله اون ایکی ساعت، اوتوز اوچ دقیقه‌ده، یاز وسطی ایله طقوز ساعت، اون یدی دقیقه‌ده واقع اوله‌جق ، حین اجتماعده ، قمر سیرنده بطی اولدیغندن شمسی حد معین مرتبه‌سنده سبقت ایده‌میه‌جکندن فوق الافق آنجق بازار آقشامی بازار ایرتسی کیجه‌سی اذانی ایله اون ایکی ساعت بربوچوق دقیقه‌ده، یاز وسطی ایله طقوز ساعت، طقوز دقیقه‌یه قدر مکث ایدوب غروب ایده‌جك ، بازار ایرتسی اذانی ایله اوچ ساعت، ایکی دقیقه‌ده ویاز وسطی ایله اون بر ساعت، قرق آلتی دقیقه‌ده قمر، شعاع شمسدن چیقه‌جق ، بازار کونی آقشامی هلالك نوری بیکده یکرمی بش بولنه‌جق ، بو وضعیتده بولنه‌جق اولان هلالك بازار ایرتسی کیجه‌سی رؤیتی ممکن اولمیه‌جقدر .

ذکری کچن بازار ایرتسی آقشامی صالی کیجه‌سی اذانی ایله اون ایکی ساعت، اللی دقیقه‌یه قدر فوق الافق قمر مکث ایدوب نقطهٔ مغیب شمسك درت بوچوق درجه جنوبنده غروب ایده‌جك ، هلالك نوری بیکده سکسان بش بولنه‌جق ، بو وضعیتده بولنه‌جق اولان هلال، ایکی اوچی جنوبه متوجه ومعتدل ومنور رؤیت اولنه‌جق وصالی کونی ١٣٤٣ سنه‌ی غرهٔ ذی‌الحجة الشریفه‌سی اوله‌جقدر .

« ١٣٤٤ محرم غره‌سی »

اجتماع نیرین ذی‌الحجه‌نك یکرمی طقوزنجی صالی کیجه‌سی اذانی ایله درت ساعت، بش دقیقه‌ده ویاز وسطی ایله اون ایکی ساعت، قرق بر دقیقه‌ده واقع اوله‌جق ، حین اجتماعده قمر سیرنده بطائتدن شمسی حد معین مرتبه‌سنده سبقت ایده‌میه‌جکندن قمر فوق الافق آنجق صالی کونی آقشامی چهارشنبه کیجه‌سی اذانی ایله اون ایکی ساعت، یکرمی بش دقیقه ویاز وسطی ایله سکز ساعت، قرق سکز دقیقه مکث ایدوب غروب ایده‌جك، مذکور چهارشنبه کیجه‌سی اذانی ایله یدی ساعت، اوتوز آلتی دقیقه‌ده، یاز وسطی ایله اوچ ساعت، اون بر دقیقه‌ده قمر شمسك شعاعندن چیقه‌جق، مذکور چهارشنبه کیجه‌سی هلالك نوری بیکده اوتوز بش بولنه‌جق ، بو وضعیتده بولنه‌جق

اولان هلالك چهارشنبه کیجه‌سی رؤیتی فناً ممکن اوله‌میه‌جقدر .

سلخ ذی‌الحجه‌اولان مذکور چهارشنبه کونی آقشامی پنجشنبه کیجه‌سی اذانی‌ایله برساعت،اون‌یدی دقیقه‌یه ویازوسطی‌ایله‌طقوزساعت، اللی‌ایکی‌دقیقه‌یه قدر قمرفوق‌الافق مکث‌ایدوب نقطهٔ مغیب شمسك بش‌درجه جنوبنده غروب‌ایده‌جك وهلالك‌نوری بیکده یوزاون بولنه‌جقدر .

بو وضعیتده بولنه‌جق اولان هلال، ایکی‌اوجی جنوبه‌متوجه ایکی کیجه‌لك کبی یوکسك وآیدینلغی چوق‌اوله‌رق کورینه‌جك وپنجشنبه ١٣٤٤ سنه‌سی محرم غره‌سی اوله‌جقدر .

بالاده کوسترلدیکی وجهله ذی‌الحجه غره‌سی صالیدن، محرم‌غره‌سی پنجشنبه‌دن معتبراولمسی حساب نتیجه‌سیدر . بوغره‌لرده شهادت‌ایله حسابك‌تعارض ایدوب ایتمیه‌جکنی زمان‌بیلدیره‌جکدر.

نزداهل‌فنده معلومدرکه قمر شمسه‌قبل‌الاجتماع اون‌ایکی درجه تقربنده شعاع شمسك آلتنه کیرر وبعدالاجتماع اون‌ایکی‌درجه تباعدنده شعاع‌شمسك آلتندن چیقار . قمرشعاع شمسده بولندیغی مدتده نوری، نورشمسده مضمحل ومتلاشی‌اولور .

بوندن‌دولایی‌اجتماع یرینه (محاق)دینیلیر. ارباب فندن موصلی ابومنصور سلیمان‌بن‌حسین (مختار)نام کتابنده« ان‌یکون [ای‌القمر] فی‌المحاق حیث‌یکون مضمحل‌النور وهوان یکون بینه وبین‌الشمس اثنی عشردرجة او اقل[قبل‌المحاق‌اوبعده] » بیوریبور.

لکن قمرك‌بعدالاجتماع شمسی اون‌درجه‌سبقت ایتدیکنده نوری اصغری ٠,٠٥٥ و سیری سریع وعرضی‌شمالی وبرجی‌حمل، ثور، دلو، حوتدن‌بریسی اولمق وهوا براق وکسکین ویامغموم اولمیوب‌کثیف بولنمق‌شرطیله قمرك افقه‌قریب ورقیق‌کورلمسی سائر ارباب فنك تجویزکرده‌سیدر . سابق‌منجم‌باشی

٢٨ مایس ١٣٤١ محمد عارف

« منظومهٔ شمسیه »

محفل‌مجموعه‌سنك ٤١ نجی نسخه‌سندن‌اعتباراً فلکیاته عائد یازدیغم مقاله‌لرك، قارئین کرام طرفندن مراقله اوقوندیغنی، آلمقده‌بولوندیغم متعددمکتوبلردن آکلامقده‌یم . بعض ذوات طرفندن ایسه ، مجملاً منظومهٔ شمسیه افرادندن و بالخاصه اسرار انکیز مریخ‌سیاره‌سندن کافی‌درجه‌ده بحث‌ایلمکلکم مصراً رجا ایدلمکده‌در . بو جدی علاقه‌دارلق ، وبومحق آرزو ، بنده عمیق بر تأثیر اجرا ایتمکدن خالی قالمه‌دی . بالمقابله تشکرله برابر منظومه‌مزه عائد تفصیلات اعطاسنی کندیمه بورج‌بیله‌رك تقدیمه باشلایورم :

مقدمه :

اکر وارسه ؛ حدودی و نهایتی ، خلّاق جهاندن غیری‌یه معلوم‌اولمیان فضا ایچنده ، برچوق ییلدیزلرك مختلف لمعانلرله ایشیلدادقلرینی هپمز کورمکده‌یز . حوصلهٔ بشرك ادراك ایده‌میه‌جکی درجه‌ده‌ده اوزاق بولونمه‌لرندن طولایی اوفاق برر نقطه کبی کورینن بو ییلدیزلر ایسه پك بیوك برر کره اولوب مضیٔ بالذات‌درلر . لسان‌هیئتجه بونلره « ثوابت = طورانلر » دینورکه ، بوتسمیه ، پك اوزون زمانلر ایچون یکدیکریله اولان وضعیتلرینی محافظه ایتدکلرندن طولایی‌در .

حال‌بوکه ثوابتك هیچ‌بری حال‌سکونده دکلدر واساساً فضاایچنده حال‌سکونده هیچ‌برشی یوقدر. جمله‌سی پك‌مدهش سرعتلرله قوشوشمقده ایسه‌ده مسافه‌لرینك بویوکلکندن‌طولایی آز زمانده تبدیل موقع‌ایتدکلری آکلاشیله‌مامقده‌در . بونلرك‌ضیالری دائما تیتره‌كدر . بر آچیلیور ، بر قاپانیور کبی کوریلورلر . سببی ایسه ، پك چوق سنه‌لرده بزه واصل اولان ضیالرینك دائما حال فورانده

بولنمسیدر . چونکه کافه‌سی طبق بزم شمسمز کبی برر منبع حرارت وضیا اولان برر کونشدر . هیچ شبهه ایدلاملیدرکه بزم کونشمز دخی اوزالردن پك اوفاق برنقطهٔ مضیئه کبی کورینور .

میلیارلره بالغ اولان بوکواکبدن باشقه، کوك یوزنده ، باشقه ماهیتده برقاچ ییلدیز دها واردر . مضیٔ بالذات بولنمدقلرندن ضیالری تیتره‌ك اولمیوب بالعکس کمال استقرارله ایشیلدارلر . عددلری ؛ عطارد ، زهره ، مریخ ، مشتری ، زحل ناملریله بشدر . بو بش ییلدیز تماماً دنیامز ماهیتنده کره‌لردر . و ، یواش یواش سماده هرکون تبدیل‌موقع ایدرلر . بو بش ییلدیزدن باشقه « اورانوس = لاحق » و « نپتون = حسبان » ناملریله ایکی‌بیوك سیاره دهاوارسه‌ده هرایکیسی‌ده دوربینسز کوریله‌مزلر ؛ زیرا ایلك بش دانه‌سنه نظراً بونلرك بزه اولان مسافه‌لری اولدقجه زیاده‌در .

مع مافیه ؛ بو مسافه‌لر ، ثوابتك بزه اولان بعدلری‌یاننده صانکه برر نقطه‌کبی قالیر . فی‌الحقیقه بزم الك‌اوزاق‌اولان سیاره‌مزك شمسه‌قدر مسافه‌سی تقریباً درت بوچوق میلیار کیلومتره اولدیغی‌حالده، منظومه‌مزه الك یاقین ثابته‌نك اوزاقلغی ٣١ ترلیون کیلومتره‌در. بوییلدیز ایسه ؛ « قنطورس » برجنك « آلفا » ثابته‌سیدر .

ساعتده آلتمش کیلومتره قطع ایدن برلوقوموتیف ، نپتونه تقریباً سکز بیك سکز یوز سنه‌ده و « آلفا قنطورس » کونشنه آنجق سکسان بش میلیون سنه‌ده مواصلت ایده‌بیلیر . بیلنملی درکه خلاق جهان حضرتلری ، آنف‌الذکر ثابته‌دن دها یاقین ، بشقه برجرم سماوی یاراتمامشدر .

ایشته ؛ بوندن طولایی ، ثابته‌لر، حقیقتده پك بیوك کونش اولدقلری حالده ظاهراً پك اوفاق کورینورلر . حالبوکه ؛ « آلفاقنطورس » دن نیجه ،میلیون کره اوزاق ثوابت واردرکه ، قسم اعظمنك مسافه‌لری بیله اولچیله‌مامشدر . بوبابده بر فکر ایدینه‌بیلمك ایچون (امرئهٔ مسلسله) نك مشهور سحابیه‌سنك ذکری کافیدر . ضیانك ، اورادن بورایه کلمه‌سی (١٧) میلیون سنه‌دن فضله بر زمانه محتاجدر . الك یاقین اوله‌رق ذکر ایتدیکمز « آلفا قنطورس » ضیاسی ایچون درت بوچوق سنه کفایت ایدر .

منظومهٔ شمسیه :

مرکزده کونش بولونمق اوزره مختلف نصف قطرله سکزعدد دائره رسم ایدرسه‌ك ، منظومه‌مز حقنده الك ابتدائی برفکره مالك‌اولورز. بونلردن:

برنجی دائره ؛ عطارد سیاره‌سنك ،
ایکنجی » ؛ زهره »
اوچنجی » ؛ ارضمزك ،
دردنجی » ؛ مریخ سیاره‌سنك
بشنجی » ؛ مشتری » ،
آلتنجی » ؛ زحل » ،
یدنجی » ؛ اورانوس » ،
سکزنجی » ؛ نپتونك محرکلری اولور .

حقیقتده ایسه ، ومحرکلر تام دائره شکلنده بولنموب شمسه‌اولان مسافه‌لری دخی لاعلی‌التعیین دکلدرلر . یعنی مسافه‌لر بر قانون ریاضی‌یه تابع اولوب، سیارات،حرکات‌انتقالیه‌لرنده علی‌الاکثر طولانی اولمیان برر قطع ناقص رسم ایدرلرکه محراق نقطه‌سنده کونش بولنور .

محرکلرایچنده دائره‌یه الك‌قریب‌اولان زهره‌نك فلکیدر . محرکی الك بوزوق اولان سیاره ایسه عطارد در . بوسیاره‌نك (أوج) و (حضیض) نقطه‌لرینه عائد فرق ، محرك قطر کبیرینك بشده برینه مساویدرکه بوده پك چوقدر .

آتیده‌کی جدول، سیاراتك‌شمسه اولان مسافه‌لریله مدت انتقالیه‌لرینی ، یعنی محرکلرینی بردفعه

دور ایتمك ایچون نه‌قدر زمان صرف ایتدكلرینی ویكدیكرندن نه‌درجه‌بیوك ویا كوچك بولندقلرینی كوسترر :

اسامی سیارات	ارضه نظراً حجمی	شمسه مسافه‌سی	مدت انتقالیه‌سی	قاچ پیكی واردر؟
عطارد	۱۷ دفعه كوچك	۸٦ میلیون كیلومتره	۸۸ كون	یوقدر
زهره	ارض قدر	۱۰۸ »	۲۲۵ »	»
ارض	۱۲۷٤۲ كیلومتره قطری	۱٤۹ »	۳٦٥¼ »	بردانه
مریخ	٦ دفعه كوچك	۲۲۷ »	۱ سنه ۳۲۲ كون	ایكی دانه
مشتری	۱۲۷۹ دفعه بیوك	۷۷٥ »	۱۱ سنه ۳۱٥ كون	طقوز دانه
زحل	۷۱۹ » »	۱٤۲۱ »	۲۹ سنه ۱٦۷ كون	اون دانه
اورانوس	٦۹ » »	۲۸٥۸ »	۸٤ سنه ۷ كون	درت دانه
نپتون	٥٥ » »	٤٤۷۸ »	۱٦٤ سنه ۲۸۰ كون	بردانه

اشبو جدولی یازدقدن صكره صره ایله سیاراتك احوال خصوصیه‌لرندن بر مقدار بحث ایده‌لم، فقط اول امرده ولی‌نعمتمز اولان كونشدن باشلایه‌لم :

«برنجی قسم»

كونش وسیارات

كونش :

هركون كوردیكمز كونش، بتون منظومه‌مزك رئیسیدر . اكر كونش اولمسه ایدی ، قانون ازلیٔ سبحانی اقتضاسی سیارات اوزرنده بو درلو حیات ظهور ایده‌مزایدی . اساساً بلكه‌ده سیارات دخی موجود اولماز ایدی .

نه‌وه‌ت ؛ بزی بسلیوب بیوتن ، اورمانلرمزی میدانه كتیره‌ن، هردرلو حبوباتی یردن فیشقیرتان، قار ویاغمور یاغدیران ، یر آلتنده‌كی معادن وكموری بزه احضار ایده‌ن ، دكزلرك فورطنه‌لرینی حصوله كتیره‌ن هپ كونشدر . بناءً علیه كونشمزی ایجه طانیمامز لازمدر . جناب باری «ثم جعلنا الشمس علیه دلیلا» آیت كریمه‌سیله شمسك قدرت وقوتی بیلدیردیكی كبی ، حضرت ابراهیم علیه‌السلامك قبل‌النبوه مراهق بولندقلری زمان كونشی معبود ظن ایلمسی دخی بوكا اشارتدر.

كونش ارضدن بر میلیون ایكیوز یتمش طقوز بیك دفعه بیوك وفقط آنجق اوچیوز یكرمی‌درت بیك درتیوز كسور دفعه آغیردر . شو حالده كثافتی ۰,۲٥۳ اولمق اوزره بزه نظراً درت دفعه دها آزدر . بالنتیجه آكلاشلمقده‌دركه ؛ قاعدهٔ تكامل موجبنجه كونش كیت كیده كوچیله‌جك و بوكا مقابل كثافتی چوغاله‌جقدر .

قطر ظاهریسی ؛ ۳۲ دقیقه ٤ ثانیه اولدیغندن بالحساب قطر حقیقیسی ، قطر ارضك ۱۰۹ مثلیله (۱,۳۹۰,٤۰۰) یعنی بر میلیون اوچیوز طقسان بیك درتیوز كیلومتره‌در . اوزرنده‌كی جاذبه مقداری جاذبهٔ ارضدن تقریباً یكرمی یدی بوچوق دفعه فضله‌در، یعنی ارض اوزرنده یوز كیلو كلن بر انسان، سطح شمسده ۲۷٦۰ كیلولق اولور و شو حالده پاپیشقان بر سلوك كبی یرندن قیپردایه‌مز .

شمس قیزغین ونه‌ریمش دمیر كبی پك قاتی لاپه حالنده‌در . حرارتی پك زیاده‌در . درجه‌سنی آكلامق ایچون شونی مثال كتیره‌بیلیرز : اكر كرهٔ ارض قدر یكپاره بر بوز كتله‌سی ، دفعهً

كونشه یاقلاشدیریلیرسه بر ثانیه‌دن پك و پك آز زمانده بوز حالندن بخار حالنه كچه‌بیلور . حرارت مولد ضیا دخی اولدیغندن ، منظومه‌مزك نهایتلرینه قدر كونش، الكطاتلی شعاعاتی ابذالده قصور ایتمز. شمسك قدرت تنویریه‌سی تقریباً بربوچوق ویتیلیون [۱,٥۷٥,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰] موم قوتیدر . بو عظیم رقم حقنده مثال ذكرینه لزوم كورمیورز . چونكه ؛ آفتاب عالمتابمز ایشته كوز اوكنده‌در [۱] .

مع مافیه جناب ذوالجلالدن بشقه ، هر شیئك بالتدریج اختیارلایه‌رق هلاك اولمسی [كل شی هالك الاوجهه] واجرام سماویه‌نك دخی صره ایله بو قاعده‌یه تابع قالمسی مقتضا و مقدر بولنمغله ، شمسمزكده دخی بركون ئوله‌جكی شبهه‌سزدر.

بزه نظراً شمسك ئولمسی دیمك ، كندینه مودوع وظائفی ایفا ایده‌مامسی معناسنه‌در . بوایسه ، صوغومسی و صوغودقجه اوزرنده لكه‌لر ، یعنی بوروشوقلقلر ظهور ایتمسی و بناءً علیه كیت كیده بو حادثه‌نك عمومی‌لشه‌رك هرطرفنك قابوق باغلامسیله اولور .

اركان حربیه میرالایی
ح.عبدالرحمن

زراعت واقتصادیاتمزه یكی بر افق آچیلابیلیر

محركلر، یعنی (موتور) لر حقنده آز چوق معلوماتی اولانلره بو افق ایچون «غازوژه‌نلرك بنزینله ایشله‌ین موتورلره تطبیق امكانی حاصل اولمشدر» دیمك كافیدر . بو ذوات ایچون بوندن صوكره‌كی سطرلری اوقومغه حاجت یوقدر . بونی

[۱] آفتاب آمد دلیل آفتاب
كردلیلت باید ازوی رومتاب — مثنوی
یعنی: كونشك دلیلی ینه كونشدر. دلیله احتیاجك وارسه اوندن یوز چه‌ویرمه .

سویلدكدن صوكره محركلره یابانجی كیمسه‌لرله سوزمزه دوام ایده‌بیلیرز :

موضوعه تماسدن اول محركلر حقنده مختصر بر معلومات ویرمك فائده‌دن خالی دكلدر . چونكه بوصورتله قارئلر موضوعی كندیلكلرندن آكلامش اوله‌جقلردر : (موتور)ك (محرك) كلمه‌سی كبی برمقابلی واركن بزده ماكنه لساننك و لغاتنك موجود اولمامسندن و موتورجیلك مملكته ایلك دخولی آننده تسیب و اهمال یوزندن دیلمزه عیناً كیرمش بر كلمه‌در . كیمی (موتور) ، كیمی (موطور) اولارق تلفظ ایدر . محرك : هر ایشله‌تیجی قوت ویا ایشله‌تیجی قوتی استحصال ایدن واسطه‌دیمكدركه غایه‌سی (حركت) وجوده كتیرمكه معطوفدر .

محركلر اولا ایكی‌یه آیریلیر : جانلی ، جانسز. جانلی محركلر : انسان ، آت ، قاطر ... الخ . فیل وكوپك كبی استعماللری محدود یرلره منحصر وكچی، یابان اشكی ، ره‌ن كیكی و حیوانات باغچه‌لرنده قوللانیلان حیوانلرك ، مكتوب نقل ایدن پوسته‌جی قوشلرك اقتصادی بر اهمیتی یوقدر . جانلی محركلرك محروقاتی ، یعنی غداسی هركسك معلومیدر . جانلی محركلرك ایلكلرینه رغماً اك بیوك قصورلری قوتلرینك محدود بولونماسندن عبارتدر . بونك ایچوندركه احتیاج، جانسز محركلر ایجاد ایتدیرمشدر.

جانسز محركلرده كرك تشكللری وكرك محروقاتی اعتباریله مختلف قسملره آیریلیرلر. باشلیجه صنفلری صایالم : هوا محركی (یلده‌كیرمنی) ، صو محركلری (صو ده‌كیرمنی، تورپین [۰]) ، بخار محركی (بخار ماكنه‌لری) ، اشتعال محركلری (بنزین، غازموتورلری) داخلی احتراق محركلری (ده‌یزه‌ل و سومی دیزه‌ل موتورلری) ، الكتریق : بالكمیا الده ایدیلمسی

[۰] بوكلمه‌نك توركجه مقابلی برخیر صاحبنك همت وغیرتنی بكلیور .

لابوراتوارلره منحصر بولونوب اقتصادی استحصالی اولجه‌صاییلان محرکلر واسطه‌سیله وجوده‌کلن برقوت اولدیغندن موضوعدن خارج قالیر .

یل‌ده‌کیرمنلرینی ایشله‌تن روزکاردر. هرکسجه معلوم اولدیغی کبی یل ده‌کیرمنلری پك اسکیدنبری قوللانیلمقده‌در. روزکاری اکسیك اولمایان یوکسك حوالیده صوك زمانلرده هوانك سرعتندن استفاده ایتمك ایچون اوفاق یل ده‌کیرمنلری یاپیلمشدر . بوصورتله صو بادهوا چکیلیر ، الکتریق بادهوا استحصال اولنور. یکانه مصرف تأسیساتدن عبارتدر.

صو ده‌کیرمنلری‌ده هکذا هرکسك معلومیدر. (توربین) صو ده‌کیرمننك متکامل بر شکلندن باشقه برشی دکلدر. شلاله‌لرده؛ دوشن قوتك، ثقلت وسرعتك تأثیریله صو ایچنده ایشلرلر . تأسیساتدن باشقه مصرفلری یوقدر . نه‌چاره‌که هریرده شلاله موجود اولمدیغی کبی شلاله‌نك جوارنده‌قوت استعمال ایده‌بیلمك ایچون الکتریق استحصالی ونقلی لازمدر . بوکا ایسه هر شلاله‌نك قوتی و متشبثك مالی قدرتی هرزمان اویغون کلمز. بومحرکلر محروقات نامنه برشی صرف ایتمدکلرندن اوجوز ایسه‌لرده استعماللری نسبةً محدود قالمقده‌در .

بخر ماکنه‌لری بخارله ایشلر . بخار ایسه معدن کوموری اعانه‌سیله الده ایدیلیر .

اشتعال موتورلری مختلف درجه‌ده بنزین (بومختلف درجه بنزینلرك کندینه مخصوص اسملری وارسه‌ده بز هپسنه بنزین دیوب کچیشمز) غاز و اسپرتوایله‌ایشله‌ینلردر. اوطوموبیل، تراقتور، طیاره ، موتوربوط و طاقه‌لره طاقیلان موتورلر بنزین و غاز موتورلریدر . بونلرك دور عددلری بیك ایله اوچبیك آراسنده‌در. عمومی حرب‌یوزندن طیاره واوطوموبیل صنایعنده بش‌سنه ظرفنده اللی سنه‌لك ترقی ایتدیریلن موتورجیلك ، صوك زمانلرده دقیقه‌ده درت بیك بش یوز دور یاپان موتورلر اعماله موفق اولمشدر .

پترول و اسپرتو ایله ایشله‌ین اشتعال‌موتورلری نسبةً اوفاق بر یکون تشکیل ایدرلر . اشتعال موتورلری(فقیر غاز) ایله‌ده ایشله‌مکده‌در (فقیر غاز) ، (غازوژه‌ن) تسمیه اولنان برماکنه‌ایچنده مانغال‌کوموزندن ، اودوندن ویامعدن کومورندن استحصال‌اولونور.

داخلی احتراق موتورلری ، مازوت وآغیریاغ تسمیه اولنان نباتی ودیکر چشید یاغلرله ایشلر . موتورلر ایچنده الك آز مصرفلیسی مازوت ایله ایشله‌ینیدر . بر موتورك صرفیاتی دور عددیله متناسب اولدیغندن تضییقنی غیب ایتمه‌دن بو عددی تنزیل‌ایچون مازوتله متحرك موتورلر ثابت‌اولدقلری زمان بیوك حجمده یاپیلیر . مازوت موتورلرینك آلیم فیأتلری یوکسك اولمقله برابرقوللانیشلیدر. دیکر طرفدن مازوت ، یعنی (خام پترول) ك اوجوز اولمسنه بناءً بومادەیی استعمال ایدن‌محرکلر تعمم ایتمشدر .

مازوت موتورلرینك الك بیوکلری کمیلرده قوللانیلیر . برکمی اوچ دفعه کومور آلمقله یاپدیغی سیاحتك ایکی بوچوق‌مثلنی برکره مازوت آلمقله یاپیورکه هم کومور آلمقله غیب ایدیلن وقت‌قازانلمش، هم‌ده کمینك ساحهٔ فعالیتی آرتمش اولویور . صوك زمانلرده پارسده بر روس مهندسی مازوتك دوغریدن دوغری‌یه اشتعال موتورلرنده استعمالنی ممکن قیلان بر اصول کشف ایتمش وبوکشفی فرانسه حکومتنه هدیه ایلەمشدر . بوکشفك نه‌دن عبارت اولدیغنه دائر فرانسز محافل عسکریه‌سندن بر شی سویلنمه‌مکده‌در. مع‌مافیه بوکون فرانسزلر ممنونیت و انشراح ویرن بوکشفه امید باغلامق ایسته‌یورلر . بعض متأنیلر ایسه بوکشفك موتورجیلکده وجوده

کتیره‌جکی بویوك انقلابی قبول ایله برابر انقلابك درجهٔ وسعت و اهمیتی حقنده کهانتده بولونولاماز اعتقادنده‌درلر . هرکسجه مسلم برشی وارسه اوده بوکشفك تطبیقی عقبنده برقاچ یوز میلیون فرانقك فرانسه‌ده قالاجغی کیفیتدر .



صنایعده ، تجارتده زراعتده والحاصل قوهٔ محرکه‌یه احتیاج کوسترن هریرده قوللانیله‌جق میخانیکی قوت آنجق بوصایدیغمز محرکلردن بری‌اوله‌جقدر . بونلری کوزدن کچیرسه‌ك کورورزکه هوا و صو ده‌کیرمنلری اوجوز و عملی اولمقله برابر بیوك بر قوت وجوده کتیره‌مزلر . روزکار خفیفلر ویا بوسبوتون طورور ، صو طونار ، آزالیر ، قورور. (توربین) لرده‌ده بیوك قوت استحصالی بیوك شلاله‌لره باغلیدر . کوچوك توربینلردن استفاده ایسه برقاچ‌شخصه منحصر قالمقده‌در. بخارماکنه‌لری موتورلرك عمرلیسی اولمالرینه‌رغماً فیأتلرینك یوکسکلکی ومعدن کومورینك نقلنده‌کی مشکلات یوزندن بالخاصه ده‌کیزدن ویا دەمیر یوللرندن اوزاق یرلر ایچون استعماللری غیرقابل اولویور . چونکه یوله چیقان اون‌طون کومورك بر،بربوچوق‌طونا کسیله‌رك منزل مقصودینه ایریشمه‌سی کیمسه‌نك خوشنه کیده‌میور .

عملی و قوللانیشی قولای اولارق بنزین ، غاز و مازوت ایله ایشله‌ین موتورلر قالیور . برماکنه‌نك الك مهم جهتی آلیم فیأتنك یوکسك اولماسنده دکل ، اوآلیم فیأتنه کوره صرفیاتی‌ده نظردقته آله‌رق وجوده‌کتیردیکی ایش وفائده‌در. اوجوز أتك یخنیسی یاوان اولور دیرلر . بومثل موتور ماکنه‌لر ایچون باشدن باشه دوغرودر . اوجوز ماکنه‌نك وجوده کتیردیکی سعی، بهالی بر ماکنه‌نك وجوده کتیردیکی سعیدن بعضاً ایکی‌مثلی اولمق اوزره دائما بهالی‌چیقیور. برماکنه‌نك آلیمندن صکره نظردقته آلیناجق‌شی صرفیاتیدر. صرفیات بودجه‌سنك الك مهم یکونی‌ده محروقات تشکیل ایدر . محروقاتی قولای و اوجوز ألده ایدیلن بر ماکنه نه‌قدر بهالی اولورسه صاحبنه چابوق حقنی اودەر .

بزبوکون بنزین، غازومازوتی اجنبی‌مملکتلردن ادخال ایدییورز. بر دقیقه بیله ایشلدایان کور بر قندیلدن، مملکتدن دیشاری‌یه پاره‌آقیور. بونلره ساده پاره‌مزی ویرمکله قالمایورز. آیریجه بونلره باغلی‌یز . چونکه بوتون دنیانك پترول منبعلری انکلیز ـ هولاندالی (شه‌ل) و (دوچ) شرکتیله آمریقان (ستاندارد اویل) قومپانیه‌سنك ملکیدر.

بوشرکتلر یکی برپترول منبعنك صاحبی اولمق ایچون بوتون واسطه‌لرینی سفربر حالنه کتیره‌رك بربرلریله چارپیشیورلرسه‌دهماللری صاتمق ایچون دها قولای ودها عملی بریول طوتارق پیاسه‌لری پایلاشمشلردر . بربرلرینه رقابت ایدوب فیأتی دوشورمکدن ایسه بوتون دنیا مملکتلرینی تقسیم ایتمشلردر. هرشرکت‌حصه‌سنه نره‌سی‌اصابت ایدرسه اوراده ایسته‌دیکی فیأته صاتمقده‌در . بوکا قارشی طورمانك امکانی یوقدر . دولتلر بیله بو معظم تشکیلات قارشیسنده عاجز بولونیورلر. شرکتلرك مغلوب ایده‌میه‌جکی رقیب یوقدر . پترول ایشلری ایله اوغراشان ایکی یوز اللی‌یی متجاوز وهربرینك سرمایه‌سی اهمیتلی یکونلرطوتان شرکتلرك‌اسملری بلچیقالی ، فرانسز ، روس ، رومانیالی . . . الخ اولمقله برابر هپسی بوشرکتلرك قونترولی آلتنده‌در.

پترول وپترولدن چیقان غاز وبنزین و امثالی مواد بوکون تجارت ، زراعت و صنایع عالمنده اودرجه مهم براحتیاج تشکیل ایدرکه بونی ایضاح ایچون فعالیت بشریه‌نك هپسنی تعداد مجبوریتی قارشیسنده قالیرز .

فرانسه ، اوطوموبیلجیلك وموتورجیلكی‌ملی صنعت صایدیغی ودنیانك الڭ‌مكمل اوطوموبیللرینی اعمال ایتدیكی حالده همان همان پترولی یوق كبیدر . بوقیمتلی مایعی اجنبیلردن صاتون آلیر . تنزه ایدنلر ایچون ، اكلنمك فكریله اوطوموبیله بیننلر ایچون بر ایكی فرانق فضله ویرمه‌نك اهمیتی یوقدر. فقط تجار ، صناعتكار ویا چفتجی ایچون بونك اهمیتی واردر .

فرانسزلر قسماً مسئله‌یی حل ایتمشلردر . زراعت تراقتورلرنده ، قامیونلرده آرتق مانغال كوموری قوللانیورلر .

مانغال كوموروندن غاز استحصال‌ایدن ترتیبات، یعنی (غازوژه‌ن) قابل نقلدر و هرایسته‌نیلن اوطوموبیل ، قامیون ویا زراعت تراقتورینه طاقیلوب ، سوكولمكده‌در. بوسایه‌ده یوزده ٦٠ حتی ٧٠ كبی مدهش تنزیلات الده ایدلمشدر .

غازوژه‌نلی‌قامیونلردن مركب مسابقه‌لر ترتیب اولونمش ومهم نتیجه‌لر آلنمشدر .

بوندن بزم آكلایه‌جغمز : برقامیون صاحبی بركیلومترو یول كیدرسه‌عینی‌پارا ایله‌مانغال كوموری‌نی قوللانان ایكی كیلومترو یول كیده‌جك . برچفتجی بر دونم قازیبورسه عینی پارا ایله ایكی دونم قازا‌بیله‌جك .... الخ [٠]

ساده فعالیتك آرتماسی كارمزدكل ، اوسته‌لك پارانك‌مملكتده‌قالماسی‌ده‌اك‌بیوك‌كارمزدر. كوموری‌نی كندی یاپانلر ایسه دها فضله كار ایده‌جكلردر . غازوژه‌نلر واقعا حرب عمومیدن اول‌ده واردی ، فقط آغیر، ثابت ایدیلر ، قوللانیشلری كوجدی.

شیمدی یاپیلانلر قابل‌نقل اولوب برقامیونده اشیایه لازم‌كلن یرلرك هیچ برینی قاپلامادن ، فضله بر قالابالغه‌سبب اولمادن طاقیلیورلر . یاقدقلری كومور ایسه آغاجلردن بوداتان داللردن اعمال اولونیور. بناءعلیه اورمانلریمزك‌محافظه‌ٔعمرانی ایچون آغاجلرك فن دائره‌سنده بوداتمالری لازمه‌دن دیه‌بیلیرزكه آرتق بزده كندی ملی محروقاتمزله ماكنه‌لریمزی ایشله‌ته‌بیله‌جكز ، هم‌ده پك‌اوجوزایشله‌ته‌بیله‌جكز. ایشته بونك ایچوندركه توركیه‌نك زراعت‌و اقتصادیاتنده یكی برافق آچیلابیلیر .

رشید مظهر

حسن وعشق

ایكنجی طبعی

شیخ غالب مرحومك بواثر اشهری ، محفل مجموعه‌سی‌اداره‌سنجه‌طبع‌ایدیلمش وفوق‌العاده رغبت كورمشدی . موجودی قالماماسنه بناءً پراكنده فورمالرك اكمالی صورتیله ایكنجی دفعه اولارق باصدیریلدی. فیاتی١٥ پوسته‌اجرتیله ٢٠غروشدر.

رجاء :

مجموعه‌یه ٤٩ نجی نسخه‌دن ابتداءً سنه‌لك ، ٥٤ نجیدن اعتباراً آلتی‌آیلق آبونه یازیلانلرك مدتی ٦٠ نجی نسخه‌ده بیتدیكی حالده او ذوات كرامه بز مجموعه كوندرمكدن كری طورمادق. بناءً علیه اونلركده ـ دوام‌ارسالی آرزوایله‌دكلری تقدیرده ـ آبونه بدلنی یوللامالرینی صورت مخصوصه‌ده رجا ایده‌رز .

محفل‌مدیرمسؤلی : طاهرالمولوی

استانبول — مطبعهٔ‌عامره

[٠] فقیرغازلر محركك اوچده بر قوتنی آزالتدیغندن عینی پارا ایله ٣ كیلو مترو و ٣ دونم اولاجغی یرده ٢ كیلومترو و ٢ دونم اولویور .

عدد : ٦٣ ـ جلد : ٦ (نسخه‌سی : ١٠ غروشدر) محرم ١٣٤٤ـ تموز ١٣٤١

محفل

ذی‌القعده ٣٣٨

علمی ، ادبی ، اجتماعی و شهری مجموعه‌در .

صاحبی ، مدیری ، محرری : طاهرالمولوی

اداره‌خانه‌سی: باب عالیده (یكی توركیه) مطبعه‌سی‌فوقنده‌كی دائرهٔ مخصوصه

مركز توزیعی: باب‌عالی‌جاده‌سنده (اقدام تجارت) كتبخانه‌سی ایله (یكی توركیه) مطبعه‌سی

تحریر شرائطی: ملتك نفعنه‌خادم یازیلر مع‌التشكرقبول ونشر اولونور. یازامك شخصیتی‌دكل، یازیشك مادیتی نظردقته آلینیر . كونده‌ریله‌جك آثاراوقوناقلی ومختصرجه‌یازلمش اولمالیدر. كلن یازیلردن شایان قبول كورولنلر تاریخ سیراسیله درج ایدیلیر.

اشترا شرائطی : هرسنه‌نك برنجی وایكنجی آلتی‌آیلغندن اعتباراً آبونه قیداولونور. سنه‌لكی : اون‌ایكی نسخه اولمق اوزره پوسته اجرتیله برابر (١٠٠) ، آلتی آیلغی : (٥٠) غروشدر . ممالك‌اجنبیه‌ایچین ٥٠ و٣٠ غروش علاوه‌سی لازمدر.

محفل مجموعه‌سی درسی

نك كچن سنه‌لره عائد و پك چوق معلومات مفیده‌یی حاوی‌اولان‌نسخه‌لری منتظماً دیكیلمش واوزه‌رلرینه قالین بر قاپاق كچیریله‌رك مجلد كتاب حالنه‌كتیریلمشدر . خیرالانیس‌اولابیله‌جك بو نفیس كتابلردن برنجیسنك موجودی بیتمش، ٧ـ١٢ نجی نسخه‌لری پراكنده اولارق قالمشدر. هرنسخه‌سی ١٠ غروشدر. ٢ ، ٣ ، ٤ و٥ نجی‌جلدلرك بدلی پوسته اجرتیله‌برابر یوزر غروشدر. طوغرودن طوغرویه اداره‌خانه‌یه داخلدن ٣٠٠ ، خارجدن ٣٥٠ غروش‌كونده‌ریلدیكی صورتده هر درت جلدی یوللانیر.

مندرجات :

محفل علمی :

یكی سنه و هجری تاریخ

جناب‌حق، حلولنی‌مسعود ومتیمن‌بویورسون، سال‌هجرینك ١٣٤٤نجی دوره‌سنی ادراك ایدییورز. اهلنجه معلوم‌اولدیغی‌اوزره‌هجری‌تاریخ، علیه‌الصلاة والسلام افندیمزك مكه‌دن مدینه‌یه هجرت بویوردیغی سنه‌دن باشلار . شهوری، قمری اولدیغی ایچین بهر ییلی ٣٥٤ كون ، ٨ ساعت ، ٣٥ ثانیه‌لك زماندن عبارتدر. شرقده‌كی قوملرك چوقلری كبی‌عربلرده پك اسكیدن بری قمرك صفحات مرئیه‌سنه دقتله‌بر هلالدن اوبر هلاله قدركچن مدتی برآی ومحرمدن اعتباراً اون‌ایكی‌شهری [*] برسنه عدایله‌مشلردی. بو اون ایكی آیدن ذی‌القعده ، ذی‌الحجه ، محرم و رجبی (اشهر حرم) عنوانیله محترم طوتارلر ، اونلرداخلنده‌جدال وقتالی‌فسق وفجورصایارلردی.

[*] عربجه‌ده(شهر): « طیرناق كسینتیسی شكلنده اولان شیئه اطلاق اولونور»كه‌مشابهت طولاییسیله‌هلاله‌ده شهر دینمشدر . «و ایامدن عدد معروفه اطلاق اولونور، قمر ایله مشهور اولدیغیچون. مراد اون ایكی جزء اعتبار اولونان بر سنه‌نك بر جزئی اولاجقدركه قمر یكری‌سكز منازل قطع ایله‌دیكی ایامدن عبارتدر . كاه اوتوز و كاه یكرمی طقوز كون اولور ، توركیده دخی بر آی تعبیر اولونور ـ قاموس ترجمه‌سی » .

جونكه : رجب (عُمْرَه) ، ديكر اوچ آی‌ده (حج) زمانی ایدی . بو آیلرده زیارتجیلرك و حاجیلرك سلامتله مكه‌یه كلوب كیتمه‌لری وطبیعی آلیش ویریش ایتمه‌لری ملتزم بولونیوردی . بعضاً اشهر حرمدن برینك حرمتی دیكر آیه تأخیر اولونوردی‌كه بوتأخیره (نسیء) ده‌نیلیردی . بعضاً‌ده بر آی علاوه‌سیله سنه‌یی اون‌اوچ آی عدایدرلردی .

معلومدركه سنهٔ قمریه ، سنهٔ شمسیه‌دن اون‌بر كون قدر نقصاندر . بو نقصان طولاییسیله هر ایكیسی آراسنده اوچ سنهٔ شمسیه‌ده بر شهرقمری فرق حاصل اولور . بوفرق مناسبتیله‌ده حج‌زمانی؛ بهار، یاز ، صوك بهار، قیش، فصللرینه‌انتقال‌ایده‌ر .

حج موسمنك یاز فصلنه تصادف ایتمه‌سی و شدتلی صیجاقلردن طولایی‌حجاجك كلمه‌مه‌سی‌كبی محذورلره چاره آرانیلمش ، یهودیلرك یاپدقلری مثللی اوچ سنه‌ده بر آی علاوه ایدیلمه‌سی اصول اتخاذ اولونمشدی .

اونجی سنهٔ هجریه‌ده شرفوقوع بولان حج وداع اثناسنده نسیء و علاوه اصوللری طرف رسالتدن الغا ایدیلدی و تقویم زمان ، اوقدرجق اولسون اصلاح بویورولدی .

دور صدیقی ، هم ایكی سنه‌دن عبارت برمدت ایدی ، هم‌ده پك غائله‌لی كچمش ، تقویمك داها زیاده اصلاحنه و بر مبدأ تاریخی اتخاذینه وقت بولونامامشدی . عهد فاروقینك ایلك سنه‌لری‌ده بویله‌مرورایله‌دی . هجرتك ١٧ نجی‌سنه‌سنده ایدی‌كه بصره والیسی اولان ابو موسی الاشعری‌دن ورود ایدن بر عریضه‌ده « بعضاً بر مسئله‌یه دائر مخالف امرنامه‌لر كلیور . هانكیسی اول ، هانكیسی‌صوكرا یازیلمش اولدیغنی بیله‌مه‌دیكمز ایچین نه یاپه‌جغمزی كسدیره‌میورز » ده‌نیلیوردی .

بوندن باشقه بربورج سندنده‌كی میعادك كچن شعبانمی ، كله‌جك شعبانمی اولدیغی اختلافلی قالمشدی . بناءً علیه حضرت عمر ، بر شورای علمی تشكیل ایده‌رك معتبر و منتظم بر تاریخ بولونماسنی تكلیف ایله‌دی .

ایران قوماندانلرندن ایكن اسیر و بالآخره مسلمان اولوب مدینه‌ده اوطوران (هرمزان) ایرانیلرك ، (ابن سلام) وامثالی یهودی مهتدیلری بنی اسرائیلك قوللاندیغی تاریخی توصیه ایتدیلر . صحابه‌دن بعضیلری‌ده ولادت ، یاخود بعثت‌نبویه‌نك مبدأ تاریخی اتخاذی رأینده بولوندیلر .

نهایت حضرت علی كرم‌الله وجهه ، هجرت سنه‌سنك تاریخ‌اسلام مبدأی‌اولماسنی تكلیف‌ایتدی و بوتكلیف اتفاق آرا ایله قبول اولوندی .

واقعا هجرت سنیهٔ محمدیه ، اون‌آلتی ییل اولكی ربیع‌الاول آینده وقوعه كلمشدی . فقط عربلرجه اوته‌دن بری محرم ییل باشی عد ایدیلمش‌اولدیغندن تعاملی ده‌كیشدیرمك ایسته‌مه‌دیلر ، اوسنه‌یی مبدأ تاریخی واوسنه‌نك محرمنی ییل باشی اولمق اوزره قبول ایتدیلر .

∴

هجری تاریخك میلادی‌یه ، میلادی تاریخك هجری‌یه تحویلی اصولی :

عبدالرحمن‌شرف‌بك مرحوم (زبدة‌القصص) عنوانلی‌اثرینك برنجی‌وایكنجی جلدلری‌مقدمه‌سنده دیركه :

« شرق و غربك استعمال ایله‌دیكی تاریخلر بر اولمادیغندن وقوعاتی یكدیكرینه تقریب ایچون صعوبت چكیلیر و اكثریا تاریخ میلادی‌نك تاریخ هجری‌یه‌وتاریخ هجری‌نك میلادی‌یه تحویلنه لزوم‌كورونور . بونك ایچون آتیده تعریف اولونان قاعدهٔ بسیطه اوزرنده حساب ایدیله‌بیلیر . شویله‌كه : تاریخ میلادی تاریخ هجری‌یه تحویل ایدیلمك ایسته‌نیلسه ابتدا ٦٢١ ی تاریخ‌میلادیدن تنزیل ایده‌رز . حاصل‌اولان رقم ، تاریخ شمسیٔ‌هجریدر . بو رقمی ٣٢ یه تقسیم ایله خارج قسمتی كندینه علاوه ایتدیكمز تقدیرده تاریخ قمریٔ هجری استحصال ایدیلمش اولور .

مثال : ١٨٩٨ سنهٔ میلادیه‌سی هانكی سنهٔ هجریه‌یه مصادفدر ؟

جواب :

١٨٩٨
٦٢١
————
١٢٧٧ | ٣٢
٩٦ | ٣٩
————
٣١٧
٢٨٨
————
٠٢٩

١٢٧٧
٣٩
————
١٣١٦ سنه‌سنه‌مصادفدر

تاریخ هجری‌یی تاریخ میلادی‌یه تحویل ایتمك‌ایچون : اولا سنهٔ هجریه‌یی ٣٣ عددینه تقسیم ایدوب چیقان‌خارج قسمتی كندندن طرح ایتملی وصوكرا حاصل طرحه ٦٢١ عددینی ضم ایله‌مه‌لی ، چیقان رقم ، تاریخ‌میلادی‌یی كوستریر . سهو وارایسه برسنه‌دن زیاده دكلدر . مثال : ١٣١٦ سنهٔ هجریه‌سی هانكی سنهٔ میلادیه‌یه مصادفدر ؟

جواب :

١٣١٦ | ٣٣
٩٩ | ٣٩
————
٣٢٦
٣٠٧
————
٠١٩

١٣١٦
٣٩
————
١٢٧٧
٦٢١
————
١٨٩٨ سنه‌سنه مصادفدر

مرحوم ، دیكر بر كتابنك مقدمه‌سنده‌ده تحویل تاریخ ایچون شویله بر دستور یازییور :

« ه = م + (م − ٦٢١) / ٣٢

م = ه + ه / ٣٣ اولور

بو حسابجه فرق اولسه بیله بر سنه‌یی تجاوز ایتمز ، او فرق‌ده شمسی و قمری سنه باشلرینك عدم توافقندن ایلری كلیر » .

طاهرالمولوی

تفسیرلر ـ مفسرلر

كذلك بروجه آتی عرض اولنسان حادثه‌ده جواز استشهاد اوزرینه پك بیوك و قوی بر برهان تشكیل ایدر . حادثه شویله‌در :

عبدالله بن عباسك ، كعبهٔ معظمه اطرافنده خلقی باشنه طوپلایوب تفسیر قرآن ایله مشغول اولدیغی اثناده (نافع بن ارزق) ، (نجدة بن عویمر) ه :

— قالق ، شوخلقی باشنه طوپلایوب‌ده تفسیر قرآن ایدن ابن عباسه كیده‌لم ، بعضی شیلر صورالم دیمشدی . ایكیسی ده‌مشارالیهك باش‌اوجنه‌دیكیله‌رك :

— بز ، سكا كتاب‌اللهدن بعضی‌شیلرصوراجغز وهربری ایچون اشعار عربدن بر شعر ایله استشهاد تكلیف امتحانیسنده بولوناجغز . دیدیلر . مظهر دعای پیغمبری اولان ابن عباس :

— باش اوستنه ، صوركز . ده‌نجه نافع ایله آرالرنده بروجه زیر حرارتلی بر صورتده سؤال وجواب تعاطی اولوندی . دقت ایتمه‌لیدركه دائما سائل نافع ، مجیب‌ده ابن عباسدر . تصریحه لزوم قالمقسزین آكلاشیلمق ایچون اخطاره لزوم حس ایله‌دك :

— (عن‌الشمال عزین) ده‌كی (عزین) نه‌دیمكدر ؟

— اینجه حلقه‌لر دیمكدر .

— اشعارعربدن بونك بر مصداقنی بزه كوستره‌بیلیرمیسك ؟

— های های . سن (عبید بن الابرص) ك شو بیتنی دویمادكمی ؟

فجاؤا یهرعون الیه حتی
یكونوا حول منبره عزینا

یعنی « اونلر ، ممدوحك یانته قوشارق‌كلدیلر . تا كه منبرینك اطرافنده حلقه‌لر تشكیل ایله‌سینلر »

— (وابتغوا الیه‌الوسیلة) ده‌كی (وسیله) نك معناسی نه‌در ؟

— وسیله (حاجت) دیمکدر .
— باقالم عرب ، بونی کندی لسانده بویله‌جه طانیمشمیدر ؟
— های های . سن (عنتره) نك شو بیتنی کورمه‌دکمی ؟

ان الرجال لهم الیك وسیلة
ان یأخذوك تکحلی وتخضبی

یعنی « ای نازنین! رجالك سنی آلمایه احتیاج عظیمی واردر. کوزکه سورمه‌جك ، الکه قینایاق.
— (شرعه) و (منهاج) ك معنالری نه‌در؟
— شرعه(دین) منهاج (طریق) معنالرینه‌در .
— باقالم عرب ، بونی لساننده بو معنالرده اولمق اوزره قبول ایتمشمیدر ؟
— های های . سن (ابوسفیان بن الحارث)ك شو بیتنی دویمادکمی ؟

لقدنطق المأمون بالصدق والهدی
وبین للاسلام دیناً ومنهجا

یعنی : « هروجهله امین اولان محمدعلیه‌السلام، صدق وهدی ایله ناطق اولدی و اسلام ایچون دین وطریق هدایت کوستردی »
— (اذا أثمر وینعه) ده‌کی (ینع) نه‌دیمکدر؟
— ینع (میوه‌نك پیشوب کاله کلمه‌سی) در .
— باقالم عرب ، بونی لسانه مال ایتمشمیدر ؟
— اوت . سن ، شاعرك شو بیتنی کورمه‌دکمی؟

اذا مامشت وسط النساء تأودت
کما اهتز غصن ناعم البنت یانع

یعنی « او نازنین ، قادینلر آراسنده کزیندیکی وقت پیشکین میوه‌لی ، یوموشاق نباتلی دال ناصل صارصیلیرسه اویله‌جه صالینه صالینه کزیهر »
— (یکادسنابرقه) ده‌کی (سنا) نه‌دیمکدر ؟
— ضیا معناسنه‌در .
— عرب بونی بویله‌جه قبول ایتمشمی ؟
— (ابوسفیان بن الحارث) ك شو بیتنی هیچ ایشیتمه‌دکمی ؟

یدعو الی الحق لایبغی به بدلا
یجلو بضوء سناه داجی الظلم

یعنی « او رسول اکرم ، انسانلری حقه چاغیرمقده‌در . قارشیلغنده مکافاتده ایسته‌مز . نورینك ضیاسندن قویو قارانلقلر ایشیقلانیر » .
— (وحنانا من لدنا) ده‌کی (حنان) نه‌معنایه‌در؟
— رحمت معناسنه‌در .
— عرب بونی کندینه مال ایتمشمی ؟
— های های . سن (طرفه) نك شو بیتنی کورمه‌دکمی ؟

ابا منذر افنیت فاستبق بعضنا
حنانیك بعض الشر اهون من بعض

یعنی « ای ابو منذر ! بزی محو ایتدك ، باری برازیمزی براق . الله، سکا کرات ایله‌رحمت ایتسین. شرك بعضیسی ، دیکرندن اهوندر »
— (افلم ییأس) نه‌دیمکدر ؟
— (افلم یعلم) دیمکدر که(بنی مالك)لغتی بویله‌در.
— بونك شاهد ادبیسی وارمی ؟
— (مالك بن عوف) ك شو بیتنی غالبا دویمادك ؟

لقد ییأس الاقوام انی انا ابنه
وان کنت عن ارض العشیرة نائیا

یعنی « یمین ایده‌رم . بوتون اقوام بیلیرلرکه بن، عوفك اوغلی‌یم. هرنه‌قدر قبیله‌مك طوپراغندن مهجور بولونیورسه‌مده .. »
— (لافیها غول) نه‌دیمکدر ؟
— کندیسنده دنیا شرابی کبی فنا وتیکسیندیرن قوقو یوق دیمکدر .
— بوکا شواهد عربیه‌دن برشاهد وارمی ؟
— (امرؤالقیس) ك شو بیتنی دویمادکمی ؟

رب کأس شربت لاغول فیها
وسقیت الندیم منها مزاجاً

یعنی « کوتو قوقوسی اولمایان شرابدن کاسه کاسه ایچدم ، آرقداشمه صو قاتیلمشندن ویردم »
— (هم فیها خالدون) ده‌کی(خالدون) نه‌دیمکدر؟
— جهنمده باقیدرلر، قطعیاً چیقمازلر دیمکدر .
— بوکا دائر عربك طانیدیغی برشاهد وارمی؟
— (عدی بن زید)ك شو قولنی غالبا ایشیتمه‌دك؟

فهل من خالد اما هلکنا
وهل للموت یا للناس عار

یعنی « بز ، أولورسه‌ك نه‌بأس وار ؟ دنیاده باقی قالمش وارمی ؟ ای قوم ! ناس ایچون أولومدن عارلانق اولورمی ؟
— (فیطمع الذی فی قلبه مرض) ده‌کی (مرض) نه معنایه‌در ؟
— زنا معناسنه‌در .
— شاهدك وارمی ؟
— (اعشی) نك شو بیتنی کورمه‌دکمی ؟

حافظ للفرج راض بالتقی
لیس ممن قلبه فیه مرض

یعنی « ممدوحم ، فرجنی زنادن واقی و تقوایه راضیدر . قلبنده زنا محبتی اولانلردن دکلدر »
— (انداد) نه‌دیمکدر ؟
— اشباه و امثال دیمکدر .
— بوکا شاهدك وارمی ؟
— (لبیدبن ربیعه) نك شو بیتنی کورمه‌دکمی؟

احمدالله فلا ند له
بیده الخیر یفعل مایشاء

یعنی « اللهه حمد ایده‌رم که مثل وشبیهی یوقدر. خیر کندی النده‌در . ایسته‌دیکنی یاپار ، کیمسه قاریشاماز »

ایشته نمولرینی کوسترمش اولدیغمز شو ایکی قهرمان آراسنده‌کی سؤال وجوابلر ایکی یوز اللی‌یی

آشمشدر. اثرك مساعده‌سی اولمادیغی جهتله بوقدرله اکتفا ایتدك و ایلریده آیریجه بر رساله ادبیه شکلنده اونلری‌ده چیقارمق املنده بولوندق .

بوراده مقصدمز ، آنجق استشهاد بالاشعارك جوازینی کوسترمك ایدی‌که اوده حاصل اولدی.

⁂

کتابمزك (تفسیرلر) قسمی بوراده ختام بولدی. (مفسرلر)قسمی‌ده ان‌شاءالله پیدرپی نشر ایدیله‌جکدر.

دارالفنون الهیات فاکولته‌سی تفسیر وتاریخ تفسیر مدرسی
برغمه‌لی جودت

اسناد

٤

بحثمز ، (اسناد) ك عهد رسالت ووقت صحابه‌ده موجود اولدیغنی تحقیق و صحابه بیننده حدیثك اسناد ایله‌ذکری مطلوب وملتزم بولندیغنی واو زمانده اسنادك پك مهم اولدیغنی بیان ایدی. بوبابده مثال اولمق اوزره (امام احمد بن حنبل)ك « مسند » ینك برنجی جلدینك ایلك صحیفه‌سنده‌کی ایکنجی حدیثی عرض ایدییورم . امام مشارالیه اسناد مخصوص ایله حضرت علی کرم‌الله وجهه‌دن روایت ایدییور ، دییورکه : (عن علی رضی‌الله عنه قال کنت اذا سمعت من رسول‌الله صلی‌الله علیه وسلم حدیثا نفعنی‌الله بماشاء منه‌واذا حدثنی‌عنه غیری استحلفته واذا حلف‌لی صدقته . وان ابابکر رضی‌الله عنه حدثنی وصدق ابوبکر انه سمع‌النبی صلی‌الله علیه وسلم قال مامن رجل ..) الحدیث . ایشته بو ، صحابه‌دن حضرت علینك ، بر حدیثی حضرت ابو بکردن روایت ایتمسیدر . حضرت پیغمبر ایله علی آراسنده ابوبکر واسطه‌در ، یعنی اسناددر . بونك صوکره‌دن یاپیلمدیغی حضرت علینك افاده‌سندن مستباندر .

حضرت علی بویوریورکه : (بن ، پیغمبردن بر حدیث استماع ایتدیکم وقت الله تعالی بنی او حدیثدن دیله‌دیکی شیله ـ دیله‌دیکی قدر ـ منفعتلندیردی و آندن ـ یعنی پیغمبردن ـ بکا بنم غیرم خبرویردیکی وقت مخبری تحلیف ایتدم ، اکر بکا یمین ایتدیسه تصدیق ایتدم ـ ایتمدیسه ایتمدم دیمکدر ـ تحقیق ابوبکر رضی‌الله عنه بکاخبر ویردی وخبرنده‌صادق اولدی ...) ایشته بوراده حضرت علی (ان‌ابابکر حدّثنی) دیمکله برواسطه‌لی براسناد‌ایراد ایدییور . کندیسیله احتجاج ایتدیکمز بو شاهدی مورخ و محدث (امام ذهبی) ده (تذکرةالحفاظ) ده حضرت علینك ذکرنده مشارالیهك حدیثده‌کی اعتناسنی بیان‌صددنده‌ایراد ایتمشدر. کتاب‌مذکوره ومسند امام حنبلدن (مسند ابوبکرالصدیق) ه مراجعت بیورولسون .

بوبابده ایکنجی بردلیلده (حضرت‌عمر) ك ، (ابوموسی الاشعری) دن ، روایت‌ایتدیکی‌حدیثه شاهدطلبی‌در. شویله‌که :برکون ابوموسی‌الاشعری، حضرت عمرك خانه‌سنه کلدی . دخول‌ایچون اوچ کره استیذان ایتدی . سس چیقمایجه دوندی . کیدرکن حضرت عمر آرقه‌سندن برینی صالدیروب چویرتدی . کلنجه نیچون عودت ایتدیکنی سؤال ایتدی. ابوموسی حضرتلری، رسول‌الله صلی‌الله علیه‌وسلمدن « اوچ کره استیذان ایدیکز،مساعده اولونمازایسه عودت ایدیکز » مآلنی مفید اولان حدیث شریفی روایت ایتدی . حضرت عمر ابو موسایه (لتأتینّ علی ذلك بیّنة اولا فعلنّ بك) تهدیدیله روایت ایتدیکی شیئك جناب فخرکائناتك امری‌اولدیغنه شاهدکتیرمه‌سنی و بیّنه‌اقامه‌سنی‌طلب ایتدی .

حضرت ابوموسی ، بوتهدیدن فوق العاده قورقدی . چونکه حضرت‌عمرك قامچیسنی‌هرکس بیلیردی . متغیراللون اوله‌رق مجمع صحابه‌یه کلدی ، حکایهٔ حال ایتدی . اوراده‌کی اکابر صحابه‌ده ابو موسانك تلاشندن کندیسنه طاقیلدیلر . اوراده حاضر اولان ابوسعیدخدری « قالق کیده‌لم. بن‌ده رسول‌اللهك بویله بیوردیغنی ایشیتدم » دیدی . حضور حضرت‌عمره کلوب اوده روایت وحضرت فخرعالمدن صادراولدیغنه شهادت ایتدی . حضرت عمر « بن بونی بیلمیوردم » دیدی و روایتی قبول ایتدی‌ده ابوموسی‌یاقاسنی‌قورتاردی. (هند مطبوعی جامع‌الترمذی. ص٣٨٥ ـ الاستیذان‌ثلاث ـ بابنده) امام ذهبی‌ده تذکره‌ده حضرت عمرك ذکرنده مشارالیهك احادیث شریفه خصوصنده‌کی اعتناسنی وراوی‌یی روایتده تثبته اجبارینی بیان صددنده ذکر ایتمشدر . ایشته بو حدیث شریف ، حضرت عمره رسول اکرمدن ایکی‌طریقله وارد، یعنی ایکی اسنادله حاصل اولمشدر. برطریق ، یاخود اسناد، ابوموسی، دیکری ابوسعیدخدریدر. امام‌ترمذی‌ده ابوسعید حضرتلرندن نقل ایدر . بوده صحابه آراسنده اسنادك نه درجه ملتزم اولدیغی واضحاً کوستریر [١] .

زاهر

محفل ادبی :

نعت شریف :

طوغدقده جمالك سنك ای نیّر بطحا
عالمره انوار هدا اولدی هویدا

[١] حضرت عمرك ابوموسایی بویله تضییق ، آکا عدم اعتمادندن دکلدی . مقصدی ابوموسانك بوحدیثی پیغمبردن بالذات‌می ایشیتدی ، یوقسه آکاده بریمی خبر ویردی آنی آکلامق وآراده واسطه وارسه کیمدر، کندینه اعتماد ایده‌بیله‌جکی برصحابه‌می‌در ، یوقسه آغیزدن آغیزه دوشمش ، قائلی مشکوك برشیمیدر آنی‌اوکرەنمك ایدی .

عشق ابدی ایتدی سکا عرض تولّا
حسن ازلی ایله‌دی ذاتکده تجلّا
« آن‌حسن، چه‌حسنست تقدس وتعالی » [٠]

اولمقده محاسن سکا نسبتله مباهی
وجهك ایله یوسف صانیلیر ماه ایله ماهی
چوق دیده سنی کورمه‌دی واللهی کماهی
ای نوری ایله کوز قاماشان حسن الٓهی
« آن‌حسن، چه‌حسنست تقدس و تعالی »

بردلده‌که موجود اولا اذواق حقایق
البت سکا ایلر اوکوکل حصر علایق
عاشق سکا هپ ذوقشناسان خلایق
ای حسن و ملاحتده اولان جمله‌یه فایق
« آن حسن، چه‌حسنست تقدس وتعالی »

عاشق سکا اخیار بشر ، زمرهٔ املاك
عاشق سکا اجرام فضا ، هیئت افلاك
عاشق سکا خلّاقك اولان قائل لولاك
ای حسن ازل معکسی طوبی‌لك مجلاك
« آن‌حسن ، چه‌حسنست تقدس وتعالی »

آیینهٔ صفوت اثر حضرت حقسك
مجلای خدا وصفنه حقیله احقسك
کورمك دیله‌ین حق سنك وجهکه باقسین
ای حسن حقیق نه‌زمان سن طوغاجقسك
« آن حسن ، چه حسنست تقدس و تعالی »

[٠] مصرع، حضرت‌مولانا‌قدس‌الله‌سره‌افندیمزکدرکه تمامی و مآلی شویله‌در :
ای صبح سعادت زجبین توهویدا
آن حسن ، چه حسنست تقدس و تعالی
ای سعادت صباحی ، مبارك آلنده پارلایان پیغمبر اکبر ! او ، سنده‌کی ناصیل حسندر ؟ مقدس و متعالی برکوزه‌للکدر .

ای ذاتی اولان اکمل و اعلای مظاهر
بر آن ایچین اولسون اولوویر بنده‌که ظاهر
مشتاق ظهورك کیجه کوندوز دل طاهر
قیل پرتو حسنکله اونی کلشن زاهر
« آن حسن ، چه‌حسنست تقدس وتعالی »

طاهرالمولوی



محی‌الدین رائف بك افندینك برغزلی

تخمیس

ایریلسه اکر طرّهٔ آرامبرمدن
برتارسیه، آه دل نوحه‌کرمدن
زنجیرجنون وجده کلیرده اوزه‌رمدن
« محشر اوتانیر شورش سودای سرمدن »
« ارواح شهیدان غم آلیر ناله‌لرمدن »



برخلقته مظهرکه کوکل ، خالق اکرم
ایتمش اونی الهام الٓهیسنه محرم
عنوان بکا مادام‌کهرزادهٔ آدم
« برنیّر آفاق فروزم که دمادم »
« فیض آلماده‌در شمس قمر تاب وفرمدن »



ای عشق ! بنی زیور زین ایتسه (براق) ك
برخطوه ایدی قطعی شوخمکشته رواقك
مهجوری صوری ایله تحتنده بوطاقك
« دل مظهریدر کنز پراسرار فراقك »
« جوش ایتسه کهرلر یری وار چشم ترمدن »



وسعتلی حرمکاه دلك اویله فضاسی
کونك اوکا نسبت ایله هیچ ارضی ، سماسی
حسن ازلك أسمه‌ده أوجنده هواسی

« ای طائر عشقك ابدی سوز نواسی »
« برنشأه‌میسن مقتبس آه سحرمدن

سینه‌م یانیور ، روح مهاجر ، کوکل اوکسوز
بن لانه‌جدا ، بونده یابانجی بکا هریوز
ماتمکه ایکن خاك فنا قلبمه دوم دوز
« بن بلبلی‌یم کلشن قدسك کیجه کوندوز
« انوار اوچار افلاکه بنم بال وپرمدن »

سودا ده‌نیلن دردکه هردلده مرضدر
لکن اومرض ، خلقدن اقصای غرضدر
(طاهر) الی جلوهٔ دیداره عوضدر
« (یحیی) کورن ارباب دل آکلارکه عرضدر »
« روی الم جوهرسوز جکرمدن »

طاهرالمولوی

محفل تاریخی و اجتماعی

تورکلکه دائر بر اثر :

منسوبیتیله مباهی بولوندیغمز تورکلکه دائر برشرقلی ، ترجیحاً بر تورك قلمیله یازیلمش براثری چوقدنبری آراشدیریوردم . قازان علماسندن (شیخ مرادالرمزی) افندینك :

(تلفیق‌الاخبار وتلقیح‌الآثار فی‌وقائع قزان وبلغار و ملوك‌التتار)

عنوانلی مطبوع ومعظم برکتابی اخیراً أله کچدی.

بوکتاب : برنجیسی ۷۱۲ ، ایکنجیسی ٥٣٤ صحیفه اولمق اوزره ایکی جلددن عبارت . بوتون مسلمان اقوامنجه آکلاشیلمق ایچین اولمالی‌که عربجه‌یازیلمش و ١٩٠٨ سنه‌سنده (اوره‌نبورغ)ده باصیلمش .

تورکلك حقنده برچوق معلوماتی حاوی ، تورکلردن یه‌تیشوب‌ده بزه و اوروپالیلره مجهول قالمش بر خیلی ذواتك ترجمهٔ حالنی محتوی .

اللی ، آلتمش قدر تورکجه ، عربجه ، عجمجه معتبروموثوق اثرلره مراجعتله قلمه آلنمش وبونلرك اسامیسنی مشعر بر جدول ، کتابك باش طرفنه قونولمش .

مؤلف : « ارباب مطالعه‌نك مطمئن اولماسی، ناصیل‌چالیشوب نه‌قدرزحمت‌چکدیکمی آکلاماسی، کتابمك قدرینی بیله‌رك بکا دعا ایتمه‌سی ایچین مأخذلری کوستریورم » دییور .

تاریخدن، تاریخك منافعندن، افرادبشردن هر برینك مملکتی وملتی‌حقنده معلومات‌ایدینمه‌یه فطرةً مراقلی اولدیغندن‌بحث‌ایدییور. کندیسنك‌ده بومیل فطری طولاییسله بولغار [١] قازان وسائر شمال مملکتلرینك احوال تاریخیه‌سنی اوکره‌نمك ایچین تتبعاتده بولونمش ، لکن بللی باشلی بر اثره تصادف ایده‌مه‌دیکندن متأثر قالمش اولدیغنی سویلیور، و شوحاله بولغار و قازان طرفلرنده یه‌تیشمش فضلانك مطالعه و تعلیم ایله اکتفا ایده‌رك اثر تألیفنه ، خصوصیله تاریخ کتابلری تصنیفنه اهمیت ویرمه‌مش اولدقلرینی سبب ارائه ایدییور .

(قاضی یعقوب‌البلغاری) نك بولغار احوالنه دائر بر تاریخی و (ابن فضلان) ك بر رساله‌سی اولدیغنی سویله‌نیلدیکنی ، فقط بو اثرلر ، اوروپا مستشرقلرینك هرطرفده مکرراعلانلریله آرانیلدیغی حالده بولونامادیغنی خبر ویردکدن صوکرا (شهاب‌الدین‌المرجانی) افندینك (مستفادالاخبار فی تاریخ قزان‌وبلغار)نامیله برجلدینی نشرایتدیکی‌تاریخی[*] کوردیکنی، لکن اونی‌ده جامع و کافی بولامادیغنی بیان ایلیور . بونك اوزه‌رینه اطرافلیجه بر تاریخ

[١] شیمدیکی بولغارستان دکل .
[*] بوکتاب ، قریم لهجه‌سیله محرر و مطبوعدر.

یازمایه قرار ویردیکنی ، اوزون اوزادی‌یه تتبعات اجرا ایده‌رك کتابنی بر مقدمه ، دورت مقصد و بر خاتمه اوزه‌رینه ترتیب ایله‌دیکنی بیلدیرییور و اونلرك مندرجاتنی شویله‌جه تلخیص ایدییور :

« مقدمه : تورکك اصلی، منشأی، انتشاری، قبل‌الاسلام قومشوسی بولونان امم و اقوام ایله ماجراسی [**] .

برنجی مقصد : بولغار مملکتنك احوالی و اهالیسی ، بولغارلیلرك مسلمان اولملری تاریخی و استیلایه‌قدر اولان حاللری .

ایکنجی مقصد : تاتارلرك بو دیاره کلیشی و معظم بر دولت تشکیل ایده‌رك سائر دولتلره غلبه‌چالیشی، دائرهٔ اسلامه کیردکلری‌زمانك تعیینی، غیر مسلملرك غالبیتنه قدر کچیردکلری وقایع .

اوچنجی مقصد : قازان بلده‌سنك تجددی و روس استیلاسنه‌قدر دوام ایتمك اوزره اوراده بر حکومت تشکلی .

دردنجی‌مقصد : روس استیلاسندن بوآنه‌قدر اوراده جریان ایتمش اولان حادثات .

خاتمه : خان کرمان، قریم، اوزبك، خوارزم و قازان خانلری » .

جلد اولنی ، قوش باقیشی اولارق کوزدن کچیره‌بیلدیکم بو کتاب ، ــ مقدمه‌سیله مقصدلری و خاتمه‌سنده‌کی تعریفات ملخصه‌یه نظراً‌ده ــ پك مهم ، خصوصیله بزم ایچین پك لازم معلوماتی احتوا ایدییور . عرقزه و عرقداشلرمزه دائر بیلمه‌دیکمز چوق شیلری اوکره‌تیور . بناءً‌علیه بونك تدقیق وتتبعیله مفیداولابیله‌جکی تبین‌ایتدیکی تقدیرده لسانمزه ترجمه وطبع ایتدیریلمه‌سی معارف وکالت جلیله‌سنك همم عرفانپروریسندن تمنی اولونور .

طاهرالمولوی

[**] مؤلف ، بو بحثی « مطلع اولابیلدیکم‌قدر » دییه تقیید ایدییور .

بیوك بر هیئتشناس : قامیل فلاماریون

١٨٤٢ ــ ١٩٢٥

« قامیل فلاماریون » وفات ایتمش! بو جمله‌یی اوقودیغم وقت کوزلرمه ایناناممش و بلا اختیار ، « خیر .. او ، ئولمز و ئولمیه‌جکدر » دیمشدم. فقط هیهات! استاد، فی‌الحقیقه‌پك‌سوکیلی حیات‌اخرویسنه قاووشمش ، تلامیذینی ، مفتون فضل و عرفانی اولانلری و دها طوغروسی بتون جهان بشریتی جداً غریق یأس هجران ایله‌مشدر . زیرا ذوات عالیه‌نك ملیتلری موضوع بحث اولاماز . اونلر بتون کرهٔ ارضك مال مشترکیدر .

ینه تکرار ایدییورم ؛ نوعی شخصنه منحصر اولان‌بوبیوك‌ذاتی اجل، هرنه‌قدر آره‌مزدن‌چکوب آلمش ایسه‌ده قلبلرمزدن اصلا قوپاراماشدر . او ، دائمابتون‌بشریتك‌سینهٔ احترامنده‌یاشایه‌جقدر.

نه‌وت ، تدقیقات آلیه‌سیله،فلسفهٔ فلکیه‌سیله، بالخاصه اسلام عالمنك الك و الك اینجه نقطه‌لریله برلشمش ، جناب واجب‌الوجودی ممکن مرتبه حوصلهٔ بشره صوقا بیلمه‌سیله بزلره دها ایی طانیتدیرمش اولان بو داهی،مع‌الاسف عالم فانیدن آیریلمشدر .

عصرمزك بر (عبدالرحمن‌الصوفی) سی‌حکمنده بولونان فلاماریون ، یالکز باشنه بر جهان علم و عرفان و نمونهٔ فضیلت و ادب ایدی . الك‌اوفاق بر اثرینی اوقویانك اوکاقارشی قلبنده ابدی برمحبت حسی طویماماسی ممکن دکلدر . اونك بر سوزی هر درلو مسائل فلکیه‌ده صانکه بر اکسیر قوتی حائز ایدی .

مشار الیه؛١٨٤٢ سنهٔ میلادیه‌سنده‌فرانسه‌نك « Montigny-le-Roi » قصبه‌جغنده دنیایه کلمشدر. بومسعود محلك صاف وبراق هواسی فلاماریونك

روحنده غیر قابل ایضاح احتساسات وجوده کتیریوردی . بوندن طولایی دها چوجق ایکن سمایه و ایچنده‌کیلره و خالق یکانه‌سنك عظمت وقدرتنه پك دهرین بر مفتونیت ومربوطیت حس ایدن بو سیمای بلند، مسلکنه صادق بر عاشق ، متواضع بر هیئت‌شناس صفتیله سکسان‌اوچ سنه‌لك عمرینی هپ عین مساعی و عین لذائذ ایچنده کچیرمشدر . فی‌الحقیقه دها اون آلتی یاشنده ایکن پارس رصد خانه‌سنه قبول اولنه‌رق اوراده مشهور « لووهرریه » یه (راصد طلبه) عنوانیله خدمت ایلمش و بالخاصه طول دائره‌سنده‌کی مساعیسی ایله بین‌الاقران تفرد ایتمشدر . فقط فطرةً جوال و فوق‌العاده ذکی یاراتیلمش بولنان بو چوجق ، اوراده درت سنه قدر چالیشدقدن صکره بر قیصقانجلق مسئله‌سندن طولایی ترك وظیفه‌یه مجبور قاله‌رق کندی حسابنه تتبعاته کیریشمش و هنوز یکرمی یاشنده‌ایکن « تعددعوالم » نام‌اثرمشهورینی تألیف و نشر ایله‌مشدر .

بو وجهله‌دفعةً اکتساب شان و شهرت‌ایدن مشار الیه ، بر چوق احباسنك و پرستشکارانك توصیه‌لریله « قوزموس » و بالاخره « سیه‌قل » نام غزته‌لره مقالات‌مهمهٔ فنیه وفلکیه ویرمکه‌باشلادیغی کبی ، هیئت حقنده‌کی نقصانلرینی اکمال ایچون‌هوا جریانلرینك تدقیق ضمننده دخی یکرمی آلتی یاشلرنده ایکن مختلف دفعه‌لر بالونلرله پارس آفاقنده اوچمش و کأن عوالم علیایی داها یاقیندن کورمك ایستیورمش کبی یوکسکلره چیقمشدر .

ایشته بو اوچوشلردن‌صکره‌درکه فلاماریونده وسعت قریحه بردنبره انکشافه‌باشلامش و برچوق عالمانه اثرلر میدانه کتیرمش ، بالخاصه ۱۸۸۹ ده ایادیٔ‌استفاده‌یه وضع‌ایلدیکی « آسترونومی‌پوپوله‌ر، یعنی « خلقه مخصوص‌هیئت » نام کتابندن طولایی فرانسه اقاده‌میسی طرفندن « مونتیون » مکافاتیله تلطیف ایدیلمشدر .

۱۸۷۰ سنهٔ میلادیه‌سنده‌دخی اجرام سماویه‌نك حرکت انتقالیه‌لرینه و ازجمله حرکت محوریه‌لرینه عائد تدقیقاتنده اورته‌یه قویدیغی نقطهٔ نظر ودساتیر ایله امثال کثافتی تعیینندن طولایی پك زیاده مهم بر شخصیت حالنی آلان استاد ، ینه بر چوق توصیه‌لر اوزرینه « سمانك دنیالری » نام اثرینی‌نشر وتعمیم ایله‌مشدر. حرب عمومیدن‌اول استانبوله‌ده کله‌رك بیوك آطه‌ده‌مسافر بولندیغی صیره‌لرده اصلا استراحت ایله‌مه‌دیکی و بنا تراچه‌سندن رصداتله مشغول اولدیغی علاقه‌دارانجه معلوم و مشهوردر.

فلاماریونك حیاتی باشدن آشاغی‌یه قدر تصویر، اعتراف ایدەرم‌که‌بنجه ممکن دکلدر. فی‌الحقیقه عددی اللی‌یی بولان آثاری نظر امعان و حیرتدن کچیریلرسه مشار الیهك نه‌قدر بیوك بر هیئتشناس اولدیغی آ کلاشیلیر .

اثرلرینك چوقلغنه آلدانوب‌ده اوفاق اوفاق کتابلردن عبارت بولندیغنه ذاهب اولمامالیدر . بونلرك پك‌چوقلری ؛ بر قاچ یوز بیوك‌صحیفه‌لردن عبارت جسیم و لایموت آثاردر . صحیفه‌لری پك اینجه‌ویوروجی تدقیقات‌نتیجه‌سنده و عظیم‌تلسقوپلر استعمالی صورتیله یازیله بیلمشلردر . اکرغزته‌لره کوندردیکی مقالات ایله‌بالمناسبه‌ویردیکی قونفرانسلر دخی بر آرایه طوپلانسه اونلردن زیاده بر یکون طوتار ایدی .

قارئین کرامه ، مشارالیهك فلسفهٔ فلکیه‌سی حقنده اوفاق بر فکر ویرمك ایچون مشهور (اورانی) سندن بعض فقره‌لرینك بوراده ذکرینی مناسب بولیورم .

فلاماریون اورانی‌یه سویله‌تیور :

[. . . . . فن هیئتك مأموریتی بوبابده پك عالی اولاجقدر . کرهٔ ارضك وطن سماوی‌ده بر بلده ، وانسانك اوراده بر شهرلی اولدیغی احساس و افهام ایتدکدن صکره ، فوق‌العاده ترقی ایلیه‌جك ، جهان طبیعی‌نك مرکب اولدیغی پلان اوزه‌رینه بنای کشفیات ایدیلنجه جهان معنوی‌نك‌ده بو پلان اوزه‌رینه مؤسس بولندیغی وهر شیئك برمکملیت عالیه‌یه طوغرو ایلرله‌دیکی آ کلاشیله‌جق ، وبوندن ماعدا عالم مادی‌نك بر صورت ظاهره‌دن وذات حقیقی‌نك ، یالکز خالق عوالم اولان رب مقدسدن عبارت بولندیغنه قناعت کتیریله‌جکدر .

بناءً‌علیه ، علم هیئت ، بر علم عالی ، و فلسفه‌نك مدبر تجلیاتی اولاجقدر . معلومات هیئیه‌نك خارجنده دوشونلر ، حقیقتك اوزاغنده قالاجقلر ، آنك مشعلهٔ هدایتنی تعقیب ایدنلر ، مسائل غامضه‌نك حلنده احراز درجات عالیه ایده‌جکلردر . یعنی ؛

فلسفهٔ هیئیه ، افکار عالیه اصحابنك مسلکی اولاجقدر .]

دیکر بر یرده‌ایسه ؛

[نه‌وهت ، فن هیئتك ضیاسی بتون جهانی تنویر ایته‌لیدر . اهالینك اورته‌سنه کیرمه‌لی ، وجدانلری شعشعه‌لاندیرمالی ، قلبلری علویتله ، قدرت ربانیه‌نك نامتناهی اولان نمونه‌لریله مالا مال قیلمالیدر . بناءً‌علیه علم هیئتدن مقصد ، حیات عمومیه و ابدیه‌نك تدقیق اولوب عظمت باری‌یی و نهایتسز اولان قدرت ربانیه‌یی هرکسك قلبنه صوقاجق علم اشبو فن جلیل وعالی‌در .]

عین اثرك باشقه صحیفه‌لرنده‌ایسه ، برمریخلی‌یه بروجه آتی سویله‌تیور :

[. . . . مریخ اوزه‌رنده الکوچوك حیوان بیله سزك صنملرکزدن البته دها عالیدر. چونکه اولکیسی، واحد ذوالجلالك اثر خلقتی ، دیکری ایسه بر منکر التهی‌نك یونتدیغی بی قدرت طاش ، دەمیر ویا تخته پارچه‌سیدر . مع مافیه علم هیئت سایه‌سنده بر زمان کله‌جکدرکه ، بوتلرکز یرینه اووقت سزك قلبلرکزده کتاب کائنات وبونك صانع یکانه‌سی اولان جناب باری تقدس وتعالی حضرتلری حکم سوره‌جکدر .]

مریخلی دیکر بر صحیفه‌ده شویله‌جه دوام ایدیور :

[بر کون کله‌جکدرکه ، سز دخی اهالیٔ سماویه‌دن اولدیغکزی اوکره‌نه‌جکسکز واو زمان ضیای معلومات وعالم حقیقیٔ‌معنویات ایچنده یاشایه‌جقسکز . یعنی هردرلو حقیقت میدانه چیقه‌جق وبناءً‌علیه جناب باری ایله اونك رسوللری وکتابلری‌ده بیلنه‌جکدر .]

بالطبع پك آز یازدیغم بالاده‌کی فقره‌لرله بو بیوك‌تولونك ماهیت‌روحیه‌سی البته‌آ کلاشیلمشدر. هله بالمناسبه ینه اورانی‌یه سویله‌تدیکی ؛

[واحد ذوالجلالك نامتناهی اولان عظمت وقدرتنی مهما امکن‌آ کلایه‌بیلمك‌ایچون ، انسان حسیات‌ارضیه‌دن و بشریه‌دن تماماً تجرد ایتملی‌در . عکسی تقدیرده ، حقایق واسرارکونیه‌یی قاورایه‌بیلمسنه امکان اولاماز .]

فلسفه‌سی قارشیسنده هر متفکرك دەرین دەرین دوشونمکه مجبوریتی واردر .

خلاصه ؛ فلاماریون سراپا برتمثال حقیقت ، بر کنجینهٔ علم هیئت ، بر نمونهٔ سعی وغیرت ، بر میزان ناموس وفضیلت ، حار برمدافع‌وحدانیت ایدی . زمانمزدن اوتوز سکز سنه اول تأسیسنه موفق اولدیغی « فرانسه انجمن دانش فلکیسی » ؛ یالکز کندی وطنداشلرینه دکل، بلکه کرهٔ‌ارضك عموم سکانه صانکه مشفق برمکتب اولمش واونك سایه‌سنده بیوك و مهم آثار هیئیه وجوده کتیریلمشدر . هرآی باشنده نشر ایتدیکی « مجموعهٔ فلکیه » لرده تصادف ایدیلن وهروقت هرکس طرفندن سه‌ویله سه‌ویله اوقونان معلومات هیئیه ، بو کون الك مشکل پسند انسانلری بیله دوچار بهت وحیرت ایله‌مکده‌در. مشارالیهك یالکز بوموفقیتی بیله نامنی تاریخ فلکیاتده آلتون‌حروفاتله یازدیرمغه کافیدر . نته‌کیم ؛ بوندن طولایی استادك بیوك آدی ، دها صاغ ایکن کوکلره چیقارلمش ، یعنی قمرده ،مریخده ، وسیارات صغیره‌ده‌برچوق محللر، اسمیله شرفلندیرلمشدر .

حیاتنك صحائف سائره‌سی یومی غزته‌لرله نشر ایدیلدیکندن فضله تصدیعاتدن اجتناب ایلیورم . و ؛ بالذات اثر همتی اولان « ژوویزی » رصدخانهٔ خصوصیه‌سنی ، تلامیذینه ترك ایده‌رك اوراده‌کی

طوپراغك سینه‌سنه تودیع وجود ایدن بو بیوك جنازه‌یه اك حار احترامامی عرض وابلاغ ایلرکن بتون قدرشناسان امتده ترجمان اولدیغمی ظن ایدییورم .

ارکان حربیه میرآلایی

ع . عبدالرحمن

(آموندسه‌ن) لك قطب شمالی‌یه سیاحتی :

اون‌سکزنجی عصره قدربیوك سیاح‌وکاشفلرك غایه‌سی ، دنیایی طولاشوب پاره قازانمقدی. آنجق بوتاریخدن صکره علمه قارشی منفعت نا اندیشانه برعلاقه باشلامشدر . بوکون سیاحلرك حیاتلرینی تهلکه‌یه قویمقدن مقصدلری ، صرف علمه خدمت ایتمکدرکه نوروه‌چلی (آموندسه‌ن) ده بوزمره‌یه داخلدر .

سیاحت‌وجغرافیایه علاقه‌دار‌اولانلر،نوروه‌چلی سیاح‌شهیرك قطب‌شمالی‌یه اجراایتدیکی‌صوك‌سیاحتك عدم موفقیتله نتیجه‌لنمه‌سنه تأسف ایده‌جکلردر . مع مافیه شوعدم موفقیت ، اونك شهرتنی خللدار ایده‌مه‌یه‌جکدر . غیرقابل انکاردرکه حال حاضرده کندیسی جغرافیا عالمنك اك بارز برشخصیتیدر . الده‌ایتدیکی‌ایکی‌مهم‌موفقیت ؛ اسمنك‌اونوتولماماسنی تأمین ایله‌مشدر .

اون بشنجی عصردن ، داها طوغروسی قریستوف قولومبك آمریقایی کشفندن بری‌بوتون کمیجیلرك دوشونجه‌سی ، آتلانتیق ده‌کیزینك‌شمالی ایله بحرمحیط‌کبیرك شمالی آراسنده بریول آرامقدی . « شمال‌غربی کچیدی » نامیله تسمیه اولونان بوتخیل طریقك‌تحریسی ، درت یوزسنه بحریه‌لیلری اشغال ایتمش وبوسببله کرهٔ ارضك برچوق نقاطی تدقیق اولنمشدر . (هودسون) کندی اسمنی طاشییان ده‌کیزی ١٦١٠ تاریخنده کشف ایتدیکی وقت او مشهور یولی آرایوردی . فقط بالآخره انکلیز سیاحنی تقلیده قالقیشانلرك تشبثلری موفقیتله نتیجه‌له‌نمه‌دی . چوقلری بواوغورده حیاتلرینی فدا ایتدیلر . ازان جمله (سیر جون فرانقله‌ن) نامنده‌کی سیاح ، شمال غربی کچیدینی بولدم ظن ایتدیکی حالده ، بتون آرقاداشلری ایله برابرهلاك اولمشدی . نهایت ایسپیچبرغ وفرانسوا ژوزه‌ف آطه‌لرینه یاپدیغی سفرلرله طانینمش (آموندسه‌ن)؛ غیر ممکن اولان شیئی یاپدی و اوفاق برکمی ایله (لابرادور) شبه جزیره‌سنك شمالندن حرکت ایله بحرمنجمد شمالی آطه‌لری آراسندن کچه‌رك ایکی سنه صوکرا (به‌رینغ) بوغازینك جنوبنه ده‌میر آتدی . آرانیلان شمال غربی کچیدینی بولمشدی . آموندسه‌نك ایشته ایلك موفقیتی‌بودر. ایکنجیسی دها هیجان آوردر : انکلتره حکومتی بر چوق مصارف اختیار ایده‌رك قطب جنوبی‌یه برهیئت‌فنیه اعزام‌ایتمشدی. هیئتك ریاستنده قپودان (اسقوت) اسمنده تجربه‌دیده برسیاح بولونیوردی. سیاحتك تام برموفقیتله نتیجه‌له‌نمه‌سی ایچون هر درلو تدابیر اتخاذ اولونمش : قیزاق ، اوتوموبیل ، أسکیمو کوپکلری کبی وسائط نقلیه تأمین ایدیلمشدی .

قپودان اسقوت‌بردن‌بره مهم برخبر آلمشدی‌که (آموندسه‌ن) نورو‌ه‌چدن سسسز، صداسزحرکتله قطب جنوبی جوارینه واصل اولمشدی . انکلیزلر درحال قوشمشلر ، فقط کچ قالمشلردی . غایه‌یه تقرب ایتدکلری وقت دائمی قارلرك اوزه‌رنده‌کی قیزاق‌ایزلرندن بوبا کراراضیدن برکیمسه‌نك‌کچدیکنی آکلامشلردی . مع مافیه یوللرینه دوام ایتدیلر وقطبده نوروه‌چ بایراغنك رکز ایدیلمش اولدیغنی کمال دهشتله کوردیلر، حتی بایراغه برمکتوب‌ربط اولنمشدی . آموندسه‌ن ، بونك نوروه‌چ قرالنه ایصالنی‌قپودان اسقوتدن رجا ایدییوردی .

بر بوچوق‌سنه‌صوکرااسقوت‌ایله‌آرقه‌داشلرینك عودت ایده‌رکن آچلق وصوغوقدن ــ احتمالکه یأسلرندن تجنن ایتمشلردی ــ هلاك اولدقلری خبر آلیندی .

* بویله‌جه شمال‌غربی‌کچیدی وقطب جنوبی‌فاتحی اولان آموندسه‌ن ، قطب شمالی‌یی‌ده ید تسخیرینه آلمق ایسته‌دی . هرنه‌قدر آمریقالی (روبه‌رپه‌ری) قطب شمالی فاتحی دییه تلقی ایدیلیورسه‌ده بوبابده قطعی دلائل مادیه موجود دکلدر .

درت سنه اول حاضرلغه باشلایان آموندسه‌ن، آلاسقا شبه‌جزیره‌سندن طیاره ایله حرکت‌ایده‌رك قطبی کچوب اسپیچبرغ ویا نوروه‌جه کیتمك ایسته‌یوردی . لکن برچوق موانع یوزندن آلاسقا وسیبریاجوارندن اوزاقلاشامادی. نهایت یکی‌سیستم برطیاره انتخاب ایده‌رك سیاحتنه عکس جهتدن ، یعنی اسپیچبرغدن باشلامغه تشبث ایتدی . نتیجه: ٨٧ نجی درجه‌یه قدرکیتمش ، فقط قارایه‌تصادف ایده‌مه‌مشدر . آوروپا غزته‌لرینه واقع اولان بیاناتنده : « شمالده‌قارایه اینه‌جك یر بولونمادیغندن قطب وضعیتنك تعیننه امکان اولمادیغی تجربه بزه کوستردی » دیمشدر .

نوروه‌چلی سیاحدن اول ، هوا طریقیله‌قطب شمالی‌یه سیاحت ایتمك جسارتنی کوسترن اسوه‌چلی (آندره) نام ذاتدر . بوده آموندسه‌نك یولنی تعقیب ایتمك ایسته‌یور و ١٨٩٦ سنه‌سنده قطبه بالونله واصل اولمغی تصور ایدییوردی . فقط او دورده نه طیاره ، نه قابل سوق بالون واردی . روزکارك الٔنده اویونجاق اولان بالونه بالمجبوریه عرض افتقار ایتدی . بویله بر تشبث شبهه‌سز آموندسه‌نککندن قات قات تهلکه‌لی‌ایدی. جسور سیاح ، اسپیچبرغدن حرکته حاضرلانمش ، لکن اونسنه روزکار عکس‌استقامتده‌اسدیکندن ایرته‌سی سنه بش بیك متره حجمنده‌کی بالونی حاضرلامش ویانه برقاچ آیلق ارزاق ایله برقایق آلمشدی... ١١ تموز ١٨٩٧ ده روزکار قوتله جنوب غربی استقامتنده‌اسییوردی . (آندره) ایله ایکی‌رفیقنك راکب اولدیغی (ئه‌غل) اسمنی طاشییان بالون شمال غربی‌یه طوغری سرعتله اوچمایه باشلادی... بدبخت سیاحلردن‌برداها خبرآلینامادی ... زاواللی آندره ، آموندسه‌ن کبی ٢٤ ساعت ظرفنده‌قطبه کیده‌جکنی امید ایدییوردی .

(آندره) دن اول وصوکرا متعدد کاشفلر برچوق موفقیتسزلکه اوغرادیلر . ازجمله یوقاریده بحث ایتدیکمز (سیر جون فرانقلن) شمال غربی کچیدینی آرامق اوزره ٢٦ مایس ١٨٤٥ تاریخنده یوله چیقمش ، آیلر سنه‌لرکچدیکی حالده کندیسندن هیچ برخبر آلینامامشدر . نهایت ١٨٥٩ سنه‌سنده (ماق قلینتوق) ، آمریقا قطعه‌سنك شمالنده غروئنلاند ایله (ماکه‌نزی) نهری‌منصبی آراسنده بولونان آطه‌لره واصل اولدیغی زمان ، جوارده‌کی أسکیمولردن هیئت سفریه‌یه دائر معلومات الده ایتدی : سربست ده‌کیزی بولامایجه فرانقلن ایله آرقه‌داشلری کمیلرنی ترك ایله یایان عودت ایتمك ایسته‌مش، فقط‌هپسی صوغوق‌و آچلق دیارنده‌محو اولمشدی .

اوتوز سنه صوکرا آمریقالی‌ملازم (دولونغ)ده مشهور کچیدی بولمق ایچون بر سیاحت ترتیب ایتمشدی . فقط کمیسی بوزلر آره‌سنده پارچالاندی وعودتده اون آرقداشی ایله برابر آچلقدن أولدی. آمریقالی‌یه عائدسفینه‌نك‌انقاضی‌غروئنلاند آطه‌سنك جوارنده بولونماسی اوزه‌رینه مشهور (نانسه‌ن) بحرمنجمد شمالی سفرینی یاپمایی تصور ایتدی . نوروه‌چلی سیاحده تهلکه‌لر کچیردی . ١٤ مارت ١٨٩٥ ده کمیسی ٨٤ نجی‌درجه‌ده شمال بوزلرینك

اسیری اولونجه ، آرقەداشی جونسەنك رفاقتنده قیزاقله ممکن مرتبه قطبه یاقلاشمایه تشبث ایتدی واوچ هفتەده ٨٦ نجی درجەیه واصل اولدی‌كه بو نقطەیه هیچ برانسان آیاق باصمامشدی . اوچ آیدن فضله برمدت صوكرا فرانسواژوزەف آطەلرینه وبورادە برسنه قیشلادقدن صكره نوروەجەعودت ایدەبیلدی . نانسەن وجونسەن ، آچلق وصوغوق - ترمومترو تحت الصفرالللی ، آلتمش درجەیه اینمشدی - ومدهش یورغونلغه معروض قالدقلری كبی خفیف بوز طبقەلریله ستر ایدیلن اوچورومله دوشمك احتمالی قارشیسنده بولونیورلردی . مع مافیه ینه جسارتلرینی غائب ایتمەدیلر ... عالم مدنیت كندیلرندن ایكی سنه هیچ معلومات آلامادی . نانسەندن اون بش سنه اول انكلیزبیكباشیسی (مارقام) ٨٣ نجی درجەیه قدر كیدەبیلمش وغیر قابل تصور محنت ومشقتدن صوكرا دونمشدی .

فتح ایدیلەمەین قطب شمالی‌یه یكیدن سفرلر ترتیب اولوناجغی سویلەنیلیور . حتی ، حیاتنك نصفنی شمال بوزلری آراسنده كچیرن (دونالد ب . ماق میللان) انكلترە جغرافیا جمعیتی نامنه قطب سیاحتنه چیقمشدر . آلمانلردە جسیم برزەپلین اعمال ایدەرك آموندسەنك یاریدە براقدیغی سیاحتی اتمام ایدەجكلردر .

سعدی

پارسدە بر طاووقجیلق سركیسنی زیارت

١

قاپیدن ایچری كیرنجه بر جورجونا ایله قارشیلاشدم . بیكلرجه طاووق ، قاز ، اوردەك ، هندی آوازلری چیقدیغی قدر ، غیرتلاقلری ییرتیلاسی‌یه باغیروب طورویورلر . بو كورولتویه سركی‌یی زیارت ایدن بیكلرجه كیشینك وجودە كتیردیكی اوغولتو‌یی‌دە قاتك ، قیامت كونندن پك اوزاقلاشمازسكز . بو سرسملەتیجی كورولتودن كندیكزی قورتاروب‌دە كزمكه باشلاینجه چوق نفیس شیلر كورویورسكز . برساعتده ، ایكی ساعتده بیتر شی دكل .. دیزدە طاقت قالمایور .. دوشونوك اون بیك قفس ... طاووق ، خروس ، اوردەك ، قاز ، هندی وطاوشان .. بر چوق قفسلردە درت بش دانه وار . سركینك بویوكلكنی بو عدد كوستریر ظن ایدەرم . هر قفسدە آیری بر جنس ویا عین جنسك مختلف نمونەلری .. هر بر خروس ویاطاووق ، بیكلرجه همجنسی آراسندن سچیلمش .. بیوك بیوك طاووقلر كورمەدیكمز ، بیلمدیكمز جسامتده . مراقلیلری طرفندن یتشدیریلن بودور جنسلردن ماعدا بزم طاووقلر كبی اوفاق بردانه بیله یوق ...

سركیدە اولا بر چوق قولوچقه ماكنەلری كوزه چارپیور . ایریلی ، اوفاقلی یتمش قدر وار . آمریقان ماكنەلری بو عددك اهمیتلی بر قسمنی تشكیل ایتمكده . قولوچقه ماكنەلرندن ماعدا آنا ماكنەلری‌دە وار ... بونلرك ایچندەده ایكی اوچ كونلك جیو جیولر جیویلدایورلر . . . كانون ثانی اینده‌یز . بو صوغوقدە پك اعلا جیوجیو یتشدیریلدیكنك جانلی اثباتی ! بوندن دها ایی تشویق اولورمی ؟ جیو جیولر ، آنا ماكنەلرینك ایچنه كیروب چیقیورلر ، بعضیلری برقاچنك حركتیله ، قیمیلدامغه مجبور اولدی ، وبویوزدن طیشاری چیقدیمی ، تكرار كیرییور ، یر بولامازسه ماكنەنك اطرافنی دولاشیور ، نهایت كوزینك كسدیكیمی ، یوقسه عقلنك كسدیردیكیمی نقطەیه هجوم ایدییور . بو هجوم خفیف بر نفسله قیمیلدایان جیوجیولرە بر حركت دالغاسی ویرییور وهپسی راحتسز اولویور ، تكرار راحتی بولمق ایچون صاغه صوله صوقولیورلر ، بر جیویلتیدیر كیدییور ... بو منظرەنك قارشیسنده بویوكلر دالوب قالیور ، كوچوكلر ایسه سونجلرندن تپینیورلر ، شن وهرشیدن بی‌خبر معصوملره مخصوص صاف قهقهه ماقارەسنی قوییویرییورلر . بویله جیوجیولر ایچنده بر كون اول لوندرەدن طیاره ایله كلمشلری‌دە وار .. جیوجیولرك یاننده ، ایچنده كتیریلدكلری ، قوطولر وبویوك طیاره رسملری كورولویور . انكلترەدە قولوچقه‌چیقارتوب پیلیجلری فرانسەدە صاتمق ! كوردیكزمی طاووقجیلق نەقدر ایلرلەمش . پارسك هوا لیمانی ایله لوندرە هوا لیمانی آرەسندەكی مسافەایكی بوچوق ، اوچ ساعت .. چاملیجەدن كاغدخانەیه پیلیج طاشینسه آنجق بوقدر زمانده طاشینه‌بیلیر ...

قولوچقه وآنا ماكنەلرندن صوكرا ، مختلف بویوكلكده و مختلف چشیدده كومسلر . فیأتلری محلنه طاقیلمق شرطیله اوزەرلرنده یازیلی . بو كومسلر ، سیرجیلرك علاقەسنی ایجه جلب ایدییوردی . ایی وفنا طرفلری كوستریلیور ، آللەنییور ، قاپاقلری آچیلوب قاپانییور ، ایچلری دقتله معاینه اولونویوردی . كومسلردن صوكرا چینقودن ، چمنطودن ، چمنطو مخلوطندن یاپیلمش طاووقجیلغه مخصوص قابلر : صو ، یم و فوللق ایچون . هپسنك تمیزلكی ، حفظ الصحه‌یی تأمین ایتدیكی اعلان اولونویور . بوقاب قاجاقدن یم حاضرلامایه مخصوص آلتلر ، حبوباتی قاریشدیران ، قیران ، خامورینی یاپان ، یشیللكی دوغرایان ماكنەلر . . . الخ كوزلری ایستەنیلن بویوكلكده تل قفس یاپان ماكنەلر ، پیلیجلرك یاشلرینی كوسترمكه مخصوص یوزوكلر و قاناد بیلەزیكلری ، طاووقجیلق ایله اوغراشان بیوك چفتلكلرك اعلانلری ، كومسلرینك طاووقلریله برابر اوفاق مقیاسدە شكللری ، چفتلكلرده طاووقجیلغی ناصل یاپدیغنه دائر پروژه . كسیونلر ، مختلف طاووق یملری وعلاجلری ، طاووقجیلق مجموعەلری ، طاووقجیلق مكتبلری ، مكتوبلاشەرق طاووقجیلق اوكرەتن مؤسسەلر .

ماكنەلر قسمندن صوكرا حیوانات قسمی كزمك ساعتلره متوقف . اون بیكدن فضله قفس وار ! .. اولجه دیدیكم كبی ایچلرنده كورمدیكمز ، بیلمدیكمز بیوكلكده طاووقلر . الك بیوكلرینی انكلیز جنسلری تشكیل ایدییور . برنجیلكی وایكنجیلكی قازانان طاووقلر ، خروسلر ، اوردەكلر .. الخ . صاتیلمایور اوچونجیدن اعتبار آصاتیلانلرك فیأتی : ایكی طاووق ، برخروس ایكی بیك فرانق . فیأتلرك ؛ قفس باشنه ٤٠٠ الی ٥٠٠ فرانقدن آشاغی ایندیكی یوق . ٢٠٠ ویا ٢٥٠ فرانغه تك توك قفس وار . برخروسه ٥٠٠ فرانق ایستەندیكی كورولویور .

قفسلرك اك چوغنی ایكی غایەیه (أت و یمورطه) خدمت ایدن فرانسز جنسلری دولدورویور . لافلەش ، بوربونه ، غاسقونی . فرانسز اولمایان جنسلر : لەغورن ، ویاندوت ، پلیموط ، اورپینغتون ، سوسەكس ، براهما ، لانغشام ، رودآیلاند ، هند ، آنقون ، هامبورغ وبودور جنسلر .. الخ . برجنسك آیری قفسلرده مختلف رنكلیلری اولان بو انكلیز طاووقلری اكثریتله بیوكدر . (سپەكلد سوسەكس) تسمیه اولونان بنكلی بر سوسەكس جنسی ، آرتق طاووقلقدن چیقمش ، قوزویه یاقین برشی اولمش : بزم طاووقلرك اوچ ، درت مثلی . اوردەكلردە قاز بیوكلكنده . تشهیر ایدیلن باشلیجه جنسلر : آچیق روآن ، قویو روآن ، پكین (قیصه ، فقط قاز كبی ایریجه) ، هند قوشوجیسی (مختلف رنكلردە) ، سودان اوردەكی (أتنك نفاستنی مصردە ایكن طاتمشدم) ، اورپینغتون اوردەكی .

قازلر بالخاصه كوریلەجك شیلردی . ماجارستانده بویوك قازلر اولدیغنی ایشیتیردم . فقط بو درجه بویویەجكنه عقلم ایرمزدی (١٣) كیلو ثقلتنده ، دها سنەسنی دولدورمامش (تولوز) قازلری ، طوس وورمایه حاضرلانان قوچلر كبی دورویورلر .

بوقازلرك جكرلری اوج كیلو كلیرمش . هندیلرده هكذا . هم كنیشله‌مشلر ، هم اوزامشلر ، هم یوكسلمشلر . برچوق جنس‌ده كوكرجین واردی. هله سوكلونلر !.. اونه رنك ، او نه‌جانلی آهنك و لطافت ! كرك بوراده ، كرك حیوانات باغچه‌سنده كوردیكم سوكلون حقنده هیچ‌برتعریفه قالقیشمایه‌جغم . زیرا یاپامایه‌جغم بر شی ... رنكلری نوط ایتمك ایسته‌دم ، موفق اولامادم. آنجق بر رسام‌بوایشك حقندن كله‌بیلیردی. اوده‌بلكه‌قوشك حركتنده‌كی جانلیلغی ، كوز قاماشدیران آهنكی كوستره‌مه‌یه‌جكدی . . . برقاچ طاووس قوشی (آلاجه ویا بوسبتون بیاض)ده كندیلرینه‌مخصوص بیوك قفسلرده عرض اندام لطافت ایتمكده‌ایدیلر.

رشید مظهر

اعتذار

فاضل‌محترم احمد نظیف بك طرفندن لطف بویورولان (علم‌خیال) مقاله‌سی كچ كونده‌ریلدیكی جهتله ان‌شاءالله كله‌جك نسخه‌یه قونولاجقدر.

§

مكرراً رجا ایدیلدیكی حالده یكی سنه آبونه بدلنی هنوز كونده‌رمه‌مش اولان قارئلرمزه كله‌جك نسخه‌نك یوللانیلامایه‌جغی مع‌الاعتذار بیان‌اولونور.

نشر ایدیلان اثرلر .

ترجمه‌لی یسن شریف

سفارت امامارندن هاشم ولی افندی طرفندن بوكره نفیس‌برطرزده طبع‌ایتدیریلوب‌موقع‌انتشاره قونیلان « یسن » شریف ترجمه‌سی ، خطاط شهیر حلیم افندینك قلمیله یازلمش. سكزنجی طقوزنجی عصر هجریده یازیلان كلمه بكلمه توركجه ، معنالی مصحف شریفلردن آلینه‌رق سطرلر آراسنه وكناری تفسیرلی قرآن كریمدن مختصر وساده توركجه آیروجه درج ایدلمشدر . حاصلاتی قسماً حمایهٔ اطفال منفعتنه‌در یالكز باب عالی جاده‌سنده سهولت كتابخانه‌سنده بولونور . هدیه‌سی (٢٠) یكرمی غروشدر .

خاطره

ادرمیدك كنج ومنور شاعرلرندن روحی ناجی بك‌طرفندن‌بوعنوان‌ایله برمجموعهٔ‌اشعارنشرایدیلمش، بر نسخه‌سی‌ده اداره‌خانه‌مزه كونده‌ریلمشدر .

اوستنده بر هلال، اونك آلتنده :

یاشا ای نور سما شانلی هلال
یاشا ای سیف رهاكار كمال

خطابیله پیرایه‌دار ، اولان خاطره‌نك برنجی صحیفه‌سنده :

ایدییور قلبی تسلی بو دوشونجه :
بیراقیرسه‌م بر اثر یاده وسیله ؛
آ كیلیر بلكه آدیم خاطره‌سیله ؛
بو تم حفرهٔ نسیانه دوشونجه ...

ده‌نیلیور . ویكرمی غروشدن عبارت اولان بدلنك تماماً، قره‌سی شهید چوجوقلری یوواسنه عائد اولدیغی سویله‌نیلیور . كنج، شاعری تبریك ایده‌رز .

خطاط العود المولوی

محفل مجموعه‌سی اداره خانه‌سی‌داخلنده‌كی محل مخصوصنده خطوط متنوعه تحریر ایتمكدر .

محفل مدیرمسؤلی : طاهر المولوی

استانبول — مطبعهٔ عامره

عدد : ٦٤ ـ جلد : ٦ (نسخه‌سی : ١٠ غروشدر) صفر ١٣٤٤ ـ اغستوس ١٣٤١

محفل

ذی القعده ٣٣٨

علمی، ادبی، اجتماعی و شهری مجموعه‌در .

صاحبی ، مدیری ، محرری : طاهر المولوی

اداره‌خانه‌سی: باب عالیده (یكی توركیه) مطبعه‌سی‌فوقنده‌كی دائرهٔ مخصوصه

مركز توزیعی: باب‌عالی‌جاده‌سنده (اتحاد تجارت) كتبخانه‌سی ایله (یكی توركیه) مطبعه‌سی

تحریر شرائطی: ملتك نفعنه خادم یازیلر مع‌التشكر قبول ونشر اولونور. یازانك شخصیتی دكل، یازینك مادیتی نظردقته آلینیر. كونده‌ریله‌جك آثاراولوناقلی ومختصرجه‌یازلمش اولمالیدر. كلن یازیلردن شایان قبول كورولنلر تاریخ سیراسیله درج ایدیلیر.

اشترا شرائطی : هرسنه‌نك برنجی وایكنجی آلتی آیلغندن اعتباراً آبونه قیداولونور. سنه‌لكی اون‌ایكی نسخه اولمق اوزره پوسته اجرتیله برابر (١٠٠) ، آلتی آیلغی (٥٠) غروشدر . ممالك اجنبیه ایچین ٥٠ و ٣٠ غروش علاوه‌سی لازمدر.

محفل مجموعه‌سی

بك یكن سنه‌لره عائد و بك چوق معلومات مفیده‌یی حاوی‌اولان نسخه‌لری منتظماً دیكیلمش واوزه‌رلرینه قالین برز قاپاق یكیریله‌رك مجلد كتاب حالنه‌كتیریلمشدر . خیرالانیس اولابیله‌جك بو نفیس كتابلردن برنجیسنك موجودی بیتمش، ٨ـ١٢ نجی نسخه‌لری پراكنده اولارق قالمشدر. بهرنسخه‌سی ١٠ غروشدر. ٢، ٣، ٤ و ٥ نجی جلدلرك بدلی پوسته اجرتیله‌برابر یوزر غروشدر. طوغرودن طوغرویه اداره‌خانه‌یه داخلدن ٣٠٠ ، خارجدن ٣٥٠ غروش كونده‌ریلدیكی صورتده هر درت جلدی یوللانیر.

مندرجات :

محفل علمی :

تفسیرلر ـ مفسرلر
قسم ٢

طبقات المفسرین

معلوم اولسونكه مفسرینك روایت ودرایت اعتباریله طبقاتی اون درتدر .

برنجی طبقه : اصحاب كزین رضوان‌الله تعالی علیهم اجمعین طبقه‌سیدر . اصحاب كزین ایچنده تفسیر ایله اشتهار ایدنلر، بروجه آتی‌ذوات كرامدر:

چاریار باصفا . ابن‌مسعود ٣٢ [٠] . ابن‌عباس ٦٨. اُبیّ بن كعب ٤٣ . زید بن‌ثابت ٤٨ . ابو موسی الاشعری ٤٤. ابوهریره ٥٧ . عبدالله‌بن‌الزبیر ٧٣. انس بن مالك ٩١ . جابر بن عبدالله ٩٩ .

علی بن ابی طالب ٤٠

چاریار كزین ایچنده اك زیاده تفسیر ایله‌اشتهار ایدن وبوبابده كندیسندن روایت اكثر اولان علی بن ابی طالب رضی‌الله عنه و كرم الله وجهه‌در .

[٠] رقملر تاریخ وفاتلریدر .

بونكده سببی : ابوبكر ، عمر ، عثمان رضی‌الله عنهم حضراتنك انتقاللری تقدم ایتمش اولماسیدر . بناءً علیه اونلردن تفسیرك ثبوتی، مشارالیهه نسبتله آزدر.

حضرت علینك تفسیرده‌كی وسعتی حقنده پك چوق صحابی طرفندن حسن‌شهادت وقوعبولمشدر.

ابوالطفیل حضرتلری دیمش‌كه : «بولونديغم بر مجلسده حضرت علی خطبه‌یه چیقوب شوسوزلری سویله‌دی : « بكا نه صورارسه‌كز جوابسز قالماز . باخصوص كتاب‌اللهه دائر نه صورارسه‌كز سزه كافی و شافی جوابلر ویریرم . ایشته میدان . طورماییكز ، صوروكز . سزی یمین ایله تأمین ایده‌رم، هیچ برآیت یوقدركه بن، اونك كیجه‌می، كوندوزمی ، اوواده‌می، طاغده‌می ، دره‌ده‌می‌نازل اولدیغنی بیلمه‌یه‌یم » .

ابن مسعود حضرتلری دیوركه : « قرآن ، یدی حرف اوزره‌در . ظهر وبطنی واردر . علی بن ابی طالبك نزد اطلاعنده هم ظهری ، هم‌بطنی موجوددر » .

نه قیمتدار شهادت دكلی ؟

عبدالله بن مسعود ٣٤

مشار الیهدن روایت اولنان تفسیر ، جناب مرتضادن روایت اولنان تفسیردن چوقدر . علم تفسیرده‌كی كثرت اطلاعنی ، هرآیتك نره‌ده نازل اولدیغنی ، لیلی ، نهاری، حضری، سفری، صیفی، شتوی هانكیسندن بولندیغنی بیلدیكی جهتله تحدیثاً للنعمة اعلان‌ایدردی‌وعلاوةً دا كر بوبابده‌كندیندن اعلم برآدم ایشیتسه‌م شدّ رحل ایله تحصیلنه شتاب ایدردم » دیردی .

٣٢ سال هجریسنده مدینه‌ده بالارتحال (بقیع الغرقد) قبرستانه دفن اولوندی .

عبدالله بن عباس ٦٨

سلطان المفسرین ، ترجمان‌القرآن عنوانلریله بین‌الامة شهرتكیر اولان بو ذات عالیقدرك مادهٔ وجودینه حضرت پیغمبر طرفندن بروجه آتی دعالرله اكسیر معنوی طرح اولونمشدر : « اللهم علّمه‌التأویل، أته‌الحكمة، اللهم بارك فیه‌وانشرمنه» ترمذی‌نك روایتنه كوره ایكی دفعه جبریلی كوردیكی واقعدر . أوت ، بركوزكه جبریلك لقاسنه موفق، برقلب كه رسول‌اللهك دعاسنه مظهر اولا ، اونده علوم اوّلین و آخرینه دائر حظ وافر بولونماسی مستبعد دكلدر .

ذهبی دیوركه :

كرهٔ ارضده كندیسندن اعلم بر فرد اولمامقله برابر علمای دین اطلاقنه‌شایان ذواتی تلمیذ اولارق یتیشدیرمش ، وفاتندن‌صوكراده مكتب عرفان‌امتی اوكسوز براقمامشدر . اونلردن بعضیلری : مجاهد، سعید بن جبیر ، اعرج ، عكرمه‌در .

٦٨ ده طائفده ارتحال ایدوب (محمدبن‌الحنفیه) طرفندن نمازی قیلنمشدر . نمازدن صوكره محمدبن الحنفیه برنطق ایراد ایده‌رك « ایشته شیمدی‌علمك بناسی كوچدی » دیمش ، ذاتاً كوزلری یاشارمش اولان خلق غریو وفریاده سوق ایتمشدر .

ابن‌الوزیرالیمانی «مفسرینك الڭزیده‌سی صحابه‌در. چونكه‌حق‌عالیلرنده‌كتاب وسنتده ثناوارداولمشدر. قرآن،كندی‌لسانلری‌اوزره‌نازل‌اولمقله‌برابراوكلرینه برمشكل آیت كلدكده مشكات نبوتدن استیضاح‌ایله حل اشكال ایتملری طولاییسیله غلط و خطانك اونلردن ظهوری باشقه‌لرندن آز اولمق لازم‌كلیر ».

دیدكدن صوكرا سوزی ابن عباسه نقل‌ایده‌رك دیوركه : مع مافیه اصحاب آراسنده تفسیرجه متخصص بولنان عبدالله بن عباسدر . تفسیره عائد كندیلرندن مروی اولان‌معلومات طوپلوبرصورتده جمع اولونمش وشو حال ، صدر اولدن هیچ بر كیمسه حقنده میسر اولمامشدر . بناءً علیه اسنادی

صحیح اولمق شرطیله اوكا واصل اولان روایات تفسیریه بوبابده علاقه‌دار اولان جاهیر امتك تفسیرلرندن دها زیاده قبوله احری‌والیقدر. بوده برقاچ وجهله ثابتدر .

برنجی وجه — فخر عالم صلی‌الله علیه وسلم افندیمز ، بو ذات شریف حقنده فقه وتأویل ایله دعا ایتمش وشو كیفیت ٨٠٧ تاریخنده ارتحال ایدن (نورالدین علی‌الهیثمی) طرفندن زوائد كتب‌سته‌یی جامع اولمق اوزره آلتی جلددن مركب (زوائد) نام اثرده طریق عدیده ایله رهین ثبوت اولمش ، حتی بخاری و مسلمده او دعالری ناطق اولان احادیث تخریج اولونمشدر .

ایكنجی وجه — بوتون صحابه ، مشار الیهك صورت عمومیه‌ده علمنی ، باخصوص تفسیرده‌كی وسعت اطلاعنی بر شكل تعظیمكارانه‌ده تسلیم ایله‌مشلردر . كرچه بدایت‌امرده‌ـ بدرده بولونمش بونجه اختیارلر آراسنده كندیسی‌كبی بركنجه‌موقع امتیاز ویریلمه‌سی ـ « بزم ابن عباس قدر اولادمز واركن بزمله مساوی طوتولمق شویله طورسون ، بزه ترجیحاً اوكا موقع امتیاز ویریلمه‌سی روامیدر؟» كبی اعتراضلرك یوكسلمسنه بادی اولمشسه‌ده اخیراً حضرت عمر طرفندن آچیلان امتحان ، هم‌اونك موقع‌احترامه‌لیاقتنی، هم‌ده‌فاروق‌اعظم حضرتلرینك قیمتشناسلغنی میدانه چیقارمشدر . اولجه ابن‌عباسه چهرهٔ اشمئزاز كوسترنلره او حضرتك پیش اقتدارنده باش اكدیرمشدر . امتحان شویله‌در :

عمر رضی‌الله عنه، بركون‌معترضلرله ابن‌عباسی برانجمنده جمع ایده‌رك (اذاجاءنصرالله) سوره‌سنی موقع مذا كره‌یه قویدی و سوره‌نك نهایتنده‌كی (فسبّح بحمد ربك واستغفره) نك معناسنی صوردی . بولونانلر « واجب‌الوجود حضرتلری ، مسلمینی فتح ونصرتی متعاقب تحمید و استغفاره دعوت ایدییور » دیدیلر . فاروق اعظم ، « سن نه دیرسك ؟ » دییه ابن عباسه صوردی . اوده « بوسوز، اجل محمدینك نهایته‌كلدیكنی بیلدیرییور» جوابنی ویردی .

بو جواب ، حضرت عمرك تحسینی موجب اولدی . كافهٔ حضارده ابن عباس حقنده دعای پیغمبرینك نافذ اولدیغنی تسلیم واعتراف ایلدیلر .

اوچنجی وجه — ابن عباسه منتهی اولان طرق روایتك محفوظ ومتصل اولارق هیچ بر وجهله دوچار انقطاع اولماماسیدركه اسباب یگانه اسباب رجحانده بو اولمق ایجاب ایدر . اونك ایچوندركه علی بن ابی طالب وسائره‌كبی كندیسندن دها افضل اولان صحابه بولونديغی حالده اونلره واصل اولان طرقك انقطاعه اوغراماسی وطرق ابن عباسك ایسه اوندن‌وارسته بولونماسی‌رجحانی ایجاب ایله‌مشدر .

مابعدی وار

دارالفنون الٓهیات فاكولته‌سی تفسیر وتاریخ تفسیر مدرسی

برغمه‌لی جودت

اسناد

٥

دها بوقبیل و بونلره مماثل امثله وار ایسه‌ده تطویلدن‌اجتناباً بعضیلرینه‌اشارتله اكتفا ایدییورم.

ازجمله علما واكابر صحابه‌نك آحاد وصحابه‌دن وحتی‌اولادلرندن‌وآنلرك دونده تابعیندن‌روایتلری ایله استشهادایده‌رز. اكر صحابه اسناده‌لزوم كورمیه ایدیلر مادونلرندن، اولادلرندن تابعلرندن روایته محتاج‌اولمقسزین، « قال رسول‌الله » دیویریرلردی. حالبوكه بویله‌یاپمادیلر ویاپامادیلر. اصطلاح محدثینده بو قبیل روایاته (روایة الاكابر عن‌الاصاغر) و (روایة الآباء عن‌الابناء) اطلاق‌اولنور، بویله‌ایكن

ایکی نوع روایت حصوله آتیده ایراد ایده‌جکمز (خبر جساسه) ایله صحابه‌نك مادونلرندن، حتی تابعیندن روایتلری سبب اولمشدر. عم نبوی حضرت عباس رضی الله عنهك (حدّثنی الفضل) دیه نبی اکرم حضرتلرینك (مُزدلفه)ده آقشام ویاتسی نمازلرینی جمع بیوردقلری حدیثی اوغلی (فضل) واسطه‌سیله روایتی (مقدمهٔ ابن الصلاح . ص ١٢٧) وکذلك دیکر اوغلی (عبدالله) دن روایتی وحضرت عمرك اوغلی (عبدالله) دن روایتی وصحابهٔ کرامدن (عبدالله بن عباس) ك، تابعیندن (کعب الاخبار) دن روایتلری که حدیث ایله متوغل اولانلره خفی دکلدر. هپ بو اسناد احتیاج مبرمندندر. اکر اوزمان اسناد آرانمایه ایدی، صحابهٔ کرام کندی اولادلرندن وشاکردلری دیمك اولان تابعیندن روایت ایتدکلرینی تصریح ایتمیه‌رك (قال رسول الله) یاخود (فعل کذا کذا) دیرلردی وآنلرك مادونی طبقه، یعنی تابعین‌ده « مادام که صحابه‌در، البته رسول اللهدن ایشیتمشدر » دیه حسن ظن ایدرلردی. حالده بونی ایجاد ایدردی. بویله دوشونن کیمسه بونی پك طبیعی بولور. فقط حدیثك نه اولدیغی وروایت نه دیمك اولدیغی بیلنلر، لزومنی مدرکدرلر.

اکر اسناد وقت صحابه‌ده « پیغمبرك وفات ایتدیکی زمانده » اولمایه ایدی حضرت عمر نیچون (حدثنی عبدالله) وحضرت عباس نیچون (حدثنی الفضل) دیرلردی . وکبار علمای صحابه‌دن اولان عبدالله بن عمر وعبدالله بن عباس نیچون (عن کعب الاخبار) دیه تابعیندن روایت ایدرلردی . اکر اسناد ، یوقاردن ابتدا ایده‌رك نزولاً کلمه‌یه ایدی ائمهٔ حدیث طرفندن یاخود بعضلرینك تعبیری وجهله « حدیثلری تحریراً تثبیت ایتمش ذوات » طرفندن، آشاغیدن یوقاری تشکیل ایدیلیرایدی. مثلا امام بخاری؛ یا مسلم، یاخود نسائی و امثاللری (حدثنا زید حدثنا عمرو عن بکر قال حدثنی عمر ـ یاخود عباس) دیه فاروق اعظم، یاخود عمّ مکرم حضرتلرینه قدر ایصال ایتدکدن صکره آنلرك اوغوللرینی‌ده اسناده ادخال ایتمکه لزوم کورمه‌ملری پك طبیعی ایدی. بلکه بویله برشی یاپمغی عدم لزومنه مبنی تعقل بیله ایتمیه‌جکلردی. چونکه حضرت عمر ویا عباسك (قال رسول الله) دیمه‌سیله مقصد حاصل اولاجقدی. جناب عمره (حدثنی عبدالله) دیدیرته‌جکنه (سمعت رسول الله) دیدیرتیردی. نته‌کیم مشارالیهمانك اوغللری توسطیله اولمقسزین روایت ایتدکلری برچوق احادیث شریفه واردر. نیچون « حدیثی تحریراً تثبیت ایدن حدیث محررلری » بویله ایکی حدیثده بوایکی بویوك صحابه ایله پیغمبر ذیشان آراسنه اوغوللرینی صوقمغه لزوم کورمشلر، حفظلرینه برقاچ کلمه علاوه وکتابلرینه زیاده ایتمشلر .

اکر (عبدالله) ایله (فضل) ك اسملری‌ده مذکور اولسون دیه یاپدیلر ایسه ترتیب طبیعی‌یه توفیقاً اولاً اوغلی، صوکره باباسی، صوکره پیغمبری ذکر ایتمك دها مناسب اولمازمی ایدی ؟ بویله یاپمایوب‌ده باباسی اول ، اوغلی صوکره ذکر ایتمك مختلق بر اسناد عاملنك خاطرینه کلمز. خصوصا محدثلر عندنده وسائط روایتك آزلغی مطلوب وملتزم ایکن چوغالتمغه هیچ بر محدث راضی اولماز. بناءً علیه بویله اوغوللری قاتوب تکثیر رجال ایده‌جکلرینه دیکرلرینی چیقاروب تقلیل ایتمك قواعد موضوعهٔ محدثینه دها موافق اولوردی . اصول حدیثده برحدیثك رجال اسنادی آز اولورسه اوکا (سند عالی) وچوق اولورسه (سند نازل) دیرلر. بو، اصطلاح محدثیندندر. وعند اهل الحدیث سند عالی، سند نازله وجوه ایله مرجحدر. چونکه سند عالی صحته دها اقربدر .

محدثلر بش واسطه ایله روایت ایتدکلری بر حدیثك برهفته‌لق بر مسافه‌ده‌کی بر مملکتده درت واسطه ایله روایت اولندیغنی ایشیدنجه شد رحل ایدوب کیدرلر، اورادن اوحدیثی استماع ایدرلردی. ایشته بو فائده‌نك حصولیچوندرکه محدثین، مملکت مملکت کزمشلردر. بو، بویله اولدیغی حالده حضرت عمره اوغلی عبداللهدن وحضرت عباسه اوغلی فضلدن وعبدالله بن عمر ایله عبدالله بن عباسه (کعب الاخبار) دن حدیث روایت ایتدیرمکده « حدیثی تحریراً تثبیت ایدن » کیمسه‌نك نه استفاده‌سی اولور .

ایشته حضرت عمر وحضرت عباسك اوغللرندن اولان بوروایتلری‌ده اثبات ایدرکه حدیث اسنادلری محدثلرك صوکره‌دن اویدوردقلری برشی دکلدر .

زاهر

علم خیال

٢

طبیعتی سودیرن ، طبیعتك توقفه مجبور اولدیغی منطقه‌لرك فوقنده جولان ایدن خیالدر . فکر ، طبقات طبیعتدن چوقلق اوزاقلاشاماز . علوم عقلیه‌نك اساسی تصورات ذهنیه‌در . عقل ، اشیاء خارجیه‌نك ذهناً حاصل ایده‌جکی صورتلردن باشقه بر شی دوشونه‌مز . بو صورتلری تزیین و تلوین ایدن‌ده خیالدر . بو اعتباره کوره خیاله محی الدین عربی‌نك دخی تصور ایتدیکی وجهله: (لونك ملونه سریانی کبی برشی‌در). دیمکلکمز ایجاب ایدر. خیال پك بالاپرواز بر طائر سماوی اولدیغی ایچون، بعضاً‌ده معنای وجودی اهمال ایده‌بیلیر ، بو اهماله (اوهام) دییورز . علم خیالك وظیفه‌سی : جزئیاتی بیودکجه بیودن وهمیاتی، اورته‌دن قالدیرمق ، صور خیالیه‌مزی حد خلقت‌ده توقیف ایتمکدر . تعبیر دیکرله حس و عقل ایله تشریك مساعی‌یه مساعد بر آکلاشمه زمینی احضار ایلمکدر. امور طبیعیه‌یی مافوق الطبیعه تقریبه توسط ایدن صورتدر ، بزی صورتدن صورته نقل و تحویل ایده ایده بر صورت آتمه دوغری چکوب کوتورن خیال ، مادیاتی تلطیف، معنویاتی تکشیف ایدر .

خیال اولماسه‌یدی ، امیال طبیعیه‌مز، حیواناتده دخی کوردیکمز (مزاج) حدینی آشامازدی . (نفس حیوانی) یه عائد لذات حسیه و شهوات طبیعیه‌مز (ذوق معنوی) دیدیکمز لذت ذاتیه ماهیتنه تحول ایده‌مزدی ، حالت روحیه‌یه تحویل ایدن ، یعنی مزاجی حال یاپان بودر .

نفس حیوانی ذوق وجدانی ایله نفس انسانی اولور . ذوق معنوی اصحابنه (انسان خیالی) ، اصحاب مزاجه‌ده (انسان حسی) تعبیر اولونور . نفسك ایکی‌یه تقسیمندن فلاطونك تعدد ارواح مسلکنه اتباع معناسی چیقاریلاماز . کثرت صفت ، وحدت ذاته منافی دکلدر . نفسك ، نفس اماره ، نفس لوّامه، نفس ملهمه ، نفس مطمئنه ، راضیه، مرضیه صفتلریله توصیفی دخی تقریب معانی‌یه محمول اعتبارات ذهنیه‌دن باشقه بر شی دکلدر . بر شیدن مقصد نه ایسه ، هرهانکی بر هیئت نفسیه‌دن هانکی معنی مراد اولونیورسه، حکم ، اوکا کوره اولور . مزاج ، حال ، اعراض دخی متقارب المعانی الفاظ مستعمله‌دندر . بونلرك جمله‌سی بر تفاضل نفوس مسئله‌سیدر. تفاضل، پیغمبرلر آره‌سنده بیله حکمی جاری بر حکمت مطلقه‌در .

بزده بر (شوق)وار . شوق ، ارادهٔ لذت قابلیتی‌در . بوکا تورك (ایسته‌ك) ، عرب(شوق)، عجم(خواهش ـ آرزو) دییور . شهوت دیدکلری‌ده بودر . شهوت، چوق کره شهوت طبیعیه معناسنده استعمال اولونیورسه‌ده صوفیه، بونی شهوت طبیعیه

وشهوت ذاتیه اولمق اوزره ایکی‌یه تقسیم ایتمش . شهوت‌ذاتیه‌یه، (ذوق) تعبیرایله‌مشدر. بونلردن‌بری انسانی ملاء سفلایه ، یعنی مادیاته ، دیکری‌ده‌ملاء علیایه،یعنی‌مافوق‌طبیعته چکر. انسانك‌انسان‌حسی، انسان خیالی اولمق اوزره ایکی‌یه آیریلماسی‌ده بو اساسه تابعدر .

فلسفهٔ غرب ، شوقی‌اشتیاقدن تفریق‌ایتمیور . کتب صوفیه ایسه : احوال روحه عائد تفصیلات مهمه‌یی محتوی‌در . بو تفصیلات ، غرب‌فلسفه‌سی کبی حکمی اعتبارات ذهنیه‌یه منحصردکلدر، بالفعل وقوعبولان تجربه‌لره استنادایدر . علم احوال‌روح ایله مشغول اولانلره کتب محی‌الدینه‌ده مراجعت ایتملرینی توصیه ایدرم ، ایسترم‌که : بو علمه عائد علاقه‌مزك درجه‌سی آکلاشیلسین .

صورته اهمیت ویرمه‌مك اولماز ، حقیقت وجودك بو تظاهرات‌متوالیه‌ایله بر مناسبتی واردر. (علم) دیدیکمزده بو نسبتلردن تشکل ایدر . مزاجی حال ، شوقی عشق ، ماده‌یی معنی یاپان صورت، بوصورتلرده تصرف ایدن ایسه خیالدر.

انسانده ، منافع مادیه و محسنات طبیعیه فوقنه چیقاران بر قوت وار : شوق ذاتی . بو شوق ، ابتدا مرئیات محسوسه‌دن بر صورته تعلق ایدیور . بونك شدت تعلقنه (عشق) دیورز . عشق ، انسانك بر صورته شدت ارتباطندن متولد بر کیفیت مزاجیه‌در . بو کیفیتك او صورت محسوسه‌دن آیریلارق بر خیال منفصل حالنده یاشاماسی ایجاب ایدرکه : اوکا حقیقی بر عشق نظریله‌باقیله‌بیلسین؛ بوایسه‌لذتك‌ذوقه‌استحاله‌سیدر. شیخ اکبر دیورکه :

« قیسی مجنون ایدن، لیلانك جمالندن زیاده اونك خیالی ایدی . قیس ، لیلایی کورمرك اوکا شوق تعلق ایتدی . بو شوق ، شدت بوله‌رق لیلا ، لیلا دیبه دیبه دملی ـ دیوانه اولدی . بر کون لیلا یاننه کله‌رك [آرادیغك یانکده] دیدیکی زمان : مجنون هیچ‌ده‌لیلا ایله علاقه‌دار اولمادی : چونکه : لیلای حسی‌یی خیالنك بسله‌یوب‌بیوتدیکی لیلای مخیله موافق بولمادی [*] فقط عشقك‌حکمی مجنونی براقادی . نظرنده عالم ، خیال لیلا ایله طولمش طاشمشدی . عادتا هرشی، لیلا اولمشدی» دیدکدن صکرا :

« عشق‌ده ، معشوقك هرحالده عالم طبیعتدن اولماسی ایجاب ایتمز . حب طبیعی‌ده ، یعنی محسنات طبیعیه‌یه محبت‌ده محبوبك شکل طبیعیسی ، بعضاً عاشقك خیالنده‌کی شکله مساوی اولور . بونده عشقك حکمی وصول ایله نهایت بولور . محبوبك

[*] حضرت شیخك ایما بویوردیغی شو حال ، یعنی مجنونك لیلایی تخیلنه موافق بولماماسی ، حتی طانیماماسی ، فضولی‌نك (لیلی‌نامه) سنده مفصل وپك کوزه‌ل تصویر ایدیلمشدر . بحثه‌مناسبتی‌طولایسیله اوتصویرك بعض‌ابیاتنی بروجه‌آتی نقل ایدیورز . محفل .

مجنون دیدی : ای بکا آچان راز
لفظیله بنی قیلان سرافراز
کیمسك ؟ بکا ظاهر ایله آدك
بو بادیه‌ده نه‌در مرادك ؟
چون بنده یوق احتمال ادراك
سن سویله اوزك‌که کیمسك ای پاك !
لیلی دیدی : ای قرینهٔ روح
کام دل مبتلای مجروح
مژده‌که مرادك اولدی حاصل
مقصوده سنی حق ایتدی واصل
لیلی بنم ، آرزوی جانك
کام دل زار ناتوانك
چوق تجربه قیلمشم ، اولور آز
معشوقنه عاشق ایله‌مك ناز
مجنون دیدی : ای بت پری وش
خاشاك ضعیفه اورما آتش
باقاغه بنی یتر خیالك
بوقدر بوکا طاقت وصالك

شکل مخیلی شکل محسوسك فوقنده اولورسه عشقك حکمی تمادی ایدر کیدر ، عشق نسبتنده ذوقی‌ده زیاده‌له‌شیر » .

دیکر بر محلده :

« حب طبیعی ـ حکمی تلذذات حسیه‌یه‌منتهی اولان محبوبه وصول ایله نهایت بولان محبتلره (حب عوام) دینلیر .

حب روحانی ـ محبتك‌محبوبنه تشبهی‌صورتنده ظهور ایدن بر حالت‌روحیه‌در ، بو حالت،محبوبك معرفت قدری ایله قائم بر کمال محبتی‌در ـ یعنی محبوبنك اوصاف‌کمالیه‌سنه مظهریتی‌کندنده‌مشاهده ایتمه‌سی دیمکدر .

حب الٓهی — حب طبیعی‌ده غایه : لذت ، حب روحانی‌ده تشبه اولدیغی حالده بونده دخی غایه : تحققدر . حب الٓهی‌ده (مشاهدهٔ جمال » مفهومی تصور اولونور ، بوایسه اهل‌کشفك مظهر اولدیغی برحالت روحیه‌در» بیوروور .

عشق ایتدی بنای وصلی محکم
معنیده بنی سنکله همدم
رفع اولدی بواعتبار صورت
حاشاکه اولام شکار صورت
بندن بری ایله‌دك بنی سن
عرضه کیمه ایله‌یم سنی بن
بنده اولان آشکار سنسك
بن خود یوغم ، اول‌که وار سنسك
گر بن ، بن ایسه‌م نه‌سك سن ای یار ؟
ور سن ، سن ایسه‌ك نه‌یم من زار ؟
چون بن اولویم سنکله مملو
وحدت روشنده خوش دکل بو
کیم : طشره‌ده ایسته‌یم نشانك
براوزکه مکان بیلم مکانك
رسوالغه چون بن ایتمشم آد
سن ، هم بوسلوکی ایتمه معتاد
طوت پردهٔ عصمت ایچره آرام
مجنون بنم ، سن اول نیکونام

عشقك صوفیه‌جه التزامنه اساس اولان شی ، نفس‌عشقمیدر ؟ عشقده‌معرفت‌وارمیدر، یوقمی‌در: عشق ایله عبودیت قابل تألیف‌میدر ؟...

بعضیلری دوشوندیکمز شکلده برعشق‌یوقدر دیورلر ، بونی فرط تأثردن متولد برمرض عصبی اعتبار ایدیورلر . اویله ایسه برکیمسه‌نك وطنی شدتله‌سومه‌سی‌ده برخسته‌لق‌در ، حالبوکه‌حب‌وطن اك بیوك فضیلتلردن بریدر .

عشق ایسته‌مکله کلز ، (حاضر اول: کلیورم) دیمز . خفیف بر نظر ، اوفاق بر اشارت ، برسماع ایله کلیویریر ، دیمك‌که فطرت بشرك عشق ایله علاقه‌سی وار . هر حسه ، هرقوته غلبه ایدن بو قوت ، بزه نره‌دن کلیور ؟ بز ، دوشونه دوشونه عاشق اولمایورزکه : اونی یالکز اعصابمزك حکمنه اسناد ایتمکله ایشك ایچندن چیقالم .

عشقك معرفتله علاقه‌سی‌یوقدر دیمك‌ده ممکن دکلدر . سزه برعاشق حق وحقیقت کوستره‌یم‌که ، آثاری معارفله طولودر : جلال‌الدین رومی

[سنبلستان معارفدر سراسر مثنوی]

(مکاشفه‌بالوجد) بحثنده‌بوجهت‌ایضاح‌ایدیله‌جکدر. صوفیه آره‌سنده بوبابده یالکز برنقطهٔ نظر فرقی واردر : بعضیسی عشق ، عین معرفتدر دیدی ، بعضیسی‌ده عشقی سبب معرفت اعتبار ایتدی . محی‌الدین عربی‌یه کوره عشق ، سبب معرفتدر.

امام قشیری ، بوتون ظاهرعلماسی‌دخی داخل اولدیغی حالده عبودیتك عشق ایله توصیفنی تجویز ایتمه‌دیلر . حالبوکه اخلاص ، عبادتك روحی‌در ، عشق‌ایسه روحانی‌اولمق‌شرطیله ، شجرهٔ اخلاصك چیچکلری‌دیمکدر، هیچ‌چیچکسزمیوه‌کوردکمی؟.. حب طبیعی‌نك بیله لزومنی انکار ایده‌مه‌یز . عالمك عشقسز قهری چکیلمز ، [ای عشق بکا بر درد

تدارك ايت] دين دهلیلرله ، عشقی انکار ایدن عقللیلر آره‌سنده برفرق کوره‌میورم .

دارداقان زاده

احمد نظیف

اعتذار و تصحیح

٦٢ نجی نسخه‌ده مندرج (علم خیال) مقاله‌سنده بعضی ترتیب سهولری وقوعه کلمش . قارئین کرامك اونلری شوصورتله تصحیح بویورملرینی مع الاعتذار رجا ایده‌رز:

صحیفه	سطر	
٢٣	٣٠	(اولامادیغمز ایچون) کله‌لری علاوه ایدیله‌جك،
٢٥	١٠	(وجود اولماسه‌یدی عدمه اصلا اهمیت ویرن اولمازدی) جمله‌سنده‌کی (وجود) ایله (عدم) لفظلرینك یرلری ده‌کیشه‌جك ،
٢٥	٢١	(صورتلرله) کله‌سنك اوله (بو) لفظی قونولاجقدر .

منظومهٔ شمسیه

کونش : ٢

واقعا بزم کونشمز ، اویله دیدیکمز کبی پك اوقدر اختیار دکلسه‌ده هر حالده عمرینك نصفی کچمش ویا کچمك اوزره بولنمشدر. چونکه اوزرنده همان هر وقت لکه‌لر بولنور . بولکه‌لر ، قویو سیاه رنکده اولوب الك عادی دوربینلرله بیله ممکن الرؤیه‌در . فقط هر اون برسنه‌ده برکره بولکه‌لر اعظمی اوله‌رق تحدث وبالتجربه ثابت بولندیغنه کوره ارض اوزرنده دخی حادثات معظمه ظهور ایدر . هله بعضاً کوزله کوریله‌جك درجه‌ده چوق و پك بیوك اولورلر . مشهورژول سزارك وفاتی صره‌لرنده لکه‌لر طولاییسیله شمس اوقدر قرارمش ایدیکه ، سماده‌کی برنجی قدر کوا کبنك پارلاق اولانلری عیان بیان کورولمشدی.

لکه‌لر علی العموم سطحاً پك بیوك اولورلر . اویله‌که اون ، اون بش کرهٔ ارض یان یانه کتیریلیرسه، ایچریلری خونی کبی دهلیك اولان بولکه‌لرك درونته دفعةً یووارلانه‌بیلیر .

لکه‌لردن باشقه، سطح شمسده اندفاعات دخی موجوددر . بونلری کوره‌بیلمك ایچون ٥٠ : ٦٠ دفعه بیولتن دوربینلرله باقمق لازمدر . طوللری زیاده اولوب حتی ١٩٢٠ سنه‌سی ٢٢ مارتنده کوریلن برعلو ستونی ٧٦٠ بیك کیلومتره کبی پك مدهش برارتفاعه قدر صعود ایله‌مش ایدی .

لکه‌لرله اندفاعات ومقناطیسیت ارضیه آره‌سنده شایان دقت درجه‌ده مهم مناسبات موجوددر . بز بو مناسبات حقنده آیروجه بر مقاله یازمغی دوشوندیکمزدن بوراده فضله تفصیلاته کیریشمیه‌جکمز.

شمسك منظرهٔ تلسقوپیه‌سی ؛ لکه‌لرله علولردن و برطاقم منور قبارجقلردن عبارتدر . طاغلری و بالطبع نهرلری ودکزلری یوقدر . اساساً بویله شیلرك وجودی امکان خارجنده‌در . چونکه شیمدی‌یه قدر یاپیلان هردرلو تدقیقات ورصدات پك یوکسك برهوا طبقه‌سندن باشقه غایت قیزغین ونه‌ریمش دمیر کبی پك قاتی لاپا حالنده بولندیغنی کوستردیکی کبی اساسات فلکیه دخی بونی آمردر.

شمسمزك آز چوق بزه بکزه‌مسی ایچون لااقل یکرمی میلیون سنه لازمدر . فقط حضرت قرآنك اخباراتنه کوره سیارات وارض بومدتدن چوق، هم پك چوق اول محو اوله‌جقلردر. بوبابده مقالات سابقه‌مزده تفصیلات لازمه واردر .

کونشمزك بعض سیارات مثللو بر حرکت دورانیه‌سی وبرحرکت انتقالیه‌سی واردر . یاپیلان رصداته کوره مدت دورانی ٢٦ کوندن براز فضله‌در. حرکت انتقالیه‌سنه کلنجه ، آنجق بر عصر اول آکلاشیله بیلمشدر . طرف عاجزیدن یاپیلان حساباته کوره مدت انتقالیه‌سنك درتیوز کسور میلیون سنه‌دن آز اولمامسی لازمدر .

نه‌وت ؛ شمس دخی پك اوزاق بر مرکز اطرافنده مع سیارات دونمکده‌در . استقامت انتقالیه‌سی (هرکول) یعنی (الجاثی علی رکبتیه) برجنه طوغری اولوب ثانیه‌ده‌کی سرعتی الك صوك حساباته کوره ٢٤ کیلومتره‌در . شیمدی‌یه قدر قاچ دفعه دور ایلدیکی پك‌ده معلوم دکلسه‌ده فی‌مابعد بر دور دها یاپه‌میه‌جغنی ریاضیات فلکیه قطعیتله خبرویرمکده‌در . چونکه شمسك صغوماسی ایچون یکرمی میلیون سنه کافی اولوب حالبوکه بو وجهله سونوب قیزاران کونشلر، عین عاقبتده‌کی دیکر شموس ایله بالمصادمه یکی یکی خلقتلره مبدأ تشکیل ایلمکده‌درلرکه ؛ بالنتیجه بو مصادمه‌نك هرحالده یکرمی میلیون سنه‌دن چوق و پك چوق اول وقوعبوله‌جغنه ایناغق ضروریدر. سکانه کلنجه:

بیلدیکمز قوانین فلکیه داخلنده شمسك جانلی مخلوقاتی بولنه‌مامسی ایجاب ایدر . فقط قدرت حقه برحد تصوری غیرممکن بولنمغله کندیسنه مخصوص ذوی العقول ایله مسکون بولندیغی دوشونیله‌بیلور. اکر بویله ایسه ، بونلرك منظرهٔ سماویه‌لری دائمی بر یکنسقلقدن باشقه برشی اولاماز . سیاراتك هیچ بریسنی بیلمزلر . چونکه ضیای شمس ، هر وقت موجود بولندیغندن اجرام سماویه و بالعموم سیارات غیرمرئیدر . بلکه ؛ یالکز پك یاقین کچن قویروقلی ییلدیزلری خیال میال سچه‌بیلیرلر .

شکللری حقنده هیچ برشی دینه‌مزسه‌ده ؛ [وخلق الجانّ من مارج من نار] آیت کریمه‌سنده بیلدیریلن جان قومنه مشابه اولدقلری قبول اولنه‌بیلیر. شمس حقنده‌کی تفصیلاته خاتمه چکرکن کرك جسامتی کرك مسافه‌سی حقنده ساده وعملی بر ایکی مثال ذکر ایده‌لم :

ارض اوزه‌رنده بر آدم تصور ایده‌لم که غایت اوزون بر قولی بولونسون وشمسه قدر بو قولنی اوزاته‌بیلسون . بالطبع شمسك مدهش صیجاقلریله قولی یانمغه باشلار . فقط ؛ سرعت وجع، ثانیه‌ده ٢٨ متره اولدیغندن بو آدم ، پارمقلرندن اعتباراً قولنك یاندیغنی حس ایده‌مز . یانمق آجیسی ، بیننه کلنجه‌یه قدر برزمان کچه‌جکدر . حالبوکه شمسك ارضه مسافه‌سی ١٤٩ میلیون کیلو متره اولدیغندن ایلك آجیلرك ١٧٠ سنه صکره حس ایدیله‌جکی بالحساب تعین ایدر . بناءً علیه بو شخص غریب چوقدن مزاره کیرمش وکمیکلری چورومشدر .

برده اطراف شمسده بردورعالم یاپه‌لم :

تره‌نه بینه‌لك . ساعتده آلتمش کیلومتره سرعتله کیدیورز . اکر أرض اوزرنده اولسه ایدك ؛ دور عالممزی تقریباً ٢٨ کونده اکمال ایده‌بیلیردك . حالبوکه عین دورعالمی کونشده (٢٩٠٠) کونده، یعنی تقریباً سکز سنه‌ده اکمال ایده‌بیلیرز . اونوتمایالم که بو حسابده ترنلر کیجه ، کوندوز یورویه‌جك وهیچ بر ثانیه توقف ایتمیه‌جکدر .

ارضدن کونشه کیتمك ، و کونش اطرافنده دورعالم یاپمق ایچون برکیشینك سیاحت اجرتی بهر کیلومتره بش غروش اوزرندن بروجه آتی :

ارضدن کونشه‌قدر ترن اجرتی	٧,٥٠٠,٠٠٠	لیرا
کونشدن ارضه عودت اجرتی ینه	٧,٥٠٠,٠٠٠	»
کونش اطرافنده دورعالم اجرتی	٢٠٠,٠٠٠	»

اولور.

ارکان حربیه میرآلایی

ع . عبدالرحمن

انجیل وایچکی دشمنی خرستیانلر

اوچ ییل اوّل تصادفاً برمجموعه‌ده مصر، فلسطین، سوریه، عراق وتورکیه‌ده یوزبیك انجیلك صاتیلدیغنی اوقومشدم . بویوزبیك انجیل متارکه‌یی تعقیب ایدن مشئوم آنلرك قاریشیقلغنده داغیتلدیغنه نظراً (میسیونر لساننده داغیتمق، صاتمق دیمکدر) عددجه مبالغه‌لی

صایلماز. بوخبرده آریجه انجیللرك عصری مصحح اولدقلرینه نظردقت جلب اولونویوردی .

بوسفر عصری بر تصحیحه مطلع اولدم: انجیلده شرابه عائد یازی بولونماسی وبالخاصه حضرت عیسی علیه السلامك اغزندن شراب سوزلری صدور ایتمه‌سی ویا ایتدریلمه‌سی، آمریقاده مسکرات علیهداری خرستیانلرك عزت نفسنه دوقونویورمش. بونلرك فکرنجه ایچکی‌یه دائر اك اوفاق بر ایماده بولونسه‌بو، آنجق ایچکینك ردو منعی ایچین اولابیلیرمش. بونك ایچین مسکرات علیهدارلری انجیللرنی ده قورو تمغه عزم ایتمشلر. معلومدرکه (یاش) و (قورو) ایچکی طرفدارلریله علیهدارلریندن کنایه‌در .

یوحنا انجیلنك بر فقره‌سی بروجه آتی قوروتولمشدر: « حالبوکه، ایکی ویا اوچ اولچکلك آلتی قاب واردی . عیسی خدمتکارلرینه دیدی : بو قابلری شرابله دولدورك . خدمتکارلر اونلری آغزلرینه قدر دولدیردیلر. اوزمان عیسی دیدی: بوشرابدن آلکز ، برپارچه‌ده (maître d'hôtel) (مه‌تردوته‌ل)ه کوتوروکز. مه‌تردوته‌ل، طاتدیغی وقت شراب صویه منقلب اولمش دییه باغیردی. عیسی‌ده اوکا دیدی : بن مسکرات علیهداری‌یم و هر کیم خلاص بولمق ایسترسه بنم کبی ساده بوزلو صو ایچه‌جکدر . و بویله‌لکله عیسی ارض کنعانده معجزه‌لرینك ایلکنی کوستردی وشان وشرفنی اظهار ایتدی(٭) . »

بزم بیلدیکمز شرابسز خریستیانلق یوقدر . بو تصحیح مثالی برچوق شیلر کوستریورسه ایلك اولارق بر مفکوره‌یه شدتله مربوطیتك نه دیمك اولدیغنی وتطبیقاتنده نه‌درجه ایلری‌یه کیدیلدیکنی، صوکراده مدنیت، ترقی ایتدکجه، بشریتی غیرشعوری بر صورتده اسلامیت دائره‌سنه یاقلاشدیردیغنی کوسترمیورمی ؟

رشید مظهر

(٭) یوحنا انجیلنك ایکنجی بابنده محرر اولوب ده‌کیشدیریلدیکی بیلدیریلن بوقصه‌نك اصلی شویله‌در : « واوچنجی کونده جلیلك قنا [شهر] نده دوکون اولدی وعیسانك والده‌سی اوراده‌ایدی ـ ٢ عیسی ایله شاکردلری دخی دوکونه دعوت اولندی ـ ٣ و شراب اکسیلنجکله عیسانك والده‌سی اکا شرابلری یوقدر دیدی ـ ٤ عیسی اکا ای‌خاتون سنك بنم‌ایله نه‌ایشك وار؟ وقتم دها کلمه‌دی دیدی ـ ٥ والده‌سی خدمتجیلره سزه هرنه‌دیرسه یاپکز دیدی ـ ٦ ویهودیلرك تطهیری‌عادتنجه اوراده قونولمش هربری ایکیشر یااوچر مدره آلور آلتی عدد طاش‌کوب بولونمقله ـ ٧ عیسی انلره کوبلری صو ایله طولدرکز دیدی و انلری اغزلرینه قدر طولدیردیلر ـ ٨ و انلره شیمدی چیقاروب ضیافت رئیسنه کوتورکز دیمسیله کوتوردیلر ـ ٩ و ضیافت رئیسی شرابه تبدیل اولنان صویی طادنجه (او ایسه نره‌دن اولدیغنی بیلمز اما صویی چکن خدمتجیلر بیلیورلردی) ضیافت رئیسی کویکویی چاغیروب ـ ١٠ اکا هرکس اولا اعلا شرابی و زیاده ایچلدیکنده ادناسنی چیقاریر . سن [ایسه] اعلا شرابی شیمدی‌یه‌دك صاقلادك دیدی ـ ١١ عیسی جلیلك قنا [شهر] نده اشبو ایلك معجزه‌یی اجرا ایلیوب کندی جلالنی اظهار ایتدی ... استانبول ـ ١٩١٢ آمریقان کتاب مقدس شرکتی طبعی » .

محفل ادبی :

غزل

بر فیض سرمدی ویره‌رك اعتلالره
چیقدم جناح عشق ایله روشن سمالره
ایتمز زمینه کوکلم ، او عنقای شعله پر
صیغماز زمان اولورکه منور فضالره
بر وجد بی‌نهایه رواننده مستقر ،
بخش ایلرم صفای مؤبد صفالره .
برجو نور ایچنده پرانم ، نکاهمك
ممکنمیدر تنزلی ظلمتسرالره ؟
هیچم فقط اولورسه روا جای التجاء
زیر جناح عاطفتم ملتجالره .

بر مستفیض همت پیرمکه مبدأم
فیضیله غبطه‌لر ویریور منتهالره .
بیکانه‌لر نکاتنه بیکانه دراونك ،
مفهومی روشنا سوزیمك آشنالره .

توقادی زاده
شکیب

طیاره اوچارکن

طیاره جمعیت محترمه‌سنه اتحاف !

یکی بر فجر سعادت دوغیور یورده بوکون
ایدییور شانلی هلالم بیله کوکلرده دوکون
ایشته تورك اوغلو ! سمالرده‌کی طیاره‌یه باق
. او قانادلرله برابر چیقیور آل بایراق ،
اوچویور عالم لاهوته قادار یوکسلیور .
هر طرفدن اونی تسعیده ملائك کلیور .
تورکك امیدینی حامل او قانادلر شیمدی ،
او قانادلرله کلیر تورکه حیات ابدی ،
او قانادلر اوله‌جق حارسی استقلالك ،
او قانادلر ویرییور فیضنی استقبالك .
یکی تاریخکه قید ایت یکی آثاریکی‌ده
یکی فجرمده اویانسین برامید فردا
یاپیلوب فابریقه‌لر یوردیمه طیاره ایچون
تورکك آفاقی شرفلرله سوینسین ، کولسون
هپ کزینسین کونشك کوکده‌کی سیاره‌لری
کبی افقمده وطن بایراغی ، طیاره‌لری ،
بایراغم عالم لاهوته قادار یوکسلسین ،
هر طرفدن اونی تبجیله ملائك کلسین !

ـــ اوده‌مش ـــ خواجه زاده
م . معمر

تأوه

کوزدن کچیردم اسکی اولان ترهاتمی
درك ایله‌دم اسفله ضیاع حیاتمی
سه‌ومش ، الله ایکله‌مشم بن‌ده عشق ایله
ضبط ایتمشم غزل دییه بیك آهی نافله
یوزلرجه ناله ، برچوق انین محبتی
دلدن چیقان آجیقلی نوای شکایتی
آشفته‌سی اولوب‌ده صباحتلی بریوزك
هجران‌ایله اوزونجه زمان آغلامش کوزك
هر قطرهٔ تحسر کوهر ـ صفاسنی
صافی اولان محبتمك ماجراسنی
تصویر ایچین امك چکه‌رك صانکه یازمشم
شیمدی تفهم ایلیورم آکلامازمشم
صیغماز ایمش بیانه غرام تحسسات
کچمش او حالده بوش یره قیمتلی بر حیات
آرتیق بودر خلاصهٔ قطعیسی فکرمك
بی‌سود ایمش کذارشی پك، عمرشعرمك

. . .

اولمش ایکن شو فکر ایله یأسك معقبی
بر صیحه کلدی قلبمه الهام حق کبی :
فانی جمالی سه‌ومه‌ده بوش ، سویله‌مکده بوش
قرق‌ییل‌زاواللی! بوش‌امله طوغروطورما ، قوش
اك صوکرا کوشکه دوقونور شویله برصدا ؛
فانیلرك غرامی‌ده هیچدر ، کلامی‌ده

طاهر المولوی

محفل اجتماعی

انتحار

برقاچ وقتدر اوراق حوادثك ضابطه وقوعاتی قسمنده انتحار واقعه‌لری‌ده کورولویور. ارکك وقادین، کنجلر آراسنده‌کی منتحرلرك بایاغی استکثار ایدیله‌جك درجه‌ده اولماسی، ارباب قلمك نظردقتی جلب ایلیور. بوندن طولایی بعضی غزته‌لرده انتحارك مذمومیتنه دائر یازیلر یازیلیور، اسبابنك تشریحنه کیریشیلیور ، واقی وشافی چاره‌لر توصیه ایدیلیور.

حیاتك هنوز تجربه‌كاری اولمایان كنجلری انتحاره سوروكله‌ین سببلرك برنجیلری دكلسه‌بیله باشلیجه‌لری اولمق اوزره بن، رومانلرله سینه‌مالری بولویورم.

انسان، چوجوقلق وكنجلك دوره‌لرنده ذهننده بویوتدیكی شیلرك ـ حقیق ده‌كری اولوب اولمادیغنی دوشونمه‌یه لزوم كورمكسزین ـ مقلدی اولمق ایستر. اونك ایچیندركه رومانلرده اوقودیغی، یاخود سینه‌مالرده كوردیكی انتحاروقایعنی پك بویوك بر قهرمانلق تلقی ایدر واویله بر حركتده بولونمق هوس طفلانه‌سنه دوشر. علی الخصوص اوقودیغی رومان وكوردیكی شرید، كندی حالنه‌ده اویغونجه ایسه . . . زاواللی دوشونمزكه اوقودیغی رومانك منتحری ذاتاً معدومدر. بر مؤلفك مخیله‌سنده وجود بولمش وتخیلاتنك عكس ایتدیكی كاغدلر آراسنه كومولمشدر.

سینه‌ماده انتحار ایدن آقتور، یاخود آقته‌ریس بردقیقه صوكرا ویریله‌جك ودیكر وقایعك تمثیلنده كوروله‌جكدر. تقلید ایدیلمك ایسته‌نیلنلرك برقسمی اساساً یاشامادیغی، دیكر قسمی حقیقةً اولمه‌دیكی حالده غافل مقلدلری هیچده بویله دكلدر. اونلر، كلمك اوزره كیدرلر، آرقه‌لرنده كوز یاشلریله‌بیله طولدورولامایان بر بوشلق بیراقیرلر.

بناءً علیه تجربه‌سز كنجلری بو مهلك تقلیددن قورتامق ایچین یازیلاجق رومان و كوستریله‌جك شریدلری، یاچوجوقلره وكنجلره نافع اولابیله‌جك صورتده تحریر و تشهیر ایتمه‌لی، یاخود اوكیلرك اوقویاجقلری كتابلرله سیر ایده‌جكلری منظره‌لری آییرمالیدر .

برده ارباب شبابه ده‌نیلمه‌لیدركه : انتحار، عین جنایتدر . فاعلی ایسه مملكتك نفوسنی‌ا كسیلتن، ملتك عددینی آزالتان بر وطن خائنیدر. اوكا قارشی قانونده جزا اولمامسی، اورتاده جزالاندیراجق كیمسه بولونماماسندر. [٠] فقط هم نفسنك قاتلی، هم كندیسنك مقتولی اولان بو مخلوق، دنیاده قانونك پنچه‌سندن قورتولمقله برابر آخرتده یاقاسنی عدالتدن قورتاراماياجق، جنایتنك جزاسی وبورادەكی حبسك بدلی اولمق اوزره جهنمه كیره‌جكدر .

بعضیلری انتحاری قتل نفس قبیلندن عدایتمك ایسته‌میورلر ! بوكیلری عجبا دوشونمیورلرمی‌كه باشقه‌لرینك حیاتنه قصد ایتمكله كندی وجودینی امحا ایله‌مك آراسنده نه فرق واردر ؟ أوت ، باشقه برینك مثلا البسه‌سیله كندی اثوابنی ییرتمق فرقلیدر . بری جزایی مستلزم جرمدر ، چونكه باشقه‌سنك مالیدر. دیكری مسرفلكدن باشقه برشی دكلدر، زیرا كندی مالیدر. لكن اعتراف ایده‌لم‌كه وجودمز، حیاتمز دیدیكمز وحاضرجه‌بولدیغمز ایچین عادتا بمسه‌دیكمز شیلر بویله‌میدر ؟ قازانمق ایچین هانكی امكلرمز سبق ایتدی كه اونلره تملك ادعاسنده بولونابیله‌لم ؟

نابی نه كوزل سویلر :

وجود ؛ جود الهی ، حیات بخش كریم
نفس عطیهٔ رحمت ، كلام فضل قدیم
بدن بنای خدا ، روح نفخهٔ تكریم
قوا ودیعهٔ قدرت ، حواس صنع حكیم
بو كارخانه‌ده بیلمه‌م نه‌یم ، بنم نه‌م وار ؟

بوندن باشقه بركیمسه‌نك قهرمانلغی، آتیلدیغی ایشده‌كی مهالك وكوستردیكی فداكارلقله مبسوطاً متناسب اولور . اوحالده قهرمان اولمق ایسته‌ینلر ؛ أولمه‌مه‌لی، یاشامالیدرلر. چونكه : شو دنیاده اصل قهرمان اولانلر، برایكی دقیقه تیتره‌مكله ـ منتحرلرك وهمنه كوره ـ أولومك آغوش استراحتنه آتیلانلر دكل، جهانك كرم وسردینه كوكس كرنلر وحیاتك توانفرسا یوكنه سنه‌لرجه اوموز ویرنلردر .

طاهر المولوی

[٠] سعدی بكك بو نسخه‌ده مندرج (هندستانده انتحار) عنوانلی مقاله‌سنده كوروله‌جكی اوزره انكلیز ـ هند قانونلرنده انتحار جرم عد ایدیلیر و منتحر اولمزده قورتولوسه تجریم اولونورمش .

هندستانده انتحار

انتحارك هندو (اندوانیزم) دیننده وظیفه تلقی ایدیلدیكی معلومدر . ازان جمله زوجی وفات ایدن برقادین، دیری دیری یاقیلمغه محكوم ایدیلیر. هندستانی دولاشمش اولان برفرانسز سیاحی بوبابده باقكز نه‌لر آكلاتیور :

یكرمی سنه مقدم هندستانك داخلنی كزركن طول قادینلرك دیری دیری یاقیلمق مراسم دینیه‌سنه شاهد اولدم . اووقت بر شهرده بولونوركن بر كون بنی زیارته كلن برهندلی مأمورك توصیه‌سی اوزه‌رینه آوروپالی البسه‌سنی چیقاروب هندلی كبی كینمشدم. بر آقشام یوزلرجه كیشینك شهر خارجنه دوغری كیتدكلرینی كوردم . حال بوكه بوتون هندستانده ، تارلالرده اورمانلرده كیجه كزینتیلری هیچ مقبول دكلدر. بو حالك نظر دقتمی جلب ایتدیكنی مسافرمه سویله‌دیكم زمان او بكا ؛ اوچ آی مقدم زوجنی غیب ایدن والی برعائله‌یه منسوب اولان بر قادینك (نیروانا) یعنی (هندلی جنتی) نده رفیق حیاتنی بولمق فكریله آتشه آتیلاجغنی خبر ویردی. ثروتنك مهم قسمنی اقربا وتعلقاتنه تقسیم ایتدكدن صكره، فجیع عاقبتنی كندیسی حاضرلامشدی . هر ایكی جنسه منسوب دوستلری، انتحار مراسمنه اشتراك ایچون تحریری دعوتنامه آلمشلردی، حتی وجودینی كوله تحویل ایده‌جك اولان اودون ییغینك تنظیمنه بالذات نظارت ایتمشدی . بن مسافریمه :

— شو جنایتك ایقاعنه مانع اولاجقسكز دكلی ؟ دیدم . اوموزلرینی سیلكه‌رك :

— الده هیچ برشی یوقكه .. اكر بو قادین أولمك ایسته‌یورسه اونی بوندن منع ایتمك حقنی حائز بولونویورمی‌یم ؟ دیه جواب ویردی .

— فقط بو مدهش برشی ! هیچ اولمازسه ضابطه‌یه خبر ویرملیسكز .

— شو جنایتدن آلتی كون اول خبردار اولدیغم ایچون دیدیكڭزی یاپدم: مافوقلریمه بوخصوصده معلومات ویردم . فقط مداخله ایده‌جكلرندن شبهه‌لی‌یم ؟

— نه ایچون ؟

— زیرا بو ایالتك خلقی دینی تعصبلری ایله طانمشدر .

مسافریمك نصایحنی دیكله‌مكسزین سسز ، صداسز یورویین اهالینك آراسنه قاریشدم . اوچ چاریك یورودكدن صوكرا ظلمتلری یاران برطاقیم ایشیقلر كوردم . بوراسی ، طول قادینك حیاتنه وداع ایچون انتخاب ایتدیكی محلدی . مشعله‌لرله تنویر ایدیلن اوجاغك بش ، آلتی متره ارتفاعنده بولوندیغنی مشاهده ایتدم . جواره بر چادیر ركز ایدیلمش ایدی. اطرافنده بولونانلرك سوزلرندن قادینك سوسله‌نمه‌سی نهایت بولمق اوزره اولدیغنی آكلادم. برمدت صوكرا، چیچكدن یاپیلمش اكلیلی باشنده اولدیغی حالده كولر یوزله كوروندی. دینی شرقیلر ترنم ایدن دیكر قادینلر اطرافنی آلمشدی ...

قاچ یاشنده ایدی ؟ بلكه یكرمیسنده یوقدی. اوجاغك برطرفنه انشا ایدیلن بر ، ایكی باصاماق مردیوه‌نی كمال وقارله چیقدی . كندیسندن اول بر قاچ قادین اودونلرك اوزه‌رینه سردكلری قیمتلی خالیلری چیچكلرله اورتمشلردی. شواولوم دوشكی اوزه‌رینه یاتان قادینك برقاچ دقیقه ظرفنده آلولرك قربانی اولاجغنی دوشونجه بررعشه بوتون وجودیمی صارصدی. بویله فجیع برمنظره‌یی تماشا ایتمكدنسه درحال چكیلمه‌یی ترجیح ایتدم .

اختیار بر برهمن النده‌كی مشعله ایله آلت قسمده بولونان اودون و چالیلری طوتوشدیرمغه تشبث ایدركن اطرافدن امداد سسلری ایشیدیلدی یرلیلردن متشكل برسواری ژاندارمه مفرزه‌سی دولو

دیزکین کلیوردی . سیرجیلر ، ضابطك تهدیدینی بکله‌مکسزین داغیلدیلر. باشلیجه‌مسئول عد ایدیلن برهمن ایله‌ایکی کنج‌قادین‌توقیف‌ایدیلدی. بالآخره خبر آلدم‌که برنجیسی شایان حرمت بر مسلکه منسوب اولمقله برابر دورت سنه حبسه محکوم ایدیلمش، «انتحاره‌قصدی» جرمندن دولایی حقنده تعقیبات قانونیه‌ده بولونولمش اولان قادین‌ده سننك کوچوك اولماسنه بناءً برائت ایتمشدی (انکلیز - هند قوانیننده انتحار جرم عد ایدیلیر) .

سعدی

پارسده بر طاووقجیلق سرکیسنی زیارت

کچن نسخه‌دن مابعد

ایکی آیاقلیلردن صوکرا دورت آیاقلی کومس حیواناتی‌باشلایور: طاوشانلر. بزده غریب براعتقاد واردر. چوقلری طاوشان ییمز. سوزده اوغورسز ایمش . کیمسه‌ده سببنی بیلمز . چونکه کیمه صوردمسه کافی جواب ویره‌مه‌دی . آکلاشیلان جلب ویا قصاب اصنافی طرفندن اویدورولمش بر افسانه .. طاوشان کبی چابوق اوره‌ین بر حیوانی اولرده بسله‌مك کارلرینه کساد قاتمق دیمکدر . مصرده علما وکبرایه‌وارنجه‌یه قدر هرکس‌طاوشان یر . اوسته‌سنك الندە پیشرسه لذتنه دویولمیور . طاوشانك نه‌ایچون مقبول صاییلمادیغنی بیلن‌وارسه عصریلك نامنه رجا ایدییورم بکاده بیلدیرسین ، متشکر و منتدار قالاجغم .

غربلیلر طاوشانی، آتی، تویی وده‌ریسی ایچون ویا آت - دەری ویا آت - تویی‌ایچون بسله‌مکده‌در تویی ایچون بسله‌نن جنس آنقره طاوشانی تسمیه ایدیلیور . آوروپانك آنقره طاوشانلری تویی اصلاح ایدیلمش وبوسایه‌ده یوك کبی اورولمکده ، بویانمقده ونهایت نارین‌ونازنین تنلری ایصیتمقده‌در.

دەریسی ایچون بسله‌نن طاوشانلر ، دەریلرینك الك ایی‌زماننده اولدیریله‌رك اتلری بازاره، دەریلری‌ده کورکجی‌یه کوندەریلمکده‌در . طاوشان دەریلری فقیر فقرانك کورکی اولویور . برچوق یرلرده‌تعمم ایتمکده‌در. صوك‌زمانلرده فرانسه‌حکومتی طاوشان دەریلرینك اخراجنی بیله منع ایتمشدر . دەریسی وأتی ایچون بسله‌نن طاوشانلر ایچنده الك بیوکلری (ژه‌آن دوفلاندر) و (ژه‌آن نورمان) در. سرکیده ۹ کیلو ۷۰۰ غرام کلن طاوشانلر واردی .

جماهیر متحدهٔ آمریقا ، قانادا و انکلتره‌ده ، طاووقجیلق معین بر مسلك حالنی آلدقدن صکره بلچیقا و فرانسه‌یه کچمش ، بو مملکتلرده صرف طاووقجیلق ایله اشتغال ایدن برچوق مؤسسه‌لر وشرکتلر وجوده کلمشدر. طاووقجیلق‌ایچون‌اورته‌یه قونان سرمایه میلیونلرجه لیرایه‌بالغ اولویور. کرك، رسمی، کرك خصوصی مکتبلرده تعمم ایتمکده‌در.

قادینلرك مکتبلرده و طاووقجیلق مؤسسه‌لرنده ارککلردن زیاده موفق اولدقلری هرکسجه قبول ایدیلمش برحقیقت‌ایمش. بوکاده شاشماملیدر. زیرا طاووقلردن‌الك‌زیاده خوشلاناجق‌بشری‌طاووقلردر.

طاووقجیلق‌فنی اودرجه ترقی ایتمشدرکه بوکون آمریقالیلرك الده ایتدیکی نتایج بزم ایچون برخیال تشکیل ایدییور . بلچیقا اولجه یومورطه ادخال ایدر وپاراسنی خارجه ویریرکن شیمدی‌طاووقجیلغه ویردیکی اهمیت سایه‌سنده یومورطه اخراج ایدوب خارجك پاراسنی آلمقده ایمش ..

طاووقلر ، یتشدیریله‌لرندن کوزه‌تیلن غایه‌یه کوره ایکی‌یه آیریلمشدر : ۱ - أتی ایچون ۲ - یومورطه‌سی‌ایچون. برنجی قسمده‌کیلرده‌یومورطه‌نك چوق‌اولماسندن زیاده‌اتنك‌لذتلی‌اولماسی، پیلیچلرینك برقاچ‌آیده‌بیومه‌سی‌وآلدیغی‌غدایه کوره‌سمیزلنمه‌سی نظردقته‌آلنیور. ایکنجیلرده آرانیلان یکانه‌مزیت

فضله یومورطلایجی اولماسیدر . بو خصوصده اودرجه ایلری کیدلمشدرکه سنه‌ده ۳۲۰ ، حتی ۳٤۰یومورطه یومورطلایان طاووقلر الده‌ایدیلمشدر. بونلره یومورطه ماکنه‌سی نامنی ویرییورلر . بویله مشهور طاووقلر کیمك النده ایسه اونده قالییور. ساده‌یومورطه‌لری آغیرلقلری بهاسنه، دهاطاووغك قارنندن فیرلامادن ، حتی یم حالنده قورصاغنه‌بیله دوشمه‌دن آیلرجه اول صاتیلمقده‌در. بویله‌مشهور طاووقلردن یوز انکلیز لیراسنه‌قدرفیأت‌بولمشی‌وار.

طاووقلر ایچنده الك زیاده یومورطلایان ، آمریقالیلرك یتیشدیردیکی (لغورن) جنسیدر . بوجنسی‌تعقیباً‌ده برچوقلری صیره‌لانییور.یومورطه الده ایتمك ایچون (هند قوشوجیسی) تسمیه‌اولونان ومارطی‌یی آکدیران‌برجنس اوردك‌ده‌قوللانیلییور.

صرف أتی ایچون بسله‌نن ؛ بناءً علیه پك آز یومورطلایان‌ایله‌صرف یومورطه‌سی ایچون بسله‌نن، بناءً علیه أتی یمکلکدن چیقان طاووقلرك آراسنده برچشید دها وجوده کتیریلمك اوزره‌در: أتی لذیذ و نفیس اولمقله برابر اولدقجه بول یومورطلایان طاووقلر . فرانسزلر بو یولی طوتمقده‌درلر . هرکسجه معلومدرکه فرانسز طاووق جنسلری اکثریتله نفاستلریله مشهوردر . شیمدی بونفاسته خلل کلمکسزین یومورطه عددینی چوغالتمقده‌درلر. بوخصوصده طاووقجیلق تجربه مرکزلرینك چوق تأثیری اولنقده‌در . بو جنس طاووقلر فرانسز چفتجیلرینه موافق کلمکده‌در . فکریمه قالیرسه بزم طاووقجیلقده فرانسزلرك طوتدیغی یولی طوتمامز لازمدر. صرف یومورطلایجی طاووقلرله اشتغال فضله اختصاص ایشیدر. هرکسك بواختصاصی‌الده ایده‌بیلمه‌سی ممکن اولاماز . دیکر طرفدن نقلیات واسطه‌لرینك‌مفقودیتی طاووقلرك‌پیاسه‌یه کتیریلمه‌سنه بویوك انکلدر. طاووق، نه‌جانلی، نه‌جانسز اولارق نقل واسطه‌لریمزك بوکونکی درجه‌سیله اوزاق مسافه‌لری قالدیراماز . حالبوکه یومورطه ایچون بویله دکلدر .

بو سرکیده آریجیلق و بالقجیلق مشهری‌ده واردر . آریجیلق شعبه‌سنده هر جنس قووان مقطعلری موجود . بعضیلرینك ایچنده آریلر ویزیلدایور . آریجیلقده مستعمل بر چوق آلات وادوات، بالی پتکدن چیقاران‌ماکنه‌لر، سوزولمش ویا پتك حالنده باللر ، بالدن یاپیلمش عقیده‌لر ، قارامه‌للر، بیسکوویتلر ، اکمکلر صاتیلمقده ایدی.

بالقجیلق شعبه‌سنده بیکلرجه بالق ، کنیش قابلر ایچنده صاغه صوله دونویورلردی . بوزده طقسانی طاتلی صو بالغی . . . . فرانسه‌ده بالق یتشدیرمکله مشغول برچوق کیمسه‌لر واردر .

رشیدمظهر

یکی کتابلر :

تحفهٔ رمزی

اسکدار مولویخانه‌سی شیخ فاضلی احمدرمزی افندی حضرتلرینك منظوم بر اثریدرکه مشهور (تحفهٔ وهبی) طرزنده وکوچوك چوجوقلره فارسی کلماتی اوکره‌تمك مقصدیله تحریر اولونمشدر :

ناظم عرفانپرور ، مقصد تحریری شو صورتله آکلاتیور :

« بر چوق تورەلرمزك ده‌کیشدیکی ، بیلکی یوردلرمزك ، اوکره‌نمك واوکره‌تمك بیچیملرینك یکیلندیکی شو صیراده وزنلی لغت یازمایی، کری‌یه دونمك صانانلر، بوش‌بردوشونجه‌صایانلر بولوناجقدر. بن ایسه باشقه تورلو دوشونویورم. [اجداد عظام، اسلاف کرام] دیدیکمز بویوك دده‌لرمز، اولولرمز؛ انسانلری پك کوزەل آکلامشلر . بر جوجوغی بیلکیلی، اوصلو بر آدام ایتمك ایچین نه کرکلی ایسه

اوكا كوره داورانمشلردر. كنجلك وقوجه‌لق
جاغلرنده وزنلى، مقاملى هرهانكى برسس ايشيدن
آدم‌اوغوللرى قولاق‌وريبورلر، ايسته‌كله‌ديكليورلر.
چوجوق، بشيكده نينى‌ايستيور واو اويغونسى
ديكله‌يه ديكله‌يه ميشيل ميشيل اويويور. نينى‌دن
اوزاقلاشان بر چوجوغه اوكره‌تيله‌جك شيلرى
قولايلقله اوقوتمق واونوتدورمامق ايچين نينى‌يه
بكزه‌ين سوزلرله اوكره‌تمه‌يى بولمشلر وپك چوق
فائده‌سنى كورمشلردر. اوكره‌تمه‌سى كرك اولان
بيلكيلرك الك برنجيسى لغت اولديغى بس بللى برشيدر.
شو كوزه‌ل أوز ديلمزى يابانجى لغتلردن قورومق
وقورتارمق بيلكيجلره ياراشان بر بورجدر. بو
يولده چاليشيلوب چابالانديغى كورولمكده ايسه‌ده
غزته‌لر بيله آنا تورك ديلنى يازمق ايستيورده
شيمديلك يازاميور. اويله ايسه الده‌كى مكتب
كتابلرينك، غزته‌لرك، بر برمزه يازديغمزك بيتى
(مكتوب)لرك برايكى سطرنده اوچ، دورتدن اكسيك
اولمايان فارسى كلمه‌لرى طوغرو اوقومق، طوغرو
يازمق وآكلامق اوزره چوجوقلرمز ايچين قولايلقلى
بر كتاب ايستر. شو يازديغم تحفه‌نك كوره‌جكى ايش،
ايشته بودر.

« بو كون اوروپا وآمريقا مستشرقلرينى، او
يابانجى ايللرك مكتب چوجوقلرينى بيله فائده‌لنديرن،
طوغرولغى، قارداشلغى، قازانجى، كچيمى، صاواشى،
باريشيقلغى، اولكه قوللانمغى دخى كوزه‌ل كوزه‌ل
اوكره‌تن بوستان، كلستان، مثنوئ شريف كبى پك
ده‌كرلى و پك بويوك كتابلرى باشقه ديللره
دوندورولمشلرندن كوچلكله و ياكليش اولارق
اوكره‌نمكدنسه‌او كتابلرك اوزندن وكندى سوزندن
اوقويوب آكلامق داها ايى، داها قولاى دكلميدر؟

« بزم كوچوك لغت سوپارا (جزء، اصلى :
ى پاره) سى بويولده پك چوق ياردم ايده‌جكدر
صانيرم » .

فيئاتى : ١٢,٥ ، طشره‌يه ١٥ غروشدر.

كيف ويرن زهرلر

استاد محترم دوقتور مظهر عثمان بك افندى
طرفندن بو نام ايله مفيد بر اثر نشر ايديلمشدر.
بعضيلرنجه (مكيف) ديه قوللانيلان زهرلرك
تأثيرات اليمه ونتايج وخيمه‌سى پك رنكين وادبى
بر افاده ايله كوستريلمشدر.

اختصاص وصلاحيتى مسلم عالم بولونان استاد
محترمك بو اثر كزينى حقنده ان شاء الله كله‌جك
نسخه‌مزده فضله‌جه معلومات ويريله‌جكدر. هركسه
مطالعه‌سنى توصيه‌ايده‌رز. حاصلات صافيه‌سى (هلال
اخضر) منفعتنه تخصيص ايديلمش اولان بو مفيد
كتابك فيئاتى ١٠٠ غروشدر.



محفل مجموعه‌سى اداره خانه‌سى داخلنده‌كى محل
مخصوصده خطوط متنوعه تحرير ايتمكده‌در.

اعتذار :

آبونه بدلنى هنوز تأديه ايتمه‌مش اولان قارئلر
مزدن بر قسمنه بو نسخه كونده‌ريلمه‌مشدر.
ديكرلرى طرفندن ده ارسالاتده بولونولماديغى
تقديرده اونلره ده كله‌جك نسخه كونده‌ريلمه‌يه‌جكدر.

محفل مدير مسؤلى : طاهر المولوى

استانبول — مطبعهٔ عامره

عدد : ٦٥ - جلد : ٦ (نسخه‌سى ١٠ غروشدر) ربيع الاول ١٣٤٤ - ايلول ١٣٤١

محفل

ذى القعده ٣٣٨

علمى، ادبى، اجتماعى و شهرى مجموعه‌در.

صاحبى، مديرى، محررى : طاهر

مركز توزيعى: باب عالى جاده‌سنده (اتحاد تجارت) كتبخانه‌سى ايله (يكى توركيه) مطبعه‌سى

اداره‌خانه‌سى: باب عاليده (يكى توركيه) مطبعه‌سى فوقنده‌كى دائرهٔ مخصوصه

تحرير شرائطى: ملتك نفعنه خادم يازيلر مع التشكر قبول ونشر اولونور. يازانك شخصيتى دكل، يازينك ماديتى نظر دقته آلينير. كونده‌ريله‌جك آثار اوقوناقلى ومختصرجه يازلمش اولمالى‌يدر. كلن يازيلردن شايان قبول كورولنلر تاريخ صيراسيله درج ايديلير.

اشترا شرائطى : هر سنه‌نك برنجى وايكنجى آلتى آيلغندن اعتباراً آبونه قيد اولونور. سنه‌لكى اون ايكى نسخه اولمق اوزره پوسته اجرتيله برابر (١٠٠)، آلتى آيلغى (٥٠) غروشدر. ممالك اجنبيه ايچين ٥٠ و ٣٠ غروش علاوه‌سى لازمدر.

محفل مجموعه‌سى تك يكرمى سنه‌لره عائد و پك چوق معلومات مفيده‌يى حاوى اولان نسخه‌لرى منتظماً ديكيلمش
واوزه‌رلرينه قالين بزر قاپاق يكچيريله‌رك مجلد كتاب حالنه كتيريلمشدر. خير الانيس اولا بيله‌جك
بو نفيس كتابلردن برنجيسنك موجودى بيتمش، ٨-١٢ نجى نسخه‌لرى پراكنده اولارق
قالمشدر. بهر نسخه‌سى ١٠ غروشدر. ٢، ٣، ٤ و ٥ نجى جلدلرك بدلى پوسته اجرتيله برابر يوزر غروشدر. طوغرودن
طوغرويه اداره‌خانه‌يه داخلدن ٣٠٠ ، خارجدن ٣٥٠ غروش كونده‌ريلديكى صورتده هر درت جلدى يوللانير.

مندرجات :

مولد نبوى

بر ياز كيجه‌سى غور خيالاته كيريشدم
اعصارى ياروب فترت ادواره ايرشدم

تاريخ وقوعاتى ايدوب حافظه‌م احضار
ماضيلرى قارشيمده بتم ايله‌دى اظهار

اون دوردينى عصرك ده‌وروب شويله‌جه آشدم
اوندن داها اولكيسنه خيلى ياناشدم

لكن اوراده قالدى تماشاى تخيل
ايتمشدى جهان چونكه قاراكلقله تمثل

بر اويله قاراكلق كه اونك شدت ضربى
محروم ضيا قيلمش ايدى شرق ايله غربى

جهلك اويامان قايناغى وولقان كبى طاشمش
فيشقيرديغى هپ عالمك آفاقنى آشمش

صيقمقده صانيرسك كره‌يى برشب ديجور
سكانى بوغولمقده قارانلق ايله محصور

اذهان بشر ظلمت ايله خائب وخاسر
يوق اورتاده آيدينلاته‌جق فكر منور

تك توك ايكى اوچ مشعله تيتره‌ر آرالقدن
لكن اوفنارلركه نمايان قايالقدن

کویا تیتیره‌ك شعله‌لری نور دلالت
کوستردیکی بر مربینك عین ضلالت

یانمقده ایدی هربری مظلوم قانیله
توتمکده ایدی هربری جهلك دومانیله

تنویره بدل فکری بوتون ایسله‌دیوردی
کویا (کوزکی آچ) یرینه (آچما) دیوردی

کوزلر قاپالی اولماسه‌ده نور هدا یوق
انسانلغی تعلیم‌ایده‌جك مردخدا یوق

دنیا کورونور دیده‌یه برعالم وحشت
دوران ایسه ـ تعبیری ایله ـ دورهٔ فترت

٭٭٭

بردن بره مشرقده ظهور ایله‌دی برنور
پارلاقلغی، ظلمتلری هپ ایله‌دی مقهور

بطحاده طلوع ایله‌دی برفجر سعادت
طوغدی اوراده شمس‌دل افروز هدایت

مهرازلی، نورهدا، لمعهٔ سرمد
الله یولنك شعلهٔ رخشانی محمد

دنیایه اوخورشید حقیقت کورونونجه
صیریلدی بینلردن اوظلمتلی دوشونجه

اعلا ایچین افکاری حقیقتله کماله
حرب آچدی تعالیمی اونك جهل وضلاله

علمك ایدمرك موقع بالاسنی تحکیم
انسانلره انسانلغی ایله‌دی تعلیم

٭٭٭

ای ذاتی اولان صورت ذیروح کمالات
خلقکله ایدمر قدرت خلقتده مباهات [١]

نورکله سنك پارلادی چشم بشریت
تنویرك ایله طوغدی حقیقی مدنیت

سن معرفت وحکمتی عالملره یایدك
تشریف قدومك ایله خلقك کوزی آیدین

ای مولد پاکیله قیلان دیده‌یی روشن
حرمت سکا، منت سکا، حیرت سکا بزدن

طاهر

[١] حیب‌خاص‌ومختارالٓهی زاایجادش یدقدرت‌مباهی

محفل علمی :

تفسیرلر ـ مفسرلر

ایکنجی قسم : طبقات‌المفسرین

ابن عباسه منتهی طریقلر

برنجی طریق ـ علی بن طلحة الهاشمی طریقیدرکه ابن عباسه منتهی اولان طرقك اعلاسی وصاغلامیدر . امام احمد بن حنبل بو طریقك مدحنده‌دیورکه: « مصرده برطومار واردرکه اونی علی بن طلحه ، ابن عباسدن روایت ایله‌مشدر . شاید برطالب، اونی اله کچیرمك ومضمونه صاحب اولمق ایچون مصره قدر کیتمك زحمتنه قاتلانسه چوق کورولمز » . بوندن طولاییدرکه بخاری ، اونك نسخه‌سنه اعتبار ایله‌مشدر . علی بن طلحه ایله ابن عباس آراسنده بر واسطه واردرکه اوده یا (مجاهد) یاخود (سعید بن جبیر) در . علی بن طلحه‌نك وفاتی ١٤٣ ده‌در .

ایکنجی طریق ـ قیس بن مسلم الجدلی طریقیدرکه مشارالیه (عطاء بن سائب) دن، اوده (سعید بن جبیر) دن ، اوده ابن عباسدن روایت ایدرلر .

قیس بن مسلم ، روایتنی یا سعیددن، یاخود

باشقه‌سندن کچیرر ، اوندن‌ده (ثوری) و (شعبه) روایت ایدرلر . وفاتی ١٢٠ده‌در .

اوچنجی طریق ـ ابن اسحاق طریقیدرکه مشارالیه (زید بن ثابت)ك مولاسی اولان (محمد بن ابی محمد)دن ، اوده (عکرمه) یاخود سعید بن‌جبیردن، اونلرده‌ابن عباسدن روایت ایدرلر.

ابن اسحاق ، انس بن‌مالك وسعید بن‌المسیب کبی ذواته ملاقی اولمش ، قصص وسیر ومغازیده پك چوق نام آلمش ، حدیث وقرائتده بویوك مهارت کوسترمش برتابعیدر. وفاتی ١٥٠ تاریخنده بغداده‌در .

دردنجی طریق ـ کلبی طریقیدرکه طرق ابن عباسك اك واهیسی وغیرمقبولیدر. مشارالیه، (ابو صالح) دن ، اوده ابن عباسدن روایت‌ایلر. کنیه‌سی (ابوالنضر) در . اسمی (محمد بن سائب بن‌بشر)در. (کلب) نام قبیله‌یه منسوب وکوفه‌لیدر. علم انسابده وسعت اطلاعه مالکدر . بر تفسیری واردر. (عبدالله بن سبأ) نام یهودی دونمه‌سنك اتباعندن ، بناءً علیه غلاة شیعه‌دن ایدی . (جمل) و(صفین) وقعه‌لرنده بولوندی.وفاتی ١٤٦ سنه‌سنده کوفه‌ده‌در . کندیسندن آنجق ترمذی روایت‌ایلر. چونکه کیمسه طرفندن توثیق اولونمامشدر. طریق کلبی‌نك ضعفی بودرجه‌اولدیغی حالده بوکا برده(محمد بن مروان‌السدی) منضم اولورسه سلسلهٔ مزبوره سلسلهٔ کذبدن باشقه نام آلاماز .

سدی‌یه (سدیٔ صغیر) دیرلرکه کوفه‌لیدر . کنیه‌سی‌ابوعبدالرحماندر. تفسیری‌کلبی‌دن‌دیکله‌مشدر. وفاتی ١٨٦ ده‌در .

واحدی ایله ثعلبی تفسیرلرنده بوکا استناد ایدرلرسه‌ده جداً واهیدر .

بشنجی‌طریق ـ (مقاتل‌بن‌سلیمان) طریقیدرکه مشارالیه واهی اولمقده کلبی‌ایله اوموز اوپوشورلر.

هرکس طرفندن تکذیب اولونمش ، هیچ برکره توثیق اولونمامش ، بونکله برابر تجسیم و تشبیه ایله شهرت آلمشدر . اونك ایچون نسائی‌دن باشقه بر کیمسه کندیسندن تخریجده بولونمامشدر . ناصیلسه نسائی ، اونك حقنده (لایتعمدالکذب) سوزیله هرنه‌قدر یالان سویلرسه‌ده متعمد دکلدر دیمش ، مع‌مافیه وقوف تفسیریسنه قائل اولان بولونمشدر . ١٥٠ تاریخنده بصره‌ده وفات ایله‌مشدر . بونکله معاصر برده (مقاتل بن حیان) واردرکه تجسیم و تفسیق اولونمادیغی کبی زهد و تقوی و فقه و فتواسنه شهادت ایدیلمشدر . (شعبی) دن (عکرمه) دن (عبدالله بن بریده) دن روایتده بولونمش ، (ابراهیم ادهم) و (عبدالله بن المبارك) ده کندیسندن روایت ایله‌مشدر .

ابومسلم خراسانی‌نك خروجنده ـ افغانستانده‌کی ـ کابله قاچمش ، خلقی اسلامه دعوتله بوخصوصده پك بویوك موفقیت‌کوسترمش ، همان کافهٔ افغانیانی اسلامه ادخال ایله‌مشدر .

آلتنجی‌طریق ـ ضحاك‌بن‌مزاحم ه طریقیدرکه انقطاعه اوغرامشدر . چونکه ابن عباسه ملاقی اولمامشدر . (ابن‌جریر) ایله (ابن ابی‌حاتم) کندیسندن اخراجده‌بولونمشلردر. چونکه‌منقطعك ضعفنه حکم اولونماز . ضحاك ، ایکی سنه آناسنك قارننده طوردقدن صوکرا کوله‌رك طوغمش ، اومناسبتله ضحاك نامنی آلمشدر . صلحای امتدن برذات اولوب ٣٠٠٠ قدر قیز چوجوغی استیعاب ایده‌جك بر مکتب یاپدیرمش وچوجوقلرك تعلیم وظیفه‌سنی درعهده ایتمشدی . حیوانه بینه‌رك معاونین تعلیمیه‌سنی تفتیشه چیقاردی . اجرت‌تعلیم نامنه برشی آلمازدی . حجاج‌ك شرندن‌قاچمش‌ایسه‌ده بلخ‌ده یاقایی اله ویرمش ، ١٠٥ تاریخنده‌زندانده وفات ایتمشدر . رحمة الله علیه .

يدنجی طريق - عطيةالعوفی طريقيدركه طريق مزبورك ضعفنه رغماً (ابن جرير) ايله (ابن ابی حاتم) اوندن تخريج ايدرلردی . مع مافيه ضعيفدر، فقط واهی دكلدر. وفاتی ١١١ تاريخنده‌در.

سكزنجی طريق — سدیٔ كبير طريقيدر . مشاراليه اسماعيل بن عبدالرحمن القرشی الكوفی اولوب تابعيندن اولمغله برابر شيعيدر. مسلم وسنن اربعه اركانی عندنده مرغوبدر . وفاتی ١٣١ تاريخنده‌در.

ابن عباسدن صوكرا طبقهٔ صحابه‌دن اولانلر بروجه آتيدر:

أُبَىّ بن كعب ٣٠

بوذات والاقدر، كتابت وحی خدمت مقدسه‌سنده بولونان اصحابدندر. بر كون نبی ذيشان، كنديسنه «اعظم آيات قرآنيه هانكيسيدر؟» ديه صورمش. اوده « آية الكرسيدر » دينجه « علم ، سكا مبارك اولسون » جمله‌سيله تبريك ودعا بويورولمشدر.

تفسيرده كنديسندن بر نسخهٔ كبيره روايت اولونمشدركه اونی (ابو جعفر رازی) ، (ربيع بن انس)دن ، اوده (ابوالعاليه رفيع بن مهران) دن، بوده (ابی)دن روايت ايتمشدر. (ابن جرير) ، (ابن ابی حاتم) تفسيرلرنده، حاكم (مستدرك) نده، احمد بن حنبل (مسند) نده اوندن تخريج ايله‌مشدر. وفاتی ٣٠ تاريخ هجريسنده‌در .

زيدبن ثابت ٤٨

بوذات شريفده كتابت وحی خدمت مقدسه‌سيله بكام بويورولان بختيارندن ومعانیٔ قرآن علماسندن اولوب ٤٨ تاريخنده وفات ايله‌مشدر .

ابوموسی الاشعری

يمنليدر . فتح خيبر اثناسنده هجرت ايده‌رك مسلمان اولمش، قرآنی تماميله ازبرله‌مش ورسول اللهه عرض ايتمشدر. صحبتی نسبةً آز ايسه‌ده استفاده واستفاضه‌سی پك چوقدر. حسن صوتی، جودت قرائتنی تحسيناً «لقد اوتيت مزماراً من مزامير آل داود» التفات نبويسنه مظهر اولمشدر . يمنه والی اولارق كوندريلمش، ٤٤ سنه‌سنده وفات ايله‌مشدر.

دارالفنون الٓهيات فاكولته‌سی تفسير
وتاريخ تفسير مدرسی

برغمه‌لی جودت

اسناد : ٦

أوت ، اسناد پيغمبرك وفاتی زماننده دكل ، حياتنده‌ده واردی و مطلوب وملتزم ايدی . حتی « يارسول الله بونی كيمدن ايشتدك ، قائلی كيمدر؟» ديه صورمغی منافیٔ ايمان اعتقاد ايدن وسوء ادب اولديغنه قانع بولنان كندی متابعلری و جاندن مصدقلری اولان صحابه‌يه قارشی بالذات استعمال بيوررلردی. ازان جمله (احاديث قدسيه) ديديكمز كلمات الٓهيه‌نك بعضيلرينی بلا واسطه جناب حقدن تلقی بيوردقلرندن يالكزجه (قال الله تعالی ـ ياخود يقول الله عز و جل) بيوره‌رق و بالواسطه تلقی بيوردقلرينی اسنادله (عن جبريل، عن الله) ديه و(اخبرنی جبريل ـ ياخود ـ اخبرنی ملك عن رب العزة) ديه روايت بيوردقلرينی حديث كتابلرينه مراجعت ايدنجه كوروروز. شيخ الاكبرك (الاحاديث الواحدة والمائة الٓهيه) نام حديث جزئی و(مناوی)نك مطبوع (انوار القدسيه) نام احاديث قدسيه‌يی حاوی كتابی بو خصوصده ايكی شاهدمزدر .

جناب شيخ الاكبرك جزئندن يكرمی يدنجی حديث قدسی‌يی برای نمونه عرض ايده‌يم: مشاراليه سند متصل ايله (كرابيسی)دن(عن محمدبن اشرس عن عبدالصمدبن حسان عن سفيان الثوری عن ابن المنكدر عن جابر ابن عبدالله عن النبی صلی الله عليه

وسلم عن جبريل عن الله عز و جل انه قال ان هذا دين . . . .) الحديث .

ايشته نمونه اوله‌رق عرض ايتديكم بو حديث قدسيده حضرت فخر عالمك (عن جبريل ، عن الله) بيورماسی اسناددر و اسنادی ذات رسالتپناهك‌ده استعمال بيوردقلرينه دليلدر .

بو ادله واستشهادلريمزه علاوةً جناب فخر رسل صلی الله عليه وسلمك كندی اصحابندن نقلاً اخبار بيوره‌جقلری شيئی‌ده اسناد ايله نقل ايتمك عادت سنيه‌لری اولديغنی ذكر ايدرز. بوكا مثال اولمق اوزره‌ده حضرت عمرك (هيچ بر خيرده ابو بكره سبقت ايده‌مدم) مآلنده‌كی كلامنی عمر، هيچ بر خيرده ابوبكره سبقت ايده‌مه‌مش ياخود ايده‌مه‌دی بيورميوب (حدثنی عمر انه ما سابق ابابكر ...) بيورمالری خبری قائلنه اسناددر. بوده حضرت پيغمبرك بالذات اسناد استعمال بيوردقلرينه دلالت ايتمزمی واسنادك پيغمبر نزدنده دخی اهم والزم اولديغنی مشعر دكلميدر ؟ بو خبری ائمهٔ حديثدن (خطيب) سند متصل ايله (مسند) نده يازمشدر . كذلك يوقاريده عرض ايده‌جكمی وعد ايتديكم (خبر جساسه)يی پيغمبر عاليجاهك ، صحابهٔ كرامدن (تميم داری) نام ذاتدن روايت بيورملری‌ده بر دليل قوی‌در . امام (مسلم) « جامع الصحيح » نده ديوركه (حدثنی ابوبكر بن اسحق حدثنا يحيی بن بكير حدثنا المغيرة يعنی الحزامی عن ابی الزناد عن الشعبی عن فاطمة بنت قيس ان رسول الله صلی الله عليه وسلم قعد علی المنبر فقال ايها الناس حدثنی تميم الداری ان انا سامن قومه ...) الحديث. ايشته بونده‌ده حضرت خاتم الانبيا (حدثنی تميم الداری) بيوره‌رق خبری قائلنه اسناد بيوربيور . اسناد، شخص واحد ياخود اشخاص عديده‌ده اولسه اسناددر . تعدد، بعد زمان ايجابيدر بو ، جساسه خبرينی امام ابن ماجه‌ده (جامع السنن) نده روايت ايتديكی كبی « شمس الدين محمدبن محمدبن ابی بكر الشهير بابن ناصرالدين » نامنده‌كی حافظ حديث‌ده (٨٣١) تاريخنده بو حديث ايچون (اخبار تميم الداری) ناميله بر كتاب مخصوص تأليف ايده‌رك آنده اسانيد عديده‌سنی جمع وتميم دارينك فضائلنی اخراج ايتمشدر .

بوتون بونلردن منفهم اولوركه اسناد وقت سعادتده ، زمان صحابه‌ده ، عصر تابعينده واردی واليومده واردر. امام مسلمك خبر (جساسه) يی نقل ايتديكی بو اسنادده (يحيی بن بكير)ه نقل ايدن راوی(مغيره)يی (يعنی الحزامی)ديه تعريف ايتمسی‌ده اسنادی، حديثی تحرير ايدن مؤلفك اويديرماديغنه دلالت ايدر . اكر مؤلف اويديره ايدی بر كلمه اكسيك يازمق ايچون (يعنی الحزامی) يازاجغنه (حدثنا المغيرة الحزامی) يازاردی. بوده دلالت ايدركه جامع حديث اولان محدثين كرامك ، حديثلرك كرك اسنادلرنده وكرك متنلرنده هيچ بر تصرفلری يوقدر و اولاماز . چونكه بر حديث اويديره‌رق پيغمبره افترا ايتمكله پيغمبردن منقول بر حديثه بر تك كلمه علاوه ايتمك وبونلرك بويله مختلق ومدسوس ومدرج اولديغنی بيلديكی حالده مزور اولديغنی كتم ايله روايت ايتمك، احاديث متواترهٔ نبويه ايله ممنوع اولديغی كبی اسنادده تزوير و اختلاق دخی ممنوع اولديغنده محدثين متفقدرلر. (متن) اويدوراما‌دقلری كبی (اسناد)ده دوزه‌مزلر. هيچ بر عالم صالح ومتقی بو جنايتی ارتكاب ايتمه‌مشدر وايده‌مز. شيمدی‌يه قدر بويله برادعا واقع اولمامشدر .

زاهد



منظومهٔ شمسیه

٣

عطارد :

شمسه اك یاقین برسیاره‌در . یوقاریده دخی ذکر ایدیلدیکی اوزره محرکی زیاده‌سیله طولانی بر قطع ناقصدرکه ، (أوج) نقطه‌سنده کونشه ٦٩، (حضیض) نقطه‌سنده ٤٥ میلیون کیلومتره مسافه‌لرده بولنور . شوحالده هرایکی مسافه آره‌سنده ٢٤ میلیون کیلومتره‌لك برفرق وار دیمکدر . بوندن طولایی عطارد اهالیسی، کونشی بعضاً بیوك وبعضاً کوچك کورورلر .

عطاردك؛ بزده‌اولدیغی کبی، محوری اطرافنده‌کی حرکتی یوقدر . دها آچیق برافاده ایله حرکت محوریه‌سی حرکت انتقالیه‌سنه مساویدر . بناءً علیه ٨٨ کونده حرکت سنویه‌سنی اکمال ایدرکن، قمرك بزه یاپدیغی کبی دائما عین‌جهتنی شمسه توجیه‌ایدر. بوندن طولایی سیاره‌نك برنصف کره‌سی الی‌الابد کوندوز ویاخود یاز ، ودیکر نصف کره‌سی الی‌الابد کیجه ، یعنی قیشدر. بوحادثه ؛ عطارد اوزرنده‌کی مخلوقات مختلفه‌نك وحتی آغاج‌ونباتاتك ایکیشرنوع اولارق یاراتیلدیغنی ظن ایتدیرمکده‌در .

عطاردك‌ارضه مسافه‌سی؛ ٨٠ ایله ٢١٨میلیون کیلومتره آره‌سنده‌در . بزه اك یاقین بولوندیغی زمان قطرظاهریسی ١٣ ثانیه‌یه بالغ اولور . بالعکس اك اوزاق ایکن ٤,٥ ثانیه‌یه قدر تنزل ایدر. مع هذا هرایکی‌وضعیتده دخی سیاره‌کوروله‌مزکه برنجیسنده مظلم طرفی بزه متوجه بولوندیغندن ، ایکنجیسنده ایسه، شعاعات شمسیه ایچنده غائب اولدیغندندر.

بوندن آکلاشیلیرکه سیاره‌یی کورمك ایچون قمرك تربیع‌اولی کبی بینونت اعظمیه‌ده وتعبیردیکرله رؤیت اعتباریله کونشدن اك اوزاق بولونه‌جغی زمانلری بکله‌مك لازم‌در. عطاردك بینونت‌اعظمیه زاویه‌سی ٢٨ بوچوق درجه‌دن فضله دکلدر .

خلاصه ؛ عطارد ، ارض ایله شمس آره‌سنده بولوندیغندن طولایی ، طبق قمرکبی هلالدن باشلایوب بزه مختلف صفحات‌قرصیه ارائه‌ایدرسه‌ده ارضدن هیچ بروقت تام دائره اوله‌رق کورولمز ؛ سببی ایسه یوقاریده عرض ایدیلمشدر .

محرکی اوزه‌رنده‌کی‌سرعتی‌ثانیه‌ده ٤٧کیلومتره‌یه بالغ اولور . یالکز آره صره شمسك اوکندن کچرکن مدور وسیاه برنقطه کبی مشاهده اولنور . ایشته بوقرصك قطری‌درکه ، ١٣ثانیه‌یه بالغ‌اولور. سیاره‌نك قطرحقیقیسی ایسه ، ٤٨٠٠ کیلومتره‌یی تجاوز ایتمز . بناءً علیه ، بالحساب ارضدن ١٧دفعه کوچك اولدیغی آکلاشیلیر .

تلسقوپله کندیسنه باقلدقده ، خطاستواسنده غایت‌قالین برشرید ، وقرصی‌پك‌غیرمنتظم‌کورولور؛ شریدك‌نه‌اولدیغی هنوزمعلوم‌دکلسه‌ده، قرصنك انتظامسزلغی،اوزرنده غایت‌یوکسك طاغلرك‌بولونماسندن ایلری‌کلدیکی آکلاشیلمشدر.بوطاغلرك‌ارتفاعی‌بعضاً یکرمی کیلومتره‌یه قدر بالغ اولورکه بزم جبالمزدن بالنسبه آلتی مثلی دها یوکسك دیمکدر .

اکر غلط رؤیت دکلسه ، بر ایکی دفعه دخی طاغلرنده وولقان مشاهده ایدیلمشدر . بعض هیئتشناسانه کوره ، بونلر وولقان دکل ، بلکه‌بیوك اورمان یانغینلریدر .

شمسه زیاده‌سیله یاقین بولونماسندن طولایی . عطاردك سطحی ، ارضك سطحندن ٧ : ٩ دفعه دها صیجاقدر . بناءً علیه بعض مناطقده‌کی‌صولرك علی‌الاکثر قاینار بر حالده بولوندقلری شبهه‌سز اولوب نیته‌کیم تلسقوپلرله مشاهده ایدیلن عظیم بولوطلر دخی‌بونی اثبات ایتمکده‌در. کرك‌بوبولوطلر، کرك پك یوکسك و تقریباً یدی دفعه دها کثیف

اولان هواسندن‌طولایی عطاردك خریطه‌لری‌مریخ قدر تفصیلاتلی چیزیله‌مه‌مشدر .

مع‌مافیه هواسنك فضله یوکسکلکی ایله زیاده کثیف بولونماسی سیاره ایچون باشقه فائده‌لری موجب اولمشدر .

شویله‌که ؛ هواسنك فضله یوکسکلکی قسم مظلمك انکسارواسطه‌سیله برآز آیدینلق‌اولماسنی، کثافتك چوقلغی‌ده قسم منورك ظن ایدیلدیکی قدر صیجاق وقسم‌مظلمك‌ده‌بوسبتون صوغوق‌قالماسنی انتاج ایله‌مشدر .

زیرا کثیف بر هواطرفندن بلع ایدیلن فضله حرارت طولاییسیله سطح عطاردك قسم منوری ضیا و حرارت وارده‌یی تماماً آلامادیغی کبی دائرهٔ تنویر جوارلرنده‌کی‌شدتلی روزکارلر واسطه‌سیله‌ده قسم مظلمه عائد اقالیم سکانی‌ده بلع و مص‌ایدیلمش حرارتدن مستفید اوله کلمکده‌در .

عطارداهالیسندن نصف کرهٔمظلمه‌ده‌بولونانلر، دائمی صورتده یلدیزلری ، و وقت وقت ارض ، زهره‌مریخ،مشتری ، زحل‌کبی‌سیاره‌لری کورورلر. فقط بوکا مقابل کونشدن بی خبردرلر . بالعکس نصف کرهٔ منوره‌ده بولونانلر دخی شمسزدن باشقه بر شی بیلمزلر .

اولکیلرك کونشی ، بریکیلرك‌یلدیزلری کوره بیلمه‌لری ایچون بهمه حال سیاحات متقابله یاپمالری ضروری‌در . یوقسه بوبابده‌کی معلوماتلری یالکز مسموعاته انحصار ایدر . عطارد ؛ سیارات‌موجودهٔ معظمه‌نك اك کوچکی بولونماسنه رغماً اك کثیفیدر. یعنی کتله‌سنی تشکیل ایدن تراب و سائره‌نك ، ثقلتلری ، عین حجمده‌کی ارض موادندن همان ایکی دفعه دها زیاده‌در . بو ایسه ، موضوع بحث سیاره‌نك ، کونشه اك یاقین بولونماسنه وتعبیر آخرله بالنسبه اك صوکره طوغوشنه رغماً کوچکلکندن طولایی دها چابوق اختیارلادیغنه و عین زمانده بر چوق مواد ثقیله‌دن متشکل اولدیغنه اشارتدر .

عطاردك ، پیکی ، یعنی قمری یوقدر . بلکه‌ده شیمدی‌یه قدر بویله بر شی کشف ایدیله‌مه‌مشدر. اك قوتلی تلسقوپلرله یاپیلان تحریات عمیقه‌نك نتیجه‌سنه باقیلیرسه پیکنك بولونمادیغنه حکم اولنه بیلور .

عطارد مسکونمیدر ؟

دکل عطاردده ، تلسقوپلرله شیمدی‌یه قدر هیچ بر سیاره‌ده ، دها عمومی برتعبیرایله هیچ بر جرم سماویده‌مخلوقاته عائدهیچ برشی کوریله‌مه‌مشدر. اعظمی بیولتمه‌قوتلری بوخصوصده هنوز زیاده‌سیله ناکافیدر . یالکز « مریخ » سیاره‌سنده بعض آثار کوریله‌بیلمکده واثردن مؤثره انتقال طریقیله مسکون بولندیغنه حکم اولنه‌بیلمکده‌در . بز بو بابده‌کی تفصیلاتی مریخ بحثنده ذکر ایده‌جکز . فقط حضرت قرآن ؛ دکل یالکز بزم منظومه‌مز سیاراتنك ، حتی‌دیکر عالملره عائد اجرام سماویه‌ده دخی ذوی‌العقول‌مخلوقات بولندیغنی‌پك‌صریح‌اوله‌رق خبر ویرمکده‌در .

اثبات مدعا ایچون بوراده بز، سورهٔ اسرانك ٤٤ نجی آیت کریمه‌سیله حضرت علی کرم‌الله وجهه‌نك اخبار عالیلرینی یازوب قارئینك انظار عبرتلرینه وضع ایده‌جکز :

استعیذ بالله :

[تسبح له‌السموات السبع والارض ومن فیهن]

معنای منیفی، «سیارات‌سبعه‌وارض‌وبونلرده‌کی ذوی‌العقول مخلوقات مدرکه جناب حق تسبیح ایدرلر » دیمکدر .

اشبو آیت جلیله‌ده «منظومه‌مزك بتون‌سیاراتنده

انسان ماهیتنده مخلوقات بولندیغی صریح اوله‌رق بیلدیرلمشدر .

سیارات ایله أرض ایچون تسبیح ، قوانین ازلیهٔ سبحانیه‌دن انحراف ایتمزلر ویا ایده‌مزلر معناسنه ایکن ، «ومن فیهن» جملهٔ جلیله‌سیله بیلدیریلن ، مخلوقات ایچون جناب حقه عبادت ایدرلر اشارتنده‌در . بو آیت جلیله‌ده «من» کلمه‌سنك استعمال بیورلمش اولمسی ، اومخلوقاتك انسانلر ماهیتنده بولندیغنی خبر ویرمك اعتباریله نه قدر شایان دقتدر . مع‌مافیه قدرت الهیه‌یه بر حد تعیینی تصور بیله ایدیله‌میه‌جکندن بو میانده بولنان عطارد سیاره‌سی سکانک دخی البته والبته تماماً بنی بشره بکزه‌میه‌جکلری و دیکر سیارات انسانلرینك ده بوحکمه تابع بولنه‌جقلری شبهه‌سزدر.

بوبابده سورهٔ یس ده‌کی : «اولیس الذی خلق السموات والارض بقادر علی ان یخلق مثلهم بلی وهو الخلاق العلیم» آیت کریمه‌سنی دخی درخاطر ایتمکلکمز شرطدر . زیرا بو آیت جلیله بزه ؛ منظومه‌مز کبی دها برچوق مثللرینك خلق ایدلدیکنی سویله‌مکده‌در .

بونلر ودیکر آیات جلیله‌نك بیلدیردیکی حقایق عالیه‌یه توافق ایتمك اوزره داماد نبی حضرت علی افندیمز دخی [ان فی نجوم السماء مداین کمداین ارضکم] بیورمشلردر که : «کوکده‌کی یلدیزلرده ارضکزك شهرلری کبی شهرلر واردر .» دیمکدر .

ارکان حرب میرآلایی

عبدالرحمن

یلدیزلر نه‌دن اهتزاز ایدیورلر ؟

کواکب ایله سیاراتی سماده بربرندن تفریق ایچون الك قولای واسطه، مشاهده ایدیلن جرمك ضیاسی تتره‌یوب تتره‌مدیکنه باقمقدر . مکوکب بریاز کیجه‌سنك الك بیوك ذوقی نجوم زاهره‌نك انوارلرزانی تماشا ایتمکدر . هله بوتماشایه برده آکلامق ذوقی علاوه ایدیله‌جك اولورسه ...

سنه‌نك ابتداسندن بری (قوس) صورت کوکبه‌سنده پارلایان (مشتری) سیاره‌سنه باقکز . جوارنده بولونان یلدیزلر کبی ضیاسی تتره‌مك دکلدر. بتون سیاره‌لرده‌ده عین حال واقعدر . فقط بوقاعده هرزمان قابل تطبیق دکلدر : (تیخوبراخه) و (کپلر) کبی بیوك هیئتشناسلر ؛ مثلا مریخك ضیاسی ، سیاره‌نك بالخاصه أوج نقطه‌سنده بولوندیغی صیراده تتره‌دیکندن بحث ایدرلر . زهره‌نك تتره‌دیکی ده کورلمشدر. شومشاهده‌لر اثبات ایدیورکه (تمرمر کواکب) [*] آنجق یلدیز اوفاق برقطر ظاهری تحتنده ترصد ایدلدیکی وقت واقع اولور .

کچن سنه مریخ أرضه یاقین کچدیکی زمان ضیاسی تتره‌مك دکلدی. زیرا قطر ظاهریسی (٢٤) ثانیه‌دن عبارتدی . حالبوکه أوج نقطه‌سنه واصل اولوب قطر ظاهریسی آزالینجه نورلرزانه مالك بولونه‌جقدر .

(لوزان) دارالفنونی معلملرندن پروفسور (دوفور) حیاتنك قرق سنه‌سنی بومسئله‌یی تدقیق ایله کچیرمشدر. بوبابده‌یازدیغی برمخطره‌ده دییورکه:

«هرکس بیلیرکه کونش دوغریدن دوغری‌یه رصد ایدیلنجه ثابت ضیا ویرر. یاریم درجه‌یی کچن قطر ظاهریسی ضیاسنك تتره‌مه‌سنه مانعدر . فقط اونی (٣٠) سانتیمتره قطرنده‌کی بر کره‌یه عکس ایتدیردکدن صکره ممکن مرتبه اوزاقدن مثلا بر کیلومترودن ترصد ایده‌لم: اوزمان شمس آنجق بر میلیمتره کنیشلکنده بر قرص حالنده کورورز . وبر کیلو مترو اوزاقدن سیر ایدیلن خیالك قطر ظاهریسی‌ده آنجق ثانیه‌نك درتده بریدر .»

حالبوکه (دوفور) بوضیادار نقطه‌نك - که برچالك قوله‌سنك اوزرنده‌کی برکره‌ایدی - تتره‌دیکنی واضحاً کورمشدر. دیمك‌که کندیلرینی فوق‌العاده کوچوك کوسترن اوزاقلقلری دولاییسیله یلدیزلرك، کرك ضیا کرك رنکلرنده‌کی ظاهری تحولات حصوله کلیور.

یلدیزلرك اهتزازی هرشیدن اول فوق‌الافق ارتفاعلرینه، یعنی شعاعات مضیئه‌نك قطع ایده‌جکی هوا طبقه‌سنك قالینلغنه تابعدر. برکوکب سمت رأسدن نه‌قدر اوزاق اولورسه اوقدر اهتزاز ایدر. بناءً علیه (تمرمر) حادثه‌سی انکسار ضیا ایله علاقه‌داردر. فقط مسئله‌یی یالکز بو جهتدن حل ایتمکه چالیشمق دوغری دکلدر. زیرا بعض یلدیزلر عین ارتفاعه مالك اولان دیکرلری کبی اهتزاز ایتمزلر علی‌العموم بیاض کواکب قرمزیلردن دها زیاده تتره‌ك کورونورلر .

یلدیزلرك رنکلرنده‌کی تحولاته کلنجه: پروفسور (دوفور) دییورکه : «رنکلرنده‌کی بو تحولاتك برشکلی ، اهتزاز ایدن برکوکبه دوربینله باقیلدیغی وآلت پارمقله اهتزاز ایتدیرلدیکی وقت حاصل اولانیدر . اوحالده اوچی یانان بر تخته پارچه‌سی سرعتله چورلدیکی زمان مشاهده ایدیلن ضیادار خطه مشابه خطوط دوربینده کوریلور . ترصد ایدیلن یلدیزلر بیاض ایسه مذکور ضیادار خطلر علائم سمانك بتون رنکلرینی حاویدر بوحال بالخاصه ضیادار خطوطی الك کوزل اولان شعرای یمانیده واقع اولور . فقط قرمزی بر یلدیزه باقیلیرسه مثلا (الدبران، قلب العقرب) مختلف رنکلی خطلر کورولور لکن بونلر میاننده قرمزی رنکلیلر ، دیکرلرندن چوقدر. مذکور خطوطك مشاهده‌سی صوك درجه مراقلیدر. اونلری سیر ایدن کیمسه‌لرك حیران اولدقلرینی کوردم . عمومی محللرده دوربینله سمایی تماشا ایتدیرنلره بوحادثه‌یی بیلدیرمشدم. اونلرده «ضیادار شرید» لره مشتریلرینك نظردقتنی جلب ایتمشدی . سویلندیکنه کوره قازانجلری بویوزدن زیاده‌لشمشدی . زیرا پارسده عین محله کلدیکم زمان دوربین صاحبلری کندیلرینه یاپدیغم ایلکدن دولایی اظهار ممنونیت ایدیورلردی . »

تمرمر حادثه‌سنك سببی هنوز تعیین ایدیله‌مه‌مشدر. متعدد سببی اولمسی احتمالی واردر . مثلا هوانك رطوبتی ، تشوشات مقناطیسیه - ازان جمله فجر شمالی حادثه‌لرنده - اهتزازاتی تشدید ایدر. ایلك دفعه اوله‌رق بلچیقالی برهیئتشناس (مونیتنی) یلدیزلرك تتره‌مه‌سی حادثات جویه ایله نه‌درجه مناسبتدار بولندیغنی تدقیق ایتمش ، حتی اهتزازی اولچمك ایچون برآلت اختراع ایله‌مشدر . حادثات جویه ایله تمرمر کواکب آره‌سنده‌کی اختباری مناسباتی یاپدیغی رصداته استناداً جدوللرده کوسترمشدی . فقط متعدد هیئتشناسلرك مساعیسنه رغماً یلدیزلرك نه ایچون اهتزاز ایتدیکی قطعیتله اوکره‌نیله‌مه‌مشدر. تربیع دائره مسئله‌سنده اولدیغی کبی بوراده‌ده هرکون یکی یکی نظریه‌لر اورته‌یه قونیلمقله برابر هیچ بریسی حادثه‌یی تمامیله تنویر ایده‌میور. یالکز عالملرك بردرجه‌یه قدر قبول ایتدیکی برفرضیه واردرکه نتایجی ایله تأیید ایدلمشدر : هوای نسیمی هیئت مجموعه‌سی اعتباریله وخصوصیله کثافتی یوکسك اولوب حال حرکتده بولونان آلت قسمی عین درجه‌ده کاسر ضیا اولمایان طبقاتدن متشکلدر . اکر هوای نسیمی متجانس اولسه ایدی ، راصدك کوزبکنه موازی شعاعاتدن عبارت برحزمهٔ ضیائیه واصل اولاجقدی . (مع‌مافیه حقیقتده انکسار ضیادن دولایی منحنی بولنه‌جقدی) فرض ایده‌لم‌که بوحزمه‌نك یولی اوزرنده محلی برتشوش حصوله کلسین! اوزمان شعاعات خفیفجه انحنا ایده‌ر وکوزیمره چارپاماز .

[*] تمرمر : تزلزل وزننده بری اوته صالنوب ایرغالانمق، وناز کلکدن تیرتیر تترمك . (قاموس ترجمه‌سی)

رصد ایدیلن یلدیزده سونمش کورونور . مع‌هذا ایکنجی برتشوش یوزندن راصده عائد اولمایان بر حزمه برنجینك یرینه قائم اولمسی احتمالی‌ده واردر. شوحالده یلدیزك تتره‌مه‌سنه سبب اولور. اونوتمایالم‌که بوفرضیه‌در . ذاتاً علم فرضیه‌سز یاشایه بیلیرمی ؟ یکرمنجی عصرك اك بیوك ریاضیونندن (هانری پوانقاره) دیرکه : « براز دوشونجه فرضیه‌نك موقعی آکلاشلمش و کرك ریاضینك ، کرك تجربه ایله‌مشغول اولانك اوندن‌وازکچه‌میه‌جکی کورولمشدر. اوحالده بتون بوتصوراتك صاغلام اولوب اولمدیغی خاطره کلمشدر. بوطرزده ریبی اولمق سطحی نظر صاحبی اولمق دیمکدر . هرشیدن شبهه ایتمك ویا هرشیئه ایناتمق، ایکی چارهٔ حل‌درکه بزی دوشونمکدن آزاده قیلار. » برازصکره: « شبهه‌سز وهلهٔ اولاده‌نظریه‌لرك پك‌چوروك‌اولدیغی‌ظن‌ایدیلیر. تاریخ فنون‌ده موقت اولدقلرینی اثبات ایتمشدر . مع‌مافیه هپسی محو اولماز. هربریسندن براز برشی قالیر. ایشته بوبر (شیئ) میدانه قویمق لازمدر. چونکه حقیقت آنجق بورادەدر . . »

هرآقشام شاهدی اولدیغمز (تمرکواکب) حادثه‌سنی ایضاح ایچون وضع ایدیلان فرضیه‌لرده حقیقته توافق ایتمزسه بیله یکی یکی رصدلر یاپمغه سوق ایده‌جکی کبی هوای نسیمنك وضعیتی وتبدلات هوائیه‌یی بیلدیره‌جکی قوتله محتملدر . دیکر طرفدن « یلدیزلر نه‌دن اهتزاز ایدرلر ؟ » سؤالنی اهمیتسز عد ایدنلره دیرزکه طبیعتده بیوك وکوچوك مسئله یوقدر . برداملە صوده نه قدر « عالم »وارسه کائناتك هیئت عمومیه‌سنده‌ده‌اونسبتده موجوددر .

سعدی

کیف ویرەن زهرلر

«ایچکی ایله مجادله ایتمك ، راقی‌نك ، شرابك فنالغنی خلقه آکلاتمق ، آلیشانلری ممکن اولدیغی قدر اعتدال و امساکه دعوت ایلەمك ، بالخاصه آلیشمایانلری وکنجلری بو ابتلادن قورومق » کبی انسانی برمقصدله تشکل ایتمش‌اولان (هلال‌اخضر) جمعیتنك محترم مؤسس ورئیسی دوقتور مظهرعثمان بك‌افندی طرفندن (کیف ویرەن زهرلر) عنوانیله مفید بر اثر نشر ایدیلمش اولدیغنی کچن نسخه‌مزده تبشیر ایله‌مشدك .

بو نسخه‌مزده‌ده او نافع اثرك مندرجاتنه دائر معلومات مجمله ویرمك ایستیورز .

(کیف ویرەن زهرلر) محرر مقتدری (رایکی سوز) سرلوحه‌سیله یازدیغی مقدمه‌ده دیورکه :

« بو اثری هلال اخضره اتحاف ایدیورم . پك انسانی حسلرله تشکل ایدەن چوق نزیه وتمیز برحیاته مالك اولان محترم‌جمعیتك توجه‌والتفاتنه برنشانهٔ شکرانم‌اولسون.

هلال اخضر اجتماعی خسته‌لقلرمزك اك مهمی اولان سمیاته ، یعنی ایچکی‌یه ، مورفینه ، اسراره اعلان جهاد ایتمشدر. او، باشنده یالکز لوای فن دالغه‌لانان جمیتك سلاحی شبهه‌سز علم و معرفت اولدیغی ایچون مجادله‌سنده مخاصملرینی اقناع ومناقشه‌ایله الزام طریقنی اختیار ایلیور. بو کتابده‌ده عینی یولدن یورویور . مکیفاتی قوللانانلره و قوللانمق هوسنده اولانلره حقیقتی فن کوزلکیله کوستره‌جکدر . فنده خیر قصدیله‌ده اولسه کذب ومبالغه اولماز . نه فضله نه اکسیك ، حقیقت اولدیغی کبی تشهیر ایدیلیرسه دها مؤثر اولور .

بوکتابك بیوك قسمنی اك‌زیاده منتشر ومتعمم‌اولدیغی ایچون ایچکی‌یه آییردم . دیکر کیف ویرەن زهرلری‌ده مختصراً آکلاتدم. ایچکی قربانلرینه دائر یازدیغم مشاهده‌لر خسته‌خانه‌لرده‌ودیشاری‌ده تصادف‌ایتدیکم‌حقیقی وقعه‌لردر. هربرینك حکیملردن ومنورلردن برچوق شاهدی واردر. ساده وقعه قهرمانلرینك اسمنی‌تشهیردن صرف‌نظرایدەرك نام مستعارله بچیشدیردم . بونی بیلدیرمکدن مقصدم پك ده‌کرسز اولان بو اثرك انجق دوغرو بر قوپیه اولدیغنی عرض ایتمکدر . بو کبی حقیقی مشاهده‌لرك ـ ولو

فصاحتی محدود بر قلمك محصولی‌ده اولسه ـ یوکسك اسلوبلی مخیل اثرادبیلردن دهازیاده مفیددر اعتقادنده‌یم.

بختلرك چوغی (صحی صحیفه‌لر) و (هلال اخضر) مجموعه‌لرنده انتشار ایتمشدر . اونك ایچون عینی فکرك صیق صیق تکررینه تصادف اولونه‌بیلیر . تکرار جان صیقار، فقط تلقینك تأثیرینی قوتلندیریر. ایچکی دشمنلغی تلقین‌ایسه بوکتابك ومنسوب‌اولدیغی جمعیتك‌مفکوره‌سیدر»

طبیب‌ادیبك‌شومقدمه‌سنده‌قبول‌ایده‌مه‌یه‌جکمز برسوزی وارسه‌اوده قلم اختصاصی ایچین (فصاحتی محدود) دیمش اولماسیدر . اثرینك سحرکار بر اسلوب روان ایله محرر بولونماسنه قارشی ، استادك بو محویتنی پك فضله بر تواضع تلقی و غایت مفید مباحثی حاوی اولان بو کتابك برنجی مقاله‌سنی اقتباس ایدیورز :

کیف نه‌در ؟

اویوشدیریجی ، اویودیجی زهرلرك هپسی وجوده ایلك کیردیکی وقت اوپانیقلق ، دیریلك ، وحتی نشئه ویرر . بونشئه زهرك قانه قاریشماسندن ودماغده‌کی مختلف مرکزلری قامچیلاماسندن‌در. بویله‌برزهر، تأثیریله بین‌اسکیسندن فضله فعالیته کلیر. فضله سویله‌مك ، حرکت ایتمك احتیاجی اویانیر . دویغو آرتار ، ذهن پارلار ، وجودده خوش بر صیجاقلق اولور ، حیا قالماز ، لاابالیلك باشلار ، نشئه چوغالیر ، غم وقساوت کیدر ، اك کوچ شیلر قولایلاشیر ، ایشته بوکا کیف دیورلر . ایچکی‌نك چاقیر کیفی بوایلك دوره‌سیدر . اوندن صکره سرخوشلق، صیزمه کلیر . وجوده کثول دهافضله کیره‌رسه صیزمه اولوملە نهایتله‌نه بیلیر . او حالده اویوشدیریجی زهرلرك تأثیری درت دوری تعقیب ایدر. کیفلنمه ، سرخوش اولمه ، صیزمه ، ئولوم . ایچکیده بویله اولدیغی کبی مثلا قلوروفورمده ده عینی‌دوره‌لر کوریلیر . عملیات یاپمق ایچون اویودیلمق ایسته‌نیلن آدم قلوروفورمی قوقلار قوقلامازچاقیر

کیف اولور ، شرقیلر سویلر ، مستانه هذیانلر صاوورور . براز دهاقوقلادیلنجه‌فکری بوسبوتون بولانور ، صیق صیق قوصار ، قلورفورم ویرمکده دوام ایدیلیرسه صیزار . کیلسه چیلسه دویماز . برازدهافضله قاچیریلیرسه اولور. حکیملر قلورفورم ایله صیزدیغی دوره‌یی عملیات ایچون اك مساعد دوره تلقی ایدرلر . ایجه صیزدیغنی آکلادقدن صکره اوزرنده اك آغیر عملیاتلری یاپارلر .

قلورفورم ایله سرخوشلق تعمم ایتمه‌مشدر . فقط قلورفورمك‌قارده‌شی برعلاج واردر ، که عینی مقصدله جراحلقده قوللانیلیر ، ویردیکی درین سرخوشلق اثناسنده اك آغیر عملیه‌لر یاپیله بیلیر . حالبوکه کیف ایچون‌هله صوك سنه‌لرده پك چوق قوللانیلمقده‌در . بوده لقمان روحی دیدیکمز أتردر .

انسانلرهرحانکی برزهری آنجق ایلك‌دوره‌سی ایچون قوللانیرلر . فقط چوق دفعه بو دوره‌ده قاله‌مقسزین ایکنجی ، اوچنجی ، حتی دردنجی دوره‌یه‌کچرلر. غزته‌لرك ایچکی‌دن چاتلامش‌دیدکلری آدملر أولدیره‌جك مقدارده ایچمشلردر . دیکر زهرلرده بوطرزده تأثیر ایدر . برکت ویرسین ایچکی آغیر آغیر ایچلدیکی‌ایچون ایکنجی دوردن اوچنجی‌یه‌کچرکن قی ایتمه عارضه‌سی، بالآخره صیزمه اولونجه‌یه قدر ایچمکه مانع اولور . فقط قدح ی صیق صیق یووارلایانلر ، وجودندن زهری چابق دفع ایده‌مه‌ینلر بومشئوم دوره‌یه چابق آتلارلر .

کیف ویرەن زهرلردن خلقك طانیدیغی وآلیشدیغی‌مورفین، قوقائین ، آفیون، اسراردر. تك‌توك‌قلورال تریا کیلری‌ده‌کورولیور . بوزهرلرك هپسی‌برنجی‌دورك‌خاطری‌ایچون رغبت‌کورمکده‌در. فقط بودوری‌اداره‌ایتمك کوجدر ، برمدت‌صوکر شخص زهرك اسیری‌اولور . نشئه‌لنمك ایچون دکل

برآز آدجه یاشامق ، اشتهالیجه یمك ، صیزوب اویومق ، طبیعی حالنی بوله بیلمك قصدیله ، فقط بیلمز ، بیلماز بردرونی اضطرارك سوقیله زهری آلمغه دوام ایدر .

مورفین شرینغه‌سی ایلك کونلری الك شدتلی آغریلری کسر ، یانی صره نشئه وزندکی‌ویرر . فقط پك آز زمان صکره مورفین ابتلاسی بوتون معناسیله باش بلاسی اولور . مقدارینی کوندن کونه آرتدیردیغی حالده‌ایلك ذوقی بولاماز . یومی‌تعیینی آلمادقجه نه چالیشه‌بیلیر ، نه راحت اوطوره بیلیر . اوبقویه حسرت قالیر . یکی برمورفین شیرینغه‌سیله براز جانلانیر ، راحت ایدر . بویله‌جه یکرمی اوتوز کشی‌یی دیارعدمه کوندره‌جك مقدارده مورفینله خراب وجودینه براز سکون ویره‌بیلیر .

قوقائین‌ده بویله . . . . بورونه چکدکجه ذوق ویرر ، دها صکره سرخوشلق کتیرر ، دوام ایتدکجه‌مست‌لایعقل اولور ، وئوله‌بیلیر . حکیملکده سکز اون سنه اول قحبه‌لکندن قورقه‌رق بیك دقتله ویردیکمز بوزهرلی علاج صوك سنه‌لرده هرسفیهك أ لنده بی پروا دولاشیور .

کیف ویره‌ن زهرلرك شبهه‌سز الك مبتذلی‌وبایا غیسی‌اسراردر . بینی صارارق‌تریا کی‌یی یارم‌ساعت خولیا ایچنده یاشادان بو زهرده اولا دماغك ، بالآخره‌حیاتك‌دشمنی‌اولور . اسرارله چیلدیرانلرك فلاح بولدیغی پك نادردر .

کوریلیورکه بوصنعی کیفلرك هپسی برر نوع زهرلنمه‌در . تسمم برنجی دوره‌ده قالسه بیله دماغ حجره‌لرینك ترکیبنی بوزار ، فطری اصالت قالماز . کوندن کونه‌صویسزلاشیر . حالبوکه اودماغ حجره‌لری ذکامزك ، اخلاقمزك ، دویغومزك قرارکاهی‌در . پك آزایچکی‌ایچنده بیله‌زمانله‌فطری خصلتلر قالماز . هله‌زهرلرله آلوده برتخم ، کسبی قصورلرینی‌ده نوزاده ویرر ، نسل بوزولور .

انسانلرمضرتنی‌بیلمه‌یه‌رك‌بوزهرلره آلیشیورلر . آفریقا اورته‌سنده‌کی‌وحشی‌ده الك‌متمدن آوروپالی‌ده بوجشید جشید سملره مبتلااولیورلر . طبع بشرده آلدانمغه میل اولسه‌کرك . . . هرفانی بقا حسنه نصل آلدانیورسه حیاتده‌کی یالانجی جنتلرله‌ده آوونیور . عشق ، وفا ، امید ، ثروت هپسی سراب‌کن اونلره نه قدر باغلانیورز . انسان هر آقشام ایچدیکی ایکی قدحك ویردیکی کاذب نشئه وزندکی‌ایله حیاتده صنعی برجنت یاراتمق ایستیور . حالبوکه فردوسه قاووشه‌جغمزه هرقدحله برصفحهٔ جنت کچیریورز . فی‌الواقع بوزهرلر دماغه تأثیر ایتدکاری ایچون کیف ویریورلر . اوحالده کیف بر نوع زورا کی دلیلك‌در . بونی کلیشی کوزل برلاف اولسون‌دیه سویله‌میورز ؛ فن ، سرخوشلغی هرآقشام تازه‌له‌نن بردلیلك صاییور . ایرته‌سی کون عاقبت شفاده اولسه تکرر ایده ایده دماغده بربوزوقلق قالیور ! . . . آقشامجی‌نك‌تیمارخانه‌یه برقاچ دفعه‌لر کیروب چیقان دلی‌دن فرقی یوقدر .

مظهر عثمان

محفل ادبی :

(حضور خلقتده) شاه اثری

ادبیاتمزك هر عصرده ، خصوصیله زمانمزده عدد معدوده انحصار ایله‌ین حقیقی استادلرندن توقادی زاده شکیب بك‌افندینك (حضور خلقتده) عنوانیله بربدایعنامه‌سی نشر ایدیلدی . برنسخه‌سی – پك بویوك و پك مشوقانه التفات ایله موشح اولارق – نام تلمیذانه‌مه اهدا بویورولان بو خارقهٔ ادبی برخشوع حیرت ایچنده اوقودم .

اذواق معنویه‌نك اکملی بولونان (حیرت) ك وله‌رسانشوه‌سی ، لسان وقلمی بهت استغراقه دوشورویور . بناءً علیه (حضورخلقتده) حرمتکارانه انحنا ایله اکتفا ایده‌جکم ، ماهیت بلندینه وتشریح معالیسنه‌دائرسوزسویله‌مه‌یه‌جسارت کوستره‌مه‌یه‌جکم .

کونشی « منور و مدور برجسمدر » دیه آکلاتمق قبیلندن اولمق اوزره دیه‌جکم‌که : (حضور خلقتده) اثرابداعی ، شاعر اعظم عبدالحق حامد بك افندی‌یه اتحاف اولونمش برسانحات علویه مجموعه‌سیدر . اداسی اعتباریله رنکین ، مؤداسی جهتیله‌ده غایت درین ، منثور و منظوم شعرلری محتویدر . باش طرفنده حامد بك افندی‌یه خطاب ایدیلیور و :

« حضور خلقتده سرنامه‌سی آلتنده‌کی سوزلرمك « مقبر » ی یازارکن ابداع بویوردیغکز شکل نظم ایله کوروتمکه اجتساری اعتراف ایدرم‌که کندی نظرمده‌ده جرمدر و شو کوچوك اثرده الك بویوك داهیٔ شعره خطاب ایدن سطرلرك وسیلهٔ تحریری ، صاحب جرمك مذنبانه برتمنیٔ عفوایله مکلف بولوندیغی تقدیر ایتمه‌سیدر . ناچیز اثرم شاعر اعظمك حضورنده بر کتاب دکل ، بر قلبدر . اوقلبی دیکله‌ینلر هرضربه‌سنده شوموقر ، مقدس اسمك تکررینی دویاجقلر : حامد . . . »

دەنیلیور . ینه شاعر اعظمه بر (خطاب تکریم) ده بولونولدقدن صوکرا :

« . . . شو ناچیز کتابك وظیفه‌سی وارلغك صفحات سیاهنه قارشی یارالی قلبمدن قوپان فریادلرله وجودینی انکار ایده‌مه‌دیکم اللهه قارشی هر مناجاتمده تکرر ایدن انینلری اوتحللدن صوکراده امکان تمادی‌یه نائل ایتمکدر . آه . . بیك کره ، یوز بیك کره آه . . . »

سطرلریله نهایت بولان (مقدمه) سرلوحه‌لی منثور برشعر کلیور .

داها صوکراده (حضور خلقتده) (نوحات) (الملی سانحه‌لر) (فریاد) عنوانلی کزیده شعرلر توالی ایدییور .

بونلرك هربرندن نمونه‌لر عرض ایتمك ایستردم . فقط او وقت کتابك محفل ستونلرینه نقلی لازم کلیردی . اونك ایچین برقاچ قطعه‌سنك درجیله اکتفا ایلیورم .

نفائس پسند اولان قارئین کرامه اثرمنتشردن استفاضه‌یی توصیه ایلرکن مؤثر مبدعی‌ده الك صمیمی تکریم وتعظیم ایله تبریك ایلرم .

طاهر

(حضور خلقتده) اثر بدایعندن :

ممکنمی وجود حقی انکار ؟
انکاری‌ده نجه عین اقرار ،
هرشیده کمال ذاتی ظاهر ،
آینهٔ شانیدر مظاهر ،
هرذره‌ده نوریدر بدیدار ،
کور دیری‌ده لمعه‌زار دیدار ،
الله دییور مناره‌لر هپ ،

ناقوس ایدییور اذانی تکرار .
ای ذاتی مظاهرنده پیدا
کثرتده‌ده وحدتك هویدا
بیك فلسفه ، بیك خیال واهی
ایمانمی صارصاماز الٰهی !
ذراتی عوالمك سراپا
آینهٔ نقش « لا » و « الا » ؛
انکار ایدیلیرمی کوزله خورشید ،
وارسك ، سکا یوق دینیرمی ؟ حاشا .

هریرده حقیقتك نمایان ،
یوقدر اوتجلیاته پایان . . .
سمعمده مدید بر ندا وار ،
هرشی بکا دیرکه « برخدا وار » .
بك نشوه یاتمده کفر وایمان ،
شکلرده کوزمده عین ایقان ،

برسن كورونورسك ، آه برسن
مرأت سوايه باقديغم آن .

ايمان سكا هرسوزمده باهر ،
برمؤمن خالصم بوظاهر...
حيران لقاى سرمدى‌يم ،
برحقه طاپار محمدى‌يم .
لكن بنى قهر ايدن ظواهر
مضطر براقيرده قلب طاهر
ادراكه اويوب نه‌دن ، نه‌دن ؟.. دير
عفو ايت بنى اى آله قاهر !

هرذره مصور مآلك ،
مرأت كمال بى زوالك ،
هرشى سنى ايلمكده اقرار ،
هرشيده دليل قدرتك وار
هرخنده‌ده منكشف جمالك ،
هركريه‌ده منجلى جلالك ،
فوقنده‌سك اى وجود اقدس
فوقنده تصورك ، خيالك . . .

توقادى زاده شكيب

غزل

كلده‌كى شعله‌ٔ رنك نكه آرامى نه‌يم
دم بلبلده نهان شوق طربزامى نه‌يم
برحبابم اولاماز بونجه رسوم اكوان
برمحيط عظمت پرور معنامى نه‌يم
برق اوران چشم ودلنده بنم ارباب دلك
پرتو مهره كولن نشأهٔ صهبامى نه‌يم
وريرم تابش فيضمله سمواته صفا
جوهر عشق دل عاشق شيدامى نه‌يم
هرباقان بنده كورور كنديني (محيي) بيله‌م
بوصورخانه‌ده مرأت مجلامي نه‌يم

محيي الدين رائف

ازميرك قورتولوش كونى

٩ ايلول

موندروس متاركه‌سنى متعاقب وطنمه صالديران دوشمان سورولرى اوچيوزاوتوزبش سنه‌سنك اون بش مايسنده سوكيلى ازميرى‌ده اشغال ايتمشلردى .

اوزمان ازميرك افقنده پارلايان هلال سونمشدى، دكزك محزون ترنملرى اوهلاله مرثيه‌لراوقويوردى.

يونانليلرك خائن چيزمه‌لرى آلتنده ايكله‌ين معصوم ياورولرك ، دول قادينلرك آهى طاق عرشى صارصيوردى . ازميرك ايلك شهيدى فتحى بكك قانيله آفاقه ياقوتى كتابه‌لر يازيليوركن اوده‌مش ، بر حزيرانده‌كى ايلك مجاهده‌سنى حاضرلايوردى ، بوكون تاريخى قيمتى برآبده‌ايله تثبيت ايديلن حاجى الياس تپه‌سنده‌كى اوده‌مش قهرمانلرى ، يونان سورولرينك وحشيجه آقينلرينه مانع اولامامشدى.

فقط توركك سكان سماواته‌بيله رعشه‌لر ويرن قوتلى عزم وايمانى صارصيلمادى ، اولو غازينك « هدف آق دكز !. » امرى اوتوزبر آغستوس ظفرينى حاضرلاياجق ، ازميرك قانلى كوز ياشلرى بركون يونانليلرى آطه‌لر دكزينه سوروكله‌يه‌جكدى .

ازميرك اوچ سنه ، اوچ آى ، اوچ هفته ، اوچ كون دوام ايدن مشئوم اسارتى اثناسنده آغلاديغمز كيجه‌لرك اوزون سوره‌ن تأثراتى بزى چيرپينديرركن تورك ؛ انقلابنك ايلك خطوه‌لرينى آتيوردى . بوخطوه‌لر جهان صلحنى ياراتاجق ، توركك تاريخنه يكى بردور مسعود آچاجقدى .

ايشته اودور بوكون آچيلدى ، اوچيوز اوتوز سكز سنه‌سنك طقوز ايلول جمعه‌ايرته‌سى كونى كونشله برابرشرقدن دوغان آى‌يلديزلى نوروطنك قاپ قارا آفاقنى ضيالانديردى ، همان تاريخك قيد ايتمه‌ديكى برظفر ، كونشك پارلاق لوحه‌سنه يازيلدى ، ازمير مشئوم اسارتدن قورتولدى ، شو منظومه‌مى قدسى ظفرك قهرمانلرينه اتحاف ايديورم :

مژده اى تورك ! ظفرك دوغدى سعادت كونشى
شمدى فجرنده بوتون عالمه نورلر صاچيور ،
عزمك اى يوجه تورك ملتى ! يوقدر برأشى
ايشته تاريخكه عزمك يكى بردور آچيور .
مژده تيغ ظفركدن كله‌رك صلح جهان
پارلايور صلحه بورونمش‌ده هلال افقندن

. . .

بكله‌دم قاچ سنه پنهاى كبوده باقه‌رق
بزه طوغسون ديه قدسى شفقك شعله‌لرى ،
دالغه‌لانسين ديه افقمده بنم آل بايراق
بكله‌دم ، قيرمادى اميديمى حالك كدرى
روحمك شعله‌لى ، صارصيلمايان ايمانى ايله
رعشه‌لر ويردى بو ؛ سكان سماواته بيله

. . .

برقيزيل آقشامك آلتنده كورونمشدى هلال
سوندى آيدينلانه‌رق كوكلرك اولكون رنكى ،
پارلايوردى اوهلال اوستنه برتيغ كمال
باقدم آصمش برى كوك قبه‌يه نور آونكى
ديديلركه : - اينيوركن يره بردسته‌ليال -
« مژده فجرنده هلالك صاچه‌رق بارقه‌لر
دوغدى توركك قيليجندن نه بويوك خارقه‌لر »

اوده‌مشلى

م . معمر

٩ ايلول مناسبتيله

كوزل ازميره !

خزان ايچنده‌يدى اوكسوز طاغلرك ،
كوز ياشك اولمشدى آقان دره‌لر ،
قورومشدى جنت كبى باغلرك ،
سينه‌كده آچمشدى دوشمان يره‌لر
كللر صولمش ، بلبل صوصمش آغلاردى ،
بايقوشلر كيرمشدى كوزل قوينكه ،
قيرلركده ياسلى دره چاغلاردى ،
سن ناصيل تحمل ايدردك بوكا ؟

اورتمشدى سماكى سيم سياه سيسلر ،
آى يلديزك آرتق كورونميوردى ،
روحكله قاريشان قارابركدر
ييللرجه قالمشدى سنده تورك يوردى
آى يلديزك ايشته بوكون پارلادى ،
اووا زمرد دولدى افق نورلاندى ،
برييلديريم اولدى شمدى تورك آدى ،
دشمنك سينه‌سى اونكله ياندى

اوده‌مشلى

م . معمر

غروبده برلوحه

كونش قارشيكى تپه‌لرك صيرتنده ، ده‌كزده‌كى تيتره‌ك عكسلريله ، كوندوزكى كوز قاماشديران ضيالرى سيلينمش ، مدور ، آتشين برتپسى حالنده قيپ قيرمزى ، بزه صوك سلاملرينى كونده‌رييور .

ياواش ياواش - كويا - بزه سزديرمكسزين قاچيور ... كيم بيلير ؟ بلكه ، آلتون ضيالرينى ، عضويانه حيات بخش ايدن طاتلى ايشيقلرينى بزدن اسيركه‌دى . . او ، بنم دوغرولغندن كنديم‌ده امين اولماديغم بومنطقسز ملاحظاتم آراسنده غائب اولدى.

شيمدى افق غربى قيزارمش ، تورك بايراغى كبى آل اولمشدى . بن طبيعتك رداى سياهنه بوروندجه‌يه قدار بومنظره‌نك ياشاماسنى نه‌شديد براشتياقله آرزو ايديوردم .. قارشى طرفده هلال،

نوردن دها پارلاق نظرلرله او قیزیلتی‌یه جان آتیور. بن او هلالی او قیرمیزیلغك اورتاسنده دها پارلاق ودها محتشم کوردم .. صوکرا کائناتك بوصایسز ییلدیزلرندن الك زیاده نورافشانی سچه‌رك او، غربده‌کی هلالك آغوشی آراسنه یرلشدم.

شیمدی کونشك باتدیغی طرفده، او طبیعی قیزیللقده بر هلالله پارلاق بر ییلدیز یرلشمش، تورك بایراغنك تمثال علویتی نه‌صاف ونه‌مبارك برصورتده تجلی ایتدیریوردی .. بن تخیلاتمده قوت بولان بومنظره‌نك ابدیاً غائب اولماماسنی ایسته‌یوردم.

بوصولغون آقشامك قاراکلق روحلرینی تنویر ایدن بوکوزه‌ل منظره‌سنك مجلوب یکانه‌سی اولمشدم. اومنظره‌یی دویا دویا تماشا ایتدم. آراده صیراده اوزرندن صیریلان قیصه بر بولوطله دالغه‌لانان بومهیب سانجاغك حضور قدسیتنده اکیلدم وبکا اهدا ایتدیکی صاف هوایی سه‌وه سه‌وه، دویا دویا ایچدم. صوکرا بر ایقاظ درونی و وجدانی ایله ملیتمك اوذی‌وقار تمثالنی اوزون مدت آلقیشلادم، آلقیشلادم.

دارالشفقه طلبه‌سندن

۲۴۲ حسین صبحی

اسواق عرب

(٦١ نجی نسخه‌ده‌کی ذی‌القعده مقاله‌سنك مابعدی)

اسواق: سوق کلمه‌سنك جمعیدر.

«السوق: سینك ضمیله چارشوبه و بازاره‌دینور... اهل سوق اولانه [اصناف طاقیمنه] سوق دینور، یای نسبتله، و جمعنده (سوقیون) دینور ـ قاموس ترجمه‌سی» تأمین تجارت املیله عربستانده زمان زمان وطرف طرف بویله سوقلر یعنی پانایرلر قورولوردی‌که بونلرك الك مشهورلری شونلر ایدی:

(سوق هجر) ربیع‌الآخرده، (سوق عمان) جمادی‌الاولده قورولوب بر آی دوام ایدردی.

(سوق المشقر) بحرین جوارنده وجمادی‌لآخره‌ده قورولوب رجبه قدر سوره‌ردی.

(سوق صحار) رجبك اوننجی کوننده آچیلوب اون بشنه قدر آچیقدی. (سوق الشحر) عمان ایله عدن آراسنده و ساحلده اولوب شعبانك نصفنده باشلار، صوکرا (عدن ابین) ه کیدیلوب اوراده رمضانك اورتالرینه قدر آلیش ویریش اولوردی. (سوق صنعاء) رمضانك نصفندن صوکنه قدر سوره‌ردی. (سوق حضر موت) ذی‌القعده‌نك نصفنده قورولوردی. (سوق ذی‌المجاز) عرفاتدن بر فرسخلق مسافه‌ده و ذی الحجه ایچنده باشلار، سکز کون امتداد ایلردی.

(سوق مجنّه) مکه جوارنده وموسم حجه‌یاقین بر زمانده باشلاردی (سوق حُباشه) مکه‌دن یمنه کیدن یول اوزه‌رنده و رجب ایچنده آچیلیردی.

(سوق عکاظ) نخله ایله طائف آراسنده یکرمی کون مدتله آچیق بولونوردی.

(سوق نطاة) خیبر جوارنده و ذی‌الحجه صوکلرنده، (سوق حجر) یمامه‌ده ومحرمك اوننجی کوندن صوکرا قورولوردی.

(عام الفیل) دن ١٥ ـ ٢٠ سنه اول باشلادیغی مروی بولونان بو پانایرلردن ابتدا متروك اولانی (سوق عکاظ)، صوکنجیسی‌ده (سوق حباشه) ایدی‌که برنجیسی، هجرتك ١٢٩، ایکنجیسی ١٩٧ تاریخنده قاپانمشدی.

طاهر

رجا:

آبونه‌لرمزدن عنوانی ده‌کیشمش اولانلرك یکی آدره‌سلرینی بیلدیرمه‌لری رجا اولونور.

اعتذار:

مکرر تمنیاتمزه رغماً هنوز بورجلرینی تأدیه ایتمه‌مش اولان آبونه‌لرمزه بونسخه کوندریلمه‌مشدر.

محفل مجموعه‌سی مدیرمسؤلی: طاهر

استانبول — مطبعهٔ عامره

عدد: ٦٦ ـ جلد: ٦ (نسخه‌سی ١٠ غروشدر) ربیع‌الاخر ١٣٤٤ ـ تشرین اول ١٣٤١

محفل

ذی‌القعده ٣٣٨

علمی، ادبی، اجتماعی و شهری مجموعه‌در.

صاحبی، مدیری، محرری: طاهر

اداره‌خانه‌سی: باب عالیده (یکی تورکیه) مطبعه‌سی فوقنده‌کی دائرهٔ مخصوصه

مرکز توزیعی: باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجارت) کتبخانه‌سی ایله (یکی تورکیه) مطبعه‌سی

تحریر شرائطی: ملتك نفعنه خادم یازیلر مع‌التشکر قبول ونشر اولونور. یازانك شخصیتی دکل، یازینك مادیتی نظردقته آلینیر. کونده‌ریله‌جك آثار اوقوناقلی ومختصرجه یازلمش اولمالیدر. کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ تصیراسیله درج ایدیلیر.

اشتراك شرائطی: آبونه قیداولونور. سنه‌لکی اون‌ایکی نسخه اولمق اوزره پوسته اجرتیله برابر (١٠٠)، آلتی آیلغی (٥٠) غروشدر. ممالك اجنبیه ایچین ٥٠ و ٣٠ غروش علاوه‌سی لازمدر. هرسنه‌نك برنجی وایکنجی آلتی آیلغندن اعتباراً

محفل مجموعه‌سی نك یدی سنه‌لره عائد و پك چوق معلومات مفیده‌یی حاوی اولان نسخه‌لری منتظماً دیکیلمش واوزه‌رلرینه قالین بر قاپاق کچیریله‌رك مجلد کتاب حالنه کتیریلمشدر. خیرالانیس اولابیله‌جك بو نفیس کتابلردن برنجیسنك موجودی بیتمش، ٨ ـ ١٢ نجی نسخه‌لری پراکنده اولارق قالمشدر. هرنسخه‌سی ١٠ غروشدر. ٢، ٣، ٤ و ٥ نجی جلدلرك بدلی پوسته اجرتیله برابر یوزر غروشدر. طوغرودن طوغرویه اداره‌خانه‌یه داخلدن ٣٠٠، خارجدن ٣٥٠ غروش کونده‌ریلدیکی صورتده هر درت جلدی یوللانیر.

مندرجات:

محفل علمی:

تفسیرلر ـ مفسرلر

ایکنجی قسم:

طبقات المفسرین

اصحاب طبقه‌سی

عبدالله بن الزبیر

معانئ قرآنه وقوفده بهرهٔ تام صاحبی اولان بو ذات عالیقدر، زهد و تقواسنه علاوةً شجاعت فوق‌العاده‌سیله‌ده مشهور اولوب ٧٣ تاریخنده مکهٔ مکرمه‌ده وفات ایتمشدر.

ابو هریره

شهرتی ذکرندن مستغنی اولان بو ذات عالی، هجرتك ٥٧ نجی سنه‌سنده ارتحال ایله‌مشدر.

انس بن مالك

ناسه فقه و معانئ قرآنه دائر خدمت تعلیمده بولونارق هجرتك ٩٩ نجی سنه‌سنده ارتحال ایتمش و ٨٠ دانه اولاد ذکور براقشدر.

عبدالله بن عمرو بن العاص

معانئ قرآندن باشقه فقهده، مغازیده، قصص

وسير انبياده ، احوال اخرويه يه دائر خصوصاتده يدبيضا صاحبيدر . ٦٨ تاريخنده مكه‌ده وفات ايتمشدر .

ايكنجى طبقه

تابعين طبقه‌سيدر

شيخ الاسلام (ابن تيميه) ديوركه : تابعين كرام حضراتندن اساطين اهل تفسير ، اوچ ديارك مفسرلريدر . او زمانده اهل تفسيرك جولانگاه عرفانى‌ده او بلده‌لردن عبارتدركه اونلر مكه ، مدينه و كوفه‌در .

شو اوچ بلده‌ده ياشايان مفسرلرك الڭ يوكسكى مكه‌ده يه‌تيشنلردركه اونلرده (مجاهد) (عطاء ابن رباح) و ابن عباسك كوله‌سى (عكرمه) در . چونكه بونلرك استادى ابن عباس ، كوفه‌ده كيلرك ايسه ابن مسعوددر .

مدينه‌ده يه‌تيشنلرك الڭ مشهورى (زيد بن اسلم) دركه (امام مالك بن انس) وزيدك كندى اوغلى (عبدالرحمن) اوندن اخذ علوم ايتمشلردر .

شيمدى بونلر حقنده بروجه آتى تفصيلات ويره‌لم :

مجاهد بن جبير المكى

ابن عباسدن تفسير اوقومش ، عبدالله بن عمرك خيلى زمان صحبتنده بولنمش و اوندن حديث اخذ ايله‌مش ، كنديسندن‌ده (قتاده) (عروه) (منصور) (اعمش) كبى ذوات ، روايات تفسيرده بولنمشدر.

قتاده « علماء تفسير ايچنده بقية السلف آنجق مجاهد در » ديرمش . فضل بن ميمون‌ده مجاهدك علم تفسيرده‌كى خارق العاده مساعيسنى بيان معرضنده « بن ، مجاهدك قرآنى اوتوز دفعه تفسيراً ابن عباسه عرض ايتدم ديديكنى ايشيتدم » ديمشدر .

امام شافعى ايله امام بخارى ، مجاهده بويوك اعتماد پرورده ايدرلر . وفاتى هجرتك يوز اوچنده‌در .

سعيد بن جبير

(سفيان ثورى) سعيدك علو كعبنى بيان مقامنده ديمشدركه : « علم تفسيرى درت كشيدن آلكز : سعيد بن جبير ، مجاهد ، عكرمه ، ضحاك » .

قتاده‌ده ديمشدركه : « تابعينك اعلمى دورت ذاتدر : عطاء بن ابى رباح مناسكده ، سعيد بن جبير تفسيرده ، عكرمه سيرده ، حسن بصرى مواعظ ايله حلال و حرامده الڭ متخصص بر عالمدر » .

اويله مشهوردركه تابعين ايچنده احكام طلاقه الڭ زياده واقف اولان عطا ، حلال و حرامى الڭ زياده بيلن طاوس ، تفسيرى الڭ فضله بيلن مجاهددر . فقط بونلرك كافه‌سنى جمع ايتمش اولان بر ذات واردركه اوده سعيد بن جبيردر . هجرتك ٩٥ نجى سنه‌سنده حجاج ظالمك تيغ قهريله شهيد ايدلمشدر . كيفيت شهادتى ؛ جلادتنه ، متانتنه ، قوهٔ ايمانيه پارلاق بر وثيقه اولديغى جهتله بروجه آتى نقاطنى عرض ايده‌لم :

سعيد بن جبير ، عبدالملك بن مروانك سلطنت ظالمانه‌سنه قارشى خروج ايدن (عبدالرحمن بن اشعث) طرفدارلغيله اتهام اولونارق ياقالانمش ، سلطنت امويه‌نك تأييد و تقويه‌سنه اوغراشان حجاجك حضورينه گتيريلدكدن صوكرا ايچرى يه كيرر كيرمز « مريم ، اعوذ للرحمن منك ان كنت تقياً » ديه‌رك استعاذه ايله‌ديكى كبى بن‌ده سندن اللهه صيغينيرم » ديمشدى .

بونك اوزرينه حجاج ايله آرالرنده شو محاوره كچدى :

— اسمك نه‌در ؟

— سعيد بن جبير .

— خاير . . اويله دكل ، بلكه شقى بن كسيردر .

— والده‌م اسمى سندن اى بيلير .

— سنى دنياده جهنمه آتارم .

— سنده بويله قدرت اولديغنى بيلسه‌م سندن باشقه اله اتخاذ ايتمزدم .

— يوق . فكرمى آكلامادڭ . سنى اولدوروروم .

— ها ، اويله ايسه والده‌م اسمى سعيد قويماسنده اصابت ايتمش . شهيد اولورسه‌م سعيد اولورم .

— على و عثمان حقنده نه ديرسڭ ؟ جنتده ميدرلر ، يوقسه جهنمده مى ؟

— اورالره اوغراسه ايدم حاللرينه واقف اولور ، سكا جواب ويره بيليردم .

— عبدالملك حقنده نه ديرسڭ ؟

— جمله‌ء سيأتندن برى‌ده سنسڭ !

بونك اوزرينه حجاج :

— جلاد ! ديه هايقيردى . جلاد ، اوزرينه هجوم ايتديكى صيراده سعيد كولمكه باشلادى . حجاج سببنى صوردى . اوده :

— بوقدر مظالمكه قارشى اللهك صبر ايله معامله‌سنه كولويورم ديدى و (انى وجهت وجهى ..) آيتنى اوقودى . حجاج :

— يوزينى قبله‌دن دوندورڭ . امرينى ويردى . سعيد (فاينما تولوا فثم وجه الله) آيتنى اوقودى . حجاج :

— يره اورڭ ، ديدى . سعيد (منها خلقناكم وفيها نعيدكم) آيتنى اوقودى . حجاج :

— اورڭ بوينى ! امرينى ويردى . سعيد اللرينى قالديروب :

— يارنى ! شو ظالمه قانمى حلال ايتميورم . بوقدر مظلومى نعمت حياتدن محروم ايدن شو حريفى بندن صوكرا ياشاتما . ديه‌دعا ايده‌رك شهيد اولدى .

پك آز زمان صوكراده حجاج چيلديروب هلاك اولدى .

حسن بصرى ، سعيد بن جبيرك شهادتنى

طويونجه « يمين ايده‌رم كه بوذاتك قتلنده بوتون جهان مشترك اولسه‌لردى هپسنى جهنمه سوروكلر كوتورورردى » بويوردى .

احمد بن حنبل‌ده « بو ذات ، علمنه ناسك محتاج بولونديغى بركيمسه ايدى . پك يازيق اولدى » ديه اظهار تأثر ايتمشدى .

دارالفنون الٰهيات فاكولته‌سى تفسير و تاريخ تفسير مدرسى

برغمه‌لى جودت

....

علم خيال

(٤)

خيال ، معناى عموميسنه گوره حقيقتسز برطاقيم قاراليلردن عبارت اولديغى حالده محققين صوفيه ، بونى احوال روحيه‌دن عد ايدرلر . احوال روحيه ديمك ، روحك كندى اوزه‌رنده‌كى انعكاسندن عبارتدر . بوايسه ، حقيقتى برنوع كولگه‌لندرمك مفهومى افاده ايدر . بز معانى‌يى خيال ايله صورتلنديره‌بيليرز . حقيقى تصورك اساسى تخيلدر .

ارسطوده بو اساسى : [خيالسز برشى تصور اولونماز] متعارفه‌سى شكلنه صوقمشدر . بزده ملكهٔ خياليه اولماسه‌يدى (حقيقت حقيقتدر) دير ، طوروردق . بونكله‌ده كيمسه‌يه برشى آكلاتمامش اولوردق . (حقيقت ، حقيقتدر) ديمك ، كيمسه‌يه برشى سويله‌مه‌مك ديمكدر .

خيالك علم حالنه گله‌بيلمه‌سى ، استبصاره توقف ايدر . استبصار (حالات روحيه) ديديكمز شئون ذاتيه‌نك مراقبه‌سى‌در . آنجاق بو صورتله خيال متصل ، بر خيال منفصل اولور . بو خيال منفصل ، معانى‌يى صور جسمانيه‌ده تصوره سوق ايدر . ديمك اولويوركه صور ذهنيه‌نك اساسى بودر . بو نقطه

نظردن ، علم خیاله : (ام‌العلوم) دیمکلکمز ایجاب ایدر . اعتبارات ذهنیه کندی باشنه تحری‌ٔ حقیقت وظیفه‌سنی درعهده ایده‌مز ، شوقدرکه : علم نظر عقلی ، تصورات ذهنیه‌مزی بر طاقیم متعارفه‌لره ربط ایتدیکی حالده ، علم خیالك محیطی غایت‌واسع اولدیغندن انعکاسات روحیه‌نك متعارفه‌لره ربطی، یعنی احوال روحیه‌نك منتظم وقابل تصور برشکله افراغی کوجدر . برشیئی دویمق‌له ، دوشـونمك بر دکلدر ، دویغولر کندینه مخصـوص قانونلرله اداره اولونور . بو قانونلر ایسه چوق کره مبهم قالیر . انعکاسات ، انطباعات ذهنیه کبی هر وقت قابل نقل‌وتعلیم اولاماز . علم خیال‌جه تعلیم‌ برنده ، (تلقین) اصولی معتبردر . برشیٔ دوشوندرمك ، دویورمقدن قولای‌در .

خیالی، هرحالده‌حکمنه‌اتباع ایجاب ایدن برعلم عد ایده‌مه‌یه‌جکمز کبی ، علم عدادندن‌ده اخراج ایده‌مه‌یز. چو نکه برشیئك خیالی، اونك کولکه‌سی دیمکدر . بر جسـمدن کولکه‌سی آیریلاماز . بر شـیئك کولکه‌سی ایسه اوشـیئك نه عینی ، نه‌ده غیری‌در ، فقط اونك الك یاقین بر شـکلی‌در . بر جسمك کولکه‌سی ایله ، اونك شکلی حقنده آز چوق بر معلومات ایدینه‌بیلیرز .

صور معنویه‌یی صور جسمانیه‌ده تصوره سوق ایدن خیاله ، صوفیه پك‌زیاده اهمیت ویردیلر وبونی غیر متناهیلکله هم‌حدود بر شـعبهٔ معرفت اعتبار ایتدیلر . فقط‌معارف صوفیه بوندن عبارت‌دکلدر. بو یدی قسم معارفدن بریدر .

عجباعلم‌خیاله‌ویرمش‌اولدقلری اهمیت‌دولاییسیله صوفیهٔ حکمتی‌ده سوفسطائیه‌دن عد ایده‌بیلیرمی‌یز؟ بوکا احتمال‌ویرمك، کتب‌صوفیه‌یه أل دوقاندرمامش اولمقلغمزه توقف ایدر . بو ، عادتا بر قالدیریم فیلسوفلغی اولور . بو ، نه قدر معناسز بر خرافه ایسـه ، صـوفیه‌نك طریق عقل ونظری ابطال

فکرنده بولندقلرینی ادعاده سوفسطائیه‌یه یاقیشه‌جق برسفسطه‌در، برآز تتبعات علمیه صیقینتیلرینه‌تحمل ایدیلیرسه حقیقت آکلاشیلیر .

بزه بو فکری ویرن عواملدن بری ، بعض اوروپا مؤلف ومحررلرینك عن‌قصد وقوع بولان نشریات خصمانه‌سی‌در ، یاخود علوم اسـلامیه‌نك هنوز لایقیله تدقیق ایدیله‌مه‌مش اولماسیدر . برده بزده وقت وقت ظهور ایدن متصـوفهٔ متزندقه مارطاواللریدر . اهل کشف والهامده نادراً ظهور ایدن شطحاته دخی بر حصه چیقارمقلغمز ایجاب ایدر . شطحات صوفیه‌نك نه درجه‌یه قدر شایان اعتبار اوله‌جغندن آیریجه بحث ایدیله‌جکدر . بوراده یالـکز شوراسنی عرضه احتیاج واردرکه، عاقل و عارف اولان بر آدمك جذبه و تهیجاتی زماننده سویلدیکی شیلر، اونك عقل وکماله مقیاس اتخاذ ایدیله‌مز، چونکه‌نه‌کبی احوالك تحت تأثیرنده سویلدیکی بزجه مجهولدر ، مخیلات شعریه حقیق معنالره حمل ایدیلیرسـه ، بوتون شـعرایی ، حتی ادبایی تیمارخانه‌لره سـوق ایتمکلکمز ایجاب ایدر . بو جهتله هر شیدن اول‌مشاهداتی مخیلاتدن آییرمغه مجبورز . تهیجه ، تأمل نامی ویریله‌مز .

حقیقت اشیایی انکار ایدن ، حقیقتی تصدیق ایتمکله برابر اونی بیلمك ممکن اولمادیغنی‌ادعا ایله‌ین سوفسطائیه شعباتیله صوفیهٔ حکمت آراسـنده‌کی فرقی آکلامق ایچون شـیخ اکبری ده برآز دیکلەمك ، ایمان ایله برهان نظری مسئله‌لرینه‌عائد ایضاحاتنك خلاصة‌الخلاصه‌سنی بر آز دوشونمك مجبوریتنده‌یز .

شیخ فتوحاتنده دیبورکه :

[هر مؤمن ، موجوداتك امر الـهی ایله (کن امریله) وجوده کلش اولدیغنه قناعت ایدر، موجوداتك‌خالقی کیم ایسه موجوداتده جریان‌ایدن قانونلرك‌ده واضعی‌اودر ، اونك اراده‌سی مرادندن

تخلف ایتمز ، علمی اراده‌سندن آیریلماز ، وجودینه ارادهٔ ازلیه‌سی تعلق ایدن موجوداتدن بری ده محسوساتدر ، بواساسی بلا تدقیق وبلا تفکر قبول ایدنلره (مقلد) دیرلر، تقلیده مستنداولان ایمان، ایمان عوام‌در .

عوام مسـلمین ، علم کلامدن بر شی مطالعه ایتمزلر ، مذاهب خصومی بیلمزلر . امر تنزیهی ظاهر قرآنه‌بناء ایدرلك‌مخاصمه ومناقشه‌یه کیریشمزلر، بونلرك طریق نظره عدم‌سلوکاری ایسه ، معرفت حقه مانع دکلدر، عوام مسلمینك فطرت سلیمه‌سی دلیل عقلی مقامنه قائم اولور . بوتون شرایعك اتفاقیله : نعمت ایمان ، شایان شـکران مواهب الـهیه‌دندر. بواصحاب صفوتی ، قلبلری غشاء غفلتله محتجب اولان منافقین‌دن تفریق ایتمکلکمز ایجاب ایدر . منافقین ظاهرده مسلمان معامله‌سی کورسه‌لر بیله ، حقیقی بر مسلمان صاییلامازلر .

امر تنزیه و توحیدده شبهه‌لرینی علوم برهانیه ایله ازاله‌یه لزوم کورن اهل برهانك ایمانه دخی (ایمان علمی) تعبیر اولونور ، اصحـاب ادله‌نك ویردکاری حکملرده بعضاً خطاده وقوعه کله‌بیلیر، حاکملرده ویردکاری حکم‌ده بعضـاً دوچار خطا اولمایورلرمی ؟ . . .

مجتهدلر بیله بعض‌کره‌خطایه دوشمك احتماله معروض‌قالیرلر. جناب‌حقك ویردیکی قوتی‌قوللانمق لازمدر، خطا احتمالی‌دوشونه‌رك‌اجتهادلرندن کیری طوراماز لر .

اجتهادنده اصابت‌ایدنلر ، بری حقیقته‌اصابت، دیکری سعی و اجتهاده مباشرت دولاییسـیله ایکی اجره مظهر اولدقلری کبی ، خطا ایدنلرده یالـکز براجرت سعی واجتهاده نائل اولورلر .

استنتاج مسائل‌ده تأمین اصابت ایچون ، هر شیدن اول استناد ایدیله‌جك ادله‌نك محفوظ‌الارکان

اولماسی لازم کلیر . علوم برهانیه‌یه ویریلان‌اهمیت‌ده احتیاجدن تولد ایتمشدر .

عقل، حدذاتنده‌خطا ایتمز . شریعت‌ده‌بویله‌در. عقلك بعضاً دوچار خطا اولماسی ، فساد نظردن، یعنی قوهٔ نظریه‌نك یولیله اسـتعمال ایدیله‌مه‌مش اولماسـندن تولد ایدر . سوفسطائیه‌نك ، حواسك بیله شهادتنده شبهه‌یه دوشمه‌سی‌بوندن‌ایلری کلشدر. یالکز حسك شهادتنه عائد دلائلك تحتنه دکل ، علم الـهی‌یه عائد بدیهیاته بیله بر طاقم مفاسد ادخال ایله‌مشلردر. بوبابده‌کی خطالرینك میدانه چیقدیغنی کورونجه علمی بوسبوتون انکاره قیام ایتدیلر ، (عالمده شایان اعتماد اوله‌جق هیچ بر علم یوقدر) دیدیلر . بونلره دینیله‌بیلیرکه : عالمده هیچ بر علم یوقسه، علومك‌اصلی اولمادیغنه دائرسرد ایتدیککز اعتراضك‌ده اصلی اولمامق لازم کلیر) .]

بوسوزلری سویله‌ین برذاته وبوفکرده بولونان محققین صوفیه‌یه سوفسطائی دیمك ایچون انسـانك دەلی اولماسی ایجاب ایدر دکلی ؟ . . .

دیکر مسئله‌یه کچه‌لم : شیخ اکبر دخی داخل اولدیغی حالده مشاهیرصوفیه (عالم، برامروهمی‌در) ادعاسنده بولونویورلر . ایکیسی‌ده برقاپی‌یه چیقار، دینیله‌بیلیر دکلی ؟ . . .

(عالم معدومدور) کلامنی، وجه تصوری ایله نظر دقته آلمالی‌یزکه : مقصدلری آکلاشلسین . برشی، بوتون شرائطی ایله نظر اعتباره آلنیرکه : مبداء مباینت تعین ایتسـین . برشی هم موجود ، هم‌ده عین شرائط داخلنده معدوم اولاماز .

صوفیهٔ حکمت‌جه ، هر موجود ، حق ایله قائمدر . حق‌سز وجود اولاماز . عالمه ، حق‌سز قیامنی تأمین ایتمش بر موجود نظریله باقیلاماز . جسم سز ، کولـکه اولورمی ؟ (عالم معدومدر) دیمك‌ده ، «اونسز اولماز دیمکدر» . اهل کشـف

ووجودك مسلكی بودر . علمده بویله‌در . بناءً علیه علم ، بنفسه قائم برجوهر عد ایدیله‌مز .

لبس جدید نقاب رقیق آلتنده علی الدوام تجدد ایدن اشیاء متغیره‌نك هیئت مجموعه‌سندن عبارت اولان عالم ، وجود مطلق الٓهینك صور تجلیاتی‌در ، صور تجلیاتده (علم تجلی) بحثنده ایضاحی ایجاب ایدن مسائل صوفیه‌دندر . تصوف عجبا حسبانیلك دكل‌ده ، افلاطون فلسفه‌سی‌میدر ؟. كله‌جك مقاله‌ده دخی بوندن بحث ایده‌جكز .

داردا‌غان‌زاده

احمد نظیف

منظومهٔ شمسیه

٤

زهره

قرآن عظیم الشانده « الطارق » نامیله قدری اعلا ایدیلن زهره سیاره‌سی ، عطارددن صوكرا شمسه اك یاقین بولونان بر كره‌در . كرك زهره‌یه، كرك عطارده لسان هیئتده « سیارات سفلیه » دیرلر . زیرا هر ایكیسی دخی بزه نظراً شمسه دها یاقیندر .

زهره‌نك شمسه مسافه‌سی ١٠٨ میلیون كیلومتره‌در . ارضك مسافه‌سی ایسه ١٤٩ میلیون اولدیغندن هر ایكی سیاره آراسنده بعضاً ٤١ میلیون كیلومتره‌لك برمسافه قالیركه برمدت صوكرا قمرك هلالی كبی حاجب سیاره‌ده غایت اینجه وپارلاق وعین زمانده‌بیوك برقوس رونمون اولور. بو وضعیتدن صوكرا زهره‌نك هلالی ثبت كیده بویویه‌رك بینونت عظمایه وصولندن بر قاچ كون مقدم غایت پارلاق و مشعشع كورولمكه باشلار . سیاره‌نك بو وقتده عائد شعشعه‌سی غایت دلربادر.

عادتا اوفاق برقمر ماهیتنی آلیر . اساساً بتون كرهٔ سما ایچنده زهره قدر شانلی ولمعانلی هیچ بریلدیز یوقدر . فرنكلر بونك ایچون كندیسنه «وه‌نوس» دیرلركه اساطیر اولینه كوره كوزه‌للك معبوده‌سیدر.

مع‌مافیه چیلاق كوزلرله زهره‌نك‌ده صفحاتی كوروله‌مز . لااقل ٣٠ دفعه بویولتن بر دوربینله باقمق لازمدر . زهره‌نك كوپه كوندوز ، حتی تام اوكله وقتلری عیان بیان‌مشاهده ایدیلدیكی هیچ‌ده نادر دكلدر . نیته‌كیم ١٩٢١ سنه‌سی تموزینك ایكنجی جمعه ایرته‌سی كونی زوال وقتنده،معبودهٔ حسن سیاره‌سی، اواثنالرده تام‌هلال حالنده‌بولونان قمرایله پك كوزه‌ل برتورك سنجاغی تشكیل‌ایتدیكی كبی ١٩٢٤ سنه‌سی اغوسندده‌ده كوپه كوندوز هركس طرفندن كورولمش ایدی .

١٧١٦ ، ١٧٥٠ ، ١٧٩٧ ، ١٨٤٩ ، ١٨٥٧ ، ١٨٨٩ ، ١٨٩٧ ، ١٩٠٥ سنه‌لرنده‌ده زهره‌نك كوندوزین كورونمه‌سی مشهوردر .

زهره ، محرك سنویسنی ٢٢٤ كونده اكمال ایدركن بعضاً كونشله برابر ارضمزده برحذاده بولونور . بو وضعیتده ، یعنی زهره اورته‌مزده بولوندیغی اثناده قطراً اك بیوك اولورسه‌ده قسم مظلمنك بزم جهته تصادفندن طولایی كندیسنی رؤیت ممكن اولاماز . یالكز ١١٢ سنه‌ده بر كره و ٨ سنه صوكرا بر دفعه دها كونشك اوكندن كچركن بویوجك سیاه برنقطه كبی كورولور .

كذا آرامزده كونش بولوندیغی تقدیرده ، بو دفعه‌ده شمسك آرقه‌سنه تصادف ایتدیكندن شعاعات كثیفه ایچنده‌نظرلردن تغیب ایدر. بناءً علیه طبق عطارده اولدیغی كبی زهره دخی كندی تربیعلری جوارنده مشاهده اولنور . زهره‌نك بینونت عظماسی ٤٨ درجه‌دركه شمسك غروبندن صوكرا اوچ ساعت دها سماده كوروله‌بیلیر. یاخود

طلوعدن اول مشاهده اولونه‌بیلیر . عطارده‌ده بویله اولوب بو سببدن طولایی قدما هر ایكیسنی‌ده آیری آیری یلدیزلر ظن ایتمشلردی . یعنی زهره آقشام وقتلری كورولدیكی وقت « آقشام یلدیزی» نامنی آلدیغی كبی ینه عینی یلدیز طلوعدن اول صباحلری فوق‌الافق بولوندیغی وقت صباح‌یلدیزی ویاخود(چوبان‌یلدیزی)نامنی آلیر، هرایكیسی‌ده آیری آیری ظن ایدیلیر ایدی . عطارده‌ده عینی ظنلره معروض قالمش ایدی . زهره‌نك دیكر بر اسمی‌ده « اولكر یلدیزی »در. بعضاً‌ده « كاروان قیران » دینیلمشدر .

زهره‌نك اوچ ساعت قدر كوروله بیلمه‌سنه مقابل عطارد ایچون بومدت، اعظمی ٤٥ دقیقه‌یی كچه‌مز ..

زهره‌نك اجتماع سفلاده‌كی قطر ظاهریسی ٦٤ واجتماع علیاده ٩,٥ ثانیه اولدیغندن ، بالحساب قرص اعتباریله ٦,٥ دفعه بویویور ویا كوچولویور دیمكدر. قطر حقیقیسی ایسه ١٢٧٠٠ كیلومتره‌در كه ارضدن آنجق ٤٢ كیلومتره قدر كوچوكدر .

حركت انتقالیه و محوریه‌سنه كلنجه : بوده عطارد كیدر . یعنی حركت محوریه‌سی حركت انتقالیه‌سنه مساویدر . ساعه‌لر قانونی موجبنجه ثانیه‌ده‌تقریباً ٣٥ كیلومتره قطع ایتمك شرطیله‌بتون محركنی ٢٢٤ كون ١٧ ساعتده اكمال ایدر. بواثناده بالطبع عین جبهه‌سنی شمسه متوجه بولوندورور .

زهره‌یه‌تلسقوپله باقیلدقده؛ پك عظیم‌بولوطلرله برابر غایت وحشی وادیلر و پك یوكسك طاغلر مشاهده اولنور . دكزلر ایله قره‌لری ممكن مرتبه تفریق اولنه‌بیلیر . یاپیلان حساباته كوره ، جبال مرتفعه‌سنك یوكسكلكی، حتی ٤٠ كیلومتره‌یه بالغ اولوركه عین جسامتده بولنان ارض اوزرنده بو مقدارك ٩ كیلومتره‌یی كچه‌مه‌سنه نظراً شایان حیرت دیمكدر .

بونلردن باشقه قطبلرنده‌كی قار و بوزده كافی درجه‌ده فرق اولونور . بناءً علیه آكلاشیلیركه زهره تماماً كرهٔ ارضه بكزه‌مكده‌در. سیاره مكمل بر هوا طبقه‌سنه مالكدر . مع‌مافیه هواسنك ، بزم هوامزدن ٢,٥ دفعه‌دها كثیف و براز فضله‌مرتفع بولونماسی طولاییسیله خریطه‌لری پك اوقدر مفصل وقطعی دكلدر .

ارضك كثافتی‌واحد اعتبار ایدیلدیكنه كوره، زهره‌نككی ٠,٨١ اولور. شوحالده موادجوهریه‌سی بزم‌كیلره نظراً دها خفیفدرلر .

زهره اهالیسی :

زهره‌ده‌كی مخلوقات ؛ ادوار اولیه‌ده‌كی ارض سكاننه بكزه‌تیله بیلیر . زیرا سیاره ارضه نظراً چوق كنجدر . خاطره كله‌بیلیركه اونلر هنوزطاش دورنده‌درلر . مع‌مافیه زهره‌نك دخی طبق عطارد كبی‌دائماعین‌جهتنی‌شمسه‌توجیه‌ایتدیكی دوشونولورسه سكاننك ، نصف كرهٔ مظلمه‌سیله نصف كرهٔ منورسنك شرائط فلكیه‌سنه اویغون اوله‌رق ایكی نوع یاراتیلمش بولونماسی مأمولدر . اولكیلر كونشی ، دیكرلری‌ده یلدیزلری آنجق مسموعات ایله‌بیلیرلر . پیكی اولمادیغی ایچون نصف كرهٔ‌مظلمه اهالیسی دائمی صورتده قاراكلقده قالمشدر ظن اولنه‌بیلیرسه‌ده عطارده‌اولدیغی كبی كثیف‌ویوكسك بر هوا سایه‌سنده نه اوقدر قاراكلقده قالیرلر ، نه‌ده اوقدر صغوق حس ایدرلر . ایشته كرك عطاردك، كركسه زهره‌نك عین جهتلرینی شمسه توجیه ایتمه‌لرندن و اوكا یاقین بولونمالرندن متولد مشكلات ضیائیه‌وحروریه بوسایه‌ده‌تخفف ایتمكده‌در. بوایسه

حضرت خلاق جهانك اورا سكانى ايچون بيوك
برلطف التهيسيدر .

زهره سكانى ؛ ثوابتى ، طبق بزم كورديكمز
كبى كورورلر. حجر سماوى، قويروقلى بيلديز حادثه‌لرينه
صيقجه‌صيقجه شاهداولورلر. خط استوا طرفلرنده
اهاليسى اولماسه كركدر. زيرا هر حالده پك صيجاقدر.
زهره‌ليلر، ارضمزى همان هر وقت ايچون وبالخاصه ياقين
بولونديغى صيرالرده پك شعشعه‌لى كورورلر، پيكمزى
بلاواسطه رؤيت ايدرلر. فقط هيچ شبهه يوقدركه
نه اورانوسدن ، نه ده نپتوندن قطعياً خبرلرى
يوقدر . . .

اركان حربيه ميرالايى

عبدالرحمن

محفل ادبى :

٦ تشرين اول مناسبتيله

كوزه‌ل استانبول

بركوندى جبالكده أسوب قورقولو صرصر
آفاقكى طوتمشدى بوتون قانلى بولوطلر ،
ظلمتله انيس اولمش ايدى أوج صنايع ،
آغلاردى محاسن داغيتان فجر بدايع
آغلاردى مبانئ نيازكده‌كى تكبير
قلبمدى اوكون كريه‌كه برمعكس تأثير . . .
كوزله‌ردى قاراكلقده سينه‌ن نورلى سماكى ،
بكله‌ردى امللرله ، سعادتلى زمانى
يا ربى ! بوحسرت بزه صوكسزمى ؟ ديبوردم
جانسز قاله‌جق اويله‌مى جنتكى يوردم ؟
سنسز ياشادق قاچ سنه اى روح وطن ! بز
حسرتله كچن كونلره باقدمكه : المسز . . .
فريادمه ، فريادمكه حسسز قاليوردى
برقانلى بلا صارمش ايكن سوكيلى يوردى

بركون چكيلوب ملتمك تيغ كمالى
پارلاتدى كوزل افقكه يلديزلى هلالى
توركك اومتين عزمى شفقلرده كوروندى
فجرك‌ده ظفرلر داغيتان نوره بوروندى
اى شرقه ازلدن برى برآنلى مليكه !
ايمانلى كوكللر سكا پك شانلى اريكه
ظلمتلى اجل قالمادى افقكده نه موطلو !
اولسون بوسعادتلى زمانم سكا قوطلو ،
چهره‌ك ابدى نازلى هلالله كورونسون ،
حرمت سكا اى سوكيلى معشوقه‌سى توركك ! . .

خواجه زاده

م . معمر

اديب عارف محيى الدين رائف بكك ٦٥ عددلى
محفلده مندرج غزلنى تشطير :

[كلده‌كى شعلهٔ رنك نكه آرامى نه‌يم]
ملده‌كى نشوهٔ بى غش و مصفامى نه‌يم
نغمهٔ عشق فزاى دل پر وجدمله
[دم بلبلده نهان شوق طربزامى نه‌يم]
[بر حبابم اولاماز بونجه رسوم اكوان]
اسمى عمان حقيقتمى، او دريامى نه‌يم
هستئ صورتى بن نقطه‌دن اصغر كوريرم
[بر محيط عظمت پرورمعنامى نه‌يم]
[برق اوران جشم دلنده بنم ارباب دلك]
لمعهٔ فيض بقا، نورتجلامى نه‌يم
مست اولور نظرهٔ عشقمله مقيان فلك
[پرتو مهره كولن نشئهٔ صهبامى نه‌يم]
[ويريرم تابش فيضمله سمواته صفا]
پرتو شمس ضيا كستر ملامى نه‌يم
بيلمه‌دى قدر كران قيمتنى اهل عقول
[جوهر عشق دل عاشق شيدامى نه‌يم]

[من باقان بنده كورور كنديني محيى بيله‌م]
كنديني كوستره‌جك آدم اسهامى نه‌يم
نقش اصلى كوربنور اولسه‌ده معروض كدر
[بو صور خانه‌ده مرآت مجلامى نه‌يم]
٢٣ ايلول ٣٤١ : اسكدار

احمد رمزى

غزل

دوغارده مهر جمالك سنك خيالمده
فضاده نور آرامام بن، بوتون ليالمده
مكونات اويويوركن ، تخيلكله سنك
صباحى قارشيلارم طاتلى حسب‌حالمده
آ بى‌وفا ! نه‌قادارده وفالى يادك وار
بيراقايور بنى تنها شب ملالمده

اودر انيس روانم ، اودر نديم دلم
اونكله دردله‌شيرم آن ابتهالمده
سن اى وفادن اولان بى‌نصيب ! خلقتده
ظفرمى حس ايديورسك آجيقلى حالمده
جريح فرقت ايكن دل ، سهام هجره ينه
نشانه بولما ديلرسك شكسته بالمده
وفالى يادكه جاندن هزار شكران‌كه
بيراقايور بنى تنها شب ملالمده

طاهر

حضور خلقتده

و

توقادى زاده شكيب

ابداعكار استادم توقادى زاده شكيب بك افندى
« حضور خلقتده » كى مناجاتيله مكوناتك فانى
حياتنه ابدى برمرثيه يازدى. بواثريله شاعراعظمك
مقبرينى تنظير ايتدى ، فقط « حضور خلقتده »
ينه بى نظير اولدى . چونكه مقبر، برقلبك تأثرى
ايسه «حضور خالقده» بشريتك مجسم برفريادبدر.

شعريت؛ مقبرك معناسنده ، حضور خلقتده‌نك
لفظنده ومآلنده‌در .

مقبرك مقدمه‌سى، فانى بروجوده سرمدى بر
كتابهٔ سنك مزار ايسه حضور خلقتده‌نك ديباجه‌سى،
حقه يوكسلن ازلى انينلرك لوح محفوظيدر .

شكيب ؛ شاعر اعظمه خطابا يازديغى شعرك
صوكنده :

«ناچيز اثرم شاعراعظمك حضورنده بركتاب دكل،
بر قلبدر ، او قلبى ديكله‌ينلر هر ضربه‌سنده شوموقر ،
مقدس اسمك تكررينى دوياجقلر : حامد . . »

ديبور ، ثبوت ؛ (حضور خلقتده) بر قلبدر، حتى
بر روحدر ، بى‌زوال مقبرك لايموت روحيدر .

شكيبك متأثر قلبى حضور خلقتده‌ده آغلامش.
اونى بدبين ، عصيانكار ظن ايدنلر اثرك روحنى
بولمايانلردر . او ؛ حضور خالقده دكل ، حضور
خلقتده فرياد ايتمش ، او عصيانكار دكلدر . .
حضور خلقتده‌كى مناجاتى توكل ، خشوع ايچنده
حضور حقه كوندرمشدر. بدبين دكلدر .. حساس
روحنك آيينه‌سنده نتيجهٔ حياتى كوره‌ن برحقبيندر.

اوهر زمان يأسلر ، خزانلر ياراتير . .
حزنلى آقشاملرك ملول افقلرنده‌كى كولكه‌لرى
سيلن بيلديزلرك موقت نشوه‌لرى اونى متسلى ايتمز.
بهارك يشيل آغوشنده‌كى بديعى كوزه‌للكلر
اونك ايچين برر خزان لوحه‌سيدر .

اونك ابديتدن الهام آلان يوكسك روحى
سعادتلرى بيله دائمى بر يأس ايچنده كورور . .
بلكه اوسعادتلر دائمى كولكه‌لره بورونن بيلديزلرك
فانى نشوه‌لرى قادار موقتدر. «نشيدهٔ وجدان»نده
«رشحات» نده ، «درويش سوزلرى» نده بولديغكز

سونجی ظن ایدیلن شعرلر تدقیق اولونورسه مبهم المپیغنلریله اورتولمش کورونور ، بکا اونلرده سعادت یوللرنده‌کی اوچورومل‌ری کوستریر .

اودیبور که :

اویله بر شاعرمکه بن الهام
کیزلیدر انکسار بالمده

أملی قلبنك کنج برکوزه‌لدن دویدیغی حسلر ، ورملی برقیزك هاله‌ٔ حسنی قارشیسنده آلدیغی الهاملر‌له برابردر ، اونك قلمی نتیجهٔ حیاتی کورن برفیلسوفدر .

اوهر زمان :

نصیب عقل واذعانم تأثر ، یأس نامحدود
دکلش برنفس شادی بو عمر تلخ ایچون موعود
اکر اولمه‌یدی خالی چشم جانم تاب رؤیتدن
تأثرلرله دیردم : باب احسان خدا مسدود

ناله‌لریله حیاتك قیمتسز تأثرلرینه بلیغ وابدی اولمغه لایق برلسان ویرر ، صوکراده :

روان درد ناکمدن قوپان هر صیحهٔ تکبیر
حضور حقده بر فریاد آتشبار در محدود
نه دندر آه ای تقدیر باری ! پیش قهرکده
شکایت بی اثر ، فریاد بی معنی ، دعا بی سود

مناجاتیله خیال بشرك فوقنده‌کی ازلیتسرالره ، حضور خلقته یوکسلیر .

بویوك استادم ! — عجز ایچنده قیورانان قلمم سزه خطاب ایده‌جك بوندن دها صمیمی بر کلمه بولامایور ـ فضیلت انجیلریله دولو اولان ماغکزك ابداع بلندینی آکلامق ایچون جهان شعریکزك بدیعی سماسنده‌کی معظم ییلدیزلری کورمکه یلته‌نن شو سیاه سطرلردن طولانی عفویکزی دیله‌رم .

بوکوچوك شاکردیکزك حیرتلرینی ، تکریملرینی حضور فیضکزه ابلاغ ایده‌جك اولان پریشانمال جمله‌لرله چوق یوکسك شخصیت ادبیه‌کزی تصویر ایده‌مدم وایده‌مه‌یه‌جکم .

چونکه سزك بقاپیا اولان هر اثریکز بنم عاجز ادراکمدن متعالیدر .

. . .

آقشامك کولکه‌لرندن اوزانان حسلرله
یکی بر شعر حزین بسته‌لیورکن الهام
ابتسامنده املر یاراتان بر شعله
ایدیبور اینجه تحسسلره تودیع غرام

❦

رشحاتیله آچارکن او کوزل لیلاقلر
کیزله‌نن حسنه پك یاسلی چیچکلر بورونور ،
عشق صولمش کلك آغوش خزانده آرار ..
اوزمان عکس سماسنده تأثر کورونور

❦

رقت آور « نوحات » ، نده بولورسك عشق
شعری ، سودایی ، اثیری متبسم حسی ،
اوچیچکلر ، او سمالر ، او مقدس حقی
آرایان نی قادار احزانه انیس اینجه سی

❦

اونی بن روح سرودنده‌کی یاشدن طانیرم ،
باقك ! ایتمکده بهارنده خزانلر فریاد
اوقویورکن اونك اشعارینی هر دم صانیرم :
« یاس اولور خامهٔ حقکوی تزیهنده مداد »

❦

ایدیلیرمی اونك الهام معالیسی اوپاك ،
اوبویوك ناصیهٔ شعر برینی تصویر :
« حزنی اذواق بلندیله اوایتمش ادراك
حزنی ادراك بلندیله اوایتمش تفسیر »

خواجه زاده

م . معمر

« الهام سسی »

اولدقجه صیجاق برکوز آقشامیدی ... ساحله اینمشدم . خیرچین دڭیزلرك اکثریا قهار ضربه‌لرینه معروض اولان یالچین بر قایانك اوزه‌رنده دوغان قمرك دڭیزده‌کی تیتره‌ك عکسلرینی سیر ایدییوردم .

دورمقسزین ، یکدیکرینی برترانهٔ آهنکدار ایله تعقیب ایدن ، بعضاً ده ساحلی انصافسزجه دوکن عصبی دالغالرحالنه کیرن بوکوچوك موجه‌لرك لطیف ترنملرینی دیکله‌یوردم .

طبیعتك کیجه‌یه مخصوص اولان بوکوزه‌للکلرینی طویا طویا تماشا قارشیسنده فکرم اویوشمشدی . بلکه بنلکمدن کچمشدم ... مهتابك بوآقشامکی یاری صولغون لوحه‌سیده هرکوزه‌ل شی کبی قلبمده ده‌رین ایزلر براقیوردی ... کائناتك بولاهوتی دورغونلغندن و دڭیزك آرا صیرا بو دورغونلغی اخلال ایدن فشافشندن عادتا مست استغراق اولمش ، قالمشدم .

کونشك بزی ترکندن متحصل ضیاسزلغی یاری ثولکون لمعه‌لریله بردرجه‌یه قادار تلافی ایتمك ایسته‌ین ییلدیزلره باقدقجه اونلرك صانعنی معنوی برنظر تجسسله آراشدیرییوردم . لکن بوکا نه طبیعت ، نه دڭیز ، نه ده او ییلدیزلر جواب ویرمه‌یوردی ، بلکه ویره‌مه‌یوردی .. بو اثناده وجودم ناکهانی ومجهول بر رعشه ایله صارصیلدی .. منشأنی تعیین ایده‌مه‌دیکم هاتفی برسس ، بکا : « معبود واحدکی تخطر ایت ! ... » دییوردی .. بوسسه درحال آشنا چیقدم .. قلبمدن قوپوب کلن بو الهام سسنه بلا تردد انقیاد ایتدم .

دارالشفقه طلبه‌سندن ۲٤۲

حسین صبحی

محفل تاریخی :

(لیبیا) چولنده بویوك برسیاحت

مصر حکومتنك واشینغتون سفارتی سابق برنجی کاتبی (حسنی) بك ، کچن سنه (لیبیا) چولنده مهم بر سیاحت یاپمشدر . آمریقا جغرافیا جمعیتنك مجموعه‌سی بونی : « جغرافیا عالمنك قید ایتدیکی نادر موفقیتلردن بری » تلقی ایدییور . فی الحقیقه سیاحك سفرنامه‌سی تدقیق اولونورسه بوسوزی تصدیق ایتمه‌مك الدن کلمز .

حسنی بك ؛ طرابلس غرب ایله مصر حدودی آراسنده‌کی (سللوم) لیمانندن جنوبه دوغرو حرکتله (۳۵۲۰) کیلومتره‌لك چولی وشیمدی‌یه‌قدر کشف اولونمامش واسع اراضی‌یی قطع ایدییور . سوق الجیش نقطهٔ نظرندن مهم اولان ایکی واحه‌یی ده بولدقدن صوکرا سودانده (العبید) شهرینه واصل اولویور .

بوشایان حیرت سفر ، مصر قرالنك تحت حمایه‌سنده اجرا ایدیلمشدر . مصرلی سیاح دییورکه :

« مدنی انسانلرك مجهولی اولان اراضینك موجودیتی ، سرکذشت پیشنده قوشمق ایسته‌ین بر سیاحك غیرتی تزییده کافیدر . فقط لیبیا چولنی شمالدن جنوبه قطع ایتمکه تشبث ایلرکن بوخصوصده هرکسه تقدم ایتمك فکرندن باشقه مصرك غربی حدودینی تعیین ایتمه‌یی و ۱۹۲۱ سنه‌سنده (کوفرا) واحه‌سنه قدر یاپدیغم سیاحتی تماملامایی دوشونویوردم . »

سیاح ، (سللوم) دن اوفاق بر کاروان ایله (سیوه) واحه‌سنه واصل اولمق اوزره‌یه‌له چیقیور . بونك ایچون (سنوسی) لرك اراضیسی داخلندن کچمك ایجاب ایدییور . مؤلف ، سنوسی طریقتی حقنده بالمناسبه بعض معلوماتده ویرییور :

« تقریباً یوز سنه اول جزائرلی (السید محمد بن علی السنوسی) حجه کیدرکن ، طرابلس غرب و جوارینك ، کندی غیرت دینیه‌سی ایچون بر فعالیت ساحه‌سی تشکیل ایده‌جکنی آکلایور ، بر قاچ سنه صوکراده لیبیا چولنك مبدأنده کائن (جغبوب) شهرنده بر مدرسه تأسیس ایدییورکه شهرتی آز زمانده هرطرفی قاپلایور ...

نشر ایتدیکی دین ؛ اسلامك اك ابتدائی وصاف

شـكلیدر : اذواق دنیویه‌دن واز كچمك ، توتون وقهوه ایچمه‌مك كبی وصایاسی واردر. حسنی‌بكك آكلاندیغنه كوره بش ، اون سنه اول توتون‌ایچن برسنوسی شدتله جزالاندیریلیر، حتی دوام ایتدیكی تقدیرده الی كسیلیرمش !.

سنوسیلر ، اجنبیلری مملكتلرینه قبول‌ایتمزلر. مصرلی سیاح بوكا دائر یاقكز نه‌دییور :

«بوعدم قبولك غیرت دینیه‌دن دكل، وطنپرور-لكدن ایلری كلدیكنی كشف ایتمه‌م ، بنی صـوك درجه علاقه‌دار ایتدی. قبیله‌لرك بوبابده‌كی دوشو-نجه‌لری غایت‌بسیطدر: یابانجی‌ایسته‌میورلر.چونكه یابانجینك معناسی: تحكم ، تحكم‌ایسه ویركی ورسوم ویرمك دیمكدركه بونلری‌اعطایه هیچده‌خواهشكار دكلدرلر. بناءً علیه‌تحصیلدارك الندن قورتولمق‌ایچون الك ایی واسطه اراضی‌یی یابانجیلره قاپالی طوتمقدر.

دیكرطرفدن، منطقه‌لرینه داخل‌اولمق ایسته‌ین اجنبیلر ؛ آوروپالی سیاحلر ، یعنی خرستیانلردر . اویله ایسه اونلرك هپسی قوغولمالیدر .».

حسنی‌بك، مسلمان اولدیغندن سنوسیلرنزدینه كیده‌بیلدی. لكن‌فضله قالماسی تجویز اولونمادی ...

طقوز كونلك یولدن صوكرا ؛ مصرلی سیاح (سیوه) واحه‌سنه واصل اولویور . بوراسی لیبیا چولنك الك اسـكی و مشهور واحه‌لرندن بریدركه قرون وسطاده (آمون) معبدینی حاوی ایدی . (اسكندر كبیر) ده اونی زیارت ایتمشدی .

(سیوه)‌ك منبعلری چوق اولدیغندن خرماسی وزیتون‌یاغی بوتون شرقده شهرت بولمشدر. بوراده غریب برعادت وارمش : فقیری، زنكینی، هركس خرمامحصولنی بریره‌ییغارمش، اورادن‌كچن‌جیبلرینه والبسه‌سی آلتنه صاقلامامق شرطیله - ایسته‌دیكی قدر اوندن یمك حقنی حائز ایمش ! .

حسنی بك (سیوه)ی ترك ایتدكدن صوكرا ، آوروپالی البسه‌سنی‌چیقاروب بدوی‌قیافتنه كیرییور. (جعبوب) یولی اوزه‌رنده تصادف ایتدیكی سید ادریس‌السنوسی‌نك-كه سنوسیلرك‌رئیسیدر- دلالتی وكندیسـندن آلدیغی توصیه‌نامه‌لر ایله جنوبده‌كی قبیله‌لر آراسندن كچمكه موفق اولویور .

سنوسیلرك تحصیل و تربیه مركزی اولان وطریقت مؤسسنك تربه‌سی ایله بش، آلتی یوز طلبه‌یی استیعاب ایده‌جك مدرسه‌یی حاوی بولونان (جعبوب)ده مصرلی سیاح بش‌هفته قالمق‌مجبوریتنی حس ایدییور . قبیله رئیسلریله اوزون مذاكره‌دن صوكرا بر ایكی دوه صاتون آلییور و (جلوع) واحه‌سنه دوغرو ایلریله‌یور . یولده تحجر ایتمش بر اورمانه تصادف ایدییور :

« تحجر ایتمش آغاجلرك بویوك پارچه‌لرینی ، پك اسكی دورلردن بری چول ساكنلری یول اشارتی دییه قوللانیرلر و تعقیب ایتدكلری‌طریقك اوزه‌رینه ، اونلری دیرك مقامنده‌وضع‌ایدرلردی.

الك خفیف روزكار بو واسع قوم اووالرنده‌كی یوللری غیب ایتدیردیكنی سـویله‌مك زائددر . بركاروان؛ یولی‌اوزه‌رنده برقاچ‌پارچه طاشه تصادف ایدرسه اونلری بربری اوستنه قویوب بر ییغین یاپاركه اورادن بر كیمسه كچمش اولدیغنی كوستره-جكدر . منظره‌سی هرنه‌قدر قورقونج اولسه بیله بر دوه‌نك، حتی بدبخت بریولجینك اسكلتی‌سوینجله قارشیلانیر؛ زیرا عین‌استقامتده بر كاروانك یورو-دیكنه اشارتدر . . » مصرلی سـیاحك جسارت وصوغوق قانلیلغنه، آتیده‌كی سطرلری اوقوركن، حیرت ایتمه‌مك ممكن دكلدر :

« زیرا سكز كون دوام ایدن‌برقوم فورطنه‌سنی سیاحتنك شایان دقت برحادثه‌سی دییه‌قید ایدییور:

« چولك معتاد سكونی اثناسـنده ، هردقیقه سرعتی تزاید ایدن برروزكار اسمكه باشلاروتدریجاً قارشیكزده‌كی منظره ، لایعد بخار باجه‌سنی حاوی براووا شكلنی آلیر . یردن قالقانك اینجه قومدر، فقط روزكارك سرعتی آرتدقجه دها بیوك و آغیر قوم دانه‌لری یوكسه‌لیر ، باشـكزه كلدیكی وقت وضعیت مشكللشدیكی كبی جسارتكزده قیریلیر . روزكاره قارشی یوروین سیاح ایچون تهلكه هرآن ملحوظدر : استقامتی شاشیرمق تهدیدی آلتنده آنجق آغیر آغیر ایلریله‌یه‌بیلیر. لكن روزكار یان طرفدن اسرسـه مشـكلات آزالیر . زیرا بدوی البسه‌سنك قوقولاتاسی قوم دانه‌لرینه‌قارشی یوزی، كوزی‌محافظه‌ایدر .

بوهفته‌نك بر كوننده روزكاره قارشی حركت ایتمه‌مز لازم كلدی .. اوزمان برقوم فورطنه‌سنك بر كاروانی ناصیل محو ایتدیكنی آكلادم : غایت آغیر یورویه‌بیلیوردق . فقط توقف ایده‌نك وای حالنه ! دورمق ، دیری دیری قوم قاصیرغه‌لری آلتنه كوملك دیمكدی. بونی دوه‌لرده پك ایی بیلدكلری ایچون دائمی قوم بومباردمانك جهنمی اشكنجه‌سنه رغماً یورورلر. حال‌بوكه یاغمور یاغمایه باشلاینجه درحال چوكرلر ..

بعض كره‌ده، ساعتلرجه آفات سماویه‌یه‌قارشی مجادله ایتدكدن صوكرا بردن بره ، غروب شمسه یاقین برآنده صانكه‌سحرلی برآل روزكاری‌توقیف ایدردی. برساعت قدرمتمادیاً اینجه‌برقوم، یازسیسی كبی یاغار... برازصوكرا طلوع ایدن قمرك سحركار ضیاسی آلتنده چول، سحار بر شكل آلیردی . عجبا حقیقةً بر قوم فورطنه‌سی اسمشمی ایدی ؟ حافظه‌لردن خاطره‌سی‌بیله سیلنمشدی. كیم‌دیردی‌كه شاعرك تصویر ایده‌بیله‌جكی برسكون مطلق حسنی ویرن بو ایصسز و خالی‌یر، بوقدر غدارانه حركت ایتمشدی .. »

لیبیا چولنك باشلیجه واحه‌لرندن بری اولان (جلوع)»، واریلنجه‌استحضارات اكمال اولونویور. بوراسی كرك جغرافیا نقطهٔ‌نظرندن ، كرك خرما-لقلرندن دولایی چوق مهمدر. دها طوغروسی بر ترانسیت مركزیدر. جواردن كلن وفیل دیشی‌ایله دوه قوشی تویی، یوكلی اولان كاروانلر بنغازی ومصره سوق ایدیلیر . تجارت (مجابره) قبیله‌سنك تحت انحصارنده ایمش، حتی قبیله افرادندن‌هربری باباسنك ، طبقی میدان حربده اولن بر محارب كبی دوه‌اوزه‌رنده‌اولدیكندن‌دولایی افتخارایدرمش..

حسنی بكك كاروانی ۱۵ كیشی ، ۳۷ دوه ، (براقه)نامنده‌كی آتی و(بیبو) اسمنده‌كی كوپكندن عبارتدی . تجهیزات اوله‌رق، ٤چادیر، درت‌فوطو-غراف ، برسینه‌ماطوغراف (پریز دو وو)ما كنه‌سی ایله قرونومترولر و تئودولیت موجوددی. چكیلن رسـملر ، بالطبع صوسزلق یوزندن احضـار ایدیله‌میوردی .

چولده، صویك ندرتی‌حقنده سیاحك‌ویردیكی معلومات شایان دقتدر :

« (سللوم)دن(العید)»، یعنی‌سیاحتك‌بدایتندن نهایتنه قدر تك بربارداق براق صو ایله حرارتمزی تسكین‌ایده‌مه‌دك . داخلی‌قطرانلی‌وقویون دریسندن معمول طولوملرده طاشیدیغمز صولر قطرانی مص ایدر ؛ اكر طولوم برازاسكی ایسه دریسنك قیللری وسائر مواد اجنبیه صویك ایچریسنه دولاردی . چول سیاحلرینك صرف ایتدیكی صویك مقداری حقنده شیمدی‌یه قدر چوق یاكلش معلومات ویرلمشدر .

قیشین ، صباح آقشام علی‌العاده بر بارداق صو ایله اكتفا ایدییوردق . كونشده یورودیكمز زمان‌براوچنجی بارداغه احتیاج حاصل اولویوردی. فقط‌شوعلاوه «نسوی برضعفیت» تلقی‌اولونویوردی. صیجاق‌موسم عودت ایدنجه صویمزدن اقتصاد

مقصدیله کوندوز استراحت ایدوب کیجه یورویوردق. یالکز بار کیرمك، بر طولومك اوچده برینه احتیاجی واردی ».

چول سیاحلرینك غداسی پرنج، اون وخرمادن عبارتدر. بوکا بدویلرك قویون سودندن یاپدقلری وعلی الاکثر آجی، أریمش بر حالده اولان تره یاغی ده علاوه ایتمك لازمدر.

بدویلرجه مقبول مشروباتدن بریسی ده چایدر: یاریم لیتره صویك ایچریسنه بر آووج شکرله بر آووج چای آتیلدقدن صوکرا قایناتدیلر. هم آجی، هم طاتلی اولان بو چای اوفاق فنجانلرده ایچیلیرکه ایکی دانه‌سی اك یورغون کیمسه‌یی جانلاندیریرمش. یمك اولارق پرنج خاشلانوب یه‌نیر. طاتسز وهضمی مشکل اولان اکمك، دها طوغروسی پکسمت کیجه یورویشلری ایچوندر. بیسکویت، چوره‌ك وسائر چره‌زلر چول سیاحتلرنده صرف ایدیلمز.

«بویله یه‌جکی حاوی اولان بتون بر کاروان بر بدوینك اشتهاسنی تسکینه کافی کلمز. امینم که معیتمده‌کی آدملردن هر بری ایکی اوچ کونلك سیاحت ظرفنده بر متر و مکعب بیسکویتك حقندن کله‌بیلیرلردی. بدویلر کفاف نفس ایده‌رك اوزون سیاحتلره قاتلانه‌بیلیرلر. فقط کندیلرینه ارزاق مبذولاً ویریله‌جك اولورسه استهلاك قدرتلری شایان حیرت بر حال آلیر. دیکر طرفدن بر کاروانك رئیسی، شخصی ایچون یه‌جك کوتوردیکی تقدیرده معیتنك معنویاتنه کووه‌نمه‌مه‌لیدر. زیرا چولده ـ غدا خصوصنده ـ قومونیستلك جاریدر. افندی ایله اوشاق عین معامله‌یه معروضدر. هر کس کندیسنده موجود اولان شیئی آرقداشلری ایله تقسیم ایده‌جکدر.

بر واحه‌یه کلیندیکی زمان رئیس، آدملرینك هیچ بر اعتراضنه معروض قالمقسزین، قبیله شیخنك ویره‌جکی ضیافتی قبول ایله‌یه‌بیلیر. فقط تکرار یولده مساوات تامه عودت ایدر: موقع اجتماعی نظر دقته آلنماز: یه‌جك ایله ایش متساویاً آیریلیر.».

§

حسنی بك کچدیکی اراضینك طوپوغرافی وضعیتنی تدقیق ایتمك ایسته‌مش. فقط بو، بدویلرك خوشنه کیتمه‌مشدی. زیرا ایشیتدکلرینه نظراً آوروپا اردولری بر محلی فتح ایتمك ایسته‌دیکی زمان اولا اراضی‌یی مساحه ایدن بر طاقیم کیمسه‌لر کوندریرمش. بالخاصه تئودولیتدن چوق شبهه ایتمشلر. بو سببدندر که مصرلی سیاح آنجق بو آلتی غروب شمسده ممکن مرتبه قامپلردن اوزاقده استعمال ایدردی. شبهه‌یی دعوت ایتمه‌مك ایچون (تئودولیت)ی کندی کندینه رسم آلان بر نوع فوطوغراف ماکنه‌سی دییه کوسترمشدی. (مابعدی وار)

سعدی

اسکی تورك یوردلرندن

بولغار ایلی

بخارالی اولوب ٥٣٤ تاریخنده وفات ایدن (ابو معین ناصر خسرو علوی) نك:

همه جور من از بلغاریانست — که مادام همی باید کشیدن
کنه بلغاریان را نیز هم نیست — بگویم گر تو بتوانی شنیدن
خدایا این بلا وفتنه از تست — ولیکن کس نمی یارد چخیدن
همی آرند ترکانرا ز بلغار — ز بهر پردهٔ مردم دریدن
لب و دندان آن خوبان چون ماه — بدین خوبی نبایست آفریدن
که از عشق لب و دندان ایشان — بدندان لب همی باید گزیدن[1]

[1] « بوتون چکدکلرم بولغارلیلرك النددر، عمرم اولدقجه‌ده چکه‌جکم. سن‌ده ایشیتمك و آکلامق قابلیتی وارسه سویله‌یم‌که بونده بولغارلیلرك‌ده قباحتی یوقدر. الٰهی! بو بلا وفتنه، هپ سندندر. فقط کیمسه برشی دیمه‌یه مقتدر اولامیور. انسانلرك صبر وقراری پرده‌سنی ییرتمق ایچین تورکاری، بولغار ایلندن کتیرییورلر. او، آی یوزلو کوزه‌للرك دوداقلریله دیشلرینی بو قدر جاذبه‌لی یاراتمق ایجاب ایتمزدی!.. چونکه: اونلرك لب و دندانی عشقیله انسان، دوداقلرینی ایصیرمایه مجبور اولویور ».

مآلنده بولونان بو قطعه‌یی، (مستفاد الاخبار) مؤلفی مرجانی افندی، ذهولاً (حکیم سنائی) یه عطف ایدیبور و « حکیم سنای اشبو شعرنده انلارنی ترك دیو تعبیر ایتادر » دییور. حالبوکه ملا جامی‌نك (بهارستان) نده (ناصر خسرو) لك سوزی اولدیغی مصرحدر.

[2] بر کون، بولغار شهرینه واراجق اولورسه‌ك بزدن او دلداره سلام سویله.

[3] تلفیق الاخباره دائر محفلك ٦٣ نومرولو نسخه‌سنده معلومات ویریلمشدر.

(مستفاد الاخبار فی احوال قزان وبلغار) اثرینه کلینجه (شهاب الدین بن بهاء الدین المرجانی) افندی طرفندن تاتارجه یازیلمش وجلد اولی ١٢٥٣ سنهٔ هجریه‌سنده قزانده باصیلمشدر. تلفیق اخبار مؤلفنك‌ده استفاده ایلمش اولدیغی بو اثرك مطبوع قسمی ٢٥٠ صحیفه‌یی متجاوزدر. مندرجاتنك اهمیتی اعتباریله بونك‌ده لسانمزه نقلی شایان تمنیدر.

قطعه‌سیله قائلنی بیله‌مه‌دیکم:

اکر روزی رسی بر شهر بلغار — سلام ما رسان از بهر آن یار[2]

کبی سوزلره ایران آثار ادبیه‌سنده تصادف ایدیلیر. کوزه‌للری، ناصر خسرو کبی ـ عجمجه سویله‌ین ـ بر تورك شاعرینی بو قدر جوشدوران اسکی بولغار ایلنه دائر براز معلومات ایدینمك، ایدینه‌بیلدکلرمی ده قارئلرمه بیلدیرمك ایسته‌دم، مراد الرمزی وشهاب المرجانی افندیلرك (تلفیق الاخبار) و (مستفاد الاخبار) [3] اسملی بری عربجه، دیکری تاتارجه ایکی اثرینی تتبع وتلخیص ایله‌یه‌رك شو سطرلری قارالادم. نواقصنی اکماله همت بویوراجقلر، شبهه‌سز تورکلکه خدمت ایتمش اولورلر.

بولغار

بولغار کلمه‌سی: بر قومك اسمی اولدیغی کبی بر شهرك، حتی بر قطعه‌نك‌ده عنوان مخصوصیدر. بونك ایچون اورا احوالندن بحث ایتمك ایسته‌ینلرك بعضیلری، بولغار لفظیله شهر مخصوصی، بعضیلری قطعهٔ مخصوصه‌یی، بعضیلری‌ده قوم مخصوصی قصد[illegible] ایدرلر.

بو کلمه؛ بلغار، برغار، برغر، بلار، بلکان[illegible] بلکار شکللرنده مضبوط اولمقله برابر طوغروسی[illegible] برنجیسی، یعنی (بولغار) لفظی وتلفظیدر.

بولغار قطعه‌سی

بولغار قطعه‌سی واراضیسی: قافقاس طاغلرینك[illegible] آرقاسندن باشلار، شماله طوغرو اوزانیر. [موضوع[illegible] بحث اولان قطعه، شیمدی طونا جوارنده‌کی[illegible] بولغارستاندن باشقه‌در. واقعا اصل اعتباریله ایکیسی[illegible] بردر، فقط بوراده مقصود اولان اودکلدر]. أوت[illegible] بولغار اراضیسی، اکثر اوقات واحواله نظراً:

شرقاً: اورال طاغلری ونهری،
غرباً: نیژنه‌ی ونووغورود نهرلری،
جنوباً: سراطا، پنزا وطامبوف ولایتلری،
شمالاً: اراضیٔ معموره‌نك صوکی، یعنی بحر[illegible] منجمد شمالی،

ایله محدود ایدی. چونکه: بوراسی معمور[illegible] اولدیغی وقت کلوب کیدن سیاحلر «بولغار اراضیسنك[illegible] اوته‌سنده اراضیٔ مظلمه‌دن باشقه برشی یوقدر» [illegible] دیمشلر، اراضیٔ مظلمه ایله‌ده ساموئید و آرقانژه‌ل[illegible] طرفلرینی قصد ایتمشلردی. زیرا: اورالرده یاغمورل[illegible] وقارك چوقلغی، اورمانلرك کوك یوزینی اورته‌جك[illegible] درجه‌ده صیقلغی وبوللغی، علی الخصوص بعض مواسمده[illegible] کیجه‌لرك اوزونلغی طولاییسیله کونش نادراً کورولور[illegible]

مراد رمزی افندی، بولغار ایلی حدودینی[illegible] بو صورتله تعریف ایتدکدن صوکرا دییورکه:

«مع مافیه شو تحدیدم؛ تحقیقی دکل، تقریبیدر[illegible] بولغار اراضیسی بعضاً ذکر ایدیلن حوالی‌یی قوجاقلا[illegible] یاجق، بالقان طاغلرینی آشاجق وبیزانسه یاقلاشاجق[illegible] قدر کنیشله‌مش، بعضاً‌ده تقلبات وتطورات الجاسیل[illegible]

دارالمش واحياناً باشقه اسملر آلمش اولوب نهايت اضمحلاله اوغرامشدی . بيان ايتديكم شرق حدودينك حقيقته ياقين اولماسنی اومارم . چونكه شرقده‌كی (باشقرد) قومی ـ سياحلردن چوغنك روايتنه‌كوره ـ بولغار حكومتنك اداره‌سنده‌ايدی.

غرب حدودی‌ده بويله‌در صانيرم . روس مورخی (كارامزين) ك سوزلری مطالعه‌می تأييد ايدييور .

شمال حدودينه كلنجه اونك‌ده حقيقتدن پك اوزاق اولماديغنی ظن ايده‌رم. بنجه اصل مشكوك وتقريبی بولونان جنوب حدوديدر » .

مرجانی افندی‌ده ديبوركه :

« بلغار اهالی‌سی‌نك سلطنتی قديم زمانلرده جنوباً باب‌الابواب ، يعنی دربند و تفليس وشروان وقفقاز تاو (طاغ) لری وبحر خزر بوينه وداغستان اطرافنه ، حتی بلاد ارمينيه قدر ممتد اولور ايدی وغرباً نقره نهرندن و دون و صمار و صور و اوفا نهرلرينك باشلارندن وشرقاً اورال تاولری وخوارزم وصغناق وشاشه وشمالاً روسيه حدودندن ايردی».

بولغار شهری

«قديم زمانده وحاضرغی وقتمزده بوبلده‌كا[يه] شهر لفظی ، بلا ترك كانه جزء مثابه‌سنده استعمال ايله شهربلغار ديو ذكر قيلمق .. مرجانی‌افندی».

بو شهر ، بنا اعتباريله بلاد قديمه‌دن ايدی . معموريتی، مدنيتی، معارفی وتجارتی ايله‌پك اسكيدن بری شهرت آلمشدی. اوروپاده‌كی مسلمان بلادينك اندلسدن صوكرا اك‌قديمی ايدی. فقط ومع‌الاسف بوكون خرابه حالنده‌در. سورينك مندرس بقاياسيله بعضی جامعلرينك ويران مناره‌لرندن باشقه آثار عمرانی قالمامشدر . مابعدی‌وار

طاهر

يكی كتابلر :

يسن شريف ترجمه‌سی

كلمه‌سی كلمه‌سنه ترجمه‌لی اولمق اوزره طبع ايديلمشدر .

مركز توزيعی باب عالی جاده‌سنده سهولت كتبخانه‌سيدر .

محفل مجموعه‌سی اداره‌خانه‌سنده بولونان كتابلر	پوسته اجرتيله فياتی: غروش
مناجات حضرت مولانا	٢،٥
حسن وعشق	٢٠
هند ماصاللری	٣٠

رجا :

٥٧ دن ابتداءً سنه‌لك ، ٦١ دن اعتباراً آلتی آيلق آبونه اولانلرك مدتی بو نسخه‌ايله بيتمشدر. كوندريلمسنی آرزو ايله‌ينلرك بدلنی‌ارسال ايله تجديد قيد ايتديرمه‌لری رجا اولونور .

محفل مجموعه‌سی مدير مسؤلی : طاهر

استانبول — مطبعهٔ عامره

عدد : ٦٧ ـ جلد : ٦ (نسخه‌سی ١٠ غروشدر) جمادی‌الاولی ١٣٤٤ ـ تشرين ثانی ١٣٤١

محفل

ذی‌القعده ٣٣٨

علمی ، ادبی ، اجتماعی و شهری مجموعه‌در .

صاحبی ، مديری ، محرری : طاهر

اداره‌خانه‌سی: باب عاليده (يكی تودكيه) مطبعه‌سی‌فوقنده‌كی دائرهٔ مخصوصه

مركز توزيعی: باب‌عالی جاده‌سنده (اتحاد تجاوت) كتبخانه‌سی ايله (يكی تودكيه) مطبعه‌سی

تحرير شرائطی: ملتك نفعنه خادم يازيلر مع‌التشكر قبول ونشر اولونور. يازانك شخصيتی‌دكل، يازيسك ماهيتی نظردقته آلينير. كونده‌ريله‌جك آثار اوقوناقلی ومختصرجه‌يازيلمش اولماليدر. كلن يازيلردن شايان قبول كوروولنلر تاريخ صيراسيله درج ايديلير.

اشترا شرائطی : هرسنه‌نك برنجی وايكنجی آلتی آيلغندن اعتباراً آبونه قيداولونور. سنه‌لكی اون‌ايكی نسخه اولمق اوزره پوسته اجرتيله برابر (١٠٠) ، آلتی آيلغی (٥٠) غروشدر . ممالك‌اجنبيه‌ايچين ٥٠ و٣٠ غروش علاوه‌سی لازمدر.

مندرجات :

محفل علمی واجتماعی :

طبقات المفسرين

كچن نسخه‌دن مابعد :

عِكرِمَه

ابن عباسك كوله‌سی ايدی . وفاتنده اوغلی علی بن عبد الله بن عباسه انتقال ايدوب اونك طرفندن دورت بيك دينارمقابلنده (خالدبن‌يزيد)ه صاتيلمش‌ايدی . بونك اوزه‌رينه عكرمه ، علی بن عبد اللهه :

ـ منفعت خسيسه مقابلنده باباكك بوتون علومنی‌صاتدك ، پك يازيق ايتدك . ديدی . بوندن اوتانان وپشيمان اولان علی بن عبدالله ، بيعی اقاله وعكرمه‌يی آزاد ايله‌دی .

عكرمه ، خوارج رأينده اولديغی‌ايچون اوكی مسائلده‌كی رواياتی‌ضعفه اوغرامشدر. صدراولك ، موماليه حقنده‌كی انتقاداتی ، هپ اعتقادی اولان شومسئله‌يه عائددر. وفاتی ١٠٥سنهٔ هجريه‌سنده‌در.

رفيع بن مهران ابوالعاليه

بصره‌ده يتشمش، علم قرائتی ابیّ بن كعب‌ايله زيد بن ثابت‌دن ، معانیٔ قرآنی ابن عباسدن اوكره‌نوب ٩٠ سنه‌سنده ارتحال ايله‌مشدر.

قيس بن مسلم الجدل الكوفی

طرق ابن عباسك بيانی صيراسنده ذكری كچمشدر .

زيد بن اسلم

عبدالله بن عمرك كوله‌سيدر. وفاتى ١٣٦ده‌در.

محمد بن كعب القرظى

ابوهريره ايله فضاله بن عبيددن روايت ايله‌مشدر. مسجدده حديث اوقوتوركن طاوانك چوكمه‌سى اوزه‌رينه جماعتيله برابر ٩٠ تاريخنده وفات ايتمشدر.

مرّة الهمدانى

عمر ، ابوذر وابن مسعوددن روايت ايله‌مش ، كنديسندن‌ده اسلم كوفى ، سدئ كبير ، عطاء بن سائب روايتده بولونمشدر. كثرت سجودندن آلننده ايزلر پيدا اولمشدى. ٩٠ سنه‌سنده ارتحال ايتمشدر.

عطاء بن ابى رباح ، قتاده بن دعامه ، ضحاك بن مزاحم ، عطية العوفى

بونلرك ذكرى طرق ابن عباسك بيانى صيراسنده كچمشدر.

ابن سيرين

فقه ، تفسير ، حديث وتعبير رؤياده مشهور وشايان اعتماددر. ١٢٠ سنه‌سنده ارتحال ايله‌مشدر.

حسن بصرى

كبار تابعيندن ومشاهير صلحا وواعظيندن اولوب ١٣٠ تاريخنده ٩٨ ياشنده وفات ايتمشدر .

ربيع بن انس

بصره‌ليدر. ابن عمر ، انس بن مالك ، وجابر كبى صحابه‌دن استفاده ايتمش ، حجاج زماننده اختفا وابوجعفر المنصور دورنده ، ١٣٦ تاريخنده ارتحال ايله‌مشدر .

عبدالله بن نجيم المكى

مجاهدك صحبت علميه‌سنده بولونمش اجلهٔ مقربيندن اولوب ١٣١ ده انتقال ايتمشدر .

عمرو بن عبيد

٨٠ تاريخنده طوغوب ١٤٤ ده وفات ايدن و (ابوعثمان الزاهد) ديمكله معروف اولان بو ذاتك تصنيفات عديده وخطب ورسائل كثيره‌سى وحسن بصريدن روايت ايله‌ديكى بر تفسيرى و (قدريه) يى رد خصوصنده پك مهم اثرلرى واردركه شايان استفاده‌در .

الهيات فاكولته‌سى تفسير وتاريخ تفسير مدرسى بورسه‌لى
جودت

علم خيال

(٥)

هر آينه : هر شيئى بولونديغى حال وحقيقتده كوستره‌مز . بر چوق آينه‌لر، قارشيسنده‌كى بر جسمى چيركين وچارپيق كوستريرر . خيال‌ده بويله‌در . خيال ، حقيقتك الك ياقين بر واسطه‌سى اولديغى حالده الك امين بر واسطه‌سى عد ايديلمه‌مه‌لى. الك قابا والك فنا شيلرى نظرمزده كوزه‌للشديره‌بيلديكى كبى ، الك كوزه‌ل شيلرى‌ده چيركينلشديره‌بيلير . اوه‌ت، بعض كره نا قابل انكار اولان حقيقتلره ده بزى مسلط ايده‌بيلير . بونكله برابر خيال اولماسه‌يدى ، انسان ماديانه ميخلانير قاليردى . انسانى ماديادن قورتاران ، روحى ، ماديادن قوپاروب آلان وبو ايكى عالم آراسنده‌كى بوشلقلرى دولديران خيالدر . يالكز بو قوتى قوللانمق ايستر.

شيخ اكبر فتوحاتنده :

[هر كسك خيالنه اعتبار يوقدر . عوام ناس ظن ايدرلركه : خيالنه كلن هر شى ، بر شى مادى وبر امر وجوديدر ، حال بوكه بر امر عدمى‌در . مشاهدهٔ خياليه ، ماده‌نك معنايه كيفيت تعلقى تقديره خدمت ايدن بر حساسيته استناد ايدر . بو علمى آنجق الك يوكسك دوينو صاحبلرى آكلايه‌بيلير ، صوفيه‌نك جمله‌سى بو علمك فرقنده دكلدر . بو طائفه‌نك بر قسمى غايه‌لرينى صورت خياليه‌ده كوستره‌بيلمكده ، مطلوبلرينى يالكز خياللرنده ياشاته‌بيلمكده‌درلر . بونلر ، خياللرينك كنديلرينى باغلاديغى اشياء محسوسه‌يه طاقيلوب قالديلر ، طبقهٔ خيالدن يوقارى‌يه يوكسله‌مه‌ديلر . هر نظرده رؤيت خالصه بولونماز ، چونكه بونلرده حجاب فكرى مرتفع اولماز. هر اهل خيال‌ده دخى حقيقت امره موافق بر مشاهدهٔ خياليه بولونماز ، هر كس علم باللهى عينى واسطه ايله آلاماز]

ديور .

حضرت شيخك شو ايضاحندن فيض آلارق ديه‌بيليرزكه : مشاهداتى صرف خياله استناد ايتديره‌رك طبقهٔ خياليه‌سندن يوكسله‌مه‌ين قسم متصوفه‌ده (سوفسطائيهٔ صوفيه) در ، فقط بونلر، هيچ بر وقت يونانستانده ظهور ايتمش اولان معهود سوفسطائيه‌دن دكلدرلر . بونلردن بر طاقملرينك كندى خيالاتى ايچنده دولاشوب دورمش اولمالرى دولاييسيله كشفلرى ، كنديلرينه منحصر ملاحظات عنديه‌دندر . بونلرك كشفنه (علم كشف) نامى ويريله‌مز . چونكه (كشف) ايله (علم كشف) باشقه باشقه شيلردندر . بو نوع متصوفه سوزلرينى (جائزات) سپتنه آتارز ، چونكه : نه كبى احوالك تأثيرى آلتنده بو سوزلرى سويله‌مش اولدقلرى بزجه مجهولدر ، شرعه مخالف اولانلرك‌ده رديله اكتفا اولونور .

بر طاقيم متصوفهٔ متزندقه‌ده ظهور ايتمشدركه: علم تصوف پرده‌سى آلتنده كيزلنمش (حلوليه) و (استحلاليه) اربابى اولمالرى دولاييسيله بونلرى ، دائرهٔ اسلاميتدن خارج طوتمقلغمز ايجاب ايدر . اشبو فرق باطنيه‌يى صوفيه عدادينه ادخال ايتمك واوكا كوره بلاتدقيق سوفسطائى بر طاقيم محاكمه‌لر يوروتمك كناهدر . علماء باللهك بونلردن نه قدر آجيقلى شكايتلرده بولونمش اولدقلرندن آيريجه بحث ايديله‌جكدر .

بوراده شوراسنى‌ده علاوةً بحث ايتمكه احتياج واردركه : عجبا صوفيهٔ حكمتك بو كونكى بازار معارفده تشهيره لايق مشاهدات خياليه‌سى وارميدر؟ بر چوقلرى ظن وتخمين ايديورلركه : صوفيه‌نك مستحصلات علميه‌سى ، معارف عصريه‌مزك تدقيقات فلسفيه‌سيله صوك نفسنى بولمش اولان بر قسم فلاسفهٔ يونان ايله ، هندستان مصطبهٔ عرفاندن فيرلامش بولونان صوفره آرتيقلريدر . خير . . افنديلر ! بو بر وهم‌در . بو مسئله ، چوق دكل ، حقيقى كورن بر قاچ كوزك تدقيق آلتنده بر آز تتبعات اجرا ايتمكله ، نه كرانبهاماللريمز اولديغى ، بشريت متفكره‌يه منبع الهام اوله‌جق نه قدر پارلاق حقيقتلرمز بولونديغى ايرـ كچ آكلاشيلاجق‌در .

تصوف دلالسز قالمش زنكين بر تجارت مخزنى ، عصرلرجه سوپوركه كورمه‌مش بر كتبخانه‌در . بو كتبخانه ، يوزلرجه سنه‌لردنبرى أل دوقانديرلماديغى حالده الآن طراوتى محافظه ايدن حقيقتلرله لبالب دولودر . يالكز تميزله‌مك ، بر آز سيلوب سوپورمك ايستر . اوه‌ت ، بو حقيقتلرى غرب محصولات علميه‌سيله مواجهه ايتديرمك ايستر . غرب عالم معارفيله آراده آشيلمايه‌جق داغلر ، كچيلمه‌يه‌جك دره‌لر ، طيرمانه‌مايه‌جغمز تپه‌لر يوقدر . حتى او قدر ياقين‌دركه : اوفاق بر آكلاشما تجربه‌سى كفايت ايدر . بن بونى : اوروپا فلسفه‌سنك تدقيقندن حاصل ايتمش اولديغم نتيجه اوزه‌رينه سويليورم

ودها ايلرى كيدەرك ديیورم‌كه : فلسفه ، بزم‌بيك سنه اول براقديغمز نقطه‌ده دورمش ، فلاسفه بحرعظيم معرفتك كنارنده عصرلرجه برطاقيم‌چاقيل طاشلرى طوپلامقله مشغول قالمشدر .

محى‌الدين عربى ديیوركه :

[اشيا ايله عين اشيا آراسنده مادى ومعنوى بر طاقيم پرده‌لر واردر . نورى بيله حقيقتى وجهله كورمكه اونده‌كى تشعشعات مانع اوليور ، حقيقتله ممكن دكل يوز يوزه كله‌ميورز . فقط بوتون بو موانعه رغماً بوپرده‌لر آرقه‌سنده على‌الدوام انتشار ايدن بر نور ساطع ، بزه حقيقى بر موجوديت بولنديغنى كوستروب طورويور ، خلقةً تعقيبنه مجبور اولديغمز يوللرى بو نور ، تنوير واراءه‌دن برآن خالى قالميور . طريق حياتده بعض شيلر كوروييورزكه : اوّل اونلرى كورمه‌مشدك . بعضى ايشلر ياپيورزكه : اوّل او ايشلرى ياپه‌ميوردق . بو شيلرى كوره كوره ، بو ايشلرى ياپه ياپه بولنديغمز نقطه‌يه كلدك چيقدق . ينه بو يوللرده يورويه يورويه چيقوب كيده‌جكز . مع‌مافيه عالمده كوره‌مديكمز شيلر ، ايشيده‌مديكمز سسلر ، كوره‌مه‌يه‌جكمز ايشلرده واردر]

شيخك بو سوزلرندن هيچ‌ده حكم عقلى ابطال معناسى چيقاريلاماز ، علمى اهمال نتيجه‌سى استخراج اولوناماز . بوكون غرب فيلسوفلرينك اكثريت قاهره‌سى‌ده بو فكرده‌در . بونلره‌ده سوفسطائى‌مى ديه‌جكز ؟ . . .

حضرت شيخ ديكر بر محلده :

[نفس‌الامرك اقتضاسنه كوره علممزك مراتب ودرجاتى تخلف ايدر . بونك برقسمى حواسمزدن كليور . حيواناتك صنوف مختلفه‌سنده دخى موجود اولان بو حسلر ، اونلرده علم دنيله‌جك بر شكله افراغ ايديله‌مه‌ديكى حالده انسانده بوقوت مكملاً موجوددر . علوم عقليه طريق ادلّه‌دن كلن استنتاجات ذهنيه‌دن تشكل ايتمشدر . معلومات ذهنيه‌مزك فوقنده بر طاقيم معانئ مجرده دخى واردركه : بو نوع معلومات آنجق برانسان‌كاملك قلبنده دويولابيله‌جك حقايق سريه‌دندر . بونلردن بعضلرينى محسوساتدن مناسب بولديغمز شيلره تشبيهاً تخيل‌ايده‌بيليرز . بوتخيلك موقعنه (حضرت خيال) ديیورز . تشبيهاً مجراى محسوساته صوقابيلديكمز بعض حقيقتلر اولديغى كبى ، اصلاطبيعت عنصريه‌مزه‌ياقلاشديراماديغمز حقيقتلرده واردركه: بونلرى دخى على‌طريق التشريع تلقى ايده‌بيليورز. واجب تعالى ، سعادتنى ايسته‌ديكى انسانلره مجراى محسوساتده خطاب ايده‌جك بر پيغمبر كونده‌رير ، بوپيغمبر واسطه‌سيله ارشادى مطلوب اولان قومه قابليتنه كوره خطاب ايتديرير . شرايع منزله‌ده كورولن تفاوت ايسه ، خلقك اختلافات قابليتندن متولد برضرورت‌بيانيه نتيجه‌سيدر. تفاوت عقول، عالمده بر عزيز و عليمك وجودينى تصديقه بزى مجبور ايدن بر حكمته استناد ايدر . تفاوت عقول ايله ، عقل غريزيده‌كى فرقلرى مراد ايدييورم . عقل غريزى ، نشئت طبيعيه‌نك اقتضا ايتديكى‌عقل ديمكدر . هر علم بر نوردر . فقط هر نور ايله هر حقيقت كورونه‌مز . بوجهتله انسان همتنك‌چوغنى علوم‌شريفه‌تحصيلنه‌صرف‌ايتمه‌ليدر. علوم‌مذكوره‌نك الك يوكسك مرتبه‌سى علم بالله‌در . اللهى بيلمه‌ين هيچ بر شى بيلميور ديمكدر .

علم بالله، تجلى‌يه استناد ايدن بر علم اتصافدر ، تعلمه محتاج اولان علم نظر ، بو علمك دوننده قالير] .

يكى دنيانك دخى كمال اهميتله مشغول اولديغى بو مسئله ، آدام عقللى انسانلرك دكل ، علم ايله شويله بويله مناسبتى اولانلرك بيله اعترافنه مجبور اولدقلرى بر حقيقت مسلّمه‌در ، اسكندريه فلسفه‌سندن بحثه مع‌الاسف بو مقاله‌ده صيرا كلمه‌دى .

دارداغان زاده

احمد نظيف

منظومهٔ شمسيه

٥

ارض

كره‌مز ، آز چوق هركسه معلوم‌در . بناءً عليه تفصيلاتمز آز دوام ايده‌جكدر . قطبلرينك هر جهتى براز باصيق اولمق اوزره نصف قطر وسطيسى « ١٢٧٤٢ » كيلو متره‌در . سطحنك تقريباً درتده اوچى ده كيزلرله محاطدركه ربع مسكون سوزى‌ده بوندن طولايى سويلنمشدر .

شمسه مسافهٔ وسطيه‌سى ١٤٩ ميليون كيلو متره‌در . ايشته بوطول ، نصف قطر اولمق اوزره شمسمزك اطرافنده ٣٦٥ كون ، ٥ ساعت ، ٤٨ دقيقه ، ٤٧ ثانيه‌ده دائره‌يه قريب بر قطع ناقص رسم ايدركه محرك سنويسندن باشقه برشى دكلدر. بو محرك اوزه‌رنده‌كى سرعتى ثانيه‌ده وسطى ٢٩,٥ كيلومتره‌در . مع‌مافيه بو سرعت أوج نقطه‌سنده براز آزالير و حضيض نقطه‌سنده براز چوغالير . هرايكى نقطه‌يه عائد مسافه‌لرده‌كى فرق ٦,١٠٠,٠٠٠ كيلومتره‌در .

ارضك بر سنه ظرفنده رسم ايلديكى محركه (دائرهٔ خسوف) ده دەنيلير. كره‌مز بونى رسم ايدركن، قطبلرندن كچن محورينى دائرهٔ خسوفه ٢٣ درجه ٢٧ دقيقه ميللى بولوندوروركه بوندن طولايى اوزه‌رنده مواسم اربعه ظهور ايدر وسنه‌ده ايكى دفعه تساوئ ليل و نهار حادثه‌سى ميدانه كلير .

بريسى : ٢٠ مارت آقشام ساعت ٩ ، دقيقه ٥٥ ده ، ديكرى‌ده : ٢٢ ايلول صباح ساعت ٨ ، دقيقه ٢٦ ده‌در . يعنى بو آنلرده ، شمس ظاهراً برنصف كره‌دن ديكرينه كچر. بونقطه‌لره « اعتدالين نقطه‌لرى » ده‌نيلير . اولكيسى اعتدال ربيعى ، ديكرى اعتدال خريفى ناميله مسمادر .

ارض ، محرك سنويسنى اكمال ايتديكى مدتجه قطبلرندن كچديكى فرض اولنان محور خطى ، بعد مجرده كوره وضعيتنى هيچ ده كيشديرمز. ياخود پك اوزون سنه‌لر ايچون ثابت قالير . ايشته بومحورك ظاهراً كرهٔ سمايى دەلوب كچديكى نقطه‌لره ، « قطب شمالئ سماوى » و « قطب جنوبئ سماوى » ده‌نير .

قطب شمالئ سماوى‌ده اليوم (ده‌مير قازيق) تعبير ايديلن قطب ييلديزى واردر. فقط مارالذكر محور خطى يكرمى آلتى بيك سنه‌ده ؛ قطرى ٤٧ درجه اولان بردائره رسم ايتديكندن مرور زمانله قطب نقطه‌سى ده كيشه‌جكدر . حساب ايديلمشدركه زمانمزدن ١٢٥٠٠ سنه صكره ، شلياق برجنك نسرالواقع = وه‌غا ييلديزى قطبلرمز استقامتنده بولنه‌رق ارض صاغ قالديغى تقديرده اوزه‌رنده‌كى ابناى بشره رهبرلك ايده‌جكدر .

كره‌مز، كندى حركت‌محوريه‌سنى ٢٤ ساعتده اكمال ايدر . شوحالده خط استوا طرفلرنده ١٢ ساعت كوندوز و ١٢ ساعت كيجه دوام ايدر . فقط قطبلره طوغرو چيقيلدقجه ليل ونهار مدتلرى آراسنده فرقلر باشلار ٦٦ درجه ٣٣ دقيقه‌ده يا تماماً كيجه وياخود تماماً كوندوز حصوله كلير . قطبلرده ايسه بالمناوبه آلتى آى كيجه ، آلتى آى كوندوزدر . مع‌مافيه ارتفاع هوادن طولايى تحدث ايدن فجر ، شفق وانكساردن كيجه مدتلرى براز آزالير .

كره‌مزك هواسى تقريبا يوز كيلو متره‌يه بالغ اولور . بونى ايلك دفعه اولچنلر اسلام حكماسى

اولوب بو بابده‌کی اکلیل شرفی اونلر قازانمشلردر. معلومدرکه آلت طبقه‌ده هوامز دها کثیف اولوب یوکسه‌لدکجه خفت پیدا ایدر . ارضك بر پیکی وار ایدی . لکن برسنه مقدم اوفاق ایکنجی بر پیکه دها صاحب اولمش وفقط بو خصوصده ال چابوقلغی مسئله‌سی بویوك بر رول اوینامشدر .

یکی پیکی چیلاق کوزلرله کورمك ممکن دکلدر. چونکه قطری تقریبا ۱۵۰ متره اولدیغی حالده ارضه مسافه‌سی ایکی بیك کیلومتره‌یی تجاوز ایدر. بناءً علیه رؤیتی ایچون دوربین استعمالی شرطدر. بو کوچك قمر ، طبقی اسکی بیلدیکمز قمرمز کبی مختلف صفحات قرصیه ارائه ایدر. فقط بر صفحه‌دن دیکر صفحه‌یه کچمه‌سی پك سریع وقوعبولدیغندن تعقیبی همان ممکن دکل کیبدر. زیرا ارض اطرافنده‌کی حرکت انتقالیه‌سنی اوچ کسور ساعتده اکمال ایدر. بناءً علیه بزم تقویملرمزدن بر یاپراق ییرتیلنجه‌یه قدر (بەبە قمرمز) سکزنجی دفعه مختلف صفحاتنی ابراز ایده‌بیلیر !..

مسارعةً عرض ایده‌لم که ؛ بو صوك پیکك الی‌نهایه ارضمز اطرافنده کزینه‌جکی مشکوکدر . یا برکون کره‌مزه سقوط ایتمك ویاخود بوسبوتون آیریلوب کیتمك ، حتی پارچه‌لانه‌رق انقاض حالنده سطح ارضه شهاب یاغموری شکلنده دوشمك شقلری هر وقت ممکندر .

یاپیلان طیف تجربه‌لرینه کوره بو سرسری قمرك ثقلت اضافیه‌سی پك چوقدر . بناءً علیه سیاراتك ، حتی شمسك اندفاعاتندن فیرلامش بر شی اولمایوب بلکه نا متناهی اوزاقلردن کلمش وطالع ناسازی اثری اولارق ارضه اسیر دوشمش یابانجی بر جرمدر .

ارضمز ، بو یابانجی پیکه اوقدر معظم کورونورکه ؛ بالفرض مسکون اهالیسی وارسه ، قدرت بالغه‌نك بو شعشعه‌دار عالمنی بلکه معبود ! ظن ایدرلر. هله ارضمزك محوری اطرافنده‌کی سیرسریعی اونلر ایچون بولونماز بر سینه‌ما صحنه‌سنی تشکیل ایدر. باخصوص کندی سرعتی اوزاقدن طولاشان بر اکسپرسی آندیرر .

ارکان حرب میرالایی

عبدالرحمن

آجیدم‌ده أولدوردم !

وقعه ، لهستانده سعادتله باشلایوب فلاکته منقلب اولارق برینك پارسده فجیع أولومیله ، دیکرینی دول قلبی وقیریق حیاتیله بو دنیا دینن غلغله‌ٔ هیچا هیچیده یالکز براقدقدن صوکرا ختام بولویور .

ارکك ، صنایع نفیسه منتقدیدر. تدقیق وتقدیر ایتدیکی اثرلره بر قویوجی اینجه‌لکیله قیمت بیچمکده‌در . ویردیکی حکملر خاص آقچه کبی معتبردر .

قادین، وارشووه کبار صحنه‌لرینك آلقیشلانان ، صنعتده ماهر، کوزللکده آشی بولونماز بر ممثله‌سیدر . بربرلرینه – مسلك ایجابی – تیاتروده راستلایورلر. عشق ایکی طرفی‌ده ایچین ایچین یاقدقدن صوکرا بو ایکی انسان بربرلری ایچون یارادیلمش اولدقلرینه ایمان کتیریور وأوله‌نیورلر. قادین کندیسی ایچون پارلاق استقباللر حاضرلایان صحنه‌یی ترك ایدیور . صنعت عالمی، روللرنده بودرجه موفق اولان بر ممثله‌دن محروم اولدقلرندن دولایی یاس طوتیور .

أوله‌ندکلری کون سعادت رؤیاسی باشلایور . هر طاتلی رؤیا کبی بو رؤیانك‌ده عمری قیصه اولیور . محویت ایچنده بیله بو قدر سعادتی فلك چوق کورویور ، بر کون – آه فانی دنیانك فانی سعادتی ! – بو یکوجود چیفتی سراب سعادتدن غیای فلاکته فیرلاتوب آتیور . سه‌وه‌ن وسه‌ویلن

قوجه خسته‌لانیور . سه‌وه‌ن و سه‌ویلن قادین قوجه‌سنك کیجه ، کوندوز کوزینه اویقو کیرمه‌ین، خسته باقیجیسی اولویور. قوجه‌سنك باشی اوجنده، آیاغی دیبنده کولکه ویرن بر دال کبی شفقت ومحبتله تیتریور .

فقط مرض نا قابل تداویدر . لهستانك دوقتورلری کوندن کونه شدت بولان قانسری تداوی ایده‌میورلر . نه اولور نه اولماز بر کره‌ده پارسده‌کی پروفسورلر معاینه ایتسین دیه خسته‌یی پارسه کونده‌ریورلر . پارسده‌کی عملیات ده فائده ویرمیور. زوجه، آنجق قادینلرك قلبلرینی ویردکلرینه کوستره‌بیلدکلری مربوطیت ، فداکارلق ومتانتله قوجه‌سنك یانندن آیرلمیور. عملیاتدن صوك درجه حالسز دوشن خسته‌یه قان شیرینغه ایتمك لازم کلیور . قادین ذاتاً قوجه‌سی ایچون قایناتان قانی دها ایلك کلمه‌ده اونك عزیز فقط مجالسز وجودینه قاتمغی ، کندی قانیله‌ده قوجه‌سنك وجودنده یاشامغی تکلیف ایدیور . راضی اولمیورلر ، اصرار ایدیور ، خیر دیورلر ، یالواریور وزورله قبول ایتدیریور . متعدد قان شیرینغه‌سی‌ده فائده ایتمیور . خسته‌لق ، کندیسیله مجادله ایدنلره قارشی کوپورن ایکرنج بر دیو غضبیله عقورانه ایلرولیور . نهایت فن صوك سوزینی سویلیور. دوقتورلر امیدی کسیورلر: أولوم، بر کون مسئله‌سیدر.

کلسین أولوم دینن او سر اکبر کلسین‌ده آلام واوجاع ایچنده قیورانان ، خیر، چیلدیران ، خیر، قودوران خسته‌یی قورتارسین . خسته ایله برابر خسته باقیجی‌یی‌ده . چونکه قادینجغز کونده بلکه بیك دفعه أولیور .

أولوم ایسه کلمیور . فقط اونی چکمك ، دعوت ایتمك ، کچیکن بو قورقونج مجهولی زورله کتیرمك قابل دکلی ؛

بو تحملسوز اشکنجه‌یه طاقتی قالمایان خسته یالواروب یاقارمیورمی: « بنی أولدور، عشقم ایچون أولدور.» دیمیورمی؟ بو سوزلر ذاتاً محو اولمش قادینی بوسبوتون خراب ایدیور . نهایت برکون ، ویریلن مورفین سایه‌سنده خسته دالیور . . . ساده یوزی برآز ضعیفلامش. چوق چالیشمش اولاجق. طبقی اسکیدن کندینی عشقیله ایشته بوسبوتون ترك ایتدیکی زمانلر کبی ضعیفلامش . آه سه‌وکیلی قوجه آه . .

خیر ، خیر . بو سوکیلی دکل ، أولومنی بکله‌ین امیدسز ، فجیع بر خسته‌در ؛ بلکه شمدی آلام و اوجاعه قارشی مورفین مغلوب اولونجه اویاناجق و تکرار پارچالاناجق . بو عزیز خسته‌یه صوك آجیلری اولسون چکدیرمه‌مك و . . .

طبانجه‌یی قاورایور ، ایکی کره آتش ایدیور، کندینی ازن ده‌رین هیجانه مقاومت ایده‌مه‌یه‌رك دوشوب بایلیور . دول ، بر خسته دوشکنده آیلدیغی زمان قوجه‌سنك ساعتلرجه اول جان چکیشه‌رك أولدیکنی خبر ویریورلر . قادین ، سوز میریلداناجق بر حاله کلدیکی وقت قتلنك سببنی صوران مستنطقه شو جوابی ویریور : « آجیدم‌ده أولدوردم ! » .

نغمه‌لرینی شهرت ، عشق ، ازدواجده وصال، سعادت ، فلاکت ، فداکارلق وجنایت کبی حسیات بشریه‌نك هر تلنه سورکله‌ین بو حزین سرانجامی تلغراف حوادثلری تفصیلاتیله جهانه یایدیلر . بر قیویلجمدن بر یانار طاغ چیقاران غزته‌جیلره اوموللادق فرصت چیقمشدی . ستونلر بو جنایته ویا عالیجنابانه حرکته (ایکیسندن برینی آلمغی سزه حواله ایدیورم) تخصیص اولوندی .

بر مزاح غزته‌سنده أوله‌نمه‌دن اول فالجی‌یه کیدن بر ارککه جادی قاری شو سوزلری سویلیوردی:

نشـانلكله أوله‌نه‌جكسك . اولی حیاتنده خسته‌لق چكه‌جكـك ، فقط قاریك سنی أولدورمه‌یه‌جك .

او صیراده مارسـیلیاده بولونیوردم . شهر غزته‌لرندن بری أولدورمه‌لیمیدی ؟ دییه قارئلرینك فكرینی صـوردی . جوابلر یاغدی. اودرجه‌ده‌كه غزته ـ كندی افاده‌سنه كوره ـ بیكلرجه جوابی كثرت مندرجات حسـبیله نشر ایتمكده معذور اولدیغنی بیان ایتدی . جوابلر آراسـنده مثلا « قاتولیك دینی قتلی منع ایدیور . اونكچون أولدورمه‌یه‌جكدی . مادام‌كه أولدوردی . جزای سزاسنی‌چكمه‌لیدر » دینلر اولدیغی كبی بوكا تمامیله ضد اولارق « چكدیكی اضطراب و اشـكنجه‌یه دایانامایوب سه‌وكیلیسنی قورتارمق ایچون ، اوندن بو كنجلك وكوزللكنده آیرلمغه راضی اولمق و بو عالی‌حركته جسارت ایتمك. اوو. . . بن‌بو یوكسك قادینی‌تقدیر وتبجیل‌ایده‌رم» دیین‌ده واردی.مع‌مافیه اینجه فكرلر ، افراط وتفریطه قاچمادن حكملرینی قوندورانلرده . اكثریت قادینی مجرم بولویور ، فقط اوسته‌جزا كورمه‌سنی‌ده ایسته‌میور، چكدیكی اشكنجه‌یی وبوندن صوكرا چكه‌جكی اضطرابی‌كافی كورویور . دیكر بعض سوزلر :

« جانیمیدر ! دییه صورولسـه‌یدی جوابی : (خاییر) ایدی . أولدورمه‌لیمیدی ؟ دنیجه ینه (خاییر) در . انسـانلرك دنیایه كتیرمكه حقلری واردر ، فقط دنیادن كونده‌رمكه دكل »

« برقادین‌كورلمشمیدركه سه‌وكیلیسندن‌الی‌الابد آیرلمغه راضی اولسـون و اونی كندی ألیله أولدورسون . بو بیلنمه‌ین بر عشـقدر . » « دنیا دنیا اولالی حالت نزعده‌كی خسته‌لرك صوك كونلری ممكن اولدیغی قدر اوزاتیلمغه چالیشیلیر . عكسی حالده امیدسز خسته‌لری دوقتورلرك أولدورمه‌سی ایجاب ایدر . » بو ایسه . . .

سه‌ودیكنی أولدوره‌نی‌تقدیرایتمك ، آلقیشلامق ایچون انسـان یا نیهلیست ویا زیوانه‌دن چیقمش اولمالیدر . عشق حیات یاراتیر ، حیاته ایمان ایدر، براحتضار قارشیسنده غیرقابل توقی مشئوم نتیجه‌یی قبول ایتمز ، عقلنه بیله كتیرمز . »

« موضـوع بحث مرحمت ، دكل عدالتدر . عدالت یاپیلسین اوندن صوكره جزاسنك تبدیلنه ویا تخفیفنه چالیشیلیر . فقط عشق یوزندن مرحمةً أولدیرمك نه غریبدر! اكر بو خطا تلقی اولونمیورسـه وجدان بشر محورندن چیقمش دیمكدر . » جوابلردن اوچنی اولدیغی كبی ترجمه ایدیورم :

« قادینلره رأی و انتخاب حقنی ویردكدن صوكرا برده اركككلری أولدورمك حقنی‌ویریرسه‌ك وای بزم حالمزه ! بونك اكنده صـوكنده نه‌یه واراجغی دوشونوله‌بیلینیورمی ؟ بو پك سـاری اولابیلیر . اونكچون بن هیئت عدولده اولایدم بو قادینی همان محكوم ایدردم » .

آكلاشیلاجغی اوزره بو نكته‌یی سـویله‌ین بر اركككدر . مستقبل بر زوجه امضاسـنی آتان بریسی‌ده دییوركه :

مادام زیسنو وسـقایانك حركتنی قطعیاً رد ایدرم . هر زوجه‌كی وظیفه‌سی قوجه‌سنك صوكنه قدر یانده‌قالمق وكوزلرینی‌كندی أللریله‌قاپامقدی. بو نه تحف عشـق ! اضطراب چكمه‌سـین دییه حیوانلری أولدورورلر . فقط بر انسـانی دكل . »

الله ویرده مرادینه ایردیكی وقت فكرینی دكیشدیرمه‌سه . برده شـو سوزلره باقك . ذاتاً آتالرك كمینه كیم وارمش‌كه ، اوته‌دنبری معلومدر آنادن كچیلیر ، یاردن كچیلمز دیرلر . فقط بویله سویله‌ینلر اولادلردر. آنه‌لرایسـه اكثریتله: یاردن كچیلیر، یاورودن كچیلمز دیه تصریف‌ایده كلمشلردر.

هم‌ده آغلایه صیزلایه . اوغلی حربده أولن بر دول قادین دیوركه :

« بو قیزك ده‌لیجه حركتی حقنده بر حكم ویرمه‌سنی خلقتدن نیه ایستیورسـكز ؟ دنیاده بر عشق ، بر محبت وارسه‌كه بوتون عشقلره ، بوتون احتراصلره ، بوتون فداكارلقلره اوستون اولـون اوده بر آنه‌نك أولادینه اولان عشق ومحبتیدر . بو قادینك یرنده آنه‌سی اولایدی بویله حركته جسارت شوبله دوزسـون بونی‌عقلندن كچیریرمیدی؟ اصلا . »

دیمك بو حقیقتی بیلمش اولمق ایچون آنه اولمق ، دول اولمق ، اوغلنك أولوم خبرینی آلمق كبی اوچ شرط لازم ایمش .

بورایه قدر آكلاتمغه چالیشدیغم وقعه‌نك برده ذیلی وار . فرانسز نكته‌شناسنك قورقدیغی حاصل اولدی . بر قاچ آی كچمه‌دن انكلتره‌ده بریسی قاریسـنی أولدوردی . بونی آمریقاده بر دوقتور تعقیب ایتدی . بودوقتور كندیسنه‌ده آجیدیغندن قیزنی قورتاریركن كندیسنی‌ده اونوتمادی . دها صوكرا انكلتره‌ده بر چیفتلك صاحبی ینه مرحمت حسنه مغلوب اولارق طبانجه‌سنی صیقدی . بوندن صوكراده پارسده بر قیز آبلاسـنه آجیدی . قیز دیوركه :

« آبلام ورمدر. بودردی سنه‌لردنبری چكر. صـوك زمانلرده چوق چكمكه باشـلادی . بزم كیمسـه‌جكمز یوق . بنم قازاندیغم بوغازمزه بیله یه‌تیشمیور: علاج ایچون ، دوقتور ایچون ، قوتلی غدالر ایچون هیچ بر پارامز یوقدی. آبلام، كیت كیده أریور ، سـونیور ، فقط أولمیوردی . نهایت . . . »

كوروليوركه آجیوب أولدورمك موداسی باشـلیجه غرب دولتلرینه یاییلمش بولونمقده‌در . بناءً علیه مانش ده‌كزینی و بحر محیط آطلاسی‌نی آشان بو غربی موادانك بر كونده شرقا كیره‌سنه آتلایوب آرامزده كندینی كوسـترمه‌مه‌سنی تمنی ایده‌لم .

رشید مظهر

محفل ادبی :

ادبیاتمزك بوكونكی شكلی

ادبیاتمزك بو كونكی شكلنی تثبیت ایده بیلمك ایچون تاریخی تدقیقاته بولونمق لازمدر .

تورك ادبیاتنك تكامل صـفحه‌لری كوزدن كچیریلیرسه هردورده‌كی‌اسلوب ومعنا تبدللری، حتی قاعده تحوللری بارز برصورتده مشاهده اولونور .

هرزمانك اجتماعی حیاتنه اویغون‌كلن بوتبدللر ظن ایدیلدیكی قادار سریع آدیملرله بری برندن آیریلمامشدر .

بونلراوقادارمنتظم برسلسله تعقیب‌ایتمشلردركه: صـوكرا كلن كندندن اولكی ادبیاتی تقلید ایله ایلریله‌یور ، ینه او تأثیر آلتنده قاله‌رق چیغیرینی آچاركن‌ده اسكی‌یی دوشونویور .

هر دور كندندن صوكراكی تكاملی حاضرلامق ایچون ادبیات سلسله‌سنك دونوم نقطه‌لرینه كلنجه‌یه قادار عینی‌اسلوبی ، حتی‌عینی‌معنایی ، عینی‌قاعده‌لری تكرار ایدییور .

تدقیقمزه بو كونكی چیغیردن اولكی یاقین دوره‌لردن باشلایالم :

طرز سلفه تقدم ایتدم
برباشقه لغت تكلم ایتدم

دیین بویوك شاعر « غالب دده » مرحوم

كوردكمی بو وادئ كمینی
دیوان یولی صانما بو زمینی

بیتیله‌یكی‌برادبیات وجوده كتیردیكنی آكلاتیور.

کندندن اول بر انقلاب اولامامشدی، فقط حاضرـ لانیور، « خاییده سخن » لر تکرار ایدیلیوردی. « باشقه لغت » تکلم ایده بیلمك ایچون غالب دده کبی بر داهی‌یی، لسانه حاکم براستادی بکله‌یوردی.

غالب‌دده ادبیاتده برتکامل دوره‌سی آچمشمیدر؟

اوت؛ غالب‌دده، شرق ادبیاتنده‌کی «Symbolisme» تخیلاتی برر رمزله افاده ایتمك اصولی » نك الك ممتاز سیمالرندندر .

تخیلاتی عجمجه یازان تورك شاعرلرندن « بی‌دل » ایله « شوکت » ك ، قسماً ده « عرفیٔ شیرازی » نك تحت تأثیرنده قالمشدر . حیات حقیقیه‌ده جریان ایتمه‌مش، صرف خیالی اولان « حسن وعشق » ی فضولینك « لیلا ومجنون » نه بکزییور ظن ایدیلیر.

حال‌بوکه عرب وعجم ادبیاتلرینه متعدد دفعه‌لر موضوع اولان « لیلا ومجنون » ك اساسی حقیقی بر وقعه‌در . حتی « مکتبی » آدلی بر عجم شاعری « لیلا ومجنون » حکایه‌سنی هر بیت ایچون اون ایکی بیت سویله‌یوب ایچندن برینی انتخاب ایله‌مك صورتیله تمثیل ایتمشدر .

آنجق عشق دیارنده یتیشه‌ن حساس تورك داهیسنك زنکین خیالی بو وقعه‌یی چوق مکمل تصویر ایتمش، اونك ابداعکار قریحه‌سی کندیسندن ایکیوز کسور سنه صوکرا یازیلان «حسن وعشق» حکایه‌سندن دها جانلی ولایموت براثر دوغورمشدر.

فی الحقیقه غالب دده حکایه‌جیلکده فضولینك معقبی اولمشدر. بلکه « حسن وعشق » نده فضولی قادار حساس دکلدر . چونکه فضولی کبی قلبنی دکل ، خیالنی ترنم ایتمشدر . صوك دفعه مجموعه‌مز طرفندن طبع ایدیلن « حسن وعشق » نسخه‌سنك نهایتنده طاهر بك افندی استادم بو، یوکسك اثر حقنده یازدیغی تدقیقده (٭) « حسن وعشق ، هم

(٭) حسن وعشق. محفل مجموعه‌سنك نشر ایتدیکی طبع نفیس.

ـ اکثریتی اعتباریله ـ حد اعجازه یوکسه‌لمش بر اثر ادبی ، هم‌ده وصول حقیقی مصور برکتاب تصوفیدر . غریبدرکه بو جهتی پك‌ده نظر دقته آلینامش ، منتقدلرجه یالکز قیمت وماهیت ادبیه‌سی حقنده سوز سویله‌نمشدر» دیدکدن صوکرا حسن وعشقك تصوف ایچون برر « Symbole » رمز اولان مخیل اشخاصنی ایضاح ایچون شرحه احتیاج حس اولوندیغنی علاوه ایدییور . اکرم بك مرحوم، فضولی ایله‌شیخ غالبی مقایسه ایدرکن « عمومیتی اعتباریله لیلی ومجنون ایچون مخزن لطائف حسیات دینیله‌بیله‌جکی کبی حسن و عشق ایچون مرآت بدایع تصوراتدر دینیله‌بیلیر » دییورکه نه قادار دوغرودر . کندیسندن پك آز اول نفعینك آچدیغی معناسز کلمه‌جیلك دوره‌سندن صوکرا ، الفاظ طوفانیله مجادله ایدن بو یوکسك شاعر « جلال الدین رومی » نك فیضلی تأثیری آلتنده « سه‌مبولیزم » جریانه مهم برموقع ویره‌رك لفظدن زیاده معنالره نفوذ ایتمشدر، بوده الك مهم غالبیتیدر. اسلوبه ویردیکی کوزللکده انکار ایدیله‌مز. ندیمك صمیمی اسلوبی، نفعینك کلمه‌جیلك جریانه خاتمه چکه‌مه‌مشدی. آنجق ندیمك جیغیری، ندیمك محیطی لسانده معنا وروح آراندیغنی فعلاً کوستره‌بیلمشدی.

اکر شیخ غالب کلمه‌یدی ندیمدن صوکراده اسکی طنطنه‌لره مغلوب اولانلر اخلافنی تسخیر ایده‌جکدی . ایشته غالبك الك یوکسك موفقیتی بو نقطه‌ده آرانمالیدر .

ظن ایدرمکه : بو اعتبار ایله غالب دده ایچون « صوك ادبیات اسلوبنك ایلك مؤسسلرندن بریدر» دیرسه‌م خطا ایتمش اولمام. نثرده‌کی تکامل نعیما ایله باشلادیغی کبی نظمده‌کی تکاملده غالب دده‌دن اعتبار ایدیله‌بیلیر .

یوقاریکی سوزلرمدن بلکه کلمه‌جیلکك بوتون،

بوتون علیهنده بولوندیغم ذهابی حاصل اولور .

ادبیات موده‌سنه اتباعاً « نفعی » دوشمانلغی یاپانلردن دکلم .

نفعی‌نك آهنکنی سوء استعمال ایدن کلمه‌جیلك معقبلری، طارساحه‌لی خیاللریله بو اسلوبی الیم اولدیغی اولدیغی قادار کولونج بر ورطه‌یه سوروکله‌مشلردر . یکیشهرلی عونینك ابدیت قادار درینلشه‌ن خیال مبدعی نفعی‌یی تقلید ایدرسه سه‌ویلیر واوقونور .

مثلا : نفعی‌یه نظیره اولان ؛

بار کاه آسمانی قبهٔ خضرامیدر
یا فضای لامکانده چتر اوادنامیدر
باشقه برعالمی ایجاد ایله‌مش صنع ازل
یا معلا خوابکاه حضرت مولامیدر

شاه اثری ، نفعینك « ادرنه » کلمه‌سنی دالك سکونی ، رانك کسری ونونك اماله‌سیله تلفظ ایدن قصیده‌سندن دها آهنکدار اولدیغی قادار چوق یوکسکدر .

مع مافیه نفعی اسلوبنك بوکون ایچون هیچ برموقعی قالمامش وقالمامالیدر. شوحالده فضولیدن غالب دده‌یه کلنجه‌یه قادار ایکیوز کسور سنه‌لك صفحه‌لرده مهم برمجادله کوزه چارپیور: کلمه‌جیلك، معناجیلق. کلمه‌جیلك حدذاتنده معنا ایله برابرکیدرکن صوکرا عجم لسانك مطنطن الفاظندن استعانه ایدنلر، کلمه‌جیلکی خاییده خیاللرینی کیزله‌مك ایچون برسپر حالنده قوللانمشلردر. ندیمك فسونکار اسلوبی بو جریانك قسماً اوکنه کچه‌بیلمش...

حکایه‌جیلك، تصویرایسه فضولیدن غالبه قادار تکمل کوستره‌مه‌مش، ادبیاتمز « قلاسیك » شکلنده دوام ایده کلمشدی .

غالب دده‌دن صوکراده دوام ایدوب لسانمزه سرمایه اولان حکمی دستورلری ، ضرب مثللری نظماً افاده ایتمك مراقی بعضاً کوزل، اکثریا خساست

خیاله مثال اولاجق پارچه‌لری ادبیاتمزه صوقمشدی. بونده‌ده عجم ادبیاتنك چوق تأثیری اولمشدر .

مثلا ملاجامینك :

باحد دان لطف خوش باشد ولی نتوان بآب
کشتن آن آتش‌که اندر سنك وآهن مضمراست

بیتی، ینه بودورلرده نابی طرفندن :

حسد قلب عدو لطف ایله اولماز زائل
سنکده مضمر اولان آتشه آب ایتمز اثر

دیه ترجمه اولونمشدی .

ایشته غالب دده قارشیسنده‌کی بومانعه‌لره رغماً زنکین خیالنی ترنم ایتمشدر . تقلید ساحه‌سنه میل ایتمه‌دیکنی :

بن اولمادم اول کروهه پیرو
اویمش ولی کنجوی‌یه خسرو

کلمه‌جیلك طوفانیله مجادله‌سنی :

منظومهٔ فارسی وش ابیات
بالجمله تتابع اضافات
انشایه ویرر اکرچه زینت
ترکی سوز ایچنده عینی ثقلت
آز اولسه اکر دکلدی مانع
دیردك آکا بلکه‌ده صنایع

ضرب مثل ایرادی مراقنك آلدیغی شکلی :

نصح ایتسه اکر بودر مذاق ؛
دنیا فانی ، آخرت باقی
اولسه نه قادار خراب ومغشوش
بوقدر بونی بر ایشتمه‌مش کوش
بیتلریله آکلاتمق ایسته‌مشدر .

تورك ادبیاتنده‌کی غزل، قصیده طرزینه یکیلك ویرن یوکسك شاعرلرده ندیمك ، غالب دده‌نك نفوذی انکار ایدیله‌مز . غالب دده‌نك آچدیغی بو تکامل دوره‌سندن صوکرا تکرار ایدیله ایدیله هرکسك دماغنده یر ایدن کهنه مضمونلره وداع ایتمك زمانی کلمشدی .

بو مهم انقلابی‌ده وجوده کتیرن ، شعریمزه

« رومانتيك » جريانى ويرن ، صوك دورهٔ تكاملى وجوده كتيرن عبدالحق حامدك دهاسى اولمشدر .

حامد ؛ « ثروت فنون » ك طنان ادبياتى طوغورمشدر .

صوك دورك اڭ بويوك منقدى ناجى مرحومك ده لسانى اويونجاق حالنه كلمكدن قورتاران پك چوق مساعيسى واردر .

ناجى يه قارشى غيظلرينى بوغامايانلر دييورلركه:

ناجى شاعر دكلدى ، منقدلر شاعرلرك اڭ بويوك مانعه سيدر ، شاعرلر اوقادار اينجه قواعده رعايت ايتمك مجبوريتنده قالامازلر . بوكا ينه مختصر جمله لرله جواب ويريلير :

ناجى يوكسك بر شاعر اولمقدن زياده بويوك بر قواعدجى ايدى ، ناجى كى لسانه واقف منقدلر لسان بيلمه ينلرك قلمنه مانعه در . شاعر ؛ شعرنده كى معنى ايله برابر لفظك ده انتظامنى دوشونه جكدر .

كاشكه ناجينك روحى ابديته اوقادار ايركن اوچماسه يدى ده اون سنه دها ياشاسه يدى . لسان ، حقيقى شكلنى آلدقدنصوكرا بوكونكى « فترت » وجود بولماسه يدى . ناجى يه اولدكدن صوكرا وقوع بولان حقسز هجوملر كبى ناجينك ده حقسز انتقادلرى واردر . فقط بو خطالرى لسانه ايتديكى خدمتلر مقابلنده عفو ايديله جك برر زله در .

« ناجى دوشمانلغى » نك ويرديكى حس ، ألآن دوام ايدييور ، اوچ بيتلى شاعرلرك غرب ادبياتندن لسانمزه نقل ايتديكى شيوه سزلكلر ، روحسز اثرلر ميدانه كتيرييور .

متاركه سنه لرنده « سمبوليك » ديه معناسز شعرلر اوقودق ، دهااول و دها صوكرا «سربست نظم» ديه آهنكلى ادبياته مرثيه لر انشاد ايتدك . بوكونده خلق ادبياتى دييه خلقك روحنى تمثيل ايتمه ين قوشما طرزلرى كوروبورز .

سادهلك جريانك سوءاستعمالندن حصوله كلن شيوه يه مغاير ، آهنك قواعدندن بى خبر ، ضعف تأليف و تعقيدلرله طولو اثرلرى كوزمك اوكنه كتيرييورم ده بويوك استادمز جناب شهاب الدينك فسونكار اسلوبى يرينه يكى و ساده بر نثر ابداع ايديله مه يه جكنه قانع اولويورم ، ذهابمده ياكيلمامى تمنى ايدرم .

دييورلركه : برداهى كله جك ، لسانده كى انقلابى اتمام ايده جك ! سنه لردنبرى دوام ايدن انتظاريمز بوادبيات مهديسنك پك كيج قالديغنى كوسترييور .

كچن سنه يكى يتيشن شاعرلردن بريسى ايچون « داهئ منتظر » اولديغى سويله نمشدى ، مع الاسف بوسنه اوده صوصدى .

لسانمزك شيمديكى مذبذب واليم وضعيتدن ناصل قورتولاجغى حقنده سريع بر حكم ويريله مز ، بونى تثبيت ايچون علمى انجمنلره احتياج واردر .

چونكه لسانمزه سادهلك جريانى ويرمك و ونده موفقيت تأمين ايتمك چوق مهم بر مسئله در . بوكون ادبياتمزده عجم لسانك مطنطن تركيبلرى ايچون موقع قالمامشدر وقالمامالیدر . عروض وزنندهسادهلك دوره سنى ابداع ايدن استاديمز عاكف ديلمزه حاكم نظم لسانى عوام وخواص اوزرنده بويوك تأثيرلر براقيور . ملى وزنده كى آهنك قواعدى ده مثبت بر اصول حالنه افراغ ايديلمه ليدر .

وظيفه لرندن اوزاقده سيرجى وضعيتنده قالان قواعد لسانه حقيله واقف استادلريمزك علمى ، انتقادى ساحه لرده كوستره جكلرى يوللرده بوكونك ويارينك كنجلرينه رهبر اوله جقدر .

اودەمشلى

م . معمر

محفل تاريخى :

ليبيا چولنده بيوك بر سياحت

كچن نسخه دن مابعد

كاروان تكرار يوله قويلیور . و بر كون صكره بر قويوده طولوملرينى طولديروب (زيره ن) نامنده كى واحه يه واصل اولمق اوزره آلتى كونلك مرحله يى قطع ايديور .

بوراسى دنيانك اڭ خالى و ايصسز يرلرندن بريدر . تعقيب ايديلان طريق ؛ آفريقاى مركزيدن آوروپايه دوغرى (كانون ثانى نهايتلرنده) هجرت ايدن ورداماله صويه راست كلمك ايچون درت يوز كيلومترو قطع ايله ين سرچه لرك يولى اوزرنده ايدى . مؤلف دييوركه :

« متعدد دفعه لر بو جسور سياحلر ـ كه آرا- لرنده سقا قوشلرى ده واردى ـ بزى آغاج ظن ايده رك باش واوموزلريمز اوزرينه قونويورلردى . اونلره برباردا ق ايله صو ويرييوردق . حرارتلرينى تسكين ايتدكدن صكره استقامتلرينى تعيين خصوصنده تردد ايتمكسزين درحال شماله دوغرى ايلرله يورلردى . بعض كره قوم اوزرنده اوفاق قوشلرك جسدلرينه راستلايوردق . بونلر ، حيات مجادله سنك شو چتين صفحه سنده يورغونلغه مغلوب اولان زواللیلردى » .

سياحتك بوقسمنده هرصباح ، قلاغوزه ، او كون قطع ايده جكمز يولك خريطه سنى صورمق مراقم اولمشدى : او دكنكنك اوجى ايله قوم اوزرينه بر خط مستقيم چيزردى . بن ده نقطهٔ استناديمى انتخاب ايله تعقيب ايتديكى استقامتى كاروانك ٦٠٠ ، ٧٠٠ مترو ايلروسندن يورويه رك بر ساعت ظرفنده ، اون ، اون بش دفعه قونترول ايدييوردم : استقامت بر مترو بيله انحراف ايتمه يوردى .

اوكا نظارت ايتمك ودومدوز اولان بر عظيم ساحه ده بزى اوزرنده يوروتديكى خط مستقيمى كورمك نه قدر مراقلى والمناك ايدى ... »

ماهر قلاغوز آنجق بر كره ياكيلمشدى . تعيين جهات ايچون مراجعت ايله ديكى يلديزلر اشتباك ايتمزدن اول جنوبه دوغرى كيده جكى يرده غرب طرفلرنده يولى غائب ايتمشدى .

كوندوزين ، بدويلرك پوصله سى آنجق كندى كولكه لريدر ومارسه لرى اودرجه ده دركه بر بسيطهٔ شمسيه ده اولديغى كبى كولكه نك دور ايتمه سى ايله استقامتى شاشيرمق تهلكه سنه معروض دكللردر . بالكز مشكل ساعت زوالدر : بو اثناده كولكه ايكى اياقلرى آره سنه اصابت ايدردى . مصرلى سياح ، قلاغوزه دوغرى يولده يورونوب يورونمه ديكنى صورونجه :

الله دها اى بيلير . جوابنى آليردى .

بومدهش منطقه يى كچركن اوچ دوه سنى غائب ايدن كاروان نهايت (زيره ن) قويوسنه كليوركه بوراسنى ١٩٢١ سنه سنده حسنى بك زيارت ايتمشدى . جغرافيا خريطه لرى اوزرنده قويونك موقعى ياكليش اوله رق كوسترلمشدر . ايلك دفعه آلمان سياحى (روالفس) بو حواليده طولاشيركن واحه نك موجوديتنى ايشيتمش وكنديسنه ويريلان معلومات اوزرينه حقيقى موقعندن غربه دوغرى ١٠٠ كيلو مترو ايلريده تعيين ايتمشدى .

(زيره ن) منطقه سنك ، چول تاريخنده سوء شهرتى واردر . زيرا برچوق فاجعه لره صحنه اولمشدر .

قويوسى اوفاق بر ده ليكدن عبارت اولوب اوزاقدن تفريق اولنه ماز . بولنديغى يرده قوم براز ايصلاقدر و قلاغوز صو بولمق ايچون قومى قازمغه مجبوردر .

قويويى كورمه دن كچن كاروان ، مطلقا اولومك

نجه‌سنه آتیلیور دیمکدر . ایلریده ـ هانکی استقامتده اولورسه‌اولسون تك‌بردامله صوبولامازـ هلاـ اولور . حسنی بك مثال اوله‌رق آتیده‌کی وقعه‌یی حکایه ایدییور :

(غیرت‌الفضل) اسمنده مشهور بر قلاغوز (جلوع)دن(کوفرا) یه برکاروان کوتوربیوردی. (زیره‌ن) جوارنده قوم‌فورطنه‌سی‌اسمکه باشلادی. کوزلرندن راحتسز اولدیغندن ، آرقداشلرندن برینه اراضینك بتون عارضه‌لرینی کندیسنه سویله‌مسنی رجا ایتمشدی .. اوزون مدت یورودکدن صوکره (فضل) یاکلش یوله کیتدیکنی آکلایجه (کوفرا) یه واصل اولمایه قرار ویرییور . فقط جوق‌کچمه‌دن کاروان صوسزلق ویورغونلقدن محو اولویور . کوفرا واحه‌سنه عائد اولان تك بر دوه اولومدن‌قورتولویور. بوینده‌کی اشارت‌واسطه‌سیله مشهور قلاغوزك مالی اولدیغی تحقق ایدییور . درحال کوندریلان امداد قولی برچوق تحریاته‌رغماً هیچ برشیئه تصادف ایتمیور . نهایت اون بش سنه صکره بد بخت ـ لجیلرك اشیالری ، (زیره‌ن) قویوسندن اوچ کونلك یولده قومك ایچنده بولونیور . » ..

حسنی بکك کاروانی ، اون سکز کونلك یولدن‌صکره، طوزلی برکولی حاوی اولان (جلوع) واحه‌سنه واصل اولور . ایشته بو کولك ساحلنده اورانك اشرافندن برینه‌بالق موحود اولوب‌اولمدیغنی صوردیغی‌زمن : بالق دیدیککز نه‌در ؟ یورورمی، یوقسه‌اوچارمی ؟ سؤالنه معروض قالییور. مصرلی سیاح کمال حیرتله آکلایورکه بالق کورمه‌مش بر کیمسه‌یه‌بالغی‌تعریف ایتمك‌همان‌همان عدیم‌الامکاندر .

سنوسیلرك رئیسی‌طرفندن کوفرا شیخی‌السید محمدالمبده) یه خطاباً یازیلان توصیه‌نامه‌لرسایه‌سنده حسنی بك صوك درجه حسن‌قبول‌کوربیور .

کندیسنه ویریلان ضیافتلرده اون بش درلو یمك بولونییوردی . بوندن بشقه اوچ سنوسی رئیسنك دعوتی‌ده قبول ایتمك مجبوریتنده قالیور: « بو دعوتلره اجابت ایتمه‌م ضروری ایدی . ایشته بوسببدندرکه آز زمان ظرفنده قاربونات وهضمی تسهیل ایدن حبلریمی بیترمشدم . »

« بدویلر بر سیاحدن انتقام آلمق ایسته‌دکلری زمان اونی قولایلقله باشلرندن دفع ایچون بسیط براصوللری‌واردر : کندیسنی فوق‌العاده برحرمتله قارشیلادقدن صکره واحه ، یاخود کویك براز ایلروسنده بر پوصویه دوشوررلر . سوء قصدده اوله‌جك اولورسه بو بابده صوریله‌جق سؤاللره جواب ویره‌بیلیرلر : یانمزده بولندیغی مدتجه بتون وسائطمزله مسافرپرورلکمزی کندیسنه اثبات ایتدك . فقط چولده ، کاروان صویجیلری اوقدر چوقکه .. شو مدهش جنایتی ایقاع ایده‌نك کیم اولدیغی بیلمیورز . »

(کوفرا) بدویلرینك عرف وعاداتی حقنده حسنی بك بعض معلومات ویرییور : بوراده کنج قیز واختیار قادینلر طیشاری چیقابیلیرلر . هنوز تأهل ایتمش قیزلر أولرنده اوطورورلر . ازدواج شاعرانه اولور : هر دلیقانلی انتخاب ایتدیکی کنج قیزك چادیری ویا أوی‌اوکنه کیدوب ترتیب‌ایتدیکی بر شرقی‌یی فصل‌ایدر. اکر بدوی قیزی موافق بر جواب ویرمك‌ایسترسه‌اوده‌تنظیم‌ایتدیکی برشرقی‌یی بالمقابله اوقور . فقط آره صیره بعض اختلافلر چیقارکه قانلی وقایعه منجراولور . اولدیریلن آدمك عائله‌سی (اخوان) ه مراجعت ایدر . بوده قاتلی آلوب مقتولك ابوینه کوتورر و دیرکه : ایشته قان دوکن آدم أمرکزه آماده‌در . دیله‌دیککزی یاپیکز ...

علی‌الاصول ویریلن جوابده :

ـ(اونی‌بیلیورز. الله‌عفوایتسون) دن عبارتدر. بونك اوزرینه دیت پازارلغنه‌کیریشیلیر. اکثریا (۳۰۰) دولار اولان بو اجرتك اوچده ایکیسی نقداً ، متباقیسی دوه واسیر ایله تأدیه اولونور .

لکن آره‌ده‌کی کین شدتلی‌اولدیغی‌زمان قاتل، عائله‌نك انتقامندن قورتولماز و جزاسنی چکمك ایچون اون بش‌سنه بکلر. بعض کره‌ده قبیله‌سنك الك بیوکی قتل ایدیلیر .

بدویلرده تعدد زوجات جاریدر . زوجه‌لر بربرلریله ایی‌کچینیرلر. لکن‌ایلك زوجه، أوك مدیره‌سیدر . حسنی بکك بو بابده نقل ایتدیکی فقره غریبدر :

کوفرا اشرافندن برینی برای زیارت أوینه کیتمشدم. آولویه داخل‌اولدیغمززمان زوجه‌لرندن بریسنی سلاملادی :

ـ بیاض‌صاچلی اختیار قادین بوراده‌میسك؟

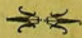
بن‌ده :

ـ نه‌دن کندیسنی بویله‌تحقیرایدییورسکز؟دیدم. جواباً بکا آکلاتدی‌که شوتحقیر الك بیوك التفاتدر. ابتدائی‌برقوم‌عندنده برکیمسه‌نك یاشنی ذکر ایتمك کندیسنه قارشی اظهار ایدیلن الك بیوك حرمت اولدیغی بزه قارشی یاپیلان قبولدن آکلادم .

بدویلر اسیر تجارتی یاپارلر . فقط اسکی‌اهمیتی قالمامشدر. انسان آلیم‌صاتیمی پیاسه‌سنه دائرمصرلی سیاحك وردیکی معلوماته کوره اون سنه ظرفنده براسیره‌نك فیأتی (۲٤) دولاردن (۱۵۰) دولاره یوکسلمشدر. بوکامقابل‌اسیرلرك‌پیاسه‌سی‌دوشمشدر. ۷۰ ، ۸۰ دولاره بر اسیر آلمق ممکندر .

(مابعدی وار)

احمد سعدی



بولغار ایلی

کچن نسخه‌دن مابعد

[بویوك جامعنك قائم بولونان مناره‌سی ۱۲٦۵ رمضاننك ۲۹ نجی صالی کیجه‌سی‌ییقیلدیغنی مرجانی افندی ، فضل‌الله بن بخارایی نام‌ذاتك مجموعه‌سندن نقلاً یازییور . مناره‌نك انقاضی باقی اولدیغنی ، یاز موسمنده چوقلری زیارته کیتدیکنی ، دیکر کوچوك برمناره جوارنده (اختم) و (ختم) اسمنده ایکی‌صحابی [۱] ، آیریجه(بالام‌خواجه)و(قیزاوغلان) نامنه قبرلر بولوندیغنی ، قبرستاندن ماعدا آچیقده پك چوق انسان کمیکلری کورولوب بونلرك محاربه‌لرده تلف اولانلرك بقایاسی اولدیغنی علاوه ایدییور ، :

« شهر بلغارنك خرابی قایو زمان [نه وقت] ونی‌سبب برلان [ونه‌سببله] اولدیغی هیچ برمجموعه‌ده کورگانمز [کوردیکمز] یوق . اما مذکور عبدالوهاب‌نك سماعاً‌نقلنه‌بناءً روسیه‌استیلاسی‌بعدنده بوتاریخ‌دین اوچیوز سنه مقدم الف ثانی قبیلنده نهرلر کوچدکی سببلی خراب اولمش » دیور .

بولغار شهرینك جغرافی موقعی :

مرجانی افندی دیورکه :

« بو شهر بلغار ، نهراتل‌ننك شمال طرفنده‌نهر جولمان‌نك اشبو نهرگا قوشلغان زاویه‌ده واقع ، خط استواده ایللی بش درجه عرض شمالیده وجزائر خالدات‌دن آلتمش‌یدی درجه طول‌شرقیده مع زیادة شیئ و سمت قبله‌سی نقطهٔ جنوبدن اون بش درجه قدر مغرب طرفنده‌در وافواه عوامده اسکندر الما قیدونی‌بناسی‌دیمکله مذکوردر . میلاد عیسی علیه‌السلامدن ایکی قرندن زیاده مقدم بنا

[۱] طیبی اوراده صحابی قبری بولونماسی ، سعد بن‌ابی وقاصك چینده مدفون‌اولماسی کبی محلی‌بروهم‌اثریدر.

ایدلب زورلی وسط درجه‌ده ایسه‌ده موضعی کثیرالشعوب ایکی نهر عظیمك منصبنه قریب بر نقطه‌ده واقع اولدیغندن هر طرفدن خارج مملکتلردن کوب [چوق] تجار کیلوب شهرت وشانلی پناير وعظیم بازاری اولوب بای مملکتلردن ایدی . معمور و فرضة التجارة و سوداخانه اولدیغندن اهالی‌سی قدیم الایامدن بیرلی [بری] وفور تمدن و تجارت و کثرت اسفار وسیاحت برله مشهور الآفاق وصاحب العنوان ایدی . و انده یراق [اوزاق] مملکتلردن علماء وتجار کیلوب عرب علماسندن قاضی ومدرس و خطیبلری بولغان . و بعدذلك اوسته کیلکان [کلن] هر تورلی بلا وفتنه‌لر سببلی خراب اولوب مذکور اولان حالهٔ حسنه‌سنه قزان وارث اولدی» مراد رمزی افندی‌ده دییورکه :

« بولغار شهری قدمانك (ربع مسکون) تقسیمنه کوره (اقلیم سابع)ك اواسطنده بولونیورری . متأخرینه نظراً ده اوروپا قطعه‌سنك منتهای شرقیسنده و منطقهٔ معتدلهٔ شمالیه‌نك صوكرنده ، اتل = وولغا و قاما = چولمان نهرلرینك تلاقی ایتدکاری نقطه‌دن یاریم فرسخ قدر مسافه‌ده ، ٥٥ درجه عرض شمالی، ٦٦ درجه ٥٠ دقیقه طول شرقیده کائن ایدی . شو معلومات روس خریطه‌لرینه کوره‌در . اسکی روسلر ، یونانیلره تبعاً طول دائره‌لرینی بحر محیط غربیده‌کی جزائر خالدات ، یعنی قاناریا آطه‌لرندن اعتباراً صایارلردی . یکی روسلر ایسه پته‌رسبورغی طول دائره‌لرینه مبدأ عدایله‌مشلردی . متأخریندن بعضیلرینك تحریرنجه بولغار شهری ٨٥ درجه عرضنده ایدی‌که طوغرویه الدیاقینی بواولسه‌کرکدر.

ملك مؤید ابوالفدا (تقویم البلدان) اسملی اثرنده دیمشدرکه :

(بولغار شهری ، اتل نهرینك شمال شرقیسنده وعمران شمالی منتهاسنده کائندر . سرای ایله آرالری یکرمی قوناقدن فضله جکر . دوزلك بر اراضیده مبنی‌در . اوچ دانه حمامی واردر . اهالیسی مسلم و حنفیدر . اوراده هیچ بر میوه یه‌تیشمز . یاز ابتدالرنده افقدن شفق ضیاسنك غائب اولمادیغنی ، کیجه‌لرینك ایسه غایت قیصه بولوندیغنی بری بکا حکایه ایتدی . شو حکایه طوغرودر . چونکه : ٤٨ درجه ٥٠ دقیقه‌دن اعتباراً اولان اراضیده شفق ضیاسی یاز ابتدالرنده زائل اولماز . بولغار شهرینك عرضی ایسه بوندن فضله‌در) .

ابوالفدانك تقویم البلدانده‌کی جدولنده، بولغار شهرینك عرضی ایچین (ن ، ه) یاخود (مط، ل) حروف ابجدیه‌سی واردرکه ٥٠ درجه ٥ دقیقه ، یاخود ٤٩ درجه ٣٠ دقیقه‌یی کوستریر . کذا طولی ایچین ده (ف) یاخود (ع) حرفلری وضع اولونمشدرکه بونلرده ٨٠ یاخود ٧٠ درجه‌یی ارائه ایدر .

مشارالیهك طول حقنده‌کی بیانی ، بحر محیط غربیده‌کی جزائر خالداتك مبدأ طول اولماسی اعتبارینه کوره حقیقتدن اوزاق دکلدر . (مابعدی وار)

طاهر

چاغلایان

بو نام ایله بالیکسریده انتشاره باشلامش اولان علمی وادبی بر مجموعه‌نك ١ ، ٢ ، ٣ نجی نسخه‌لری لطفاً اداره‌خانه‌مزه ده کونده‌ریلمشدر . کنج وجوشغون قلبلردن نبعان ایله خروشان قلملردن دوکولن چاغلایانك مندرجاتی لطیف و آبدار بولدق. کلن نسخه‌لر ایچین:

موجهٔ کریه‌م که هر دم دیده‌دن سیاله‌در
ینبع دلدن خروشان بر عجب شلاله‌در

مطلعنك ایکنجی مصراعنی ایراد ایده بیلیرز . مطالعه‌سندن ذوق آلیناسنی ارباب ادبه توصیه ، فوران عرفان ایله دائم الفیضان اولماسنی‌ده توفیق الٓهیدن تمنی ایلرز.

محفل مجموعه‌سی مدیر مسؤلی : طاهر

استانبول — مطبعهٔ عامره

عدد : ٦٨ — جلد : ٦ (نسخه‌سی ١٠ غروشدر) رمضان ١٣٤٤ — مارت ١٩٢٦

محفل

ذی القعده ٣٣٨

اداره‌خانه‌سی: باب عالیده (یکی تورکیه) مطبعه‌سی فوقنده‌کی دائرهٔ مخصوصه

مرکز توزیعی: باب عالی جاده‌سنده (اتحاد تجاری) کتبخانه‌سی ایله (یکی تورکیه) مطبعه‌سی

علمی ، ادبی ، اجتماعی آیلق مجموعه‌در .

صاحبی ، مدیری ، محرری: طاهر

تحریر شرائطی: خلقك نفعنه خادم یازیلر مع التشکر قبول ونشر اولونور . کونده‌ریله‌جك آثار اوقوناقلی ومختصرجه یازیلمش اولمالیدر ، کلن یازیلردن شایان قبول کورولنلر تاریخ صیراسیله درج ایدیلیر ،

اشترا شرائطی : هر سنه‌نك برنجی وایکنجی آیی ایلکندن اعتباراً آبونه قید اولونور . سنه‌لکی اون ایکی نسخه اولمق اوزره پوسته اجرتیله برابر (١٠٠) ، آلتی آیلغی (٥٠) غروشدر . ممالك اجنبیه ایچین ٥٠ و ٣٠ غروش علاوه‌سی لازمدر.

محفل ربیع — مجموعه‌سنك کچن سنه‌لره عائد وبك چوق معلومات مفیده‌یی حاوی اولان نسخه‌لری منتظماً دیکیلمش واوزه‌رلرینه قالین بر رقاپاق کچیریله‌رك مجلد کتاب حالنه کتیریلمشدر. خیر الانیس اوله بیله‌جك بو نفیس کتابلردن برنجیسنك موجودی بیتمش، ٨-١٢ نجی نسخه‌لری برا کنده اولارق قالمشدر. بر نسخه‌سی ١٠ غروشدر. ٢، ٣، ٤، و ٥ نجی جلدلرك بدلی پوسته اجرتیله برابر یوزر غروشدر. طوغرودن طوغرویه اداره‌خانه‌یه داخلدن ٣٠٠ ، خارجدن ٣٥٠ غروش کونده‌ریلدیکی صورتده هر دورت جلدی یوللانیر .

مندرجات

تقدیم شکران وعرض اعتذار

٧ کانون اول ٣٤١ تاریخنده استانبول پولیس مدیریتنجه تحت نظارته آلینمش وبعضی کیمسه‌لر میانده انقره استقلال محکمه‌سنه سوق اولونمشدم. محکمهٔ عالیه‌جه اجرا قیلینان محاکمه نتیجه‌سنده معصومیتم تبین ایتدی و ٣ شباط ٩٢٦ تاریخنده برائتمه قرار ویریلدی. موقوفیتم اثناسنده استراحتم تأمین وهیئت جلیله طرفندن حقمده کمال معدلت ومرحمت ابراز ایدیلدیکی کبی برائتمدن صوکراده قیمتدار توجهلر اظهار بویورولدی . بناءً علیه محکمهٔ عالیه‌نك رئیس محترمیله ارکان کرامنه متدارانه تشکرلرمی عرض ایلرم .

شفاهی وتحریری تبریك برائت لطفنده بولونان احبا واودای خالصه‌یه تقدیم شکران ایدر، مجموعه‌نك —حسب المعذره— تأخر نشرندن طولایی ده قارئلرمك عفولرینی دیله‌رم .

طاهر

رمضان شریف تبریکی

حلولیله تشرف ایدیلن رمضان شریفك مسعود ومتیمن اولماسی لطف جلیل الٓهیدن مستدعادر.

محفل علمی

علم خیال

(٦)

شو فضای غیر متناهینك دەرینلكلری ایچندە دولاشان ، آرە صیرە بزە برشیلر آكلاتمق ایستەیورمش كبی كولەرك بزدن اوزاقلاشان ییلدیزلری بن چوق سەوەرم . اونلردە برشعلە مزاج دلفریبك نارهوسیلە مشتعلدر. هر كوردیكك ییلدیزك آرقەسنە دوشوب كیتمە، نرەیە كیدییورسك؟ (آسمان‌ها ست‌در ولایت جان . كار فرمای آسمان جهان ـ حكیم سنایی) اوەت،(كوكلم كوكنك ییلدیزینك هیچ عددی یوق هر برجدە بنم بیك كونشم ، بیك قمرم وار) بو سسی ایشیدییورسك ، بو سس نرەدن كلیور؟ [از كجامی آید این آواز دوست ؟] بر سمت مجهولدن قولاغكە كلن بو سس، بنلككك دەرینلكلرندن چیقان بو صدای وجدانی ، بر ندای سبحانیدر . بو سسلری الك اول ایشیتدیرن ، بو صدایی الك اول استقبال ایدن خیالدر « خیال حقیقتك تشریفاتجیسیدر» دیمەدكمی ایدی؟. خیال، سماع طبیعی‌یی ، سماع روحانی یاپار، یولجی‌یی أوینە صوقدقدن صوكرا چیقار. حضرت خیالك وظیفەسی بودر. صوكرا بو سماع روحانی برسماع الٓهی‌یە انقلاب ایدر. بورادە، بو حرمسرای حقیقتدە تشریفات یوقدر. تحقق، تخیل‌دن مستغنی‌در. ایستر ایسەكز ، مجرد بر كون سابق علاقەسیلە بوكا (خیال محقق) نامنی ویرەبیلیرسكز. اورادە بو كوزلر آرتق باشقە شیلر كورمكە ، بو قولاقلر باشقە سسلر ایشتمكە باشلار . كائناتك مفهوم حقیقیسی اورادن كورونور ، اومنزل معرفتدە حادثات كونیە دیدیكمز تسلسلات متمادیەدن متحصل تقلقلات وتخلخلات آرتق ایشدیلمز اولور. برنفخە ایلە هرشی باشقەلاشیر.

عبدالحق حامدك برسماع خیالیسی :

اودر هیچئ ماضی لجۀ سرخ مشیتدە
بوتاریكئ مستقبل كبود سرمدیتدە
طورور بر كبریای بی‌نهایت نور وظلمتدە

برابر جملە موجودات واشیا هپ محبتدە
بولوطلر، دالغەلر،ییلدیزلر اطرافدە هپ محرم
آغاجلر، جوی‌لر، قوشلر چیچكلر دائماخرم
چمن مانی قویونلر پنبە رنكارنكدر داغلر
بوشنلكدە‌بنم كوكلمدر آنجق وارسەبر آغلار

بزدە بر بی‌قرارلق وار ، متصل چیرپینوب طورویورز . بو هوائیلك نەدر ؟ كیمی آرایورز ، آرادیغمز شی نەدر ، بو حس حسرت بزە نرەدن كلیور . نەدن هیچ برشی ایلە متسلی اولامیورز ؟ فضولی‌دن بزم قرە فاطمەیە قدر هپ مشتكی . (شكایتدرجوابی هر كیمە دیرسەڭ نەدر حالك؟)

فضولی‌یە :

كورونمز یار ایچون عالم تماشاسنە طوپلانمش
اكر تا كە كورونسەاولوقت كل كور تماشایی

سوزینی سویلەتن ، اكینلی قارە فاطمەیی :

ارزنجاندن كاخ‌دن ئولدوم قان آغلامقدن
دالدە یاپراق قالمادی یارامە باغلامقدن

تور كوسیلە ایكلەتن حقیقت نەدر ؟. كورونمز یار سوداسی ، بویوكلرە مسلط اولمش بر عصبی اوزونتوایسە ، قارە فاطمەنك ایكیلتیلرینەنەدیەلم؟ شو سر حیاتە بر تورلو عقل ایردیرمك ممكن اولمایور . بن ، نەیە باقسەم بر شی كورەجكم ، نرەیە كیتسەم بر آشنای نهانە تصادف ایدەجكم ظن ایدییورم . عجبا فضولینك (كورونمز یار) دیدیكی بومیدر ؟ بو آشنای نهانە بعضیلر (جان) بعضیلر (جانان) دیدیلر .[١] بو جانی ، یاخود بو جانانی بولمق هواسیلە كون ومكانی فیریل فیریل دولاشان خیالدر . آقان صولردە ، أسەن یللردە، سحر وقتی آچیلان كللردە ، كورونمز یاری آرایان هپ اودر. بو دربدرك باش اورمادیغی شی ، اینی چكمدیكی قاپی‌قالمامشدر . خیالك طوپلادیغی جوابلری محتوی اولمق اوزرە بر (حس منعكس) چانطەسی واردر، بزبوكا (الله ویرسین) چانطەسی نامنی‌دەویرەبیلیرز. بوتون‌ماحصل مساعیسی‌شودر:

مافی‌الدیار مجاوب الاصدی المتصوت
فاقول این احبتی فاجاب این احبتی[٢]

اووقت آكلاشیلیركە، كائنات خارجیەدن فضولی‌نك (كورونمز یار) ی حقندە هیچ برخبر آلمق ممكن دكلدر . اكواندن آلاجغمز علملر ، هپ اكوان‌دە براقاجغمز شیلردر . فقط بوعلملر شئون داخلیە ایلە روحلاندیریلەبیلیر، بوكا (سماع روحی) دنیلیور ، بو سماعك الك كوزل نمونەلرینی مثنویدە بولورز .

جناب مولانانك بر بیان عالیسی مألی :

[عقل كلدن كلن بو سوزلركە : كلزارالٓهی وصحن سنبلستان معانی رایحەلریلە طولودر ، مظهر وحی الٓهی اولان نبی محترم نە سویلەمش ایسە دوغرودر . اوندا كە ایچمزدن طوغیور . هر صدانك اصلی‌در . دیكر ندالر ایسە : عكسدن باشقە بر شی دكلدر ، دوداق ایلە سویلەنیلمكە محتاج اولمایان او سسلری : تورك ، كورد، عرب ، عجم هر كس آكلار ، بناءً علیە بونلری آكلایش خصوصندە یكدیكرندن آییرمغە محل یوقدر. یالكز انسانلر دكل ، طاشلر ، آغاجلر بیلە بو ندایی آكلامشلردر . نایك دمدمەسی اونك اثر فیضی اولدیغی كبی روحك های هویلری ، اونك هی هیلریدر] [٠]

اشیایی سویلتمك فیضی ، هر كسدن زیادە مولانادە انكشاف ایتمشدر. لسان اشارت برقوش دیلی‌دركە بوندن آیریجە بحث ایدیلەجكدر .

شیخ اكبر دییوركە :

[كینونتك برنجی ظرفی خیالدر. خیال،اقرب مخلوقات الٓهیەدندر . فقط خیالك بر خیال محقق اولماسی شرطدر ، وجود عینی ، مراتب وجودك برنجیسی اولدیغی كبی ، بونك برنجی متعلقی دخی خیال‌در . عالم خیال ، روحیات الك اول كندندە ظهور ایدن بر عالم ظهور معانی‌در . اویقودە بزە بر طاقم صور مرئیە ظاهر اولیور، شرایعك قبول ایتدیكی بو حقیقتی طبایع دەقبول ایتمشدر. موجودیتنی شرعاً وطبعاً قبول ایتدیكمز بو عالمە (عالم مثال) دییورز . (فلاطونك عالم مثالی باشقەدر)، عالم اجسام ایلە عالم ارواح آراسندە موجود اولان بو عالمك دخی بر علمی واردر . (علم خیال) دیدیكمز ایسە بو علم برزخی‌در . بو علمك علم اسماء وعلم تجلی‌دن صوكرا طانیلماسی لازم كلن اهم اركان معارف اولماسی ایجاب ایدر . معانینك اجسامە كیفیت التحاق ادلۀ عقلیە ایلە آكلاشیلاماز. برحادثە یوقدركە: مراتب وجوددن بریلە علاقەدار اولماسین وجود عینی،بر وجود غیر متحیز اولدیغی ایچون اجسامە مخصوص اولان اوصاف ایلە بیلنەمز. خیال مستقل بر وجود دكلسەدە وجود عینی‌نك متعلق اولی اولدیغنی اونوتمامالی‌یز. وجود ذهنی كە تصور طریقی ایلە بزدە ظهور ایدن معلوماتدن

[١] مزج ایدوب جان ایلە آنی آكا جانان دیدیلر.

[٢] كندی فریادمدر آنجق سسن ویرن فریادمە
كیمسەلر یوق ، آشنادن بوسبوتون خالی دیار
« نردە یارانم ؟ » دیدكچە بن بلندآواز ایلە
«نردەیارانم؟» دییور وادی، بیابان، كوهسار
محمد عاكف

[*] عشق برفیض حقیقیدركە آندندر مدام
میدە آثار حرارت، نیدە تأثیر صدا ـ فضولی

عبارتدر . بوكا علم دينيله‌بيلمه‌سى واقعه مطابقتى ايله مشروطدر . الفاظدن منفهم اولان وجود لفظى‌يه كلنجه : بو بابده‌كى معلوماتمز هم ممكنه ، هم محاله تعلق ايده‌بيلير . وجودك دردنجيسى اولان وجود رقمى كه : كتابته عائد نسب معلومه‌يه استناد ايدر . بوده هر وقت وجود عينى‌يه تأمين اصابت ايده‌جك شيلردن دكلدر . بونلرك ويرمش اولدقلرى معلوماته صورت مطلقه‌ده وجود عينى‌يه مطابقتنى محافظه ايتمش معلومات نظريله باقيله‌ماز . وجود عينى‌نك وصف اولى خيالده بولونور ، صوكرا صيرا ذهنيته كلير .

خياله (عماء) دينيليور . عماء : اينجه بولوط وهوا معنالرنده استعمال اولونورسه‌ده عما ، عينى ايله هوا ديمك دكلدر . خيالك هوا معناسنه آلينماسندن مقصد : بو بابده تصوره صالح برذهنيت زمينى حاضرلامقدر . رسول اكرم بربدوى‌يه [الله نره‌ده‌در] ديمش ، بدوينك الى ايله سمايى كوسترمه‌سى اوزرينه [سن بنه اويله بيل] ديدكدن صوكرا اوراده بولونان جماعته دونه‌رك [بر بدوينكده توحيدى بويله اولور] بويورمشدر . چونكه بر بدوى جناب حقى جلالنه لايق بر خيال محققله تخيل ايده‌مزدى . بدوينك اشارتى توحيد مقامنه قائم بر توصيف الٰهى اوليور ديمكدر .

ربمز مخلوقاتى خلق ايتمه‌دن اول نره‌ده ايدى . سؤالنه‌ده [كان فى عماء] بويورولدى . بناء عليه وجود عينى‌نك بر وصفى عما ، يعنى خيال ، وصف ثانيسى (استوا) ، اوچنجيسى نزول وصعود [اليه يصعد الكلم الطيب والعمل الصالح] دردنجيسى‌ده [وهو الله فى السموات والارض] آيتندن منفهم ومعنادر . بشنجى وصف كينونت (وهو معكم اينما كنتم] آيتنده‌كى وصف كه بووصف ، اوصاف سائره‌نك جمله‌سنى احتوا ايدر . وحى‌ده رؤياى صادقه‌دن باشلادى] .

دارداغان زاده : **احمد نظيف**

آمريقاده توتون عليهدارلغى

ملتلر ايچنده اك مدنى وعصرى اولدقلرينى ادعا ايدن آمريقا حكومات متحده‌سنك خلق مكيفات نامنه نه وارسه قالديرمق ايستيورلر . مسكراتى منع ايتدكدن ، بو منعه رعايتسزلك كوسترنلرده‌ده شاقابى ، لطيفه‌يى قالديردقدن صوكرا صيرايى ديكر مكيفاته كتيرديلر . شيمدى خيربالانان توتوندر . وجودينك ازاله‌سنه دها قرار ويريلمه ديسه‌ده عليهنه اتهاملر كيتدكجه آغيرلاشمقده‌در .

دينيوركه : «توتون اسيرلرى غزته‌جيلر طاقمى ستون ستون مدحيه‌لرله عمومى اولارق ، فابريقه‌لر اعلانلريله خصوصى اولارق توتون ايچمك عادتنى نشر ايچون شدتله چاليشيورلر . صوك دفعه (آسوسيه‌تد پره‌س) ده توتون قومپانيه‌لرى منفعتنه نشر اولونان مقاله بو زهر صاتيجيلرى طرفندن ، ايلريسنى كوره‌مه‌ين جاهللرى طوزاغه دوشورمك ومكيفاته ترك وجود ايدنلرك مقدارينى بوسبوتون شيشيرمك ايچون نصل بر اصول طوتدقلرينى پك آشكاره كوسترر . كويا توتون استعمالى ، منع ايديلمك شويله طورسون ، بر چوق يره ، ازجمله بعض معده راحتسزلقلرينه قارشى توصيه ايديليرمش . پيپوايله ايچمك مرجحمش ، مع مافيه جيغاره وياپروده ايچيليرمش و بو توتون ايچنده بولونان نيقوتيندن دكل ، بالخاصه يمكلردن صوكرا بخش ايتديكى كيف استراحت ايچون استعمال ايديلملى ايمش . بر چوق خسته‌لرده بويله استراحته محتاج ايمشلر .

اكر توتون بر كيمسه طرفندن توصيه ايديلمشسه

بو توصيه‌نك هيچ برصلاحيتى وعلمى استنادگاهى يوقدر وهيچ بر كيمسه‌نك بودرجه اساسسز سوز ايچون آغير آچماسى قابل دكلدر . مكركه بينى توتون ويا ديكر ذهن تخريب ايدن زهرلر طرفندن صولانمش اولسون .

توتونك ويرديكى استراحت ؛ حقيقى براستراحت ، يعنى قوت جمع وتضمينى recupératin دكلدر . توتون ايچمكله انسان استراحت ايتدم صانير . حال بوكه حقيقتده هيچ استراحت ايتمه‌مشدر ، بو حال صرف نارقوتينك تأثيريله وجوده كلير . ديكر مخدرات drogue كبى توتونده آلداتيجيدر . استعمالى drogue اعتياديدر . مضر تأثيراتى بيلن هيچ بر ذكا صاحبى كنديني توتونه قاپديرماز . بوتون ملته شامل اولاجق ، بالخاصه قادين وچوجوقلرى توتونك مضرومخرب آفاتندن قورويه‌جق بر مجادله لازمدر . توتون قوللانانلر قهوه ويا چايده ايچمكده‌درلر . بويله‌لكله وجودلرينى دها چابوق يپراتيورلر . چاى وقهوه سنجيه اوزه‌رينه تأثير ايدر . جان صيقينتيسى ، حديد المزاجلق ، سيكيرليلك ، قاوغاجيلق هپ چاى وقهوه‌نك تأثيريدر . چاى وقهوه اويقوسزلق توليد ايدر ، اويانيق قالينماسه‌بيله اويقو ده‌رين اولماز ، خفيفدر و recupératin دكلدر . آنجق اويقو زماننده‌دركه وجودك صحت اوزرنده ايشله‌مه‌سنه خادم مراكز عصبيه قوت آلده ايتمش اولور . يورغون كيمسه‌لر سيكيرليدر . منطقسز ، محاكمه‌سز اولور ، هرشيئه قصور بولورلر ، دائماً قاوغايه حاضردرلر ، دائماً كوبورورلر . هيچ بر شيئه ممنون اولمازلر . كيم بيلير بلكه عمومى حربك تعجيلنه محارب دولتلرك فضله چاى وقهوه استعمالى سبب اولمشدر . قهوه وچايده برر drogue درلر . استعماللرى ديكر droguelر كبى سنجيه اوزه‌رينه مضر اولارق تأثير ايدر . چوق شكركه مملكتمزك (آمريقانك) معارف مؤسسه‌لرى توتون عليهنه وضعيت آليورلر . موسكينغام قوللژنده جيغاره عليهنه بروجه آتى تعليمات واردر :

ژيمناستيكخانه وسپور ساحه‌لرنده توتون استعمالى ممنوعدر . توتون قوللانان برطلبه ؛ هيچ برآتله‌تيك تيمه ، مناقشه غروپلرينه داخل اولاماز ، قوللژ خطيب موقعنه ، علمى قلوب اعضالغنه ، طلبه درنكى رياستنه ، الحاصل صفت تمثيليه‌يى حائز هيچ برموقعه انتخاب ايديله‌مز . بو نظامنامه‌يه رعايت ايتمه‌ينلرك قيدى ترقين ايديلير . بوقوللژ كبى دها برچوق مكتبلرده جيغاره عليهنه شدتلى مجادله‌ده بولونولمقده‌در .

بر نوع زهردن عبارت اولان توتون خلقه اويله مختلف ، جاذب ولطيف شكللرله كوستريليوركه بوينوزلرليه طيرناقلرى حذف ايديلمش بولونويور . بو زهر صاتيجيلرى مضر تجارتلرينك صوك زمانده آلمش اولديغى وسعتدن صوك درجه بوبورلنمكده‌درلر : قادينلرى‌ده جيغاره‌يه جذب ايتدكلرينى ، توتون تجارتنك صوك سنه ظرفنده ٢,٠٠٠,٠٠٠,٠٠٠ دولارلق ايش ياپديغنى وبرسنه ظرفنده اعمال اولونان جيغاره وبرو عددينك ٧٥ ميلياره چيقديغنى كمال افتخارله اعلان ايديورلر .

توتونه قربان كيدن خلقك كثرتى نظر اعتباره آلنجه هيچ شبهه‌سزكه توتون دنيلن زهرى ، نسل بشرى اك زياده تخريب ايدن دشمنلرك باشى عد ايتمك مبالغه دكلدر . توتون قلبى ، جكرلرى زهيرلر ، بدايةً سيكيرلرى برباد ايدر .

توتون ، ايچنلرينى طبقى مسكرات كبى ممنون ايدر وجانلى ياپار . طبيعى عكسى تأثيرى بونشئه‌يى تعقيب ايتمكده كجيكمز . سيكيرلر حال طبيعى‌يه رجوع ايدنجه انسان راحتسز ، تيتره‌ك ، صارصاق ويورغون اولور ، كنديني سفيل ، آبدال حس ايدر . تسلى بولمق ايچون تكرار توتدورمك مجبوريتنده‌در . حيات

بويله بكر . بويله‌لرى توتونك اسارتى ذلتنده ذهنلرينى پيپراتيرلر ، اخلاقلرينى تخريب ايدرلر ، مفكوره‌لرينى ترك ايدرلر ، غايه‌لرينى فدا ايدرلر . خسته‌لقلرى چوغاليرى ، حياتلرى قيصاليرى . »

توتون عليهنه جمعيتلر قورولمقده ، بياننامه‌لر داغيدلمقده‌در . بر بياننامه‌ده :

« جماهير متحده‌ده ميليونلرجه قيز واردر . بوقيزلر شيمديلك كيمى أوده ، كيمى مكتبده ، كيمى ايشــده بولونيورلر . ياقينده أولنه‌جكلر ، قادين اولاجقلر ، آنا اولاجقلردر . توتون قوللانان آداملرله أولنيرلرسه بوقيزلر برچوق بلالره كرفتار اولاجقلردر ، اوسته‌لك چوجوقلرى‌ده بابالرينك زهرلى بينه توارث ايده‌جكلر .. الخ .. »

ديندكدن صوكرا توتون قوللانان برار ككك اي‌قوجه اولامايه‌جغنــده قرار قيلينيور . توتون قوللانان قادينلر ايسه آنالق وظيفه‌ســنى يارم ياپمغه محكوم زواللي‌لرمش .(مش) ديبورم. چونكه مسئله صلاحيتم خارجنده‌طبى برمسئله‌در. بياننامه محررى‌ده سببنى سويله‌ميور .

ديكر برحوادثه كوره بروقلين تراموايلرنده قادينلرك توتون استعمالنه بلديه رئيسى طرفندن رسماً مساعده ايدلمشدر. بومساعده‌دن صوكرا تراموايلرده ترياكى ميس وميسيسلرك أل چانطه‌لرندن جيجيلى بيجيلى قوطولر ايچنده جيغاره و ... پيپولرينى چيقاره‌رق توتدوردقلرى كورولمكده ايمش . بناءً عليه بومدنى خانملرى دنيانك اك نفيس توتوننـدن ـ كه توركيه توتونيدر ـ محروم بيراقامق ايچون بو ســنه ٥٠ ميليون تخمين اولونان محصــولمزى كله‌جك سنه‌يه يوز ميليون كيلويه چيقارمالى يز.

رشيد مظهر

بربيتك خاطرلانمسى مناسبتيله :

حافظ شيرازى‌نك :

اكر آن ترك شيرازى بدست آرد دل مارا
بخال هندويش بخشم سمرقند وبخارارا

مطلعيله باشلايان وشيرازده‌كى تورك كوزه‌للرندن عاشقانه شكايتى حاوى اولان مشهور غزلى ـ بيلمه‌م نه‌مناسبتله كچن كون ـ خاطرمه كلدى .

« او ، شيرازلى تورك كوزه‌لى كوكلمزى أل‌ده ايدر ، قلبمزى تطييب ايله‌مك لطفنده بولونورسه خال هندوسنه ، يعنى هندلى كبى سياهجه بولونان بننه سمرقند ايله بخارايى تقديم ايله‌رم » مآلنده‌كى بومطلعى تعقيب ايدن ابيات آراسندن :

فغان كين لوليان شوخ شيرين كار شهر آشوب
چنان بردند صبر از دل كه تركان خوان يغمارا

بيتى نظر دقتمى جلب ايتدى .

حافظ، بوبيتده ديبوركه : « شهرخلقنى باشدن چيقارتاجق درجه‌ده لطيف واويناق اولان(لولى) لرك الندن فرياد ! توركلر ، (خوان يغمابى)نى ناصيل قاپوب كوتورويورلرسه بونلرده كوكللرده‌كى صبر وتحملى اوصورتله يغما ايديورلر » .

بورادەكى (خوان يغما) ايله اسكى توركلرك عاداتندن بولونان (شولن) يعنى عمومى ضيافت آراسنده مناسبت بولديغم ايچين براز تدقيقات ياپدم.

(لولى) و (لولو) كلمه‌لرى، چغتاى لغتنك تفسيرينه كوره : فاحشــه ، چنكانه ، زن رقاصه ، برهان قاطعك توضيحنه نظراً‌ده : جذاملى ، بى حيا ، ديلنجى معنالرينه كلديكى كبى ظريف، لطيف، نازك مفهومنى افاده ايدر ايمش .

سودى مرحوم‌ده حافظ ديوانى شرحنده بو لفظ ايچين : «عجمده برطائفه‌دركه قره كوزلى وقره قاشلى سيه‌چرده اولورلر وجمله‌سى سازنده وكوينده اولورلر.»

ديبور . شو اوچ شرحك مجموعندن وحافظك بيتنده‌كى توصيفاتدن آكلاشيلاجغنه كوره لوليلر، قاره قاشــلى ، قاره كوزلو ، كوزه‌ل ، اويناق كيمسه‌لرمش. خواننده‌لك ، سازنده‌لك، رقاصه‌لك ايدرلر، ديكله‌ينلرى وسيرايله‌ينلرى مفتون ومنجذب قيلارلرمش .

(خوان يغما) يه كلينجه: سودى افندى بونك ايچين‌ده « بيراملرده ودوكونلرده يغما ايچين ديزلن چناقلردر » معلوماتنى ويريبور ، برهان قاطع ايسه: « .. اول طعامه دينوركه سلاطين دوكونلرده وسائر بعض كبار وكرما پشــور دوب جمله‌يه صلاى عام ايدرلر هركيم اولورسه كلوب تناول ايدرلر ... اوجاقلو طائفه‌سنك [يكى‌چريلرك] سرايده تاراج ايلدكارى طعامه اطلاق بغايت ملايمدر »

تفصيلاتنى ويريبور .

بويله عمومى سفره‌لرده‌كى يمكلرك قاپيشيلماسى ايله كوكللردن صبر وقرارك آلينوب كوتورولمه‌سى آراسنده‌كى وجه‌شبه‌ك شــاعرانه اولوب اولماديغنى نظر مطالعه‌يه آلمق ايسته‌ميورم . (خوان[*] يغما) ايله شولن، شيلان، طوى تعبير ايديلن اسكى تورك ضيافتلرى بيننده برمناسبت بولونديغنى عرض ايتمك املنده‌يم .

فاضل مدقق كوپريلى زاده فؤاد بك افنديـنك (تورك ادبياتى تاريخى) اسملى اثرنده‌ده يازيلديغى وجهله اســكى توركلرك معين زمانلرده ويريلير عمومى ضيافتلرى واردى. بوضيافته شولن، ياخود شيلان ، ياخود طوى تعبير ايدرلردى. شولنلرده آت [*] وقويون كبى حيوانلر كسيليرى، آوآتلرى‌ده

[*] كوچك وزننده (شولك) كلمه‌ســنك يوروك آت معناسنه كلديكى ، خاصةً اسفنديارك بينديكى آتك اسمى اولديغى برهان قاطعده محرردر . اسفنديارك تورك خاقانى اولماسنه ، شولنلرده آت‌ده كسيلمه‌سنه ، شولن ايله شولك كلمه‌لرى آراسنده ياقينلق بولونماسنه كوره بوجهت‌ده تدقيقه شاياندر صانيرم .

بونلره علاوه ايديليرى ، كبابلر ياپيلوب يه‌نيليرى ، سوجى، يعنى شرابلر وقيميزلر ايچيليردى. شولنلرده اوزانلر، يعنى شاعرلرده بولونورلر، قوپوزده‌نيلن سازلرينى چالوب ترنم ايدرلردى . ترنم ايتدكلرى شعرلر، اولجه دينى موضوعلره دائرايدى، صوكرالرى شولن صاحبنك ستايشنى حاوى اولوردى. مسلمانلغك توركلر آراسنده انتشاريله تورك خاقانلرينك ايرانده حكومت ايتمه‌يه باشــلامالرى اوزه‌رينه شولنلرده عجم شاعرلرينك قصيده اوقومالرى وعجم موسيقى شناسلرينك چالوب چاغيرمالرى عادت اولمشدى .

توركلردن مصرده سلطنت تأســيس ايله‌مش و ٢٤٠ تاريخنده وفات ايتمش اولان (احمد بن طولون) لك‌ده بويله عمومى بر سفره‌سى واردى . ابن خلكان (وفيات الاعيان) نده مشاراليه ايچين « وكانت له مائدة يحضرها كل يوم الخاص والعام» ديبوركه «ابن طولونك هر كون قورولور برسفره‌سى واردى . خواص وعوامدن هر كس كلير، اوراده يمك يردى » ديمكدر .

ملغى عثمانلى حكومتنك يكى‌چرى دورنده‌علوفه توزيعى صيراسنده‌ده چوربا ايله پلاوزرده‌دن عبارت بريمك حاضرلانير وهراورتانك افرادى قوشارق يمك قابلرينى آلوب شــيمديكى ضربخانه ميداننده يردى .

ديمك كه بدايةً (شــولن) ده‌نيلن وخاقانلرله خانلرطرفندن ويريلن ضيافتلر، صوكرادن(خوان يغما) نامنى آلمش وبالكز حكمدارلر دكل، اعيان واشراف طرفندن‌ده چكيلمش .

ضيا پاشا مرحوم‌ده (خرابات)ك (احوال شعراى ايران) فصلندهو (محمودغزنوى)نك رئيس الشعراسى (عنصرى) نك آثارى حقنده‌بوتعبيرى قوللانمش ، او اثرلرده‌كى مضمونلرك شعراى اخلاف طرفندن قاپيشيلمق صورتيله انتحال ايدلديكنى

يازديغى قصائد دلارا
اخلافنه اولدى خوان يغما

بيتيله ايما ايله‌مشدر .

ايشته بر بيتك تخطر وتدقيقندن چيقان تاريخى نتيجه. قدمانك ديوانلرى بو يولده تتبع اولونسه ايچه معلومات تاريخيه الده ايديله‌بيلير.

طاهر

محفل ادبى

جمهوريت مارشى

يورده بر قوطلو كونش طوغدى اراده كله بو كون
يورواى تورك! او بويوك نورى شفقلر كورسون،
يايسين عالملره، تاريخ ابدى عزمك ايچون
حيرت ايتسين ده حضورنده باش اكسين توركك..

ياشار البت قوجه برظلمى ييقان برملت ..
ياشاسين توركيانك حق يولى: جمهوريت!..

قانلى برسلطنتك زنجيرى بوينكده ايكن
دوغدى بركون ظفرك؛ شرقه متين عزمكدن،
غربه دوغرو يورودك طبقى كونشلر كبى سن،
مدنيتله قوجاقلاشدى بويوك مفكوره‌ك

ارتجاعك يرى يوق! آ كلاديلر ئولكه كده .
قان قوصان اسكى يىلانلر ياشاماز كولكه كده

ايشته كوكلنده ظفرلر دولو توركك اوجاغى
ديور اولادينه؛ نشئه‌يله آچيلمش قوجاغى:
ـ چاليشك جنته بكزه‌ر وطنك هر بوجاغى
يم‌يشيل يورديكز اولسون مدنيت طوراغى

دورمايك ! آچديغكز حق يولى تعقيب ايديكز
دونمه‌يك هيچ كرى‌اى شانلى اوغوللر كيديكز!

انقلابك يكى افقنده باقك استقبال :
بكله‌يور، ملته آغوشنى آچمش ده هلال ...
ياشاسين يورده شرفلر داغيتان استقلال،
ياشاسين حق يوله رهبرلك ايدن شانلى كمال !..

ياشار عزميله بويوك ظلمى كومه‌ن برملت..
ياشاسين توركيانك حق يولى: جمهوريت!..

اوده‌مشلى
م. معمر

طاهر بك افندى استاديمك ٦٦ نجى نسخه‌ده مندرج غزلنه

نظيره

امللرم صولويور كلشن خيالمده
آچيلدى غنچهٔ هجران سرشك آلمده
امللى عمريمى تعقيب ايدوب امللرله
ايكيلتيلر ياراتان هستئ ملالمده،
سراب نشوه‌كى بولدم زمان زمان اى عشق!
اميد ايچنده‌كى آلام زوالمده
كوزللككله تسلى بولان زواللى كوكل
ضياى وصلت آرار افق پرظلالمده
سنك صفاى وصالك كليرده يادمه آه
اريكلر قورارم بوسه‌دن ؛ ليالمده
سماى نشوه‌ده پران برر شهاب حزين
طوغان هر آه تحسر بنم شو حالمده
بو كون بهار شبابم خزان حزن اولدى
آچيلدى غنچهٔ هجران سرشك آلمده

اوده‌مشلى : م . معمر

كشميرى كوزه‌للكلر

اسكى ادبى اثرلرى تتبع ايدنلر پك ايى بيليرلر كه سرلوحه‌مز اولان «كشميرى» تعبيرى، اسمر كوزه‌لى معناسنه كلير. غالب دده مرحوم، (عشق)ى تصوير ايدركن اونك اسمر رنكنى شو ايكى بيتى ايله آكلاتمق ايسته‌مش و بو كلمه‌يى تام يرنده قوللانمشدر :

بر ماه رخ سياه چرده
چون آب بقا وراى پرده
خط ، جوهر سبز آب شمشير
مهتاب سيه ، بهار كشمير [١]

بز بوراده هيمالايا داغلرينك غرب اتكلرنده‌كى «كشمير» افقلرنده طوغان كوزه‌للك بديعه‌لرندن بحث ايده‌جكز . بو بديعه‌لردن بر قسمنى طاهر بك افندى استادم محفلك برنجى جلدنده قارئلريمزه هديه ايتمشدى .

بونلرك مبدعى ؛ ديوانى باشدن باشه ادبى برجهان و ابدى بر كوزه‌للك اولان «غنئ كشميرى» آدلى يوكسك شاعردر . بو علوى دوشونجه‌لى شاعرك ترجمهٔ حالى، محفلك برنجى جلدنده مفصلاً يازيلمش اولديغندن بز اونى اختصار ايله اكتفا ايده‌جكز :

غنئ كشميرى‌نك اصل اسمى «محمد طاهر»در. كشميرده طوغمش، بويومش ، اوقومش، «محسن فانى» يه انتساب ايتمش ، زماننده ادبياتك مهم بر ركنى عد ايديلن تصوفده‌ده كنديني كوستر-مشدر. «غنى» كلمه‌سنك ابجد حسابيله ارائه ايتديكى «١٠٦٠ ﻫ» سنه‌سنده نظم ايله اشتغاله باشلامش ، ديوانتك مقدمه‌سنده تاريخ وفاتى مشعر اولمق اوزره مذكور قطعه‌لرك كوستر ديكى (١٠٧٩ ﻫ) تاريخنده ارتحال ايله‌مشدر .

«صائب تبريزى» غنى ايله كوروشمش و ايكى يوز بيتنى منتخبات دفترينه قيد ايتمش. غنى غناى قلبه مالك اولديغنى :

«سى روزى برنمى دارد مرا از جاى خويش
آب روچون شمع مى ريزم ولى بر پاى خويش
ترجمه‌سى :

رزق انديشه‌سى شوكا ، بوكا كيدوب يوزصويى دوكمك ايچون بنى يرمدن قيميلداتماز . اوت ؛ بنده آبرويمى دوكرم ، فقط موم كبى كندى آياغمه.»

بيتيله افاده ايله‌ديكى كبى هند پادشاهنك دعوتنه عدم اجابتله علو طبع و عزت نفسنى فعلاً ده اثبات ايتمشدر .

ديوانى ، شاكردى «مسلم» طرفندن جمع و ١٢٨٨ تاريخنده هندوستانك «كانپور» شهرنده طبع ايديلمشدر . روايته كوره غنئ كشميرى يوزبيك بيت يازمش، ايكى بيك بيتنى بياضه چكمش، قالانلرينى محو ايتمشدر. بو روايت عجم مبالغه‌سى ده اولابيلير . چونكه بر شاعرك ٩٨٠٠٠ بيتنى امحا ايتمه‌سى ايناننيلير شى دكلدر .

ديوانندن بعض بديعى پارچه‌لرك ترجمه‌سنه باشلامادن اول ترجمه اصوللرى حقنده‌كى فكرلريمزى سويله‌يه‌لم :

ديورلركه : ترجمه ؛ كلمه ، كلمه اولماليدر . اكر مترجم كندندن بعض كلمه‌لر علاوه ايدرسه مؤلفك حقنه تجاوز ايديلمش اولور . شمس الدين سامى بك مرحوم ، امرئ القيسك قصيده‌سنى ترجمه ايدركن بو فكرى التزام ايتديكنى يازديغى

[١] شيخ غالب مرحوم بو بيتلريله «عشق»ك آى يوزلى اولمقله برابر سياه چرده، يعنى اسمرجه بولونديغنى خبر ويريور . صوكرا او اسمرلك ايچنده‌كى «آى يوز»ك، قارا كاكللر آرقه‌سنده پرده‌نشين اولدينى سويله‌نيلن «آب حيات» ه بكزه‌ديكنى بيلديريور .
كذا عشقك ياناغنده‌كى خطى صو ويرلمش برقيلجده‌كى «جوهر سبز» ه ، يعنى مه‌نه‌ويشه بكزه‌ته‌رك اوخطك سياهلق ايچنده‌كى پارلاقلغندن سياه بر مهتاب تخيل ايديور وكشمير خطه‌سنك بهارينه بكزه‌تيور. چونكه كشمير «اسمر كوزه‌ل»لريله مشهوردر .

بر مقدمه‌ده ایلری سورویور .

بو طرزده‌کی ترجمه‌یه مخالف بر صنف‌ده دیبور که :

ترجمه‌دن مقصد روح معنادر ، روح معنا آكلاشیلدقدن صوكرا اونی كندیمزدن كلمه‌لر علاوه‌سیله باشقه بر لسانه نقل ایتمه‌لی‌یز ، بویله یاپمازسه‌ق ترجمه‌ده شیوه‌سزلكلر حصوله كلیر .

كورولیور كه : هر ایكی صنف مترجملرك دلیللری قوتلیدر .

بو ایكی مخالف فكره قارشی شوسویله‌نه‌بیلیر كه: بر لسانی وسط درجه‌ده آكلایان ، لغت‌یاردیمیله اوندن حرفیاً ترجمه یاپابیلیر . لكن مألاً ترجمه، وقوف جزئی ایله اولاماز . طاهر بكك (هند ماصاللری) اثرنده اولدیغی كبی هم اصلنده‌كی معنایی غیب ایتمه‌مك ، هم‌ده ترجمه‌ده شیوه‌یی محافظه ایتمك ایچین مترجمك ایكی لسانده‌ده احاطهٔ كلیه‌سی اولمالیدر .

بز تحلیلی ، قسماً ده تنقیدی بر ترجمه اصولی تعقیب ایده‌جكمزدن ایكنجی طرزی قبول ایله‌مك مجبوریتنده‌یز.

چونكه ترجمه ایده‌جكمز پارچه‌لر عجم لسانك روحنی تمثیل ایدن استعاره‌لرله ، مشهور مثل شكلنده‌كی اصطلاحلرله طولو اولان ادبی برازردن مقتبسدر .

بونلری دیلمزه نقل ایچون شیوه‌مزه موافق بر ترجمه مه‌تودی تعقیب ایتمك لازمدر . بوندن باشقه كلمه‌لرك، تركیبلرك معنالرینی‌ده قسماً ایضاحه چالیشه‌جغز .

مابعدی وار اوده‌مشلی

م. معمر

محفل تاریخی وجغرافی

(طبقات‌المفسرین) دن:

اوچنجی طبقه

بو طبقه‌یی تشكیل ایدنلر، اقوال صحابه‌وتابعینی جمع وتلفیق ایده‌رك برتفسیر میدانه كتیرن ارباب همم‌درکه‌بروجه آتیدر :

شعبة بن‌الحجاج(١٦٠) یزید بن‌هارون(٢١٧) عبدالرزاق (٢١١) آدم بن ایاس (٢٢٠) اسحاق بن راهویه (٢٣٨) ابوبكر بن ابی شیبه (٣٣٥) سفیان بن عینه (١٩٨) وكیع بن‌الجراح (١٩٧).

وكیع بن‌الجراح ، شیوخ شافعیه‌دن اولوب قرق دفعه حج ، قرق بیك دینار تصدق واون بیك حدیث روایت ایله‌مشدی . هر كیجه قرآن كریمی ختم ایدردی. ١٩٧ تاریخنده وفات ایتدی.

بو اوچنجی طبقه‌یه زماناً یاقین‌اولدقلری حالده مسلكاً اوزاق بولونان بعض مفسرین‌داهاواردر كه اونلرده شونلردر :

محمد بن‌المستنیر

ادبده (سیبویه) ك تلمیذی اولوب عشق عرفان ایله صباحلاین درسه هركسدن اول‌كلدیكی ایچون سیبویه كندیسنه « انت قطرب‌اللیل » [*] دیمش ، اوده بولقبله اشتهار ایله‌مشدی . بر چوق آثار ادبیه‌سندن باشقه (معانی‌القران) نامنده بر تفسیری واردر. وفاتی ٢٠٦ ده‌در .

یحیی بن زیاد

نحوجیلر آراسنده (فراء) لقبیله طانینمش اولان بوذاتك آثار سائره‌سندن ماعدا(معانی‌القرآن) اسملی بر تفسیری واردر. سلیمانیه‌ده‌كی كتبخانه‌ده محفوظ اولان وبغدادی وهبی افندینك كتابلری ایچندن مبایعه اولونان بوتفسیردن پك‌چوق‌استفاده ایتدم .

یحیی بن زیادك وفاتی ٢٠٧ تاریخنده‌در.

محمد بن یزید بن عبدالاكبرالبصری

برسورواسم وكنیه‌سیله طانیامادیغمز بوذات، بصریون آراسنده (مبرد) دیدیكمز امام ادبدر. (معانی‌القرآن) نامنده بر تفسیری (اعراب‌القرآن) اسمنده دیكر براثری واردر كه مسلكجه ادبیدر. مبردك (كامل) آدلی باشقه بر كتابی داهاواردر كه ظنمجه باب‌الادبده شیمدی‌یه قدر ایكنجی برفصلی یازیلمامشدر .

وفاتی ٢٥٨ ده‌در .

احمد بن یحیی بن زیاد بن سیار

نحات كوفه آراسنده (ثعلب) لقبیله اشتهار ایدن بو ذاتك‌ده (معانی‌القرآن) اسملی وتفسیردن بر اثری واردر كه اجتهادات نحویه‌یه دائر پك‌چوق اجتهاداتی محتویدر. اخلافی طرفندن مذهبی اولمق اوزره اعلان اولونور. وفاتی ٢٩١ ده‌در.

عبدالله بن مسلم بن قتیبة‌الدینوری

(معارف)و(ادب‌الكاتب) كبی قیمتدار اثرلرك صاحبی‌اولان بوذاتك (غریب‌القرآن)و(مشكل‌القرآن) عنوانلی ایكی اثری دها واردر كه مسلك اعتباریله نحو ، لغت وادبه متدائردر . وفاتی ٢٩٦ ده‌در.

برغمه‌لی جودت

[*] القطرب : بضم‌القاف والراء بر قوش آدیدر وعندالبعض بر بوجكدركه كیجه اصلا اویوماز، جولان ایدر ـ اختری .

برغمه‌لی جودت افندی مرحوم

(تفسیرلر ومفسرلر) نامنده‌كی بر اثرینی مجموعه‌یه درج ایتمكده اولدیغمز برغمه‌لی جودت افندی‌ده وفات ایله‌مش .

مرحوم، برغمه‌نك علی‌بكلی‌قریه‌سنده‌و١٢٩٠ سنهٔ‌هجریه‌سنده‌طوغمش. پدری حسین عشقی‌افندی نامنده برذات ایمش .

جودت‌افندی،مقدمات‌علومی برغمه‌ده‌اوقومش، صوكرا استانبوله كلمش ، آیاصوفیه درسعاملرندن اكینلی ابرهیم افندینك درسنه دوام ایده‌رك ١٣٠٧ تاریخنده اجازتنامه آلمش،١٣١٥سنه‌سنده‌ده كندیسی تدریسه باشلامش ، مختلف درجه‌ده‌كی مدارسك معلملك ، مفتشلك ومدرسلكنده بولونمشدی. برآرالق‌ده‌ملغی‌دارالحكمة‌الاسلامیه‌یه اعضا اولمش، مقالات مهمه‌سیله (جریدهٔ‌علمیه) صحیفه‌لرینی تزیین‌ایله‌مشدی .

مدارسك الغاسی اثناسنده مدرسهٔ سلیمانیه مدرسلرندن ایدی . اورادن الٓهیات فاكولته‌سی تفسیروتاریخ تفسیرمدرسلكنه‌نقل‌وتعیین‌اولوندی. كرك تفسیره ، كرك تاریخ تفسیره اولان وقوفنی درج ایده‌كلدیكمز وان‌شاءالله اكمال ایله‌یه‌جكمز (تفسیرلر ومفسرلر) عنوانلی اثر معتبری ایله اثبات ایتدی .

مرحوم، علوم دینیه‌ده‌كی اختصاصی قدرادبی معلوماتی‌ده‌حائزوذوق‌سلیم‌ادبی‌یه‌مالك،شوخ‌مشرب، نكته‌پرداز،مضمون آشنا برذات‌ایدی.محفلده‌توركجه برغزلیله‌فارسی برتخمیسی‌مندرجدركه‌ایكیسی‌ده‌اپیجه قیمتلیدر . ارتحالی علم ایچین‌ده، ادبیات ایچین‌ده برزخنه‌در.٩٢٦ كانون‌ثانیسنك ٣٠نجی جمعه‌ایرته‌سی كونی قیزیل طوپراقده وفات ایله‌مش،نعش‌محترمی بازار كونی احباواوداسیله‌طلبه‌سنك‌دوش‌احترامنده

اولارق صحرای جدید قبرستانه کوتورولمش واوراده آغوش ترابه، خاییر.. مغفرت رب‌وهابه تودیع اولونمشدر . رحمة‌الله‌علیه رحمةً واسعة .

تاریخ ارتحالی:

کیتدی بقاملکنه — جودت عرفانپناه
قارشیجی چیقسین اوکا — لطف عمیم آله
مخطرهٔ فوتیدر : — برغمه‌لی أولدی آه
۱۳٤٤

طاهر

لیبیا چولنده بویوك بر سیاحت

[کچن نسخه‌دن مابعد وختام]

حسنی بکك کوفراده فضله طوره‌بیلمه‌سی آنجق سنوسی رؤساسندن آلدیغی (اعتمادنامه) لر سایه‌سنده ایدی. کاروانی محتاج اولدیغی استراحتی کوردکدن صکره یوله چیقمایی دوشونیوردی. فقط کونك برنده خبر آلدی که برفرانسز هیئت‌سفریه‌سی شیمدی‌یه قدر کشف ایدیلمه‌مش وحسنی بکك تدقیق ایتمك ایسته‌دیکی (سارا) قویوسنه واصل اولمشدی . شو خبر بتون تصوراتی آلت اوست ایتدی . مصرك جنوب غربیسنده کائن اولدیغی پك مهم برصورتده روایت ایدیلن واحه‌یی بولمق امیدیله یولنی ده‌کیشدیرمه‌قرار ویردی.

انکلیز جغرافیاشناسلرندن (هاردینغ کینغ) ۱۹۱۳ سنه‌سنده نشر ایتدیکی « یرلیلرك معلوماتنه کوره لیبیا چول » اسمنده‌کی اثرنده (کوفرا) ایله (مرغا) آره‌سنده یاغمورلردن صوکرا صویی وچنلری حاوی اولان (اووا) واحه‌سنك موجود اولدیغنی سویله‌یوردی .

دیکر طرفدن آلمان سیاحی (ژوستوس پرت) طرفندن تنظیم ایدیلن خریطه‌ده (۵۱°,۲۱)و(۳,۲۳°) عرضلرنده ، اسمسز ایکی واحه کوسترلمشدی .

ایشته غیر واضح معلومات ایله مصرلی سیاح، مجهوله دوغری آتیلمایه قرار ویردی : بونك ایچین دیورکه :

« بو ایکی واحه‌یی کشف ایتمکه موفق اولدیغم تقدیرده بونلرك مملکتم ایچون فوق‌العاده اهمیت کسب ایده‌جکندن امین ایدم. زیرا لیبیا چولنك شیمدی‌یه قدر کشف ایدلمامش مناطقنه دخولنی تسهیل ایده‌جك بریولك تأسیسنه مدار اوله‌جقدی.»

حسنی بك دوه صاحبلریله اوزون مدا کره‌دن وکوفراده‌کی دوستلرینه وکندیسنك حرکتنی نعمت عظما تلقی ایدن متعصبلره اوداع دیدکدن صکره سکز سنه اول احیا ایدیلن بر کاروانك تعقیب ایتدیکی استقامته دوغری یورومك اوزره حرکت امرینی ویردی .

حرارتك تحملفرسا اولماسنه رغماً کاروان بر قاچ کون دها ، کوندوز یورویشلرینه دوام ایدییور . حسنی بك یول آرقه‌داشلری حقنده باقکز نه دیور :

« بر سیاحت اثناسنده دوه‌جی باشلی باشنه بر تدقیق وتتبع موضعی اولابیلیر . بر بدوینك آتنه کوستردیکی علاقه قدر ، دوه‌جی ده حیوانته مربوطدر. صاحبی تغنی ایدرسه دوه دها جسارتله یورور . علی‌الاکثر شرقیلرده ، چیرکین فقط جسور حیوانك مزایاسی یادایدیلیر. مدح، غریب تعبیرات ایله یاپیلیر ، دوه‌ده بوندن خوشلانیر کبی کورونور .

دوه‌جی حیوانی ، قوم اوزرنده‌کی آیاق ایزلرندن درحال طانیر . بوندن باشقه عین اصول ایله نسبنی تعیین ایده‌بیلیر. دها طوغروسی هرجنس دوه‌نك آیاق ایزلرنده ، کندیسنی دیکرلرندن تفریق ایتدیره‌جك خصوصیت واردر .

دوه‌لرك نقل ایده‌جکی اشیانك ثقلی ۱۲۵

الی ۱۵۰ کیلودر . لکن تجربه‌دیده بر سیاح هرصباح یوکلری اوصورتله تنظیم ایدرکه بر کون اول فضله یوك طاشییان بر دوه‌نك ایرته‌سی کونکی حموله‌سی خفیفله‌مش اولسون .

ممکن اولدیغی زمان ، دوه‌لر اوت وآرپا ایله بسله‌نیر . عکسی تقدیرده کونده ایکی دفعه ایکی آووچ طولوسی قورو خورما ویریلیر . وسطی اولارق هربری یکرمی‌بش سنه‌قوللانیلیر، قیمتلریده اللی الی یوز دولاردر .»

دوه‌نك قناعتکارلغی شایان حیرتدر . قیشین اون بش ، یازین اون ، اون ایکی کون صو ایچمکسزین یورویه‌بیلیر . یورغونلقدن بی‌تاب دوشوب یولده قالاجق اولورسه ، اضطرابانه نهایت ویرمك ایچون صاحبی طرفندن کسیلیر .

« بر کاروان صوسزلغه معروض قالدیغی وقت رئیس اك ضعیف دوه‌لری کسدیرر . معده‌لرنده قالان اك اوفاق صو قطره‌لری چیقاریلیر . باشقه چاره اولمانجه ، سیاحلر بعض کره حیوانلرینك صیجاق قانلرینی ایچمکه قرار ویرولر . بودهشت ایچکی - که بر قضازده‌نك تسکین حرارت ایچون ایچمك ایسته‌دیکی دنکز صویی کبی - حرارتی تشدید ایتمکدن باشقه بر شیئه یارامازه.»

سیاحتك بو قسمنده کاروان صوك درجه صیقینتی چکییور . کیجه‌لین شدتلی بر آیاز ، کوندوزین بوغوجی بر صیجاق او درجه‌ده‌که یکرمی درت ساعت ظرفنده آنجق درت‌ساعت استراحت قابل اولویور. فقط شو یورغونلغك مکافاتی چوق کجمه‌دن الده ایدیلیور:

« بر صباح شفقدن براز اول ، مشکلاتله قوم تپه‌لرینی کچدکدن صوکرا، بردن بره اوزاقده سیسك تماميله ستر ایده‌مدیکی وهیئت مجموعه‌سی اعتباریله، اسکی دوره بکی شاتولرینه بکزه‌ین برطاغ سلسله‌سنی مشاهده ایتدك . برمدت صکره کونش اورتالغی پنبه ضیایه غرق ایتمشدی . کاروانك کریسنده‌قالوب، شیمدی‌یه قدرموهوم ظن ایتدیکم طاغلری تماشایه قویولدم . شو تماشا یاپدیغم فداکارلقلرك، چکدیکم صیقینتیلرك مکافاتی ایدی. چونکه آرادیغمی بولمشدم : بو طاغلر مجهول واحه‌لردن برنجیسنه عائد وادیلرك ایلروسنده کائن ایدی . نهایت (أرکنو) نك اسرارینه واقف اولاجقدم .»

(أرکنو) سلسله‌سی مخروطی‌الشکل طاغلردن عبارت اولوب غایت منبت بر وادی‌یی حاویدی . بورالرده هیچ بر کوی یوقدر . یالکز سنه‌نك بر قسمنده ، سورولرینی اوتلاتمغه کلن بدویلر کورولور . چول ساکنلری ، کچیدی طیقامق صورتیله حیوانلرینی وادی‌یه قاپاتیرلر . اوچ آی صوکرا عودت ایتدکلری وقت سورولرینی براقدقلری وضعیتده بولورلر.

سلسلهٔ جبالك ، شمال - جنوب استقامتنده ۱٦ کیلومتره بونجه امتداد ایتمه‌سنه مقابل شرق - غرب استقامتنده، ۱۹ کیلومترو اوزونلغی واردر .

بو واحه‌نك اهمیتی فوق‌العاده‌در : شیمدی‌یه قدر هیچ کیمسه چولك بو قسمنده صو منبعلرینك موجودیتندن خبردار دکلدی وبو یوزدن برهیئت علمیه ویا عسکریه چوله داخل اولامامشدی .

برنجی واحه‌یی کشف ایتدیکندن طولایی فوق‌العاده متحسس اولان حسنی بك ایکنجیسنی (اوواتا) یی آرامایه تشبث ایدییور . فقط نیسان آینك صوکیدر. صیجاقلر بتون شدتیله حکمفرما. کاروان ینه کیجه یورویشلرینه باشلایور :

« کیجه سیاحت ایتمکده فوق‌العاده محسنات واردر . زیرا اصغری اوله‌رق اون ایکی ساعت، یورولمقسزین یورونه‌بیلیر . بلا فاصله ۱۳ ویا ۱٤

ساعت یورودیکمز چوق واقع اولمشدی. (اووانا) ایله (أردی) آراسنده بیله ٦٤ کیلومترویی بردن ١٤ بوچوق ساعتده قطع ایتمشدك.

کوندوزك بوغیجی صیجاغندن صوکرا (یعنی بعدالزوال درت ایله آلتی آراسی) کاروان حرکته باشلار، آنجق طلوع شمسده توقف ایدردی. مشکل وقت کیجه ساعت اون ایله صباح بر آراسیدر. ایشته اوزمان انسانلر وحیوانلرك درمانسزلق زمانیدر. بو ساعتلرده؛ ابدی اویقو ایله اولوم قدر هیچ بر شیئك شایان آرزو اولمادیغنی حس ایدییوردم.

آدیم آتمق همان عدیم الامکاندر. عزم وارادهسنك بتون قوتیله، یورغونلق آرتدقجه کسب شدت ایدن اویومق آرزوسنه قارشی انسانك مجادله ایتمهسی لازمدر.

کیجه یورویشنك محسناتی ایله محذوریده واردر. مثلا طاشلق اراضیدن مرور اثناسنده انسانلر ودوهلر مدهش مشکلاته معروضدر. دیکر طرفدن، مهتابسز بر کیجهده قوم تپهلرندن متشکل بر اراضیده بولونولدیغی تقدیرده، یول غائب ایدیلیر.

زیرا قلاغوز طرفدن پوصله یرینه انتخاب اولونان وفوق الافق بونونان ییلدیز کوروله‌مز. فقط شرقده خفیف بر آیدینلق شفقك یاقین اولدیغنی خبر ویرنجه، سیاح معجزه قبیلندن، بتون قوتنك تکرار احیا ایدیلدیکنی حس ایلر: دامارلرنده یکی بر کنجلك قانی غلیان ایدر. غیرتنك تزاید ایتمهسیله یکیدن بر چوق کیلومترولر قطع ایدهبیلهجك حالده اولدیغنی آکلار. حرارت واضطراب ساعتلرینك عودت ایتدیکنی خبر ویرن کونش افقدن کورونجهیه قدر بلا فاصله یورور. درحال چادیرلر قوردولور، پرنج خاشلانیر، یمك ییلیر ویاتیلیر. مولایی تعقیب ایدن اون بش، یکرمی دقیقه ظرفنده کاروان دهرین بر اویقویه دالمشدر. بویلهجه چوق قیصه اولان حقیقی استراحت زمانی بحق استعمال ایدیلیر. درت ساعت صوکرا حرارتك شدتندن چادیرك ایچندهکی حضور وسکون زائل اولور.»

بدویلرك کیجهلری نهصورتله بوعظیم ساحهلرده جهتلری تعیین ایتدکلرینه دائر حسنی بك شایان دقت بعض معلومات ویرییور.

تعقیب ایدیلان استقامت جنوب ـ غرب ایدی. (قطب ییلدیزی) ده قلاغوزك آرقهسنده بولونویوردی. باشنی اوموزینهدوغری حرکت ایتدیروب ییلدیزی صاغ قولاغنك آرقهسنده بولندیردی. جنوب استقامتندهده قولاغنی قطب ییلدیزینه وصل ایدن مخیل خطك استقامت مخرجهسنده دیکر بر ییلدیزیده بش ویا آلتی دقیقه کوزدن قاچیرمایوردی. تکرار (دهمیر قازیق) ه توجه ایدوب رصدینی یاپیور ویکیدن دیکر بر ییلدیزی تعیین ایدییوردی. بویلهجه قبهٔ سمانك شرقدن غربه اولان ظاهری حرکتنی نظر دقته آلیوردی. بو ایضاحات سایهسنده بر کاروانك چولده یولنی ناصیل شاشیروب هلاك اولاجغی آکلاشیلیر. یورغون وایقوسزلقدن بی تاب دوشن قلاغوز سمانك ظاهری حرکاتنی اونوتوب عین ییلدیزه فضله باقهجق اولورسه، حس ایتمکسزین غربه دوغری اوزاقلاشیر. دیکر طرفدن غروبدن اول، طلوعدن صوکرا ییلدیزلر کوروله‌مز. بناءً علیه قلاغوزك نقطهٔ استنادی قالماز. فقط حسنی بك پوصلهسی ایله شو مشکلاتی برطرف ایدییوردی.

ایلك مرحلهدن صوکرا، بر صباح ساعت آلتیده، مصرلی سیاح افقده (اوواناً) طاغلرینی مشاهده ایتدی وبر ساعت صوکراده طاغلرك

اتکنده چادیرینی قورمشدی.

سلسلهنك هیئت مجموعهسی یوکسك وعمودی قالهزلردن عبارتدر. قاعدهلرنده، روزکار ایله قومك پارلاتدیغی طاش وقیالر واردر. بوراده صوغوق وطاتلی صویی حاوی اولان طبیعی خزینهلر موجوددر. مغارهلر ایچنده بولونان صو منبعلری کونشك شعاعاتنه وتبخره معروض دکلدی.

(أرکهنو) و (اوواناً) واحهلرینك دیکر مصر واحهلرندن فرقی طاغلق اراضیده بولونماسیدر. تحت الارض صو بیریکنتیلری اوزرنده آلچق موقعلر دکلدر.

(اوواناً) ده حسنی بك، سیاحتنك اك شایان دقت کشفنی یاپدی: «بر یرلی بکا واحهنك قایالقلری اوزرنده حك ایدلمش اسرار انکیز رسملردن بحث ایتمشدی. مواصلتمزك آقشامی، ساعت سکزه دوغری، او رسملری بولمق ایچون معیتمه بر قاچ آدم آلهرق یوله قویولدم.

بتون کیجه وصباح ساعت اونه قدر ـ نماز وقتلری مستثنا ـ بلا فاصله یورودك. پلاو ایله چایدن عبارت بر قهوه آلتیدن صوکرا ساعت دردده قدر یاتدق. اویاندیغم زمان بر یرلی بنی مشهور قایالقلره کوتوردی: اولدقجه قابا، فقط ماهرانه یاپیلان رسملر، آرسلان، زرافه، دهوه قوشی و مختلف جنس آنتیلوپلری ارائه ایدییوردی. لکن دهوهلردن هیچ أثر یوقدی. محکوکاتك دهرینلکی ٨ الی ١٣ میلیمترهدر. بعض خطوط، عصرلرك تأثیری آلتندهوضوحنی غائب ایتمشدی:ـ بو رسملری کیم یاپدی؟ دییه صوردم.

« ـ هیچ شبههسز جنلرك أثریدر. زیرا بر انسان بونلری یاپمغه شیمدی مقتدر دکلدر.» دیدی فی الحقیقه حوالینك حال حاضردهکی اهالیسی بو آثاری میدانه کتیرهجك وضعیتده دکلدر.

اسرارك حلنی ماهر آرقهئولوقلره ترك ایدییورم. بن یالکز شونی سویلیهیم که عصرلردنبری زرافه، آفریقانك بو قسمنده غائب اولمشدر. زیرا ایصسز وخالی یرده یاشایامز. اك زیاده نظر دقتی جلب ایدن نقطه، دهوه رسمنك موجود اولماماسیدر. (اوواناً) واحهسی آرتیستلرینك طانیدقلری حیوانلر میاننده دهوهده موجود اولسه ایدی اونیده ترسیم ایدهجکلری بدیهی ایدی. حالبوکه ایکری بویونلی حیوانلرك منشأی آسیا اولسون میلاد عیسادن بش عصر اول آفریقایه ادخال اولوندیغی قطعیاً معلومدر.

شو رسملر دهامی اول یاپیلمشدی؟ یاخود بوراسنی زرافه سورولرینك دولاشدیغی، دهوهنك هنوز کورونمهدیکی منبت بر منطقه ایکن چوله تحول ایدهجك قدر تبدلات کورمش بر مملکت دییهمی قبول ایدهجکز؟.»

حسنی بکك صوردیغی سؤاللری بر چوق عالملر ایراد ایتمشلردر. مع الأسف (اوواناً) وادیسنده حفریات یاپمق ایچون مصرلی سیاحك نهوقتی، نهده وسائطی واردی. براز تحریات یاپمش اولسه یدی اسکی دورلره عائد بر چوق اسلحه وآلات بولابیلهجکدی.

صحرای کبیر حقنده الیوم قبول ایدلمش اولان بر فرضیه واردر: بیکلرجه سنه اول بیوك چول متعدد قومی بسلهین، چوق نهرلی زنکین اراضی ایدی. آنجق آرقهئولوژی متخصصلرینك تدقیقاتی ایله فرضیه تأیید ویا نقص ایدیلهبیلهجکدر.

(اوواناً) دن، فرانسهنك وسطی آفریقا مستملکهسنك حدودنده کائن (أردی) قویوسنه قدر اولان سیاحت بیك مشکلات ایچریسنده اجرا ایدیلیور. بو مرحلهده، کاروانك قلاغوزی (٦٥) یاشنده طوپال بر بدوی ایدی که یدی سنهدنبری

چولده دولاشمامشدی. مع‌مافیه هر کیجه‌اون‌ایکی ساعت یورودکدن صوکره ینه نشئه‌سی یرنده ایدی. حسنی بك دییورکه:

«چولك حیرت افزا شواولادی اولماسه‌ایدی تشبثمی نهایته‌ایردیره‌مه‌یه‌جکدم. بویله اولمقله برابر بر چوق کره‌اونك تردد ایدوب استقامتنی آرادیغنی واللهدن یاردیم بکله‌دیکنی کوردم.»

آکلاشیلیورکه هیئت برچوق تهلکه‌لر کچیرییور. ازان جمله یورغونلقدن بی‌تاب دوشن بر قاچ دوه‌ده کسیلیور. کاروانك آدملری صیرا ایله قومك اوستنه اوزانیورلر، یاریم ساعت قدر اویودقدن صوکرا سریع آدیملرله آرقداشلرینه یتشیورلردی:

«اویله‌بر آن کلدی که صویمز تمامیله بیتمشدی. چولك؛ کاروانمزی هلاك ایتدکدن صوکرا قومك ایچنه جسدلریمزی کومه‌رك کیزلی ایکی واحه‌نك سرینی صاقلامق ایسته‌یوب ایسته‌مه‌دیکمی کندی کندیمه صوریوردم.»

نهایت اون برنجی کون (أردی) وادیسنه کلنیوردی. مدنیته قاووشمق ایچون یوزلرجه کیلومترولق داها یول یورومك لازمدی. لکن کویلر بربرینه یاقین ایدی، یرلیلرده قورقولاجق کیمسه‌لر دکلدی. (دارفور) ایالتنك مرکزی (العبید) آراسنده‌کی بش‌یوز کیلومترولق مرحله قطع ایدیلوب سیاحت اتمام اولونویور:

«بو ایکی شهرده کوردیکمز حسن قبولده بر صمیمیت نمایان اولویوردی که بوده اوزاق دیارلرده دولاشدقدن صوکرا اللهك یاردیمیله بتون تصورلرینی قوه‌دن فعله ایصال ایدوب مملکتنه عودت ایده‌نك قلبنی سونچله دولدیرییوردی.»

احمد سعری

محفل مجموعه‌سی نشریاتندن:

حسن وعشق

شیخ غالب مرحومك اسکی ادبا عندنده پك مرغوب اولان، یکی ادیبلر مرجعده برشاه اثر عد اولونان بو بدیعه‌سی غایت نفیس برصورتده طبع ایدیلمش، صوکنه‌ده مبدع سحر آفرینك مختصر برترجمهٔ حالی علاوه اولونمشدر. موجود نسخه‌لری آزالان حسن وعشقك پوسته اجرتیله فیئاتی ٢٠ غروشدر.

هند ماصاللری

هندوستانك اساتذهٔ سخنورانندن (عنایةالله خان دهلوی)نك غایت بلیغ ویوکسك براسلوب ایله یازمش اولدیغی (بهار دانش) نامنده‌کی اثرك ترجمه‌سیدر؛ نامق کمال مرحومده بو اثری وقتیله بکنمش وبر مقدارینی حرفیاً ترجمه ایله‌مش، او ناتمام ترجمه ابوالضیا کلیاتی میاننده طبع ایدیلمشدی. بوسفرکی ترجمه، محفل صاحبی طرفندن یاپیلمش، کتابك مندرجاتی تلخیص ایدیلمکله برابر اصلنده‌کی شاعرانه تصورات ساده بر لسان ایچنده محافظه ایدیله‌بیلمشدر.

شرق تخیلاتنه کوره ترتیب اولونمش مراقلی حکایه‌لردن متشکل برکلیات دیمك اولان بو اثرك فیئاتی‌ده پوسته اجرتیله برابر ٣٠ غروشدر.

هرایکیسنك مرکز توزیعی: محفل مجموعه‌سی اداره‌خانه‌سیدر.

یکی اثرلر:

قازان تورکلری

قازان تورکلرینك سابق ملت مجلسی اعضاسندن وقازانده یتیشمش تورك ادباسندن عبدالله بطال بك طرفندن بوعنوان ایله بر اثر نشر ایدیلمشدر.

مؤلف، «شو اثری یازمقده‌کی مقصدلرمك برنده قازان تورکلکنی بالخاصه قازانلی کنجلره طانیتمق.» دییه‌رك موضوعه‌دائر بر فکرویرییور.

ساده وسه‌ویملی بر افاده ایله یازلمش اولان بو کتابی قارئلره داها ایی طانیتمق ایچون مندرجاتندن آتیاً بعض اقتباساتده بولوناجغز، ازجمله (بولغارایلی) نامیله یازمقده اولدیغمز سلسلهٔ مقالاتی داهازیاده توثیق ایچین اورایه عائد معلومات ایله قازان عالم ومورخلرندن شهاب‌الدین مرجانی‌یه دائر اولان قسملری عیناً محفله نقل ایده‌جکز.

مدیر مسئولی: طاهر «قدر» مطبعه‌سی